

ഋഗ്വേദം

‘ദേവീപ്രസാദം’ ഭാഷാഭാഷ്യം

രചയിതാവ്

കെ. എം. സി. നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്

പ്രസാധകർ

വടക്കേമലം ബ്രഹ്മമുഖം
തൃശ്ശൂർ-1

വിതരണം

കൈരളി പ്രസ് & ബുക്സ്
എം. ഇ. റോഡ്, തൃശ്ശൂർ-1

RIGVEDAM
Bhasha Bhashyam
Vol. VIII.

By
O. M. C. Narayanan Namboodiripad
Vellinali (Palghat Dist)

Publishers :
Vadakke Madham Brahmaswom
M. G. Road, Trichur-1

Distributors :
Kairali Press & Books
M. G. Road, Trichur-1

First Published September 1969

Printed at
Kairali Press
M. G. Road, Trichur-1

Copyright to Author

Price. Rs. 80

Printed with financial assistance from the Ministry of Education
and Social Welfare, Govt. of India.

ഉപസംഹാരം

ഋഗ്വേദം, യജുർവേദം, സാമവേദം, അഥർവ്വവേദം എന്നീ ഏകദശ്യത്തിന്റെ എട്ടാമത്തെ - അവസാനത്തെ - വാല്യം. എന്റെ എളിയ ചിരപരിശ്രമത്തിന്റെയും സുചിരാഭിലാഷത്തിന്റെയും പൂർത്തീകരണമായി, ഇതാ കൈരളിയുടെ തൃപ്പാദങ്ങളിൽ ആത്മസംതുഷ്ടിയോടും, സർവ്വാർപ്പണത്തോടും കൂടി സമർപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു. അതോടൊപ്പം വേദമാതാവായ ഭഗവതിയുടേയും, എന്റെ തിരുമാന്ധാംകുന്തി ലക്ഷ്യയുടേയും തിരുമുഖിലും ഈ ദേവീപ്രസാദം സമർപ്പിച്ച നമസ്സരിയ്ക്കുന്നു.

ഈ എട്ടു വാല്യങ്ങൾക്കും എന്റെ വിനിതാപേക്ഷപ്രകാരം അവതാരികകളെഴുതി, എന്നെ അനുഗ്രഹിച്ച വിദ്വാൻ സുഹൃത്തുക്കളോട്, വിശേഷിച്ചും ഈ എട്ടാം വാല്യത്തിന് ഉജ്ജ്വലവും, സുഭീഷ്ടവുമായ അവതാരിക എഴുതിയ ശ്രീമത് രംഗനാഥാനന്ദസ്വാമികളോട് എന്റെ കടപ്പാടും കൃതജ്ഞതയും ഇവിടെ സബഹുമാനം രേഖപ്പെടുത്തുന്നു. അതുപോലെ ഓരോ വാല്യത്തിന്റെയും പ്രകാശനം നടത്തിത്തന്ന ഭക്തശിരോമണി ആഞ്ഞുമാധവൻ നമ്പൂതിരി, ശ്രീ. പി. സി. വാസുദേവൻ എളയത്ത് സ്വാമി ചിന്മയാനന്ദസ്വാമി, ജ്ഞാനാനന്ദസരസ്വതി, പത്മഭൂഷൺ തങ്കഴി ശിവശങ്കരപ്പിള്ള, ജസ്റ്റീസ് പരിപൂണ്ണ്, ശ്രീ. പി. സി. എട്ടുനല്ലിരാജാ എന്നിവരോടും, അതതു യോഗങ്ങളിൽ അദ്ധ്യക്ഷതവഹിച്ചും, ആശംസകൾ നേർന്നും, പുസ്തകം സദയം വാങ്ങിയും എന്നെ കൃതാർത്ഥനാക്കിയ മഹാത്മാക്കും ഈ പേട്ടത്തിൽ നന്ദി പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു.

അതിന്നു പുറമെ ഭീഷ്ടിച്ച കയ്യെഴുത്തു കോപ്പി അസ്സലെയ്ക്കു തിയ സർവ്വശ്രീ. മേലേടം കൃഷ്ണൻനമ്പൂതിരി, മേലേടം വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി, സ്വരപിപ്ലാവിന്റെ ചേർത്ത് തന്ന മേക്കാട്ടു സുബ്രഹ്മണ്യൻ നമ്പൂതിരി, കെ. വി. നാരായണൻനമ്പൂതിരി, ആദ്യനും പ്രാഥമ്യം നോക്കിയ പൊറക്കുടിത്തറ നാരായണൻ ചേട്ടതിരിപ്പാട്, കെ. വി. നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, ഈ ബൃഹൽപുസ്തകം

പ്രൊഫ. ഡോ. എ. കെ. ജോർജ്ജ്

പ്രൊഫ. ഡോ. എ. കെ. ജോർജ്ജ്

RIGVEDAM
Bhasha Bhashyam
Vol VIII

By
O M C Narayanan Namboodiripad
Vellinalli (Palghat Dist)

Publishers
Vadakke Madham Brahmaswom
M G Road, Trichur-1

Distributors
Kairali Press & Books
M G Road, Trichur-1

First Published September

Printed at
Kairali Press
M G Road, Trichur-1

Copyright to Author

Price Rs 80

**Printed with financial assistance from the Ministry of Education
and Social Welfare, Govt of India**

ഉപസംഹാരം

ഋഗ്വേദം, യജുർവേദം, സാമവേദം, അഥർവ്വവേദം എന്നീ നാലു വേദങ്ങളിലെ അർക്കപ്രാർത്ഥനകളുടെയും അനുഷ്ഠാനവിധികളുടെയും ആശയങ്ങളുടെയും അടിസ്ഥാനമായിട്ടുള്ളതാണ് ഈ വേദം. ഇതിൽ അർക്കപ്രാർത്ഥനകളുടെയും അനുഷ്ഠാനവിധികളുടെയും ആശയങ്ങളുടെയും അടിസ്ഥാനമായിട്ടുള്ളതാണ് ഈ വേദം. ഇതിൽ അർക്കപ്രാർത്ഥനകളുടെയും അനുഷ്ഠാനവിധികളുടെയും ആശയങ്ങളുടെയും അടിസ്ഥാനമായിട്ടുള്ളതാണ് ഈ വേദം.

ഈ വേദം വാഗ്വേദം എന്നും അറിയപ്പെടുന്നു. ഇതിൽ അർക്കപ്രാർത്ഥനകളുടെയും അനുഷ്ഠാനവിധികളുടെയും ആശയങ്ങളുടെയും അടിസ്ഥാനമായിട്ടുള്ളതാണ് ഈ വേദം. ഇതിൽ അർക്കപ്രാർത്ഥനകളുടെയും അനുഷ്ഠാനവിധികളുടെയും ആശയങ്ങളുടെയും അടിസ്ഥാനമായിട്ടുള്ളതാണ് ഈ വേദം. ഇതിൽ അർക്കപ്രാർത്ഥനകളുടെയും അനുഷ്ഠാനവിധികളുടെയും ആശയങ്ങളുടെയും അടിസ്ഥാനമായിട്ടുള്ളതാണ് ഈ വേദം.

അതിന്നു പുറമെ മറ്റു ചില കയ്യെഴുത്തു കോപ്പി അസ്സലുകളിൽ സർവ്വശ്രീ. മേലേടം. കൃഷ്ണൻനമ്പൂതിരി, മേലേടം. വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി, സ്വരചിഹ്നങ്ങൾ ചേർത്ത് തന്ന മേക്കാട്ടു സബ്രഹ്മണ്യൻ നമ്പൂതിരി, കെ. വി. നാരായണൻനമ്പൂതിരി, ആദിത്യൻ പ്രൊഫ് നോക്കിയ പൊറക്കടിക്കൽ നാരായണൻ ഭട്ടതിരിപ്പാട്, കെ. വി. നാരായണൻ നമ്പൂതിരി, ഈ ബൃഹൽപുസ്തക

ഓരോ വൃത്തിയായും ഭംഗിയായും കൃത്യസമയങ്ങളിലും അച്ചടിച്ചു
 തന്ന കൈരളിപ്രസ്സ് മാനേജർ ടി ശങ്കരൻനായർ എന്നിവരോ
 ടും എന്റെ ഏദയംഗമമായ കൃതജ്ഞത രേഖപ്പെടുത്തുന്ന
 എട്ടാം വാല്യത്തിൽ ചേർത്ത അകാരാദി ഏഴുതി തയ്യാറാക്കിയ
 മേലേടം കൃഷ്ണൻനമ്പൂതിരി, മേലേടം വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരി
 എന്നിവരോടും വിശേഷിച്ചു ഈ വാല്യത്തിൽ ചേർത്തിട്ടുള്ള
 ശ്രീമത്ത് രംഗനാഥാനന്ദസ്വാമികളുടെ ആവതാരിക വിവരണ
 നംചെയ്തു സഹായിച്ച പ്രസിദ്ധ പത്രപ്രവർത്തകനായ ശ്രീ ടി
 വി അച്ചുതവാരിയരോടും നന്ദി പറയുന്ന

ആകാശംപോലെ വിശാലവും, സമുദ്രംപോലെ അഗാധ
 വുമായ ജ്യോതിർത്തിൽ ഒരു ജാഷാഭാഷ്യം നിക്ഷിപ്തത്തിൽ
 അപണ്ഡിതനായ ഒരു വിനീതവേഷവിദ്യാരൂപി മാത്രമായ
 എനിക്കു വന്നിരിക്കുവാനുണ്ടെന്നു വധാനതകളും തെറ്റുകളും നേർ
 ഹസ്വലാപാദകണമെന്നും, മടികൂടാതെ അവ ചൂണ്ടിക്കാ
 ണിച്ചു, അടുത്ത പതിപ്പിൽ തിരുത്തുവാൻ സഹായിക്കണമെ
 ന്നും വായനക്കാരുടെ അപേക്ഷിക്കുന്ന

ഈ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിൽ, ഓരോ വാല്യത്തിന്നും അതാ
 തു സമയം ധനസഹായംതന്നെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ച ഇന്ത്യാ ഗവ
 ഷ്മെന്റിന്റെ വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പിലെ സംസ്കൃത ഉപവകുപ്പി
 ന്നും, കേരളസാഹിത്യ അക്കാദമിയ്ക്കും എന്റെ വിനീതമായ
 നന്ദിയുണ്ട്. ഇന്ത്യാഗവണ്മെന്റ് ഗ്രാണ്ട് ആഭ്യന്തരവകുപ്പിലെ വഴി
 തെളിയിച്ച അന്നത്തെ വിദ്യാഭ്യാസവകുപ്പ് അഡ്വൈസർ ശ്രീ
 സി ആർ സ്വാമിനാഥനോട് എന്റെ കൃതജ്ഞത സീമാതീ
 തമാണ്

ഒ എം സി നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്

ഗ്രന്ഥകാരന്റെ ഭക്തപ്രതിമ

വേദഗ്രന്ഥങ്ങളെക്കുറിച്ച്, തത്വസാക്ഷ്യമനുസരിച്ച്, തന്മൂലം യോഗശാസ്ത്രം തീർക്കാല വാചസ്പത്യനായി കരകാലം പ്രവർത്തിച്ച ഭക്തനും സമുദായപണ്ഡിതനുമായ

മുഖ്യമണ്ണ നീലകണ്ഠൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് (1033-1111)

ഗ്രന്ഥകാരന്റെ അച്ഛൻ

മാതനം സംസ്കൃതപണ്ഡിതനും യോഗനേതാവും സമുദായ പരിഷ്കാരപ്രവർത്തകനും യോഗക്ഷേമസഭാധ്യക്ഷനും കവിയും ആയിരുന്നു

ഒളപ്പമണ്ണ വാസുദേവൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട്
(1056-1102)

FOREWORD

Sri. O. M. C. Narayanan Nambudiripad wrote to me to write a Foreword to the last volume of his 8-volume translation and commentary on the Rgveda Samhita, which he has titled 'Devīprasādam' Bhāṣhā Bhāṣhyam. In spite of my request to him, in my reply, to relieve me of this responsibility, since I have not studied the Vedic Samhitas as devotedly as I have studied the Vedic Upaniṣads, he did not accept my excuses. Some days ago, we happened to meet each other in Shoranur when, saying that he would have none else to write it, he lovingly pressed me to accept the responsibility, and I had to agree then and there to contribute this Foreword, influenced by my love for him and respect, for his profound scholarship and devotion to the Vedas.

I knew my limitation, which can aptly be put in the words of Kālidāsa in his *Raghuvamśam* :

Mandah kaviyaśa-prārthī
gamisyāmupahāsyatām;
Prāṁśulaphye phale lobhāt
udbāhuriva vāmanah —

'Possessing very little knowledge, yet aspiring for the glory of being a poet, I shall become the laughing stock of people; I shall be like a dwarf, greedy to pluck, from a high tree, the fruits, attainable only by the outstretched hands of a tall person'.

But I took advantage of his translations of, and commentary on, the first seven volumes, his own scholarly introduction, and the Forewords of seven distinguished scholars to these earlier volumes. That has been a great help to me in writing this Foreword to his eighth volume. Kālidāsa's sentiments in the next verse of *Raghuvamśam* illumine this special advantage which I have derived :

Colophon

Athavā kṛta vāgdvāre
 vāmśesmin pūrva-sūribhiḥ ;
 Manau vajrasamutkīrṇe
 sūtrasyevāsti me gatiḥ—

'But, perhaps, my good fortune it is that I can follow the opening by words made, in this story of Raghuvamśam, by great poets who have preceded me, and be like a thread running through the hole made by a diamond needle on the gems.'

I must record my appreciation of, and admiration for, Śrī. O. M. C. Narayanan Namboodirpad for his life-long devotion to the Rg-Veda Samhita, and his tapasya in bringing the fruits of his studies for the good of the Malayalam-reading public. In this he has followed the Vedic exhortation to all students of knowledge, as given in the Taittirīya Upaniṣad (1. 11):

Svādhyāya-pravacanābhyāñ na pramaditavyam—

May you not deviate from the acquisition *and* diffusion of knowledge *

Knowledge shines best when it is shared with others; when not so shared, it loses its glory—Saraswathī jñānakhale yathā satī— 'like Saraswathī in a jñānakhala', as the Śrīmad Bhāgavatam (X. 2. 10) beautifully expresses it. In fact, this was the misfortune that overtook Vedic knowledge in our post-Vedic history. Its knowledge was monopolized by a small group of people, who not only did not share it with the people and thus enhance its glory and uplift the general mass of the people, but even invented rules and regulations to prohibit, for all time, its diffusion among the people, including women, even the high-caste Brāhmaṇa women. This confinement of Saraswathī in the jñānakhalas has no sanction in the Vedas themselves, in the creation of which women and common people had played a great part. The Śukla Yajur-Veda proclaims this truth in no uncertain terms (26, 2):

Brahmarājanyābhyām, śūdrāya, cāryāya, ca svāya, cāraṇāya ca—
‘I do hereby address these beneficent words (of the four Vedas) for the benefit of humanity—for the Brāhmanas, the Kṣatriyas, the śūdras, the vaiśyas, the kinsfolk, and the men and women of the lowest position in society.’

But this contraction and strangulation of knowledge is what we inherited in the modern period from the past, by which time it had also largely degenerated into the memorising of holy texts without understanding their meaning and thereby developing, in the words of Aldous Huxley, ‘a holy deafness of the soul’—a step against which great Vedic seers and teachers had protested, including the great Yāska who had said: ‘Sthāṇurayam bhārahārah kilābhūt, adhitya Vedam na Vijānāti yo’rthaḥ—‘One who studies the Vedas without understanding their meaning is like a pillar bearing the load above.’

The Vedic literature is usually divided into three parts, namely, the Saṃhitas, the Brāhmanas, including the Aranyakas, and the Upanisads. The Saṃhitas, particularly, the Rgveda Saṃhita, contain, in a seed form, all the later developments of Indian philosophy, spirituality, and culture. That is why several Upanisads, while discussing high philosophical and spiritual ideas, quote a mantra from the Saṃhitas, *tadeva rcābhyuktam*, to illustrate and confirm what is discussed.

The philosophical and spiritual greatness of the Vedas, and their relevance for all humanity, remained hidden and obscure till the great Śaṅkarācārya burst upon the scene of history about 1200 years ago, and Swami Vivekananda in our own time. Both of them saw the full flowering of Vedic thought in the final Upanisadic portion of the vast and varied Vedic literature. That portion accordingly bears the name of the Vedāntas, denoting the anta, or the end, and anta as the essence, of the Vedas. Apart from being the seed-bed for the flowering and fruition into the high philosophy and spirituality of the Upanisads, the main

contribution of the *Saṃhitās* and the *Brāhmanas* had been in the fields of religious rituals and the social organization of post-Vedic India. With the steady erosion of the vigour and creativity of the Vedic period, these contributions tended to make Indian life and society more and more rigid and cramping, in subsequent centuries, this resulted in the emergence of exclusive social hierarchies, in the contraction of human sympathies, in the erosion of the dignity and worth of millions of human beings, in the proliferation of rituals and the concomitant dominance of an exclusive priesthood, and the loss of that freedom of man, in thought and action, which was a unique characteristic of the Vedic age. The modern inheritance of this unhappy development is the stagnant and caste-ridden Hindu society, with its many social evils, including our mass poverty, which constitute the most serious challenge to our national wisdom today. Our nation is meeting this challenge and overcoming it with some revolutionary successes during the past over one hundred years, through the philosophy and spirituality of Vedānta, reinforced by modern Western thought.

The revolutionary, but peaceful, character of such social changes can be seen in the adoption, by free India, of a progressive, democratic, republican, and secular political Constitution which breathes the humanist spirit of our Vedas or *Śrutis*, in the consequent abrogation of all our previous discriminatory *smṛtis*, and the whole Constitution—which is like a new *smṛti*, and may be called the *Ambedkar Smṛti*—being piloted by Dr B R Ambedkar, a brilliant member of that section of our people who have suffered most from our earlier discriminatory *Manu* and other *smṛtis*.

The entire Vedas, and more especially the *Upanisads*, breathe an air of freedom of thought and action and the spirit of human dignity and worth. There was, unlike in many other countries, never the heavy hand of a powerful central religious church or authority, nor of the political authority of the state, to suppress free thought and the free search for truth. Hence thought forged ahead to reveal the truth of all truths, *satyasya satyam, Ekameva Advitīyam Brahman*. It was through these *Upanisads* that the great

Śaṅkarācārya 'proclaimed¹⁾ the eternal glory of the Vedic vision of truth and of human dignity and fulfilment. It is very rewarding for us today to study the 5000-year old Vedas in the light of Śaṅkarācārya and Swami Vivekananda. It is then that we realize the immensity and dynamism of its philosophy and spirituality, and its relevance to the contemporary age dominated by the intellectual challenge of modern science. Śaṅkarācārya was the first great known teacher who fully grasped the sweetness and power of the Vedic music, its universality proceeding from its Advaitic vision, and its philosophical and spiritual depth and range; and he conveyed the same to the world at large through his masterly commentaries on the principal Upanisads, the *Bhagavad-Gītā*, the *Brahma-Sūtras*, and innumerable other luminous works. He summarises the philosophy and spirituality of the whole range of Vedic thought, comprehending, in one sweep, the secular and the material, as well as the ethical and the spiritual, welfare of all humanity, and not of any section thereof, in the opening part of the introduction to his commentary on the *Bhagavad-Gītā* :

Dvidho hi vedokto dharmah, pravṛtti-laksano nivṛtti-laksnasca, jagataḥ sthītikāraṇam—prāṇinām sāksāt abhyudayanīśreyasa-hetuḥ— Two-fold, verily, is the *dharma* taught by the Vedas, characterized by pravṛtti, or action in the external world, and nivṛtti, or inward meditation, both together constituting the means to achieve the *abhyudaya*, human welfare in the social context, and *nīśreyasa*, spiritual freedom and perfection, of all beings.

And he expresses the concern of the Vedas for total human fulfilment in a famous passage of his commentary on the *Katha Upanisad* (4. 15) :

Mātr-pitr-sahasrebhyopi hitaiṣinā Vedena upadiṣṭam
atmaikatva-darśanam śānta-darpan ādaranīyam—

'The vision and philosophy of the One Self in all, as taught by the Vedas, which are more concerned with human welfare than the love of a thousand mothers and fathers put together, is to be honoured and followed by one and all, who are free from pride and arrogance'.

It is that vision of the One behind the many that the later sages, thinkers, and leaders of India transformed into a cultural, social, and political vision and policy for the whole continent, as *unity in diversity*, in contrast to one of uniformity. In the luminous words of the Atharva Veda (XII. I. 45) :

Janam bibharti bahudhā vivācasam
 nānā dharmānam prthivī yathaukasam ;
 Sahasram dhārā dravinasya me duhām
 dhruveva dhenuh anapasphuranti—

‘As one home, you, O Earth, sustain people speaking various languages, and following diverse religions; may you, like a cow giving a steady stream of milk, make flow towards me a thousand streams of wealth.’

In the post-Vedic period, while the Sāṃhitās and the Brāhmaṇas were being interpreted, elaborated, and expounded by various teachers and scholars, the Upaniṣads remained in comparative obscurity in forests and caves and monasteries, and unknown to the people, till the time of Śaṅkarācārya, even though their spirituality and philosophy had provided the main inspiration and stimulus to the great religions preached by Bhagavān Buddha and Bhagavān Mahavira about a thousand years earlier. Śaṅkarācārya brought these immortal Upaniṣads, as also its best commentary, namely, the Gītā, out of obscurity into prominence. Since that time, the spiritual life of India has been moulded by the ideas and ideals of these books, reaching the people through various channels. In these Upaniṣads, which soon came to be known as the *gnānakāṇḍa* of the Vedas, the spiritual and philosophical hints and suggestions, scattered in the Sāṃhitās and the Brāhmaṇas, which then came to be called as the *karmakāṇḍa* of the Vedas, became transformed into the Brahma-vidyā and the Adhyātma-vidyā, into the universal, rational, and deeply human philosophy and spirituality of Vedānta.

The main teaching of these Upaniṣads is that man is essentially divine, and that nature has provided him or her

with the organic capacity to realize this truth, through, varying stages of spiritual growth. The effort to realize this truth, and the realization itself, through the paths of jñāna, bhakti, and karma, is the true meaning of the science of religion, which Vedānta expounds as the *science of human possibilities*. The implications of this profound truth in the practical day-to-day life of man is what Śrī Kṛṣṇa expounded as the comprehensive philosophy and spirituality of yoga in the Bhagavad-Gītā, which Swami Vivekananda calls the best commentary on the Upanisads, and which Śaṅkarācārya refers to as *samasta vedārtha sūtra-samgraha-bhūṭam*.

1

It is instructive to note that the Upanisads and the Gītā contain criticisms and evaluations of the Vedic theology of the karma kāṇḍa including its pantheon of gods, undue stress on rituals, in statements like *amun̐ yaja, amun̐ jaya*, and its pleasant heavens. In fact, it was the proliferation of compulsory rituals, the emergence of caste exclusiveness, and the dominance of the priest-power accompanying it, making social life an oppression, that influenced many thinking and creative minds to renounce society and become parivrājakas, which initiated the aranyaka phase of Vedic history. This parivrājaka phase had become a well-established institution before the advent of Buddha and had powerfully influenced that new movement and the expansion of Vedic culture, through it, outside the confines of India.

The modern Western phenomenon of creative men and women renouncing an uncreative and worldly society, as witnessed in the recent drop-outs and hippy movements, is a faint echo of this ancient Indian experience. That ancient Indian experience led to great thought developments in the Upanisads and in the subsequent ages, down to our own times. But the modern Western experience became abnormal, and negative in form and results, due to the modern Western drop-outs not having a tradition to guide them as to *where to drop in*, after dropping out of a crudely materialistic social order.

This ancient Indian parivrājaka movement, of great creative force, is indicated in many passages in the Upanisads. In the words of the Mundaka Upanisad (1 2 11-13)

Tapah śraddhe ye hyupavasantyaranye
śāntā vidvāṁso bhakṣyacaryām carantah—

‘They, the peaceful and the wise, and endowed with tapas and śraddhā live in the forest adopting the mendicant mode of life’

Parīkṣya lokān karmacitān brāhmaṇa-
nirvedamāyāt, nāstyakṛtāh kṛtena ;
Tadvijñānartham sa gurumevābhigachet
samit-pāṇih śrotriyaṁ brahmaṇistham—

‘After examining the worlds that can be gained by rituals, the brāhmaṇa shall develop a spirit of renunciation (proceeding from the conviction that), the uncaused cannot be attained through the caused, in order to realize That (the Reality above cause and effect), let him, with fuel in hand (as a mark of humility), approach a guru who knows the spirit of the Śruti and is established in (the realization of) Brahman’

Tasmai sa vidvān upasannāya samyak
praśānta cittāya śamānvitāya ,
Yenaksaram paramam vedaṁ ityam
provāca tāṁ tattvato brahmavidyām

‘To one who has approached him in the proper way, who is tranquil in heart, and with the mind and the sense, disciplined, that wise one shall impart the science of Brahman by which he (or she) may realize that supreme imperishable and eternal Truth’

The ultimate Reality the Upanisads present is Brahman, the Self of man and the Self of the Universe. In the words of the *Taittiriya Upanisad* (2 1)

Brahmavidāpnoti param :

tadeśābhyuktā; satyam, jñānam, anantam Brahma ;
yo veda nihitam guhāyām parama vyoman,
s'ośnute sarvām kāmān, saha brahmaṇā, vipaściteti—

'The knower of Brahman attains the Supreme. About that there is this statement : "Brahman is Truth, Consciousness, and Infinity". The wise one who knows this truth, hidden in the innermost cavity of one's own heart, experiences the fulfilment of all desires in Brahman.'

Śaṅkarācārya presented the philosophy of the Upaniṣads as the means to transform man from creatureliness, dependence and fear, to blessedness, freedom, and fearlessness; and he compared this philosophy to the roar of a lion, in contrast to many others which are like the bleating of a sheep. As one of the popular verses puts it :

Tāvat garjanti śāstrāṇi jambukā vipine yathā;
na garjati mahāśaktiḥ yāvat vedānta-kesari—

'Other systems of thought howl, like jackals in the forest, only till the lion of Vedānta begins to roar.'

One of many such lion roars of Vedānta occurs in a famous mantra of the *Bṛhadāraṇyaka Upaniṣad* and in Śaṅkarācārya's illuminating commentary on the same (1.4.10):

Brahma vā idam agra āsit; tadātmānameva ahet, aham brahmāsmi. Tasmāt tat sarvam abhavat. Yo yo devānām pratyabuddhata, sa eva tadabhavat; tathā ṛṣiṇām, tathā manuṣyāṇām. Thaddaitat paśyan ṛṣir-vāmadevaḥ pratipede, aham manurabhavam, sūryaśceti.

Tadidam api etarhi ya evam veda, aham brahmāsmi iti, sa idam Sarvam bhavati; tasya ha na devāśca nābhūtyā śate; ātmā hyeṣām sa bhavati.

Atha yo anyām devatām upāste, anyo'sau, anyo'ham asmi, iti, na sa veda, yathā paśurevam sa devānām. Yathā

ha vai bahavaḥ paśavo manasyaṁ bhun̄jyuh, evaṁ ekaikaḥ
puruso devān bhunakti; ekasminneva paśau ādīyamāne apriyaṁ
bhavati; kimu bahus. Tasmāt eṣāṁ tat na priyaṁ, yadetat
manusyā vidyuh—

'This (universe) was indeed Brahman in the beginning. It knew only Itself as, "I am Brahman"; therefore It became the all. Whoever among the gods knew It, also became That; and the same with sages and with men. Realizing this truth, the sage Vāmadeva verily knew, "I was Manu and the Sun".

'And, to this day, whoever, in like manner, knows It as, "I am Brahman", becomes one with all this manifested universe. Even the gods cannot prevail against him for he, verily, becomes their very Self.

'While he who worships another god, thinking, he is separate (from me), I am separate (from him), does not know (the Truth). Such a one becomes like a cattle to the gods. As many cattle serve a single man, so does each man serve the gods; even if one cattle is taken away (by a tiger or a lion), it causes anguish; what should one say then of many animals (being so taken away)? Therefore, it is not liked by them (the gods) that man should know this (Truth.)

In his commentary, Śaṅka-ācārya brings out the power of this great utterance, and its human relevance, such as the feudal exploitation of weak, ignorant masses, and how they can be freed from it:

Prāk Brahma-vijñānādapi, sarvo jantuh, brahmatvāt,
nityameva sarva-bhāvāpannah; paramārthataḥ; avidyayā tu,
abrahmatvaṁ, asarvatvaṁ ca, adhyāropitam, yathā Śukti-kāyaṁ
rajatam, vyomni vā tala-malavatvādī...

Yathā-bhūtārtha-vāditvāt veda, ya...

Nahi kvacit sāksāt vastu-dharmasya apo hī dr̥ṣṭā, kartṛ
va, brahmadevī, avidyāyāstu sarvatraiva nivartikā dr̥śyate.

Tathā ihāpi, abrahmatvam, asarvatvam ca, avidyākrtameva
 nivartyatān brahmavidyā; na tu pāramāthikam vastu, kartum
 nivartyitum vā, arhati, brahmavidyā....

Seyam brhmavidyāyā sarvabhāvāpattiḥ āsīt mahatām
 devādīnām, vīryātiśyāt; na idānīm aidam-yugīnām, viśeṣato
 manuṣyānām, alpavīryatvāt, iti syāt kasyacit buddhiḥ; tat
 vyūthāpanāya āha: Taditam, prakṛtaṁ brahma, yat sarva-
 bhūtānupraviṣṭam, drṣṭi-kriyādi-līṅgam, etarhi, etasminnapi
 vartamāna-kāle, yaḥ kvacit vyāvṛtta-bāhyoutsukyaḥ, ātmānam
 eva evam veda, ahaṁ brahmāsmi iti, apohya upādhi-janita
 bhrānti-vijñānā-dhyāropitān viśeṣān, samsāra-dharmānāgandhitān,
 anantaram, abāhyam, brahmaivāsmi kevalam iti, saḥ, avidyākṛta
 asarvatva nivṛtteḥ, brahma-vijñānāt, idam sarvam bhavati.
 Nahi mahā vīryeṣu vāmadevādiṣu, hīna vīryeṣu vā vārtamānikeṣu
 manuṣyeṣu, brahmṇo viśeṣaḥ, tat vijñānasya vā asti. tasya
 ha brahma-vijñātuh yathoktena vidhinā, devā mahā-vīryāḥ
 ca, na api abhūtyai, abhāvanāya, brahma-sarvabhāvasya, na
 śīate, na paryāptāḥ, kimuta anye....

Ātha yaḥ, kaścit abrahmavit, anyām, ātmano vyatiriktām,
 yaṁ kāncit devatām, upāste, stuti — namaskāra — yaga — bali-
 upahāra — prañidhāna — dhyānādīnā —, anyo asau anātmā
 mattaḥ prthak, anyo ahaṁ asmi adhikṛto, mayā asmai pīvat-
 pratikartavyam, ityevam — pratyayaḥ san upāste, na sa itthaṁ
 pratyayaḥ veda, vijñāti, tattvam. Na sa kevalam evambhūto
 avidvān, avidyādoṣavām eva, kiṁ tarhi? Yathā paśu-gavādi-
 vāhana-dohanādyupakāraiḥ upabhujyate, evam saḥ ijjādyane-
 kopakāraiḥ upabhoktavya-ivāt ekaikena devādīnām. Atah
 paśuriva sarvārthesu karmasu adhikṛtaḥ, ityarthāḥ.

Yasmādevaṁ tasmāt, avidyāvantaṁ puruṣam prati devā
 śīate eva vighnaṁ kartum anugrahām ca, ityetaḥ darśayati; yathā
 ha vai loke bahavo go-aśvādāyaḥ paśavo, manuṣyam swāminam,
 adhiṣṭhātāraṁ, bhuñjyuh, pālayeyuh, evam bahu-paśusthaniyaḥ
 ekaiko avidvān puruṣo, devān ... bhunakti, pālayati iti. Ime

indrādayo, anye, matto, mama īsitāro, bhr̥tya iva aham esām,
 stuti-nāmaskāra-ijyādinā ārādhanam kṛtvā abhyudayaṁ, nihsre-
 yasam ca, tat prattam phalam, prāpsyāmi, ityevam abhisandhiḥ.
 Tatra loke bahu-paśumato, yathā ekasminneva paśau ādīyamāne,
 vyāghrādina apahriyamāne, mahadapriyam bhavati, tathā
 bahupaśusthaniye ekasmin puruse, paśubhāvāt vyuttiṣṭhati,
 apriyam bhavati iti, kiṁ chitraṁ devānām, bahu-paśvapaharana
 iva kuṭumbināḥ. Tasmādesām devānām tharṇa priyam. Kiṁ
 tat? Yodetat brahmātmataṭṭvam kathancana manuṣyāḥ vidyuh,
 vijānīyuh. Tatha ca smaranam arugītāsu bhagavatā vyāsasya:

Kriyāvadbhīr hi Kaunteya
 devalokaḥ samāvṛtaḥ;
 Na chaitadīṣṭam devānām
 martyairupari-vartanam.

Ato, paśūniva vyāghrādibhyo brahma-vijñānāt vighnam
 ācīkṣanti: asmāt upabhogyatvāt ma vyuttiṣṭheyuriti—

‘Even before the realization of Brahman, everybody,
 being Brahman, is really always one with all; but ignorance
 super-imposes on him the idea that he is not Brahman and
 not the all, as a mother of pearl is mistaken for silver,
 or as the sky is imagined to be concave or blue, or the
 like...

‘Since the Vedas speak the truth as it is, it is never
 seen that Brahma-vidyā ever negates the truly ascertained
 nature of a thing or become the creator of a new thing;
 but it is everywhere seen to be the destroyer of ignorance.
 Similarly, here also, let the idea of not being Brahman, and
 not being the all, that is due to ignorance, be removed
 by Brahma-vidyā; but brahmavidyā can neither create nor
 put a stop to a real entity....

‘Someone may think that the gods, who are great,
 attained this oneness with all through the knowledge of

Brahman, because of their extraordinary power; but those of this age, particularly human beings, can never attain it owing to their limited power.

In order to remove this notion, the text says: And to this day, whoever, curbing his attachment to external things, in like manner knows It, meaning the Brahman under consideration which has entered into all beings and is indicated by the functions of seeing etc., that is, his own Self, as *"I am Brahman"*, which is untouched by the attributes of the phenomenal universe, is without interior or exterior, and absolute, by discarding the difference superimposed by the false notion created by limiting adjuncts, becomes all this, owing to his notion of incompleteness, the effect of his ignorance, being removed by the knowledge of Brahman.

For there is no difference as regards Brahman, or the knowledge of it, between giants like Vāmadeva and the human weaklings of today! But, one may suppose, the result of the knowledge of Brahman may be uncertain in the case of the present generation of human beings. This is answered as follows: *Even the gods*, powerful as they may be, cannot prevail against him, the man who has known Brahman in the manner described above—have not the capacity to stop his becoming Brahman and the all, much less others.

While he, one who is not a knower of Brahman, who worships another god, a god separate from himself, approaches him in a subordinate position, offering him praises, salutations, sacrifices, presents, devotion, meditation, etc., thinking, *"He is one, nonself, separate from me, and I am another, qualified for rituals, and I must serve him like a debtor, worships him with such ideas, does not know the truth. He, this ignorant person, has not only the evil of ignorance, but is also like an animal to the gods. As a cow or other animals are utilised, through their services such as carrying loads or yielding milk, so is this man, of use to everyone of the gods and others, on account of his*

many services such as performance of sacrifices. That is to say, he is therefore engaged to do all kinds of services for them...

'Since it is so, therefore, the gods can thwart as well as can help an ignorant man. This is being shown; As, in the world, many animals, such as cows or horses, serve a man, their owner and controller, so does each ignorant person, equivalent to many animals, serve the gods.... He thinks: "This Indra and the other gods are different from me and are my masters. I shall worship them like a servant through praises, salutations, sacrifices, etc., and shall attain, as results, prosperity and liberation granted by them." Now, in the world, even if one cattle of a man possessing many such, is taken away, seized by a tiger, for instance, it causes great anguish. Similarly, what is there to wonder at, if the gods feel mortified when a man, equivalent to many cattle, gets rid of the idea that he is their creature, as when a householder is robbed of many animals? Therefore it is not liked by them, these gods—what?: "That men should somehow know this truth of the identity of the self and Brahman. So the Revered Vyāsa writes in the *Anugītā* (*Mahābhārata*, XIV.20.59):

"The world of the gods, Oh Arjun, is filled with those who perform rituals. And the gods, do not like that mortals should surpass them."

Hence, as men try to save animals from being seized by tigers etc., so the gods seek to prevent men from attaining the knowledge of Brahman, lest they should cease to be their objects of enjoyment.'

Here you can see a revolutionary thought development. Whereas, in the *Saṁhitas* and the *Brāhmaṇas*, we have men praising gods and asking for their favours, fearing them and desiring to go to their heaven after death, we have in these *Upaniṣads*, and in the *Purāṇas* like the fifth skandha of the *Śrīmad Bhāgavatam*—as a result of the teaching of *jñāna* and *bhakti*: *aho bataiṣām kimakāri śobhanam* (so sings the gods and goddesses in heaven envying the spiritual opportunities

of the people of Bhārat) the proclamation of the glory of man as the Ātman, ever pure, ever free, ever illumined—*nitya-śuddha-buddha-mukta-svabhāva*, or as a devotee of the ever-blissful *puruṣottama*—and the attainment of perfection, here and now, in this very human body—*ihaiya*. This truth became further strengthened by the teaching of God's incarnating as man, and raising the status of man high thereby. The Śrīmad Bhagavatam speaks of Śrī Kṛṣṇa, the human incarnation of the Divine, humbling the pride of gods like Brahma and Indra. In the Buddha incarnation, we have, again, Brahma and Indra standing by the side of Buddha in a mood of adoration. The Upaniṣads and the Gītā, having realized this truth about man's inherent divinity speak slightly of the earlier hedonistic concepts of heaven. Says the Muṇḍaka Upaniṣad (1.2.10):

Iṣṭāpūrtam manyamānā variṣṭham
nānyat śreyo vedayante pramūḍhāḥ;
Nākasya prste te sukṛte'nubhūtvā
imam lokam hinataram va viśanti—

'Considering (the Vedic rituals like) *iṣṭā-pūrtam* as the highest (source of human welfare), the utter fools do not consider anything else as beneficial; they, after enjoying their merits in high heaven, return back to this world or even lower.'

And the Gītā also speaks in its second chapter of the *vedavādarat āh*, *kāmītmīnaḥ*, *swargaparaḥ*, never attaining the *yoga-buddhi*, the *vyavasāyātmikābuddhi*, in *samādhi*. The proclamation of the Śvetāśvatara Upaniṣad is particularly noteworthy in this connection. It is another of the great lion-roads of Vedānta, which Vivekananda expounded with telling effect at the Chicago Parliament of Religions in 1893. One of the sages, after realizing this truth about man from his own experience, proclaims it as a gospel or good news to all men and women everywhere, not just to a tribe, or a race, or a creed, or a nation. The sage says (2.5 and 3.8):

Śrīvāntu viśve amṛtasya putrāḥ
 āye dhāmāni divyāni tasthuh;
 Vedāhametaṁ puruṣaṁ mahāntam
 āditya- varṇaṁ tamasaśparatīvāt;
 Tameva viditvā atimṛtyumeti
 nānyaḥ panthā vidyate ayanāya--

'Hear, Ye children of immortality, and even those
 (gods or angels) living in the heavenly spheres! I have realized
 this (truth of the) infinite Man (behind the finite man).
 luminous like the sun, beyond all darkness or delusion.
 Knowing Him alone can man transcend death and delusion.
 There is no other way to life fulfilment!'

The Kaṭha Upaniṣad summons all humanity to this
 pilgrimage from creatureliness to blessedness, from bondage
 to freedom (3.14):

Uthiśhata, jāgrata, prapya varān nibhodhata,
 ksurasya dhārā niśitā dhuratyayā
 durgam pathastat kavayo vadanti--

'Arise, awake and, approaching the great ones, enlighten
 yourself, like walking on the edge of a razor is that path.
 difficult to tread and hard to cross; so say the sages (who
 have trodden that path).'⁴

In the light of this spiritual and philosophical vision
 of the jñāna-kāṇḍa of the Vedas, the Gītā, which is the
 yoga-śāstra deriving from the Brahma-vidyā of the Vedas,
 re-interpreted all the old Vedic ritualistic concepts and
 terminologies, like dharma, karma, yajña, yajña-śiṣṭa, devas,
 and their worship, punya and svarga, in ethical, spiritual
 and humanistic terms, integrating them within a comprehensive
 spirituality which bridges the gulf between the secular and
 the sacred-between life and work and interhuman relations, on
 the one side, and religion, on the other. The Vedic vision of
 the unity of all existence in Brahman, proclaimed by the R̥g
 Veda Samhitā (4.40.5), and repeated more than once in the:

earlier part of the whole 'Veda', is proclaimed again in several verses like the following, but in the context, and in the service, of the highest point of development of the Vedic adhyātma-vidyā, in the Kaṭha Upaniṣad, with the addition of a last word (5.2):

Haṁsah śuciśat vasurāntarīkṣasat
 hotā, vedīśat, atithir-dūronasat;
 Nṛśat, varasat, śasat, vyomasat,
 abjā, gojā, rtajā, adriajā, itam brhat—

(He, the Ātman or Brahman) is the swan dwelling in the heaven (in the firmament of the sun), the air filling the atmosphere, the fire dwelling on the altar, the holy guest in the house; (He is) in man, in gods, in the sacrifice, in the sky; (He) is born in water, born on the earth, born as the (fruit of) sacrifice, born of the mountains; (He) is the true, (He is) the Great.

Introducing this verse in his commentary, Śaṅkarācārya says:

'Sa' tu na ekā-śarīra-puravartī eva 'ātmā; kim tathā? Sarva-puravartī—'The Ātman, verily! is not the dweller in the city of one body (only, as mentioned in the previous verse); what then? He is the indweller of all the cities.'

Similarly, the Rg-Vedic imagery of the two birds, standing for God and the soul, is handled in the Mundaka Upaniṣad, in the light of the thought developments in the Upaniṣads, in three marvellous verses (3.1.1-3). In the same way, the story of Nachiketa, which appears in the tenth maṇḍala of the Rg-Veda, in the context of the Sāṁhitā thought, and is repeated in the Taittirīya Brāhmaṇa, becomes developed, from sacrifices and rituals to the high level of man's moral, striving, and spiritual realization, from a heaven-centred hedonistic theology into a spiritual character-building philosophy, of Nachiketa knocking at the door of death to understand the nature of life and death, in the Kaṭha Upaniṣad; there it becomes the means to convey the profoundest Vedic vision and thought, of the imperishable behind the perishable, as developed in the Upaniṣads. The Rg-Veda Sāṁhitā knew

much about life and very little about death; but no philosophy can achieve depth without understanding the nature of death. The Rg-Veda Samhita itself had hinted at it in its famous utterance, (X.121.2)·

Ya ātmadā, baladā, yasya viśva
upāsate, praśisham yasya devāh;
Yasya chāyā amṛtam yasya mṛtyuh
kasmai devāya haviṣā vidhema—

‘Unto Him, who gives us our individuality, who gives us strength, whose commands all beings, including the gods, obey, whose shadow is immortality as well as death, we offer our oblations.’

It is this deepening, this comprehending of Reality in its totality, that the Upaniṣads in general, and the Katha Upanisad in particular, achieved in the philosophy of Vedānta.

Among the four Vedic Mahā-vākyas, namely, Tat tvam asi—‘That thou art’, of the Chāndogya Upaniṣad, and Ayam Ātmā Brahma—‘This Self (of Man) is Brahman’, of the Māndūkya Upaniṣad, both belonging to the Sāmaveda, Aham Brahmāsmi—‘I am Brahman’, of the Brhadāranyaka Upanisad, belonging to the Yajurveda, and Prajñānam Brahma—‘Brahman is pure Consciousness’, the last comes from the Aitareya Upaniṣad, belonging to the Rg-Veda. There is also Brahmaavedam viśvamīdam variṣṭham of the Mundaka Upaniṣad, belonging to the Atharva-Veda.

In discovering the immortal in man and nature, the Vedas, and the great and rich culture they inspired and nourished in India, also become immortal.

Speaking about the scientific curiosity and persistent search for truth of the Vedic people, Swami Vivekananda says in his article on *Historical Evolution of India* (*The Complete Works*, Vol. VI, pp. 157-59):

'There was an inquisitiveness in the race to start with, which very soon developed into bold analysis, and though, in the first attempt, the work turned out might be like the attempts with shaky hands of the future master-sculptor, it very soon gave way to strict science, bold attempts, and startling results.

'Its boldness made these men search every brick of their sacrificial altars; scan, cement, and pulverize every word of their scriptures; arrange, re-arrange, doubt, deny, or explain the ceremonies. It turned their gods inside out, and assigned only a secondary place to their omnipotent, omniscient, omnipresent Creator of the universe, their ancestral Father-in-heaven; or threw Him altogether overboard as useless, and started a world-religion without Him (Buddhism), with even now the largest following of any religion. It evolved the science of geometry from the arrangements of bricks to build various altars, and startled the world with astronomical knowledge that arose from the attempts accurately to time their worship and oblations. It made their contribution to the science of mathematics, the largest of any race, ancient or modern, and to their knowledge of Chemistry of metallic compounds in medicine, their scale of musical notes, their invention of the bow-instruments, of great service in the building of modern European civilization. It led them to invent the science of building up the child-mind through shining fables, of which every child in every civilized country learns in a nursery or a school and carries an impress through life...Many forms of religion and society must have been left behind in the onward march, before we find the race as depicted in the scriptures, the Vedas.'

He traces all the subsequent philosophical, spiritual, and cultural developments of India to the Vedas. He also traces the universal tolerance and spirit of acceptance, which is a unique characteristic of Indian culture and religion, to one of the great mantras of the Rg-Veda Samhita (1. 164. 46). The preceding mantra (1.164.45) also conveys a profound truth about the science of sound, which is classified, according to its subtlety, into parā, paśyanti, madhyamā, and vaikharī:

Catvarī vāk, paçimītā padāni, tāni viduh Brāhmanāyē 'manīṣinah;
 Guhām tñi 'nīhītā, 'na 'iṅgaynti,
 Turjyam vacah manuṣyāh vadanti—

'Speech is divided into four classes; all of them are known to the wise brahmanas. The first three of them, being (subtle and more subtle) and hidden in the cavity of the heart, does not manifest. The fourth type of speech alone constitutes the spoken speech of man.

The profound mantra 46 says:

Indram, Mitrāh, Varuṇam, Agnim, āhuh,
 atho divyah sa'suparno garutmān;
 Ekaṁ sat, viprā bahudhā vadanti,
 Agnim, yamam mātariśyānam āhuh—

'They speak of Indra, Mitra, Varuna, Agni, as also the divine bird Garutmān; Truth is one, Sages call it by various names, be it Agni, Yama, or Mātariśvān.'

Contrasting the 'Semitic monotheism, of Judaism, Christianity, and Islam, which was arrived at through conflict and violence, and which even today thrives on intolerance and aggression, with this Vedic monotheism, which was but the prelude to the Advaitic monism and the national vision of unity in diversity, and which arose out of the comparative, sympathetic, and insightful approach of the scientific temper of the Vedic sages, Swami Vivekananda says in his *First public lecture in the East* (*ibid*, Vol.III, pp.112-114).

'And above all, what India has to give to the world is this. If we watch the growth and development of religions in different races, we shall always find this that each tribe, at the beginning, has a god of its own. If the tribes are allied to each other, these gods will have a generic name, as for example, all the Babylonian gods had. When the

Babylonians were divided into many races; they had the generic name of Baal, just as the Jewish races had different gods, with the common name of Moloch; and at the same time you will find that one of these tribes becomes superior to the rest, and lays claim to its own king as the king over all. Therefrom it naturally follows that it also wants to preserve its own god as the god of all the races. Baal-Merodach, said the Babylonians, was the greatest god; all the others were inferior. Moloch-Yahveh, was the superior over all other Molochs. And these questions had to be decided by the fortunes of battle.

The same struggle was here also. In India, the same competing gods had been struggling with each other for supremacy; but the great good fortune of this country, and of the world, was that there came out, in the midst of the din and confusion, a voice which declared: Ekam sat, viprā bahudhā vadanti—"That which exists is One; Sages call It by various names."

The whole history of India you may read in these few words. The whole history has been a repetition, in massive language, with tremendous power, of that one central doctrine. It was repeated in the land, till it had entered into the blood of the nation, till it began to tingle with every drop of blood that flowed in its veins, till it became one with the life, part and parcel of the material of which it was composed; and thus the land was transmuted into the most wonderful land of toleration, giving the right to welcome the various religions, as well as all sects, into the old Mother-country.

And herein is the explanation of the most remarkable phenomenon that is only witnessed here—all the various sects, apparently hopelessly contradictory, yet living in such harmony. You may be a dualist, and I may be a monist. You may believe that you are the eternal servant of God, and I may declare that I am one with God Himself; yet both of us are good Hindus. How is that possible? Read then: Ekam sat, viprā bahudhā vadanti. Above all others, my countrymen, this is the one grand truth that we have to teach to the world.

'Even the most educated people of other countries turn up their noses at an angle of forty-five degrees and call our religion idolatry. I have seen that; and they never stopped to think what a mass of superstition there was in their own heads. It is still so everywhere, this tremendous sectarianism, the low narrowness of the mind. There is tremendous religious persecution yet, in every country in which I have been, and the same old objections are raised against learning anything new. The little toleration that is in the world, the little sympathy that is yet in the world, for religious thought, is practically here, in the land of The Āryas, and nowhere else. It is here that Indians build temples for Mohammedans and Christians; nowhere else. If you go to other countries and ask Mohammedans, or people of other religions, to build a temple for you, see how they will help. They will, instead, try to break down your temple, and you too, if they can. The one great lesson, therefore, that the world wants most, that the world has yet to learn from India, is the idea not only of toleration, but of sympathy. Well has it been said in the Mahimnah-stotra: "As the different rivers, taking their start from different mountains, running straight or crooked, at last come unto the ocean, so, O Śiva, the different paths which men take through different tendencies, various though they appear, crooked or straight, all lead unto Thee."...

'Therefore, we have again to learn the one central truth that was preached only here in our Motherland, and that once more has to be preached from India. Why? Because not only is it in our books, but it runs through every phase of our national literature, and is in the national life. Here and here alone is it practised every day, and any man whose eyes are open can see that it is practised here and here alone.'

This is what, in the third century before Christ, was proclaimed by the Mauryan Emperor Aśoka in his rock edicts, for the wide education of the Indian people in that Vedic wisdom: *Samavāya eva sādhuḥ*—('In religion, Concord alone is the right way.'

In his Chicago address, Swami Vivekananda spoke that, according to the Vedic philosophy of the Hindus (*ibid.*, Vol. I, p. 17) :

'Man is not travelling from error, to, truth, but from truth to truth, from lower to higher truth. To him all religions, from the lowest fetishism to the highest absolutism, mean so many attempts of the human soul to grasp and realize the Infinite, each determined by the conditions of its birth and association, and each of these marks a stage of progress; and every soul is a young eagle soaring higher and higher, gathering more and more strength, till it reaches the Glorious Sun.

'Unity in variety is the plan of nature, and the Hindu has recognized it. Every other religion lays down certain fixed dogmas, and tries to force society to adopt them. It places before society only one coat which must fit Jack and John and Henry, all alike. If it does not fit John or Henry, he must go without a coat to cover his body.'

He, therefore, speaks of the need to study the Vedas in the light of *evolution*, the evolution of thought and ideas, and gives another unique characteristic of the Vedas — the vast variety and levels of its ideas and teachings (*ibid.*, Vol. VIII, p. 24) :

'In the Vedas, we can find the whole process of the growth of religious ideas. This is because, when a higher truth was reached, the lower perception that led to it, was still preserved. This was done, because the Sages realized that the world of creation being eternal, there would always be those who needed the first steps to knowledge, that the highest philosophy, while open to all, could never be grasped by all.'

We consider the Vedas as *anādi*, beginningless, and *apauruṣeya*, impersonal. Both Śaṅkarācārya and Swami Vivekananda have explained, in almost identical terms, the meaning of this idea of the Vedas being *anādi*. In his

lecture before the Chicago Parliament of Religions, Swamiji expounded this truth in the most scientific language (*ibid.*, Vol I, pp 6-7)

'The Hindus' have received their religion through revelation, the Vedas. They hold that the Vedas are without beginning and without end. It may sound ludicrous to this audience, how a book can be without beginning or end. But, by the Vedas, no books are meant. They mean the accumulated treasury of spiritual laws discovered by different persons in different times. Just as the law of gravitation existed before its discovery, and would exist if all humanity forgot it, so is it with the laws that govern the spiritual world. The moral, ethical, and spiritual relations between soul and soul and between individual spirits and the Father of all spirits, were there before their discovery, and would remain even if we forgot them.

'The discoverers of these laws are called Rsis, and we honour them as perfected beings. I am glad to tell this audience that some of the very greatest of them were women.'

And referring to the Vedic concept of the Rsi as Mantra-Drashtā, Swamiji says (*ibid.*, Vol III pp 456-57).

'Who are these Rsis? Vatsyayana says. He who has attained, through proper means, the direct realization of Dharma he alone can be a Rsi, even if he is a Mlecchha by birth.' Thus it is that in ancient times, Vasistha, born of an illegitimate union, Vyasa, the son of a fisherwoman, Nārada, the son of a maidservant with uncertain parentage and many others of like nature, attained to Rsihood. Truly speaking, it comes to this then, that no distinction should be made with one who has realized the Truth.

And in his introduction to the commentary on the Katha Upaniṣad, Śaṅkarācārya expounds this concept of the Vedas and the Upaniṣads as primarily knowledge, and secondarily only as books.

Kena punararthayogena upanīśachabdena vidyā ucyate, ityucyate. Ye mumuksavo, dr̥ṣṭā-nuśravika-visaya-vitr̥ṣṇāḥ santah, upanīśachadvācāyām vaksyamānalakṣanām, vidyām upasadya, upagamya, tannīśhatayā nīścayena śīlayanti, tesām avidyādeh samsārabījasya viśaranāt, hīṃsanāt, vināśanāt, ityanena arthayogena, vidyā upanīśadityucyate—

'By what etymological process does the term upanīśad denote knowledge? This is now explained. Those who seek liberation, being endowed with the spirit of dispassion towards all sense objects, seen or heard of, and, approaching this knowledge indicated by the term "Upanīśad" presently to be explained, devote themselves to it with one-pointed determination—of such people, this knowledge *removes, shatters, or destroys* avidyā, which is the seed of relative existence or worldliness. By these etymological connexions, "upanīśad" is said to mean knowledge.'

'And anticipating a possible objection, Śāṅkarācārya continues:

Nanu ca upanīśachabdena adhyetāro granthamapi abhīlapanti, upanīśadam adhīmahe, upanīśadam adhyāpayāmaḥ itī ca. Naiśa doṣaḥ; avidyādi-samsārahetu - viśaranādeh, sadīdhātvarthasya, granthamātre asambhavāt, vidyāyām ca sambhavāt, granthasyāpi tādarthyaena tachabdatvopapattih āyurvai gṛh̥tam ityādivat. Tasmāt viyāyām mukhyayā vṛtṭya upanīśachabdo vartate, granthe tu bhaktyā itī—

'It may be urged that students use the term "Upanīśad" even to denote a book, as when they say "we shall study the Upanīśad", "we shall teach the Upanīśad". This is no fault, since the destruction etc. of the seed of worldliness, which is the meaning of the root 'śad' (in upa-nīśad), cannot be had from a mere book, but can be had from knowledge, even the book may also be denoted by that term, because it serves the same purpose (indirectly), as when we say that "clarified butter is verily life". Therefore, the term "upanīśad" primarily refers to knowledge, and only secondarily to a book.'

Swami Vivekananda throws light also on the concept of the *apauruṣeyatva* of the Vedas, and of the uniqueness of the culture, and socio-political policy, of India, deriving from its vision, the vision of unity in diversity, leading to harmony and peace, and not uniformity, needing intolerance and violence to sustain it. The philosophy and religion that India developed out of the Vedas bears a very significant title, namely, *Sanātana Dharma*. It derives its authority from its impersonal character, and not from any person, be he or she a saint or, even an incarnation; and the truth-character of a teaching demands that it be verifiable by all, irrespective of dogma, creed and race, and at all times. It has, however, a high place for saints and incarnations, as exemplars and teachers of the eternal truths of religion. This is the impersonal or *apauruṣeya* character of the Vedas. Because it is impersonal, therefore it is universal. Throwing light on this unique characteristic of the *Sanātana Dharma*, miscalled Hinduism, Swami Vivekananda says, in his famous lecture in Madras on *The Sages of India* delivered in 1897 (*ibid.*, Vol. III, pp. 248-51) :

In speaking of the sages of India, my mind goes back to those periods of which history has no record, and tradition tries in vain to bring the secrets out of the gloom of the past. The sages of India have been almost innumerable, for what has the Hindu nation been doing for thousands of years except producing sages?

'Two ideals of truth are in our scriptures; the one is, what we call the eternal, and the other is not so authoritative, yet binding under particular circumstances, times, and places. The eternal relations which deal with the nature of the soul, and of God, and the relations between souls and God, are embodied in what we call the *Śrutis*, the Vedas. The next set of truths is what we call the *Smṛtis* as embodied in the words of Manu, Yājñavalkya, and other writers and also in the *Purāṇa*, down to the *Tantras*...

'Another peculiarity is that these *Śrutis* have many sages as the recorders of the truths in them, mostly men,

even some women. 'Very little is known of their personalities, the dates of their birth, and so forth, but their best thoughts, their best discoveries, I should say, are preserved there, embodied in the sacred literature of our country, the Vedas. 'In the Smṛtis, on the other hand, personalities are more in evidence. Startling, gigantic, impressive world-moving persons stand before us, as it were, for the first time, sometimes of more magnitude even than their teachings.

'This is a peculiarity which we have to understand — that our religion preaches an Impersonal - Personal God. It preaches any amount of impersonal laws plus any amount of personality; but the very fountain-head of our religion is in the Śrutis, the Vedas, which are perfectly impersonal; the persons all come in the Smṛtis and Purāṇas — the great Avatāras, Incarnations of God, Prophets, and so forth.

'And this ought also to be observed that, except our religion, every other religion in the world depends upon the life or lives of some personal founder or founders. Christianity is built upon the life of Jesus Christ, Mohammedanism upon Mohammed, Buddhism upon Buddha, Jainism upon the Jinas, and so on. It naturally follows that there must be, in all these religions, a good deal of fight about what they call the historical evidences of these great personalities. If at any time the historical evidences about the existence of these personages in ancient times become weak, the whole building of the religion tumbles down and is broken to pieces. We escaped this fate because our religion is not based upon persons but on principles. That you obey your religion is not because it came through the authority of a sage, no, not even of an Incarnation. Kṛṣṇa is not the authority of the Vedas, but the Vedas are the authority of Kṛṣṇa himself. His glory is that he is the greatest preacher of the Vedas that ever existed. So with the other Incarnations; so with all our sages.'

One aspect of the scientific character of the Vedas is that they are the only scriptures that again and again

declare that man must go beyond the Vedas, beyond all scriptures, that man must experience Truth for himself or herself. Here we can see the scientific temper, the truth-seeking temper, of a high order, not to be found in any non-Vedic religion. Proclaims the Brhadāranyaka Upaniṣad (4.3.22) :

Atra pitā apitā bhavati, mātā amātā, lokā, alokāḥ devā adevāḥ, vedā avedāḥ — 'In this state (when one realizes the highest Truth of Brahman), a father is no father, a mother is no mother, the worlds no worlds, the gods no gods, the Vedas no Vedas !'

This is emphasized by Śrī Kṛṣṇa also in the Gītā (2.45 and 46) :

Triguṇya-viśayā veda nistraiguṇye bhavārjuna —

'The Vedas deal with the three guṇas (sattwa, rajas, and tamas) ; you go beyond the three guṇas, Oh Arjuna.'

Yāvanārtha udapāne

sarvata-samplutodake ;

Tāvān sarveṣu vedesu

brāhmanasya vijānataḥ —

'The Vedas are of that much use to the Sage who has realized the Truth, as a small water-reservoir is to one who lives amidst a flood of water everywhere.'

Again (6.44) :

Jijñāsurapi yogasya śabda-brahmātivartate —

'Even an inquirer (and experimenter) of (the science of) yoga goes beyond the Vedas.'

The great sage of our medieval period, Vidyāranya, conveys the same truth in his *Pañcadaśī* (4.46) :

Granthamabhyasya medhāyī

jñāna-vijñāna tatparaḥ ;

Palālamiva dhūnyārthi

Tyajet grantham aśesataḥ —

‘An intelligent person, deeply interested in achieving knowledge and direct experience (of Truth), after studying the holy books, shall finally reject all such books, like the seeker of grain rejecting the chaff.’

Sri Ramakrishna, in our own time, also refers to this need to go beyond the sacred books, as upheld in the Sanātana Dharma. He says that the Hindu pañcāṅga often contains the forecast of the rainfall of the year. But if you squeeze the pañcāṅga, you won’t get a drop of water! Similarly, the sacred books of all religions contain, not God but only *information* about God; by squeezing the books, you won’t get God, but by squeezing your own experience, you will realize God!

Apart from the profound message of the harmony of religions proceeding from the Vedic teaching of Ekam sat, viprā bahudhā vadanti, referred to earlier, another great modern relevance of the Vedic philosophy and outlook lies in the harmony it finds between the physical sciences and the science of spirituality. To the Vedas, all knowledge is sacred. The Mundaka Upaniṣad divides all knowledge, to be acquired by man, into the two categories of aparā and parā, or the loka and lokottara. The Upaniṣad presents the aparā to include all knowledge derived from sense-data—the physical sciences, politics, economics, sociology, and all knowledge derived from the texts of all the sacred books of religions. These relate to the pravṛtti and abhyudaya dimensions of human welfare. And it presents the parā vidyā, relating to the nivṛtti and niḥśreyasa dimension of human welfare, as: yayā tat akṣaram adhigamyate—‘that by which that Imperishable (Reality) is realized.’ The Vedas, and the entire Indian cultural experience, do not find any conflict between these two dimensions of human knowledge and human welfare, as it did not find any conflict also between religion and religion, and religion and its own sects and denominations.

The entire Western 'experience has been and is just the opposite of this—it experienced, and still experiences, conflict between science and religion, reason and faith, secular and sacred, religion and religion, and religion and its own denominational variations. And since our education in India, till now, has been dominated entirely by the Western cultural experience, our educated people also have learned to look at these problems only through the Western eyes, and not through Indian eyes. This will change when our people become educated in the Vedic philosophy and outlook and in the age-old wisdom of the Indian cultural experience.

This unifying vision of the Vedas was fully achieved in Śrī Kṛṣṇa, the *vedāntakṛt* and the *vedavit*, and the most dynamic and universal personality of the post-Vedic age. His teaching to Uddhava in the eleventh skandha of the Śrīmad Bhāgavatam contains this message of the harmony of physical science and spirituality, of the aparā and the parā vidyās, to ensure total human fulfilment, individual and collective, as re-taught by Swami Vivekananda in the modern age (XI. 7. 19-21):

Prāyeṇa manuṣā loka
lokatattva-vickṛaṇāḥ;
Samuddhavantī hi ātmānam
ātmanaivāśubhāśayāt —

'Generally, in the world, human beings have the capacity to understand the truth of the external world; (by acquiring such knowledge, they) uplift themselves, by themselves, from all that is evil or primitive.'

Ātmano gururātmaiva
; puruṣasya viśeṣataḥ,
Yat pratyakṣānumānābhyām
reya'sau anuvindate —

'In the case of a human being, specially, one's guru is oneself alone (unlike in the case of non-human species

Where nature is the guru); by (adopting the scientific method of) direct sensory observation and inductive-deductive inference (based on the same), this human being achieves (his own) welfare (through the resulting technical control of the external world).'

Puruṣatve ca mām dhīrāḥ

sāṅkhya-yoga, viśārādāḥ ,

Āvistarām prapaśyanti

sarvaśaktyuprabrūhitam —,

'In the case of a human being, (there is also this additional possibility) that the heroic and wise (among them), who have mastered the Sāṅkhya (pure science of religion) and Yoga (applied science and technique of religion), realize Me (the One Divine Self in all), the infinite reservoir of all energies.'

This Vedic vision of the unity and harmony of all knowledge—the parā and the aparā—is what Indian culture demonstrated in the modern age in the discipleship of Narendrar, the embodiment of aparā vidyā, under Sri Ramakrishna, the embodiment of parā vidyā. Romain Rolland describes the Vivekananda that emerged and burst upon the modern world, from that teacher-student relationship, in a marvellous passage of his *Life of Vivekananda*, in the chapter entitled: *The City of Mankind* (p. 310) :

'In the two words 'equilibrium and synthesis', Vivekananda's constructive genius may be summed up. He embraced all the paths of the spirit: the four yogas in their entirety, renunciation and service, art and science, religion and action from the most spiritual to the most practical.

'Each of the ways that he taught had its own limits, but he himself had been through them all, and embraced them all. As in a quadriga, he held the reins of "all" four ways of truth, and he travelled towards unity along them all simultaneously.

'He was the personification of the harmony of all human Energy.'

In his 10-volume *Story of Civilization*, the late American philosopher and historian, Will Durant, refers to what the modern age can learn from Indian wisdom in these words (Vol. I, *Our Oriental Heritage*, p. 633) :

'India will teach us the tolerance and gentleness of the nature mind, the quiet content of the unacquisitive soul, the calm of the understanding spirit, and a unifying, pacifying, love for all living things.'

That capacity, along with the capacity to achieve total human development within the nation, will come to modern India only when her own people will achieve, in their character, even a little of that harmony and integration of the energies of physical science and spirituality, which Vedic wisdom teaches, and which Vivekananda achieved in such fullness and effectiveness in the modern age.

Men like Sri O. M. C. Narayanan Nambudiripad belong to that class of people who combine in themselves, in the appreciative words of Sri Ramakrishna, scholarship with spiritual striving. I cannot conclude this Foreword better than by invoking on him, and on all like him, the luminous Vedic blessing on all such, as conveyed in the Mundaka Upaniṣad (2.2.6) :

Svasti vah pārāya tamasah parastāt—

'May success be yours in your striving to cross to the other shore of (the ocean of) ignorance and delusion!

18 September 1985
Vinayaka Chaturthi
Hyderabad 500029
Domalguda
Ramakrishna Math

Swami Ranganathananda

അവതാരിക

ശ്രീ മ. എം. സി. നാരായണൻ നമ്പൂതിരിപ്പാട് എട്ട് വാല്യങ്ങളിലായി തയ്യാറാക്കിയിരിക്കുന്ന ഗ്രൂപ്പ് വേദസംഹിതാവ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ എട്ടാം വാല്യത്തിന് ഒരു മുഖവുര എഴുതണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം എന്നിക്കൊരു കത്തയച്ചിരുന്നു. ഗ്രൂപ്പ് വേദസംഹിതയുടെ വിവരണത്തോടു കൂടിയ ഈ വ്യാഖ്യാനത്തിന് "മേഘീപ്രസാദം" ഭാഷാഭാഷ്യമെന്നാണ് അദ്ദേഹം പേരിട്ടിരിക്കുന്നത്. ഉപനിഷത്തുകൾ പഠിച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെ അത്ര അവഗാഹമായി വേദസംഹിതകൾ ഞാൻ പഠിച്ചിട്ടില്ലാത്തതിനാൽ, എന്നെ ഈ ചുമതലയിൽനിന്ന് ഒഴിവാക്കണമെന്ന് അദ്ദേഹത്തോട് പേക്ഷിച്ചിട്ടും, അദ്ദേഹം എന്റെ ഒഴിവുകഴിവുകളൊന്നും സ്വീകരിച്ചില്ല കറച്ചടിവസം മുമ്പ് ഞങ്ങൾ ഷൊർണൂരിൽ വെച്ച് കണ്ടുമുടിയപ്പോൾ, ഈ ചുമതല സ്വീകരിച്ചു തീരൂ എന്നദ്ദേഹം സ്നേഹപൂർവ്വം നിബന്ധിക്കുകയും മററൊരാൾക്കൊണ്ടും താനിത് എഴുതിക്കുകയില്ലെന്ന് ഖണ്ഡിതമായി പറയുകയും ചെയ്തു. വേദങ്ങളോടുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ അർപ്പിത മനോഭാവത്തിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അളവറ്റ പാണ്ഡിത്യത്തിലും എന്നിമുള്ള ആദരം മൂലവും അദ്ദേഹത്തോടുള്ള സ്നേഹം മൂലവും ഈ മുഖവുര എഴുതാമെന്ന് ഞാനപ്പോൾ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു ഏൽക്കുകയും ചെയ്തു.

എന്നിക്കെന്റെ പരിമിതികളെപ്പറ്റി അറിയാം കാളിദാസൻ തന്റെ രാഘവംഗത്തിൽ.

മന്ദഃ കവിയശ പ്രാർത്ഥീ
ഗമിഷ്യാമ്യപഹാസ്യതാം
പ്രാംശുലഭ്യേ ഫലേ ലോഭാദ്
ഉദ്ബാഹുരീവ വാമനഃ

എന്ന പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുപോലെയാണ് എന്റെ സ്ഥിതി [അത്യല്പമായ ജ്ഞാനമേയ്ക്കുവെങ്കിലും കവി എന്ന കീർത്തി നേടാനുള്ള അത്യാഗ്രഹം എന്നെ പരിഹാസപാത്രമാക്കിയേക്കും. ഉയരമുള്ള ഒരാൾക്ക് കയ്യെത്തിച്ചാൽ മാത്രം തൊടാവുന്നത്ര ഉയരത്തിൽ നിൽക്കുന്ന ഫലം പഠിക്കാൻ കൊതിക്കുന്ന വാമനനെപ്പോലെയാകും ഞാൻ]

എന്നാൽ ആദ്യത്തെ ഏഴുവാല്യങ്ങൾക്ക് അദ്ദേഹം തയ്യാറാക്കിയ വിവരണവും അവയുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനവും അദ്ദേഹം തന്നെ

ഏഴുനിയ പന്ധിതോചിതമായ മുഖപുഷ്പം ആദ്യത്തെ ഏഴുവാല്യങ്ങൾക്ക് പ്രശംസാപന്ധിതമാക്കിയതായ അവതാരികകളും ഞാനിക്കാര്യത്തിൽ പ്രയോജനപ്പെടുത്തി ഈ വാല്യത്തിന് അവതാരികയെഴുതുന്നതിന് ഇവയെന്ന് വളരെ സഹായിച്ചിട്ടുണ്ട്, കാളിദാസൻ രാജവംശത്തിലെ അടുത്തു ചട്ടാകത്തിൽ പറയുന്നതുപോലെ,

അഥവാ കൃതവാഗ്ദ്ധാരേ
വംശേന്ധിൻ പുഷ്പസുരീഭിഃ
ഒന്നോ വളസമുദികീണ്ഡേ
സുത്രസ്യേവാസ്തി മേഗതിഃ

[എന്നാൽ എന്റെ മുൻഗാമികളായ മഹാകവികൾ ഈ രാജവംശകഥയിൽ, വാക്കുകളാൽ സൃഷ്ടിച്ച ചാക്രത്തിലൂടെ, ഞാനിൽ വളംകൊണ്ടു പൊതിയട്ടെ ചാരത്തിലൂടെ നൂലോടുന്നതെങ്ങനെയോ അതുപോലെ, ഏകീഭം ഒന്നോരെന്നതാണ് എന്റെ ഭാഗ്യം]

ഋഗ്വേദസംഹിതയുടെ പാണ്ഡിത്യപ്രദമായി ജീവിതകാലമത്രയും ഉഴിഞ്ഞുവെക്കുകയും ആ പാണ്ഡിത്യത്തിന്റെ സർവ്വഫലങ്ങളെ മലയാളികളുടെ നന്മയ്ക്കായി ആവിഷ്കരിക്കാൻ ഒരു നവസൃഷ്ടി നടത്തുകയും ചെയ്ത ശ്രീ ഒ എം സി. നായനാഥൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടിനോടുള്ള സന്തോഷപരമായ അനുഭവവും ഞാനിവിടെ രേഖപ്പെടുത്താൻ വിജ്ഞാനദാഹികളായ വിദ്യാർത്ഥികളോടുള്ള വേദത്തിന്റെ ആഹ്ലാസമെന്നെന്നയങ്ങിക്കാര്യത്തിൽ അദ്ദേഹം പിൻതുടർന്നിട്ടുള്ളത് ഞങ്ങൾ വിരോധപരിഷ്കരണത്തിൽ ഇടവന്ന പാഴ്വര

സാധ്യമായപ്രവചനാഭ്യോം ന പ്രചരിതവ്യം (1 11)

[ജ്ഞാനസമ്പാദനത്തിൽ നിന്നും ജ്ഞാനപ്രസാദനത്തിലേക്കിറങ്ങി വ്യക്തിപരിഷ്കാരത്തോലും]

ജ്ഞാനം ഏതാവശ്യകം ഗോഭിഷ്കരണത്ത്, അത് മറ്റുള്ളവയെപ്പോലെയല്ല പങ്കിടുന്നതാണ്, അങ്ങനെ പങ്കിടാതിരിക്കുമ്പോൾ അതിന് അതിന്റെ ഹാസ്യം നഷ്ടപ്പെടുന്നു "സാമ്പതി ജ്ഞാനമേവ യഥാ സാ" എന്നു ജ്ഞാനമെന്നതിലെ സാമ്പതിപോലെ. എന്നാൽ ശ്രീമദ്ഭാഗവതം (X 2 10) ഇതിനെ മനോഹരമായി വർണ്ണിക്കുകയും ചെയ്തതാണ് യഥാമതിയിൽ വേദകാലഘട്ടത്തിനുശേഷം മറ്റേ നല്ല ഒരു ചരിത്രകാലഘട്ടത്തിൽ വേദജ്ഞാനത്തിന് സംഭവിച്ച നിഷ്ഠാധ്യം ഇതുതന്നെയാണ് വേദജ്ഞാനം ചെയ്തൊരു സംഘം ആളുകളുടെ കൗകുടായിപ്പിൻ അപ്പോൾ എന്തുവരുമായി പങ്കിടുകയും അങ്ങനെ അതിന്റെ കിഴിയിയാലും പാഴ്വര ബഹുജനങ്ങളെ ഉദ്ധര

കേകയും ചെയ്തില്ലെന്നമാത്രമല്ല, ബഹുജനങ്ങൾക്കിടയിൽ അതേങ്ങാനും പ്രചരിച്ചുപോകുന്നതിനെ എങ്ങെന്നോജ്ജ്വലമായി നിരോധിക്കുന്നതിനും അവർ സാങ്കല്പികമായ നിയമങ്ങളും നിയന്ത്രണങ്ങളും കണ്ടുപിടിക്കുകയും ചെയ്തു. ഉന്നതകലജാതരായ ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീകൾക്ക് പോലും അവർ വേദം നീഷിദ്ധമാക്കിക്കളഞ്ഞു. സരസ്വതിയെ ഇങ്ങനെ ഉത്താനവലന്മാരിൽ ഒതുക്കിയതിനും വേദങ്ങളിലൊരിക്കലും തന്നെ അനുമതി നൽകിയിട്ടുള്ളതായി കാണുന്നില്ല. മറിച്ചു, വേദങ്ങളുടെ സൃഷ്ടിയിൽ സ്ത്രീകളും സാധാരണക്കാരും മഹത്തായൊരു പങ്കാണ് വഹിച്ചിട്ടുള്ളത്. ശുക്രയജുസ്വേദത്തിൽ ഈ സത്യം സംഗയാതീതമായ ഭാഷയിൽ പ്രഖ്യാപിച്ചിട്ടുണ്ട്.

യഥേമാം വാചം കല്യാണിം ആവദാനി ജനേദ്യുഃ ബ്രഹ്മ രാജന്യാഭ്യം ശുഭ്രായ ചാര്യായ ച സ്വായ ചാരണായ ച- (26. 2) [മാനവരാശിയുടെ-ബ്രാഹ്മണരുടേയും ക്ഷത്രിയരുടേയും വൈശ്യരുടേയും ശൂദ്രരുടേയും ബന്ധുക്കളുടേയും സമൂഹത്തിലെ ഏറ്റവും താഴ്ന്നപടിയുള്ള സ്ത്രീപുരുഷന്മാരുടേയും-ഗുണത്തിനുവേണ്ടി ഞാനീ മംഗളവാരങ്ങൾ ഉച്ചരിക്കുന്നു.]

‘‘ജ്ഞാനത്തെ ഗാഢം മുട്ടിക്കുകയും പരിമിതപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്ന പ്രവണത, ഭൂതകാലത്തിൽനിന്നും വർത്തമാനകാലഘട്ടത്തിലേക്ക് ഏറ്റുവാങ്ങിയ ഒരു പാരമ്പര്യമാണ് നമുക്കുള്ളത്. ആ ഭൂതകാലമായപ്പോഴേക്കും തന്നെ വേദം വല്ലാതെ അധഃപതിച്ചിരുന്നു അതമത്തെപ്പറ്റി ഒരു ഗന്ധവുമില്ലാതെ വേദഗ്രന്ഥങ്ങൾ മനഃപാഠമാക്കുന്നിടത്തോളം അത് താഴ്ന്നു പോയിരുന്നു. ‘‘ആത്മാവിന്റെ പരിപാവനമായ ബധിരത്ത് എന്ത് ആരംഭം? ഹസ്തം പരിപാവനമായ ഇതിനെപ്പറ്റിയാണ്, മഹാ ഹാരായ വേദാധ്യാപകൻ മഹർഷിമാരുടെ പ്രതിഷേധിച്ചതും ഇതിനെ തിരായിട്ടായിരുന്നു. ‘‘സ്ഥാണരയം ഭാരഹാരം കിലാഭ്രം അധിത്യ മവദം ന വിജാനാതി യോ ിതം.‘‘ എന്നാണ് മഹാനായ യാസ്തൻ പറയുന്നത് [അതും മനസ്സിലാക്കാതെ വേദം പഠിക്കുന്നവൻ, മുകളിലുള്ള ഭാരം മുഴുവൻ വഹിക്കുന്ന തുണപോലെയാണ്.]

വേദസാഹിത്യം സാധാരണയായി മൂന്നു ഭാഗങ്ങളായി വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു-സംഹിതകൾ, ആരണ്യകമുഖ്യപ്പെടയുള്ള ബ്രാഹ്മണങ്ങൾ ഉപനിഷത്തുകൾ, ഭാരതീയതത്വശാസ്ത്രം, ആദ്ധ്യാത്മികത, സംസ്കാരം എന്നീ മേഖലകളിൽ പില്ലാലത്തുണ്ടായ വികാസങ്ങളെല്ലാം സംഹിതകളിൽ-പ്രത്യേകിച്ചും ഗുഹ്യവേദസംഹിതയിൽ-ബീജരൂപത്തിൽ ഉൾക്കൊള്ളുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് ഉപനിഷത്തുകളിൽ പലതും തത്വചിന്താപരവും ആത്മീയവുമായ അത്യുന്നതാശയങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ചർച്ചകളിൽ, ചർച്ചാ വിഷയത്തെ ഉദാഹരിക്കാനും സ്ഥാപിക്കാനുമായി സംഹിതകളിൽനിന്ന് ‘‘തദേവ ഗുഹ്യമേവം‘‘ എന്നൊരു മന്ത്രം ഉദ്ധരിക്കുന്നത്.

1200 വർഷങ്ങൾക്കു മുമ്പ് മഹാനായ ഗങ്കരാചാര്യർ ചരിത്ര നോടണ്ഡലത്തിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നതുവരെയും, ത്രയുനികകാലഘട്ടത്തിൽ വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ രംഗപ്രവേശം ചെയ്യുന്നതുവരെയും വേദങ്ങളുടെ നന്മചിന്താപരവും ആത്മീയവുമായ മഹത്വവും മാനവരാശിക്കു വരുകയുള്ള പ്രസക്തിയും മറ്റൊന്നും ഒളിഞ്ഞു കിടക്കുകയായിരുന്നു. അതിനുശേഷമായ, ശൈഖിദ്യകാലം, വേദസാഹിത്യത്തിന്റെ അവസാന ഭാഗമായ ഉപനിഷത്തുകളിൽ വേദചിന്ത പുതുതലത്തു നില്ക്കുന്നതായി ഗങ്കരാചാര്യരും വിവേകാനന്ദസ്വാമികളും കണ്ടെത്തി. അങ്ങനെ ആ ഭാഗത്തിന് വേദാന്തമെന്ന പേർ ലഭിച്ചു. വേദങ്ങളുടെ അന്ത്യഭാഗമെന്നും വേദങ്ങളുടെ അന്തഃസാരമെന്നും വിവക്ഷ. ഉപനിഷത്തുകളിലെ അത്യുദ്ധമായ നന്മചിന്തയുടെയും ആത്മീയതയുടെയും ഉറവിടമാണ് സംഹിതകളും ബ്രഹ്മസൂത്രവും. വൈദികകാലഘട്ടത്തിനു ശേഷമുള്ള ഇന്ത്യയിലെ സാമൂഹ്യഘടനയുടേയും മതപരമായ ചടങ്ങുകളുടേയും മേഖലയിൽ സംഹിതകളും ബ്രഹ്മസൂത്രവും കനത്ത സംഭാവന നൽകിയിട്ടുണ്ട്. വൈദിക കാലഘട്ടത്തിലെ സർഗാത്മകതകളും രാജസ്ഥിതിയും അനുക്രമം ക്ഷയം സംഭവിച്ചതോടെ, സാമൂഹ്യഘടനയും മതാനുഷ്ഠാനങ്ങളും ഭൗതികസാമൂഹത്തെയും ജീവിതത്തെയും കൂടുതൽ കർക്കശവും മഴിഞ്ഞിരവുകാകി. സാമൂഹ്യ ഉച്ചനിലയാണു രൂപം കൊണ്ടതെന്നതാണ്. തന്മൂലം മാനുഷികമായ സഹാനുഭൂതിയും ലക്ഷ്യോപലക്ഷം ന്യായജീവിതകൃത്യങ്ങളുടെ അനുഷ്ഠാനം ക്ഷയം നേടിയായി; ഭൗതികമായ ചടങ്ങുകൾ പെരുകുന്നു; അതോടൊപ്പം വൈദികരെന്ന ഒരു വർഗം വളർന്നുവരികയും ചെയ്തു. വേദകാലഘട്ടത്തിന്റെ നാസാദൃശസ്വഭാവവിശേഷമായ ചിന്താസ്വാതന്ത്ര്യവും പ്രവർത്തനസ്വാതന്ത്ര്യവും ഇല്ലാതാകുക എന്നതായിരുന്നു ഇതിന്റെ ഫലം. ഹിന്ദുസമൂഹം സുലഭ്യമായിത്തീർന്നു. ജാതികളും ഉപജാതികളും കൊണ്ട് നിറഞ്ഞുവന്നതാണ്. അഹിതകരമായ ഈ സംഭവവികാസത്തിന്റെ സമകാലീനമായ അനന്താഫലം. നമ്മുടെ ദേശീയചിന്തകൾക്കൊല്ലാം ഹിന്ദുവും വലിയ വെല്ലുവിളിയായിത്തീർന്നിരിക്കുന്ന സാമൂഹികോദ്യോഗരൂപങ്ങളുടെയും പുലർച്ചെ സാമൂഹ്യതകളും ഇന്ത്യയ്ക്കു ഉണ്ടായതാണ്. കഴിഞ്ഞൊരു നൂറ്റാണ്ടിനിടയിൽ നമ്മുടെ രാഷ്ട്രം ഈ വെല്ലുവിളിയെ നേരിട്ടു ജയിച്ചു വരികയാണ്; അതിൽ വിപ്ലവാത്മകമായ ചില വിജയങ്ങൾ കൈവരിക്കാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഇതിന് നാം ഉപയോഗിച്ച ഒരു വേദാന്തത്വ സംഹിതയും ആത്മീയതയുമാണ്. ആധുനികപാശ്ചാത്യചിന്താധാരകൾ അതിനെ ശക്തിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

സ്വാതന്ത്ര്യം, മത പുരോഗമനം—ഇന്നധിപത്യ—നിപ്പുണ്ഡി കൾ ഭൗതിക ഭൗതികത അംഗീകരിച്ചതിനാൽ, സാമൂഹ്യപരിവർത്തനത്തിന്റെ സമാധാനപരമരീതി, വിപ്ലവാത്മകസ്വഭാവം നമുക്കു കാണാൻ കഴിയില്ല. വേദങ്ങളിൽ, അല്ലെങ്കിൽ പ്രതികളിൽ, കാണുന്ന

മാനവസാഹോദര്യത്തിന്റെ അലയൊലി നമുക്കി ഭരണഘടനയിൽ കാണാം. പണ്ടുണ്ടായിരുന്ന വിവേചനാത്മകമായ സൂതികളെയെല്ലാം "അംബേദ്കർ സൂതി"യെന്നു പറയാവുന്ന പുതിയൊരു സൂതിയായ നമ്മുടെ ഭരണഘടന ഉന്മൂലനം ചെയ്തു. മനുസൂതിപോലുള്ള വിവേചനാത്മകമായ വിവിധസ്തുതികൾ വരുത്തിത്തീർത്ത കെടുതികൾമൂലം ഏറ്റവുമധികം ദുരിതം സഹിക്കേണ്ടി വന്ന നമ്മുടെ ജനവിഭാഗങ്ങളിലൊന്നിൽനിന്നുതന്നെ ഉയർന്നുവന്ന അതിബുദ്ധിമാനായ ഡോ: ബി. ആർ. അംബേദ്കറാണ് നമ്മുടെ പുതിയ സൂതിയെ വ്യവസ്ഥാപകസമിതിയിലൂടെ വിജയകരമായി നയിച്ചത്.

വേദങ്ങളിൽ ഉടനീളം— പ്രത്യേകിച്ചും ഉപനിഷത്തുകളിൽ— ചിന്താസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും കർമ്മസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെയും മനുഷ്യ മഹത്വത്തിന്റെയും കാറ്റാളാണ് വീശുന്നത്. മറ്റു പല രാജ്യങ്ങളിലുമെന്നപോലെ ഇന്ത്യയിലൊരിക്കലും സ്വതന്ത്രമായ സത്യാന്വേഷണത്തെയും ചിന്താസ്വാതന്ത്ര്യത്തെയും അടിച്ചമർത്തുന്ന സർവ്വശക്തമായൊരു മതമേലധ്യക്ഷനോ സഭയോ ഭരണാധികാരിയോ ഉണ്ടായിട്ടില്ല. അതിനാൽ എല്ലാ സത്യങ്ങളുടേയും സത്യം വിളംബരപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് ചിന്താഗതികൾ മുന്നേറി—സത്യസ്യ സത്യം, ഏകമേവാചിതീയം. ബ്രഹ്മസത്യത്തെക്കുറിച്ചും മനുഷ്യന്റെ അന്തസ്സിനെക്കുറിച്ചുമുള്ള വേദവിക്ഷണങ്ങളുടെ അനശ്വരമഹത്വത്തെ മഹാനായ ശങ്കരാചാര്യർ വിളംബരപ്പെടുത്തുന്നത് ഈ ഉപനിഷത്തുകളിൽക്കൂടിയാണ്. അയ്യായിരം കൊല്ലത്തെ പഴക്കമുള്ള വേദങ്ങൾ, ശങ്കരാചാര്യരുടേയും വിവേകാനന്ദസ്വാമികളുടേയും വീക്ഷാഗതിയെ അവലംബിച്ചുകൊണ്ട് പഠിക്കുന്നത് ഇക്കാലത്ത് വളരെ പ്രയോജനകരമായിത്തീരും. അപ്പോഴേ അതിന്റെ തത്വശാസ്ത്രത്തിന്റേയും ആത്മീയതയുടെയും ഉൾമുഖസ്വഭവതയും വിശദരൂപവും നമുക്ക് മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയും ആധുനിക ശാസ്ത്രത്തിന്റെ ബുദ്ധിപരമായ വെല്ലുവിളിക്ക് വിധേയമായിരിക്കുന്ന ഔധുനികയുഗത്തിൽ ഭരണീയുള്ള പ്രസക്തിയും അപ്പോഴേ ബോധ്യമാകും. വേദസംഗീതത്തിന്റെ കായുര്യവും കരുത്തും പൂർണ്ണമായി മനസ്സിലാക്കിയ ആദ്യത്തെ ആചാര്യൻ ശങ്കരാചാര്യരായിരുന്നു. അദ്വൈതവീക്ഷണത്തിൽനിന്നുത്ഭവിക്കുന്ന വേദത്തിന്റെ സാർവ്വലോകികതയും അതിന്റെ തത്ത്വചിന്താപരവും ആത്മീയവുമായ ആഴവും പരപ്പും പൂർണ്ണമായി കണ്ടെത്തിയത് ശങ്കരാചാര്യരാണ്. താൻ കണ്ടെത്തിയ കാര്യങ്ങൾ അദ്ദേഹം തന്റെ പണ്ഡിതോചിതമായ ഭാഷ്യങ്ങളിലൂടെ ലോകത്തിന് കാഴ്ചവെച്ചു. പ്രധാന ഉപനിഷത്തുകൾ, ഗോപദ്ഗീത, ബ്രഹ്മസൂത്രങ്ങൾ, എന്നിവയ്ക്കുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭാഷ്യങ്ങളും മറ്റനേകം കൃതികളും ഈ ഉദ്ദേശ്യത്തോടെ രചിക്കപ്പെട്ടവയാണ്. ഗോവത്ഗീതയ്ക്കുള്ള വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ ആമുഖത്തിൽ ആദ്യഭാഗത്തുതന്നെ ബൃഹത്തായ വേദചിന്തയുടെ തത്ത്വശാസ്ത്രത്തെയും ആത്മീയതയെയും ശങ്കരാചാര്യർ സംഗ്രഹിക്കുന്നു:

വേദപിതാ മാനവാഗിയുടെ ആത്മജീവ്യർക്കും വിചാഗത്തിനുള്ളതല്ല, മാനവാഗിക്കാകെയുള്ളതാണെന്നും ആത്മീയവും സദാചാരപരവും മെന്നപോലെത്തന്നെ ഭൗതിക മതേതരവും ഭൗതികവുമാണെന്നും അദ്ദേഹം ഈ ഭാഗത്ത് സൂചിപ്പിക്കുന്നു. നോക്കൂ:—

“ഒവിവിയോ ഹി വേദോക്തോ ധർമ്മഃ, പ്രവൃത്തി ലക്ഷണോ നിവൃത്തിലക്ഷണശ്ച, ജഗതഃ സ്ഥിതികാരണം-പ്രാണിനാം സാക്ഷാത് സദ്യുദ്ധ-നിശ്രേയസ-ഹേതുഃ”-

വേദങ്ങൾ മനുശാസിക്കുന്ന ധർമ്മങ്ങൾ യഥാർത്ഥമായും ദൈവികമാണ്-സാഹ്യലോകത്തിലെ കഷ്ടതകളിൽ പ്രവൃത്തി; ആന്തരികമായ ധർമ്മം. അഥവാ നിവൃത്തി. ഇവ രണ്ടും ചേർന്നതാണ് അത്യുദ്ധവും നിശ്രേയസവും കൈവരിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗം. അത്യുദ്ധമെന്നാൽ, സാമൂഹ്യ സാഹചര്യത്തിൽ മാനവികക്ഷേമമെന്നും; നിശ്രേയസമെന്നാൽ പൗരസ്ത്യം എല്ലാ മിഥിയാകളെയും ആത്മീയസ്വാതന്ത്ര്യവും പൂർണ്ണമായും മെന്ന് വിവക്ഷിക്കുന്നു.

മനുഷ്യജീവിതത്തിന്റെ സമ്പന്നമായ പുനർനിർമ്മാണത്തിൽ വേദങ്ങൾ എത്രമാത്രം മെല്ലമാണെന്ന വസ്തുത കടാപനിഷത്തിനുള്ള വ്യാഖ്യാനത്തിലെ പ്രസിദ്ധമായൊരു വാക്യത്തിലൂടെ ശങ്കരാചാര്യർ വ്യക്തമാക്കുന്നു.

മൗഢിമൗഢ്യേവേദോപാധിമൈ
ഷിണോ വേദേന ഉപദിഷ്ടം ആത്മൈ
കവേദഗതം ഗാന്ധർവ്വം സമാണീതം-(കാ. 4-15)

എല്ലാറ്റിലും താൻ എന്ന ആകാശമാണെന്നതാണ് വേദങ്ങൾ പഠിപ്പിക്കുന്ന നവഗാന്ധർവ്വം വിചാഗത്തിലും മോക്ഷം മാനാപി നാശ്യുടെ യാതസ്യം മനിച്ചു കൂട്ടിയതിനേക്കാളധികമാണ് വേദങ്ങൾ മനുഷ്യവേഷത്തിലുള്ള മെല്ലം. വേദങ്ങൾ പഠിപ്പിക്കുന്ന ആത്മൈകാചാര്യൻ വിവക്ഷയും നവഗാന്ധർവ്വം, അനന്തരമായി നിന്നും മാനവാഗിയിൽനിന്നും വിമുക്തമായിട്ടുള്ള എല്ലാവരുംതന്നെ മാനിക്കുകയും മാനുഷിക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ്.

നവഗാന്ധർവ്വം പിന്നിൽ ഏകം എന്നു വിവക്ഷിക്കുന്നത് ഇന്ത്യയിലെ പിന്നോക്കർക്കെതിരെയും മിക്കവാറും നേതാക്കന്മാരും വർഗ്ഗാധികാരികളുടെയും സാമ്പ്രദായിക-സാമൂഹ്യ-രാഷ്ട്രീയ വിവക്ഷാഗതികളും നമ്മുടെ മുമ്പാകെപ്പോയിട്ടുള്ള നവഗാന്ധർവ്വം എന്നതാണ്.

എന്ന പേരിൽ ഇതറിയപ്പെടുന്നു. ഐക്യരൂപത്തിന് തീർത്തും വിരുദ്ധമായ ആശയമാണിത്.

അഥർവ്വവേദത്തിലെ തിളങ്ങുന്ന വാക്കുകൾ ശ്രദ്ധിക്കൂ:

ജനം ബീഭർത്തി ബഹുധാ വിവാചസം
നാനാധർമ്മാണം പൃഥിവീ യഥൈകസം,
സഹസ്രം ധാരാ ദ്രവിണസ്യ മേ ദൃഹാം
ധ്രുവേവ ധേനുഃ അനപസ്മഹുരന്തി

(XII. 1. 45)

അല്ലയോ ഭൂമി നീ ഒരു കൂട്ടം ബഹുമാനപോലെ, വിവിധമായി സംസാരിക്കുകയും വൈവിധ്യമാർന്ന ധർമ്മങ്ങളെ അനുസരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന എല്ലാ ജനങ്ങളെയും പൃഥ്വിയിലും; പശു ധാരമുറിയത്തെ പാൽ തരുന്നതുപോലെ നീ സമ്പത്തിന്റെ റൊയിരും ധാരകൾ എന്നിലേക്ക് പ്രവഹിപ്പിച്ചാലും.

വേദകോലാലട്ടത്തിനു ശേഷം വിവിധ ആചാര്യന്മാരും പണ്ഡിതന്മാരും സംഹിതകളേയും ബ്രാഹ്മണങ്ങളേയും, വ്യാഖ്യാനിക്കുകയും വികസിപ്പിക്കുകയും, അവയെ അനുവർത്തിക്കാൻ ജനങ്ങളെ ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തപ്പോന്നുവെങ്കിലും ഉപനിഷത്തുകൾ താരതമ്യേന അജ്ഞാതമായി വന്നങ്ങളിലും ഗൃഹകളിലും മാങ്ങളിലും തെക്കിനിൽപ്പെട്ടു. ശങ്കരാചാര്യർക്ക് റൊയിരും കൊല്ലം മുസ് ജീവിച്ച ഭഗവാൻ മഹാവീരനും ഭഗവാൻ ബുദ്ധനും പ്രചരിപ്പിച്ച മതങ്ങൾക്കുള്ള പ്രചോദനവും വീര്യവുമായി വർത്തിച്ചത് പ്രധാനമായും ഉപനിഷത്തുകളിലെ തത്വസംഹിതയും ആത്മീയതയുമായിരുന്നുവെങ്കിലും, ശങ്കരാചാര്യരുടെ കാലം വരെ ജനങ്ങൾക്കത് അജ്ഞാതമായിരുന്നു അനശ്വാർത്തമായ ഈ ഉപനിഷത്തുകളേയും അതിന്റെ ഏറ്റവും മികച്ച ഭാഷ്യമായ ഗീതയേയും അന്ധകാരത്തിൽനിന്ന് പ്രകാശത്തിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നത് ശങ്കരാചാര്യരാണ്. അതിനു ശേഷം ഇന്ത്യയുടെ ആത്മീയ ജീവിതത്തെ കരുപിടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത് മുഴുവനും ഈ ഗ്രന്ഥങ്ങളിലെ ആശയങ്ങളും ആദർശങ്ങളുമാണ് താനും. ഇവയെല്ലാം വിവിധമാറ്റങ്ങളിലൂടെ ജനങ്ങളിലേക്ക് എത്തിച്ചേർന്നു. ഈ ഉപനിഷത്തുകൾ പിഴക്കാലത്ത് വേദങ്ങളുടെ ജ്ഞാനകാണ്ഡമെന്ന പേരിൽ അറിയപ്പെടാൻ തുടങ്ങി. അതോടൊപ്പം വേദങ്ങളുടെ കർമ്മകാണ്ഡമായി സംഹിതകളും ബ്രാഹ്മണങ്ങളും അറിയപ്പെട്ടു. സംഹിതകളിലും ബ്രാഹ്മണങ്ങളിലും ചിതറി കിടക്കുന്ന ആത്മീയവും തത്വശാസ്ത്രപരവുമായ സൂചനകളും നിർദ്ദേശങ്ങളും ഉപനിഷത്തുകളിൽ ബ്രഹ്മവിദ്യയും അധ്യാത്മവിദ്യയുമായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടു. അതാണ് വേദാന്തത്തിന്റെ സാർവ്വലോകികവും യുക്തിസഹവും അഗാധമാവണ്ണം മാനവികവുമായ തത്വശാസ്ത്രവും ആദ്ധ്യാത്മീകതയും.

മനുഷ്യൻ സാദാശരീരൻ ദൈവികമാണെന്നും ആത്മീയ വളർച്ചയുടെ വിവിധഘട്ടങ്ങളിലൂടെ ഈ സത്യം സാക്ഷാത്കരിക്കാനുള്ള ദൈവികമായ ശേഷി മനുഷ്യന് പ്രകൃതി പ്രദാനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതാണ് ഉപനിഷത്തുകൾ പഠിപ്പിക്കുന്ന പ്രധാന പാഠം. ഈ സത്യസാക്ഷാത്കാരത്തിനുള്ള യാഗവും ജ്ഞാന-ഭക്തി-കർമ്മഘട്ടങ്ങളിലൂടെ നേടിയെടുക്കുന്ന ആ സാക്ഷാത്കാരവുമാണ് മതമെന്ന ശാസ്ത്രജ്ഞൻ യഥാർത്ഥമായ ഞ്ഞം. മാനുഷികസാധ്യതകളുടെ ശാസ്ത്രമെന്നാണ് വേദാന്തം ഇതിനെ ഉദ്ഘോഷിക്കുന്നത്. മനുഷ്യന്റെ പ്രയോഗികനിത്യജീവിതത്തെ ഈ ദുർഭേദയസത്യം ഏതെങ്കിലും ബാധിക്കുന്നുവെന്നാണ് ശബദഗീതയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഉദ്ഘോഷിക്കുന്ന സമഗ്രമായ യോഗതത്വശാസ്ത്രം. ഉപനിഷത്തുകളുടെ ഏറ്റവും മികച്ച ഭാഷ്യമെന്നാണ് വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ ഗീതയെപ്പറ്റി പറയുന്നതെങ്കിൽ, സമസ്തവേദാന്ത സാദാശരീരസംഗ്രഹം എന്നാണ് ഗർവാചാര്യർ അതിനെ വിളിക്കുന്നത്.

വേദങ്ങളുടെ കർമ്മകാണ്ഡത്തിൽ കാണുന്ന വൈദികവൈദ്യ ശാസ്ത്രത്തെ ഉപനിഷത്തുകളും ഗീതയും വിമർശിക്കുകയും വിലയിരുത്തുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്. സംഹിതകളിലും ബ്രാഹ്മണങ്ങളിലും കാണുന്ന ദേവതാഗണം, അനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്ക് കല്പിക്കുന്ന അമിത പ്രാധാന്യം, "അമൃതം യജ, അമൃതം ജയ" എന്നതുപോലെയുള്ള പ്രസ്താവനകൾ, രാജയിൽ കാണുന്ന സമ്പന്നമായ സ്വർഗ്ഗങ്ങൾ എന്നിവയെല്ലാം വിമർശനവിധേയമായിരിക്കുന്നു. നിബ്ബന്ധമായ വൈദികാനുഷ്ഠാനങ്ങളുടെ പൊതുപ്, മാതികളുടെ ഉഭയം, അതോടൊപ്പം വളർന്നു വന്ന വൈദികാധികാരികളുടെ ഭയാധിപത്യം എന്നിവ സാമൂഹ്യജീവിതത്തെ ദുരിതപൂർണ്ണമാക്കി സ്കന്താത്മക നേസ്സുകൾക്കുകൂടിയ അനേകം ചിന്താഗതികൾ സന്യസിച്ചു പരിവ്രാജകാകാർ പ്രോപ്പിച്ചത് യഥാർത്ഥത്തിൽ ഞ്ഞം. വൈദിക ചരിത്രത്തിലെ ആണക്കൊലകൾ ഇവിടെ ആരംഭിക്കുന്നു. ബുദ്ധൻ രംഗപ്രവേശം ചെയ്യുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ ഈ പരിവ്രാജകാലം സുസ്ഥാപിതമായ ഒരു സ്ഥാപനമായിത്തീർന്നിരുന്നു. ബുദ്ധൻ രൂപം നൽകിയ പുതിയ പ്രസ്ഥാനത്തെ ഇത് ശക്തമായിത്തന്നെ സ്വാധീനിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ പുതിയ പ്രസ്ഥാനത്തിലൂടെ വൈദിക സംസ്കാരം ഇന്ത്യയുടെ അതിർത്തികൾക്കപ്പുറത്തേക്കും പടർന്നു പിടിക്കുകയും ചെയ്തു.

സ്കന്താത്മകശക്തിയുള്ള സ്രീപുരുഷൻമാർ സ്കന്താത്മകമല്ലാതായും പലും മാതികയായും സമൂഹത്തെ പരിത്യജിക്കുന്ന ആധുനികപരമാവ്യവസ്ഥിതം. ഈ പരാധനികഭാവം അനുവർത്തിക്കാൻ ലോലമായൊരു ആനുകൂല്യമാണ്. സമീപകാലത്ത്

കുറഞ്ഞ ഹിപ്പി പ്രസ്ഥാനവും മറ്റും ഇതിന് ഉദാഹരണം. ആ പൗരാണിക ഇന്ത്യൻ ഭാഗ്യവേ. ഉപനിഷത്തുകളിലെ മഹത്തായ ചിന്താ വികസനത്തിന് വഴിവച്ചു. പിൽക്കാലത്തെല്ലാ, നമ്മുടെതായ ഈ കാലഘട്ടത്തിൽപ്പോലും അതാണ് സ്ഥിതി. എന്നാൽ ദൃഷ്ടാന്തപരമായ പാശ്ചാത്യ അനുഭവമാകട്ടെ, രൂപത്തിലും ഫലത്തിലും നിഷേധാത്മകവും തലതിരിഞ്ഞതുമായിപ്പോയി. ഒരു പരക്കെ ഭൗതിക സാമൂഹ്യകൃമത്തെ പരിത്യജിച്ചിറങ്ങിപ്പോകുമ്പോൾ, എങ്ങോട്ടാണ് പോകേണ്ടതെന്ന് മാഗ്ഗർഗ്ഗം നൽകാൻ പാശ്ചാത്യർക്ക് പാരമ്പര്യത്തിന്റേതായ ഒരു സമ്പ്രദായത്തില്ലാത്തതാണ് ഇങ്ങനെ സംഭവിക്കാൻ കാരണമായത്.

വമ്പിച്ച സർഗ്ഗാത്മകശക്തിയോടുകൂടിയ ഈ പൗരാണിക ഭാരതീയ പരിവൃത്തി പ്രസ്ഥാനത്തെ ഉപനിഷത്തുകളിൽ പലേടത്തും പരാമർശിച്ചിട്ടുള്ളതായി കാണാം. മണ്ഡൂകോപനിഷത്തിൽ പറയുന്നു!

തപഃശ്രദ്ധേ യേ ഹൃപവസത്യരണ്യേ
ശാന്താ വിദ്വാംസോ ക്ഷൈയചര്യം ചരതഃ
(1. 2. 11-13)

വിദ്വാൻമാരും ശാന്തരായവർ, തപസ്സുകൊണ്ടും ശ്രദ്ധ കൊണ്ടും പ്രശോഭിതരായവർ, തപസ്വികളായി വനത്തിൽ ജീവിക്കുന്നു.

പരീക്ഷ്യ ലോകാൻ കർമ്മചിതാൻ ബ്രാഹ്മണോ
നീർവ്വേദോയാത്, നാസ്ത്യകൃത കൃതേന,
തദ്വിജ്ഞാനാത്മം സ ഗുരുമേവാഭിഗച്ഛത്
സമിത്പാണിഃ ശ്രോശ്രിയഃ ബ്രഹ്മനിഷഃ.

അനുഷ്ഠാനങ്ങളിലൂടെ നേടാവുന്ന ലോകങ്ങളെക്കുറിച്ച് അന്വേഷിച്ചുകഴിയുമ്പോൾ ബ്രാഹ്മണനിൽ ഒരു പരിത്യാഗമനോഭാവം വളരും. അകാരണമായതിനെ കാരണമായതിലൂടെ നേടാനാവുകയില്ലെന്ന ബോധം വരുമ്പോൾ, കാര്യകാരണങ്ങളെക്കുറിച്ചായി തന്നിൽ വർത്തിക്കുന്ന സത്യത്തെ സാക്ഷാൽക്കരിക്കാൻ അയാൾ കയ്യിൽ വിരക്തമായി (അനഹതാഭമായി) ബ്രഹ്മജ്ഞാനിയും ശ്രുതികളുടെ സാരമറിയുന്നവനുമായ ഗുരുവിനെ സമീപിക്കട്ടെ.

തന്നെ സ വിദ്വാൻ ഉപസന്നായ സമ്യക്
പ്രശാന്തചിത്തായ ശമാനചിതായ;
യേനാക്ഷരം പരമം വേദനിത്യം
പ്രോവാച താം തത്വവതാം ബ്രഹ്മവിദ്വാം.

മനസ്സിനേയും ഇന്ദ്രിയങ്ങളേയും നീയന്ത്രിക്കുകയും ഹൃദയത്തെ ശാന്തമാക്കുകയും ചെയ്ത് ശരിയായ വഴിക്ക് സമീപിക്കുന്നവന് ആചാര്യൻ ബ്രഹ്മശാസ്ത്രം ഉപദേശിക്കുന്നു; അങ്ങനെ പരമവും അനശ്വരവും നിത്യവുമായ സത്യം സാക്ഷാത്ക്കരിക്കാൻ കഴിയുന്നു.

ഉപനിഷത്തുകൾ അവതരിപ്പിക്കുന്ന പരമമായ സാക്ഷാത്ക്കാരം മനുഷ്യശരീരവും പ്രപഞ്ചത്തിന്റേയും ആത്മാവായ ബ്രഹ്മമാകുന്നു. തിരഞ്ഞിരിക്കാത്തപ്രകാരത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു:

ബ്രഹ്മവിദാപ്നോതി പരം;

തദേഷ്ടേഭിരം; സത്യം ജ്ഞാനം അനന്തം ബ്രഹ്മം;

യോ വേദ നിഹിതം ഗൃഹായാം പരമേ വ്യോമൻ,

സോ ഗ്നതേ സർവ്വാൻ കാമാൻ സഹ

ബ്രഹ്മേണാ വിപശ്ചിതേതി (2: 1)

ബ്രഹ്മത്തെ അറിയുന്നവൻ പരമസ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നു. അതിനപ്പുറം ഇങ്ങനെ പറയുന്നുണ്ട്: "ബ്രഹ്മം സത്യമാണ്; ജ്ഞാനമാണ്; അനന്തമാണ്". സ്വന്തം ഹൃദയത്തിന്റെ ഏറ്റവും അടിമുട്ടിൽ ഭരണാധികാരിയായ സത്യം മനസ്സിലാക്കുന്ന ബുദ്ധിമാൻ ബ്രഹ്മത്തിലുള്ള സകല ആഗ്രഹങ്ങളും നിറവേറ്റപ്പെട്ടതായി അനുഭവപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു.

മനുഷ്യനെ മറ്റു ഏതെങ്കിലും മതപരമായിത്തന്നെ അനുഗ്രഹിക്കാൻ സഹായിക്കുകയും ആഗ്രഹിക്കാതിരുന്നെങ്കിൽ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലേക്കും പരിവർത്തനം ചെയ്തിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു മാർഗ്ഗമായിട്ടാണ് ഗർഭാചാര്യർ ഉപനിഷത്തുകളിലെ തത്വശാസ്ത്രത്തെ അവതരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഭൗതികതത്വശാസ്ത്രങ്ങളും ആദ്യകൾ ചെയ്യുന്നതുപോലെയാണെങ്കിൽ ഉപനിഷത്തിലെ തത്വശാസ്ത്രം സിംഹശബ്ദനംപോലെയാണെന്ന് അദ്ദേഹം നാതമ്യപ്പെടുത്തി പറയുന്നു. പ്രസിദ്ധഗ്രന്ഥങ്ങളിലൊന്നിൽ ഇങ്ങനെ കാണാം:

നാവാ ഗർഭജതി ഗാത്രാണി

മംസുകാ വിപിണേ യഥാ

ന ഗർഭജതി ഹോശക്തിഃ

യാവാ വോദനമേസാ

കാട്ടിലെ കുറുക്കൻമാരുടേപ്പോലെ മാറുചിനറപ്രഭൃതരോ മാറിയേക്കുന്നു; പക്ഷെ നാത് വോദനമാകുന്ന സിംഹത്തിന്റെ ഗർഭജനംവരെ വോദനമുണ്ടാകും.

ഭർത്തർത്തിലുള്ള അനേകം ദ്വേഷാത്മകതകളെക്കുറിച്ചാണ് ബുദ്ധഭാരതകോപനിഷത്തിലെ പ്രസിദ്ധമായൊരു മന്ത്രത്തിലും അതിനുള്ള ശങ്കരാചാര്യരുടെ ഉജ്ജ്വലമായ ഭാഷ്യത്തിലും കാണാം. (1:4:10)

ബ്രഹ്മ വാ ഇദം അഗ്ര ആസീത്;
തദാത്മാനമേവ അവേത്,
അഹം ബ്രഹ്മാസ്മിതി തസ്മാത്
തത്സർവ്വം അവേത്.
യോ യോ ദേവാനാം പ്രത്യബുദ്ധ്യത,
സ ഏവ തദവേത്, യഥാ ഗൃചിണം,
തഥാ മനുഷ്യാണാം തഥൈതത് പശ്യൻ
ഗൃചീർ വാമദേവ, പ്രതിപേദേ,
അഹം മനരവേം സൂര്യശ്ചേതി

തദിദം അപി ഏതർഹി യ ഏവം വേദ, അഹം ബ്രഹ്മാസ്മി ഇതി,
സ ഇദം സർവ്വം വേതി; തസ്യ ഹ ന ദേവാശ്ച നാഭ്യുത്യാ ഇശന്തേ;
ആത്മാ ഹേതുഷാം സ വേതി

അഥ യോ അന്യോ ദേവതാം ഉപാസ്മേ,
അന്യോ സൗ അന്യോഹം അസ്മി,
ഇതി, ന സ വേദ, യഥാ പശ്യരേവ,
സ ദേവാനാം യഥാ ഹ വൈ ബ്രഹ്മവ
പശ്യേവ മനുഷ്യം മുഞ്ജ്യ ഏവം
ഏകൈക പുരുഷോ ദേവാൻ
ഭൂനക്തി, ഏകസ്മിന്നേവ പശു
ആദീയമാനെ അപ്രിയം വേതി, കീമു
ബഹുഷു തസ്മാത് ഏഷാം തത് ന
പ്രിയം, യദേതന്മനുഷ്യാ വിദ്യു:

ഇത് (പ്രപഞ്ചം) ആദിയിൽ ബ്രഹ്മം തന്നെയായിരുന്നു.
“ഞാൻ ബ്രഹ്മമമാകുന്നു” എന്ന നിലക്കേ അത് അതിനെ അറിഞ്ഞിരു
ന്നുള്ളൂ, അതുകൊണ്ട് അത് എല്ലാമായി ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ആരെല്ലാം
അത് അറിഞ്ഞുവോ അവരും അത് ആയി. മഹർഷിമാർക്കും മനു
ഷ്യർക്കും അങ്ങനെ തന്നെ സംഭവിച്ചു. ഈ സത്യം മനസ്സിലാക്കിക്കൊ
ണ്ട് വാമദേവർഷി “മനുഷ്യം സൂര്യനും ഞാനായിരുന്നു” എന്ന്
സത്യമായും അറിഞ്ഞു.

അങ്ങനെ ഇന്നേവരെ ആരെല്ലാം അതിനെ ഞാൻ ബ്രഹ്മമാണ്
എന്നായിക്കൊണ്ട് മനസ്സിലാക്കിയോ, അവരെല്ലാം ഈ എല്ലാവിധ

പ്രവഞ്ചപുഷ്പമായി ഒന്നായി ചേർച്ച. ദൈവങ്ങൾക്കുപോലും അർപ്പണത്തിന്റെ നിർമ്മാണവില്ല, ഏതുകൊണ്ടെന്നാൽ, അവൻ സത്യമായും അവന്റെ ആത്മസൗന്ദര്യമായിത്തീരുന്നു.

(1) ദൈവൻ ഏതാൽ നിന്ന് വേറിട്ട ഒന്നാണെന്നും, താൻ ദൈവനിൽ നിന്ന് വേറിട്ട ഒന്നാണെന്നും വിചാരിച്ചുകൊണ്ട് മറ്റൊരാൾക്കുവേണ്ടി ആരാധിക്കുന്ന ഒരുവൻ സത്യം ഏതെന്നായിരുന്നു. അതാണെന്നാൽ ദൈവന്മാർക്ക് കന്നുകാലികളെപ്പോലെയാകുന്നു. ഒരൊറ്റ മനുഷ്യൻ അനേകം കന്നുകാലികളെ ഉപയോഗിക്കുന്നതുപോലെ ഒരൊറ്റ മനുഷ്യനും ദൈവന്മാരെ സേവിക്കുന്നു. ഒരൊറ്റ കന്നുകാലിയെ (സിംഹമോ പൂലിയോ) കൊണ്ടുപോയാൽ പോലും അത് വല്ലാത്ത മനോവ്യഥയുണ്ടാകുന്നു. അപ്പോൾ അനേകം മൃഗങ്ങളെ കൊണ്ടു പോയാലോ? അതുകൊണ്ട് മനുഷ്യർ ഇത് (സത്യം) അറിയുന്നത് ദൈവന്മാർ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല.

(2) ഈ മഹത്തായ ഉപനിഷദ് വാക്യത്തിന്റെ കരുത്ത് ഗർഭാലാഭം മുൻ തന്റെ ഭാഷ്യത്തിൽ വിളംബരപ്പെടുത്തുന്നു. അജ്ഞാനം, ദുർബ്ബലമായ ബഹുജനങ്ങളെ നാടുവാഴിക്കാനുണ്ടെന്ന ചൂഷണം ചെയ്യുന്നുവെന്നും അതിൽ നിന്നവരെ ഏതെന്ന ചോദ്യം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നും മറ്റും ചുറ്റുമുള്ള ഇതിന്റെ ഭൗതികമായ പ്രസക്തിയും അദ്ദേഹം അവതരിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്.

പ്രാക് (ബ്രഹ്മചരണാനുഭവം), സർവ്വോ
ജ്ഞാനം, ബ്രഹ്മചര്യം നിത്യമേവ സർവ്വഭാവാ
പന്നഃ പാദാർത്ഥതഃ, ബ്രഹ്മചര്യം തു
സംബ്രഹ്മണ്യം, സർവ്വത്വം പ, അധ്യാരോ
പിതം, യഥാ ശുക്തികായം, മേതം,
വേദാന്തി വാ തലമലയാദി... ..
യഥാ ഭൂതാത്മാവാദിത്വാദ് വേദസ്യ

നന്ദി കച്ചിത് സാക്ഷാത് വസ്തു യജ്ഞസ്യ ഉപോധിദൃഷ്ട് കർത്രി വാ, ബ്രഹ്മചര്യം, ബ്രഹ്മചര്യം സർവ്വമൈവ നിവർത്തി കാ ദൃശ്യമേ. യഥാ ഇഹാപി, സംബ്രഹ്മണ്യം, സർവ്വത്വം, ബ്രഹ്മചര്യം, ബ്രഹ്മചര്യം നിവർത്തിതം. ബ്രഹ്മചര്യം, നന്ദി പാദാർത്ഥതഃ വസ്തു, കർത്വം, നിവർത്തിതം, വാ, അർത്ഥം, ബ്രഹ്മചര്യം,

സേവം ബ്രഹ്മചര്യം സർവ്വഭാവാപന്നഃ ആസിത് മഹതഃ യോജനം, വിദ്യാതിഗമനം, ന ഇഹാനി. ഐശ്വര്യം, വിദ്യേ അതഃ മനുഷ്യാണാം, ബ്രഹ്മചര്യം ഇതി സ്വതഃ കസ്യചിത്

ബുദ്ധി; തദ് വ്യഥാപനായ ആഹ: തദിദം പ്രകൃതം ബ്രഹ്മം,
 യത: സർവ്വഭൂതാനുപ്രവിഷ്ടം ദൃഷ്ടിക്രിയാദിലിംഗം, ഏതർഹി
 ഏതസ്തിനപി വർത്തമാനകാലേ, യാ ക്വചിദ് വ്യാവൃത്ത ബാഹ്യൗ
 സുകൃതം, ആത്മാനം ഏവ ഏവം വേദ, അഹം ബ്രഹ്മാസ്മി ഇതി
 അപോഹ്യ ഉപാധി ജനിതഭ്രാന്തിവിജ്ഞാനാധ്യാരോപിതാൻ വിശേ
 ഷാൻ സംസാരധർമ്മാനാഗന്ധിതാൻ, അനന്തരം, അബാഹ്യം,
 ബ്രഹ്മൈവാസ്മി കേവലം ഇതി, സാ, അവിദ്യാക്യത അസർവ്വത്വ
 നിവൃത്തേ, ബ്രഹ്മവിജ്ഞാനാത് ഇദം സർവ്വം ഭവതി, നഹി മഹാ
 വീര്യേഷു വാമദേവാദിഷു, ഹീനവീര്യേഷു വാ വാർത്തമാനികേഷു
 മനുഷ്യേഷു, - ബ്രഹ്മണോ വിശേഷ: തദ്, വിജ്ഞാനസ്യ പവാ
 അസ്തി.....തസ്യ ഹ ബ്രഹ്മവിജ്ഞാതൃ: യഥോക്തേന വിധി
 നാ, ദേവാ മഹാവീര്യാ: ച, ന അപി അഭ്യന്തേ, അഭവനായ്
 ബ്രഹ്മ സർവ്വഭാവസ്യ, (ന ഈശതേ, ന പന്യാപ്താ: ച കിമുത
 അന്യേ.....

അഥ യ: ക്വചിദ് ബ്രഹ്മവിത്, അന്യാം, ആത്മനോ
 വ്യതിരിക്താം, യാ ക്വചിത് ദേവതാം, ഉപാസ്യേ, സ്തുതിനമസ്കാര
 യാഗ ബലി ഉപഹാര പ്രണിധാന ധ്യാനാദിനാ.....അന്യേ അസൗ
 അനാത്മാ മത്ത, പൃഥക്, അന്യോ അഹം അസ്മി അധികൃതോ,
 മയാ അസ്മൈ പ്രണിവത് പ്രതികർത്തവ്യം ഇത്യേവം പ്രത്യയേ സർ
 ഉപാസതേ, ന സ ഇഥം പ്രത്യയ: വേദ, വിജാനാതി, തത്ത്വം ന സ
 കേവലം ഏവം ഭൂതോ അവിദ്വാൻ, അവിദ്യാരോഷവാൻ ഏവ, കിം
 തർഹി? യഥാ പശുഗവാദി വാഹന ഭോഹനാദ്യുപകാരൈ ഉപഭുജ്യ
 തേ, ഏവം സ ഇജ്യാദ്യനേകോപകാരൈ ഉപഭോക്തവ്യത്വാത് ഏകൈ
 കേന ദേവാദിനാം അത: പശുവിവ സർവ്വാർത്ഥേഷു കർമ്മസു അധി
 കൃത: ഇത്യർത്ഥ:.....

യസ്മാദേവം തസ്മാത്, അവിദ്യാവത്തം പുരുഷം പ്രതി ദേവാ
 ഈശതേ ഏവ വിഘ്നം കർത്തും അനുഗ്രഹം ച, ഇത്യേതത് ദർശ
 യതി: ബ്രഹ്മ ഹ വൈ ലോകേ ബാഹവോ ഗോ അശ്വാഭയ പശവോ,
 മനുഷ്യം, സ്വാമിനം, അധിഷ്ഠാതാരം, ഭൂണ്ജു: പാലയേയു: ഏവം
 ബഹു പശുസ്ഥാനിയ: ഏകൈകോ അവിദ്വാൻ പുരുഷോ ദേവാൻ....
 ഭൂനക്തി പാലയതി ഇതി. ഇമേ ഇന്ദ്രാദയോ, അന്യേ, മത്തോ, മമ
 ഈശിതാരോഭ്യത്യ ഇവ അഹം ഏഷാം, സ്തുതി നമസ്കാര ഇദ്യാദിനാ
 ആരാധനം കൃത്വാ അഭ്യേയം നി:ശേഷേന ച, തത് പ്രത്യാഹലം,
 പ്രാപ്തവാമി, ഇത്യേവം അഭിസന്ധി: തത്ര ലോകേ ബഹുപശു
 മത്തോ, യഥാ ഏകസ്തിന്നേവ പശൗ ആഭിയമാനേ, വ്യാഘ്രാദിനാ അപ
 ഹ്രിയമാണേ മഹദ്വ്രിയം, ഭവതി, യഥാ ബഹുപശുസ്ഥാനിയേ
 ഏകസ്തിൻ പുരുഷേ, പശുഭാവത് വ്യുത്ത്തിഷ്ഠതി, അപ്രിയം ഭവതി,
 ഇതി കിം ചിത്രം ദേവാനാം, ബഹുപശുപഹരണ ഇവ കൃഷ്ണി

ന തന്മാദേഷാ. ദേവാനാം തന്ന പ്രിയം. കിം തത്? യദേതത് ബ്രഹ്മാത്മതത്വം കഥം ച ന മനുഷ്യാ വിദ്യുഃ വിജാനീയം . തഥാ ച സ്മരണം അനുഗീതാസു ഭവതാ വ്യാസസ്യ

ക്രിയാവിദ്ഃഭിർ ഹി കൗന്തേയ
ദേവലോകഃ സമാവൃതഃ
ന ചൈവമിഹിടം ദേവാനാം
മർത്ത്യൈരൂപാ വർത്തനം.

അതോ പശുനീവ വ്യാഖ്യാദിയോ ബ്രഹ്മ വിജ്ഞാനാത്
വിഹീനം ആചികീർഷന്തി. അസ്മാത് ഉപഭോഗ്യത്വാത് മാ വ്യതി
ഷ്ഠേയുരിതി.....

ഓമാറുന്നതും ബ്രഹ്മാകയാൽ, ബ്രഹ്മസാക്ഷാൽക്കാദ
ജാനിന് മുമ്പുതന്നെ ഓഹാരുന്നതും എല്ലാററിനോയും അംഗമാണ്
പക്ഷെ താൻ ബ്രഹ്മമല്ലെന്നും മറ്റുള്ളവബ്രഹ്മമല്ലെന്നുമുള്ള ധ്യാന
അജ്ഞാതം. അപനിലുണ്ടാകുന്നു അേച്ചിപ്പിയെ പെള്ളിയായി
തൊടിയായിക്കുന്നതുപോലെയും ആകാശം നിലമാണെന്നോ കൂടപോ
ലെ വളഞ്ഞതാണെന്നോ വിചാരിക്കുന്നതുപോലെയുമാണിത്.

ഃ വേദങ്ങൾ സത്യമൊ അനേപടി ഉദ്ഘോഷിക്കുന്നതാകയാൽ,
ബ്രഹ്മവിദ്യ ഒരു വസ്തുവിന്റെ യഥാർത്ഥപ്രകൃതത്തെ നിഷേധി
ക്കുകയോ പുതിയൊരു വസ്തുവിന്റെ സ്രഷ്ടാവായിത്തീരുകയോ
ചെയ്യുന്നതായി ഓടുകയും കാണുന്നില്ല എന്നാൽ അത് എല്ലായി
ടക്കും അജ്ഞാനത്തെ നശിപ്പിക്കുന്ന ഒന്നായി കാണാം. അതുപോലെ
താൻ ബ്രഹ്മമല്ലെന്ന, താൻ മറ്റുള്ളവയല്ലെന്ന, ധാരണ അജ്ഞ
മൂലമുള്ള ധ്യാന, ബ്രഹ്മവിദ്യയാൽ നികം ചെയ്യപ്പെടട്ടെ. എന്നാൽ
ബ്രഹ്മവിദ്യയ്ക്ക് യഥാർത്ഥമായ ഉണ്ടായെ തടയാനോ പുതിയ ഒന്നിനെ
സൃഷ്ടിക്കാനോ ഓടുകയും സാധ്യല്ല

ഹേതുക്കളായ ദേവതകൾ എല്ലാററിനോടുമുള്ള ഏകതാബോധം
നേടിയെടുത്താത് ബ്രഹ്മമെന്നും കൊണ്ടാണെന്നും അതിന്നുപർക്കം
സാധിച്ചാത് അധ്വാനെ അസാമാന്യമായ ശക്തികൊണ്ടാണെന്നും
എന്നാൽ ഇക്കാലത്തുവർക്കം. പ്രത്യേകിച്ചും മനുഷ്യജീവികൾക്ക്.
'ശക്തി ഹിമീദിനാകയാൽ അത് നേടിയെടുക്കാനാവില്ലെന്നും
ചിലർ കാണിയേക്കാം. ഈ ധ്യാന മാറുന്നതിനായി ഗ്രന്ഥത്തിൽ
പാഠ്യവും ബാഹ്യമായ കാര്യങ്ങളുമായുള്ള ബന്ധത്തെ നിയന്ത്രി
ക്കുന്നവർ ആവാമെന്നും ഈ വീഴ്ചയാനുകാലംവരെയും അതിനെ ഒരേ
പോലെ മനസ്സിലാക്കുന്നു എല്ലാ ജീവികളിലും വർത്തിക്കുന്നതും
കാലതുടർന്നിട്ട കടങ്ങളാൽ സുചിതവുമായ ബ്രഹ്മം. അതായത്

ഞാൻ ബ്രഹ്മമാകുന്നു എന്നു പറയുന്നതിലെ സ്വത്വം, ഭൗതിക പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ ഗുണഭോജങ്ങളാൽ സ്പർശിതമല്ലാത്ത സ്വത്വം, അകരമാ പുറമോ ഇല്ലാത്ത, കേവലമായ, ഒന്നാകുന്നു.

ബ്രഹ്മം, ബ്രഹ്മജ്ഞാനം എന്നിവയെ മനസ്സിലാക്കുന്ന കാര്യത്തിൽ പണ്ഡിത-പാത്ര വ്യത്യാസമൊന്നുമില്ല. വാമദേവനെപ്പോലെയുള്ള അമാനുഷരെപ്പോലും ഇക്കാലത്തെ ദർശ്യലാഭമനുഷ്യരെപ്പോലും ഉള്ള വ്യത്യാസവുമില്ല. ഇന്നത്തെ തലമുറയിൽപ്പെട്ട മനുഷ്യരുടെ കാര്യത്തിൽ, ബ്രഹ്മജ്ഞാനത്തിന്റേ ഫലം സംശയകരമായിരിക്കുമെന്ന് കരുതുന്നവരുണ്ടാകാം. ഇവർക്കുള്ള മറുപടി ഇതാണ്: മേൽപറഞ്ഞ രീതിയിൽ ബ്രഹ്മത്തെ അറിഞ്ഞിട്ടുള്ള മനുഷ്യനെ ജയിക്കാൻ സ്വതഃവേ പ്രബലരായ ദേവന്മാർക്കുപോലും സാധ്യമല്ല; അയാൾ ബ്രഹ്മമായിത്തീർന്നതിനെ തടയാനുള്ള ശേഷിയും അവർക്കില്ല.

ബ്രഹ്മത്തെക്കുറിച്ച് ഉത്താനമില്ലാത്ത ഒരാൾ, തന്നിൽ നിന്നുതന്നെ ഒരു ദൈവത്തെ ആരാധിക്കുന്ന ഒരാൾ, ഒരു അടിയറവെപ്പോലെയെങ്കിലും വെത്തിസമീപിക്കുന്നു; അയാൾ ദൈവത്തെ സ്തുതിക്കുകയും വന്ദിക്കുകയും ബലികൾ നൽകുകയും തിരുമുൽകാളകൾ അർപ്പിക്കുകയും ആരാധിക്കുകയും ധ്യാനിക്കുകയുമെല്ലാം ചെയ്യുന്നു; ദൈവം തന്നിൽ നിന്ന് അന്യമായ മന്നാണെന്ന് അയാൾ കരുതുന്നു; താൻ ദൈവത്തിൽ നിന്ന് അന്യമാണെന്ന് അയാൾ വിശ്വസിക്കുന്നു. കടപ്പാടു തീർക്കാനുള്ള ഒരാളെപ്പോലെ സേവനമനുഷ്ഠിക്കേണ്ടവനാണ് അദ്ദേഹം, ആരാധിക്കാൻ മാത്രം യോഗ്യതയുള്ളവനാണ് അദ്ദേഹം, അയാൾ കരുതുന്നു. ഇയാൾ സത്യം അറിയുന്നില്ല. അജ്ഞാനിയായ ഈ മനുഷ്യന് അജ്ഞത എന്ന ദോഷമുണ്ടെന്നു മാത്രമല്ല, ദേവന്മാർക്ക് അയാൾ ഒരു മൃഗത്തെപ്പോലെയെന്ന് താനും. പശുവിനെയും മറ്റും മൃഗങ്ങളെയും പാൽ കുറഞ്ഞെടുക്കാനും ഭാരം ചുമക്കാനും മറ്റുമായി നാം ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നു. അതുപോലെ അജ്ഞാനിയായ മനുഷ്യനെ ദേവന്മാരിൽ ഓരോരുത്തനും ഉപയോഗപ്പെടുത്തുന്നു.

കാര്യം ഇങ്ങനെയായിരിക്കെ അജ്ഞാനിയായ ഒരു മനുഷ്യനെ ദേവന്മാർക്ക് സഹായിക്കുകയോ തുറമുഖകയോ ചെയ്യും. അതിങ്ങനെയാണ്. ലോകത്തിൽ പശുക്കളെപ്പോലെയും കിരകളെപ്പോലെയുമുള്ള അനേകം മൃഗങ്ങൾ, അവയുടെ ഉടമസ്ഥനായ ഒരാൾ മനുഷ്യനവേണ്ടി പണിയെടുക്കുന്നു. അതുപോലെ അനേകം മൃഗങ്ങൾക്ക് ഇല്ലാത്ത, അജ്ഞാനിയായ ഒരാൾ മനുഷ്യനും ദേവന്മാരെ സേവിക്കുന്നു..... അവൻ കരുതുന്നതിങ്ങനെയാണ്: ഈ ഇന്ദ്രനും മറ്റും ദേവന്മാരും എന്നിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണ്; അവരെക്കുറിച്ചുമാനന്മാരാണ്. ഒരു സേവകൻ സ്തുതിക്കുവാലും വന്ദിക്കുവാലും ബലികളാലും മറ്റും യജമാനനെ സേ

പിടയുന്നതുപോലെ ഞാൻ ദേവന്മാരെയും ആരാധിക്കും. “അതിന്റെ ഫലമായി എനിക്ക് ദേവന്മാർ വഴി സമ്പദ് സമൃദ്ധിയും മോചനവും ലഭിക്കും.” ഈ ലോകത്തിൽ അനേകം കന്നുകാലികളുടെ ഉടമസ്ഥനായ മറ്റൊരു കന്നുകാലിപ്പട്ടണത്തിൽ നിന്ന് മറ്റൊരു കന്നുകാലിയെ കണ്ടുപിടിച്ചുവെന്ന് കരുതുക. - നാൽ ആ ഉടമസ്ഥനിൽ വല്ലാത്ത ഭയപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട്. ആരുപോലും, അനേകം കന്നുകാലികൾക്കു സമീപത്തു മറ്റ് മനുഷ്യൻ, തീർ ദേവന്മാരുടെ സൃഷ്ടിയാണെന്ന വിചാരത്തിൽ വലിച്ചെറിഞ്ഞാൽ ദേവന്മാർക്കായി വല്ലാത്ത പരിഭ്രമം കോന്നു നന്നായി അത്ഭുതപ്പെടാത്തതല്ല. അതുകൊണ്ട് ഈ ദേവന്മാർ അത് ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല എന്ത്? ആ മനുഷ്യൻ താനും ബ്രഹ്മമനും ഒന്നാണെന്ന സത്യം, ഏങ്ങനെക്കിലും അറിഞ്ഞുവശാകുന്നതിന്റെ വേദം തീർ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല. അതുകൊണ്ട് വ്യാസഗോപാൽ അനുഗ്രഹത്തിൽ ഇങ്ങനെ പാഠ്യസൂ (മഹാഭാരതം XIV.20 59)

“അല്ലയോ നാലു, ദേവന്മാരുടെ ലോകം വെട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ നമുക്കു സാധ്യമാകാതെ നിൽക്കുകയാണു്. മനുഷ്യർ അങ്ങനെയൊന്നായിപ്പോകുന്നതിനെ ദേവന്മാർ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല.”

“കന്നുകാലികളെ പുലിയും ചാവും പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്നതിന് തടയാൻ മനുഷ്യർ ശ്രമിക്കുന്നതുപോലെ മനുഷ്യർ ബ്രഹ്മമനോഭാവം നേടുകയും തദാർത്ഥമുള്ള സുഖഭോഗവും വല്ലാത്തതിനേറിയവും ചെയ്യുന്നത് തടയാൻ ദേവന്മാരും ശ്രമിക്കുന്നു.”

വിപ്ലവാത്കൃതമായ ഒരു ചിന്താധികസനം, നിന്ദാശീലിന്റെ കാണാം. ദേവതകളെ പ്രകീർത്തിക്കുകയും അവരുടെ അനുഗ്രഹത്തോടെ പ്രാപ്തികളും ചെയ്യുന്ന, ദേവതകളെ ഭജിക്കുകയും മറ്റൊന്നുമില്ലാത്ത സാമൂഹികതയോടെ അഭിലാഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന, മനുഷ്യരെയാണു് നാം സഹിക്കുകയില്ല. ബ്രഹ്മമനോഭാവത്തിലും കാണുന്നതെങ്കിൽ ഉപനിഷത്തുകളിലും പുരാണങ്ങളിലും “നിത്യ-ഉദയ-സ്വദയ-മുക്തസ്വഭാവ” നായിട്ടുള്ള, ആത്മാവെന്നതിലുള്ള, മനുഷ്യന്റെ തന്മയന്റെ വിദ്യ. ബ്രഹ്മമനോഭാവം കാണുന്നത് ശ്രീമദ്ഭാഗവതം അഥം, അഥം ഉദാഹരണം. ഇങ്ങനെ-കേന്ദ്രി സിദ്ധാന്തങ്ങളുടെ ഫലമായി അഥം സമരം. കിഷകാരി ഗോപനം - ഭാരതത്തിലെ ജനങ്ങൾക്കുള്ള ഹൃദയമായ സാമൂഹികതയിൽ അത്യന്താപേക്ഷയായിരിക്കാൻ സ്വർഗ്ഗത്തിലെ ദേവീദേവന്മാർ അങ്ങനെ പാടുന്നു. പാരമ്പര്യ സമ്പ്രദായ പൂർവ്വമായും കേന്ദ്രമായും. ഇവിടെ, ഇന്ന്, ഈ മനുഷ്യഗോപാലായി ഇങ്ങനെ പരിപൂർണ്ണത പ്രാപിക്കുന്നവനായുമാണ് ഉപനിഷത്തിൽ നാം മനുഷ്യനെ കാണുന്നത്. ദൈവം മനുഷ്യനായി അഭിമുഖീകരിക്കുന്നതാണ് ഈ സിദ്ധാന്തത്തെ കൂടുതൽ വിലപ്പെടുന്നതും മനുഷ്യന്റെ പദവിയിൽ അത്യന്തമായിരിക്കാൻ ഉള്ള

കിയാണ് ഇരുമുലം ചെയ്യുന്നത്. ഇന്ത്യയിലെ ബ്രിട്ടീഷ് റൂൾ തുടങ്ങിയവ
 ന്നുണ്ട് അഹമ്മദ് 'മൈവത്തിന്റെ മനുഷ്യവത്കരണം' ശ്രീകൃഷ്ണൻ
 ക്കുറിച്ച് 'പുരുഷനായി' ക്രിസ്തുഭാഗ്യത്തിൽ പറയുന്നുണ്ട്.
 ബിഷപ്പ് വർത്തമാനവും ബിഷപ്പ് വർത്തമാനം 'സമാപിതം' ഇന്ത്യൻ
 ബ്രിട്ടീഷ് ഭാഗ്യം 'ആരാധനാമന്ദിരവർത്തമാനം' നിർമ്മിക്കുന്നതിന് 'നിർ
 കാണുന്നു. മനുഷ്യന്റെ ആന്തരികവികാസത്തിന് മനുഷ്യലോകം
 കൊണ്ട് ഉപനിഷത്തുകളും ഗീതയും പഴയ 'സർഗ്ഗസങ്കല്പങ്ങളെ
 അപഹസിച്ചു സംസാരിക്കുന്നതായിക്കാണാം. മൂന്ന് ഡർക്സ് പരിഷ
 ത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു.

ഇപ്പോഴത്തെ മനുഷ്യൻ വരിച്ചത്
 നാനൂറു ശതമാനം വേദത്തെ പ്രകൃതി
 നാകസ്യ പൂർവ്വേ തേ സുകൃതേനാഭ്യുക്താ
 ഇതം ലോകം ഹിനതരം വാ വിശന്തി (1.2.10)

ഇപ്പോഴത്തെ പൊലെയുള്ള വൈദികചടങ്ങുകൾ മനുഷ്യ
 ക്ഷേമത്തിനുള്ള പരമോന്നതമായ മാർഗ്ഗമാണെന്നു കരുതി, പമ്പര
 വീട്ടിലും മറ്റൊന്നും തന്നെ ഗുണകരമായി കണക്കാക്കുന്നില്ല.
 അവർ സർഗ്ഗത്തിൽ തങ്ങളുടെ സുകൃതഫലം അനുഭവിച്ച് ശേഷം
 ഈ ലോകത്തിലേക്കോ ഇതിനേക്കാൾ ഹിനതരമായ ലോകത്തിലേക്കോ
 മടങ്ങിവരുന്നു.

അതുപോലെ ഗീത രണ്ടാം അധ്യായത്തിൽ 'കാമാർത്ഥനഃ
 സ്വസ്ഥിരാഃ' എന്നു പറയുന്നു. സമാധിയിൽ ഒരിക്കലും യോഗ
 ബുദ്ധിയെ, വ്യവസായാത്മകബുദ്ധിയെ, സ്വപ്നപിഷ്ടത്തിലും
 ഇക്കാര്യത്തിൽ ശോഭാശതരോപനിഷത്തിലെ പ്രഖ്യാപനം പ്രത്യേകം
 ശ്രദ്ധാർഹമാണ്. വേദാന്തത്തിന്റെ മഹത്തായ മറ്റൊരു സിംഹ
 ഗർജനമാണത്. 1893ൽ ഷിക്കാഗോയിൽ ചേർന്ന ലോകമതപാർലി
 മെന്റിൽ വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ ഇത് ഏറ്റവും ഫലപ്രദമായി
 ഉദ്ഘോഷിക്കുകയുണ്ടായി. മഹർഷിമാരിലൊരാൾ മനുഷ്യനെ
 ക്കുറിച്ചുള്ള ഈ സത്യം സ്വാതന്ത്ര്യത്തിൽ നിന്നുത്ഭവിക്കുന്നതിലാ
 ക്കായി ശേഷം, അതൊരു സുവിശേഷമായി വിളംബരപ്പെടുത്തുന്നു.
 ഒരു ഗോത്രത്തിനോ ഒരു വംശത്തിനോ ഒരു വിഭാഗത്തിനോ ഒരു
 രാജ്യത്തിനോ മാത്രമുള്ള സുവിശേഷമല്ല. ലോകത്തിലെങ്ങുമുള്ള
 ഹിന്ദു സുവിശേഷങ്ങൾക്കുമുള്ളതാണ് അതെന്നുകൂടി അദ്ദേഹം പറയു
 ന്നുണ്ട്. മഹർഷിപാരയുന്നു:

ശ്രദ്ധേയ വിശേഷ അമൃതസ്യ പൃഥ്വീതഃ
 ആയേ ധാമാനി ദിവ്യാനി തസ്മൈ
 വേദാഹമേതം പുരുഷം മഹാനം
 ജ്ഞേതവ്യം തമസസ്താനാത്
 തമേവ വിദിതവ അതിമുക്തമേതി
 നാനൂറ് പാമ്പാ വിദ്യതേ അന്യായ

അമാന്തായ കൃഷ്ണകുളം സ്വർണ്ണിയേവലകളിൽ ജീവിക്കുന്ന
ദേവകളും ഗ്രാമീണകുലത്തിൽ പതിച്ചേയ്യുന്നതായ മനുഷ്യന്നു പിന്നിൽ
അപരിചിതമായ മനുഷ്യനുവേണ്ടുന്ന സത്യം ഞാൻ മനസ്സിലാക്കിയിരി
ക്കുന്നു. അപരിചിതമായ മനുഷ്യൻ സുര്യനെപ്പോലെ പ്രകാശിക്കു
യും അന്ധകാരത്തിനെല്ലാം അതിതമായി വർത്തിക്കുകയും ചെയ്യു
ന്നു. നവരണ മനസ്സിലാക്കുന്നതുകൊണ്ടുമാത്രമേ മനുഷ്യന് മൃത്യു
വിനെ അതിജീവിക്കാനാവി. ജീവിതപരിപൂർത്തിക്ക് മറ്റു മാർഗ്ഗ
മൊന്നുമില്ല.

ജന്തുജീവിതത്തിന്മേൽ അനുഗ്രഹിതാവസ്ഥയിലേക്കുള്ള
അസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്മേൽ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലേക്കുള്ള തീരുമാനപ്രയത്നത്തിൽ
പങ്കെടുക്കാൻ കരാറാണിത് മനുഷ്യരാശിയെയാകെ ക്ഷണി
ക്കുന്നു.

01.2.1) ഉദാഹരണം: (ഗ്രന്ഥപ്രാപ്യവശാൽ നിബന്ധന,
മുദ്രാസ്വയം നിശ്ചിത ദൂരതയായ
മുദ്രാസ്വയം പരസ്പരം കർമ്മം വർത്തി (3.14)
എന്നുണ്ടാകുമ്പോൾ, ഉണ്ണാൻ, മറയ്ക്കാൻ, മറയ്ക്കാൻ സമീപിച്ച്
സ്വയം, ഉദ്യോഗസ്ഥാകൃതി, കർമ്മയുടെ വായ്ക്കലപോലെ നൂ
ക്കൽ വിശദമാകുന്നതാണ് ആ മാർഗ്ഗമെന്ന് മഹർഷിമാർ പറയുന്നു.

വേദങ്ങളിലെ ജ്ഞാനകാണ്ഡത്തിന്റെ അത്മീയവും തത്ത്വ
പരിതാപവുമായ ഈ വികാസത്തിന്റെ പെട്ടെന്നുള്ളതാണ് ഗീത,
പ്രാപ്തിയായ പഴയ ആഗമങ്ങളായല്ലാ പൂർണ്ണവായന. ചെറുതായ
വേദങ്ങളിലെ ബ്രഹ്മവിദ്യയിൽനിന്ന് ഉദ്യോഗാഭിരുചിക്ക് യോഗ
ശാസ്ത്രമാണ് ഗീത. അനുഷ്ഠാനസംബന്ധമായ അനേകം ആഗമ
ങ്ങളും പ്രാപ്തികളും വേദങ്ങളിലുണ്ട്. ധർമ്മം, കർമ്മം, യജ്ഞം,
ബ്രഹ്മചര്യം, വേദാദി, വേദാന്തായന, പൂജയും, സ്വർഗ്ഗം, എന്തിന്
പോലും അതിർപ്പില്ല. ഗീത ഇവയെ സമാഹരിക്കുന്നതായ, ആത്മീ
യമായ, മാനുഷികമായ ഭാഷയിൽ, പരിശുദ്ധമായും ലൗകികത
യെയും പാശ്ചാത്യ സംസ്കൃതത്തിൽ സമാഹരിക്കുന്ന ആത്മീയതയിൽ
വിശദീകരിച്ചുകൊണ്ട് പൂർണ്ണവായന. ചെറുതായ. ജീവനുള്ള
തെല്ലാം ബ്രഹ്മത്തിൽ കൈകൾ പ്രാപിക്കുന്നു എന്ന വൈദികവി
കാഷണം പ്രാപ്തിസംഹിതയിൽ കാണാം. (4.40.5) മറ്റു വേദങ്ങ
ലൂടെ ആഗമങ്ങളിൽ ഈ ആത്മീയതയെപ്പറ്റിയിരിക്കുന്നു. കരാറാ
നിയമത്തിൽ പലപ്പോൾ ഈ ആത്മീയതയ്ക്ക് പ്രവൃത്തിയിട്ടുണ്ട്.
പക്ഷേ അത് വൈദികത്വം യാഥാർത്ഥ്യത്തിലേക്കു വികസനത്തിന്റെ
തോഴുന്ന ഗുണമുള്ളതായ സമാഹാരമാണിത്.

ഹിന്ദു മതത്തിന് വ്യത്യസ്ത വികാസം
മറ്റും, വേദങ്ങൾ, അതിഥിദൈവങ്ങളും,
നൂതനം, വേദം, പ്രാപ്തി വേദങ്ങൾ,
അവർ, ഗോ, പ്രാപ്തി, പ്രാപ്തി, പ്രാപ്തി (5 2)

ശാസ്ത്രീകളിന്നും ആചാര്യന്മാർക്കും സാമ്പ്രദായം കൈവരിക്കയില്ല. പ്രശ്നം
സംഹിതയെന്നു ഇക്കാര്യം സൂചിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.

യ ആത്മഭാ, ബലഭാ, യസ്യ വിശ്വ
 ഭാഗസന്തേ പ്രശ്നീഷ്ടം യസ്യ ഭദ്രമാ.
 യസ്യ പൂയാ അമൃതം യസ്യ മൃത്യുത്
 ക്കന്തേ ഭദ്രമായ ഹവിഷാ വിധേമ

(X.121.2)

അങ്ങനെയോ വ്യക്തിത്വം നൽകുന്നതും ബലം നൽകുന്നതും ആണോ, ദൈവനമിക്കുക. ഏല്ലാ ജീവജാലങ്ങളും ആരുടെ കല്പനയാണോ അനുസരിക്കുന്നത്, ആരുടെ നിർദ്ദേശമോ അനുമതിയും മേൽതാഴ് വ്യാപ്തി വർത്തിക്കുന്നത്, അവനെ അങ്ങനെയൊരു ഉപാസിക്കുന്നു.

ചിന്തയുണ്ടായ ഈ ആഴം, സത്യത്തെ അതിന്റെ പൂർണ്ണതയിൽ അറന്നുയറ്റി ഈ നേപ്പൂിലാകാശ്—അതാണ് ഉപനിഷത്തുകൾ പൊതുവേയും കറോപനിഷത്ത് പ്രത്യേകിച്ചും, വേദാന്തരചാത്രത്തിൽ നേരിയടുത്തത്.

നാലു വേദഹാസാകൃതമാണ് പ്രസിദ്ധമായിട്ടുള്ളത്. തത്വ
രസി-ഭാസ് നീയാകുന്നു-ഛാന്ദോഗ്യോപനിഷത്തിലേതാണിത്. അ
യം ആത്മാവ്ബ്രഹ്മ-മനുഷ്യന്റെ ഈ ആത്മാവ് ബ്രഹ്മമാകുന്നു-
ഏതത് മൂണ്ഡകോപനിഷത്തിലിന്നുള്ളതാണ്. ഇവ രണ്ടും സാമ
വേദത്തിലില്ലാത്തു. അഹം ബ്രഹ്മാസ്മി-നാൻ ബ്രഹ്മമാകു
ന്നു-യജുർവേദത്തിലില്ലാത്ത ബൃഹദാരണ്യകോപനിഷത്തിൽ നിന്നുള്ള
താണിത്. പ്രജ്ഞാനം ബ്രഹ്മ-ബ്രഹ്മം കർതാവ് ബോധമാകു
ന്നു-എന്ന നാലാമത്തെ വാക്യം ഉദ്ഗേഷത്തിലില്ലാത്ത ഐതര്യോപനിഷ
ത്തിൽ നിന്നുള്ളതാണ്. അഥർവ്വവേദത്തിലില്ലാത്ത മണ്ഡൂക്യോപനി
ഷത്തിലെ ബ്രഹ്മഭൈവേദം വരിശ്ചഭിദം വനിഷ്ഠം എന്ന മഹാവാക്യവും
പ്രസിദ്ധം തന്നെ.

നേതൃത്വവും പ്രകൃതിയിലുള്ള അനുഗ്രഹമായിരുന്ന കണ്ടെത്തിയതുകൊണ്ട് വേണ്ടതും അനുഗ്രഹമായി, വേണ്ടതും പ്രയോജനപ്പെടുത്തിയും വളർത്തിയെടുത്ത മഹത്തായ, സമ്പന്നമായ ഭാരതീയസംസ്കാരവും അങ്ങനെ അനുഗ്രഹമായി വെച്ചു.

മലയാളികൾക്കുവേണ്ടി ജനങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്ന ഗാന്ധിയോടുകൂടി
 "സാമൂഹികവും നിരന്തരമായ സത്യാന്വേഷണത്തെയും പരാമർശിച്ച്
 കൊണ്ട് വിവേകാനുസാരികൾ" ഇന്ത്യയുടെ ചരിത്രപരമായ പര
 ക്കാർ. എന്നു വേദാന്തത്തിൽ (വിവേകാനുസാരിത്വ സർവ്വസ്വം. (
 ഗ്രീഷ്മ) വാല്യം VI പേജ് 157-59) ഇങ്ങനെ പറയുന്നു.

അന്നത്തെ ജനങ്ങളിൽ തുടക്കം മുതൽക്കേ അന്വേഷണതല
 രത, ജീജ്ഞാസ, ഉജ്ജ്വലിരുന്നൂ. അത് വേഗംതന്നെ ധീരമായ വിശ
 കലനങ്ങളായി വികസിച്ചു. ആദ്യഘട്ടത്തിലെ ശ്രമങ്ങൾ, അപൂർണ്ണ
 വും അവിശ്വസ്യവുമായിട്ടുണ്ടാകാം. എന്നാൽ വേഗംതന്നെ അത്
 ഉന്നതര ഒരു ശാസ്ത്രത്തിലും ധീരപരിശ്രമങ്ങളിലും അജ്ഞാതവഹ
 മായ ഫലങ്ങളിലും ചെറുന്നത്തി.

തങ്ങളുടെ ഇഷ്ടവേദികളുടെ ഓരോ ഇഷ്ടികയും സൂക്ഷ്മമായി
 പ്രതിശ്ഛാധിക്കാൻ ഈ ധീരത അവരെ പ്രാപ്തരാക്കി; തങ്ങളുടെ മത
 ഗ്രന്ഥങ്ങളിലെ ഓരോ വാക്കും അവർ ചികഞ്ഞുനോക്കുകയും വിളക്കി
 ചേർക്കുകയും തവിട്ടുപൊടിയടക്കുകയും ചെയ്തു. തങ്ങളുടെ ചടങ്ങു
 കളെ അവർ ക്രമീകരിക്കുകയും പുനഃക്രമീകരിക്കുകയും സംശ
 യിക്കുകയും നിരോധിക്കുകയും വിശദീകരിക്കുകയും ചെയ്തു.
 ആ ധീരത അവരുടെ ദേവന്മാരെ ആകെ കീഴ്മേൽ മറിച്ചു. തങ്ങളുടെ
 സ്വർഗ്ഗം സർവ്വജ്ഞം സർവ്വവ്യാപിയുമായ, പരമാണിക
 സ്വർഗ്ഗസ്ഥപിതാവായ, പ്രപഞ്ചസ്രഷ്ടാവെന്നു ഒരു രണ്ടാം സ്ഥാനം
 മാത്രമേ അവർ കല്പിച്ചുകൊടുത്തുള്ളൂ. അഥവാ അവർ ആ സ്രഷ്ടാ
 വിനെ നിരൂപയോഗമെന്ന നിലയിൽ വലിച്ചെറിയുകയും, സ്രഷ്ടാ
 വില്ലാത്തൊരു സർവ്വലോകികമതം (ബ്ലിന്റ് യമതം) ആരംഭിക്കുകയും
 ചെയ്തു. മറ്റേതെങ്കിലും മതത്തിനുമുള്ളതിനേക്കാളോ അന്യയായികം ഇന്നും
 ഈ മതത്തിന്നുണ്ട്. വിവിധ ഇഷ്ടവേദികൾ നിർമ്മിക്കാനുള്ള
 ഇഷ്ടികകളുടെ വിന്യസനത്തിൽ നിന്ന് ക്ഷേത്രഗണിതം ആവിഷ്
 കരിക്കാൻ അവരെ പ്രാപ്തരാക്കിയത് ഈ ധീരമായ അന്വേഷണ
 തലയാണ്; തങ്ങളുടെ ആരാധനയ്ക്കും ബലികൾക്കുമുള്ള സമയം
 കൃത്യമായി കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിനുള്ള ശ്രമത്തിൽ നിന്ന് ഉരുത്തിരി
 ഞ്ഞുവന്ന അവരുടെ ജ്യോതിഷജ്ഞാനം ലോകത്തെ അത്ഭുതപ്പെടുത്താ
 ക്കി. പരമാണികകാലത്തോ ആധുനികകാലത്തോ മനുഷ്യരാശിയിൽ
 ഏതെങ്കിലും വിഭാഗം നൽകിയിട്ടുള്ളതിൽവെച്ചൊരവം വലിയ സംഭാ
 വനയാണ് അവർ ഗണിതശാസ്ത്രത്തിന്നു നൽകിയിട്ടുള്ളത്. രസ
 തന്ത്രത്തെക്കുറിച്ച്, ഔഷധങ്ങളിലെ ലോഹക്കൂട്ടുകളെക്കുറിച്ച്, അവർ
 കുള്ള ജ്ഞാനവും, സംഗീതത്തിലെ സാർവ്വവിധാനത്തിലുള്ള അവ
 രുടെ ദേശണികൾ, ഞാൻപാദ്യോപകരണങ്ങളുടെ കണ്ടുപിടുത്തം—
 ഇവയെല്ലാം ആധുനിക യൂറോപ്യൻ നാഗരികതയുടെ നിർമ്മിതിയിൽ
 വളരെ സ്ഥായകമായിട്ടുണ്ട്. അവരുടെ ധീരമായ അന്വേഷണതല,
 തിളങ്ങുന്ന മൂത്തശ്ലീക്കമകളിലൂടെ ശിശുമനസ്സിനെ പടുത്തുയർത്തു
 ന്നൊരു ശാസ്ത്രശാഖ കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിലേക്ക് അവരെ നയിച്ചു.
 ഇന്ന് നാഗരികമായ ഓരോ രാജ്യത്തിലേയും ഓരോ കുട്ടിയും നൂറു
 യിൽ നിന്നോ സ്ത്രീകൾ നിന്നോ പഠിക്കുന്നവയാണ് ഈ കഥകൾ. കുട്ടി
 കളുടെ മനസ്സിൽ ഇത് വീഴ്ത്തുന്ന മൂലം ആയുഷ്കാലം മുഴുവൻ

കുതുമരം, ക്രിസ്തുതമം. ഇപ്പോൾ ഇന്നിവിധത്തിൽ 'സിമിറാറികം' ഏകദൈവവിശ്വാസത്തെ വിവേകാനുസാരികൾ വൈദിക ഏകദൈവവിശ്വാസത്തോട് താരതമ്യപ്പെടുത്തി നോക്കുന്നുണ്ട്. 'സിമിറാറികം' മതങ്ങൾ ഹിന്ദുവിധിയോടും സംഘടനകളിലൂടെയുമാണ് പിറന്നിട്ടുവെന്നത്. അവ ഇന്നും അക്രമത്തിലൂടെയും അസഹിഷ്ണുതയിലൂടെയും തഴച്ചുവളരുന്ന വൈദിക ഏകദൈവവിശ്വാസമാകട്ടെ അദ്വൈതസിദ്ധാന്തത്തിന്റെ തിരനോട്ടം മാത്രമാണ് നാനാത്വത്തിൽ ഏകത്വമെന്ന ദേശീയവികസനത്തിന്റെ ഉദവിടം. അതാണ് വേദോല്പത്തിയിലെ മഹർഷിമാരിലുണ്ടായിരുന്ന ശാസ്ത്രമനോഭാവം. നടത്തിയ ഉൾക്കാഴ്ചയോടു കൂടിയ, സഹാനുഭൂതിയോടുകൂടിയ, താരതമ്യാത്മകമായ സമീപനത്തിൽ നിന്നാണ് വൈദിക ഏകദൈവവിശ്വാസം വാർന്നുവന്നത്. ഇതിനെ 'കുറിച്ചു' വിവേകാനുസാരികൾ തന്റെ 'പുർവ്വദേശത്തെ ഒന്നാമത്തെ പൊതുപ്രിംഗ്'ത്തിൽ പരാമർശിക്കുന്നുണ്ട്. (വിവേകാനുസാരി 'ജ്ഞാന സർവ്വസ്വം' (ഇംഗ്ലീഷ്) വാല്യം III പേജ് 112-114)

'സർവ്വോപരി, ദലാകത്തിന്നു നൽകാനായി ഭാരതത്തിന്നുള്ളത് ഇതാണ്' വിവിധ വർഗ്ഗക്കാരുടെ മതങ്ങളുടെ വർദ്ധിച്ചുവന്നിരുന്നതെന്തെങ്കിലും സ്കൂൾപ്പിള്ള പരിശോധിക്കുന്നപക്ഷം, ഓരോ വർഗ്ഗത്തിന്നും ആരംഭകാലത്ത് സ്വന്തമായൊരു ദൈവമുണ്ടായിരുന്നതായി കണ്ടെത്താൻ കഴിയും. ഈ വർഗ്ഗങ്ങളെല്ലാം ഒരേ ഗോത്രത്തിൽപ്പെട്ടതാണെങ്കിൽ, അവരുടെ ദൈവങ്ങൾക്ക് പൊതുവായൊരു മൂലനാമം ഉണ്ടായിരിക്കും. ബാബിലോണിയൻ ദൈവങ്ങൾ ഇതിന്ന് ഉദാഹരണമാണ്. ബാബിലോണിയക്കാർ പല വർഗ്ഗങ്ങളായി പിരിഞ്ഞപ്പോൾ, മറ്റോ വർഗ്ഗത്തിന്റെ ദൈവത്തിന്നും "ബാൽ" എന്ന മൂലനാമമുണ്ടായിരുന്നു. യഹൂദർ പല വർഗ്ഗക്കാരായി തിരിഞ്ഞു പോയപ്പോൾ അവർക്ക് വ്യത്യസ്തദൈവങ്ങളുണ്ടായെങ്കിലും അവയ്ക്കെല്ലാം "മോലേർക്" എന്ന മൂലനാമം കൈവന്നു. ഈ വർഗ്ഗങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലുംമൊന്ന് മറ്റുള്ളവയേക്കാൾ മേന്മയുണ്ടാകുകയും സ്വന്തം രാജാവിനെ മറ്റുള്ളവരുടെയെല്ലാം രാജാവാക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായും കാണാം. ഒരു വർഗ്ഗം സ്വന്തം രാജാവിനെ മറ്റു വർഗ്ഗക്കാരുടെ കൂടി രാജാവാക്കുമ്പോൾ, സ്വന്തം ദൈവത്തെ മറ്റു വർഗ്ഗക്കാരുടെ കൂടി ദൈവമാക്കാനും ശ്രമിക്കുന്നത് സ്വാഭാവികമാണ്. അങ്ങനെ ബാൽ മെറോഡാപ്പ് ഏറ്റവും വലിയ ദൈവമാണെന്ന് ബാബിലോണിയക്കാർ അവകാശപ്പെട്ടു. മറ്റു ദൈവങ്ങളെല്ലാം കീഴ്കിടയിൽ പെട്ടവരാണെന്ന് അവർ വാദിച്ചു. അതുപോലെ മൊളോക് യഹോ മെറോപ്പർ മൊളോക് ദൈവങ്ങളാകട്ടെ മീതെയുണ്ടെന്ന് ജൂതവർഗ്ഗങ്ങളിലൊന്നും വാദിച്ചു. പക്ഷെ ആരുടെ ദൈവമാണ് മീതെയെന്ന് തീരുമാനിച്ചിരുന്നതെന്ന് അന്നുവരെ അറിയാൻ പറ്റിയിരുന്നില്ല.

അതേ പോരാട്ടം ഇവിടെയും ഉണ്ടായിരുന്നു. കിടമന്തരം നടത്തുന്ന ദൈവന്മാർ സ്വന്തം മേധാവിത്വം സ്ഥാപിച്ചെടുക്കാനായി

ഇന്ത്യയിലും യാചിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ ഈ ബഹുജനങ്ങൾക്കും ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നില്ല. "ഏകം സത്" വിപ്രം ബ്രഹ്മാ വദന്തി. എന്ന ഗദ്യം ഉയർന്നു പൊങ്ങി. (ഉള്ളത് ഒന്നുമാത്രം; പ്രാജ്ഞാൻ അതിസൂക്ഷ്മ പല പേരുകൾ പറയുന്നു.) ഇതാണ് ഈ നാടിനെയും ലോകത്തിനെയും മഹാഭാഗ്യം.

അല്പമാത്രമായ ഈ വാക്കുകളിൽ നിങ്ങൾക്ക് ഭാരതത്തിന്റെ ചരിത്രം, ഭൂഭൂമി വായിക്കാം. കേന്ദ്രവത്തായ ആ ഒരു സിദ്ധാന്തം. ബ്രഹ്മാവാൽ ഭാഷയിൽ, അതിശക്തിയായ റീതിയിൽ ആവർത്തിക്കുന്നതാണ് ഭാരതത്തിന്റെ ചരിത്രം. ഭൂഭൂമിയും. അത് രാജ്യത്താകെ ആവർത്തിക്കപ്പെട്ടു; രാജ്യത്തിന്റെ രക്തത്തിൽ അതാവേശിക്കുന്നത് വരെ ആവർത്തിക്കപ്പെട്ടു; സിറയിലൂടെ ഒഴുകുന്ന ഓരോതുള്ളി രക്തത്തിലും വിലയിക്കുന്നതുമായ അതാവർത്തിക്കപ്പെട്ടു, ജീവിതവുമായി ഇഴുകിച്ചേർന്നതുമായ, രാജ്യത്തിന്റെ ഓരോ കണികയിലും വിലയിക്കുന്നതുമായ അത് ആവർത്തിക്കപ്പെട്ടു. അങ്ങനെ ഈ നാട് സഹിഷ്ണുതയുടെ ഏറ്റവും അയ്യതാവഹമായ നാടായി രൂപാന്തരപ്പെട്ടു. വിവിധ മതചിന്താശാസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു വിവിധമതങ്ങളെയും സ്വാഗതം ചെയ്താണ് അവിടത്തെ അയ്യതത്വം.

ഇവിടെ മാത്രം കാണപ്പെടുന്ന ഏറ്റവും അയ്യതാവഹമായ ഒരു പ്രതിഭാസത്തിന്റെ വിശദീകരണം ഇതിൽ അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. തീർത്ഥം പരസ്പരവിരുദ്ധമായി കാണപ്പെടുന്ന അനേകം വിഭാഗങ്ങളിൽ പെട്ടവായിട്ടു കൂടി, അവരെല്ലാം ഒന്നിച്ച് ജീവിക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ ദൈവതീയം; ഞാനൊരു ദൈവതീയം; താൻ ദൈവതീയം; അതാണത്രേ സേവകൻ മാത്രമാണെന്ന് നിങ്ങൾ കരുതുന്നു. അതാ; ദൈവതീയം; അതാ; തന്നെയാണ് ഞാനെന്ന് ഞാൻ പ്രഖ്യാപിച്ചേക്കാം, എന്നിട്ടും നാം ഒന്നുപോകും നല്ല ഹിന്ദുക്കളായി കഴിയുന്നു. ഇതെങ്ങനെ സാധിക്കുന്നു? ഏകം സത്, വിപ്രം ബ്രഹ്മാ വദന്തി എന്ന വചനം വായിച്ചുനോക്കിയാൽ അത് കണ്ണിലാകും. ഏതൊരു നാട്ടുകാരും ഭാരതത്തിനുതൃപ്തി നൽകാൻ, ലോകത്തെ, പാടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള മഹാഭാഗ്യം ഇതാണ്.

ഈ രാജ്യങ്ങളിലെ ഏറ്റവും വിദ്യാഭ്യാസമുള്ളവർ പോലും നമ്മുടെ ഭാരതംകുറിച്ചു കേൾക്കുമ്പോൾ നല്ല തിരിച്ചറിയലും നമ്മുടെ ഭാരതം വെറും വിഗ്രഹാധാരണമാണെന്ന് ആകർഷിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. അതാണ് കണ്ടിട്ടുള്ളത്. ഇവരാരും അങ്ങനെയൊരു തിരിച്ചറിയലില്ലാതെ കേട്ടു അന്വയിച്ചിട്ടില്ലാത്തതാണ്. ചിന്തിക്കാൻ തോന്നാത്തതും. ഇപ്പോഴും എല്ലായിടത്തും അങ്ങനെയാണ്. ഭാരതത്തിന്റെ ഭാരതമാണ്. ഭാരതമാണ് ഗാഢമായതെന്നു ധാരണ, ഭാരതത്തിന്റെ ആഴം കൂറാണെന്നു സങ്കല്പം, എല്ലായിടത്തും.

കാണാം. അന്യരത്ത് വിശ്വാസികളെ കഠിനമായി പീഡിപ്പിക്കുന്ന ഏർപ്പാട് ഇന്നും നിലനിൽക്കുന്നു. ഞാൻ പോയിട്ടുള്ള രാജ്യങ്ങളിലെല്ലാം അത് കാണാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. പുതുതായതെങ്കിലും പഠിക്കുന്നതിനെതിരെ ആ പഴയ തടസ്സവാങ്ങങ്ങളെല്ലാം ഇന്നും ഉന്നയിക്കപ്പെടുന്നു. മതപരമായ ചിന്താസ്വാതന്ത്ര്യത്തോട് ഈ ലോകത്തിൽ ഒരുപം സ്ഥിരപ്പെട്ട നിലനിൽക്കുന്നത്, ഈ ലോകത്തിൽ ഒരുപം സഹാനുഭൂതി അവശേഷിക്കുന്നത്, ഇവിടെയാണ്—ആത്യന്താർത്ഥമായ ഈ നാട്ടിലാണ്; മറ്റൊരങ്ങുമില്ല. മുഹമ്മദിയർക്കും ക്രിസ്ത്യാനികൾക്കും ദേവാലയങ്ങൾ നിർമ്മിച്ചുകൊടുക്കുന്നത് ഇവിടെ ഈ ഇന്ത്യയിലാണ്; മറ്റൊരങ്ങുമില്ല. നിങ്ങൾ മറ്റു രാജ്യങ്ങളിൽ പോയി മുഹമ്മദിയന്മാരോ മറ്റു മതക്കാരോടോ നിങ്ങൾക്കൊരു ക്ഷേത്രം നിർമ്മിച്ചു തരാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടുനോക്കൂ; എന്നിട്ടവർ എങ്ങനെ സഹായിക്കുമെന്നു നോക്കൂ. അവർ നിങ്ങളെ സഹായിക്കുന്നതിന്നു പകരം നിങ്ങളുടെ ക്ഷേത്രം തകർക്കാനാണ് ശ്രമിക്കുക; പറയുമെങ്കിൽ നിങ്ങളെയും തകർക്കും. അതിനാൽ ലോകത്തിന് ഏറ്റവും ആവശ്യമായിട്ടുള്ളത്, ഇന്ത്യയിൽനിന്ന് ലോകമിനിയും പഠിക്കേണ്ടതായിട്ടുള്ളത്, സഹിഷ്ണുത, യൗക്കുറിച്ചുമാത്രമല്ല, സഹാനുഭൂതിയെക്കുറിച്ചു കൂടിയുള്ള മഹത്തായ പ്രാമാണ്യം. മഹിമ: സ്നേഹത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് നോക്കൂ:— വിവിധമലകളിൽ നിന്നുത്ഭവിക്കുന്ന വിവിധനദികൾ നേരേയോ വളഞ്ഞുപിരിഞ്ഞൊഴുകി, അവസാനം സമുദ്രത്തിൽ ചേരുന്നതുപോലെ, മനുഷ്യൻ വിവിധ വാസനകളാൽ വിവിധമാർഗ്ഗങ്ങൾ സ്വീകരിക്കുമെങ്കിലും, അവ വളഞ്ഞുപുളഞ്ഞതായോ നേരെയായോ കാണപ്പെട്ടേക്കുമെങ്കിലും, അവസാനം അവയെല്ലാം അങ്ങയിൽ എത്തി ചേരുന്നു.....

അതിനാൽ, ഇവിടെ, നമ്മുടെ ഈ മാതൃഭൂമിയിൽ, മാത്രം പ്രചരിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന, സകലതിന്നും ആധാരമായിട്ടുള്ള, സത്യം നാം വീണ്ടും പഠിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇന്ത്യയിൽനിന്ന് അത് വീണ്ടും പ്രചരിപ്പിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ട്? എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, അതു നമ്മുടെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിലാണുള്ളത്; പക്ഷെ അതുകൊണ്ട് മാത്രമല്ല; നമ്മുടെ ദേശീയസാഹിത്യത്തിന്റെ ഓരോ മണ്ഡലത്തിലും; അതുണ്ട്; നമ്മുടെ ദേശീയ ജീവിതത്തിൽത്തന്നെ അതുണ്ട്. നിത്യേന അതു ശീലിച്ചുവരുന്നത് ഇവിടെയാണ്: 'ഇവിടെ മാത്രമാണ്'. ഉണർന്നിരിക്കുന്ന ആർക്കും അതിവിടെ ശീലിക്കുന്നതായി കാണാം; ഇവിടെ മാത്രമേ കാണൂ.

ഇതുതന്നെയാണ് ക്രിസ്തുവിന്നുമുമ്പ് മൂന്നാം ശതകത്തിൽ മൗര്യചക്രവർത്തിയായിരുന്ന അശോകനും പറഞ്ഞത്. ഇന്ത്യയിൽ അങ്ങോളമിങ്ങോളമുള്ള ജനങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കാനായി തന്റെ ശിലാലിഖി

ഇതാണ്, സമവാക്യം ശരിയായിട്ടുള്ളതല്ല.

ഹിന്ദുക്കളുടെ വേദാന്തതത്വശാസ്ത്രത്തെക്കുറിച്ച് വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ തന്റെ അഭിപ്രായം പ്രസംഗത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു: (വി. ഫി) സർവ്വസ്വം. (ഇംഗ്ലീഷ്) വാല്യം I പേ 17) "മനുഷ്യൻ തന്റെ നിന്ന് സത്യത്തിലേക്ക് നിങ്ങളുടെ ചെയ്യുന്നത്. സത്യം തീർത്തിന്ന് സത്യത്തിലേക്ക്, കഴിയുന്ന സത്യത്തിൽനിന്ന് ഉയർന്ന സത്യത്തിലേക്ക്, സഞ്ചരിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. ഭൂത പ്രേതാദികളെ ആരാധിക്കുന്ന ഏതൊരു നാടുകടിയുള്ള വിശ്വാസികൾക്കുമായി അങ്ങനെയൊരു പാശ്ചാത്യചിന്താവിപ്ലവം ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അവനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം പരാപരസം കീഴാടിക്കാത്തതിനുള്ള മനുഷ്യാത്മാവിന്റെ വിവിധങ്ങളായ ശ്രമങ്ങളാണ്. മാരകമായതിനെയും സ്വലം അത്. എന്നും എവിടെ, ജനിച്ചുവെന്നതിനെയും ഏതൊരു സാഹചര്യത്തിൽ നിലനിന്നുവെന്നതിനെയും ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ മതങ്ങളിലൊന്നും പൂർണ്ണ ഗതിയുടേതായ മറ്റൊരു പ്രത്യേകതയുണ്ടെന്നും. മറ്റൊരു ആത്മാവും ഒരു കൃത്യവും കഴിക്കുന്നു—അത് ഉയർത്തി നിന്ന് ഉയർത്തിലേക്ക് പാസ്കറുന്നു; പിന്നെയും പിന്നെയും കാര്യങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളിച്ച് കൂടുതൽ ഉയരുന്നു, സൂര്യനിലെത്തുംവരെ ഉയരുന്നു.

വൈവിധ്യത്തിൽ ഏകത്വമെന്നത് പ്രകൃതിനിയമമാണ്. ഹിന്ദു അനുഗ്രഹിക്കുന്നു. മറ്റൊരു മതങ്ങളും ചില സൂനിയീത പ്രമാണങ്ങൾ വിധിക്കുന്നുണ്ട്. അനുഗ്രഹിക്കാൻ സമൂഹത്തെ നിർബന്ധിക്കുന്നു സ്ഥൂഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ഒന്നാം കോട്ടമാത്രം അത് സമർപ്പിക്കുന്നു. എല്ലാം തടിയുന്നു. വാമനനുമെല്ലാം അത് പാകമാകണം. ആർക്കെങ്കിലും അത് പാകമല്ലെങ്കിൽ, അയാൾക്ക് ശരീരം കഷ്ടമായേ നടക്കാൻ നിവൃത്തിയുള്ളൂ."

അതുകൊണ്ടാണ് പാടിഞ്ഞതിന്റെ, ആശയങ്ങളുടെയും ചിന്തയുടേയും പാടിഞ്ഞതിന്റെ, വെളിച്ചത്തിന്റെ, വെളിച്ചത്തിൽ വേരോടെ പാടിഞ്ഞതിന്റെ ആവശ്യകതയെക്കുറിച്ച് വിവേകാനന്ദസ്വാമികൾ സംസാരിക്കുന്നത്. അങ്ങനെ വേദങ്ങളുടെ മറ്റൊരു അത്യുല്പാദനവിധിയേ, അതായത് വിവിധതലങ്ങളിൽ വർത്തിക്കുന്ന, വൈവിധ്യമാർന്ന, ആശയങ്ങളുടേയും സിദ്ധാന്തങ്ങളുടേയും കലവായുന്ന പ്രത്യേക, അദ്ദേഹം നമുക്ക് കാണിച്ചുതരുന്നു: (വിവേകാനന്ദസിംഹാസനസർവ്വസ്വം. (ഇംഗ്ലീഷ്) വാല്യം VIII പേ 24)

"തോന്നുന്ന ആശയങ്ങളുടെ വളർച്ച സംബന്ധിച്ച പ്രതിയക്ഷ ധാര, നമുക്ക് വേദങ്ങളിൽ കാണാം. സത്യത്തിന്റെ ഒരു ഉയർന്ന തലത്തെ

പ്രാപിക്കുമ്പോൾ, നന്നായ്ക്ക അതിലേക്ക് നയിച്ചു തരുന്ന നല്ല
 തെയ്യവും വേദം സംരക്ഷിച്ചുവെന്നതാണിതിന്നു കാരണം. ഇങ്ങനെ
 ചെയ്തതിന്നും കാരണമുണ്ട്. സൃഷ്ടിയുടെതായ് ലോകം ശാശ്വത
 മായാൽ, ഏതൊക്കത്തലേക്കുള്ള ആദ്യപടികൾ ആവശ്യമായി
 തന്നെന്നുവർ എന്നും ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്ന് മഹർഷിമാർ മനസ്സിലാക്കി
 ഏയിരുന്നു. അത്യുന്നതമായ, തത്വശാസ്ത്രം എല്ലാവർക്കുമായി തുറന്നിട്ടിട്ടു
 ഉള്ളതാണെങ്കിലും എല്ലാവർക്കും അത് പ്രാപ്യമാവില്ലെന്ന് അവർക്കു
 ഓർമ്മയായിരുന്നു.

നാം ദേവദത്ത അനാദിയായതി, ആരംഭമില്ലാത്തതായി, അപരനു
 ദേഷ്യമായി, വ്യക്തിഗതമല്ലാത്തതായി, കരുതുന്നു. വേദങ്ങൾ അനാ
 ദിയാണെന്ന ആശയത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെ ശങ്കരാചാര്യരും വിവേകാനന്ദ
 സ്വാമികളും ഏതാണ്ട് ഒരേ ഭാഷയിലാണ് വിശദീകരിക്കുന്നത്. ഷി
 ഷാഗോവിന്ദെ ലോകമതപാർലമെന്റിൽ ചെയ്ത പ്രസംഗത്തിൽ സ്വാ
 മികൾ ഈ സത്യത്തെ ഏറ്റവും ശാസ്ത്രീയമായ ഭാഷയിൽ ഇങ്ങനെ
 ഉദ്ഘോഷിക്കുന്നു. (വി. വി. സർവ്വസ്വം (ഇംഗ്ലീഷ്) വാല്യം 1,
 പേജ്. 6-7)

“എന്തുകൊണ്ടുവരുടെ മതം കൈവന്നത് അവരുടെ “വെളി
 പാട്, ഗ്രന്ഥം, മാകുന്ന വേദങ്ങൾ വഴിയാണ്. വേദങ്ങൾ ആദിയോ
 അന്ത്യമോ, ഇല്ലാത്തതാണെന്ന് അവർ കരുതുന്നു. ഈ സമസ്തിനത്
 കേൾക്കുമ്പോൾ പരിഹാസ്യമായി തോന്നാം. ആദിയോ അന്ത്യമോ
 ഇല്ലാത്ത ഒരു ഗ്രന്ഥമെങ്ങനെയുണ്ടാകും? പക്ഷെ വേദം എന്നു പറയു
 നത് ഏതെങ്കിലും ഗ്രന്ഥത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചല്ല. വിവിധകാലങ്ങളിൽ
 ഓരോരുത്തർ കണ്ടുപിടിച്ച ആത്മീയനിയമങ്ങൾ കുന്നുകൂട്ടിക്കിട
 ക്കുന്ന കലവറ എന്നേ അതിനർത്ഥമുള്ളു ഗുരുത്വാകർഷണനിയ
 മം കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിനുമുമ്പും ഗുരുത്വാകർഷണനിയമം ഉണ്ടായി
 രുന്നു; നാളെ എല്ലാവരും ആ നിയമം മറന്നുപോയാലും ഗുരുത്വാകർ
 ഷണം നിലനിൽക്കും. ആത്മീയലോകത്തെ ഭരിക്കുന്ന നിയമങ്ങളുടെ
 സ്ഥിതിയും അതുതന്നെയാണ്. ആത്മാവും ആത്മാവും തമ്മിലുള്ള
 വ്യക്തിപരമായ ചേരുന്നതും സ്വകലചേരുന്നതുകളുടെയും പിതാവും
 തമ്മിലുള്ള, ധർമ്മികവും സദാചാരപരവും ആത്മീയവുമായ
 ബന്ധം അങ്ങനെയൊന്നുണ്ടെന്ന് കണ്ടെത്തുന്നതിനുമുമ്പും ഉണ്ടാ
 ഏയിരുന്നു; നാമതു മറന്നുപോയാലും അത് നിലനിൽക്കുകയും
 ചെയ്യും.

ഈ നിയമങ്ങൾ കണ്ടുപിടിച്ചവരെ പ്രീതികൾ എന്നു വിളി
 ക്കുന്നു. ഞങ്ങളവരെ എല്ലാം തികഞ്ഞവരായി മാനിക്കുന്നു. അവ
 റിൽ ഏറ്റവും മഹത്വമേറിയവരിൽ ചിലർ സ്ത്രീകളായിരുന്നുവെ
 ന്ന ഈ സമസ്തിനെ അറിയിക്കാൻ എനിക്കു സന്തോഷമുണ്ട്.”

ഋഷിമാർ മന്ത്രരേഖകളായിരുന്നുവെന്ന് വേദജ്ഞർ പറയുന്നതിനെ പരാമർശിച്ചുകൊണ്ട് സാമീകരം പറയുന്നു. [വി. വി. സർവ്വസ്വം (ഇംഗ്ലീഷ്) വാല്യം III പേ 456-57]

"ഈ ഋഷിമാർ ആരാണ്? മേച്ചുകാതിയിൽ പിറന്നവനായാൽ പോലും ശരിയായ വഴിക്ക്, നേരിട്ട്, ധർമ്മസാക്ഷാത്ക്കാരം നേടിയവൻ ഋഷിയാകുന്നു" എന്ന് വാത്സ്യായനൻ പറയുന്നു. ഈ സന്തതിയായ വസിഷ്ഠനും മൃഗ്യവശിയുടെ മകനായ വ്യാസനും, അച്ഛനമ്മമാർ ആണെന്നറിവില്ലാത്ത ഒരു വേലക്കാരിക്ക് ജനിച്ച നാൾ നും, ഇഴുപ്പായിത്തീർന്നു മരണകം പോും പാരാണികകാലത്ത് ഋഷി പദം പ്രാപിച്ചത് അങ്ങനെയാണ് അപ്പോൾ സത്യസാക്ഷാത്ക്കാരം നേടിയവർക്കിടയിൽ വിവേചനം പാടില്ലെന്ന് ഇതിൽ നിന്ന് സിദ്ധിക്കുന്നു."

പോങ്ങും ഉപനിഷത്തുകളും പ്രാഥമികമായി വിജ്ഞാനമാണെന്നും, ഗ്രന്ഥമെന്ന നിലയ്ക്കുള്ള സ്ഥാനം രണ്ടാമത്തേതും മാത്രമാണെന്നുള്ളതു ഈ സൂത്രയെക്കൊണ്ട് കടാക്ഷനീക്കിത്തള്ള തന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തിന്റെ മൂലവ്യക്തിത്വം ശക്തമാക്കാനും എടുത്തു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

കേന്ദ്ര പുനാത്മയോഗേന ഉപനിഷച്ചണ്യേന വിദ്യാ ഉച്യതേ ഇത്യുചതേയേ മൃഗ്യകാലോ ഭൂഷാസ്യശ്രവീകവിഷയവിത്യഷ്ടാഃ സാത ഉപനിഷച്ചബ്ധാപ്യാം വക്ഷ്യമാണലക്ഷണാം വിദ്യാ ഉപസദ്യ, ഉപഗദ്യ, ഗുണീകൃതയാ നിശ്ചയേന ശീലയന്തി നേഷാം അവിദ്യാഭേദസംസാരബീജസ്യ വിശാണാത്, ഹിംസനാത്, വിനാശനാത് ഇത്യന്തേന യോഗയോഗേന വിദ്യാ ഉപനിഷദിത്യുച്യതേ

"ഉപനിഷത്" എന്ന പദത്തിന് വിജ്ഞാനം എന്ന അർത്ഥം വന്നിട്ടുണ്ട്. പദവ്യുല്പത്തിശാസ്ത്രപ്രകാരമാണ്? അതിവിടെ വിശദീകരിക്കാം. കാണുകയോ കേൾക്കുകയോ ചെയ്യാവുന്ന എല്ലാവിധ ഐന്ദ്രിയ വസ്തുക്കളും നേരെ വിരക്തയുടേതായ മനോഭാവമുള്ളവയാണ്. ഭോജകം, ക്ഷികരം വിരക്തമായ ഭോജകം, ക്ഷികരം ഏകാഗ്ര നിശ്ചയ മാർദ്ദ്യത്താലേ മാനസസ്ഥാദനത്തിൽ മനസ്സിനെ അപ്പിക്കുന്നു. ഈ ജ്ഞാനം സംസാദിവിതത്തിന്റെ കാരണമായ അവിദ്യയെ നീക്കുകയും, മറക്കുകയും തടപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. പദവ്യുൽപത്തിശാസ്ത്രസൂത്രമായ ഈ വർണ്ണനയിലൂടെ ഉപനിഷത്ത് (ജ്ഞാനത്തിന്റെ അടുത്ത്) വസിതത്വം എന്നതിന് വിജ്ഞാനം എന്ന അർത്ഥം വന്നുചേരുന്നു."

ജ്ഞാനമുപേക്ഷാവിമുക്തം ശുഭസ്മാദഭിരൂപം വിഭാവനം മഹാകാലം ശക്തമാവാൻ സാധിക്കുന്നു.

നന്നു ച ഉപനിഷദ്യുക്ത അദ്ധ്യായാരോ ഗ്രന്ഥമപി അലില
 പന്തി ഉപനിഷദം അധിമഹേ, ഉപനിഷദം അധ്യാപയമാ ഇതി ച,
 ഹൈന്ദവ ദോഷഃഅവിദ്യാദിസംസാരമേതത്വിശമണാദേ സദിയാത്വം
 സ്യ ഗ്രന്ഥമാത്രേ അസംഭവോത്, വിദ്യായാം ച സംഭവോത്, ഗ്രന്ഥം,
 സുരൂപി അദർശമ്യന തത്ത്വബുദ്ധോപപന്തേ, ആയുർഭവഃഘൃതം ഇത്യോ
 ഭി വത്. ത്സ്മാത് വിദ്യായാം മുഖ്യത്വം വ്യക്തം ഉപനിഷദ്യുക്തം വർ,
 തതഃ, ഗ്രന്ഥേ യ ഭക്ത്യം ഇതി-

“നമുക്ക് ഉപനിഷത്ത് പഠിക്കാം”, “നമുക്ക് ഉപനിഷത്ത്
 പഠിപ്പിക്കാം” എന്നല്ലാം വിദ്യാർത്ഥികൾ പറയുമ്പോൾ, ഉപനിഷ
 ത്ത് എന്ന പദം കൊണ്ട് വിവക്ഷിക്കുന്നത് ഒരു ഗ്രന്ഥത്തെയാണെന്ന്
 വാദിക്കാം. അത് തെറ്റല്ല. ഉപ-നി-സദ എന്നതിലെ ‘സദ’
 എന്ന ധാതുവിന്റെ അർത്ഥം സംസാരജീവിതത്തിന്റെ ബീജത്തെ നശി
 പ്പിക്കൽ എന്നർത്ഥം ആണ്. അത് വെറുമൊരു ഗ്രന്ഥത്തിൽ നിന്ന് സാ
 ധിക്കാരത്തിനാലും ഉത്താനത്തിൽ നിന്നുമാത്രം അതുസാധിക്കുന്നതു
 കെടേണ്ടും, ആ ഗ്രന്ഥവും ആ പദത്താൽ വിവക്ഷിക്കപ്പെടാവുന്നതാണ്.
 എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, അപ്പോഴും ഒരു ഉദ്ദേശമാണ്, പരോക്ഷമായി
 ള്ളാണെങ്കിലും, നേടുന്നത്. “ശുദ്ധിയാക്കിയ വെണ്ണയാണ് യഥാർത്ഥ
 മായും ജീവിതം” എന്ന് പറയാവുന്നതുപോലെയാണത്. അതിനാൽ
 ഉപനിഷത്ത് എന്ന പദം പ്രധാനമായും ജ്ഞാനത്തെ വിവക്ഷി
 ക്കുന്നു; രണ്ടാമതായി മാത്രമേ അത് ഗ്രന്ഥത്തെ കുറിക്കുന്നുള്ളൂ.”

വേദങ്ങളുടെ അപരരൂപേയത്വമെന്ന ആശയത്തിലും വിവേകാ
 ന്നുപാധികൾ വെളിച്ചം വീശുന്നുണ്ട്. നാനാത്വത്തിൽ ഏകത്വമെന്ന
 ധർമ്മത്തിൽ നിന്നുപലപ്പെടുന്ന ഭാരതീയസംസ്കാരത്തി
 ന്റെയും സാമൂഹ്യ-രാഷ്ട്രീയ തലത്തിന്റെയും അതുല്യതയേയും അദ്ദേഹം
 വ്യക്തമാക്കുന്നു. ഹിംസകൊണ്ടും അസഹിഷ്ണുതകൊണ്ടും മാത്രം
 നിലനിർത്താവുന്ന ഐക്യപുഷ്പം, രഞ്ജിപ്പിലേക്കും സമാധാന
 ത്തിലേക്കും നയിക്കുന്ന നാനാത്വത്തിലെ ഏകത്വമാണ് ഇന്ത്യക്കുള്ളത്.
 വേദങ്ങളിൽ നിന്ന് ഇന്ത്യ വികസിപ്പിച്ചെടുത്ത മതത്തിനും തത്വശാ
 സ്ത്രത്തിനും വളരെ ശ്രദ്ധേയമായൊരു നാമധേയമാണ് നൽകപ്പെട്ടിരി
 ക്കുന്നത്-സനാതനധർമ്മം. അതിന് അതിന്റെ ആധികാരികത്വം കൈ
 വരുന്നത് ഏതെങ്കിലും ഫെർഷിയിൽനിന്നോ അപതാരമുദീത്തിയിൽ
 നിന്നോ അല്ല, നേരെമറിച്ചു അപരരൂപേയത്വത്തിൽ നിന്നാണ്. ഒരു
 സിദ്ധാന്തത്തിന്റെ സ്വഭാവം സത്യമാണെങ്കിൽ അത് വംശവ്യത്യാസ
 മോ മതവ്യത്യാസമോ കൂടാതെ ആർക്കും ഏതുകാലത്തും പരിശോധി
 ച്ച് തൃപ്തിപ്പെടാൻ സാധിക്കണം. മതത്തിന്റെ ശാശ്വതസത്യങ്ങൾ
 പഠിപ്പിക്കുന്നവരും മതാർത്ഥ കാണിക്കുന്നവരും ഫെർഷിമാരും അവർ
 അപരരൂപേയത്വമോടുകൂടി, സനാതനധർമ്മത്തിൽ അവർക്ക് ഉന്നത
 മാർഗ്ഗം പഠിപ്പിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇതാണ് വേദങ്ങളുടെ അർത്ഥം

കുറയായ, അല്ലെങ്കിൽ അപാര്യഷേയമായ സ്വഭാവം. അത് അപാര്യഷേയമാകയാൽ, ഞാൻ കൊണ്ടുവന്ന അത് സാർവ്വലോകികവുമാകുന്നു. ഹിന്ദുക്കൾ എന്ന് നൊമ്പരം വിളിക്കപ്പെടുന്ന സനാതനധർമ്മത്തിന്റെ ഈ അനുല്പ സ്വഭാവവിശേഷമാണ് വിശദീകരിച്ചുകൊണ്ട് വിവേകാനന്ദ സ്വാമികൾ 1897ൽ മദ്രാസിൽ ചെയ്ത "ഇന്ത്യയിലെ മഹർഷിമാർ" എന്ന പ്രസിദ്ധമായ പ്രഭാഷണത്തിൽ ഇങ്ങനെ പറയുന്നു. (വി. വി. സർവ്വസ്വം (ഇംഗ്ലീഷ്) വാല്യം III പേജ് 248-51)

“ഇന്ത്യയിലെ ഹെർഷിമാർക്കുറിച്ച് സംസാരിക്കുമ്പോൾ എന്റെ മനസ്സ് ആ ചാമ്പ്രതാമിതകാലാർത്ഥത്തിലേക്ക് പോകുകയാണ്. ആ മൃതകാലത്തിന്റെ അന്ധകാരത്തിനിന്ന് റഹസ്യങ്ങൾ പുറത്തെടുക്കാൻ ഐതിഹ്യങ്ങൾ വ്യഥാ ശ്രമം നടത്തുന്നു. ഇന്ത്യയിൽ എണ്ണമറ്റ ഹെർഷിമാർക്കുണ്ടായിരുന്നു. നമ്മുടെ ഹിന്ദുരാഷ്ട്രം കഴിഞ്ഞ ആയിരക്കണക്കിനു കൊല്ലങ്ങളായി ഹെർഷിമാർക്കു സൃഷ്ടിക്കുകയല്ലാതെ എന്താണ് ചെയ്തിട്ടുള്ളത്!.....

• "നമ്മുടെ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ സത്യത്തിന്റെ രണ്ടു മുഖങ്ങളുണ്ട്. ഒന്നിനെ നാം ശാശ്വതമാക്കു വീളിക്കുന്നു. മറ്റേതെന്ന് അത്രേമെന്ന് ആധികാരികരല്ലെങ്കിലും ഓരോരോ സാഹചര്യങ്ങളിലും ക്ലാപ്തങ്ങളിലും ദേശങ്ങളിലും അത് ബാധകമാണ്. ആത്മാവിന്റെ അടിമത്തം, ദൈവത്തെക്കുറിച്ചും ആത്മാവും ദൈവവും തമ്മിലുള്ള ബന്ധത്തെക്കുറിച്ചുമുള്ളതാണ് ശാശ്വതമായ മുഖം. നാം ഗുണികൾ എന്നുപറയുന്നവരിൽ - പേങ്ങളിൽ - ഇത് സമാഹരിച്ചിരിക്കുന്നു. നാം സ്പെസിഫിക് എന്നു വിളിക്കുന്നവരിലാണ് സത്യത്തിന്റെ ഇതാമുഖമുള്ളത്. നാം, യാജ്ഞാലോകം തുടങ്ങിയ ഗ്രന്ഥകാരന്മാരുടെ മനോഭാവങ്ങളിലും, പുരാണങ്ങളിലും, യാഗസാഹചര്യം, നിയമങ്ങളിലും ഇത് ഉൾക്കൊള്ളുന്നു

[illegible]

ഇവരുടെ വ്യക്തിത്വം പലപ്പോഴും ഇവരുടെ സിദ്ധാന്തങ്ങളേക്കാൾ ഭീമാകാരമാണ്.

“നാം മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കേണ്ട ഒരു പ്രത്യേകതയാണിത്— നമ്മുടെ മതം അപരത്വപരമായ ഒരു ‘വ്യക്തിഭാവം’ ആണ്. പ്രചരിപ്പിക്കണം. ‘അപരത്വപരമായ’ എന്നാണു നിയമങ്ങൾ പ്രചരിപ്പിക്കുന്ന നമ്മുടെ മതം. അത്രതന്നെ വ്യക്തിത്വങ്ങളേയും പ്രചരിപ്പിക്കണം. എന്നാൽ നമ്മുടെ മതത്തിന്റെ കാതലായ ഉറവിടം ശ്രുതികളാണ്; വേദങ്ങളാണ്. ഇവ തികച്ചും അപരത്വപരമാണ്. വ്യക്തികളെല്ലാം വരുന്നത് സ്തുതികളിലും പരാണങ്ങളിലുമാണ്— ദൈവത്തിന്റെ അവതാരങ്ങൾ, പ്രവാചകന്മാർ എന്നിങ്ങനെ. അതു നിണ്ടുപോകുന്നു.

“ഈ ലോകത്തിൽ നമ്മുടെ മതമൊഴിച്ചു ഓരോ മതവും വ്യക്തിപരമായ ഒരു സ്ഥാപകന്റെ അല്ലെങ്കിൽ സ്ഥാപകരുടെ ജീവിതത്തെ ആശ്രയിച്ചുവർത്തിക്കുന്നുവെന്ന കാര്യം കൂടി നാം മനസ്സിലാക്കിയിരിക്കേണ്ടതാണ്. ക്രിസ്തുമതം ജീസസ് ക്രിസ്തുവിന്റെ ജീവിതത്തിന്മേൽ പറ്റുത്തുയർത്തിയതാണ്; മുഹമ്മദു് മുഹമ്മദിന്റേയും ബുദ്ധന്റേയും ജൈനമതം ജ്ഞാനമതം ജ്ഞാനമാതാളുടെയും ജീവിതത്തിൽ പറ്റുത്തുയർത്തിയിരിക്കുന്നു. സ്വാഭാവികമായും, മഹാത്മാക്കളായ ഈ വ്യക്തികളെ സംബന്ധിച്ച ചരിത്രപരമായ തെളിവുകളെക്കുറിച്ച് ഓരോ മതത്തിലും ധാരാളം തർക്കങ്ങൾ നടക്കുന്നുണ്ട്. പരാണികകാലത്ത് ജീവിച്ചിരുന്ന ഈ വ്യക്തികളെക്കുറിച്ചുള്ള ചരിത്രപരമായ തെളിവുകൾ എന്നെങ്കിലും ദൃഢമായിത്തീർന്ന പക്ഷം, ആ മതസൗധമാകെ ഒന്നിച്ച് തകിടംമറിഞ്ഞ് തരിപ്പണമാകും. എന്നാൽ നമ്മുടെ മതം ഏതെങ്കിലും വ്യക്തിയിൽ അധിഷ്ഠിതമല്ലാത്തതിനാൽ, അത് തത്വങ്ങളിൽ മാത്രം അധിഷ്ഠിതമായതിനാൽ; നമുക്കൊരിക്കലും ആ ദുർഭിധി വന്നുചേരുകയില്ല. നിങ്ങൾ നിങ്ങളുടെ മതത്തെ അനുസരിക്കണമെന്നെങ്കിൽ, അത് ഏതെങ്കിലും മഹർഷിയാൽ സ്ഥാപിതമായതുകൊണ്ടല്ല, ഏതെങ്കിലും അവതാരപുരുഷനാൽ സ്ഥാപിതമായതുകൊണ്ടുമല്ല, വേദത്തിന്റെ അധികാരി കൃഷ്ണനല്ല, നേരെമറിച്ച് കൃഷ്ണന്റെതന്നെ അധികാരി വേദമാണ്. വേദത്തിന് ഏതെങ്കിലും കാലത്തുണ്ടായിട്ടുള്ള പ്രചാരകരിൽ വച്ച് ഏറ്റവും ‘മഹാനായിരുന്നു കൃഷ്ണനെന്നതാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മഹത്വത്തിനാധാരം. ഇതുതന്നെയാണ് മറ്റു അവതാരപുരുഷന്മാരുടെയും സ്ഥിതി. നമ്മുടെ മഹർഷിമാരുടെയെല്ലാം കഥയും അതുതന്നെ”.

“മനുഷ്യൻ വേദങ്ങളെ അതിലംഘിച്ച് മുന്നോട്ട് പോകണമെന്ന്, എല്ലാവർക്കും യോഗ്യമാണെന്നും അതിലംഘിക്കണമെന്ന്, സത്യം സ്വയം അനുഭവിച്ചറിയാണമെന്ന് വീണ്ടും വീണ്ടും പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന ഒരാളൊരു ധർമ്മശാസ്ത്രം വേദങ്ങളാണെന്നതാണ് വേദങ്ങളുടെ ശാസ്ത്രീയസ്വഭാവത്തിന്റെ ഒരു പ്രത്യേകത. നമുക്കിവിടെ അത്യന്ത

നിലവാരമുള്ള ഒരു ഗാന്ധിജിയുടെ, സത്യോന്മാഷന്റെ
 വേഷം കാണാം; മറ്റൊരു മെഴകിലും ഇത് കാണാൻ കഴിയില്ല.
 ബൃഹദാണുക്കോപനിഷത്തിൽ ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. (4. 3. 22)

‘‘മേഘം പിതാ അപിതാ വേതി, മാതാ അമാതാ, ലോകോ
 അലോക, ദേവോ അദേവോ, വേദോ അവേദോ’’—(ബ്രഹ്മർഷിർവ്യാജ്ഞേ
 പരമേഷ്വര സത്യം മോക്ഷം നേസ്സിലാക്കുമ്പോൾ) അച്ഛൻ അച്ഛനല്ലാൻ
 കൃത്യം; അമ്മ അമ്മയല്ല; ലോകം ലോകമല്ല; ദേവന്മാർ ദേവന്മാരല്ല;
 വേദങ്ങൾ വേദങ്ങളല്ലാതാകും.

ഗാന്ധിജി ശ്രീകൃഷ്ണനും ഇതുകേൾക്കുന്നത് ഉന്നിപ്പായി
 ന്നത് (2. 45-46)

മേഘമണ്ഡലിഷ്ഠാ വേദാ

നിസംഹഗ്രേഹണയാ, ലോകീയന

ഹേ അച്ഛനേ, വേദങ്ങൾ ത്രിഗുണാത്മകങ്ങളാണ്; (സത്യം,
 മേഘം, മേഘം) നി ഈ മണ്ഡലിഷ്ഠാക്കും അതിതന്നെയിടാനിരിക്കും.

അഥനാഥ ഉപാസന

സർവ്വതഃ സംപദ്യന്തോദക

താഥാ സർവ്വേത്യുപോദയ

ബ്രഹ്മണസ്യ വിജാനത

സർവ്വതഃ വെള്ളം തിരിഞ്ഞുകിടക്കെ കിണർ, കൃത്യം മുതലായവ
 കൊണ്ട് മാത്രം എത്രമാത്രം പ്രയോജനമുണ്ടാകുമോ; അത്രമാത്രം
 പ്രയോജനമുണ്ടാകുന്നില്ലെന്നു ബ്രഹ്മണസ് വേദങ്ങൾകൊണ്ട് ഉണ്ടാകും.

പ്രീതിമുഖം വിഷ്ണുഃ പാശനാ (6. 44)

മിഥ്യാസൂരപി യോഗസ്യ

ഗണ്യബ്രഹ്മാതിവർത്തന

യോഗാശ്രമം അറിയാൻ ശ്രമിക്കുന്നവർപോലും (പ്രീതി
 കൃത്യം) വേദങ്ങളെ അതിക്രമിക്കുന്നു.

നമ്മുടെ മേധാലയത്തിലെ മഹാനായ മഹർഷിയായിരുന്ന
 വിദ്യാഭ്യാസം നൽകാൻ ‘‘പഞ്ചാഗി’’യിൽ ഇങ്ങനെ സത്യം നന്നെയാണ്
 പ്രഖ്യാപിക്കുന്നത് (4. 46)

ഗ്രാമഭ്യുദയസ്യ മേധാവി

മ്യാനാവിമ്യാനാശിപാഃ

പഞ്ചാഗി വാഗ്യാശി

സത്യം ഗ്രാമം അഭ്യുദയം

ജ്ഞാനം നേടുന്നതിന്നും സത്യം അനുഭവിച്ചറിയുന്നതിന്നും അത്യാകാംക്ഷയുള്ള ബുദ്ധിമാനായ ഒരാൾ, ഗ്രന്ഥങ്ങൾ പഠിച്ചതിന്നു ശേഷം ധ്യാനത്തിന്നു ശ്രമിക്കുന്നെന്നാൽ, പതിനെല്ലാം കളയുന്നതു പോലെ, ഗ്രന്ഥങ്ങളെയെല്ലാം ത്യജിക്കുന്നു.

ആധുനിക കാലത്ത് ശ്രീരാമകൃഷ്ണനും, സനാതനധർമ്മത്തിൽ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്ന ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കെപ്പറ്റും പോകേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത പരാമർശിക്കുന്നുണ്ട്. ഹിന്ദുക്കളുടെ പഞ്ചാംഗത്തിൽ അക്കാലത്തെ മഴയെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രവചനമുണ്ടാകാറുണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹം ചൂണ്ടിക്കാട്ടുന്നു. പക്ഷെ പഞ്ചാംഗം തെക്കിപ്പിഴിഞ്ഞാൽ ഒരു തുള്ളി വെള്ളം പോലും കിട്ടുകയില്ല. അതുപോലെ എല്ലാ മതക്കാരും കേയും ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ദൈവത്തെയല്ല, ദൈവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവു മാത്രമാണ് ഉൾക്കൊള്ളുന്നത്. ഗ്രന്ഥങ്ങൾ തെക്കിപ്പിഴിഞ്ഞാൽ, നിങ്ങൾക്ക് ദൈവം കരഗതമാകില്ല, നേരേമറിച്ച് സ്വാന്യുഭവത്തെ തെക്കിപ്പിഴിഞ്ഞാൽ നിങ്ങൾക്ക് ദൈവത്തെ മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയും.

ആദ്യം പറഞ്ഞ ഏകം സത്, വിപ്രാ ബഹുധാ വദന്തി എന്ന വേദ സിദ്ധാന്തത്തിൽ നിന്നുൽഭവിക്കുന്ന, മതങ്ങളുടെ രഞ്ജിപ്പെന്ന ഗാഢമായ സന്ദേശത്തിന്നുപുറമെ, വേദേതരസംഹിതയും വീക്ഷണത്തിന്നും മറ്റൊരു മഹത്തായ ആധുനിക പ്രസക്തികൂടിയുണ്ട്. ആധ്യാത്മിക ശാസ്ത്രത്തിന്നും ഭൗതിക ശാസ്ത്രത്തിന്നും തമ്മിൽ, വേദത്തിൽ നാം കണ്ടെത്തുന്ന രഞ്ജിപ്പാണത്. വേദത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം എല്ലാ ജ്ഞാനവും പരിപാവനമാണ്. മനുഷ്യൻ നേടുന്ന എല്ലാ ജ്ഞാനങ്ങളേയും അപരാ, പരാ എന്നിങ്ങനെ, അല്ലെങ്കിൽ ലൗകിക, ലോകോത്തര എന്നിങ്ങനെ രണ്ടു ഗണത്തിലായിട്ടാണ് മുമ്പാകോപനിഷത്ത് വേർതിരിക്കുന്നത്. ജ്ഞാനേന്ദ്രിയം വഴി സിദ്ധിക്കുന്ന എഴുതാജ്ഞാനവും അപരാ എന്ന ഗണത്തിൽപ്പെടുന്നതായി ഉപനിഷത്ത് പറയുന്നു. ഭൗതികശാസ്ത്രങ്ങൾ, രാജ്യമിമാംസ, സാമ്പത്തികശാസ്ത്രം, സാമൂഹ്യശാസ്ത്രം എന്നിവയും വിവിധമതങ്ങളുടെ പുണ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ നിന്നു ലഭിക്കുന്ന എല്ലാ അറിവും ഈ ഗണത്തിൽപ്പെടും. മനുഷ്യക്ഷേമത്തിന്റെ പ്രവൃത്തി-അഭ്യുദയങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവയാണിവ. ഉപനിഷത്തിൽ പറയുന്ന പരാവിദ്യയാകട്ടെ, മനുഷ്യക്ഷേമത്തിന്റെ, നിവൃത്തി-നിശ്ശേഷസങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. യയാ തത് അക്ഷരം അധിഗമ്യതേ—“അനശ്വരമായ സത്യത്തെ സാക്ഷാൽക്കരിക്കുന്നത് ഏതോ അത്” മനുഷ്യജ്ഞാനത്തിന്റെയും മനുഷ്യക്ഷേമത്തിന്റേയും ഈ രണ്ടു മാനങ്ങൾക്കുതമ്മിൽ എന്തെങ്കിലും കോർത്തുവലിക്കലുള്ളതായി വേദങ്ങളും ഇന്ത്യൻ സാംസ്കാരികാനുഭവവും കണ്ടെത്തുന്നില്ല. മതത്തിന്നും മതത്തിന്നും തമ്മിൽ, അഥവാ ഒരു മതത്തിന്നും അതിന്റെ താഴെയുള്ള പല വിഭാഗങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ, യാതൊരു കോർത്തുവലിയും കാണാത്തതുപോലെ പ്പെന്തെന്നയാണിതും.

നിർവ്വാണാർത്ഥമുക്തൗ ശാസ്ത്രീയനോർത്ഥം, സത്യാനേഷണമനോ
ഭാവം കാണാം; മറ്റൊരു മതത്തിലും ഇത് കാണാൻ കഴിയില്ല.
ബുദ്ധാഭിപ്രായം പ്രസിദ്ധമാക്കി ഇങ്ങനെ പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു, (4.3. 22)

“അത്ര പിതാ അപിതാ വേതി, മാതാ അമാതാ, ലോകോ
അലോക, ദേവോ അദേവോ, വേദോ അവേദോ”-(ബ്രഹ്മരത്നക്കുറിപ്പുള്ള
പിരിയോയ സത്യം ഭാരതം നേസ്സിലാക്കുമ്പോൾ) അച്ഛൻ അച്ഛനല്ലാതാ
കൂടും; അമ്മ അമ്മയല്ല; ലോകം ലോകമല്ല; ദേവന്മാർ ദേവന്മാരല്ല;
വേദങ്ങൾ വേദങ്ങളല്ലാതാകും.

ഗിതയിൽ ശ്രീകൃഷ്ണനും ഇതുകേൾക്കുന്നതാണ് ഉന്നിപ്പിയ്യ
നന്ത (2. 45-46)

മൈത്രേയ്യവിഷ്ണുവോ
നിസ്തൈശ്വര്യേണ, ധർമ്മേണ

ഹേ അർജുന, പേർക്കും ത്രിഗുണാത്മകങ്ങളാണ്; (സത്യാം
മർദ്ദം, നമസ്സ) നീ ഈ ഭൂമിയിൽ ഉണ്ടാകും. അതിനായിത്തീരും.

യാഗാത്മ്യമുപാസനം
സർവ്വതഃ സംപദ്യുതോദകേ
താപാൻ സർവ്വേഷു വേദേഷു
ബ്രഹ്മണസ്യ വിജാനതഃ

സർവ്വത്ര വെളും നിറഞ്ഞുകിടക്ക കിണർ, കൂളം മൂതലായവ
കൊണ്ട് ഭാരതം എത്രമാത്രം പ്രയോജനമുണ്ടാകുമോ; അത്രമാത്രം
പ്രയോജനമേ ഉണ്ടാകുന്നതിനായ ബ്രഹ്മണസ്തേ വേദങ്ങളെകൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കും.

ശ്രീകൃഷ്ണൻ വിഷ്ണു പരമേശ്വരൻ (6 44)

ജിജ്ഞാസുരപി യോഗസ്യ
ഗബ്ധബ്രഹ്മാതിവർത്തതേ

യോഗഗ്രന്ഥത്തെ അറിയാൻ ശ്രമിക്കുന്നവൻപോലും (പരിഷ്കരി
ക്കുന്നവനും) വേദങ്ങളെ അതിക്രമിക്കുന്നു.

നമ്മുടെ മധ്യകാലഘട്ടത്തിലെ മഹാനായ മഹർഷിയായിരുന്നു
വിദ്യാഭ്യാസം. തന്റെ “പഞ്ചഭഗി”യിൽ ഇതേ സത്യം കേൾക്കുന്നത്
പ്രഖ്യാപിക്കുന്നത് (4. 46)

ഗുഹ്യമഭ്യസ്യ മേധാവി
ജ്ഞാനവിജ്ഞാനതൽപരഃ
പലാലമിവ ധാന്യാത്മനി
തൃന്ദുഗ്ദ്ധം ഗുഹ്യം അഗേയതഃ

ജ്ഞാനം നേടുന്നതിനും സത്യം അനുഭവിച്ചറിയുന്നതിനും അത്യാകാംക്ഷയുള്ള ബുദ്ധിമാനായ ഒരാൾ, ഗ്രന്ഥങ്ങൾ പഠിച്ചതിനു ശേഷം ധാന്യത്തിനു ശ്രമിക്കുന്നെന്നുവരാം, പതിവെല്ലാം കളയുന്നതു പോലെ, ഗ്രന്ഥങ്ങളെയെല്ലാം തൃജിക്കുന്നു.

ആധുനിക കാലത്ത് ശ്രീരാമകൃഷ്ണനും, സനാതനധർമ്മത്തിൽ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്ന ഗ്രന്ഥങ്ങൾക്കുപുറം പോകേണ്ടതിന്റെ ആവശ്യകത പരാമർശിക്കുന്നുണ്ട്. ഹിന്ദുക്കളുടെ പഞ്ചാംഗത്തിൽ അക്കൊല്ലത്തെ മഴയെപ്പറ്റിയുള്ള പ്രവചനമുണ്ടാകാറുണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹം പൂണ്ടിക്കാട്ടുന്നു. പക്ഷെ പഞ്ചാംഗം ഞെക്കിപ്പിഴിഞ്ഞാൽ ഒരു തുള്ളി വെള്ളം പോലും കിട്ടുകയില്ല. അതുപോലെ എല്ലാ മതക്കാരും ടേയും ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ദൈവത്തെയല്ല, ദൈവത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവു മാത്രമാണ് ഉൾക്കൊള്ളുന്നത് ഗ്രന്ഥങ്ങൾ ഞെക്കിപ്പിഴിഞ്ഞാൽ, നിങ്ങൾക്ക് ദൈവം കരഗ്നമാകില്ല, നേരേമറിച്ച് സ്വാന്യുഭവത്തെ ഞെക്കിപ്പിഴിഞ്ഞാൽ നിങ്ങൾക്ക് ദൈവത്തെ മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയും.

ആദ്യം പറഞ്ഞ ഏകം സത്, വിപ്രം ബഹുധം വദന്തി എന്ന വേദ സിദ്ധാന്തത്തിൽ നിന്നുൽഭവിച്ചതെന്ന്, മതങ്ങളുടെ രത്നജിപ്പെന്ന ഗാഢമായ സന്ദേശത്തിനുപുറമെ, ചേതതപസംഹിതയ്ക്കും വീക്ഷണത്തിനും മറ്റൊരു മഹത്തായ ആധുനിക പ്രസക്തികൂടിയുണ്ട് ആധ്യാത്മിക ശാസ്ത്രത്തിനും ഭൗതിക ശാസ്ത്രത്തിനും തമ്മിൽ, വേദത്തിൽ നാം കണ്ടെത്തുന്ന രത്നജിപ്പാണത് വേദത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം എല്ലാ ജ്ഞാനവും പരിപാവനമാണ്. മനുഷ്യൻ നേടുന്ന എല്ലാ ജ്ഞാനങ്ങളേയും അപരാ, പരാ എന്നിങ്ങനെ, അല്ലെങ്കിൽ ലോകിക, ലോകോത്തര എന്നിങ്ങനെ. രണ്ടു ഗണത്തിലായിട്ടാണ് മുമ്പുകോപനിഷത്ത് വേർതിരിക്കുന്നത് ജ്ഞാനേന്ദ്രിയം വഴി സിദ്ധിക്കുന്ന എല്ലാ ജ്ഞാനവും അപരാ എന്ന ഗണത്തിൽപ്പെടുന്നതായി ഉപനിഷത്ത് പറയുന്നു ഭൗതികശാസ്ത്രങ്ങൾ, രാജ്യമീമാംസ, സാമ്പത്തികശാസ്ത്രം, സാമൂഹ്യശാസ്ത്രം എന്നിവയും വിവിധമതങ്ങളുടെ പുണ്യഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ നിന്നു ലഭിക്കുന്ന എല്ലാ അറിവും ഈ ഗണത്തിൽപ്പെടും മനുഷ്യക്ഷേമത്തിന്റെ പ്രവൃത്തി-അദ്ധ്യയങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവയാണിവ ഉപനിഷത്തിൽ പറയുന്ന പരാവിദ്യയാകട്ടെ, മനുഷ്യക്ഷേമത്തിന്റെ, നീവൃത്തി-നിശ്ശ്രേയസങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. യഥാ തത് അക്ഷരം അധിഗമ്യതേ—“അനശരമായ സത്യത്തെ സാക്ഷാൽക്കരിക്കുന്നത് ഏതോ അത്” മനുഷ്യജ്ഞാനത്തിന്റേയും മനുഷ്യക്ഷേമത്തിന്റേയും ഈ രണ്ടു മാനങ്ങൾക്കുതമ്മിൽ എന്തെങ്കിലും കോർത്തുവലിക്കലുള്ളതായി വേദങ്ങളും ഇന്ത്യൻ സാംസ്കാരികാനുഭവവും കണ്ടെത്തുന്നില്ല. മതത്തിനും മതത്തിനും തമ്മിൽ, അഥവാ ഒരു മതത്തിനും അതിന്റെ അഭ്യേയുള്ള പല വിഭാഗങ്ങൾക്കും തമ്മിൽ, യാതൊരു കോർത്തുവലിയും കാണാത്തതുപോലെത്തന്നെയാണിതും.

പാശ്ചാത്യന്മാർക്കുവേണ്ടി ആദ്യം, പണ്ടും ഇന്നും. ഇതിന്നു വിപരീതമാണ് അവിടെ പണ്ടും ഇന്നും. ഗാന്ധി (ഭവം) മതവും തമ്മിൽ യുക്തിയും വിശ്വാസവും തമ്മിൽ, മതനിരപേക്ഷതയും പരിശ്രമവും തമ്മിൽ, മതവും മതവും തമ്മിൽ, മതവും അതിന്റെ അവതാരവിഭാഗങ്ങളും തമ്മിൽ കോടാധികം വലിയൊരു കൂട്ടായ്മയിലെ നമ്മുടെ വിദ്യാഭ്യാസം. ഇന്നേവരെയും പാശ്ചാത്യ സാംസ്കാരികാനുഭവത്തിന്റെ ധർമ്മാധിപത്യത്തിന്നു വിധേയമാകാൻ, നമ്മുടെ വിദ്യാഭ്യാസത്തിനും ഈ പ്രശ്നങ്ങളെ, ഭാരതീയവ്യക്തിത്വത്തിന്റെ പാശ്ചാത്യ വ്യക്തിത്വത്തിന്റെ വീക്ഷണത്തിനാണ് പരിശീലിക്കേണ്ടത് നമ്മുടെ മനസ്സിലെ വേദാന്തപ്രകാരം (തത്ത്വം) വികാസത്തിലും, വിദ്യാഭ്യാസത്തിലും, പുരസ്കാരമായ ഭാരതീയ സാംസ്കാരികാനുഭവത്തിൽ സമ്പന്നമാകുമ്പോൾ, ഇത് മാറും.

വേദങ്ങളുടെ ഏകീകരണമാകാത്ത ഈ വികാസത്തിൽ, വേദകാലഘട്ടത്തിന്നു ശേഷമുണ്ടായിട്ടുള്ള ഏതൊരു ഉപദേശാലയവും സാമൂഹികാധിപത്യമായ വ്യക്തിത്വത്തിന്റെ ഉടമയും വേദപ്രകാരം വേദാനുകൂലമായ ശ്രീകൃഷ്ണത്തിൽ നമുക്ക് പൂർണ്ണമായും ഉപലബ്ധമാകുന്നു. ശ്രീമദ് ഭാഗവതത്തിൽ പതിനൊന്നാം സ്കന്ധത്തിൽ, ശ്രീകൃഷ്ണൻ ഉദ്യമം നൽകുന്ന ഉപദേശത്തിലും മനുഷ്യന്റെ വ്യക്തിത്വവും സാമൂഹ്യവുമായ സമ്പൂർണ്ണസാമൂഹ്യത്തിന്നുറപ്പുവാൻ, "തീർത്ഥം ഗാന്ധി" എന്നായിരുന്നു. ആത്മീയതയുടേയും "രത്നം" അഥവാ — പാശ്ചാത്യവ്യക്തിയുടെ "രത്നം", വേദമെന്നും അനുഗ്രഹത്തിലും ആധുനികകാലത്ത് വിവേകാനന്ദ സ്വാമികൾ പഠിപ്പിച്ചതും അനുഭവമാണ്.

പ്രായേണ മനുജാ ലോകേ
ലോകതത്ത്വവിചക്ഷണം
സത്യവേദത്തിൽ ഹി ആത്മാനം
ആത്മജ്ഞാനാശ്രയം

"പ്രായേണ പാണ്ഡിത്യം, ബാഹ്യലോകത്തിന്റെ സത്യം മനസ്സിലാക്കാനുള്ള ശേഷി ലോകത്തിൽ മനുഷ്യർക്കുണ്ട്. അതാണ് ജ്ഞാനമാർജ്ജിച്ചുകൊണ്ട് ആദ്യം ചിന്തയും പ്രാകൃതവുമായ ഏലാദിയിൽ നിന്നും സ്വയം ഉദ്യമിക്കുന്നു."

ആത്മജ്ഞാനാശ്രയം
പുരുഷസ്വഭാവം
തത്ത്വപ്രകാരം അനുഭവം
ശ്രേയോഭാവം അനുഭവം

"ഒരു മനുഷ്യജീവിതം സംസ്കരിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, വിശേഷിച്ചും അതിന്റെ ഗുണം അതിൽ മാത്രമാണ് (മനുഷ്യജാതം മിഥിയാ)

ശ്രദ്ധ പ്രകടിപ്പിക്കണം.) പ്രത്യക്ഷാനുമാനങ്ങളിലൂടെ ശാസ്ത്രീയമായ രീതികൾ അവലംബിച്ച് നടത്തുന്ന നിരീക്ഷണങ്ങളിലൂടെയും അനുമാനങ്ങളിലൂടെയും മനുഷ്യൻ സ്വന്തം ക്ഷേമം കൈവരിക്കുന്നു."

പുനഃപ്രവേശന ച മാം ധീരാഃ
സാംഖ്യയോഗ വിശാരദാഃ
ആവിസ്കാരം പ്രപശ്യന്തി
സർവ്വശക്തപഞ്ചഹിതം.

"മനുഷ്യജീവികളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം, അവർക്കിടയിലെ ധീരരും ബുദ്ധിമാന്മാരുമായവർക്ക്, സാംഖ്യശാസ്ത്രത്തിലും യോഗശാസ്ത്രത്തിലും വിശാരദന്മാരായവർക്ക്, സർവ്വശക്തിയുടേയും അനന്തമായ ശേഖരമായ ഏതൊരു (ഏല്യാദിയിലുള്ള) ദൈവികമായ ആത്മാവിനെ പ്രാപിക്കാനുള്ള സാധ്യതകൂടിയുണ്ട്."

(ഭാഗവതം XI. 7.19-21)

ആധുനിക കാലഘട്ടത്തിൽ അപരാധിദ്വയുടെ മുൻതീകരണമായ നരേന്ദ്രനും, പരാവിദ്വയുടെ മുൻതീകരണമായ ശ്രീരാമകൃഷ്ണനും തമ്മിലുള്ള ഗുരുശിഷ്യബന്ധം എല്ലാ ജ്ഞാനങ്ങളുടേയും— പരാപരജ്ഞാനങ്ങളുടെ— രത്നഭിപ്പും ഐക്യവുമെന്ന വേദ വികാശങ്ങളെ വിളംബരപ്പെടുത്തുന്നു. ആ ഗുരുശിഷ്യബന്ധത്തിൽ നിന്ന് ഉരുത്തിരിഞ്ഞ ആധുനികലോകത്തിൽ പൊട്ടിവിരിഞ്ഞ വിവേകാനന്ദനെപ്പറ്റി റോമെയ്ൻ റോളണ്ട് തന്റെ "മാനവരാശിയുടെ നഗരം"ത്തിൽ "വിവേകാനന്ദന്റെ ജീവിതം" എന്നഭാഗത്ത് ഇങ്ങനെ വിവരിക്കുന്നു. (പേജ് 310)

"സതുലിത, സമന്വയം. എന്നീ രണ്ടുവാക്കുകളിൽ വിവേകാനന്ദന്റെ സർഗ്ഗാത്മകമായ അതുല്യമേധാശക്തിയെ സംഗ്രഹിക്കാം. ആത്മാവിന്റെ എല്ലാമാർഗ്ഗങ്ങളേയും അദ്ദേഹം പുൽകി— നാലുയോഗങ്ങളേയും അവയുടെ സമ്പൂർണ്ണതയിൽ അന്നെ; സന്യാസവും സേവനവും കലയും ശാസ്ത്രവും; ഏറ്റവും ആത്മീയമായതു മുതൽ ഏറ്റവും പ്രായോഗികമായതുവരെയുള്ള കർമ്മവും മതവും..

അദ്ദേഹം പഠിപ്പിച്ച മാർഗ്ഗങ്ങളിൽ ഓരൊന്നിനും അതിന്റേതായ പരിമിതികളുണ്ടായിരുന്നു; പക്ഷെ അവയിൽ ഓരൊന്നിൽ കൂടിയും അദ്ദേഹം കടന്നുപോയിട്ടുണ്ട്, എല്ലാറ്റിനേയും പുൽകിയിട്ടുണ്ട്. നാലുകുതിരകളെ പൂട്ടിയ ഒരു രഥത്തിലെണപ്പോലെ അദ്ദേഹം നാലുസത്യമാർഗ്ഗങ്ങളുടേയും കടിഞ്ഞാൺ പിടിച്ചു; ആ നാലുമാർഗ്ഗങ്ങളിലൂടെയും അദ്ദേഹം ഒരു സമയത്ത് ഐക്യത്തിലേക്ക് യാത്ര ചെയ്തു.

എല്ലാ മാനുഷിക ചേതനയുടേയും രാജിപ്പിൻ്റെ മൂലകാരണമായിരുന്നു അദ്ദേഹം. "

അടമിടൽ തത്വവിനയവും ചാരിത്രകാര്യമായ, പരേതനായ വിൽ ഡ്യുറണ്ട്, പൗരോഹിത്യമുള്ള "നാഗരികതയുടെ കഥ" എന്ന തന്റെ ഗ്രന്ഥത്തിൽ, ഭാരതീയ വിജ്ഞാനത്തിൽ നിന്ന് ആധുനിക യുഗത്തിന് പാഠപ്രദമായിത്തീർന്നിട്ടുള്ളതെന്തെന്ന് പഠിക്കുന്നു (വാല്മീകിയുടെ പൗരസ്ത്യ പൈതൃകം പേജ് 633)

പക്ഷപാതമുള്ള മനസ്സിൻ്റെ സഹിഷ്ണുതയും സാമൂഹ്യതയും, ഭാവിയിലുള്ള ആത്മീയതയുടെ പ്രശ്നമായ സംഗ്രഹവും, സഹതാപചേതനയുടെ ഗാതിയും, എല്ലാ മനോധർമ്മങ്ങളോടും താഴ്മയും പ്രാപിപ്പിക്കുന്ന, സാമ്പത്തികപ്പെടുത്തുന്ന, ഒരു ന്യൂനതയും ഇന്ത്യ നമ്മെ പഠിപ്പിക്കും."

ഭാരതീയ ഗാന്ധിജിയുടെയും ആത്മീയതയുടേയും മഹത്വം കളുടെ രണ്ടിപ്പം ഉദ്ഗ്രഹണയുണ്ടെന്നാണ് പേജ് നമ്മെ പഠിപ്പിക്കുന്നത് ആധുനികകാലഘട്ടത്തിൽ വിവേകാനന്ദൻ ഫലപ്രദമായും സമ്പൂർണ്ണമായും കൈമാറ്റിച്ചതും അതാണ് ഈ രാജിപ്പിൻ്റെയും ഉദ്ഗ്രഹണയുടെയും ഭാഗമെങ്കിലും നാം നമ്മുടെ സ്വഭാവത്തിൽ സ്വാംശീകരിക്കുമ്പോൾ ഭാരതം, വിൽ ഡ്യുറണ്ട് നമ്മെ പഠിപ്പിക്കുന്നതായി പൂർണ്ണമായിത്തീർന്നു. അദ്ദേഹത്തിനകത്ത് സമ്പൂർണ്ണമായ വികാസം കൈമാറ്റിച്ചതും നമ്മുടെ കരുതലുകളും

പാണ്ഡിത്യവും ആത്മീയതയുടെയും മനോധർമ്മങ്ങളിലൂടെ എന്ന് ഗ്രീക്കുകാരുടെ പ്രശ്നം സിദ്ധത് ആയാണോ, ആ വർഗ്ഗത്തിൽ പെട്ടവരാണ് ഹിംസയും സിദ്ധത് നായനൻ നമ്പൂതിരിപ്പാടിനെപ്പോലുള്ളവർ ഈശ്വരന്റെ വർഷിക്കപ്പെട്ട പ്രശ്നമെങ്കിലും പേജ് നമ്പൂതിരിപ്പാടിനും അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെയുള്ളവർക്കും ആശ്ചര്യത്തിലും മിക്കവാറും രീതിയിൽ എനിക്ക് ഈ വേദാന്തം സമ്പൂർണ്ണമായിത്തീർന്നു ചുണ്ഡകോപനിഷത്തിൽ നീക്കിയിരിക്കുന്ന ആശ്ചര്യം ഇതാണ് (2 2 6)

സമ്പൂർണ്ണമായ പാണ്ഡിത്യം പാണ്ഡിത്യം — "അജ്ഞാനവും മിഥ്യബോധവുമായുള്ള പാണ്ഡിത്യത്തിൻ്റെ മൂലകാരണങ്ങളെപ്പറ്റി ഗ്രീക്കുകാരുടെ നിരന്തര വിജയം കൈമാറ്റിച്ചതും"

സ്വാമി രംഗനാഥാനന്ദൻ

റാമകൃഷ്ണം, ഡോക്ടറേറ്റ്

ഹൈദരാബാദ്-500029

വിനയക ചന്ദ്രൻ,

18 ഫെബ്രുവരി 1985

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-8-അദ്യായം-1

1-2, വർഗ്ഗങ്ങൾ അഗ്നീദേവത. 3-4 വൈകുണ്ഠനെന്ന ഇന്ദ്രൻ ദേവത. വികുണ്ഠ എന്ന രേസുരസ്രീ ഇന്ദ്രതുല്യനായ മകനുണ്ടാവൻ പ്രാർത്ഥിച്ചു. തനിക്ക് തുല്യൻ മറെറാരാലു വരുന്നതു തടയാൻ ഇന്ദ്രൻ സ്വയമവളുടെ ഗർഭത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു പുത്രനായി ജനിച്ചു. അപ്പോഴാണ് വൈകുണ്ഠനായത്. 5-6-7-8 ഇന്ദ്രൻതന്നെ ദേവത. ഇതിൽ ഇന്ദ്രൻ സ്വവൈഭവം പറയുന്നു. 9-ം ഇന്ദ്രൻ തന്നെ. 10-11 ദേവന്മാരും അഗ്നിയും ദേവത. തന്റെ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരന്മാർ വളരുന്നതുവുമായ വഷട് കാരമെന്ന ഹവിസ്സു വഹിച്ചതു കാരണം മരിച്ചതുകൊണ്ടു ഭീതിപൂണ്ട അഗ്നി ഒളിച്ചു. ദേവന്മാർ കണ്ടുപിടിച്ചു വീണ്ടുപിടിച്ചു ഹവിർവൃഹനത്തിന്നു പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. 12 വിശ്വദേവകളോട് അഗ്നിയുടെ വാക്യം 13-ം, 14-ം അഗ്നിയും ദേവന്മാരും തമ്മിൽ സംഭാഷണം. 15-16-17 ഇന്ദ്രൻ ദേവത, ഇതിൽ ഇന്ദ്രനെ ജലാത്മകൻ, ഭൂതഭാവിരൂപൻ, ഭൂമ്യന്തരിക്ഷസ്വർഗ്ഗങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞവൻ, കാലാത്മാവ്—എന്നിങ്ങനെ നാലുവിധത്തിൽ വർണ്ണിക്കുന്നു. 18-വിശ്വദേവകൾ. 19 മുതൽ 25 കൂടിയ വർഗ്ഗങ്ങളിൽ ഒരു കഥയുണ്ട്:— ഇക്ഷ്വാകവംശജനായ അസമാതി എന്ന രാജാവിന്ന് ഗൌപായനന്മാരായ ബന്ധു, സുബന്ധു, ശ്രുതബന്ധു, വിപ്രബന്ധു എന്നിങ്ങനെ നാലു പുരോഹിതന്മാരായിരുന്നു. അവരെ മാറ്റി മായാവികളായ വേറെ പുരോഹിതന്മാർ നിയമിക്കപ്പെട്ടു; ഇതിന്നെതിരായി സുബന്ധു മുതലായവർ ആഭിചാരം ചെയ്തു. ഇതറിഞ്ഞ മായാവികൾ സുബന്ധുവിനെ കൊന്നു. മറ്റു മൂന്നുപേർ മരിച്ച സുബന്ധുവിനെ മന്ത്രംകൊണ്ടും അഗ്നിസ്വപര്യകൊണ്ടും ജീവിപ്പിക്കുന്നു. ഈ സൂക്തങ്ങൾ ആയുസ്സിന്നുവേണ്ടി കട്ടികളെ തൊട്ടു ജപിക്കാൻ ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു. 26 മുതൽ 30 കൂടിയ വർഗ്ഗങ്ങളിൽ നാലാനേദിഷ്ഠൻ എന്ന ഗൃഷ്ണീ ജ്യേഷ്ഠന്മാർ ഭാഗം കൊടുക്കാതെ സ്വത്തുക്കൾ വിഭജിച്ചതും, അപ്പോഴാണ് ചോദിച്ചപ്പോൾ അത്ഗീരസ്സുകളുടെ സമ്പ്രദായം സമാപനമത്രം പറഞ്ഞുകൊടു

നാൽ അർ ആയിരം പശുക്കളെ തന്നെന്ന് പറഞ്ഞതും, നാലാനേദിപ്പൻ അവിടെപ്പോയി സൂക്തം ചൊല്ലി, അങ്ഗി രസ്സുകൾ പശുക്കളെ കൊടുത്തതും, അപ്പോഴേയ്ക്ക് ആൻ അവ കാശിയായി വന്നതും, യാഗശിഷ്യം ആകട്ടെത്താണെന്നുള്ളതോട് ചോദിച്ചവരൻ ആൻ പറഞ്ഞതും, ചോദിച്ചവൻ യാഗശിഷ്യാവകാശി ആണെന്നുള്ളത് പറഞ്ഞതായി നാലാനേദിപ്പനായിച്ചതും, സത്യം പറഞ്ഞതിൽ സന്തുഷ്ടനായി ആൻ പശുക്കളെ വിട്ടുകൊടുത്തതുമായ കഥ പറയുന്ന

അദ്ധ്യായം-1-വർഗ്ഗം-1-2 ഭാലന്ദന: വർഗ്ഗം-1-2
 ഭാലന്ദന: വർഗ്ഗം-1-2 ഭാലന്ദന: വർഗ്ഗം-1-2

1 പ്രഹോതാജാതോഹാൻഭോവി

നൃഷ്യാസീദേപാമുപസ്ഥം

ഭയാന്യോധായിസതേവയാസി

യന്മാവസ്തനിവിധതേതന്ത്രപാ:

അന്വയം -

അപാം ഉപസ്ഥം

— അന്തരിക്ഷസ്ത്രോൽ സന്ധ്യാ
 വൈദ്യതരൂപേണ നിഷ
 ണ്ണോഗ്നിരിദാനീം

ഹോതാ ജാത:

ഹോൻ, നദേ-വിൻ

— ഹോമനിഷ്യാദക: പ്രാദർഭൃത:
 — ഗുണൈ: പുഷ്ടി: അന്തരിക്ഷസ്യ
 വേത്താപി

എ-സഭാ പ്ര സീദേ
 യ: ഭയാ:

ധായി

സ: (ഹേ വർഗ്ഗം-1-2)

വിധതേ തേ

വയാസി, വസ്തനി

യന്മാ

(കിഞ്ച) തന്ത്രപാ:

— എഷ്ടസീദേ വേദ്യാം പ്രസീദതി
 — ധാതാ, യജ്ഞസ്യ ധാരകസ്തൻ
 — വേദ്യാനിഹിതോഭൃത

— പരിചരതേ തുഭ്യം

— അന്താനി ധനാനി ച

— നിയമിതാ ഭവതു

— തേതന്ത്രപാ: പാതാഭവതു

അർത്ഥം.-അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ മടിയിൽ വൈദ്യുതരൂപത്തിലിരിക്കുന്ന അഗ്നി ഇപ്പോൾ ഹോമനിർവ്വാഹകനായി വേിച്ചിരിക്കുന്നു. ഗുണങ്ങളാൽ പുഷ്യനും അന്തരീക്ഷത്തെ അറിയുന്നവനെങ്കിലും മനുഷ്യരിൽ വർത്തിക്കുന്നവനായി വേദിയിലിരിക്കുന്നു. യാതൊരുഗ്നി യജ്ഞധാരിയായി വേദിയിലിരുത്തപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ, അല്ലയോ വത്സപ്രേ, (തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു.) പരിചരിക്കുന്ന അങ്ങയ്ക്ക് അവിടുന്ന് അന്നങ്ങളും ധനങ്ങളുമെത്തിയെന്നുവന്നുവെട്ടെ. അതിന്നുപുറമെ അങ്ങയുടെ ശരീരത്തിന്റെ രക്ഷകനാവട്ടെ.

2 ഇമഃവിധനോഅപാംസധസ്ഥേ

പശുനനഷ്ടംപദൈരനുശൻ

ഗുഹാപതന്തശിജോനമോദി

രിച്യന്തോധീരാഭഗ്വോവിന്ദൻ

അനവയം:-

അപാം സധ-സ്ഥേ ഇമഃ	— ഉദകാനാം സഹസ്ഥാനേ നിഗൂഢമിമമഗ്നിം.
വിധന്തഃ	— പരിചരന്തഃ പ്രേഷയഃ
പദൈഃ നഷ്ടം പശുഃ ന	— പലായനമാഗ്നവ്യഞ്ജകൈഃ പോരാദിഭിരപഹൃതം പശുമിവ
അനു ശൻ	— അനു ജഗ്മുഃ
ഗുഹാ പതന്തഃ	— ഗുഹായാങ്ഗതം, വില്പിനം
ഉശിജഃ, ധീരാഃ	— കാമയമാനാഃ, ധീമന്തഃ
ഭഗവഃ നമഃ-ഭിഃ ഇച്യന്തഃ	
അവിന്ദൻ	— നമസ്താനൈരാത്മന ഇച്യന്തോ ലബധവന്തഃ,

അർത്ഥം.-ജലത്തിനുള്ളിൽ ഗൂഢമായൊളിച്ച അഗ്നിയെ പരിചരണപരന്മാരായ പ്രേഷികൾ, കട്ടുകൊണ്ടു പോകപ്പെട്ട പശുവിന്റെ കാൽപ്പാടുകൾക്കി തിരയുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ പിന്തുടന്നു. നിഗൂഢസ്ഥാനത്തു് അടങ്ങിപ്പാർത്ത അവിടുത്തെ ശ്വേതകാംക്ഷികളും ബുദ്ധിമാന്മാരുമായ ബ്രഹ്മക്കാരും നമസ്താരങ്ങളെ

കൊണ്ടു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നവരായി, വീണ്ടുനേടി. (ഹവിസ്സേന്താൻ സാധ്യമല്ലെന്ന വെച്ചു അഗ്നി ജലാന്തർഗ്ഗതനായൊളിച്ചതു അന്വേഷണവും പുനർല്പാദവും 2-5-24-2 ൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്.)

3 ഇമന്ത്രിതോഭൂവിന്ദിച്ഛൻ

വൈഭ്രവസോമുദ്ധന്യപ്ലാധാ

സശേവ്യോജാതആഹർമ്യേഷു

നാഭിര്യവാഭവതിരോചനസ്യ

അനന്വയം:-

ഇമം ഭൂരി വൈഭ്രവസഃ — ഇമം മഹാത്തമഗ്നിഃ വിഭ്രവസഃ
പുത്രഃ
ഇച്ഛൻ ത്രിതഃ അപ്ലാധാഃ — ഋഷിഃ ഭൂധാഃ
മുദ്ധന്യ അവിന്ദൻ — ലബ്ധവാൻ
യവാസഃ ശേവ്യഃ — നിത്യതരണഃ അഗ്നിഃ സഖസ്യ
വധയിതാസൻ
ഹർമ്യേഷു ആ ജാതഃ — യജമാനഗൃഹേഷു സർവ്വതഃ
പ്രാദർഭൂതഃ
രോചനസ്യ നാഭിഃ ഭവതി — സ്വർഗ്ഗാഖ്യസ്യ ഫലസ്യ
ബന്ധകോസ്തി

അർത്ഥം:- ഈ മഹാനായ അഗ്നിയെ കാമിക്കുന്ന വിഭ്രവസുവിന്റെ മകനായ ത്രിതനെന്ന ഋഷി അവിടുത്തെ ഭൂമിയുടെ മുദ്ധാവിൽ നേടി. നിത്യയുവാവായ അവിടുന്ന് സഖമിരുന്നവനായി യജമാനന്മാരുടെ ഗൃഹങ്ങളിലെമ്പാടുമുളവായി. അപ്രകാരമവിടുന്ന് സ്വർഗ്ഗമെന്ന ഫലത്തിന്ന് കണ്ണിയായി ഭവിക്കുന്നു.

4 മദ്രഹോതാരമുശിജാനമോഭിഃ

പ്രാഞ്ചം യജ്ഞനേതാർദ്ധധാരാണാം

വിശാമകൃണ്വന്നരതിപാവകം

ഹവ്യവാഹന്യതോമാൻഷേഷു

അന്വയം:-

ഉശിജഃ മന്ത്രം	—	കാമയമാനാ ഗൃതപിജഃ കാദനീയം
ഹോതാരം, പ്രാഞ്ചം	—	ഹോമനിഷ്വാദകം, ഗാഹപത്യോ
ദാഹവനീയം പ്രതിപ്രാഗച്ഛന്തം
യജ്ഞം, അധ്വാരാണാം		
നേതാരം	—	യജനീയം, യാഗാനാം
പ്രാപയിതാരം
വിശാം അരതിം, ചാവകം	—	പ്രജാനാം സ്വാമിനം ശോധകം
ഹവ്യ-വാഹം	—	ഹവിഷാം വോഡാരമഗ്നിം
മാനുഷ്യേഷു ഭയതഃ	—	മനുഷ്യേഷു മദ്ധ്യേഭയാനാം
നമഃഭിഃ അകൃണ്വൻ	—	നമസ്താനൈരസ്തുതിഭിസ്സപ്രീത
മകർവ്വൻ

അർത്ഥം-കാമയമാനനായ ഗൃതപിജകൾ ഹഷ്ണശീലനും ഹോമനിർവ്വാഹകനും ഗാഹപത്യസ്ഥാനത്തുനിന്ന് ആഹവനീയത്തിലേയ്ക്ക് നീങ്ങുന്നവനും യജനീയനും യാഗങ്ങളെ പ്രാപിപ്പിക്കുന്നവനും പ്രജകൾക്ക് സ്വാമിയും ഹവിസ്സേന്തുന്നവനുമായ അഗ്നിയെ മനുഷ്യരിൽ കടിയിരുത്തുന്നവരായി നമസ്കാരങ്ങളെക്കൊണ്ടും സ്തോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഏറ്റവും പ്രീതനാക്കി.

5 പ്രഭൃജയന്തമ്മഹാംവിപോധാം
മുരാഅമുരംപുരാന്ദമാണ്
നയന്തോഗർഭംവനാസ്യീന്ധ്ര
ഹിരിശ്ശൂരൂന്നാർവ്വാണസ്യന്ദ്വം

വ. 1

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാ, തപഃ)		
ജയന്തം	—	ശത്രുണാം ശാന്തയന്തം
മഹാം, വിപഃധാം	—	മഹാന്തം, മേധാവിനോ
ധത്താരമഗ്നിം
(സ്തോതും) പ്ര ഭൃ	—	പ്രഭവ, സമർത്ഥാവേ
ന കേവലം തപമേക		
ഏവ, അപിതു മുരാഃ	—	മുശാഃ, സർവ്വേപി പുരുഷാഃ

അമൃതം, പുരം ദമ്മാണം	— അമൃതം, ശത്രുപുരാണാനന്ദരകം
ഗർഭം, വനം	— അരണ്യേ ഗർഭഭൂതം, വനനീയം
ഹിരി-ശുശ്രൂം ന	
അർപ്പണം	— ഹരിതരോമോപേതാഗ്രവൽ കേശസ്ഥാനീയ ജാലായുക്കം
ധന-അച്ഛം നയന്തഃ	— പ്രീണന സ്മൃതിമഗ്നിം ഹവിർഭിഃ പ്രാപയന്തഃ
ധിയം ധുഃ	— കമ്മപ്രാപയന്തി

അർത്ഥം-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, ശത്രുക്കളെ വീഴ്ത്തുന്നവൻ മഹാനും മേധാവികളെ ധരിയ്ക്കുന്ന (താങ്ങുന്ന) വനമായ അഗ്നിയെ സ്മൃതിപ്പാൻ സമ്മതനാക. അങ്ങ മാത്രമല്ല, കേശവലഹിവില്ലാത്തവർകൂടി വിദ്വാൻ. അരണികളുടെയുള്ളിൽ സ്ഥിതനും കാമ്യനും പച്ചക്കുഞ്ചിരോമമൊന്നു കതിരപോലെ ജാലകളാകുന്ന രോമങ്ങളോടുകൂടിയവനും പ്രീതികരങ്ങളായ സ്മൃതികളോടു ചേർന്നവനായ അഗ്നിയ്ക്ക് ഹവിസ്സുകളെത്തിച്ച്, കമ്മ പ്രാപിക്കുന്ന അതായത് അവിദ്വാന്മാരായ യജാക്കർകൂടി മഹാനായ അഗ്നിക്ക് ഹവിസ്സുകള്പ്പിക്കുന്ന (ഇത് ആത്മവിനോടു പറയുന്നതാണെന്ന് വള്ളത്തോൾ)

6 നിപസ്ത്യാസ്യത്രിതസ്തൂത്രൻ

പരിവീരോയോന്യോസിദന്തഃ

അത്സ്സത്ഗൃത്യാപിശാൻമുനാ

വിധർമ്മണായന്ത്രൈരീയതേനൈ

അന്വയം -

ത്രിതഃ

സുഭൃ-യൻ

പരി-വീതഃ

പസ്ത്യാസ്യ യോന്യോ

അന്തഃ

— ഗാഹപത്യാദിഷു

ത്രിഷുസ്ഥാനേഷു ജായമാനഃ

— യജമാനഗൃഹം സുംഭയിതുമിച്ഛൻ

— പരിതോ ജാലാഭി വ്യാപുസ്സൻ

— യോഗ്യഹേഷു സ്വീയേസ്ഥാനേ,
വേദിമദ്ധ്യേ

നി സീദൽ	— നിഷീദതി
അതഃ വിശാം	— അസ്മാൽ സ്ഥാനാൽ പ്രജാനാം സംബന്ധിനി ഹവിഷി
സം-ഗൃഹ്യ	— സങ്ഗൃഹ്യ, ദേവാനുദീശ്യ വ്രതാനി, ചതപുരോധാശാഭിനി സ്വീകൃത്യ
ഭേനാഃ	— ഭേവേഭ്യോ ഭാനമനാഃ
വി-ധർമ്മണാ	— വിവിധേന കർമ്മണാ
അയന്ത്രൈഃ നൃപൻ	
ഈയതേ	— അധിയന്ത്രൈഃ ശത്രുണാനിയ മനൈദ്ദേവാൻ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം-ഗാർഹപത്യം, ആഹവനീയം, അന്വാഹാര്യം എന്നീ മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളിൽ ജനിച്ചു, യജമാനഗൃഹത്തെ താങ്ങാ നില്ക്കുകൊണ്ട് ചുറ്റും ജാലകളാൽ വ്യാപിച്ചവനായി അഗ്നി യാഗശാലകളിൽ സ്വന്തം സ്ഥാനത്തു് വേദിമദ്ധ്യത്തിൽ ഇരിക്കുന്നു. ആ സ്ഥാനത്തുനിന്നു് പ്രജകളുടെ, യജമാനന്മാരുടെ, കർമ്മങ്ങളെയും ചതപുരോധാശി ഹവിസ്സുകളെയും ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി സ്വീകരിച്ചു, അവർക്കു് കൊടുക്കാനുള്ള മനസ്സോടു കൂടി, വിവിധമായ കർമ്മത്താൽ ശത്രുക്കളെ നിയന്ത്രിച്ചുകൊണ്ടു്, ഇരിക്കുകൊണ്ടു് പോകുന്നു. സായണ ഭാഷ്യത്തിൽ യന്ത്രൈഃ എന്നാണു് അർത്ഥം പറയുന്നിടത്തു് പദം കാണിച്ചിട്ടുള്ളതു്. നിയമനൈഃ എന്നർത്ഥവും.)

7 അസ്മാജ്ജരാസോഭോമരിത്രാ
അച്ഛിദ്ധ്യാമാസോഅഗ്നയഃപാവകാഃ
ശ്ചിതീപയശ്ശ്ചാത്രാസോളരണ്യവോ
വനഷ്ടദോവായവോനസോമാഃ

അന്വയം:-

അസ്യ അജരാസഃ അഗ്നയഃ — യജമാനസ്യ സംബന്ധിനഃ.
ജരാഭിതാഃ കഗ്നയഃ
പഥം അരിത്രാഃ — ദമേ, രക്ഷഃപ്രഭൃതേസ്സാരകാഃ

അച്ഛൽ-ധൃമാസ:	— അച്ഛനിയധൃമോപലക്ഷിതാ:
പാവകാ: ശ്വിതീചയ:	— ശോധകാ:; ശ്വേതിമാനമഞ്ചനാ: (ശ്വേതി: = ശ്വേതം)
ശ്വാത്രാസ:, ഭരണ്യവ:	— ക്ഷിപ്രധർമ്മകാ:, ഭരണശീലാ:
വന-സഭ:	— വനേഷു സീഭന:
വായവ: ന സോമാ:	— ഗന്താരസ്സോമാ ഇവ, ഹവിട്ടാതുര്യജമാനസ്യ ശീഘ്രാ വേന്തി

അർത്ഥം:- യജമാനെസ്സംബന്ധിച്ച അഗ്നികൾ ജരബാധിജ്ഞാത്തവയും രക്ഷസ്സുകൾ മുതലായവയിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നവയും പുഷ്യങ്ങളായ പുകകളോടു ചേർന്നവയും ശുചീകരിക്കുന്നവയും വെളുപ്പിണങ്ങിയവയും ക്ഷിപ്രധർമ്മമുറുവയും ഭരണശീലമിയന്നവയും വനങ്ങളിൽ വർത്തിക്കുന്നവയുമായി, ഗമനശീലങ്ങളായ സോമങ്ങൾപോലെ യജമാനനെക്കുറിച്ചു, ഗതിവേഗമുറുവയാകുന്നു.

8 പ്രജിഹ്വയാരേതേവേപോഅഗ്നി:
പ്രവയുനാനിചേതസാപൃഥിവ്യാ:
തമായവശശുചയന്തപാവകം
മന്ത്രംഹോതാരന്ധിരേയജിഷം.

അന്വയം:-

(യ:) അഗ്നി: ജിഹ്വയാ	— ജാലയാ
വേപ: പ്ര ഭരതേ	— കർമ്മപ്രകഷ്ണ ഭരതേ
(തഥായോഗി:)	
വയുനാനി	— പ്രജ്ഞാനാനി
പൃഥിവ്യാ: ചേതസാ പ്ര	— ഭൂമേരക്ഷണായ, അനുഗ്രാഹകേണ മനസാ പ്രഭരതേ
തം ആയവ:	— ഗന്താരോമനഷ്യാ:
ശുചയന്തം, പാവകം	— ദീപ്യമാനം, ശോധകം
മന്ത്രം, ഹോതാരം	— സ്തുത്യം, ഹോമനിഷ്ഠാദകം
യജിഷം ദധിരേ	— യജുപ്യം ധാരയന്തി

അർത്ഥം:—യാതൊരഗ്നി, ജാലയാകുന്ന നാവിനാൽ കർമ്മം ഭരിയ്ക്കുന്നുവോ, പിന്നെ, യാതൊരഗ്നി ഭൂമിയുടെ രക്ഷയ്ക്കായി അനുഗ്രഹാത്മകമനസ്സോടുകൂടി പ്രജ്ഞാനങ്ങളെ ധരിയ്ക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുത്തെ ഗമനശീലരായ മനുഷ്യർ പ്രകാശമാനനും ശുദ്ധീകരിയ്ക്കുന്നവരും സ്തുത്യനുമായ ഹോമനിർവ്വാഹകനും ഏറെയും യജനീയനുമായി ധരിയ്ക്കുന്നു.

9 ദ്യാവാ¹യമഗ്നി²പൃഥ്വി³ജനി⁴ഷ്ടാ

മാപസ്സാ⁵ഋഗ്വേദോ⁶യംസഹോ⁷ഭിഃ

ഈജേന്യം⁸പ്രഥമം⁹മാതരി¹⁰ശ്വാ

ദേവാ¹¹സ്തതക്ഷു¹²ർമ്മൻവേ¹³യജത്രം¹⁴

അന്വയം:—

യം അഗ്നിം ദ്യാവാ

പൃഥ്വി

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

ജനിഷ്ടാം

— അജനിഷ്ഠാതാം

ആപഃ യം

— യമഗ്നിം വൈദ്യതരൂപേണോദപാദയൻ

ത്വഷോ

— യമഗ്നിമജനയൻ

ഋഗവഃ സഹഃഭിഃ

— തേബലൈസ്സോത്രാദിഭിർ
പ്രബ്ധവന്തഃ

ഈജേന്യം (യം) പ്രഥമം

മാതരിശ്വാ

— സ്തുത്യം വായുരൂപോദയൻ

(അന്വേ) ദേവാഃ മനവേ

— മനവേന്മാജ്ഞേ, മനോരത്നമായ

യജത്രം (യം) തതക്ഷുഃ

— നിഷ്ഠാദിതവന്തഃ

അർത്ഥം:—യാതൊരഗ്നിയെ ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ ജനിപ്പിച്ചുവോ, ആരെ വൈദ്യതരൂപത്തോടുകൂടി ജലങ്ങൾ നിർമ്മിച്ചുവോ, ത്വഷാമുണ്ടാക്കിയോ, ഋഗ്വേദം സ്സോത്രാദികളുടെ ബലം കൊണ്ട് ആരെ നേടിയോ, സ്തുത്യനായ ആരെ ഒന്നാമതു വായു ഉൽപാദിപ്പിച്ചുവോ, മറ്റു ദേവന്മാർ മനു എന്ന രാജാവിനുവേണ്ടി യജനീയനായ ആരെ ഉളവാക്കിയോ,

10 യന്മാദേവാദധിരേഹവ്യവാഹം.

പുരുസ്പുഹോമാനഷാസോയജത്രം.

സമാന്തഗണസ്തവതേവയോധാ:

പ്രദേവയനിയശസ്സംഹിപുർവ്വി:

വ.

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ഹവ്യ-വാഹം.

യം ത്വാ

— ഹവിഷാം വോഽഘാതപാം

ദേവാ: ദധിരേ

— ധാരിതവന്ത:

മാനഷാസ:

പുരു-സ്പുഹ:

— നേച്യാബഹുകാമാൻ
സ്പുഹയന്ത:

യജത്രം.

— ദധിരേ, ധാരിതവന്ത:

സ: (ത്വം) യാ1ൻ

— യാമനി, യജ്ഞേ

സ്തവതേ വയ: ധാ:

— മഹ്യനേന്ധേഹി, ദേഹി

(ത്വന്ത:) ദേവ-യൻ

— ദേവകാമോയജമാന:

പുർവ്വി: യശസ:

സം പ്ര ഹി

— ബഹുനിയശാംസി സംപ്രാപ്തോ
തി വലു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഹവിസ്സേന്തുന യാതൊരവിടു
ത്തെ ദേവന്മാർ ധരിച്ചിരിക്കുന്നുവോ, മനുഷ്യർ ധാരാളമളിലാ
ഷ്ടങ്ങൾ കാംക്ഷിക്കുന്നവരായി യജനീയനായി ധരിച്ചിരിക്കുന്നു
വോ, ആ അവിടുന്ന് സ്തുതിക്കുന്ന ഏനിയ്ക്ക് അന്നം തന്നരുളി
യാലും. അവിടുത്തിൽ നിന്ന് ദേവകാമനായ യജമാനൻ വളരെ
യശസ്സുകൾ പ്രാപിക്കുന്നുവല്ലോ. (യശകം)
വഗ്ഗം-3-4. ആങ്ഗിരസ്സപുരുഷ്യ: വൈകുണ്ഠ ഇത്രോ
ദേവതാ.

1 ഇഹോമേതേക്ഷിണമിത്രഹസ്തം.

വസുയവോവസുപതേവസുനാം.

വിദോഹിത്വാഗോപതിശ്ശുഗോനാം

മസ്യുദ്യമിത്രംവൃഷ്ണംരയിന്ദാ:

അന്വയം:-

വസുനാം വസു-പതേ,

ശുര, ഇന്ദ്ര,

— വസുനാം മദ്ധ്യേ ഉത്തമവസുനാം
സ്വാമീൻ, വീരേന്ദ്ര,

തേ ദക്ഷിണം ഹസ്തം

വസു-യവഃ

ജഗദ്യഹി

— വസുകാമാവയം

— യഥാബഹുപ്രദസ്യാത്മിനോ

— മഹ്യമഭയാനഗന്തവ്യമിതി

ഗൃഹ്ണീമഃ ഏവ

ത്വാ ഗോനാം ഗോ-പതിം

വിദ്മ

— ബഹുനാങ്ഗോനാം മദ്ധ്യേ

ഉത്തമഗോനാം

സ്വാമിനഞ്ജാനീമഃ

(അതഃ) അസ്മഭ്യം ചിത്രം

വൃഷണം രയിം ദാഃ

— പുജ്യം വഷ്കം ധനം ദേഹി

അർത്ഥം:-വികണ്ഠാ എന്ന ഒരു അസുരസ്ത്രീ ഇന്ദ്രതുല്യനായ ഒരു മകനുണ്ടാവാൻ കൃഷ്ണപാത്രായണാദിവ്രതങ്ങളനുഷ്ഠിച്ചു. തന്നിട്ടു സദൃശനായി ആരും ജനിക്കരുതെന്നു കരുതി ഇന്ദ്രൻ സ്വയം അവളുടെ പുത്രനായി ജനിച്ചു. ആ വികണ്ഠാപുത്രനായ, വൈകുണ്ഠനായ, ഇന്ദ്രൻ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.

ധനങ്ങളിൽവെച്ച് ഉത്തമധനങ്ങൾക്ക് സ്വാമിയും വിക്രമിയുമായ ഇന്ദ്ര, വളരെ ധനം കൊടുക്കുന്ന അവിടുന്ന് അർത്ഥിയായ എനിക്ക് തരാതെ പോകരുതെന്ന് ശഠിച്ചുകൊണ്ട്, അവിടുത്തെ വലംകൈ ഞാൻ പിടിക്കുന്നു. എണ്ണമറ്റ പശുക്കളിൽ നല്ല പശുക്കളുടെ സ്വാമിയാണവിടുനെന്നു ഞാനറിയുന്നു. അതിനാലെനിക്ക് പുജ്യവും വഷ്കിടുന്നതുമായ ധനം തന്നാലും.

2 സ്വായുധം സ്വപ്തം സുനീമം

ചതുസ്സമുദ്രന്ധരൺ രയിണാം

ചക്രതൃശം സ്യം ഭൂരിവാര

മസ്മദ്യുഷ്മിത്രം വൃഷണം രയിന്ദാഃ

10 യന്താഭോദധിരേഹവ്യവാഹം,
 പുരുസ്സപുഹോമാനഷാസോയന്ത്രം.
 സയാമന്നഗേനസുവതേവയോധാഃ
 പ്രദേവയൻയശസസ്സഹിപൂർവ്വിഃ

വ 2

അന്വയം,-

ഹേ അഗ്നേ, ഹവ്യ-വാഹം.

യം ത്വാ

— ഹവിഷാം വോധാരതാം

ദേവാഃ ദധിരേ

— ധാരിതവന്തഃ

മാനഷാസഃ

പുരു-സ്പുഹഃ

— നേച്യാബ്ധുകാമാൻ
 സ്പുഹയന്തഃ

യജത്രം.

— ദധിരേ, ധാരിതവന്തഃ

സഃ (ത്വം) യാമൻ

— യാമനി, യജേണ

സുവതേ വയഃ ധാഃ

— മഹ്യമന്നന്ധേഹി, ദേഹി

(ത്വത്തഃ) ദേവ-യൻ

— ദേവകാമോയജമാനഃ

പൂർവ്വിഃ യശസഃ

സം പ്ര ഹി

— ബഹുനിയശാംസി സംപ്രാപ്തോ
 തി വലു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ ഹവിസ്സേതുന യാതൊരവിടു
 ത്തെ ദേവന്മാർ ധരിച്ചിരിക്കുന്നുവോ, മനഷ്യർ ധാരാളമേലാ
 ഷങ്ങൾ കാംക്ഷിക്കുന്നവരായി യജനീയനായി ധരിച്ചിരിക്കുന്നു
 വോ, ആ അവിടുന്ന് സ്തുതിക്കുന്ന ഏനിയ്ക്ക് അന്നം തന്നരുളി
 യാലും അവിടുത്തിൽ നിന്ന് ദേവകാമനായ യജമാനൻ വളരെ
 യശസ്സുകൾ പ്രാപിക്കുന്നുവല്ലോ. (യശകം)

വഗ്ഗം-3-4 ആങ്ഗിരസസ്സപുഹോഽധിഃ, വൈകുണ്ഠ ഇത്രോ
 ദേവതാ

1 ജഗ്രേമാതേദക്ഷിണമിന്ദ്രഹസ്തം.

വസുയവോവസുപതേവസുനാം.

വിദോഹിത്വാഗോപതിശ്ചരഗോനാ

മസ്യേഭ്യഞ്ചിത്രംഘൃഷ്ണംരയിന്ദാഃ

അന്വയം:-

വസുനാം വസു-പതേ,

ശുര, ഇന്ദ്ര,

— വസുനാം മദ്ധ്യേ ഉത്തമവസുനാം
സ്വാമീൻ, വീരേന്ദ്ര,

തേ ദക്ഷിണം ഹസ്തം

വസു-യവഃ

ജഗദ്മ ഹി

— വസുകാമാവയം

— യഥാബഹുപ്രസ്യോത്ഥിനോ
മഹ്യമഭിപാതഗന്തവ്യമിതി
ഗൃഹ്ണീമഃ ഏവ

ത്വാ ഗോനാം ഗോ-പതിം

വിദ്മ

— ബഹുനാങ്ഗോനാം മദ്ധ്യേ
ഉത്തമഗോനാം
സ്വാമിനഞ്ജാനീമഃ

(അതഃ) അസ്മദ്യം ചിത്രം

വൃഷണം രയിഃ ഓഃ

— പുഷ്യം വഷ്കം ധനം ദേഹി

അർത്ഥം-വികുണ്ഠാ എന്ന ഒരു അസുരന്ദ്രി ഇന്ദ്രതുല്യനായ ഒരു മകനുണ്ടാവാൻ കൃപരൂപാദ്രായണാദിപ്രതഞ്ജനുഷ്ടിച്ചു. തനിയ്ക്കു സദൃശനായി ആരും ജനിക്കരുതെന്നു കരുതി ഇന്ദ്രൻ സ്വയം അപമുഖ്യെ പുത്രനായി ജനിച്ചു. ആ വികുണ്ഠാപുത്രനായ, വൈകുണ്ഠനായ, ഇന്ദ്രൻ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.

ധനങ്ങളിൽവെച്ച് ഉത്തമധനങ്ങൾക്കു് സ്വാമിയും വിക്രമിയുമായ ഇന്ദ്ര, വളരെ ധനം കൊടുക്കുന്ന അവിടുന്ന് അർത്ഥിയായ എനിക്കു് തരാതെ പോകരുതെന്നു് ഗോിച്ചുകൊണ്ടു്, അവിടുത്തെ വലംകൈ ഞാൻ പിടിക്കുന്നു. എണ്ണമറ്റ പശുക്കളിൽ നല്ല പശുക്കളുടെ സ്വാമിയാണവിടുണെന്നു് ഞാനറിയുന്നു. അതിനാലേനിക്ക് പുഷ്യവും വഷ്കിക്കുന്നതുമായ ധനം തന്നാലും.

2 സ്വാ¹യു¹ധം¹സ്വ¹വ¹സം¹സു¹നീ¹ഥം

ച¹തു¹സ്സമു¹ദ്ര¹ന്ധ¹രണം¹ര¹യി¹ണാം

ച¹ക്ര¹ത്യം¹ശം¹സ്യം¹ഭൂ¹രി¹വാ¹ര

മ¹സ്യ¹ഭൂ¹ഖി¹ത്രം¹വൃ¹ഷണം¹ര¹യി¹നാം

അന്വയം:-

- സു-ആയുധം, സു-അവസം — ശോഭനവജ്രാദയായുധകരം,
 ശോഭനലക്ഷണോപേതം
- സു-നീമം — സുനയനം
- ചതു-സമുദ്രം ധരണി — ചതുസ്സമുദ്രാർ യോധഗന്ധാ
 വ്യാപ്നോതി, തം ധാരകം
- രയിണാം ചർച്ചത്യം — ധനാനാം പുനഃപുനഃ കർത്തവ്യം
- ശംസ്യം, ഭൂമി-വാം — സ്തുത്യം, ഭൂമിണാം ദിവാനാം
 വാരകം ത്വാം ജാനീമഃ
- അസൃദ്യം ചിത്രം വൃഷണം
 രയി. ദാ: — പൂജ്യം വഷ്കന്ധനദേഹി

അർത്ഥം:-വജ്രം മുതലായ നല്ല ആയുധങ്ങളോടുകൂടിയവനും
 മേന്മയും രക്ഷണമൊത്തവനും വേണ്ടപോലെ (സന്മാർഗ്ഗത്തിൽ)
 നയിക്കുന്നവനും നാലാഴികളേയും വ്യാപിച്ചു കീർത്തിയേറ്റുന്ന
 വനം ധനങ്ങൾ വീണ്ടും വീണ്ടുമുണ്ടാക്കുന്നവനും സ്തുത്യനും എണ്ണ
 മറെ ജനങ്ങൾക്കു് ദിവനിവാകരുമായി ഞാനവിടുത്തെ അറി
 യുന്ന എനിക്കു് പൂജ്യവും വഷ്കുന്നതുമായ ധനം തന്നാലും.

3 സുബ്രഹ്മാണരോപപാതം ബ്രഹ്മ

മുതൽ ഗോപീരം പൃഥ്വീസ്തമിനു

ശ്രുതഗൃഹിമുഗ്മാദിമാതിഷാഹ

മസൃദ്യബ്രഹ്മരൂപം രയിദാ:

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, (ത്വം)

സു-ബ്രഹ്മാണം

ദേവ-വാനം, ബ്രഹ്മനം

ഉതം, ഗോപം

പൃഥ്വീസ്തമം

ശ്രുത-ഗൃഹി

— ശോഭനസ്തുതികം

— ദേവയുക്തം മഹാത്മം

— വിസ്തീർണ്ണയഗന്ധം, അസുരാദി
 ഭീരഗമ്യം

— വിസ്തൃതമൂലം

— ശ്രുതാദിഭ്യഃ യേന വ്യാപയി
 താരം, പ്രഥിതജ്ഞാനം വാ

ഉഗ്രം അഭിമാതി-സഹഃ — ഉൾഗുണ്ണബലം, അഭിമാതിനാം ശത്രുണാമഭിഭവിതാരം. പുത്രാവ്യം.

ചിത്രം വൃഷണം രയിം.

അസൃഭ്യം ദാഃ — പുഷ്യം വഷ്കന്ധനം ദേഹി.

(അഥവാ) ഹേ ഇന്ദ്ര,

(ത്വം) — സുബ്രഹ്മണ്യം ദേവ-വന്തം,

പരൈദ്ദേവസ്സമേതം, ബൃഹന്തം, ഉതം, ഗഭീരം, പൃഥു-ബധ്നം, വിശാലം സ്വഗ്ദ്ധാഖ്യം സ്ഥാനം യസ്യ തം, ശ്രുത-ഋഷിം, വിശ്രുതൈര്യഷിഭിസ്തതം, അഭിമാതി-സഹഃ വിദ്മ അസൃഭ്യം ചിത്രം വൃഷണം രയിം ദാഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ശോഭനസ്തോത്രമൊത്തവന്തം ദേവന്മാരോടു ചേർന്നവന്തം മഹാനും പരന്ന കീർത്തിയുറാവന്തം അസുരാദികളാൽ അടക്കാൻ പറ്റാത്തവന്തം വിശാലമായ ഇരിപ്പിടമുള്ളവന്തം പ്രശസ്തജ്ഞാനമുറാവന്തം ഉജ്ജ്വലവന്തം ശത്രുഞ്ജയനായ പുത്രനാകുന്ന പുഷ്യവും വഷ്കനെന്നതുമായ ധനം തന്നാലും. (അല്ലങ്കിൽ) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ശോഭനസ്തോത്രയുക്തനായും മറ്റു ദേവന്മാരോടു ചേർന്നവനായും മഹാനായും വിസ്തീർന്നുകീർത്തിയായും അസുരന്മാർക്കഗമ്യനായും വിശാലമായ സ്വഗ്ദ്ധമെന്ന സ്ഥാനമൊത്തവനായും വിശ്രുതന്മാരായ ഋഷികളാൽ സ്തുതനായും ശത്രുഹന്താവായുമവിടുത്തെ അറിയുന്നു. പുഷ്യവും വഷ്കനെന്നതുമായ ധനം തന്നാലും.

4 സനഃപാജംവിപ്രവീരന്തതം

ധനസ്പൃതംശ്രുശ്രവാംസംസൃഭക്ഷം

ദസ്യഹനംപുഷിമേന്ദ്രസത്യ

മസൃഭ്യഞ്ചിത്രംവൃഷണംരയിനാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, സനൽ-വാജം.

വിപ്ര-വീരം.

— ലബധാന്നം, മേധാവിനം

തന്മത്രം, ധന-സ്പൃതം — അരകം, ധനാനാം സ്പൃഷ്ടാരം

ഇത്ര-വാ.സം, സ-ഭക്ഷം — വർദ്ധനം, ശോഭനബലം
 ദസ്യ-ഹനം, പു-ഭീദം — ശത്രുഹന്താരം, തേഷാം പുരാം
 ഭേത്താരം
 സത്യം — സത്യകർമ്മാണം പുത്രാവ്യം
 ചിത്രം വൃഷണം രയി.
 അസ്യഭ്യം ഭാ: — പുജ്യം വർഷം ധനം ദേഹി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇത്ര, അന്നം ലഭിച്ചവനും മേധാവികളിൽവെച്ചു വീരനും ആപത്തുകളിൽനിന്നും രക്ഷിക്കുന്നവനും ധനങ്ങളെപ്പോഴും സ്വീകിക്കുന്നവനും മേൽക്കുമേൽ വലിക്കുന്നവനും നല്ല ബലമുറവനും ശത്രുഹന്താവും ശത്രുപുരങ്ങൾ പിളർന്നവനും സത്യകർമ്മാവുമായ പുത്രനെ പുജ്യവും വർഷിക്കുന്നതുമായ ധനം എന്നിങ്ങനെ അന്നാലും. (ഇതിലും വിശേഷണങ്ങളോടെ ഇത്രന് പേര് അപ്രകാരമുള്ളവനെ വിടുത്ത അറിയാത്ത എന്നർത്ഥം പറയാം.)

5 അശ്വാപനം രഥിനം വീരവനം

സഹസ്രിണം ശതിനം വാർദ്ധിത്ര

ഭദ്രപ്രാതം വിപ്രവീരം സ്വന്തം

മസ്യഭ്യഞ്ചിത്രം വൃഷണം രയിർഭാ:

വ. 3

അന്വയം.—

ഹേ ഇത്ര, അഗ്രവാനും — ബഹുജിരശൈശ്വര്യം
 രഥിനം, വീര-വനം — രഥവനം വീരൈരന്വേതം
 സഹസ്രിണം, ശതിനം — അസംഖ്യം പ്രാത ഗവാഭിരുക്തം
 ഭദ്ര-പ്രാതം — കല്യാണ സേവകൈഃ പരിവൃതം
 വിപ്ര-വീരം — വിപ്രൈർവൃഷ്ടൈരന്വേതം
 സ്വ-സാം, വാർദ്ധം — സർവ്വസ്യ സംഭക്താരം,
 ബലവതം പുത്രാവ്യം
 ചിത്രം വൃഷണം രയി.
 അസ്യഭ്യം ഭാ: — പുജ്യം വർഷം ധനദേഹി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇത്ര, ധാരാളം കുതിരകളോടുകൂടിയവനും അഗ്രവാനും വീരന്മാരോടു ചേർന്നവനും എണ്ണമറ്റ പശു മൃഗ ലാഘവത്തോടുകൂടിയവനും നല്ല സേവകന്മാരായി ചുറ്റപ്പെട്ടവനും മേധാവികളോടും ബ്രാഹ്മണന്മാരുടേണിയവനും എല്ലാറ്റി

നെയും പ്രാപിക്കുന്നവനും ബലവാന്മാരായ പുത്രനാകുന്ന പുഷ്യവും വഷ്ടിക്കുന്നതുമായ ധനം തന്നാലും. (ഇവിടെയും വിശേഷണങ്ങൾ ഇത്രന്നു ചേർത്തി അർത്ഥം പറയാം.)

6 പ്രസപ്തഗുതധീതി.സുമേധാം

ബൃഹസ്പതി.മതിരച്ഛാജിഗാതി

യആങ്ഗിരസോനമസോപസദ്യോ

സുഭ്യഞ്ചിത്രംവൃഷണംരയിദാഃ

അന്വയം:-

ഋത-ധീതിം, സ-മേധാം — സത്യകർമ്മാണം, ശോഭനപ്രജ്ഞാ ബൃഹസ്പതിം, സപ്ത-ഗു — ബൃഹതോ മന്ത്രസ്യ സ്വാമിനം തന്നാമകം മാം.

മതിഃ അച്ഛ പ്ര ജിഗാതി — ദേവവിഷയാസ്തതിരജിഗച്ഛതി യഃ ആങ്ഗിരസഃ — ആങ്ഗിരോ ഗോത്രോല്പന്നോഹം നമസാ ഉപ-സദ്യഃ — നമസ്താരേണ ദേവാനുപഗതി, താദൃശായ

അസുഭ്യം ചിത്രം വൃഷണം രയി. ദാഃ — മഹ്യം പുഷ്യം വഷ്ടം ധനം ദേഹി

അർത്ഥം:-സത്യകർമ്മവും ശോഭനപ്രജ്ഞയും മഹത്തായ മന്ത്രത്തിന്നു സ്വാമിയുമായ സപ്തഗുവായ എന്നെ ദേവവിഷയസ്തതി ഇങ്ങോട്ടുവന്നു പ്രാപിക്കുന്നു. (സ്തതിവാക്യങ്ങൾ എന്റെ ബുദ്ധിയിൽ സ്വയം വരുന്നു.) ആംഗിരസ ഗോത്രക്കാരനായ യാതൊരു ഞാൻ നമസ്താരത്താൽ ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ ആ എന്നിങ്ങനെ പുഷ്യവും വഷ്ടിക്കുന്നതുമായ ധനം തന്നാലും.

7 വനിവാനോമകുതാസഇത്രം

സ്തോമാശ്വരന്തിസുമതീരിയാനാഃ

ഏദിസ്പൃശോമനസാവച്യമാനാ

അസുഭ്യഞ്ചിത്രംവൃഷണംരയിദാഃ

അന്വയം

വനീവാന്തഃ മമ	— വനനവനസ്സപുഗോഃ
ദൃതാസഃ സ്തോമാഃ	— ദൃതസദൃശാസ്തതയഃ
ഏദി-സ്പൃശഃ	— ഏദയേസ്പൃശന്തഃ, സ്തൃത്യസ്യ പ്രിയഭൃതാഃ
മനസാ വച്യമാനാഃ	— ഉച്യമാനാഃ
സു-മതീഃ ഇയാനഃ	— ഇന്ദ്രസ്യോസ്മദപിഷയാനകുലാ ബദ്ധീര്യാചമാനാഃ
ഇന്ദ്രം ചരന്തി	— പ്രാപ്തവന്തി
(ഹേ ഇന്ദ്ര,) അസുഭ്യം	
ചിത്രം വൃഷണം	
രയിഃ ദാഃ	— പുജ്യകം വഷ്കം ധനംദേഹി

അർത്ഥം.-അന്വയിയായ (സപുഗുപായ) എന്റെ ദൃതന്മാർ പോലെയുള്ള സ്തോത്രങ്ങൾ, എന്റെ ചേരിൽ ഇന്ദ്രന്റെ അനഗ്രഹബുദ്ധികളെ യാചിക്കുന്നവരായും ഏദയെന്തെ സ്പർശിച്ച് അവിടേയ്ക്ക് പ്രിയഭൃതങ്ങളായും മനസ്സുകൊണ്ട് സംസാരിക്കുന്നവരായും ഇന്ദ്രനെ പ്രാപിക്കുന്ന അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പുജ്യവും വഷ്കിക്കുന്നതുമായ ധനം തന്നാലും.

8 യത്പാചാമിദ്ധേതിതന്നിന്ദ്ര

ബ്രഹ്മണഞ്ചയമേന്മഞ്ജനാനാം

അഭിതദ്യാപാപ്യമിവീഗൃണീതാ

മസുഭ്യഞ്ചിത്രംവൃഷണംരയിന്ദാഃ

വ. 4

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദ്ര, ന്വായീയാമി - ന്വായദ്യാപാചി
(യാച്യമാനം) ന്വേന

ദ്ധേ

ബ്രഹ്മണം, മനാനാം

അസമം ചയം

— അസുഭ്യം ദേഹി

— മഹാനാം, അന്യേഷാമസാ
ധാരണം നിവാസം ദേഹി

(പ്രയാദാതവ്യം) ദ്യാവാ-

പൃഥ്വിതൽ അഭി

ഗുണീതാം

— ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യാവനമന്യേതാം .

അസൃദ്യേ ചിത്രം വൃഷണം

രയിഃ ദാഃ

— പുജ്യം വഷ്കം ധനന്ദേഹി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തോടു ഞാനെന്തു യാചിക്കുന്നുവോ, അതു തന്നാലും. മഹത്തും അന്യർക്കിടയിൽ അസാധാരണവുമായ ഗൃഹം തന്നാലും. അവിടുത്തുള്ളനതു് ദ്യാവാപൃഥ്വികളനുഭവിക്കില്ലാത്ത പൂജ്യവും വഷ്കിക്കുന്നതുമായ ധനം തന്നാലും.

വക്തം 5-6. വൈകുണ്ഠ ഇന്ദ്രഃ പ്രാപ്തഃ, ജഗതീന്ദ്രിഷ്ഠഭയേ മഹനസി, ഇന്ദ്രോദേവതാ.

1 അഹംഭൂവംവസുനഃപുവ്യസ്തതി

രഹന്ധനാനിസഞ്ജയാമിശശ്വതഃ

മാംഹവന്തേപിതരനജന്തവോ

ഹന്ദാശ്രഷ്ടേവിജാമിഭോജനം

അന്വയം:-

അഹം വസുനഃ പുവ്യഃ

പതിഃ ഭൂവം

— ഇന്ദ്രോഹം ധനസ്യ മുഖ്യസ്വാമ്യഭവം

(തഥാ) അഹം ശശ്വതഃ

ധനാനി സ. ജയാമി

— ബഹോശ്വത്രോസ്സംബന്ധിനി

— സഹജയാമി

മാം ജന്തവഃ പിതരം ന

— മാനേവപ്രാണിനഃ, യജമാനാഃ

പുത്രാഃ പിതരമിവ

ഹവന്തേ

— ആഹവന്തി

അഹം ദാശ്രഷ്ടേ

— ഹവിർജ്ഞവന്തേ യജമാനായ

ഭോജനം വി ഭോമി

- - അനം ഭോമി

അർത്ഥം.-ഇത്രനായ ഞാൻ ധനത്തിന്നു മുഖ്യനായ സ്വാമിയായി ഭവിച്ചിരിക്കുന്നു. അതുപോലെ എത്രയോ ശത്രുക്കളുടെ ധനങ്ങൾ ഞാൻ ഒപ്പം ജയിക്കുന്നു. എന്നെ പ്രാണികൾ, യജമാനന്മാർ മക്കളച്ഛന്മയെന്നപോലെ, വിളിക്കുന്നു. ഞാനാണ് ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനനു് അന്നമേകുന്നത്.

2 അഹമിത്രോരോധോവക്ഷോഅഥർവ്വണ

സ്രിതായഗാഅജനയമഹേരധി

അഹന്ദസ്യഭ്യുപരിനൃമണമാദേദേ

ഗോത്രാശിക്ഷന്ദധിചേമാതരിശ്വനേ

അന്വയം:-

ഇത്ര അഹം അഥർവ്വണഃ — അഥർവ്വണഃ പുത്രസ്യ ദധിചേ
വക്ഷഃ രോധഃ — തദപലക്ഷിതം ശിരോരോധകഃ

ഹർത്താസ്മി

(തഥാ) ത്രിതായ — ഏതന്നാമകായഷ്ഠേ
കൂപപതിതായോദ്ധരണാർത്ഥം

അഹേ അധി ഗാഃ

അജനയം

— മേഘസ്യോപര്യഭകാനൃപോദയം

(തഥാ) അഹം ദസ്യഭ്യുഃ

പരി

— ഉപക്ഷയിതുഭ്യശ്ശുഭ്യസ്സുകാശാൻ

മാതരിശ്വനേ ദധിചേ

— മാതരിശ്വനഃ പുത്രായ

ഏതന്നാമകായഷ്ഠേ

ഗോത്രാ ശിക്ഷൻ

— ഗ്വാം, ഉദകാനാം രക്ഷകാൻ

മേഘാൻ വിനയൻ

നൃമണം ആ ദേദേ

— ധനമാദത്തപാനസ്മി

അർത്ഥം.-അഥർവ്വാവിന്റെ പുത്രനായ ദധിചിയോടു് മധുവിദ്യ ആർക്കും പാഞ്ഞുകൊടുക്കരുതെന്നും അങ്ങിനെ ചെന്താൽ തലവെട്ടുമെന്നും ഇത്രൻ പാഞ്ഞതും അശ്വികൾ കതിരത്തലവെ ചുക്കാടുത്തു് മേത്രോപദേശം വാങ്ങിയതും അതറിഞ്ഞ ഇത്രൻ ദധിചിമുഖെ തല ചെന്നുവെട്ടിയതുമായ കഥയെ ഇവിടെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

ഇത്രനായ ഞാൻ അമർച്ചാവിന്റെ പുത്രനായ ദധീചിയുടെ വക്ഷസ്സ് (മാർവ്വിടം, തലയ്ക്കുപലക്ഷണമായി പറയുന്നു.) ഹനിച്ചവനാകുന്നു. അതുപോലെ കിണറിൽ വീണ ത്രിതന്നെ ജ്വഷിയെ രക്ഷിക്കാനായി (കയറാനായി) മോലജലങ്ങൾ ഉളവാക്കി. ദ്രോഹികളായ ശത്രുക്കളിൽനിന്ന് മാതരിശ്വാവിന്റെ മകനായ ദധീചി എന്ന ജ്വഷിഭവേണ്ടി ഞാൻ രക്ഷകളായ മോലങ്ങളെ വിനയിച്ചുകൊണ്ട് ദ്രോഹികളായ ശത്രുക്കളിൽനിന്ന് ധനമെടുത്തവനാകുന്നു.

3 മഹ്യത്വപ്യാവഭ്രമതക്ഷദായസം
 മയിഭേവാസോവൃജന്നപിക്രതും
 മമാനീകംസൂര്യസ്യേവദൃഷ്ടം
 മാര്യന്തികൃതേനകർത്വേനച

അന്വയം:-

മഹ്യം ത്വപ്യാ ആയസം

വഭ്രം അതക്ഷൽ — മദേതമയോമയമായുധം
 സമ്പാദിതവാൻ

ഭേവാസഃ മയി ക്രതും — ഭേവാഃ മയി വിഷയേ
 സ്വവിരോധിഹനന
 രൂപങ്ക്മൻ

അപി അവൃജൻ — സമപാദയൻ

മമ അനീകം — സേനാസമൃദ്ധം

സൂര്യസ്യ- ഇവ ദൃഷ്ടം — സൂര്യാനികമിവാന്യേന
 തരിതുമശക്യം

മാം കൃതേന — മാമേവ കർമ്മണാ

കർത്വേന ച ആര്യന്തി — സർവ്വേ ഇതഃ പരങ്ക്
 കർത്തവ്യേന അര്യം, ഈശ്വരങ്ക്
 കർവ്വന്തി

അർത്ഥം-എനിക്കഭവേണ്ടിയാണ് ത്വപ്യാവ് ഇതനുകൊണ്ടുള്ള വഭ്രായുധം നിർമ്മിച്ചത്. ഭേവന്മാർ എന്റെ കാര്യത്തിൽ ശത്രുഹനനരൂപമായ കർമ്മമാണ് നേടിയത്. എന്റെ സേനാ

വ്യം സൂര്യനേരതുപോലെ മററാകും കടന്നുപാടാൻ വയ്യാത്ത
താകുന്നു. എന്നെത്തന്നെയാണു് കർമ്മത്താലും മേലിൽ ചെയ്തേ
ണ്ടും കൃത്യത്താലും എല്ലാവരും ഈശ്വരനാകുന്നത്.

4 അഹമേതങ്ഗവ്യയമശ്വപശുഃ
പുരീഷിണംസായകേനാഹിരണ്യം
പുത്രസഹസ്രാനിശിശാമിദാശുഷേ
യഥാസോമാസഉക്തിമിനോഅമന്ദിഷുഃ

അന്വയം:-

അഹം ഏതം ഗവ്യം	—	ഗോമയം.
അശ്വം,	—	അശ്വമയം,
ഹിരണ്യം പുരീഷിണം	—	ഹിരണ്യം പുരീഷം ക്ഷീരരൂപമുദകം, തദ്വന്തം
പശുഃ	—	ശത്രുസംബന്ധിനം പശുസംഘം (ജാത്യേകവചനം)
സായകേന	—	ആയുധേനാജയം.
യദ് മാ സോമാസഃ	—	യദാമാം സോമാഃ
ഉക്തിമിനഃ അമന്ദിഷുഃ	—	ശത്രുപേതാസ്സന്തപ്തന്തി
(തദാ) ദാശുഷേ പുത്ര സഹസ്രാ നി ശിശാമി	—	ഹവിദ്ഭാത്രേ യജമാനായ പുത്രണി സഹസ്രാണി ശത്രുണി സംസ്തനോമി (ബൈരിവിനാശായ)

അർത്ഥം:-ശത്രുക്കൾക്കു ചേർന്ന പശുക്കളുടേതായും കതിരുകളുടേതായും സ്വർണ്ണാഭരണങ്ങളുടേതായും പാലുള്ള പൈക്കളുടേതായും ആയുധങ്ങളാൽ ഞാൻ ജയിച്ചു, നേടി. എന്നെ സോമങ്ങൾ ശത്രുക്കളാക്കിയായി പ്രീതിപ്പെടുത്തുമ്പോൾ, ഹവിസ്സുകൾ യജമാനനുവേണ്ടി ശത്രുനാശത്തിനായി കണക്കറ്റ ആയുധങ്ങൾ ഞാൻ ഒരുക്കുന്നു, പ്രയോഗിക്കുന്നു.

5 അഹമിദ്രോനപരാജിഗൃഹ്വനം
 നമൃത്യവേവതസ്തേമകഭാചന
 സോമമിന്ദാസുന്ദനോയാചതാവസു
 നമേപുരവസ്തുവ്യേരിഷാമന

വ. 5

അന്വയം:-

ഇന്ദ്രഃ അഹം — സർവ്വധനസ്യ സ്വാമ്യഹം
 ധനം ന പരാ ജിഗൃ
 ഇൽ — നൈവപരാഭാവയാമി, മദീയം
 ധനം ന പരാഭൂയതേ

(കിഞ്ചാഹം) മൃത്യവേ
 കഭാ ചന ന അവ തസ്തേമ — സർവ്വേഷാമ്മാരകായ
 നാവസ്ഥിതോ ഭവാമി, ഇന്ദ്ര
 ഭക്താഃ ന മൃത്യുരോജോ ഭവന്തി

(തസ്മാൽ ഹേ യജമാനാഃ)
 സോമം സുന്ദന്തഃ — അഭീഷ്യണന്തഃ
 വസു മാ ഇൽ യാചത — ധനം മാമേവ യാചത
 ഹേ പൂരവാഃ, മേ സഖ്യേ
 ന രീഷാമന — മനുഷ്യാഃ, മാരിഷ്യാ ഭവഥ,
 മൽസഖ്യം നഹിനാശയത

അർത്ഥം-എല്ലാ ധനങ്ങൾക്കും സ്വാമിയായ ഇന്ദ്രനായ ഞാൻ ധനത്തെ പരാജയപ്പെടുത്തുകയില്ല. അതായത്, എന്റെ ധനം പരാജയപ്പെടുകയില്ല. പിന്നെ ഞാൻ മരണത്തിന്ന് നിന്നുകൊടുക്കുകയില്ല. (ഇന്ദ്രോപാസകന്മാർ മരണമുൾക്കൊള്ളുകയില്ല). അല്ലയോ യജമാനന്മാരേ, സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന നിങ്ങൾ എന്നോടു തന്നെ ധനം യാചിച്ചോളൂ. അല്ലയോ മനുഷ്യരേ, എന്റെ സഖ്യത്തിൽ നിങ്ങളാരും ക്ലിഷ്ടരാകുന്നില്ല. എന്റെ സഖ്യം നശിപ്പിക്കരുത്.

6 അഹമേതാഞ്ചാശ്വസതോദ്യാദോ

രൂഃയേവദൃഃയായേകൃണാത

ആഹവയമാനാഅപഹന്തനാഹനം

ഉച്ഛാപദന്നനമസ്യന്നമസിനഃ

അന്വയം:-

യേവദൃഃ ഇത്രം

— വഭ്രവന്തമിത്രം

യായേ അകൃണാത

— യുദ്ധായാകർവ്വത

(യഃ) ആഹവയമാനാൻ

— 'ഏഹിയുദ്ധ്യസ്വ' ഇത്യാഹവയതശ്ശൃത്യുൻ

നമസിനഃ

— നമസ്വതഃ, സ്വലാന്നാമയിത്യാ

അനമസ്യഃ ഹന്തനാ

— സ്വയമപ്രണതിശീലസ്സൻ ആയുധേന

ഉച്ഛാ വദൻ അവ

അഹനം

— ഉദ്ധാനി, യേജനകാനി വചനാനി വദന്നവഹതവാനസ്മി

(സഃ) അഹം ഏതാൻ

ശാശ്വസതഃ

— ഭൃശം പ്രാണതഃ, പ്രവൃദ്ധസ്വലാഞ്ചരത്യുൻ

ഓ-ഓ

— ഖോ ഖോ യശ്ചഭൂതാനഹനം

അർത്ഥം:-ഏവൻ വഭ്രവാനായ ഇത്രനോടു യുദ്ധത്തിന്നു പുറപ്പെടുന്നുവോ, യാതൊരിത്രൻ പോരിനു വിളിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെ സ്വലത്താൽ കനിയിച്ച് സ്വയം തലകനിയ്ക്കാതെ ആയുധത്തോടു കൂടി ഭീതിഭയകങ്ങളായ വാക്കുകളുച്ചകൊണ്ടു, തലകീഴാക്കിക്കൊണ്ടുവോ, ആ ഞാൻ തികഞ്ഞ സ്വലനാശ ശത്രുക്കളെ ഈരണ്ടിരണ്ടായിട്ടാണ് കൊന്നതു്

7 അജീഗ്രമേകമേകോഅസ്മിനിഷ്ടാ

ഉദീഭാകിമുത്രയഃകരന്തി

ഖലേനപഷാൻപ്രതിഹന്തിഭൂരി

കിഷാനിന്തരിശത്രപോനിത്രാഃ

അമ്പലം:-

- (അഹം) ഇദം ഏകം ഏകം:— ഇദാനിമേകം ശത്രുമസഹായ
ഏവസൻ
- അഭി അസ്മി — അഭിവോമി
- (കിഞ്ച) നിഷ്ഠാഽഽ — സപത്താൻ നിസ്സഹമാനോഹം
- ഓ അഭി — ഓവപ്യസഹൈശ ശത്രുഅഭ്യസ്മി
- കിം ഉത്രയഃ കരന്തി — കിം വാ ത്രയശ്ശത്രുവഃ കർവന്തി,
താനപ്യസ്മി
- ഖലേ ന — ഖലനിഷ്ഠാഭനേ യഥാ ജീണ്ണ
ബ്രീഹ്മാദി ന്തംബാനനായാ
സേന കഷ്ടകഃ പ്രതിഹന്തി,
തഥാർ
- പഷാൻ ഭൂരി പ്രതി ഹന്തി— നിഷ്ഠരാൻ ബഹുൻ ശത്രുൻ
ഹന്തി
- മാ അനിത്രാഃ — മാം ഇന്ദ്രമജാനന്തഃ, ഇന്ദ്ര
വിരോധിനഃ
- ശത്രുവഃ കിം നിന്ദന്തി? — നിന്ദിതമശക്താഃ

അതം-ഇപ്പോൾ ഞാൻ ഒറ്റശ്ശത്രുവിനെ ഒറ്റയ്ക്കുതന്നെ ജയിക്കുന്നുണ്ട്. ശത്രുക്കളെ പൊറുക്കാത്ത ഞാൻ രണ്ടു ശത്രുക്കളെയും ജയിക്കുന്നുണ്ട്. മൂന്നു ശത്രുക്കൾ വന്നോട്ടെ, അവരെയും ജയിക്കുന്നുണ്ട്. മെതിക്കളത്തിൽ കഷ്ടൻ ധാന്യത്തിൽനിന്ന് പതിര വേർതിരിച്ചുകുറുന്നപോലെ, നിഷ്ഠരന്മാരായ ശത്രുക്കളെ ഞാൻ ഒട്ടക്കുന്നു. ഇന്ദ്രവിരോധികളായ ശത്രുക്കൾ എന്നെ നിന്ദിക്കുന്നുവോ? അവർ നിന്ദിക്കാൻ ശക്തരല്ല. (ഇവിടെ ഇന്ദ്രൻ ജയിച്ച മൂന്നു ശത്രുക്കൾ ആദ്യം രാഗം, പിന്നെ ദേഷ്യമടങ്ങും, മൂന്നാമത് മാത്സര്യലോഭമോഹങ്ങളും, തനിയ്ക്ക് പൂർണ്ണതയ്ക്കുവേണ്ടി തന്നിലെപ്പതിരകളുകുറുന്നു. അപ്പോൾ ആരാലും അനിന്ദനം ഏവരാലും നന്ദനീയനമാവുന്നു.)

8 അഹംഗുഹംഗുഹോഅതിമിഗ്ദ്ധമിഷ്ടം

മിഷ്ണുവൃത്രതരംവിഷ്ണുധാരയം

യത്പണ്ണയപ്ലുതവാകരഞ്ജഹേ

പ്രാഹംമഹേവൃത്രഹത്യേതാശ്ശത്രുവി

അന്വയം:-

യൽ പണ്ണ്യ-ഘേ

— യദാപണ്ണ്യനാമകസ്യാസുരസ്യ
ഹനനവതി

ഉത വാ കരഞ്ച-ഹേ

— അപിപൈതന്നാമകസ്യ ഹന
നോപേതേ

മഹേ വൃത്ര-ഹത്യേ

— മഹതിസങ്ഗ്രാമേ

അഹം അശുശ്രവി

— വിശ്രുതോഹം, തദാ

അഹം ഗുങ്ഗ-ഭ്യഃ

— ഏതന്നാമകേഭ്യോജനപദേഭ്യോ
രക്ഷണായ

ഇഷ്ടരം, വൃത്ര-തുരം

— നിഷ്ഠതാരം, ശത്രുണാം
ഹിംസകം

അതിമി-ഗ്വം

— അതിമിഗ്വാഃ പുത്രന്ദിവോഭാസം

വിക്ഷു ഇഷം ന

പ്രധാരയം

— പ്രജാസുമദ്ധ്യേന്നമിവതാസാ
മനം യഥാ ഭോഗായ തദ്വൽ
പ്രധാരിതവാനസ്മി

അർത്ഥം:-പണ്ണ്യനെന്ന് അസുരനെ കൊന്നതും കരഞ്ചനെ കൊന്നതുമായ പൈതംപോരിൽ കേരവിപ്പെട്ടപ്പോൾ ഞാൻ ഗുംഗവെന്ന രാജ്യത്തിലെ ജനങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി അന്നഭാതാവും ശത്രുഹന്താവും അതിമിഗ്വവിന്റെ മകനായ ദിവോഭാസനെ, അന്നം ഭോഗത്തിന്ന് പ്രിയമായപോലെ, പ്രജകൾക്കിടയിൽ പ്രിയമേല്പവനായി (രാജാവായി) നിർത്തി.

9 പ്രമേനമീസാപ്യഇഷേളഭേഭ്യേ

ഓഗവാമേഷേസഖ്യാകൃണതദിതാ

ദിദ്യംയദസ്യസമിഥേഷ്ടമഹയ

മാദിഭേനംശംസ്യമുക്ത്വുങ്കരം

അന്വയം -

മേനമി

— നമഃ സ്തോത്രം, 'നമിമമസ്തോതാ

സാപ്യഃ ഇഷേ ഭഭേ

പ്രഭുൻ

— സർവ്വൈരാശ്രയണീയ
സ്തുന്നനായ, ഭോഗായ ച
പ്രഭവതി

(തം സ്തോതാരം മനുഷ്യം).

- ഗവാം ഏഷേ — അന്വേഷണായ
സഖ്യാ ഭിതാ കൃണത — സഖ്യായഭിപ്രകാരങ്ക്രണ്വന്തി
(ഗവാനാതാരം സഖായഞ്ച
കർവ്വന്തി)
യൽ അസ്യ — മൽസംബന്ധിന
സ്തോതുജ്ജയാത്ഥം.

സം-ഇഥേഷ ദിദ്യം

- മഹായം — സങ്ഗ്രാമേഷ്വായം സീകര്യം
ആൽ ഇൽ ഏനം — അന്നന്തരമേവ സ്തോതാരം
ശംസ്യം ഉക്ഥ്യം കരം — സ്തുത്യം ഉക്ഥാർത്ഥകരം, കരോമി

അർത്ഥം-എന്നെ സ്തുതിക്കുന്നവൻ ഏവയ്ക്കും ആശ്രയഭൂതനായി അന്നത്തിന്നും ഭോഗത്തിന്നും പാത്രമായിത്തീരുന്നു. ആ സ്തോതാവിനെ മനുഷ്യർ പൈക്കളെകിട്ടാനായും സഖ്യത്തിനായും, രണ്ടുപ്രകാരത്തിൽ പ്രാപിക്കുന്നു; പശുഭാതാവും സഖാവുമാകുന്നു. സ്തോതാവിന്റെ ജയത്തിനായി യുദ്ധങ്ങളിൽ ഞാനായുധമെടുക്കുമ്പോൾ, ഉടനെത്തന്നെ അവനെ സ്തുത്യയും ഉക്ഥമർത്ഥിക്കുന്നവനാകുന്നു.

10 പ്രനേമസ്മിന്ദൃശേസോമോത്ത

സ്തോപാനേമമാവിരസ്ഥാക്രണോതി

സതിശ്ശ്രംഗംവൃഷഭേയ്യംസ

സ്രുഹസ്സൈഥബഹുലേബഭോജനഃ

അന്വയം:-

- നേമസ്മിൻ അന്തഃ — നേമശബ്ദോല്പര്യായം,
തസ്മിന്നന്തഃ, മദ്ധ്യേ
സോമഃ പ്ര ദൃശേ — പ്രകുഷ്ണ, ദൃശ്യതേ
(തം) നേമം ഗോപാഃ — അർദ്ധമേകംഗോപയിതേസ്രഃ
അസ്ഥാ ആവിഃ —
ക്രണോതി — ക്ഷേപണസാധനേന, അസ്ഥയാ
കൃതേന വക്ത്രേണ പ്രകടയതി,
ശത്രുഭിരനഭിഭൂതങ്ക്രരോതി

സഃ തിശ-ശൃങ്ഗം

വൃഷഭം

— തീക്ഷ്ണായുധം, ബാണം
വഷയന്നം ഇന്ദ്രേണാനഗ്രഹിതം
പ്രതി

യുയ്മസൻ

— യോദ്ധുമിച്ഛൻ

ദ്രുഹഃ ബദ്ധഃ

— ദ്രോഹ്യാബദ്ധസ്സൻ

ബഹുലേ അന്തഃ തന്യഥാ — ബഹുലേന്ധകാരമധ്യേ തിഷ്ഠതി

അർത്ഥം.—(ഒരു യഷ്ടാവും അയഷ്ടാവും തമ്മിൽ യുദ്ധം നടക്കുമ്പോൾ) ആരിൽ, ഏതു പകുതിയിൽ സോമം പ്രകടമായി കാണപ്പെടുന്നുവോ ആ പകുതിയെ (കക്ഷിയെ) യാണു് രക്ഷകനായ ഇന്ദ്രൻ (ഭയീചിയുടെ) എല്ലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട വര്യമെറിഞ്ഞു് ശത്രുക്കളാൽ തോല്പിജ്ഞപ്പെടാത്തവനാക്കുന്നതു് മുർച്ചയുള്ള ആയുധമുറ, അസ്വതിക്കുന്ന ഇന്ദ്രനാൽ അനഗ്രഹിജ്ഞപ്പെട്ട കക്ഷിയോടു പൊരുതാനിച്ഛിക്കുന്ന ദ്രോഹി, ബന്ധനസ്ഥനായി ഇരുട്ടിൽ വത്തിക്കുന്നു (യഷ്ടാവും അയഷ്ടാവും തമ്മിൽ പൊരുതുമ്പോൾ ഇന്ദ്രൻ യഷ്ടാവിന്റെ ഭാഗംചേന്നു് അയഷ്ടാവിനെ വീഴ്ത്തുന്നു കർമ്മേച്ഛയും അകർമ്മണ്യതയും നമ്മുടെ നേസ്സിൽ പൊരുതുമ്പോൾ ഈശ്വരൻ കർമ്മേച്ഛയെ വളത്തുന്ന ആലസ്യത്തെ കെട്ടത്തുന്നു)

11 ആദിത്യാനാം വസൂനാംരുദ്രിയാണാം

ദേവോദേവാനാന്നമിനാമിയാമ

തേമാദ്വായശപ്തസേതതക്ഷ

രപ്താജിതമസ്മാത്ത്വമഷാജ്ഞം

വ 6

അന്വയം. —

ആദിത്യാനാം വസൂനാം

രുദ്രിയാണാം

— ആദാണാം

(അന്യേഷാഞ്ച)

ദേവാനാം യാമ

— സ്ഥാനം

ദേവഃ (അഹം) ന മിനാമി — ന ഹന്തി

അപാ-ജിതം

— ആദിത്യാദയഃ അന്യൈരജിതം

അസൂത്രം, അഷാളം — അഹിംസിതം, അനഭിഭൂതം
 ഭ്രായ ശവസേ — കല്യാണായ ബലായ
 തേ മാ തതക്ഷുഃ — മാങ്ക്രവുത

അർത്ഥം.—പന്ത്രണ്ടാദിത്യന്മാരുടെയും എട്ടു വസുക്കളുടെയും പതിനൊന്നു തദ്ദന്മാരുടെയും മറ്റു ദേവന്മാരുടെയും സ്ഥാനത്തെ ഞാൻ ഹനിക്കുവാനില്ല. അവർ ഏതൊരു കല്യാണകരമായ ബലത്തിനുവേണ്ടി അപരാജിതനും അഹിംസിതനും ആരാലും കീഴടക്കപ്പെടാത്തവനാകട്ടെ.

വക്ത്രം-7-8

1 അഹം¹ അ²ഹം³ അ⁴ഹം⁵ ഗുണതേ⁶ പു⁷വ്യം⁸ വ⁹സ്യം¹⁰
 ഹം¹¹ ബ്രഹ്മ¹² കൃണവ¹³ മഹ്യം¹⁴ വ¹⁵ർദ്ധനം¹⁶
 അഹം¹⁷ ഭൂ¹⁸വം¹⁹ യജമാനസ്യ²⁰ പോ²¹ദി²²താ²³
 യജനസ്സാക്ഷി²⁴ വിശ്വ²⁵സ്മിൻ²⁶ ഭേരേ²⁷

അന്വയം:-

അഹം ഗുണതേ — സ്തുവതേ
 പുവ്യം വസ്യം — മുഖ്യന്ധനമഭാം
 അഹം ബ്രഹ്മ മഹ്യം — പരിവൃദ്ധം സ്തുതിലക്ഷണങ്ങൾ
 വർദ്ധനം കൃണവം — കർമ്മം, സ്തോത്രേധനം പ്രയച്ചൻ
 മഹ്യമേവവർദ്ധനം കരോമി

(തഥാ) അഹം

യജമാനസ്യ — മാമുദിശ്യയഷ്ടുഃ
 (ധനസ്യ) പോദിതാ ഭൂവം — പ്രേരകോ ഭവാമി
 അയജനഃ — അയജാനം, അയഷ്ടുഃ
 വിശ്വസ്മിൻ ഭേരേ സാക്ഷി — സർവ്വസ്മിന്നപി സങ്ഗ്രാമേഭി
 ഭവാമി

അർത്ഥം.—സ്തുതിക്കുന്നവനും മുഖ്യമായ ധനം ഞാൻ കൊടുക്കുന്നു. ശ്രേഷ്ഠമായ സ്തുതികർമ്മത്തെ, സ്തോതാവിനു് ധനമേകി, എന്നിങ്ങനെ (വീണ്ടും യാഗത്തിന്നു പ്രേരിപ്പിച്ചു) വർദ്ധനകര

മാകുന്ന എന്നെ ഉദ്ദേശിച്ചു യജിക്കുന്നവൻ ഞാൻ ധനമെ
ത്തിക്കുന്നവനാകുന്ന യജിതാത്ഥവനെ എല്ലാ യുദ്ധങ്ങളിലും
തോല്പിക്കുന്ന

2 മാന്ധുരിത്രനാഭേവതാ

ദിവശ്വശശ്വാപാഞ്ചജനവഃ

അഹഃഹരിവൃഷ്ണാവിപ്രതാരഘ

അഹഃവക്ത്രശവസേയുഷ്വാദേദേ

അന്വയം -

ഇത്രം നാമ മാം

ദേവതാ ദിവഃ ച ശ്വഃ ച

അപാഃ ച

ജനവഃ മാം ധുഃ

അഹഃ വൃഷ്ണാ

വിപ്രതാ

രഘു ഹരി

(തഥാ) അഹഃ ശവസേ

യുഷ് വക്ത്ര ആ ദേദേ

— ഇത്രനാമാനം മാം

— ദേവാനാമധ്യേ ദൃലോകസ്യ
പൃഥിവ്യന്തരീക്ഷസ്യ ച

— ജാതാദേവന്തഃശ്വാദയഃ മാമേവ
ഹവിർഭിസ്തൃതിഭിശ്ചേദധുഃ, ധാര
യന്തി

— പുഷ്പോപേന്തൗ വിവിധ
കമ്മാണൗ

— ശീശ്രഗതീഹരിതവർണ്ണാ
വശ്വൗ രഥേയോജയാമി

— ബലായ

— ധന്വകമായുധം സ്വീകരോമി

അതഥ ഇത്രനെന്ന പേരോടുകൂടിയ എന്നെത്തന്നെയാണു്
ദേവന്മാക്കിടയിലുള്ളവനും ദ്യോവിലും ഭൂവിലുമന്തരീക്ഷത്തി
ലും പിന്നെ ദേവന്തഃശ്വാദികളും കൈക്കൊള്ളുന്നത് പൌര
ഷന്മാരായും പല കർമ്മങ്ങളും നിർവ്വഹിക്കുന്നവരും ഗതിവേ
ഗതിയെന്നവയും പച്ചനിറമുള്ളവയുമായ കതിരുകളെ ഞാൻ തേ
രിൽ പുട്ടുന്നു കൂടാതെ ബലത്തിനുവേണ്ടി എന്തിനെയും കൂസാ
തെ വക്ത്രായുധം കയ്യേറുന്നു

3 അഹമരീകുട്കവയേശിശ്ശമഹമൈ
 രഹദുകമസമാവമാഭിരൂതിഭിഃ
 അഹംശുഷ്ണസ്യശ്ശമിതാവധ്യരൂമം
 നയോരരആര്യന്നാമദസ്യവേ

അന്വയം:-

യഃ അഹം അരീകഃ — ആച്ഛാദകം ശുഭ്രപത്രം
 കവയേ ഹമൈഃ ശിശ്നമം — ഉശനസേ, തസ്യോത്ഥായ പ്രഹാ
 ദൈസ്സോധിതവാനസ്മി
 (കിഞ്ച) അഹം കമസം — ഏതന്നാമകമുഷിം ശത്രുവധാഭി
 ആഭിഃ ഉരൂതിഭിഃ ആവം — രൂപൈരക്ഷണൈരരക്ഷം
 (കത്സാരത്നം) ശുഷ്ണസ്യ
 ശ്ശമിതാ — തന്നാമകസ്യോസ്മരസ്യ
 ഹിംസിതാ, ഹനനാത്മം
 വധഃ യഥം — പ്രഹരണായ വഭ്രൂന്നിയമിതവാ
 നസ്മി
 (സ) അഹം ആര്യം നാമ — ആര്യോണാദേയമുദകം
 ദസ്യവേ ന രരേ — നദത്തവാനസ്മി

അത്നം-യാതൊരു ഞാൻ ഏല്പാം മറയ്ക്കുന്ന ശത്രുപത്രനെ
 ഉശനസ്സിനുവേണ്ടി പീഡിപ്പിച്ചുവോ, കത്സനെന ഗുഷിയെ
 ശത്രുവധരൂപങ്ങളായ രക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു പാലിച്ചുവോ, ക
 ത്സനുവേണ്ടി ശുഷ്ണനെന അസ്മരനെ ഹിംസിജ്ഞാനായി വധാ
 യുധമായ വഭ്രൂഞ്ഞ നിയോഗിച്ചുവോ ആ ഞാൻ ആര്യന്മാർക്കു
 കൊടുക്കേണ്ട വെള്ളം ദസ്യക്കൾക്ക് വിട്ടുകൊടുത്തില്ല

4 അഹംപിതേവവേതസ്മരഭിഷ്ടയേ
 തഗ്രദുകമസായസ്മഭിഷ്വരന്ധയം
 അഹംവയദമാനസ്യരാജനി
 പ്രയദേരേതുദയേനപ്രിയാഗൃഷേ

അന്വയം:-

- അഹം പിതാ-ഇവ
- പിതാപുത്രായേവ, സയമാ
തസ്മൈ നിർവ്വാഹായാഭിമതം
ദേശം പ്രസാധയതി, തദാ
- അഭിഷുയേ കഥ്സായ
- അഭിച്ഛതേ ഋഷയേ
- വേതസുൻ തുഗ്രം
- സുത-ഇദം ച
- തന്നാമകാൻ ജനപദാൻ
തൗദ്യോ ച
- രസയം
- വശമാനയം
- യൻ തുജയേ ന
- യസ്മാൽ പുത്രായേവപിതാ
- ആ-ഗൃഷേ പ്രിയാ പ്ര ഭരേ
- ശത്രുണാമധർമ്മായ
പ്രിയാണി പ്രഭരാമി
- (തസ്മാൽ) അഹം
- യജമാനസ്യ രാജനി ഉവം — രാജനാത്ഥം സമത്ഥമാഭവം

അർത്ഥം.-അച്ഛൻ മകനു ജീവിതനിർവ്വാഹത്തിന്നു പററിയ പ്രദേശമേല്പാടു ചെയ്യുന്നപോലെ, ഞാൻ അഭികാംക്ഷിയായ കത്വമെന്ന ഋഷിക്ക് വേതസു എന്ന രാജ്യത്തെയും തുഗ്രൻ, സുഭിൻ എന്നീ രാജാക്കളെയും വശപ്പെടുത്തിക്കൊടുത്തു. പുത്രനു വേണ്ടി അച്ഛൻ ശത്രുക്കളെ ആക്രമിച്ചു പ്രിയങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന പോലെ, (ഉപാസകർക്ക്) ഞാൻ പ്രിയങ്ങൾ ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട്, യജമാനനെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതിന്നു സമർത്ഥനായി.

- 5 അഹം രസയം യുഗ്രം ശ്രുതർവ്വണേ
- യന്മാഭിഹിതവയനാചനാതപക്
- അഹം വേശന്നക്രമായവേകര
- മഹം സപ്തായപധ്വംഗിമരസയം

വ. 7

അന്വയം:-

- യൻ മാ അഭിഹിത
- യസ്മാൽ ശ്രുതർവ്വാമാമാഗച്ഛൻ
- വയനാ ആനന്ദക് ചന
- പ്രജ്ഞാനേന
സ്തോത്രേണാനന്ദകേതാഭ്രത്

(തസ്സാൽ) അഹം ആയവേ

ശ്രുതർവ്വണേ	— ഏതന്നാമകായ മനുഷ്യായ, ഋഷയേ
മൃഗയഃ രന്ധയഃ	— ഏതന്നാമകമസുരഃ വശമാനയഃ
അഹം വേശം നിമ്രം	
അകരം	— വേശനാമകം പ്രഹ്ലാമകാഹ്വം
അഹം സവ്യായ പട്-ഗൃഭി.	
അരന്ധയഃ	— സവ്യനാമകായ പഡ്ഗൃഭി നാമകം വശമാനയഃ

അർത്ഥം:-ശ്രുതർവ്വാവെന്ന ഋഷി എന്നെ പ്രാപിച്ച് പ്രജ്ഞാ നയകതമായ സ്തോത്രത്തോടു ചേർന്നതിനാൽ ഞാൻ മനുഷ്യനായ ആ ഋഷിക്കുവേണ്ടി മൃഗയെന്ന അസുരനെ വശപ്പെടുത്തി, കീഴ്മതി. വേശെന്നവനെ ഞാൻ തലകുനീഞ്ഞവനാക്കി. സവ്യെന്നവനുവേണ്ടി പഡ്ഗൃഭിയെന്നവനെ കീഴോതുക്കി.

6 അഹംസയോനവവാസ്താംബൃഹദ്രഥം

സംവൃത്രേവദാസംവൃത്രഹാരുജം

യദാഖ്യന്തംപ്രഥയന്തമാനുഷഗ്

ദുരേപാരേദസോരോചനാകരം

അന്വയം:-

യഃ വൃത്രഹാ നവ-

വാസ്താംബൃഹൽ-രഥം

വൃത്രാ-ഇവ ദാസം

സം അരുജം

അഹം സഃ

യൽ വദ്ധ്യന്തം,

പ്രഥയന്തം

ആനുഷക് രോചനാ

രജസഃ

ദുരേ പാരേ അകരം

— ദാവസുരൗ

— ഉപക്ഷയിതാരം

— സം ഭഗമകരവം

— സ ഇന്ദ്രോഹമന്യീ

— യദാവദ്ധ്യമാനം, പ്രഥമാനം
ചോഭൗ ശത്രു, തൗ

— അനുഷകസ്സൻ രോചനസ്യ
ലോകസ്യ

— കൃതവാൻയീ

അർത്ഥം.-യാതൊരു വൃത്രഹന്താവു നവവാസ്തവൻ, ബ്രഹ്മദേവൻ എന്നീ രണ്ടുസരന്മാരെ ദ്രോഹിയായ വൃത്രനെയെന്നപോലെ പിളന്നുപോ, ആ ഇന്ദ്രൻ ഞാനാകുന്ന വർദ്ധിച്ചു വ്യാപിച്ചു ആ രണ്ടു ശത്രുക്കളെ നേരിട്ടു ഞാൻ സ്വർഗ്ഗലോകത്തിന്റെ അങ്ങേ അറയ്ക്കാക്കി.

7 അഹംസൂര്യസ്യപരിയാമയാശുഭിഃ

പ്രൈതശേഭിർവൃഹമാനമാജസാ

യന്മാസാവോമനുഷ്ഠാമനിണ്ണിജ

ഋധിക്രഷേഭാസദക്രത്യംഹമൈഃ

അന്വയം -

അഹം സൂര്യസ്യ

ആശുഭിഃ

— ശീഘ്രഗാമിഭിഃ

ഏതശേഭിഃ പ്ര വഹമാനഃ — ഏതശവണ്ണരശൈഃ പ്രോഹ്യമാണഃ

മാജസാ പരി യാമി

— ആത്മീയേന ബലേന

സൂര്യാത്മനാ പരിഗച്ഛാമി

(കിന്വ) യാ മേ മനഃസാഃ

— യദാ മാം മനുഷ്യസ്യ സോമാഭിഷവഃ

നിഃ-നിഷേ ന്വഹ

— യജ്ഞസ്വരൂപായ ബ്രൂതേ, ആഹവയതി

(തദാനിം) ക്രത്യം ദാസം — കത്വാപ്യം, ഹന്തവ്യം

മുപക്ഷയിതാരം ശത്രും

ഹമൈഃ ഋധിക്രഷേ

— ഹന്തനസാധനൈഃ പൃഥക് കരോമി

അർത്ഥം.-സൂര്യന്റെ ഗതിവേഗമാണ് ഏതശവണ്ണങ്ങളായ കതിരുകളെ മോളോപ്പിച്ചവനായി ആത്മീയബലംകൊണ്ട് സൂര്യാമാലായി ഞാൻ ചുറ്റിപ്പറ്റിയരിക്കുന്ന മനുഷ്യന്റെ സോമസംസ്കാരം യജ്ഞസ്വരൂപത്തിനുവേണ്ടി എന്നെ വിളിക്കുമ്പോൾ കൊല്ലപ്പെടേണ്ട ദ്രോഹിയെ, കമ്മവിഘ്നകാരി

യെ, ഞാൻ വധായുധങ്ങൾകൊണ്ട് പ്രാണനിൽനിന്നു വേർ പെടുത്തുന്നു.

8 അഹം സപ്തഹാനഹ്വേഷാനഹ്വേഷഃ
പ്രാശ്രാവയം ശവസാതുർവൃശം യദും
അഹന്യന്യം സഹസാസഹസ്തരം
നവപ്രാധതോനവതിഞ്ചവക്ഷയം

അന്വയം:-

- അഹം സപ്തഹാ — നമുചയാദീൻ സപ്താസുരാൻ ഹതവാൻ
- നഹ്വേഷഃ നഹ്വേഷഃ — ബന്ധകസ്യാപി ബന്ധകോഹം
- ശവസാ തുർവൃശം, യദും — ബലേന തൌ രാജാനൌ
- പ്ര അശ്രാവയം — ശ്രാവീതവാനസ്മി, യഥാ തൌ ലോകേശ്വരൌ വേതഃ തഥാകാഷ്ഠം
- (കീഞ്ച) അഹം അന്യം — അസ്മൽ സ്തോതാരം
- സഹസാ സഹഃ കരം — ബലേന ബലിനമകാഷ്ഠം
- (കീഞ്ച) പ്രാധതഃ നവ നവതിഃ ച നി വക്ഷയം — ന്യവഹരം, വ്യനാശയം

അർത്ഥം.-നമുചി തൊട്ട ഏഴ് അസുരന്മാരെ ഞാൻ കൊന്നു. ബന്ധകനെയും ബന്ധിക്കുന്ന ഞാൻ ബലം കൊണ്ട് രാജാക്കളായ തുർവൃശനെയും യദുവിനെയും വിശ്രുതരാക്കി. (അവർ കേരവിപ്പെട്ടവരാകയാൻ പ്രവർത്തിച്ചു) പിന്നെ എന്റെ സ്തോതാവിനെ ശക്തിമാകാണ്ട് ബലപാനാക്കി. വളർന്നുവരുന്ന തൊണ്ണൂറോമ്പതു ശത്രുനഗരങ്ങളെ കീഴൊതുക്കി, നശിപ്പിച്ചു.

9 അഹംസപ്തസ്രവതോധാരയഃപൃഷ്ഠാ
 ഭൂവിത്വഃപൃഥിവ്യാംസീരാഅധി
 അഹമർണ്ണാംസിവിതിരാമിസക്രതു
 ര്യധാപിദമ്മനവേഗാതുചിഷ്യയേ

അന്വയം:—

പൃഷ്ഠാ അഹം ഭൂവിത്വഃ — ഭൂവന്തിഃ
 സീരാഃ സപ്ത സ്രവതഃ — സരണഗീലാഗങ്ഗാദ്യാസ്സപ്ത
 നദിഃ
 പൃഥിവ്യാം അധി ധാരയഃ — അധാരയഃ
 സ-ക്രതുഃ അഹം
 അർണ്ണാംസി — ശോഭനകർമ്മാഹമുദകാനി
 വി തിരാമി — പ്രയച്ചാമി
 (കിഞ്ച) മനവേ ഇഷ്യയേ
 ഗാതുഃ — മനുഷ്യായ ഗമനായ മാഗ്ഗം
 യധാ വിദഃ — സംപ്രഹാരേണാലംഭയം

അർത്ഥം.—വർഷകനായ ഞാനാണ് ലലിക്കുന്നവയും ഒഴുകുന്ന
 വയമായ ഗംഗാദികളായ ഏഴു നദികളെ ധരിച്ചതും, ഉണ്ടാക്കി
 യതും. ശോഭനകർമ്മാവായ ഞാനാണ് ലോകങ്ങൾക്കു് ജല
 ബദലേകനതും. പിന്നെ, മനുഷ്യന് നടക്കാനുള്ള വഴി ഞാൻ
 വെട്ടിപ്പിടിച്ചു നേടി.

10 അഹന്തദാസ്യധാരയഃയദാസ്യന
 ദേവശ്ചനത്വപ്താധാരയഭൂശൽ
 സ്വാഹ്വംഗവാദ്യസ്സവക്ഷണാസ്വാ
 മധോർമ്മധുശ്ചാത്ര്യംസോമമാശിരഃ

അന്വയം:-

യൽ ആസു ദേവഃ	— ഗോഷ്ടദേവഃ
ചന ത്വഷ്ടാ ന	
അധാരയൽ	— ദേവശീലീചന യത്തും നാശകന്മാരേ
തശൽ സ്വാഹം തൽ	— ദീപ്തം സ്പഷ്ടമാണീയം പ്രസിദ്ധം പയഃ
ഗവാഃ ആസു ഉയഃ-സു	— ഉദ്ധതതരേഷു പയോധാരണ പ്രദേശേഷു
അഹം ധാരയം	— ധൃതവാൻസു
(കിഞ്ച) വക്ഷണാസു	
ശ്വാത്ര്യം മധു	— വഹനശീലാസു നദീഷു ക്ഷിപ്ര ഗമനശീലമുദേകം
ആ മധോഃ	— ആ ഉദേകോൽപത്തേഃ ആഗാമി വഷ്പര്യന്തം ധാരയാമി
ആ-ശീരം സോമം	— ച ധാരയാമി

അർത്ഥം:-യതൊരു പാൽ ഈ പശുക്കളിൽ ദേവശീലീയാ യ ത്വഷ്ടാവിനും ധരിക്കാൻ ശക്തിയില്ലയോ, ദീപ്തവും ആശാ സ്യവുമായ ആ പാൽ പശുക്കളുടെ വാസ്തവ അകിടുകളിൽ ഞാ നാണ് ധരിക്കുന്നത്. പിന്നെ ജലവാഹിനികളായ നദിക ളിൽ ഗതിവേഗമുറ ജലത്തെ വരുന്ന വഷ്പാൽപത്തിവരെ ഞാൻ ധരിക്കുന്നു. പാൽ-തൈരുകൾ ചേർന്ന സോമവും ഞാൻ ധരിക്കുന്നു.

11 ഏവാദേവാ^ഛഇ^ഛസ്രോ^ഛവിവ്യേ^ഛനൃ^ഛൻ

പ്രച^ഛപൃ^ഛതേന^ഛമ^ഛലവാ^ഛസത്യ^ഛരാ^ഛധാഃ

വിശ്വേ^ഛത്താ^ഛതേഹ^ഛരിവ^ഛശ്ശപീ^ഛവോ

ദീ^ഛതരാ^ഛസസ്വ^ഛയശോ^ഛഗൃണ^ഛന്തി

വ. 8

അന്വയം:-

(ഇത്ര ആത്മഭാവം പരിത്യജ്യ ജ്ഞിഭാവേനാഹ)

മല-വാ, സത്യ-രാധാഃ — ധനവാൻ, സത്യധനഃ

ഇത്രഃ ഏവ ദേവാൻ നൃ^ഛൻ— ഏവം ദേവമനുഷ്യാംശഃ

ചെറുത്തേന പ്ര വിവേ്യ — ബലേന പ്രകാശ്ണ ഗമയതി
 (അഥ പ്രത്യക്ഷേണാഥ)
 ഹേ ഹരി-വഃ, — ഹരിവൻ,
 ശചീ-വഃ, സ്വ-യശഃ, — കർമ്മവൻ, സ്വായത്തകീർത്തേ,
 താ വിശ്വാ ഇദി — ഇദ്ര.
 താനി സർവ്വാണി തവകർമ്മാണി
 ഏവ
 തുരാസഃ തേ അഭി
 ഗൃണന്തി — തവരമാണാ ഋഗ്വേദോഭിഷ്യു
 വന്തി

അർത്ഥം:- (ഇന്ദ്രൻ സ്വന്തം ഭാവം വിട്ടു, ഋഷിഭാവത്തിൽ പ
 റയുന്നു.) സമ്പന്നനും സത്യധനനുമായ ഇന്ദ്രൻ ഇപ്രകാരം ദേവ
 ന്മാരെയും മനുഷ്യരെയും സ്വബലംകൊണ്ടു നടത്തുന്നു. (എന്നി
 തന്നോടുതന്നെ പറയുന്ന) ഹരികളെന്ന കതിരുകളൊത്തവനും
 കർമ്മവാനും സ്വയം നേടിയ കീർത്തിയാറവനുമായ ഇന്ദ്ര, അങ്ങ
 യുടെ ആ എല്ലാ കർമ്മങ്ങളെയും തന്നെ ക്ഷിപ്രകർമ്മാക്കളായ
 ഋഗ്വേദികൾക്കു പുകഴ്ത്തുന്നു.

വക്ത്രം 9. ജഗത്യഭിസാറിണി ത്രിഷ്ടുശ്ശേഛന്ദാസി

1 പ്രവോചഹേമന്മാനായാസസോ
 ചാവിശ്വാൻരായവിശ്വാഭവേ
 ഇന്ദ്രസ്യയസ്യസുഖംസഹോമഹി
 ശ്രവോനൃമണ്ണഞ്ചരോദസിസപര്യതഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാ) വഃ

അന്വസഃ

— തവ. അന്വസാ സോമേന
 (പുജാർത്ഥം ബഹുവചനം)

യസ്യ ഇന്ദ്രസ്യ സുഖം,
 സഹഃ, ഹേമി ശ്രവഃ,
 നൃമണ്ണം ച

— സുഖ മഹനീയം.

റോദസി ന

— ബലം, ഹേമനം സുഖഞ്ച
 ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ പുജയതഃ

അ. 8 അ. 1 വ. 9

- മഹേ മന്ദമാനായ, — മഹതേ മോദമാനായ, സർവ്വസ്യ നേത്രേ
- വിശ്വാസനായ — സർവ്വസ്യ ഭാവയിത്രേ മഹ്യം, ഇന്ദ്രായ
- പ്ര അച്ഛ — പ്രോച്ഛാരയ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സ്നേഹാത്മാവേ, യാതൊരിന്ദ്രന്റെ സുപ്തജ്യമായ ബലത്തെയും അന്നത്തെയും സുഖത്തെയും ദ്യാവാപൃഥിവീകളാശ്വധികളെന്നുപോ, മഹാനും (സോമം കൊണ്ടു്) ഹഷ്ടിക്കണവനും എല്ലാവരെയും നയിക്കുന്നവനും എല്ലാം ഭാവിച്ചു് ധ്യാനിച്ചുണ്ടാക്കുന്നവനുമായ ആ ഇന്ദ്രനായ ഏനിക്കു് സ്നേഹമുച്ഛരിക്കുക.

2 സോചിന്നസഖ്യാനര്യഇനസ്തത

ശ്ചക്രത്യഇന്ദ്രോമാവതേനരേ

വിശ്വാസധൂർഷുവാജകൃത്യേഷുസൽപതേ

വ്യത്രോവാപ്യാഭിശ്ശരമന്ദസേ

അന്വയം:-

- സഃ ചിതേ ന ഇന്ദ്രഃ — സഖലിന്ദ്രഃ
- സഖ്യാ നര്യഃ — സഖീഭൂതേന നിമിത്തേന ഏഭ്യോഹിതഃ
- ഇന്ദ്രഃ, സ്തതഃ — ഇശ്വരഃ, സർവ്വൈസ്തതഃ
- മാ-വതേ നരേ — മത്സ്യശായ നരായ
- ചക്രത്യഃ — പുനഃപുനഃ കർത്തവ്യഃ, പരിചരണീയഃ
- (അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ) — സതാം പാലക, വിക്രാന്തേന്ദ്ര, താം
- ഹേ സൽ-പതേ, ശ്ശര, — സർവ്വാസു വോവംവേഷു കാന്യ ഭാരേഷു
- വിശ്വാസ ധൂഃ-സ — സർവ്വാസു വോവംവേഷു കാന്യ ഭാരേഷു

വാജ-കൃത്യേഷ്വ	— ബലകൃത്യേഷ്വ ച
വൃത്രോ വാ അപ്-സു	— മേഘവർത്തമാനേഷ്ടകേഷ്വ ച
അഭി മനസേ	— അഭിഷ്ടയസേ

അർത്ഥം:-കഴിഞ്ഞ ഗ്രന്ഥം ഇത്രയൊ വാക്കായിരുന്നു. ഈ ഗ്രന്ഥം യജമാനന്റെ വാക്കാണ്.

'ഇത്രയല്ലല്ലോ, അവിടന്ന്. സഖ്യംകൊണ്ട് മനുഷ്യർക്ക് ഹിതകാരിയും. ഈശ്വരനും. ഏറ്റവും പുകഴ്ത്തപ്പെട്ടവനാകുന്നു. എന്നേപ്പോലെയുള്ള മനുഷ്യന് വീണ്ടുംവീണ്ടും അവിടന്ന് പരിപരണാഹ്നാകുന്നു. (എന്നി നേരിട്ട്) സത്തുക്കൾക്കു നാമനും വിക്രമിയുമായ ഇത്ര, (ജീവിതത്തിൽ) ഏല്പേണ്ടമല്ലാ ഭാരങ്ങളിലും, ബലപ്രയോഗം വേണ്ട. (യുദ്ധാഭി) കൃത്യങ്ങളിലും, മേഘത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ജലങ്ങളിലും അവിടന്ന് സ്പതിക്കപ്പെടുന്നു.

3 കേതേനൻ ഇത്രയേത ഇഷ്ടേ

യേതേ സുതം സധന്യ മിയാക്ഷാൻ

കേതേവാജായാസുർവ്വായഹിനപിരേ

കേതപ്സുസ്വാസുർവ്വരാസുപൈംസേത്യ

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, കേ തേ നന്ദി? — കേ മനുഷ്യാസ്സവസ്വഭൂതാ? തേമഹാത്മാ മയാ

യേ തേ ഇഷ്ടേ

ജ്ഞാതവ്യം

യേ തേ സധന്യം

— യേ തവാനായ പ്രഭവന്തി

സുതം ഇയാക്ഷാൻ

— ത്വദീയന്ധനയുക്തം സുഖദംഗ
കൃതി, ത്വദീയമനം സുഖഞ്ചരേ
ലഭന്തേ തേ കേ മഹാത്മാനഃ?

(കിഞ്ച) കേ തേ

അസ്മായ

— ത്വത്സാധനനിമിത്തായ

വാഴായ ഹിന്ദിരേ? — ബലായ സോമാദി ഹവിഃ
പ്രേരയന്തി?

കേ (വാ) സ്വാസു

അപ്-സു

ഉർവ്വരാസു പെരുംസ്യേ?

— സ്വപേക്ഷിതേഷുദകേഷു

— സർവ്വസസ്യോദ്ധ്യാസു ഭൂമിഷു
പംസ്തേ ച നിമിത്തഭൂതേഷു
ഹവിഃ പ്രേരയന്തി?

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കു ചേന്ന് മനുഷ്യർ ആ
രെല്ലാമാണ്? അവർ എന്നാലറിയപ്പെടേണ്ടവരത്രെ അവി
ടുന്നതല്ലുന്ന അന്നത്തിന്ന് യാവാർ യോഗ്യരായി ഭവിക്കുന്നുവോ,
യാവാർ അവിടുത്തെ ധനയുക്തമായ സുഖത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ,
ആ മഹാത്മാക്കളൊരെല്ലാമാണ്? പിന്നെ അസുരവധത്തിന്നു
വിടേയ്ക്കു ബലമുണ്ടാവാനായി സോമാദി ഹവിസ്സെത്തിയ്ക്കു
ന്നതു് ആരെല്ലാമാണ്? അത്ഥിമപ്പെട്ട ജലങ്ങൾക്കും സർവ്വ
സസ്യോദ്ധ്യങ്ങളായ നിലങ്ങൾക്കും പൌരുഷത്തിന്നും വേണ്ടി
ഹവിസ്സെത്തിക്കുന്നവരാരെല്ലാമാണ്?

4 ഭുവസ്താമിന്ദ്രബ്രഹ്മണാമഹാൻ

ഭുവോവിശ്വേഷുസവനേഷുയജ്ഞിയിഃ

ഭുവാനപ്രത്യുഗ്രത്തോവിശ്വസ്മിൻഭരേ

ഭ്യേഷുശ്ചമന്ത്രോവിശ്വചക്ഷണേ

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-ചക്ഷണേ,

ഇന്ദ്ര,

ത്വം ബ്രഹ്മണാ മഹാൻ

ഭുവഃ

— സർവ്വസ്യഭൂഷുരിന്ദ്ര,

— അസുൽകൃതേന സ്തോത്രേണ
മഹാനഭവഃ

വിശ്വേഷു സവനേഷു

യജ്ഞിയിഃ ഭുവഃ

— യർവ്വേഷു യാഗേഷു യജുവ്യഃ
അഭവഃ

(തഥാ) വിശ്വസ്മിൻ ഭരേ — സർവ്വസ്മിൻ സങ്ഗ്രാമേ
 നൃപൻ പെത്യന്തഃ ഭവഃ — ശത്രുണാണേതൃണാഞ്ചയാവ
 യിതാ ഭവഃ
 മന്ത്രഃ, ജ്യേഷ്ഠഃ ച — മന്ത്രയിതവ്യഃ, സർവ്വേഷാം
 മദ്ധ്യേ ശ്രേഷ്ഠത്വാഭാവഃ

അർത്ഥം:- എല്ലാം കാണുന്ന ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളാൽ
 ചൊല്ലപ്പെട്ട സ്തോത്രങ്ങളാൽ മഹാനായി ഭവിച്ചു (സ്തോത്രങ്ങൾ
 കൊണ്ട് ദേവന്മാർക്ക് മഹത്വം വർദ്ധിക്കുമെന്ന് ശ്രുതിസിദ്ധം)
 എല്ലാ യജ്ഞങ്ങളിലും യജനിയനായിത്തീർന്ന അതുപോലെ
 എല്ലാ യുദ്ധങ്ങളിലും ശത്രുനേതാക്കളെ വീഴ്ത്തുന്നവനായി
 മന്ത്രത്താൽ സേവ്യനും എല്ലാവരേക്കാളും ശ്രേഷ്ഠനുമായി

5 അവാന്തകഞ്ചയാൻ യജ്ഞവന്തസോ

മഹീന്താമാത്രാങ്ക്വഷ്യയോവിദഃ

അസോനകമജരോവചാശ്ച

വിശ്വേദേതാസവ്നാനുതുമാക്വഷേ

അന്വയം -

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ജ്യായാൻ	— പ്രശസ്ത്യതരസ്സാ.
യജ്ഞ-വന്തഃ	— സംഭക്തയജ്ഞാൻ, സ്തോത്രപ്ര
ന കം അവ	— ക്ഷിപ്രം രക്ഷ
തേ ഓമാത്രാം കൃഷ്യയഃ	
മഹീ. വിദഃ	— രക്ഷണം മനുഷ്യാഃ, ഭൃഷയഃ മഹദ്വിദഃ
(ത്വം) അജരഃ അസഃ	— ജരാഹിതോ ഭവ
ന കം വചാഃ ച	— ഫവിരന്നാഭിനാവദ്ധസ്വച
(കിഞ്ച) വിശ്വാ ഇത്	
ഏതാ സവനാ	— സർവ്വാണുപേതാനി സവനാനി
മതുഃ കൃഷേ	— മണ്ണാനി കരോഷി

അർത്ഥം.- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഏതും പ്രശസ്തനായ അവിടുന്ന്
 യജ്ഞാക്കകളായ സ്തോതാക്കളെ വേഗത്തിൽ രക്ഷിച്ചാലും.

അവിടുത്തെ രക്ഷണത്തെ മനുഷ്യർ, ജ്ഞികൾ, മഹത്തന്നറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. വേഗത്തിലവിടുന്ന് വമിച്ചാലും. എല്ലാ സവനങ്ങളെയും തന്നെ അവിടന്നാണ് പുത്തിയിലെത്തിക്കുന്നത്.

6 ഏതാവിശ്വാസവനാതുതമാകൃഷേ
 സ്വയംസുനോസഹസോയാനിദധീഷേ
 വരായതേപാത്രസമ്നേതനാ
 യജ്ഞോമന്ത്രോബ്രഹ്മോദ്യതംവചഃ

അനവയം:-

ഹേ സഹസഃ, സുനോ,	— ബലസ്യ പുത്രേന,
(ത്വം) സ്വയം യാനി	— യാനി സവനാനി ധാരയസി
ദധീഷേ	— ഏതാനി സർവ്വാണി സവനാനി
ഏതാ വിശ്വാ സവനാ	— തുണ്ണാനി കരോഷി
തുതമാ കൃഷേ	— ശത്രുണാം വാരകായ
തേ വരായ പാത്രം	— തവസ്വഭൂതം രക്ഷണമസ്മാകം വേതു
(കിഞ്ച) ധമ്നേ തനാ	— ധാരണായ ധനം വേതു
(കിഞ്ച തുഭ്യം) യജ്ഞഃ	— യജ്ഞകരണ സാധനഭൂതോ
മന്ത്രഃ	— മന്ത്രഃ യജ്ഞഃ
ബ്രഹ്മ	— പരീപുഡം ശസ്ത്രം, തദയോത്ഥകം
വചഃ ഉൽ-യതം	— ഉദ്യതം വേതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബലപുത്രനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് സ്വയം സവനങ്ങളേവയെ ധരിയ്ക്കുന്നുപോ, ആ എല്ലാ സവനങ്ങളെയും പുത്തിയാക്കുന്നു. ശത്രുനിവാരണത്തിൻ്റെ അവിടുത്തെ സ്വന്തം രക്ഷണം ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാവട്ടെ. (ധമ്നകർമ്മങ്ങൾക്കുപേരായി) സൂക്ഷിച്ചുവെത്താൻ ധനമുണ്ടാവട്ടെ. യജ്ഞസാധനഭൂതമായ മന്ത്രമായ യജുസ്സും ജ്ഞാതകമായി ശ്രേഷ്ഠമായ ശസ്ത്രവും

രണ്ടും കൂടിയ വചസ്സു്, സ്തുതി ഉയർന്നുവരട്ടെ. (ഇന്ദ്രർവ്വേദസ്തോത്രം ഋഗ്വേദശാസ്ത്രവും പ്പെരുത്തുവരട്ടെ.)

7 യേതേവിപ്രബ്രഹ്മകൃതസ്തതേസചാ
വസുനാഞ്ചവസുനശ്ചാഭവന്
പ്രതേസുസ്തസ്യമനസാപമാഭുവൻ
മദേസുതസ്യസോമ്യസ്യാസ്യസു

വ. 9

അന്വയം:-

ഹേ വിപ്ര, തേ യേ

ബ്രഹ്മ-കൃതഃ

— മേധാവിനിന്ദ, തുഭ്യം യേ
സ്തോത്രകർത്താരഃ

സുതേ സചാ

— സോമേഭിഷ്വതേ സന്ധീഭൃതഃ

വസുനാം ച വസുനഃ ച

— ഐഹികഭോഗ
സാധനാനാണ്ഡനാനാം,
സ്വർ്വാഖ്യസ്യ ധനസ്യ ച
ഭാനായ പരിചരന്തി

ഭാവനേ

തേ സുസ്തസ്യ മനസാ പമാ—

സുഖസ്യ ലാഭായ മനോമാഗ്ദ്ധേണ,
സ്തോത്രവർത്ഥനാ

സുതസ്യ സോമ്യസ്യ

അന്ധസഃ മദേ

— അഭിഷ്വതസ്യ സോമ
മയസ്യാന്നസ്യ ഹരേഷ്സതി

പ്ര ഭുവൻ

— പ്രവേണു, വസുദാനായ യോഗ്യാ
വേണു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മേധാവിനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ സ്തോതാക്കളേവർ സോമം സംസ്തരിച്ചിരിക്കുന്നു, കൂട്ടംപേർ, ലോകികസുഖഭോഗസാധനങ്ങളായ ധനങ്ങളുടെയും സ്വസ്ഥമെന്ന പൗലോകിക ധനത്തിന്റെയും ഭാനത്തിന്നവേണ്ടി പരിചരിക്കുന്നുവോ, ആ അനുഷ്ഠാതാക്കൾ മനോമാഗ്ദ്ധത്തിലൂടെ, സ്തോത്രമാഗ്ദ്ധത്തിലൂടെ, സംസ്തരിച്ച സോമമായതായ അന്നത്തിന്റെ ഹർഷത്തിൽ ആ ധനലാഭത്തിന്നു യോഗ്യരായി വേർതിരിക്കട്ടെ.

വക്രം-10-11-ദേവാഃ അഗ്നിശ്ച ദൃഷ്ടയഃ ത്രിഷ്ടുപ്ഛനഃ
അഗ്നിഃ ദേവാശ്ച ദേവതാ.

- 1 മഹത്തമഃ ഉപംസ്ഥം വിരന്താസീ
ദ്രേണാവിഷ്ണിതഃ പ്രവിവേശിമാപഃ
വിശ്വാഅപശ്യദ് ബഹുധാതേ അഗ്നേ
ജാതവേദസ്തന്റോദേവഃ ഏകഃ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, യേന ആ-

വിഷ്ണിതഃ — ആവേഷിതഃ

(ത്വം) അപഃ

പ്ര-വിവേശിമ — ഉദകാനി പ്രവിഷ്ണുവാനസി

തൽ ഉപംസ്ഥം മഹൽ — പ്രാവരണം ബൃഹദാസീൽ

തൽ സ്ഥവിരം ആസീൽ — അത്യന്തം സ്ഥൂലഞ്ചാസീൽ

ഹേ ജാത-വേദഃ, തേ

വിശ്വാഃ തന്വഃ — ജാതപ്രജാ, തവ സർവ്വാ
സ്തന്വഃ, സർവ്വാണുദ്ഗാഹി

ബഹുധാ ഏകഃ ദേവഃ

അപശ്യൽ — ഏകോദേവഃ ബഹുപ്രകാരന്യഷ്ട
വാൻ

അർത്ഥം:- വളരെയധികമായ വഷട്കാരമെന്ന ഹവിസ്സു് ദേവന്മാർക്ക് വഹിച്ചതു കാരണം മരണപ്പെട്ട സഹോദരന്മാരുടെ ഇളയവനായ സൌപികനെന്ന അഗ്നി വഷട്കാര ഹവിസ്സേന്തുവാൻ യെപ്പെട്ടു് ദേവന്മാരെ വിട്ടു് ജലങ്ങൾക്കുള്ളിലൊളിച്ചു. മത്സ്യങ്ങളാൽ കാട്ടിക്കൊടുക്കപ്പെട്ട ദേവന്മാരും അഗ്നിയും തമ്മിലുള്ള സംവാദമാണു് ഇതുതന്നെ മൂന്നു സൂക്തങ്ങൾ. ദേവന്മാർ പറയുന്നു.

അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരു തോൽ പാടുകൊണ്ടു് അങ്ങു് ചുറ്റപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടോ, അതു പെരിയതായിരിക്കുന്നു. ഏറ്റവും സ്ഥൂലവുമായിരിക്കുന്നു. ഏല്പാക്കിയെന്ന അഗ്നേ, അന്നാരുടെ

ശരീരം മുഴുവൻ, എല്ലാ അംഗങ്ങളും, പലപ്രകാരത്തിൽ ഒരു ദേവൻ കണ്ടിരിക്കുന്നു.

2 കോമാദദൗകതമസ്സദേവോ
യോമേതന്യോബഹുധാപ്രാപ്തഗൃഹ്
കപാഹമിത്രാവരുണാക്ഷിയന്ത്യ
ഗേർച്ചിശ്ചാസ്സമിധോദേവയാനീഃ

അന്വയം:-

(അഗേർച്ചാക്യം) കഃ മാ
ദദൗ?

— മാം ദൃഷ്ടവാൻ?

യഃ മേ തന്വഃ ബഹുധാ

— മമതന്തർബഹുപ്രകാരേണ
സ്ഥിതാഃ

പരി-അപശ്യൻ

— പരിദൃഷ്ടവാൻ

സഃ ദേവഃ കതഃ?

— ബഹുഷുദേവേഷു കഃ?

ഹേ മിത്രാവരുണാ,

അഗേഃ

— മിത്രാവരുണൌ, അഗേർമ്മമ

വിശ്വാഃ സം-ഇയഃ,

ദേവ-യാനീഃ

— സർവ്വാദീപ്താഃ, ദേവയാനസാധ
നഭൂതാസ്തന്യോദൃഷ്ടാ ഇത്യക്തം
യദി

കപ അഹ ക്ഷിയന്തി?

— കത്രാപി നിവസന്തി?

അർത്ഥം-(അഗ്നി പറയുന്നു.) ആരോണെന്നെക്കണ്ടത്? പലപാടിരിക്കുന്നു എന്റെ അംഗങ്ങൾ ചുറ്റും കണ്ടവൻ ദേവന്മാരുടെ ഇടയിൽ ആരാണ്? അല്ലയോ മിത്രവരുണന്മാരേ, അഗ്നിയായ എന്റെ ദീപ്തങ്ങളും ദേവന്മാർക്ക് യാത്രാസാധനങ്ങളായ എല്ലാ അംഗങ്ങളും കണ്ടു എന്നു പറഞ്ഞുവെങ്കിൽ ആ അംഗങ്ങൾ ഏവിടെയാണിരിക്കുന്നത്?

3 ഐച്ഛാമത്യാബദ്ധയാജാതവേദഃ
 പ്രവിഷ്ടമഗ്നേഅപ്തോഷധീഷു
 തത്പായമോഅചികേച്ചിത്രഭാനോ
 ദശാന്തരൂഷ്ടാഭിരോചമാനം.

അന്വയം:-

(ദേവഃ അഗ്നിം സ്തുവന്തി)

ഹേ ചിത്ര-ഭാനോ,

ജാത-വേദഃ, അഗ്നേ, — ചായനീയരശ്തേ, ജാത
 പ്രജ്ഞാഗ്നേ,

അപ്-സു ഓഷധീഷു

ബദ്ധയാ പ്ര-വിഷ്ടം — ഉദകേഷു സസ്യാദികളിലും ച ബദ്ധ
 പ്രകാരേണ പ്രവിഷ്ടം

ത്വാ ഐച്ഛാമ — ത്വാമന്വൈച്ഛാമ

(അന്വീഷ്യ) അതി-

രോചമാനം തം ത്വാ യമഃ — അതിവ പ്രകാശമാനന്ത്വാം യമഃ
 ദശ-അന്തരൂഷ്ടാൽ

അചികേൽ — ദശസങ്ഖ്യാകാൽ നിഗുഡ
 വാസസ്ഥാനാൽ ജ്ഞാതവാൻ

അർത്ഥം:- (ദേവന്മാരഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു) പുഷ്പരശ്മിയും സർവ്വജ്ഞനുമായ അഗ്നേ, ജലങ്ങളിലും സസ്യാദികളിലും നാനാവിധത്തിൽ പ്രവേശിച്ച അങ്ങയെ ഞങ്ങളന്വേഷിക്കുകയാണ്. തിരഞ്ഞെടുത്തതായ പ്രകാശമാനമായ അങ്ങയെ യമനാണ്. സംഖ്യയിൽ പത്തുള്ള നിഗുഡവാസസ്ഥാനത്തുനിന്നറിഞ്ഞത്. (പത്തു നിഗുഡവാസസ്ഥാനങ്ങൾ-ഭൂമി, അന്തരീക്ഷം, ദ്യോവ്, അഗ്നി, വായു, ആദിത്യൻ, ജലങ്ങൾ, സസ്യാദികൾ, വൃക്ഷങ്ങൾ, പ്രാണികളുടെ ശരീരങ്ങൾ എന്നിവയാണ്.)

4 ഹോത്രാദഹം വരണബിദ്യായം
 നേദേവമായനജനത്രദേവാഃ
 തസ്യമേതന്പാബഹുധാനിവിഷാ
 ഏതമത്ഥന്നചികേതാഹമഗ്നിഃ

അന്വയം:-

(അഗ്നിവാക്യം) ഹേ

വരണ, അഹം ഹോത്രാൽ— ഹോതവ്യാൽ, ഹവിർവൃഹനാൽ
 ബിദ്യേൽ ആയം. — ഭീത ആഗതവാനസ്മി

(അതഃ) മാ ഏവ അത്ര — മാമേവം പൂർവ്വപ്രകാരേണാ
 സ്മിൻ ഹവിർവൃഹനേ

ദേവാഃ ന ഇൽ യനജൻ — നൈവയോജയതു

തസ്യ മേ തന്വഃ ബഹുധാ

നി-വിഷാഃ — അപ്സുനിവിഷാഃ

ഏതം അത്ഥം അഗ്നിഃ

അഹം — ഏതമുവിർവൃഹനകാര്യമഹം

ന ചികേത — ന ബുദ്ധ്യേ, നാങ്ഗീകരോമി

അത്ഥം:- (അഗ്നിയുടെ വാക്യം-ആദ്യം ദേവന്മാരിൽ മിത്ര
 വരണന്മാരോടു പറഞ്ഞു ഇപ്പോൾ വരണനോടു പറയുന്നു.)

അല്ലയോ വരണ, ഞാൻ ഹവിസ്സേന്യുന്നതിൽനിന്ന്
 പേടിച്ചിട്ടാൻ പോന്നതും അക്കാണത്താൽ മുൻമട്ടിൽ ഏന്നെ
 ഹവിസ്സേന്യുന്നതിൽ ദേവന്മാർ നിയോഗിക്കാതിരിക്കട്ടെ
 ഇപ്രകാരം പേടിയുന്ന എന്റെ അംഗങ്ങൾ ജലങ്ങളിൽ നിവേ
 ശിച്ചുപെട്ട ഈ ഹവിസ്സേന്യുന്ന പണി അഗ്നിയായ ഞാനിഷ്ട
 പ്പെടുന്നില്ല, അംഗീകരിയ്ക്കുന്നില്ല.

5 ഏഹിമന്ദ്യേപയുര്യജന്തകാമോ

ഓദ്യതാമസിക്ഷേഷ്യഗ്നേ

സുഗാൻപഥഃ കൃണാഹിദേവയാനാൻ

വഹ്വാനിസുമനസ്യമാനഃ

അന്വയം:-

(ദേവാ: ആഹ്വയന്തി) ഹേ .

അഗ്നേ, ആ ഇഹി — ആഗച്ഛ

മനു: ദേവ-യു: യജ്ഞ-

കാമ: — രാജാമനുദ്യേവാൻ യഷ്ടുമിച്ഛൻ
യജ്ഞകാമോ ഭവതി

അരം-കൃത്യ — സ്വമാത്മാനമലബ്ധ്കർവ്വൻ

തമസി ക്ഷേഷി — അന്യൈർജ്ഞാനമശക്യേന്മ
കാരേണിവസസി

ദേവ-യാനാൻ — ദേവാൻ പ്രതിയൈമ്മനുഷ്യം
ഗച്ഛന്തി താൻ

പഥ: സു-ഗാൻ കൃണഹി — മാഗ്നാൻ, സുഖഗമനാൻ കൃത

സു-മനസ്യമാന:

ഹവ്യാനി വഹ — സൗമനസ്യമാചരംസ്തപം
ഹവിംഷി വഹ

അർത്ഥം:- (ദേവന്മാർ വിളിക്കുന്നു) അല്ലയോ അഗ്നേ, വന്നാ
ലും. രാജാവായ മനു ദേവന്മാരെ യജ്ഞിയാണിച്ഛിച്ചു യോഗ
കാംക്ഷിയായിരിക്കുന്നു. അങ്ങ് സ്വയമലങ്കരിച്ചു, തേജോ
വലയം ധരിച്ചു, ആർക്കുമറിയാൻ പറ്റാത്ത ഇരുട്ടിൽ നിവസിക്കു
ന്നു. ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കാൻ മനുഷ്യർ പോകുന്ന മാഗ്ന
ങ്ങളെ സുഗമങ്ങളാക്കിയാലും. നല്ല മനസ്സോടെവന്നായി അ
ങ്ങ് ഹവിസ്സുകളേന്തിയാലും.

6 അഗ്നേ: പൂർവ്വേ ഭ്രാതരോ അർത്ഥമേതം

രഥീവാധ്യാനമനാ വരീവു:

തസ്മാദ് ഭിയാ വരണമുരമായ

ങ്ഗൈരോനക്ഷേപ്താർവിജേജ്യായാ:

അന്വയം:-

(അഗ്നിർബ്രൂതേ, ഹേ ദേവാ:)

അഗ്നേ: (മമ) പൂർവ്വേ — പൂർവ്വാൽപന്നാ:

ഭ്രാതര: — ഭൂപതിർഭവനപതിർഭൂതാനാം
പതിരിതിത്രയോഗ്രജാ:

ഏതം അതം.	— ഹവിർവൃഹനാവ്യങ്ക്യാര്യം
രഥീ-ഇവ അധ്വാനം.	— യഥാരഥീ അധ്വാനം വൃണോതി തദേന്ദ്രം
അന ആ അവരിവു:	— അനക്രമേണ വൃതവന്തഃ (അഥാ കർവ്വന്തസ്സേഹതാ)
തസ്മാൽ ഹേ വതണ,	
ഭിയാ	— ഭീത്യാ
ദൂരം ആയം.	— ദൂരദേശമാഗതവാൻ
(കിഞ്ച) ക്ഷേപ്താഃ	— ഇഷ്ട ക്ഷേപ്താഃ
ജ്യായാഃ ഗൌരഃ ന	
അവിജേ	— ജ്യാസകാശാൻ ഗൌരമൃഗ ഇവാകമ്പേ

അതം.—(അഗ്നി പറയുന്ന.) അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, അഗ്നി യായ ഏന്ദ്രൻ ജ്യേഷ്ഠന്മാർ, ഭൂപതി, ഭുവനപതി, ഭൂതപതി എന്നീ മൂന്നുപേർ ഈ കാര്യത്തിനായി, തേരാളി വഴി തിരഞ്ഞെടുക്കുന്നപോലെ, ഹവിസ്സേന്യുന്ന കർമ്മ ക്രമത്തിൽ വരിച്ച ആ ജ്യേഷ്ഠപ്രാതാക്കാരം അപ്രകാരം ചെയ്ത് മരണപ്പെട്ടു. അതിനാൽ അല്ലയോ വതണ, യംകൊണ്ടു ഞാൻ അകലത്തേക്കു പോന്ന അമ്പെയ്യുന്നവന്റെ ഞാണിപ്പിന്നിന് ഗൌരമാൻ എന്ന പോലെ ഞാൻ വിറയുന്ന.

7 കർവ്വന്തസ്തേഹവ്യങ്ക്യാര്യം
യഥായുക്തോജാതവേദോനരിഷ്ട്യാഃ
അഥാവഹാസിസമനസ്യമാനോ
ഭാഗന്ദേവേദ്യോഹവിഷ്ണുജാത

അന്വയം:—

(ദേവപാക്യം)

ഹേ സ-ജാത, ജാത-വേദഃ,

അഗ്നേ,

യദി ആയുഃ അജരം.

(താൻ) തേ കർമ്മ:

— ശോഭനജന്മൻ, ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ

— ആയുഷ്യം ജരാഭിതമസ്തി

— തവാത്മം കർമ്മ:

യുക്തഃ യഥാ ന രിഷ്യഃ — തേനായുഷായുക്തോ യഥാ തപഃ
 ന ത്രിയസേ തഥാ കർമ്മഃ
 അഥ സ-മനസ്യമാനഃ — സൌമനസ്യങ്ക്രീഡൻ
 ഹവിഷഃ ഭാഗം ദേവേഭ്യഃ
 വഹാസി — വഹ

അർത്ഥം:- (ദേവവാക്യം) നൽപിറവിയൊത്ത, എല്ലാമറി
 യുന്ന അഗ്നേ, യാതൊന്നും ആയുസ്സ് ജരാഭിതമാകുന്നുവോ,
 അതങ്ങല്ലവേണ്ടി ഞങ്ങൾ ചെയ്യാം. അപ്രകാരമായുണ്ണാത്തവ
 നായി അങ്ങ മരിയ്ക്കാത്ത മട്ടിലാക്കാം. എന്നി നല്ല മനസ്സാത്ത
 വനായി ഹവിസ്സിന്റെ ഭാഗം ദേവന്മാർക്കെത്തിച്ചാലും.

8 പ്രയാജാനേ അനുയാജാശ്ച കേവലാ
 നൃജ്ജസ്വന്തം ഹവിഷോ ഭത്തഭാഗം
 ഘൃതഞ്ചാപാം പുരുഷഞ്ചൈരഷധീനാ
 മഗ്നേ ശ്ചഭീഷമാ യുരസ്മദേവഃ

അന്വയം:-

(അഗ്നിവാക്യം) ഹേ ദേവഃ

മേ പ്ര-യാജാൻ	— പ്രധാനസ്യ പ്രമുഖേ യഷ്ടവ്യാനേ
	തന്നാമകാൻ ഹവിഷാഗാൻ
അനു-യാജാൻ ച	— പ്രധാനാൽ പശ്ചാദ്യഷ്ടവ്യാൻ
	ഹവിഷാഗാൻ
കേവലാൻ ഭത്ത	— അസാധാരണാംശ്ച പ്രയച്ചത
(തഥാ) നൃജ്ജസ്വന്തം	— അഭീഘാരണാൽ സാരവന്തം
ഹവിഷഃ ഭാഗം	— സ്വീഷ്ടകൃദാഖ്യം ഭാഗം ഭത്ത
(ക്രിഞ്ച) അപാം ഘൃതം ച	— അപാം സാരഭൂതമാജ്യഭാഗാദി
	സാധനം ച
ഔഷധീനാം പുരുഷം ച	— ഔഷധീഭ്യ ഉൽപന്നം
	പുരോധാഗം ഭാഗഞ്ച ഭത്ത
(ക്രിഞ്ച) അഗ്നേഃ (മമ)	
ഭീഷം ആയുഃ ച അസ്മ	— വഷട്കാരകൃതം വധഭയം
	മാഭൂതി

അർത്ഥം.—(അഗ്നിവാക്യം) അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, എനിക്കു പ്രധാനം പ്രയാനം (ഹോമക്രിയയിൽ മുഖ്യഘട്ടമാണ് പ്രധാനം) മുൻപോമിയില്ലാത്ത പ്രയാജങ്ങളെന്ന ഹവിഷാഗങ്ങളും പ്രധാനം ശേഷം ഹോമിക്കപ്പെടുന്ന അനയാജങ്ങളെന്ന ഹവിഷാഗങ്ങളും അസാധാരണ ഹവിഷാഗങ്ങളും തന്നാലും. അതുപോലെ ചോട്ടം ചോട്ടം നൈ ഉപസ്തരിച്ച് സാരവത്തായ സ്വിഷ്ടകൃതു എന്ന ഭാഗവും തന്നാലും. ജലത്തിന്റെ സാരാംശമായ നെയ്യും സസ്യദികളെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ പുരോധാശമെന്ന ഹവിഷാഗവും തന്നാലും. കൂടാതെ അഗ്നിയായ എനിക്കു ദീപ്തമായ ആയസ്സുണ്ടാവട്ടെ. വഷട്കാരംകൊണ്ടുള്ള മരണഭയമുണ്ടാകാതിരിക്കട്ടെ.

9 തവ പ്രയാജാ അനയാജാശ്ച കേവല
ഊർജസ്വനോ ഹവിഷസ്തനുഭാഗാഃ
തവാഗ്നേയേഷണാ യമസ്തസർവ്വ
സുഭ്യന്നമന്നാം പ്രദീശശ്ച തസ്രഃ

വ. 11

അന്വയം:—

(ദേവാഃ പ്രതിവദന്തി)

ഹേ അഗ്നേ, തവ പ്ര-

യാജാഃ അനയാജാഃ ച — തേ ഹവിഷാഗാഃ

കേവലേ, ഊർജസ്വനാഃ — അസാധാരണാഃ ബലവന്തഃ

ഹവിഷഃ ഭാഗാഃ സുത — ചേതു

അയം സർവ്വഃ യജ്ഞഃ

തവ അസ്തു — തവൈവ ഭവതു

(തഥാ) ചതസ്രഃ പ്രദീശഃ

തുഭ്യം നമന്നാം

— (അത ഏഹി ഹവിർവൃഹ)

അർത്ഥം.—(ദേവന്മാർ പറയുന്നു.) അല്ലയോ അഗ്നേ, അങ്ങനെയുള്ള അനയാജങ്ങളും അസാധാരണങ്ങളും ബലവത്തുള്ളവയായ ഹവിഷാഗങ്ങളും ഭവിക്കട്ടെ. എല്ലാ യജ്ഞങ്ങളും അങ്ങനെ ഭവിക്കട്ടെ. അതുപോലെ നാലു ദിക്കുകളും അങ്ങനെ കമ്പിക്കട്ടെ. എനി വരൂ. ഹവിസ്സേതു.

വക്രം 12. സൌചികോഗ്നിരൂഷിഃ വിശ്വേ ദേവാ ദേവതാ.

1 വിശ്വേദേവാശ്ശാസ്തനമായഥേഹ
 ഹോതാവൃതോമനവൈയന്നിഷദ്യ
 പ്രമേബ്രൂതഭോഗധേയംയഥാവോ
 യേനപഥാഹവ്യമാവോവഹാനി

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വേ ദേവാഃ,	— സർവ്വേദേവാഃ,
യഥാ ഇഹ ഹോതാ വൃതഃ	— യജ്ഞേ ഹോതുത്വേന വൃതോഹം
മനവൈ	— വേതസ്സേമി
യശ്ച നി-സദ്യ	— യസ്മാന്നിഷദ്യസ്സേമി
മാ ശാസ്തന	— മാമനുജ്ഞാനുജ്ഞ
മേ ഭോഗ-ധേയംയഥാ വഃ	— മമഭോഗം യഥായുയങ്ക്ലപിത
	വന്തഃ
(തഥാ തം) പ്ര ബ്രൂത	— വദത
യേന പഥാ വഃ ഹവ്യം	
ആ വഹാനി	— വഹനങ്ക്രോമി തച്ചബ്രൂത

അർത്ഥം.-അല്പയോ സർവ്വന്മാരായ ദേവന്മാരേ, എപ്രകാരമാണ് യജ്ഞത്തിൽ ഹോതാവായി വരിയ്ക്കപ്പെട്ട ഞാൻ നിങ്ങളെ സ്തുതിയ്ക്കുക എന്നും എവിടെയിരുന്നാണ് സ്തുതിയ്ക്കുക എന്നും എന്നെ ശാസിച്ചാലും. എന്നിങ്ക ഭോഗം എപ്രകാരം നിങ്ങൾ കല്പിച്ചിട്ടുണ്ടോ അതു പറഞ്ഞാലും ഏതു വഴിയ്ക്കാണ് ഹവിസ്സേന്തി വരേണ്ടതെന്നും പറഞ്ഞാലും.

2 അഹംഹോതാന്യസീദംയജീയാൻ
 വിശ്വേദേവാമനുജ്ഞാനി
 അഹരഹരശ്ചിനാധാര്യവംവാം
 ബ്രഹ്മാസമീദംവതിസാമിതിർവാം

അന്വയം:-

- യജിയാൻ അഹം — യഷ്യതമോഹം
 ഹോതാ നി അസിദം — ഹോതാസന്നിഷണ്ണാസ്മി
 (നിഷഭനേ തന്നിഷണ്ണം)
 മാ വിശ്വേ ദേവാഃ — മാംസർവ്വേ ദേവാഃ
 മരുതഃ ജനന്തി — തേപ പ്രേരയന്തി
 ഹേ അശ്വിനാ വാം
 ആധാര്യവം — യവയോരധാര്യകൗ
 അഹിഃ-അഹിഃ — പ്രതിദിനം കർവ്വം
 സം-ഇതി ബ്രഹ്മാ വേതി — സമീദ്ധശ്ചക്രമാ, സോമഃ
 ബ്രഹ്മാവേതു
 (യാ) ആ-ഇതിഃ — ആധാര്യവനേഷ്വിതവത്യാം
 ഹോതവ്യം
 സാ വാ, — യവാഭ്യോം വേതി, വേതു

അർത്ഥം:- ഏതാവും യഷ്ടാവായ ഞാൻ ഹോതാവായിരിക്കുന്ന സ്ഥാനത്തിരിക്കുന്ന എന്നെ എല്ലാ ദേവന്മാരും മരുതരും ഹവിസ്സേന്താൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നു. അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളുടെ അധാര്യകൗം ദിവസംപ്രതി ചെയ്യപ്പെടേണ്ടതാകുന്നു. ദീപ്തനായ ചന്ദ്രൻ ബ്രഹ്മനെന്ന ജ്യോതിക്കായി ഭവിക്കട്ടെ. യാതൊരാളുമതി അധാര്യകർമ്മമനുഷ്ഠിക്കുന്നവർ ചെയ്യേണ്ടതാണോ, ആ ആഇതി നിങ്ങൾക്കു ഭവിക്കട്ടെ.

അയം യോഹോതാ കിരുസയമസ്യ
 കമപ്യഹേയതി സമഞ്ജന്തി ദേവാഃ
 അഹരഹജായതേമാസിമാ
 സ്യമാദേവാഭിരഹവ്യവാഹം

അന്വയം:-

- യഃ അയം ഹോതാ — കഃ, കീദൃശഃ വേതി?
 സം കിഃ? — തസ്യകോ വ്യാപാരഃ?
 ദേവാഃ യതി സം-അഞ്ജന്തി — യദ്ധഹവിദ്യേവാഃ പ്രാപ്തവന്തി
 യമസ്യ കം അപി ഊഹേ? — തൃത്യോഭിതഃ കമപിഹതം
 വഹതി?

(കിഞ്ചാഗ്നിഃ) അഹഃ-അഹഃ

ഉ ജായതേ — പ്രതിദിനമേവാഗ്നിഹോത്രാത്ഥം
പ്രാദുർവതി

(തഥാ) മാസി-മാസി

— പ്രതിമാസം പിതൃര്യജ്ഞാത്ഥം
ജായതേ

അഥ ദേവാഃ ഹവ്യ-വാഹം

ധീരേ — ഇമമഗ്നിം തേ ഹവിഷാം
വോശ്വാരം ധൃതവന്തഃ

അർത്ഥം:-ഹോതാവായ ഈയുള്ളവൻ ആരാണ്? എന്തു മട്ട്
കാണുന്നത്? എന്താണയാളുടെ വൃത്തി? ദേവന്മാർ പ്രാപിക്കുന്ന
ഹവിസ്സ് യാതൊന്നോ, ആ ഏതോ ഹോമിയ്ക്കുപ്പെട്ട ഹവിസ്സ്,
മരണത്തെ പേടിച്ച് അയാളേതുന്നു. (അഗ്നി ഇവിടെ സ്വയം
ആത്മപരിഹാസമായി പറയുകയാണ്.) പിന്നെ, ദിവസ
ത്തോറും അഗ്നിഹോത്രകർമ്മത്തിനും മാസത്തോറും പിതൃകർമ്മത്തി
നും അഗ്നി ആവിർവ്വിക്കുന്നു. അപ്പോൾ ദേവന്മാർ ഈ അഗ്നി
യായ ഏന്നെ ഹവിസ്സേതുന്നവനായി ധരിച്ചിരിക്കുന്നു, ആക്കി
യിരിക്കുന്നു.

4 മാന്ദേവാദധീരേഹവ്യവാഹ

മപതൃക്തം ബഹുക്രിമാചരന്തം

അഗ്നിർവ്വിചാൻയജ്ഞന്നഃ കല്പയാതി

പഞ്ചയാമന്ത്രിവൃതം സപ്തതന്ത്രം

അന്വയം:-

അപ-തൃക്തം — അപക്രമയാഗതം

ബഹു, ക്രിമാ ചരന്തം — ബഹുനി ക്രിമാണി സ്ഥാനാനി
ഗച്ഛന്തം

മാ. ദേവാഃ ഹവ്യ-വാഹം

ധീരേ — ഹവിർവ്വോശ്വാരഞ്ഃ കൃതവന്തഃ

(അയം) 'അഗ്നിഃ വിചാൻ' — 'സർവ്വജ്ഞാനൻ

പഞ്ച-യാമം — പഞ്ചവിധഗമനം

ത്രി-വൃതം, സപ്ത-തന്ത്രം — സവനത്രയോപേതം, സപ്ത
മനോമയൈസ്സതിഭിർ
വ്വിസ്മൃതം

ന യജ്ഞം കല്പയാതി' — കല്പയാതി' ഇതിമനീഷയാ
ധീരേ,

അർത്ഥം.-കടന്നുപോയി മടങ്ങിവന്നവനും വളരെ കഷ്ടപ്പാട്
കൾ പ്രാപിച്ചവനും (പല സ്ഥാനങ്ങളിലും പോയവനും) ആയ
അഗ്നിയായ ഏന്നെ ദേവന്മാർ ഹവിസ്സേന്തുനവനാക്കിയിരി
ക്കുന്നു 'ഈ അഗ്നി ഏല്പാലറിയുന്നവനായി അഞ്ചുപിധം ഗമന
ങ്ങളോടുകൂടിയതും (ആദിത്യത്വദ്രവസുചന്ദ്രപിതൃക്കൾക്കു് ഭാഗ
ങ്ങളോടുകൂടി പോകുന്നതും) മൂന്നു സവനങ്ങളോട് കൂടിയതും ഗാ
യത്ര്യാദികളായ ഏഴ് മന്ത്രസ്സുകളിലുള്ള സ്തതികൾ നിരന്നതാ
യായ യജ്ഞം നമുക്കുണ്ടാകുന്നു' എന്നു ബോധിച്ചിട്ടാണ് ഏന്നെ
ഹവിസ്സേന്തുനവനാക്കിയതു്.

5 ആവോയക്ഷ്യതൃതാംസുവീരം

യഥാവോദേവാവരിവകരാണി

ആബാഹ്നാർവ്വഭൂമിത്രസ്യധേയാ

മഥേമാവിശ്വാഃപുതനാജയാതി

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാഃ, വഃ വരിവഃ
യഥാ കരാണി

— യജ്ഞാകം ഹവിരൂപന്ധനം യഥാ
കരവാണി

(തഥാ) വഃ അമൃത-ത്വം,
സു-വീരം ആ യക്ഷി

— അവിനാശിത്വം
സുപുത്രഞ്ചായാചേ

(കിഞ്ച) ഇന്ദ്രസ്യ ബാഹ്നാഃ
വഭ്രുഃ ആ ധേയാഃ

— അഗ്നേഹ്നാതുത്വാഭാവേ ഇന്ദ്രസ്യ
സോഽഭ്യേഭാവാൽ ദുർബ്ബലത്വേന
വഭ്രുധാരണം നോപപദ്യതേ,
തത്ത്വേൻ കൃത്വാ ബാഹ്നാർവ്വഭൂ
ഭേഗ്രാഹയാമി

അഥ ഇമാഃ വിശ്വാഃ
പുതനാഃ ജയാതി

— സർവ്വാശ്ചതുസേനാജയാതി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾക്ക് ഹവിർദ്വന്തം
 ഞാനുണ്ടാക്കിത്തരുന്നപോലെ, നിങ്ങളോട് അമരത്വത്തെയും
 സർവ്വത്വനെയും ഞാൻ യാചിക്കുന്നു. ഇന്ദ്രനേക്കൊണ്ട് വജ്രം
 കൈകളിലെടുപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. (അഗ്നി ഹോതൃത്വം വിട്ടപ്പോൾ ഇ
 ന്രന്ദ്വം സോമാദിഹവിസ്സുകൾ കിട്ടാത്തതാൽ ദുർബ്ബലത്വംകൊ
 ണ്ട് വജ്രായുധം ധരിയ്ക്കപ്പെടാതായി. ഞാൻ ഹോതാവായി ഹ
 വിസ്സുകളെത്തിച്ച് വജ്രം കയ്യേന്തിക്കുന്നുണ്ട്.) പിന്നെ, ഈ
 എല്ലാ ശത്രുസേനകളെയും ജയിക്കും.

6 ത്രിണീശതാത്രിസഹസ്രാണി

ത്രിശുഭദേവാനവചാസപര്യൻ

ഔഷൻഘ്നൈരസൗത്രണൻബഹിരസ്രാ

ആദിദ്ധോതാരന്നസാദയന്ത

വ. 12

അന്വയം:-

ത്രിണീ ശതാ ത്രി സഹസ്രാണി

ത്രിശുഭ ച നവ ച	—	ഏതൽസങ്ഖ്യാകാഃ
ദേവാഃ ഘ്നൈരഃ ഔഷൻ	—	ക്ഷരതദിരാഭൈജ്ഞിതവന്തഃ
അഗ്നിഃ അസപര്യൻ	—	മാം പര്യചരൻ
അസൈ ബഹിഃ		
അസ്സൗത്രണൻ	—	മഹ്യമാസൗത്രവന്തഃ
ആൽ ഇൽ	—	ആസ്സരണാനന്തരം
ഹോതാരം നി		
അസാദയന്ത	—	നിയമേനാസാദിതവന്തഃ

അർത്ഥം-മുഖ്യായിരത്തിമുന്താറികൂപ്പത്തൊമ്പതു ദേവന്മാർ
 ഒഴുകുന്ന നൈതുകി അഗ്നിയായ ഏനെ പരിചരിച്ചു. ആ ഏ
 നിയ്ക്കായി ഭം വിരിച്ചു. അതിന്നുശേഷം ഹോതാവായി നിയ
 തമായിത്തീർത്തു.

വർഗ്ഗം 13—14. ദേവാ അഗ്നിശ്ച ഋഷയഃ ജഗതിത്രിഷ്ടാ
ഛന്ദസീ, അഗ്നിദ്രോപാശ്ച ദേവതാ

1 യമൈച്ഛാമനസാസോഽഽയമാഗാ
ഋണസ്യവിഭാൻപരഷശ്ചികിത്വാൻ
സനോരക്ഷദ്രോപതാതായജീയാ
ന്നിഹിഷഥ്സദന്തരപൂർവ്വോഅസ്മൽ

അന്വയം:-

യം മനസാ ഐച്ഛാമ	— യമഗ്നി. വയം. ഹവിഷ്ഘ്രാ പണബുദ്ധ്യാമ്പിഷ്ഠപന്തഃ
ഋണസ്യ വിഭാൻ (തഥാ) പരഷഃ ചികിത്വാൻ	— യജ്ഞജാനൻ — പരംഷി. സന്ധാതവ്യാന്യ ഓഗാനി ഗച്ഛൻ
സഃ അയം ആ അഗാൽ	— ആജഗാമ
യജീയാൻ സഃ നഃ	— യഷുവ്യസ്തോസ്മാകം
ദ്രോപതാതാ യക്ഷൽ	— യജേണ യജതു
അന്തരഃ	— ഋഗ്വിജാം യഷുവ്യാനാ ദേവാനാമദ്ധ്യേ സഞ്ചരൻ
അസ്മൽ പൂർവ്വഃ	— അസ്മത്തോ ദേവേഭ്യഃ പൂർവ്വ ഭാവിസൻ
നി സഥ്സൽ ഹി	— വേദ്യാന്യസീദൽ

അർത്ഥം.-യാതൊരഗ്നിയെ ഹവിസ്സേന്തുനതിന്നദ്ദേശിച്ച്
(ദേവന്മാരായ) നമ്മളന്വേഷിച്ചുവോ, യജ്ഞമറിയുന്നവനും
അതിന്റെ ഉട്ടിച്ചേർക്കാവുന്ന അംഗങ്ങളിലെത്തിയവനുമായ
(യജ്ഞജ്ഞാസ്സംബന്ധിച്ച ഐച്ഛാ കർമ്മങ്ങളിലും എന്തുനവൻ
ഭായ) ആ അഗ്നിവന്നെത്തി. ഏറ്റവും യഷ്യാവായ അദ്ദേഹം
നമ്മെ ഉദ്ദേശിച്ച യജ്ഞത്തിൽ യജിക്കട്ടെ. ഋഗ്വിജകൾക്കും
യഷുവ്യദേവന്മാരായ നമുക്കുമിടയിൽ നടന്നുകൊണ്ടു് ദേവന്മാർ
രായ നമുക്കു മുമ്പനായി വേദിയിലിരിക്കട്ടെ. (അഗ്നിയെ
കത്തിച്ചിട്ടുപേണം ദേവന്മാരെ വിളിക്കാൻ.)

2 അരാധിഹോതാനിഷടായജീയാ
 നഭിപ്രയാംസിസുധിതാനിഹിഖ്യൽ
 യജാമഹൈയജ്ഞിയാൻ ഹന്തദേവാ
 ഈളാമഹൈഃഋദ്ധ്യാആജേന

അന്വയം:-

(അയമഗ്നി:) ഹോതാ,
 യജിയാൻ

— ഹോമനിഷ്ടാഭക്തഃ,
 യഷ്ട്യതമശ്വസൻ

നി-സദാ അരാധി

— വേദ്യാന്നിഷ്ടനേന
 സിദ്ധോഭൂത്,
 ആഹുതിയോഗ്യോഭൂത്

(തഥാഭൂതോയം)

'യജ്ഞിയാൻ
 ദേവാൻ ഹന്ത ആജേന

— യഷ്ടവ്യാൻ ആഹുതിഭാജഃ

യജാമഹൈ

— ശീഘ്രം യജാമഹൈ ഇതി

ഈദ്ധ്യാൻ ഈളാമഹൈ

— സ്തുതിഭാജാനേവാൻ സ്തുത്യാ
 ഈളാമഹൈ ഇതി ച ബുദ്ധ്യാ

സു-ധിതാനി പ്രയാംസി

— സുഷ്ണിഹിതാനി ചതപരോധാ
 ശാഭിനി ഹവിഷി

അഭി ഹി ഖ്യൽ

— അഭിചഷ്ടേ, സർവ്വതഃ പശ്യതി

അർത്ഥം:-ഈ അഗ്നി ഹോമകർത്താവായി, ഏതരവും യഷ്ടാ
 വായി വേദിയിലിരുത്തൽകൊണ്ട് സിദ്ധനായിരിക്കുന്നു, ഹോ
 മയോഗ്യനായിരിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് 'യഷ്ടവ്യ
 യാതം ആഹുതികൾക്കുവേണ്ടിയായ ദേവന്മാരെ നെയ്യാൽ വേഗം
 യജിച്ചേക്കാമെന്നും സ്തുത്യർഹമായ അവരെ സ്തോത്രംകൊണ്ട് സ്തു
 തിച്ചേക്കാം' എന്നുമുള്ള ബുദ്ധിയോടുകൂടി നന്നായി നിരന്തരിച്ച
 ചതപരോധാശാഭിഹവിസ്സുകളെ നോട്ടിക്കുന്ന നോക്കുന്ന.

3 സാധാമകദ്വേവവിതിന്നോഅദ്യ
 യജ്ഞസ്യജിഹ്വാമപിദാമഗൃഹ്യാം
 സആയുരാഗാൽസുരഭീർവ്വസാനോ
 ദ്രോമകദ്വേവഹ്വിതിന്നോഅദ്യ

അന്വയം:-

(അയമഗ്നിഃ) അദ്യ നഃ
 ദേവ-വിതി.

— ദേവാനാം ഹവിർക്ഷണോപേതം
 യജ്ഞം.

സാധാമ. അകഃ
 (വയഞ്ച) യജ്ഞസ്യ
 ഗൃഹ്യാം
 ജിഹ്വാം അപിദാമ

— സാധുമാകരോൽ

— ഗുരൂതരാം.

— ലബ്ധവന്തസ്യ (അഗ്നിഹി
 യജ്ഞസ്യ ജിഹ്വാ)

സഃ സുരഭീഃ ആയുഃ
 വസാനഃ

— സുഗന്ധഃ, ദേവൈർവൃത്ത
 മായുഷ്യന്ധാരയൻ

ആ അഗാൽ
 (ആഗത്യപ) നഃ ദേവ-
 ഹ്വിതി.

— ആഗച്ഛതി

അദ്യ ദ്രോം അകഃ

— ദേവാനാമാഹ്വാനവന്തം യജ്ഞം
 — കല്യാണഭക്തവാൻ

അർത്ഥം:- ഈ അഗ്നി ഇപ്പോൾ ദേവന്മാർക്ക് ഹവിർക്ഷണ
 മൊത്ത നമ്മുടെ യജ്ഞത്തെ സാധുവാക്കി നമ്മളാകട്ടെ യജ്ഞ
 ത്തിന്റെ നാവു കിടച്ചവരായി (അഗ്നി യജ്ഞത്തിന്റെ നാവ
 ത്രേ) സുഗന്ധിയും ദേവന്മാർ കൊടുത്ത ആയുസ്സു ധരിയ്ക്കുന്നവൻ
 മായ അദ്വേഹം ഇതാവതന്നു. വന്നിട്ട്, ദേവന്മാർക്ക് വിളിപ്പുണ്ടു
 നമ്മുടെ യജ്ഞത്തെ മംഗളകരമാക്കി.

4 തദ്യദ്വാപഃപ്രഥമംസീയ
 യേനാസ്മാൻഅഭിദേവാഅസാമ
 ഊജാദേതയജ്ഞിയാസഃ
 പഞ്ചജനാമഹോത്രഞ്ജയധഃ

അന്വയം:-

(അഗോർവാക്യം) യേന
ദേവാഃ അസുരാൻ അഭി
അസാമ

— യേനവചസാഹം
ദേവാശ്ചാസുരാനഭിവേമ

അദ്യ വാചഃ പ്രഥമം തൽ — ഇദാനീമ വാചാമുഖ്യന്തദ്വചഃ
മസീയ — മംസീയ, ഉച്ഛാരയാമി

'ഹേ ഉജ്ജ-അഭഃ, ഉത
യജ്ഞിയാസഃ — അന്നാഭഃ, യജ്ഞാഹ്വഃ

ഹേ പഞ്ച ജനാഃ — ദേവമനുഷ്യാദയഃ, യുയം

മമ ഹോത്രം ജ്വഷധം — ഹോത്രത്വം സേവദ്ധം'

(ഏവമുപധാനേ സർവ്വേദേവാഃ അഗ്നിമനുഭൂന്തി)

അർത്ഥം:- (അഗ്നിവാക്യം) യാതൊരു വാക്കിനാൽ ഞാനും ദേവന്മാരും അസുരന്മാരെ തോല്പിക്കുമോ, വാക്കുകളിൽ മുഖ്യമായ ആ വചനം ഞാനുച്ചരിക്കുന്നു. 'അല്ലയോ അന്നഭക്ഷകരേ, യജ്ഞാർഹന്മാരേ, ദേവമനുഷ്യാസുരഗന്ധർവ്വരാക്ഷസരായ പഞ്ചജനങ്ങളേ, നിങ്ങൾ ഏന്റെ ഹോത്രത്വം (വിളി) സ്വീകരിച്ചാലും'. (ഇപ്രകാരമുണ്ടല്ലോ, എല്ലാ ദേവന്മാരും അഗ്നിയെ ക്രമത്തിലുദ്ധരിക്കുന്നു.)

5 പഞ്ചജനാമമഹോത്രജ്വഷന്താ
ഓഗോജാതാഉതയേയജ്ഞിയാസഃ
പൃഥിവീനഃപാത്മിവാൽപാത്വംഹസോ
ന്തർക്ഷന്ദിവ്യാൽപാത്വസ്മാൻ

വ. 13

അന്വയം:-

പഞ്ച ജനാഃ,	— ദേവ മനുഷ്യാദയഃ
മമ ഹോത്രം ജ്വഷന്താം	— ആഹ്വാനം സേവന്താം
(അപിച) ഗോ-ജാതാഃ	— ഭൂമ്യോമുൽപന്നാഃ
ഉത യേ യജ്ഞിയാസഃ	— യജ്ഞാഹ്വസ്സന്തി, തേപിമമഹോത്രജ്വഷന്താം
(കിഞ്ച) പൃഥിവീ	— പൃഥിവീദേവതാ

പാതമിവാൽ അഹസഃ

നഃ പാതു

— പൃഥിവീ സംബന്ധാൽ
പാപാദ്രക്ഷതു

(അഥാ) അന്തരീക്ഷം

ദിവ്യാൽ

— ദിവീഭവാൽ പാപാൽ

അസ്മാൻ പാതു

— രക്ഷതു

അതഥം ഭേദമനുഷ്യാദി പഞ്ചജനങ്ങൾ ഏന്റെ വിളി സ്വീകരിക്കട്ടെ പിന്നെ ഭൂമിയിൽ പിറന്നവരും യജ്ഞാൻ രഥേവരോ, അപരം ഏന്റെ വിളി കൈക്കൊള്ളട്ടെ ജോമങ്ങളായ പാപങ്ങളിൽ നിന്ന് ഭൂമീദേവി നമ്മളെ രക്ഷിയ്ക്കട്ടെ അതുപോലെ അന്തരീക്ഷ ദേവത ദിവ്യങ്ങളായ പാപങ്ങളിൽ നിന്ന് നമ്മളെ രക്ഷിയ്ക്കട്ടെ

6 തത്തുന്തന്വന്തസോഭാനമന്വിഹി

ജ്യോതിഷുതഃ പഥോ രക്ഷധിയാ കൃതാൻ

അനലം ബണവയത ജോഗ്ദ്ധാമപോ

മനഃ പജനയാ ദൈവ്യഞ്ജനം

അന്വയം -

(ഹേ അഗ്നേ,) തത്തു.

തന്വൻ

രജസഃ ഭാനം അന്ത ഇഹി

— യജ്ഞ

— ലോകസ്യ ഭാസകമാദിത്യമന്ത
ഗച്ഛ, രശ്മിഭാരാ സൂര്യമണ്ഡലം
പ്രവിശ

(കിഞ്ച) ധിയാ കൃതാൻ

— കമ്മണാസമ്പാദിതാൻ

ജ്യോതിഷുതഃ പഥഃ രക്ഷ

— പ്രകാശവതസ്വർഗ്ഗസ്യ ഗമന
മാഗ്ഗാൻ പാലയ

(കിഞ്ചസോഹി)

ജോഗ്ദ്ധാ.

— സ്നോത്പന്നം.

അപഃ അനലം ബണം.

വയത

— ക്രിയയാ വ്യാപ്തം കമ്മ അന്തരികരഞ്ജകരോതു

(സത്വം) മനു: വേ	— മനുവ്യ: സുത്യോവേ
(കിഞ്ച) ദൈവ്യം ജനം	
ജനയ	— ദേവസംഘമുൽപാദയ,
	യജ്ഞാദി ഗമനവന്തങ്ക്രത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, യജ്ഞം പടർത്തി, ലോകത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന ആദിത്യനെ അനുഗമിച്ചാലും, രശ്മിവഴി സൂര്യമണ്ഡലം പ്രാപിച്ചാലും. പിന്നെ ശോഭനങ്ങളും കർമ്മത്താൽ സമ്പാദിതങ്ങളുമായ സ്വർഗ്ഗമാഗ്ഗങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. കൂടാതെ ആ അഗ്നി, സ്തോത്രാക്കളുടെ ക്രിയാപൂർവ്വമായ കർമ്മത്തെ എല്ലാറ്റിനേക്കാളും മേലെയാക്കട്ടെ. ആ അവിടുന്ന് സുത്യനായി വേിച്ചാലും. ദേവസംഘത്തെ യജ്ഞാദിഗാമിയാക്കിയാലും. (ഈ ലൂക്കിൽ തന്തു തന്വൻ എന്നതിന് നൂൽനൂറ്റുകൊണ്ട് എന്നും മേലോട്ടുതിന്നസാരമായും അർത്ഥം പറഞ്ഞു ഗാന്ധിജി സ്തൂയച്ചുകൊടുത്ത ഒരു കത്തു 'യങ്'ഇന്ത്യ'യിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിക്കണ്ടിട്ടുണ്ട്. അപ്രകാരമതിന്നർത്ഥം സൂമാർ താഴെ പറയുന്ന വിധമാണ്: നൂൽനൂൽപ് യജ്ഞം അനുഷ്ഠിക്കുന്നവർ നൂലാകുന്ന രശ്മി വഴിയ്ക്കു സർവ്വേശ്വരനായ ആദിത്യനെ പ്രാപിക്കാൻ അഗ്നിയോടഭ്യർത്ഥിക്കുന്നു. കർമ്മംകൊണ്ടു നേടിയ മാഗ്ഗത്തിലൂടെ സ്വർഗ്ഗസമാനമായ സുഖം രക്ഷിക്കാനും പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. അപ്പോൾ സർവ്വേശ്വരനായ അഗ്നി, കർമ്മത്തെ എല്ലാറ്റിനേക്കാളും മേലെയായ യജ്ഞത്തിലെത്തിക്കുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള യജ്ഞത്തിന് ദേവന്മാരെ വരുത്തുവാനും അഗ്നിയോടപേക്ഷിക്കുന്നു.)

7 അക്ഷാനഹോനഹൃതനോതസോമ്യോ
 ഇഷ്ട്കൃണധംരശനാഭാതപിംശത
 അഷ്വാവന്ധുരംവഹതാദിതോരഥം
 യേനദേവാസോഅനയന്നഭിപ്രിയം.

അന്വയം:-

(യജ്ഞജിഗമിഷവോ ദേവാഃ പരസ്വരം ബ്രൂവതേ)	
ഹേ സോമയാ:	— സോമാഹ്വദേവാഃ, യുയം
അക്ഷ-നഹഃ	— അക്ഷേഷ്യ നഹ്യാൻ, ബന്ധനീയാ നശ്വാൻ
നഹ്യതന	— രഥേനഹ്യത, ബധ്നീത
ഉത രശനാഃ ഇഷ്ട്യണ്ഡധം	— അശ്വബന്ധനപ്രഗ്രഹാനിഷ്ഠ രുത, സംസ്കരുത
ഉത ആ പിംശത	— അശ്വാനലങ്ക്രുത
അഷ്ടാ-വന്ധുരം രഥം	— അഷ്ടസങ്ഖ്യാകവന്ധുര (സാരഥിസ്ഥാന) സമേതം സൂര്യസംബന്ധിനം രഥം
അഭിതഃ വഹത	— സൂര്യരഥേനസാകം യഷ്ടദീയാ ന്നഥാൻ യജ്ഞം പ്രതിസർവ്വതോഗമയന്ത
യേന ദേവാസഃ പ്രിയം	
അഭി അനയൻ	— ദേവായേന പ്രിയമഭിഗമയന്തി, തം യജ്ഞം പ്രതിവഹത

അർത്ഥം:-(യജ്ഞഗാമികളായ ദേവന്മാർ അന്യോന്യം പറയുന്ന) അല്ലയോ സോമാഹ്വന്മാരായ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾ അപ്പുതണ്ടുകളിൽ പൂട്ടേണ്ട കതിരുകളെ തേരിൽ കെട്ടുക കതിരുകളെ പിടിച്ചുനിൽക്കുന്ന കടിഞ്ഞാണുകൾ ശരിപ്പെടുത്തുക കതിരുകളെ കോപ്പുകളണിയിക്കുക. തോളിക്ക് എട്ടിരിപ്പിടങ്ങളുള്ള സൂര്യന്റെ തേരിനോടൊപ്പം നിങ്ങളുടെ തേരം യജ്ഞത്തിനെത്തിക്കുക ദേവന്മാർ ഏതു തേരിനാൽ യജമാനന് പ്രിയമണിയുന്നുവോ അത് യജ്ഞത്തിലേക്ക് നയിക്കുക.

II അഗ്നിപതിരീയതേസംരധ്യ
മന്തിഷ്ഠതപ്രതരതാസഖായഃ
അത്രാജഹാമയേഅസന്നശ്വോ
ശ്രീവാൻവയമന്തരേമാഭിവാജാൻ

അന്വയം:-

അശ്വൻ-വതി രീയതേ	— ഏതന്നാമികാനദീ ഗച്ഛതി
(താം യജ്ഞഗമനായോത്തരീതും)	
ഉൽ തിഷ്ഠത	— ഉൽഗച്ഛത
(താം) സം രദ്ധ്യാം	— പ്രോത്സാഹയത
(തമാകൃത്വാ) പ്ര തരത	— നദീം ഉല്ലംഭയത
ഹേ സഖായഃ, യേ	
അശ്വോഃ അസൻ	— ദേവായേ അസുഖാഃ അസ്സാനാ
	ശ്രീത്യവർത്തന്തേ, താൻ
വയം അത്ര ജഹാമ	— അസ്യാന്നദ്യം പരിത്യജാമ
(തമാകൃത്വാ) ശിവാൻ	
വാജാൻ അഭി ഉൽ തരേമ	— കല്യാണാനി ഫവിരന്നാനി
	പ്രാപ്തം പരിത്യജാമ

അർത്ഥം.-അശ്വന്നവതി എന്ന നദി നമ്മെ അടുക്കുന്നു. യജ്ഞത്തിന്നു പോകാൻ അതു കടക്കാൻ തുനിയുക. അപ്രകാരം ചെല്ലിട്ട് നദി കടക്കുക. ആ നദിയെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുക. അല്ലയോ സഖാക്കളേ, ദേവന്മാരേവർ അസുഖന്മാരായി നമ്മളെ ആശ്രയിച്ച് കൂടീട്ടുണ്ടോ, (നമ്മുടെ ഒപ്പമെത്താൻ കഴിയാത്തവരായിട്ടുണ്ടോ) അവരെ നമുക്ക് ഈ നദിയിൽ വിടാം. അങ്ങിനെ ചെല്ലിട്ട് മംഗളകരങ്ങളായ അന്നങ്ങളെ പ്രാപിക്കാൻ പഴകടന്നുപോകാം. (ഇതും ദേവന്മാർ തമ്മിൽ പറയുന്നതാണ്).

9 തപഷ്ടാമായവേപേസാമപസ്തമോ
ബിഭ്രൂപാത്രാദേവചാനാഗ്നിശന്തമാ
ശിശീതേന്തനംപരശുസ്തായസം
യേനവൃശ്യാദേതശോബ്രഹ്മണസ്തപിഃ

അന്വയം:-

(അയം) ത്വഷ്ടാ മായാഃ

വേൽ

— ദേവശിപ്തി കർമ്മാണിവേത്തി

(സച) അപസാം അപഃ-

തമഃ

— ശോഭനകർമ്മവതാം മദ്ധ്യേ
അതിശയേന ശോഭനകർമ്മാ

ശം-തമാ ദേവ-പാനാനി

പാത്രാ ബിഭ്രൽ

— സുഖകരാണി ദേവായേഷു
പിബന്തിതാനി, സോമ
പാത്രാണി ധാരയൻ വർത്തതേ

(സച) നൃനം യേന

ഏതശഃ ബ്രഹ്മണഃ പതിഃ

— ഇദാനിം അഗ്നൗ
ഹവിർവൃഹനായാങ്ഗീകൃതേ
സതി മന്ത്രസ്യ പാതാ സൻ

വൃശ്ചാൽ

— വൃശ്ചതി

തം സു-ആയസം പരശുഃ

ശിശീതേ

— ശോഭനായസ്സാരഭൂതമായുധം
തിക്ഷ്ണയതി

അർത്ഥം.-ദേവശിപ്തിയായ ത്വഷ്ടാവു കർമ്മങ്ങളെ അറി
യുന്ന അദ്ദേഹം സൽകർമ്മവാന്മാരിൽപെച്ച് അതീവ സൽ
കർമ്മവാനായി ദേവന്മാർക്ക് സോമപാനത്തിനുള്ള സുഖകരങ്ങ
ളായ സോമപാത്രങ്ങളേന്തിക്കൊണ്ട് വത്തിയ്ക്കുന്ന അദ്ദേഹം
ഇപ്പോൾ, അഗ്നി ഹവിസ്സേന്തുവാൻ വീണ്ടും സമ്മതിച്ചിരി
യ്ക്കുവേ, ത്വഷ്ടനിറമുറാവനായി മന്ത്രരക്ഷകനായി നല്ല ഇരമ്പ
കൊണ്ടുള്ള മഴുപിന്നു (പാത്രങ്ങൾ തട്ടിമുട്ടി ഉണ്ടാക്കുവാൻ) മുട്ട
കൂട്ടുന്നു

10 സ്തോത്രം കവയസ്സംശിശിത

വാഗീര്യോഭിരുതായതക്ഷഥ

വിധാംസഃപദാഗ്നിഹ്യാനികത്തന

യേനദേവാസോഽമൃതത്വമാനശൂഃ

അന്വയം:-

(ത്വഷ്ടാബ്രൂതേ,) ഹേ

കവയഃ,	— മേധാവിനഃ, മമ ശിഷ്യാഃ, ഋവേഃ
സന്തഃ നൂനം	— സന്തഃ, പ്രഗസ്തായുയമിദാനിം
യാഭിഃ വാശീഭിഃ	— തൈരായുധൈഃ പാത്രാണി
അമൃതായ തക്ഷഥ	— സോമായ സമ്പാദയഥ
(താവാശീഃ) സം ശിശീത	— അത്യർത്ഥം തീക്ഷ്ണീകരത
യേന ദേവാസഃ	— യേനസ്ഥാനകരണേന ദേവായുയം
അമൃതത്വം ആനശ്ചഃ	— അമരണത്വം പ്രാപ്താഃ
വിദ്വാംസഃ ഗുഹ്യാനി	
പദാ കർത്ഥന	— യുയം ഗോപനീയാനി നിവാസ സ്ഥാനാനി കരുത

അർത്ഥം:- (ത്വഷ്ടാവ് പറയുന്നു). അല്ലയോ മേധാവികളായ ഏന്റെ ശിഷ്യന്മാരേ, ഋഭുക്കളേ, ഉളികളേവയാൽ നിങ്ങൾ സോമപാനത്തിനുള്ള പാത്രങ്ങളുണ്ടാക്കുന്നുവോ, ആ ഉളികൾക്ക് മുച്ചുട്ടുക. ഏതു സ്ഥാനനിർമ്മാണത്താൽ പ്രകാശമാനന്മാരായ നിങ്ങൾ അമരത്വം പ്രാപിച്ചുവോ, വിദ്വാന്മാരായ ആ നിങ്ങൾ ഗോപ്യങ്ങളായ നിവാസസ്ഥാനങ്ങളുണ്ടാക്കുക.

11 ഗദേയോഷാമദധർമ്മസമാസ
ന്യപീച്യേനമനസോതജിഹ്വയാ
സവിശ്വാഹാസുമനായോഗ്യാഅഭി
സിഷാസനിർവ്വനതേകാരജ്ജിതി.

വ. 14

അന്വയം:-

(അമരതഃ,) ഗദേ ജിഹ്വയാ

യോഷാം അദധഃ	— മൃതായോഗോർമ്മദ്ധ്യേ ഗ്രാഹകേ ചർമ്മണികാഞ്ചിൾ ജിഹ്വയാ യുക്താങ്ഗം ധാരിതവന്തഃ
ഉത ആസനി	— മൃതായാമാസ്യേ

വഥംസം അപീച്യേന

മനസാ

— ദേവത്വമാകാങ്ക്ഷതാ മനസാ
വത്സം ധാരിതവന്തഃ

സിസാസനിഃ സഃ

— സംജനനഗീല ഋട്ടസങ്ഘഃ

വിശ്വാഹാ

— സർവ്വേഷ്വഹസ്സ, സർവ്വദാ

യോഗ്യാഃ, സു-മനാഃ

അഭി വനതേ

— സ്വാപിതാസ്തുതീസ്സപീകരന്തേ

(സചസങ്ഘഃ) ജിതം

കാരഃ ഇൽ

— ശത്രുജയംകാമംകരൈർത്വ

അർത്ഥം-ആ മരുതന്തുക്കൾകൊത്ത ഋട്ടക്കൾ ചത്ത പശുവിന്റെ തോലിൽ നിന്ന് നാവോടു കൂടിയ (ജീവനോടു കൂടിയ) ഒരു പശുവിനെ ഉണ്ടാക്കി. അതുപോലെ ചത്ത പശുവിന്റെ ഭവനം ഈ ദേവത്വം കാംക്ഷിക്കുന്ന മനസ്സോടു കൂടി പൈക്കുട്ടിയെ ധരിച്ചു. ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കുന്ന ആ ഋട്ടസംഘം എല്ലാ ദിവസങ്ങളിലും തങ്ങൾക്കു യോജിച്ച സ്തുതികളെ സ്വീകരിക്കുന്നു. ആ ഋട്ടസംഘം ഇഷ്ടംപോലെ ശത്രു ജയവും നേടുന്നു.

വർഗ്ഗം 15. വാമദേവ്യോ ബൃഹദക്ഥഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ് മന്ത്രഃ, ഇത്രോ ദേവതാ.

1 താസ്യന്തകീർത്തിമഘവന്തഹിതാ

യത്യാഭീതേരോദസി അഹധേതാം

പ്രാപോദോഽന്തീരോദാസമോജഃ

പ്രജായൈത്വസ്യയദഗ്നീക്ഷഇത്ര

അന്വയം:-

ഹേ മഘ-വൻ, ഇത്ര, തേ — ധന്വന്തിത്ര, തവ മഹി-ത്വാ താം

കീർത്തിം സു

— ഹേത്വേനാഗതാങ്ക്യകീർത്തിം

(കിഞ്ച) യദ് യത്യാഭീതേ

സുഷു കീർത്തയാമി

രോദസി അഹധേതാം

— യദാത്യാം പ്രതിഭീതേ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ 'അവ' ഇത്യാ ബ്രൂതാം

(അഭാസം) ദേവാനാ പ്ര

ആവ: — പ്രാരക്ഷ:

(തഥാ) ദാസം ആ അതിര: — ദേവാനാമുപക്ഷയിതാരമസരം .
വ്യനാശയ:

(അസുരാൻ ഹതാ ദേവാനാം രക്ഷണേന ച ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ
'ഭീതിം പര്യഹര:)

(കിഞ്ച) തപസ്യേ

പ്ര-ജായൈ — ഏകസ്യ യജമാനരൂപായൈ
പ്രജായൈ

യൽ ഓജ: അശിക്ഷ: — ബലം പ്രായച്ഛ: താങ്ക്രീർത്തി
ങ്ക്രീർത്തയാമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ മഹ
ത്വംകൊണ്ടുളളവായ ആ കീർത്തിയെ നന്നായി ഞാൻ പുകഴ്ത്തു
ന്നു. (ഏതു കീർത്തിയെ ഏന്നു വിവരിക്കുന്നു) അവിടുത്തേക്കു
റിച്ചു പേടിപ്പുണ്ടു ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ 'രക്ഷിച്ചാലു'മെന്നു് പര
യമ്പോൾ, അവിടുന്ന് ദേവന്മാരെ രക്ഷിച്ചു; ദേവന്മാരെ ദ്രോ
ഹിക്കുന്ന അസുരനെ നശിപ്പിച്ചു. അസുരവധംകൊണ്ടും ദേവ
രക്ഷണം കൊണ്ടും ദ്യാവാപൃഥിവീകളുടെ പേടിയകറ്റി. അ
തിന്നുശേഷം ഏകനായ യജമാനനു് യാതൊരു ബലം കൊടു
ത്തുവോ, ആ കീർത്തിയെയാണു് ഞാൻ പുകഴ്ത്തുന്നതു്.

2 യദപരസ്തന്മാവാവുധാനോ

ബലാനിസുപ്രബ്രൂവാനോജനേഷു

മായേൽസാതേയാനിയുദ്ധാന്യാഹ

ന്നാദ്യശത്രുനന്ദപുരാവിവിമ്സേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തന്മാ

വവുധാന: — സ്തോത്രേണ വർദ്ധന:

ജനേഷു ബലാനി പ്ര-

ബ്രൂവാന: — പ്രാണീഷു വ്യക്തവധാഭിരൂപാണി
സാമത്വ്യാനി പ്രകഷ്ണ
കഥയൻ

- അപഃ (ഇതി) യൽ — സഞ്ചാരഞ്ഃ കൃതവാനി
തിയദസ്മി
തേ സാ മായാ ഇൽ — സാഗതിർമ്മുഷൈവ
(കിഞ്ച) യാനി യധാനി
ആഹഃ — പുരാവിദഃ ബ്രൂവതേ, ഭൃഷയഃ
കഥയന്തി, താനൃപി മായൈവ
അഭ്യ ശത്രും ന
വിവിമ്സേ — നലഭസേ
നന പുരാ? — കിംപുരാ ശത്രുമലഭമാഃ?
തദപിന

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സ്തോത്രത്താൽ വലിയുന്നവൻ യി (സ്തോത്രങ്ങൾ മേൽക്കുമേൽ പൊല്ലുന്നവനായി) മനുഷ്യർക്കു യിൽ പൂത്രവധാദിരൂപമായ അവിടുത്തെ സാമർത്ഥ്യം പ്രസംഗിച്ചു നടന്നു എന്നതു യാതൊന്നോ, ആ സംഗതി മിത്ഥ്യതന്നെ യാകുന്നു. (അവിടുനേപ്പെട്ട) യുദ്ധങ്ങളെപ്പറ്റി പുരാവിത്തക്കളായ ഭൃഷികൾ വിസ്മരിക്കുന്നതും മിത്ഥ്യതന്നെ. ഇപ്പോൾ അവിടുന്ന് (എന്റെ) ശത്രുവിനെ പിടിയ്ക്കുന്നില്ല. മുമ്പും ശത്രുക്കളെ പിടിച്ചുവോ? അതുമില്ല. (ഇന്ദ്രൻ തന്റെ അഭീഷ്ടം സാധിപ്പിക്കാൻ വിദ്യംബം വരുത്തുന്നതിലുള്ള അക്ഷമകൊണ്ട് ഭൃഷി പറയുകയാണു്.)

3 കളനതേഹിമൻസ്സമസ്യ

സുൻപൂർവ്വഭൃഷയോന്മാപഃ

യന്മാതർബപിതർബസാക

മേനന്മമാസ്തന്പ്രസ്തായാഃ

അന്വയം:—

- ഹേ ഇന്ദ്ര, നേ മഹിമനഃ — മഹിമഃ
സമസ്യ അന്മാ ഉ — സർവ്വസ്യാപിപാരം
അസ്മൽ പൂർവ്വേ ഭൃഷയഃ
കേ ന ആപഃ? — ക്ഷിപ്രം പ്രാപ്തവൻ?,
നകോപി

യദ്യപി മഹത്വം പ്രഖ്യാപയന്തി തഥാപിന കാർത്ത്യായേന

യൽ മാതരം ച

പിതരം ച — ദ്വൈപിതാ, പൃഥ്വിവീമാതാ, തേ
ഉഭേ അപി

സാകം സ്വായാഃ തന്വഃ — സ്വകീയാച്ഛരീരാൽ

അജനയഥാഃ — ഉദപാദയഃ, അതോനാപഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ മഹത്വത്തിന്റെ മുഴുവൻ അററംപോലും ഞങ്ങളുടെ പൂർവ്വന്മാരായ ഗൃഷികൾ ആരാണു വേഗം പ്രാപിച്ചത്? ആരും പ്രാപിച്ചിട്ടില്ല. അവർ അവിടുത്തെ മഹത്വം പ്രഖ്യാപിക്കുന്നുവെങ്കിലും അതു പൂർണ്ണമായിട്ടില്ല. അച്ഛനായ ദ്യോവിനെയും അമ്മയായ ഭൂവിനെയും സ്വന്തം ശരീരത്തിൽനിന്നാണവിടുന്ന് ജനിപ്പിച്ചത്. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ മഹത്വത്തിന്റെ അററം ആരുമെത്തിയിട്ടില്ല.

4. ചതാരിതേ അസുര്യോണിനാമ

ഓദ്യോനിമഹിഷസ്യസന്തി

താമങ്ഗതാനിവിശ്വാനിവിമ്സേ

യേഭിഃകർമ്മാണിമഘവഞ്ചകത്വം

അന്വയം:—

ഹേ മഘ-വൻ,

മഹിഷസ്യ തേ — ധനവന്നിന്ദ്ര, മഹതസ്സവ

ചതാരി അസുര്യോണി — അസുരവിഘാതീനി

അഓദ്യോനി നാമ സന്തി — അണ്ണെന്ത്യരഹിംസയാനി
നാമകാനി, ശരീരാണി സന്തി

ഹേ അംഗ, തപം താനി — സഖേ, താനി

വിശ്വാനി വിമ്സേ — വേമ്സി, ജാനാമി

യേഭിഃ കർമ്മാണി ചകത്വം — യൈന്നാമഭിർവൃത്രവധാഭിനി
കരുവേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, മഹാനായ അവിടുത്തെ അസുരവധരങ്ങളായ, ആരാലും ഹിംസിക്കുപ്പെടാൻ കഴിയാത്ത നാലു ശരീരങ്ങൾ (അടുത്ത സൂക്തത്തിൽ അവ വിവ

രിക്കുന്നു.) അല്ലയോ സഖാവേ, ഞാനറിയുന്നുണ്ട്. ആ ശാീ
രങ്ങൾ കൊണ്ടാണവിടന്ന് വ്യക്തവധാദികളായ കർമ്മങ്ങൾ ചെ
യ്ക്കുന്നത്.

5 തപഃവിശ്വാദധിഷേകേവലാനി

യാന്ത്യാവിദ്യാപഗുഹാവസ്തനി

കാമമിന്ദ്രേച്ഛലവന്താവിതാരി

സ്വപ്നാജ്ഞാതാത്വമിത്രാസിഭാതാ

അവയം:-

ഹേ കലവൻ, ഇത്ര,

യാനി ആചി:

— യാന്ത്യാവിദ്യതാനി, സർവ്വൈ
പ്രസിദ്ധാനി വസ്തുനി, വാസ
യോഗ്യാനി ധനാനി സന്തി

യാ പ ഗുഹാ

— യാനി നിഗൂഢേ പ്രദേശേ വർത്ത
മാനാനി സന്തി

തപഃ വിശ്വാ കേവലാനി

— സർവ്വാണി, അന്യേഷാമസാധാ
ണാനി

(താനി) വസ്തുനി ഭധിഷേ

(യന്ത്യാദേവതസ്യാൽ) മേ

കാമഃ.

— മോദിലാഷം.

മാ വി താരി: ഇത്

— മാഹിംസിഃ, വർദ്ധത

തപഃ ആജ്ഞാതാ

— അഭിലഷിതം പ്രാപയിതാസി

(തഥാ) തപഃ ഭാതാ അസി

— പ്രഭാതാസി

അഥം. അല്ലയോ ധനവാനായ ഇത്ര, ധനങ്ങളേവ പ്രകട
ങ്ങളും. (കഴിഞ്ഞുകൊണ്ട് പണിയവയായും) നിഗൂഢമായും
ലോകമില്ലാത്തവയായും ഉണ്ടോ, ആ എല്ലാ ധനങ്ങളും അവിട
ന്നാണ് ധരിക്കുന്നത്. ഇപ്രകാരമാകയാൽ എന്റെ അഭിലാ
ഷം ഉണ്ടാകുമോ, വർദ്ധിക്കുകയും. അവിടന്ന് അഭിലാ
ഷം സാധിപ്പിക്കുന്നവനാണ്, ഏകവ്യവനാണ്.

6 യോജാധാജേജ്യാതിഷിജ്യാതിരന്ത
 ദ്യാജാസ്യജന്യനാസന്തധ്വനി
 അധപ്രിയശൃഷ്മിന്ദ്രായമന്ത
 ബ്രഹ്മകൃതോബ്രഹ്മദക്മാദവാചി

വ. 15

അന്വയം:-

- യ: ജ്യാതിഷി അന്ത: — ദ്യാതമാനേ, ആദിത്യാദികേ
 തേജസി മദ്ധ്യേ
- ജ്യാതി: അദയാൽ — തേജോധാരിതവാൻ
 (ആദിത്യാദിഷു യൽ തേജോസ്സി, തദിദ്രുക്തം)
- യ: മധുനാ മധുനി സം
 അസൃജൽ — മാധുര്യേണ സോമാദി മധുര
 ഭൂവ്യാണി സമയോജയൽ
- അധ (തസ്മൈ) ഇന്ദ്രായ
 പ്രിയം — സമ്പ്രതി പ്രീതിജനകം
- ശൃഷം മന്ത — ശത്രുണാം ശോഷകത്വാൽ ബല
 കരം, മഹനീയം സ്തോത്രം
- ബ്രഹ്മകൃത:
- ബ്രഹ്മാ-ഉക്മാൽ — മന്ത്രകൃതഃ, പ്രഭുതശസ്ത്രയുക്താദേ
 തന്നാമകാദൃഷേമ്മത്തഃ
- അവാചി — ഉക്തമഭൂത്

അർത്ഥം:-ആർ ശോഭാനങ്ങളായ ആദിത്യാദി തേജസ്സുക
 ളിൽ തേജസ്സു ധരിക്കുന്നുവോ, (ആദിത്യൻ അഗ്നി ഇവയിലുള്ള
 തേജസ്സ് സ്വയമുല്പാദിപ്പിക്കുന്നുവോ) ആർ മാധുര്യംകൊണ്ട്
 സോമാദിഭൂവുങ്ങളെ മധുരരസങ്ങളാക്കുന്നുവോ, ഇപ്പോൾ ആ
 ഇന്ദ്രനാ പ്രീതികരമായ, ശത്രുശോഷകമായ ബലമുണ്ടാക്കുന്ന
 സ്തോത്രം, മന്ത്രകൃതം ഈ സൂക്തദ്രഷ്ടാവുമായ ബ്രഹ്മദക്മാനെന്ന
 ഹിന്നാൽ ചൊല്ലപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. (ഈ സൂക്തം 1978 നവമ്പർ
 5-ഉം 6-ഉം തീയതികളിലായി മൂകാംബികാക്ഷേത്രത്തിൽവെ
 ച്ച് ദേവീസന്നിധാനത്തിൽ പരിഭാഷപ്പെടുത്തിയതാണ്. അ
 ന്നതന്നെ അവിടെവെച്ച് ദേവീസ്തുതിയാഴ്ചയെഴുതിയ രണ്ട് പ്രാ
 ത്നനാശ്ലോകങ്ങളും താഴെ ചേർക്കുന്നു.)

(കിഞ്ച) പ്രതം യൽ
ജ്യോതിഃ

- പുരാണം യദ്യോത
മാനമാദിത്യാഖ്യഞ്ജ്യോതിരന്തി
— പ്രിയഭൂതം തത്വമുൽപന്നം
— പ്രിയമാണാഃ പഞ്ചജനാഃ,
നിഷാദ പഞ്ചമാശ്വതുരോവണ്ണാഃ
— സംവിശന്തേ

അസ്യ പ്രിയം ജാതം
പ്രിയഃ പഞ്ച

സം വിശന്തേ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു ശരീരംകൊണ്ടവിടുന്ന ഭൂതഭവ്യകാലങ്ങളുൽപാദിപ്പിച്ചുവോ, ആകാശരൂപമായ പരമേശ്വരങ്കൽനിന്ന് ഭൂതഭവ്യാത്മകമായ ജഗത്തവിടുന്നുൽപാദിപ്പിച്ചുവോ, ആ മറവിലുള്ള, ആർക്കുറിയാത്ത, മഴയെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നവർക്കിടികായമായ ശരീരം ഏറ്റവും പ്രവൃദ്ധമാവുന്നു. പിന്നെ, പുരാതനമായ യാതൊരു തേജസ്സ് പ്രകാശമാനനായ ആദിത്യകുലങ്ങളോ, പ്രിയഭൂതമായുൽപന്നമായ ആ തത്വത്തെയാണ്, കാട്ടാളന്മാരടക്കമുള്ള അഞ്ചു വണ്ണക്കാരായ ജനങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നത്, അറിയുന്നത്. (സൂര്യരൂപമായ ശരീരമാണ് രണ്ടാമത്തേത്.)

3 ആരോദസി അപൂണ്ണാഭോതമധ്യം

പഞ്ചഭേവാർജ്ജ്വശസ്തപ്തസ്ഥ

ചതുശ്രിംശതാപരയാവിപ്ലവേ

സരൂപേണ ജ്യോതിഷാവിപ്രതേന

അന്വയം:-

(അയമിന്ദ്രഃ ആരഭിയേന ശരീരേണ, തേജസാ)
രോദസി ആ അപൂണ്ണാഭഃ

ഉത മധ്യം ആ

(കിഞ്ച) പഞ്ച ദേവാൻ

- ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ സർവ്വതഃ
പുരയതി
— ദ്യുഭൂതപേക്ഷയാ മധ്യഭൂത
— മന്തരിക്ഷമാപൂണ്ണാൽ
— ദേവമനുഷ്യപിത്രസുര
ക്ഷസ്തൃപ്തകാൻ

- സപ്ത-സപ്ത — സപ്തസങ്ഖ്യാനി തത്പാനി
ലോകേയാനിസന്തി,
സപ്തമരുൾഗണാൻ, സപ്താദിത്യ
രശ്മീൻ, സപ്തചൈന്ദ്രിയാൻ
സപ്തലോകാനന്യാൻ
- സ-രൂപേണ ജ്യോതിഷാ
വി-വ്രതേന — സമാനരൂപേണ, പ്രകാശകേന
വിവിധകർമ്മണാ
- ഋതു-ശഃ, ചതുഃ-ത്രിംശതാ — കാലേ കാലേ ചതുസ്ത്രിംശൽ
സങ്ഖ്യാകേന ദേവഗണേന
സഹ
- പുരുഷാ വി ചഷ്ടേ — ബഹുപ്രകാരം വിപശ്യതി

അർത്ഥം.-ഈ ഇന്ദ്രൻ ആത്മീയ ശരീരംകൊണ്ട് (അല്ലങ്കിൽ തേജസ്സുകൊണ്ട്) ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ എമ്പാടും നിറയ്ക്കുന്നു. ദ്യോവിനും ഭൂവിനും മദ്ധ്യത്തിലുള്ള അന്തരീക്ഷത്തെയും നിറയ്ക്കുന്നു. പിന്നെ ദേവമനുഷ്യാസുരപിതൃരക്ഷസ്സുകളെയും ഏഴു മരുൾഗണങ്ങളും, സൂര്യന്റെ ഏഴു രശ്മികൾ, ഏഴു ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ, മറ്റേഴു ലോകങ്ങൾ എന്നിങ്ങനെ ഏഴേഴു വരുന്ന തത്വങ്ങളെയും, ഏകരൂപവും പ്രകാശകവുമായ ബഹുവിധകർമ്മത്താൽ കാലത്തിൽ കാലത്തിൽ മുപ്പത്തിനാലു ദേവന്മാരോടുകൂടി പല പ്രകാരത്തിൽ വീക്ഷിക്കുന്നു. (ഏട്ടു വസുക്കൾ, പതിനൊന്നു തദ്വന്മാർ പന്ത്രണ്ടാദിത്യന്മാർ, പ്രജാപതി വഷട്കാരൻ, വിരാട് എന്നിങ്ങനെ മുപ്പത്തിനാലു ദേവന്മാർ)

4 യദുഷഃപ്രഥമാവിഭാഗാ
മജനയോയേനപുഷ്പസ്യപുഷ്പം
യദേതാമിത്വമവരംപരസ്യ
മഹത്വത്യാസുരത്വമേകം

- 1 ഏകാംബികാം സർവ്വചരാചരസ്യ
ലോകത്രയസ്യോത്ഥവതാമഹിഷ്ഠാ
സാകം ഭരന്തീം സകലാത്ഥഭാവാം
മുക്താംബികാം താം ശൗണം പ്രപദ്യേ
- 2 വേദാന്തികേ, ഭൗതി, സർവ്വവിദ്യാ-
ഭൂതേ, ജഗൽസമാവരൂതനേത്രി
വേദാത്ഥഭാഷാകരണേപ്രവൃത്ത
സ്സോഹം ജോമ്യദ്യുതവാങ്ഘ്രിപത്ഥം.

വക്തൃ-16-17

1 ദുരേതന്നാമഗൃഹ്യംപരാചൈ
ര്യത്പാദീതേത്ഥാപയേതാംവയോധൈ
ഉദസ്സുനാഃപൃഥിവീന്ദ്യാമഭികേ
ദ്രാതുപുത്രാൻഘവന്തിത്വിഷാണഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഹേല-വൻ, (തേ)

സൽ നാമ — വക്ഷ്യമാണം, സർവ്വേഷാന്നാമകം ഗരീരം.

പരാചൈ ഗൃഹ്യം — പരാങ്മുഖൈർനന്ദൈശ്ച, മനുഷ്യാണാംഘോപനീയം, അപ്രകാശിതം സൽ

ദുരോ — വിപ്രകൃഷ്ടേ ദേശേവർത്തതേ

യൽ ത്വാ (റോദസി) ഭീതേ — യദാത്പാ. ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ യം ഗതേ

വയംവൈ അഹവയേതാം — ജഗതോന്നസ്യസാധനായ 'അവ' ഇത്യബ്രൂതാം.

(തദാനി. തേനഹിരേണ) അഭികേ

— തവസമീപ ഏവവർത്തസേ

പൃഥിവീ. ദ്യാം — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

ഭ്രാതൃ പുത്രൻ

— പദ്മനാഭൻ പുത്രസ്ഥാനീയാനുദ
കസംസ്കൃതയാൻ

തീർത്ഥാടനം ഉൽ

അസ്സംനം

— ദീപയന്തർദ്ധം പരസ്സരവിയുക്തം
സ്തംഭിതവാൻ

അർത്ഥം—(നാലു ശരീരങ്ങളുണ്ടെന്നു പറഞ്ഞതിൽ ആദ്യത്തെ ശരീരത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു) അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ആ ശരീരം അവിടുത്തിൽനിന്ന് പിന്തിരിഞ്ഞുനില്ക്കുന്ന മനുഷ്യർ പ്രകാശിതമായി, മറഞ്ഞു വളരെ ദൂരം വർത്തിക്കുന്നു. ദ്യാവാപൃഥ്വികൾ പേടിപ്പുണ്ട് ജഗത്തിന്നു സിദ്ധിയില്ലായി 'രക്ഷിച്ചാലു'മെന്ന് നിലവിളിക്കുമ്പോൾ ആ ശരീരത്തോടുകൂടി യാണവിടന്ന് അടുക്കൽ തന്നെ ഏതെന്നത്. അവിടുത്തെ സഹോദരനായ പദ്മനാഭന്റെ മക്കളായ ജലസമൃദ്ധങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ദ്യാവിനെയും ഭൂവിനെയുമയർത്തി വേർപ്പെടുത്തി അവിടന്ന് സ്തംഭിപ്പിച്ചുനിൽക്കുന്നു.

2 മഹത്തന്നാമഗൃഹ്യംപുരുഷം

ഗൃഹ്യംഭൂതജനയോയേനഭവ്യം

പ്രതാപാതങ്ങളോതിര്യഭൂതം

പ്രിയംപ്രിയായസ്സമവിശ്വപഞ്ച

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യേന ഭൂതം

യേന ഭവ്യം (പ) ജനയഃ — ഉൽപാദിത വാനസി

(ആകാശാത്മകാൽ പരമേശ്വരരൂപാൽ ഭൂതഭവ്യാത്മകങ്ങളാ
ഭൂതപദ്യതേ)

തൽ ഗൃഹ്യം

— ഗോപനീയം, അന്യേ
രവിജ്ഞാതം

പുരുഷം

— ബഹുഭീർവൃഷ്ടതർമ്മിഭി
സ്സഹണീയം

നാമ മഹൽ

— ശരീരമത്യന്തം പ്രവൃദ്ധം

1) പ്രതം യൽ
റി:

— പുരാണം യദ്യോത
മാനമാദിത്യാഖ്യങ്ങളോതിരന്തി

, പ്രിയം ജാതം
ഃ പഞ്ച

— പ്രിയഭൂതം തത്പരത്വം
— പ്രിയമാണാഃ പഞ്ചജനാഃ,
നിഷാദ പഞ്ചമാശ്വതുരോവണ്ണാഃ

നാവിഗത

— സംവിശന്തേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു ശരീരംകൊണ്ടവിടു
ഭൂതഭവ്യകാലങ്ങളൽപാദിപ്പിച്ചുപോ, ആകാശരൂപനായ
മശ്വരജൽനിന്ന് ഭൂതഭവ്യാത്മകമായ ജഗത്തവിടുന്നൽപാ
ദിച്ചുപോ, ആ മറവിലുള്ള, ആർക്കറിയാത്ത, മഴയെ പ്രാർത്ഥി
വർഷിക്കാമ്യമായ ശരീരം ഏറ്റവും പ്രവൃദ്ധമാവുന്നു.
ന്ന, പുരാതനമായ യാതൊരു തേജസ്സ് പ്രകാശമാനനായ
ദിത്യകുലങ്ങളോ, പ്രിയഭൂതമായുൽപന്നമായ ആ തത്വത്തെ
ണ്, കാട്ടാളന്മാരടക്കമുള്ള അഞ്ചു വണ്ണക്കാരായ ജനങ്ങൾ
ചിക്ഷുന്നത്, അറിയുന്നത്. (സൂര്യരൂപമായ ശരീരമാണ്
ഭാമന്തേതു.)

3 ആരോദസിഅപൂണാഭോതമധ്യം

പഞ്ചദേവാളുഗ്നുശസ്തപുസ്സപു

പതുസ്രിംശതാപുരുധാവിചപ്തേ

സരൂപേണജ്യോതിഷാവിപ്രതേന

അന്വയം:—

(അയമിന്ദ്ര! ആത്മീയേന ശരീരേണ, തേജസാ)

രോദസി ആ അപൂണാൽ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ സർവ്വതഃ
പുരുന്തി

ഉത മധ്യം ആ — ദൃഢമുപേക്ഷയാ മധ്യഭൂത
മന്തരിക്ഷമാപൂണാൽ

(കിഞ്ച) പഞ്ച ദേവാൻ — ദേവമനുഷ്യപിത്രസര
രക്ഷസ്സംജ്ഞകാൻ

അന്വയം:-

(സൂര്യോത്തമകേന്ദ്ര സംബന്ധിത്യശാസ്ത്രം)

ഹേ ഉഷഃ, യൽ വി-ഭാനാം

- പ്രഥമാ — വിഭാസകാനാം പ്രഥമഭൂതാ സതീത്വം.
- ഓച്ഛഃ — വിഭാതമകരോഃ
- യേന പുഷ്പസ്യ പുഷ്പം — പോഷയുക്തസ്യാപി പദാർത്ഥം സാതിശയേന പോഷയുക്തമാഭിത്യം (പോഷത്തേജ ആധികൃത്വം)
- അജനയഃ — ഉപോദയഃ
- യൽ തേ ജാമി-ത്വം — തവ ബാധവമവാങ്മുഖം അസൃഭഭിമുഖം വേതി
- അവരഃ

(തദിദം) പരസ്യാഃ മഹത്യാഃ മഹതീ

- ഉപരിസ്ഥിതായാഃ തവ അതിപ്രവൃദ്ധം.
- ഏകം അസ്മര-ത്വം — ഏകമേവ പ്രകൃഷ്ടബലത്വം തവ ബലേന കൃതം.

അർത്ഥം:- (സൂര്യോത്തമവായ ഇത്രന്നു ചേർന്ന ഉഷസ്സ് നൂതിക്കുന്നു.) അല്ലയോ ഉഷസ്സേ, പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവരിൽവെച്ച് പ്രഥമഭൂതയായ അവിടന്നാണ് പ്രഭാതമുണ്ടാക്കിയത്. പോഷം, തേജസ്സ് പുണ്ട പദാർത്ഥങ്ങളിൽ വെച്ച് ഏറ്റവും തേജസ്സാണെ ആഭിത്യനെ അവിടന്ന് യാതൊന്നുകൊണ്ടു ജനിച്ചപ്പോൾ, യാതൊരവിടത്തെ ബന്ധുത്വം കീഴോട്ട് ഞങ്ങൾ ചാഭിമുഖമായോ, മുകളിൽ നില്ക്കുന്ന ആ തേജസ്സ് മഹത്തിൽ വെച്ച് ഹേതു് അസാധാരണവുമായ അവിടത്തെ ഉൽകൃഷ്ട ബലമാകുന്നു, അവിടത്തെ ബലം കൊണ്ടുള്ളതാകുന്നു.

5 വിധുന്ദ്രാണാം സമനേബഹുനാം
യുദ്ധാനന്ത്യം പലിതോജഗാ
ദേവസ്യ പശ്യ കാവ്യജഹിത്വാ
ദ്രോഹാദസഹ്യസ്സമാന

അന്വയം:-

(കാലാത്മക ഇന്ദ്ര സ്തയതേ)
വി-ധും

— വിധാതാരം, സർവ്വസ്യ യുദ്ധസ്യ കർത്താരം

സമനേ

— സമ്യഗനനോപേതേ, പ്രാണ നോപേതേ സബ്ഗ്രാമേ

ബഹുനാം ഭദ്രാണം

— ബഹുനാം ശത്രുണാദ്രാവകം

യുവാനം സന്തം

— പുരുഷം

പലിതഃ ജഗാര

— ഇന്ദ്രാജന്യയാ ജരാഗിഗിരതി

(ഏവം) ദേവസ്യ

മഹി-ത്വം

— കാലാത്മകസ്യതസ്യ മഹത്വോപേതം

കാവ്യം പശ്യ

— സാമർത്ഥ്യം, ഹേ ജനാഃ പശ്യത

അഭ്യ മഹാര

— ശ്രീയതേ

സ ഹിഃ സം ആന

— പരേഭ്യഃ, സമ്യക്പേഷ്യതേ, പുനഃജന്മാന്തരേ പ്രാഭുർവവതി, തദേവം ചതപാരി നാമാനി

അർത്ഥം:- (കാലാത്മാവായ ഇന്ദ്രൻ സ്പൃതിയ്ക്കുപ്പെടുന്നു) വിധാതാവായി, യുദ്ധത്തിന്നെല്ലാം കത്താവായി, ശ്വാസം വലിയുന്ന യുദ്ധത്തിൽ വളരെ ശത്രുക്കളെ ഓടിയ്ക്കുന്ന യുവാവിനെയും ഇന്ദ്രാജന്യയാൽ ജര പ്രാപിയ്ക്കുന്നു. (ഏതു മഹാവീരനെയും വാല്യകൃം ബാധിയ്ക്കുന്നു) ഇപ്രകാരം കാലാത്മകനായ ഇന്ദ്രന്റെ മഹത്വമുററ സാമർത്ഥ്യം, അല്ലയോ ജനങ്ങളേ, കാണുക. അവനിന്നു മരിച്ചു, നാളെ നന്നായി ചേഷിയ്ക്കുന്നു അതായത് പുതിയ ജന്മത്തിൽ പുറത്തുവരുന്നു. ഇങ്ങനെ ജലാത്മകൻ, ഭൂതഭാവിരൂപൻ, ഭൂമ്യന്തരിക്ഷ സ്വർഗ്ഗങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞവൻ, കാലാത്മാവ് എന്നിപ്രകാരമാണ് ഇന്ദ്രന്റെ നാലുരൂപങ്ങൾ (പുനർജന്മത്തെപ്പറ്റി സൂചന വേദത്തിൽ വിരളമാകുന്നു. ഇതും രേഖപ്പെണ്ണ സൂചനമാത്രം.)

6 ശാക്¹മ¹നാശാ¹കോ¹അ¹തണ¹സ്സ¹പ¹ണ്ണ

ആയോമഹ¹ശ്ശൂ¹ർസ്സ¹നാദ¹നീ¹ളഃ

യച്ഛി¹കേ¹ത¹സ¹ത്യ¹മി¹ത്ത¹ന്ന¹മോ¹ഘം

വ¹സ്സ¹ാ¹ഹ്¹മു¹ത¹ജേ¹തോ¹ത¹ദാ¹താ

അനന്തം:-

(കാലാത്മക ഇന്ദ്ര സ്തുതയ്ക്കേ)

വിഷ്ണു	— വിധാതാരം, സർവ്വസ്യ യുദ്ധസ്യ കർത്താരം
സമനേ	— സമ്യഗനനോപേതേ, പ്രാണനോപേതേ സങ്ഗ്രാമേ
ബഹുനാം ഭദ്രാണം	— ബഹുനാം ശത്രുണാമുദ്രാവകം
യുവാനം സന്തം	— പുത്രിഷം
പലിതഃ ജഗാദ	— ഇന്ദ്രാജന്തയാ ജരാന്ധിഗിരതി
(ഏവം) ദേവസ്യ മഹി-ത്വം	— കാലാത്മകസ്യുതസ്യ മഹത്ത്വോപേതം
കാവ്യം പശ്യ	— സാമത്വം, ഹേ ജനാഃ പശ്യത
അഭ്യ മഹാദ	— ശ്രീയതേ
സ ഹ്യഃ സം ആന	— പരേഭ്യഃ, സമ്യക്ചേഷ്ടതേ, പുനർജന്മാന്തരേ പ്രാദുർഭവതി, തദേവം ചതാരി നാമാനി

അർത്ഥം:- (കാലാത്മാവായ ഇന്ദ്രൻ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.) വിധാതാവായി, യുദ്ധത്തിന്നെല്ലാം കർത്താവായി, ശ്വാസം വലിക്കുന്ന യുദ്ധത്തിൽ വളരെ ശത്രുക്കളെ ഓടിക്കുന്ന യുവാവിനെയും ഇന്ദ്രാജന്തയാൽ ജര പ്രാപിക്കുന്നു. (ഏതു മഹാവീരനെയും വാലുകുറുപ്പാക്കിയിരിക്കുന്നു) ഇപ്രകാരം കാലാത്മകനായ ഇന്ദ്രന്റെ മഹത്വമുററ സാമത്വം, അല്ലയോ ജനങ്ങളേ, കാണുക. അവനിന്നു മറിച്ചു, നാളെ നന്നായി ചേഷ്ടിക്കുന്നു. അതായത് പുതിയ ജന്മത്തിൽ പുനർഭവിക്കുന്നു. ഇങ്ങനെ ജലാത്മകൻ, ഭൂതഭാവിരൂപൻ, ഭൂമ്യന്തരീക്ഷ സ്വർഗ്ഗങ്ങളിൽ നിറഞ്ഞവൻ, കാലാത്മാവ് എന്നിപ്രകാരമാണ് ഇന്ദ്രന്റെ നാലുരൂപങ്ങൾ (പുനർജന്മത്തെപ്പറ്റി സൂചന വേദത്തിൽ വിരളമാകുന്നു. ഇതും രേഖപ്പെടുത്തു സൂചനമാത്രം.)

6 ശാക്മനാശാകോത്തരണസ്തപണ്ണ

ആയോമഹാശൂർണ്ണനാദനീളഃ

യച്ഛിക്ഷേതസത്യമിത്തന്നമോഽലം

വസുസ്താപ്തമുതഭേതോതദാതാ

അന്വയം:-

ശാക്തനാ ശാക്ത:

— ബലേനശക്തഃ, സ്വശക്തൈവ
സർവ്വദൃക്തന്ത്രംശക്തഃ
(ഇത്രത്വാദേവ)

അരുണഃ സുപണ്ണഃ ആ

— അരുണവണ്ണഃ, സുപണ്ണഃ പക്ഷി
ആഗച്ഛതി

യഃ മഹഃ, ശൂരഃ, സനാൽ
അനീളഃ

— മഹാൻ, വിക്രാന്തഃ, പുരാണഃ
— അനീഡഃ നഹീദ്രോഹിവാൽ
യജ്ഞേ കത്രചിത് നികേതംഭ്
കരോതി, ഏവം സപക്ഷീദ്രുഃ
— കത്തവ്യത്വേന ജാനാതി

യൽ ചികേത
തൽ സത്യം ഇൽ, ന
മോഘം

— സത്യമേവ, നഹ്യനന്മം വേതി

ഉത (സ) സ്വാഹം വസ്യ
ജേതാ
ഉത ദാതാ

— ശതൃദ്യസ്സുകാശാദ്ധനഞ്ചയതി
— സ്തോതൃഭ്യഃ പ്രദാതാ

അർത്ഥം-ഇത്രത്വംകൊണ്ടു്, സ്വശക്തിയാലെന്നുംചെയ്
വൻ ശക്തനായി അരുണവണ്ണനായി, നൽച്ചിറകറ്റ പക്ഷി
യായി ഇത്രനിതാ വരുന്നു ആ മഹാൻ വിക്രമിയും സനാത
നനും, (അഗ്നി യജ്ഞത്തിൽ സ്ഥാനമുറപ്പിജ്ഞപോലെ)
സ്വന്തം കൂടുകെട്ടി ഒരിടത്തിരിക്കാതെ സ്വച്ഛന്ദം സഞ്ചരിയ്ക്കുന്ന
പക്ഷിയുമായ ഇദ്ദൻ യാതൊന്നും കത്തവ്യമായരിയുന്നവോ
അതുതന്നെയാണു് സത്യമാകുന്നതു്. സത്യഫലമാകുന്നതു്,
വ്യത്ഥമാകാത്തതു് പിന്നെ അവിടുന്ന് സ്പൃഹണീയമായ
ധനം ശതൃക്കളിൽനിന്നു് ജയിച്ചുനേടുന്നവനാകുന്നു, സ്തോതാ
ഹാരകു് കൊടുക്കുന്നവനാകുന്നു

7 ഐദിദ്രേവ്യാപ്തംസ്യാനി

യേദിശൈക്ഷദ്യത്രഹത്യായവഭൂ

യേകമ്മണഃത്രിയമാണസ്യഹന

ഋതേകർമ്മഭജായന്തദേവാ

അന്വയം:—

യേഭീ: വൃത്ര-ഹത്യായ	—	തൈർമ്മത്തടിസ്സഹിതഃ വൃഷ്ടാ വരകത്വാൻ പ്രാണിനാമുപദ്രവ ശമനായ പാപസ്യ ഹത്യായ
വഭ്രീ ഔക്ഷൽ	—	വഭ്രുവാനിന്ദ്രോ വഷ്തി
യേ ദേവാ: മഹാ	—	മത്തശ്ചഭേവാ: മഹതേന്ദ്രേണ
ക്രിയമാണസ്യ കർമ്മണ:	—	വൃഷ്ടിപ്രദാന ലക്ഷണസ്യ സാഹായ്യാത്മം
ഋതേ-കർമ്മം	—	ഋതകർമ്മ, വൃഷ്ടിപ്രദാന കർമ്മപ്രതി
ഉൽ-അജായന്ത	—	ഉനുഖാജായന്തേ
ഏഭീ: വൃഷ്ടാ പൌംസ്യാനി	—	തൈർമ്മത്തടിസ്സഹവഷ്കാണി ബലാനി
ആ ദേഭേ	—	ആദേവേ

അർത്ഥം—ആ മത്തത്തുകൾക്കോട് കൂടിയവനായി മഴ മുടക്കുന്ന പാപനായ വൃത്രന്റെ വധത്തിന്നുവേണ്ടി, പ്രാണികൾക്കു് ഉപദ്രവശമനത്തിന്നുവേണ്ടി, വഭ്രുമേന്തിയ ഇന്ദ്രൻ വഷ്ടിക്കുന്നു. മത്തത്തുകൾക്കും ദേവന്മാരുമേവർ മഹാനായ ഇന്ദ്രനാൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന മഴ പെയ്യിക്കലെന്ന കർമ്മത്തിന്നു് സഹായത്തിന്നുവേണ്ടി ഉററുനോക്കുന്നവരായി ഭവിക്കുന്നുവോ, ആ മത്തത്തുകൾക്കൊത്താണു് ഇന്ദ്രൻ വഷ്ടിക്കാനുള്ള ബലം സ്വയം നേടുന്നതു്.

8 യുജാകർമ്മാണി ജനയൻ വിശ്വൈശ്വ

അശസ്സിഹാവിശ്വമനാസ്സരാഷ്ടാട്

പീത്വീസോമസ്യഭിവത്സാപ്യാന

ശുഭോനിര്യധായമദസ്യൻ

വ. 17

അന്വയം:—

(സ: ഇന്ദ്ര:) യുജാ	—	മത്താം സാഹായ്യേന
കർമ്മാണി ജനയൻ	—	പ്രവർണ്ണാഭിന്യൂൽപാദയൻ

വിശ്വ-ഭാജാ,
അഗസ്തി-ഹാ
വിശ്വ-മനാഃ
തൂരാഷാട്

— വ്യാപുബലഃ, രക്ഷോഹാ
— വ്യാപുമനാഃ, അത്യന്തം മനസ്വി
— ശത്രുണാം തുണ്ണമഭിവീതാ

ദിവഃ ആ സോമസ്യ
പിതാ

— ദൃലോകാഭാഗത്യ സോമം
— പിതാ
— വർദ്ധമാനഃ വിക്രാന്തസ്തൻ

പൃഥാനഃ, തൂരഃ,
യഥാ സ്യൂൻ നിഃ
അധമൻ

— നിർദ്ധമതി, യദേനാസുരാന്വ
ബാധതേ

അർത്ഥം.-ആ ഇന്ദ്രൻ മതന്തുക്കളുടെ സാഹായ്യത്തോടുകൂടി
മഴ മുതലായവയുണ്ടാക്കുന്നവനും പടൻ കരുത്തിയെന്നവനും രക്ഷ
സ്തുകളെ ഹനിക്കുന്നവനും ഏറവും മനസ്വിയും ശത്രുക്കളെ തി
കച്ചും ജയിക്കുന്നവനാകുന്നു. ദ്യോവിൽനിന്നുവന്നു് സോമം
കുടിച്ച് വർദ്ധിച്ചവനും വിക്രമിയുമായി യുദ്ധത്താൽ അസുരന്മാ
രെ അവിടുന്നമുറന്നു.

വർഗ്ഗം 18. ത്രിഷ്ടുബ് ജഗത്യേമാന്ദസീ, വിശ്വേ ഭേവാ
ഭേവാ.

1 ഇദന്തഏകംപരളാതപ്തക
ന്യതീയേനഭ്യോതിഷാസംവിശസ്വ
സംവേഗ്നേതന്വശ്ചാതരേധി
പ്രിയോദോപാനാംപരമേജനിത്രേ

നമ്പരം:-

(ബ്രഹ്മാകൃതഃ വാജിനന്താഃ ഭൂതംസ്വപുത്രം വദതി)
(ഭൂതംസ്വപുത്രം) ഇദം — അഗ്ന്യാഖ്യഞ്ജോതിഃ
തേ ഏകം സംവിശസ്വ — ഏകോഗഃ അഗ്നിഃ, തവ
ഭേഹഗതാഗന്യം ശേനബാഹ്യ
ഗ്നിഃ സഞ്ജഗച്ഛവഃ.

(തഥാ) പരഃ ഉ തേ ഏകം— വായ്യാഖ്യോംശഃ, പ്രാണവായ്യാ
 ഖ്യോനാംശേന സംവിശസ്യ
 (ശരീരാഗ്നി പ്രാണവായ്യാഃ ബാഹ്യാഗ്നിവായ്യാകത്യാദം
 ശത്വം)
 തൃതീയേന ജ്യോതിഷാ — ആദിത്യാഖ്യേനതേജസാ
 തവാത്മാനം സംവിശസ്യ
 (സൂര്യഗതാത്മചൈതന്യദേഹഗതാത്മചൈതന്യയോരഭോദം
 ശത്വം)
 തന്വഃ ദേവാനാം പരമേ
 ജനിത്രേ സം-വേശനേ — തന്വാസ്സസ്മിൻ സൂര്യേ സംവിശ്യ
 പ്രിയഃ പാതഃ ഏധി — തേന സഹപ്രിയമാണഃ
 കല്യാണോ വേ

അർത്ഥം:—(ബ്രഹ്മദേവനെന്ന ഋഷി, സൂക്തദ്രഷ്ടാവു്, മരിച്ചുപോയ വാജി എന്ന മകനോടു് പറയുന്നു.) മരിച്ചുപോയ ഉണ്ണി, (നിന്റെ) അഗ്നിയെന്ന ഒരു ജ്യോതിസ്സു്, ദേഹത്തിലുള്ള അഗ്നംശം, പുറമേയുള്ള അഗ്നിയിൽ പ്രവേശിപ്പിക്കുക. പിന്നെ, വായുവെന്ന, പ്രാണവായുവെന്ന അംശം പുറത്തുള്ള വായുവിൽ ലയിപ്പിക്കുക. മൂന്നാമത്തെ തേജസ്സിനെ സൂര്യതേജസ്സിനോടു് ചേർക്കുക. ('യോഹം സോസൗ, യോസൗസോഹം'- യാതൊരു ഈ ഞാനുണ്ടോ, ആ ഞാൻ അവിടന്നാകുന്നു; യാതൊരു ഈ അവിടന്നുണ്ടോ ആ അവിടന്നു് ഞാനാകുന്നു' എന്നു് സൂര്യനെയും ആത്മാവിനെയും അഭേദമായി ശ്രുതി പ്രസ്താവിക്കുന്നു. 'സൂര്യ ആത്മാജഗതസ്സന്ധ്യശ്ച' എന്ന 1-8-7-1 ലെ പ്രസ്താവം സൂര്യാത്മാഭേദം സ്ഥാപിക്കുന്നു.) നിന്റെ അംഗങ്ങളെ ദേവന്മാർക്കു് പരമനായ, ആദ്യനായ, ഉത്തമനായ പിതാവുണ്ടല്ലോ, ആ സൂര്യൻ, അവിടുത്തെത്തൊപ്പം പ്രീതനായി ലയിപ്പിച്ചു്, മംഗളനായി ഭവിക്കുക. ('ദേവാനാം ഹ്യേതൽപരമഞ്ജനിത്രം യൽ സൂര്യഃ' എന്നു് ദേവന്മാരുടെ പിതൃത്വം സൂര്യനാണെന്നും ശ്രുതിയുണ്ടു്. ഇതുകേൾക്കു് കരണത്തോടുകൂടി പ്രാണിയുടെ ഓരോ അംശം ഓരോന്നിൽ ലയിക്കുമെന്നും പുനർജനനത്തിനു് വിഷയമില്ലെന്നും സൂചിക്കുന്നു.)

2 തനുഷ്ടുവാജിതന്വന്നയന്തി
 വാമമസ്യേന്ധാതുശർമ്മതുഷ്ടം
 അഹൃതോമഹോധതണായദേവാ
 ദിവീവജ്യോതിസ്വമാമിമീയാഃ

അന്വയം:-

ഹേ വാജിൻ, തേ തന്വം

നയന്തി

— പത്ര, തവ സ്വശരീരം
 പ്രാപയന്തി

തനുഃ വാമം അസ്യേന്ധം

ധാതു

ശർമ്മ തുഷ്ടം

(സ്വത്വം) അഹൃതഃ മഹഃ

ധതണായ ദേവൻ

— വനനീയം ശ്രേയോസ്യേന്ധം ധ്യാതു

— സുഖം തുഷ്ടേന്ധാതു

— അനവപതിതസ്സുവ ധാരണായ,
 കാരണഭൂതാൻ

ദിവീ-ഇവ ജ്യോതിഃ

— ദൃലോകേ വർത്തമാനം സൂര്യഞ്ച
 (ഇവ ശബ്ദശ്ചാരേണ)

സ്വം ആ മിമീയാഃ

— തവസ്വഭൂതമാവിശ

അർത്ഥം-അല്പയോ മകനേ, വാജിൻ, നിന്റെ ശരീരത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന (തന്നിൽ ലയിപ്പിക്കുന്ന) ഭൂമി ഞങ്ങൾക്ക് ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കട്ടെ. നിനക്ക് സുഖമുണ്ടാക്കട്ടെ. അപ്രകാരമുള്ള നീ വീഴ്ത്തപ്പെടാതെ നിന്നെ ഏറ്റുവാങ്ങി ധരിക്കുന്നവരും നിനക്ക് കാരണഭൂതന്മാരുമായ ദേവന്മാരെയും ദ്യോവിൽ വർത്തിക്കുന്ന സൂര്യനെയും സ്വയം പുകക.

3 വാജ്യസിവാജിനേനാസുവേനി

സ്സുവിതസ്തോമം സുവിതോദിവന്ദഗാഃ

സുവിതോധർമ്മപ്രഥമാൻസത്യാ

സുവിതോദേവാന്മം സുവിതോരപത്മം

അന്വയം:-

- (ഹേ പുത്ര,) സു-വേനീ: — സുഷ്ണകാന്തസ്തപം
വാജിനേന വാജീ അസി — അന്നരസേന ബലവാനസി
(സത്വം) സുവിത: സ്തോമം
(അനു ഗാഃ) — സുഷ്ണപ്രേരിത: പൂർവ്വം ത്വയാ
കൃതം സ്തോത്രമനുഗച്ഛ
(തഥാ) സുവിത: ദിവം
ഗാഃ — സ്വഗ്നിങ്ഗച്ഛ
സുവിത: പ്രഥമാ, സത്യാ — മുഖ്യാനി, സത്യഫലാനി
ധർമ്മ അനു — ത്വയാസമ്പാദിതാനി ധർമ്മാണി
നഗച്ഛ
(തഥാ) സുവിത: ദേവാൻ — ഇന്ദ്രാദീൻ ഗച്ഛ
(തഥാ) സുവിത: പത്നീം
അനു — ആദിത്യാഖ്യം
പതജ്യോതിരനുഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മകനേ, സുശോഭനനായ നീ അന്നരസ
ത്താൽ ബലവാനാകുന്നു. ആ നീ നന്നായയക്കപ്പെട്ടവനായി,
നിന്നാൽ മുഖ്യ ചൊല്ലപ്പെട്ട സ്തോത്രത്തെ പിന്തുടരുക. നന്നായ
യക്കപ്പെട്ടവനായി പ്രധാനങ്ങളും സത്യഫലങ്ങളുമായി നിന്നാൽ
നേടപ്പെട്ട ധർമ്മങ്ങളെ അനുഗമിക്കുക, അതുപോലെ നന്നായയ
ക്കപ്പെട്ടവനായി ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കുക. പിന്നെ
ആദിത്യനെന്ന് പാക്കുന്ന മഹസ്തിലെത്തുക.

- 4 മഹി¹സ്തപ്ത¹ഷാംപി¹തര¹ശ്ചനേ¹ശിരേ
ദേവാ¹ദേവേ¹ഷ്വദധുര¹പി¹ക്രതും
സമ¹വിവൃ¹ചുരുതയാ¹ന്യത്പി¹ഷു
രൈ¹ഷാന്തന്യ¹ഷുനി¹വി¹വിശു¹ചുന:

അന്വയം:-

- പിതര: ചന — അസ്മൽ പിതരോങ്ഗിരസ:
പുഷാം മഹിസ്ത: ഇശിരേ — ദേവാനാമഹത്വസ്യേശ്വരാ
അഭവൻ

(തേ) ദേവോ അപി	— ദേവത്വം പ്രാപ്താ അങ്ഗിരസഃ
ദേവേഷു ക്രതും അഭ്യുഃ	— സങ്ക്ലപ്തം യുതവന്തഃ
ഉത യാനി അത്വിഷഃ	— യാനിമീപ്യന്തേ, താനി
പുനഃ സം അവിവൃച്ഛഃ	— പനസ്സങ്ഗതാ ആസൻ
ഏഷാം തന്ത്രഷു ആ നി	
വിവിശുഃ	— ദേവാനാം ശരീരേഷു പുണ്ണം നിവിഷുവന്തഃ (അതസ്ത്വമപി അമാകന്ത)

അതഃ...നമ്മുടെ പൂർവ്വന്തരായ അംഗിരസ്സുകൾ ദേവന്മാരുടെ മഹത്വത്തിന് ഈശ്വരന്മാരായിരുന്ന (മഹത്വത്തെ നിയന്ത്രിച്ചവരായിരുന്നു) ദേവത്വം പ്രാപിച്ച ആ അംഗിരസ്സുകൾ ദേവന്മാരെ ധ്യാനിച്ചു പിന്നെ പ്രകാശിക്കുന്നവയെ വയോ അവയോടു വീണ്ടും ചേർന്ന് അപർ ദേവന്മാരുടെ ശരീരങ്ങളിൽ വീണ്ടും പുണ്ണായി ലയിച്ചു (അതുകൊണ്ട് നീയുമ പ്രാരം ചെയ്യുക)

5 സഹോദിർവ്വിശ്വം പരിചക്രമഃ

പൂർവ്വാധാമന്യമിതാമിമാനഃ

തന്ത്രഷുവിശ്വാഭ്വാനിയേമീരോ

പ്രാസാരയന്തപൃഥ്വപ്രജാതന്

അനന്തം -

(മദിയാ പിതാ) സഹോദിഃ

വിശ്വം രജഃ

— സ്വീയൈർബൃഹൈസ്സർവ്വം
ലോകം

അമിതാ പൂർവ്വാ ധാമാനി

— അന്യൈരമിതാനി പൂർവ്വാണി
സ്ഥാനാനി

മിമാനഃ പരി ചക്രഃ

— പരിചിദ്യന്തഃ പാദ്യക്രാമൻ

(തഥാകർവ്വന്തഃ) വിശ്വാ

ഭൂവന്താ തന്ത്രഷു

നി യേമീരോ

— സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി സ്വശരീരേഷു നിയമിതവന്തഃ

(കിഞ്ച) പുതയ പ്രജാ: — ബഹുപ്രകാരം ജ്യോതിഷി
 അന പ്ര അസാരയന്ത — പ്രസാരിതവന്ത: (അതസ്സമപ്യേ
 വങ്ക്ത)

അർത്ഥം.—എന്റെ പൂർവ്വന്മാർ സ്വബലങ്ങളാൽ ലോകം മുഴുവൻ, അളക്കപ്പെടാത്ത അതിലെ പണ്ടുപണ്ടുള്ള സ്ഥാനങ്ങൾ, അളന്നു വേർതിരിച്ചു നടന്നു. അപ്രകാരം ചെയ്യുന്നവരായി എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും സ്വശരീരങ്ങളിൽ ഒരുക്കി. കൂടാതെ പലമട്ടിൽ ജ്യോതിസ്സുകൾ ക്രമത്തിൽ പരത്തി. സർവ്വ ലോകങ്ങളും വ്യാപിച്ച് ഗ്രഹനക്ഷത്രാദികളെ വേർതിരിച്ചു നിയന്ത്രിച്ച് തേജസ്സുകൾ പരത്തി. (നിയന്മപ്രകാരം ചെയ്യുക.)

6 ദ്വിയാസുനവോസുരംസ്വർവ്വിദ

മാസ്ഥാപയന്തതുതീയേനകർമ്മണാ

സ്വാഃപ്രജാപിതരപിത്രംസഹ

ആവരേഷാദധുസ്തന്തുമാതതം

അന്വയം:—

സുനവ: — ആദിത്യസ്യ പുത്രാദേവാഃ,
 അങ്ഗിരസഃ
 അസുരം സ്വാഃ-വിദം — ബലവന്തമാദിത്യം
 തുതീയേന കർമ്മണാ — പ്രജോൽപത്യാഖ്യേന കർമ്മണാ
 ദ്വിയാ ആ അസ്ഥാപയന്ത — ഉദിതഞ്ചാസ്തമിതമിതിദ്വിയാ
 സ്ഥാപയന്തി

(കിഞ്ച) പിതര: സ്വാഃ

പ്ര-ജാഃ

പിത്രം സഹഃ

— ഉൽപാദ്യ

— പിതൃരാദിത്യസ്യ അപരാദി
 ഭവക്ഷമം ബലം

അവരേഷ ആ അധുഃ

— നികൃഷ്ടേഷ സ്വപ്രജാഭൂതേഷ
 മനുഷ്യേഷ സ്ഥാപിതവന്തഃ

(ഏവം) തന്തും ആ-തതം — പ്രജാഃ വിതതാങ്ക്രതവന്തഃ

അർത്ഥം.—ആദിത്യന്റെ പുത്രന്മാരും ദേവന്മാരുമായ അംഗിരസ്സുകൾ ആദിത്യനെ മൂന്നാം പുത്രിയാർത്ഥം, സന്താനോൽപാദന

മെന്ന കർമ്മംകൊണ്ടു്, ഉദിക്കുന്നവനും അസ്തമിക്കുന്നവനുമായി
 രണ്ടുവിധമാക്കി (ജനിക്കുകയും മരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന മനു-
 ഷ്യർ സൂര്യന്റെ ഉദയാസ്തമയങ്ങൾ നിദ്രാമാവട്ടെ എന്നു വെ-
 ച്ചിട്ടാവാം അപ്രകാരം ചെയ്തതു്) ആ പൂർവ്വപിതാക്കൾ സ-
 ന്നാകളെ ഉത്പാദിപ്പിച്ചു്, അപ്പനായ ആദിത്യന്റെ ഒരിക്ക-
 ലും തോല്പഹാത്ത ബലം താഴേക്കിടയിലുള്ള മനുഷ്യരായ സ്വ-
 പുത്രന്മാരിൽ സ്ഥാപിച്ച അപ്രകാരമാണവർ സന്തതികൾ
 നിരത്തിയതു്

7 നാവാ നക്ഷോഭഃ പ്രദീശഃ പൃഥിവ്യോ

സ്സന്ധിഭിരതിദ്യോണിവിശ്വാ

സ്വാം പ്രഭാം ബൃഹദക്ഥോമഹി

ത്വാവ്വരോഷധയാഭാവരേഷു

വ 18

അനന്തം -

(ഭൂമിസ്വാത്മാനം പരോക്ഷേണാഹ)

നാവാ നക്ഷോഭഃ	— യഥാ മനുഷ്യാഃ നാവാ ഉദകമതി തരന്തി
സ്വന്ധിഭിഃ വിശ്വാ	— ക്ഷേമൈസ്സർവ്വാണി
പൃഥിവ്യഃ പ്രദീശഃ	
ഭിഃ-ഗാനി അതി	— ഭൂമേ പ്രദീശോ വ്യാപ്താനി ക്രോധാനി അതിതരന്തി
ബൃഹദ്-ഉക്ഥഃ സ്വാം	
പ്ര-ഭാം	— മൃതം പുത്രം
മഹി-ത്വാ അവരേഷു	— അഗ്നാദിഷു
ആ അഭയാൻ	— കൃതവാൻ
പരേഷു ആ	— സൂര്യോദിഷ്ഠധയാൽ

അനന്തം--(ഭൂമി ആത്മാവിനോടു് അന്യനോടെന്നപോലെ
 പാഴെന്നു്) മനുഷ്യൻ തോണിയിൽ ജലങ്ങൾ കടക്കുന്ന മട്ടിൽ
 ഭൂമിയുടെ പല പല ഭാഗങ്ങളിൽ വ്യാപിച്ചു കിടക്കുന്ന എല്ലാ
 ക്രോധങ്ങളെയും, ദ്രാവിണങ്ങളെയും ബൃഹദക്ഥൻ കടക്കുന്നതുപോ-
 ലെ തന്റെ മകനെ മഹത്വത്തോടുകൂടി അഗ്നാദികളിൽ സമർപ്പി-

ച്ചു, സൂര്യാദികളിലും സമപ്പിച്ചു. (ഇവിടെ ജ്വലി തന്റെ മകന്റെ മരണത്തെപ്പറ്റി യാതൊരു ചാപല്യവുമില്ലാതെ ശാന്തനായും മകന്റെ സത്ഗതിയെപ്പറ്റി മാത്രം ചിന്തിക്കുന്നവനായും കാണപ്പെടുന്നു)

വക്രം—19—ബന്ധുഃ, ശ്രുതബന്ധുഃ, വിപ്രബന്ധുശ്ച ജ്വലയഃ, ഗായത്രീചരന്ദഃ, ആവർത്തമാനം മനോഭേവതാ.

- 1 മാപ്രഗാമപമോവയം
- മായജ്ഞാദിസ്രസോമിനഃ
- മാന്തസ്ഥുനോഅരാതയഃ

അന്വയം:—

ഹേ ഇന്ദ്ര, വയം പഥഃ	—	ഗൌപായനാവയം സമീചീനാന്മാഗ്നാൽ
മാ പ്ര ഗാമ	—	മാപരാഗച്ഛാമ, അസമാതി ഗൃഹമേവ ഗച്ഛാമ
മാ സോമിനഃ യജ്ഞാൽ	—	സോമവതോ യജ്ഞാൽ മാ പ്രഗാമ
നഃ അന്തഃ അരായതഃ	—	അസ്താകം മാഗ്നമദ്ധ്യേ ശരവഃ
മാ സ്ഥമുഃ	—	മാ തിഷ്ഠന്തു

അർത്ഥം.—ഇക്ഷ്വാകവംശജനായി അസമാതി എന്ന ഒരു രാജാവുണ്ടായിരുന്നു, അദ്ദേഹത്തിന് ഗൌപായനന്മാരായ ബന്ധു, സുബന്ധു, ശ്രുതബന്ധു, വിപ്രബന്ധു എന്നീ നാല് പുരോഹിതന്മാരായിരുന്നു. ആ രാജാവ് അവരെ വിട്ട് മായാവികളായ രണ്ടുപേരെ പുരോഹിതന്മാരായി വരിച്ചു. അവർ ഭേഷ്യപ്പെട്ട് രാജാവിനാഭീചാരം ചെയ്തു. ഇതറിഞ്ഞ് മായാവികളായ പുരോഹിതന്മാർ ഗൌപായനന്മാരിൽ സുബന്ധുവിനെ കൊന്നു. മരിച്ച സുബന്ധുവിന്റെ സഹോദരന്മാരായ മറ്റു മൂന്നുപേർ ക്ഷേമപ്രാപ്തിയ്ക്കായി ജപിച്ചതാണീ സൂക്തം—

അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഗൌപായനന്മാരായ ഞങ്ങൾ സന്മാഗ്നത്തിൽ നിന്ന് പിന്തിരിയാതിരിയ്ക്കാവൂ; അസമാതിയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കുതന്നെ പോകാവൂ. സോമമുള്ള യജ്ഞത്തിൽനിന്ന്

പിതാവാതിരിജ്യാവു ഞ്ഞദരക്കിടയിൽ ഗത്രക്കാര വന്നനില്ലാ
തിരിക്കട്ടെ

2 യോജ്ഞസ്യപ്രസാധന

സ്തുതേവേഷ്വാതഃ

തചാഹുതനശീമഹി

അന്വയം:-

- യ: തതു: — അയമഗ്യാവ്യു, ആഹവനീയ
രൂപേണ വിസ്മൃതഃ
യജ്ഞസ്യ പ്ര-സാധനഃ — പ്രകഞ്ചേണ സാധയിതാ
ദേവേഷു ആ-തതഃ — ദേവൈസ്തോതുഭീർവ്വിസ്താരിതോ
വേദ്യാം വർത്തതേ
തഃ ആ-ഹുതഃ നശീമഹി — സർവ്വതോഹൃതമാനഭഗ്നിഃ
പ്രാപ്തയാത

അർത്ഥം:-ആഹവനീയരൂപനായി പരത്തപ്പെട്ട ഈ അഗ്നി
യെന്ന യജ്ഞനിർവ്വാഹകൻ സ്തോതാക്കളാൽ വളർത്തപ്പെട്ടവനാ
യി വേദിയിൽ വർത്തിക്കുന്നു. ഐന്വാദ്യം, ഹോമിജ്ഞപ്പെടുന്ന
അവിടുത്തെ ഞ്ഞദര പ്രാപിജ്യാവു

3 മനോന്വാഹുവാചഹേ

നാരാശംസേനസോമേന

പിതൃണാഞ്ചമന്വഭി:

അന്വയം:-

- (വയം ബന്ധധാദയഃ) മനഃ — സുബന്ധോസ്സുബന്ധി, മായാ
വിഭിരപഭൃതം.
ന ആ ഹുവാചഹേ — ക്ഷിപ്രമാഹവയാമഹേ
നാരാശംസേന സോമേന — നാരാശംസ ചമസഗതേന മേന,
നാരാശംസാ: പിതാ: യേഷാ:
ചാസാനാം കമ്പനമേവമോമഃ,
തഥാവിധേന സോമേന
പിതൃണാം മന്വഭി: ച — സ്തോത്രൈശ്ചാഹവയാമഹേ

അർത്ഥം:-ബന്ധുതൽ സഹോദരന്മാരായ ഞങ്ങൾ മായാവികളാൽ അപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട സുബന്ധുവിന്റെ മനസ്സിനെ വേഗത്തിൽ വിളിക്കുന്നു. നരാശംസചമസത്തിലുള്ള സോമത്തോടു കൂടി പിതൃക്കൾക്കുള്ള സ്തോത്രങ്ങളൊത്തു വിളിയ്ക്കുന്നു. (നരാശംസന്മാർ പിതൃക്കൾ; അവർക്കുള്ള ചമസങ്ങൾ കല്പിക്കലാണ് ഹോമിയ്ക്കൽ.)

4 ആതപ്തതുമനഃപുനഃ

ക്രത്യേക്ഷായജീവസേ

ജ്യേഷ്ഠസൂര്യന്ദ്രശേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ,) തേ

മനഃ ക്രത്യേ ക്ഷായ

— ലൌകികവൈദിക വിഷയമായ ബലായ (അപാനായ പ്രാണായ ച)

ജീവസേ

— ജീവനായ

ജ്യേഷ്ഠ സൂര്യം ച ദ്രശേ

— ചിരകാലം സൂര്യഞ്ച ദ്രഷ്ടം

പുനഃ ആ ഏതു

— അഭിചരതസ്സകാശാൽ പുനരാഗച്ഛതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സുബന്ധോ, അങ്ങയുടെ മനസ്സ് ലൌകിക വൈദിക വിഷയമായ ബലത്തിനായി (അപാനനും പ്രാണനുംവേണ്ടി) ജീവിജ്ഞാനായി, ചിരകാലം സൂര്യനെ ദർശിജ്ഞാനായി, അഭിചാരികളിൽനിന്നു വീണ്ടും വന്നെത്തട്ടെ.

5 പുനാന്നഃപിതരോമനോ

ദോതുദൈവ്യോജനഃ

ജീവംപ്രാതംസപേമഹി

അന്വയം:-

നഃ പിതരഃ

— ശിർസാകം പിതൃഭൂതാഃ അങ്ഗീരസഃ

മനഃ, ദീവം പ്രാതം പുനഃ

ദോതു

— പിതാം, പ്രാണാദിത്രിയ
സംഘാതം പുനഃ പ്രയുച്ഛത

(തഥാ) ദൈവ്യേ നനഃ

— ദേവാനാം സംഘശ്ചതാനി
പ്രയുച്ഛത

(വയഞ്ചതദയം)

സചേമഹി

— പ്രാപ്തയാമ

അർത്ഥം.-നമ്മുടെ പിതാക്കളായ അന്തഃഗിരസ്സുകൾ സമ്പന്ന
വിന്ന മനസ്സും പ്രാണനും ഇന്ദ്രിയസമൂഹവും വീണ്ടും തന്നെ ഉദ്ദേ.
അതുപോലെ ദേവസംഘവും തന്നെ ഉദ്ദേ. നാം രണ്ടും പ്രാപി
ജ്ഞാപു.

6 വയംസോമപ്രതേവ

മനസ്സുനൃഷ്ടബിഭ്രതഃ

പ്രജാപനസ്സചേമഹി

വ. 10

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, വയം

— ബന്ധുപാദയഃ

തവ പ്രതേ, തന്ത്രഷ്ഠ

— തവകർമ്മണി, അന്തഃഗേഷ്ഠ ച

മനഃ ബിഭ്രതഃ

— താല്പര്യയുക്താം ബുദ്ധിം
ധാരയന്തഃ

പ്രജാ-വന്തഃ

— പുത്രപൗത്രാദിഭിര്യുക്താസ്സന്തഃ

(ദീവം പ്രാതം ച)

സചേമഹി

— സംഗമേമഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ബന്ധു മുതലായ ഞങ്ങൾ അവി
ടുത്തെ കർമ്മത്തിലും ഗങ്ങളിലും താല്പര്യമുറ ബുദ്ധിയേറുന്ന
വായി, പുത്രപൗത്രാദികളൊത്തവരായി പ്രാണനെയും ഇന്ദ്രി
യസമൂഹത്തെയും വീണ്ടും പ്രാപിജ്ഞാപു.

വർഗ്ഗം:-20-21 അനുഷ്ഠാനപരിചയം

- 1 യത്തേയമംവൈവസ്വതം
മനോജഗാമദൂരകം
തത്തത്ത്വവർത്തയാമ
സീഹക്ഷയാജീവസേ

അന്വയം:-

(ഹേ ത്രിയമാണപരഃ)

- യതേ മനഃ — തവമനഃ
- വൈവസ്വതം യമം — വിവസ്വതഃ പുത്രഃ തം
- ദൂരകം ജഗാമ — വിദൂരഃ ജഗാമ
- തേ തൽ ഇഹ ക്ഷയായ,
ജീവസേ — തവതന്മനോഽലോകേനിവാ
സായ, ചിരജീവനായ
- ആ വർത്തയാമസി — ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം:-മരിച്ചുപോകുന്ന മനുഷ്യ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സ് വിവസ്വാന്റെ പുത്രനായ യമനെ അതിദൂരത്തിൽച്ചെന്നു പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നുവോ, ആ നിന്റെ മനസ്സിനെ ലോകത്തിൽ നിവസിക്കുന്നതിന്നും ചിരജീവനത്തിന്നുമായി ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

- 2 യത്തേദിവംയൽപൃഥിവീ.
മനോജഗാമദൂരകം
തത്തത്ത്വവർത്തയാമ
സീഹക്ഷയാജീവസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ) യതേ

- മനഃ ദിവം ജഗാമ — ദിവംഗതം
- യൽ പൃഥിവീ. ദൂരകം — ജഗാമ

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ — ലോകേ നിവാസായ ജീവനായ ച

തേ തൻ ആ

വർത്തയാമസി

— ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സുബന്ധോ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സു പോയിട്ടുണ്ടോ, ഭൂമിയിൽ നാകരവ (വല്ലയിടത്തു) പോയിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ നിവസിച്ചാൻ. ജീവിക്കാനായി നിന്റെ ആ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്ന

3 യത്തേദൃച്ഛിത്വേ¹ഭൂഷി.

മനോ¹ജഗാമ¹ദൂരകം.

തത്ത¹ആവർത്തയാമ

സിഹക്ഷയായ¹ജീവസേ

അന്വയം. -

(ഘ്രേ സുബന്ധോ,) യൻ

തേ മനഃ ഭൂമി.

— ഭൂവം.

ചതഃ-ഭൂഷി.

— ചതുർദ്ദിക്ഷ ഭൂശോയസ്യ

ദൂരകം ജഗാമ

— വിദൂരദേശം ഗതം.

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ

— ലോകേ നിവാസായ ജീവനായ ച

തേ തൻ ആ

വർത്തയാമസി

— ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സുബന്ധോ, ഭൂമിയിൽ നാലുദിക്കുകളിലും ചിന്നി നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സു പോയിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിക്കാൻ. ജീവിക്കാനായി നിന്റെ ആ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്ന

4 യത്തേപതസ്രുപ്രദിശോ

മനോജഗാമദൂരകം

തത്തത്ത്വവർത്തയാമ

സീഹക്ഷയായജീവസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ) യൽ തേ

മനഃ പതസ്രു പ്ര-ദിശഃ — പ്രകൃഷ്ടാമഹാദിശഃ

ദൂരകം ജഗാമ — ദൂരദേശം ഗതം

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ — ലോകേ നിവാസായ ജീവനായ ച

തേ തൽ ആ

വർത്തയാമസി . — ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സുബന്ധോ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സു, കിഴക്കു മുതലായ നാലു പ്രധാന ദിക്കുകളിലും അകലെപ്പോയിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിച്ചാനും ജീവിച്ചാനുമായി ആ നിന്റെ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

5 യത്തേസമുദ്രമണ്ണവം

മനോജഗാമദൂരകം

തത്തത്ത്വവർത്തയാമ

സീഹക്ഷയായജീവസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ,) യൽ

തേ മനഃ അണ്ണവം സമുദ്രം — ഉദകവന്തം സമുദ്രം

ദൂരകം ജഗാമ — ഗതം

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ — ലോകേ നിവാസായ ജീവനായ ച

തേ തൽ ആ വർത്തയാമസി — ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സുബന്ധോ, യാതൊരു നിന്റെ മനസ്സ് ജലനിബിഡമായ സമുദ്രത്തിൽ അകലെപ്പോയിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിക്കുന്നു. ജീവിക്കാനായി ആ നിന്റെ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

6 യത്തേ¹മരീചീഃ¹പ്രവതോ¹
 മനോ¹ജഗാമ¹ദൂരകം¹
 തത്തആവ¹ത്തയാമ¹
 സിഹക്ഷ¹യായജീവസേ¹

വ. 20

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ,) യൽ

തേ മനഃ പ്രവതഃ

— പ്രഗച്ഛന്തീഃ

മരീചീഃ ദൂരകം ജഗാമ

— ദീപ്തിതം

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ

— ലോകേ നിവാസായ

ജീവനായ ച

തേ തൽ ആ

വത്തയാമസി

— ആവത്തയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സുബന്ധോ, യാതൊരു നിന്റെ മനസ്സ് പ്രവഹിക്കുന്ന പ്രകാശങ്ങളെ പ്രാപിച്ചകലെപ്പോയിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിക്കുന്നു. ജീവിക്കാനായി നിന്റെ ആ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

7 യത്തേ¹അപോയദോ¹ഽധി¹
 മനോ¹ജഗാമ¹ദൂരകം¹
 തത്തആവ¹ത്തയാമ¹
 സിഹക്ഷ¹യായജീവസേ¹

അന്വയം:—

(ഹേ സുബന്ധോ,) യൽ

തേ മനഃ അപഃ — ഉദകാനി

യൽ ഓഷധിഃ ദൂരകം

ജഗാമ — സന്യാഭീഷഗതം

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ — ലോകേ നിവാസായ
ജീവനായ ച

തേ തൽ ആ

വർത്തയാമസി — ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം.—അല്പയോ സുബന്ധോ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സ് ജലങ്ങളെ പ്രാപിച്ചിട്ടുണ്ടോ, യാതൊന്നുകളെ സന്യാഭീകളിലെത്തിയിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിക്കാനും ജീവിക്കാനുമായി നിന്റെ ആ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

8 യത്തേസുര്യംയഃഷസം

മനോജഗാമദൂരകം

തത്തആവർത്തയാമ

സീഹക്ഷയായജീവസേ

അന്വയം:—

(ഹേ സുബന്ധോ,) യൽ

തേ മനഃ സൂര്യം — ആദിത്യം

യൽ ഉഷസഃ ദൂരകം

ജഗാമ — ഗതം

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ — ലോകേ നിവാസായ
ജീവനായ ച

തേ തൽ ആ

വർത്തയാമസി — ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം.—അല്പയോ സുബന്ധോ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സ് അകലെ സൂര്യനെ പ്രാപിച്ചിട്ടുണ്ടോ, യാതൊന്നുഷസ്സിനെ പ്രാപിച്ചിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിക്കാനും ജീവിക്കാനുമായി ആ നിന്റെ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

9 യത്തേപർവ്വതാൻബ്രഹ്മതോ

മനോജഗാമദൂരകം

തത്തത്ത്വവർത്തയാമ

സീഹക്ഷയായജീവസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ,) യത് തേ മനഃ ബ്രഹ്മതഃ പർവ്വതാൻ-ഗിരീൻ
ദൂരകം ജഗാമ — ഗതം

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ — ലോകേ നിവാസായ
ജീവനായ ച

തേ തൽ ആ വർത്തയാമസി — ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സുബന്ധോ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സ്
അകലെ മാമലകളിൽ പോയിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിക്കു
ന്നും ജീവിക്കാനുമായി നിന്റെ ആ മനസ്സിനെ തെങ്ങും മടക്കി
കൊണ്ടുവരുന്ന.

10 യത്തേവിശ്വചിഞ്ചേഗ

മനോജഗാമദൂരകം

തത്തത്ത്വവർത്തയാമ

സീഹക്ഷയായജീവസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ,) യത്

തേ മനഃ വിശ്വം ഇദം

ജഗൽ

— സർവ്വം ദൃശ്യമാനം ഭൂതജാതം

ദൂരകം ജഗാമ

— ഗതം

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ

— ലോകേ നിവാസായ

ജീവനായ ച

തേ തൽ ആ വർത്തയാമസി — ആവർത്തയാമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സുബന്ധോ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സു^വ അകലെ ഇക്കണ്ട ചരാചരത്തെ (എങ്ങാനും) പ്രാപിച്ചിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിക്കാനും ജീവിക്കാനുമായി ആ നിന്റെ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

11 യത്തേപരാഃപരാവതോ
 മനോജഗാമദൂരകം
 തത്തത്ത്വപർത്ഥയാമ
 സിഹക്ഷയാജീവസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ,) യൽ
 തേ മനഃ പരാഃ പരാ-വതഃ— അത്യന്തം ദൂരദേശാൽ
 ദൂരകം ജഗാമ — ഗതം
 ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ — ലോകേ നിവാസായ
 ജീവനായ ച
 തേ തൽ ആ വർത്ഥയാമസി— ആവർത്ഥയാമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സുബന്ധോ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സു^വ അത്യന്തം ദൂരദേശങ്ങളേക്കാൾ അകലെ എത്തിയിട്ടുണ്ടോ, ലോകത്തിൽ വസിക്കാനും ജീവിക്കാനുമായി നിന്റെ ആ മനസ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

12 യത്തേദ്രുതഞ്ചപേധ്യഞ്ച
 മനോജഗാമദൂരകം
 തത്തത്ത്വപർത്ഥയാമ
 സിഹക്ഷയാജീവസേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ,) യശ്

തേ മനഃ ഭൂതം ച ഭവ്യം ച — ഭൂതഭവ്യാത്മകവ്യതിരികേതന
കസ്യ ചിദഭാവോദ്ഭവ്യാത്മകസ്യ
കൃത്സ്നം പ്രപഞ്ചമുക്തം ഭവതി,
തത്ര സർവ്വത്ര ഗതം മനഃ

ഭൂതകം ജഗദ്ഗതം — ഗതം

ഇഹ ക്ഷയായ ജീവസേ — ലോകേ നിവാസായ
ജീവനായ ച

തേ തൽ ആ വന്തയാമസി — ആചർത്തയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സുബന്ധോ, നിന്റെ യാതൊരു മനസ്സു
ഭൂതഭവ്യങ്ങളിൽനിന്നു വിട്ട് ഏന്തിന്റെയോ അഭാവത്താൽ
പ്രപഞ്ചത്തിൽനിന്നു മുഴുവൻ വിട്ട് മറ്റൊരങ്ങോ പോയിട്ടുണ്ടോ,
ലോകത്തിൽ വസിക്കാനും ജീവിക്കാനുമായി നിന്റെ ആ മന
സ്സിനെ ഞങ്ങൾ മടക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു.

വക്ത്രം-22, 23-ത്രിഷ്വപ്പദക്തിർമ്മഹാപദക്തിഃ പദക്ത്യത്ത്വ
രാഗ്ദ്ധന്ദാംസി, നിര്യതിസ്ത്യാമശ്വാസനീതിഃ പൃഥിവീദ്യാവ
ന്തരിക്ഷ സോമപുഷ് സ്വസ്തയശ്ച ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ഇന്ദ്രശ്ച
ദേവതാ.

- 1 പ്രതാ¹ര്യാ²ഃപ്രതര³ന്നവീ⁴യ
സ്ഥാ⁵താരേവ⁶ക്രതു⁷ജതാ⁸രഥ⁹സ്യ
അധ¹⁰പ്യവാ¹¹ന¹²ഉത്ത¹³വീ¹⁴ത്യത്ഥം
പരാ¹⁵തരം¹⁶സുനി¹⁷ര്യ¹⁸തിജ¹⁹ജിഹി²⁰താ.

അന്വയം:-

(സുബന്ധോ) ആയുഃ പ്ര-

തരം നവീയഃ — പ്രവൃദ്ധതരം ഔഘവനോപേതം

ക്രതു-മതാ രഥസ്യ

സ്ഥാതാരാ-ഇവ — കർമ്മവതാ സാരഥിനാ
രഥേസ്ഥമിതാവിവ

പ്ര താരി	— പ്രവർത്തം
അധ ച്യവാനഃ	— അഥ ജീവിതാൽ പ്രച്യവമാനഃ
അത്ഥം ഉൽ തവിതി	— സ്വാഭാലക്ഷിതമായർവ്വർദ്ധ്യതി
നിഃഘ്രതിഃ	— പ്രാണാപഹർത്തി പാപഭേദതാ
പരാ-തരം സു ജിഹ്വിതാം	— അത്യന്തം ദൂരതരം പരിത്യജ്യതു, ഗച്ഛതു

അത്ഥം.-സുബന്ധവിന്റെ ആയുസ്സ് വർദ്ധമാനവും പുതു ധൈര്യവനമൊത്തമായും, മിടുക്കനായ തേരാളിയോടുകൂടിയ തേരിലിരിക്കുന്നവരെന്നപോലെ, വർദ്ധിക്കട്ടേ. ജീവിതത്തിൽ നിന്നു വീഴുന്നവനും (ചിലപ്പോൾ) സ്വയം ആഗ്രഹിച്ച ആയുസ്സ് വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. പ്രാണാപഹരിക്കുന്ന പാപഭേദതയായ നിര്യതി അത്യന്തം ദൂരെപ്പോകട്ടേ (എന്നാൽ ജീവിതത്തിൽ നിന്നു വീഴുന്നവനും ആയുസ്സ് വർദ്ധിക്കുന്നു.)

2 സാമന്തരാധേനിധിമന്വന്ന
കരാമഹേസുപുത്രധരൂവാംസി
താനോവിശ്വാനിജരിതാമരത്തു
പരാതരംസുനിര്യതിജിഹ്വിതാം

അനന്വയം:-

സാമന്ത ന	— സാക്ഷി ഗീയമാനേസതി (ന ചിദന്തേ)
രാധേ നിധി-മൽ	— ജീവാത്മരൂപധനാത്ഥം നിധാനവൽ
അന്നം ന കരാമഹേ	— ഹവിശ്ചകർമ്മഃ (നിര്യത്യൈ സ്തതിശ്ച ഹവിശ്ചകർമ്മഃ)
സു പുത്രധ രൂവാംസി	— പുത്രധാ, ബഹുപ്രകാരമന്നാനി, ഹവിഷ്വി കരാമഹേ
താ ന വിശ്വാനി	— താന്യസ്താകം സർവ്വാണി
ജരിതാ മരത്തു	— സ്തതാസ്സഭതാം
(ആസ്വാദ്യപ) നിഃ ഘ്രതിഃ	
പരാ-തരം	— അത്യന്തം ദൂരതരം
സു ജിഹ്വിതാം	— ഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-സാമം ഗാനം ചെയ്യപ്പെടവേ, ജീവായുരൂപമായ ധനം നാം മുഖിൽ സമർപ്പിക്കുന്നു. (നിരൂതിത്വം സ്മൃതിയും ഹവിസ്സും സമർപ്പിക്കുന്നു.) പല പ്രകാരത്തിലുള്ള ഹവിസ്സു സമർപ്പിക്കുന്നു. നമ്മുടെ ആ ഏറ്റവും ഹവിസ്സുകളും സ്മൃതികൾപ്പെട്ട നിരൂതി സ്വദിക്കട്ടേ. ആസ്വദിച്ചിട്ടും, നിരൂതി അത്യന്ത ദുരന്തം ഗണത്തിൽ പോകട്ടേ.

3 അഭിഷ്ഠാഭ്യഃപൈരസ്യേഭവേ
 ദ്യേൗന്നുഭീദംഗിരയോനാഭ്രാൻ
 താനോവിശ്വാനിജരിതാപികേത
 പരാന്തരംസുനിരൂതിജിഹിതാം

അന്വയം:-

(വയം) അഭ്യഃ

പൈരസ്യഃ

ദ്യേൗ ന ഭൂമിഃ

— അരിൻ, ശത്രുൻ ബലൈ

— സൂര്യഃ സ്വരശ്ചിദിദ്രാമി
 മിവ

ഗിരയഃ ന അഭ്രാൻ

സ അഭി ഭവേ

താ നഃ വിശ്വാനി

— വജ്രഃ അജനശ്ചീലാഽന്വേലാനിവ

— സുഹൃദയോ

— താനി സർവ്വാനി സ്തോത്രാണ്യ
 സൂര്യം

ജരിതാ നിഃ-ഭൂതിഃ

ചികേത

(സാ) പരാന്തരം സു

ജിഹിതാം

— സ്മൃതാസതീസാഭാനാതി

— അത്യന്തം ദുരന്തം ഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-നാം ശത്രുക്കളെ ബലങ്ങൾകൊണ്ട്, സൂര്യൻ രശ്മികളാൽ ഭൂമിയെ എന്നപോലെ, വജ്രായുധങ്ങൾ, പലിയുന്ന ഘോരങ്ങളെ എന്നപോലെ നന്നായി ജയിക്കാവൂ. സ്മൃതികൾപ്പെട്ടവളായി നിരൂതി നമ്മുടെ ഏറ്റവും സ്തോത്രങ്ങളെക്കുറിച്ചു എന്നു. അവിടന്ന് അത്യന്തം ദുരന്തത്തിൽ ഗമിക്കട്ടേ.

4 മോഷ്ണസ്സോമതുത്യവേപരാദാഃ
 പശ്യേതസ്മത്യുച്ഛിതം
 ദൃഷ്ടിഹിതോജരിമാസുനോഅസ്തു
 പരാതരംസുനിര്യതിജ്ജിഹീതാം

അന്വയം:—

ഹേ സോമ, ന: സു

തുത്യവേ

മോ പരാ ദാഃ

— അസ്ഥാൻ സുഷ്ണ മരണായ

— മൈവപരാദാനം കരു, തുത്യവേ
 ധീനാന്താകാഷി:

ന ഉൽ-പരന്തം സുര്യം

പശ്യേത

— ഇദാനീമുദ്ധംഗച്ഛന്തം, ഉദയന്തം
 സുര്യം ചിരകാലം പശ്യേത,
 ജീവേത

(കിഞ്ച) ദൃ-ഷ്ടി: ഹിത:

— അഹോഭി:, ദിവസൈ:
 പ്രേരിത:

ജരിമാ ന: സു അസ്തു

— ജരാഭാവോസ്താകം സുഖകരോ
 വേതു

നി:ജ്ജിത: പരാ-തരം

സു ജിഹീതാം

— സാത്യന്തം ദുരഭേദം ഗച്ഛതു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സോമ, ഞങ്ങളെ മരണത്തിന്നു കൊടുക്കരുതേ, വിധേയരാക്കരുതേ. ഉദിച്ചുയരുന്ന സൂര്യനെ ഞങ്ങൾ ചിരകാലം കാണാറും, ജീവിക്കുവാനും, ദിവസങ്ങളാലുണ്ടാക്കപ്പെട്ട (ദിവസംതോറും കരേഴ്ശു കരേഴ്ശു കൂടുന്ന) വാലകം ഞങ്ങൾക്കു സുഖകരമാവട്ടേ. പാപഭേദത്തായ നിര്യതി അകലെപ്പോകട്ടേ.

5 അസ്മിന്നിതേഹനോഅസ്താസ്മധാരയ

ജിവാത്വേസുപ്രതിരാന്താൽ:

രാഹ്വനസ്സുര്യസ്യസന്ദർശി

ഹ്യേതേനൈനംവദന്തസ

അനന്തം:-

- ഹേ അസു-നീതേ, — മനഃശ്യാണാമസുനാം നേത്രീ,
ദേവി
- അസ്മാസു മനഃ ധാരായ — അസ്മാസു മധ്യേ കൃതേ സുബ
ന്ധൗ മനഃ പുനരുദ്ധാരയ
- ജീവാതവേ നഃ ആയുഃ സു
പ്രതിര — ജീവിതാസ്മാകം സുബന്ധോഃ
ആയുർവൃദ്ധയ
- നഃ സൂര്യസ്യ
സം-ദൃശി രരന്ധി — അസ്മാൻ ചിരസന്ദർശനേ
സ്ഥാപയ
- ത്വം ഘൃതേന തന്വം
വദ്ധയസ്വ — അസ്മാഭിർത്തേനാഭ്യേന
ശരീരം വദ്ധയ

അത്ഥം-മനുഷ്യരുടെ പ്രാണങ്ങളെ നയിക്കുന്ന ദേവി, ഞ
ങ്ങളെക്കിടയിൽ മരിച്ച സുബന്ധുവിൽ മനസ്സ് വീണ്ടും ഉയർത്തി
ക്കൊണ്ടുവന്നാലും. ജീവിക്കാനായി സുബന്ധുവിന് ആയുസ്സു
വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും. അവനെ സൂര്യന്റെ ചിരദർശനത്തിൽ സ്ഥാ
പിച്ചാലും. അവിടുന്നു ഞങ്ങളേകിയ നെയ്യാൽ ശരീരം വദ്ധി
പ്പിച്ചാലും.

6 അസുനീതേപുനരസ്മാസുചക്ഷുഃ

പുനഃപ്രാണമിഹനോധേഹിഭോഗം.

ഭോഗാർഹശ്ചൈവസൂര്യമുച്ചരന്ത

മനമതേതൃളയാനസ്വസ്തി

അനന്തം:-

- ഹേ അസു-നീതേ,
അസ്മാസു — പ്രാണഭായിനി, അസ്മാസു
മധ്യേ സുബന്ധൗ
- പുനഃ ചക്ഷുഃ, പുനഃ
പ്രാണം ധേഹി — നയതം, ഈക്ഷണസാമർത്ഥ്യം,
പ്രാണാംശ്ച പുനസ്ഥാപയ

ഇഹ നഃ ഭോഗം	— ച യേഹി
(വയം) ജ്യോക്തി	
ഉൽ-ചരണം	— ചിരമുൽഗച്ഛന്തം
സൂര്യം പശ്യേത	— ജീവേത
ഹേ അന-മതേ, സ്വസ്തി	
നഃ മുള്ളയ	— ഹേ അഭീഷ്ടഭായിനി, അവി നാശം യഥാസ്യാത്തഥാസ്താൻ സ്ഖയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പ്രാണഭായിനി, സുബന്ധുവികൾ വീണ്ടും കണ്ണും (കാഴ്ചയും) പ്രാണങ്ങളും സ്ഥാപിച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്ക് ജീവിതഭോഗങ്ങളുണ്ടാക്കിയാലും. (സുബന്ധുവടക്കുള്ള) ഞങ്ങൾ നിത്യവുമാകട്ടെപൊങ്ങുന്ന സൂര്യനെ ചിരകാലം കാണാവൂ, ജീവിയാവൂ. അല്ലയോ അഭീഷ്ടഭായിനി, ക്ഷേമമാം വണ്ണം ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പിച്ചാലും.

7 പുനർന്നാശംപ്രഥിവിഭോതു

പുനദ്യുതേവീപുനരന്തരിക്ഷം

പുനർന്നാശംപ്രഥിവിഭോതു

പുനഃപുഷാപത്ഥ്യാംഗ്യാസ്വസ്തിഃ

അന്വയം:-

ദേവീ പുഥിവി നഃ അസം

പുനഃ ഭോതു — പ്രാണഭോതു

പുനഃ ദ്യോഃ — ദ്യുഭേവതാ ഭോതു

പുനഃ അന്തരിക്ഷം — അന്തരിക്ഷഭേവതാ ഭോതു

പുനഃ സോമഃ നഃ തന്വം

ഭോതു — ശരീരം ഭോതു

പുനഃ പുഷാ യാ സ്വസ്തിഃ — യാലോകേ വേദേവസ്വസ്തി
ത്വച്യതേ, താം

പത്ഥ്യാം — വാചം പ്രയച്ഛതു

അത്ഥം.-ദേവിയായ ഭൂമി നമുക്കു് (സുബന്ധുവിന്) വീണ്ടും ജീവൻ തരട്ടേ സ്വർഗ്ഗദേവത വീണ്ടും ജീവൻ തരട്ടേ അന്തരിക്ഷ ദേവത വീണ്ടും ജീവൻ തരട്ടേ സോമൻ നമുക്കു വേണ്ടി (സുബന്ധുവിന്) വീണ്ടും ശരീരം തരട്ടേ ലോകത്തിലും വേദത്തിലും മംഗളമെന്നു പറയുന്ന വാക്കു് പുഷാവി വീണ്ടും തരട്ടേ

8 ശംരോദസീസുബന്ധവേ

യഹ്വീഗുതസ്യമാതരാ

ഭേതാപയദ്രപോ

ദ്യോതപ്മിവിക്ഷമാരപോ

മോഷ്ടതേകിഞ്ചനാമൽ

അന്വയം -

യഹ്വീ, ഗുതസ്യ മാതരാ — മഹത്യ, യജ്ഞസ്യ നിമ്മാത്യ

രോദസീ സു-ബന്ധവേ

ശം — ദ്യാവാപൃഥിവ്യ സുഖം പ്രയച്ഛതാം

യൽ രപഃ, അപ ഭേതാം — യൽ പാപം തദപഹരതാം

ഹേ ദ്യോതപ്മിവി,

ക്ഷമാ — ക്ഷമായാം സത്യം പാപമപഹരതം

(ഹേ സുബന്ധോ,) തേ

മോ സ — ത്യാം മൈവസുഷു

കിം ചന രപഃ ആമൽ — പാപം ഹിനസു

അത്ഥം.-മഹതികളും യജ്ഞകാന്തിണികളുമായ ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ സുബന്ധുവിനു് സുഖമുണ്ടാക്കട്ടേ യാതൊരു പാപമുണ്ടോ, അതുകൊണ്ടു് അല്ലയോ ദ്യോവേ, ഭൂവേ, നിങ്ങൾ ക്ഷമിച്ചു് പാപമകറ്റിയാലും അല്ലയോ സുബന്ധോ, നിന്നെ ചെറുതാക്കി യാതൊരു പാപവും ഉപദ്രവിജ്ഞാതിരിയ്ക്കട്ടേ

9 അവലോകനവത്രികാ

ദിവ്യരത്നീശ്വര

ക്ഷമാചരിപ്പേകകം

രത്നാമയദ്രുപാ

ദ്വൈതപ്രതിവിക്ഷാരപാ

മോക്ഷതേകിഞ്ചനാമര

അനവതം:-

ദിവ: ശ്വര ഭക്ത	-
അവ	— ശ്വരഭക്തി, അഗ്നിനെ
	ദീപകവതരത:
ത്രികാ അവ ചരതി	— ഇളം, സരസ്വതി, ഭാരതി
	ത്രികവചരതി
ക്ഷമാ ചരിപ്പ	— ക്ഷമായാം ചരതി
ഏകകം	— ഏകം ശ്വരഭക്തി
(താനി സർവ്വാനി സുബന്ധോ: പ്രാണ: പരിരക്ഷത)	
(രോദസീ) യൽ രപ:	
അപ രത്നാ:	— യൽ പാപം തപഹരതാം
ഹേ ദ്വൈത: പ്രതിവി	
ക്ഷമാ	— ക്ഷമായാം സത്യം
	പാപമഹരത:
(ഹേ സുബന്ധോ:) തേ	
മോ സു	— ത്വാം മൈവസൃഷ്ട
കീ. ചന രപ: ആമര	— പാപം ഹിനസ്തു

അർത്ഥം:-ദ്രോഹിയിൽനിന്നു രണ്ടു മരുന്നുകൾ അഗ്നികൾ താഴെത്തരികെക്കൊണ്ടുവരുന്നു ഇളം, സരസ്വതി, ഭാരതി എന്നീ മൂവർ മൂന്നു മരുന്നുകൾക്കൊണ്ടുവരുന്നു ദ്രുപി ചരിയ്ക്കുവേ ഒരേ ഷഡമുഖമായി (ഇവയെല്ലാം സുബന്ധവിന്റെ ജീവനെ മുറുപ്പു നക്ഷിക്കട്ടെ) യാതൊരു പാപമുണ്ടോ അതു ദ്രോഹപ്രതിവികള

കുറയ്ക്കട്ടെ. അല്ലയോ ദ്യോവേ, ഭൂവേ, നീങ്ങാം ക്ഷമിച്ചു പാപമക
 റിയാലും. അല്ലയോ സുബന്ധോ, നീന്നെ ചെറുത്തുടി
 യാതൊരു പാപവും പീഡിപ്പിക്കാതിരിക്കട്ടെ.

10 സമീശ്രോയഗാമനഡ്വാഹം

യശ്ശവഹദശീനരാണയാണനീ

ഭരതാമപയദ്രപോ

ദ്യേതഃപൃഥിവീക്ഷമാരപോ

ഭോഷ്യതേകിഞ്ചനാമമൽ

വ. 23

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യ:

ഉശീനരാണയാ:

അന: ആ അവഹൽ

ഗാം (തം) അനഡ്വാഹം

സം ഈരയ

(രോദസീ) യൽ രപ:

അപ ഭരതാം

ഹേ ദ്യേതഃ, പൃഥിവീ,

ക്ഷമാ

(ഹേ സുബന്ധോ,) തേ

മോ സു

കിം ചന രപ: ആമമൽ

— ഏതന്നാമികയാ ഭാഷഭധഃ

— ശക്തമസ്മാൻ പ്രത്യാവഹതി

— ഗന്താരമനോവഹനസമത്വം,
 വൃദ്ധഭം.

— സംപ്രേരയ (യയാന്തമനലി
 സ്വന്തി സോശീനരാണീ)

— യൽ പാപം തദപഹരതാം

— ക്ഷമായാം സത്യം പാപമപ
 ഹരതം.

— ത്വാം മൈവസുഷ്ണ

— പാപം ഹിനസ്തു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഉശീനരാണിയെന്ന ഭൗഷധ
 സസ്യം കയറിയ വണ്ടി വലിക്കുന്ന ഗമനശീലവും. ഏറ്റുമുട്ടി
 ക്ഷമുള്ള കാളയെ അയച്ചാലും. (രോഗിയുടെ മേൽ പുരട്ടുന്ന ഒരു
 പച്ചമരുന്നാണ് ഉശീനരാണി എന്ന ചെടി.) യാതൊരു പാ
 പമുണ്ടോ അതു ദ്യാവാപൃഥിവീകളുകുറയ്ക്കട്ടെ. അല്ലയോ ദ്യോവേ,

ഭൂവേ, ക്ഷമിച്ച് പാപമകന്നിയാലും. അല്ലയോ സുബന്ധോ, നിന്നെ ചെറുതുകൂടി യാതൊരു പാപവും പീഡിപ്പിക്കാതിരിയ്ക്കട്ടെ.

വക്രം:-24-25. ഗൌപായനാഃ, ബന്ധാദയഃ ഏഷാം മാതാ ച ഭൃഷയഃ, ഗായത്രിപദോക്ത്യന്ഷ്ടഭുഷാമന്ദാസീ, രാജാ അസമാതിഃ, ഇന്ദ്രഃ, സുബന്ധോർജീവിതാഹ്വാനരൂപോത്ഥഃ, ലബ്ധസംജ്ഞസ്യ സുബന്ധോഃ സ്വർണഹേതുഭൂതശ്ച ദേവതാ.

1 ആജനന്തേപേഷസന്ദൃശം

മാഹീനാനാമുപസ്തതം

അഗന്ധബിഭ്രതോനമഃ

അന്വയം:-

(ഇമോഭിഭിസ്സിന്ധുഭിരാജാനം സ്തുവന്തി.)

തേഷ-സന്ദൃശം — ദീപ്തദർശനം

മാഹീനാനാഃ ഉപ-സ്തതം — മഹതാമുപഗതസ്തുതിം

ജനഃ — ജനപദമസ്മിതിസ്വഭൂതം
രാജാനം

നമഃ ബിഭ്രതഃ ആ അഗന്ധ — നമസ്കാരം ധാരയന്തഃ കർവ്വന്തോ
വയമഭിഗതാഃ

അർത്ഥം:- (ഇതു മുൻ്റെ മുൻ്റെ ഭാഗങ്ങളിൽ രാജസ്തുതി.) പ്രകാശമാർ ദർശനമൊത്തവരും മഹാമാന്ദാർ അണഞ്ഞു സ്തുതിയ്ക്കപ്പെട്ടവരും ജനപദത്തിന് പ്രാണദാതാവുമായ രാജാവിനെ നമസ്കരിയ്ക്കുന്നവരായി നാം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു.

2 അസമാതിന്നിതോശന

തേഷന്നിയയിനംരഥം

ഭദ്രേരഥസ്യസൽപതിം

അന്വയം:-

നി-തോഗനം ത്വേയം	— ഗതൃണാം ഹന്നാരം, ദീപം
നി-യയിനം രഥം	— രഥവാൻ സർവ്വാഭിജതപ്രാപി
സാധനം.
ജേ-രഥസ്യ	— ഏതന്നാകസ്യ രാജേണാ
വംശേജാതം.
സത-പതി. അസമാതി.	— സതാം പാലയിതാം തമാഗ

അർത്ഥം-ഗതൃഹന്താവും ദീപനം മേൽപോലെ അഭിഷ്ഠ
പി സാധിപ്പിക്കുന്നവനും ജേരഥമെന്ന രാജാവിന്റെ
ത്തിൽ പിന്നവനും സത്തുക്കൾക്കു പാലകനുമായ അസമാ
യെന്നും പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു.

3 യോജനാന്തപിഷാള

വാതിതസ്തൈരപവിരവാൻ

ഉതാപവിരവാൻയുധാ

അന്വയം:-

യഃ ജനാൻ	— യോസമാതിർവ്വിരോധിജന
പവിരവാൻ ഉത	
അപവിരവാൻ	— ഖഡ്ഗവാൻ, അപിചാ
ഖഡ്ഗശ്ച
(സിംഹഃ) മഹിഷാൻ-ഇവ	
യുധാ അതി-തസ്തൈര	— യോധനേനാതിക്രമ്യതിഷ്ഠത
(തമാഗന്ത)

അർത്ഥം-ഏവൻ വിരോധിജനങ്ങളെ വാളേന്തിയും
ത്തായയും, സിംഹം കാട്ടുപോത്തുകളെയെന്നപോലെ പേര
അതിക്രമിച്ചു നിൽക്കുന്നുവോ, ആ അസമാതിയെ നമ്മൾ
പിടിച്ചിരിക്കുന്നു.

4 യസ്യേക്ഷപാകന്ധപ്രതേ

രേവാന്തരായേധതേ

ദിവീവപഞ്ചകൃഷ്ടയഃ

അന്വയം:-

രേഖാൻ മരായി	— രയിവാൻ ശത്രുണാം മാരകസ്സൻ
യസ്യ ഇക്ഷാകഃ	— യസ്യ ജനപദസൈക്യചാകോ സമാതിരാജാ
വ്രതേ ഉപ ഏധതേ	— രക്ഷണപരേ കർമ്മണി പ്രവർത്തേ
(തത്ര) പഞ്ച കൃഷ്ണഃ	— നിഷാദപഞ്ചമാശ്ചതപാരോ വണ്ണഃ
ദിവി-ഇവ	— സ്വർഗ്ഗേ യഥാത്ഥം സുഖീനോ ഭവന്തി

അർത്ഥം.-ധനവാൻ ശത്രുഹന്താവുമായി യാതൊരു ജനപദത്തിന്നും ഇക്ഷാകവംശജനായ അസമാതി രാജാവാനോ, അദ്ദേഹം പ്രജാരക്ഷണപരമായ കർമ്മത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നു. അവിടെ നിഷാദന്മാരടക്കമുള്ള അഞ്ചുവിധം ജനങ്ങൾ സ്വർഗ്ഗത്തിലെന്ത പോലെ സുഖവാന്മാരായി ഭവിക്കുന്നു.

5 ഇന്ദ്രക്ഷത്രാസമാതിഷ്ട
രഥപ്രോഷ്ഠേഷുധാരയ
ദിവിവസുര്യദൃശേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, രഥപ്രോഷ്ഠേഷു	
അസമാതിഷ്ട	— രഥപ്രോഷ്ഠസമാതൌ (ബഹുവചനം പൂജാർത്ഥം)
ദിവി-ഇവ സുര്യം ദൃശേ	— ദിവി യഥാസുര്യം സർവ്വേഷാൻ ശ്നായ സ്ഥാപിതവാനസി, തഥാ
ക്ഷത്രാ ധാരയ	— ക്ഷത്രാണി, ബലാനി സ്ഥാപയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, തേരാകുന്ന കാളയോടുകൂടിയ അസമാതിയികൾ, ദേവാവിലേവക്കും കാഴ്ചയായി സുര്യനെ സ്ഥാപിച്ചതുപോലെ ബലങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചാലും.

6 അഗന്യസ്യസന്ദേ
 സ്തപ്തിനക്ഷിരോഹിതാ
 പണിന്യക്രമിരഭി
 വിശ്വാന്നാജനരാധസഃ

വ 24

അന്വയം -

(അഗന്യസ്യസ്വസാ, ബന്ധാഭിനാ, മാതാ രാജാനം
 സ്തപ്തിനക്ഷിരോഹിതാ)
 ഹേ രാജൻ അഗന്യസ്യ
 നന്ദേ-ഭ്യഃ

— നന്ദയിതൃഭ്യോ ബന്ധാഭിഭ്യോ
 നിമിത്തഭ്യേഭ്യേന്യോ
 ധനപ്രാപ്തയേ

സ്തപ്തി രോഹിതാ
 യനക്ഷി

— സർപ്പണശീലൈ
 രോഹിതവസ്ത്രാവശ്യാനുരഥേ
 യോജയ

(തഥാ കൃത്വാ) വിശ്വാൻ
 അരാധസഃ

— അദാത്വൻ, അയജമാനൻ

പണീൻ നി അഭി
 അക്രമിഃ

— വണിഭഃ, ലുബധകാൻ
 നിതരാമഭിവേ

അർത്ഥം—(അഗന്യസോദരി, ബന്ധു മുതലായവരുടെ അമ്മ
 രാജാവിനെ സ്തപ്തിയുണ്ടാക്കി) അല്ലയോ രാജാവേ, അവിടുത്തെ
 ധീരനായ ബന്ധു മുതലായവരെ ശ്രേയഃപ്രാപ്തിക്കായി
 ധനശീലങ്ങളും ചുവപ്പുനിറമുള്ളവയുമായ കരിരകളെ തേരിൽ
 പുട്ടിയാലും അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട് ഭാനം ചെയ്യാത്ത, യാഗം
 ദികളുമുണ്ടാക്കുന്ന പിശുക്കന്മാരെ തികച്ചും കീഴടക്കിയാലും.

7 അയംമാതായംപി
തായഞ്ചിവാതുരാഗമൽ
ഇദന്തവപ്രസപ്പണം
സുബന്ധവേഹിനിരിഹി

അനവയം:-

ഹേ സു-ബന്ധോ,

അയം മാതാ

അയം പിതാ

— അയമഗ്നിസ്തവമാതാ,
അയമേവപിതാ

അയം ജീവാതുഃ

— ജീവയിതാ

ആ അഗമൽ

— സ്തത ആ ജഗാമ

ഇദം തവ പ്ര-സപ്പണം

— പ്രകാശേണ സപ്പണസാധനം
ശരീരം

(ഇദം പ്രതി) ആ ഇഹി,

നിഃ ഇഹി

— ആഗച്ഛ, നിഗ്ദ്യച്ഛ

അർത്ഥം:-സ്തുതിക്കപ്പെട്ട രാജാവു പ്രീതനായി അവർജി മുഖനായി നിന്നു പിന്നെ അവരഗ്നിയെ ദൈവപദമെന്ന മന്ത്രം കൊണ്ടു മൂന്നു സ്തുതിച്ചു. 'ഇക്ഷ്വാകുവിനു ഹിതകാരിയായ ഞാൻ സുബന്ധുവിന്റെ ജീവനെ പരിധിക്കുള്ളിൽ സൂക്ഷിച്ചിരുന്നു. ഭൂമിയിൽവീണ സുബന്ധുവിന്റെ ശരീരത്തിലേക്കുതന്നെ അയക്കുന്നു'. എന്നഗ്നി പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ സഹോദരന്മാർ

അല്പയോ സുബന്ധോ, ഈ അഗ്നിയാണു് നിനക്കമ്മ. അഗ്നിതന്നെയാണു് അച്ഛൻ. അവിടുത്തന്നെയാണു് ജീവദാതാവായി വന്നിരിയ്ക്കുന്നതു്. ഇതാണു് നിന്റെ ചലനക്ഷമമായ ശരീരം. ആ ശരീരത്തിലേക്കു് വരുക, പരിധിയിൽനിന്നു പുറത്തുവരുക.

8 യഥാ¹യുഗം¹വര¹ത്രയാ
 നഹ്യ¹ന്ത്രി¹ധര¹ണായ¹കം
 ഏവാ¹ദാ¹ധാര¹തേ¹മനോ
 ജീവാ¹തവേ¹ന¹മൃ¹ത്യു
 വേഥാ¹അരി¹ഷ്ട¹താ¹തയേ

അന്വയം:-

(ഹേ സുബന്ധോ,) യഥാ

യുഗം വരത്രയാ

— രഥയുഗം രജ്ജുനാ

ധരണായ കം നഹ്യന്തി

— സുഖേന രഥാദി ധാരണായ

ബധ്നന്തി

ഏവ തേ മനഃ ജീവാതവേ— ഏവം തവ മനോജീവനായ

ന മൃത്യവേ

— മരണായ ന

അഥോ അരിഷ്ട-താതയേ — അവിനാശായ

(അഗ്നിഃ) ദാധാര

— പരിധൗ ഗൃതവാൻ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സുബന്ധോ, നകത്തെ കയറാൻ സുഖമായി തേർ മുതലായവ താങ്ങാൻ കെട്ടുന്നതുപോലെ, നിന്റെ മനസ്സിനെ ജീവിക്കാനായി, മരിക്കാനായിട്ടല്ല, അവിനാശത്തിനായി, അഗ്നി പരിധിയിൽ ധരിച്ചു.

9 യഥേ¹യം¹പൃഥി¹വീ¹മഹി

ദാ¹ധാരോ¹ന്വ¹നസ്സ¹തീൻ

ഏവാ¹ദാ¹ധാര¹തേ¹മനോ

ജീവാ¹തവേ¹ന¹മൃ¹ത്യു

വേഥാ¹അരി¹ഷ്ട¹താ¹തയേ

അന്വയം:-

യഥാ ഇയം മഹീ

പൃഥിവീ — മഹതീഭൂമിഃ

ഇമാൻ വനസ്തതീൻ

ദാധാര — വൃക്ഷാദീൻ യുതവതീ

ഏവ തേ മനഃ ജീവാതവേ,

ന മൃത്യവേ — ജീവനായ, ന മരണായ

അഥോ അരിഷ്ട-താതയേ

ദാധാര — അവിനാശായാഗ്നിർയുതവാൻ

അർത്ഥം:-മഹതിയായ ഭൂമി ഇക്കണ്ട വൃക്ഷാദികളെ ധരിച്ചിട്ടുള്ളതുപോലെ, നിന്റെ മനസ്സിനെ ജീവിജ്ഞാനായി, മരിജ്ഞാനായിട്ടല്ല അവിനാശത്തിനായി, അഗ്നി ധരിച്ചു.

10 യഥാദഹം വൈവസ്വതാൽ

സുബന്ധോ മനഃ ആദരം

ജീവാതവേനമൃത്യ

വേഥോ അരിഷ്ടതാതയേ

അന്വയം:-

(അഗ്നിവാക്യം)

ജീവാതവേ, ന മൃത്യവേ — ജീവനായ, മരണായ ന

അഥോ അരിഷ്ട-താതയേ

അഹം വൈവസ്വതാൽ

യഥാർത്ഥം — അവിനാശായ വിവസ്വതഃ
പുത്രാഭ്യമാൻ

സു-ബന്ധോ മനഃ ആ

അദരം — ആഹുതവാൻ

അർത്ഥം:- (അഗ്നിവാക്യം) ജീവിക്കാനായി, മരിക്കാനല്ല, അവിനാശത്തിനായി, വിവസ്വാന്റെ മകനായ യമങ്കൽ നിന്നു സുബന്ധുവിന്റെ മനസ്സിനെ ഞാൻ പിടിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതാണ്.

11 ന്യഗ്രഹാത്മാപവാതി

ന്യക്തിപതിസുര്യഃ

നിചീനമംഗ്യാദഹേ

ന്യക്തിവേതുതേരപഃ

അന്വയം:-

വാതഃ ന്യക്തി അപ വാതി — ദൃഢോകാനീചീനം ഗച്ഛതി

സുര്യഃ ന്യക്തി അപതി — തപ്തരശ്മിൻ പ്രേരയതി

അംഗ്യാ നിചീനം ദഹേ — അഹനനീയാ ഗൌഃ നിചീനം
ദഗ്ധേ

(ഏവം) തേ രപഃ ന്യക്തി

വേതു

— തപപാപം നിചീനമസു

അർത്ഥം:- വായു ദ്രോവിൽനിന്ന താഴത്തേയ്ക്കു വീശിവരുന്നു. സൂര്യൻ ചൂട്ട രശ്മികളെ താഴോട്ടയയ്ക്കുന്നു. ഉപദ്രവിക്കപ്പെടുന്ന താങ്ങു പശു താഴോട്ടു പാൽ ചുരയ്ക്കുന്നു. അതുപോലെ നിന്റെ പാപം കീഴോട്ടു പോകട്ടേ.

12 അയംമേഹസ്തോഭഗ്വാ

നയംമേഗേവത്തരഃ

അയംമേവിശ്വഭേഹ

ജോയംശിവാഭിമൗനഃ

വ 25

അന്വയം:-

(ബന്ധാദയോലബ്ധജീവം സഞ്ചസ്യം പാണിഭിഃ അഭിസ്പൃശൻ)

അയം മേ ഹസ്തഃ

ഭഗവാൻ

— യസ്മാൽ സജീവം സഞ്ചസ്യം

സ്പൃശതി തസ്മാൽ

(തഥാ) അയം മേ

ഭഗവദ്-അഃ

— ഹസ്തഃ അതിശയേന ഭഗവാൻ

അയം മേ വിശ്വ-ഭേഷജഃ — ഹസ്തഃ ജീവചികിത്സാസാധന
സർവ്വേഷധവാൻ

അയം ശിവ-അഭിമർഷഃ — മംഗളസ്സർഗ്ഗഃ

അർത്ഥം—(ബന്ധു മുതലായവർ ജീവൻ വന്ന സുബന്ധുവിനെത്തൊട്ടുകൊണ്ടു പറയുന്നു.)

ഈ എന്റെ കൈ സജീവനായ സുബന്ധുവിനെ തൊടുന്നതുകൊണ്ടു് ഭാഗ്യവത്താണു്. ഈ എന്റെ കൈ അതീവ ഭാഗ്യവത്താണു്, ഈ എന്റെ കൈ ജീവചികിത്സാസാധനമായ സർവ്വേഷധത്തൊടു കൂടിയതാണു്. ഇതു് മംഗളസ്സർഗ്ഗമാണു്. (ഈ ലൂക്കിൽ ഹസ്തം എന്ന പദത്തിന്നു് കൈകൊണ്ടുള്ള വേല എന്നർത്ഥമെടുത്തു് കൈകൊണ്ടുള്ള വേലയാണു്, ശാരീരകർമ്മമാണു് ഭഗവാൻ (ഈശ്വരൻ) എന്നും ഭഗവാനിലും മീതെ ഭഗവാനെന്നും എല്ലാ ലൌകികക്ലേശങ്ങൾക്കും മഹേഷധമെന്നും കൈവേലയാണു് ഏറ്റവും മംഗളസ്സർഗ്ഗമെന്നും ആചാര്യവിനോബഭാവേ പ്രഭാഷണം ചെയ്തുകേൾക്കാനിടയായി. സന്ദർഭത്തിന്നു് ആ അർത്ഥം യോജിക്കുന്നില്ല.)

വക്തം-26 മുതൽ 30 കൂടി മാനവഃ നാഭാനേദിഷ്ടഃ ലുഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ്ഛരഃ, വിശ്വഭാവോ വേദതാ.

1 ഇദമിത്ഥാരൌദ്രജ്ജുത്ത്വപാ

ബ്രഹ്മക്രതപാശച്ഛാമന്തരാജൌ

ക്രാണായസ്യപിതരാമംഹനേഷ്വരഃ

പഷ്ടീപക്വേമേത്തഹന്നാസപ്തഹോതൃൻ

അന്വയം:—

യൽ ക്രാണാ

— സ്തോത്രം ഭാഗം കർച്ചാണൌ

അസ്യ പിതരാ

— പിതരൌ, ഭാഗപ്രദാനേ
വർത്തമാനാ ഭ്രാതരശ്ചഗോലാഭ
സാധനത്വേന നാകല്പയൻ

മംഹനേഷ്വരഃ

— ഉദ്യതവചനോനാഭാനേദിഷ്ടഃ

ഗുത്ത്വ-വചാഃ

ഇദം രൗദ്രം ബ്രഹ്മ
ഇതഥാ
ക്രിതാ ശപ്താം അന്തഃ

— അഭ്യപ്രണീതം ന്നോത്രം
— ഇദാനീം ക്രിയമാണപ്രകാരം
— പ്രജ്ഞാനേനിഷ്ഠാഭ്യം കർമ്മണി,
സത്രമധ്യേ

ആജു
(തേന നാഭാനേദിഷ്ടം)
പക്ഥേ അഹൻ
സപ്ത ഹോതൃൻ

— അംഗിരസാം സംഘേ കരോതി

— പക്തവ്യേഷ്വസേഹനി
— പ്രശാസ്തുബ്രാഹ്മണാച്ഛ്യാ
ദികൻ

ആ പഞ്ചൽ

— സർവ്വതോപുരയൽ (യജ്ഞം
പാരം പ്രാപയാമാസ)

അർത്ഥം.—നാഭാനേദിഷ്ടൻ ബ്രഹ്മചാരിയായിരിക്കേ, ജ്യേഷ്ഠസഹോദരന്മാർ അദ്ദേഹത്തെക്കൂടാതെ സ്വത്തുകൾ ഭാഗിച്ചു. അപ്പോൾ അടുക്കൽ ചെന്നു തന്നിരിക്കുള്ള ഭാഗത്തെപ്പറ്റി ചോദിച്ചപ്പോൾ, "അങ്ങ്ഗിരസ്സുകൾ സ്വർഗ്ഗത്തിന്നുവേണ്ടി സത്രമനുഷ്ഠിക്കുന്നുണ്ട്. അവിടെ പോയി ഈ സൂക്തം ചൊല്ലിയാൽ അവരുടെ കർമ്മം പൂർത്തിയാവും. അപ്പോൾ സന്തുഷ്ടരായ അവർ നിനക്കു് യാഗശിഷ്യമായ ആയിരം പശുക്കളെ തരും" എന്നു പറഞ്ഞു. നാഭാനേദിഷ്ടൻ അംഗിരസ്സുകളെ സമീപിച്ചു. ആറാം നാളിൽ സൂക്തം ചൊല്ലി. ആ സൂക്തശക്തികൊണ്ടു യജ്ഞം സമാപിച്ച് സ്വർഗ്ഗം പുകുന്ന അംഗിരസ്സുകൾ ആയിരം പശുക്കളെ കല്പിച്ചുകൊടുത്തു ആ പശുക്കളെ സ്വീകരിക്കുന്ന നാഭാനേദിഷ്ടനോടു് കറുത്ത ഉടുപ്പാൻ ഒരാം വടക്കുന്നിവന്ന് പറഞ്ഞു. 'യജ്ഞശേഷഭാഗം എന്നിങ്ങുള്ളതാണ്', എടുക്കരുതു്' എന്നു്. 'അതെന്നിക്കങ്ങ്ഗിരസ്സുകൾ തന്നതാണെന്ന് അദ്ദേഹം മറുപടി പറഞ്ഞു. എന്നാൽ അപ്പോഴു ചോദിച്ചുവത്ര എന്നായി ആ കഠിനാണിക്കാരൻ. നാഭാനേദിഷ്ടൻ വേഗം പോയി മടങ്ങി വന്ന് 'ശരിയാണ് അതു തുടങ്ങിയതാണ്' എന്നു് അപ്പൻ പറഞ്ഞു് എന്നു പിൻവാങ്ങി. നാഭാനേദിഷ്ടന്റെ സത്യോക്തിയിൽ തൃപ്തനായി ആൻ അതെല്ലാം വിട്ടുകൊടുത്തു ഈ കഥ യാണിവിടെ സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. സ്വല്പം വ്യത്യസ്തമായാണെങ്കിലും ഈ കഥ ഭാഗവതത്തിലും വിവർണ്ണിച്ചിട്ടുണ്ട്.

പിതാക്കളും സ്വത്തു ഭാഗിക്കുന്നതിലേപ്പെട്ട സഹോദരന്മാരും പശുലാഭത്തിന്നുവേണ്ടി യാതൊരു ന്നോത്രം സങ്കല്പിച്ചു

വോ, ഉറക്കേയുള്ള വാക്കോടുകൂടിയ നാഭാനേദിപ്പൻ ഈ ആ നിർമ്മിതമായ സ്തോത്രത്തെ ജ്ഞാനംകൊണ്ടുള്ളവാക്കിയതായി സത്യാധ്യത്തിൽ, അങ്ങ്ഗിരസ്സുകളുടെ മധ്യത്തിൽ ചൊല്ലുന്നു. ആ സ്തോത്രത്താൽ നാഭാനേദിപ്പൻ ആറാം നാളിൽ പ്രശാന്തൻ, ബ്രാഹ്മണാച്ഛംസി മുതലായ ഏഴു ഹോതാക്കളുടെ കർമ്മങ്ങളെ, പുത്തിമത്താക്കി, യജ്ഞത്തിന്റെ അറാമെത്തിച്ചു.

2 സതുദാനായദ്യോയവന

ഷ്ടുപാനസ്സുദൈർഘ്യമിതിവേദിം

തൂർവ്വയാണോഗൃത്ത്വപവസ്തമഃ

ക്ഷോഭോനരേതേതുതളതിസിഞ്ചൽ

അന്വയം:-

സഃ ഇൽ	— സകൃഷ്ണശവാസി, അദ്രാഖ്യഃ പുരുഷഃ
ദാനായ ദ്യോയ വനൻ	— സ്തോത്രം ധനപ്രദാനായ ശത്രുണാം വധായ ച സംഭേൻ
സുദൈഃ ച്യവാനഃ	— സുദൈഃ ഹിംസുകൈശ്ശൈന്ദ്രഃ രക്ഷാംസി ച്യാവയൻ
വേദിം അമിമിത തൂർവ്വയാണഃ	— യജ്ഞവാസ്താധിഷ്ഠിതവാൻ
ഗൃത്ത്വപവഃ-തമഃ	— തൂർവ്വഗമനഃ അത്യന്തമുദ്യതവചാ തദ്രഃ
ക്ഷോഭഃ ന	— ഉദകം യഥാഘനസ്സിഞ്ചതി തഥാ
രേതഃ ഇതഃ-ഉതി സിഞ്ചൽ	— സസാമർത്ഥ്യമിതോഗമനവദ്യഥാ വേതി തഥാ പ്രേരിതവാൻ

അർത്ഥം.-ആ കവിനുള്ളി ധരിച്ച ആനെന്ന പുരുഷൻ തന്നെ സ്തോതാക്കൾക്കു ദാനത്തിന്നും ഗതുകളുടെ വധത്തിന്നുമായി വധാധിപനാവാൻ രക്ഷസ്സുകളെ വീഴ്ത്തി യജ്ഞവേദിയിലിരുന്നു. ഗതിവേഗമോ, ഉച്ചാതിലുള്ള വാക്കോടാ തദ്രൻ, മോഘം

ജലം ചൊരിയുന്നതുപോലെ, തന്റെ സാമന്ത്ത്യത്തെ ഇവിടെ അനുഭവപ്പെടുത്തി.

3 മനോനയേഷു ഹവനേഷതിശം

വിപഗ്രാപ്യാവനമോദപന്താ

ആയഗ്രാപ്യാദിസ്തുവിഗ്രഹ്ണോതാ

സ്യാശ്രീണിതാദിശബ്ദഗണ്യൈ

അനവായം:-

(ഹേ അശ്വിനേ, യുവാം)

യേഷു ഹവനേഷു

— ആഹ്വാനേഷു

വിപഃ ശച്യാ

— സ്തോത്രഃ പ്രജ്ഞാനേന
ഗതവ്യമിതിബുധ്യാ

ദ്രവന്താ വന്തമഃ

— ദ്രവന്തേ, ഗച്ഛന്തേ, സംഭേദം

യഃ ആ ഇവി-ഗ്രഹ്ണഃ

— യോധധര്യരാദിമുഖ്യേന പ്രഭൃത
ഹവിർധനസ്സനീ

അസ്യ

— കർമ്മണി പ്രവൃത്തസ്യ മമ
സംബന്ധി

ശാഗ്യാദിഃ അശ്രീണിത

— അഷ്ടഗുലീഭിശ്രീണാതി

ഗണ്യൈ ആദിശഃ

— ഹസ്തേ യുതാദിശ്യ,
ഇദമശ്വിഭ്യോമിതി നിർദ്ദിശ്യ

മനഃ ന തിഗ്മം

— യഥാ മനസ്സീക്ഷണ
മാശ്രുഗച്ഛത്യേവം

(മദിയധര്യം വന്തമഃ തൈ യുവാം ഇവേ)

അന്തം.- അല്പയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ ഏതേതു വിളികളിൽ സ്തോതാവിനെ അവിഞ്ചിച്ച് അവിടെ പോകണമെന്ന ബദ്ധിയോടുകൂടിച്ചെന്നു ചേരുന്നവോ, ഏതധര്യ നേരെ ധാരാളം ഹവിസ്സാകുന്ന ധനമൊത്തവനായി കർമ്മത്തിലേർപ്പെട്ട ഏന്റെ വിരലുകളാൽ സോമത്തോടുകൂടി പാൽ മുതലായവ ചേക്കുന്നുവോ, കയ്യാൽ ഇത് അശ്വികൾക്കാണെന്നു നിർദ്ദേശിച്ചു വെക്കുന്നുവോ, എന്റെ ആ അധര്യവിനെ നിങ്ങളേവരിതവർ മനസ്സുപോലെ തീക്ഷ്ണമായി വേഗത്തിൽ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, ആ നിങ്ങളെ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു

4 കൃഷ്ണായഭോഗോഷപരണീഷ്വസീദ
 റ്റിവോനപാതാശ്ചിനാഹവേവാം
 വീതംമേയജ്ഞമാഗതംമേത്തന്നം
 വവനപാംസാനേഷമസ്മൃതധൃ

അന്വയം:-

കൃഷ്ണ യൽ അരുണീഷ്വ	—	യദാരാത്രിഃ ഉഷാഭൂതപാ
ഗോഷ്വ സീദൽ	—	ഭാസമാനായാരുണവണ്ണാസു
ഹേ ദിവഃ നപാതാ	—	നിഷീദതി, ഉഷഃ കാലേ
അശ്ചിനാ,	—	പ്രകാശാത്മകസ്യ യാഗസ്യ ന
അസ്മൃത-ധൃ വാം ഹവേ	—	പാതയിതാരാവശ്യമിതം,
		അസ്മൃതദ്രോഹേ,
		മയിദ്രോഹമസ്മരന്തേ യവാ
		മാഹവയേ
മേ അന്നം വീതം	—	ഹവിഃ കാമയേഥാം
ഇഷം വവനപാംസാ ന	—	അന്നം സംഭജമാനാവശ്യാവിവ,
		തദർത്ഥം
മേ യജ്ഞം ആ ഗതം	—	ആഗച്ഛതം

അർത്ഥം:-രാത്രി എപ്പോൾ ഉഷസ്സായി മാറി തെളിയാനാ
 യി ചുക്കുന്ന പശുക്കളുടെ മേലിലിരിക്കുന്നുവോ, (ചുക്കുന്ന പശു
 കൾ ഉഷസ്സിനു വാഹനങ്ങൾ) അപ്പോൾ, ഉഷഃക്കാലത്തിൽ,
 പ്രകാശാത്മകമായ യാഗം ഇടമുടങ്ങാതെ കാക്കുന്ന അശ്ചികളേ,
 ഏകൽ ദ്രോഹമോക്കുകൂടി ചെയ്യാത്ത, അനുഗ്രഹ ബുദ്ധിയുള്ള
 നിങ്ങളെ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. എന്റെ ഹവിസ്സു കാമിച്ചാലും..
 തീരറക്കത്തുനിന്ന രണ്ടു കിതിരകൾപോലെ നിങ്ങളെന്റെ യജ്ഞ
 തെ പ്രാപിച്ചാലും..

5 പ്രഥിഷ്ഠയസ്യവീരകർമ്മമിഷ്ഠ
 നേഷ്വിതന്നനര്യോഅപൌഹൽ
 പുനസ്സദാപ്തഹതിയൽകനായാ
 ഹിതരാത്നതമനർവ്വാ

അന്വയം.—

(ഗേവാൻ തദ്രപ്രജാപതിഃ സ്വാംശേനവാസ്തോഷ്വതിം തദ്രമ
സൃജൽ തദേതദോദിഭിസ്തീസൃജിർവൃദതി)

യസ്യ ഇഷ്ടം

വീര-കർമ്മം

— ഏഷണവദീരകം, രേതഃ
(ലിങ്ഗവ്യത്യയഃ)

പ്രഥിഷ്ഠ

അനു-സ്ഥിതം

— പ്രഥിതമാസീൽ, തദ്രേതഃ
— പ്രജാപതിനാപത്യാത്മം.
നിഷികതം.

നര്യഃ അപ ഔഹൽ

പുനഃ യൽ കനായാഃ

ഭവീതുഃ

അനു-ഭൂതം ആഃ

തൽ അനർവ്വാ ന ആ

വൃഹതി

— നരേഭ്യോരദ്രഃ അപോഹതി

— കാനായാസ്വപുത്രാഃ, തസ്യാഃ

— പ്രജാപതിനാസ്തത്മാസീൽ

— തദ്രേതഃ അപ്രത്യുതം സർവ്വത
ഉൽഗമയതി, പുരുഷാകാരേണ
ക്ഷിപ്രം സ്വയമുൽപന്നഃ

അർത്ഥം.—(ഗേവാൻ തദ്രപ്രജാപതി സ്വാംശംകൊണ്ടു്
വാസ്തോഷ്വതി തദ്രനെ ജനിപ്പിച്ച കഥയാണ് ഇതുമുതൽ മൂന്നു്
ഋക്കുകളിൽ പറയുന്നതു്.)

ഏതു പ്രജാപതിയുടെ പ്രസരിക്കുന്ന വീര്യം, രേതസ്സു് പ്ര
സിദ്ധമായോ, ആ രേതസ്സു് പ്രജാപതിയാൽ സന്തന്ത്ര്യത്വമായി
വീഴ്ത്തപ്പെട്ടതു്, നരന്മാർക്കു് ഹിതകാരിയായ തദ്രൻ നീക്കുന്നു,
ഉപേക്ഷിക്കുന്നു കാനായായ സ്വപുത്രിയിൽ യാതൊരു രേതസ്സു്
പ്രജാപതിയാൽ വീഴ്ത്തപ്പെട്ടവോ, അതു വീണ്ടും പുരുഷാകൃതി
യായി എതിരൊതായി പൊന്തിവരുന്നു.

6 മധ്യായതീകർത്ഥമേവമഭിഭക്തേ

കാമകൃണാമനേപിതരിയവത്യാ.

മന്നാനഗ്രേതോജഹതർവ്വിയന്താ

സാന്നാനിഷികതംസകൃതസ്യയോനൌ

അനവധി:-

- കാമം കൃണാഭനേ പിതരി — യഥേച്ഛം കർച്ചാണേ
പ്രജാപതൌ
- യുവത്യാം മധ്യാ — ഭൂമിതര്യഷസി പ്രജാപതൌ,
തയോർമ്മധ്യേ
- അഭീകേ യൽ കർത്ഥം
അഭവൽ — യദാ മിഥുനീഭാവോദ്യുക്തർമ്മാ
ഭവൽ
- (തദാനിം) വി-യന്താ — വിധത്തൌ, പരസ്വരമി
ഗച്ഛത്തൌ
- മനാനക് രേതഃ ജഹതഃ — അല്പം രേതസ്സ്യക്തവത്തൌ
(പ്രജാപതിനാ) സാണൌ — സമുച്ഛിതേ സ്ഥാനേ
- സ-കൃതസ്യ യോണൌ — യജ്ഞസ്യസ്ഥാനേ
- നി-സീകതം — നിഷീകതമാസീൽ (തതോരുദ്ര
ഉല്പന്നഃ)

അർത്ഥം:-ഇഷ്ടംപോലെ പ്രവർത്തിക്കുന്ന പ്രജാപതിയിലും യുവതിയായ മകളുഷസ്സിലും, അവർക്കു തമ്മിലടുപ്പത്തിൽ, മൈഥുനകർമ്മം ഭവിച്ചപ്പോൾ അന്യോന്യം ചേർന്നവരായി കുറച്ചു രേതസ്സു വിട്ടു. പ്രജാപതിയാൽ ഉന്നതസ്ഥാനത്തു യജ്ഞഭൂമിയിൽ രേതസ്സു നിഷീകതമായി. അപ്പോഴാണ് തദ്ദൻ പിറന്നതു്. (ബ്രഹ്മാവു് ഉഷസ്സിനെ സംഗമിച്ചു എന്നും അതിൽനിന്നു തദ്ദൻ, രൌദ്രഭാവനായ ആദിത്യനുണ്ടായി എന്നും ഉള്ള പ്രസ്താവം ഒരു ചമൽക്കാരരൂപം മാത്രമാണു്.)

7 പിതായൽസ്വാന്ദഹിതർമധിഷ്ഠൻ

ക്ഷയാരേന്ധ്വജഗ്രഹാനിഷിഞ്ചൽ

സ്വാധ്യേദജനയൻബ്രഹ്മഭേവാ

വാസ്തോഷ്ഠിപ്രതപാന്നിർതക്ഷൻ

അനവധി:-

പിതാ യൽ സ്വാം

ഭൂമിതരം

അധി-സ്തൻ

— പ്രജാപതിര്യമാ പുത്രീമുഷസം

— അധ്യസ്തന്തൽ, തദാനിമേവ

കൃയാ സം-ജ്ഞാനഃ — പൃഥിവ്യാ സംഗച്ഛമാനഃ
 രേതഃ നി സിഞ്ചൽ — പ്രജാപതിരസ്മിൻ ലോകേ ഭൂതാ
 മൃഗ്യോഭൂത്വാഭേതോനിഷിക്ത
 മകരോദ്

(തദാനിം) സു-ആധ്യഃ
 ദേവാഃ — സുധ്യാനാദേവാഃ

, വാസ്മോഃ പതിം
 പ്രത-പാം — യജ്ഞവാസ്മസ്സാമിനം രക്ഷഃ
 പ്രൃതിഭ്യഃ കർമ്മണഃ പാലകം

ബ്രഹ്മ അജനയൻ — ഉദപായേൻ
 നിഃ അതക്ഷൻ — സമുപായേൻ

(യജ്ഞവാസ്മസ്സാമിത്വം ഭോഗാ കർമ്മരക്ഷകത്വേന നിർമ്മിത
 വന്തഃ)

അർത്ഥം.-പ്രജാപതി മകളായ ഉഷസ്സിന് രേതസ് കണ്ടു.
 ചെപ്പുപ്പോര തന്നെ ഭൂമിയായി തുടിച്ചെന്ന്, ചരാചരങ്ങൾക്കു്
 അപിന്ത്യനായി രേതസ്സൊഴുകി അപ്പോര ധ്യാനംകൊണ്ടു്
 ജ്ഞാനമാന ദേവന്മാർ അതിൽനിന്നു്, യജ്ഞവാസ്മപതിയും
 രാക്ഷസാദികളിൽനിന്നു കർമ്മത്തെ പാലിക്കുന്നവനായ ബ്ര
 ഹ്മനെ ജനിപ്പിച്ച ബ്രഹ്മഭൂതനായ വാസ്മോഷ്വതിയെ യജ്ഞ
 വാസ്മനാഥനായും കർമ്മരക്ഷകനായും ഉണ്ടാക്കി.

8 സ॒തുഃ॒വൃ॒ഷാ॒നഹേ॑നമസ്യദാ॒ജെ॒ജ

സു॒ഭാ॒പ॒ഭൈ॒രപേ॑ഭൃ॒മേ॒താഃ

സ॒ര॒ജീ॒പദാ॑നദക്ഷി॒ണാപ॑രാവൃ

ദേ॒നതാ॑നമേ॒പൃശ॑നേ॒ന്യാജ॑ഗൃ॒ഭേ

അന്വയം.-

(ആദിഗീരസാം സത്വാന്തേ നാഭാനേദിഷ്ടാഗോനിരോധായാ
 ഗച്ഛന്തം വാസ്മോഷ്വതി പുരതഃ പശ്യൻ വദതി)

സഃ തുഃ വൃഷാ ന — സോയം വഷ്ക ഇദ്ര ഇവ,
 സയമാനമുചിവധാത്ഥം.

ആജ്ഞാപനം അന്ത്യം — സന്ദേശാലേ ക്ഷിപ്തവാൻ, തലേൽ
ക്ഷേമനാവാസ്തോഷ്യാതിരിദാ
നീം തലൈവ വാസ്തോഹോ
യുക്ത ഇതി യഥാർത്ഥം കഥനാ
നന്തരം.

സുൽ ആ അപ പരാ
ഐതൽ — അസുതൽ അപപരാഗച്ഛതിഃ
ഭൂപ്രേതാഃ — അല്ലമനസ്തോയഃ കശ്ചിത്
ഭക്ഷിണാ പരാപ്രഭുഃ — ഭക്ഷിണാത്മാനാം ഗവാഃ പരാ
വജ്ജയിതാസൻ
പദാ ന സരൽ — പദാനി ന സരതി, അസുഭീമുഖ
നാഗച്ഛതി
മേതാഃ — മമാങ്ഗിരോഭീമുതാഗാഃ
പൃശന്യഃ — പഥികാനാമഭീസ്തൃണകശലോ
യദ്രഃ
ന ന ജഗൃഭേ — അഭ്യ ന ഗൃഹ്ണാതി

അർത്ഥം:-(അങ്ഗിരസ്സുകളുടെ സമ്പ്രദായത്തിന്റെ അവസാനത്തിൽ നാഭോദിഷ്ഠൻ, പശുക്കളെ എടുക്കുന്നതു നിരോധിക്കാൻ വന്ന വാസ്തോഷ്യാതി അദ്ദേഹം മുമ്പിൽ കണ്ടുകൊണ്ടു പറയുന്നു.)

ഈ പുരുഷൻ വർഷകനായ ഇന്ദ്രനെപ്പോലെ, അവിടുന്ന് നമുചിയെക്കൊല്ലാനായി യുദ്ധത്തിൽ നര എറിഞ്ഞപ്പോലെ, എറിയുന്നവനായി, അവിടേയ്ക്കു ചേർന്നതാണ് യജ്ഞശിഷ്യഭോഗമെന്ന് അച്ഛനോടു ചോദിച്ചു ഞാൻ യഥാർത്ഥം പറഞ്ഞശേഷം എങ്കൽ നിന്നു പിന്മാറുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ മനസ്സുചേർത്തവനും ഭക്ഷിണങ്ങളെ പശുക്കളെ ഉപേക്ഷിക്കുന്നവനായി നടക്കുകയില്ല. എന്നിങ്ങിനെ അങ്ഗിരസ്സുകൾ തന്ന പശുക്കളെ, വഴിപോക്കരെ നേരിടുന്നതിൽ സമർത്ഥനായ അദ്ദേഹം ഇപ്പോൾ പിടിക്കുന്നില്ല.

9 മക്ഷുനവഹ്നിഃപ്രജായാഉപബൃ
രഗ്നിനനഗഉപസിദൃധഃ
സനിതേയംസനിതോരപാജം
സധത്താജലേണസഹസായപീലുൻ

അന്വയം -

(വാന്യോഷ്ഠിനാ	
ഗോപ്യമാനേന്യീൻ	
യജേണ) വഹ്നിഃ	— വഹ്നിവദാഹകഃ രാക്ഷസാഭിഃ
രക്ഷ ന ഉപ സീദൽ	— ശിശ്രുണാഗച്ഛതി
പ്ര-ജായാഃ ഉപണ്വിഃ	— ഋതപിഗാഭിരൂപായാഃ പ്രജായാഃ ന ഉപപീഡകോഽവതി, അഹനി ന പീഡാം കരോതി
(തഥാ) ഉദയഃ അഗ്നിഃ	— രാത്രാവപ്യഗ്നിഃ
നഗ്നഃ ന (ഉപ സീദൽ)	— വിവസനോരാക്ഷസാഭിന്ന ഗച്ഛതി
(ഏവം അദ്രേരക്ഷിതരിസതിസോഗ്നിഃ)	
ഇധം സനിതാ ജേണ	— ഉൽപന്നഃ
ഉത വാജം സനിതാ	— അന്നം, ഹവിശ്ശച്ഛൻ ജേണ
സഃ ധന്താ	— യജ്ഞസ്യ ധാരകോജേണ
(സ) സഹസാ	
യപി-യൽ	— യജ്ഞമിശ്രയിത്യുണാം രക്ഷഃ പ്രഭുതീനാം യോദ്ധാജേണ

അർത്ഥം:-വാന്യോഷ്ഠി അദ്ദനാൽ രക്ഷിയ്ക്കപ്പെടുന്ന ഈ യജ്ഞത്തിൽ, തീപോലെ ദഹിപ്പിയ്ക്കുന്ന രാക്ഷസാദികൾ പെട്ടെന്നു വന്നുചേരുന്നില്ല ഋതപിഗാഭികൾ മുതലായ പ്രജകളെ പകൽ പീഡിപ്പിയ്ക്കുന്നില്ല രാവിലെവെ ഉടക്കാതെ നഗ്നരായി വരുന്നില്ല ഇപ്രകാരം അദ്ദനാൽ രക്ഷിയ്ക്കപ്പെട്ടിരിയ്ക്കും, ആ അഗ്നി ചത്തുള്ളത്തേ പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടുളവായി ഹവിശ്ശ നേടിക്കൊണ്ടുളവായി, യജ്ഞം ധരിക്കുന്നവനായുളവായി, ബലം കൊണ്ടു യജ്ഞമലങ്കോലപ്പെടുത്തുന്ന രാക്ഷസാദികളോടു പൊരുത്തുന്നവനായുളവായി

10 മക്ഷുകനായാസ്സവ്യന്നവഗ്വാ

ഋതം പദനഃ ഋതയുക്തിമശൻ

ദിബഹ്സോ യ ഉപഗോപമാഗ്ന

രക്ഷിണോസോ അപ്യുതാദുദക്ഷൻ

അന്വയം:-

നവ-ഗ്വാഃ — ഗവാമയനാഖ്യം സത്രമനുതിഷ്ഠ
താമങ്ഗിരസാം മധ്യേ യേന
വസുമാസേഷു ലബ്ധഗാവസ്സന്ത
ഉത്ഥിതാഃ തേ

ഋതം വന്തഃ മക്ഷ
കനായാഃ സഖ്യം — കമനീയായാഃ നാഭാനേദിഷ്ഠ
പ്രേരിതായാസ്തതേസ്സുകാശാൽ
സഖ്യം പ്രാപ്യ

ഋത-യുക്തിഃ അഗൻ
ഖി-ബഹുസഃ — ഉക്തയാഗപരിസമാപ്തിം പ്രാപ്താഃ
— ദേവോസ്ഥാനയോർദ്യാവാ
പൃഥിവ്യോഃ പരിവൃന്താഃ

യേ ഗോപം ഉപ ആ അഗ്നഃ — ഗോപയിതാരം നാഭാനേദിഷ്ഠ
മുപഗതാഃ

(തേ) അക്ഷിണാസഃ,
അപൃതാ — ക്ഷിണാരഹിതാഃ അക്ഷിണാനി
ഫലാനി

ഓധുക്ഷൻ — ഓഗ്ധവന്തഃ

അർത്ഥം:-ഗവാമയനമെന്ന സത്രമനുഷ്ഠിക്കുന്ന അങ്ഗിരസ്സു കരംകിടയിൽ ബെതുമാസംകൊണ്ടു പശുക്കളെ കിട്ടി എഴുന്നേറ്റവൻ. സത്യവാദികളുമായവർ പെട്ടെന്നു നാഭാനേദിഷ്ഠന്റെ കമനീയ സ്തോത്രങ്ങളുടെ സഖ്യം പ്രാപിച്ചു യാഗസമാപ്തി പ്രാപിച്ചവരായി. (നാഭാനേദിഷ്ഠന്റെ സൂക്തം ചൊല്ലുകൊണ്ടു യാഗഫലസിദ്ധി പുകിയവരായി) ദ്യാവാപൃഥിവികളിൽ ശ്രേഷ്ഠരായ ഏവർ ഇപ്രകാരം യാഗരക്ഷകനായി ഭവിച്ചു നാഭാനേദിഷ്ഠനെ പ്രാപിച്ചുവോ, അവർ സത്രത്തിലെ ഋതവിഷകര മുതലായവർ ക്ഷിണ വാങ്ങാത്തവരായി (സത്രങ്ങളിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നവർക്കു ക്ഷിണയില്ല) അക്ഷയഫലങ്ങൾ ചുരത്തി.

11 മക്ഷുകനായാസ്സഖ്യന്നവീയോ
രായോനരേതഃഋതമിതൃരണ്യൻ
ശുപിയത്തേരേക്നന്തയന്ത
സബർദ്യുപായാപയുസ്രിയാതാ

അന്വയം:-

മക്ഷ കനായാ:	— കമനീയായാ: പൃശ്നാ:
നവീയ: സഖ്യം	— നവതരം സഖ്യം പ്രാപ്യ
രാധ: ന രേത:	— ധനമിവസിപ്യമാനം
ഋതം ഇത് തുരണ്യൻ	— ഉദകം ദിവ: പ്രേരിതവന്ത:
(ഹേ ഇന്ദ്ര) തേ	— തവ
സബഹുലായാ:	— അമൃതസ്യ ദോഗ്ധ്രാ:
ഉസ്മിയായാ: പയ:	— ഗോ: പാനയോഗ്യം രസം
ശുചി യത് രേകണ: ആ	
അയജന	— പാഥോ ലക്ഷണം ശുദ്ധം ധനമഭിമുഖമപുജയൻ, തദോദകം തുരണ്യൻ

അർത്ഥം:-പെട്ടെന്നു കമനീയയായ പൃശ്നിയുടെ പുതിയ സഖ്യം പൂകി പണംപോലെ ഷേകുന്ന ജലത്തെ അങ്ഗിരസന്മാർ ദ്യോവിൽനിന്നു വരത്തുണവരായി അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടേക്കുതരം പുരത്തുന്ന പശുവിന്റെ പാലാകുന്ന പരിശുദ്ധ ധനം പുജയായി സമർപ്പിച്ചപ്പോൾ ആണ് അവർ ജലം വരുന്നതായത് (ഇത്രനെ പുജിച്ചപ്പോൾ മഴപെയ്തു എന്ന്)

12 പശ്യാ¹യത്² പശ്യാ³വി⁴താ⁵ബുധ⁶
 നേ⁷തി⁸ബ്ര⁹വീ¹⁰തി¹¹വ¹²ക¹³രി¹⁴രാ¹⁵ണ: ¹⁶
 വ¹⁷സോ¹⁸ർവ്വ¹⁹സു²⁰താ²¹കാ²²ര²³വോ²⁴നേ²⁵ഹാ ²⁶
 വി²⁷ഗ്ഗം²⁸വി²⁹വേഷ്ഠി³⁰ദ്ര³¹വി³²ണ³³മു³⁴പക്ഷ ³⁵

അന്വയം:-

യത് പശ്യാ വി-യുതാ	— യദാ സ്തോതാര: പശുനാ ഗോസമൂഹേന വിതുകതാനി ഗോഷ്ഠാനി
പശ്യാ ബുധന	— അനന്തരമജാനൻ
(തദാനീം) കാഠവ: ഇതി	
ബ്രവീതി	— ഇതഥം ബ്രൂതേ (കാരു: സ്തോതാ)
വകരി രാണ:	— സ്തോതരി രമമാണ:

വസോഃ വസു-ത്വാ	— വാസകാദതിശയേന വാസയിതാ
അനേഹാ	— അപാപ ഇന്ദ്രഃ
വിശ്വം ദ്രവിണം	— പണിഭിരപഹൃതം ഗോരൂപം സർവ്വം ധനം
ക്ഷു ഉപ വിവേഷി	— പുനരാഭാതം ഉപവ്യാപ്തോതി
(യദേന്ദ്രസ്യ സ്തോതാരഃ അസുരൈരപഹൃതമാത്മീയം ഗോധനം ജാനന്തി തതഃ പ്രാഗേവാഗത്യേന്ദ്രസ്തംന്യത്ഥത്)	

അർത്ഥം.-തൊഴുത്തുകൾ പശുരഹിതങ്ങളെന്ന് അറിഞ്ഞപ്പോൾ സ്തോതാക്കൾ ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു: 'സ്തോതാവിൽ സത്തുഷി പുണ്ടവനും വസിപ്പിക്കുന്നവരിൽവെച്ചൊന്നും വസിപ്പിക്കുന്നവനും പാപരഹിതനുമായ ഇന്ദ്രൻ പണികളാലപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട പശു ധനത്തെ മുഴുവൻ വേഗത്തിൽ മടക്കിവാങ്ങാനായി പൂർപ്പെടുന്നു. (ഇന്ദ്രസ്തോതാക്കൾ തങ്ങളുടെ പശുധനം അപഹരിക്കപ്പെട്ടതരിയും മുമ്പുതന്നെ ഇന്ദ്രൻ ആ പശുധനത്തെ തടഞ്ഞുവെച്ചു.)

13 തദിന്ദ്രസ്യ പരിവർദ്ധ്യാനോ അഗ്രൻ

പുത്രസദന്തോനാഹ്ം ബിഭിമ്സൻ
വിശ്വസ്തസ്യ സാംഗ്രാമിതമനർവാ
വിദൽപുത്രപ്രജാതസ്യ ഗൃഹായൽ

അന്വയം:-

തൽ ഇൽ ന അസ്യ	— തന്ത്രൈവ ക്ഷിപ്മിന്ദ്രസ്യ
പരി-സദാനഃ അഗ്രൻ	— പരിന്തോ വർത്തമാനാൻശ്ച പ്രകാശനാത്മരൂപഗച്ഛൻ
പുത്ര സദന്തഃ	— പുത്രണി കൃത്രിമാനി സിദന്തോ സുതാഃ
നാർസദം ബിഭിമ്സൻ	— നൃപഭ്യഃ പുത്രം ഭേദത്തുമെച്ഛൻ
പുത്ര-പ്രജാതസ്യ ശുഷ്കസ്യ	— ബഹുപ്രാദർഭാവസ്യേത നാമകസ്യംസുരസ്യ
സം-ഗ്രാമിതം യൻ ഗൃഹാ	— യന്മഞ്ജുഗൃഹായാം ഗോപിതം തൽ
അനർവാ വി വിദൽ	— അപ്രത്യുതഃ അയമിന്ദ്രോവേത്തി,

അർത്ഥം.-അവിടെത്തന്നെ പെട്ടെന്ന് ഇരുന്നെച്ചുറുന്ന രശ്മി കര തെളിവിധനാനായെത്തി. വളരെ മായകര പുഞ്ച അസുരന്മാർ നൃപ്പത്തിന്റെ മകനെ പിളർക്കാനിച്ഛിച്ചു. എതിരറ്റ അവിടുന്നാകട്ടെ പല രൂപങ്ങൾ പുകുന്ന ശുഷ്ണനെ അസുരന്റെ ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന യാതൊരു മർമ്മമുണ്ടോ അതു നന്നായറിയാന. (നൃപ്പത്തിന്റെ പുത്രൻ ഇരുന്നെന്ന് വളളത്തോര. അതോ ദിവ്യോദാസനെന്ന്പോലെ ഇസ്രസഖനായ ഒരു രാജാവോ?)

14 ഭർഗ്ഗോഹനാമോതയസ്യദേവോ

സ്വദ്യസ്തേത്രിഷധസ്ഥേനീഷേദഃ

അഗ്നിഹ്നാമോതജാതവേദോ

ശ്രുധീനോഹോതസ്യമോതാധൃക്

അന്വയഃ.-

ഭർഗ്ഗഃ ഹ നാമ

— അപിപതത്തേജഃ കില

യസ്യ ത്രി-സധസ്ഥേ

— ആഗേയസ്യ തേജസോ

ബഹിഷി

യേ ദേവോഃ സ്വഃ ന

നി-സേദഃ

— സ്വർഗ്ഗേ യഥാതഥൈവ

നിഷീദന്തി

ഉത അഗ്നിഃ ഹ നാമ

— അഗ്നിഃ കിലനാമ

ജാത-വേദോഃ

— ജാതപ്രജ്ഞഃ തസ്യ തേജസോ

നാമ

(അഗ്നേച്ഛഃ, അഗ്നിഃ, ജാതവേദോ ഇതി ത്രിണിനാമാനി. അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ)

ഹേ ഹോതാ,

ഋതസ്യ ഹോതാ

— മോഹനിഷ്ഠാദകോക്തനാമാഗേ,

— യജ്ഞസ്യ സംബന്ധിനാം

ദേവാനാമാഹ്യാതാ

അധൃക് നഃ ശ്രുധി

— ദ്രോഹഹിതസ്തപതസാകമാ

ഹ്യാനം ശൃണ

അർത്ഥം.-ആ തേജസ്സിന്റെ മേന്മയിൽ ദേവന്മാർ സ്വർഗ്ഗത്തിലെന്നപോലെ ഇരിക്കുന്നു. ആ പ്രസിദ്ധമായ തേജസ്സുണ്ടല്ലോ.

അതു് അഗ്നിയെന്ന പേരുള്ളതും ജാതവേദസ്സെന്ന പേരുള്ളതും ആ തേജസ്സുതന്നെയാണു്. (ഇനി നേരിട്ടു്) അല്ലയോ ഹോമ നിർവ്വാഹക, മുൻപറഞ്ഞ പേരുകളോടുകൂടിയ അഗ്നേ, യജ്ഞ സംബന്ധികളായ ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും ദ്രോഹിക്കാത്തവനുമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ വിളി കേട്ടാലും.

15 ഉതത്യാമേരൗദ്രാവച്ഛിമന്താ

നാസത്യാവിന്ദുഗുന്തയേയജ്യൈ

മനുഷ്വപൃക്തബഹിഷേരരാണാ

മന്യുഹിതപ്രയസാവിക്ഷയജ്യ

വ. 28

അന്വയം:-

ഉത ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്യാ

രൗരൈ

— പ്രസിദ്ധൗ തദ്രപത്രൗ

അച്ഛി-മന്താ നാസത്യൗ

— ദീപ്തിമന്താവശ്വിണൗ

മേ ഗുന്തയേ, യജ്യൈ

— സുതയേ, യാഗായ ച ഭവേതാം

(കിഞ്ച) മനുഷ്വൻ

— മമ പിതൃർമ്മനോരിവ, തസ്യ

യജ്ഞേ യഥാ തഥൈവ

വൃക്ത-ബഹിഷേ രരാണാ

— സ്വീണ്ണബഹിഷേ രഹ്യം

രഥമാണൗ

മന്യു ഹിത-പ്രയസാ

— മദിഷ്ഠ, പ്രേരിതധനൌ

വിക്ഷ യജ്യ

— അസുഭിയേഷ്വത്വിക്ഷ

യഷ്വവ്യൗ വേതാം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പ്രസിദ്ധന്മാരും തദ്രപത്രന്മാരും പ്രകാശവാന്മാരായ അശ്വികൾ എന്റെ സ്തുതിയും യാഗത്തിന്നും സന്നിഹിതരാവട്ടെ. പിന്നെ എന്റെ അച്ഛനായ മനുവിന്റെ യജ്ഞത്തിലെന്നപോലെ ദർവിരിപ്പോടുകൂടിയ എന്നെ കേറിച്ച് പ്രിയമാനും ഹഷംപുണ്ടും എന്നിങ്ങനെയുള്ളവർ ധനമൊത്തവരായും എന്റെ ഗൃത്വികകൾക്കു പുഷ്യന്മാരായി ഭവിക്കട്ടെ.

16 അയം സുതോരാജാവന്ദി വേധാ
 അപശ്ചവിപ്രസ്തരതിസ്വസേതുഃ
 സകക്ഷീവന്തം രജയന്തീസോ അഗ്നി
 നേമിന്നചക്രമർവ്വതോരഘൃദു

അന്വയം:-

അയം സുതം, വേധാ:

രാജാവന്ദി

— സർവ്വൈസ്സുതം, സർവ്വസ്യ
 വിധാതാ സോമഃ അസ്മാഭി
 സ്തയതേ

(കിഞ്ച) വിപ്രഃ സ്വ-
 സേതുഃ

— വിശേഷേണ പുരകഃ യസ്യ
 സ്വദൃതാ രഗുയോ
 ദഗൽബന്ധകാസ്സന്നി
 സസോമഃ

അപഃ ച താതി

— അന്തരിക്ഷഞ്ച പ്രതിഭിന്നം
 ലംഘയതി

സഃ കക്ഷീവന്തം രജയന്തീ — പർവ്വതമധ്യേ സോമാത്മം
 ഗതമൃഷിമകമ്പയന്തീ

സഃ അഗ്നിഃ

— ഹവിർദ്വ്യാദ്ധ്യമശക്തം സന്തം
 പലാത്യാഹ്വു പ്രവിഷ്ടാഗ്നിഞ്ച

നേമിഃ, രഘൃ-ദു ചക്രം

അർവ്വതഃ ന

— നന്തഗീലം, ലഘുഗന്തഞ്ചക്രം
 അഗ്യാഹുവാകമ്പയന്തീ

അഥം-ഏവംവേദം സുതിജപ്പെട്ട സർവ്വവിധാതാവായ
 ഈ സോമൻ നമ്മളാൽ സുതിജപ്പെടുന്ന ഏന്തിന്നും പുതി
 വരുത്തുന്നവനും, ദഗൽബന്ധ ഭേദം ബന്ധിക്കുന്ന സ്വന്തം
 രഗുയോദ്ധാവാകുന്ന സോമൻ നിത്യവും അന്തരിക്ഷത്തെ
 കവച്ചു കടക്കുന്ന അവിടത്ത് ലേയിൽ സോമത്തിന്നുവേണ്ടി
 പോയ കക്ഷീവന്തനെ പ്രിയമെ വിരപ്പിച്ചു ഹവിസ്സെന്നാൽ
 വസ്തുവെച്ച് രാടിയാക്കിയിട്ടു ദഗൽബന്ധം ചെയ്ത അഗ്നിയെപ്പോലെ

താണുരുണ്ടു വേഗം പോകുന്ന ചക്രത്തെ കതിരുകളെന്നപോലെ,
കലുക്കി.

17 സദാബന്ധുർവൈതരണോയഷ്ടാ
സബദ്ധുംസ്ഥനമസ്ഥാനമധ്യ
സംയന്ത്രിത്രാവതണാവൃണുളകൈമെ
ജ്യേഷ്ഠഭീര്യമണ്വത്രമൈ

അന്വയം:-

യശ്ച മിത്രാവതണാ

അര്യമണ്വ — യദാശയുർമ്മിത്രാവതണാവര്യമണ്വ

ജ്യേഷ്ഠഭീ: വത്രമൈ:

ഉകൈമൈ: — ജ്യേഷ്ഠഭീ: പ്രശസ്തൈ: വരണീയൈശ്വര്യൈ:

സം വൃണു

(തദാ) സ: ദ്വി-ബന്ധു: — സമ്യക് സ്ഥിതി ചായോർല്ലോകയോർബന്ധു ഭൂതോഗ്നി:

വൈതരണം, യഷ്ടാ

— സർവ്വസ്യ വിശേഷണ താരയിതാ, ദേവാനാം യാജക:

സബദ്ധം-ധം ധേനു.

— അതൃതോപമപയോ ദോഗ്ധീം ഗാം

അസ്ഥം ദഹധ്യ

— നിവൃത്തപ്രസവാം ശയവേ ദോഹായാകരോൽ

(യദാശയുർമ്മിത്രാവതണാവൃണുണാം സ്ഥിതി കരോതി

തദാതേപാമാജന്യാഗ്നിർനിവൃത്തപ്രസവാം പയോദോഗ്ധീ മകരോൽ)

അർത്ഥം:- ഗൗ എന്ന ഋഷി മിത്രാവതണന്മാരെയും അര്യമാ വിനെയും പ്രശസ്തങ്ങളും വരണീയങ്ങളുമായ ഗന്ധുങ്ങളാൽ വേ ണപോലെ സ്ഥിതിക്കുമ്പോൾ (ആ മിത്രാദികളുടെ ആത്മൈപ്യാ കാ രം) ഇതലോകങ്ങൾക്കും ബന്ധുവായ അഗ്നി എല്ലാവരെയും പാ പങ്ങൾക്കുക്കൾക്കു കടത്തുന്നവനും ദേവന്മാരെ യജിക്കുന്നവനാ

യി, അത്യന്തമായ പാൽ ചുരത്തിയിരുന്ന, പേറുമാറിയ പശുവിനെ കറക്കാരാക്കി. (മിത്രാദികളുടെ ആജ്ഞാപ്രകാരം അഗ്നിയാണ് കർമ്മം ചെയ്തത്.)

18 തദ്ബന്ധസ്സുരീതിവിതേധിയസാ
നാഭാനേദിഷോരപതിപ്രവേനൻ
സാനോനാഭിപരമാസ്യവാ
ഘാഹനന്തർപശ്ചാകതിമശ്ചിഭാസ

അന്വയം:-

(ഹേ ആദിത്യ)

ധിയം.-ധാ: നാഭാനേദിഷാ: — കർമ്മണാം ധാരകസ്സു:
വേനൻ പ്ര രപതി — അങ്ഗിരോദന്തം ഗോസഹസ്രം
തത്-ബന്ധ: — യസ്യ പൃഥിവീബന്ധു: മാതാ,
സുരി: ദിവീ തേ — യസ്യ പൃഥിവീമാതൃക:
— സ്തതേ: പ്രേരകസ്സു: ദിവീ
വർത്തമാനസ്യ തവസ്വഭൂത:
ത്വദപത്യഭൂത:

(ആദിത്യപുത്രോ മനഃ, മനോ: പുത്രോനാഭാനേദിഷാ)

സാ (ദൈത്യ) വാ ന: — ദൈതരപ്യസാകം (വാപ്യതേമ)
പരമാ നാഭി: ഘ — ഉതീകൃഷ്ണാബന്ധികാച
അസ്യ — ആദിത്യസ്യാധിഷ്ഠാനഭൂതാസി
അഹം തത് പശ്ചാ — തസ്യാദിത്യസ്യാനന്തരം
കതിമ: ചിത് ആസ — കതിപശ്ചാനാം പുരണോപേം
(അനേനാദിത്യേന മേ മന്യജനകോപസ്തന്നികൃഷ്ണ:)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ആദിത്യ, കർമ്മമായ നാഭാനേദിഷൻ, അങ്ഗിരസ്സുകളാൽ നൽകപ്പെട്ട ആയിരം പശുക്കളെ കാമി ജ്ഞാപനായി അവിടുത്തെ സ്തതിക്കുന്ന ഭൂമിയാകുന്ന അമ്മയോടു കൂടിയ ആ സ്തോതാവു് ദ്യോവിൽ വർത്തിക്കുന്ന അവിടെ ക്ഷം സനാഹൃത്താകുന്ന (ആദിത്യന്റെ പുത്രൻ മന, മനവിൻ്റെ പുത്രൻ നാഭാനേദിഷൻ) ആ ദ്യോപു.കൂടി ഏനിക്കു്

ഉൽകൃഷ്ടമായ ബന്ധഹേതുവാകുന്നു. അതു ആദിത്യന്റെ ഇരിപ്പിടമാണല്ലോ. ഞാൻ ആദിത്യനു് ശേഷക്കാരനായിരിക്കുന്നു. (ആദിത്യനുമായുള്ള എന്റെ ജനകജന്യഭാവം അടുത്തതാകുന്നു.)

19 ഇയംമേനാഭീരിഹമേസധസ്ഥ
മിമേമേദേവാഅയമസ്തിസർവ്വഃ
ഭിജാഅഹപ്രഥമജാഗൃത
സ്യേദന്ധേനരദഹജായമാനാ

അന്വയം:—

ഇയം	—	മാധ്യമികവാക്, തസ്യാഃ ആദിത്യസ്യപാദേഭാൽ
മേ നാഭിഃ	—	മമ ബന്ധികാവേതി
ഇഹ മേ സധ-സ്ഥം	—	അസ്തിൻ മണ്ഡലേ മേ സഹസ്ഥാനം ഭവതി
ഇമേ ദേവാഃ മേ	—	മമ ദ്യോതമാനാരശ്മയോമേ സ്വഭൂതാഃ
അയം സർവ്വഃ അസ്തി	—	അഹം സർവ്വോഭവാമി (സൂര്യസ്യ മമ പാദേഭാൽ സർവ്വാത്മകത്വം)
അഹ ഭി-ജാഃ	—	കിഞ്ചവിപ്രാഃ
ജാതസ്യ പ്രഥമ-ജാഃ	—	സത്യസ്യ പ്രഥമോൽപന്നാഃ
ധേനുഃ ജായമാനാ ഇദം		
അദഹൻ	—	പൃഥ്വിദേവതാ മാധ്യമികവാക് ദദോഹ, ഉദപാദയൽ

അർത്ഥം.—ഈ മാധ്യമികവാക് ആദിത്യനോടു് അഭിന്നമാകയാൽ എനിക്കു ബന്ധകമാകുന്നു. (എന്നെയും ആദിത്യനെയും ബന്ധിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു.) ഈ സൂര്യമണ്ഡലത്തിലാണെന്റെ ഇരിപ്പിടം. എന്റെ പ്രകാശിക്കുന്ന രശ്മികൾ എന്നിൽനിന്നു തന്നെ ഉണ്ടായവയാകുന്നു. ഈ ഞാൻ എല്ലാമാകുന്നു. (സൂര്യനായി അദേവതകൊണ്ടു സർവ്വാത്മകത്വം.) ഭിജന്മാർ സത്യത്തിന്നു് ആദ്യം പിറന്നവരാകുന്നു. പൃഥ്വിദേവതയായ മാധ്യ

മികവാക്കു ഉദാഹരണമായ ഉടനെ ചുരുത്തിത്തുടങ്ങി. (ഇവിടെ ഋഷി ആദിത്യനോടു സ്വയം സാത്തും പ്രാപിച്ച അതിമാനുഷനായി (Superman) സങ്കല്പിക്കുകയാണ്. ഋഷിമാരെപ്പോലെയല്ല സാധാരണ മനുഷ്യന്മാർ അതിമാനുഷത്വ പ്രകാശനങ്ങൾ വേദത്തിൽ രേഖപലയിടങ്ങളിലും കാണാം.)

20 അയാസുരോക്രാന്തനിർവ്വചിതാ

വാവസ്യതിദിവാന്തനിർവ്വനേഷാട്

ഉചായദ്വേണിൻശിശുട്ടൻ

- ക്ഷുസ്ഥിരം ശ്വേദം സുതമാതാ

വ. 29

അന്വയം:-

അധ ആസുരോ:	— അഥപതസൃഷ്ടിക്ഷ മോദമാന:
അന്തി: വിച-വാ	— ഗന്താ, ഭീഷ്മിമാൻ
ദി-വാന്തനി:	— ലയോർദ്വോകയോക്താ
വനേഷാട്	— വനേ കാഷ്ഠാനാമഭിഭാഷി:
അവ സ്യതി	— അവസനോഭവതി (യാഗാദം.)
യദി ഉചയാ	— യോഗിതന്മവാ
ദ്വേണി: ന ശിശു:	— ശംസനീയസ്സേനേവ
ക്ഷുദ്രേ	— ശീഘ്രം ശത്രുൻ ദമയതി
സ്ഥിരം ശ്വേദം	— നിശ്ചലം സുഖസ്യ വചകം തം
മാതാ സുത	— അരണിജ്ജലേണ, ജനയാമാസ

അർത്ഥം:-നാലു ഭിക്ഷകളിലും സമ്മുഷ്ണനായിത്തീർന്നവനായിട്ടു വന്നു. പ്രകാശവാനും ഇരുലോകങ്ങളിൽ ഗമിക്കുന്നവനും കാടുകളിൽ രേഖകളെ അടർത്തിവെക്കുന്നവനായ അഗ്നി യാഗത്തിനുമേൽ സ്വയം കെട്ടുടങ്ങുന്നു. യാഗാഗ്നി നേരെ വരുന്ന സേനയെന്നപോലെ ശത്രുക്കളെ പ്രംശസനീയനായി കീഴടക്കുന്നവനും നിശ്ചലം സുഖവചകമായ അവിടുത്തെ അരണിയാണ് നിർവ്വചിച്ച്.

21. അധാഗവഉപമാതികനായാ
 അനുശാന്തസ്യകസ്യചിൽപരേഃ
 ശ്രുധിത്വംസുഭ്രവിണോനസ്ത്വംയാ
 ഉഗ്രഹഘസ്യവാവൃധേസുതാഭിഃ

അന്വയം:-

അധ കസ്യ ചിൽ

ശാന്തസ്യ

— സമ്പ്രതിശ്രാന്തസ്യ,
 (ആത്മനഃ നിദ്ദേശഃ) ഈദൃശസ്യ
 നാഭാനേദീഷ്ടസ്യ

കനായാ, ഗാവഃ

— കമനീയായാസ്തതേർവ്വാചഃ

ഉപ-മാതിം

— ഉപമാനഭ്രതമിദ്രം

അനു പരാ ഈയഃ

— അനുപരാഗച്ഛന്തി

ഹേ സു-ഭ്രവിണഃ, ത്വം

ശ്രുധി

— സുധനാഗേ, ശൃണു

നഃ യാദ്

— അസ്സാകമിദ്രമയാദ്, യജ

ത്വം ആശ്വ-ഘസ്യ

— അശ്വമേധയാജിനോമനോഃ
 പുത്രസ്യമമ

സുതാഭിഃ വവൃധേ

— സ്തതിഭിർവൃദ്ധസേ
 (പ്രതഷവൃത്യയഃ)

അർത്ഥം:-ഇപ്പോൾ (കമ്മംകൊണ്ടു്) ക്ഷീണിതനായ നാഭാനേദീഷ്ടനായ എന്റെ കമനീയങ്ങളായ സ്തതിവചനങ്ങൾ, ആ സ്തോത്രങ്ങൾക്കുപുറമായ ഇത്രനെ ക്രമത്തിൽ പ്രാപിക്കുന്നു. അല്ലയോ നല്ല ധനമൊത്ത അഗേ, അവിടുന്ന് (എന്റെ വാക്യം) കേട്ടാലും, ഞങ്ങൾക്കുചേർന്ന ഇത്രനെ യജിച്ചാലും. അശ്വമേധയാജിയായ, മനുവിന്റെ പുത്രനായ എന്റെ സ്തതികൾകൊണ്ടുവിടുന്ന വർദ്ധിക്കുന്നു.

22 അധത്ഥി¹ത്രവി²ദ്ധ്യ³സ്താൻ
 മഹോ⁴ായേ⁵നൃപതേ⁶വ⁷ഭൂ⁸ബാ⁹ഹഃ
 രക്ഷാ¹⁰പനോ¹¹മഹോ¹²ലാനഃ¹³പാഹി¹⁴സ്മരീ
 ന്നേ¹⁵ഹസ്മേ¹⁶ഹരി¹⁷വോ¹⁸അഭീ¹⁹ഷ്ടൗ

അന്വയം: —

മഹേ നൃപതേ, ഹരി-വഃ,

ഇന്ദ്ര,

— തൃണാം പാലക, ഹരിവന്നിന്ദ്ര,

അധ വഭൂ-ബാഹഃ താം

അസ്താൻ

— വഭ്രായുധസ്താമസ്താൻ

മഹഃ രായേ വിദ്ധി

— മഹതേ ധനായ ജാനീഹി

മഹോലാനഃ സ്മരീൻ നഃ

രക്ഷ ച

— ഹവിഷ്വതസ്തതി

പ്രേരകാനസ്താൻ പാലയ ച

തേ അഭീഷ്ടൗ അനേഹസഃ

പാഹി

— തവാഭിഗമനേ അപാപാൻ

കൃത്വാ രക്ഷ

അർത്ഥം-നരപാലകനും ഹരികളെന്ന കുതിരകളൊത്തവനുമായ ഇന്ദ്ര, വഭ്രായുധനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ മഹത്തായ ധനത്തിനായി (ധനഭാനത്തിനായി) അറിഞ്ഞാലും. ഹവിസ്സോടു കൂടിയവരും സ്തതിപ്രേരകരുമായ ഞങ്ങളെ രക്ഷിക്കുകയും ചെയ്താലും. അവിടുത്തെ വരവിൽ ഞങ്ങളെ അപാപന്മാരാക്കി രക്ഷിച്ചാലും.

23 അധയ¹ദ്രാ²ജാനാ³ഗവി⁴ഷ്ടൗ

സര⁵സര⁶ണ്യ⁷കാര⁸വേ⁹ജര¹⁰ണ്യഃ

വി¹¹പ്ര¹²പ്രേ¹³പൃ¹⁴സ്താ¹⁵ഹ്യ¹⁶ഷാം¹⁷ബ¹⁸ഭുവ

പാ¹⁹പാ²⁰ക്ഷ²¹ഭു²²പ²³ഷ്വ²⁴ഭനാൻ

അന്വയം:-

ഹേ രാജാനാ,	— രാജമാനേ മിത്രാവരണേ,
അധ യൽ ഗോ-ഇഷ്ടേ	— അധുനാ സത്രസമാപ്തേ യസ്താൽ ഗവാമേഷണായാം സത്യാം
കാരവേ	— കർമ്മാണി കർവ്വതേഽഗ്നി രസാഽഗ്നായ
ജരണ്യഃ	— തസ്മൈ അംഗിരസാംഗനായ സ്തുതിമിച്ഛൻ
സരണ്യഃ സരൽ	— സരണഗീലോ ഗച്ഛതി
(തസ്താൽ) സഃ വിപ്രഃ	— നാഭാനേദിഷ്ടഃ
ഏഷാം പ്രേഷഃ ഹി	
ബഭ്രവ	— പ്രിയതമ ഏവ വേതു
(തേഷാം) പരാ ച	
വക്ഷൽ	— തേഷാം കർത്തവ്യഃ പരാവഹതു
ഉത ഏനാൻ പച്ഛൽ	— അഽഗ്നിരസഃ പരായതു, പ്രാപയതു

അർത്ഥം-അല്ലയോ പ്രകാശമാനന്മാരായ മിത്രാവരണന്മാരേ, ഈ സത്രാവസാനത്തിൽ കർമ്മാന്തസ്താനാകളായ അഽഗ്നിരസ്സുകളുടെ സംഘത്തിനായി അവരെ കൊണ്ടാടാനിച്ഛിച്ച് പശുക്കളെ അന്വേഷിക്കവേ, യാതൊരു കാരണത്താൽ നാഭാനേദിഷ്ടൻ തിരഞ്ഞു പോകുന്നുവോ, അക്കാരണത്താൽ ആ ബ്രാഹ്മണൻ ആ അഽഗ്നിരസ്സുകൾക്കേറ്റവും പ്രിയനായിത്തന്നെ വേിയ്ക്കട്ടെ. അവർക്കായി കർത്തവ്യം നിറവേറട്ടെ. അവർക്ക് കർമ്മഫലമെത്തിയ്ക്കട്ടെ.

24 അയാ¹ന്നാ¹സ്യ¹ജേന്യ¹സ്യ¹പുഷ്പേ¹
 വൃഥാ¹രേ¹ണ¹ഇ¹മഹേ¹ത¹ദ¹ന¹
 സരണ്യ¹ർസ്യ¹സുനര¹ശോ¹
 വിപ്ര¹ശ്ചാ¹സിശ്ര¹വ¹സശ്ര¹സാ¹തോ¹

അനന്തം:-

(വരണം പൃഥക്സ്തോതി)

അധ ന — അഥക്ഷിപ്രം
 അസ്യ ജേന്യസ്യ — സ്തൃത്യസ്യ ജേതവ്യസ്യ
 തജ് പൃഷ്വേ — ഗവാദി ധനസ്യ പുഷ്പ്യത്ഥം
 വൃഥാ
 രേണേ ഉ ന ഇമഹേ — അനായാസേന സ്തവന്തം ഏവ
 ക്ഷിപ്രം യാചാമഹേ

സാരണ്യം അശ്വഃ അസ്യ
 സുന്തഃ — ശീഘ്രസരണോശ്വാ
 വരണസ്യ പുത്രഃ
 (വരണാദ്ധ്യശ്ച ഉൽപന്നഃ)

(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ, ഹേ
 വരണ,) വിപ്രഃ ച

അസി — തപഃ വിപ്രവൽ പുജ്യോഭവസി
 ശ്രവസഃ ച സാരതേ — അസ്താകുന്തലാഭാത്ഥം ച
 പ്രവൃത്തഃ ഭവസി

അർത്ഥം:- (വരണനെ പ്രത്യേകം സ്തുതിക്കുന്നു.) പെട്ടെന്നു സ്തുതിയാൽ നേടാവുന്ന പശു മുതലായ ധനത്തിന്റെ പുഷ്പിജ്ഞാ യി, അനായാസമായി സ്തുതിക്കുന്നവരായിത്തന്നെ നാം യാചി ക്കുന്നു. ഗതിവേഗമുററ കതിര അവിടുത്തെ മകനാകുന്നു. (വര ണകൽനിന്നാണ് കതിരയുടെ ഉൽപത്തി. ഇനി നേരിട്ട്.) അല്പയോ വരണ, അവിടുന്ന് വിപ്രൻ (വിദ്വാൻ) എന്നപോലെ പുജ്യനാകുന്നു. ഞങ്ങൾക്കുണലബ്ധിയിജ്ഞായി പ്രവർത്തി ക്കുന്നവനാകുന്നു.

25 യുവോഽഗീസഖ്യായാസേ

ഗന്ധാഽന്യോഽഞ്ജജ്ഞേനാസാൻ

വിശ്വത്രയസ്തിന്നാഗിർണ്ണമീചിഃ

പുഷ്പീവഗാഽന്യോഽഗീസുതാതൈ

അന്വയം:-

(ഹേ മിത്രാവതണൈഃ)

യുവോഃ സഖ്യായ	— യുവയോസ്സഖിതായ
അസ്മേ ശദ്ധായ	— അസ്മാകം ബലായ ച
യദി നമസ്യാൻ	— അന്നവാനധാര്യഃ
സ്നോമം ജുജുഷേ	— സേവതേ
യസ്മിൻ വിശ്വത്ര	— യസ്മിൻ സഖ്യേ സിദ്ധേസതി സർവ്വസ്മിൻ ജനപദേ
ഗിരഃ സം-ഇഷ്ടചീഃ ആ	— സമീപ്യഃ ആഗച്ഛന്തി (യാഗാനുഷ്ഠാതൃണാം സ്തുതിഗിര ആഗച്ഛന്തി)
പുർവ്വി-ഇവ ഗാതുഃ	— പ്രാചീദിശീവ, സായമാ ഗച്ഛതാം സുഖം പ്രയച്ഛതി, തഥൽ
സുഹൃതായൈ ദാഗൽ	— പ്രിയസത്യരൂപായൈ സ്തുതിവാചേ സുഖം പ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മിത്രാവതണന്മാരേ, നിങ്ങളുമായുള്ള സഖ്യത്തിനും ഞങ്ങൾക്കു ബലത്തിനുംവേണ്ടി ഹവീരനന്മേ ന്നിയ അധാര്യ സ്നോത്രം ചൊല്ലുന്നുവെങ്കിൽ, ആ സ്നോത്രം, യാഗാനുഷ്ഠാതാക്കളുടെ ആ സ്തുതി, ആ സഖ്യമുണ്ടാകുമ്പോൾ ഏല്ലാ ജനപദങ്ങളിലും വ്യാപിക്കുന്നു. കിഴക്കേക്കു വഴിപോ ക്കെക്കു സുഖമേകുന്നപോലെ, അതു് പ്രിയവും സത്യവുമായ സ്തുതിവാക്കിനു സുഖമേകട്ടെ.

26 സഗൃണാനോഅഭീഭേദവവാ

നിതിസുബന്ധുനമസാസ്യക്കൈഃ

വർഷ്വമൈർവ്വചോഭിരാഹിന്തനം

വ്യധൈപതിപയസളസ്രിയായാഃ

അന്വയം:-

അൽഭിഃ ദേവ-വാൻ — ദേവതാഭിഭേദയുക്തഃ
സു-ബന്ധുഃ സഃ (വരണഃ) — ശോഭന ബന്ധനസ്സുഃ

ഇതി ന1സാ സു-ഉദൈതഃ— ഇതഥം നമസ്താരണേ

മന്ത്രസമുഹൈഃ

ഗുണാനഃ വർഷം — സുതമാനസ്സൻ വർഷം.

ഉദൈതഃ വചഃ-ഭിഃ — പ്രശന്നൈസ്സുതിഭിഃ

നൂനം ഹി ആ — ഇദാനീമേവാഗച്ഛതു

(തസ്യ യാഗാത്ഥം)

ഉദ്വിയായാഃ — ഗോസ്തനാഗ്രാണി

പയസഃ അധാ വി ഏതി— ക്ഷീരസ്യ മാഗ്നേണ ക്ഷരന്തി

അർത്ഥം:-മലദേവതകളുടെ പല ദേവന്മാരോടുകൂടിയവനും അപരോടു നന്നായി ബന്ധപ്പെട്ടവനുമായ ആ വരണൻ ഇപ്രകാരം നമസ്താരങ്ങളോടുകൂടി മന്ത്രസമുഹങ്ങളാൽ, സൂക്തങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനായി വർഷിക്കട്ടെ. പ്രശന്ന സ്തുതികളെക്കൊണ്ടു യുഷ്മനായി ഇപ്പോൾത്തന്നെ വന്നപ്പോൾത്തന്നെ ഉദ്ദേശിച്ച യാഗത്തിനായി പശുക്കളുടെ മുലകണ്ണുകൾ പാൽ വരുന്നവഴിയെല്ലാഴുകുന്നു

27 തളുഷുണോമഹോയജത്രാ

ഭൂതദേവാസുതയേസഭോഷാഃ

യേവാജാഅനയതാപിയനോ

യേസ്ഥാനിപേതാരോഅമൃതാഃ

വ 30

അന്വയം:-

ഹേ യജത്രാഃ ദേവാസഃ, — യഷുവ്യാദേവാഃ, അങ്ഗീരസഃ

യേ വി-യന്തഃ — സന്തതമുത്ഥായ വിവിധം

ഗച്ഛന്തസ്സന്തഃ

വാജാൻ സു അനയന്ത — യേ യു.യം മഹ്യമന്നാനി

സുഷുപ്രാപയഥ

യേ അമൃതാഃ — യേ ച യു.യം ഷഷ്ഠാഹ

പ്രയോഗമനുസ്മരണിതാഃ

നി-ചേതാരഃ സ്ഥ — ഗവാം വിവിചിതാരോഭവഥ
 തേ ഉ നഃ മഹഃ ഉതതയേ — തേ യ്യയമേവാസ്താകം
 മഹതേ രക്ഷണായ
 സ-ജോഷാഃ ഭൂത — സങ്ഗതാവേത

അർത്ഥം.—(അങ്ഗീരസ്സുകളെ പ്രശംസിക്കുന്നു.) അല്പയോ
 യഷ്ടവൃന്ദാരം പ്രകാശമാനന്മാരുമായ അങ്ഗീരസ്സുകളേ,
 നിങ്ങളേവർ എപ്പോഴും എഴുന്നേറ്റു പലപാടവന്ന് എന്നിങ്ങു
 ഞളെത്തിങ്ങുവോ, നിങ്ങളേവർ ആറാം ദിവസം പ്രയോഗി
 കേണ്ട. മന്ത്രത്തിന്റെ മറവിതീൻ, വല്ലായ് തീൻവരായി
 എന്നിങ്ങു പശുക്കളെ വിട്ടുതരുന്നവരായോ, ആ നിങ്ങൾതന്നെ
 എന്നിങ്ങു മഹത്തായ രക്ഷണത്തിനായി, കൂടിപ്പേർവരായാലും.

ഒന്നാം അദ്ധ്യായം സമാപ്തം

അഭ്യായപീഠിക

അദ്ധ്യായം-8-അഭ്യായം-2

1-2 വർഷങ്ങളിൽ നാലാനേടിപ്പുറൻ കഥ തുടരുന്നു. അത് ഗിരസ്സുകളോടുള്ള അഭേദത്തിന്റെ വിനയവാക്യകൾ ഇതിലടങ്ങുന്നു. 3 മുതൽ 8 കൂടി വിശ്ലേഷവകൾ. ആദ്യസൂക്തത്തിൽ 8-ാം മന്ത്രം സർവ്വപാപഹരമാണ്. 12-ാം മന്ത്രവും സാരവത്താണ്. 9 മുതൽ 14 കൂടി വർഗ്ഗങ്ങളും വിശ്ലേഷവകൾ. 15 മുതൽ 18 കൂടി ബൃഹസ്സതി ദേവത ആത്ംഗിരസനായ അയാസ്യനെന്ന പ്രാചീനപണികളുപഹരിച്ച പശുക്കളെ വീണ്ടു നേടിയത് ബൃഹസ്സതിയാണെന്നു പറയുന്നു. മററീടങ്ങളിൽ ഇത്ര നാനത്തിന്റെ കർത്തൃത്വം കല്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. 19-20 അഗ്നി. 21-22 ആപ്രിസൂക്തം. തന്മനപാത്തോഴിച്ചു ഇയ്ക്കൻ മുതൽ സ്വാഹാകൃതികൾവരെ വിവിധാഗ്നികളെ സ്തുതിക്കുന്നു. 23-24 സൗസ്വതത്തിലെ ഒരു പ്രധാന ഭാഗമാണ്. പരബ്രഹ്മജ്ഞാനമാണ് ദേവത. ജ്ഞാനത്തിന്റെ പരിമിതിയും പരമവും സ്വഭാവവും ഫലവും ഇതിൽ വിവരിക്കുന്നു.

വർഗ്ഗം-1-2 മാനവോനാലാനേടിപ്പുറം പ്രാചീനം, ജഗത്യനഷ്ടബൃഹതിസന്തോബൃഹതിഗായത്രീത്രിഷ്ടുഗം ഛന്ദഃസി, വിശ്വരോപഃ സാവണ്ണോജഹാരാജസ്യ ഭാനഞ്ചദേവതാ

1 യേജ്ഞേനദക്ഷിണയാസുഷ്കതാ
 ഇത്രസ്യസുഖ്യമുത്ഭവമാനസ
 നേദ്യോദഗ്രാത്ംഗിരസോപോഅസു
 പ്രതിഗൃഹ്ണീതമാനവംസുധേയസഃ

നാനവം:-

ഹി അത്ംഗിറസഃ,

നാലാനേ

പ്രാചീനയാ സ. അകതാ:

യേ

— യജ്ഞീയേന ഹവിഷാ
 — ഗ്രാഹിഗ്ദ്യോദേവതയാ
 സത്ംഗതാഃ
 — അഹിനൈകാഹസ്യം
 കർച്ചനോയുത.

ഇന്ദ്രസ്യ സഖ്യം	— സഖിത്വം, അത ഏവ
അമൃതത്വം ആനശ	— അമരത്വമാനഗിധ്യേ, പ്രാപ്താസ്ഥ
തേഭ്യഃ വഃ ഭദ്രം അസ്തു	— കല്യാണകർമ്മാസ്തു
ഹേ സു-മേധസഃ	— സുപ്രജ്ഞാ അങ്ഗിരസഃ
(തേ യുയമിദാനീമാഗതം)	
മാനവം	— മനോഃ, പുത്രം മാം
പ്രതി ഗൃഹ്ണീത	— പ്രതിഗൃഹ്ണീത (മയിപ്രതി ഗൃഹീതേസതി യജ്ഞം സാധു കരിഷ്യാമി)

അർത്ഥം.—(നാഭാനേദീശൻ പിതാവായ മനുവിനാൽ അൻ ജ്ഞാതനായി അങ്ഗിരസ്സുകളുടെ സത്രത്തിൽ ചെന്നുപറയുന്നു.)

അല്ലയോ അങ്ഗിരസ്സുകളേ, ഹോമിജ്ഞാനുള്ളഹവിസ്സോടും ദൃതപിഷകേര മുതലായവക്കു കൊടുക്കാനുള്ള ദക്ഷിണയോടും കൂടി ഏവർ അഹീനൈകാഹസത്രം (കുറവില്ലാത്ത ഏകദിനസത്രം) നടത്തുന്നവരായി ഇന്ദ്രന്റെ ചങ്ങാതവും അതുകൊണ്ടുതന്നെ അമരത്വവും പ്രാപിച്ചവരാണോ, ആ നിങ്ങൾക്കു മംഗളകർമ്മം ഭവിക്കട്ടേ. അല്ലയോ മഹാജ്ഞാനികളേ, നിങ്ങളിപ്പോൾ വന്നു ചേർന്ന മനുപുത്രനായ ഏന്നെ കൈക്കൊണ്ടോലും. (കൈക്കൊണ്ടാൽ ഞാൻ നിങ്ങളുടെ യജ്ഞം സാധുവാക്കാം.)

2 യജ്ഞാജൻപിതരോഗോക്തയംവ

സ്വപുതേനാഭീന്ദൻപരിവഥംസരേവലം

ഭീഷാഘ്യാത്വമങ്ഗിരസോവോഅസ്തു

പ്രതിഗൃഹ്ണീതമാനവംസുമേധസഃ

അന്വയം:—

ഹേ അങ്ഗിരസഃ,

പിതരഃ,

യേ ഗോ-മയം വസ്യ

ഉദി-ആജൻ

— പൂർവ്വജത്വേന പിതൃഭൂതാഃ

— പണിഭിരപഹൃതം ഗവാത്മകം
ധനം യേ യുയം
തൈരധിഷ്ഠിതാസ്
പർവ്വതാഭഗോക്തയൻ

(കിഞ്ച) ഋതേന	— സത്യഭൂതേന യജ്ഞേന
പരിവത്സരേ	— പശ്യാഗതേ വത്സരേ സമ്പൂർണ്ണേ, സത്രാനേ
വലം അഭിരഥി	— ഗവാമപഹർത്താരംസുരം വൃതാശയൻ
(തേഭ്യഃ) വാ ദീഘായ-ത്വം	
അസ്യ	— യഷ്ടാകം പ്രഭൃതജീവിതം വേതു
ഹേ സു-ധേയസഃ മാനവഃ	
പ്രതി ഗൃഹ്ണീത	— സുപ്രജ്ഞാഃ, മനപത്രം മഃ പ്രതിഗൃഹ്ണീത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അങ്ഗിരസ്സുകളേ, പൂർവ്വജന്മംകൊണ്ടു പിതൃഭൂതന്മാരെ, നിങ്ങളേവർ പണികളാലപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ടു പശുധനത്തെ അവനിൽക്കുന്ന പർവ്വതത്തിൽനിന്നു പുറത്തുകൊണ്ടുവന്നുവോ, പിന്നെ സത്യഭൂതമായ യജ്ഞംകൊണ്ടു കൊല്ലം തികയുമ്പോൾ, സത്വാവസാനത്തിൽ, പശുഹർത്താവായ വലം എന്ന അസുരനെ നശിപ്പിച്ചുവോ, ആ നിങ്ങളെ ദീഘായസ്സുണ്ടാവട്ടേ. അല്ലയോ മഹജ്ഞാനികളേ, മനപത്രമായ ഏനെ കൊക്കൊണ്ടല്ല.

3 യഃ¹ഋതേന²സ്യായാ³രോഹയന്തി

വ്യപ്രഥയൻപൃഥിവി⁴.മാതരംവി

സുപ്രജാസ്സു⁵ഽങ്ഗിരസോ⁶വാഅസ്യ

പ്രതിഗൃഹ്ണീ⁷തമാനവഃസു⁸ധേയസഃ

നമ്പര:-

ഹേ അങ്ഗിരസഃ, യേ

ഋതേന

ദീവി സ്യം ആ

അറോഹയൻ

— യേവേനസ്സത്യഭൂതേന യജ്ഞേന

— സർവ്വപ്രോകാദിത്യമാ
സ്ഥാപയൻ

(കിഞ്ച) മാതരം

പൃഥ്വിവിം വി

അപ്രഥമൻ

— സത്യാദികരണേന
പ്രസിദ്ധാമകർവ്വൻ

(തേഭ്യഃ) വാ സപ്രജാ-

തപം അസ്തു

ഹേ സുമേധസ,

മാനവം പ്രതി ഗൃഹ്ണീത — സപ്രജ്ഞാഃ, മനുപത്രം മാം
പ്രതിഗൃഹ്ണീത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അങ്ഗിരസ്സുകളേ, സത്യഭൂതമായ യജ്ഞംകൊണ്ട് ദ്യോവിൽ സർവ്വപ്രേരകനായ ആദിത്യനെ ഭവാനാരോവർ ആസ്ഥാപിച്ചവോ, പിന്നെ, സത്രം മുതലായ സൽകർമ്മങ്ങളുടെ അനുഷ്ഠാനത്താൽ മാതൃഭൂമിയെ ഏവർ പ്രഖ്യാതയാക്കിയോ, ആ നിങ്ങളാകട്ടെ സൽപത്രതപം ഭവിക്കട്ടെ. അല്ലയോ മഹാജ്ഞാനികളേ, മനുപത്രനായ ഏന്നെ കൈക്കൊണ്ടാലും.

4 അയന്നാഭാവദതിവല്ഗുവോഗൃഹോ

ദേവപുത്രാഽഷ്ടയസ്തച്ഛ്യാനോതന

സുബ്രഹ്മണ്യമങ്ഗിരസോവോഅസ്തു

പ്രതിഗൃഹ്ണീതമാനവംസുമേധസ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവപുത്രാഃ ഷ്ടയഃ,

അങ്ഗിരസഃ,

— അഗ്നേഃ പുത്രാഃ, അതീന്ദ്രിയ
ദ്രഷ്ടാരോങ്ഗിരസഃ,

അയം നാഭാ

— പുരോവതതിനാഭാനേദിഷ്ടഃ

വാ ഗൃഹോ

— യജ്ഞാകം ഗൃഹഭൂതേ യജ്ഞേ

വല്ഗു വദതി

— കല്യാണം വചോവദതി

(യുയം) തൽ ശൃണോതന

— മഹതാദരേണ ശൃണത

(തേജഃ) വ: സു-

ബ്രഹ്മണ്യം അസ്ത

ഹേ സു-മേധസ:, മാനവ:

പ്രതി ഗൃഹ്ണീത

— ശോഭനം ബ്രഹ്മവർച്സംഭവതു

— സുപ്രജ്ഞാ:, മനപത്രം മാം

പ്രതിഗൃഹ്ണീത

അർത്ഥം.-അഗ്നീദേവന്റെ പുത്രന്മാരും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കപ്പുറം കാണുന്നവനുമായ അങ്ഗിരസ്സുകളേ, ഭൂമിയിൽ നിൽക്കുന്ന ഈ നാഭാനേദിപ്പൻ നിങ്ങളുടെ ഗൃഹമായ യജ്ഞത്തിൽ മംഗളവാക്കോതുന്നു. നിങ്ങളതു തികഞ്ഞ ആരേത്തോടുകൂടി കേട്ടാലും. ആ നിങ്ങളുടെ ശോഭനമായ ബ്രഹ്മതേജസ്സുണ്ടാവട്ടേ. അല്ലയോ മഹാജ്ഞാനികളേ, മനപത്രമായ ഏനെ കൈക്കൊണ്ടാലും.

5 വിഭ്രുപാസുഇദൃഷ്യ

സുഇദംഗംഭീരവേപസ:

തേഅങ്ഗിരസസ്സുനവ

സ്പേഅഗോപരിജജ്ഞിരേ

വ. 1

അന്വയം:-

(ദൃഷ്ടി: പരോക്ഷത്വം ആഹ)

ദൃഷ്ട: വി-ഭ്രുപാസ:

ഇതി

— കർമ്മണം ദ്രവ്യാരം വണ്ണതോ

രൂപതത്വ നാനാരൂപാ:

തേ ഇതി ഗംഭീര-വേപസ:- ത ഏവ ഗംഭീരകർമ്മണം:

തേ അങ്ഗിരസ: സുനവ:- പുത്രാ:

തേ അഗോ: പരി

ജ്ഞിരേ

— സർവ്വതോജാതാ:, 'യേങ്ഗാരാ

ആസംസ്പേങ്ഗിരസോഭവൻ'

അർത്ഥം.-ദൃഷ്ടി പരോക്ഷമായി പറയുന്ന) കർമ്മദ്രവ്യാക്കിയ ഈ അങ്ഗിരസ്സുകൾ വണ്ണംകൊണ്ടും രൂപംകൊണ്ടും നാനാകൃതികളാകുന്നു. അവർ തന്നെ ഗംഭീരകർമ്മങ്ങളാകുന്നു. അവർ അങ്ഗിരസ്സിന്റെ പുത്രന്മാരാകുന്നു. അവർ അഗ്നി

ർ നിന്നു് എമ്പാടുമുള്ളവായവരാകുന്നു. (അങ്ഗാരങ്ങര ചുകര) ആയവരാണ് അങ്ഗിരസ്സുകളായതെന്ന ശ്രുതി.)

6 യേഅഗ്നേഃപരിജ്ജന്തിരേ

വിത്രപാസോഭിവസ്വരി

നവഗ്യാനശ്ശഗ്യാഅങ്ഗിരസ്തമ

സ്സപാദേവേഷമഹതേ

നായം:-

-ത്രപാസഃ യേ — വിവിധത്രപായേ അങ്ഗിരസഃ

പഃ പരി അഗ്നേഃ പരി

ജന്തിരേ

— സ്വതേജസാ ഭീപ്യമാനാഭഗേ
ജ്ജാതാഃ

തഷാഃ മധ്യേ) നവഗ്യാഃ

ഗ്യാഃ

— നവസുമാസ്സുകർമ്മാനുഷാതാ,
ദശസുമാസ്സു തദനുഷാതാ തേഷാ
മഗ്നിൻവഗ്യാശ്ചദശഗ്യാശ്ചോക്തഃ

നാദൃശഃ) അങ്ഗിരഃ-തമഃ

ഭവേഷു സചാ

— അങ്ഗിരസാം ശ്രോഷഃ സഹാ
വസ്ഥിതോഗ്നിഃ

മഹതേ

— അദ്യേ മഹ്യം ധനം പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം:-വിവിധാകൃതികളായ അങ്ഗിരസ്സുകൾ സ്വതേജ
പുകൊണ്ടു ഭാസിക്കുന്ന അഗ്നിയിൽ നിന്നാണുളവായതു്. അവ
മെടയിടയിൽ സ്പന്ദമാസം കർമ്മം ചെയ്തവനും പന്ത്രമാസം
കർമ്മം ചെയ്തവനുമായ നവഗ്യാനെന്നും ദശഗ്യാനെന്നും അറിയ
പ്പെടുന്ന അഗ്നിയുണ്ടു്. ആ അങ്ഗിരസശ്രോഷൻ, ദേവന്മാരോടു
പ്പടി നിൽക്കുന്ന അഗ്നി ഇന്നെന്നിതു് ധനം (ശ്രേയസ്സ്) തന്നെ
കുന്നു.

7 ഇത്രേണയുജാനിസ്സുജനവാലതോ

പ്രജങ്ഗോമന്നമശ്ചിനം

സഹസ്രംദേദദതോഅഷ്ടകണ്ഠ്യ

ശ്രവോദേവേഷ്വക്രത

അന്വയം:-

വാചതഃ	— കർമ്മണാം വോഡ്വാരോങ്ഗിരസ്യ
ഇത്രേണ യുജാ	— സഹായേന
ഗോമന്നം അശ്ചിനം -	
പ്രജ.	— ഗോയുക്തമശ്ചവന്തം പണിഭിരവ തദ്ധം പ്രജ.
നിഃ സൃജന്ത	— നിരഗമയൻ
(തേ) മേ സഹസ്രം	— മാംപ്രതി സഹസ്രസംഖ്യാകം സത്രപരിവേഷണം
അഷ്ടകണ്ഠ്യഃ	— വിസ്തൃതകണ്ഠാഃ, വ്യാപ്ത സർവ്വാവയവാഗാശ്ച
ദേതഃ ദേവേഷു ശ്രവഃ	
അക്രത	— മഹ്യം പ്രയച്ചന്തഇന്ദ്രാദിഷു കീർത്തികൃഷ്ത

അർത്ഥം:-കർമ്മവാഹകന്മാരായ അങ്ഗിരസ്സുകൾ ഇത്രേണ എന്ന സഹായത്തോടു കൂടി, പണികളാൽ തടഞ്ഞുവെക്കപ്പെട്ട പശുക്കളോടും കതിരകളോടും കൂടിയ കൂട്ടത്തെ പുറത്തു കൊണ്ടുവെല്ലോ അവർ എന്നിങ്ങനെയേണി സത്രത്തിൽ ചിന്നിച്ചിരിയ ആയിരക്കണക്കിന് ധനവും പൈതൃകപൈതൃകങ്ങളുള്ള (തിന്നാ അങ്ഗപ്രത്യങ്ഗങ്ങളോടുകൂടിയ) പശുക്കളെയും തന്നെ ഭജി, ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരിൽ കീർത്തിനേടി

8 പ്രത്യുജായതായം

നേസ്തോക്തേപരോഹത

യസ്സഹസ്രംശതാശ്ച

സദ്യോദാനായമഹതേ

അന്വയം:—

മഃ	— സാവർണ്ണിയം മനഃ
രത-അശ്വം സഹസ്രം	— ബഹുശയുക്തം സഹസ്രം ഗവാം
സദ്യഃ ദാനായ മഹതേ	— തദാനീമേവാസൈസ്സ ഋഷയേ ദാതും പ്രേരയതി
അയം മനഃ നൃനം പ്ര ജായതാം	— ക്ഷിപ്രം പ്രജാതോ വേതു
നോക്മ-ഇവ	— യഥാ ജലക്രിനം ബീജം പ്രാദുർവതി തദാൽ
രോഹത,	— ധനാഭിഭിഃ പുത്രാഭിഭിഷ്വ വദ്ധതു

അർത്ഥം.—യാതൊരു സാവർണ്ണിമനു വളരെ കതിരുകളോടു കൂടി ആയിരം പശുക്കളെ അപ്പോൾ തന്നെ ഈ ഋഷിക്ക കൊടുപ്പാനെത്തിക്കുന്നുവോ, ആ മനു ഉടനെ അഭിവൃദ്ധി പ്രാപിക്കുകയും നീരിൽ മുക്കിയ വിത്തുപോലെ ധനാഭികളാലും പുത്രാഭികളാലും വളരുകയും ചെയ്യും.

9 നതമശ്ശോതികശ്വന
ദിവതുവസാസ്വാർഭം
സാവർണ്ണസ്യഭക്ഷിണാ
വിസിന്ധുനിവപപ്രഥേ

അന്വയം:—

ദിവഃ-ഇവ സാന	— ദൃഢോകസ്യ സമുച്ഛിതം തേജ സാകൈശ്ചിദപ്യപ്രയുഷ്യ മാദിത്യമിവസ്ഥിതം
തം ക്ഷിപന	— സാവർണ്ണീം മനഃ കശ്ചിദപി
ആ-രഭം ന അശ്ശോതി	— സ്വകർമ്മണാ ഭൂതബുധം ന കശ്ചിദ്യാപ്തോതി, യഥാ മനഃ പ്രയുഷ്യാതി തഥാസ്തോദാതും ന ശക്നോതി

(തസ്യ) സാവർണ്ണ്യസ്യ

ഭക്ഷിണാ

— മനോ: ഇയം ഗവാദി ഭക്ഷിണാ

സിന്ധു: ഇവ

വി പപ്രഥേ

— സ്യന്മാനാനദീവ പൃഥിവ്യം
വിപ്രഥതേ, വിന്ധീണ്ണം ചേതി

അർത്ഥം.-ഭൂലോകത്തിൽ, ഉയരത്തിൽ തേജസ്സാൽ ആരാലു മപ്രാപ്യനായ ആദിത്യനെപ്പോലെ നിൽക്കുന്ന സാവർണ്ണിയായ മനുവിനെ സ്വകർമ്മത്താൽ അടുക്കാൻ ആരുമെത്തുന്നില്ല. മനുഭാനം ചെയ്യുന്നപോലെ ഭാനം ചെയ്യാൻ മറ്റൊരും ശക്തരല്ല സാവർണ്ണി മനുവിന്റെ പശു മുതലായവയുടെ ഭക്ഷിണ ഭേദം നദിപോലെ ഭൂമിയിൽ പരന്നു വേിക്കുന്നു.

10 ഉതസാപരിവിഷേ

സുദ്വിഷീഗോപരിണസാ

യദസ്മർവ്വശ്ചമാമഹേ

അന്വയം:-

ഉത സുദ്വിഷീ

ഗോ-പരിണസാ

— കല്യാണാദേശിനേ

— ഗോഭി: പരിവൃത്തേ, ബഹുഗവ
ദീയുക്തേ

ഭാസാ

— ഭാസവത്, പ്രേഷ്യവത്
സ്ഥിനേ

യദ: തുർച്ച: ച

— ഏതന്നാമകൗ രാജന്യീ

പരി-വിഷേ മഹേ

— സാവർണ്ണീജനോക്തോജനായ
പശുൻ പ്രയച്ഛത:

അർത്ഥം.-നല്ലതു നിദ്ദേശിക്കുന്നവരും പശുക്കളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടവരും ഉന്മുഖാർ പോലെ, ആത്മാനുവർത്തികൾ പോലെ നിൽക്കുന്നവരായ യദ: തുർച്ചർ എന്നീ രാജന്യീകൾ സാവർണ്ണീ മനുവിന് യോഗാദി കർമ്മപാലനത്തിനുവേണ്ടി (അതിനു പാൽ, നെർ തേലായവയ്ക്കായി) പശുക്കളെ കൊടുക്കുന്നു.

11 സഹസ്രദാഗ്രാമണീർമ്മാരിഷന്തൻ
 സുര്യേണാസ്യയതമാനൈതുകുചിണാ
 സാവണ്ണേദ്യേവാഃപ്രതിരന്തപായ
 ര്യസ്മിന്നശ്രാന്താഅസനാമവാജം

വ. 2

അന്വയം:-

സഹസ്രദാഃ	— ഗവാദീനാം സഹസ്രസ്യ ഭാതാ
ഗ്രാമ-നീഃ മനഃ	— ഗ്രാമാണാം നേതാ, കർത്താസഃ
മാരിഷൽ	— കൈശ്ചിപേനരിഷ്ടഃ, ഹിംസിതോ വേതു
അസ്യ യതമാനാ	
കുചിണാ	— ഗച്ഛന്തീ കുചിണാ
സുര്യേണ ഏതു	— ആദിത്യേന സഹ ത്രിഷു ലോകേഷു പ്രസിദ്ധാ വേതു
അശ്രാന്താഃ	— കർമ്മസ്വനലസാവയം
യസ്മിൻ വാജം അസനാമ	— യസ്മിൻമനൗ അന്നം സംഭജേമഹി
(തസ്യ) സാവണ്ണേഃ	— സവണ്ണസ്യ പുത്രസ്യമനോഃ
ദേവാഃ ആയഃ പ്രതിരന്ത	— ജീവിതം പ്രവചയന്തു

അർത്ഥം:-പശുക്കൾ മുതലായവയെ ആയിരക്കണക്കിൽ ഭാനം ചെയ്യുന്നവനും ഗ്രാമങ്ങൾക്കു നേതാവുമായ മനു ആരാലും ഹിംസിക്കപ്പെടാതിരിക്കട്ടെ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സഞ്ചാരശീലം മുൻ ക്ഷിണ (നടന്ന ഭാനം ചെയ്യൽ) ആദിത്യനോടൊപ്പം പ്രസിദ്ധമാവട്ടെ. കർമ്മങ്ങളിൽ ആലസ്യം ബാധിക്കാത്ത (നിരന്തരം കർമ്മത്തിലേർപ്പെട്ട) നമ്മൾ ആരിൽ അന്നം തേടുന്നവോ, ആ സവണ്ണപുത്രനായ മനുവിന്ന് ഇദ്രാദി ദേവന്മാർ ആയുസ്സ് വചിപ്പിക്കട്ടെ.

വക്ത്രം:-3-4-5 പ്ലാതോഗന്ധഃ ഗൃഹിഃ, ത്രിഷുബ്ജഗന്ധൈഃ
 ഛന്ദസീ, വിശ്വദേവോസ്സുസ്തിഃ ച ദേവതാ.

- 1 പരാവതോയേദിധീഷ്ണആപ്യം
 മനപ്രീതാസോജനിമാവിവസ്വതഃ
 യയാതേര്യേനഹൃഷ്യസ്യബഹിഷി
 ദേവാആസതേതേഅധിബ്രൂവന്തുനഃ

അന്വയം:-

- യേ പരാ-വതഃ — യേ ദേവാഭൂരദേശാഭാഗത്യ
 ആപ്യം ദിധീഷ്ണേ — മനശ്ചൈസ്സഹജത്തായം,
 ബന്ധുത്വം ധാരയന്തി
 മന-പ്രീതാസഃ — മനശ്ചൈഃ പ്രീതാദേവാഃ
 വിവസ്വതഃ ജനിമ — വിവസ്വതേ പുത്രസ്യ
 മനോജ്ജന്മാനി മനശ്ശാൻ
 ധാരയന്തി

(കിഞ്ച) യേ ദേവാഃ

- നഹൃഷ്യസ്യ യയാതേ — നഹൃഷപുത്രസ്യേതന്നാമകസ്യ
 ബഹിഷി ആസതേ — യജ്ഞേ ഉപവിശന്തി
 തേ നഃ അധി ബ്രൂവന്തു — അസ്മാനധികം വദന്തു, പുജയന്തു

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരേവർ ഭൂരദേശത്തുനിന്ന് (ഉപരിലോകത്തിൽനിന്ന്) വന്ന് മനുഷ്യരായി ബന്ധുത്വമേന്തുന്നുവോ, ഏവർ മനുഷ്യരാൽ സന്തോഷിപ്പിയില്ലെപ്പട്ടവരായി വൈവസ്വതന്മാരിന്റെ പിന്തുടർച്ചക്കാരായ മനുഷ്യരെ താങ്ങുന്നുവോ, പിന്നെ, ദേവന്മാരേവർ നഹൃഷപുത്രനായ യയാതിയുടെ യാഗത്തിൽ വന്നിറിയുന്നുവോ, അവർ നമ്മളെക്കുറിച്ച് അനുകൂലപക്ഷപാതയായി പറയട്ടേ, കൊണ്ടുവരട്ടേ.

2 വിശ്വാഹിവോനമസ്യാനിവന്ദ്യാ
 നാമാനിഭേവാഉതയജ്ഞിയാനിവഃ
 യേസ്ഥജാതാഅഭിതേരഭ്യാസ്തനി
 യേപൃഥിവ്യാസ്തേകഇഹശ്രുതാഹവഃ

അനവയം:-

ഹേ ദേവാഃ, വഃ ഹി	— ഇന്ദ്രാദയഃ, യുഷ്ടാകമേവ
നാമാനി വിശ്വാ	
നമസ്യാനി	— സർവ്വാനി ശരീരാണി
	നമസ്തരണാഹ്ണാണി വേന്തി
വന്ദ്യാ	— വന്ദ്യാനി, സ്തോതവ്യാനി
	വേന്തി
ഉത വഃ യജ്ഞിയാനി	— യുഷ്ടാകം താനി ശരീരാണി
	യജ്ഞാഹ്ണാണി വേന്തി
യേ (യുയം) അഭിതേഃ	— അഭിനാഭ്യലോകാൽ
അൽഭ്യഃ പരി	— അന്തരിക്ഷാൽ (പരിഃ
	പഞ്ചമ്യത്ഥദ്യോതകഃ)
യേ പൃഥിവ്യാഃ	
ജാതാഃ സ്ഥ	— ഭൂമേശ്വ പ്രാദർഭൂതാ മവഥ
തേ (യുയം) ഇഹ മേ	
ഹവഃ ശ്രുത	— അസ്മിൻ യജ്ഞേ മമാഹ്വാനം
	ശൃണത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്രാദിവേന്മാരേ, നിങ്ങളുടെ തന്നെ ഏല്പാ നാമങ്ങളും ശരീരങ്ങളും ആണ് നമസ്താരാഹ്ണങ്ങളായിട്ടുള്ളവ, സ്തൂതൃങ്ങളായിട്ടുള്ളവ. നിങ്ങളുടെ ശരീരങ്ങളാണ് യജ്ഞാഹ്ണങ്ങളായവ. നിങ്ങളേവർ സുഖമുററ ദ്യോവിൽനിന്നും അന്തരിക്ഷത്തിൽനിന്നും, ഏവർ ഭൂമിയിൽനിന്നുമുദ്ധവായവരാണോ, ആ നിങ്ങൾ ഈ യജ്ഞത്തിൽ എന്റെ വിളി കേട്ടാലും.

3 യേദ്യോമാതാമധുരപിന്പതേപയഃ
 പിയുഷന്ദ്രേതരദിതിരദ്രിബഹാഃ
 ഉക്ഥശുഷ്യാന്നപൃഷഭോനമസ്പപ്തസ
 സ്താആദിത്യം അനമദാസ്വസ്തയേ

അന്വയം:-

മാതാ യേഭ്യഃ	— സർവ്വസ്യനിമ്മാത്രീപൃഥിവീ ദേവേഭ്യഃ
മധു-മൻ പയഃ പിന്പതേ	— മാധുര്യോപേതം, സാരഭൂതം ക്ഷീരം ക്ഷരതി
(തഥാ) അദിതിഃ, അദ്രി-ബഹാഃ	— അദീനാ, പരിവൃദ്ധാ, പരിവൃദ്ധ മേലാ
ദ്വേതഃ പിയുഷം	— ദ്വേതശ്ചപിന്പതേ, ദ്യാവാ പൃഥിവ്യൗ ഹവിരല്പാദയതഃ
(ഋഷിരാത്മാനം സംബോധയാഹ) ഉക്ഥ-	
ശുഷ്യാൻ	— സ്തുതിബലാൻ
വൃഷ-ഭോൻ	— വൃഷേരാഹത്തുൻ
സ-അപ്തസഃ താൻ	
ആദിത്യൻ	— സുകർമ്മണസ്താൻ, ദേവാൻ
സ്വസ്തയേ അന മദ	— അവിനാശായാനസ്തഹി

അർത്ഥം:-ഏല്യാം നിർമ്മിക്കുന്ന ഭൂമി, ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി
 ധാര്യം സാരഭൂതവുമായ പാലൊഴുകുന്നു അതുപോലെ ശ്രേഷ്ഠ
 വൃഷം മേലാപുതവുമായ ദ്വോവം ആതുരമൊഴുകുന്നു ദ്യാവാപൃഥി
 വികൗ ഹവിസ്സല്പാദിപ്പിക്കുന്നു എന്നർത്ഥം (ഋഷി തന്നോടു
 തന്നെ പറയുന്നു) സ്തുതിബലമുള്ളവരും മഴ പെയ്യിക്കുന്നവരും
 സുകർമ്മന്മാരായവരും ആ അദിതിപുത്രന്മാരെ, ദേവന്മാരെ,
 ക്ഷേമത്തിനായി സ്തുതിക്കുക.

4 ഗുപക്ഷസോഅനിമിഷനോഅഹ്ണോ
ബൃഹദ്ദേവാസോഅമൃതത്വമാനശുഃ
ജ്യോതിരഥാഅഹിമായാഅനാഗസോ
ദിവോവർഷാണംവസതേസ്വസ്തയേ

അന്വയം:-

ഗുപക്ഷസഃ	— കർമ്മനേതൃണാം മനുഷ്യാണാം ദൃഷ്ടാരഃ
(അത ഏവ) അനിമിഷന്തഃ	— നിമേഷമകർവ്വുണാം, സർവ്വഭാ ജാഗരൂകാഃ
ദേവാസഃ അഹ്ണോ	— ദേവാഃ ലോകസ്യ പരിചരണാർത്ഥം സ്നോതവ്യ ത്വായ
ബൃഹദ് അമൃതത്വം അനശുഃ	— ബൃഹിതമരണധർമ്മം പ്രാപ്താഃ
(ദേവാഃ ഖലുമനുഷ്ഠൈഃ പുഷ്ടാഃ, തസ്മാൽപുഷാഹേതും ദേവത്വ മാനശീരേ)	
(അത ഏവ) ജ്യോതിഃ-രഥാഃ	— ദീപ്യമാന രഥോപേതാഃ
അഹി-മായാഃ അനാഗസഃ	— കൈശ്ചീദഹന്തവ്യപ്രജ്ഞാഃ പാപരഹിതാഃ ആദിത്യഃ
ദിവഃ വർഷാണം	— ദൃലോകസ്യ സമുച്ഛിതന്ദേശം
സ്വസ്തയേ വസതേ	— അവിനാശായ, ക്ഷേമകരണായാധിവിശന്തി

അർത്ഥം:-കർമ്മനേതാക്കളായ മനുഷ്യരെ നോക്കുന്നവരും അ
 തുകൊണ്ടുതന്നെ ഇമ കൂട്ടാതെ എപ്പോഴുമുണർവ്വുറാവരമായ ദേവ
 നാർ ലോകസേവനത്തിനായി, സ്തുത്യത്വത്തിനായി മഹത്താ
 യ അമരത്വത്തെ പ്രാപിച്ചവരത്രേ. (മനുഷ്യർ പുഷ്ടരായ ദേവ
 നാർ ആ പുഷാഹേതവായ അമരത്വം ദേവത്വം പ്രാപിച്ചു.) അ

തുകൊണ്ടുതന്നെ, പ്രകാശമാനമായ തേജസ്വരൂപം ആരാലും കേ-
ടലില്ലിക്കപ്പെടാത്ത പ്രജ്ഞയൊത്തവരും പാപരഹിതന്മാരുമായ
അദിതിപുത്രന്മാർ ദൃലോകത്തിന്റെ ഉന്നതസ്ഥാനത്തിൽ ലോ-
കക്ഷേമത്തിനായധിവസിക്കുന്നു

5 സുത്രോജോയേസുവ്യധോയജ്ഞമായയു
രപരിഹൃതാദധിരേദിവിക്ഷയം
താത്ത്വവിവാസനമസാസുവൃക്തിഭി
ജഹോആദിത്യം അദിതിം സ്വസ്തയേ

വ 3

അന്വയം -

(ഋഷിരാത്മാനമാഹ)

- സം-രാജഃ സു-വ്യധഃ — സമ്യഗ്രാജമാനാഃ സുവൃദ്ധാഃ
- യേ യജ്ഞഃ ആ-യയുഃ — യേദേവാസ്സോമാദി ഹവിർക്ഷണാത്മം യജ്ഞമായന്തി
- (തതഃ) അപരി-ഹൃതാഃ — കൈശ്ചിദപ്യഹിംസിതാഃ
- ദിവി ക്ഷയം ദധിരേ — ദൃലോകേ നിവാസം കർവ്വന്തി
- മഹഃ താൻ ആദിത്യാൻ — ഗുണാധികൃത മഹത്സ്വാ
- നദിതേ പുത്രാൻ
- അദിതിം — തേഷാം മാതരഞ്ച
- സ്വസ്തയേ നമസാ — അവിനാശായ ഹവീരൂപേണാ
- ന്നേന
- സുവൃക്തി-ഭിഃ ആ
- വിവാസ — ശോനോഭിസ്തുതിഭിശ്ചാദി
- മുഖ്യേണ പരിചര

അത്ഥം:- (ഋഷി തന്നെത്താൻ പറയുന്നു) നല്ലപോലെ
ശോഭിക്കുന്നവരും പ്രവൃദ്ധന്മാരുമായ ദേവന്മാരേവർ സോമാദി
ഹവിസ്സുപയോഗിച്ചുളളതായി യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചുണ്ടാവോ, പി-
ന്നെ ആരാലും കേടലിക്കപ്പെടാത്തവരായി ദൃലോകത്തിൽ
ധ്വസിക്കുന്നുവോ ഗുണംകൊണ്ടു മഹത്തായ ആദിത്യന്മാരെ
യും അവരുടെ അമ്മയായ അദിതിയെയും ക്ഷേമത്തിന്നു വേണ്ടി
ഹവിാനന്തരവും നന്ദിസ്തൂതികളാലും നേരെ പാഠിച്ചരിക്കുക

6 കോവസ്തോമം രാധതിയഞ്ചേജാഷഥ
 വിശ്വദേവോസോമനഷോയതിസ്തന
 കോവോധപരേവീജാതാതാതാത
 ദ്യോനപഷ്ടേത്യംഹസ്വസ്തേ

അന്വയം:-

നിവിടുമോ, ആ യജ്ഞം ആരന്ധ്രിപ്പിക്കുന്നു? ഞാനല്ലാതെ ആരുമില്ല.

7 യേജ്യോഹോത്രാം പ്രഥമാമാ യേജേമന
സ്സാധാഗ്നിമ്മൻസാസപ്തഹോത്രഭിഃ
തത്ത്വേതിത്യാ അഭയം ശർമ്മ യച്ചത
സുഗാനഃ കത്തസുപഥാസ്വസ്തയേ

അന്വയം:-

സമീദ്ധ-അഗ്നിഃ	— ഹവിർഭിസ്സമൃക് ദീപ്താഗ്നിഃ
മനഃ	— വൈവസ്വതോ മനഷ്യാണാം
	പ്രഥമ ഭാവീ ശ്രദ്ധയാനേന
മനസാ സപ്ത ഹോത്ര-ഭിഃ	— സപ്തസംഖ്യാകൈർവൃഷ്ട്
	കർത്തവ്യേതിത്യാഗ്നിസ്സഹ
യേഭ്യഃ പ്രഥമാം	— യേജ്യോ ദേവേഭ്യഃ പ്രഥമം
ഹോത്രാം ആ-യേജേ	— യജ്ഞമാഭിമുഖ്യേനേഷുവാൻ
ഹേ ആദിത്യാഃ, തേ	
(യുയം) നഃ	— അദിത്യേഃ പുത്രാ അസുഭ്യം
അഭയം ശർമ്മ യച്ചത	— നിർഭയത്വം സുഖഞ്ച പ്രയച്ചത
(കിഞ്ച) നഃ സ്വസ്തയേ	— ക്ഷേമായ
സു-പഥാ	— സുപഥാനി, വൈദികമാഗ്നാൻ
സു-ഗാ കത്ത	— സുഷു ഗതവ്യാൻ കത്ത

അർത്ഥം:-ഹവിസ്സുകളാൽ പ്രോജ്വലിപ്പിക്കപ്പെട്ട അഗ്നി യോടു കൂടിയ, വിവസ്വാന്റെ പുത്രം മനഷ്യരിൽ പ്രഥമനമാ യ മന ശ്രദ്ധാപൂർവ്വമായ മനസ്സോടു കൂടി, വൃഷ്ട് കർത്താക്കളായ ഏഴ് ഋത്വിക്ക്കളോടു കൂടി, ദേവന്മാരോടുകൂടി യോഗമനുഷ്ഠിച്ചുവാ, അല്ലയോ അദിതിപുത്രന്മാരെ ആ നിങ്ങൾ ഞങ്ങൾ കായവും സുഖവും തന്നാലും പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കു ക്ഷേമത്തിന്നുവേണ്ടി വേദവിഹിതങ്ങളായ സന്മാഗ്നങ്ങൾ സുഗമങ്ങളാക്കിയാലും.

8 യഹൂശിരേഭവനസ്യപ്രചേതസോ

വിശ്വസ്യസ്ഥാനതുജ്ജഗതശ്ചമന്തവഃ

തേനക്രതാദക്രതാദേനസസ്വ

ര്യഭ്യാദേവാസപിപൃതാസ്വസ്തയേ

പ്രയം:-

ചേതസഃ മന്തവഃ — പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനാഃ സർവ്വസ്യ
വേദിതാരഃ

സ്ഥാനതുഃ ജഗതഃ ച — യേ ദേവാസ്ഥാവരസ്യ ജഗ
മസ്യ ച

വസ്യ ഭവനസ്യ

രിരേ — സർവ്വസ്യ ലോകസ്യേശ്വരാ
വേന്തി

ദേവാസഃ, തേ നഃ — ദേവസ്തേ യുയമസ്മാൻ

താൽ അക്രതാൽ — കായികാൽ കരചരണാദിഭിരക്ര
താൽ, മാനസാച

നസഃ അര്യ — പാപാദസ്തിൻ ഭിന്നേ

സ്തയേ പരി പിപൃത — അവിനാശായാരുഷോവൃദ്ധയേ
പാരയത, പാപരഹിതാൻ
കരുത

അർത്ഥം:-ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനന്മാരും എല്ലാമറിയുന്നവരുമായ
വന്മാരേവർ സ്ഥാവരവും ജംഗമവുമായ ലോകത്തിന്നു മുഴു
ർ ഈശ്വരന്മാരാണോ, അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, ആ നിങ്ങൾ
ങ്ങളെ കായികവും മാനസികവുമായ (അല്ലെങ്കിൽ ചെയ്യു
ത്തതു ചെയ്തതും ചെയ്യേണ്ടതു ചെയ്യാത്തതുമായ) പാപത്തിൽ
നിന്ന് ക്ഷേമത്തിന്നും ആയുർവൃദ്ധിനത്തിന്നുമായി ഇപ്പോൾ കര
യാറിയാലും, അപാപരാക്കിയാലും.

9 രേഷ്യപിത്രംസുഹവംഹവാമ

ഹംഹോമുചംസുകൃതന്തൈവ്യജനം

അഗ്നിമിത്രംവരണംസാതയേഗേ

ദ്യാവാപൃഥിവീരത്സ്തപസ്തയേ

അന്വയം:-

അഹിമുചം, സുഹവം — പാപസ്യ മോചകം, ശോഭനാ
ഹവാനം

ഇത്രം രേഷ്യ ഹവാമഹേ — സങ്ഗ്രാമേഷ്വാഹവായാമഹേ
(കിഞ്ച) സുകൃതം

ദൈവ്യം ജനം — സുകമാണം ദേവ സംബ
ന്ധ്യത്യം ജനം

അഗ്നിം, മിത്രം, വരണം,

ഗേം, മരത്ത്,

ദ്യാവാപൃഥിവീ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

സാതയേ സ്തപസ്തയേ — അന്നലാഭായ ക്ഷേമായ ചാഹി
യാമഹേ

അർത്ഥം:-പാപമോചകനും നല്ല വിളിയൊത്തവനുമായ ഇ
ത്രനെ യുദ്ധങ്ങളിൽ രക്ഷയ്ക്കായി നാം വിളിക്കുന്നു. പിന്നെ നല്ല
കർമ്മമുള്ള ദേവസംബന്ധികളായ അഗ്നി, മിത്രൻ, വരണൻ,
ഗേൻ, മരത്തുകാരും, ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ എന്നിവരെയും അന്ന
ലാഭത്തിനും ക്ഷേമത്തിനും വേണ്ടി നാം വിളിക്കുന്നു.

10 സുത്രാമാണംപൃഥിവീന്ദ്യാമനേഹസം

സുശ്ചാമാണമിതിസ്യപ്രണിതി.

ദൈവീന്നാവംസ്വാത്രിതാനാഗസ

ന്ദ്രോപനിധൗഹേമാസ്തപസ്തയേ

അന്വയം:-

- സു-ത്രാമാണം പൃഥിവീം — സുഷുത്രായന്തീം വിസ്മൃതാം
അനേഹസം
സു-ശർമ്മാണം — പാപരഹിതാം ശോഭന സുഖ
യുക്താം
അഭിതിം സു-പ്രനീതിം — അഭിനാമം, സുപ്രണയനാം,
സുന്ദേത്രീം
ദൈവീം, സു-അരിത്രാം — ദേവസംബന്ധിനീം ശോഭനോരി
ത്രാം ജലാഹരണശീലഭാജ
യുക്താം
അനാഗസം അസ്രവന്തീം — ദോഷവർജ്ജിതാം, അഗച്ഛന്തീം,
അവിനശപരന്തീം
നാപം ഭൃംശം — നാപമിവസ്ഥിതാഭിപം
സ്വസ്തയേ ആ അഹേമ — അവിനാശായവയമാരോഹേമ

അർത്ഥം:-നന്നായി രക്ഷിക്കുന്നതും വിസ്മൃതവും പാപം
ബാധിക്കാത്തതും നല്ല സുഖമിയന്നതും കേടറതും വേണ്ടപോ
ലെ നയിക്കുന്നതും ദേവസംബന്ധിയും നല്ല തൃപ്തയുള്ളതും ദോഷ
രഹിതവും അനശപരവുമായി തോണിപോലെയുള്ള സ്വസ്തത്തിൽ
നാം കയറാവൂ. (ഭൃശ്യമായ അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ കടാഹരൂപം
കൊണ്ടാണ് തോണിയോടുപമിക്കുന്നത്).

11 വിശ്വേയജത്രാശ്ചി വോചതോതയേ

ത്രായ്യാനോദുരേവായാ അഭിഗ്രൂതാ

സത്യയോവോദേവഹൃത്യാഹവേമ

ശുണ്ഡതോഭോഅവസേസ്വസ്തയേ

അന്വയം:-

- ഹേ യജത്രാ, വിശ്വേ
ദേവാ,
(യുയം) ഉതയേ അധി
വോചത — യജനീയാസ്സർവ്വേ ദേവാ
— രക്ഷണായാധിബ്രൂത

(ആഭാഷ്യ ച)

അഭി-ഹൃതഃ

ഭി-ഹൃതഃ

നഃ ത്രായധം

ശൃണോതഃ വഃ

സത്യയാ ദേവ-ഹൃതയാ

അവസേ സ്വസ്തയേ

ഹവേമ

— അഭിഹിംസിത്രാഃ ദൃഗ്തേഃ

— അസ്താൻ രക്ഷത

— അസ്താഭിരുക്താനി സ്തോത്രാണാം കണ്ഠയതോയുഷ്യാൻ

— യഥാത്ഥഭൂതയാ സ്തൃതയാ

— രക്ഷണായ, ക്ഷേമായ പാഹ്വയേമ

അത്ഥം-യജനീയന്മാരായ സകലമാനദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി അനുകൂലപക്ഷപാതമായി ഭാഷിച്ചാലും. പറഞ്ഞിട്ട്, ദ്രോഹമിയാറുന്ന ദൃഗ്ഗതിയിൽ നിന്നു ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും. ഞങ്ങളാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തോത്രങ്ങൾ കേൾക്കുന്ന നിങ്ങളെ, സത്യഭൂതമായ സ്തോത്രത്തോടുകൂടി രക്ഷയ്ക്കും ക്ഷേമത്തിനും വേണ്ടി, ഞങ്ങൾ വിളിയ്ക്കാവു

12 അപാമീവാമപവിശ്വാമനാഹുതി

മപാരാതിന്ദുവീദിത്രാമലായതഃ

ആരേദേവാദോഷോഅസുദൃയോത

നോതണശ്ശമയച്ഛതാസ്വസ്തയേ

അന്വയം -

ഹേ ദേവാഃ അമീവാ.

അപ

(തഥാ) വിശ്വാ.

അനാഹുതി. അപ

(കിഞ്ച) അരാതി. അപ

(അപി ച) അലായതഃ

ഭി-വിദിത്രാ.

— ശാഗാദികാസുത്തോദുരേ കരുത

— ദേവാനാമനാഹ്വാനബുദ്ധി. പൃഥക്ഭൂത

— അദാനം, ലോഭബുദ്ധിമപാകരുത, ഗമയത

— പാപമിച്ചതശ്ശതോഃ

— ദൃഷ്ടാം ബുദ്ധി.

ദേവന്ദ്ര: — ദേവസ്വന്തം സർവ്വമാണുരത്നം
 അസ്മൽ ആരേ യുദ്ധോതന — അസ്മത്തോദരേപ്രഥമകന്തേ
 (ഏവം സതി) ന: ഉരു
 ശബ്ദം — അസ്മഭ്യം വിസ്തീർണ്ണം സുഖം
 സ്വസ്തയേ യച്ഛത — കല്യാണായ പ്രയച്ഛത

അർത്ഥം:- അല്പയോ ദേവന്മാരേ, രോഗാദികളെ ഞങ്ങളിൽ
 നിന്നുകുറിച്ചാലും. അതുപോലെ ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നതായ, ആ
 ശ്രുതിയുടേതായ ബുദ്ധിയെയും (തന്നിരിക്കുവാൻ തന്നെ മതി എന്ന
 അർത്ഥം) അകുറിച്ചാലും. പിന്നെ, ദാനം കൊടുക്കാ
 ത്ത, ലോഭബുദ്ധിയെ അകുറിച്ചാലും. പാപേച്ഛയായ ശത്രുവി
 ന്റെ ദുഷ്ടബുദ്ധിയെയും എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും മകുറിച്ചാലും. ഇപ്ര
 കാരം ഞങ്ങൾക്കു ക്ഷേമത്തിനായി മികച്ച സുഖം തന്നതളി
 യാലും.

13 അർഹിഷ്ടസ്തമന്തോവിശ്വഹൃദയതേ
 പ്രപ്രജാഭിർജായതേയച്ഛതേ
 യമാദിത്യാസോനയഥാസുനീതിഭി
 രതിവിശ്വാനിഭൂരിതാസ്വസ്തയേ

അന്വയം:-

ഹേ ആദിത്യാസ: യം — ആദിത്യാ: യം മനുഷ്യം
 സുനീതിഭി: — സുനയനൈ:
 വിശ്വാനി ദു:ഇതാ — സർവ്വാണി പാപാനി
 സ്വസ്തയേ അതി നയഥ — അതീത്യ സന്മാദ്യേ നയഥ
 വിശ്വ: മന്ത: സ:
 അർഹിഷ്ട: — കൈശ്വിദേവ്യഹിംസിതസ്തൻ
 ഹൃദയതേ — പശ്ചാദിഭിർവൃദ്ധതേ
 (തഥാ) യച്ഛത: പരി — ധാരകാൽ കർമ്മണോന്നന്തരംസ:
 പ്ര-ജാഭി: പ്ര ജായതേ — പുത്രാദിഭി: പ്രകർഷണ
 വിദ്രോഹോപേതി

അർത്ഥം:- അല്പയോ അദിതിപുത്രന്മാരായ ദേവന്മാരേ, ഏതു
 മനുഷ്യനെ നിങ്ങൾ വേണ്ടപോലെയുള്ള നടത്തലുകളാൽ ക്ഷേമ
 ത്തിനാവേണ്ടി എല്ലാ പാപങ്ങളെയും കടത്തി സന്മാദ്യത്തിൽ

നയിക്കുന്നവോ, ആ പുണ്യമായ മനുഷ്യൻ ആരാലും ദ്രോഹിജ്ഞപ്പെടാത്തവനായി, താനനുഷ്ഠിച്ച കർമ്മത്തിനശേഷം പുത്രാദികളോടുകൂടി വിഭുതിമാനായി ഭവിക്കുന്നു.

14 യദേവാസോവഥവാജസാതൌ
 യശ്ശൂരസാതാമരുതോഹിതേധനേ
 പ്രാതര്യാവാണരഥമിന്ദ്രസാനസി
 മരിഷ്യന്തമാരുഹേമാസ്വസ്തയേ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാസഃ, മരുതഃ	—	ദേവാഃ മരുതഃ
വാജ-സാതൌ യം		
അവഥ	—	അന്നലാഭേയം. രഥം രക്ഷഥ
ശൂര-സാതാ യം ഹിതേ		
ധനേ	—	സങ്ഗ്രാമേ ധനമുദീശ്യ രക്ഷഥ
ഹേ ഇന്ദ്ര, പ്രാതഃ-		
യാവാനം	—	ദേവാനാംമുഖ്യ, പ്രാതരേവയുദ്ധം പ്രതിഗന്താരം
സാനസിം, അരിഷ്യന്തം	—	സംജനീയം, കൈശ്ചിദപ്യഹിംസിതം
(തം) രഥം സ്വസ്തയേ		
ആ രഹേമ	—	വയം ആരോഹേമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, മരുത്തുക്കളേ, അന്നലാഭത്തിൽ നിങ്ങൾ ഏതു തേരിനെ രക്ഷിക്കുന്നവോ, യുദ്ധത്തിൽ ധനമുദേശിച്ച് ഏതു തേരിനെ രക്ഷിക്കുന്നവോ, അല്ലയോ ദേവമുഖ്യനായ ഇന്ദ്ര, പ്രഭാതത്തിൽതന്നെ പോരിനെത്തുന്നതും ജേതൃനീയവും ആരാലുമെതിക്കപ്പെടാത്തതുമായ ആ തേരിൽ ക്ഷേമത്തിനായി ഞങ്ങൾ കയറാവു (അന്നലാഭത്തിന്നു്, ഐഹികജീവിതത്തിന്നും അതിന്റെ പ്രാപ്തിയ്ക്കുംവേണ്ടി പ്രഭാതത്തിലനുഷ്ഠിക്കുന്ന കർമ്മത്തോടനുബന്ധിച്ച് തേരെന്ന് വ്യവഹരിക്കുന്നതു്. സർക്കർമ്മമാകുന്ന ആ തേരിൽ ഞങ്ങൾ കയറാവു)

15 സ്വസ്തിനഃപഥ്യാസുധന്വസു
 സ്വസ്തിഃപുഷ്പജനേസ്വർവതി
 സ്വസ്തിനഃപുത്രകൃമേഷുയോനീഷു
 സ്വസ്തിരായേകതതോധാതന

അന്വയം:-

- ഹേ മന്ദര, നഃ പഥ്യാസു — സോഭകേഷു പഥിയോഗേഷു
 ദേശേഷു
- സ്വസ്തി — കല്യാണം കരുത
- ധന്വ-സു സ്വസ്തി — നിതരകേഷു ദേശേഷു ഉദകജനന
 ലക്ഷണം കല്യാണകരുത
- അപ-സു — ഉദകേഷു സ്വസ്തി കരുത
- സ്വ-വതി വൃജനേ — സർവ്വൈരായുര്യൈര്യുക്തേ
 ശത്രുണാമാപജ്ജകേബലേ
 സ്വസ്തികരുത
- നഃ പുത്ര-കൃമേഷു
 യോനീഷു — പുത്രാണാം കർത്തവ്യ,
 ഉൽപാദകേഷു, സ്രീണാം,
 ഗൃഹ്യദേശേഷു
- സ്വസ്തി — യഥാ ഗർഭാ ന പതന്തി, തഥാ
 കല്യാണം കരുത
- (കീഞ്ച) നഃ രായേ
 സ്വസ്തി ഭധാതന — അസ്താകം ധനായക്ഷേമംധത്ത,
 കരുത

അർത്ഥം-അല്പയോഗമരുത്തുകൾക്കു, ജലപുഷ്പങ്ങളും മാഗ്ന്യയോഗ്യങ്ങളുമായ ദേശങ്ങളിൽ ക്ഷേമമുണ്ടാക്കിയാലും. അതുപോലെ നിജ്ജലങ്ങളായ ഇടങ്ങളിൽ ജലസുലഭമായ കല്യാണമുണ്ടാക്കിയാലും. ജലങ്ങളിലും നന്മയുളവാക്കിയാലും. എല്ലാ ആയുധങ്ങളുമുറ, ശത്രുക്കളെ അകറ്റുന്ന സൈന്യത്തിലും ശുഭമുണ്ടാക്കിയാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങൾക്കു പുത്രോൽപാദന സാധനങ്ങളായ സ്രീകളുടെ ഗോപ്യപ്രദേശങ്ങളിൽ ഗർഭം വീണുപോകാത്ത, സ്ഖലിക്കാത്ത വിധം, ക്ഷേമമുണ്ടാക്കിയാലും. കൂടാതെ ഞങ്ങളുടെ ധനത്തിന്നു സുസ്ഥിതി ഉണ്ടാക്കിയാലും.

16 സ്വസ്തിരിദ്ധിപ്രപഥേശ്രേഷ്ഠാ
 രേക്സസ്വത്യഭിയാവാമമേതി
 സാനോഅമാസോഅരണേനിപാതു
 സ്വാവേശാഭവതുദേവഗോപാ

അന്വയം:-

(യാ പൃഥിവീഗതമുദൃ ക്താനാം) പ്രപഥേ	— പ്രകൃഷ്ടായ മാഗ്ദ്ധായ
സ്വസ്തിഃ ഇതി ഹി	— ക്ഷേമകാരിണ്യേവ ചേതി
ശ്രേഷ്ഠാ രേക്സസ്വതി	— പ്രശസ്തതമാ, ധനവതി
യാ വാമം അഭി ഏതി	— യാ പൃഥിവീവനനീയം യജ്ഞം ഉത്തരവേദ്യാത്മനാ അഭി പ്രാപ്താതി
സാ നഃ അമാ	— സാ പൃഥിവീ അന്യോക്തൃഹം രക്ഷതു
(തഥാ) സോ അരണേ നി പാതു	— സാ ഉ, സൈവ പൃഥിവീ അര ണ്യാഭികേ ദേശേ നിതരാം രക്ഷതു
ദേവഗോപാ	— ദേവാഗോപയിതാരോയസ്യോ സ്സന്തി, സാ പൃഥിവീ
(അന്യോക്തൃ) സു-ആവേശാ വേതു	— ശോഭനേനിവാസാവേതു

അർത്ഥം.-യാതൊരു ഭൂമി പോകാൻ പുറപ്പെടുന്നവർക്ക് ഉത്തമ മാഗ്ദ്ധത്തിനുവേണ്ടി മംഗളകാരിണിയാകുന്നുവോ, പ്രശസ്തതയും ധനവതിയുമായ യാതൊരു ഭൂമി കാര്യമായ യജ്ഞത്തെ ഉത്തരവേദീരൂപത്തിൽ പ്രാപിക്കുന്നുവോ (ഭൂമി യാഗത്തിൽ സന്നിഹിതയാകുന്നത് വേദീരൂപത്തിലാണ്) ആ ഭൂമി നമ്മുടെ ഗൃഹത്തെ രക്ഷിക്കട്ടെ പിന്നെ, ആ ഭൂമിതന്നെ കാട്ടു മൃഗമായ ഇടങ്ങളിൽ നമ്മെ നല്ലപോലെ രക്ഷിക്കട്ടെ അതുപോലെ ദേവന്മാരായ രക്ഷകരോടുകൂടിയ ഭൂമി നല്ല നിവാസത്തോടുകൂടിയവളാവട്ടെ.

17 ഏവാപ്തേസ്സുന്റവീവ്യധോ
വിശ്വആദിത്യാഅഭിതേമനീഷീ
ഈശാനാസോനരോഅമരേത്യ
നാസ്സാവിജനോഭിവേയാഗയേന

വ, 5

അന്വയം:-

- ഹേ വിശ്വേ ആദിത്യാഃ, — സർവ്വേ ദേവാഃ ദേവാനാം മാതാഃ,
- ഹേ അഭിതേ, — പ്രാജ്ഞസ്തോതാ, ഏതന്നാമക
- വഃ മനീഷീ പ്രതേഃ സുന്ദഃ — സൃഷ്ടേഃ പുത്രോഗയഃ
- ഏവ അവീവ്യധൽ — ഏവം, ഉക്തരീത്യാസ്തതിഭീര
- അമരേത്യന — മനുഷ്യധർമ്മരഹിതേന സ്തതേന
- നരഃ ഈശാനാസഃ — മനുഷ്യാധനസ്യേഗ്രാഭവന്തി
- ഭിവ്യഃ ജനഃ — ഭിവിഭവോഭേവഗണഃ
- ഗയേന അസ്സാവി — തന്നാമകേന മയാഭിഷ്ടതോ
- ഭൂതീ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സകലമാന ദേവന്മാരേ, ദേവമാതാ വായ അഭിതേ, നിങ്ങളെ ജ്ഞാനിയായ സ്തോതാവ്, പ്രതി യുക്തമകനായ ഗയൻ, മുൻപറഞ്ഞ വിധം സ്തതികളാൽ വർദ്ധിപ്പിച്ചു. മരണധർമ്മം ബാധിക്കാത്ത, സ്തതിയ്ക്കപ്പെട്ട ഏതു ദേവസമൂഹത്തെക്കൊണ്ടു് മനുഷ്യൻ ധനത്തിന്നിശ്ചരന്മാരാകുന്നുവോ, ദ്രോവിലെ ആ ദേവഗണം ഗയനെന്ന എന്നാൽ നേരെ സ്തതിക്കപ്പെട്ടു.

വക്ത്രം: 6-7-8.

1 കഥാദേവാനാജതമസ്യയാമനി
സുമത്തനാമശ്രണ്വതാംമനാമഹേ
കോതൃളാതികരുമോനോമയസ്തരൽ
കതമുതൃതിഅദ്യോവവർത്തതി

അന്വയം:-

(ഋഷിർബ്രഹ്മധാരമാനം വിതർക്കയതി)

യാമനി ശുബതാം	— യജ്ഞസ്താഭിഃ കൃതാനി സ്തോത്രാണ്യോക്തൃയതാം
ദേവാനാം കതമസ്യ	— മധ്യേ കസ്യ
സു-മന്തു നാമ	— സുഷ്ട നേനീയം സ്തോതവ്യം നാമ
കഥാ മനാമഹേ?	— കഥദ്യുചാരയാമഃ?
(അസ്താനി) കഃ മുജാതി?	— കോപാ ഉപദയാകരോതി?
കതമഃ നഃ മയഃ കരത്?	— സുഖം കരോതി?
കതമഃ ഉതീ	— ഉത്തേത്യേ, രക്ഷണായ
അഭി ആ വപന്തി	— അഭ്യോഗച്ചതി?

അർത്ഥം:- (ഋഷി പലവിധം സംശയങ്ങൾ സ്വയമുന്നയിക്കുന്നു.) യജ്ഞത്തിൽ നമ്മളാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തോത്രങ്ങൾ കേൾക്കുന്ന ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ആരുടെ പുകഴ്ന്ന പേരാണ്, എപ്രകാരമാണ് ഉച്ചരിക്കേണ്ടത്? നമ്മോടു ആർ കനിവു ചെയ്യുന്നു? ആർ നമുക്കു സുഖമുണ്ടാക്കുന്നു? ആർ രക്ഷക്കായി വന്നു ചേരുന്നു?

2 കൃത്യന്തിക്രത്വോഹൃത്സ്യധീതയോ

വേനന്തിവേനാപതയന്ത്യാഭിശഃ

നമർധിതാവിദ്യന്തേ അന്യപ്തഭ്യോ

ദേവേഷ്വേ അധികാമാനായം സത

അന്വയം:-

ഏതേ-സ ധീതയഃ	— ഏദയേഷു നിഹിതാഃ
ക്രതവഃ കൃത-യന്തി	— പ്രജ്ഞാഃ അഗ്നിഹോത്രാഭി കർമ്മകർത്തൃമിച്ഛന്തി
വേനാഃ വേനന്തി	— കാന്താഃ പ്രജ്ഞാ ദേവാൻ കാമ യന്തേ
(തഥാകാമാ) ഭിശഃ ആ പതയന്തി	— ദേവാൻ ഫലാവാപ്തയേ ആ ഗച്ഛന്തി

ധുഃ അന്യഃ	— ദേവേഭ്യോന്യഃ
ഷാം കാമാനാം)	
ധിതാ ന വിദ്യതേ	— ഉഭയിതാനവേതി
10. ബഹുനാ?) ദേവേഷു	
ധി	— ഇസ്രാദീഷു ദേവേഷു
കാമാഃ അയംസത	— നിയമ്യന്തേ

അർത്ഥം:—ഏകയങ്ങളിൽ നിഹിതങ്ങളായ ജ്ഞാനങ്ങൾ ഗ്രഹിഹോത്രാദി കർമ്മം ചെയ്യുവാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. കാന്തി, തുക്കളായ ആ പ്രജ്ഞകൾ ദേവന്മാരെ (അവരുടെ അനുഗ്രഹം) മിക്കുന്നു. പിന്നെ, കാമങ്ങൾ ഫലപ്രാപ്തിക്കായി നാലു ങ്ങും ദേവന്മാർക്കുനേരെ ചെല്ലുന്നു. ഈ ദേവന്മാരെഴിച്ചുനൂൽ ഖയിതാവായിട്ടില്ല. എന്തിന്നധികം? ഇസ്രാദീദേവന്മാരിൽ ള്ളെൻ കാമങ്ങളൊതുക്കപ്പെടുന്നു.

3 നരാവാശംസംപുഷണമഗോഹ്യ
 മഗ്നിദേവേദ്ധമ്യച്ഛസേഗിരാ
 സൂര്യമാസാപരൂമസായമന്വിവി
 ത്രിതംവാതരൂഷസകതുതശ്ചിനാ

രമ്പയം:—

പുഷിഃ സ്വാത്മാനം സംബോധയാഹ)	
വാശംസം	— നരൈശ്ശംസനീയം ഏതന്നാമാ നം (സംഹിതായാം വിപ്രകുഷ് ശ്ഛമാദസഃ)
പുഷണം	— സ്നോതൃണാം ധനദാനേന പോഷകം ദേവം
അഗോഹ്യം	— അന്യൈശ്ചതുതമശക്യം
ദേവ-ഇദ്ധം അഗ്നിം	— വാമദേവാദിഭിര്യന്വിഭിദ്വീപി തമഗ്നിഞ്ച
ഗിരാ അദി അച്ഛസേ	— സ്തുത്യാഭിഷ്ടഹി
(തഥാ) സൂര്യമാസാ	
ചരൂമസാ	— സൂര്യാപരൂമസോ

ദിവി യമം, വാ ത്രിതം — ഭൂലോകേസ്ഥിതം യമം, ത്രിഷ
ലോകേഷു തതമിന്ദ്രബ
(വാശസ്വശ്വാതേമ)
വാതം, ഉഷസം, അകത്യം — വായുഃ, ഉഷഃകാലം, രാത്രിഃ
അശ്വിനാ — അശ്വിനൌ ച, തത്തല്പിംഗൈ
സ്തോത്രൈരഭിഷ്ടുഹി

അർത്ഥം:-(ഋഷി സ്വന്തമാത്മാവിനോടു പറയുന്നു). മനുഷ്യ
രാൽ സ്തോതവ്യനും സ്തോതാക്കളെ ധനദാനത്താൽ പോഷിപ്പി
യ്ക്കുന്നവനായ പുഷാവിനെയും ആരാധ്യമടക്കാൻ കഴിയാത്തവ
നും വാമദേവൻ മുതലായ ഋഷികളാൽ ജലിപ്പിജ്ജ്വലിപ്പവന
മായ അഗ്നിയെയും സ്തുതിയാൽ പുകഴ്ത്തുക അതുപോലെ സൂ
ര്യപ്രഭാതാരെയും ദ്യോവിൽ സ്ഥിതനായ യമനെയും മൂന്നു ലോ
കങ്ങളിലും നിറഞ്ഞ ഇന്ദ്രനെയും വായുവിനെയും ഉഷസ്സിനെയും
രാത്രിയെയും അശ്വികളെയും അതാതടയാളങ്ങളോടും സ്തോത്ര
ങ്ങളോടും കൂടി സ്തുതിക്കുക

4 കമാകവിസ്തുവിരവാൻകയാഗിരാ
ബൃഹസ്പതിർവ്യാപൃധതേസ്യുക്തിഭിഃ
അജഹ്വകപാൽസുഹവേഭിര്യക്വഭി
രഹിശ്ശ്വനോതുബുധന്യോഽഹവിമനി

അന്വയം:-

കവിഃ കമാ	— ക്രാനപ്രജേണാഗ്നിഃ
	കേനപ്രകാരേണ
തുവി-രവാൻ?	— ബഹുസ്തോതൃയുക്തോഭവതി?
കയാ ഗിരാ?	— സൂര്യോബഹുമാൻ ഭവതി?
(കമാ) ബൃഹസ്പതിഃ	
സ്യുക്തി-ഭിഃ വ്യാപൃധതേ?	- ശോഭനോഭിസ്തുതിഭിർവ്യാപൃധതേ?
(തമാ) ഹ്വക-പാൽ, അജഃ	- ഞൗ ദേവ ദേവൗ
സുഹവേഭിഃ ഋക്വ-ഭിഃ	- ശോഭനോഹ്വാന്നൈതരവഭ്ഭി
	സ്തോത്രൈരഭിഷ്ടുഹേ

അഹിഃ ബുധ്ന്യഃ
ഹവിമനി ശൃണോതു — തന്നാമകോദേവശ്വാഹവാനേനാ
സ്താൻ ശൃണോതു

അർത്ഥം.-കവിഞ്ഞറിയുന്ന അഗ്നി എപ്രകാരമാണ് ധാരാളം സ്തോതാക്കളൊത്തവനാവുക? ഏതു സ്തുതിയാലാണ് ബഹുസ്തോത്രനാവുക? എപ്രകാരമാണ് ബൃഹസ്വതി ശോഭനസ്തുതികളാൽ വർദ്ധിക്കുക? അതുപോലെ ഏകപാതയ്ക്ക്, അജൻ എന്നീ ദേവന്മാർ മന്ത്രരൂപങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങളേവയാലാണ് വർദ്ധിക്കുക? അഹിർബുധ്ന്യനെന്ന ദേവനും വിളിയിൽ നമ്മെ (നമ്മുടെ വിളി) കേൾക്കട്ടെ.

5 ക്ഷേസ്യവാദിതേജൻനിവ്രതേ
രാജാനാമിത്രാവരുണാവിവാസസി
അതുർത്തപന്മാഃപുരുരഥോഅര്യമാ
സപ്തഹോതാവിഷ്വരൂപേഷജൻസ

വ. 6

അന്വയം:-

ഹേ അദിതേ, ക്ഷേസ്യ	— പൃഥ്വി, സൂര്യസ്യ
ജന്മനി വ്രതേ	— ഉദയാഖ്യേ കർമ്മനി
രാജാനാ മിത്രാവരുണാ	— രാജമാനൗ മിത്രാവരുണൗ
ആ വിവാസസി വാ	— യഥാ പരിപരസി വാ (വാശബ്ദ ഉപമാത്മേ)
(യഥാ വേദിഭൂതാസതീതം) ഞൗ പര്യചരഃ തഥാസൂര്യജേതാപി	കത്)
അര്യമാ	— അരീണാം തമസാം യന്താ സൂര്യഃ
വിഷ്വരൂപേഷ ജന്മസ്യ	— നാനാരൂപേഷ കർമ്മസ്യ
സപ്തഹോതാ	— സപ്തശ്ലീഃ അന്വഹമുദ്യൻ ഭവതി
(സഃ) അതുർത്തപന്മാഃ	— ത്വരാമഹിതഃ നിയന്തഃ പന്മായസ്യസഃ
പുരുരഥഃ	— പുരുരഥിണഃ ഭവതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഭൂമി, സൂര്യന്റെ ഉദയകർമ്മത്തിൽ, സൂര്യോദയത്തിൽ അവിടുന്ന് പ്രകാശവാന്മാരായ മിത്രവര്യന്മാരെ പരിചരിക്കുന്നപോലെ അവരെ ഈ യജ്ഞത്തിലും പരിചരിച്ചാലും. ശത്രുക്കളായ ഇന്ദ്രകളെ അടക്കുന്ന സൂര്യൻ പലവിധം കർമ്മങ്ങളിലേപ്പുട്ട് ഏഴ് രശ്മികളൊത്തവനായി നിത്യമുദിക്കുന്നു അവിടുന്ന് ബലുപ്പാടില്ലാതെ നിയതമായ മാർഗ്ഗമുറവനായി, ധാരാളം വരവും പോക്കമൊത്തവനാകുന്നു.

6 തേനോഅർവ്വന്തോഹവനശ്രുതോഹവം

വിശ്വേശ്വണ്യനുവാജിനോമിതദ്രവഃ

സഹസ്രസാമേധസാതാവിവരത്നാ

മഹോയേധനംസമിഥേഷ്ജഭൂരിരേ

അന്വയം. -

യേ സം.-ഇഥേഷ്	— യേ അശ്വാസ്സങ്ഗ്രാമേഷ്
മഹഃ ധനം ജഭൂരിരേ	— മഹദ്ധനം ശത്രുഭ്യ ആഹരന്തി
മേധസാതാ-ഇവ	— യജ്ഞേ ഇവ
തന്നാ സഹസ്ര-സാഃ	— ആത്മനാ സഹസ്രസംഖ്യാകസ്യ ധനസ്യഭാതാരഃ
ഹവന-ശ്രുതഃ വാജിനഃ	— ആഹ്വാനം ശൃണ്വതഃ ബലവന്തഃ
മിത-ദ്രവഃ	— മിതമാഗ്നാ അധ്വാനം പരിച്ഛിന്തന്തഃ
തേ വിശ്വേ അർവ്വന്തഃ	— ഇന്ദ്രാദീനാം വാഹനഭൂതാസ്സർവ്വേ അശ്വാഃ
നഃ ഹവം ശൃണ്വന്തു	— അസ്മാകമാഹ്വാനമാകണ്ഠയന്തു

അർത്ഥം.-കുതിരകളെവ യുദ്ധങ്ങളിൽ മഹത്തായ ധനം ശത്രുക്കളിൽനിന്നു പിടിച്ചു പറയുന്നപോ, യജ്ഞത്തിലെമ്പോലെ ആയിരക്കണക്കിൽ ധനം ഭാനം ചെയ്യുന്നവയും വിളികേൾക്കുന്നവയും ബലവാന്മാരും വഴിയളന്നുണ്ടാക്കുന്നവയും ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാരുടെ വാഹനങ്ങളുമായ എല്ലാ കുതിരകളും നമ്മുടെ വിളികേൾക്കാട്ടേ (ഇവിടെ കുതിരകൾക്ക് ദേവത്വവും കർമ്മബലവും കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു അല്ലെങ്കിൽ ആ കുതിരകൾ വഹിക്കുന്ന ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നു)

7 പ്രവോവായുരഥയജപരന്ധി.
 സ്തോമൈകൃണധംസഖ്യായപുഷണം
 തേഹിദേവസ്യസവിതൃസ്സവിമനി
 കൃതംസചന്തേസചിതൃസ്സചേതസഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാര:) വ:

വായു.

രഥ-യജം, പരം-ധിം

പുഷണം സ്തോമൈ:

സഖ്യായ പ്ര കൃണധം

ഹി സചിത: തേ

സ-ചേതസ:

സവിത: ദേവസ്യ

സവിമനി

കൃതം സചന്തേ

— യുയം വായുദേവം

— രഥസ്യയോക്താരം

ബഹുകർമ്മാണമിദം

— തന്നാമകന്ദേവഞ്ചത്രിവൃൽ

പഞ്ചദശാദിദീസ്തോത്രൈ:

— സഖികർമ്മണേ പ്ര കൃണധം

— യസ്മാൽ ജ്ഞാനയുക്താസ്തേ

ദേവാ:

— പരസ്परം സമാനബുദ്ധയസ്സന്ത:

— ആദിത്യസ്യ പ്രസവേഹി

— യജ്ഞം സേവന്തേ

— യജ്ഞം സേവന്തേ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, നിങ്ങൾ വായുദേവനെയും തേർ പൂട്ടുന്ന ബഹുകർമ്മാവായ ഇന്ദ്രനെയും പുഷാവിനെയും ത്രിവൃൽപഞ്ചദശാദി സ്തോത്രങ്ങൾകൊണ്ട് ചങ്ങാതത്തിന്നു വേണ്ടി സ്പതിയ്ക്കുക. അതുകൊണ്ട് ജ്ഞാനികളായ ദേവന്മാർ തുല്യബുദ്ധികളായി ദേവനായ സവിതാവിന്റെ ഉദയത്തിൽ യജ്ഞത്തെ കൈക്കൊള്ളുന്നു.

8 ത്രിസ്തപസസ്രാനഭ്യോമഹിമപോ

വനസ്തതീൻപർദ്വതാത്മാഗ്നിമൃതയേ

കൃശാനമസ്തപ്തനിഷ്യംസധസ്ഥന്ത

അദ്രംതദ്രേഷ്ടന്ദ്രിയംഹവാമഹേ

അന്വയം:-

ത്രി: സപ്ത സത്യാ: നഭ്യ:	— ഏകവിംശതി സംഖ്യാകാ: സരസ്വതീ സരയുസ്സിന്ധുരീതി ത്രയാണാം ഗണാനാം പ്രധാന ഭൂതാനഭി:
മഹി: അപ:	— മഹാനിതാസാമുദകാനി സോമാഭിഷേകാത്ഥം.
വനസ്തതീൻ	— ഭാരതയാംശ്ചമസാഭീൻ
പർവ്വതാൻ	— സോമാഭിഷവാത്ഥം ഗ്രാവ്ണി
അഗ്നി:	— ഹോമനിഷ്വാദകം തം
കൃശാനം	— ഏതന്നാമാനം സോമപാലം ഗന്ധർവ്വം.
അസത്പൻ	— ഇഷ്യണാം ക്ഷേപ്തപൻ, തദേവ പരാൻ ഗന്ധർവ്വാൻ
ഉന്തയേ തിഷ്യം	— സോമരക്ഷണായ നക്ഷത്രം
തദ്രിയം തദ്രം	— തദ്രസ്തോമാഹം തന്നാമകന്ദേവം
സധ-സ്ഥേ	— സഹതിഷ്ഠന്ത്യത്രേതി സധസ്ഥം യജ്ഞഃ, തസ്മിൻ
തദ്രേഷ്യ ആ ഹവാമഹേ	— സ്തോത്രകാരിഷ്യ തദർത്ഥം ആഭിമുഖ്യേന സ്മൃത്യന്വേനാഹവയാമഹേ

അർത്ഥം:-സരസ്വതീമുതൽക്കേഴും സരയുമുതൽക്കേഴും സിന്ധുമാൽക്കേഴുമായി മൂന്നു ഗണങ്ങളിൽ പെട്ട ഇരുപത്തൊന്നു നദികളെയും ഹെത്വദുരാ അവയുടെ ജലങ്ങളെയും സോമാഭിഷേകത്തിനായും ഭരംകൊണ്ടുള്ള ചന്ദ്രസം മുതലായ പാത്രങ്ങളെയും സോമം സംസ്കരിക്കുവാൻ വേണ്ടി പിടിക്കല്ലുകളെയും ഹോമനിഷ്ഠാഹവനായ അഗ്നിയെയും കൃശാന എന്ന സോമപാലനെയും നന്നുകളെയുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുപരന്മാരായ ഗന്ധർവ്വന്മാരെയും രക്ഷയ്ക്കായി പൂയം നക്ഷത്രത്തെയും തദ്രസ്തോമാഹം പ്രാർത്ഥിക്കുന്ന തദ്രത്തെയും യജ്ഞത്തിൽ സ്തോതാക്കൾക്കുവേണ്ടി സ്മൃത്യന്വേന = 51 11

9 സരസ്വതീസരയസ്സിസിന്ദ്രതർമ്മിഭി

മഹാമഹീരവസായത്തവക്ഷണിഃ

ദേവീരാപോമാതരസ്സുഭയിത്ത്വാ

ഘൃതവൽപയോമധുരണോത്തമ

അന്വയം:-

മഹഃ മഹീഃ	— മഹത്തോപി, മഹത്യോപ്യത്യന്തം മഹത്യഃ
ഉതർമ്മി-ഭിഃ	— തരംഗൈസ്സഹിതാഃ
സരസ്വതീ, സരയഃ	
സിന്ദുഃ	— ഏതദാഭ്യം ഏകവിംശതി സംഖ്യാകാഃ
വക്ഷണിഃ അവസാ	— നദ്യോരക്ഷണേന ഹേതുനാ
ആ യത്തു	— അസുഭീയം യജ്ഞം പ്രത്യോ ഗച്ഛത്തു
(തതഃ) ദേവീഃ, മാതരഃ	— ദേവനശീലാഃ, മാതൃഭൂതാഃ
സുഭയിത്വാഃ ആപഃ	— പ്രേരയിത്ര്യസ്താഃ
ഘൃത-വൽ, മധു-മൽ	
പയഃ	— ഘൃതയുക്തം മധുസഹിതം പയഃ
നഃ അമൃത	— പ്രയച്ഛത്തു

അർത്ഥം:-മഹതികളിൽ വെച്ച് ഏറ്റവും മഹതികളും ഓളങ്ങളോടുകൂടിയവരുമായ സരസ്വതി, സരയ, സിന്ദു മുതലായ ഇതപത്തൊന്നു നദികൾ രക്ഷണത്തിനായി നമ്മുടെ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ. പിന്നെ, പ്രകാശവതികളും അമ്മമാരും സൽകർമ്മ പ്രേരണ ചെയ്യുന്നവരുമായ ആ ജലദേവതകൾ നെയ്യും തേനുമൊത്ത ജലം നമുക്കു തന്നരുളട്ടെ

10 ഉതമാതാബ്ധിഹദ്രിവാശ്രണോതന

സ്തപഷ്ടാദേവേഭിർജനിഭിഃപിതാവപഃ

ജളക്ഷാവാജോരഥസ്തനിഷ്ഠോ

രണാഗ്രംസ്സശ്ശമാനസ്യപാതനഃ

അന്വയം:-

ഉത ബൃഹൽ-ഭിവാ	— മഹതീഭീഷിര്യസ്യാ: സാ
മാതാ ന: ശൃണോതു	— ദേവമാതാസ്മാകമാഹ്വാനം ശൃണോതു
(തഥാ) ദേവേഭി:	
ജനി-ഭി:	— ഇദ്രാഭിദേവൈ: ദേവപത്നീ ഭിസ്സഹ
പിതാ ത്വഷാ വച:	— സർവ്വേഷാം പിതാസോസൃഭീയ വപശ്ശൃണോതു
(തഥാ) ഋക്ഷാ: വാജ:	— ഇദ്ര: തൽസഹായ: സൌധ ന്വന: കനീയാൻ
രഥ:പതി: ഗോ:	— രഥസ്യപതിസ്സ:
രണാ:, ശംസ:	— രജനീയ:, സ്തുത്യോ മരുൽ ഗണശ്ച
ഗഗാനസ്യ ന: പാതു	— സ്തോതുരസ്മാൻ രക്ഷതു

അർത്ഥം:-മഹാഭാസമാനയായ ദേവമാതാവു്, അഭിതി നന്ദുടെ വിളി കേൾക്കട്ടേ അതുപോലെ ഇദ്രാഭി ദേവന്മാരോടും ദേവപത്നീമാരോടും കൂടി ഏവർക്കുമുള്ളനായ ത്വഷാവും നന്ദുടെ വാക്കു കേൾക്കട്ടേ (ഗർഭത്തിൽ ശിശുവിനെ രൂപപ്പെടുത്തുന്നത് ത്വഷാവാൺ. അതുകൊണ്ടു പിതൃത്വം) പിന്നെ, ഇദ്രനും അധിഷ്ഠേയസ്ഥനായനായി ഋക്ഷാളിൻ ഏളിയവനായ വാജനും തോന്നിയിപനായ ഗേനും സുന്ദരത്വവും സ്തുത്യത്വവുമാണ് മൗലീഗണവും സ്തോതാവിനോടു ചേർന്നു നമ്മെ രക്ഷിക്കട്ടെ

11 രണാസ്സന്ദൃഷ്യാപിതൃമാതൃവക്ഷയോ

ഋഗ്വേദം ഭാഷാഭാഷ്യം മ 10 ന്

ഗോഭിഷ്യാജഗസോജനേഷ്വാ

സഭാദോസസ്തുതാസപേക്ഷി

അന്വയം:-

സം-ദൃഷ്ടൗ രഞ്ചഃ	— സന്ദർഭേ രഞ്ചനീയോ മന്ദൽഗണം
പിതൃമാൻ-ഇവ ക്ഷയഃ	— അന്നവാതിവ സ്തോത്ര്യണം നിവാസോ ഭവതി
തദ്രാണാം മതതാം	— തദ്രപത്രാണാം തേഷാം
ഉപ-സ്മൃതിഃ ഭദ്രാ	— അനുഗ്രഹബദ്ധിഃ കല്യാണീ ഭവതി
(തസ്മാൽ) ജനേഷു ഗോഭീഃ	— ജനേഷു മധ്യേ ഗവാദിഭിഃ
യശസഃ സ്യാമ	— യശസ്വിനോ ഭവേമ
ആ ഹേ ദേവാസഃ	— അനന്തരം ദേവാഃ, യുഷ്മാൻ
ഇളയാ സഭാ സപേമഹി	— ഹവീരന്നേന സർവ്വഭാ സംഗച്ഛേമ

അർത്ഥം:-കാഴ്ചയിൽ സുന്ദരത്വമുററ മന്ദൽഗണം അന്നവാ നെന്നപോലെ (അന്നഭാരതാവെന്നപോലെ) സ്തോതാക്കൾക്കൊശ്ര യഭൂതനായി ഭവിക്കുന്നു. തദ്രപത്രന്മാരായ മന്ദന്തുക്കളുടെ ആ ശ്രയം, ആശ്രയംകൊണ്ടുള്ള അനുഗ്രഹബദ്ധി, മംഗളകാരിണി യാകുന്നു. അതിനാൽ ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ നാം പശുക്കളാൽ (പശുവിന്റെ പാൽ, തൈർ മുതലായവകൊണ്ടുള്ള കർമ്മങ്ങ ളാൽ) യശസ്വികളാകാറു. പിന്നെ, അല്പയോ ദേവന്മാരേ, നിങ്ങളെ ഹവീരനത്തോടുകൂടി ഏല്പോഴും സംഗമിക്കാറു.

12 യാ¹തേ²ധി³യം⁴മ⁵ത⁶ഇ⁷സ്ര⁸ദേ⁹വാ

അ¹ഭാ²ത³വ⁴ത⁵ണ⁶മി⁷ത്ര⁸യു⁹യം

താം¹പി²പ³യ⁴ത⁵പ⁶യ⁷സേ⁸വ⁹ധേ¹⁰ന

ക¹വി²ഗി³രോ⁴അ⁵ധി⁶ര⁷ഥേ⁸വ⁹ഹാ¹⁰മ

അന്വയം:-

ഹേ മന്ദതാ, ഹേ ഇസ്ര, ഹേ ദേവാ, ഹേ മിത്ര, ഹേ വരണ, യുയം യാം ധിയം മേ

അഭഭാത — യൽ കർമ്മമഹ്യം ദത്തവന്തഃ

താം പയസാ-ഇവ യേനം.— തതീകർമ്മ നവപ്രസൂതികാംഗം
ക്ഷീരേണ യഥാപ്യായയന്തി
തദഗ്ൻ

പീപയത — ഫലേനാപ്യായയത

(കിഞ്ച) ഗിരഃ അധി
രഥേ

— അസുഭീയാസുതീരാത്മീയേ
രഥേ

കവിൽ വഹാഥ

— ബഹുപാരം പ്രാപ്താസ്ഥ

(സ്മതേഷു സത്സു യജ്ഞം പ്രയാഗമനായ രമാത്രയാ ഭവഥ)

അർത്ഥം.—അല്പയോ മരുത്തുകളേ, ഇത്ര, ദേവന്മാരേ, മിത്രം, വരണ, നിങ്ങൾ യാതൊരുകർമ്മമെന്നിട തന്നവോ, അതിനെ പുതുതായി പെറ്റ പശുവിനെ പാൽകൊണ്ടു വളർത്തുന്ന പോലെ, ഫലംകൊണ്ടു വർദ്ധിപ്പിച്ചാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങളുടെ സുതീകളെ സ്വന്തം തേരിൽ പലപാട് നിങ്ങൾ പ്രാപിച്ചവരാകുന്നു സുതീകളെപ്പോലുടനെ യജ്ഞത്തിന്നുവേണ്ടി തേരിലേറുന്നു

13 കവിഭങ്ഗപ്രതിയഥാചിദസ്യൻ

സ്സജാത്യസ്യഭരതോബുബോധഥ

നാഭായത്രപ്രഥമംസന്നസാമഹേ

തത്രജാമിത്വമഭിതിദ്യാഹുനഃ

അന്വയം.—

ഹേ അംഗ, മരുതഃ, നഃ — അഭിഭുവാ മരുതഃ, യുയമസ്മാൻ
യഥാ ചിദസ-ജാത്യസ്യ— യഥാ ബാസ്വപസ്യ

വിഷയഭൂതാൻ കൗത, തഥാ

കവിൽ പ്രതി

ബുബോധഥ

— ബഹുപാരം പ്രതിബുധ്യധാം,
ജാതീഥ

(തതഃ) നാഭായത്ര

— പ്രഥിവ്യാനാഭിസ്ഥാനേ,
ഉത്തരപേദധാം

പ്രഥമം സം-നസാമഹേ

— പ്രഥമേവ ഹവിഷാ
സംഗച്ഛേഹ്വി

തത്ര അഭിതിഃ നഃ — തത്രൈവ ദേവമാതാസ്താകം
ജാമി-ത്വം ദധാതു — മനുഷ്യസ്സഹ'ബാസ്യവം
നിദധാതു

അർത്ഥം-അഭിമുഖമായ മരുത്തുക്കളേ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ ഏപ്രകാരമായാൽ ബന്ധിക്കുകയോ, അപ്രകാരം പലപാടറിഞ്ഞാലും, പിന്നെ, ഭൂമിയുടെ പ്രധാന സ്ഥാനമായ ഉത്തരവേദിയിൽ ഒന്നാമതായി ഹവിസ്സോടുകൂടി നിങ്ങളോടു ചേർന്നിടത്തുതന്നെ, ദേവമാതാവായ അഭിതി ഞങ്ങൾക്കു ബന്ധുത്വം (മനുഷ്യരുമായുള്ള ബന്ധുത്വം) ധരിയ്ക്കട്ടേ, അരുളട്ടേ.

14 തേഹിദ്യാവാപൃഥിവീമാതരാമഹി

ദേവീദേവാഞ്ജനായജ്ഞിയേതുതഃ

ഉദേബീഭൃതഉദയംരോമഭിഃ

പുത്രരേതാംസിപിതൃഭീശ്ചസിഞ്ചതഃ

അന്വയം:-

മാതരാ മഹി

— സർവ്വസ്യ ജഗതോ
നിഷ്ഠാശ്രിത്യ, അത ഏവ
മഹത്യേ

ദേവീ യജ്ഞിയേ

— ദേവനശീലേ യജ്ഞാഹ്ൻ

തേ ദ്യാവാപൃഥിവീ

ദേവാൻ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവിത്രാദീൻ

ജനനാ ഇതഃ ഹി

— ജനനൈവ പ്രാപ്തംഃ വലു

(കിഞ്ച) ഉദേ രോമഭിഃ

— നാനാവിയൈർഭരണൈഃ

ഉദയം ബീഭൃതഃ

— ദേവജനം മനുഷ്യജനഞ്ച
ധാരയതഃ, പോഷയതഃ

(തഥാ) പിതൃഭിഃ

— പാലകൈശ്ചൈവസ്സംഗതേതേ

പുത്ര രേതാംസി

സിഞ്ചതഃ ച

— ബഹുനൃകോനീക്ഷരതശ്ച

അർത്ഥം-ജഗത്തു മുഴുവൻ നിർമ്മിച്ചവരും അതുകൊണ്ടുതന്നെ മഹതികളും പ്രകാശവതികളും യജ്ഞാഹ്നകളുമായ ആ

പ്രാപാപ്യമിവീകര ഇത്രാദി ദേവന്മാരെ പിറവിയിൽത്തന്നെ പ്രാപിച്ചുപല്ലോ. പിന്നെ, ഇരുപതും നാനാവിധങ്ങളായ രേണങ്ങളാൽ ദേവന്മാരെയും മനുഷ്യരെയും ധരിയ്ക്കുന്ന, പോഷിപ്പിച്ചു. അതുപോലെ പാലകന്മാരായ ദേവന്മാരോടു കൂടി ചേർന്ന്, അവർ ധാരാളം ജലങ്ങളൊഴുകുന്ന

15 വിഷാഹോത്രാവിശ്വമശ്ലോതിവാദ്യം

ബ്രഹ്മസ്തിരരമതിപനീയസി

ഗ്രാവായത്രമധുഷ്ടപൃതേബ്രഹ

ഭവീവശനമതിഭീർമ്മനീഷിണ്ഃ

അന്വയം:-

ബ്രഹ്മസ്തി:	— ബ്രഹ്മതാം, മഹതാം പാലയിത്രീ
അരമതി:	— കത്രാപൃതപരതാ
പനീയസി സാ ഹോത്രാ	— അത്യന്തം ദേവാനാം സ്തോത്രകാരിണീ സാവാക്
വാദ്യം വിശ്വം വി	
അശ്ലോതി	— വരണീയം സർവ്വം പശ്ചാദീയനം വ്യാപ്തേ
യത്ര മധു-സുൽ	— യസ്മിൻ യജ്ഞേ സോമമഭിഷുണ്വൻ
ബ്രഹ്മ ഗ്രാവാ ഉപൃതേ	— മഹാനഭിഷവപാഷാണോഭി ധീയതേ, സ്തുയതേ
(തം സ്തുതിമന്തം യജ്ഞം)	
മനീഷിണ്ഃ	— ദേവാ:
മതി-ഭി: അബീവശന	— സ്തുതിഭിസ്സഹ കാമയന്തേ

അർത്ഥം.-മഹത്തുടകളായ കർമ്മങ്ങളെ പാലിയ്ക്കുന്ന, എവിടെയും വിരമിച്ചുമാത്ത, വിശ്രമിച്ചുമാത്ത, ദേവന്മാർക്ക് സ്തോത്രമുണ്ടാക്കുന്ന ആ വാക്യം വരണീയമായി, പശു മുതലായ, എല്ലാ ധനത്തെയും വ്യാപിയ്ക്കുന്നു. എവിടെ സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന മഹത്തായ പിടികാല്പ് സ്തുതിച്ചുപ്രേക്ഷണവോ, ആ സ്തോത്രം

സഹിതമായ യജ്ഞത്തെ സ്തുതികളോടുകൂടി ദേവന്മാർ കാമി
യ്ക്കുന്നു.

16 ഏവാകവിസ്തവിരവാക്തജ്ഞാ
ദ്രവിണസ്യദ്രവിണസശ്ചകാനഃ
ഉക്ഥേദിരക്രമതിഭീശ്ചവി
പ്രോപീപയദ്ഗയോദിവ്യാനിജന്മ

അന്വയം:-

കവിഃ, ത്രവി-രവാൻ	— ക്രാന്തപ്രജ്ഞഃ ബഹുസ്തുതിയുക്തഃ
ജ്ഞാ-ജ്ഞാഃ	— യജ്ഞസ്യവേദിതാ
ദ്രവിണസ്യഃ	— ധനകാമഃ
ദ്രവിണസഃ ചകാനഃ	— പശ്യാദിധനം കാമയമാനഃ
വിപ്രഃ ഗതഃ ഏവ	— മേധാവ്യുഷിരേവം, ഉക്തപ്രകാരേണ
അത്ര ഉക്ഥേദിഃ	
മതി-ഭിഃ ച	— ശബ്ദൈസ്തുതിഭീശ്ച
ദിവ്യാനി ജന്മ	— ദിവ്യാജാതാനി ജനനാനി, ദേവാൻ
അപീപയത്	— അവദ്ധയത്

അർത്ഥം:-കവിത്തെ പ്രജ്ഞയോത്തമനും ധാരാളം സ്തുതികളോടുകൂടിയവനും യജ്ഞജ്ഞാനും ശ്രേയസ്സിച്ഛിക്കുന്നവനും പശു മുതലായ ധനം കാമിക്കുന്നവനും മേധാവിമുമ്പായ ഗയൻ (സൂക്ത ദ്രഷ്ടാവ്) മുൻപറഞ്ഞപ്രകാരം ശബ്ദങ്ങളാലും സ്തുതികളാലും ദ്യോവിലുള്ളവായ ദേവന്മാരെ വദ്ധിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

17 ഏവാപ്തേസ്തുതരവീവൃധഭോ
വിശ്വത്വദിത്യാഅഭിതേമനീഷി
ഈശാനാസോനരോഅമരേന്ത്യ
നാസ്താവീജനോദിവ്യാഗയേന

അന്വയം -

കഴിഞ്ഞ സൂക്തത്തിൽ ഒടുവിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ച
വഗ്ഗം-9-10-11 വാസുകോ വസുകണ്ഠഃ ഋഷിഃ

- 1 അഗ്നിരിന്ദ്രോവൽനോമിത്രോഅര്യമാ
വായുഃപുഷാസരസ്വതീസജോഷസഃ
ആദിത്യാവിഷ്ണുമതസ്സാബ്ധഹൽ
സോമോരുദ്രോഅഭിതിബ്രഹ്മണസ്സതിഃ

അന്വയം -

അഗ്നിഃ, ഇന്ദ്രഃ, വരുണഃ,
മിത്രഃ, അര്യമാ വായുഃ, പുഷാ,
സരസ്വതീ, സ-ജോഷസഃ— സങ്ഗതാസ്തതഃ
ആദിത്യാഃ, വിഷ്ണുഃ, മതഃ,
ബ്രഹ്മണസ്തഃ — ബ്രഹ്മണീഭ്യഃ
സോമഃ, തദ്രഃ, അഭിതിഃ,
ബ്രഹ്മണഃ, പതിഃ — (സ്വമഹിമ്നാ അന്തരീക്ഷമാ
പുരയന്തി)

അർത്ഥം.-അഗ്നിയും ഇന്ദ്രനും വരുണനും മിത്രനും അര്യമാവും
വായുവും പുഷാവും സരസ്വതിയും കൂടിച്ചേർന്നും പന്ത്രണ്ടാദിത്യ
ന്മാരും വിഷ്ണുവും മതസ്തരും മഹതിയായ ദ്യോവും തദ്രനും
ബ്രഹ്മണസ്തിയും സ്വസ്വമഹത്വത്താൽ അന്തരീക്ഷം നിറഞ്ഞി
രിക്കുന്നു

- 2 ഇന്ദ്രാഗ്നിവൃത്രഹത്യേഷസൽപതി
മിഥോഹിത്വാനാതന്വാഽസമോകസാ
അന്താരിക്ഷംഹയാപപ്രുരോജസാ
സോമോഽഹ്യതശ്രീമഹിമാനമിരയൻ

അന്വയം:-

വൃത്ര-ഹത്യേഷ മിഥഃ	— യുദ്ധേഷ പരസ്വരം
തന്വാ ഹിമ്പാനാ	— ശരീരേണ, തത്രസ്ഥേന ബലേന ശത്രുൻ പ്രേരയന്തേ
സൽ-പതീ, സം-	
ഓകസാ, ഇദ്രാഗ്നി	— സതാംപതീ, സമാനസ്ഥാണേ തേ
ഘൃത-ശ്രീഃ	— വസതീവര്യാവ്യമുദേകം ശ്രയമാണഃ
മഹിമാനം ഊരയൻ	— ആത്മീയം മഹത്വമുദീരയൻ, ഉൽഗമയൻ
സോമഃ (പ) മഹി	
അന്തരിക്ഷഃ	— മഹത്തേരിക്ഷഃ
ഓജസാ ആ പപ്രുഃ	— ആപുരയന്തി

അർത്ഥം.-യുദ്ധങ്ങളിൽ പരസ്വരം ചെയ്യുകിനാൽ ശത്രുക്കളെ തളളിയകറ്റുന്നവരും സത്തുക്കളുടെ രക്ഷകരും തുല്യസ്ഥാനമൊത്തവരുമായ ഇദ്രാഗ്നികളും, വസതീവരിയെന്ന മന്ത്രപുരുഷലത്തിൽക്കൂടിച്ചേരുന്നു, സ്വമഹത്വം കൊണ്ട് ഉൽഗമിപ്പിക്കുന്ന സോമനും മഹത്തായ അന്തരിക്ഷത്തിൽ സ്വബലത്താൽ നിറയുന്നു.

3 തേഷാംഹിമഹ്നാമഹതാമനർവ്വണാം

സ്തോമാഹ്വയർമ്യുതജ്ഞാഗ്നതാവ്യധാം

യേഷാഹ്സവമണ്ണവഞ്ചിത്രരാധസ

സ്തേനോരാസന്താംഹയേസുമിത്രാം

അന്വയം:-

മഹതാം അനർവ്വണാം	— അപ്രത്യുതാനാം ശത്രുഭിരനഭി ഗന്തവ്യാനാം
ഗുത-വ്യധാം	— സത്യഭൂതേന യജ്ഞേന വ്യധാനാം

തേഷാം ഹി മഹാ	— അഗ്ന്യാദീനാഭേവാനാമേവ സ്വമഹത്വേന
ഋത-ജ്ഞാഃ	— യജ്ഞസ്യ ജ്ഞാതാഹം
സ്തോമാൻ ഇയർമ്മി	— സ്തോത്രാണി പ്രേരയാമി
ചിത്ര-രാധസഃ	— വിവിധധനോപേതാഃ
യേ അഹംസവം, അർണ്ണവം	— യേദേവാഭൂപവന്തം, ഉദേവന്തം മോലം വഷ്ണി
സ-മിത്രാഃ തേ	— ശോഭനസഖീകർമ്മാണോ ദേവാഃ
നഃ മഹായേ രാസന്താം	— ജനേഷു മധ്യേ പൂജാത്ഥം ധനം പ്രയച്ഛതു

അത്ഥം.-മഹാത്മാരും ഏതിരഹവരും ശത്രുക്കൾക്ക് അടുക്കാൻ കഴിയാത്തവരും സത്യഭൂതരും യജ്ഞംകൊണ്ടു വലിച്ചവരായ ആ അഗ്ന്യാദി ദേവന്മാർക്ക് തന്നെ സ്വന്തം മഹത്വം കൊണ്ട് യജ്ഞജ്ഞനായ ഞാൻ സ്തോത്രങ്ങളെത്തീക്ഷണം വിവിധ ധനങ്ങളൊത്ത ദേവന്മാരേവർ രൂപംപൂണ്ട, ജലവത്തായ മോലത്തെ വഷ്ണിക്കുന്നുവോ, നല്ല ചങ്ങാതമൊത്ത ആ ദേവന്മാർ നമുക്ക് ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ ധന്യതയ്ക്കുവേണ്ടി ധനം തന്നരുളട്ടേ.

4 സ്വർണ്ണമന്തരീക്ഷാണിരോചനാ
 ദ്യാവാഭൃമീപൃഥിവീംസ്തംഭരോജസാ
 പൃക്ഷാർവക്വഹയന്തസ്സരാതയോ
 ദേവാസ്സവന്തേമന്ഷായസുരയഃ

അന്വയം:-

സ്വ-നരം	— സർവ്വസ്യ സ്വസ്വകർമ്മണി നേതാരമാദിത്യം
അന്തരീക്ഷാണി രോചനാ	— മധ്യസ്ഥിതാഗ്ന്യാരോചമാനാനി തേജാംസി
ദ്യാവാഭൃമീപൃഥിവീ	ഭൂ-

ഓജസാസ്തംഭഃ	— സ്വബലേന ധാരയന്തി
(അതഃപര) മഹയന്തഃ	
സുരാതയഃ	— സ്തോത്രപ്രൻ ധനാദിഭിഃ പുജയന്തഃ സുഭാനഃ
മനുഷ്യാ യസുരയഃ	— മനുഷ്യാ യനാനാം പ്രേരകാഃ
പുഷ്പാഃ—ഇവ	— ദരിദ്രാശ്വ ധനാദി സമ്പദ്യന്ത ഇവ
ദേവാഃ സ്തവന്തേ	— അസ്മിൻ യജ്ഞേ സ്തുയന്തേ

അത്ഥം—ഏവരെയും അവരവരുടെ കർമ്മങ്ങളിൽ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ആദിത്യനെയും ദ്യോവിനും ഭൂവിനുമിടയിലുള്ള മറ്റു തേജസ്സുകളെയും ദ്യാവാപൃഥ്വികളെയുമന്തരിക്ഷത്തെയും സ്വബലംകൊണ്ടു ദേവന്മാർ ധരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ സ്തോരാക്കളെ ധനാദികളേകിക്കൊണ്ടാടുന്നവരും നല്ല ഭാഗശീലരും മനുഷ്യന്മാർ ധനങ്ങളെത്തിക്കുന്നവരും ദരിദ്രന്മാരിൽ ധനങ്ങൾ ചേർക്കുന്നവർ പോലെയുള്ളവരുമായ ദേവന്മാർ ഈ യജ്ഞത്തിൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.

5 മിത്രായശിക്ഷവർത്തനായദാശുഷേ
 യാസത്രാജാമൻസാനപ്രയുച്ഛതഃ
 യയോദ്ധാമധമ്മണാരോചതേബ്രഹ്മ
 ദ്യയോരുദേരോദസീനായസീവൃതൊ

വ. 9

അന്വയം:—

(ഹേ ഭൃതപിഗാദയഃ) യയോഃ	
ബ്രഹ്മൻ ധാമ	— മിത്രാവതന്നയോർമ്മഹാപുരീരം
ധർമ്മണാ രോചതേ	— ആത്മീയേന ലോകപ്രകാശനാദി കർമ്മണാസമൃദ്ധി ദീപ്യതേ
യയോഃ നാധസീ ഉദേ	
രോദസീ വൃതൌ	— യാചമാനേ ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യൗ വർത്തമാനേ ഭവതഃ
സംരാജാ യാ	— സർവ്വസ്യ സമ്രാജൌ യൌ മിത്രാവതന്നൌ

- മനസാ ന പ്ര-യച്ചതഃ — അതഃകരണേനാപി ന പ്രമാദ്യതഃ
- (തസ്മൈ) ദാശൂഷേ മിത്രായ — സ്തോത്രഭ്യോധനാദി പ്രയച്ചതേ തസ്മൈ
- (തസ്മൈ) വരണായ ശിക്ഷ — ഹവിംഷി പ്രയച്ചത

അർത്ഥം.-ഋഗ്വേദം മുതലായവർ, ഏവരുടെ മഹത്തായ ശരീരം സ്വീയമായ, ലോകപ്രകാശനാദികർമ്മത്താൽ നന്നായി ശോഭിക്കുന്നുവോ, ഏവരോടു യാചിക്കുന്നവരായി (കീഴ്പ്പെട്ടവരായി) ദ്യാവാപൃഥ്വികളിൽവെച്ച് വർത്തിക്കുന്നുവോ, എല്ലാവർക്കും സമുദായമായ ഏവർ മനസ്സുകൊണ്ടു കൂടി ഒരിയ്ക്കലും പിഴയ്ക്കുന്നില്ലയോ, സ്തോതാക്കൾക്കു ധനം തന്നെത്തന്നെ ആ മിത്രനും ആ വരണനും ഹവിസ്സുകളേകുക

6 യാഗൌർവ്വരണിപര്യേതിനിഷ്കൃതം

പയോഭിമാനാവൃതനിർവാരതഃ

സാപ്രബ്രുവാണാവരണായദാശൂഷേ

ദേവേഭ്യോദാശദ്ധവിഷാവിവസ്വതേ

അന്വയം.-

- യാ പയഃ ഭിമാനാ — ഇയം മദീയാ, ക്ഷീരാദി കന്ദുമാനാ
- വൃത-നീഃ ഗൌഃ — ആശ്രയണപയഃപ്രദാനേന കർമ്മണം നേത്രീഗൌഃ
- നീഃ-കൃതം വരണി. — സംസ്കൃതമാവാസസ്ഥാനം, യജ്ഞം.
- അവാതഃ പരി-ഏതി — അവരണേന, അപ്രാത്ഥമിതേന പരിഗച്ഛതി, സ്വയമേവാഗച്ഛതി
- പ്ര-ബ്രുവാണാ സാവരണായ ദേവേഭ്യഃ — മതോ പ്രസ്തുതമാനാഗൌഃ — അന്യേഭ്യേ ഇന്ദ്രാദിഭ്യശ്ച

ഭാഗ്യേഷ ഹവിഷാ

വിവസ്വതേ

— ഭാഗ്യേ ഹവിരന്നേന പരിചരതേ
മഹ്യം, മാം രക്ഷിതം

ഭാഗൽ

— പയഃ പ്രയച്ഛതു

(അഥവാ ഗൌഃ മാധ്യമികാവാക്, യാ പയഃ, ഊർജം ഭഹാനാ
ഇതി)

അർത്ഥം: പാൽ മുതലായവ ചുരത്തുന്ന എന്റെ ഈ യാതൊരു പശു, സോമത്തിൽ ചേക്കേണ്ട ഭവ്യങ്ങളുടെ പ്രദാന കർമ്മത്തിൽ മുൻനിൽക്കുന്നവളായി സംസ്കൃതമായ യജ്ഞസ്ഥാനത്തു വിളിഞ്ഞാതെ ചെല്ലുന്നുവോ, എന്നാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന ആ പശു, വരണന്നും ഇന്ദ്രൻ മുതൽ മറ്റു ദേവന്മാർക്കും ഹവിസ്സേകുന്നവനും അവരെ ഹവിസ്സാൽ പരിചരിക്കുന്നതായ എന്നെ രക്ഷിക്കാനായി പാൽ നൽകട്ടേ. (ഗൌഃ എന്ന പദത്തിന്നു മാധ്യമികവാക്കെന്നു അർത്ഥമെടുത്തു ഊർജം, ബലം ചുരുത്തട്ടേ എന്നും പറയാം.)

7 ദിവക്ഷസോഅഗ്നിജിഹ്വാഗ്ഭ്യാം

ഋതസ്യയോനിവിമൂശന്തസതേ

ദ്യാംസ്തദിത്യാപശോപശുരോജസാ

യജ്ഞഞ്ജനിത്വീതമ്പിശനിമാമുജഃ

അന്വയം:—

ദിവക്ഷസഃ

— സ്വതേജസാ ദിവം വ്യാപ്തവന്തഃ

അഗ്നി-ജിഹ്വാഃ

ഋത-വൃദ്ധഃ

— അഗ്യാസ്യഃ യജ്ഞവൃദ്ധഃ

ഋതസ്യ യോനി.

— സത്യഭൂതസ്യ യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനാ

വി-മൂശന്തഃ

— വിചാരയന്തഃ, പ്രതീക്ഷമാണാ

സതേ

സ്തന്തഃ

(തേ) ദ്യാം സ്തദിത്യാ

— സർവ്വത്രസർവ്വഭാ തിഷ്ഠന്തി

— ദ്യലോകം സ്തംഭിത്വാ,

ധാരയിത്വാ

166

രാജസാ അപ: ആ ചട്ടം — സ്വസ്വലനാപകഷിതാ
സ്യഭേന്യാകർവ്വന്തി
(തര:) യജ്ഞം ജനിത്വാ — യജനീയം ഹവിശ്വജനയിത്വാ
തന്വാ നി കൃഷ്ണ: — സ്വശരീരേണിത്യജന്തി,
നിരരാലകർവ്വന്തി

അനുമതി.-സ്വതന്ത്രസ്ഥാൻ ട്രോവിനെ വ്യാപിപ്പിക്കുന്നവരും അഗ്നിയായുന്ന നാപോട്ടകൃഷിയവരും യജ്ഞത്താൽ വളർന്നവരും മായ ദേവന്മാർ സത്യഭൂതമായ യജ്ഞാതിന്റെ സ്ഥാനത്തെ ഉറപ്പുനോക്കുന്നവരായി ഏകദൈവപ്രാപ്തി വർത്തിക്കുന്നു. അവർ ട്രോവിനെ സംഭരിപ്പിച്ചിരുന്നിട്ട്, സ്വസ്ഥലത്താൽ അപേക്ഷിച്ച് പെട്ടെന്ന് ജലങ്ങളെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. പിന്നെ, യജ്ഞിയായ ഹവിസ്സിനെ ഉത്പാദിപ്പിച്ച് സ്വശരീരത്തിൽ അതു പുരട്ടുന്നു, അതു കൊണ്ട് ജലകരിക്കുന്നു.

8 പരിക്ഷിതാപിതരാപൂർവ്വജാവരി
 ജ്ഞാതസ്യാനോക്തയതസ്സമോകസാ
 ദ്യാപാപൃഥ്വിവീര്യതായസ്ത്രതേ
 ഐതവത്പയോമഹിഷായപിനത:

പരി-ക്ഷിതാ	— പരിതോ വ്യാപിന്തേ,
പിതാ പൂർവ്വ-ജാപരി	— മാതാപിതൃഭൃതേ, പൂർവ്വം ജാതേ
സം-ഭാകസാ	
ദ്യാവാപൃഥിവീ	— സമാനനിവാസസ്ഥാനേ തേ
ഋതസ്യ യോനാ ക്ഷയതഃ	— യജ്ഞസ്യയോനൌ, ഹവിഷ്യാനേ നിവസതഃ
(കിഞ്ച) സപ്രതേ	— സമാന കർമ്മണീതേ
മഹിഷായ വരണായ	— (ഉപലക്ഷണമേതൽ) മഹാന്തം വരണം, അന്യാൻ ദേവാംശ്ച യഷ്യുഃ

ഏതാവൾ പയ്യ:

പിന്മാതാ:

— ക്ഷണവഴികൾ സിദ്ധതഃ
(ഉദ്ദേശ്യമനുസരിച്ചായതേ)

അർത്ഥം-ചുറ്റും വ്യാപിച്ചവരും ഏവർക്കുമെപ്പനമ്മമാരും ആദ്യമുണ്ടായവരും ഒരു വാസ്തവമാനമൊത്തവരുമായ ദ്യോവാ പൃഥ്വിവികൾ യജ്ഞത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തു്, ഹവിർധാനത്തിൽ, നിവസിയ്ക്കുന്നു. പിന്നെ, ഒരു കർമ്മത്തിലേപ്പെട്ട അവർ മഹാനായ വരുണനെയും മറ്റു ദേവന്മാരെയും, ഒഴുകുന്ന ജലത്താൽ നനയ്ക്കുന്നു. (വെള്ളത്തിൽനിന്നാണല്ലോ അന്നം)

9 പൗഷ്കന്യാവാതാവൃഷഭപുരീഷി

നേന്ദ്രവായുവർണോമിത്രോഅര്യമാ

ദേവാആദിത്യംഅഭിതിഹവാമഹേ

യേപാത്ഥിവാസോഭിദ്യാസോഅപ്യയേ

അന്വയം:-

യേ പാത്ഥിവാസഃ	—	പൃഥ്വിവ്യം വോഃ
ഭിദ്യാസഃ യേ അപ്-സു	—	ഭിവിവോഃ അന്തരീക്ഷേ സമുൽപന്നാഃ
വൃഷഭോ പൗഷ്കന്യാവാതാ	—	കാമാനാം വഷിതാരൌ തൌ
പുരീഷിണാ ഇന്ദ്രവായു	—	ഉദകവന്തൌ തൌ
വരുണഃ, മിത്രഃ, അര്യമാ,		
ആദിത്യൻ, ദേവാൻ	—	ഏതാനഭിതിപുത്രൻ
അഭിതം ഹവാമഹേ	—	തേഷാം മാതരഞ്ചാസ്മിൻ യജ്ഞേ ആഹവയാമഃ

അർത്ഥം-ഭൂമിയിലുണ്ടായവരും ദ്യോവിലുളവായവരും അന്തരീക്ഷത്തിലുൽപന്നന്മാരുമായി കാമവഷിതാക്കളായ പൗഷ്കന്യാവായുക്കളെയും ജലവാന്മാരായ ഇന്ദ്രവായുക്കളെയും വരുണൻ, മിത്രൻ, അര്യമാവ് എന്നീ അഭിതിപുത്രന്മാരായ ദേവന്മാരെയും അവരുടെ അമ്മ, അഭിതിയെയും ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഞങ്ങൾ വിളിക്കുന്നു.

10 ത്വഷ്യാരം വായുഃ പ്രോവാതോഹതേ
 ദൈവ്യാഹോതാരാഉഷസം സ്വസ്തയേ
 ബൃഹസ്തിഃ പൃത്രഃ സമേധസ
 മിത്രീയം സോമന്ധനസാ ഉ ഈമഹേ

വ 10

അനന്യം -

ഹേ ഋവേ,	— ഋതേന, സത്യേന ഭാസമാനാഃ, മേധാവിനഃ
യഃ സ്വസ്തയേ	— കല്യാണായ
ത്വഷ്യാരം വായുഃ ദൈവ്യാ ഹോതാരൌ ഉഷസം	
ഓഹതേ	— വഹതി, പ്രാപ്നോതി
സമേധസം ബൃഹസ്തിഃ	— സുപ്രജ്ഞം തം
പൃത്രഃ	— പൃത്രസുഭയിതാര മിത്രബാഹതി
ഇത്രീയം സോമം	— ഇത്രജ്ഞം തം സംജ്ഞമാനാവയം
ധനം സാ ഉ ഈമഹേ	— ധനം ഹവ യാചാമഹേ

അർത്ഥം.-സത്യശോഭനരായ ഋതപിക്കകളേ, ആർ മംഗള
 ശീനുവേണ്ടി ത്വഷ്യാവിനെയും വായുവിനെയും ദേവസംബ
 ധികളായ രണ്ടു ഹോതാക്കളെയും ഉഷസ്സിനെയുമാനയിക്കുന്നു
 വോ, ശോഭനപ്രജ്ഞനായ ബൃഹസ്തിയെയും പൃത്രഹന്താവായ
 ഇത്രനെയും വരുത്തുവോ, ഇത്രന്നു സമ്മതനായ ആ സോമ
 നോടു് അപിടുത്തെ ഭജിക്കുന്ന നാം ധനം യാചിക്കുന്നു

11 ബ്രഹ്മഗാർഗ്ഗം ജനയന്തോഷധി
 വൃന്തസ്തിഷ്ഠിപൃഥിവീപർവ്വതാഅപഃ
 സൂര്യഭിവിരോഹയന്തസ്സദാനവ
 അർത്ഥം -

അന്വയം:-

ബ്രഹ്മ ഗാം, അശ്വം	— വർദ്ധനസാധനമെന്നും, പശുവും, അശ്വം
ഓഷധിഃ, വനസ്പതിൻ	— സസ്യവൃക്ഷാദിൻ
(തഥാ) പൃഥിവീം,	
പർവ്വതാൻ	ഭൂമിഃ, മേഘാൻ,
അപഃ ജനയന്തഃ	— അന്തരീക്ഷഞ്ചോൽപാദയന്തഃ
(കിഞ്ച) ദിവി സൂര്യം	
രോഹയന്തഃ	— ആരോഹയന്തഃ
സു-ഭാനവഃ	— ശോഭനഭാനാഭേവാഃ
അധി ക്ഷമി ആര്യം പ്രതാ-	ക്ഷമായാം, പൃഥിവ്യം.
	ശ്രേഷ്ഠാനി കർമ്മാണി
വി-സൃജന്തഃ	— സർവ്വത്ര പ്രസാരയന്തോവർത്തന്തേ, (താൻ ധനം യാചാമഹേ)

അർത്ഥം-വളർച്ചയുണ്ടാക്കുന്ന അന്നത്തെയും പശുവിനെയും (പ്രകാശത്തെയും) കതിരെയെയും (ശക്തിയെയും) സസ്യങ്ങളെയും വൃക്ഷങ്ങളെയും അന്തരീക്ഷത്തെയുമുൽപാദിപ്പിക്കുന്നവരും ദ്യോവിൽ സൂര്യനെ കയറുന്നവരും നല്ല ഭാനശീലന്മാരുമായ ദേവന്മാർ ഭൂമിയിൽ ശ്രേഷ്ഠങ്ങളായ, മംഗളങ്ങളായ, യാഗാദി കർമ്മങ്ങളെ പരത്തിക്കൊണ്ടു വർത്തിക്കുന്നു. അവരോടു നാം ധനം യാചിക്കുന്നു

12 ഭൂഭൃമംഹസഃപിപ്രഥോനിർശ്ചിനാ
ശ്യാവംപുത്രംവധ്രിമത്യാജ്ജിനപതം
കമദ്യവംവിമദായോഹമര്യവം
വിഷ്ണാപംവിശ്വകായാവിസൃജമാ

അന്വയം:-

ഹേ അശ്വിനാ, അംഹസഃ	— അശ്വിനേ, ഉപദ്രവകാരിണസ്സമുദ്രാൽ
ഭൂഭൃം നിഃ പിപ്രഥഃ	— നിഷ്ഠാരയഥഃ, രക്ഷഥഃ

- (തഥാ) ശ്യാവം പുത്രം — ഹിരണ്യഹസ്തനാമാനം പുത്രം
 വധൂ-മത്യാഃ അജിന്വതം — ഏതന്നാമികായാ അദന്തം
 കമ-ഭ്യവം — കാമസ്യ ദീപനീം വേനപത്രീ
 ജായാം.
 വി-മദായ യവം ഉഹമുഃ — ഋഷയേ യവാം പ്രാപയഥാ
 (തഥാ) വിഷ്ണാപം — ഏതന്നാമാനം വിനഷ്ടം പുത്രം
 വിശ്വകായ അവ സുജഥഃ — അദന്തം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നികളേ, ഉപദ്രവകാരിയായ സുവി
 ത്തിൽ നിന്നു തുഗ്രന്റെ മകനായ ഭൃഗുവിനെ നിങ്ങൾ ദക്ഷി
 ള്ച ശ്യാവനെന്ന ഹിരണ്യഹസ്തനായ മകനെ മച്ചിയായ വധൂ
 മതി എന്നവരക്കു കൊടുത്തു. അതുപോലെ കാമോദ്ദീപി
 യായ വേനന്റെ പുത്രിയെ വിഭജനെന്ന ഋഷിക്ക് വേനക്കു
 നെത്തിച്ചു പിന്നെ വിഷ്ണാപനെന്ന നഷ്ടപ്പെട്ട മകനെ വി
 ശ്വകന കൊടുത്തു

13 പാപീരവിതന്യതുരേകപാദജോ

ദിവോധത്താസിന്ധരാപ്സ്തദുദ്രിയഃ

വിശ്വേദോസ്യസ്യസ്മാപ്തവചാംസിമേ

സംസ്വതിസഹധിഭിഃപുരന്ധ്രാ

അന്വയം.-

- പാപീരവി, തന്യതുഃ — ആയുധവതി, സ്തനയിത്രീ,
 ദിവഃ ധത്താ അജഃ — മാധ്യമികവാക്
 ഏക-പാതഃ — ഭൃഗോകസ്യ ധാരയിതാ ഏതൻ
 സിന്ധഃ സദ്രിയഃ ആപഃ — സംജ്ഞകോ ദേവഃ
 വിശ്വേ ദോസഃ ധിഭിഃ — സ്യന്തശ്ശിലാ നദീ, അന്തരിഷ്
 പുരന്ധ്രാസ്മാ — വോന്യുകോനി
 സംസ്വതി — സ്വർവ്വേദോഃ കർമ്മദിര്യക്താഃ
 മേ വചാംസി ശൃണവൻ — പ്രജ്ഞയാസഹിതാ സാച
 — സ്തോത്രാണി ശൃണവന്തു

അർത്ഥം.-ആയുധത്തോടു (ഇടിമിന്നലോടു) കൂടിയവളും വും മുഴക്കുന്നവളുമായ മാധ്യമികവാക്കും ദൃഢോകത്തെ താങ്ങു അജനായ ഏകപാത്തെന്ന ദേവനും ഒഴുകുന്ന നദിയും അന്തരി വേങ്ങളായ ജലങ്ങളും കർമ്മങ്ങളോടുകൂടി എല്ലാ ദേവന്മാരും ഉത്തയോടുകൂടി സരസ്വതിയും എന്റെ സ്നേഹത്തോളെ കേൾക്കട്ടേ.

14 വിശ്വേദേവാസ്സഹധീഭിഃപുരസ്ത്യാ

മനോര്യജത്രാഅമൃതാജ്ഞാഃ

രാതിഷാചോഅഭിഷാചസ്സപർവ്വിദ

സ്വപ്തിരോബ്രഹ്മസുകുരുജ്ജേഷ്ഠരത

ാമ്പയം:-

- ഹ ധീഭിഃ പുരം-ധ്യാ — കർമ്മഭിഃ പ്രജ്ഞയാസഹിതാഃ
- നോഃ യജത്രാഃ — മനുഷ്യസ്യ യജുവ്യാഃ
- രമൃതാഃ ജ്ഞാ-ജ്ഞാഃ — മരണധർമ്മരഹിതാഃ, സത്യവിഭി
- രാതി-സാചഃ
- രഭി-സാചഃ — ഭീയമാനഹവിസ്സേവമാനാഃ,
ആഭിമുഖ്യേന യജ്ഞം.
സംഗതവന്തഃ

പഃ-വിഭഃ വിശ്വേ

- ദവാഃ — സർവ്വസ്യ ലംകോസ്സർവ്വേ ദേവാഃ
- പഃ ഗിരഃ — സർവ്വാ അസുഭീയാ സ്തീഃ
- പു-ഉക്തം ബ്രഹ്മ ജ്ജേഷ്ഠരത — സുഹൃ മന്ത്രേണ സഹദത്ത
മന്നഞ്ച സേവന്താം

അർത്ഥം.-കർമ്മങ്ങളും പ്രജ്ഞാനവുമൊത്തവരും മനുഷ്യനു മുമ്പനിയന്മാരും അന്തരന്മാരും സത്യജ്ഞന്മാരും നൽകപ്പെടുന്ന ഹവിസ്സു കൈക്കൊള്ളുന്നവരും നേരെ യജ്ഞത്തിനു വന്നപേരു നമ്പരും എല്ലാ അഭീഷ്ടങ്ങളും നേടിത്തരുന്നവരുമായ ദേവന്മാർ നമ്മുടെ എല്ലാ സ്തുതികളെയും സന്മന്ത്രസംഗീതം നൽകപ്പെട്ട ഹവിരുന്നത്തെയും സ്വീകരിക്കട്ടെ.

15 ဒေသတစ်ခု၏ ငွေကြေးနှုန်းတစ်ခုပါး

தேவியாழ்வார்களே!

ငါတို့ကလေးတွေအတွက် အကူအညီ

தேவ, பகவத்யநுபிஷேகம்:

Q. 11

အကျဉ်း:-

അമ്പലം:-
 യേശു ക്രിസ്തു ഉപനാ

— സർവ്വജ്ഞാനി ഉപനാ
 സർവ്വജ്ഞാനി ഉപനാ

യേശുവിന്റെ പ്രവചനം
 യേശുവിന്റെ പ്രവചനം

അതി പ്രശ്നം: — സർവ്വോപരിയോഗ്യത
(നാൽ) അക്രമൻ ചേർന്നിട്ടുള്ളതായിരിക്കുന്ന ചേർപ്പ്
 വിവിധകലകളിൽ

(നാൾ) താഴെ കാണുന്ന വിവരങ്ങൾ ഉപയോഗിച്ച്
 വാണിജ്യ വകുപ്പ് — വാണിജ്യവകുപ്പ്

പ്രവേശനം

കോ അദ്വൈതം — അന്നിൻ യജ്ഞം

உதாரணம்: பொருள்கள். — பூதநாயகன். பூதநாயகன்.

(ഫോ ട്രെയിം) യു. എ.

(ഫോ ഓഡിയോ) യു. യു. നീ
സദാ സമ്പന്നിഭിഃ പാത — അനൂതൻ സർവ്വകാല ക്ഷേമേണ
പാലനാത

അർത്ഥം.-ഏവമല്ലോ ലോകമുള്ളത്. സ്വതേജസ്സാൽ കീഴടക്കണമോ, ആ അടമയായ ദേവന്മാരെ വന്ധിച്ചുകൊണ്ടുവന്നതാൽ ഇപ്രകാരമല്ല. സൂചിച്ച അമ്പർ ഈ യജമാനൻ നമുക്ക് തന്ത്രം, യന്ത്രാധാരങ്ങൾ, നന്നായുള്ള പ്രയോദേവന്മാരെ, നിങ്ങൾ കാണാൻ എപ്പോഴും ക്ഷേമമുള്ളൂ. കൂടി പറഞ്ഞുവെ.

വർഗ്ഗം-12-13-14

၁ သောက^၁သေဗ္ဗ^၂သါ^၃သကုဏ္ဍ^၄သေ

ചെറുനിഷ്ഠാഭാഷ്യപ്രചീനം

അദ്ധ്യക്ഷൻ: വിശദമാക്കുന്നു

ဤဧည့်သည်အားလုံးအားလည်း

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-വേദസഃ	— സർവ്വധനാഃ,
ഇന്ദ്ര-ജ്യേഷ്ഠാസഃ	— ഇന്ദ്രപ്രധാനാഃ, ഇന്ദ്രനേതൃകാഃ
അമൃതാഃ പ്രത-വൃധഃ	— മരണധർമ്മരഹിതാഃ, യജ്ഞേന പ്രവൃദ്ധാഭാവഃ
ബൃഹൽ-ശ്രവസഃ	— പ്രഭുതാനാൻ
ജ്യോതിഃ-കൃതഃ	— ആദിത്യാഖ്യസ്യ തേജസഃ കർത്വൻ
പ്ര-പേതസഃ	— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനാംസ്താൻ
യേ പ്ര-തരം വവൃധഃ	— അത്യന്തം വദ്ധ്യന്തേ, താൻ
ദേവാൻ അധാരസ്യ	— യജ്ഞേസ്യ
സ്വസ്തയേ ഹവേ	— ക്ഷേമായാഹവയാമി

അർത്ഥം:- ഏവർ സർവ്വധനന്മാരും ഇന്ദ്രനാകുന്ന നേതാവോടു കൂടിയവരും അമരന്മാരും യജ്ഞത്താൽ പ്രവൃദ്ധന്മാരും ധാരാള മന്നമൊത്തവരും ആദിത്യതേജസ്സിധരന്മാരും ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാ നന്മാരും അത്യന്തം വദ്ധിക്കുന്നവരമാണോ, ആ ദേവന്മാരെ യജ്ഞത്തിന്റെ ക്ഷേമത്തിനായി, അവിഷ്കൃപരിസരംപിണ്ഡാ യി, ഞാൻ വിളിക്കുന്നു

2 ഇന്ദ്രപ്രസൂതാവർണപ്രശിഷ്ടാ

യേസൂര്യസ്യ ജ്യോതിഷോഭാഗമാനശ്നുഃ

മരുഗ്ഗ്നേവ ജനേമന്ധിമഹി

മാഹേലാനേയജ്ഞഞ്ജനയന്തസ്മരയഃ

അന്വയം:-

ഇന്ദ്ര-പ്രസൂതാഃ	— ഇന്ദ്രേണ തത്തൽ കാര്യേഷു പ്രേരിതാഃ
വർണ-പ്രശിഷ്ടാഃ	— വർണേനാനശിഷ്ടാഃ, അനുമാദിതാഃ
യേ ജ്യോതിഷഃ സൂര്യസ്യ	— ജ്യോതമാനസ്യ, സ്വസ്വകർമ്മ ണി സർവ്വസ്യ പ്രേരകസ്യാദി ത്യസ്യ

- ഭാഗം ആനയ്ക്കു: — ജനനിയം ലോകമാനശിരേ
വ്യാപ്തവന്നു, സൂര്യമധിഷ്ഠായ
വർത്തനേ
- പൂജനേ — ശത്രുണാം മേമദഭേ
മാഹേലാനേ മരുതീ-ഗണേ — ഇന്ദ്രസ്യ സംബന്ധിനി ഭരതാം
ഗണേ
- മന്ത്ര ധീമഹി — മനനിയം സ്തോത്രം ഓം മഃ,
കമ്മഃ
- തേ സൂരയഃ യജ്ഞം
ജനയന്ത — പ്രാജ്ഞാസ്തന്നിമിത്തമേവ
തേഷാം ഹവിഷ് പ്രദാനായ
യാഗകർമ്മ ജനയന്തി

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രനാൽ അതാതു കർമ്മങ്ങളിൽ പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെട്ടവരും വരണനാൽ കൊണ്ടോടപ്പെട്ടവരുമായ ഏവർ, പ്രകാശമാനനും എല്ലാവരെയും അവരവരുടെ കർമ്മങ്ങളിൽ പ്രചോദിപ്പിക്കുന്നവനുമായ ആദിത്യന്റെ ജനാപ്തമായ ലോകത്തെ വ്യാപിച്ചവരായി (സൂര്യൻ വർത്തിക്കുന്നവരായി) ശത്രുക്കളെ കവം ഇന്ദ്രനെ സംബന്ധിച്ചതുമായ മരുതീഗണത്തിൽ (മരുതുകളെ ഉദ്ദേശിച്ചു) അർത്ഥപുഷ്ടമായ സ്തോത്രം ചൊല്ലുന്നുവോ, ആ പ്രാജ്ഞന്മാരായ യജമാനന്മാരാണ് അവർക്ക് (വേന്മാർക്ക്) ഹവിസ്സേകാനായി യാഗകർമ്മമുണ്ടാക്കുന്നത്.

3 ഇന്ദ്രോവസുഭിഃ പരിപാതുനോഗയ്

മാദിത്യൈനോ അദിതിശ്ശക്തയച്ഛതു

അദ്രോതദ്രഭിദ്യേവോമൃതയാതിന

സ്വാഷ്യാനോഗാദിസ്സവിതായ്ജിനപതു

അന്വയം:-

- വസുഭിഃ ഇന്ദ്രഃ — അഷ്ടദിർവസുഭിസ്സവിതസ്സഃ
നഃ ഗയം പരി പാതു — അസ്മാകം ഗൃഹം പരിരക്ഷതു
(തഥാ) അദിതിഃ ആദി
ത്യഃ നഃ ശർമ്മ യച്ഛതു — ദേവമാതാ ദേവൈസ്സഹസ്രവം
പ്രയച്ഛതു

(കിഞ്ച) ദേവ: തദ്ദേ
തദ്ദേഭി:

— ദീപ്യമാനസ്സു: പുത്രൈർമ്മതത്തി
സ്സഹ

ന: മൂളയാതി

— സുഖയതു

ത്വഷാ ഗാഭി:

— ദേവപത്നീഭിസ്സഹ

സുവിതായ ന: ജിന്വതു

— പ്രാപ്യവ്യായാഭ്യേയായ
പ്രീണയതു

അർത്ഥം:- ഏതു വസുക്കളോടുകൂടിയ ഇന്ദ്രൻ നമ്മുടെ ഗൃഹം മുറും രക്ഷിക്കട്ടെ. അതുപോലെ ദേവന്മാരോടുകൂടി ദേവമാതാവായ അഭിതി നമുക്കു നന്മയരുളട്ടേ. ഭാസമാനനായ തദ്ദേൻ പുത്രന്മാരായ മരുതരുക്കളോടുകൂടി നമ്മെ സുഖിപ്പിക്കട്ടെ. ത്വഷാപു ദേവപത്നികളോടുകൂടി, പ്രാപ്യമായ അഭ്യേയത്തിന്നു വേണ്ടി നമ്മെ സന്തോഷിപ്പിക്കട്ടെ.

4 അഭിതിർദ്യാവാപൃഥ്വിവീളതം മഹ

ഇന്ദ്രാവിഷ്ണുമരുതസർബ്ബഹൽ

ദേവാആഭിത്യം അവസേഹവാമഹേ

വസുന്ദന്വദ്രാത്ഥം സുവിതാരം സഭംസസം

അന്വയം:-

അഭിതി:, ദ്യാവാപൃഥ്വി— ദേവമാതാ, ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യൗ
മഹൽ ഭൂതം — സത്യഭൂതോഗ്നി:

ഇന്ദ്രാവിഷ്ണു, മരുത:,
സർബ്ബഹൽ സാ:

— പരിവൃദ്ധ ആഭിത്യ:, യേതേസാ
മഹീകാ സർവ്വത്ര വർത്തന്തേ

(താൻ) ആഭിത്യൻ

ദേവാൻ സഭംസസം

സുവിതാരം

— സുകർമ്മാണം തം ച

വസുൻ തദ്ദേൻ

— ച

അവസേ ഹവാമഹേ

— രക്ഷണായാഹ്വായാമഹേ

അർത്ഥം:- ദേവമാതാവായ അഭിതി, ദ്യാവാപൃഥ്വിവികൾ, സത്യഭൂതനായ അഗ്നി, ഇന്ദ്രാവിഷ്ണുക്കൾ, മരുതരുക്കൾ, ശ്രേഷ്ഠനാ

യ ആദിത്യൻ എന്നിവർ സ്വമഹത്വത്താൽ എങ്ങും വർത്തിക്കുന്നു. അഭിതിപുത്രന്മാരായ ആ പത്രങ്ങളു ഭേദന്മാരെയും സർക്കർക്കുവാനായ സവിതാവിനെയും ഏറ്റു വസിക്കാളെയും പതിനൊന്നു രാത്രിയെയും രക്ഷയ്ക്കായി വിളിക്കുന്നു. (ഇവിടെയും ആദിത്യനെയും സവിതാവിനെയും വേറെ വേറെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പ്രകാശനധർമ്മമാണ് ആദിത്യൻ. പ്രചോദനകർമ്മമാണ് സവിതാവിൻ. ആ ധർമ്മഭേദനസരിച്ചാണ് രണ്ടിച്ച് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്).

5 സംസ്ഥാനസീമീർപ്പുതന്നോയുതപ്രത:

പുഷാവിഷ്ണുക്കഹിമാവായുരശ്വിനാ

ബ്രഹ്മകൃതോഽതൃതാവിശ്വവേദസു

ശ്ലുക്കനോയംസശ്രീവരൂപംഹസ:

വ. 12

അന്വയം:-

ധീഭി: സരസ്വാതീ

— പ്രജ്ഞാഭിരൂപേതാമാധ്യമികവാഗ്രൂപോ ദേവ:

യുത-പ്രത: വരണ:

മഹിമാ

— യുതകർമ്മാസ: മഹത്വേന

പുഷാ, വിഷ്ണു: വായു:

അശ്വിനാ

— അശ്വിനേ

ബ്രഹ്മകൃത:

വിശ്വവേദസ:

— കർമ്മകന്താര: സർവ്വധനാ:

അംഹസ:

— പാപരൂപാണാം ശത്രുണാം ഹന്താര:

അതൃതാ: ന:

— ദേവാ: അസൃദ്യ:

ത്രി-വരൂപം ശർമ്മ

യംസൻ

— ത്രികക്ഷ്യം ഗൃഹം പ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം:-പ്രജ്ഞകളോടുകൂടിയ മാധ്യമികവാഗ്രൂപനാ സരസ്വാതീ, സ്വയം ധരിച്ച കർമ്മമൊത്ത വരണൻ, മഹത്വോടുകൂടിയ പുഷാവു, വിഷ്ണു, വായു, അശ്വികൾ എന്നീ കർമ്മകന്താക്കളും സർവ്വധനന്മാരും, പാപരൂപരായ ശത്രുക്കളും

ഒട്ടകുന്നവരായ അമരന്മാരും, ദേവന്മാരും നമുക്കു മുന്നെ നിലയുള്ള ഗൃഹം തന്നെത്തട്ടേ.

6 വൃഷായേണോവൃഷ്ണസ്സതയജ്ഞിയാ
 വൃഷ്ണോദേവോവൃഷ്ണോഹവിഷ്കൃതഃ
 വൃഷ്ണോദ്യാവാപൃഥിവീഗൃതാവരീ
 വൃഷാപർജന്യോവൃഷ്ണോവൃഷസ്തഃ

അന്വയം:-

യജ്ഞഃ വൃഷാ	— കാമാനാം വഷിതാസ്ത
യജ്ഞിയാഃ വൃഷണഃ	
സത	— യജ്ഞാഹ് ദേവാഃ
	കാമവഷ്കാസ്സത
(കിഞ്ച) ദേവാഃ വൃഷണഃ	— സ്തുതികാരിണ ഗൃതപിജഃ
	ധനവഷ്ണേ ഹേതുഭൂതാസ്സത
(ത്ഥഥ) ഹവിഃ-കൃതഃ	
വൃഷണഃ	— ഹവിഷാമന്താരഃ അധര്യപാദയഃ
	മന്ത്രസഹിതഹവിഷ്പ്രദാനേന
	ധനവഷിണസ്സത
(അപീച) ഗൃതാവരീ	
ദ്യാവാപൃഥിവീ	— യജ്ഞവത്യൗ
	ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
വൃഷണാ	— ഹവിഷ്പ്രദാനേന കാമാനാം
	വഷ്യിത്യൗ ഭവതാം
(ത്ഥഥ) പർജന്യഃ വൃഷാ	— ഇന്ദ്രഃ അപാം വഷിതാസ്ത
വൃഷസ്തഃ വൃഷണഃ	— ദേവാൻ സ്തുവന്ത ഗൃതപിജോ
	ഹിതവഷിതാരോ ഭവന്തു

അർത്ഥം:-നമ്മുടെ യജ്ഞം കാമവഷ്കമാവട്ടെ. യജ്ഞാഹ് നായ ദേവന്മാർ അഭീഷ്ടവഷ്കമാവട്ടെ. സ്തുതികാരികളായ ഗൃതപിജകൾ നല്ല സ്തുതി ചൊല്ലലാൽ ധനവഷ്ണത്തിന്നു കാരണ ഭൂതമാവട്ടെ. അതുപോലെ ഹവിസ്സുകൾക്കു കർത്താക്കളായ അധര്യ മുതലായവർ മന്ത്രസഹിതമായ ഹവിഷ്ഹോമത്താൽ

ധനവഷികളാവട്ടേ കൂടാതെ യജ്ഞവതികളായ ദ്യാവാപൃഥ്വി
വികൾ ഹവിസ്സുകൾക്ക് അഭിമത വർഷയിത്രികളാവട്ടേ
ഇത്രുൻ ജലവഷിയാവട്ടേ. ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കുന്ന ഗൃതപിഷ
കൾ ഹിതവഷിതാക്കളാവട്ടേ

7 അഗ്നിഷോമാവൃഷ്ണോവാജസാതയേ
പുരുപ്രശസ്താവൃഷ്ണോഉപബ്രുവേ
യാവിജിരേവൃഷ്ണോദേവയജ്യയാ
താനശ്ശമത്രിവക്രഥംവിയംസതഃ

അന്വയം -

വൃഷണാ പുരു-പ്രശസ്താ — വഷ്ണശീലൗ, ബഹുഭീഃ
പ്രശസ്തൗ, പ്രസ്തുതൗ

അഗ്നിഷോമാ വാജ-
സാതയേ ഉപ ബ്രുവേ — അഗ്നിഷോമാവഹണ
ലാഭായോപസ്തൗമി

(പുനഃ) വൃഷണൗ യൌ
വൃഷണഃ

— യൌ ദേവൗ ഗൃതപിഷഃ

ദേവ-യജ്യയാ യാവിജിരേ — യജ്ഞേന ഹവിഭിഃ പുജയന്തി

താ നഃ ത്രിവക്രഥം — തൌ ദേവോവസ്താകം ത്രികക്ഷ്യം

ശമ വി യംസതഃ — ഗൃഹം വിശേഷേണ പ്രയച്ഛതാം

അർത്ഥം.-വഷ്ണശീലന്മാരും വളരെപ്പേരാൽ നന്നായി
സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവരുമായ അഗ്നിസോമന്മാരെ ഞാൻ അന്നലാഭ
ത്തിനായണഞ്ഞു സ്തുതിക്കുന്നു പിന്നെ വഷ്ണശീലന്മാരായ
ദേവന്മാരേവരെ സോമവഷകരായ ഗൃതപിഷകൾ യജ്ഞത്താലും
ഹവിസ്സുകളാലും പുജിക്കുന്നുവോ, ആ ഈ ദേവന്മാർ നമുക്ക്
മുൻനിലയുള്ള ഗൃഹം നന്നായിത്തന്നെത്തട്ടേ (മുൻനില ധമ്മാ
ത്ഥകാമങ്ങൾക്കായും. 11

8 യുതപ്രതാഃക്ഷത്രിയാ യജ്ഞനിഷ്കൃതോ
 ബൃഹദ്രിവാ അധരാണാമഭിശ്രിയഃ
 അഗ്നിഹോതാരദൃതസാപോഅദ്ര
 ഹോപോഅസൃജന്നവൃത്രതുര്യേ

അന്വയം:-

യുതപ്രതാഃ, ക്ഷത്രിയാഃ	— യുതകർമ്മാണഃ, ക്ഷത്രം ബലം തദഹം
യജ്ഞനിഷ്കൃതഃ	— യജ്ഞം പ്രതിനിഗ്രഹനം യജ്ഞനിഃ തസ്യകർത്താരഃ
ബൃഹദ്-ഭിവാഃ	— മഹാതേജസ്സാഃ
അധരാണാം അഭി-ശ്രിയഃ	— രക്ഷാഭിരഹിംസിതാനാം യജ്ഞാനാമഭിസേവകാഃ
അഗ്നി-ഹോതാരഃ	— അഗ്നിഹോതാ, ആഹ്വതാ യേഷാം താദൃശഃ
ദൃത-സാപഃ അദ്രഹഃ	— സത്യഭോജഃ കേഷാഞ്ചിഭ്യേ ദ്രോഹ്യാരഃ ദേവാഃ
വൃത്ര-തുര്യേ	— വൃത്രവധസംഗ്രാമേ
അപഃ അനു അസൃജൻ	— ഉദകാന്യന്വസാരയൻ

അർത്ഥം.-കർമ്മങ്ങൾ സ്വയം ധരിച്ചവരും ബലത്തിന്നു യോഗ്യരും യജ്ഞഗമനകർത്താക്കളും മഹാ തേജസ്വികളും രക്ഷസ്സുകളാൽ മുടക്കപ്പെടാത്ത യജ്ഞങ്ങളെ കൈക്കൊള്ളുന്നവരും അഗ്നിയായകുന്ന ഹോതാവിനോടു് (വിളിക്കുന്നവനോടു്) കൂടിയവരും സത്യഭോജകളും ആരെയും ദ്രോഹിയാത്തവരുമായ ദേവന്മാരാണ് വൃത്രയുദ്ധത്തിൽ ജലങ്ങളൊഴുക്കിയതു്.

9 ദ്വാപാപൃഥ്വിവിജനയന്നഭിപ്ര
 താപദാഷധീർവൃനിന്നാനിയജ്ഞിയാ
 അന്തരിക്ഷംസ്വരാപപ്രുത്രതയേ
 വശന്ദേവാസ്സുന്വിഗ്നിമാതുജഃ

അന്വയം:-

- ദേവാസഃ ദ്യാവാപൃഥിവീ — ദേവാ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
 അഭി വ്രതാ ആപഃ — അഭിലക്ഷ്യവ്രതേന, കർമ്മണാ
 അപഃ, ഉദകാനി
- ഓഷധിഃ, യജ്ഞീയാ
 വനിനാനി — യജ്ഞാഹ്ണി, പലാശാദിനി
 ജനയൻ — ഉദപാദയൻ
- (കിഞ്ചതേ) ദേവാസഃ സ്വഃ
 അന്തരിക്ഷം — ദേവാഃ സർവ്വമന്തരിക്ഷം
 ഉൗതയേ ആ പ'പ്രുഃ — ശത്രുഭ്യോ രക്ഷണാത്ഥം
 തേജസാ പുരയന്തി
- (അപിച) വശം തന്വീ
 നി മമൃജുഃ — കാമ്യമാനം ശരീരം, യജ്ഞം
 നിതരാം ശുദ്ധം അലങ്കൃത
 ബഹുഃ

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രാദിവേന്ദ്രാർ ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ അഭി
 ലക്ഷിച്ചു, ഉദ്ദേശിച്ചു, കർമ്മത്താൽ ജലങ്ങളെയും സന്യാദിക
 ളെയും യാഗോപയോഗ്യങ്ങളായ പ്ലാശ്തു മതലായ വനപുഷ്പ
 ങ്ങളെയുമുദവാക്കി. പിന്നെ, ആ ദേവന്മാർ അന്തരിക്ഷത്തെ
 മുഴുവൻ ശത്രുക്കളിൽനിന്നു രക്ഷയ്ക്കുവേണ്ടി തേജസ്സാൽ നിറ
 ുന്നു. കൂടാതെ കാമ്യമായ യജ്ഞമാകുന്ന ശരീരത്തെ ശുദ്ധ
 മായലങ്കൃതമാക്കി.

10 ധർത്താരോദിവപ്രഭവസ്സഹസ്താ

വാതാപർജ്വന്യമഹിഷസ്യതന്യതോഃ

ആപഓഷധിഃപ്രതിരന്തുനോഗിരോ

ഭോഗോരാതിർവ്വാജിനോയന്തുമേഹവ.

വ. 13

അന്വയം:-

- ദിവഃ ധർത്താരഃ — ഭൂലോകസ്യ ധാരയിതാരഃ
 പ്രഭവഃ സഹസ്താഃ — സത്യേന ഭാസമാനാഃ
 ശോഭനായുധഹസ്താദേവാഃ

(തഥാ) മഹിഷസ്യ

തന്യുതോ: — മഹതശ്ശബ്ദസ്യ കർത്താര:

വാതാപർജ്ജന്യം — വാതശ്ച പർജ്ജന്യശ്ച

(തൽ കാര്യാ:) ആപ:

ഓഷധീ: — ഉദകാനി, ഓഷധയശ്ച

ന: ഗിര: പ്ര തിരന്തു — അസ്മാകം സ്തതീ: പ്രവർദ്ധന്തു

(തഥാ) രാതി: ഭഗ:

വാജിന: — ഓതാ ജേനീയോര്യമാ, അഗ്നി വായുസൂര്യാശ്ച

മേ ഹവം യന്തു — മരീയമാഹ്വാനമഭിഗച്ഛന്തു

അർത്ഥം.-ദൃഢലോകം ധരിയ്ക്കുന്നവരും സത്യംകൊണ്ടു പ്രകാശിയ്ക്കുന്നവരും നല്ല ആയുധങ്ങളാൽ കൈകളാത്തവരുമായ ദേവന്മാരും, മഹത്തായ ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്ന വായുവും പർജ്ജന്യനുമ്പകളും സസ്യാദികളും നമ്മുടെ സ്തുതികളെ വർദ്ധിപ്പിയ്ക്കട്ടെ, ഫലവത്തുളളാകട്ടെ. അതുപോലെ ഓതാവും ജേനീയനുമായ അര്യമാവും അഗ്നിവായുസൂര്യന്മാരും എന്തോ വിളിയെ പ്രാപിയ്ക്കട്ടെ.

11 സമുദ്രസ്സിന്ധുരജോഅന്തരീക്ഷ

മജഃഏകപാത്തനയിത്തുരണ്ണവ:

അഹിർബുധ്ന്യശ്ശ്രൗണവദപാസിമേ

വിശ്വേദേവാസുതസുരയോമമ

അന്വയം:-

സമുദ്ര: സിന്ധു: — സ്യന്മനോഭക്: നദ:

അന്തരീക്ഷം രജ: — ദ്യാവാപൃഥിവ്യോരന്തരാ മധ്യേസ്ഥിതം ലോകം

അജ: ഏകപാതീ — ഏതൽ സംജ്ഞകോ ദേവ:

അണ്ണവ: തനയിത്തു: — ഉദകവാന്മോല:

ബുധ്ന്യ: അഹി: — അന്തരീക്ഷദേവ:, ഏതന്നാമക:

(ഏതേ ദേവാഃ) മേ
വചാംസി ശൃണവന്

— മമസ്തോത്മാണി പ്രത്യേകം
ശൃണോതു

ഉത സുരയഃ വിശ്വേ
ദേവാസമുതമ

— പ്രാജ്ഞാസ്സർവ്വേ ദേവാമ
സ്തോത്മാണി ശൃണാതു

അർത്ഥം.-ഒഴുകുന്ന നീരുറ്റ സിന്ധു എന്ന പുഴയും ദ്യാവാ
പൃഥ്വികൾക്കിടയിലുള്ള മധ്യമ ലോകവും അജനായ ഏക
പാഞ്ഞെന്ന ദേവനും നിർമുകിലും അമിർബ്ബുധ്ന്യനെന്ന
അന്തരീക്ഷ ദേവനും എന്റെ സ്തോത്രങ്ങളെ ഓരോത്തന്നെയായി
കേൾക്കട്ടേ പിന്നെ പ്രാജ്ഞന്മാരായ എല്ലാ ദേവന്മാരും
എന്റെ സ്തോത്രങ്ങൾ കേൾക്കട്ടേ

12 സ്വാമ്വോഽനവോദേവവീതയേ

പ്രാഞ്ചന്നോയജ്ഞംപ്രണയതസാധുയാ

ആദിത്യതദ്രാവസവസ്സദാനവ

ഇമാബ്രഹ്മശസ്യമാനാനിജിനപത

അന്വയം -

ഘേ ആദിത്യഃ തദ്രാഃ

സു-ദാനവഃ വസവഃ,

— അദിതിപുത്രഃ, തദ്രപത്രാമന്തഃ,
ശോഭനദാനാവസവഃ

മനവഃ വഃ ദേവ-വീതയേ

— മനുഷ്യാവയം യുഷ്മദീയാത
യജ്ഞായ

സ്വാമ

— ദേവേമ, യജ്ഞകർത്താരോ ദേവേമ

(തതഃ) നഃ യജ്ഞം

സാധു-യാ

— സാധു കല്യാണം

പ്രാഞ്ചം പ്ര നയത

— പ്രാചീനം പ്രകൃഷ്ടാഞ്ചനം കരുത

ഇമാ ശസ്യമാനാനി

ബ്രഹ്മ ജിനപത

ബ്രഹ്മാണി സ്തോത്മാണി പ്രീണയത

അർത്ഥം.-അല്പയോ ആദിത്യന്മാരേ, തദ്രപത്രന്മാരായ മനു
. ത്വർക്കളേ ശോഭനദാനന്മാരായ വസുക്കളേ, മനുഷ്യരായ ഞങ്ങൾ

നിങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിനായി വേദിയിലും, യജ്ഞകർത്താക്കളോടും കൂടി. ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ കല്യാണവും പ്രാപ്തിയും ഉൽകൃഷ്ടമായി, നിങ്ങളുടെ നേക്കെത്തുന്നതാക്കിയാലും. ഈ പൊലുപ്പെടുന്ന സ്തോത്രങ്ങളെ സന്തോഷിപ്പിച്ചാലും, സന്തോഷിച്ചു സ്വീകരിച്ചാലും.

13 ദൈവ്യംഹോതാരാപ്രഥമാപരോഹിത

ഋതസ്യപന്ഥാമന്വേമിസാധുയാ

ക്ഷേത്രസ്യപതിപ്രതിവേശമീമഹേ

വിശ്വാദേവോഽതമുതാഅപ്രയച്ഛതഃ

അന്വയം:-

പ്രഥമാ പരംഹിതാ	— മുഖ്യം, പുരോഹിതം
ദൈവ്യം ഹോതാരാ	— ദേവസംബന്ധിനേ ഹോതാരം, അഗ്യാദിത്യേ
അനു ഏമി	— ഹവിഷ്ഠിരനുഗച്ഛാമി
(തതഃ) ഋതസ്യ പന്ഥാം	— യജ്ഞസ്യപന്ഥാനം
സാധുയാ	— കല്യാണം, വിപ്ലവാഹിത്യേനാ ന്വേമി
(അനന്തരം) പ്രതിവേശം, ക്ഷേത്രസ്യ പതി.	— സമീപേ വർത്തമാന മേതന്നാമകന്ദേവം
അമൃതാൻ അപ്ര-യച്ഛതഃ	— മരണധർമ്മരഹിതാൻ, അപ്രമാദ്യതഃ
വിശ്വാൻ ദേവാൻ	
ഈമഹേ	— സർവ്വാൻ ദേവാംശ്ച ധനം യാചാമഹേ

അർത്ഥം:- മുഖ്യന്മാരും പുരോഹിതന്മാരും (മുമ്പിലിരുത്തപ്പെട്ടവരും) ദേവസംബന്ധികളായ ഹോതാക്കളുമായ അഗ്യാദിത്യന്മാരെ ഹവിസ്സുകളോടുകൂടി ഞാൻ പിന്തുടരുന്നു. പിന്നെ, യജ്ഞമാഗ്നിയെ മംഗളമായി, അവിപ്ലവമായി പിന്തുടരുന്നു. അതിനുശേഷം സമീപത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന ക്ഷേത്രപാലത്തെ

ഭേവനോടും അമരന്മാരും പിഴപറഞ്ഞവരുമായ എല്ലാ ഭേവ
ന്മാരോടും ധനം യാചിക്കുന്നു

14 വസിഷ്ഠാസഃ പിതൃവദോച്ഛക്രത
ഭേവാൻഃ ഈളാനാഃ ഋഷി വൽസ്വസ്തയേ
പ്രീതാ ഇവ ജ്ഞാതയഃ കാമമേ
ത്യാസ്മേഭേവാസോ വധൂനതാവസ്യ

അന്വയം -

ഋഷി-വൽ	— പൂർവ്വം ഋഷയ ഇവ
ഭേവാൻ ഈളാനാഃ	
വസിഷ്ഠാസഃ	— സ്തുവന്തോ വസിഷ്ഠകലജാതാഃ
പിതൃ-വൽ സ്വസ്തയേ	— വസിഷ്ഠവഭവീനാശായ
വാചം അക്രത	— സ്തോത്രം കർവ്വന്തി
ഹേ ഭേവാസഃ കാമം	
ആ-ഇത്യ	— അസുഭീലാഷമാഗത്യ
പ്രീതാഃ-ഇവ ജ്ഞാതയഃ	— സംഹൃഷ്ടാബന്ധവ ഇവ
അസ്മേ വസ്യ അവ ധൂനത	— അസ്മാസ്യ ധനം അഭീമുഖം
	പ്രേരയത

അർത്ഥം:-പണ്ട് ഋഷിമാരെന്ന പോലെ ഭേവന്മാരെ സ്തുതി
ക്കുന്ന വസിഷ്ഠകലക്കാർ കലപൂർവ്വനായ വസിഷ്ഠനെന്നപോ
ലെ ക്ഷേമത്തിനുവേണ്ടി സ്തോത്രം ചൊല്ലുന്ന അല്ലയോ ഭേവ
ന്മാരെ നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ അഭിലാഷത്തെ പ്രാപിച്ച് പ്രീത
രായ ബന്ധുജനങ്ങളെന്നപോലെ, ഞങ്ങളിൽ ധനം നേരെ എ
ത്തിച്ചാലും.

15 ഭേവാൻ വസിഷ്ഠോ അമൃതാൻ വവന്ദേ
യേവിശ്വാഭവനാഭിപ്രതസ്ഥഃ
തേനോരാസന്താമുന്മുഖായമദ്യ
യ്യയമ്പാതസ്വസ്തിഭിസ്സഭാനഃ

അന്വയം:-

കഴിഞ്ഞ സൂക്തത്തിലൊടുവിൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചു.

വക്ത്രം-15-16 ആങ്ഗിരസഃ അയാസ്യഃ ഭൃഷിഃ ത്രിഷ്ടുപ്
ചരന്തഃ ബൃഹസ്വതിഭേദതാ.

1 ഇമാന്ധിയംസപ്തശീർഷ്ണീപിതാൻ
ഋതപ്രജാതാംബൃഹതീർവിന്ദൻ
തൂരീയംസ്വിജനയചിശ്വജ
ന്യോയംസ്യഉക്ഥമിദ്രായശംസൻ

അന്വയം:-

ധിയം	— കർമ്മണാം ധാത്രിഃ
സപ്ത-ശീർഷ്ണീഃ	— സപ്തശീരസ്ഥാനീയൈഃ, തലേ പ്രധാനൈർമ്മതൽഗണൈര പേതാം
ഋതപ്രജാതാം	— യജ്ഞാത്മമുല്പന്നാം
ബൃഹതീം ഇമാം (തന്ത്രം)	
നഃ പിതാ	— അസ്താകം പിതാങ്ഗിരാഃ
അവിന്ദൻ	— ലബധവാൻ
(തഥാ) വിശ്വ-ജന്യഃ	
അയാസ്യഃ	— തന്നാമധിഃ
ഇദ്രായ ഉക്ഥം ശംസൻ	— ശത്രുകർച്ചൻ
തൂരീയം സ്വിജനയത്	— നപ്താരമപ്യജനയത്

അത്ഥം-കർമ്മം ധരിയ്ക്കുന്നതും ഏഴ് ശീരസ്സുകളുടെ സ്ഥാന
ത്തു് ഏഴ് മതൽഗണങ്ങളോടുകൂടിയതും യജ്ഞത്തിനുവേണ്ടി
ഉളവായതുമായ ഏന്റെ ഈ ശരീരത്തെ നമ്മുടെ അച്ഛൻ അങ്
ഗിരസ്സാണു് നേടിയതു്. സർവ്വജനഹിതനായ അയാസ്യനെന്ന
ഭൃഷി ഇത്രനായി ശത്രും ചൊല്ലി (ഇപ്പോൾ) പ്രപഞ്ചത്തെ
യം നേടി. (നാലാമത്തെ തലമുറയിലുള്ള മകനെയും നേടി.)

2 ജഗദംഭോജം ജഗദംഭോജം

ദിവസപുത്രാസോത്തരസ്യവീരഃ

വിപ്രപദമണ്ഡിരസോഭയാനാ

യജ്ഞസ്യധാമപ്രഥമം മനന്ത

അനന്തം -

ജഗദംഭോജം

ജഗദംഭോജം

— സത്യഭൂതം നോത്രം സുവന്തം

— കല്യാണാനി കർമ്മാണി
ധ്യാനം

ദിവഃ അസുരസ്യ

അണ്ഡിരസഃ

വീരഃ പുത്രാസഃ

— ദീപസ്യ പ്രജ്ഞാവതോഗേ

— വിരപുത്രഃ, അണ്ഡാദരഭ്യോ
ജാതാ ഏതേണ്ഡിരസഃ

വിപ്രം യജ്ഞസ്യ ധാമ

പദം ഭയാനാഃ

— പ്രജ്ഞാപകം, യജ്ഞസ്യ ധാരകം

— ബ്രഹ്മസ്തയാഖ്യം കർമ്മണാ
ധാരയന്നസ്സന്തഃ

പ്രഥമം മനന്ത

— ആദിത ഏവ സുവന്തി

അർത്ഥം.-സത്യഭൂതമായ നോത്രം ചൊല്ലുന്നപക്ഷം മംഗ
കർമ്മങ്ങളെ മനസ്സാൽ ധ്യാനിക്കുന്നവരും, ദീപനം പ്രാജ്ഞ
മായ അഗ്നിയുടെ വിരപുത്രന്മാരുമായ (അണ്ഡാദരങ്ങൾ കണ്ടെ
കൾ, അവയിൽനിന്നുണ്ടായവർ) ഈ അണ്ഡിരസ്സുകൾ വി
ചരിയിക്കുന്നതും യജ്ഞം ധരിക്കുന്നതുമായ ബ്രഹ്മസ്തയാഖ്യ സ്ഥാ
നത്തെ (ബ്രഹ്മസ്തയാഖ്യം) കർമ്മത്താൽ ധരിക്കുന്നവരായി ആദി
തനെ സ്മരിക്കുന്നു

3 ഹംസൈരിവസഖിഭിർവ്യാവദഭി

രശ്മിയാനിനഹ്നാവ്യസ്യൻ

ബ്രഹ്മസ്തരിഭിരീകനിക്രദഗ്ഗാ

ഉതപ്രാസ്മൈർവ്യാവദഭി

അന്വയം:-

ഹംസൈ-ഇവ	— മധുരവാശി:
സഖി-ഭിഃ, വാപദർഭിഃ	— സഖീഭൃതൈഃ, അത്യന്തം ശബ്ദായമാനൈർമ്മതഭിഃ
അശ്ശൻ-മയാനി	— അശ്ശമയാനി
നഹനാ	— ബന്ധകാനി, ആവരകാണു സരാണാം സ്ഥാനാനി
വി-അസ്യൻ അഭി-കനി	
ക്രദൽ	— വിക്ഷിപൻ, ആഭിമുഖ്യേന ശബ്ദയൻ
ഗാഃ	— പണിഭിരപഹൃതാൻ പശൂനാ ജിഹ്വീർഷുഃ
(സഃ) ബൃഹസ്തിഃ	— വർത്തതേ
ഉത പ്ര അന്യൈഃ	— അപിച സാമഗാതും പ്രസ്തേയതി
വിഭാൻ	— സർവ്വം ജാനാനസ്സു'ഉൽഗാതാ ഭൂതാ
ഉൽ അഗായൽ ച	— ദേവാനൽഗായതി, അഭിഷ്ഠേയതി ച

അർത്ഥം-അരയന്നങ്ങൾ പോലെ മധുരവാക്കുകളായ ചങ്ങാതികളും അത്യന്തം ശബ്ദിക്കുന്നവരുമായ മരുത്തുക്കളോടുകൂടി പാറക്കെട്ടുകളായ അസുരന്മാരുടെ സ്ഥാനങ്ങൾക്കു നേരെ അമ്പെയ്തുകൊണ്ടും നിലവിളിച്ചുകൊണ്ടും പണികളാലപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ പിടിച്ച് കൊണ്ടുവന്നായി, ബൃഹസ്തി, വർത്തിക്കുന്നു. പിന്നെ സാമസ്തതിക്കു മുതിരുന്നു. എല്ലാമറിയുന്ന അവിടുന്ന് ഉൽഗാതാവായി വേിച്ചു ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു.

4 അവോഭാദ്യംപരഏകയാഗാ

ഗുഹാതിഷ്ഠന്തീരന്തസ്യസേതൈ

ബൃഹസ്തിസ്തമസിജ്യോതിരിച്ച

നാദസ്രാത്തകർവ്വിഹിതിസ്രാതവഃ

അന്വയം -

(പഞ്ചം ഗാ ആഹുത്യത്രിശുസ്ഥാനേഷുനിധൗ)

അവഃ അഗ്നൗസ്യ സേതൗ - അവസ്താൽസ്ഥിതാഃ,
തമസസ്ഥാനേ

ഗൃഹാ തിസൃന്തീഃ ഗാഃ

ഭാഭ്യോ.

— ഗൃഹായാംസ്ഥിതാഃ ഭാഭ്യോ.
സ്ഥാനാഭ്യോമുദാജൽ

(തതഃ) പരഃ

ഏകയാ

— പരസ്താദേവസ്ഥിതാ ഗാഃ
— ഏകേനസ്ഥാനേനോദഗായത്

ബൃഹസ്സതിഃ തമസി

ജ്യോതിഃ (കത്തം) ഇച്ഛൻ — അന്ധകാരേ പ്രകാശജ്ഞാതാപിച്ഛൻ

(തത്രസ്ഥിതാഃ) ഉസ്രാഃ

ഉൽ ആ അകഃ

— ഗാഃ ഉദകാഷീൽ

(ഇതം) തിസ്രഃ വി

ആവഃ ഹി

— അസുരാണാം ഭാരോ
വിവൃതവാൻ ഖലു

അർത്ഥം:- (പ്രണികളുപഹരിച്ച പശുക്കളെ മുന്നിടങ്ങളിലാ
ൺ നിത്തിയിരുന്നതു്) താഴെ ഇരുട്ടിൽ മറഞ്ഞ രണ്ടു സ്ഥാന
ങ്ങളിൽനിന്നു് ഗൃഹയിൽ നിൽക്കുന്ന പശുക്കളെ പുറത്തു കെറ
ണ്ടുവന്നു പിന്നെ മുകളിലുള്ള ഒരു സ്ഥാനത്തുനിന്നും പുറത്തു
കടത്തി ബൃഹസ്സതി ഇരുട്ടിൽ വെളിച്ചമുണ്ടാക്കാനിച്ഛിച്ഛു്
(വെളിച്ചത്തിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുവരാനിച്ഛിച്ഛു്) അവിടെയുള്ള പശു
ക്കളെ മേല്പോട്ടു കൊണ്ടുവന്നു ഇപ്രകാരം അസുരന്മാരുടെ മുന്ന
ഭാരങ്ങളെയുമവിടുന്നു തുറന്നുവെല്ലോ

5 വിഭിദ്യാപുരം ശയമേമപാചി.

നിസ്രീണിസാകമുദയേർകൃന്തതി

ബൃഹസ്സതിരുഷസംസുര്യംഗാ

മകംവിവദസ്തന്യന്നിവദ്യേതഃ

അന്വയം:-

ബ്രഹ്മസ്തതിഃ ശയമാ	— ഉപശയേന സ്ഥിതിയാ
അപാചിം ഇം പുരം	
വി-ഭിദ്യ	— പരാങ്മുഖീമിമാമസുരപുരീം
	വിഭാര്യ
ഉദ-ധേഃ സാകം	— വലാൽ, മോലരൂപാദസുരാൽ,
	സഹ, യുഗപതി
ഉഷസം സൂര്യം ഗം (ഇതി)	
ത്രീണി നിഃ അകൃന്തൽ	— നിരഗമയൽ
സ്തനയൻ-ഇവ ദ്യേതഃ	ശബ്ദതർപ്പൻ ദ്യേതരിവ
(സോയം) അക്ം വിവേദ	— അച്ഛനിയം സൂര്യം
	പ്രജ്ഞാപയതി

അർത്ഥം:-ബ്രഹ്മസ്തതി സ്ഥിപത്തു നിന്നു മുഖംതിരിച്ചു, പണികളുടെ നേതാവായ വലാസുരന്റെ നഗരത്തെ തകർത്ത്, അവകൾനിന്ന് ഒരേ സമയത്തു് ഉഷസ്സ്. സൂര്യൻ, പശു എന്നീ മൂന്നെണ്ണത്തെ പെളിയിൽ കൊണ്ടുവന്നു (ഉഷഃ കാലമാക്കി, സൂര്യനെ ഉദിപ്പിച്ചു, പശുക്കളെത്തന്നെ വീണ്ടെടുത്തു) ഇടിവെട്ടുന്ന ആ കാശം പോലെ ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടാണ് അവിടുന്ന് പൂജ്യനായ സൂര്യനെ വെളിക്കു കൊണ്ടുവരുന്നതു്

6 ഇന്ദ്രോവലംരക്ഷിതാരന്ദ്രാലാനാ

കരേണേവവിചകത്താരവേണ

സ്വേദാഞ്ജിഭിരാശിർമിച്ചമാ

നോരോദയൽപണിദാഗാഅമുഷ്ണാൽ

വ 15

അന്വയം -

ഇന്ദ്രഃ	— ഇശ്വരോ ബ്രഹ്മസ്തതിഃ
ഓലാനാം രക്ഷിതാരം	— ക്ഷീരസ്യ ദോഗ്ദ്ധീം ബന്ധകം
വലം കരേണ-ഇവ	
രവേണ	— സായുധകരഇവസ്ഥിതേന
	ശബ്ദേന

വി ചകത്ത	— വിചിച്ഛേദ
(കിഞ്ച) സേവാഞ്ജി-ഭി:	— ക്ഷരദാഭരണൈരമൃതജിസ്സഹ
ആ-ശിരം ഇച്ഛമാന:	— ആശ്രയണം, സംയോഗം കാഞ്ച മാനസ്സ:
പണിം അരോദയൽ	— വ്യനാശയൽ
(തതസ്തേനാപഹൃതാ:) ഗാ:	
ആ അമൃഷ്ണാൽ	— ആജഹാര

അർത്ഥം.-ഈശ്വരനായ ബ്രഹ്മസ്വതി പാൽ ചുരുത്തുന്ന പശുക്കളെ ബന്ധിച്ച വലനെ ആയുധമേന്തിയ കയ്യാൽ അട്ടിമാസത്തോടുകൂടി ഫേമദിച്ചു പിന്നെ അഴിഞ്ഞുതുങ്ങിയ ആരേണങ്ങളോടുകൂടിയ മരുത്തുകളോട് ചേരാനിച്ഛിക്കുന്നവനായി (യുദ്ധശ്രമം കൊണ്ട് ആരേണങ്ങളഴിഞ്ഞു തുങ്ങിയ മരുത്തക്കൾ മരണാൽ ദിക്കിൽ പൊതത്തിയിരുന്നു അവരോട് ചേരാൻ) പണിയെന്ന അസുരനെ കൊന്നു അവനാൽ അപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടു വന്നു

7 സഹുസത്യേജിസ്സവിഭിശ്ചുപഭ്ഭി

ഗ്ലോധായസംവിധ്നസൈർഭദ്യ:

ബ്രഹ്മണസ്വതിർവൃഷഭിർവ്വരാഹൈ

ഘ്നേസോദേഭിർഭൂവിണപ്യാനട്

അന്വയം -

സ: (ബ്രഹ്മസ്വതി:)

സത്യേഭി:

— യഥാർത്ഥബലൈ:

സഖി-ഭി:, ശുചീ-ഭി:

— സഖിഭൂതൈ:, ദീപ്തമാനൈ:

ധന-സൈ:

— ധനസ്യ സംകേതുഭിമ്മരുതജിസ്സഹ

ഗോ-ധായസം ഈം വി

അഭദ്യ:

— ഗോന്ധാരകമേനം വലം വ്യഭാരയൽ

(തത:) ബ്രഹ്മണ: പതി:

— ഋഗ്വേദസ്സാമസ്തോത്രസ്യാധി

വൃഷ്ടിഃ, വരാഹൈഃ — വഷിതൃഭിഃ, വരണീയസ്യോദക
 സാഹർത്തൃഭിഃ
 ഘർഷ്വസേഭിഃ — ഭീഷ്മഗമനൈർമ്മതഭിഃ
 ഭൂവിണം വി ആനന്ദം — ഗോധനം വ്യാപ്നോൽ

അർത്ഥം—ആ ബൃഹസ്പതി, യഥാർത്ഥ ബലമൊത്ത ചങ്ങാതി
 കളും പ്രകാശവാന്മാരും ധനം പ്രാപിക്കുന്നവരുമായ മരുത്തുക്ക
 ലോടുകൂടി പശുക്കളെ കയ്യടക്കി വെച്ച ഈ വലനെ പിളർന്നു
 പിന്നെ ഋഗ്യജുസ്സാമന്യോത്രങ്ങൾക്കധിപതിയായ അവിടുന്ന്,
 വഷിതാക്കളും നല്ല ജലം ആഹരിക്കുന്നവരും തിളങ്ങുന്ന ഗമന
 മൊത്തവരുമായ മരുത്തുക്കളോടുകൂടി പശുധനത്തെ പ്രാപിച്ചു.

8 തേസത്യേനമനസംഗോപതിംഗാ

ഇയാനാസഇഷണ്യന്തധീഭിഃ

ബൃഹസ്പതിർമിമോഅവദ്യപേഭി

തദസ്രിയാഅസൃജതസായുഭിഃ

അന്വയം:-

ഗാഃ ഇയാനാസഃ — പണിഭിരപഹൃതാൻ പശുൻ
 അഭിഗച്ഛന്തഃ
 സത്യേന മനസാ — യഥാർത്ഥഭൂതേന ചേതസാ
 യുക്താഃ
 തേ ധീഭിഃ — മരുതഃ ആത്മീയൈഃ കർമ്മഭി
 രേതഃ ബൃഹസ്പതിം
 അഗോ-പതിം (കർമ്മ ഇതി)
 ഇഷണ്യന്ത — തദാഹരണേന ഗവാം സ്വാമിൻ.
 കർമ്മ ഇത്യൈവ
 ബൃഹസ്പതിഃ മിമഃ-അവദ്യ
 പേഭിഃ — അവദ്യരൂപാദസുരാൽ രക്ഷിത
 വ്യാഗാദ്ധോയേവ പരസ്പരം
 സംഗച്ഛന്തേ, തഥോക്താഃ, തൈഃ
 സായുക്തഭിഃ — സായുക്തേവ യുക്തൈർമ്മരുതഭിഃ
 ഉസ്രിയാഃ ഉത് അസൃജത — ഗാഃ പർവ്വതാനിരഗമന്തേ

അതഥം-പണികളാലുപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കൾക്കു നേൺ
ചെല്ലുന്ന യഥാത്ഥമായ മനസ്സാത്ത ആ മന്ത്രത്തുകൾ സ്വകർമ്മ
ങ്ങളാൽ ഈ ബ്രഹ്മസ്വതിയെ, അവിടുന്നവയെ വീണ്ടെടുക്കുന്നതു
കൊണ്ടു പശുപതിയാക്കാനിച്ഛിച്ച ബ്രഹ്മസ്പതിയാകട്ടേ.
പാപരൂപനായ അസുരകൾ നിന്നു രക്ഷപ്പെടേണ്ടു പശുക്കളുടെ
വിഷയത്തിൽ സ്വയം കൂടിച്ചേർന്നു മന്ത്രത്തുക്കളോടുകൂടിയാണ്
പശുക്കളെ പുറത്തുകൊണ്ടു ചെന്നതു്

9 തംവദ്ധയന്തോമതിഭിശ്ശിവാഭി
സ്സിഹമീവനാന്തേസധസ്ഥേ
ബ്രഹ്മസ്വതിഃപൃഷ്ണംശ്രുസാതൌ
ദേരദേരത്നമദേമഭിഷ്ഠം

അന്വയം -

സധ-സ്ഥേ	-	ദേവാസ്സഹതിപുന്തിതിസധസ്ഥേ മന്തരിക്ഷം, തസ്തിൻ
സംഹം-ഇവ നാനദതം	-	പുനഃപുനശ്ശബ്ദാചാരം
വൃഷാനം, ഭിഷ്ഠം	-	കാമാനാം വഷിതാരം, ജയശീലം
തം ബ്രഹ്മസ്വതിഃ		
വദ്ധയന്തഃ	-	വദ്ധയതിതാരസ്തോത്രാരോവയം
ശ്രു-സാതൌ ഹരേ-ഹരേ		ശ്രുതൈസ്സംഭവനീയേവ, സർവ്വേഷു സംഗ്രാഹേവ
ശിവാഭിഃ മതി-ഭിഃ അന്ത		
മദേമ	-	കല്യാണാഭിസ്തതിഭിരനഷ്ടമഃ

അതഥം-ദേവന്മാർ കൂടിച്ചേരുന്ന അന്തരിക്ഷത്തിൽ സിം
ഹംപോലെ വിഷം വിഷം ഗജഭിക്ഷണവനം കാവചകനം
ജയശീലനായ ആ ബ്രഹ്മസ്വതിയെ വദ്ധിപ്പിക്കുന്ന സ്തോത്രാർ
ളായ നാനദ ശ്രുതാർ പ്രാപ്യങ്ങളായ എല്ലാ യുദ്ധങ്ങളിലും
പ്രാപ്യങ്ങളായ കാലാചാര പ്രാപ്യങ്ങളായ സുതരികളായ

10 യദോവാമമസനദിശ്ചരൂപ
 'മാദ്യോമകക്ഷഭുത്തരാണിസഭ'മ
 ബ്രഹ്മസ്വതിഃവൃഷണംവദ്ധയന്തോ
 നാനാസന്തോബിഭൃതോമേധാതിരാസാ

അനവയം -

(സഃ ബ്രഹ്മസ്വതിഃ) യദോ

വിശ്വരൂപം

— നാനാരൂപം

വാജം അസനൽ

— ഗോലക്ഷണമനം ഭജതേ
 ആഹുതപശുകണ്ഡൻ

(യദോ) ദ്യാം ഉൽ-തരാണി

സഭ'മ (വാ)

— ദ്യുലോകം അഥവാ
 സ്ഥാനാനി അന്യാനി

ആ അരുക്ഷൽ

— ആരോഹതി, തദാനീം

വൃഷണം ബ്രഹ്മസ്വതിഃ

— കാമാനാം വഷകം തം

(ദേവോ) ആസാ

വദ്ധയന്തഃ

— ആസ്യേന വദ്ധയിതാശ്ച
 ഭവന്തി

(ത്ഥാ) നാനാ സന്തഃ

— നാനാദിക്ഷഭേന്തഃ

മേധാതിഃ ബിഭൃതഃ

— ധാരയന്തോ ദേവാ സ്തുവന്തി

അർത്ഥം-ആ ബ്രഹ്മസ്വതി പല രൂപവണ്ണങ്ങളിലുള്ള പശു
 രൂപമായ അന്നത്തെ (പാൽ, തൈർ മുതലായവയെ) പ്രാപിക്കു
 ന്ന അതിനുവേണ്ടി പശുക്കളെ ആഹരിച്ചവനായി ദ്യോവി
 ലോ മറ്റേതെങ്കിലും സ്ഥാനത്തോ കയറുമ്പോൾ അഭീഷ്ടവഷ
 കനാൽ അവിടുത്തെ ദേവന്മാർ വായകൊണ്ടു് (വായിൽനിന്നു
 പുറപ്പെടുന്ന ജലശബ്ദങ്ങളാൽ) വദ്ധിപ്പിക്കുന്നവരായി ഭവിക്കു
 ന്നു പിന്നെ, പല ദിക്കുകളിലുമെത്തുന്നവരായി ദേവന്മാർ തേ
 വിഷ്ണുവിന്നു ഭവിക്കുന്ന സ്തുതികൾ

- 11 സത്യാമാശീഷ്ഠ്യണതാവയോയൈ
 കീരിഞ്ചിദ്ധ്യവ്വമസ്വേദിനേവൈ;
 പശ്ചാദ്യോഅപവേണുവിശ്വാ
 സ്തദ്രോദസീശൃണതംവിശ്വമിന്ദ്രേ

അന്വയം -

- (ഹേ ബ്രഹ്മസ്വതി പ്രഭൃതയോ ദേവാഃ)
 വയഃ-യൈ — അന്നസ്യ നിധാനായ
 (അസ്മദീയം) ആ-ശിഷം
 സത്യാം കൃണത — സ്തുതിം സത്യഫലാം കരുത
 (തഥായുധം) സ്വേദിഃ
 ഏവൈ: — ആത്മീയൈശ്വര്യമെന്നെ;
 കീരിം അവഥ ഹി — സ്തോതാരം മാം രക്ഷഥ വലു
 പശ്ചാ വിശ്വാഃ തുധഃ
 ചിൽ അപ വേണു — പശ്ചാൽ സർവ്വാ ഹിംസിത്രോ
 പി നശ്യതു
 ഹേ വിശ്വം-ഇന്ദ്രേ,
 രോദസീ തൽ ശൃണതം — വിശ്വപ്രീണയിത്രേ,
 ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
 അസ്മാദിരുക്തം വചനം ശൃണതം

അർത്ഥം-അല്ലയോ ബ്രഹ്മസ്വതിപ്രഭൃതികളായ ദേവന്മാരേ, അന്നസിദ്ധിസ്തായുള്ള ഞങ്ങളുടെ സ്തുതിയെ സത്യഫലമാക്കിയാലും നിങ്ങൾ സ്വന്തം ഗമനങ്ങളാൽ സ്തോതാവായ ഏന്നെ രക്ഷിക്കുന്നുവല്ലോ പിന്നെ, എല്ലാ ദ്രോഹകാരിണികളും നശിക്കട്ടേ വിശ്വസന്തോഷകാരിണികളായ ദ്യാവാപൃഥിവീകളേ ഞങ്ങളാൽ പറയപ്പെട്ട വാക്കു കേട്ടാലും.

- 12 ഇദ്രോമഹനാമഹതോഅണ്ണവസ്യ
 വിതൃദ്ധാനമഭിനദർബ്ബുദസ്യ
 അഹന്നഹിമരിണാൽസപ്തസിന്ധു
 നേവൈർദ്യാവാപൃഥിവീപ്രാവർത്തനഃ

അന്വയം -

മഹനാ ഇന്ദ്രഃ	— മഹത്വേന യുക്ത ഈശ്വരോ ബ്രഹ്മസ്വതിഃ
മഹതഃ അഷ്ടാവസ്യ	
അർബുദസ്യ	— ബ്രഹ്മത ഉദകവതോ മോലസ്യ
മുദ്ധാനം വി അഭിനൽ	— വ്യച്ഛിനൽ
അഹിം അഹൻ	— അഹന്തവ്യമപാമാവരകം മോലമവധീൻ
(തതഃ) സപ്ത സിന്ധൂൻ	— സപ്തസംഖ്യാകാഗംഗാദ്യാനദീഃ
അരിണാൽ	— സമുദ്രം പ്രത്യഗമയൽ, അസ്രാവയൻ
(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ)	
ഹേ ദ്യാവാപൃഥ്വിവീ,	— ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യേത,
ദേവൈഃ നഃ പ്ര അവതം	— ദേവൈസ്സഹ അസ്മാൻ പ്ര രക്ഷതം

അത്ഥം - മഹത്വമുള്ള ഈശ്വരനായ ബ്രഹ്മസ്വതി പെരിയ നീർമുകിലിന്റെ തലവെട്ടി കൊല്ലാൻ വയ്ക്കാത്ത, വെള്ളം തടഞ്ഞുവെച്ച മോലത്തെ കൊന്നു പിന്നെ ഗംഗാദികളായ ഏഴു നദികളെ സമുദ്രത്തിലേയ്ക്കൊഴുക്കി (ഇനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ ദ്യാവാപൃഥ്വിവികളേ, ദേവന്മാരോടുകൂടി ഞങ്ങളെ വേണ്ടപോലെ രക്ഷിച്ചാലും.

വഗ്ഗം - 17-18

- 1 ഉദപ്രുതോനവയോരക്ഷമാണാ
വാവദന്തോഅഭ്രിയസ്യേവഘോഷാഃ
ഗിരിഭൂജോനോർമ്മയോമദന്തോ
ബ്രഹ്മസ്വതിമദ്യേകാണനാവൻ

അന്വയം -

ഉദ-പ്രുതഃ	— ഉദകസ്യോൽഗമയിതാഃ കൃഷീവലാഃ
-----------	----------------------------

വയഃ രക്ഷമാണാം ന	— പക്ഷിണഃ പക്ഷം സസ്യം രക്ഷന്ത ഇവ, യഥാ ശബ്ദായനോ
(യഥാ ച) വാവദതഃ	— പുനഃ പുനശ്ശബ്ദായമാനസ്യ
അഭ്രിയസ്യ-ഇവ	
ഘോഷാഃ	— അഭ്രസമൃദ്ധസ്യ ശബ്ദാഃ
(കിഞ്ച) ഗിരി-ഭൃജഃ	— ഗിരിഭ്യഃ, മേഘഭ്യോനിഗ്ഗതാഃ
ഉത്തമയഃ ന മദന്തഃ	— അപ്സമൃദ്ധാശ്ശബ്ദായമാനാഃ
(തഥാ) അക്ഷാഃ	
ബൃഹസ്പതിഃ	— അച്ഛകാഃ, സ്തോതാരന്തഃ
അഭി അനാവൻ	— അഭിഷ്യവന്തി

അത്ഥം.-വെള്ളം തേവിക്കയെറുന്ന കൃഷിക്കാർ പക്ഷികളിൽനിന്ന് പഴുത്ത ഫലങ്ങളെ രക്ഷിക്കാൻ ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നതു പോലെയും വീണ്ടും വീണ്ടും ശബ്ദിക്കുന്ന മേഘസമൃദ്ധത്തിന്റെ ഘോഷങ്ങൾ പോലെയും മേഘങ്ങളിൽനിന്നു പുറത്തുവരുന്ന ജലസമൃദ്ധം ശബ്ദിക്കുന്ന പോലെയും അച്ഛകരായ സ്തോതാക്കൾ ബൃഹസ്പതിയെ നേരെ സ്തുതിക്കുന്നു, സ്തുതിശബ്ദം മുഴക്കുന്നു

2 സങ്ഗോദിരാങ്ഗിരസോനക്ഷ്യാണോ

ഗേഹവേദ്യേണെന്നിനായ

ചന്ദ്രേകിത്രോനദന്തീ അനന്തീ

ബ്രഹ്മസ്യതേവാജയാശ്ചരീവാജൗ

അന്വയം -

ആങ്ഗിരസഃ നക്ഷത്രാണഃ	— ആങ്ഗിരസഃ പുത്രസ്വതേജസാ വ്യാപ്തവൻ
ഗോ-ഇവ ഇത്	— ഗേഹവസ്ഥിതോ ബൃഹസ്പതിരേവ
അര്യമണം	— സ്തോതാഃ പ്രേരകം, സ്തോതാരം
ഗോഭിഃ സം സിനായ	— ഗോഭിസ്സഹസന്നയതി, സംയോ ജയതി
മിത്രം ന ജന	— മിത്രോയഥാ ജനപദേസ്വരശ്ചിൻ സംയോജയതി

ദമ്പതി അനൗതി — ജാതാപതി സംഗമയതി
 ഹേ ബ്രഹ്മസ്പതേ,
 ആശുൻ-ഇവ ആജേത — വ്യാപ്താനശാൻ സംഗ്രാമേ
 യോദ്ധാഭരായഥാ സംഗമയന്തി,
 തദാൽ

(വ്യാപ്തൻ സ്വരശ്ലീൻ)

വാജയ — തവസ്തോതൃഷു ഗമയ, സ്ഥാപയ

അതും-അങ്ഗിരസ്സിന്റെ മകൻ സ്വതേജസ്സുകൊണ്ടു വ്യാപിച്ചു. ഭഗനെന്നപോലെ വർത്തിക്കുന്ന ബ്രഹ്മസ്പതിയെന്നാണ് സ്തോതാവിനെ പശുക്കളോടു ചേർക്കുന്നത്. സൂര്യൻ നാട്ടിൽ സ്വരശ്ലികളെ ചേർക്കുന്നതുപോലെ, അവിടുന്നു ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരെ ഒന്നിപ്പിക്കുന്നു അല്ലയോ ബ്രഹ്മസ്പതേ, വ്യാപിച്ച കതിരുകളെ യുദ്ധത്തിൽ പടയാളികൾ ഒരുമിപ്പിക്കുന്നപോലെ, പടൻ രശ്മികളെ അവിടുത്തെ സ്തോതാക്കളിൽ ചേർത്താലും, സ്ഥാപിച്ചാലും.

3 സാധ്യ-ഭാരതിമിനിരിഷിരാ

സ്വാഹ്വസ്വവണ്ണാഅനവദ്യത്രപാഃ

ബ്രഹ്മസ്വതിഃപർവ്വതേഭ്യോവിതുര്യ

നിഗ്രാഹ്യപേയവമിവസ്ഥിവിദ്യഃ

അനവയഃ:-

സാധ്യ-ഭാരതഃ — സാധുനാം, കല്യാണാനാം പയ
 നാനേതീഃ
 ഭരതിമിനിഃ ഇഷിരാഃ — സതതം ഗച്ഛന്തി, ഏഷണീയാഃ
 സ്വാഹ്വഃ, സു-വണ്ണാഃ — സ്വപ്നഹണീയാഃ ശോഭനവണ്ണാഃ
 അനവദ്യ-ത്രപാഃ — പ്രശസ്തത്രപാ ഏതാഃ
 ഗാഃ ബ്രഹ്മസ്വതിഃ പർവ്വ
 തേഭ്യഃ വി-തുര്യ നിഃ — വനസംബന്ധിനശ്ശിലോച്ഛയേ
 ഭ്യോ നിർഗ്ഗന്തു
 സ്ഥിവി-ദ്യഃ അവ-ഇവ — കസീദേഭ്യോ യവമാദായ
 നിർവ്വപതി, തദാൽ
 ഉപേ — ദേവസമൂഹേ നിർവ്വപതി,
 പ്രാപുതി

അർത്ഥം.—നല്ല പാൽ ചുരുത്തുന്നവയും എപ്പോഴും നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവയും അന്വേഷിക്കപ്പെടേണ്ടവയും കണ്ടാൽ കൊതിത്തോന്നിയുന്നവയും നല്ല നിറങ്ങളിലുള്ളവയും കറുമററ രൂപമൊത്തവയുമായ ഈ പശുക്കളെ ബ്രഹ്മസ്വതി മലംപാറകളിൽനിന്നു പുറത്തു കടത്തി, നെല്ലും പണവും പലിശയ്ക്കു കൊടുക്കുന്നവനിൽ നിന്നു യവധാന്യം (കിണഞ്ഞുവാങ്ങി) കൊണ്ടു വരുന്നപോലെ, ആ പശുക്കളെ ദേവസ്ഥലപരമെത്തിക്കുന്നു

4 ആപ്രുഷായന്ധ്യനഗ്രതസ്യയോനി

മവക്ഷിപന്നക്കളൽകാമിവദ്യോഃ

ബ്രഹ്മസ്വതിതലരന്നശൂനോഗാ

ഭൂമ്യാളഭ്നേവവിത്ഥപംബിഭേദേ

അന്വയം. —

മധുനാ ആപ്രുഷായൻ — ഉദകേന പൃഥിവീമാസിഞ്ചൻ
ഗ്രതസ്യ യോനി.

അവക്ഷിപൻ — ഉദകസ്യ സ്ഥാനം മേഘം
വൃഷ്ട്യത്ഥമവകിരൻ

അഷ്ടം ബ്രഹ്മസ്വതിഃ ദ്യോഃ — അച്ചനിയസ്സുദ്യലോകാൽ
ഉൽകാം-ഇവ — ഉൽകാം യഥോദ്ധരതി തദഗ്ൻ

അശൂനഃ ഗാഃ — വലേനാധിഷ്ഠിതാച്ഛിലോച്ഛ
യാൽ പണിഭിരപഹൃതാൻ
പശുൻ

ഉദ്ധരൻ ഭൂമ്യഃ ത്ഥപം — ഉദ്ധപം ഗമയൻ, തേജഃ
ശരൈഃ

ഉഷ്ണാ-ഇവ വി ബിഭേദേ — യഥാവൃഷ്ട്യുദകേന ഭൂമിത്ഥപം
പരമന്യോവിഭിന്നത്തി തദഗ്ൻ
ബിഭേദേ

അർത്ഥം.—മലസ്ഥാൻ ഭൂമിയെ നന്നാക്കുകൊണ്ട്, ജലസ്ഥാനമായ മേഘത്തെ മഴയ്ക്കുവേണ്ടി ചിതറിക്കൊണ്ട് പൂജ്യനായ ബ്രഹ്മസ്വതി, ദ്യുലോകത്തിൽ നിന്നു കൊള്ളിച്ചിറയുന്നതുപോലെ, വലയൻ പാക്കുട്ടിൽ നിന്നു പണിമുളാലപഹരിക്കു

പ്പെട്ട പശുക്കളെ ഉദ്ധരിച്ചു, ഭൂമിയുടെ തൊലിയെ (മേൽമണ്ണിനെ) മഴവെള്ളംകൊണ്ടു പഴുത്തു ഇളക്കുന്നതുപോലെ, ആ പശുക്കളുടെ കളസുകൾകൊണ്ടു പീളർപ്പുകളുണ്ടാക്കി.

5 അപജ്യോതിഷാതമോഅന്തരീക്ഷാ

‘ഭൂനശ്ശീപാലമിവവാത്ആജ്ഞം

ബൃഹസ്പതിരനുശ്ശയാവല

സ്യാഭൂമിവവാതആചക്രആഗാഃ

അന്വയം:-

(സം) ബൃഹസ്പതിഃ

ജ്യോതിഷാ

— തമസാവൃത പർവ്വത വിവരേ
കൃതേന സൂര്യേണ

അന്തരീക്ഷാൽ തമഃ

— അന്ധകാരം

ഉദ്നഃ ശീഘ്രാലം-ഇവ

വാതഃ

— യഥോദകോദ്ധായശ്ശൈവാലമപ
ഗമയതി തഥാ

അപ ആ ഇത്

— അപഗമയൽ

(തതസ്സോയം) ആ

അനന്ദശ്ശ

— അത്രഗാവസ്തിഷ്ഠന്തിതി
വിചാര്യ, നിശ്ചിത്യ

വലസ്യ ഗാഃ വാതഃ

അഭ്രം-ഇവ

— തസ്യ പർവ്വതാന്തർത്താഗാഃ
യഥാവായുർമ്മോഘമാകിരതി,
തദ്വൽ

ആ ചക്രേ

— സമന്താദകോഽപി

‘അർത്ഥം:-ആ ബൃഹസ്പതി ഇരുളടങ്ങുന്ന പർവ്വതത്തിന്റെ അന്തർഗതത്തിന്നിടയിൽ സൂര്യനെന്നുണ്ടാക്കി, വെള്ളത്തിൽ നിന്നു ചണ്ടിയെ വായു അകറ്റുന്നതുപോലെ ഇരുട്ടിനെ അകറ്റി. പിന്നെ, അവിടുന്ന് അവിടെത്തന്നെയാണ് പശുക്കൾ നിൽക്കുന്നതെന്നു കാണിച്ചു, വലന്റെ മലയുള്ളിൽ കിടന്ന പശുക്കളെ, വായു മേഘത്തെ അടിച്ചു മാറ്റുന്നതുപോലെ, ആട്ടിപ്പുറത്തു കൊണ്ടുപോകുന്നു

6 യദാവലസ്യപീയതോജസുംഭേ

ഓബ്രഹസ്യതിരഗ്നിതപോഭിരഭൈഃ

ഓഭിന്നജിഹ്വാപരിവിഷ്ടമാദ

ഭാപിന്നീധീർഭൂണോദസ്രിയാണാം

വ. 17

അനവയം -

പീയതഃ വലസ്യ — ഹിംസകസ്യ തസ്യ

ജസും ബ്രഹസ്പതിഃ

യദാ — പ്രാണം നയദാ

അഗ്നിതപഃഭിഃ അഭൈഃ

ഭേൽ — അഗ്നിവത്തപനശീലൈഃ അച്ഛ
നീയൈർമ്മന്ത്രൈർഭിനത്തി

(കിഞ്ച) ഭൽ-ഭിഃ ന

— ഭൈരതഃ പരിവിഷ്ടം ക്ഷേപം

ജിഹ്വാ

— ക്ഷേയതി, തദാഗ്നി, സഃ

പരിവിഷ്ടം

— പണിഭിഃ പരിവൃതം വലം യദാ

ആദൽ

— അക്ഷേയൽ, അവധീൽ, തദാഗ്നിഃ

ഉസ്രിയാണാം

— തൈരപഹൃതാനാം ഗവാഃ

നീധീൻ ആവിഃ

— ആവിർഭൂതമകരോൽ

അഭൂണോൽ

— ആവിർഭൂതമകരോൽ

അർത്ഥം.-ദ്രോഹിയായ വലന്റെ പ്രാണനെ, തീപോലെ ചൂട്ടി ഹോമന്ത്രങ്ങളാൽ ബ്രാഹ്മസ്പതി ദേവിക്കുന്പോൾ, പല്ലകളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട ക്ഷേണത്തെ നാവിരക്കുന്നതുപോലെ, പണികളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട വലനെ അവിടുന്നു ക്ഷേിച്ചപ്പോൾ, നിശ്ശേഷനാക്കിയപ്പോൾ, കൊന്നപ്പോൾ, അവരാലപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളുടെ നിധികളെ (പശുധനങ്ങളെ) പുറത്തു കൊണ്ടുവന്നു

7 ബ്രഹസ്യതിരമതഹിത്യഭാസാ

നാമസപരീണാംസദന്വേഗഹായൽ

ആണ്ഡവഭിത്വാശ്കനസ്യഗച്ഛ

മുദസ്രിയാഃപർവ്വതസ്യത്ഥനാജൽ

അന്വയം:-

ബൃഹസ്തി: ഗുഹാ

സദനേ — ഗുഹായാം സ്ഥാനേ

സ്വരീണാം ആസാം — ശബ്ദാത്മാനാനാം ഗവാം

ത്യൽ നാമ യൽ അന്തരനി — തൽ പ്രസിദ്ധന്നാമധേയം യദാ
ജ്ഞാതവാനു വലു

(തദാനീം) പർവ്വതസ്യ — അന്തസ്ഥിതാഃ

ഉന്ത്രിയാഃ തന്നാ — ഗാ ആത്മനൈവ, അസഹായ
ഏവ

ആണ്ഡാ-ഇവ ശകുനസ്യ

ഗർഭം — പക്ഷിണഃ അണ്ഡാനിഭിത്വാ
തത്രസ്ഥിതം ഗർഭമുൽഗമയതി
തദാൽ

(പർവ്വതം) ഭിത്വാ ഉൽ

ആജൽ — ഉദഗമയൽ

അർത്ഥം.-ബൃഹസ്തി ഗുഹയിലൊരിക്കലും ശബ്ദിയ്ക്കുന്ന ആ പശുക്കളുടെ പ്രസിദ്ധമായ പേരറിഞ്ഞപ്പോഴേ, പർവ്വതത്തി നുള്ളിലുള്ള പശുക്കളെ സ്വയമേവ, അന്യസഹായമില്ലാതെ, പക്ഷിയുടെ മുട്ടപൊട്ടിച്ചു് അതിലുള്ള ഗർഭം (ശിശുവിനെ) പുറ ത്താക്കുന്നതുപോലെ, പർവ്വതം പിളൺ് അവയെ പുറത്താക്കി.

8 അശ്വാപിനദ്ധം മധുപര്യപശ്യ

തഥ് സ്യന്നഭീന ഉദനീക്ഷിയന്തം

നിഷ്ഠജ്ജ്വാലപമസന്നവൃക്ഷാ

ഓബൃഹസ്പതിർദ്വിരഭോണാവികൃത്യ

അന്വയം:-

ബൃഹസ്പതി: അശ്വാ — അശ്വനാ, വ്യാപ്തയാശിലയാ

അപി-നദ്ധം മധു — പിഥിതം ഗോലക്ഷണം മധു

ഭീനേ ഉദനീ ക്ഷിയന്തം

തഥ് സ്യ ന — ശൂഷ്ണ ഉദകേ നിവസന്തം
തത്സ്യദിവ

പരി അപശ്യത്	— പരിതോദ്രാക്ഷീൽ
(ദൃഷ്ട്വാച) തൽ വി-	
രവേണ	— വിവിധേന ശബ്ദേന
വൃക്ഷാൽ ചമസം ന	— വൃക്ഷാൽ സോമപാത്രം യഥാനിഹരതി തദാൽ
വി-കൃത്യ നിഃ ജഭാര	— വലഞ്ചരിത്വാ പർവ്വതാനിജജഹാര

അർത്ഥം.-ബൃഹസ്പതി പടന്ന പാറയാൽ മുടിയ പശുക്കളെ
മാകുന്ന തേനിനെ വററിയ വെള്ളത്തിലെ മത്സ്യത്തെ എന്ന
പോലെ കണ്ടു കണ്ടിട്ട് പലപല ശബ്ദത്താൽ (മന്ത്രത്താൽ)
മരത്തിൽനിന്നു സോമപാത്രമായ ചമസം മുറിച്ചെടുക്കുന്നപോ
ലെ, വലനെ ചേർത്തു പർവ്വതത്തിൽനിന്നു പുറത്തിട്ടു

9 സോഷാമവിന്ദൽസസ്വദ്യോഽഗ്നിഃ

സോഽഅക്കേണവിബ്ബാധേതമാംസി

ബൃഹസ്പതിശ്ശോവപുഷോവലസ്യ

നിർമ്മജ്ജാനന്നപർവ്വണോജഭാര

അന്വയം -

സഃ ബൃഹസ്പതിഃ	— തന്ത്രപർവ്വതവിവരേ ഗവാനുൾനായ
ഉഷാം അവിന്ദൽ	— ഉഷസമലഭേ
സഃ സ്വഃ സഃ, അഗ്നിഃ	— ആദിത്യഗ്നിഞ്ചലബ്ധാ
സഃ അക്കേണ തമാംസി	
വി ബ്ബാധേ	— തേജസാത്യർത്ഥം ബാധിതവാൻ
(തന്ത്രസ്സഃ) ഗോ-വപുഷഃ	— ഗോരൂപശരീരസ്യ, പശുഭിഃ പരിവൃതസ്യ
വലസ്യ പർവ്വണഃ	— പർവ്വതാൽ താഗാഃ
ജേഹാനം ന (പർവ്വണഃ)	— അസ്ഥാനഃ മജ്ജായഥാതി ക്ലേശേന നിഹരന്തി തദാൽ
നിഃ ജഭാര	— നിർമ്മജ്ജാനം

അർത്ഥം:- ആ ബൃഹസ്പതി അവിടെ പർവ്വതത്തിനിടയിൽ പശുക്കളെ കാണാനായി ഉഷസ്സിനെ നേടി ഉൽപ്പാദിപ്പിച്ചു. സൂര്യനെയുമഗ്നിയെയും നേടിയിട്ട് തേജസ്സിനാൽ നിശ്ശേഷമിട്ടുകുറി. പിന്നെ പശുക്കളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട, പശുരൂപൻ തന്നെയായ, വലന്റെ പർവ്വതത്തിൽനിന്ന് പശുക്കളെ, എല്ലകളിൽനിന്നു അവസ്തുളിലുള്ള കൊഴുപ്പിനെ ക്ലേശത്തോടുകൂടി പുറത്തുകൊണ്ടുവരുന്നപോലെ, പുറത്തുകൊണ്ടുവന്നു.

10 ഹിമേവപണ്ണാമുഷിതാവനാനി

ബൃഹസ്പതിനാകൃപയലോലാഃ

അന്നനക്രത്യംപുനശ്ചകാര

യാതീസൂര്യമാസാമിഥഉച്ചരാതഃ

അന്വയം:-

ഹിമാ-ഇവ പണ്ണാ

— യഥാഹിമേന പണ്ണാനി,
പത്മപത്രാണി

മുഷിതാ

— മുഷിതാനി ഭവന്തി,
തദ്വദലേന

വനാനി

— വനനീയാനി ഗോധനാനി
മുഷിതാനൃഭുവൻ

(അഥഗവാമനേഷണായ)

ബൃഹസ്പതിനാ

— ആഗതേന ഹേതുനാ

വലഃ ഗാഃ അകൃപയൽ

— മുഷിതാഗാ അസ്മൈ പ്രായച്ഛൽ

(തത്ര) അന്നനക്രത്യം

— അന്നനകരണീയം

സൂര്യമാസാ

— സൂര്യചന്ദ്രമസൗ

മിഥഃ ഉൽ-പരാതഃ

(ഇതി) യാതീ

— പരസ്പരമഹോരാത്രയോഃ
ഉച്ചത്ത ഇതി യാതീ

അപുനഃ ചകാര

— യഥാതൽ പശ്യാൽ കരണീയം
തഥാ കാഷ്ഠീൽ

അർത്ഥം.-മഞ്ഞിനാൽ താമരയിലകൾ മുടപ്പെട്ടതുപോലെ വലനാൽ കമനിയങ്ങായ പശുധനങ്ങൾ മറയ്ക്കപ്പെട്ടു. പശുക്കളെ തിരയാനായി ബ്രഹ്മസ്പതി എന്നതായ കാരണത്താൽ വലൻ മോഷ്ടിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ അവിടേയ്ക്കു വിട്ടുകൊടുത്തു. ലോകത്തിൽ അനകരിയ്ക്കാൻ വയ്യാത്തവിധം, ഒരൊ ചെയ്യുന്നതുകണ്ഠ് (അതുവരെ മറയ്ക്കപ്പെട്ടിരുന്ന) സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ പകലിരുന്നുകളിൽ ഉയർന്നുവരികകേ കാരണം പിന്നീടവർ ചെയ്യേണ്ടതു ചെയ്തു.

11 അഭിശ്യാവന്നകൃശ്നേഭിരശ്വ
നക്ഷത്രേഭിഃപിതരോദ്യാമപിംശൻ
രാത്രയാന്തമോഅദധുജ്ജ്യാതിരഹൻ
ബ്രഹ്മസ്പതിർഭിനദഗ്രിവിഭദഗാഃ

അന്വയം:-

(യദാ) ബ്രഹ്മസ്പതിഃ

അഗ്രിം

ഭിനൽ

— വലേനാധിഷ്ഠിതം ശിലോച്ഛയം

— അഭിനൽ, വിഭിദ്യപ തത്ര സ്ഥിതാൻ

ഗാഃ വിഭൽ

— പശുനലഭതേ, തദാ

പിതരഃ ദ്യാം

— പാലയിതാരോ ദേവാദ്യലോകം

ശ്യാവം ന അശ്വം

കൃശ്നേഭിഃ

— ശ്യാവവണ്ണമശ്വം സൗഖ്യമണ്ണമരേണൈരിവ

നക്ഷത്രേഭിഃ അഭി

അപിംശൻ

— അഭിതോ ഭീപയൻ

(തഥാ) രാത്രയാം തമഃ

— നിഹിതവന്തഃ

അഹൻ ജ്യോതിഃ അദധുഃ

— ആദിത്യാഖ്യം തേജോ നിഹിതവന്തഃ

അർത്ഥം.-ബ്രഹ്മസ്പതി, വലൻ പാർക്കുന്ന പാറകളുടെ പിള്ളൻ അവിടെയുള്ള പശുക്കളെ നേടിയപ്പോൾ, ലോകപന്ഥാരായ ദേവന്മാർ ദ്യലോകത്തെ, കറുത്ത കതിരയെ സ്വണ്ണാ

ണങ്ങൾ കൊണ്ടെന്നപോലെ, നക്ഷത്രങ്ങളാൽ പ്രകാശിപ്പിച്ചു. പിന്നെ അവർ രാവിലെ ഇരുട്ടും പകൽ സൂര്യതേജസ്സും സ്ഥാപിച്ചു.

12 ഇദമകർമ്മനമോഅഭിയായ

യഃപൂർവ്വീരന്ധാനോനവീതി

ബൃഹസ്പതിസ്സഹിഗോഭിസ്സോഅശ്വൈ

സ്സവീരഭിസ്സനുഭിനോവയോധാൽ

വ. 18

അന്വയം:-

അഭിയായ	— അഭ്യുദയവായ, അന്തരീക്ഷായ മധ്യമായ ബൃഹസ്പതയേ
ഇദം നമഃ അകർമ്മ	— സ്തോത്രം വയമകാർഷ്യ
യഃ പൂർവ്വീഃ അനു ആ- നോനവീതി	— ബഹുഃ പ്രചോന്നക്രമേണാഭി മുഖ്യേന ബ്രവീതി
സഃ ബൃഹസ്പതിഃ ഹി	
ഗോഭിഃ സഃ അശ്വൈഃ	— ചയുക്തം
സഃ വീരഭിഃ സഃ നു-ഭിഃ	— പുത്രൈർഭൃത്യാഭിഭിസ്സഹിതം
വയഃ നഃ ധാൽ	— അന്നമസൃഭ്യം ഭയാതു

അർത്ഥം:-അന്തരീക്ഷമധ്യമനായ ബൃഹസ്പതിസ്തായി ഈ സ്തോത്രം ഞങ്ങളുണ്ടാക്കി. ആർ കണക്കറ്റ പ്രഭാകര പൂർവ്വാപര ക്രമത്തിൽ നേരെ ചൊല്ലുന്നുവോ, ആ ബൃഹസ്പതി തന്നെ പശുക്കളോടും കിതിരകളോടുംമൊത്തരും പുത്രന്മാരോടും ഭൃത്യാഭികളോടും ചേർന്നതായ അന്നം (പുഷ്പി) നമുക്കുണ്ടാക്കട്ടെ. (പണികളുപഹരിച്ച പശുക്കളുടേതാ മോചിപ്പിച്ചതിനാണെന്നു മുമ്പു പലേടത്തും പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ അതിന്റെ കർത്തൃത്വം ബൃഹസ്സതിനു കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. വേറെ ചിലയിടങ്ങളിൽ അശ്വവികൾക്കുവേണ്ടിയും ഇതിൽ പങ്കുകൊടുത്തിട്ടുണ്ട്. 'ഏകം സഭാപ്രാബദ്ധധാവദന്തി' എന്ന വേദവാക്യമാണ് ഈ വൈവിധ്യത്തിന് വിശദീകരണം.)

വശ്നം: 19-20. വശ്യശാപത്രസ്സമിതഃ പ്രാപി: ദഗതീത്രിഷ്ഠ
 ഞേച്ഛനസി, അഗ്നിദേവതാ.

1 ഭദ്രാശ്വേനേർവ്യശാപസ്യസന്ദഗ്ദ്ധോ
 വാമീപ്രണീതിസ്സരണാഉപേതയഃ
 യദിംസുമിത്രാവിശോഅഗ്രഹസതേ
 ഘൃതേനാഹൃതോജരതേദപിദ്യതേ

അന്വയം:-

അഗ്നേ: സം-ദൃശ:	— സന്ദഗ്ദ്ധയ:
വശി-അശാസ്യ ഭദ്രാ:	— ഏതന്നാമകസ്യമമ പിതഃ കല്യാണകാരിണോ വേതു
പ്ര-ണീതി: വാമീ (തഥാ) ഉപ-ഇതയഃ സ-രണാ:	— പ്രണയനം കല്യാണം വേതു — പ്രത്യുപഗതയഃ ശോഭനരണാ വേതു
സ-മിത്രാ: വിശ:	— അമീമനഷ്യ:
ഈം അഗ്രേ യൽ ഇന്ധതേ	— ഏനം പ്രഥമം യദാ ഹവിഭിദ്വീപ യന്തി
(തദാ) ഘൃതേന ആ-ഹൃതഃ ദവിദ്യതൽ ജരതേ	— ആജ്യേനാഹൃതഃ — ഭൃശം ദ്രോതമാനോസ്മാഭിസ്പൃതേ

അർത്ഥം-അഗ്നിയുടെ ദൃഷ്ടിപാതങ്ങൾ വശ്യശാപനെന്ന് എ
 ന്റെ അച്ഛന് മംഗളകരങ്ങളാവട്ടെ അവിടുത്തെ മാർഗ്ഗനി
 ദേശം കല്യാണമാവട്ടെ അതുപോലെ വരവുകൾ ശോഭനര
 ണീയങ്ങളാവട്ടെ സുമിത്രന്മാരായ ഈ പ്രജകൾ (ഞാനുംപ്പെട്ട
 മനഷ്യർ) അവിടുത്തെ ഒന്നാമതായി ഹവിസ്സുകളാൽ പ്രകാശി
 പ്പിക്കുമ്പോൾ, നൈ ഹോമിക്കപ്പെട്ട് ഏറ്റവും ജ്വലിക്കുന്ന
 അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾ എ

2 ഘൃതമഗ്നേർവ്യഗ്രശ്ചസ്യവർഷ്ണ
 ഐഘൃതമന്നഐഘൃതമസ്യമേദനം
 ഘൃതേനാഹുതഉർവ്വിയാവിപ്രപ്രഥേ
 സൂര്യനുവരോചതേസ്പിരാസുതിഃ

അന്വയം:-

വ്യഗ്രി-അശ്ചസ്യ അഗ്നഃ — തരിസംബന്ധിനോഗ്നഃ
 ഘൃതം വർഷ്ണം — ദീയമാനം ഹവിർവർഷ്ണം വേതു
 (തഥാ) ഘൃതം അന്നം — അഭിന്നീയം വേതു
 അസ്യ ഘൃതം ഉ മേദനം — തദേവ പുഷ്ടികരം വേതു
 ഘൃതേന ആ-ഹുതഃ
 ഉർവ്വിയാ — ഉരു, അത്യന്തം
 വി പപ്രഥേ — സ്വതേജസാ വിപ്രഥിതോ
 വേതി
 (തഥാ യസ്മിൻ)
 സ്പിരഃ-ആസുതിഃ — സ്പിരാസുയതേ, സഃ
 സൂര്യഃ-നുവ രോചതേ — ദീപ്യതേ

അർത്ഥം.-വ്യഗ്രശ്ചവർഷ്ണ അഗ്നിഷ്ട്വേ ഹോമിത്യേണ്ടും നൈ
 ഹവിസ്സേ വൃദ്ധീകരമാവട്ടെ ആ നൈ ഭക്ഷിക്കത്തക്കതാവട്ടെ
 അവിടേയ്ക്ക് ആ നൈ തന്നെ പുഷ്ടീകരമാവട്ടെ നൈ ഹോമി
 യ്ക്കുപ്പെട്ട അവിടന്ന് സ്വതേജസ്സാൽ പടരുന്നു. നൈ ഭക്ഷിക്ക
 ുപ്പെട്ട അവിടന്ന് സൂര്യനെന്ന്പോലെ ശോഭിക്കുന്നു.

3 യത്തേതമനുര്യനേകംസുമിത്ര
 സ്തുമിയേഅഗ്നേതദിന്നേവീയഃ
 സരേവച്ഛാപസഗിരോജ്ജ്വലസ്വ
 സവാർജ്ജ്വലസജ്ജ്വലോധാധാഃ

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ, തേ യൽ

അനീകം

മനഃ സം-ഇതധേ

— തവ യം രശ്മിസംഘം

— തന്നാമകോ ഹവിർഭിസ്സമൃക് ദീപയതി

തം യൽ സു-മിത്രഃ

— തൽ അഹം സമൃക് ദീപയാമി

തൽ ഇദം നവീയഃ

— സോയം രശ്മിസംഘഃ
നവതരോ ഭവതു

സഃ (ത്വം) രേവൽ ശോച- ധനയുക്തം യഥാത്ഥമാ പ്രജപല

സഃ (ഏവ ത്വം) ഗിരഃ

ഭൂഷസ്യ

— അസുഭീയാ സ്മൃതീസ്സേവസ്യ

സഃ (ത്വം) വാജം ഭേഷി

— ശത്രുബലം വിഭാരയ,

സഃ (ത്വം) ഇഹ

ശ്രവഃ ധാഃ

— മയ്യന്നസേഹി,

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ യാതൊരു രശ്മി സമൂഹത്തെയും മനസ്സാൽ നന്നായി പ്രോജലിപ്പിക്കുന്നുവോ അതിനെ സമീകൃതമായ ഞാനും പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു ആ രശ്മിസമൂഹം പുതുതാവട്ടെ അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ധനയുക്തമായവിയം പ്രജപലിച്ചാലും ആ അവിടുത്തന്നെ എന്റെ സ്മൃതികളെ സ്വീകരിച്ചാലും ആ അവിടുന്ന് ശത്രുബലത്തെപ്പിളർന്നാലും ആ അവിടുന്ന് ഏകലന്നമുണ്ടാക്കിയാലും.

1 യന്വാപൂർവ്വചിളിതോവ്യഗ്ര

സ്തമീയേണാഗ്നേസതുഭൂഷസ്യ

സനസ്തിപാതതഃവാതനുപാ

ഭാത്രംരക്ഷസ്വയദിദനേഅസ്മേ

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ ഇതിതഃ

— സ്നോതാ (വ്യത്യയേന കത്താരികാ)

വഗ്രി-അഗ്നഃ പൂർവ്വം

— മമപിതാ പൂർവ്വസ്മിൻകാലേ

യം ത്വാ സം-ഇതധേ

— ഹവിർഭിസ്സമൃക് ദീപയതി

സഃ (ത്വം) ഇദം ജുഷസ്വ	—	ഇദാനീം മയാക്രിയമാണം സ്തോത്രം സേവസ്വ
ഉത സഃ (ത്വം) നഃ സ്തി- പാഃ വേ	—	അസ്താകം പന്ത്യസ്യ, ഗൃഹസ്യ രക്ഷിതാവേ
തന്തുപാഃ	—	സ്വാജ്ഗാനാം രക്ഷകോഭേ
(കിഞ്ച) യൽ ഇദം തേ അസ്മേ	—	യത്തവധനമസ്താസു തിഷ്ഠതി,
(തൽ) ഭാത്രം രക്ഷസ്വ	—	ധനം രക്ഷ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, സ്തോതാവായ ഏന്റെ അച്ഛൻ വ്യഗ്രശ്വൻ മുൻകാലത്തു യാതൊരവിടുത്തെ ഹവിസ്സുകളാൽ പ്രോജ്വലിപ്പിച്ചുവോ, ആ അവിടുന്ന് ഇപ്പോൾ എന്നാൽ പൊലുപ്പെടുന്ന ഈ സ്തോത്രത്തെ കൈക്കൊണ്ടാലും. ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിന്നു രക്ഷകനായാലും. പിന്നെ ഞങ്ങളുടെ ശരീരാവയവങ്ങൾക്കു രക്ഷകനായാലും. കൂടാതെ അവിടുത്തേതായി യാതൊരു ധനം (അനുഗ്രഹം) ഞങ്ങളിലുണ്ടോ, ആ ധനത്തെ രക്ഷിച്ചാലും.

5 പോദ്യുക്തീവാഗ്ര്യശ്ചോതഗോപാ
മാത്പാതാരിഭഭിമാതിജ്ജനാനാം
ശൂരവഗ്ര്യശ്ചവനസ്സമിത്രഃ
പ്രനുവോചംവാഗ്ര്യശ്ചസ്യനാമ

അന്വയം:-

(യതസ്ത്വം) ജനാനാം	
അഭിമാതിഃ	— ശത്രുജനാനാമഭിഭവിതാസി,
(കിഞ്ച) ശൂരഃ-ഇവ ഗുരൂഃ	— ബലവാനിവ ധർമ്മശീലഃ
(തസ്മാൽ) ച്യവനഃ	— തേജോ ച്യവയിതാസി
ഹേ വാഗ്രി-അശ്വഃ,	— വ്യഗ്രശ്ചമനേന ജാതാഗ്നേ,
ദൃക്വി, ഉത ഗോപാഃ വേ	— യശസാ, അപിച ഗോപയിതാവേ
(കിഞ്ച) ത്വാ മാ താരിൽ	— ത്വാം കശ്ചിദപി മാഹിനസ്തു

(അഥ) വാഗ്വി-അശ്വസ്യ
നാമ

— അഗ്നേസ്തവ ജാതവേദാഃ
വൈശ്വാനരഃ ഇത്യാദി നാമാനി

സു-മിത്രഃ (അഹം) ന പ്ര
വോചം

— ക്ഷിപ്രം പ്രബ്രവീമി

അർത്ഥം.-അവിടുന്ന് ശത്രുജനങ്ങളെ ജയിക്കുന്നവനാകയാലും ബലവാനായ ഭേദനണപോലെ കൂസലറാവനാകയാലും അതു കൊണ്ടു ശത്രുക്കളെ വീഴ്ത്തുന്നവനാകയാലും, അല്ലയോ വാഗ്വിശ്വനായ (വഗ്യുശ്വൻ കടഞ്ഞുണ്ടാക്കിയ) അഗ്നേ, അവിടുന്ന് യശസ്വിയായാലും. ഞങ്ങൾക്കു രക്ഷിതാവായാലും. കൂടാതെ, അവിടുത്തെ ആത്മം ദ്രോഹിജ്ഞാതിരിയ്ക്കട്ടെ. വാഗ്യുശ്വനായ അവിടുത്തെ ജാതവേദസ്സു്, വൈശ്വാനരൻ മുതലായ പേരുകൾ സുമിത്രനായ ഞാൻ വേദമുച്ചരിയ്ക്കുന്നു.

6 സമഭൂതാപർവ്വത്യാ വസുനി

ഭാസാപുത്രാണോർജിഗേഥ

ഗുർഗുവൃഷ്ണശ്ചവനോജനാനാ

ത്വമഗ്നേപുതനായുരഭിഷ്ടാഃ

വ. 19

അന്വയം:-

ഘേ അഗ്നേ, അഭൂതാ

— അജനനി, ഗച്ഛന്തിത്യഭൂയോ
ജനാഃ, തേഭ്യോഹിതാനി

പർവ്വത്യാ വസുനി

— പർവ്വതഭവാനി ഗവാദിനി
ധനാനി

സം ജിഗേഥ

— ശത്രുദ്യസ്സഞ്ചിതവാതസി

(അഥാ) ആര്യാ ഭാസാ

— ബലവന്ദിർഭാസൈരസുരൈഃ
കൃതാനി

പുത്രാണി

— ഉപദ്രവാൻ സംജിഗേഥ

ഗുർഗുവൃഷ്ണഃ

— ബലവാനിവ ധർമ്മശീലഃ

ജനാനാം പ്യവനഃ

— ശത്രുജനാനാം പ്യാവയിതാ

ത്വം പുതനാ-ഏൻ അഭി

സ്യഃ

— സങ്ഗ്രാഹകാമാനഭിലാ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, ജനഹിതങ്ങളും പർവ്വതഭവങ്ങളുമായ പശ്വാദി ധനങ്ങളെ അവിടുന്നു ശത്രുക്കളിൽ നിന്നു ജയിച്ചുനേടി. അതുപോലെ ബലവാന്മാരായ അസുരന്മാരാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട ദ്രോഹങ്ങളെ തോല്പിച്ചു. ബലവാനായ ഭടനെന്ന പോലെ കൂസലറാവനായി, ശത്രുജനങ്ങളെ വീഴ്ത്തുന്നവനാകുന്നു. അവിടുന്നു യുദ്ധേച്ഛുക്കളെ കീഴടക്കിയാലും.

7 ദീപ്തന്തർബ്രഹ്മാദക്ഷായമഗ്നി
സ്സഹസ്രസ്തരീശ്വതനിമഗ്ദ്ധോ
ദ്യമാന്യമൽസൃതദീർഘജ്യമാന
സ്സമിത്രേഷ്ടദിയോദേവയൽസു

അന്വയം:-

ദീപ്-തന്തു:	— യൈര്യജ്ഞം സന്തനോതി, തേതന്തവഃ, സ്തോത്രാദയഃ, പ്രഭൃതസ്തതിമാൻ
ബ്രഹ്മ-ഉക്ഷാ	— ഉക്ഷാസേചകോരശ്വിഃ, പ്രഭൃതരശ്വിതുമതഃ
സഹസ്ര-സ്തരീഃ	— ഹവിരൂപബഹുപാച്ഛാദനഃ
ശത-നിമഃ ഗ്ദ്ധോ	— ആഹവനീയാദിഭാദരേണ ബഹുവിധനയനഃ, മഹാൻ
ദ്യമൻ-സ്യ ദ്യ-മാൻ	— ദീപ്തിമന്തസ്യ മധ്യേതിശയേന ദീപ്തിമാൻ
അയഃ അഗ്നിഃ നൃ-ഭിഃ	— കർമ്മനേന്ദ്രദീര്യത്പിഗ്നിഃ
ഉദ്യമാനഃ	— അലക്രിയമാണോ വേതി
(ഹേ അഗ്നേ, സത്വം)	
ദേവയൽ-സ്യ	— ദേവാൻ കാമയമാനേച
സ-മിത്രേഷ്ട ദീദയഃ	— അന്യോസ്യ ദീപ്യസ്വ

അർത്ഥം:-അഗ്നോംഗത്തായ സ്തോത്രങ്ങൾ ധാരാളമായിരുന്നു. ചിതന്ന ബഹുശ്വികളോടായതും ഹവിസ്സിന്റെ രൂപത്തിലുള്ള ദൈവധി ഭവ്യകൾ പുഷ്പവും ഹവിസ്സു മോദിച്ചു

മ്പോര തീർത്തി മറുവരുന്ന്) ആഹവനീയം മുതലായ വിവിധ മാർഗ്ഗങ്ങളിൽ നയിക്കുന്നവരും മഹാനും ദീപ്തനാരിൽ വെച്ച് ഏറാവും ദീപ്തനായ ഈ അഗ്നി, കർമ്മനേതാക്കളായ ജ്യോതിക്കകളാൽ അലങ്കരിക്കപ്പെടുന്നു അല്ലയോ അഗ്നേ, അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ദേവകാമന്മാരായ സുമിത്രന്മാരിൽ, ഞങ്ങളിൽ, പ്രകാശിച്ചാലും, പ്രസാദിച്ചാലും.

8 ത്വേധേനുസ്സുഘാലാജാതവേ
ദോസശ്ചത്വേസസനാസബദ്ധുകി
ത്വന്നുദിദൃക്ഷിണാവതീരഗേ
സുമിത്രേഭിരിധുസേഭേയതീഃ

അന്വയം:-

ഹേ ജാത-വേദഃ, അഗ്നേ, —	ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,
ത്വേ സു-ഘാലാ ധേനുഃ —	ത്വയികാചിദ്ധോമ
	സാധനഭൂതാസുഷ്ട പയസോ
	ദോഗ്ധീ
അസശ്ചതാ-ഇവ —	സംഗവജ്ജിതേനൈവ ഏകത്ര
	സ്ഥിത്യഭാവാൽ കത്രാപി ന
	സംയുക്തേനാദിത്യേന
സനോ, സബദ്ധുകി —	സംഗതാ, അമൃതന്മഹാനാ
	ഗോരൂപാ മാധ്യമികാവാഗന്ധീ
(താദൃശഃ) ത്വം തൃ-ഭിഃ —	കർമ്മനേതൃഭിഃ
ക്ഷിണാവതീ-ഭിഃ —	ജ്യോതിഗ്ജ്യോദേയത്വേന
	തത്വതീഃ
ഭേയതീ-ഭിഃ	
സുമിത്രേഭിഃ —	ദേവകാമൈരസ്മാഭിഃ
ഇധുസേ —	ഹവിഷിദ്വിപ്യസേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, ഹോമസാധനഭൂതവും നന്നായി പാൽ ചുരുക്കുന്നതും അന്യബന്ധമില്ലാതെ, കഠിനമെന്നില്ലാതെ ഏങ്ങോ വർത്തിക്കുന്ന ആദിത്യനോടു ചേർന്ന് അമൃതം ചുരുക്കുന്നതും പശുരൂപമായ മാധ്യമികവാക്കു്,

അവിടുനിലാണ്. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് കർമ്മനേതാക്കന്മാരും ജ്യോതിഷകൾക്കു ദക്ഷിണ കൊടുക്കുന്നവരും ദേവകാമന്മാരായ സുചിത്രന്മാരായി, ഞങ്ങളായി, ഹവിസ്സുകൾകൊണ്ടു ആളിക്കത്തിയുപ്പെടുന്നു.

9 ദേവാശ്ചിത്തേ അമൃതാജാതവേദോ
 മഹിമാനം വാദ്യശ്ചപ്രവോചൻ
 യൽ സംപൂജ്യം മാനുഷീർവിശന്തയ
 സ്തന്നശ്ചിരജയസ്സാപ്തധേഭിഃ

അന്വയം:-

ഹേ ജാതവേദഃ

വാദ്യ-അശ്ച,	— ജാതപ്രജ്ഞ, വദ്യശ്ചമന
തേ മഹിമാനം	— മഹത്വം
അമൃതാ ദേവാഃ ചിൽ പ്രവോചൻ	— അമരണാ ദേവാ അപി പ്രബ്രുവന്തി
യൽ മാനുഷീഃ വിശഃ	— യദാ മനുഷ്യസംബന്ധിന്യഃ പ്രജാഃ
സംപൂജ്യഃ ആയൻ	— ദേവൈസ്സഹകോവാ അസുരാൻ ഹന്തിതി സമ്പ്രശ്നം പ്രാപ്തവന്തഃ
(തദാ) തപഃ നൃഭിഃ	
ത്വാ-വ്യധേഭിഃ	— സർവ്വസ്യ നേതൃഭിഃ സ്വയാവർത്തിതൈര്യൈവൈസ്സഹ കർമ്മവിപ്ലവകാരിണസ്താൻ
അജയഃ	— ജിതവാന്സി

അർത്ഥം-സർവ്വജ്ഞനും വദ്യശ്ചൻ കടഞ്ഞുണ്ടായവനായ അഗ്ന, അവിടുത്തെ മഹത്വത്തെ അമരണന്മാരായ ദേവന്മാർ കൂടി പുകഴ്ത്തുന്നു. മനുഷ്യപ്രജകൾ, ദേവന്മാരൊത്തു ആരാണ് അസുരന്മാരെ കൊല്ലുക എന്ന ചോദ്യം ചോദിക്കുമ്പോൾ, അവി

ടന്നു സർവ്വത്തിന്നും നേതാക്കളും അവിടുത്താൻ വളത്തപ്പെട്ടവരുമായ ദേവന്മാരോടുമി ആ കർമ്മവിപ്ലവകാരികളെ മയിച്ചു

10 പിതേവപുത്രമംബിതപസ്ഥേ

ത്വാനഗേവധൃശ്വസ്തപര്യൻ

ഉഷാനോഅസ്യസ്ഥിര്യംയവി

ഘോരപൂർവ്വാഅവനോർവ്രാധതശ്ചിൻ

അന്വയം:-

ഹേ യവിഷ്ട, അഗ്നേ, — യവതമാഗ്നേ,

ഉപ-സ്ഥേ ത്വാം

സപര്യൻ — പൃഥിവ്യാമുപസ്ഥാനേ, ഉത്തരവേദ്യം പരിചരൻ

വധി-അശ്വഃ പിതാ-

ഇവ

— മമപിതാ യഥാതഥാ

പുത്രം അംബിഭഃ

— സമീപേ പുത്രം പോഷയതി, തദേൽ ഹവിഷിഃ പോഷിതവാൻ

ഉത അസ്യ

— അപിച മമപിതഃ

സം-ഇയം ഭൂഷാണഃ

— സേവമാനസ്സൻ

പൂർവ്വാൻ വ്രാധതഃ ചിൻ

അവനോഃ

— പ്രത്താൻ ബാധകാനപി ശത്രുനവധിഃ

അത്ഥം.-ഏറാവും യവാവായ അഗ്നേ, ഭൂമിയുടെ ഉപസ്ഥാനമായ ഉത്തരവേദിയിൽ അവിടുത്തെ പരിചരിച്ചുകൊണ്ടു ഏന്റെ അച്ഛൻ വധൃശ്വൻ, അച്ഛൻ മകനെ അടുത്തിരുത്തി വളത്തുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ ഹവിസ്സുകളാൽ പോഷിപ്പിച്ചു. ചിന്നെ, അച്ഛന്റെ ചമതയെ (അല്ലെങ്കിൽ പ്രോജലനത്തെ) കൈക്കൊണ്ടു പഴയ ദ്രോഹകാരികളായ ശത്രുക്കളെ കൊന്നു.

11 ശശപ്രഗ്നിർവ്വ്യഗ്വശസ്യശത്രു
 ന്നപിജജിഗായസുതസോമവതിഃ
 സമനഞ്ചിദേഹശ്ചിത്രോ
 നോവപ്രായന്തമഭിനഖ്യധർമ്മിതി

അന്വയം -

(സഃ) അഗ്നിഃ വ്യഗ്നി-	
അശ്വസ്യ	— മമപിതൃഃ
സുതസോമവതിഃ	— അഭിഷുതസോമവതിഃ
ന-ഭിഃ ശശശ്ച	— കമ്മനേതുമിത്യപിശിസ്തർവ്വഭാ
ശത്രുൻ ജിഗായ	— ജിതവാൻ,
(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതി) ഹേ	
ചിത്ര-ഭാനോ,	— നാനാതേജസ്സ, ത്വം
സമനം ചിതീ അഭഹഃ	— സംഗ്രാമമപി സ്വതേ
	ജോഭിദൃഗ്ധവാൻ
(അഥ തവ സ്തോതാ	
വ്യഗ്വശഃ) വൃധഃ ചിതീ	— സ്വയം വൃദ്ധോഭവൻ
പ്രായന്തം അവ അഭിനതീ	— ഹിംസന്തം ശത്രുമവാങ്
	മുഖഭിഷ്യാച്ചിനതീ

അർത്ഥം.-ആ അഗ്നി എന്റെ അച്ഛനായ വ്യഗ്വശനുചേന്ന, സംസ്കരിച്ച സോമമൊത്തവരായ ഋതാകകേളാത്തു, എപ്പോഴും ശത്രുക്കളെ ജയിച്ച (ഇനി നേരിട്ട്) വിവിധ തേജസ്സാർ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് പോർക്കളെത്തത്തന്നെയും സ്വതേജസ്സാർ ഹേമിച്ച പീണെ, സ്തോതാവായ വ്യഗ്വശൻ പ്രവൃദ്ധനായി, ഹിംസകനായ ശത്രുവിനെ കീഴ്മുഖനാക്കി വെട്ടി

12 അയമഗ്നിർവ്വ്യഗ്വശസ്യവൃത്രഹാ
 സ്തനകാൽപ്രേക്ഷോനമസോപവാക്യഃ
 സനോതാജാമിതവവാവിജാമി
 നഭിതിഷ്ഠശ്ചതോവാഗ്യശ്ച

അന്വയം -

വൃത്ര-ഹാ അയം അഗ്നിഃ	— ശത്രുണാം ഹന്താസഃ
സനകാൽ വധി-	
അശ്വസ്യ പ്ര-ഇദ്ധഃ	— ചിരാത്തസ്യ ഹവിഷാ പ്രദീപിതഃ
(തഥാത്തസ്യ) നമസാ	
ഉപ-വാക്യഃ	— നമസ്താരേണ സഹോപസ്തവ്യോ ഭവൽ
ഹേ വാധി-അശ്വ,	— വധ്യശ്ചമഥനോൽപന്നാഗേ,
സഃ (ത്വം) നഃ അജാമീൻ	— അജ്ഞാതീൻ, ശത്രുൻ
ഉത വാ ശദ്ധതഃ വി-	
ജാമീൻ	— ഹിംസതോ വിവിധാൻ ജ്ഞാതീരപി
അഭി തിഷ്ഠ	— അഭിവേ

അർത്ഥം-ശത്രുഹന്താവായ ഈ അഗ്നി പണ്ടുമുതൽക്കേ വധ്യശ്ചമന്തൻ ഹവിസ്സാൽ പ്രോജലിപ്പിക്കപ്പെട്ടവനത്രേ അതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നമസ്താരത്തോടുകൂടി സ്തുത്യഹനമത്രേ വധ്യശ്ചൻ കടഞ്ഞുളവായ അഗ്നേ, അവിടുന്നു ഞങ്ങളുടെ അബസ്കുക്കളായ ശത്രുക്കളെയും ദ്രോഹികളായ ബന്ധുക്കളെയും ജയിച്ചാലും.

വശ്യം -21-22 (ആപ്രീസൃക്തം) ത്രിഷ്ഠപ്ഥന്തഃ, ഇധ്മഃ, നരാശംസഃ, ഇളഃ, ബഹിഃ ദേവീർദ്ധാരഃ, ഉഷാസാനക്താ ദൈവയാഹോതാരൌ പ്രചേതസൗ, തിസ്രോദേവ്യഃ ഇളാ സരസ്വതീ ഭാരത്യഃ, തപഷ്ടാ, വനസ്സതിഃ, സ്വാഹാകൃതയോ ദേവതാ (തന്ത്രനപാചജ്ജിതഃ)

1 ഇമാംമേഅഗ്നേസമീധ്വജഃ

സ്വേളസ്സദേപ്രതിഹര്യായുതാപി.

വർഷ്വൻപൃഥിവ്യാസ്സദിനന്ത്രേഅഹ്നാ

മുർധ്വോവസ്യക്രതോദേവയജ്യാ

ഇയംക:

അന്വയം:-

സു-ക്രതോ, അഗ്നേ,

ഇള: പദേ

— സുപ്രജ്ഞാഗ്നേ, ഇളായാ: പദേ
ഉത്തരവേദ്യം

ഇമാം മേ സം-ഇയം

ജുഷസ്വ

— സേവസ്വ

ഘൃതാചീം പ്രതി ഹര്യ

— ഘൃതമഞ്ചതിം സ്രുചം പ്രതി
കാമയസ്വ

പൃഥിവ്യോ വർഷൻ

— വർഷണി, സമുച്ഛിതേ പൂർവ്വോ
കേര ദേശേ

അഹ്നാം സഭിന-ത്വേ

— തന്നിമിത്തം

ദേവ-യജ്യാ

— ദേവയാഗേന ഹേതുനാ

ഉർധ്വം ഭവ

— ജാലാഭിരുന്നതോ ഭവ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സുപ്രജ്ഞനായ അഗ്നേ, ഭൂപദത്തിൽ, ഉത്തരവേദിയിൽ എന്റെ ഈ ചമത കൈക്കൊണ്ടോലും. നൈലിപ്പിക്കുന്ന സ്രുവത്തെ കാമിച്ചാലും. ഭൂമിയിലെ മുൻപറഞ്ഞ ഭിക്കിൽ, ഉത്തരവേദിയിൽ, നല്ലഭിവസം നോക്കി നടത്തുന്ന ദേവയാഗം കൊണ്ട് (ഈപുനായി) ജാലകളായുയർന്നാലും.

2 ആദേവാ¹നാം ഗ്രയാ²വേഹയാ³തു

നരാശംസോ⁴വിശ്വത്രപേ⁵ഭിരശ്ശൈ⁶ഃ

ഋതസ്യ⁷പമാനമ⁸സാമിയേ⁹യോ

ദേവേഭ്യോ¹⁰ദേവതസ്സ¹¹പുഷ്ടേ

നരാശംസ:

അന്വയം:-

ദേവാനാം അഗ്ര-യാവാ

— അഗ്രേഗന്താ

നരാശംസ:

— നരൈശ്ചംസനീയഃ, ഏതന്നാമ
കോഗ്നിഃ

അനന്യം:-

വൃത്ര-ഹാ അയം അഗ്നിഃ	— ശത്രുണാം ഹന്താസഃ
സനകാൽ വദ്യീ-	
അശ്വസ്യ പ്ര-ഇദ്ധഃ	— ചിരാത്തസ്യ ഹവിഷാ പ്രദീപിതഃ
(തഥാത്തസ്യ) നമസാ	
ഉപ-വാക്യഃ	— നമസ്താരേണ സഹോപസ്തവ്യോ ഭവൽ
ഹേ വാദ്യീ-അശ്വ,	— വദ്യശ്ചമഥനോൽപന്നാഗേ,
സഃ (ത്വം) നഃ അജാമീൻ	— അജ്ഞാതീൻ, ശത്രുൻ
ഉത വാ ശദ്ധതഃ വി-	
ജാമീൻ	— ഹിംസതോ വിവിധാൻ ജ്ഞാതീരപി
അഭി തിഷ്ഠ	— അഭിഭവ

അർത്ഥം:-ശത്രുഹന്താവായ ഈ അഗ്നി പണ്ടുമുതൽക്കേ വദ്യ ശ്വന്റെ ഹവിസ്സാൽ പ്രോജലിപ്പിക്കപ്പെട്ടവനത്രേ അതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ നമസ്താരത്തോടുകൂടി സ്തുത്യർഹനത്രേ. വദ്യശ്വൻ കടഞ്ഞുളവായ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ അബന്ധ്യക്കളായ ശത്രുക്കളെയും ദ്രോഹികളായ ബന്ധുക്കളെയും നയിച്ചാലും.

വക്ത്രം:-21-22. (ആപ്രീസുകരം) ശ്രീഷ്ടപാഹനഃ, ഇധാമഃ, നരാശംസഃ, ഇളഃ, ബഹ്വിഃ, ദേവീർഭാരഃ, ഉഷാസാനകതാ, ദൈവയാഹോതാരൗ പ്രചേതസൗ, തിസ്രോദേവ്യഃ ഇളാ സരസ്വതീ ഭാരത്യഃ, ത്വഷ്ടാ, വനസ്സതിഃ, സ്വാഹാകൃതയോ ദേവതാ. (തന്മനപാചജിതഃ)

1 ഇതാംമേഅഗ്നേസമീയഞ്ജഹ

സ്വേളസ്തദേവ്രതിഹരയാഘൃതാഹി.

വർഷ്ണപൃഥിവ്യാസ്സദിനത്വേനാഹ്നാ

രൂധോവേസ്യകൃതോദേവയന്ത്യാ

ഇയം:

അന്വയം:-

സു-ക്രതോ, അഗ്നേ,

ഇള: പദേ

— സുപ്രജ്ഞാഗ്നേ, ഇളായാ: പദേ
ഉത്തരവേദ്യം

ഇമാം മേ സം-ഇയം

ജ്ഞസ്യ

— സേവസ്യ

ഘൃതാപിം പ്രതി ഹര്യ

— ഘൃതമഞ്ചതീം സ്രൂപം പ്രതി
കാമയസ്യ

പൃഥിവ്യം വർഷൻ

— വർഷണി, സമുച്ഛിതേ പൂർവ്വോ
കേത ദേശേ

അഹ്നാം സുദിന-ത്വേ

— തന്നിമിത്തം

ദേവ-യജ്ഞാ

— ദേവയാഗ്നേന ഹേതുനാ

ഉര്യധാ: വേ

— ജാലാഭിരന്നതോ വേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സുപ്രജ്ഞനായ അഗ്നേ, ഭൂപടത്തിൽ, ഉത്തരവേദിയിൽ എന്റെ ഈ ചമത കൈക്കൊണ്ടോലും, നൈലിപ്പിക്കുന്ന സ്രൂവത്തെ കാമിച്ചാലും. ഭൂമിയിലെ മുൻപറഞ്ഞ ദിക്കിൽ, ഉത്തരവേദിയിൽ, നല്ലദിവസം നോക്കി നടത്തുന്ന ദേവയാഗം കൊണ്ട് (ഋഷനായി) ജാലകളായുയർന്നാലും.

2 ആദേവാ¹നാ²ഗ്രയാ³വേഹയാ⁴തു

നരാ⁵ശംസോ⁶വിശ്വ⁷പ്രപേ⁸ദിര⁹ശൈ¹⁰പ:

ജ്ഞ¹¹സ്യ¹²പമാ¹³നമ¹⁴സാമീ¹⁵യേ¹⁶യോ

ദേവേ¹⁷ദ്യോ¹⁸ദേവ¹⁹തമ²⁰സ്സു²¹ഷ്ടേ

നരാശംസ:

അന്വയം:-

ദേവാനാം അഗ്ര-യാവാ

— അഗ്രേഗ്നാ

നരാശംസ:

— നന്ദൈശ്വംസനീയഃ, ഏതന്നാമ
കോശി:

വിശ്വ-രൂപേഭിഃ

അശ്വൈഃ	— നാനാരൂപൈരോഹിദാഭൈവ്യസ്സഹ
ഇഹ ആ യാതു	— അസ്മിൻ യജ്ഞേ ആഗച്ഛതു
(ആഗത്യപ) മിയേധഃ	— മേധ്യഃ യജ്ഞഹിതഃ
ദേവ-തമഃ	— ദേവാനാം മുഖ്യോഗിഃ
ഋതസ്യ പഥാ നമസാ	— യജ്ഞസ്യമാഗ്നേണ സ്തോത്രേണ സഹ
ദേവേഭ്യഃ സസൃതേ	— ഇന്ദ്രാദിഭ്യോ ഹവിഃ പ്രേരയതു

അർത്ഥം-ദേവന്മാരുടെ മുമ്പിൽ നടക്കുന്നവനും മനുഷ്യരാൽ പ്രശംസനീയനുമായ അഗ്നി നരാശംസനെന്ന അഗ്നി, നാനാ രൂപങ്ങളുറ്റ രോഹിതുകാളെന്ന കതിരകളോടുകൂടി ഈ യജ്ഞത്തിൽ വന്നുചേരട്ടേ വന്നിട്ട് യജ്ഞഹിതനും ദേവന്മാരിൽ മുഖ്യനുമായ അവിടുന്ന് യജ്ഞമാർഗ്ഗത്തിലൂടെ സ്തോത്രത്തോടുകൂടി ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാർക്ക് ഹവിസ്സുതരിയ്ക്കട്ടേ

3 ശശ്വത്താമീളതേദൃതായ

ഹവിഷ്യന്തോനേഷ്ടാസോഅഗ്നിഃ

വഹിഷ്വൈരശ്വൈസ്സുപതാരഥേ

നാദേവാൻവചിനിഷ്ഠേഹഹോതാ

ഇതി

അന്വയം -

ശശ്വത-തമഃ അഗ്നിഃ	— അത്യന്തം നിത്യം തമഃ
ഹവിഷ്യന്തഃ മനുഷ്യാസഃ	— സംഭൃതഹവിഷ്ഠാമനുഷ്യാഃ, യജമാനാഃ
ദൃതായ ഞാളതേ	— ദൃതകമ്മണേ ഹവിർവഹനായ സുവന്നി
(സത്വദേവം സ്തുതഃ ഹേ അഗ്നേ) വഹിഷ്വൈഃ	
അശ്വൈഃ	— വോഘ്യതൈരശ്വൈഃ
സു-വൃതാ രഥേന	— സുഷ്ടി വാതനേന തേന സഹ

ദേവാൻ ആ വക്ഷി — അസുഭീയം യജ്ഞമഭിപ്രാപയ
 തതസ്ത്വം) ഹോതാ ഇഹ
 നി സഭ — ഹോതാവെന്നസ്തിൻ യജ്ഞ
 നിഷീദ

അർത്ഥം:- ഏതറവും സനാതനനായ അഗ്നിയെ ഹവിസ്സേ
 തന്ന യജമാനന്മാർ ദൃതകർമ്മത്തിനായി, ദേവന്മാർ ഹവിസ്സേ
 തനായി സ്തുതിക്കുന്നു. അല്ലയോ അഗ്നേ, അപ്രകാരം സ്തുതിക്കു
 ന്നപ്പടുന്ന അവിടുന്ന് ഏതറമിടുകളുള്ള കൃതികളാൽ കേടാർ തേ
 രോടുകൂടി, ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിന്നു ദേവന്മാരെ ഏത്തിച്ചാലും.
 പിന്നെ, ഹോമനിർവ്വാഹകനായി ഈ യജ്ഞത്തിലിരുന്നാലും.

4 വിപ്രഥതാദേവജുഷുന്തിരശ്വാ

ഭീഷന്ദ്രാഘമാസുരഭിഭൂതസ്മേ

അഹേളതാമനസാദേവബഹ്നി

രിന്ദ്രജ്യേഷാമുഗതോയക്ഷിദേവാൻ

ബർഹി:

അന്വയം:-

ഹേ ബഹ്നി, — തന്നാകാഗ്നേ,
 ദേവ-ജുഷം — ദേവൈസ്സേവിതം.
 തിരശ്വാ വി പ്രഥതാം — തിരശ്വീനഃ, തിര്യഗഞ്ചനമിദം,
 ബഹിർവ്വിസ്തൃതം വേതു
 ഭീഷം ദ്രാഘമാ — ആയതം ദ്രാഘിദ്വാതുകതം വേതു
 അസ്മേ സുരഭി ഭൂത — അസുഭീയം ബഹ്നി: സോമാഭി
 ഹവിർന്നിയാനേന സുഗന്ധം
 വേതു

ഹേ ദേവ, അഹേളതാ
 മനസാ — ദ്യേതമാന, അക്രൂധ്യതാ
 ഭാവേന

ഉഗതഃ ഇന്ദ്ര-ജ്യേഷാൻ — ഹവിഃഷി കാമയമാനാനിന്ദ്ര
 പ്രധാനാൻ
 ദേവാൻ യക്ഷി — യജ, പുജയ

അതും.-അല്ലയോ ബഹിഷ്ണുന അഗ്നേ, ദേവന്മാരാൽ കൈക്കൊള്ളപ്പെട്ട ഈ ദേ, വിലങ്ങനെ വിസ്തൃതമാവട്ടേ നീളമുള്ള അത് വളരെ നീളമുള്ളതാവട്ടേ സോമം മുതലായ ഹവിസ്സുകൾ വച്ച് ഞങ്ങളുടെ ദേ സുഗന്ധമുറുതാവട്ടേ അല്ലയോ ദേവ, ക്രോധിജ്ഞാത്ത മനസ്സോടുകൂടി ഹവിസ്സുകളിഷ്ടപ്പെടുന്നവരും ഇന്ദ്രനാകുന്ന നായകനോടുകൂടിയവരുമായ ദേവന്മാരെ യജിച്ചാലും.

5 ട്രിവോവാസാനസ്പൃശതാവരീയഃ

പൃഥിവ്യാവാമാത്രയാവിശ്രയധഃ

ഉഗതീർഭാരോമഹിനാമഹൽഭി

ദേവം.രഥം.രഥയുദ്ധാരയധഃ

വ 21

ദേവീർഭാരഃ

അന്വയം -

ഹേ ഭാരഃ	— ഏതന്നാമികാദേവ്യഃ, യുദ്ധം
ഭീവഃ വാ സാന	— ദീപശ്ച സമുച്ഛിതം. — (വാശബ്ദശ്ചാത്മേ)
വരീയഃ സ്പൃശത	— ഉത്തരം സ്ഥാനം സ്പൃശത, ഉന്നതാ ഭവത
പൃഥിവ്യാ മാത്രയാ വാ	— യാപതീ മാത്രാസ്തി താവത്യാ വാ
വി ശ്രയധഃ.	— വിസ്തൃതാ ഭവത
ഉഗതീഃ രഥ-യഃ	— ദേവാൻ കാമയമാനായുധം. രഥകാമാസ്സത്യഃ
മഹിനാ മഹൽ-ഭിഃ	— മഹിന്മാ ദേവൈരധിഷ്ഠിതം, അത ഏവ
ദേവം.രഥം.ധാരയധഃ.	— ദ്യോതമാനം രഥണസാധനം. ധാരയത

അതും.-അല്ലയോ ഉമാന്തരം എന്ന ദേവികളേ, നിങ്ങൾ ദ്യോവിനെക്കാൾ ഉന്നതവും വിസ്തൃതവുമായ സ്ഥാനത്തെ സ്വീകരിച്ചു, അന്യന്നതകളാലും അല്ലെങ്കിൽ ഭൂമികളെപ്പോലെയോ അത്ര വിസ്തൃതകളാലും ദേവന്മാരെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന

നിങ്ങൾ തേർ ഇഷ്ടപ്പെട്ടവരായി, സ്വന്തം മഹത്വം കൊണ്ടു
 ഭേദമാക്കിരിക്കുന്ന, അതുകൊണ്ടുതന്നെ പ്രകാശമാനമായ,
 സുഖസാധനമായ തേർ പുകക.

6 ദേവിദിവോദ്ദഹിതരാസുശീലേ

ഉഷാസാനകതാസദതാനിയോനൌ

ആവാന്ദേവാസഉഗതിഉഗത

ഉരൌസീദന്തുസുഭേഗേഉപസ്ഥേ

ഉഷാസാനകതാ

അമ്പയ്ക്കു

ദേവി ദിവ: ദഹിതരാ — ദ്യോതമാനേ ദൃലോകസ്യ
 ദഹിതരൌ

സു-ശീലേ; ഉഷസാനകതാ — ശോഭനരൂപേ, ഉഷശ്ചുനകതാ,
 അഹോരാത്രൌ

യോനൌ നി സദതാം — യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനേ നിഷ്ഠിതാം
 ഹേ ഉഗതി, സ്വ-ഭേദ, ഉഗതൌ, കാരയമാനേ, ശോഭന
 യനേ ദേവൌ

വാ. ഉരൌ ഉപ-സ്ഥേ — യുപയോർവ്വിസ്തീണ്ണേ സമീപ
 സ്ഥേ സ്ഥാനേ

ഉഗത: ദേവാസ: — ഹവിംഷി കാരയമാനാ ദേവാ:
 ആ സീദന്തു — ഉപവിശന്തു

അർത്ഥം-പ്രകാശവതികളും സ്വസ്ഥപത്രികളും ശോഭനരൂപക
 ത്വമായ് പകലിരവുകൾ (അവയുടെ അധിദേവ്തകൾ) യജ്ഞ
 സ്ഥാനത്തിരിയ്ക്കട്ടെ. സന്ധികളകാകളും ശോഭനയനകളായ
 ദേവിമാരേ, നിങ്ങളുടെ വിസ്തീണ്ണവും സമീപസ്ഥവുമായ സ്ഥാ
 നത്തിൽ ഹവിസ്സുകളിച്ഛിക്കുന്ന ദേവന്മാർ വന്നിരിക്കട്ടേ.

7 ഉർധ്വോഗ്രാവാബ്ജഹണിസ്തമിഭഃ
 പ്രിയാധാമാന്യഭിരേതപസ്ഥം
 പുരോഹിതാവൃതപിജായജേണതസ്മിൻ
 വിദിഷ്വരാഭ്രവിണമായജേമാം.

ദൈവൈശ്വര്യം ഹോതാരൗ

അന്വയം -

(ഹേ ദൈവൈശ്വര്യം ഹോതാരൗ, സോമാഭിഷ്വരായ)
 ഗ്രാവാ (യദാ) ഉർധ്വഃ — ഉന്നതോ വേതി
 (യദാപ) ബ്ജഹന് അഗ്നിഃ
 സം-ഇമഃ — ഹവിഷ്വിസ്തമ്യഗ് ദീപ്തോവേതി
 (തഥാ) പ്രിയാ — ദേവാനാം പ്രിയ്യാണി,
 സോമാദി ഹവിഷ് പ്രഭാണേ
 പ്രിണയിതൃണി
 ധാമാനി — ഹവിഷാം ധാരകാണി
 പാത്രാണി
 അഭിരേഃ ഉപ സ്ഥം — പൃഥിവ്യാ യജ്ഞസഭനേ യദാ
 സാഭിതാനി
 (തദാനിം) പ്രതപിജാ
 പുരുഹിതൗ — പ്രതപിജൗ, ദൈവൈശ്വര്യ
 ഹോതാരൗ
 വിദിഷ്വരാ — വിദിഷ്വരൈശ്ച വാ.
 അസ്മിൻ യജേണ
 ഭ്രവിണഃ — ധനം.
 അ യജേമാം — അസൃഷ്ടമാഭിമുഖ്യേന പ്രയച്ഛതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദൈവന്മാരായ ഹോതാക്കളേ സോമ സംസ്കരണത്തിനുള്ള പിടിക്കുളയരുമ്പോൾ, മഹാനായ അഗ്നി ഹവിസ്സുകളാൽ കാളിക്കത്തുമ്പോൾ, ദേവന്മാർക്കു പ്രിയങ്ങളായ സോമാദി ഹവിസ്സുകളുടെ പാത്രങ്ങൾ ഭൂമിയിലേക്ക് യജ്ഞ സ്ഥാനത്തിൽ നിറത്തിപ്പെടുമ്പോൾ പ്രതപിക്കുകയും ദേവ സംബന്ധികളായ ഹോതാക്കളും ഹോവിദ്യാന്മാരായ നിങ്ങൾ ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഞങ്ങൾക്കു ധനം തന്നരുളിയാലും.

8 തിസ്രോദേവീർബ്രഹ്മിരീഭംവരീയ്

ആസീദതചക്രമാവസ്യോനം

മനഷ്വദ്യുജ്ഞംസുധിതാഹവീഃ

ഖിളോദേവീഘൃതപദീജ്ഞത

സരസ്വതീഭാരത്യഃ

അന്വയം:-

ഹേ തിസ്രഃ ദേവീഃ,	— ഇളാസരസ്വതീ ഭാരത്യഃ
വരിയഃ ഇഭം ബഹിഃ	— ഉതതരം ഭോക്തരം
ആ സീദത	— ആഗത്യതസ്മിൻ നിഷീദത
വഃ സ്യോനം ചക്രമാ	— യുഷ്മഭേമം വിസ്തീണ്ണമീഭം വയം കൃതവന്തഃ
ഇളാ, ദേവീ, ഘൃതപദീ	— ഇളാനാമികാ, ദ്യോതമാനാ സര സ്വതീ, ദീപ്തപാദോപേതാ ഭാരതീ ച
മനഷ്വൽ	— മനോരൂഢേണ യഥാ ഹവീഷ്യ സേവന്ത, തദ്വദസ്മദീയം
യജ്ഞം സുധിതാ	
ഹവീഷി	— സുഷുനിഹിതാനി ഹവീഷി ച
ജ്ഞത	— സേവന്താം

അർത്ഥം:-അല്പയോ ഇളാസരസ്വതീഭാരതികളായ ദേവിമാരേ, മികച്ച ഈ ദർബിരിപ്പിൽ വന്നിരുന്നാലും നിങ്ങൾക്കവേണ്ടി ഇതു ഞങ്ങളുണ്ടാക്കിയതാണ് ഇളയും പ്രകാശവതിയായ സരസ്വതിയും തിളങ്ങുന്ന കാലോത്ത ഭാരതിയും മനുവിന്റെ യജ്ഞത്തിൽ ഹവിസ്സുകൾ സ്വീകരിച്ചതുപോലെ നമ്മുടെ യജ്ഞത്തെയും, വേണ്ടുവണ്ണം നിരന്തരീയ ഹവിസ്സുകളെയും കൈക്കൊള്ളട്ടേ

9 ദേവതാഷ്ടരൂപാത്മാത്മാന
 ഡ്യഭാസ്ഗിരസാമഭവസ്സചാഭ്യഃ
 സദേവാനാംപാഥമപ്രവിഭാ
 നശൻയക്ഷിഭൂവിണോദസ്സൗതഃ

ത്വഷാ

അന്വയം -

ഹേ ദേവ, ത്വഷഃ,	— ഏതന്നാമക, ത്വഷഃ
യൽ ചാത്മാത്മാ ആനട്	— ഹവിഭിസ്സപം യൽ
	കല്യാണരൂപം പ്രാപ്തവാനസി
യൽ (പ) ത്വഷഃ	
അത്ഗിരസാം	— അസ്മാകം
സചാ ഭ്യഃ അഭവഃ ഹ	— സഹദാവി, സഹായോഃവഃ ലഭ
ഹേ ഭൂവിണഃഭ്യഃ,	— ധനുസ്യാതഃ
സുരതഃ സഃ	— സുധനസ്സതഃ
ഉശൻ പ്ര വിഭാൻ	— ഹവിഃഷി കാമയമാനഃ,
	അസ്യേമേസ്യേമിതി പ്രജാനൻ
ദേവാനാം പാഥഃ	
ഉപ യക്ഷി	— മതേജോസം പ്രയച്ഛ

അതഃ. അല്ലയോ ദേവനായ ത്വഷാവേ, അവിടുന്ന് ഹവിസ്സുകളെക്കൊണ്ട് യാതൊരു മംഗളരൂപം പുകിയോ, യാതൊരു കാരണത്താൽ അത്ഗിരസന്മാരായ ഞങ്ങൾക്ക് സഹായനായിത്തന്നെ ചേർച്ചയോ, അല്ലയോ ധനുഭാതാവേ, ഉത്തമധനമൊന്നു അവിടുന്ന് ഹവിസ്സുകൾ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനും ഇതിന്നഭവന്ത്, അതിന്നഭവന്ത് എന്നറിയുന്നവനുമായി ദേവന്മാർക്കു ഹവിരെന്നും വിരരെന്നും ചെല്ലാലും.

10 വനസ്സതേരശനയാനിയായം

ഭോനാംപാഥഉപവക്ഷിവിഭാൻ

സ്വഭാതിഭേവേകൃണവശവീ

ഹൃവതാത്യാവാപൃഥിവീഹവിമേ

വനസ്സതി:

അനപയം:-

ഹേ വനസ്സതേ,
വിഭാൻ രശനയാ
നി-യായ

ഭേവാനാം പാഥം ഉപ
വക്ഷി

(തത്ത്വം) ഭേവേ സ്വഭാതി
(തത്ത്വം) ഹവിഷ്വി
കൃണവശ്

ഭോവാപൃഥിവീ മേ ഹവിഷ്
അവതാം

— വനസ്സതിവികാരയുപ,

— ജാനാനസ്ത്വം രജാ ബധാ

— ഇന്ദ്രാദീനാമന്നമുപവഹ,
പ്രാപയ

— ഹവിഷ് പ്രാപണേന സ്വഭയതു

— അസ്മാഭിർത്താനി ഭേവാനാം
കരോതു

— ഭോവാപൃഥിവ്യൗ മഭീയം,
ഭേവവിഷ്യാഹ്വാനം രക്ഷതാം

വർണം-മരംകൊണ്ടുള്ള യുഗമേ, അറിവുററ അവിടുന്ന് കയർകൊണ്ടു കെട്ടി ഇന്ദ്രാദീഭേവന്മാർക്കു ഹവിരുന്നമെത്തിയ്ക്കുക. എത്തിയാൽ (അതാതു) ഭേവൻ ഹവിസ്സു സ്വഭിജ്ഞു. ഞങ്ങളാൽ നൽകപ്പെട്ട ഹവിസ്സുകൾ ഭേവന്മാർക്കൊക്കട്ടെ. ഭോവാപൃഥിവീകൾ എന്റെ ഭേവവിഷ്യാമായ വിളിയെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

11 ആഗേവഹവർണ്ണമിഷ്ടയേന

ഇന്ദ്രാദീവോചതോഅന്തരീക്ഷാൻ

സീദന്തബഹിർവ്വിശ്വആയജത്രാ

സ്വാഹാഭോഅതൃതാമാദയന്താം

സ്വാഹാകൃത്യം

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ, നഃ ഇഷ്ടയേ	— തപാസ്സാകം യാഗായ
ഇന്ദ്രം, വരണം മരുതഃ	— താൻ ദേവാൻ
ദിവഃ അന്തരീക്ഷാൽ	
ആ വഹ	— ദൃലോകാദന്തരീക്ഷാച്ച പ്രാപയ
യജത്രാഃ വിശ്വേ ദേവാഃ	— യഷ്ടവ്യാസ്തേ സർവ്വേദേവാഃ
ബഹിഃ ആ സീദന്തു	— തത്രാസന്നാ ഭവന്തു
(തതഃ) ആതുതാഃ	— മരണധമ്മരഹിതാഃ ദേവാഃ
സ്വാഹാ മാദയന്താം	— സ്വാഹാകാരണേദന്തൈർഹവിഭി മാദയന്തു

അർത്ഥം.-അല്ലഹോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ യാഗത്തിന് ഇന്ദ്രനെയും വരണനെയും മരുത്തുകളെയും ദ്യോവിൽനിന്നു മന്തരീക്ഷത്തിൽനിന്നുമാനയിച്ചാലും യഷ്ടവ്യന്മാരായ ആ ഏല്ലാ ദേവന്മാരും ദർവീരിയിൽ വന്നിരിയ്ക്കട്ടേ പിന്നെ, അമരന്മാരായ ദേവന്മാർ സ്വാഹാശബ്ദത്തോടു കൂടി നൽകപ്പെട്ട ഹവിസ്സുകൾക്കൊണ് ഹവികളേ

വഴം.-23-24 — ആങ്ഗിരസോ ബൃഹസ്പതിഃ ഭൃഷിഃ, ജഗതീത്രിഷ്ടഭേച്ഛന്സി, പരബ്രഹ്മജ്ഞാനന്ദേവതാ

- 1 ബൃഹസ്പതേപ്രഥമംവാചോഅഗ്രം
യൽപ്രൈതനാമധേയന്ധാനാഃ
യദേഷാംശ്രേഷ്ഠംയദാപ്രമാസിത്
പ്രേണാതദേഷാനിഹിതംഗുഹാവിഃ

അന്വയം -

(അനേനസുകേതാ ഭൃഷിഃ വിദിതവേദാത്മാൻ ബാലാൻ ഭൃഷ്യാ, സുധാനസ്സാത്മാനം സംബോധ്യമാ)

ഹേ ബൃഹസ്പതേ — അന്തരാത്മൻ
പ്രഥമം — ഉൽപത്യന്തരം ഇതരവാഗ്മുച്ഛാർ
ണാൽ പ്രാഗേവ

- നാമധേയം ദധാനാഃ — നാമപദാത്ഥേഷു നിദയാനാഃ
 ബാലാഃ
 യൽപ്ര ഏതഃ — പ്രേരിതവന്തഃ
 (തൽ) വാചഃ അഗ്രം — പ്രഥമം വേതി,
 തത്താതേത്യാദികം വാക്യം
 പൂർവ്വമഭിധായപശ്ചാദന്യോവാ,
 ചോവദീഷ്യന്തി, തസ്യാൽ
 വാചോഗ്രം.
 (ഇദാനിം) ഏഷാം ശ്രേഷ്ഠം
 യൽ അരിപ്രം ആസീൽ — പ്രശസ്യതമം യൽ പാപരഹിതം
 വേദാത്മജ്ഞാനം ബഭ്രുവ
 ഏഷാം യൽ ഗുഹാ
 നിഹിതം — യൽജ്ഞാനം ഗോപ്യം
 തൽ പ്രേണാ ആവിഃ — പ്രേമ്ണാ ആവിർവതി

അർത്ഥം:- (ഈ സൂക്തത്തിൽ ഋഷി വേദാത്മം പഠിച്ച കൃതികളെക്കണ്ടു് അതുതൃപ്തപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് തന്നെത്താൻ പറയുകയാണു്.) അല്ലയോ ബൃഹസ്പതേ, പിറന്നു്, ആദ്യം, മറ്റു വാക്കുകളുച്ചരിയ്ക്കാറാകും മുമ്പു് പദാത്മങ്ങൾക്കു് ഓരോ പേർ കല്പിക്കുന്ന ബാലന്മാർ യാതൊന്നുചരിയ്ക്കാൻ പ്രേരിതരാകുന്നുവോ, അതാണു് വാക്കുകളുടെ ആദിമരൂപം. (തത, താത മുതലായ ശബ്ദങ്ങൾ മുമ്പു പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടാണല്ലോ പിന്നീടു മറ്റു വാക്കുകൾ കൃതികൾ പറയുന്നതു്.) ഇപ്പോൾ ഇവക്കു് പ്രശസ്തവും അപ്രമാദവുമായ യാതൊരു വേദാത്മജ്ഞാനമാണോ ഉണ്ടായതു്, ഇവരുടെ ആ ജ്ഞാനം നിഗൂഢസ്ഥലത്തു മറഞ്ഞുകിടക്കുകയായിരുന്നു, മങ്ങിക്കിടക്കുകയായിരുന്നു. സരസ്വതീപ്രേമത്താൽ (വേദാദ്യോ സക്കാലത്തു്) അവർക്കു് സ്വയം പ്രകാശപ്പെടുകയാണുണ്ടായതു്. (ഇവിടെ പൂർവ്വജയത്തിന്റെ ഒരു ചെറിയ സൂചന ഉണ്ടു്.)

2 സകത്വമിവതിതജനാപുനന്തോ

യത്രധീരാമൻസാവാചമക്രത

അത്രാസഖായസ്സഖ്യാനിജാനതേ

ഭദ്രൈഃ ലക്ഷ്മീനിഹിതായിവാചി

അന്വയം -

തിതളനാ സകരം-ഇവ	— സ്മർപ്പണസകരം യഥാ പുനാതി തഥാ പ്രകൃതിതഃ പ്രത്യയതത്ത്വശബ്ദാൻ ഉൽപന്നതഃ
ധീരാഃ	— ധീമന്തഃ, വിദ്വാഃസഃ
യത്ര മനസാ	— യസ്മിൻകാലേ, വിദ്വാൻ സംഘോ വ പ്രജ്ഞായുക്തേന മനസാ
പുനന്തഃ വാചം അക്രത	— കർവ്വന്തി
അത്ര സഖായഃ	— തത്രകാലേ സമാനഖ്യാനാഃ, ശാസ്ത്രജ്ഞാഃ
സഖ്യാനി ജാനതേ	— തേഷു വോനി ജ്ഞാനാനി ജാനന്തി
ഏഷാം വാചി	
ഓദ്രാ ലക്ഷ്മീഃ	— കല്യാണീശ്രീഃ
അധി നി-ഹിതാ	— അധിഷ്ഠാത്രി ഭവതി

അർത്ഥം.-ചേറുന്ന മുറത്താൽ ധാന്യത്തെയെന്നപോലെ വാ
ക്കുകളെ സംസ്കരിച്ച ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന വിദ്വാന്മാർ യാതൊരു
കാലത്തും, അല്ലെങ്കിൽ വിദ്വാൻ സഭയിൽ, പ്രജ്ഞായുക്തരായ
മനസ്സാടുകൂടി ശുദ്ധീകരിക്കാക്കളായി, വാക്കുചേർക്കുന്നവോ, ആ
കാലത്തിൽ അല്ലെങ്കിൽ സഭയിൽ, സമാനജ്ഞാനന്മാർ അപ
രിൽ സഖ്യമറിയുന്നു, കണ്ടെത്തുന്നു അപരരെ വാക്കിൽ മംഗള
കാരിണിയായ ലക്ഷ്മി സന്നിഹിതയായി ചേർക്കുന്നു

3 യജ്ഞേവാചപദവീര്യമായ
നാമനാചിന്തനശ്ചിഷ്ടപ്രവിഷ്യാം
നാമോത്യാവ്യധേപുരുതാ
താംസപുരോത്താദിസന്നവന്നേ

അന്വയം:—

വാച: പദ-വീയം	— മാഗ്ഗം
യജ്ഞേന ആയൻ	— പ്രാപ്തവന്ത:
ഋഷിഷു പ്ര-വിഷാം	— അതീന്ദ്രിയാത്മഭിഷു പ്രവിഷാം
താം (വാചം) അനു അവിന്ദൻ	— അലന്തേ
(അനന്തരം) താം ആ-ഭൃത്യ—	താം വാചമാഹൃത്യ
പുരു-ത്രാ വി അഭ്യു:	— ബഹുഷു, ദേശേഷു വ്യകാങ്ഗ്:
സപ്ത രേഭാ:	— പക്ഷിരൂപാണി, ഗായത്ര്യാദിനി സപ്തച്ഛന്ദാസി
താം അഭി സം നവന്തേ	— അഭിതസ്സംഗച്ഛന്തേ

അർത്ഥം:—വാക്കിന്റെ ഉൽകൃഷ്ടമായ മാഗ്ഗത്തെ യജ്ഞംകൊണ്ടു്, സൽകർമ്മാനുഷ്ഠാനംകൊണ്ടു്, പ്രാപിച്ചവരും അതീന്ദ്രിയാത്മഭിഷികളുമായ മഹർഷിമാരുടെ വിശുദ്ധ ബുദ്ധിയിൽ പ്രവേശിച്ച ആ വാക്കിനെ ആഹരിച്ചു് ബഹുദേശങ്ങളിലവർ വ്യകഷിച്ചു, വിതറി ആ വാക്കിനെ പക്ഷിരൂപകളായ ഗായത്രി തൊട്ട ഏഴു ചരന്ദസ്സുകൾ ഏന്ധാദം ചെന്നു പുകന്നു.

- 4 ഉതത്പഃപശ്യന്നഭർവാച
 ഉതത്പശ്യന്നപന്നശ്നോത്യേനാം
 ഉതോത്പന്നൈസ്തത്പഃപ്രവിൻത്യേ
 ഉതോത്പപത്യഉഗതീസുവാസാ:

അന്വയം:—

ത്വ: പശ്യൻ	— ഏക: മനസാപര്യായോചയൻ
ഉത വാചം ന ഭർശ	— അപിച ഭർശനാഫലാഭാവാൽ ന പശ്യതി
ത്വ: ശ്രണൻ ഉത ഏനാം ന ശ്രണോതി	— ഏകശ്രണപന്നപി ശ്രവണഫലാ ഭാവാൽ വാചം ന ശ്രണോതി

തപസ്യേ ഉതോ	— ഏകസ്യേ അപിച
ഉശതീ സു-വാസാഃ	— സംഭോഗം കാമയമാനാ, ശോഭനവസനാ
ജായാ-ഇവ പത്യേ	— ഭാര്യാ ഭർതൃത ഇവ
തന്വം വി സസ്രേ	— ആത്മീയം ശരീരം വിവൃണതേ, ആത്മാനം പ്രകാശയതി, സ്വയം വാഗ്വിവീധം ഗമയതി

അർത്ഥം-ഋഗ്വേദം മനസ്സുകൊണ്ട് പര്യായോചന ചെയ്തിട്ടും ശൗനഹിദ്ധാരാവാകൊണ്ട് വാക്കിനെ കാണുന്നില്ല, ഫലപ്രദമായിക്കൊണ്ടുന്നില്ല അതായത് അപകട വാക്കു് അത്ഥപുഷ്പമായി കട്ടിന്നില്ല മറ്റൊരുവൻ കേട്ടിട്ടും വാക്കിനെ ഫലപ്രദമായി കേൾക്കുന്നില്ല വേറെ തെവന്നാകട്ടേ, മുമ്പിൽ വാക്കു്, സംഭോഗകാമയായി സമസ്യഭൂതിയായ ഭാര്യ ഭർത്താവിനെ നപോലെ, തന്റെ ആത്മീയശരീരം, അത്ഥപുഷ്പമായ ശരീരം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന ജ്ഞാനിയുടെ മുമ്പിൽ മാത്രം വാഗ്ഭേവി സ്വയം പ്രത്യക്ഷപ്പെടുന്നു

5 ഉതത്വം സഖ്യേ സ്ഥിരപീതമാഹു

നൈനം ഹി നവന്ത്യപി വാജീനേഷു

അധേന്വാചരതിമായയൈഷ

വാചം ശുശ്രൂവാ അഫലാപുഷ്പാ.

വ 23

അന്വയം -

തപം ഉത സഖ്യേ	— ഏകമപി വിദ്യഷാം സംസദി
സ്ഥിരപീതം ആഹുഃ	— സ്ഥിരപ്രാപ്തിം, ജ്ഞാന വേദാത്മം വർത്തി
ഏനം വാജീനേഷു	— വിജ്ഞാനാത്മം പുരുഷം വാക് ഇനാ, ഈശ്വരായേഷാം, ജ്ഞേയേഷാത്മേഷു

- ന അപി ഹിമ്പന്തി — നബഹിഷ്ഠർവൃന്തി, തം പുര
സ്കൃത്യ സർവ്വേ വേദാത്ഥം
വിചാരയന്തി
- എഷഃ അധേന്വദാ നായായാ — അവിജ്ഞാതാത്ഥഃ ധേനുത്വ
വർജ്ജിതയാ വാക്കിപ്രതിരൂപയാ
അഭോഗ്യൂയാഭാന്ത്യാ
- അഫലം അപുഷ്പം — കർമ്മാദി വിഷയജ്ഞാന
വർജ്ജിതം
- വാചം ശുശ്രൂ-വാൻ
ചരതി — വാചമാകണ്ഠയൻ ഇതസ്സതഃ
ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-വിദ്വാൻസദസ്സിൽ പലരിൽ ഒരാളെ മാത്രം വേദാ
ത്ഥമറിയുന്നവനായി പറയുന്നു, കാണുന്നു. വാക്കിനെ ഈശ്വരി
യായി കരുതുന്ന വിജ്ഞാതാത്ഥം ഇടയിൽ അവൻ ബഹിഷ്ഠരി
ക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടില്ല. അവനെ മുൻനിർത്തി വേദാത്ഥവിചാരം നടത്ത
പ്പെടുന്നു. ഇതവൻ പശുഭാഗതികൊണ്ട് മച്ഛിപ്പയ്യിനെ പോറ്റുന്ന
പോലെ കാര്യം പൂർവ്വമില്ലാത്ത ജ്ഞാനവർജ്ജിതമായ വാക്കിനെ
ചൊല്ലി അലയുന്നു. (ഫലപുഷ്പങ്ങളില്ലാത്ത വാക്കു, ജ്ഞാനം
എന്നതിന്നു് അനുഷ്ഠാനവിഷയത്തിൽ, ചെല്ലാത്ത വ്യക്തമായ
ജ്ഞാനം എന്നുകൂടി അർത്ഥമാക്കാം.)

6 യസ്തിത്യാജസചിവിദംസഖായ

നതസ്യവാച്യപിഭാഗോഅസ്തി

യദീംശുണോത്യലകംശുണോതി

നഹിപ്രവേശസകൃതസ്യപനമാം

അനവധം:-

യഃ സചി-വിദം

സഖായം

— അധ്യേതാവേദസ്യ സഖാ,

അധ്യേതൃണാം ബോധനേന

സഖീഭൂതം വേദം യഃ പമാൻ

- അതു തപഃ വേദ്യാഭിഃ — ഏകം അവിജ്ഞാതാത്മം,
വേദിതവ്യാഭിഃ
(വിദ്യാഭിഃ പ്രവൃത്താഭിർവ്യാ)
വി ജഗ്മുഃ അഹ — വിശേഷേണ പരിത്യജന്തിനമം
ഓഹ-ബ്രഹ്മാണഃ — ഉപഹൃതാനം ബ്രഹ്മ, വിദ്യാശ്രുതി
മതിലക്ഷണം യേഷാംതേ
തപേ വി ചരന്തി ഉ — ഏകേന്ദ്രമാകാമം സഞ്ചരന്തിഹി

അതമം-സമാനജ്ഞാനന്മാരായ ബ്രാഹ്മണർ ഏദയത്തി
ചുറ്റുവരുന്നതിൽ വേദാർത്ഥങ്ങളോടെപ്പോലും ചേരുന്നവോ,
അപ്പോൾ വിദ്യാർത്ഥസമസ്തിൽ അവർ വേദാർത്ഥമറിയാത്തവനെ
പരിത്യജിക്കുന്നു വിദ്യാശ്രുതി മതിപ്രഭാവന്മാരാകട്ടെ, ഇഷ്ടം
പോലെ സഞ്ചരിക്കുന്നു വേദാർത്ഥചിന്തകളുടെ വിവിധ മാർഗ്ഗ
ങ്ങളിൽ യഥാകാമം ചരിക്കുന്ന, തീച്ച

9 ഇമേയേനാർവ്വാങ്നപരചരന്തി
നബ്രാഹ്മണാസോനസുതേകരാസഃ
തഃപ്രതേവാചഭിപദ്യപാപയാ
സിരീസ്തത്രതന്വതേഅപ്രജ്ഞയഃ

അന്വയം -

- ഇമേ യേ — അവിദിത വേദാർത്ഥാഃ
അർവ്വാക് ന ചരന്തി — അസ്മിൻലോകേ
ബ്രാഹ്മണൈസ്സഹ ന ചരന്തി
പരഃ ന (ചരന്തി) — പരസ്താദ്ദൈവസ്സഹ ന ചരന്തി
ബ്രാഹ്മണാസഃ ന — മേധാവിനോ ന വേന്തി
സുതേകരാസഃ ന — സുതസോമാ ജ്ഞാപിജോ ന
അപ്ര-ജ്ഞയഃ തേ ഏതേ — അവിദ്യാംസന്യേ മനുഷ്യാഃ
വാചം അഭി-പദ്യ — ലൈകികീംവാചം പ്രാപ്യ
പാപയാ — പാപകാരിണ്യാ വാചാമുക്താഃ
സിരീഃ തത്രം തന്വതേ — സിരിണോഭൂത്വാ കൃഷികമ്മ
കർവ്വന്തി

അർത്ഥം.-വേദാർത്ഥജ്ഞാനമില്ലാത്തവരേവരോ അവർ ഈ ലോകത്തിൽ ബ്രാഹ്മണരുടെ, പണ്ഡിതന്മാരുടെ, സജ്ജനങ്ങളുടെ കൂടെ ചരിക്കുന്നില്ല. പരലോകത്തിൽ ദേവന്മാരോടൊപ്പം ചരിക്കുന്നില്ല. അവർ ബ്രാഹ്മണരാകുന്നില്ല. സംസ്കരിച്ച സോമത്തോടു കൂടിയ ഗൃതപിക്കേളാകുന്നില്ല. (മുന്ധന്മാരായ) അവർ ലൌകികിയായ വാക്കിനെ മാത്രം പ്രാപിച്ചു പാപവാക്കുകളായി, കലപ്പയേന്തി കൃഷികർമ്മം ചെയ്യുന്നു. (കൃഷികർമ്മത്തിന് നിന്ദിത ഉണ്ടായിട്ടല്ല അതു പണ്ഡിത ജീവിതത്തിൽ നിന്ന് ഭിന്നമാണ് എന്നുമാത്രം കാണിക്കുന്നു. 'കൃഷിമിൽ കൃഷ്ണസ്വ വിത്തേരമസ്വ ബഹുമന്യമാനഃ' എന്ന് 7-8-5 ൽ ഉള്ള വാക്യം ഇവിടെ സ്മരണീയമാണ്.)

10 സർവ്വേനന്ദനീയശസാഗതേന

സഭാസാഹേനസഖ്യാസഖായഃ
കിലബീഷസ്പൃൽപിതൃഷണിഹ്യേഷാ
മരംഹിതോഭേതിവാജിനായ

അന്വയം:-

സഖായഃ സർവ്വേ	— സമാനഖ്യാനാസ്സർവ്വേസഭ്യാഃ, മനുഷ്യാഃ
സഭാ-സഹേന	— സഭാം സോഽധ്യം ശക്തവതാ
സഖ്യാ	— ഗൃതപിജാം സഖിഭൂതേന
ആ-ഗതേന യശസാ	— യജ്ഞം പ്രത്യുഗതേന യശസ്വിനാ സോമേന ഹേതുനാ
നന്ദനീ ഹി	— ഹൃഷ്ടാഭേന്ത്യേവ
(സ ഏവ) ഏഷാം	
കിലബീഷ-സ്പൃൽ	— ജനാനാം പാപത്രയസ്യ ശത്ത്രോർബ്രാധകഃ ഭവതി
പിതൃ-സന്ദിഃ ഭവതി	— യജമാനഃ അന്നഭക്ഷിണാഭാതാഭവതി
(കിഞ്ച) ഹിതഃ	— പാത്രേഷു നിഹിതസ്തോമഃ
വാജിനായ അരം	— ഇന്ദ്രിയാണാം വീര്യായാലം, പര്യുഷോഭവതി

അർത്ഥം.-സഭയെ നേരിട്ടവൻ ശക്തിയോടു കൂടിയ പ്രതി
 ക്ഷേപം സഖീഭൂതനായി, ഓരോ യജ്ഞത്തിനുമെന്തെന്ന പേർ
 കേട്ട സോമൻ കാരണമായി, സമാനജ്ഞാനന്മാരായ ഏല്പാ
 സഭ്യജനങ്ങളും സന്തോഷിജ്ഞ സോമൻ തന്നെ ഈ ജനങ്ങളു
 ടെ മനോവാക്കമ്മപാപത്രയമാകുന്ന ശത്രുവിനെ ബാധിക്കുന്ന
 വനായി ഒടുക്കുന്നവനായി ഭവിക്കുന്നു അവിടുന്ന് വക്ഷ് അന്ന
 ഭക്ഷിണാദാതാവായി ഭവിക്കുന്നു പിന്നെ പാത്രങ്ങളിൽ വെ
 ജ്ജപ്പെട്ട് ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ വീര്യത്തിന്നു പരയാപ്പനായി ഭവിക്കുന്നു.

11 പ്രചോത്സാഹോഷമാന്യോപുഷ്പാൻ

ഗായത്രീസ്തോഗായതിശക്വരീഷ്യ

ബ്രഹ്മാത്മാവദതിജാതവിദ്യാം

യജ്ഞസ്യമാത്രാംവിമിമിതഉത്വഃ

വ 24

അന്വയം.-

ത്വഃ പ്രചാം പോഷം	— ഏകഃ, ഹോതാ യഥാവിധി
കർമ്മണിപ്രയോഗം.
പുഷ്പാൻ ആന്യോ	— ബഹുവിദ്യാ പുഷ്പൻവത്തതേ
ത്വഃ ശക്വരീഷ്യ ഗായത്രീ	— ഏകഃ, ഉൽഗാതാ സാമഗായതി
ത്വഃ ബ്രഹ്മാ ജാത-വിദ്യാം	
വദതി	— ഏകഃ ബ്രഹ്മാഭൂത്വാ
പ്രായശ്ചിത്താദിബോധികാം
വാചം വദതി
ത്വഃ യജ്ഞസ്യ മാത്രാം	— ഏകഃ, അധ്വര്യഃ, യജ്ഞശരീരം,
യജ്ഞോയയാനീയതേ താം.
വി മിമിതേ ഉ	— അത്യുത്ഥന്നിമിമിതേ

അർത്ഥം.-ഒരോ ഹോതാവ് പ്രക്ഷേപങ്ങളുടെ വിധിപ്രകാരമുള്ള
 പ്രയോഗത്തെ പുഷ്പപ്പെടുത്തുന്നു മറ്റൊരാൾ ഉൽഗാതാവ്,
 ശക്വരീകളായ മന്ത്രങ്ങളിൽ സാമത്തെ ഗാനം ചെയ്യുന്നു വേ
 റൊരാൾ, ബ്രഹ്മൻ, പ്രായശ്ചിത്താദിവിധികൾ പറയുന്നു അ
 ല്ലാതെയൊരാൾ, അധ്വര്യ, യജ്ഞശരീരത്തെ ശരിക്കു നിമി
 കുന്നു (ശക്വരീ പ്രഗോദസംഹിതയിൽപ്പെടാത്തതും ആരണ്യ
 കത്തിൽ പെട്ടതുമായ ഭാഗം.)

രണ്ടാം അദ്ധ്യായം സമാപ്തം.

അദ്ധ്യായപീഠിക

അദ്ധ്യായം-8-അദ്ധ്യായം-3

1-2. ദേവന്മാർ ദേവത. ഇതിൽ ദേവന്മാരുടെ ഉല്പത്തി വിവരിക്കുന്നു. കൂട്ടത്തിൽ വൃക്ഷങ്ങൾ, ഭൂമി എന്നിവയുടെയും. ജലമാണാദ്യസൃഷ്ടി എന്നും പറയുന്നു. 3-4-5 മതത്തുക്കൾ. ഇതിൽ സ്തുതി അധികവും ഇല്ലെന്നാണ്. 6-7 നദികൾ ദേവത. 8-9 സോമം ചതയ്ക്കുന്ന പിടിക്കല്ലുകൾ ദേവത. 10 മുതൽ 13 കൂടി മതത്തുക്കൾ. ഇതിൽ ആ ദേവന്മാരെ ദേവ്ഗിയായി വർണ്ണിക്കുന്നു. 14-15 അഗ്നി. അഗ്നിയുടെ വിവിധ മഹത്വങ്ങൾ പറയുന്നു. 16-17 വിശ്വകർമ്മാവ് ദേവത. ഇതിൽ ഭൂവനത്തിന്റെ ഇരുകൂമ്പായത്തെയും സർവ്വത്യാഗത്തിന്റെ മഹത്വവും ഉൽഘോഷിക്കുന്നു ആധ്യാത്മികമായി വളരെ അഗാധമായ അർത്ഥം ഈ സൂക്തത്തിലുണ്ട്. മൂന്നാംമന്ത്രം വിശേഷിച്ചും പരമേശ്വരന്റെ വിരാഡ്രൂപം വിവരിക്കുന്നു. ആ മന്ത്രം പൂജയ്ക്കു പയോഗിക്കപ്പെടുന്നു. 17ൽ നമ്മുടെ അജ്ഞാനത്തെ എടുത്തു കാട്ടുന്നു. 18-19 മന്യ ദേവത. മന്യ എന്നാൽ ക്രോധം. ഇവിടെ ധാർമികരോഷം, വിരത എന്നർത്ഥമെടുക്കണം. 19-ാം വർഗ്ഗത്തിൽ ഒട്ടവിലത്തെ രണ്ടു മന്ത്രങ്ങളിൽ, ആറിൽ ഒട്ടക്കത്തെ പാദവും 7-ഉം, വിവാഹസൂക്തത്തോടുകൂടി ചൊല്ലപ്പെടുന്നു. 20 മുതൽ 28 കൂടി പ്രസിദ്ധമായ വിവാഹസൂക്തം. സവിതാവിന്റെ മകളായ സുര്യയുടെ വിവാഹമാണ് വിഷയം. എന്നാൽ മനുഷ്യവിവാഹത്തെ പൊതുവെ ഈ സൂക്തം പലപാടും പ്രതിപാദിക്കുന്നു. 36-ാം മന്ത്രം പാണ്ഡിഗ്രഹണ മന്ത്രമാണ്. 46-വധുശിരസ്സിൽ അച്ഛൻ അനുഗ്രഹത്തോടുകൂടി നെയ്യ് വീഴ്ത്തുന്നതാണ്. മറ്റു ചില മന്ത്രങ്ങളും വിവാഹക്രിയയിൽ ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു.

വർഗ്ഗം:-1-2 ബൃഹസ്പതിഃ അഥവാ ഭക്ഷസ്യ ഭൂമിതാദിതിരൂഷിഃ, അനുഷ്ടുപ് മന്ദി, ദേവാ ദേവതാ.

1 ദേവാനാന്നവയംജാനാ

പ്രവോചാമവിപന്യയാ

ഉക്തംമേഷ്യശസ്യമാനേഷ്യ

യഃപശ്യാദന്തരേയസേ

അന്വയം:-

(അഭിതിക്രോക്ഷായണ്യനേന സുകേതേ യഥാഭിത്യാനജനയൽ, തൽബ്രവീതി. ബൃഹസ്പതിപക്ഷേ സ ഋഷിരഭിത്യേസ്സകാശാഭാഭിത്യോൽപത്തിപ്രകാരമാഹ)

യഃ ഉക്തേഷു

ശസ്യമാനേഷു

— യോ ദേവാനാംഗണഃ പൂർവ്വേ
യഗേ ഉൽപന്നോപി യാഗേ

ശസ്ത്രേഷ്വനുഷ്ഠിതേഷു

ഉൽ-തരേ യഗേ പശ്യാൽ — അനന്തരയഗേ വർത്തമാനം
സുവന്തം, സ്തോതാരം പശ്യതി

(തേഷാം) ദേവാനാം

ജാനാ

— ജനാനി

വയം ന വിപന്യയാ പ്ര

വോചാമ

— വിസൃഷ്ടയാവാചാഭ്യ പ്രകഥ
യാമ

അർത്ഥം:- (ഇവിടെ ഭാഷായണിയായ അഭിതി അഭിതി പുത്രന്മാരെപ്രകാരം ജനിച്ചു എന്നു പറയുന്നു ബൃഹസ്പതിപക്ഷത്തിൽ ആ ഋഷി അഭിതിയിങ്കൽ നിന്നു ദേവോൽപത്തി ക്രമം പറയുന്നു)

യാതൊരു ദേവസമൂഹം മുൻ യുഗങ്ങളിൽ പിറന്നവരെങ്കിലും യാഗത്തിൽ ശസ്ത്രങ്ങൾ ചൊല്ലപ്പെടവെ, വരാൻ പോകുന്ന യുഗത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന സ്തോതാവിനെയും കാണുന്നുവോ ആ ദേവന്മാരുടെ പിറവികളെ ഞാൻ ഇപ്പോൾ പ്രസൃഷ്ടമാവാക്കാൽ നന്നായിപ്പറയുന്നുണ്ടു്

2 ബ്രഹ്മണസ്പതിരേതാ

സങ്കമ്മാരഹവാധമൽ

ദേവാനാംപൂർവ്വേയ

ഗേസതസ്സഭായത

അന്വയം:—

- ബ്രഹ്മണം പതിഃ ഏതാ — അന്നസ്യ പതിരദിതിഃ
ഏതാനി, ദേവാനാം ജനാനി
കർമ്മാഭഃ—ഇവ — സയഥാഗ്നിഃ പ്രജാലനാത്ഥം
ഭസ്രയോപധമതി, ഏവം
സം അധമൽ — ഉദപാദയൽ
ദേവാനാം പൂർവ്വേ യഗേ — ആദിത്യസൃഷ്ടൗ
അസതഃ സൽ അജായത — നാമരൂപവർജിതത്വേന അസൽ
സമാനാൽ ബ്രഹ്മണസ്സകാശാൽ
നാമരൂപവിശിഷ്ടം ദേവാദികം
പ്രാദുരഭൂത്

അർത്ഥം:—അന്നത്തിന്നു പതിയായ (നാമയായ) അദിതി
ഈ ദേവന്മാരുടെ ജനനങ്ങളെ, കരുവാൻ തീകത്തിക്കാൻ ഉല
യാലെന്നപോലെ ഉത്ഭവിപ്പിച്ചുണ്ടാക്കി. ആദിത്യന്റെ സൃ
ഷ്ടി നടന്ന പഴയ യുഗത്തിൽ നാമരൂപങ്ങളില്ലാത്തതുകൊണ്ട്,
അസത്തെന്ന്പോലെയിരുന്ന ബ്രഹ്മണത്തിൽ നിന്ന്, നാമരൂപ
ങ്ങളോടുകൂടിയ ദേവാദികളുണ്ടായി. (സത്തുണ്ടായി.)

3 ദേവാനാം യഗേ പ്രഥ
മേ സതസ്സജായത
തദാ ശാ അനപജായന്ത
തദത്താനപദസ്സർ

അന്വയം:—

- ദേവാനാം പ്രഥമേ യഗേ — ആദിത്യസൃഷ്ടൗ
അസതഃ സൽ അജായത — നാമരൂപവർജിതത്വേന അസൽ
സമാനാൽ ബ്രഹ്മണസ്സകാശാൽ
നാമരൂപവിശിഷ്ടമേവാദികം
പ്രാദുരഭൂത്

തൽ അനു ആശാഃ
അജായത — പശ്ചാദ്വിശോഭായത
തൽ പരി ഉത്താന-പദഃ — തദേ ഉത്താനം, ഉർധ്വതാനം
പദ്യന്തേ ഇത്യുത്താനപദോ
വൃക്ഷാഃ പ്രാദുരഭവൻ

അർത്ഥം.-ആദിത്യന്റെ സൃഷ്ടി നടന്ന ആദ്യത്തെ ഭാഗത്തിൽ നാമരൂപങ്ങളില്ലാത്തതുകൊണ്ട് അസന്താന നിലയിലുള്ള ബ്രഹ്മത്തിൽ നിന്ന് നാമരൂപങ്ങളോടുകൂടിയ ദേവാദികളുണ്ടായി അതിനെ തുടന്ന് ഭിക്ഷകളുളപായി അതിന്നശേഷം വൃക്ഷങ്ങളുണ്ടായി

4 ഭൂമിജനമുത്താനപദോ
ഭൂവനുശാഅജായത
അഭിതേദ്ഭക്ഷാഅജായത
ക്ഷോഭഭിതിഃപരി

അന്വയഃ -

ഭൂഃ ഉത്താന-പദഃ ജഗേത — വൃക്ഷാഭജായത
(തഥാ) ഭൂവഃ ആശാഃ
അജായത — പ്രാദുരഭവൻ
(തഥാ) അഭിതേഃ ഭക്ഷഃ
അജായത — ഉൽപന്നഃ
ക്ഷോൽ ഉ അഭിതിഃ പരി — ക്ഷോഭപി അഭിതിഃ പര്യജായത

അർത്ഥം.-ഭൂമി വൃക്ഷത്തിൽ നിന്നു ജനിച്ച ഭൂമിയിൽ നിന്നു ഭിക്ഷകളുണ്ടായി അഭിതിയിൽനിന്നു ഭക്ഷണം. ഭക്ഷകൾനിന്ന് അഭിതിയുമുളവായി (ഇവിടെ പേരുകൾ പറയുന്നുവെങ്കിലും ശക്തികളെയാണ് അഭിതിക്ഷേന്മാരാധ്യദേശികളെന്നത് അപ്പോൾ അന്യോന്യമുളവാകാം. മാവിൽനിന്നു മാങ്ങയും. മാങ്ങയിൽനിന്നു മാവുമെന്നപോലെ)

5 അഭിതിഹ്വജനിഷ്ട
 ക്ഷയാഭിതാതവ
 താനേവാഅനപജായന്ത
 ഭദ്രാ അമൃതബന്ധവഃ

വ. 1

അന്വയം:-

ഹേ ക്ഷേ, തവ യാ
 ഭിതം — അഭൂൽ, സാ
 അഭിതിഃ അജനിഷ്ട ഹി — പുത്രാനാഭിത്യാൻ
 ജനയാമാസ ഹി
 ഭദ്രാഃ, അമൃത-ബന്ധവഃ — സ്തൃത്യാഃ, അമരണബന്ധനാഃ
 ഭേവാഃ താം അന
 അജായന്ത — താ അന പ്രാദുർവൻ

അർത്ഥം:-അല്പയോ ക്ഷേ, അവിടുത്തെ മകളുണ്ടല്ലോ ആ അ
 ഭിതിയാണ് പുത്രന്മാരായ ആഭിത്യാന്മാരെ പെററത്. സ്തൃത്യ
 നാതം ശാശ്വതന്മാരുമായ ഭേവന്മാർ അഭിതിയെത്തുടർന്നാണുള
 വായത്.

6 യദ്ഭേവാഅസ്സുലിലേ
 സുസംരബ്ധാഅതിഷ്ഠത
 അത്രാവോനൃത്യതാമിവ
 തീവ്രോരേണരപായത

അന്വയം:-

ഹേ ഭേവാഃ, യൽ അഭഃ — യദാമുഷ്ഠിൻ
 സുലിലേ
 സു-സംരബ്ധാഃ — സുഷുലബ്ധാത്താനോ യുയം
 അതിഷ്ഠത — സ്ഥിതിവന്തഃ

8 അഷ്ടപുത്രാസോഅഭിതേ

ര്യോജാതാസ്തപ്തസ്തപി

ദേവാഉപപ്രേതസപ്തഭിഃ

പരാമാന്താസ്തമാസ്യൽ

അന്വയം:-

യേ അഭിതേ തന്വഃ

പരി ജാതാഃ — ശരീരാഭ്യർത്ഥനാഃ

അഷ്ടപുത്രാസഃ — പുത്രാഭവന്തി

സപ്തഭിഃ ദേവാൻ ഉപ പ്ര

പ്രേത — ഉപാഗച്ഛൽ

(അഷ്ടമഃ പുത്രം)

മാന്താസ്തം പരാ

ആസ്യൽ — ഉപരി പ്രാക്ഷിപൽ

അർത്ഥം-അഭിതിയുടെ ശരീരത്തിൽനിന്നു പിറന്നവരായി ഏഴു പുത്രന്മാരുണ്ടു്. (മിത്രൻ, വരുണൻ, ധാതാവു്, അരുമാവു്, അംഗൻ, ഭവൻ, വിവസ്വാൻ, ആഭിത്യൻ) ആ അഭിതി ഏഴു പുത്രന്മാരോടുകൂടി ദേവന്മാരെ പ്രാപിച്ചു. എട്ടാമനായ ആഭിത്യനെ മുകളിലേക്കു വിട്ടു

9 സപ്തഭിഃപുത്രൈരഭിതി

തപപ്രേതപുർവ്വായുഗം

പ്രജായൈത്യവേത്വൽ

പുനർമാന്താസ്തമാഭിരൽ

വ. 2

അന്വയം:-

സപ്തഭിഃ പുത്രൈഃ

അഭിതിഃ — ദേവമാതാ

പുർവ്വായുഗം ഉപ പ്ര

പ്രേത — ഉപഗതാ

പ്ര-ജായൈ	— പ്രാണിനാമുൽപത്തയേ
മൃത്യവേ	— അഷ്ടാം മരണായച
ത്വൽ മാത്താസ്യം പുനഃ	
ആ അഭരതീ	— തന്നാമകം ഏകം സൂര്യം പുനരാഹരതീ, ദൃഢോകേ ധാരയതീ

(പ്രാണി ജനനമരണാദീനാം സൂര്യോദയാസ്തമയായത്തയാ)

അർത്ഥം.-മാത്താസ്യനൊഴിച്ചുള്ള ഏഴു പുത്രന്മാരോടുകൂടി അഭിതി പ്രഥമയുഗത്തെ പ്രാപിച്ചു പിന്നെ, പ്രാണികളുടെ ഉൽപത്തിക്കും മരണത്തിന്നുമായി മാത്താസ്യനെന്ന ഒരു സൂര്യനെ ദൃഢോകത്തിൽ നിർത്തി. (മാത്താസ്യശബ്ദത്തിന്ന് മൃതമാൽ ബ്രഹ്മാസ്യത്തെ ജീവിപ്പിക്കുന്നവനെന്നർത്ഥം. പ്രാണികളുടെ ജനനമരണങ്ങൾ സൂര്യോദയാസ്തമയങ്ങളെ ആശ്രയിക്കുന്നു. ഓരോ ദിവസം കഴിയുംതോറും ജനനമരണങ്ങൾ അടുത്തടുത്തു വരുന്നു.)

വക്തൃ:-3, 4. ശാകേത്യാ ഗൌരവീതിഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ് കരന്ദഃ, മരുതോ ദേവതാ.

1 ജനിഷ്ഠാഗ്രസ്സഹസേതുരായ്
മന്ത്രോജിഷ്ഠാബഹുലാഭീമാനഃ
 അപ്പ്ന്നിദ്രംമരുതശ്ചിദ്രത്രേ
 മാതായപീരന്ദധനധനിഷ്ഠാ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇദ്ര,) യൽ ധനിഷ്ഠാ

മാതാ	— യദാ ധാരയിത്രിദ്രമാതാ
വീരം ദധനതീ	— അധാരയൽ, തദാ
മന്ത്രഃ, ഓജിഷ്ഠഃ	— സൂര്യഃ, അതിശയേനൗജസ്വധി
ബഹുല-അഭീമാനഃ	— ഭൂയിഷ്ഠാഭീമാനീത്വം.
സഹസേ, തുരായ	— ബലായ, ശത്രുണാം ഹിംസനായ

- ഉഗ്രഃ ജനിഷ്ഠാഃ — ഉൽഗണ്ണബലോജായമാഃ
(ഇന്ദ്രശം മഹാനഭാവം)
ഇന്ദ്രം അത്ര — വൃത്രവധേ
മരുതഃ ചിൽ അപദ്ധൻ — സ്തുത്യാവദ്ധയൻ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ അമ്മ വീരനായ അവിടുത്തെ ഗർഭത്തിൽ ധരിച്ചു, സ്തുത്യനും അത്യന്തമോജസ്യയും, മികച്ച അഭിമാനമൊത്തവനുമായ അവിടുത്തെ ബലത്തിനും ഗത്യുസംഹാരത്തിനും വേണ്ടി ഊക്കുറവനായി പെറ്റു ഇപ്രകാരം മഹാനഭാവനായ ഇന്ദ്രനെ വൃത്രവധത്തിൽ മരുത്തുകളെത്ര സ്തുതികൊണ്ടു വദ്ധിപ്പിച്ചതു്

2 ദ്രോഹാനിഷത്താപൃശനീചീഭേഭൈഃ

പുത്രശംസേനവാവൃധുഷ്ടഇന്ദ്രം

അഭീവൃതേവതാമഹാപദേന

ധ്യാന്താൽപ്രപിത്വാഭൂദേവതഗർഭാഃ

അന്വയം -

- ദ്രോഹഃ പൃശനീ ചിൽ — ദ്രോഹധൂരിന്ദ്രസ്യ സേനാപി
ഏഭൈഃ നി-സത്താ — ഗന്ധദീർമ്മരുതഭിസ്സഹിതമിന്ദ്രം
നീഷണ്ണാഭൂൽ
തേ പുത്ര ശംസേന — മരുതഃ പ്രഭൂതേന സ്തോത്രേണ
ഇന്ദ്രം വവൃധുഃ — വൃത്രം ജീവാംസന്തമിന്ദ്രമവദ്ധയൻ
(അഥ) മഹാ-പദേന
അഭീവൃതാ-ഇവ — മഹത്താ വ്രജേന പരിവൃതാനി
ഗവാഭീനീവ, താനിയഥാ
വരണാപഗമേ നിഗ്ദിച്ഛന്തി
തഥാ
ധ്യാന്താൽ പ്രപിത്വാൽ — അന്ധകാരരൂപാദാസന്നാൽ
പ്രാപ്താഭ്യന്താൽ
ഗർഭാഃ താ ഉൽ അരുത — ഗർഭഭൂതാനുഭോക്തൃഗേഹ്യൻ

അർത്ഥം.-പൈരികളോടു പോരിന്നൊത്തങ്ങിയ ഇന്ദ്രന്റെ പടയം മരുതുക്കളോടുകൂടിയ അവിടുത്തോടു ചേർന്നിന്നു. ആ മരുതുക്കൾ മഹത്തായ സ്നോത്രം കൊണ്ടു പ്രതുപയോദ്യേതനായ ഇന്ദ്രനെ വർദ്ധിപ്പിച്ചു. പിന്നെ, പെരിയ കൂട്ടമുറ പശു മുതലായവ തടസ്ഥം നീങ്ങുമ്പോൾ ഒന്നിച്ചു പുറത്തുകടക്കുന്ന പോലെ, അന്ധകാരരൂപനായെന്നു വ്യക്തമാക്കി നിന്നു ഗർഭഭൂതങ്ങളായ, വ്യക്തൻ തടഞ്ഞുനിർത്തിയ, ആ ജലങ്ങൾ ഉയർന്നൊഴുകി.

3 ഋഷാപതേപദാപ്രയജനിഗാ

സ്യവർദ്ധൻവാചാമൃതയേചിത്രേ

തപമിന്ദ്രസാലാവുകാസ്സസഹസ്രം

മാസന്ധിഷേഅശ്വിനാവവൃത്യഃ

അന്വയം:-

ഘേ ഇന്ദ്ര, തേ പാദാ

ഋഷാ

— പാദേ മഹാണൗ

യൽ (തപം) പ്ര ജിഗാസി

— പ്രഗച്ഛസി, തദാനീം

വാചഃ അവധൻ

— ഋവേസ്സാമവധയൻ

മൃത യേ ചിത്

— അപിചയേ ദേവാസ്സന്തി,

തേപ്യവധയൻ

തപം സഹസ്രം

സാലാവുകാൻ ആസൻ

ധിഷേ

— ആസ്യേ ധാരയസി

അത്ര അശ്വിനാ

ആ വവൃത്യഃ

— തദാനീം ആവർത്തയേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ പാദങ്ങൾ മഹത്തുക്കളത്രേ (ഒരേ സമയത്തു പലപല ദിക്കുകളിലെത്തുന്നു). അവിടുന്നു പുറപ്പെടുമ്പോൾ ഋക്കളവിടുത്തെ സ്സന്തികൊണ്ടു വളർത്തി. മറ്റുള്ള ദേവന്മാരും വളർത്തി അവിടുന്ന് ആയിരം ചെന്നാക്കി ഉള മുഖത്തു (വാക്കിൽ) നിൽക്കുന്നു അപ്പോൾ അശ്വികളും അവിടുത്തു ചുറ്റും വന്നുനിന്നു.

4 സമനാതുണ്ണിരപയാസിയജ്ഞ
മാനാസത്യാസഖ്യായവക്ഷി
വസാപ്യാമിത്രധാരയസ്സഹ
ശ്യാശ്ചിനാശൂരദേതൂർമ്മാലാനി

അന്വയം:-

ഹേ ശൂര, ഇന്ദ്ര, സമനാ
തുണ്ണി:

— വിക്രാന്തേന്ദ്ര, സംഗ്രാമേ
ത്വരമാണോപിത്വം

യജ്ഞം ഉപ യാസി
(തദാനീം) നാസത്യാ
സഖ്യായ ആ വക്ഷി

— ഉപഗച്ഛസി

— സത്യശീലാവശ്യമെന്തെ
സഖിത്വായാവഹസി

വസാപ്യാം സഹശ്യാ
ധാരയ:

— വസുസമൃദ്ധം ബഹുസംഖ്യാകം
അസ്മാകമർത്ഥായ ധാരയസി

അശ്ചിനാ

— തവാനുചരൈരതാവപി

മലാനി ഭേതു:

— ധനാനി പ്രയച്ഛത:

അർത്ഥം:-അല്പയോ വിക്രമിയായ ഇന്ദ്ര, യുദ്ധത്തിൽ ത്വര
പൂണ്ടവനെങ്കിലും അവിടുന്ന് യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു. അ
പ്പോൾ സത്യശീലരായ അശ്ചികളെയും ചങ്ങാത്തത്തിനായി
കൊണ്ടുവരുന്നു. അസംഖ്യങ്ങളായ ധനസമൃദ്ധങ്ങളുവിടുന്ന് ഞ
ങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഏതുന്നു. അവിടുത്തെ അനുചരന്മാരായ അശ്ചി
കളും ഞങ്ങൾക്കു ധനങ്ങളേകുന്നു.

5 മന്ദമാനശ്ചതാഭധിപ്രഭായൈ
സഖിഭിരിന്ദ്രഇഷിരേഭിരത്ഥം

അഭിഹിമായാഉപസ്യമാഗാ

ന്വിഹാപ്രതത്രാത്വപത്തമാംസി

അന്വയം:-

ഇന്ദ്രഃ ഋതാൻ അധി	— യജ്ഞാൻ
ഇഷിരേഭിഃ സഖി-ഭിഃ	— ഗമനശീലൈർമ്മതത്തിസ്സഹ
മനമാനഃ പ്ര-ജായൈ	
അതമഃ	— മാദ്യൻ, യജമാനായ ധനം പ്രയച്ഛതി
(സചേന്ദ്രഃ) ആ ആഭിഃ	— പ്രജാഭിന്നിമിത്തഭൂതാഭിഃ
മായാഃ ഹി	— ദസ്യസംബന്ധിനീർമ്മായാഹി വിനാശയിതും.
ദസ്യം ഉപ ആ അഗാൽ	— ഉപാഗച്ഛൽ
(സദസ്യഃ) തഥാഃ	— അവശ്യന്നേന ഗ്രാപയിത്രിഃ
മിഹഃ പ്ര അവപൽ	— വൃഷ്ടിർവ്യനാശയൽ
തമാംസി	— വിസ്താരയൽ

അതമഃ-ഇന്ദ്രൻ യജ്ഞത്തിൽനിന്ന് ഗമനശീലരായ മത
തൃക്കളോടു കൂടി ഹവിച്ചുകൊണ്ട് യജമാനനു ധനം കൊടുക്കുന്നു
ആ ഇന്ദ്രൻ ആ യജമാനന്മാക്കുവേണ്ടി ആസൂരിയായ മായയെ
ത്തന്നെ നശിപ്പിച്ചുനായ്ക്കി ദസ്യവിനെ (അസുരനെ) നേരിട്ടു
ആ ദസ്യ വംശമുടക്കി മഴകളെ നശിപ്പിച്ചിരുന്നു, എങ്ങുമിട്ടു
പരത്തിയിരുന്നു

6 സനാമാനാചിദ്ധസയോന്യസ്മാ
അവാഹന്നിന്ദ്രഉഷസോയമാൻഃ
ഋഷൈർഗച്ഛസ്സഖിഭിന്നികാമൈ
സ്സാകംപ്രതിഷ്ഠാഹുദ്യാജാലന്ഥ

അന്വയം:-

(അയമിന്ദ്രോവൃത്രം ഹന്തുഃ)

സ-നാമാനാ ചിദ്ധ	— സമാനനാമാനാവപി ഹരീ
നി ധസയഃ	— നൃഗമയൽ
(അഥ) യഥാ ഉഷസഃ	
അനഃ	— ശകടമവനാശിതവാൻ, തപൽ

ഇന്ദ്രഃ അസ്മൈ അവ

അഹൻ

— വൃത്രം അവഹതവാൻ

(അഥപ്രത്യക്ഷകൃതഃ, ഹേ ഇന്ദ്ര, തപഃ)

ഋഷ്യൈഃ, നി-കാമൈഃ

— ദീപ്തൈഃ, നിതരാം വൃത്രവധം
കാരയമാനൈഃ

സഖി-ഭീഃ സാകം അഗച്ഛഃ— മരുതഭിസ്സഹിതം ഗതവാൻ

(ആഗത്യപ) ഹൃദ്യം

പ്രതി-സ്ഥാ

— രമണീയാനി പ്രതിഷ്ഠാനി,
ശരീരാണി

ജാലന്ഥ

— ഹതവാന്സവി

അർത്ഥം.—ഈ ഇന്ദ്രൻ വൃത്രനെ വധിസ്താനായി ഒരേ പേരുള്ള ഹരികളെന്ന ഇരുകിതിരുകളെ പുറപ്പെടുവിച്ചു. പിന്നെ, ഉഷസ്സിന്റെ വണ്ടി തകർത്തപ്പോലെ ഇന്ദ്രൻ വൃത്രനെ തളർത്തി. (സുര്യോദയത്തിൽ ഉഷസ്സിന്റെ വണ്ടി തകർപ്പെടുന്നു എന്നു സങ്കല്പം. ഇനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നു പ്രകാശമുറവരും വൃത്രവധം തികച്ചും കാമിസ്തന്നവരുമായ കൂട്ടുകാരോട്, മരുതരുക്കളോട കൂടി വൃത്രനെ കൊല്ലുവാൻ വന്നു. വന്നിട്ട് ഭംഗിയുറ അവന്റെ ശരീരാവയവങ്ങളുറയ്ക്കു.

7 തപഞ്ചലനന്ദനമുചിംഖേസ്യ

അസത്യബ്രാഹ്മണഋഷിയേവിമായം

തപഞ്ചകർമ്മപന്വേസ്യോനാൻ

പഥോഭേവത്രാണസേവയാനാൻ

അനവയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ദാസം

— ഉപക്ഷയിതാരമസ്യം

ഋഷയേ വി-മായം

കുബ്ജാനഃ

— ഋഷയേവിഗതമായകർപ്പൻ

മഖസ്യം

— ഋഷേര്യുജ്ഞം വിഘാതുകിച്ചനം

നമുചിം തപം ജാലന്ഥ

— ഏതൽസംജ്ഞകമസ്യം
ഹതവാൻ

(കിഞ്ച) ത്വം ദേവ-ത്രാ

മനവേ

— ദേവേഷു ഭയേ നേഷ്യായ

അജസാ-ഇവ യാനാൻ

— (ഇവേത്യേവകാരാന്തേ)
നാകടിലേനൈവാഗ്യാൻ

പഥഃ സ്വേദാനാൻ ചകത്വം

— മാഗ്യാൻ സുഖകരാൻ
കൃതവാനസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ദ്രോഹിയായ നമുചി എന്ന അസുരനെ ഋഷിജ്യുവേണ്ടി മായാരഹിതനാക്കിക്കൊണ്ട്, ഋഷിയുടെ യജ്ഞം മുടക്കാൻ മുതിർന്ന അപനെ അവിടന്നു കൊന്നു പിന്നെ, ദേവന്മാർക്കിടയിലവിടന്ന് വളവില്ലാത്ത വഴികളായി അന്നെ കയ്യോട്ടങ്ങളെ സുഖകരങ്ങളാക്കി.

8 ത്വമേതാനിപപ്രീഷേവിനാ

മേശാനഇന്ദ്രധീഷേഗ്നൈസ്തേ

അനത്വാദേവാശ്വവസാഭേ

ന്ത്യപരിബ്രധ്നാനിപ്രതിനശ്ചകത്വം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം ഏതാനി

നാമ

— നാമാനി നാമകാന്യദകാനി

വി പപ്രീഷേ

— വിപുരയസി

ഇശാനഃ ഗണൈസ്തേ

ധീഷേ

— സർവ്വസ്യേശ്വരസ്ത്വം ഹസ്തേ
വജ്രസ്ഥാരയസി

ശവസാ ത്വാ

— ബലേനോപേതം ത്വാം

ദേവാഃ അന മദന്തി

— സർവ്വേദേവാ അനന്ത്യുവന്തി

(സത്വാ) വനിനഃ ഉപരി-

ബ്രധ്നാനി ചകത്വം

— ഉദകവതോ മേഘാനപാരി
മുലാൻ അധോമുഖാൻ
കൃതവാനസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടന്നാണ് ഇക്കണ്ട ജലങ്ങളെ നിറയുന്നത്. സർവ്വേശ്വരനായ അവിടന്ന് കയ്യിൽ വജ്ര

മേന്മയുണ്ടെന്നു. ബലവാനായ അവിടുത്തെ എല്ലാ ദേവന്മാരും പുകഴ്ത്തുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് നീർമുക്തികളെ കീഴ്മുഖങ്ങളാക്കി. (മഴപെയ്യിച്ചു)

9 ചക്രം യദസ്യോപ്പാനിഷത്ത
മുതോതദസ്മൈധാപിച്ചുച്ഛ്യാൽ
പൃഥ്വിവ്യാമതിഷിതം യദധഃ
പയോഗോഷധാഘോഷധീഷു

അന്വയം:-

- അസ്യ ചക്രം യൽ — ഇന്ദ്രസ്യായുധം യന്തരീക്ഷേ
- അപ്-സു — സർവ്വതോനിഷണ്ണം
- ആ നി-സത്തം — ഇന്ദ്രായ
- തൽ അസ്മൈ — വശംനയത്യേവ
- മധു ചച്ഛ്യാൽ ഇൽ —
- ഉതോ യൽ പയഃ ഉധഃ — അപിച യദുകമധസഃ, മോലാ
- പൃഥ്വിവ്യാം അതി-സിതം — ചിമുക്തം
- ഗോഷ ഘോഷധീഷു
- അധഃ — സ്ഥാപിതവാനസി

അർത്ഥം:- ഇന്ദ്രന്റെ ആയുധമുണ്ടല്ലോ, അത് അന്തരീക്ഷത്തിൽ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അത് ഈ ഇന്ദ്രൻ മധുരജലത്തെ എത്തിയ്ക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. മോലത്തിൽനിന്നു വിടുത്തി ഭൂമിയിൽ വിട്ട യാതൊരു ജലമുണ്ടോ, അതവിടുന്ന് പശുക്കളിലും സസ്യങ്ങളിലും നിക്ഷേപിച്ചു

10 അശ്വാദിയാതേതിയദഃ
ന്ത്യോജസോജാതമനൃപ്തനം
മന്യോരിയായഹന്ത്യേന്ത്യതസ്ഥൗ
യതപ്രജജ്ഞന്ത്രോത്തസ്യവേദ

അന്വയം:-

(ഇന്ദ്രസാമത്വം ദൃഷ്ട്വാദേവീദേനം) അശ്വാൽ	— ആദിത്യൻ
ഇയായ ഇതി യൽ	
വദന്തി	— ഉദിതവാനിതി കഥയന്നി
(യൽ) ഉത ഏനം	— യദ്യുപ്യഹം തം
ഓജസഃ ജാതം മന്യേ	— ബലാദഭിപന്നചിതി ജാനാമി
(അഥവായം) മന്യോഃ	
ഇയായ	— ക്രോധാദുദിതവാൻ
(അതി) ഹമേത്യഷ്വ	
തസ്മൈ	— ശത്രുസംബന്ധിഷ്വ യുദ്ധേഷ്വ
	തിഷ്ഠതി
യതഃ പ്ര-ജജേത	— ഉൽപന്ന ഇതി
ഇന്ദ്രഃ അസ്യ വേദ	— ഇന്ദ്ര ഏവാസ്യ സാമത്വം
	ജാനാതി, ന മ്യന്യോജ്ഞാതു
	മീഷ്യ

അർത്ഥം - ഇന്ദ്രന്റെ മഹത്വം കണ്ടു ചിലർ ആദിത്യൻ നീന്തളവായവനാണ് അവിടുത്തെന്ന് പറയുന്നു. എന്നാൽ ഓജസ്സിൽനിന്നുൽപന്നനാണവിടുത്തെന്ന് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു അല്ലെങ്കിൽ ക്രോധത്തിൽ നിന്നുണ്ടായവൻ അതുകാരണമാണവിടന്ന് യുദ്ധങ്ങളിൽ നിൽക്കുന്നത് എവിടെനിന്നാണുൽപത്തി എന്നും അവിടുത്തെ സാമത്വവും ഇന്ദ്രൻ മാത്രമേ അറിയൂ. മറ്റൊരുമറിയാൻ കെല്പുള്ളവരല്ല.

11 വയ്സ്യപുണ്ണാഽപസേദുരിത്രം

പ്രിയമേധാഃ പ്രഷയോനാധമാനാഃ

അപധാന്തമുർണ്ണഹിപൂർധിചക്ഷ

മുഗ്ധഗ്ധ്യാസ്മന്നിധയേവബദ്ധാൻ

വ 4

അന്വയം -

വയഃ സു-പർണ്ണാഃ	— ഗന്താരഃ സ്വപതനാഃ
പ്രിയ-മേധാഃ, പ്രഷയഃ	— പ്രിയയജ്ഞാഃ ദ്രഷ്ടാരഃ

നാഡമാനാഃ ഇന്ദ്രം ഉപ

സേദഃ — ഉപാഗമൻ, ഉക്തവന്തശ്ച

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) "ധ്യാന്തം

അപ ഊർണ്ണഹി — "അന്ധകാരം പരിഹര

പൂർവ്വി — ജ്ഞാനപ്രകാശം പുരയ

നിയയാ-ഇവ ബദ്ധാൻ

അസ്മാൻ — പാശസമുഹേന ബദ്ധാനസ്മാൻ

ചക്ഷുഃ മുമുഗ്ധി" — തേജോമോചയ"

അർത്ഥം:-ഗമനശീലരും പരമപോലെ എത്തുന്നവരും പ്രിയമായ യജ്ഞമൊത്തവരും ആയ ഋഷീകൾ യാചമാനന്മാരായി ഇന്ദ്രന്റെ സമീപം ചെന്നെത്തി: 'അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അജ്ഞാനമാകുന്ന ഇരുട്ടനീക്കിയാലും, ജ്ഞാനപ്രകാശം നിറച്ചാലും കയർകൂട്ടത്താൽ കെട്ടപ്പെട്ട ഞങ്ങളെ (സംസാരപാശങ്ങളാൽ കെട്ടപ്പെട്ട ഞങ്ങൾക്കു്) നേരെ ജ്ഞാനതേജസ്സു വിട്ടാലും."

വക്ത്രം-5

1 വസുനാംവാചക്യേഷു

സ്വീയാവാചൈജ്ഞർവ്വാരോദസ്യോഃ

അർവ്വന്തോവാചേരമിമസ്സാന്തൗ

വനംവാചേസുശ്രുണംസുശ്രുതോധുഃ

അന്വയം:-

ഇതക്ഷൻ — ധനാനിദാനമിച്ഛുന്നിന്ദ്രഃ

വസുനാം വാ ചക്യേഷു — ധനാനാം ലാഭയാകൃഷ്ടതേ

ധിയാ വാ — യുദ്ധാഭികർമ്മണാവാകൃഷ്ടതേ

രോദസ്യോഃ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യോസ്സംബന്ധിഭി
ദ്വേവൈർമ്മനുഷ്യൈശ്ച

യജ്ഞൈഃ വാ — യാഗൈർവ്വചകൃഷ്ടതേ

സാന്തൗ യേ അർവ്വന്തഃ

വാ — ജേതവ്യസംഗ്രാമേയേ
ഗച്ഛന്തോ വാ

- (യേ) രയി-മന്തഃ — വേന്തി, തൈരപ്യാകൃഷ്ടതേ
 യേ വന്ദം വാ സു-ശ്രുണം — ഹിംസാം അത്യന്തമുജയ
 വിഷയാം.
 സു-ശ്രുതഃ ധുഃ — സുശ്രവസഃ, പ്രസിദ്ധാഃ ഇന്ദ്രോ
 ദധുഃ, ഇന്ദ്രേണധൃതഃ

അർത്ഥം.-ധനങ്ങളേകുന്ന ഇന്ദ്രൻ ധനങ്ങളുടെ ലാഭത്തിന്നവേ
 ണിയോ, യുദ്ധാഭികർമ്മത്തിന്നവേണിയോ, ദ്യാവാപൃഥിവീക
 ഉിലുള്ള യജ്ഞസംബന്ധികളായ ദേവന്മാരാലും മനുഷ്യരാലുമാ
 കഷ്ടിക്കപ്പെടുന്നു ജയിക്കേണ്ടു. യുദ്ധത്തിൽ പോകുന്നവരാലോ,
 ധനവാന്മാരാലോ (ധനത്തിന്റെ യോഗക്ഷേമങ്ങൾക്കായി) അ
 വിട്ടുനാകഷ്ടിക്കപ്പെടുന്നു. ജയിച്ചാൻ പ്രയാസമായ വിഷയ
 ത്തിന്നു ഹിംസയെ സുഗമമാക്കിയവൻ. ഇന്ദ്രനാൽത്തന്നെ ധരി
 ക്കപ്പെടുന്നു, താങ്ങപ്പെടുന്നു

2 ഹവ്വഷ്ടാമസുരോനക്ഷതദ്യാം
 ശ്രവസ്യതാമ്നസാനിസതക്ഷാ.
 ചക്ഷാണായത്രസുവിതായദേവാ
 ദ്യൗർവാരേഭിഃകൃണവന്തസൈഃ

അന്വയം:-

- യത്ര ചക്ഷാണാഃ — യസ്യാം പൃഥിവ്യാം
 പണിഭിരപഹൃതാഗാഃ പശ്യന്തഃ
 ദേവാഃ സുവിതായ — സ്വാത്മനോഭ്യുദയായ
 ദ്യൗഃ ന വാരേഭിഃ
 സൈഃ — ആദിത്യ ഇവ വരണീയൈ
 ന്നേജാഭിഃ
 കൃണവന്ത — പ്രകാശമകർവ്വന്
 ഷ്ടാം ഹവഃ — അനുഷ്ഠാന്തൂണാമന്ദഗിരസാ
 മാഹ്വാനശബ്ദഃ
 അസുരഃ ദ്യാം നക്ഷത — ഇന്ദ്രസ്യ പ്രേതകോ ദിവം
 വ്യാപ്നോത്

(തത്രത്യാ ഇന്ദ്രസംബന്ധിനോ ദേവാന)

ശ്രവസ്യതാ മനസാ — അന്നമിച്ഛതാന്തഃ കരണേന
ക്ഷാം നിംസത — പൃഥിവീം പ്രാപ്തവന്തഃ

അർത്ഥം.-യാതൊരു ഭൂമിയിൽ പണികളാലപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ കണ്ടിട്ട് ദേവന്മാർ സ്വന്തമദ്ധ്യേത്തന്നിവേണ്ടി ആദിത്യനെന്നപോലെ സ്വതേജസ്സാൽ പ്രകാശമുണ്ടാക്കിയോ, ആ ഭൂമിയിൽ കർമ്മാദൃശ്യാതാക്കളായ അങ്ങ്ഗിരസ്സുകളുടെ വിളി യുടെ ശബ്ദം ഇന്ദ്രനെ (പ്രാപ്തവാൻ) പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്, ദേവവിനെ വ്യാപിച്ചു. അവിടെ ഇന്ദ്രനോടു ചേർന്ന ദേവന്മാർ ഹവിരന്നമിച്ചിടന്നേ മനസ്സോടുകൂടി ഭൂമിയെ പ്രാപിച്ചു.

3 ഇയമേഷാമമൃതാനാംഗീ

സ്സർവ്വതാനായേകപണന്തരന്തഃ

ധിയഞ്ചയജ്ഞൈസാധന്ത

സ്തേനാധാന്തുവസവ്യമസാമി

അന്വയം:-

യേ സർവ്വ-താന്താ — യേ ദേവാസ്സർവ്വതാന്തോ,
യജ്ഞേ

രന്തഃ കൃപണന്തഃ — രമണീയം ധനം യാച്യന്തേ
ഏഷാം അമൃതാനാം

ഇയം ഗീഃ — യശ്ചവ്യാനാനേവാനാം സ്തുതിഃ
ക്രിയതേ

ധിയം ച യജ്ഞം ച

സാധന്തഃ — അസ്മദീയാം സ്തുതിം യാഗഞ്ച
സാധയന്തഃ

തേ നഃ വസവ്യം — അസ്മഭ്യം ധനസമൃദ്ധം

അസാമി ധാന്തു — അനല്പം പ്രയച്ചന്തു

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരേവർ യജ്ഞത്തിൽ ഉത്തമധനം യാചി യ്ക്കപ്പെടുന്നുവോ, ആ യശ്ചവ്യാനാന്തായ ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി ഈ സ്തുതി ചൊല്ലപ്പെടുന്നു. നമ്മുടെ സ്തുതിയെയും യജ്ഞത്തെയും

സാധിപ്പിക്കുന്ന അവർ നമുക്കു ധനസമൃദ്ധത്തെ പുണ്യമായിത്തന്നെത്തള്ളി

4 ആതത്തഇന്ദ്രായവഃപന

താഭിയഊർവ്വങ്ഗോഽന്തന്നിതൃമ്സാൻ

സകൃത്സംഗ്രയേപുരുപുത്രാംഹീം

സഹസ്രധാരാംബ്രഹ്മതീന്ദ്രക്ഷൻ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യേ ഗോ-മനഃ

ഊർവ്വം — യേ അങ്ഗിരസഃ പണിഭിരപ
ഹൃതം പശുസംഘം

അഭി തിതൃമ്സാൻ — ഹിംസിതുമദ്ധൈച്ഛൻ

യേ സകൃത്-സംഗ്ര — യാ സകൃത്സുതേ സാസകൃത്സുഃ,
താം

പുരു-പുത്രാം — ബഹോഽഷധിവനസ്സതിരൂപ
പുത്രാം

സഹസ്ര-ധാരാം — ബഹുകാമവഷിത്രീം

ബ്രഹ്മതീം മഹീം ദ്രുക്ഷൻ — പരിണാമരഹിതാം ദിവം
ദദേഹേ

തേ ആയവഃ — തവ മനുഷ്യഃ, തേങ്ഗിരസഃ

താൻ ആ പനന്ത — തദാ സർവ്വതസ്സയന്തേ

നന്തം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അങ്ഗിരസ്സുകളേവർ പണികളുപഹരിച്ചുപോട്ടു പശുസംഘത്തെ വീണ്ടെടുക്കാനായി നേരെ ആഗ്രഹിക്കാൻ ഇച്ഛിച്ചുവോ, യാതൊരു ദ്രോഹ് റെപ്പേരിൽ ഞാ മഴയിൽ, സത്യവൃക്ഷാദികളായ നിരവധി പുത്രന്മാർ ഉൽപാദിപ്പിച്ചുപട്ടു, കണക്കറ്റാ കാമങ്ങൾ വർഷിക്കുന്നവളും ആ വാഗ്വളമാണോ, ആ ദ്രോഹിനെ, യാവരായ ആ അങ്ഗിരസ്സുകൾ മറന്നുവോ, അവർ എന്താട്ടു നൂതിക്കുപ്പെടുന്നു.

5 ശചീവഇന്ദ്രവസേകൃണധ
 ഹനാനതദഃ യന്തംപുതന്യുൻ
 ഋക്ഷണംമാലവാനംസുവൃക്ഷനിം
 തോയോവഭ്രണന്യംപുതക്ഷുഃ

അനവയം -

യഃ പുത-ക്ഷുഃ	— യഇന്ദ്രോ ബഹുശബ്ദസ്സൻ
നന്യം വഭ്രം തോ	— നരേഭ്യഃ ഹിതമായുധം ബിഭേന്തി
ഹേ ശചീ-വഃ,	— കർമ്മവന്തോ യജമാനാഃ (വൃത്യ യേനൈകവചനം)
അനാനതം	— കദാചിദപി പരേഷാമനവന്തം
പുതന്യുൻ മായന്തം	— പുതനാ ഇച്ഛതശ്ശത്രുൻ വശം പ്രാപയന്തം
ഋക്ഷണം മല-വാനം	— മഹാജനം, ധനവന്തം
സു-വൃക്ഷനിം ഇന്ദ്രം	— സുഷ്ടിതിം തം
അവസേ കൃണധം	— രക്ഷണായ കരുധം

അനവയം-ആർ ഉച്ഛത്തിലലറിക്കൊണ്ടു് മനുഷ്യഹിതമായ വഭ്രായുധമേന്തുനുവോ, അല്ലയോ കർമ്മവാന്മാരായ യജമാനന്മാരേ, ഒരിക്കലും ശത്രുക്കളുടെ മുമ്പിൽ കനിയാത്തവനും യുദ്ധേച്ഛിക്കളായ ശത്രുക്കളെ തൻകീഴിലാക്കുന്നവനും മഹാജനം ധനവാന്മാരും നല്ല സ്തുതിയോടൊത്തവനുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ രക്ഷിക്കുക. (രക്ഷകനാക്കുക.)

6 യഭാവാനപുതതമപുരാഷാ
 ധാവൃത്രഹേന്ദ്രോനാമാന്യപ്രഃ
 അചേതിപ്രാസഹസ്വതിസ്തവിഷ്ണുൻ
 യമീമൃശുസികതതവേകരതതത

അന്വയം:-

പുമാഷാട് — ശത്രുപുമാണാമഭീഭവിതേന്ദ്രഃ
യൽ പുരു-തമഃ വചാന — യദാ അത്യന്തം പ്രവൃദ്ധം വൃതം
ഹന്തി, തദാ

വൃത-ഹാ ഇന്ദ്രഃ നാമാനി
ആ അപ്രാഃ

— ഉദകാന്യാപുരയതി (വൃത്യ
യേന ധ്യേഃ)

(സഃ) പ്ര-സഹഃ

— ശത്രുണാം പ്രക്ഷേണാഭി
ഭവിതാ

പതിഃ തുവിഷ്ഠാൻ
അപേതി

— സർവ്വസ്യ സ്വാമി, ബഹുധനഃ
— സർവ്വൈഃ പ്രജ്ഞാതഃ

യൽ ഈം കത്തവേ
ഉഗ്മസി

— യദേതൽകർമ്മവയം
കാമയാമഹേ

(സഃ) തൽ കരൽ

— കരോത്യേവ

(ഇദം ചേത്വിദം ചേത്വിതി യൽകാമയാമഹേ തത്തദാനിമേവ
കരോതി)

അർത്ഥം.-ശത്രുപുരുഷന്റെ കീഴടക്കുന്നപനായി ഏറ്റവും വള
ന്ന വൃത്രനെ ഹനിക്കുമ്പോൾ വൃത്രഹന്താവായ ഇന്ദ്രൻ എങ്ങി
നെയെങ്ങിനെ നിറുത്തു ശത്രുക്കളെ തികച്ചും ജയിക്കുന്നപനായും
ഏവകും സ്വാമിയായും ബഹുധനനുമായപിടന്നു അറിയപ്പെട്ടി
ന്നും യാതൊരു കർമ്മം ചെയ്യുവാനാഗിയുന്നവോ, അന്വചിടുന്ന
ബാക്കിത്തന്ന (ഇതുണ്ടാപട്ടെ, അതുണ്ടാപട്ടെ എന്നു യാതൊ
ന്നു കാമിയുന്നവോ അതാതു അവിടുന്നുണ്ടാക്കിത്തന്നു)

വക്ത്രം-6-7-പ്രൈയധേയഃ സിന്ധുക്ഷിദൃഷിഃ, ജഗതിച്ഛന്ദഃ,
നദീദേവതാ

1 പ്രസുപ്തപോമഹിമാനമുത്തമ

കാൽദ്രോചാതിസദനേവിവസ്വതഃ

പ്രസുപ്തപുത്രയാഹിച്ഛിതഃ

പ്രസുപ്താണാമതിസിന്ധുനാദസാ

അന്വയം:-

ഹേ ആപഃ, വഃ ഉൽ-തമഃ

മഹിമാനഃ

കാരുഃ വിവസ്വതഃ

സഭേന

— യുഷ്ടാകമുൽകൃഷ്ടതമഃ മഹത്വം

— സ്തോതാസിന്ധുക്ഷിത (അഹം) പരിചരണവതോ യജമാനസ്യ യജ്ഞഗുഹേ

സു പ്ര വോചാതി
(താനഭ്യഃ) സപ്ത-സപ്ത
(ഭൂതാ) ത്രേയാ

— സുഷു പ്രബ്രവീമി

— പൃഥിവ്യംമന്തരിക്ഷേ ദിവീചേതിത്രിപ്രകാരം

പ്ര ചക്രമഃ ഹി
സുതരീണാം സിന്ധുഃ

— പ്രാവഹൻ ഖലു

— താസാം മധ്യേ ഏതന്നാമികാ നദീ

ഓജസാ അതി പ്ര

— സർവ്വാനദീരതിക്രമ്യ പ്രവഹതി

അർത്ഥം:-അല്പയോ നദീമലങ്ങളേ, നിങ്ങളുടെ ഏറ്റവും ഉൽകൃഷ്ടമായ മഹത്വത്തെ സ്തോതാവായ സിന്ധുക്ഷിതൻ്റെ (ഞാൻ) നിങ്ങളെ പരിചരിക്കുന്ന യജമാനൻ്റെ യാഗശാലയിൽവെച്ച് നന്നായി സ്തുതിക്കുന്നു. ആ നദികൾ ഏഴേഴായി മൂന്നുപ്രധാനിൽ ഭൂമിലുത്തരിക്ഷത്തിലും ദ്യോവിലും പ്രവഹിച്ചുവല്ലോ. ഒഴുകിയോടുന്ന ആ നദികൾക്കിടയിൽ സിന്ധുവാണു് ഓജസ്സുകൊണ്ടു് മറ്റൊല്ലാ നദികളെയും കവച്ചുപ്രവഹിക്കുന്നതു്.

2 പ്രതേരഭേരണോയാതവേപഥ

സ്സിന്ധോയചോജാഭ്യഭൂവന്ധം

ഭൂയാസധിപ്രവതായാസിസാൻനാ

യദേഷാമഗ്രൺഗതാമീരജ്യസി

അന്വയം:-

ഹേ സിന്ധോ, യതീ — യസ്മാൽ

ത്വം വാജാൻ അഭീ അദ്രവഃ — അന്നാന്യദീലക്ഷ്യംഭ്യഗച്ഛഃ, തസ്മാൻ

തേ യാതവേ വതന്നഃ	— തവഗമനായസഃ
പഥഃ പ്ര അദേത	— മാഗ്ദാൻ പ്രാചീനം വ്യലിഖൽ (സാഹിപ്രാക് പ്രവഹതി)
(കിഞ്ചത്വം) ഭൂമ്യഃ അധി—	ഉപരി
പ്ര-വതാ സാന്നനാ യാസി—	സമുച്ഛിതേന പ്രവണേന ഗച്ഛതി
യൽ	— യേനസമുച്ഛിതേന മാഗ്ദേണ ഗച്ഛതി തപഃ
ഏഷാം ജഗതാം	— നർവ്വേഷാം ജംഗമാനാം പ്രാണിനാം
അഗ്രം ഇരച്ഛസി	— പ്രത്യക്ഷമീശിഷേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സിന്ധോ, അവിടന്ന് അന്നങ്ങളെ ഉൽപാദിപ്പിക്കുവാൻ കാമിച്ച ഗമിയുന്നതു കൊണ്ട്, അവിടുത്തെ ഗമനത്തിന്ന് വതന്നൻ കിഴക്കോട്ടു വഴി കഴിച്ചു. (സിന്ധു കിഴക്കോട്ടൊഴുകുന്നു) പിന്നെ, അവിടന്ന് ഭൂമിയ്ക്കു മുകളിൽ ഉയർന്ന പ്രദേശങ്ങളിലൂടെ കിഴക്കോട്ടു വരുന്നു എന്നുതന്നെ പ്രദേശങ്ങളിലൂടെ അവിടുന്നൊഴുകുന്നുവോ, അവിടങ്ങളിലെ എല്ലാ പ്രാണികൾക്കും പ്രത്യക്ഷമായ ഈശ്വരിയായി ഭവിക്കുന്നു.

3 ദിവീസ്വനോയതതേഭൂമ്യോപ
ര്യന്താംശുഷ്കദീയത്തിഭാനന്താ
നദ്രാദിവപുസ്തന്യനിവൃഷയ
സ്സുസ്വര്യദേതീപുഷഭാനനോന്തവൽ

അന്വയം.—

ഭൂമ്യോ ഉപരി	— ഭൂമേന്തപരി പ്രവർത്തമാനഃ
സ്വന്നഃ ദിവീ യതതേ	— ദിവം വ്യാപ്നോതി, ഗച്ഛതി
(ഭൂമേ. സിന്ധുഃ)	
അന്നം.	— അപര്യന്തം
ഭാനന്താ ശുഷ്കം ഉൽ	
ഇമന്തി	— ദിവ്യേനോർമ്മിണാവേഗമദ് ഗമയതി

യൽ സിന്ധു: രോരുവൽ	— യദാഭഗം ശബ്ധയൽ (തദാ)
വൃഷ്ട: ന ഏതി	— വൃഷ്ട ഇവ ഗച്ഛതി
അഭ്രാൽ-ഇവ വൃഷ്ടയ:	— അന്തരീക്ഷാഭ്യമാവൃഷ്ടയസ്തഥാ
പ്ര സ്തനയന്തി	— ശബ്ദാ: പ്രാഭവേന്തി

അർത്ഥം:-ഭൂമിക്കു മുകളിലുള്ള (ഈ നദിയുടെ) ശബ്ദം ഭൂവി-
വിലെത്തുന്നു ഈ സിന്ധു അററാറു് തിളങ്ങുന്ന ഓളങ്ങളാൽ
വേഗമിയററുന്നു ഉറക്കെശ്ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടു് കാളക്കുററന്നെന്ന
പേരിലെ ഗമിയ്ക്കുമ്പോൾ അന്തരീക്ഷത്തിൽ നിന്നു് മഴകളെന്ന
പോലെ ശബ്ദം പുറപ്പെടുന്നു

4 അഭിത്പാസിന്ധോശിശൂചിനമാതരോ
വാശ്രാഅഷന്തിപയസേവധേനവഃ
രാജേവയുധാനയസിത്പമിത്സിചൈ
യദാസാഗ്രംപ്രവതാമിനക്ഷസി

അന്വയം -

ഹേ സിന്ധോ, ത്വാ ശിശൂഃ

ഇൽ ന മാതരഃ	— ത്വാഃ മാതരഃ പുത്രമേവേവ
വാശ്രാഃ അഭി അഷന്തി	— ശബ്ധയന്ത്യ ഇതരാനഭ്യോഭി ഗച്ഛന്തി
പയസാ-ഇവ ധേനവഃ	— പയസായുക്താഗാവ ഇവാഭിഗച്ഛന്തി

(കീഞ്ച) യൽ ആസാം

പ്ര-വതാം	— യദാത്പയാസഹാഗച്ഛന്തിനാം
അഗ്രം ഇനക്ഷസി	— അഗ്രേ ത്വാ വ്യാപ്നോഷി,
യുധാ രാജാ-ഇവ	— യുദ്ധകുദ്രാജാ യഥാ തഥാ
ത്വാ ഇൽ സിചൈ	
നയസി	— ത്വമേവ സിപ്യമാനൌ തദൌ ഉദകപുരം വഹസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സിന്ധോ, അമ്മമാർ കുട്ടിയെ എന്ന
പോലെ, ശബ്ദമുതിർത്തുനന്നു കുററ നദികൾ അവിടുത്തെ പ്രാപി

കുന്നു, പൊറ പശുക്കൾ കട്ടിയെ എന്നപോലെ പ്രാപിക്കുന്ന അവിടുത്തോടൊപ്പം വരുന്ന നദികളുടെ മുമ്പിലവിടുത്തെത്തുമ്പോൾ യഥാകാരിയായ രാജാവുപോലെ, നന്നല്ലെപ്പെന്നു ഇതുകരകളിലും ജലപൂരമെത്തിക്കുന്നു (രാജാവു ധനമെത്തിക്കുന്ന പോലെ)

5 ഇമംമേഗംഗേയമനേസരസ്വതി

ശുതുദ്രിസ്തോമംസചതാപതഷ്ട്യാ

അസിക്ന്യാമന്ദദ്യധേവിതസ്ത

യാജ്ജികീയേശ്രണഹ്യാസുഷോമയാ

വ 6

അന്വയം -

(പ്രധാനഭൂതാസ്സപുനദ്യേ, തദപയവഭൂതാനദ്യസ്തിസ്രസ്തയതേ)

ഹേ ഗംഗേ യമനേ, സരസ്വതി, ശുതുദ്രി, പതഷ്ടി അസിക്ന്യാ (അപയവഭൂതയാ സഹിതേ) മന്ദദ്യധേ, വിതസ്തയാ സു-സോമയാ

(ചസഹിതേ)

ആജ്ജികീയേ — ഏവം സപുനദ്യോയുതം

മേ ഇമം സ്തോമം ആ

ശ്രണഹി — ആജിമഖ്യേന ശ്രണത

ആ സചത — ആസേവധം

അർത്ഥം-(പ്രധാനഭൂതകളായ ഏഴുനദികളും അവയുടെ അവയവഭൂതകളായ മൂന്നു നദികളും സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു)

അല്ലയോ ഗംഗേ യമനേ, സരസ്വതി, ശുതുദ്രി, പതഷ്ടി, അസിക്നിയോടുകൂടിയ മന്ദദ്യധേ, വിതസ്തയോടു സസോമയോടും കൂടിയ ആജ്ജികീയേ, ഇപ്രകാരം ഏഴു നദികളായ നിങ്ങൾ ഏതെങ്കിലും ഈ സ്തോത്രം നേരെ കേട്ടാലും, മുഴക്കം സ്വീകരിച്ചാലും (ഗംഗ, യമന, ഗോതാവരി, സരസ്വതീ നമ്മൾ, സിന്ധു, കാശ്മീരി എന്നീ സപുനദികളിൽ നിന്നു മെത്രസ്തമാണ് ഈ സപുനമുഹം.)

6 തൃഷ്ണാമയാപ്രഥമംയാതവേസജ്ജ

സുസന്താപാസയാശ്ചോത്യാത്യാ

ത്വംസിന്ധോക്ഷയോഗോമതിക്രൂരം

മേഹത്വാസരഥംയാചീരിയസേ

അന്വയം:-

ഹേ സിന്ധോ, ത്വം ക്രൂരം — ക്രമണശീലാം

ഗോമതിഃ യാതവേ — നദീം പ്രതിയാതും

(പർവ്വതാഭവരൂഢാം)

പ്രഥമം തൃഷ്ണ-അമയാ

സ-ജ്ജ — നദ്യോ സംഗതാസി

(പശ്ചാൽ) സു-സന്താ

പാസയാ ശ്ചോത്യാ — താദ്യോന്നദീദ്യം

ത്വാ ക്ഷയോ മേഹത്വാ — ച സഹസജ്ജവ്

യാചീ: (ത്വം) സ-രഥം

ഇത്യയസേ — സമാനം രഥമാന്തഹ്യ ഗച്ഛസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സിന്ധോ, അവിടുന്ന് ക്രമമാക്കൊഴുക്കുന്ന ഗോമതിനദിയോടു ചേരുന്ന പർവ്വതത്തിൽ നിന്നു പുറപ്പെട്ട്, ഒന്നാമത് തൃഷ്ണാമനേദിയോടു ചേർന്നു, പിന്നീട് സുസന്തപോടും രസയോടും ശ്ചോതിയോടും ആ ക്ഷയോടും മേഹത്വവോടും ചേർന്നാലും, അവിടേക്കുകൂടിയുണർപ്പോ അവിടുന്ന് ഒരേ തേരിലേറി സഞ്ചരിക്കുന്നത്.

7 ജ്ജീത്യേനീരുശതീമഹിത്വാ

പരിഭ്രൂയാംസിരേതേരജാംസി

അഥ്വംധാസിന്ധുരപസാമപസ്ത

മാശ്വാനചിത്രാവപ്ഷീവദശ്താ

അന്വയം -

ഋജിതി, ഏനി അശതി — ഋജുഗാമിനി, ശ്വേതാ, ദീപ്യ
മാനാ സിന്ധുഃ

ഭൂയാംസി രജാംസി പതി
ഭരതേ — വേഗവന്യദുകാനി പ്രഭരതി

(താദൃശീ) അഭബ്ധാ
സിന്ധുഃ — അഹിംസിതാസാ

മഹി-ത്വാ അപസാം
അപഃ-തമാ — മഹത്വേന കമ്മവതിനാം മധ്യേ
തിശയേന വേഗാഖ്യകമ്മവതി
ഭവതി

അശ്വാ ന ചിത്രാ — ബന്ധവേവചായനിയാ

വപുഷി-ഇവ ദശതാ — വപുഷുതീയോഷിദിവ
ദശനീയാ ഭവതി

അർത്ഥം-വളവുപിരിവില്ലാതെ ഗമിക്കുന്നവളും വെണ്ണിറ
മുറുവളും ഭാസമാനയുമായ സിന്ധു വേഗമുറു ജലങ്ങളെ ഭരിക്കു
ന്ന കൊണ്ടുനടത്തുന്ന അപ്രകാരം കേരളിക്കുപ്പെടാത്ത സി
ന്ധു സ്വചമത്വംകൊണ്ട് കർമ്മവതികളിൽ വെച്ച് ഏറ്റവും
വേഗകർമ്മമാണവളാകുന്ന പെൺകുതിരപടലൈ അഴ
കുറു്, നന്മയൊത്ത നല്ലാർപ്പോലെ അവിടുന്ന ശേനിയയാ
യി ഭവിക്കുന്ന

8 സ്വഗ്വാസിന്ധുസ്തപമാസുവാസാ

ഹിരണ്യയീസുക്താചാജിനിവതി

ഊർദ്ധ്വാപതിയവതിസ്സിലമാവ

ത്യതാധിവസ്സേസുഗോധ്യവ്യധം

അന്വയം -

(സേന്ധം) സിന്ധുഃ

സു-അഗ്വാ

— ശോഭനാശ്വോപേതാ

സു-രഥാ സു-വാസാഃ

— ശോഭനാഥാ ശോഭനവന്താ

ഹിരണ്യയീ

— ഹിരണ്യയാഭാന്നാ

സംകൃതം, വാജിനീ-വതി	— സപതസ്സപ്പകൃതം, അന്നവതി
ഊണ്ണ-വതി	— തസ്യോസ്സമീപേ ദേശേഹി സന്ത്യണ്ണാഃ, യാസാം രോമഭിഃ കംബഭാഃ ക്രിയന്തേ
യുവതിഃ	— നിത്യതന്തണീ
സീലമാ-വതി	— സീരാണി യഥൈരഷധ്യാനജ്ജ ഭൂതയാ കൃഷ്ണിവലൈർബ്രധ്യന്തേ, സാ സീലമാ താദൃഗോഷധ്യപേതാ
ഉത സ-ഗോ മധു-വൃധം	— മധുവൽകം നിർഗുണധ്യാദികം
അധി വന്ത്വേ	— ആച്ഛാദയതി

അർത്ഥം.—ഈ സിന്ധു നൽകെതിരയൊത്തവളും നൽത്തേരോടു കൂടിയവളും ശോഭനവസ്ത്രം ഉടുത്തവളും കനകാഭരണങ്ങളണിഞ്ഞവളും സ്വന്തവേത്തന്നെ നല്ല രൂപമാണവളും അന്നവരിയും കമ്പിളികളുണ്ടാക്കാവുന്ന രോമങ്ങളോടു കൂടിയ പെമ്മരിയാടുകൾ തീരത്തിൽ ചേന്നവളും നിത്യതരണിയും, കൃഷിക്കാർ കലപ്പ കെട്ടാൻപയോഗിക്കുന്ന വള്ളികളോടു കൂടിയവളും സുന്ദരിയുമായി (മുററു പടൻ, മേലൊഴുകുന്ന) കരിനൊച്ചികൊണ്ടു സ്വയം മറയ്ക്കുന്നു.

9 സുഖം രഥം യു യുജേ സിന്ധു ശ്ലധിന
 നേന വാജം സനിഷദസ്തി നാജേ
 മഹാനാഹ്യസ്യ മഹിമാപനസ്യ
 തേഭ്വായസ്യ സ്വായശ്ശസോ വീരഹാശിനഃ

Q. 7

അനുപയം:-

സിന്ധു: സുഖം	— സുഖകരം
അശ്വിനം റഥം യുയുജേ	— അശ്വവന്തം റഥം യുനക്തി
തേന വാജം സനിഷ്ഠി	— തേനരഥേനാനം പ്രസൂധതു
അസിൻ ആജേ	— യജേ

അഭ്യർത്ഥന,
സ്വയംശരണം

— അന്യരഹിതം സിതസ്യ,
സ്വയംശരണേ

വി-രഹശിന്ത: അസ്യ
മഹിമാ മഹാൻ ഹി
പനസ്യതേ

— മഹത്സ്സിന്ധു രഥസ്യ
— മഹത്വം മഹദിതി സ്യതേ

അർത്ഥം: സിന്ധു സുഖകരവും കതിരുകളാത്തതുമായ തേർ പൂട്ടുന്നു, ആ തേരിനാൽ അന്നം തന്നതളട്ടേ ഈ യജ്ഞത്തിൽ ആരാലും കേടേല്പിയില്ലെന്നുറപ്പാക്കാനും സ്വയം കീർത്തിമന്ത്രം മഹത്തമമായ അവിടുത്തെ തേരിന്റെ മഹത്വം പെരിയ്ക്കു തന്നെ ഏന്തെന്ന് സൂചിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു

വക്ത്രം: 8-9-ഐരാവത: പുത്രസ്സുപ്തജാതിജരൽകണ്ഠ: പ്രഷി,
ജഗതീച്ഛന്തഃ, ഗ്രാവാണോദേവതാ

1 ആവൃണ്ണസമുജ്ജാംവൃഷ്ടി

ഷ്വിത്രംഭരതോരോദസി അനക്തന

ഉജ്ജയമാനോഅഹനീസചാഭവാ

സർണ്ണഭോവരിവസ്യാതളഭീഭാ

അനന്തം:-

(ഹേ ഗ്രാവാണ:) വ:

ഉജ്ജാം

— അനവതിനാമുഷസാം

വി-ഉഷ്ടിഷു ആ പ്രണ്ണസേ

വിഭാതേഷു സത്യാ

(യുയം സോമേന) ഇത്രം

മരുത: രോദസി അനക്തന — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ചവൃണ്ണയത

യഥാ വരിവസ്യാതഃ — പരിചരതസ്ത്വഥാ

ന: ഉജേ സചാ-ഭവാ — സഹോല്ലസേ

അഹനീ സഭ-സഭ: — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ സർവ്വേഷു
യാഗഗൃഹേഷു

അർത്ഥം.-സോമം ചതയ്ക്കുന്ന കല്ലുകളേ, നിങ്ങളെ അന്ന വതികളായ ഉഷസ്സുകൾ തെളിയുമ്പോൾ, ഞാൻ അലങ്കരിയ്ക്കുന്നു. നിങ്ങൾ സോമത്താൽ ഇന്ദ്രനെയും മരുതുക്കളെയും ദ്യാവാപൃഥ്വികളെയും തെളിയിച്ചാലും. ഒപ്പം പിറന്ന ദ്യാവാപൃഥ്വികൾ എല്ലാ യാഗശാലകളിലും നമ്മളെ കൊണ്ടാടുമാറുവേറെ വേറെ ധനം നിറയ്ക്കട്ടേ.

2 തദശ്രേഷ്ഠം സവനം സുനോത
നാത്യോനഹസ്തയതോ അഗ്നിസ്സോതരി
വിദധ്യുര്യോ അഭിഭൂതി പൈതംസ്യം
മഹോരായേ ചിത്തതതേ യദർവ്വതഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഗ്രാവാണഃ, യൗയം)

തൽ ഉ ശ്രേഷ്ഠം	— തദേവപ്രശസ്യം
സവനം സുനോതന	— സോമഭീഷണത
ഹസ്ത-യതഃ അത്യഃ ന	— ഹസ്താഭ്യോം ദൃഢം ഗൃഹീതോശ്ച ഇവ
അഗ്നിഃ സോതരി	— അഭിഷവ കർത്തരി വേതി
അത്യഃ	— ഗ്രാവണാമഭിഷവായ പ്രേരകോ യജമാനഃ
അഭി-ഭൂതി പൈതംസ്യം	
വിദൽ ഹി	— അഭിഭാവകം ബലന്ദേവേഭ്യോ ലഭതേ വലു
(കിഞ്ച) മഹഃ രായേ	
ചിതർ	— മഹതേ ധനായാപി
യൽ അർവ്വതഃ തതതേ	— യോഗ്രാവാശ്ചാൻ ത്തതേ, പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം.-അല്പയോ സോമം ചതയ്ക്കുന്ന കല്ലുകളേ, നിങ്ങൾ അതേ മഹത്തായ സോമത്തെ സംസ്തരിയ്ക്കുക കൈകളാൽ മുറുകെ പിടിയ്ക്കപ്പെട്ട കതിരപോലെ, പിടിക്കല്ലു സംസ്തന്താ

വിൽ നിൽക്കുന്നു. പിടിക്കല്ലുകൊണ്ട് സോമസംസ്കരണത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന യജമാനൻ ദേവന്മാരിൽനിന്നു വിജയകരമായ സ്വലം നേടുന്നു. പിന്നെ മഹത്തായ ധനത്തിനുവേണ്ടിയും ആ പിടിക്കല്ലു കതിരുകളെത്തുന്നതെന്നു.

3 തദിച്ഛ്യസ്യസവനംവിവേരപോ
 യഥാപുരാമനവേഗാതമശ്രോത്രി
 ഗോഠ്ഞിസിത്വാഷ്ടേഅശ്വനിണ്ണിജി
 പ്രേധ്യരേഷ്വധാരാശിശ്രുയഃ

അന്വയം:-

അസ്യ തൽ സവനം

ഇൽ ഹി	— അഭിഷ്ഠവോപേതമസ്മദിയം യാഗാഖ്യഭേവ
അപഃ യഥാ പുരാ	— കച്ഛപുർവ്വവർ
മനവേ ഗാതും അശ്രോത്രി	— രാജേണ ഗമനമാജഗാമ, തദ്വൽ
വിവേഃ	— വ്യാപ്നോതു
(കിഞ്ച) ഗോ-അണ്ണിസി	— ഗോരൂപേ, അപഹൃതൈക്തോഭിഃ പരിവൃതേ
അശ്വ-നിണ്ണിജി	— അശ്വരൂപേ, അപഹൃതൈരശ്വൈർവൃതേ
ത്വാഷ്ടേ	— ത്വാഷ്ടുഃ പുത്രേവൃത്രേ ഹന്തവ്യസതി
ഇം അധാരാൻ	— അസുരൈരഹിംസ്യാനധാര സാധകാൻ
അധാരേഷ്വ പ്ര അശിശ്രുയഃ	— പൂർവ്വേ യജമാനാഃ പ്രാശ്രയന്തി

അർത്ഥം:-ഈ പിടിക്കല്ലിന്റെ സംസ്കരണത്തോടുകൂടിയ യാഗമെന്ന കർമ്മം തന്നെ പണ്ടു മനുഷ്യാന് സ്വഗ്നഗമനം വരുത്തിയപ്പോലെ വ്യാപിപ്പിക്കട്ടെ. പിന്നെ, അപഹരിയപ്പെട്ട പശുക്കളാലും കതിരുകളാലും ചുറ്റപ്പെട്ട ത്വാഷ്ഠാപിന്റെ മകനായ വൃത്രൻ കൊല്ലപ്പെടേണ്ടവനായിരിക്കെ കൊല്ലപ്പെടാനാ

യി ഈ അഹിംസ്യങ്ങളായ പിടിക്കല്ലുകളെയാണ് പഴയകാലത്തെ യജമാനന്മാർ ആശ്രയിക്കുന്നത് (ആശ്രയിച്ചത്.)

4 അപഹരതരക്ഷസോഭാഗേഗുരാവത
സ്തായതനിരൂതിംസേധതാമതി.
ആനോരയി.സർവ്വവീരംസുനോതന
ദേവാവ്യംഭരതശ്ലോകമദ്രയഃ

അന്വയം:-

ഹേ അദ്രയഃ,	— ഗ്രാവാണഃ, യുയം
ഭംഗുര-വതഃ രക്ഷസഃ	
അപ ഹത	— ഭഞ്ജകകർമ്മവതോരാക്ഷസാൻ വിനാശയ
(തഥാ) നിഃ-ഗുതിം	
സ്കലായത	— പാപദേവതാം ദൂരേ പരിഹരത
അമതിം സേധത	— ഹിംസാമതിം നിഷേധത
(കിഞ്ച) ന സർവ്വ-വീരം	
രയി.	— അസ്താകം ബഹുപുത്രയുക്തം ധനം
ആ സുനോതന	— അഭിഷേചനോൽപാദയത
ദേവ-അവ്യം ശ്ലോകം	
ഭരത	— ദേവപ്രീണനം ശബ്ദം സമ്പാദയത

അർത്ഥം:- അല്ലയോ പിടിക്കല്ലുകളേ, എല്ലാം തച്ചടയ്ക്കുന്ന രാക്ഷസന്മാരെ നിങ്ങൾ നശിപ്പിച്ചാലും പാപദേവതയായ നിരൂതിയെ ദൂരെ തടഞ്ഞു നിർത്തിയാലും. ഹിംസാബുദ്ധിയെ (അല്ലെങ്കിൽ ദാരിദ്ര്യത്തെ) നിരാകരിച്ചാലും. കൂടാതെ ഞങ്ങൾക്ക് സോമസംസ്കരണം കൊണ്ട് ധാരാളം പുത്രന്മാരോടുകൂടിയ ധനമുണ്ടാക്കിയാലും. ദേവപ്രീതികരമായ ശബ്ദം (വേദശബ്ദമെങ്ങും) ഉണ്ടാക്കിയാലും.

5 ദിവശ്ചിദാവോമവത്തരേഭ്യോ
 വിചനാചിദാശ്ചപസ്തരേഭ്യഃ
 വായോശ്ചിദാസോമരസ്തരേ
 ഭ്യോഗേഷ്ചിദച്ഛപിതൃകൃത്തരേഭ്യഃ

വ 8

അന്വയം:-

(ഹേ അധര്യവഃ,) വഃ — യുയം.
 ദിവഃ ചിൽ ആ
 അമവൽ-തരേഭ്യഃ — ആദിത്യാദപി ബലവതഃ;
 വി-ചനാ ചിൽ — സുധന്വനഃ പുത്രേണാപി
 ആശ്ചപഃ-തരേഭ്യഃ — ശീഘ്രകർമ്മഭ്യഃ
 വായോഃ ചിൽ
 സോമരേ-തരേഭ്യഃ — സോമാഭിഷവാതേർമ്മനാത്യന്തേന
 വേഗേന യുക്തേഭ്യഃ
 അഗ്നേഃ ചിൽ പിതൃകൃൽ-
 തരേഭ്യഃ — അത്യന്തമന്നസാധകേഭ്യോ
 ഗ്രാവഭ്യഃ
 ആ അച്ഛ — അച്ഛത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അധര്യക്കളേ, നിങ്ങൾ ആദിത്യന്തേന
 ക്കാര ബലവത്തുക്കളും സുധന്വാവിന്റെ പുത്രനായ വിചവാവ്
 നേക്കാര കർമ്മവേഗമുറവയും സോമസംസ്കരണത്തിൽ അത്
 നം വേഗമൊത്തവയും അഗ്നിയേക്കാളധികമന്നം നേടിത്തര
 നവയുമായ പിടിക്കല്ലുകളെ അച്ഛിതുക, പൂജിക്കുക

6 ഭൂതനോയശസസ്സോത്പസസോ
 ഗ്രാവാനോവാപാദിവിതാദിവിതാ
 നരോയത്രാഹതേകാമ്യം
 ധാപോഷയനോഅഭിതോമിഥസ്തഃ

അന്വയം:-

യശസഃ ഗ്രാവാണഃ	— യശസ്വിനസ്തേ
നഃ സോതു	— അസ്മദേതം സോമാഭിഷവം കരോതു
അന്വസഃ ഭരതു	— സോമസ്യ രസംഭരതു, സമ്പാദയതു
(കിഞ്ച) ദിവീത്ഥതാ വാചാ	— ദീപ്തിമത്യാ സ്തതിവാചാ (ലിംഗവ്യത്യയഃ)
നരഃ യത്ര കാമ്യം മധു	— ഋത്വിജഃ കമനീയം സോമരസം
ആ-ഘോഷയന്തഃ	— സ്തോത്രശസ്ത്രാദിരൂപം ശബ്ദകർവ്വന്തഃ
അഭിതഃ മിഥഃ-തുരഃ ഭഹന്തേ	— സർവ്വതസ്തപരമാണാഭഹന്തി
(തത്ര) ദിവീതാ	— ദിവീതായാം, സോമയാഗേ സ്ഥാപയതു

അർത്ഥം.-കീർത്തിയുറ്റ പീടിക്കല്ലുകൾ നമുക്കുവേണ്ടി സോമം സംസ്കരിയ്ക്കട്ടെ; സോമച്ചാറുണ്ടാക്കട്ടെ. പിന്നെ, തിളങ്ങുന്ന സ്തതിവാക്കോടുകൂടി കർമ്മനേതാക്കളായ ഋത്വിജ്ജനങ്ങൾ സ്തോത്രശസ്ത്രാദി ശബ്ദമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, സോമരസത്തെ എമ്പാടും തപരപ്പുണ്ടുപരായി എവിടെ കാണുന്നടക്കുന്നുവോ, അവിടെ, സോമയാഗത്തിൽ, നമ്മെ ഇരുത്തട്ടെ, സ്ഥാപിയ്ക്കട്ടെ.

7 സുന്വന്തിസോമംരഥിരാസോഅഭ്യോ
നിരസ്യരസങ്ഗവിഷോഭഹന്തിതേ
ഭഹന്ത്യധിരൂപസേചനായക
നരോഹവ്യാനമജയന്തആസഭിഃ

അന്വയം:-

രഥിരാസഃ അഭ്യഃ	— രഥവന്തഃ, രഹണശീലാ ഗ്രാവാണഃ
സോമം സുന്വന്തി	— അഭിഷവകർവ്വന്തി

തേ അസ്യ രസം നിഃ

ഭൂമതി

— നിശ്ശേഷേണ ഭൂമതി

(അഗ്നേഃ) ഉപ-സേചനായ

ഗോ-ഇഷഃ

— സ്തുതിവാചിച്ചിത്തസ്സന്തഃ

ഉധഃ കം ഭൂമതി

— രസം സുഖേന ഭൂമതി

നരഃ

— നേതാരഃ, അഭിഷവകന്താരം
ഋതപിജഃ

ഹവ്യാ ന

— അഗ്നൃപസേചനാനന്തരം
ഹവിഃപി

ആസ-ഭിഃ ലേജയന്തേ

— ആസേയാപലക്ഷിതൈ
സ്തോത്രൈശ്ശോധയന്തി

അർത്ഥം:-അങ്ങനെയൊരു ഗമിക്കുന്ന പിടിക്കല്ലുകൾ സോമ
തൈ സംസ്കരിച്ചു അവ അതിന്റെ ചാർ നിശ്ശേഷം കറ
ന്നെടുക്കുന്നു. അഗ്നിയെ നന്നാക്കാനായി, അഭിഷേകം ചെയ്തുവ
ന്നായി സ്തുതിവാചിച്ചുകൊണ്ട് അവ സസുഖം കറക്കുന്നു
സോമസംസ്കരണാക്കളായ ഋതപിജകൾ അഗ്നിയെ സോമം
കൊണ്ട് നന്നാക്കുകയും ഹവിസ്സുകളെ വായിൽനിന്നു പുറപ്പെ
ടുന്ന സ്തുതികളാൽ ശുദ്ധീകരിക്കുന്നു

8 ഏതേനരസപസോഅഭൂതന

യഇന്ദ്രായസുനഥസോമഭൂതഃ

വാചംവാചംവോദിവ്യായധാമ്നേ

വസുവസുവഃപാത്ഥിവാതസുനപതേ

വ. 9

അന്വയം:-

ഹേ നരഃ, അഭൂതഃ

— നേതാരഃ, ഗ്രാവാണഃ

ഏതേ (യുയം) സു-

അപസഃ അഭൂതന

— ശോഭനാഭിഷവകമാണോ
ഭവത

യേ (യുയം) ഇന്ദ്രായ

സോമം സുനഥ വഃ

— തേ യുയം.

വാചം-വാചം.

— യദ്യേവേനനീയം ധനമസ്തിതത്തേ

ദിവ്യായ ധാരേ	— സ്വസ്തീയതേജസേ കരുത
വഃ വസു-വസു	— യദ്യദാസയോഗ്യം ധനം യുഷ്മാകമസ്തിതത്തൽ
പാത്ഥീവായ സുന്ദതേ	— യജമാനായ കരുത

അർത്ഥം.-കർമ്മനേതാക്കളായ പിടിക്കല്ലുകളേ, ഈ നിങ്ങൾ നല്ലപോലെ സോമസംസ്കൃതാക്കളാവുക. ഇത്രുന്നായി സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന നിങ്ങൾ കാമ്യമായ ഏതേതു ധനമുണ്ടോ, അതതിനെ സ്വസ്തീയ തേജസ്സിനാക്കുക, സ്വസ്ത്യാപ്തിക്കുള്ള സാധനമാക്കുക. കഴിച്ചിലിനുള്ള ധനമേതേതുണ്ടോ, അതതിനെ ഭൂമിയിൽ സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനനാക്കുക, യജമാനന്മാർക്കു ഗോപയോഗ്യമാക്കുക. (ഇവിടെ രണ്ടുവിധം ധനങ്ങളെ പറയുന്നു. വാമമായ ധനം, വാസയോഗ്യമായ ധനം. അതിൽ വാമം, ശ്രേഷ്ഠമായത് കർമ്മശ്രദ്ധ, ഭാനതല്പരത മുതലായ ആത്മീയ ധനമാകുന്നു. രണ്ടാമത്തേത് ജീവിതം കഴിച്ചുകൂട്ടാനുള്ള ധനവും. ആദ്യത്തേതിനെ സ്വസ്ത്യാപ്തിക്കും രണ്ടാമത്തേതിനെ ജീവിതയാപനത്തിനും ഉപയുക്തമാക്കാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു).

വക്തം-10-11 ഭാഗ്വതസ്സുമരശ്വീഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷുബ്ജഗത്യേതച്ഛന്ദസീ, മരുതോദേവതാ.

- 1 അഭപ്രുഷോനവാചാപ്രുഷാവസ്
ഹവിഷ്വന്തോനയജ്ഞാവിജാനന്
സമാന്തന്നബ്രഹ്മാണമഹംസേ
ഗണമന്യോഷ്യേഷാനശോഭസേ

അന്വയം:-

അഭ-പ്രുഷഃ ന	— മേലാന്നിട്ടുള്ളത ഉഭകബിന്ദവ ഇവ
വാചാ വസു പ്രുഷ	— സ്മൃത്യാപ്രീതാമന്തഃ ധനം സിഞ്ചന്തി (വ്യത്യയേന ബഹുവചനം)

(കിഞ്ച) ഹവിഷ്വന്തഃ

ന യജ്ഞാഃ

വി-ജാനഷഃ

(അഥ) ഏഷാം സു-മാതതം

ബ്രഹ്മാണം ഗണം

— ഹവിർഭിര്യക്താ യാഗാ ഇവ

— ജഗതോപിജനയിതാരോ ചേന്തി

— ശോഭാനാനാം മരുതാം മഹാന്തം ഗണം

അഹസേ

ന അന്യോഷി

(തഥാ) ശോഭസേന

(അത ഇദാനിം നൃതനേന സ്തോത്രേണ സ്തോമി)

— പുജാത്ഥം യോഗ്യം വേതി

— ഇതഃ പൂർവ്വന്നസ്തചാനന്യീ

— ശുഭനാത്ഥമപി ന സ്തചാനന്യീ

അർത്ഥം.-മേഘത്തിൽനിന്നു തെറിയുന്ന നീർത്തുള്ളികൾ പോലെ സ്തൂതിയാൽ പ്രീതരായ മരുത്തുക്കൾ ധനം ചിതറുന്ന ഹവിസ്സുകളെത്ത യാഗങ്ങൾ ലോകകത്താക്കളാകുന്നപോലെ, അവർ ജഗത്തിന്റെ ജനയിതാക്കളാകുന്ന ശോഭനന്മാരായ മരുത്തുക്കളുടെ മഹത്വമായ ഗണം പുജായോഗ്യമാകുന്ന ഇതുപരം ഞാനവരെ സ്തൂതിച്ചില്ല ജീവിതശോഭയ്ക്ക്, പുഷ്പിക്കുവേണ്ടിയും ഇതുപരം സ്തൂതിച്ചില്ല അതിനാലിപ്പോൾ പുതിയ സ്തോത്രം കൊണ്ടു സ്തൂതിക്കുന്നു

2 ശ്രീയേമർയാസോഅഞ്ജീരകൃണാത

സുമാതതന്നപൂർവ്വീരതിക്ഷപഃ

ദിവസ്തപത്രാസഹൃതാനയേതിര

ആദിത്യാസന്യേഅക്രാനവാവൃധഃ

അന്വയം -

മര്യാസഃ

— മനുഷ്യരൂപാമതതഃ (പൂർവ്വം

മനുഷ്യാസ്സന്തഃ പശ്ചാൽ

സുകൃതവിശേഷേണഹൃതരാ

ആസൻ)

ശ്രീയേ അഞ്ജീൻ

അകൃണാത

സു-മാതതം

— ശോഭാത്ഥമഞ്ജകാനി,

ആഭരണാനി കർച്ചന്തി

— ശോഭാനാനാം മരുതാം ഗണം

പൂർവ്വീഃ ക്ഷപഃ ന അതി — ബഹുഃ ക്ഷപയിത്യസ്തേനാ ന
പരാഭാവയന്തി
(കിഞ്ച) ദിവഃ പുത്രാസഃ — ദൃഭേവതായാഃ പുത്രാഃ
ഏതാഃ ന യേതിരേ — ഗന്താരസ്തേ ന നിർദ്വജ്ഞി
തേ ആദിത്യാസഃ — അദിതേഃ പുത്രാഃ
അക്രാഃ ന വവൃധഃ — ആക്രമണശീലാമന്തഃ
അസ്മാഭിരസ്തതാനവൽത്തേ

അത്ഥം-മനുഷ്യരൂപന്മാരായ മരുത്തക്കൾ (മുന്യ മനുഷ്യരാ
യി, പിന്നീട് സൽകർമ്മംകൊണ്ടു ദേവന്മാരായവർ) സ്വശോഭ
യ്ക്കായാഭരണങ്ങളണിയുന്നു. ശോഭനന്മാരായ മരുത്തക്കളുടെ ഗണ
ത്തെ സംഖ്യയറ്റ ശത്രുസേനകളും തോല്പിക്കുന്നില്ല. ദ്യോവി
ന്റെ പുത്രരായ ആഗമനശീലന്മാർ പുറത്തുവരുന്നില്ല. (ആരാ
ലും കാണപ്പെടുന്നില്ല.) അദിതിയുടെ ആ വളത്തുമക്കൾ ആക്ര
മണശീലരെങ്കിലും നമ്മളാൽ സ്മൃതിയ്ക്കുപ്പെടാതെ വളരുന്നില്ല.

3 പ്രയേദിവഃ പൃഥിവ്യാനബഹ്ണാ

തമനാരിരിച്ഛേ അത്രാണസൂര്യഃ

പാജസ്വന്തോനവിരാഃ പനസ്യവോ

രിശാഭസോനമര്യാ അഭിഭ്യവഃ

അന്വയഃ:-

യേ ദിവഃ പൃഥിവ്യാഃ ന — പൃഥിവ്യാശ്ച (നേതിചാത്ഥേ)
ബഹ്ണാ അനാ — മഹത്വേന ആത്മനൈവ,
സ്വശരീരേണ
അത്രാൽ ന സൂര്യഃ — അത്രാദിവസൂര്യഃ
പ്ര രിരിച്ഛേ — രിരിചീരേ, അതിരിക്താ
അവൻ

(കിഞ്ച) പാജസ്വന്തഃ ന
വിരാഃ — ബലവന്തോ വിക്രാന്താ ഇവ
പനസ്യവഃ — സ്മൃതികാമാഭവന്തി

(കിഞ്ച) രിശാദസഃ

ന മര്യാഃ

— രിശതാം, ഹിംസതാം

അസിതാരോമനഷ്ടാഇവ

അഭി-ഭ്യവഃ

— അഭിഗതഭീഷ്ഠയോഭവന്തി

അത്ഥം—മരത്തുകളേവർ ദ്രോവിനെക്കാളും ഭൂവിനെക്കാളും മഹത്വമുറ ആത്മശരീരത്താൽ, മേലത്താൽ അബാധിതനായ സൂര്യനെപ്പോലെ, കടന്നുനിൽക്കുന്നവരാണോ, ബലവാന്മാരായ വിരന്മാർ എന്നുപോലെ, സ്തുതികാമന്മാരാണോ, ദ്രോഹികളെ നിരാകരിക്കുന്ന മനുഷ്യരെപ്പോലെ പ്രകാശം പുണ്ടവരാണോ,

4 യുഷ്ടാകം ബൃധ്നേ അപാനയാമനി

വിമുര്യതിനമഹീശ്രമുര്യതി

വിശ്വഹ്സുര്യജേണാ അർവ്വാഗയം സുവഃ

പ്രയസ്വന്തോനസത്രാച ആഗത

അന്വയം —

(ഹേ മരതഃ, തേഷാം)

യുഷ്ടാകം ബൃധ്നേ

— പരസ്വരസംഘാതേ

അപാം ന യാമനി

— പ്രവൃദ്ധാനാമുകോനാം ഗമനേ ഇവ

മഹീ ന വിമുര്യതി

— മഹതിഭൂതവ്യഥതേ

(നാപി) ശ്രമുര്യതി

— നവിശീർണ്ണം ഭവതി

(ശീഘ്രഗതയോപിയുയമേനാം ന പിഡയഥ)

വിശ്വഹ്സുഃ അയം

യജ്ഞഃ

— വിശ്വരൂപം യാഗസാധനം ഫവിഃ

വഃ അർവ്വാക് സു

— യുഷ്ടാകമഭിമുഖം സുഷുഗച്ഛതി

പ്രയസ്വന്തഃ ന

— അന്നവന്ത ഇവ സുഖപ്രദാഃ

സത്രാചഃ ആഗത

— സഹാഞ്ചനഃ, സംഘാകാരേണാ ഗച്ഛത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മനുതന്മുക്കളേ, ആ നിങ്ങളുടെ അന്യോ
ന്യസംഘാതത്തിൽ, വെള്ളങ്ങളുടെ തള്ളിവരവിലെന്നപോലെ,
ഭൂമി കഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല, പിളരുന്നില്ല. (ഗതിവേഗമുറവരെങ്കി
ലും നിങ്ങൾ ഭൂമിയെ പീഡിപ്പിക്കുന്നില്ല.) വിശ്വരൂപമായ
ഈ യാഗഹവിസ്ത് നിങ്ങൾക്കു നേരെ വരുന്നു. അന്നുവാന്മാരെ
ന്നപോലെ സുഖപ്രദന്മാരായി നിങ്ങൾ കൂട്ടംചേർന്ന്, ഗണരൂപ
ത്തിൽ വന്നാലും. (യശകം) .

5 യുയസ്യാഷ്ടപ്രയുജോനരശ്മിഭി

ജേജ്യാതിഷ്ഠന്തോനാസാവ്യഷ്ടിഷു

ശ്യാനാസോനസ്വയശസോരിശാദസഃ

പ്രവാസോനപ്രസിതാസഃപരിപ്രുഷഃ

വ. 10

അന്വയം:-

(ഹേ മനുതന്മുക്കളേ) യുയം

ധുഃ-സു

— രഥസംബന്ധിനീഷു

രശ്മി-ഭിഃ പ്ര-യുജഃ ന

— യോക്ത്രൈഃ പ്രയുക്താഃ,
ബലാ അശ്യാഇവ

പരി-പ്രുഷഃ

— പരിതോ ഗന്താരസ്ഥ

(ത്ഥമാ) ജേജ്യാതിഷ്ഠന്തഃ ന

— തേജസ്വത്തന്ത്രിത്യാദയഇവ

വി-ഛഷ്ടിഷു ഭാസാ

— ഛന്ദസി പ്രകാശേനയുക്താ
ഭവഥ

(കീഞ്ച) ശ്യാനാസഃ ന

സ്വ-യശസഃ

— ശ്യാനാ ഇവ സ്വായത്തയശസ്താഃ

രിശാദസഃ

— രിശതാം, ഹിംസതാ
മസിതാരശ്വ

(കീഞ്ച) പ്രവാസഃ ന

— പ്രവാസിനഃ പഥികാ ഇവ

പ്ര-സിതാസഃ

— പ്രസിദ്ധയാനാ ഭവഥ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മനുതന്മുക്കളേ, നിങ്ങൾ തേരിനുമ്പിൽ
കടിഞ്ഞാണാൽ കെട്ടപ്പെട്ട കതിരുകൾപോലെ അങ്ങിങ്ങു പോ
കുന്നവരാകുന്നു. അതുപോലെ തേജസ്വികളായ ആദിത്യാദിക
ളെന്ന ഭട്ടിൽ പ്രഭാതത്തിൽ പ്രകാശയുക്തരാകുന്നു. പത്തന്മുക്കും

പോലെ സ്വയം നേടിയ (സ്വച്ഛന്ദപാരിതം കൊണ്ടുള്ള) യശ
 സുരവരം അകൃതത്തെ അകറ്റുന്നവരുമാകുന്ന പിന്നെ, നാടു
 വിട്ടു വഴിപോക്കുരെന്നപോലെ, പുകഴാൻ യാത്രക്കാരാകുന്ന.
 (മരുത്തക്കര സദാഗതികളാണല്ലോ)

6 പ്രയത്നധൈര്യമരുതഃപരാകാ
 ദൃഢംമഹസ്സംവരണസ്യവത്സാഃ
 വിഭാനാസോവസവോരാധ്യ
 സ്യാരാച്ചിദ്രോഷസ്സന്തര്യയോത

അന്വയം -

ഹേ വസവഃ, മരുതഃ,	
യുയം യൽ	— വാസയിതാരോ മരുതഃ, യദാ
പരാകാൽ പ്രയത്നധൈ	— അത്യന്തം ദൂരദേശാദാഗച്ഛഥ
(തദാനീം) മഹഃ സം-	
വരണസ്യ	— മഹൽ, സംവരണീയം
രാധ്യസ്യ വത്സാഃ	— സംരാധനീയം വസ്യ, ധനം
വിഭാനാസഃ	— പ്രയച്ചന്തോ ഭവഥ
സന്തഃ ദ്രോഷഃ	— അന്തഹിതാൻ ദ്രോഷ്യൻ
അരാൽ ചിൻ യയോത	— ദൂരാദേവ പൃഥക്മരുത

അർത്ഥം-ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്ന മരുത്തക്കളേ, നിങ്ങൾ
 അത്യന്തം ദൂരദേശത്തുനിന്നു വരുമ്പോൾ മഹത്തും ശ്രേഷ്ഠവും
 ആരാധ്യവുമായ ധനം തന്നെത്തന്നെ വരാൻ ഉള്ളിൽ കിടക്കുന്ന
 ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന, ശത്രുക്കളെ അകലനിന്നുതന്നെ വേർപെടു
 ത്തിയാലും (ഉള്ളിലൊളിഞ്ഞിരിക്കുന്ന ശത്രുക്കൾ രാഗദ്രോഷാ
 ദികൾ)

7 യളദപിയജേന്തേന്ധാരേഷാ
 മരുദ്യോനമാനുഷോദോശൽ
 ദേവൻസുവയോഭയതേസുവിരം
 സദേവാനാമപിഗോപിമേഅസു

അന്വയം:-

അധാരസ്ഥാ:	— യാഗേസീദൻ
യഃ മാന്യഃ	— യജമാനഃ
യജ്ഞേ ഉൽ-ഘൃചി	— യജ്ഞേ ഉപഗ്രാന്തേ, സമാപ്തേസതി
മരുൽ-ഭ്യഃ ന	— തേഭ്യ ഇവാന്യേഭ്യ ഇഗ്രാദിഭ്യഃ
ദദാശൽ	— ഹവിരാദികം ദദ്യാൽ
സഃ രേവൽ, സു-വീരം	— ധനവൽ, ശോഭനപത്രോപേതം
വയഃ ദധതേ	— അന്നം ധാരയതി
സഃ ദേവാനാം അപി	— ഇഗ്രാദീനാമപി
ഗോ-പിഥേ അസു	— സോമപാനേ വേതു

അർത്ഥം:-യാഗത്തിലിരുന്നു യാതൊരു യജമാനൻ യജ്ഞം കഴിയുമ്പോൾ മരുതുകൾക്കെന്നപോലെ ഇഗ്രാദി ദേവന്മാർക്കും ഹവിസ്സു മുതലായവ കൊടുക്കുന്നുവോ, അവൻ ധനയുക്തവും പത്രോപേതവുമായ അന്നത്തെ (പുഷ്പിയെ) ധരിക്കുന്നു, നേടുന്നു. അവൻ ഇഗ്രാദികളുടെ സോമപാനത്തിൽ ഭവിയ്ക്കട്ടേ. (സോമ പാനകർത്തൃത്വം നേടട്ടേ.)

8 തേഹി യജ്ഞേഷ്ഠ യജ്ഞിയാസുളാമം

ആദിത്യേന നാഗ്നാ ശംഭവിഷ്യാഃ

തേനോവന്തുരഥന്തർമ്മനിഷാം

മഹശ്വിയാമന്നധാരോപകാനാഃ

വ. 11

അന്വയം:-

തേ ഹി യജ്ഞേഷ്ഠ	— തേ ഖലു യാഗേഷ്ഠ
യജ്ഞിയാസഃ ഊമാഃ	— യജ്ഞാഹ്വഃ, അവിതാരഃ
ആദിത്യേന നാഗ്നാ ശം-	
ഭവിഷ്യാഃ	— ആദിത്യസംബന്ധിനോദകേന സുഖസ്യ ഭാവയിതാരഃ
അധാരേ യാമൻ ഹവഃ	
പകാനാഃ പ	— യാഗഗമനേ മഹദ്ധവിഃ കാതയമാനാശ്ച

— രഥതുരഃ, യജ്ഞഗമനസാധനസ്യ
രഥസ്യ ത്വരയിതാരസ്സന്തഃ

രഥ-തു:

തേ നഃ മനീഷാം അവതു — മരുതോസ്മാകം സ്തൂതിം രക്ഷതു

അർത്ഥം.-അവരാണല്ലോ യാഗങ്ങളിൽ യജിതൃപ്പെടേണ്ടവരും, രക്ഷകന്മാരും, ആദിത്യസംബന്ധിയായ ജലംകൊണ്ട് സുഖപ്രദന്മാരും, യാഗത്തിനുള്ള പോക്കിൽ മഹത്തായ ഹവിസ്സു കാംക്ഷിക്കുന്നവരും, യാഗയാത്രക്കുള്ള തേർ വേഗമോട്ടു നവരും, ആ മരുത്തുക്കൾ നമ്മുടെ സ്തൂതിയെ രക്ഷിച്ചുളളൂ.

വക്ത്രം:-12-13

1 വിപ്രാസോനമർദ്ദിസ്ത്വായ്യോ

ദേവാവ്യോഽനയഞ്ജൈസ്തപ്തസഃ

രാജാനോനചിത്രാസ്തസന്ദൃഗഃ

ക്ഷിതിനാനമര്യാഅരേപന്തഃ

അന്വയം:-

(ഏതേ മരുതഃ)

വിപ്രാസഃ ന

മനു-ഭിഃ സ-ആധ്യഃ

— ബ്രാഹ്മണാ ഇവ, തേയഥാ

— സ്തൂതിഭിശ്ശോഭന്ധ്യാനാഭവന്തി,
ഏവം മരുതോസ്മദീയൈർമർദ്ദി
സ്ത്വായ്യഃ, സമനസഃ ഭവന്തി

(തഥാ) യഞ്ജൈഃ ദേവ-

അവ്യഃ ന

സു-അപ്തസഃ

രാജാനഃ ന

— ദേവാനാം തപ്തയിതാര ഇവ

— ശോഭന കർമ്മാണാം ഭവന്തി

— മൃദ്ധാഭിഷിക്താഃ ക്ഷിതിപതയ
ഇവ

ചിത്രാഃ

— പുജനീയാഃ, ചിത്രാഭരണാവാ
ഭവന്തി

(തഥാ) സ-സന്ദൃഗഃ

(തഥാ) ക്ഷിതിനാം

മര്യാ ന

— സുഷുപ്തനീയാ ഭവന്തി

— നിവാസാനാം സ്വാമിനഃ
മനുഷ്യാ ഇവ

അരേപസ:

— അപാപാഃ, പ്രതിഗ്രഹാത്ഥ
മന്യത്രാഗതയാ സ്വഗൃഹേ ഏവ
തിഷ്ഠന്തഃ, നിദ്ദോഷാ വേന്തി

അർത്ഥം—ബ്രാഹ്മണർ സ്തുതികളാൽ ശോഭനേധ്വാനന്മാരായി ഭവിക്കുന്നപോലെ ഈ മരുതുക്കൾ നമ്മുടെ സ്തുതികളാൽ സുമനസ്സുകളായി ഭവിക്കുന്നു. യാഗങ്ങൾക്കൊണ്ടു ദേവന്മാരെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്ന യജമാനന്മാർപോലെ, ശോഭനകർമ്മാക്കളാകുന്നു. അഭീഷേകം ചെയ്യപ്പെട്ട രാജാക്കന്മാർപോലെ പൂജനീയർ (അല്ലെങ്കിൽ വിവിധാരണങ്ങളണിഞ്ഞവർ) ആകുന്നു. നന്നായി ഭംഗിയുള്ളവരോടനുബന്ധം പിന്നെ ഗൃഹമേധികളായ മനുഷ്യർപോലെ പ്രതിഗ്രഹഭാനങ്ങൾ വാങ്ങാനെങ്ങും പോകാതെ, സ്വഗൃഹത്തിൽ വസിക്കുന്ന അപാപന്മാരാകുന്നു. (ദാനം, പ്രതിഗ്രഹം മുതലായവ വാങ്ങുന്നത് പാപം.)

2 അഗ്നിൻയേദ്രാജസാത്ഥ്വക്മവക്ഷസോ

വാതാസോനസ്വയുഷ്ണഭ്യർതയഃ

പ്രജ്ഞാതാരാനജ്യേഷാസ്സനീതയഃ

സ്വശർമ്മാനസോമാഗൃതം യതേ

അന്വയം:—

(ഹേ മന്തഃ,) യേ അഗ്നിഃ

ന ദ്രാജസാ — അഗ്നിരിവ യേദ്രാജസാ യുക്താഃ

ത്വക്മവക്ഷസഃ — ത്വക്മാലങ്കൃതവക്ഷസ്കാഃ

വാതാസഃ ന സ്വയുഷഃ — പ്രത്യക്ഷവാതാ ഇവസ്വയം
യുജ്യമാനാഃ

സഭ്യർതയഃ — സഭ്യോഗമനാഃ

പ്രജ്ഞാതാരഃ ന

ജ്യേഷാഃ — ജ്ഞാനിന ഇവ പൂജാഃ

സ്വനീതയഃ സ്വശർമ്മാണഃ

ന സോമാഃ — സന്നയനാ,സ്സസുഖാസ്സാമാ ഇവ
തേ യതേ

ഗൃതം യതേ — യജ്ഞം ഗച്ഛന്തേ യജ്ഞാനായാ
ഗച്ഛത

അർത്ഥം.-അല്പയോ മരുതന്മാരേ, ഏവർ അഗ്നിപോലെ തേജസ്സിയന്നവരും സ്വർണാലങ്കൃതമായ മാറിടമൊത്തവരും പ്രത്യക്ഷവായ പോലെ സ്വയം ചേരുന്നവരും ശീഘ്രഗാമികളും, ജ്ഞാനികൾ പോലെ പൂജ്യന്മാരും, സന്താപ്തത്തിൽ നയിക്കുന്ന സുഖകരങ്ങളായ സോമങ്ങൾപോലെയുള്ളവരുമാണോ, ആ നിങ്ങൾ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്ന യജമാനനെ ഉദ്ദേശിച്ചു വന്നാലും.

3 വാതാസോനയേധുനയോജിഗത
 പോഗീനാനജിഹ്വാവിരോകിന്ദഃ
 വർണ്ണപന്തോനയോധാശ്വിമീവന്ദഃ
 പിതൃണാന്നശംസാസ്സരാതന്ദഃ

അന്വയം:-

യേ വാതാസഃ ന ധുന്വന്ദഃ,

ജിഗതവഃ

— വായവ ഇവ ശത്രുണാം

ചമ്പയിതാരഃ, ഗമനശീലാഃ

(ത്ഥമാ) അഗ്നിനാം ന

ജിഹ്വാഃ വി-രോകിന്ദഃ — വിരോചനശീലമുഖാഃ

(ത്ഥമാ) വർണ്ണ-വന്ദഃ

ന യോധാഃ — കവചിനോയോദ്ധാർ ഇവ

ശിമീ-വന്ദഃ

— ശൌര്യകർമ്മവന്ദഃ

(ത്ഥമാ) പിതൃണാം

ന ശംസാഃ

— ജനകാനാം വാച ഇവ

സു-രാതന്ദഃ

— സുഭാനാഃ (തേ മരുതോസുദ്യജ്ഞം
 മാഗച്ഛന്തു)

അർത്ഥം.-ഏവർ വായുക്കളെന്നപോലെ ശത്രുക്കൾക്കു വിരോധംനേർത്തവരാണോ, സഞ്ചാരശീലരാണോ, അഗ്നികളുടെ നാഭികളായ വാലകൾ പോലെ പ്രകാശിക്കുന്ന മുഖമൊത്തവരാണോ, മൈച്ചട്ടയണിഞ്ഞ പടയാളികൾ പോലെ ശൌര്യകർമ്മകളാണോ, അച്ഛന്മാരുടെ വാക്കുകൾ പോലെ ദാനശീലമുററവരാണോ, ആ മരുതന്മാർക്കു നമ്മുടെ യജ്ഞത്തിന്നു വന്നപോഴേ (കൊടുങ്കാഴുകളായ മരുതന്മാരുടെ വായുക്കളോടുചമിച്ചതു് പിതൃകൾ സ്വഭാവങ്ങൾക്കകയാൽ അസാംഗത്യമില്ല)

4 രഥാനാന്നയേ ശ്വരാസ്തനാഭയോ
ജിഗീവാംസോനശ്ശരാജാഭിദ്യവഃ
വരേയവോനമർദ്യാഘൃതപ്രു
ഷോഭിസ്വർത്താരോഅർക്കന്നസൃഷ്ടുഃ

അനവയം:-

രഥാനാം ന	— രഥചക്രാണാമിവ
അരാഃ സ്വനാഭയഃ യേ	— തേ യഥാ ബഹവോപി സമാന നാഭയോ ഭവന്തി
ജിഗീവാംസഃ ന ശ്വരാഃ	— ജയശീലാശ്വരാ ഇവ
അഭി-ദ്യവഃ	— അഭിഗതഭിദ്യവഃ
(കിഞ്ച) വരേ-യവഃ	
ന മർദ്യാഃ	— വൃതം, വരം പരസ്പ്രഭാതു മിച്ഛന്തോഽനന്യം ഇവ
ഘൃത-പ്രുഷഃ	— ഉദകസേകാരുഃ (ഉദകപൂർവ്വം ഹി വരാണി, വസൂനി ദീയന്തേ)
(കിഞ്ച) അഭി-സ്വർത്താരഃ	
അർക്കം ന	— അർക്കം, അച്ഛനീയം സ്തോത്രമഭി തശ്ശബ്ധയിതാരോവന്ദിത ഇവ
സൃ-ഷ്ടുഃ	— സൃശബ്ധാവന്തി (തേമന്തതോ സൃദ്യേഽഞ്ജമാഗച്ഛന്തു)

അർത്ഥം.-തേർചക്രങ്ങളുടെ കമ്പികൾ പലതാണെങ്കിലും റേറ്റക്കറ്റിയോടുകൂടിയവയെന്നപോലെ, ഏവർ ഏകബന്ധ മുറാവരാണോ, ജയശീലരായ ശ്വരന്മാർപോലെ കാന്തിപൂണ്ടവരാണോ, അന്യന്മാരോടുകൂടിക്കാണിച്ചിരിക്കുന്നവരായി വെള്ളം കൊടുക്കുന്നവരാണോ, (ഏതു ഭാഗത്തിന്നും വെള്ളം മുറുകൊടുക്കണം ഇവിടെ ഉപാസകർഭീഷ്ടപുത്തിയായി മഴപെയ്യിക്കുന്നവരെന്നർത്ഥം) പിന്നെ, നല്ല സ്തോത്രം പൊല്ലുന്ന സ്തുതിപാഠകന്മാർപോലെ നന്നായി ശബ്ദിക്കുന്നവരാണോ, ആ മന്ത്രത്തു മൂലം നമ്മുടെ യജ്ഞത്തിന്നു വന്നുപേരട്ടേ.

5 അശ്വാനേനയേജ്യേഷാസആശവോ
 ദിധിഷ്ഠവോനരഥ്യസ്സഭാനവഃ
 ആപോന്നിന്തൈരഭീജിഗതാവോ
 വിശ്വരൂപാഅംഗിരസോനസാമഭിഃ

വ 12

അന്വയം -

യേ അശ്വാസഃ ന

ജ്യേഷാസഃ

ആശവഃ

ദിധിഷ്ഠവഃ ന രഥ്യഃ

സഭാനവഃ

(അഥാ) ആപഃ ന നിന്തൈഃ

ഉദഭിഃ ജിഗതവഃ

(അഥാ) വിശ്വരൂപാഃ

സാമഭിഃ

അംഗിരസഃ ന

— അശ്വാ ഇവ പ്രശസ്തതമാഃ

— ശീശ്രഗമനാഃ

— വസൂനാം ധാരകാ ഇവ
 രഥസാമിനഃ

— സഭാനവഃ

— ആപഇവപ്രവണനൈരുദൈകൈ
 ക്തമനശീലാഃ

— നാനാരൂപാസ്സാമഭിര്യക്താഃ

— ഋഷയ ഇവ സർവ്വഭാസാമഗാ
 ഇവ വരതമാനാമതതോസുഭ്യജന്ത
 മാഗച്ഛന്ത

അർത്ഥം.-ഏവർ കതിരകൾ പോലെ ഏറവും പ്രശസ്തരായി ഗതിവേഗമുറാവരാണോ, ധനികന്മാർ പോലെ തേരുമുളം നല്ല ഭാനമൊത്തവരുമാണോ, പിന്നെ, മലങ്ങൾ പോലെ കീഴോട്ടുള്ള മാറ്റങ്ങളിലൂടെ ഒഴുകുന്നവരാണോ, നാനാരൂപമായി സാമവേദികളായ അംഗിരസ്സുകളെന്ന ഋഷികൾ പോലെ ഏപ്പോഴും സാമോലപിക്കുന്നവരാണോ, ആ മരുത്തുകാരും നമുക്കു യോഗ്യനെന്നു വന്നവരോടേ (കാൗകളുടെ മൂലമിന്നെന്താണു സാമോലാപമായി കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതു്)

6 ഗ്രാവാണോനസൂരയസ്സിസ്കാതര
 ആദർശിരാസോഅഭ്യോനവിശ്വഹാ
 ശിശുലാനക്രീളയസ്സകാതരോ
 മഹാഗ്രാമോനയാമന്നതത്പിഷാ

അനന്യം:-

സൂരയ: ഗ്രാവാണ: ന	— ഉഭേസ്യ പ്രേരകാമോലാ ഇവ
സിന്ധു-മാതര:	— നദീതാം നിർമ്മാതാര:
ആ-ദർശിരാസ: അഭ്യ: ന	— ശത്രുണാമാദരണശീലാനി വഭ്രായുധാനീവ
വിശ്വഹാ	— സർവ്വഭാ ശത്രുണാം ഹന്താര:
സു-മാതര: ശിശുലാ: ന	
ക്രീളയ:	— ശോഭനമാത്രകാശ്ശിശവ ഇവ വിഹന്താര:
ഉത മഹാ-ഗ്രാമ: ന	— അപിചമാറാൻ ജനസംഘ ഇവ
യാമൻ ത്പിഷാ	— യാമനി, ഗമനേ ത്പിഷാ, ദീപ്യായുക്താ: (തേ മരുതോ സുദ്യജ്ഞമാഗച്ഛതു)

അർത്ഥം:-വെള്ളമുതിർന്ന മോലങ്ങൾപോലെ നദികളുവാ
 കണവതം ശത്രുക്കളെ പിളർന്ന വഭ്രായുധങ്ങൾപോലെ
 എപ്പോഴും ശത്രുഹന്താക്കളും, നല്ല അമ്മയൊത്ത കുട്ടികൾപോ
 ലെ ക്രീഡിക്കുന്നവരും പിന്നെ പെരിയ ആരകുട്ടംപോലെ
 പോക്കവരവിൽ പ്രകാശമാറവത്തായ ആ മരുത്തുക്കൾ നമ്മുടെ
 യാഗത്തിന്നു വന്നുചേരട്ടേ.

7 ഉഷസാനകേതവോധരശ്രീത്
 ശ്ശുഭംയവോനാഞ്ചിഭിർച്യശ്ചിതൻ
 സിന്ധവോനയതിയോദ്രാജദ്യയു:
 പാവതോനയോജനാനിമമിര

അന്വയം:-

(യേ) ഉഷസാം ന

കേതവഃ

— രശ്മയ ഇവ

അധാരശ്രീയഃ

— യജ്ഞസ്യാശ്രയിതാരഃ

ശ്രഭം-യവഃ ന

— കല്യാണകാമാവരാഇവ

അഞ്ജി-ഭിഃ വി

അശ്വിതൻ

— ആദരണൈർദ്വീപ്യന്തേ

(തഥാ) സിന്ധവഃ ന

യയിയഃ

— നദ്യ ഇവ ഗമനശീലാഃ

ഭ്രാജൻ-ഋഷ്യയഃ

— ദീപ്യമാനായുധാഃ

പരാ-വതഃ ന

— ദൂരധ്വാനീനാ ബദ്ധവാ ഇവ

യോജനാനി മചിരേ

— ദൂരദേശാൽ പരിച്ഛിന്ദന്തി,

(തേ മരുതോസുഭ്യജ്ഞ
മാഗച്ഛന്തു)

അർത്ഥം:- ഏവർ പ്രഭാതങ്ങളുടെ പ്രഭാവടലങ്ങൾപോലെ യജ്ഞത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നവരാനോ, മംഗകാമന്മാരായ വരന്മാർ പോലെ ആദരണങ്ങളാൽ പ്രകാശിക്കുന്നവോ, നദികൾപോലെ ഗമനശീലന്മാരാനോ, മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന ആയുധങ്ങളാത്തവരാനോ, ബഹുദൂരമോടുന്ന പെൺകുതിരകൾപോലെ യോജനകൾ കടന്നെത്തുന്നവരാനോ, ആ മരുത്തുക്കൾ നമ്മുടെ യജ്ഞത്തിന്നു വന്നുപേരട്ടേ.

8 സുഭാഗാനോദേവാഃ കൃണതാസുരന്താ

നസ്മാഥ്വസ്തോത്പ്രന്തതോവാഘ്യാനാഃ

അധീസ്തോത്രസ്യസഖ്യസ്യഗാത

സനാദ്ധിപോരതധേയാനിസന്തി

വ. 13

അന്വയം:-

ഹേ യജ്ഞഃ, ദേവാഃ,

വസ്യധാനാഃ

— സുഭാഗാ വർദ്ധാനാ യുജം

സ്തോത്വൻ അസ്മാൻ

സുഭാഗൻ

— അസ്മാൻ സുധനാൻ

സു-രത്നാൻ കൃണത (കിഞ്ച യുയം) നഃ സഖ്യസ്യ സ്തോത്രസ്യ	— ശോഭനരത്നാംശ്ച കരുത
അധി ഗാത	— സഖിഭൂതം അസ്താകം സ്തോത്രമധിഗച്ഛത
വഃ രത്ന-ധേയാനി	— അസ്തുഭീഷയാണി രത്നദാനാനി
സനാൽ ഹി സന്തി	— ചിരകാലാദാരഭ്യേഖല വേന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മരുത്തുക്കളേ, ദേവന്മാരേ, സ്തുതികൊണ്ടു വളരുന്ന നിങ്ങൾ സ്തോതാക്കളായ ഞങ്ങളെ ശോഭനനന്മാരും ശോഭനരത്നമാരുമാക്കിയാലും. നിങ്ങൾക്കു ചങ്ങാതിയായി തീർന്നിരിക്കുന്ന സ്തോത്രത്തെ പ്രാപിച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്കുള്ള നിങ്ങളുടെ ഉത്തമ ധനദാനങ്ങൾ പണ്ടേ തുടങ്ങി നടന്നുപോരുന്നതാണല്ലോ.

വക്തൃ:-14. സൌചികാഗ്നിഃ 'വൈശ്വാനരാഗ്നിർവ്വാ വാജം
രേപുത്രസ്സാപ്തിഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടപ്തമനുഃ, അഗ്നിഭ്യേവതാ.

- 1 അപശ്യമസ്യഹേതോമഹിത്വ
മമർത്ത്യസ്യമർത്ത്യാസുവിക്ഷ
നാനാഹന്തുവിദ്വേസംഭരേതേ
അസിന്വതീബഹുസ്തീഭൂത്യത്തഃ

അന്വയം:-

മർത്ത്യാസു വിക്ഷ	— മനുഷ്യരൂപാസു പ്രജാസുതാസ്താം ഏതേ
അമർത്ത്യസ്യ അസ്യ	— അമരണസ്വഭാവസ്യ ഹൈവശാ നരരൂപേണ വർത്തമാനസ്യ
മഹതഃ മഹി-ത്വം	
അപശ്യം	— മഹനീയസ്യാഗോമ്മഹത്വം പശ്യാമി
(അഥ ദാവാഗ്നിരൂപളപൃതേ അസ്യാഗ്നോ)	
ഹന്തു നാനാ വി-ഭുതേ	— ശിപ്രേ വിഭിന്നേ

- സം. ഭരതേ
(തഥാകൃത്യാ) അസി-
ന്വതി ബഹുസതീ
- ഭരതേസ്തംഭരതഃ
— സ്തോതാരമസംഖാഭന്ത്യേ
ക്ഷേയന്ത്യേ
— അരണ്യേ വർത്തമാനം പ്രഭൃതം
കാഷ്ഠം ക്ഷേയതഃ
- ശ്രീ അതഃ

അർത്ഥം.-മരണവിയേരായ നേഷ്യപ്രദകളുടെ ഏഴു
ത്തിൽ അർദ്ധരണസ്വഭാവനായി, പുഷ്യനായ വൈശ്വാനരരൂപ
നായ അഗ്നിയുടെ മഹത്വം ഞാൻ കാണുന്നു. (ഇനി ദാവാ
ഗ്നിയെപ്പറയുന്നു.) ഈ അഗ്നിയുടെ താടിയെല്ലകൾ ധാരാളം
വിഭിന്നപദാർത്ഥങ്ങളെ നേടുന്നു. സ്തോതാവിനെ ബാധിച്ഛാ
തെ, ആ താടിയെല്ലകൾ ക്ഷയിച്ചുകൊണ്ട് കാട്ടിലെ ധാരാളം
മരമുട്ടികൾ തിന്നൊടുക്കുന്നു.

2 ഗുഹാശിരോനിഹിതമൃഗ്യഗുഹി
അസിന്വന്നത്തിജിഹ്വയാവനാനി
അത്രാണ്യസ്പൈപഡ്ഭിസ്തംഭര
ന്യുത്താനഹസ്താനമസാധിവിക്ഷ

അന്വയം:-

- (അസ്യോഗേഷഃ) ശിരഃ ഗുഹാ
നിഹിതം — മുഖാ ഗുഹായാം, മനഷ്യോഭരേ
വർത്തതേ
- (അസ്യ) അക്ഷി ല്യക്തി — അക്ഷിണി സൂര്യചന്ദ്രാത്മനാ
പൃഥങ്നിഹിതേ
- (ഈദൃശോഗ്നിഃ)
അസിന്വൻ — ഭരതേരസംഖാഭൻ
ജിഹ്വയാ വനാനി അത്തി — ദാഹഭൃതഃ കാഷ്ഠാനി ക്ഷേയതി
അസ്പൈ — അഗ്നയേ അധാര്യഭയഃ
ഉത്താനഹസ്താഃ — പാത്രധാരണാർത്ഥമുന്നതകരാഃ
നമസാ അധി വിക്ഷ — നമസ്തോരേണ യുക്താഃ പ്രജാ
സ്വഭൂതിക്ഷ മധ്യേ

പട്ഭി: അത്രാണി സ.

ഭരണി

— പാദഭരണീഗത്യ ഹവിഷി
സമ്പാദയന്തി

അർത്ഥം—ഈ അഗ്നിയുടെ ശിരസ്സ് ഒളിവിൽ, മനുഷ്യന്റെ വയറിലത്രേ, അവിടുത്തെ കണ്ണുകൾ സൂര്യചന്ദ്രരൂപങ്ങളിൽ വെച്ചേറെ വെണ്ണപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള അഗ്നി പലുകൾ കടിച്ചാതെ ജാലാരൂപമായ നാവിനാൽ ഹനനസ്വഭാവമായി കാട്ടുമരങ്ങളെ ഭക്ഷിക്കുന്നു, (ഇവിടെ വൈശ്യാനരാഗ്നിയെയും ദാവാഗ്നിയെയും കൂട്ടിപ്പറഞ്ഞിരിക്കുകയാണ്.) ഇവിടെയ്ക്ക് അധാര്യ മുതലായവർ പാത്രങ്ങളെടുക്കാൻ കയ്യയർത്തി കൊണ്ടും നമസ്കാരമുതലായും അവിടുത്തെ പ്രജകളായ ഋഷിഭക്തരുടെ ഇടയിൽ കാലടികൾ വെച്ചുപെന്ന് ഹവിസ്സുകൾ നേടിക്കൊടുക്കുന്നു.

3 പ്രമാതു:പ്രതരങ്ഗുഹ്യമീച്ചൻ

കമാരാനപിതൃസ്സുപ്പുർവ്വീ:

സസന്നപക്വവിച്ഛേദപന്തം

റിരിഹാസംരിപുപസ്ഥേമത്തന്തം

അന്വയം:—

(അയമഗ്നി:) മാതു: ഉർവ്വീ: — പൃഥിവ്യം

സ്സംബന്ധിനീർബ്ബഹി:

വീര്യ: ഇച്ഛൻ

— ലതാ: കാരയമാന:

(തഥാ) പ്ര-തരം ഗുഹ്യം

— പ്രകൃഷ്ഠതരം വീര്യം.

മുലമഹീച്ഛൻ

കമാര: ന

— കമാരോ യഥാസ്സന്യം പാതം.

ജാതഭ്യം സപ്പതി, തദാൽ

പ്ര സപ്പത

-- പ്രസപ്പതി, പ്രസരതി

സസം ന പക്വം ഗുപതം

— പക്വമന്നമിവദീപ്യമാനം.

നീരസം

റിരിഹാസം

— ആകാശമാസാദയന്തം വൃക്ഷം

രിപഃ ഉപ-സ്ഥേ അന്തഃ — പൃഥിവ്യാ ഉത്സംഗേന്തഃ
അവിദൽ — വിദന്തി

അർത്ഥം.-ഇത അഗ്നി അമ്മയായ ഭൂമിയുടെ കണക്കറെ വള്ളി പ്പടർപ്പുകളെയും അമ്പയുടെ വേരതിഷ്ഠപ്പെട്ട്, അമ്മയുടെ കാൽ മുട്ടുകളിൽ മുലകുടിപ്പാൻ അരിച്ചുവടക്കുന്ന കൊച്ചുകുട്ടൻ പോലെ, ഇഴയുന്നു. വെന്ത ചോറുപാലെ പ്രകാശിയ്ക്കുന്ന ഉണങ്ങിയ ആകാശം നക്കുന്ന (ഉയൻ) മരത്തെ ഭൂമിയുടെ മടിയിലിരുന്ന് കൊണ്ടുവിടുന്നു നോക്കിക്കണ്ടേറിയുന്നു.

4 തദ്വാതൃതംരോദസിപ്രബ്രവീചി

ജായമാനോമാതരാഗച്ഛോഅന്തി

നാഹന്ദേവസ്യതേത്യശ്വികേ

താഗ്നിരംഗവിചേതാസ്സപ്രചേതാഃ

അന്വയം:-

ഹേ രോദസി, വാ. — ദ്യാവാപൃഥിവ്യേ, യുവാം

അൻ ജൃതം പ്ര ബ്രവീചി — സത്യം പ്രവദാമി

(യദരണീദ്യാം) ജായമാനഃ

ഗച്ഛഃ

— ഉൽപന്നഃ, ഗർഭസ്ഥാനീയോഗിഃ

മാതരാ അന്തി

— മാതൃഭൂതേരണീക്ഷേയതി

ദേവസ്യ

— ദ്യാതനഗ്നീലസ്യാഗേർവൃത്തനം

മത്യഃ അഹം ന ചികേത

— മരണസ്വഭാവോഹന്നജാനാമി

ഹേ അംഗ, അഗ്നിഃ

— ആത്മൻ, അരണീദ്യാ

മുൽപന്നോഗിഃ

വി-ചേതാഃ

— വിവിധജ്ഞാനവാൻ

സഃ പ്ര-ചേതാഃ

— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനഃ, അതോഹം

ന ജാനാമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദ്യാവാപൃഥിവീകളേ, നിങ്ങളോട് ആ സത്യം ഞാൻ പറയുന്നു. 'അരണികളിൽനിന്നു ഗർഭരൂപത്തിലുള്ള വായ അഗ്നി അമ്മയായ അരണികളെ ഭക്ഷിക്കുന്നു. പ്രകാശ നഗ്നീവനായ അവിടുത്തെ പ്രവർത്തനം മരണസ്വഭാവമായ ഞാ

നറിയുന്നില്ല. അല്ലയോ ആത്മാവേ, അരണികളിൽനിന്നുണ്ടായ അഗ്നി വിവിധജ്ഞാനമുറവനത്രേ, ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനമിയന്നവനത്രേ. അതുകൊണ്ടാണെന്നിങ്ങുറിയത്തക്കത്".

5 യോഅസ്സാഅന്നന്തൃഷ്ഠാശ്ശദയാ

ത്യാജൈദ്യർഘ്വൈതെജ്ജുഹോതിപുഷ്ടി

തസ്മൈസഹസ്രമക്ഷഭീർവ്വിച

ക്ഷേഗേവിശ്വതഃപ്രത്യങ്സിതപഃ

അന്വയം:-

യഃ അസ്മൈ തൃഷ്ഠ	— യോയജമാനോഗന്ധേ ക്ഷിപ്രം
അന്നം ആദയാതി	— കരോതി
ആജൈഃ, ഘ്വൈതഃ	— ക്ഷരദ്രുപൈസ്സോമരസൈഃ
ജുഹോതി, പുഷ്ടി	— കാഷ്ടൈശ്ചതഃ പുഷ്ഠാതി
തസ്മൈ സഹസ്രം	— തംസഹസ്രസംഖ്യാകൈഃ
അക്ഷ-ഭിഃ	— അക്ഷിസ്ഥാനീയാഭിജ്ജാലാഭിഃ
വി ചക്ഷേ	— വിചക്ഷേ, വിപശ്യതി
(അഥപ്രത്യക്ഷകൃതഃ) ഹേ	
അഗ്നേ, തപഃ വിശ്വതഃ	— സർവ്വതഃ
പ്രത്യങ് അസി	— അസ്മദാനുകൂല്യേന പ്രവർത്തമാനോ ഭവസി

അർത്ഥം.-പുതു യജമാനൻ അഗ്നിക്കായി വേഗത്തിൽ ഹവിസ്സുണ്ടാക്കുന്നുവോ, ഷുക്ലന്ന സോമരസങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഹോമിസ്സുകയും മേലേറി നറുത്തുകളാൽ വളർത്തുകയും ചെയ്യുന്നുവോ, അവനെ കണ്ണുകളായ ജാലകളാൽ അവിടുന്നു നോക്കുന്നു. (ഇനി നോട്ട്.) അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്നെമ്പാടും ഞങ്ങൾക്ക് ആനുകൂല്യത്തോടുകൂടി വർത്തിക്കുന്നവനാകുന്നു.

6 കിന്ദേവേഷ്യത്യജ്ഞാത്വക
 തമാഗേപ്താമിനത്വമവിഭാൻ
 അത്രീളൻക്രിളൻഹരിരത്ത്വേദൻ
 വിപർവ്വശത്വകത്തഗാമിവാസി:

അന്വയം -

“ഹേ അഗേ കിം ന

ദേവേഷ്യ

ത്യജ്ഞാത്വകത്വം”

— “ക്ഷിപ്രം തേഷ്യ

— ക്രോധം, പാപഞ്ചകൃതപാന
 സി”തി

അവിഭാൻ ത്വം പ്താമി— അനഭിജ്ഞാഹം പ്താമി
 (ഖാഗ്ധവദാഹം പരാതൃശ്യതേ?)

(കിന്ദ) അത്രീളൻ,

ക്രിളൻ

— ക്വചിദപിഹൻ, ക്വചിദപി
 ഹരൻ

ഹരി: അത്തവേ അദൻ

— ഹരിതവണ്ണസ്തന്നത്തവ്യമന്ന
 കാഷ്ടാദികം ഭക്ഷയൻ

ഗം-ഇവ അസി:

— ഗം യഥാസ്വധീതിരിവ

പർവ്വ-ശ: വി ചകത്ത

— സന്യേ സന്യേ വിവിധം
 കരോഷി

അത്ഥം—“അല്ലയോ അഗേ, ദേവന്മാരിൽ അവിടുന്ന്
 ഏതന്നെ കോപവും പാപവുമല്ലിച്ച്? ” എന്ന് അറിവില്ലാ
 ത്ത ഞാൻ ചോദിച്ചുകൊള്ളട്ടെ (ഇതു ഖാഗ്ധവദാഹത്തെ പ
 റിയുള്ള പരാമശമാണോ?) പിന്നെ, അവിടുന്ന് ചിലേടത്തു
 ള്ളിയില്ലായ്കയും മറ്റു ചിലേടത്തു ള്ളിയിരിക്കുന്നവനായും പശ്ച
 നിദമാണ്, പശുവിനെ ഘാതകൻ ആയുധത്താൽ എന്നപോ
 ലെ, തിന്നൊടുക്കേണ്ട മരമുട്ടികളെ തിന്നുകൊണ്ട്, സന്ധി
 യിൽ സന്ധിയിൽ പലപാടുകളെ

7 വിഷ്ണുചോരശ്ചാൻയയുജേവനേജാ

ഋജീതിഭീരശനാഭീർഗൃഭീതാൻ

ചക്ഷരേമിത്രോവസുഭീസ്സുജാത

സ്സമാനയേപർവ്വഭീർവാവ്യധാനഃ

വ. 14

അനവയം:-

(അയഭഗ്നിഃ) വിഷ്ണുചഃ

അശ്ചാൻ

— സർവ്വതോ വ്യാപ്താൻ

ഋജീതി-ഭീഃ

— ഋജഗാമിനിഭീഃ

രശനാഭീഃ ഗൃഭീതാൻ

— രശനാസ്ഥാനീയാഭീർല്ലതാഭീഃ
പരിഗൃഹീതാൻ, വേഷ്ഠിതാൻ
വൃക്ഷാൻ

യയുജേ

— യോജയതി

വനേ-ജാഃ

— വനേ പ്രവൃദ്ധസ്സൻ

മിത്രഃ, വസു-ഭീഃ

സു-ജാതഃ

— അസ്മാകം മിത്രഭൂതഃ, വാസകൈ
രശ്ഠിഭീസ്സുഷ്ട പ്രവൃദ്ധശ്ചസൻ
— ചക്ഷാദ, ശകലീകരോതി

ചക്ഷരേ

(കിഞ്ച) പർവ്വ-ഭീഃ

വവ്യധാനഃ

— കാഷ്ഠവണ്ണൈർവൃദ്ധമാനസ്സൻ

സഃ ആനയേ

— സമ്മൃഗ്വാദന്തേ

അർത്ഥം:- ഈ അഗ്നി ഏമ്പാടും വ്യാപിച്ചവയും നേരെ പടൻവയുമായ കയറുകളാകുന്ന വള്ളികളാൽ ചുറ്റപ്പെട്ട മരങ്ങളെ യോജിപ്പിക്കുന്നു. കാട്ടിൽ പടൻ നമുക്കു ചങ്ങാതിയായി, പടൻ രശ്മികളോടുകൂടി വളർന്ന്, മരമുട്ടികളെ കഷണം കഷണം മാക്കുന്നു. പിന്നെ, മരമുട്ടികളാൽ നന്നായി വളരുന്നു.

വർഗ്ഗം-15

1 അഗ്നിസ്സപ്തംവാജംഭരന്ദദാ

തൃഗ്നിർവ്വരംശ്രുതൃകർമ്മനിഷാഃ

അഗ്നീരോദസിവിചരത്സമഞ്ജ

ന്നഗ്നിന്നാരിഃപീരക്ഷിഃപുരന്ധിഃ

അന്വയം -

(അയം) അഗ്നിഃ വാജം-
ഭരം

— യുദ്ധേ ശത്രുൻ പിതാന്ന
സമ്പാദകം

സപ്തിം ദോതി

— സപ്തണസ്വഭാവമഗ്നം
സ്നോതുഭ്യോ ദോതി

(തഥാ) അഗ്നിഃ ശ്രുത്യം
കമ്മനിഃ-സ്ഥാഃ

— പിതൃവ്യവദേശകം,
യാഗേനന്യപിത്തം

വീരം

— വീര്യവതഃ പുത്രം ദോതി

അഗ്നിഃ രോദസീ സം-
അഞ്ജൻ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
സമ്യഗഞ്ജയൻ

വി ചരതീ

— വിവിധം ചരതി

അഗ്നിഃ നാരീം വീര-
മക്ഷിം

— യോവിതം വീരപ്രസവകക്ഷിം

പുരം-ധി.

— ബഹുധീമതീം കരോതി

അർത്ഥം.-ഈ അഗ്നി യുദ്ധത്തിൽ ശത്രുക്കളെ ജയിച്ച് അന്നം നേടിത്തന്ന കതിരുകളെ സ്നോതാകാദികളെ കൊടുക്കുന്നു അച്ഛന്റെ പേർ പുക്യ് ഇതെന്നവനും യാഗാനുഷ്ഠാനത്തിൽ അന്നന്യമേ സ്തനമായ വീരപുത്രനെ കൊടുക്കുന്നു അഗ്നി ദ്യാവാപൃഥിവീകളോടു നന്നായിണങ്ങി നടക്കുന്നു അഗ്നി സ്രീയെ വീരപ്രസവയും അത്യന്തം ധീമതിയുമാക്കുന്നു

2 അഗ്നേരപ്തസസ്തമിദസ്തേ

ദ്രാഗ്നിഷ്ഠഹീരോദസിആവിവേശ

അഗ്നിരേകഞ്ചോദയതീസമ

സ്വഗ്നിർവൃത്രാണിയേതേപുത്രാണി

അന്വയം.-

അപ്തസഃ അഗ്നേഃ

— കമ്മവതസ്തസ്യ

സം-ഇതി ദ്വോ അസ്തേ

— ജനനീയാ വേതു

- അഗ്നിഃ മഹീ രോദസീ — മഹത്തേഃ ദ്യാവാപൃഥിവ്യേ
 ആ വിവേശ — സ്വതേജസാവിഷ്വവാൻ
 (അഥായം) അഗ്നിഃ ഏകം — അസഹായരേവ
 സമൽ-സ ചോദയൽ — സംഗ്രാമേഽവ സ്വമതഃ ജയിനഃ
 കരോതി
 (തഥാ) അഗ്നിഃ പുത്രണി
 പുത്രണി യതേ — ബഹുൻ ശത്രുൻ ഹന്തി

അർത്ഥം:-കമ്മവാനായ അഗ്നിയുള്ള ചമത മംഗളമാവട്ടേ. അഗ്നി മഹതികളായ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ സ്വതേജസ്സേടുക്കുക ആവേശിക്കുന്നു പിന്നെ, അഗ്നി അസഹായനായ സ്വഭേദനെ യുദ്ധങ്ങളിൽ വിജയിയാക്കുന്നു അതുപോലെ ബഹു ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുന്നു.

3 അഗ്നിഹൃത്യജന്തഃകണ്ണിമാ
 വാഗ്നിരഭ്യോനിർഹേജജത്രം
 അഗ്നിരത്രിഭ്യഃഘ്നതഃപൃഥുതേ
 രഗ്നിന്ദ്രധംപ്രജായാസൃജൽസം

അന്വയം -

- അഗ്നിഃ ഹൃത്യം — അഗ്നിഃ ഖലു പ്രസിദ്ധം
 ജന്തഃ കണ്ണിം ആവ — ജന്തുകണ്ണനാമാനമൃഷിഃ രരക്ഷ
 അഗ്നിഃ അത്ഭ്യഃ ജത്രം — ഏതന്നാമാനമസുരഃ
 നിഃ അഹൽ — നിർദ്ദഗ്ധവാൻ
 (തഥാ) അഗ്നിഃ അത്രിഃ — തന്നാമകമൃഷിഃ
 ഘ്നതേ അന്തഃ ഉത്പദ്യൻ — ജബീസേവസ്ഥിതഃ രരായ
 അഗ്നിഃ നൃ-ധേയം — ഏതന്നാമാനമൃഷിഃ
 പ്ര-ജായാ സം അസൃജൽ — പുത്രാദിസമ്പത്യാ സമന്വോ
 ജയൻ

അർത്ഥം:-അഗ്നിയെന്നല്ലോ പ്രസിദ്ധനായ ജന്തുകണ്ണനെ നൃഷിയെ രക്ഷിച്ചത്. അഗ്നി, ജലങ്ങളിൽ നിന്ന ജത്രമെന്ന അസുരനെ ദഹിപ്പിച്ച അതുപോലെ അഗ്നി അത്രി

എന്ന ഋഷിയെ ഉമിത്തീമധ്യത്തിൽ നിന്നു രക്ഷിച്ചു. അഗ്നി
തുമ്പയെന്ന ഋഷിക്ക് പുത്രസ്തത്തി ചേർത്തു.

4 അഗ്നിത്വാഭ്രവിണംവീരപേഷാ

അഗ്നിരൂഷിം യസ്സഹസ്രാസനോതി

അഗ്നിത്വിവിഹവ്യമാതാ

നാഗേഷാമാനിവിതാപുരുത്രാ

അന്വയം:-

അഗ്നി: വീര-പേഷാ:	—	പ്രേരകജാലാരൂപ:
ഭ്രവിണം ഭാൽ	—	ധനം ദോതി,
യ: സഹസ്രാ സനോതി	—	ഗവാം സഹസ്രാണി ജേതേ
(താദൃശം) ഋഷിം അഗ്നി:	—	മന്ത്രദ്രഷ്ടാരം പുത്രം പ്രയച്ഛതി
അഗ്നി: ദിവി ഹവ്യം		
ആ തതാന	—	ദേവേഭ്യോ യജമാനൈർഹുതം
		ഹവിർവ്വിസ്താരയതി
(തഥാ) അഗ്നേ: ധാമാനി	—	ശരീരാണി
പുരു-ത്രാ വി-താ	—	ആഹവനീയാദി സ്ഥാനേഷു
		വിതാനി, സംഭൃതാനി

അർത്ഥം:- അഗ്നി അങ്ങിങ്ങയല്ലുന്ന ജാലകളൊത്തപനായി
(ഉപാസകർക്ക്) ധനം കൊടുക്കുന്നു ആയിരം പശുക്കളെ നേടുന്ന
മന്ത്രദ്രഷ്ടാവായ പുത്രനെ അഗ്നി (ഉപാസകൻ) കൊടുക്കുന്നു
യജമാനന്മാരാൽ ദേവന്മാക്കു ഹോമിക്കപ്പെട്ട ഹവിസ്സ് അഗ്നി
സ്വസ്തത്തിൽ പരത്തുന്നു അഗ്നിയുടെ ശരീരങ്ങൾ ആഹവനീയാ
ദികളായ പല സ്ഥലങ്ങളിൽ സംഭരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

5 അഗ്നിമിക്മൈരൂഷിയോവിഹവ

അഗ്നിനദോയാമനിബാധിതാസ:

അഗ്നിം വയോ അതാ ക്ഷേപത

അഗ്നിസ്സഹസ്രാപരിയാതിഗോനാ.

അന്വയം:-

- ഋഷയഃ ഉക്തൈഃ — പൂർവ്വേ ഋഷയശ്ശരൈഃ
- അഗ്നിഃ വി ഹവയന്തേ — സ്വീയേ യജ്ഞേ വിവിധമാഹവയന്തി
- യാമനി ബാധിതാസഃ നരഃ — യജോ ശത്രുഭ്യോ ബാധിതാ മനുഷ്യാഃ
- അഗ്നിഃ — ജയാത്ഥം പ്രാപ്തവന്തി
- (തഥാ) വയഃ അന്തരീക്ഷേ — പക്ഷിണഃ വ്യോമനി
- അഗ്നിഃ പതന്തഃ — ദാവരൂപം തമന്തരീക്ഷഗാ അപി പതന്തി
- അഗ്നിഃ ഗോനാം സഹസ്രാ പരി യാതി — ഗവാം സഹസ്രാണി പരിതഃ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-പുരാതനരായ ഋഷികൾ ശസ്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട് സ്വന്തം യജ്ഞത്തിൽ അഗ്നിയെ പലപാട് വിളിക്കുന്നു പോരിൽ ശത്രുക്കളാൽ ബാധിക്കപ്പെട്ട മനുഷ്യർ ജയത്തിന്നുവേണ്ടി അഗ്നിയെ പ്രാപിക്കുന്നു പക്ഷികൾ ആകാശത്തിൽ ചലിക്കുന്നവരായിട്ടും കാട്ടുതീയിൽ വീഴുന്നു അഗ്നി ആയിരക്കണക്കിൽ ഉള്ള പശുക്കളുടെ പുറമൊത്തുന്നു

6 അഗ്നിവിശത്തുനേചാനഷീര്യാ
അഗ്നിഃമനഃപോനഹ്വേഷാവിജാതാഃ
അഗ്നിശ്ചാസ്മർദ്വീപഥ്യാതുത
സ്യാഗേൻശ്ശവ്യതിപ്തതന്തനിഷ്ഠത്താ

അന്വയം:-

- യാഃ മാനുഷിഃ വിശഃ — മനുഷ്യാജ്ഞാതാഃ പ്രജാഃ, ഋത്വിഗ്യജമാനാഃ
- അഗ്നിഃ ഇമളതേ — സ്തുവന്തി

(യം) അഗ്നിം നഹുഷഃ

ജാതാഃ മനുഷഃ വി — രാജന്യൈസ്സകാശാജ്ജാതാ
മനുഷ്യാവിസ്തപന്തി
അഗ്നിഃ ജ്വതസ്യ പഥ്യാം — യജ്ഞസ്യ പഥിമിതാം
ഗാന്ധർവ്വിഃ — വാപം ശൃണോതി
അഗ്നേഃ ഗവ്യതിഃ ഘൃതേ — മാഗ്നഃ ആഭ്യേ
ആ നി-സന്താ — സർവ്വതോനിഷണ്ണോ ഭവതി

അർത്ഥം.-മനുഷ്യർ ജനിച്ച പ്രജകൾ, ജ്വതപിഗ്യജ്വാതനന്ദാർ, അഗ്നിയെ സ്തുതിക്കുന്നു. രാജാവിന്നു ജനിച്ച സന്തതികളായ മനുഷ്യരും വേണ്ടപോലെ സ്തുതിക്കുന്നു. അഗ്നി, യജ്ഞമാഗ്നി അതിൽ ഹിതമായ വാക്യം (സ്തോത്രാലാപം) കേൾക്കുന്നു. അഗ്നി യുടെ മാഗ്നമെന്നാടും നെയ്യിലാണു് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതു്.

7 അഗ്നയേ ബ്രഹ്മജ്വേവസ്തതക്ഷഃ
അഗ്നിം മഹാമവോചാമാസൃഷ്ടതി.
അഗ്നേ പ്രാവ്ജരീതരം യവി
ഏവേന മഹിദ്വിനമായ ജസവ

വ 15

അന്വയം -

ഋഭവഃ അഗ്നയേ ബ്രഹ്മ

തതക്ഷഃ — മേധാവിനസ്തോത്രമകർവ്വൻ

(വയഞ്ച) മഹാം അഗ്നിം — മഹാന്തം തം

സൃഷ്ടതി. അവോചാമ — സ്തുതിം കരവാമ

ഹേ യവിഷ, അഗ്നേ,

ജരിതാരം പ്ര അവ — യവതമ, സ്തോതാരം പ്രരക്ഷ

ഹേ അഗ്നേ, മഹി ദ്വിനം.

ആ യജസവ — മഹദ്ധനം പ്രയച്ഛ

അർത്ഥം-മേധാവികൾ അഗ്നിജ്ഞായി സ്തോത്രം ചൊല്ലി. നമ്മളും മഹാനായ അഗ്നിക്കു സ്തുതിചൊല്ലുന്നു. അല്ലയോ നിത്യ യുവാവായ അഗ്നേ, സ്തോതാവിനെ (എന്നെ) വേണ്ടപോലെ രക്ഷിച്ചാലും. അല്ലയോ അഗ്നേ, മഹത്തായ ധനം തന്നതളി യാലും.

വർഗ്ഗം-16. ഔവനോവിശ്വകർമ്മാ ഋഷിഃ, ത്രിഷുപ്തമനുഃ, വിശ്വകർമ്മാദേവതാ.

1 യതുമാവിശ്വഭവനാനിജഹാ
ഋഷിഹോതാസ്യസീദൽപിതാനഃ
സആശിഷാദ്രവിണമിച്ഛമാനഃ
പ്രഥമച്ഛവരാത്ഭവിവേശ

അന്വയം:-

യഃ ഋഷിഃ ഹോതാ	— വിശ്വകർമ്മാ, ഏതന്നാമകഋഷിഃ, ഹോമ നിഷ്ഠാകേന്ദ്രൻ സർവ്വമേധനാമകേയജ്ഞ
ഇമാ വിശ്വാ ഭവനാനി ജഹാൽ	— ഹോമം കർവ്വൻ, പ്രഥമം സർവ്വം ജഗദ്ധുത്ഥാ പശ്യാദഗ്നൗ
നഃ പിതാ നി അസീദൽ	— അസ്മാകം ജനകഃ നിഷ്ഠണ്ണഃ (നൈകമസ്യ ജന്യജനകഭാവോവിരുധ്യതേ, തപോബലേന ശരീരദായസ്വീകാരാൽ.)
സഃ ആ-ശിഷാ	— ആശിഃ പ്രതിപാദകേന സൂക്തവാകാദിനാ
ദ്രവിണം ഇച്ഛമാനഃ	— സ്വഗ്താഖ്യം ധനം കാമയമാനഃ
പ്രഥമ-ച്ഛൽ	— പ്രഥമമഗ്നിം ഭവന്നൈരാച്ഛാദയതാ
അവരാൻ ആ വിവേശ	— വിപ്രകൃഷ്ടാൻ ഭൂതാൻ സ്വാത്മനാ ഇതാനാവിഷ്ഠവാൻ

(അഥവാ) യോ വിശ്വകർമ്മാ പരമേശ്വരഃ ഇമാവിശ്വാ ഭവന്ത
 നി ജഹ്വൽ, പ്രളയകാലേ പൃഥിവ്യാദിനിമാൻ സപ്തലോകാൻ
 സാത്തന്യാഹതി പ്രക്ഷേപപൽ സംഹരന്യഷിഃ, അതീന്ദ്രിയ
 ഭൂഷാ, സർവ്വജ്ഞാഹോതാ, സംഹാരരൂപസ്യ ഹോമസ്യ
 കത്താ, നഃ, അസ്മാകം, പിതാ, മനകഃ നിഖസാദ, സ്വയം
 സ്ഥിതവാൻ.

അർത്ഥം.-വിശ്വകർമ്മാവെന്ന യാതൊരു ഗ്രന്ഥി സർവ്വമേധ
 മെന്ന യജ്ഞത്തിൽ ഹോമനിർവ്വാഹകനായി ഇക്കണ്ട ഏല്പാ
 ഭൂതജാതങ്ങളെയും (അഗ്നിയിൽ) ഹോമിച്ചു്, പിന്നീടു് നമുക്കു്
 അച്ഛനായി, അഗ്നിയിലിരുന്നവോ, സ്വയം ഹോമിച്ചവോ,
 അദ്ദേഹം അനഗ്രഹപ്രതിപാദകമായ സൂക്തത്താൽ സ്വർഗ്ഗമെന്ന
 ധനം കാമിക്കുന്നവനായി ഒന്നാമതഗ്നിയെ ഭൂതജാതങ്ങളാൽ
 മുടി, പിന്നെ, ആ വിഭൂതങ്ങളായ ഭൂതജാതങ്ങളെ ആത്മാഹുത
 ങ്ങളായാവേശിച്ചു, സ്വയമവയോടു ചേർന്നു.

അല്ലെങ്കിൽ വിശ്വകർമ്മാവായ യാതൊരു പരമേശ്വരൻ
 ഇക്കണ്ട സർവ്വഭൂതജാതങ്ങളെയും ഹോമിച്ചു്, അതായതു് പ്രളയ
 കാലത്തിൽ ഭൂമി മുതലായ ഏഴു ലോകങ്ങളെയും തന്റെ ആത്മാ
 വിൽ ഹോമിക്കുന്നപോലെ സംഹരിച്ചു്, അതീന്ദ്രിയ ഭൂഷാവാ
 യി, സർവ്വജ്ഞനായ ഹോതാവായി, സംഹാര രൂപമായ ഹോ
 മത്തിന്റെ കത്താവായി, നമുക്കെല്ലാമച്ഛനായി സ്വയമിരി
 കുന്നു.

2 കിംസിദാസീദധിഷ്ഠാൻ

മാരംഭണദ്യകതമൽസിദകമാസീൽ

യതോഭൂമിജനയൻവിശ്വകർമ്മാ

വിദ്യാമൈരർണ്ണോന്മഹിനാവിശ്വപക്ഷാഃ

അന്വയം -

(പൂർവ്വമത്ര പ്രളയകാലേ ജഗൽസംഹൃത്യ പശ്ചാൽ സിന്ധു
 ക്ഷായാം സർവ്വം സൃഷ്ട്വാ തത്ര പ്രവിഷ്ട ഇത്യക്തം ലോകേ
 ഘടം ചികീർഷുഃ കലാലഃ മൃദുപേണ ഭൂവ്യേണ ചക്രാദ്യപക
 ണ്ണൈശ്ച ഘടം നിഷ്ഠാദയതി, തലഭീശ്വരസ്യ ജഗദാശ്രയ
 ദ്യാവാപൃഥിവ്യോരുപാദാനവേലായാം)

അധി-സ്ഥാനം കിം

സ്വീൽ ആസീൽ? — കിന്നാമാഭൂൽ? നകിഞ്ചിൽ

(തഥാ തയോഃ) ആ-രം

ണം കരുമൽ സ്വീൽ? — ഉപാദാനകാരണം കരുമൽ
ഭവേൽ? തദപി ന

(യദ്യപി സംഭവേദാരം

ഭണം) കഥാ ആസീൽ? — കഥമഭൂൽ?

(കിം സ്വയം സദസൽ ഭവേൽ? ഉജ്ജ്വലപിന്നോപപദ്യതേ, സ
ച്ഛേദേഭ്യേതഭംഗഃ, അസച്ഛേൽ, സഭാരമകയോർദ്യാവാപൃഥ്വി
വ്യോമപാദാനാനന്തരാൽ.)

വിശ്വ-പക്ഷാഃ

വിശ്വ-കർമ്മാ — സർവ്വഭൂഷാ, പരമേശ്വരഃ

യതഃ മഹിനാ ഭൂമിഃ

ജനയൻ — യതോ മഹത്വേന പൃഥ്വിഃ
ജനയൻ വർത്തതേ

ദ്യാം വി ഔണ്ണാൽ — ദിവം വ്യവ്വന്നോൽ, സൃഷ്ടവാൻ

അർത്ഥം—(മുൻ മന്ത്രത്തിൽ പ്രളയകാലത്തിൽ ജഗത്തു സം-
ഹരിച്ച് പിന്നീട് സൃഷ്ടാശയിൽ എല്ലാം സൃഷ്ടിച്ച് താനുമവി-
ടെ പ്രവേശിച്ചു എന്നു പറയപ്പെട്ടു. ലോകത്തിൽ കടമുണ്ടാക്കാ-
നിച്ഛിക്കുന്ന കമ്പാരൻ കഴമണ്ണുകൊണ്ടും ചക്രം മുതലായ ഉപക-
രണങ്ങൾ കൊണ്ടുമാണത്രണ്ടാക്കുന്നത്. 'അതുപോലെ ഈശ്വ-
രൻ സർവ്വാശ്രയങ്ങളായ ദ്യാവാപൃഥ്വികളുടെ ഉപാദാന-
വേളയിൽ)

അധിഷ്ഠാനം എന്തായിരുന്നു? ഒന്നുമില്ലായിരുന്നു. അതുപോ-
ലെ ദ്യാവാപൃഥ്വികളുടെ ഉപാദാനകാരണം എന്തെന്നായി-
രുന്നു? ഒന്നുമില്ല. ഉൽപത്തി സംഭവിച്ചതെങ്ങിനെയായിരു-
ന്നു? (എങ്ങിനെ സത്തുമസത്തും ഭവിച്ചു? രണ്ടുമുണ്ടായില്ല.
സത്താണെങ്കിൽ അഭേദതത്തിന്നു ഭംഗം വരും, അസത്താ-
ണെങ്കിൽ ദ്യാവാപൃഥ്വികൾ ഉപാദാനത്തിന്നു നർഹരവും.)
ഒന്നു ഉള്ള സർവ്വഭൂഷാവായ പരമേശ്വരൻ ഏതോ ഒന്നിൽ
നിന്ന് സ്വമഹത്വം കൊണ്ട് ഭൂമിയെ ജനിപ്പിച്ചു വർത്തിക്കുന്നു.
ദ്യോവിനെയും സൃഷ്ടിച്ചു.

3 വിശ്വത്വക്വതവിശ്വതോമുഖോ
 വിശ്വതോബാഹുതവിശ്വതസ്വാൽ
 സംബാഹുദ്യാന്ധതിസംപതത്രൈത്ര
 ദ്യാവാഭൂമീജനയന്ദേവഏകഃ

അന്വയം:-

(അധിഷ്ഠാനാദ്യോവേപി സർവ്വാത്മകത്വേന സ്രഷ്ടും സംശ
 ക്നോതീതി)

വിശ്വതഃ-ചക്ഷുഃ	— സർവ്വതോ വ്യാപ്തചക്ഷുഃ
ഉത വിശ്വതഃ-മുഖഃ	— സർവ്വതോ വ്യാപ്തമുഖഃ
വിശ്വതഃ-ബാഹുഃ	— സർവ്വതോവ്യാപ്തബാഹുഃ
ഉത വിശ്വതഃ-പാൽ	— സർവ്വതോ വ്യാപ്തപാദഃ, ഏവം വിധഃ പരമേശ്വരസ്സൃഷ്ടിൻ ത്രൈലോക്യമുൽപാദയതി

(കഥമിത്യുച്യതേ)

ബാഹു-ദ്യാം സം ധമതി	— ദിവം സമൃദ്ധി പ്രേരയതി
(തഥാ) പതത്രൈത്ര സം	— ഗമനശീലൈഃ പാദൈർഭൂമിം സംധമതി

(ഏവം) ദ്യാവാഭൂമി

ജനയൻ	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവുൽപാദയൻ
ദേവഃ ഏകഃ	— ദ്യോതമാനഃ, സ്വയംപ്രകാശഃ, അസഹായ ഏവവർത്തതേ

അർത്ഥം:- (അധിഷ്ഠാനോപകരണങ്ങൾ ഉടാതെ സർവ്വാത്മകത്വംകൊണ്ട് സൃഷ്ടിസ്സുവാൻ പരമേശ്വരൻ ശക്തനെന്നു പറയുന്ന.)

എങ്ങും വ്യാപിച്ചു കണ്ണൊത്തവനും എമ്പാടുമെത്തിയ മുഖമുറവനും എല്ലാടവും നീണ്ടുപെന്ന കയ്യടയവനും സർവ്വത്ര പടന്ന കാലിയന്നവനുമായ പരമേശ്വരൻ തന്നിൽ മൂന്നു ലോകങ്ങളുൽപാദിപ്പിക്കുന്നു. അതെങ്ങിനെ? കൈകളാൽ ദ്യോവിനെയും കാൽകളാൽ ഭൂവിനെയും കൊണ്ടുനടത്തുന്നു. ഇപ്രകാരം ദ്യോ

വാപുഥിവികളെ ഉൽപാദിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് സ്വയം പ്രകാശനായി അനന്യാശ്രയനായി നിലക്കൊള്ളുന്നു.

4 കിംസ്വിഭവജ്ഞസമ്പ്രദായം
യതോദ്യാവാപുഥിവിനിഷ്ഠതഃ
മനിഷിണോമസാപ്തതേദത
ദ്യുധൃതിഷ്ടാഭവനാനിധാരയൻ

അന്വയം:-

(ബ്രഹ്മൈവഭൂമ്യാദികാരണമിതിപ്രശ്നകഥനരൂപേണോച്യതേ. ലോകേഹിപ്രൗഢം പ്രാസാദം നിർമ്മിമാണഃ വനേകിംചി വഹാന്തം വൃക്ഷം മരിത്വാ തക്ഷണാദിനാ സ്തംഭാദികം സമ്പാദയതി. ഇഹ തു പരമേശ്വരഃ)

യതഃ — യസ്മാദ്വൃക്ഷമാദായ

ദ്യാവാപുഥിവി

നിഃ-തതഃ — തക്ഷണേന ദ്യാവാപുഥിവ്യൗ നിഷ്ഠാദിതവാൻ

(തൽ) വനം കിം സ്വിത്? — കിന്നാമസ്യാത്?

(തഥാ) കഃ തൽ ഉ സഃ

വൃക്ഷഃ ആസ? — കസ്താദൃശോ മഹാൻ വൃക്ഷോഭൂത്?

ഹേ മനിഷിണഃ, — മനസ ഇശ്വരഃ, തദേവം

മനസാ പ്ലവത ഇൽ ഉ — ജിജ്ഞാസായുക്തേന മനസാ പ്ലവതൈവ

(കിഞ്ചേശ്വരഃ) ഭവനാനി

ധാരയൻ — ഭൂതജാതാനി ധാരയൻ

യൽ അധി-അതിഷ്ഠൻ — സ്ഥാനമധിതിഷ്ഠതി

തൽ — അപിപ്ലവത, ഏതസ്മാപ്യുത്തരഃ ബ്രഹ്മൈവസമ്പ്രദായം ആസീത്

അർത്ഥം:- (ബ്രഹ്മം തന്നെയാണ് ഭൂമി മുതലായവയ്ക്ക് കാരണമെന്ന ചോദ്യരൂപത്തിൽ പറയുന്നു. ലോകത്തിൽ നല്ല ക്ഷേത്രമുണ്ടാകുന്നവൻ കാട്ടിൽ നിന്നു മരം മുറിച്ചു തുണ മുതലായവയുണ്ടാക്കുന്നു. ഇവിടെയാകട്ടെ പരമേശ്വരൻ) യാതൊരു മരമെടു

ത്താണോ ധ്യാവാപൃഥ്വികളെ നിമ്മിച്ചത്. ആ മരം മുറിച്ചു കാടേതാണ്? ഇപ്രകാരമുള്ള പെരിയ മരമേതാണ്? അല്ലയോ ആത്മാധിനസ്വഭവികളേ, ജീവജാതങ്ങളായ മനസ്സാൽ ചോദിക്കുന്നതന്നെ ചെയ്യുക പിന്നെ ഈശ്വരൻ ഭൂതജാതങ്ങളെ ധരിക്കുന്നവനായി ഏതു സ്ഥാനത്തു വസിക്കുന്നുവോ, അതും ചോദിക്കുക ഇതിനത്തരം ബ്രഹ്മം തന്നെയാണ് ആ വ്യക്തമായതെന്നത്രെ

5 യാതേയാമാനിപരമാണിയാവമാ
 യാദധ്യമാവിശ്വകർമ്മണതേമാ
 ശിക്ഷാസഖിഭ്യോഹവിഷിസ്വധാവ
 സ്ത്വായയജസ്വതന്വച്യധാന

അന്വയം -

അനയാഘോഷനോവിശ്വകർമ്മാജഗൽകാരണം വിശ്വകർമ്മ (ഭേവം സ്നേഹി)

ഹേ വിശ്വ-കർമ്മൻ, യാ — പരമേശ്വര, യാനി
 തേ പരമാണി ധാമാനി — തവോത്തമഭൂതാനി, ദേവാദി
 രൂപാണി ശരീരാണി
 ഉത യാ മധ്യമാ — യാനി മധ്യമാനി, മനുഷ്യാദി
 രൂപാണി ശരീരാണി
 യാ അവമാ — യാനുവമാനി, കൃമികീടാദി
 രൂപാണി ശരീരാണി സന്തി,
 താനി

ഇമാ സഖി-ഭ്യഃ ഹവിഷി

ശിക്ഷ

— ഇമാനി അസുഭ്യം യഷ്ടം മയി
 ഹവിർഭൂതേസതി ഭേഹി

ഹേ സ്വധാവ,

— ഹവിരന്നവൻ,

സ്വയം തനപം വൃധാനഃ
യജസ്വ

— സ്വയമേവ തപം സ്വകീയം
പൂർവ്വോക്തം ത്രിവിധം ശരീരം
ഹവിഷാ വൽമാനസ്സൻ
ധാരയസി തജജഗദപാത്തം
ഭവതി തദ്യജ

(സ്വതോനിരവയവസ്യ പരമേശ്വരസ്യ വിഗ്രഹാഭാവാൽ
തസ്യൈവ ദേവാദി ഭേദേന ബഹുഭാവാവഗമാൽ)

അർത്ഥം—(ഈ പ്രംകൊണ്ടു ഉവനപത്രനായ വിശ്വകർമ്മാവു്
ജഗൽകാരണനായ വിശ്വകർമ്മദേവനെ സ്തുതിക്കുന്നു.)

അല്ലയോ സർവ്വകർമ്മാത്മൻ, പരമേശ്വര, അവിടുത്തെ
ഉത്തമങ്ങളായ ദേവാദിരൂപങ്ങളിലുള്ള ശരീരങ്ങളേവയോ,
ഋഗുലങ്ങളായ മനുഷ്യാദി രൂപങ്ങളിലുള്ള ശരീരങ്ങളേവയോ,
അധമങ്ങളായ കൃമികീടാദി രൂപങ്ങളിലുള്ള ശരീരങ്ങളേവ
യോ, അവയെല്ലാം പഞ്ചാതികളായ ഞങ്ങൾക്കു യജിക്കുന്നതായി
ഹവിസ്സായി ഭവിച്ചു്, എങ്കൽ (എനിക്ക്) തന്നെത്തീർന്നുവെച്ചു്.
അതാതു് സർവ്വഭൂതപ്രപഞ്ചത്തെയും എന്നിലൊതുക്കിയു
വെച്ചു്, എന്നോടുകീകരിച്ചുവെച്ചു്. സർവ്വഭൂതങ്ങളിലും എന്നെയും
എങ്കൽ സർവ്വഭൂതങ്ങളെയും കാണുമാറാക്കിയുവെച്ചു്. അല്ലയോ
ഹവിരന്നമൊത്തവനേ, അവിടുന്ന് ഹവിസ്സാൽ വളരുന്നവനാ
യി സ്വയം മുൻപാഞ്ഞ മൂന്നുവിധം ശരീരത്തെ ധരിക്കുന്നു.
അതു് അവിടുനിൽ നിന്ന് അഭിന്നമായ ജഗത്തിൽ സ്ഥിതമാ
യിരിക്കുന്നു. അതിനെ യജിച്ചുവെച്ചു്. (സ്വതവേ അവയവരഹി
തനായ പരമേശ്വരൻ ശരീരമില്ലെങ്കിലും നിരാകാരനായ
അവിടുത്തെത്തന്നെ ശക്തിയാണു് ദേവാദി രൂപഭേദങ്ങളോടു
കൂടി പലതായി പരിണമിച്ചതു്.)

6 വിശ്വകർമ്മഹവിഷാവാവൃധാന

സ്വയം യജസ്വപൃഥിവീമുതദ്യോ

മഹ്യത്വന്യേതേതോജനാസു

ഇഹാസ്മാകം മലവാസുരീർനൃ

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-കർമ്മൻ,

ഹവിഷാ

വവൃധാനഃ സ്വയം

പൃഥിവീം ഉത ദ്യോം

യജസ്വ

അന്യേ ജനാസഃ

അഭിതഃ മുഹ്യന്തു

(അഥപരോക്ഷകൃതഃ) ഇഹ-

അസ്മാകം മഘ-വാ

സ്മരിഃ അസ്മ

— പരമേശ്വര, ഹവിർഭൂതേന മയാ

— വർദ്ധമാനസ്സൻ സ്വയമേവ

— ഭൂപം ദിവഞ്ച പുജയ

— മത്തോന്യേ അയശ്ചാരോജനാഃ

— സർവ്വതോ മുശ്യാഭവന്തു

— അസ്മിൻ യാഗേ

— ഹവിരന്നധനവാൻ

സപരമേശ്വരഃ

— സ്വഗ്ഗാദിമലസ്യ പ്രേരകോ
വേതു

അർത്ഥം.-അദ്വയോ സർവ്വകർമ്മസ്വരൂപ, പരമേശ്വര, ഹവിസ്സായിച്ചമഞ്ഞ എന്നെക്കൊണ്ടു വർദ്ധിക്കുന്നവനായി, സ്വയം ഭൂവിനെയും ദ്യോവിനെയും അവിടുന്നു യജിച്ചാലും, പുജിച്ചാലും എന്നിങ്ങിന്നിന്നത്യരും യാഗമനുഷ്ഠിക്കുന്നവരുമായ ജനങ്ങൾ മുഖരാവട്ടെ (ഇനി പരോക്ഷം) ഈ യാഗത്തിൽ ഹവിരന്നംകൊണ്ടു ധനവാനായ ആ പരമേശ്വരൻ സ്വഗ്ഗാദി ഫലമെത്തിക്കുന്നവനാകട്ടെ

7 വാചസ്പതിവിശ്വകർമ്മാണമൃതയേ

മനോജ്ജവംവാജേഅദ്യാഹവേമ

സനോവിശ്വാതിഹവ്താനിജോഷ

ദിശ്വശംഭ്രവ്സേസാധുകർമ്മാ

വ.

അന്വയം:-

വാചഃ പതി.

— മന്ത്രാത്മകസ്യ വചനസ്യ
സ്വാമിനം

വിശ്വ-കർമ്മാണ-	— വിശ്വകർമ്മാരം
മനഃ-ജ്ഞം	— മനോവേഗഗമനം ദേവം
വാജേ അഭ്യ ഉത്തയേ	
ഹവേമ	— യജ്ഞേന്ദ്രിൻ ദിനേ രക്ഷണായാ ഹവയാമ
വിശ്വ-ശംഭുഃ	— വിശ്വസ്യ സുഖസ്യോൽപാദകഃ
സാധു-കർമ്മാ സഃ നഃ	— സൽകർമ്മവാന്ദേവോസ്സാഹം
അവസേ	— അസ്സാഹം രക്ഷണായ
വിശ്വാനി ഹവനാനി	
ജോഷൽ	— സർവ്വാണി ഹവിഃഷി സേവതാം

അർത്ഥം:-മന്ത്രവാക്കുകൾക്കു സ്വാമിയും എല്ലാം സൃഷ്ടിക്കുന്നവനും മനസ്സിന്റെ വേഗത്തോടുകൂടി ഗമിക്കുന്നവനുമായ ദേവനെ ഇന്നു യജ്ഞത്തിൽ രക്ഷസ്ഥായി നാം വിളിക്കുന്നു. സർവ്വസുഖോല്പാദകനും സൽകർമ്മവാനുമായ അവിടുന്ന് നമ്മുടെ രക്ഷസ്ഥായി എല്ലാ ഹവിസ്സുകളും കൈക്കൊള്ളട്ടെ.

പദ്യം:-17

1 ചക്ഷുഃപിതാമനസാഹിധീരോ
ഘൃതമേനേജനന്നക്തമാനേ .
യദേതോഅഭ്യഹന്തപൂർവ്വ
ആദിദ്യാവാപൃഥിവീഅപ്രഥേതാം

അന്വയം:-

ചക്ഷുഃ പിതാ	— ചക്ഷുഃ വ്യാപകം തേജഃ, തസ്യോൽപാദയിതാ
മനസാ ഹി ധീരഃ	— മൽസമോന്ദ്രിനകശ്ചിദപിതി ഖലു ധൃഷ്ടഃ, വിശ്വകർമ്മാ

- (പ്രഥമം) ഘൃതം അജനൽ — ഉദകമജനയൽ ('അപ ഏവ സസജ്ജാതേ' - മന്തഃ)
- (പശ്ചാൽ) ഏനേ നല്ലമാനേ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
— തസ്മിന്നഭക ഇത്സ്തത്ത്വയഃ അജനയത
- (അഥ) യദാ ഇൽ അന്താഃ പൂർവ്വേ — യദൈവപര്യന്തപ്രദേശാഃ
— പരാനാ ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ സ്സംബന്ധിനഃ
- അദ്ഭുതം — ദൃശ്യാ അപേൻ, വിശ്വകർമ്മണാ ദൃശ്യാഃ കൃതാഃ
- ആൽ ഇൽ ദ്യാവാപൃഥിവീ — അനന്തരമേവ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
അപ്രഥേതാം — യഥാകാലം പ്രഥിതേ അഭൂതാം

അനന്തം-സ്വയം പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന തേജസ്സിന്റെ ഉൽപാദകനും, തനിക്ക് സമനായാത്മിപ്പുല്ലാ എന്ന് സ്വമഹത്വബോധമുറപ്പനമായ വിശ്വകർമ്മാവ് ഒന്നാമതായി ജലത്തെ സൃഷ്ടിച്ചു (സൃഷ്ടിപ്രക്രിയയിൽ ആദ്യം സൃഷ്ടിച്ചതു ജലത്തെയാണെന്നു നേസ്ടൃതി) പിന്നീട് ഈ ദ്യാവാപൃഥിവികളെ അ ജലത്തിൽ അങ്ങിന്റെ ചലിക്കുന്നപരായി സൃഷ്ടിച്ചു പരാതനികളായ ദ്യാവാപൃഥിവികളുടെ അറാങ്ങര വിശ്വകർമ്മാവിനാൽ ഉറപ്പിയിപ്പെടുപ്പോടെ അപർ വിസ്തൃതകളായത്, പ്രസിദ്ധകളായത്

- 2 വിശ്വകർമ്മാവിമതാആദിഹായാ
ധാതാവിധാതാപരമോതസന്ദുകി
തേഷാമിഷ്യാനിസമിഷാമന്തേ
യത്രാസപ്തേഷീൻപരഏകമാഹുഃ

അനന്തം. -

വിശ്വകർമ്മാ വിമതാഃ — വൃഷ്ടിപ്രദാനാദിനാം ബഹുനാം കർമ്മണാം കത്താദിത്യഃ വിഭ്രത മന്താഃ

ആൽ വി-ഹായാ:	— സർവ്വതോ വിവിധമാപ്താ, മഹാൻ
ധാതാ, വി-ധാതാ	— വൃഷ്ട്യാദികർത്താ, ജഗതാം കർത്താ
ഉത പരമാ, സം-ദൃക്	— പരമഃ, ഭൂതാനാം സമ്പ്രാപ്താ
തേഷാം ഇഷ്ടാനി	— സപ്തജ്യോതിഷാം രശ്മീനാം സ്ഥാനാനി
ഇഷ്ടാ സം മദന്തി	— ഉദകേന സംമോദന്തേ
യത്ര സപ്ത-ഭൂഷീൻ പരഃ	— യസ്മിൻ ആദിത്യേ സപ്തച്ഛിഭ്യഃ പരസ്താൽ
(തം ദേവം) ഏകം ആഹുഃ	— മന്ത്രവിഭോവദന്തി

(അഥവാ) വിശ്വകർമ്മാ യഃ പരമാത്മാ പ്രാണപ്രകാശാദ്യോമുപേതസ്സൻ ബഹുകർമ്മാ വേതി. സചവിമനഃ, വിഭ്രതമനഃ, വിഹായാഃ വസ്തുതോ മഹാൻ, വിശേഷേണ സൂക്തദൃഷ്ടൃതഫലസ്യോപ്താ, ധാതാ വിധാതാ ച, പരമോത സന്ദൃക്, പരമശ്ച ഇന്ദ്രിയാണാം സമ്പ്രാപ്താ, തേഷാം സപ്തച്ഛിണാം, ഇന്ദ്രിയാണാം ഭൂഷ്ട്യണാം സ്വരൂപാണി, ഇഷ്ടാ അന്നേന, സഹ സമ്മദന്തി, സംമോദന്തേ. യത്ര, യസ്മിന്നാത്മനി തം, ആത്മാനം, സപ്തച്ഛിൻ, സപ്തസംഖ്യാകേഭ്യഃ പരഃ, പരസ്താഭ്യർത്ഥാനം, ഇന്ദ്രിയാദൃതീതമേകം പരമാത്മാനം തത്വവിദ ആഹുഃ

അർത്ഥം പലമട്ടിൽ മഴമുതലായ കർമ്മത്തിന്നു കർത്താവായ ആദിത്യൻ വിഭ്രതിമത്തായ മനസ്സൊത്തവനും മഹാനും പ്രകൃതി പ്രതിഭാസങ്ങൾക്കു കത്താവും ജഗത്തിന്റെ സ്രഷ്ടാവുമായി ഏഴു ജ്യോതിസ്സുകളുടെ, ഏഴു നിറങ്ങളുടെ രശ്മികളുടെ, സ്ഥാനങ്ങളിൽ ജലത്തോടുകൂടി വിഹരിയ്ക്കുന്നുവോ, ആദിത്യങ്കലുള്ള ആ ദേവനെ സപ്തച്ഛികൾക്കുമപ്പുറത്തുള്ളവനെന്നു മന്ത്രവേദികൾ പറയുന്നു.

(അല്ലെങ്കിൽ വിശ്വകർമ്മാവായ ഏതു പരമാത്മാവു പ്രാണപ്രകാശങ്ങളോടു ചേർന്നവനായി, ബഹുകർമ്മാവായി ഭവിക്കുന്നുവോ, അവിടുന്ന് വിഭ്രതിമത്തായ മനസ്സൊത്തവനും യഥാർത്ഥത്തിൽ മഹാനും സൂക്തദൃഷ്ടൃതങ്ങളുടെ ഫലങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നവനും ധാതാവും വിധാതാവും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾ പരമമാ

യി കാണുന്നവനമാകുന്നു ഇന്ദ്രിയങ്ങളെക്കൊണ്ടെന്ന ആ സ്പഷ്ടികളുടെ സ്വരൂപങ്ങളിൽ അന്നത്തോടൊത്തു മോദിയ്ക്കുന്ന ആത്മാവിൽ ആത്മാവായി സ്പഷ്ടീകരിക്കും മീതെ വത്തിക്കുന്ന ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കതീതനായ അവിടുത്തെ ഏകനെന്ന തത്വവേദികൾ പറയുന്നു

3 യോനഃപിതാജനിതായോവിധാതാ
 ധാമാനിവേദഭവനാനിവിശ്വാ
 യോദേവാനാനാമധാപ്തകപ്തവ
 തംസംപ്രശ്നംഭവനായന്യന്യാ

അന്വയം -

യഃ നഃ പിതാ	— അസമാകം പാലയിതാ, ന ഭേവലം പാലകഃ കിന്തു
ജനിതാ	— ഉൽപാദകഃ
യഃ വി ധാതാ	— സർവ്വസ്യ ജഗത ഉൽപാദകഃ
(യഃ) വിശ്വാ ഉപനാനി	— സർവ്വാണി ഭൂതാനി
ധാമാനി വേദ	— ദേവാനാം സ്ഥാനാനിവേത്തി
യഃ ദേവാനാം നാമധാ	— അഗ്നിവായ്യാദീനാം നാമ്നാം ധാതാ താൻ തത്തൽ പദേഷ്ഠ സ്ഥാപയിത്വാ
പ്തകഃ പ്തവ	— മുഖ്യോവത്തതേ
തം അന്യാ ഭവനാ	— അന്യാനി ഭൂതജാതാനി
സംപ്രശ്നം യന്തി	— കഃ പരമേശ്വര ഇതി പൂർവ്വം പ്രാപ്തവന്തി

അർത്ഥം—ആർ നമ്മുടെ രക്ഷകനും, രക്ഷകൻ മാത്രമല്ല അനമാനോ, ആർ ജഗത്തിന്റെ മുഴുവൻ ഉല്പാദകനാണോ, അപ്തോ ഭൂതങ്ങളെയും ദേവന്മാരുടെ സ്ഥാനങ്ങളെയുമറിയാ

വോ, ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാർക്കു പേരുകളേകി അവരെ അതാതു സ്ഥാനത്തിരുത്തി മുഖ്യനായി വർത്തിക്കുന്നുവോ, ആ വിശ്വകർമ്മാവിനോടു് മറ്റു ഭൂതജാതങ്ങൾ 'ആരാണീശ്വരൻ?' എന്ന ചോദിക്കുന്നു. (സർവ്വസ്രഷ്ടാവായ ഈശ്വരൻ ഭൂതങ്ങൾക്കു് അദൃശ്യനാകയാൽ ആരാണവിടുണെന്ന് എല്ലാവരും ചോദിക്കുന്നു.)

4 തന്മയജന്തദ്രവിണംസമസ്താ
ഋഷയഃപൂർവ്വേജരിതാരോനഭൂനാ
അസൃതേതസൃതേതരജസിനിഷത്തേ
യേഭൂതാനിസമകൃണ്വന്നിമാനി

- അന്വയം:-
യേ അസൃതേ സൃതേതരജസി	— സരണരഹിതേ, സരണ സമിതേ, സ്ഥാവരജംഗമേഖലോകേ
നി-സത്തേ ഇമാനി ഭൂതാനി സം-അകൃണ്വൻ	— നിഷക്കണ്ണ, നിശ്ചലവേഷ്മിതേ — ഉപനാനി, പ്രാണിനസ്സമൃദ്ധിധനാദിനാ പൂജയൻ
തേ പൂർവ്വേ ഋഷയഃ അസ്മൈ	— വിശ്വകർമ്മണേ
ജരിതാരഃ ന ഭൂനാ	— സ്തോതാരോ യഥാ ഭൂതാ, സ്തോത്രേണ യജന്തി തദഗൽ
ദ്രവിണം സം ആ തന്മയജന്ത	— ചന്ദ്രപരോഡാശാദിലക്ഷണം ധനം സർവ്വതോ യജന്തേ

(അഥവാ) യേ സ്ഥാവരജംഗമാത്തമകേ ലോകേ വാർത്താനാനേ താൻ പ്രാണിനസ്തേജസാ സമകൃണ്വൻ, തേ പൂർവ്വേ ഋഷയഃ ഭൂപുരഃ അസ്മൈ ആദിത്യാത്തകായ വിശ്വകർമ്മണേ ദ്രവിണം തേജഃ ആയജന്ത.

അർത്ഥം: സ്ഥാവരവും ജംഗമവുമായ ഈ ഇന്ദ്രലോകങ്ങൾ നിശ്ചലങ്ങളായിരിയ്ക്കേ, ഏവർ ഈ ഭൂതജാതങ്ങളെ, പ്രാണികളെ, പ്രാണധാരണത്തിനാവശ്യമായ ക്ഷേപമാകുന്ന ധനംകൊണ്ടു കൊണ്ടാടിയോ, വളത്തിയോ, ആപുരാതനനാരായ ഋഷികൾ, സ്തോതാക്കൾ, സ്തോത്രത്താൽ യജിക്കുന്നപോലെ, ഈ വിശ്വകർമ്മാവിനു് ചതപുരോഡാശാദികമാകുന്ന ധനമർപ്പിച്ചു, അതുകൊണ്ടു യജിച്ചു

(അല്ലെങ്കിൽ) സ്ഥാവരജംഗമാത്മകമായ ലോകത്തിൽ പ്രാണികളെ തേജസ്സിനാൽ പച്ചിപ്പെടുത്തി ആപുരാതനഋഷികൾ, അതീന്ദ്രിയ ഭൂഷാക്കൾ, ഈ ആദിത്യാത്മകനായ വിശ്വകർമ്മാവിനെ തേജസ്സുകൊണ്ടു യജിക്കുന്നു. (ആദിത്യനു് തേജസ്സിനെന്നതുപോലും തപസ്സിലെന്നാരായ ഋഷിസ്രന്മാരത്രേ.)

5 പരോദിവാപരഹ്ണനാപൃഥിവ്യാ
പരോദേവേദീരസുരൈര്യന്യീ
കംസ്വിദീഗർഭംപ്രഥമേന്യുആപോ
യത്രോദേവാസ്സുപഗൃന്തവിശ്വം

അന്വയം:-

ദിവാ പര:	— ദൃലോകാൽ പരസ്താദൃതമാനം
ഹ്ണനാ പൃഥിവ്യാ പര:	— അന്ധ്യാഭ്യോ അപിപരസ്താദൃതമാനം
(തഥാ) ദേവേഭി:	
അസുരൈ: പര:	— ദേവൈരസുരൈശ്ച പരസ്താദൃതമാനം
യദി അന്യീ	— യദീശ്വരത്വാനന്യീ,
	തദീഗൃഹായാമവസ്ഥിതം
കം സ്വിദീ ഗർഭം	— ഗർഭവൽ സർവ്വസ്യഗ്രാഹകം തത്വം
ആപ: പ്രഥമം ഭൂപ്ര	— ധൃതവത്യ:
യത്ര ദേവാ:	— യസ്മിൻ ഗർഭം നാദയ:

വിശ്വേ സം-അപശ്യന്ത — സർവ്വേപി സംഗതാഃ പരസ്പരം
പശ്യന്തി, ഏവം ജാനന്തേവ
കശ്ചിത്തത്വവിൽ പ്രശ്നം
കരോതി

അർത്ഥം.-ഭൂലോകത്തിന്നും അപ്പുറത്തു വർത്തിക്കുന്നതും ഈ ഭൂമി
ക്കു മീതെ നിൽക്കുന്നതും ദേവന്മാർക്കുമെന്തൊന്നാക്കും മേലെയുള്ള
തുമായ യാതൊരീശ്വരതത്വമുണ്ടോ, ആരാലുമറിയപ്പെടാതെ ഗ
ർഭം പോലെ മറഞ്ഞ ആ തത്വത്തെ അപ്പകൾ (ജലങ്ങൾ) ആണ്
ആദ്യം ധരിച്ചത് ആ ഗർഭത്തിൽ ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരെല്ലാം കൂടി
ച്ചേന്ന പരസ്പരം കാണുന്നു. ഇതറിയുന്ന ഒരു തത്വവേദിയാണ്
പോദിജ്ഞനത്ത്.

6 തമിദഗർഭം പ്രഥമൻവൃത്തപോ
യത്രദേവാസ്സമഗ്ച്ഛന്തവിശ്വേ
അജസ്യനാഭാവധ്യേകമപ്പിതം
യസ്മിൻവിശ്വാനിഭവ്നാനിതസ്ഥാഃ

അന്വയം -

(പുർവ്വമന്ത്രോക്തസ്യ പ്രശ്നസ്യ ഉത്തരമഭിധീയതേ)

യത്ര വിശ്വേ ദേവാഃ — യസ്മിൻ ഗർഭേ ഇന്ദ്രാദയഃ

സം-അഗച്ഛന്ത — സംഗതാ ഭവന്തി

തം ഇൻ ഗർഭം — വിശ്വകർമ്മാണമേവ
ഗർഭസ്ഥാനീയം

പ്രഥമം ആപഃ ദ്യേ — ഇതരസൃഷ്ടേഃ പൂർവ്വം ധൃതവത്യഃ

(തസ്യ) അജസ്യ നാഭോ — അന്തരഹിതസ്യ ബ്രഹ്മണഃ
അധി ഏകം അപ്പിതം — സ്വസ്തൃഷ്ടേ ജലേശ്യാനസ്യ
നാഭോ സർവ്വജഗൽ ബന്ധകേ
ഉദകേ ഏകം ബ്രഹ്മാണസ്യ
മർച്ഛിതം, സ്ഥാപിതം

യസ്മിൻ വിശ്വാനി
ഭൂവനാനി തസ്മാഃ

— അന്യേ സർവ്വാനി ഭൂതാനി
തിഷ്ഠന്തി

അർത്ഥം:—(പൂർവ്വമന്ത്രത്തിലെ ചോദ്യത്തിനത്തരം പറയുന്നു.) ആരാകുന്ന ഗർഭത്തിൽ ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാർ വർത്തിക്കുന്നുവോ, ആ വിശ്വകർമ്മാവിനെത്തന്നെ ഗർഭസ്ഥാനിയമായി മറ്റു സൃഷ്ടികൾക്കു മുമ്പ് ജലങ്ങളാണു് ധരിച്ചതു് ജന്മരഹിതനായി സ്വയം സൃഷ്ടിച്ച, ജലത്തിൽ കിടക്കുന്ന ബ്രഹ്മത്തിന്റെ നാഭിയിൽ, സർവ്വ ജഗത്തും ബന്ധിക്കുന്ന ജലത്തിൽ, ഒരു ബ്രഹ്മാണാം സ്ഥാപിതമായി അവിടെയാണു്, ആ ബ്രഹ്മാണത്തിലാണു്, എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും നിലക്കൊള്ളുന്നതു്.

7 നതം വിദാഥ യ ഇമാ ജനാ

നാസ്യേഷാകമന്തരം ബഭ്രവ

നീഹാരണ പ്രാവൃതാ ജല്യാ

ചാസൃത പളക് മഗാസ്ത്വരന്തി

വ 17

അന്വയം:—

(ഹേ നരാഃ,) യഃ ഇമാ
ജനാന

— ഇമാനി ഭൂതജാതാനുൽപാദിത
വാൻ

തം ന വിദാഥ

— വിശ്വകർമ്മാണാം യുയന്നജാനീഥ
(വയമാത്മാനാം വിശ്വകർമ്മാണാം ജാനീഥ ഇതിയദ്യച്യതേ,
തദന്ത്യേ)

യേഷാകം അന്തരം അന്ത്യേ
ബഭ്രവ

— അഹം പ്രത്യയഗന്ധാനാം
ജീവാനാം സർവ്വവേദാന്തവേദ്യേ
മീശ്വരതത്വമതിരികതം വേതി
നീഹാരണ പ്രാവൃതാഃ — നീഹാരസദൃശനോജ്ഞാനേന
ച്ഛന്നായുതം ന ജാനീഥ

നീഹാരണ പ്രാവൃതാഃ

(ന കേവലം പ്രാവൃതാഃ,

കിന്തു) ജല്പാ ച

— ദേവോഽഥം, മനുഷ്യാഽഥമിതി
ജല്പനേന പ്രാവൃതാഃ

(കിംച) അസു-തുവഃ

— കേനാപ്യുപായേനാസുൻ,
പ്രാണാൻ തൃപ്യന്തഃ, ഉദരംഭരോഃ
നതുപാരമേശ്വരത്വം
വിചാരിതവന്തഃ

(നകേവലമിഹലോക

മാത്രഭോഗതുല്യം) ഉക്തം-

ശസഃ ചരന്തി

— നാനാവിധേഷ യജ്ഞേഷുകീമം
ശംസന്തഃ പൃഥിവ്യാം വർത്തന്തേ

(കേവലമൈഹികാമുഷ്ടികഭോഗപരാവർത്തന്തേ അതഃ വിശ്വ
കർമ്മാണാം ദേവം ന ജാനീമ)

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മനുഷ്യരെ, ആർ ഇക്കണ്ട ഭൂതജാതങ്ങളെ ഉല്പാദിപ്പിച്ചുവോ, ആ വിശ്വകർമ്മാവിനെ നിങ്ങളുറിയുന്നില്ല. ആത്മാവായ വിശ്വകർമ്മാവിനെ തങ്ങളുറിയുടൊന്ന് നിങ്ങൾ പറയുന്നത് അസത്യമത്രേ. അഹംബുദ്ധികളായ ജീവന്മാരായ നിങ്ങളും സർവ്വവേദാന്തവേദ്യമായ തത്വവും തമ്മിൽ വളരെ അകലമുണ്ട്. അതത്രയോ അപ്പറത്താണ്. മഞ്ഞുപോലെ മറയ്ക്കുന്ന അജ്ഞാനത്താൽ മൂടപ്പെട്ട നിങ്ങളുറിയുന്നില്ല. അജ്ഞാനത്താൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ടവർ മാത്രമല്ല ഞാൻ ദേവൻ, ഞാൻ മനുഷ്യൻ എന്ന ജല്പനംകൊണ്ടും മൂടപ്പെട്ടവരാണ്. കൂടാതെ, പ്രാണനെ എന്തുപായംകൊണ്ടും തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്ന ഉദരംഭരന്മാരാണ്. ഇഹ ലോകഭോഗംകൊണ്ടുമാത്രം തൃപ്തിപ്പെട്ടാതെ നാനായജ്ഞങ്ങളിൽ ശസ്ത്രം ചൊല്ലുന്നവരായും നടക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ഇഹലോക പരലോകഭോഗങ്ങളിൽ തല്പരരായ നിങ്ങൾ വിശ്വകർമ്മാവായ ദേവനെ അറിയുന്നില്ല.

വശ്നഃ-18 തപസഃ പത്രഃ മന്യഃ ഋഷിഃ, ജഗതി ത്രിഷുജൈ
 ചന്ദ്രസീ, മന്യുഭേവതാ.

1 യന്മേമന്യോവിധവഭൃസായക
 സഹഓജഃപുഷ്യതിവിശ്വമാനുഷക
 സാഹ്യമാഭാസമാര്യന്വായായുജാ
 സഹസക്തേനസഹസാസഹസ്വതാ

അന്വയഃ:-

ഹേ മന്യോ,	—	ത്രോധാഭിമാനിൻഭേവ,
ഹേ വഭ്ര, സായക,	—	വഭ്രവൽ സാരഭൃത, സായകവൽ
		ശത്രുണാം ഹിംസക,
യഃ തേ അവിധൽ	—	തുഭ്യേ പരിചരതി
(സഃ) വിശ്വം സഹഃ ഓജഃ	—	സർവ്വം ബാഹ്യം ബലം,
		ശാരീരം ബലഞ്ച
ആനുഷകീ പുഷ്യതി	—	ത്വന്നേഗ്രഹാദാനുഷകീ
		സംഗ്രാമേ പുഷ്യതി
(തസ്മാൽ) സഹഃ-കൃതേന	—	ബലോൽപാദിതേന
സഹസാ, സഹസ്വതാ	—	പരാൻ നഹമാനേന, ബലവത്
ത്വയാ യുജാ	—	ത്വയാ സഹായേന
ഭാസം ആര്യം സഹ്യമാ	—	ഉപക്ഷയിതാരം.
		അസ്തന്തോധികഞ്ചാഭിഭേവേമ

അർത്ഥം-അല്ലയോ ത്രോധത്തിന്റെ (വിരതയുടെ) അധി
 ഭേവനായ മന്യോ വഭ്ര-പോലെ ഉറപ്പാറവനെ, അന്വപോലെ
 ശത്രുഹിംസക, ആർ അവിടുത്തെ പരിചരിക്കുന്നുവോ, അവൻ
 ബാഹ്യവും ശാരീരവുമായ ബലത്തെയെല്ലാം വേണ്ടപോലെ
 പോരിൽ വളർത്തുന്നു അതുകൊണ്ടു ബലത്താൽ ഉളവാക്കപ്പെട്ട
 ഹനം ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നവനും ബലവാനുമായ അവിടുന്നാ
 കുന്ന സഹായത്താൽ ദ്രോഹകാരിയെയും ഞങ്ങൾക്കുമീതെയുള്ള
 വനെയും ഞങ്ങൾ ജയിക്കുവാനും.

2 മന്യുരിശ്രോമന്യുരേവാസഭേവോ
 മന്യുഹോതാവതന്നോജാതവേദാഃ
 മന്യുവിശിശുരുതേമാനുഷീര്യഃ
 പാഹിനോമന്യോത്ഥപസാസഭോഷാഃ

അന്വയം:-

(അയം) മന്യുഃ ഇന്ദ്രഃ — അഭവൽ
 മന്യുഃ ഏവ ദേവഃ ആസ — അഭവൽ
 മന്യുഃ ഹോതാ — ഹോമനിഷ്ഠാദകോഗ്നിഃ
 (തഥാ മന്യുഃ) ജാത-വേദാഃ
 വതന്നഃ — ജാതപ്രജന്തസ്സഃ
 (സർവ്വേഷ്വപി തേജസ്വിഷു
 മന്യുസത്ത്വാവാൽ) യാഃ
 മാനുഷീഃ വിശഃ — മനുഷോപത്യഭൂതാഃ പ്രജാസ്സന്തി
 (താഃ) മന്യുഃ ഇശുതേ — സുവന്തി
 ഹേ മന്യോ, തപസാ — ഏതന്നാമകേനാസ്മൽ പിത്രാ
 സ-ഭോഷാഃ നഃ പാഹി — സമാനപ്രീതസ്സാമസ്മാൻ രക്ഷ

അർത്ഥം:- ഈ മന്യു (വീരതയുടെ അധിദേവൻ) വാണു ഇന്ദ്രനായത്ത്. മന്യു തന്നെയാണു് പ്രകാശമാനനായത്ത്. മന്യു ഹോമനിർവ്വാഹകനായ അഗ്നിയാണു്. എല്ലാമറിയുന്ന വതന്നാണു്. (എല്ലാ തേജസ്വികളിലും മന്യുവാണുള്ളത്.) മനുഷ്യസന്തതികളായ പ്രജകളുണ്ടല്ലോ, അവർ മന്യുവിനെ സ്മരിക്കുന്നു. അല്ലയോ മന്യോ, എന്റെ അല്പനായ തപസ്സിനോടൊപ്പം പ്രീതനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും.

3 അഹിമന്യോത്ഥപസസ്തപിയാ
 തപസായജാപിജഹിശത്രുൻ
 അമിത്രനാപുത്രനാമസ്യഹാഹ
 വിശ്വാവസുന്യാമതാതന്നഃ

അന്വയം -

ഹേ മന്യോ, അഭി ഇഹി	— തപസ്യാനഭിഗച്ഛ
തവസഃ തവിയാൻ	— ബലവതോപി ബലവാംസ്ത്വം
തപസാ യുജാ	— അസ്മൽ പിത്രാസഹായേന
ശത്രുൻ വി ജഹി	— നാശയ
(കിഞ്ച) അമിത്രഹാ, വൃത്രഹാ, സ്യേഹാ ച	— അമിത്രാണാം ഹന്താ ആവരകാണാം ശത്രുണാം ഹന്താ, ഉപക്ഷപണകാരിണോ ഹന്താ ച
ത്വം വിശ്വാ വസൂനി	— സർവ്വാണി ധനാനി
നഃ ആ ഭര	— അസൂഭ്യമാഹര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മന്യോ, ഞങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും ബലവാന്മാരിൽവെച്ചു ബലവാനായ അവിടുന്ന് എന്റെ അച്ഛനായ തപസ്സിനോടു ചേന്ന് ശത്രുക്കളെ ഒടുക്കിയാലും പിന്നെ, വിരോധികളെ കൊല്ലുന്നവനും വളയുന്ന ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുന്നവനും ദ്രോഹികളെ നശിപ്പിക്കുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് എല്ലാ ധനങ്ങളും കൊണ്ടുതന്നാലും (കഴിഞ്ഞ രണ്ട് ഋഷികളിൽ തപസാ സഭാഷാ, തപസായുജാ എന്നീ പദങ്ങൾക്ക് തപസ്സോടു കൂടിച്ചേന്നവനായി എന്നും അർത്ഥം പായാം. തപസ്സോടു ചേർന്നാലേ വീര്യം ഫലപ്രാപ്തമാകയുള്ളൂ)

4 തപഃഹിമന്യോഅഭിഭൂത്യോജാ

സ്വയംഭൂതാമോഅഭിമാതിഷാഹഃ

വിശ്വപഷണിസ്സമുരിസ്സമാവാ

നസ്മാസോജപൃതനാസുധേഹി

അന്വയം -

ഹേ മന്യോ, തപഃ ഹി

അഭിഭൂതി-ഭാഷാ:

സ്വയം-ഭൂ: ഭാഷാ:

അഭിമാതി-സഹ:

— പരേഷാമഭിഭാവുകബലഃ

— സ്വയമേവോൽപന്നഃ, ക്രമഃ

— ശത്രുണാമഭിഭവിതാ

വിശ്വചർമ്മി:	— സർവ്വേഷാം ഭൂഷാ
സഹരി: സഹാവാൻ	— സഹനശീല: സഹനവാൻ
അസ്താസു പൃതനാസു	— സംഗ്രാമേഷു ത്വം
ഓജ: ധേഹി	— ബലം ദേഹി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ മന്യോ, അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്ന ബലമൊത്തവനാകുന്നു സ്വയമുളവായവനും ക്രോധയുക്തനും ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവനും സഹനശീലനും ബലവാനുമായ അവിടുന്ന് ഈ യുദ്ധങ്ങളിൽ ഞങ്ങൾക്കു ബലമേകിയാലും.

5 അഭാഗസ്സനപപരേതോഅസ്മി
തവക്രത്വാതവിഷസ്യപ്രചേതഃ
തത്ത്വമന്യോഅക്രതുജിഹ്വീളാഹം
സ്വാതന്ത്രീബലേയായമേഹി

അന്വയം:—

ഹേ പ്ര-ചേതഃ,	— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാന, മന്യോ,
തവിഷസ്യ തവ ക്രത്വാ	— മഹത്തസ്സുപ കർമ്മണാ
അഭാഗ: നന്	— ഭാഗരഹിത: ത്വം യജ്ഞേ അയാജകസ്സൻ, ത്വാനാകുല്യ രഹിതോഹം
അപ പരാ-ഇതഃ അസ്മി	— യുദ്ധേ ശത്രുഭിരഭിഭൂതസ്സൻ ദൂരേഗതോസ്മി
ഹേ മന്യോ, തം ത്വാ	
അക്രതു! അഹം	— കർമ്മരഹിതോഹം
ജിഹ്വീ	— ശ്രദ്ധം കൃതവാൻ
(അഥോദാനീം)	
സ്വാ തന്ത്രീ	— മമശരീരഭൂതസ്സുപ.
ബല-ഏവായ മാ ആ	
ഇഹി	— ബലദാനായ മാ. ആഗച്ഛ

അർത്ഥം.—ഉദ്യമജ്ഞാനമൊത്ത, വിവേകമാണ് മന്യോ, മഹാനായ അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു കർമ്മത്താൽ യജിപ്പോലെ,

അവിടുത്തെ ആനുകൂല്യമില്ലാതെ, ശത്രുക്കളാൽ തോല്പിയിക്കപ്പെട്ട ഞാൻ അകലെ തെറിച്ചിരിപ്പന്നേ. അകർമ്മിയായ ഞാൻ അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ കപിതനാക്കി. ഇനി ഇപ്പോൾ എന്റെ ശരീരഭൂതനായി അവിടുന്ന് ബലമേകാനായി എന്നെ പ്രാപിച്ചാലും.

6 അയന്തേ അസ്യുപമേഹ്യർവ്വാഽം
പ്രതീചീനസ്തഹരേവിശ്വധായഃ
മന്യോവഭ്രിന്നഭിമാമാവൃഥം സ്വ
ഹനാവദസ്യുതതബോധധാപേഃ

അന്വയം:-

മേ സഹരേ, വിശ്വ-

ധായഃ, മന്യോ,

— സഹനശീല, വിശ്വസ്യ
ധർമ്മമന്യോ,

അയം തേ അസ്മി

— അയം ജനോഹം. തവ കർമ്മഭൂമി

പ്രതീചീനഃ അർവ്വാഽം കാ

ഉപ ഇഹി

— പ്രതിഗന്താസ്മദഭിമുഖമാഗച്ഛ

ഹേ വഭ്രിൻ,

— വഭ്രവൽ സാരഭൂത,

മാം അഭി ആ വൃഥം സ്വ — അഭ്യോവർത്തസ്വ

(ആവാം) ദസ്യൻ ഹനാവ — ത്വയാഹം. ശത്രുൻ ഹനാവ

ഉത ആപേഃ ബോധി — മാം ബന്ധുഃ ബധുസ്വ

അർത്ഥം:- സഹനശീലനും, സർവ്വധാരകനുമായ മന്യോ, നമ്മളെപ്പോലെ അവിടുക്കു കർമ്മം ചെയ്യുന്നവനാകുന്ന. മടങ്ങിപ്പോകുന്ന, പിന്തിരിഞ്ഞു പോകുന്ന അവിടുന്ന് എന്റെ നേരെ വന്നാലും. വഭ്രംപോലെ കരുത്തുറവുവന്നേ, എനിക്കു നേരെ നിറിച്ചുവന്നാലും. നാം രണ്ടുപേരും കൂടി ശത്രുക്കളെക്കൊല്ലാം. പിന്നെ, എന്നെ ബന്ധുവായിത്തീർന്നാലും.

7 അഭിപ്രേഹിഭക്ഷിണതോഭോ
മേധാവ്യത്രാണിജംഘനാവഭൂരി
ജുഹോമീതേധരണംമധോഘാത്ത്ര
മുഭാഉപാംശുപ്രഥമാപിബാവ

വ. 18

അനവധഃ:-

- (ഹേ മന്യോ,) അഭി
- പ്ര ഇഹി — അഭിപ്രഗച്ഛ
- (യുദ്ധംഗത്വാ) മേ
- ഭക്ഷിണതഃ വേ — ഭക്ഷിണഭോഗേതിഷ്ഠ
- അധ വ്യത്രാണി ഭൂരി
- ജംഘനാവ — അമാവാം ശത്രുൻ പ്രഭൃതഃ ഹനാവ
- തേ അഗ്രം ധരണം മധഃ
- ജുഹോമി — തുഭ്യേ ശ്രേഷ്ഠം മധു, രസധാരകഃ സോമം പ്രയച്ഛാമി
- ഉഭയേ ഉപ-അംശു
- പ്രഥമാ പിബാവ — ത്വായോഹയോപ്രകാശം
- പ്രഥമാ പിബാവ — പ്രഥമേ സന്തേ പിബാവ

അത്ഥം:-അല്പയോ മന്യോ, നേരെ വന്നാലും യുദ്ധത്തിലെത്തി എന്റെ വലതുവശത്തുനിന്നാലും പിന്നെ നമുക്കിരുവകും കൂടി ശത്രുക്കളെ മികച്ചു കൊല്ലാം. അവിടേയ്ക്കു ശ്രേഷ്ഠവും രസമിയന്നതുമായ സോമം തരാം. നാമിരുവരും കൂടി മറവിൽ ആ സോമം മുമ്പു കടിയ്ക്കുക.

വക്ത്രം-19 ത്രിഷുപ്ഘഗതൈശ്ചന്ദ്രസീ

- 1 ത്വായാമന്യോസരഥമാരുജന്തോ
ഹച്ഛമാണാസോധൃഷിതാമരതഃ
തിശേഷവത്ത്രായാസംശിശാനാ
അഭിപ്രയന്തനരോഅഗ്നിരൂപഃ

അന്വയം:-

ഹേ മരുതപഃ മന്യോ,	— മരുതസമേത, മന്യോ,
ത്വയാ സ-രഥം	
ആ-രുജന്തഃ	— സമാനം രഥമേവാത്മാഹ്യ ഗച്ഛന്തഃ
ഹവമാണാസഃ ധൃഷിതാഃ	— ധൃഷ്ടാഃ, ധൃഷ്ടാഃ
തിശ-ഇഷപഃ	— തീക്ഷ്ണബാണാഃ
ആയുധാ സം-ശിശാനാഃ	— ആയുധാനി സമൃദ്ധി നിശ്ചന്തഃ
അഗ്നി-രൂപാഃ നരഃ	— അഗ്നിവതീക്ഷ്ണാത്മാവ നേതാരഃ
അഭി പ്ര യത്തു	— യദേവസാഹായാത്മമഭിഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-മരുതനുക്കളൊത്ത മന്യോ, ഒരേ തേരിലേറിപ്പോകുന്നവരും ഹവ്യാത്മാക്കും പുണ്ടവരും ഉപലാഭവരും മുച്ഛയേറിയ അമ്പുകളൊത്തവരും ആയുധങ്ങൾ മുച്ഛകൂട്ടുന്നവരും അഗ്നിപോലെ ജ്വലിക്കുന്നവരുമായ യുദ്ധനേതാക്കൾ പോരിൽ സഹായത്തിനായി നേരെ വന്നുവരട്ടെ

2 അഗ്നിർവമന്യോത്പിഷിതസ്സഹസ്ര

സേനാനിസ്സഹരേഹതാക്രധി

ഹതായശത്രുൻവിജേസ്യവേദ

ദാജാമിമാനോവിജയോന്മദസ

അന്വയം:-

ഹേ മന്യോ, അഗ്നിഃ-ഇവ

ത്പിഷിതഃ സഹസ്ര

ജ്വലിതശ്ശത്രുനഭിലേ

ഹേ സഹരേ, നി ഹന്തഃ

— സഹനശീല, ആഹുതസ്സൻ

സേനാനീഃ ഹൃധി

— അസ്മാകം സംഗ്രാമേസേനാനീ
ഃ

(കിഞ്ച) ശത്രുൻ വി

ഹതായ വേദഃ ജേസ്യ

— വിജിത്വാശത്രുസംബന്ധിധന
സ്മാകം പ്രയച്ച

(കിഞ്ച) ഓജഃ തിമാനഃ . — അസ്താകം ബലഃ കർവ്വൻ
മൃഗഃ വി നദസ്യ — ശത്രുൻ ലോതയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ മന്യോ, അഗ്നിപോലെ ജ്വലിച്ച ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കിയാലും. അല്ലയോ സഹനശീല, വിളിഞ്ഞുപെട്ടവനായി ഞങ്ങളുടെ യുദ്ധത്തിൽ പടനായകനായാലും. ശത്രുക്കളെ ഒട്ടക്കി അവരുടെ ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും. ഞങ്ങൾക്കു ബലമുളവാക്കി ശത്രുക്കളെ കൊല്ലിച്ചാലും.

3 സഹസ്രമന്യോഅഭിമാതിമന്യേ

തജൻമുണൻപ്രമുണൻപ്രേഹിശത്രുൻ
ഉഗ്രന്തേപാജോനന്താതന്ത്ര്യേ
വശീവശന്നയസഃകൃകജത്വം

അപായം:-

- ഹേ മന്യോ, അന്യേ
- അഭി-മാതിം സഹസ്ര — അസ്താകമഭിഗതാരം ശത്രുമഭിവേ
- തജൻ, മുണൻ, പ്ര-മുണൻ — പീഡയൻ, ഹിംസൻ, പ്രകഞ്ചേണ ഹിംസൻ, യഥാ . പുനർജീവേത്തമാ
- ശത്രുൻ പ്ര ഇഹി — പ്രഗച്ഛ
- തേ പാജഃ ഉഗ്രം — തവബലമുൽകൃണ്ണം
- (കേചിത്തൽ) നന് ആ
- തന്ത്ര്യേ — ആരുരന്ധന്തി
- ഹേ ഏക-ജ, വശീ ത്വം — അസഹായ,
- (ശത്രുൻ) വശം നയസേ — സ്വവശം പ്രാപയസി

അർത്ഥം-അല്ലയോ മന്യോ, നേരെ വരുന്ന ഞങ്ങളുടെ ശത്രുവിനെ കീഴടക്കിയാലും. പീഡിപ്പിച്ചു, ഹിംസിച്ച്, മദ്ദിച്ചു ഇനി ജീവിക്കാത്തവിധം ശത്രുക്കളെ പ്രാപിച്ചാലും. അവിടുത്തെ ബലം ഊക്കറ്റതന്ത്രേ. ആരുമതിനെ തടുക്കുന്നില്ല. അല്ലയോ അസഹായനായ വീര, കീഴടക്കുന്ന അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ വശത്തിലാക്കുന്നു.

4 ഏകോബഹുനാമസിമന്യവീളിതോ
 വിശംവിശംയുധയേസംശിശാധി
 അകൃത്തകൃത്വയാരുജാവയ
 ദ്യുമന്തഃഘോഷംവിജയായകൃണഹേ

അന്വയം:-

ഹേ മന്യോ, ഈളിതഃ	— സ്തുതസ്തുപം
ഏകഃ ബഹുനാം അസി	— അസഹായ ഏവ ബഹുനാം ശത്രുണാം പര്യായോ ഭവസി
(അതഃ) വിശം-വിശം	— താം താമസുഭിരോധിനീം പ്രജാം
യുധയേ സം ശിശാധി	— യുദ്ധായ സമ്യക് തീക്ഷ്ണീകൃത
(കീഞ്ച) ഹേ അകൃത്ത-	— അച്ഛിന്നഭീഷേ
കൃത്വയാരുജാവയം	— സഹായേനവയം
ദ്യുമന്തം ഘോഷം	— ഭീഷ്മന്തം, സിംഹനാഭവന്തം ഘോഷം
വി-ജയായ കൃണഹേ	— കരു:

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മന്യോ, സ്തുതിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് അസഹായനായി, ഓരോരുത്തന്നെ, അധികം ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കാൻ പോന്നവനാകുന്നു അതുകൊണ്ട് ഓരോ പ്രജയെയും യുദ്ധത്തിനായി മുപ്പകുതിയാലും ഉദ്വേഗിപ്പിച്ചാലും അല്ലയോ പൂർണ്ണ പ്രകാശ, അവിടുന്നാകുന്ന സഹായനാൽ ഞങ്ങൾ ഭീഷ്മന്തം സിംഹനാഭന്മാരുവുമായ ഘോഷം വിജയത്തിനായുള്ളവാക്കുന്നു

5 വിജേഷകൃദിന്ദ്രവാസവബ്ര
 വോദ്യസ്മാകംമന്യോഅധിപാഭവേഹ
 പ്രിയന്തോനാമസഹരേഗൃണീമസി
 വിഭോതമുസംയന്തബ്രഹ്മ

അനവധി:—

ഹേ മന്യോ, ഇത്ര:—ഇവ

വിജേഷ-കൃൽ — വിജയകർത്താ
അനവ-ബ്രവ: — അനിന്ദിതവചനസ്തപം

ഇഹ അസ്സാകം അധി-പാ:

ഭവ — യുദ്ധേ അധികം പാതാ,
രക്ഷിതാ ഭവ

ഹേ സഹരേ, തേ പ്രിയം

നാമ — സഹനശീല, തവ പ്രിയം
സ്നോത്രം

ഗുണീമസി — ഗുണീമഃ, സ്തമഃ

മതഃ ആ-ബഭ്രൂമ — യസ്മാൽ സ്നോത്രാൽ ത്വമാ
ഭവസി, പ്രവൃദ്ധഃ ഭവസി

നം ഉഥ്സം വിദ്മ — ബലസ്യോൽഗമയിതാരം
ജാനീമഃ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ മന്യോ, ഇത്രനെന്നപോലെ വിജയി
യും ശോഭനവചനമയ അവിടുന്ന് യുദ്ധത്തിൽ ഞങ്ങൾക്കേ
റവും രക്ഷിതാവായാലും. അല്ലയോ സഹനശീല, അവിടേയ്ക്കു
പ്രിയമായ സ്നോത്രം ചൊല്ലുന്നു. യാതൊരു സ്നോത്രത്തിൽ നി
ന്നാണ് അവിടുന്ന് പ്രവൃദ്ധനാകുന്നത്, ബലമുൾഗമിപ്പിക്കുന്ന
തു്, അതു ഞങ്ങൾക്കറിയാം.

6 ആഭൂത്യാസഹജാവഭ്രസായക

സഹോബിഷ്ടേഭിഭൂതമുത്തരം

ക്രത്വാനോമന്യോസഹമേഭ്യേധി

മഹായനസ്യപുരുഷമുതസംസൃജി

അന്വയം:-

മേ വജ്ര, സാമക,
അഭി-ഭൂതേ, പുരു-ഉദത.
മന്യോ,

— വജ്രവൽസാരഭൂത,
ശത്രുണാമന്തക, അഭിഭാവക.
ബഹുഭിരാഹുത, മന്യോ
— അഭിഭവേന സഹോൽപന്നസ്വ,
ഉൽ-നാം സഹഃ ബിഭഞ്ചി— ഉൽകൃഷ്ടതരം ബലം ധാരയസി
ക്രിയാ സഹ നഃ — കർമ്മണാസഹാസ്മാകം
മഹാ-ധനസ്യ സം-സൃജി — സംഗ്രാമസ്യ സന്ദ്രേ
മേദി ഏധി — സ്തിശോഭേ

അർത്ഥം.-വജ്രംപോലെ കരുത്തുറപ്പായും ശത്രുക്കൾക്കു് അന്വ
പോലെ അന്തകാരിയും അവരെ ജയിക്കുന്നവനും പലരായും വ
ളിയുപ്പെട്ടവനായ മന്യോ, ജയത്തോടൊപ്പം പിന്നെ അവി
നു് ഉൽകൃഷ്ടതരമായ ബലം ധരിക്കുന്നു. കർമ്മത്തോടു കൂട
ഞ്ഞെളിയിൽ, യുദ്ധമുണ്ടാകുമ്പോൾ സ്നേഹയുക്തനായാലും.

7 സംസൃഷ്ടസ്ഥനമുയേസമാക്രത
മസൃഷ്ടന്താംവൽണ്യമന്യഃ
ഭിയന്ധാനാഹുദയേഷുശത്രുവഃ
പരാജിതിസോഅപനിലയന്താം

അന്വയം:-

സം-സൃഷ്ടം ഉയേം ധനം — അപിമാഗമാപനമുയേവിധം
ധനം.
സം-ആക്രതം — സമ്യഗാനീതം
വദന്തഃ മന്യഃ ച അസൃഷ്ടം
ദാതാഃ — ദാതാന്റെ വേതാം
ഭിയം ഹുദയേഷു ദധാന്തഃ — യേം ധാരയന്തഃ
ശത്രുവഃ പരാ-ജിതാസ്വ — പരാജിതാഃ
അപ നി ലയന്താം — അപനിലിനാ വേന്തു

അർത്ഥം-അവിഭക്തമായ ഇതവിധം ധനവും (കർമ്മസാധനമായ ലൌകികധനവും ജ്ഞാനാവലംബമായ ആത്മീയ ധനവും, അല്ലെങ്കിൽ ദിവ്യവും ഭൌമവുമായ ധനം) വേണ്ടപോലെ ആനയിച്ച് വരുണനും മന്യവു നമുക്കു തരട്ടേ. ദയം മനസ്സുകളിലേന്നി ശത്രുക്കൾ ഭാടി മറയട്ടേ.

വക്രം-20 മുതൽ 28 കൂടി. സവിതൃസുതാ സുര്യാ ലുഷിഃ, അനുഷ്ടുപ് ത്രിഷ്ടുപ് ജഗത്യുരോബ്രഹ്മത്യശ്ചന്ദനംസി. സുര്യായാവിവാഹഃ, ദേവഃ സോമാക്കൌ ചന്ദ്രമാഃ നൃണാം വിവാഹമന്ത്രഃ വധുവാസസ്സംസ്തംനിന്ദാ, ദമ്പത്യോര്യക്ഷുനാശനം സുര്യസാവിത്രി ച ദേവതാ.

1 സത്യേനോത്തമിതാഭൂമി

സൂര്യേണോത്തമിതാഭ്യേഃ

ഋതേനാഭിത്യാസ്തിഷ്ഠതി

ദിവീസോമോഅധിശ്രീതഃ

അന്വയം-

സത്യേന	— ബ്രഹ്മണാ, അനന്താത്മനാ, അനൃതപ്രതിയോഗിനാ ധർമ്മേണ
ഭൂമിഃ ഉത്തമിതാ	— യഥാധഃ നപതേൽ തഥാകൃതാ (അസതി സത്യേ ഭൂമയാം സസ്യാദയോന ഫലന്തി)
സൂര്യേണ ഭ്യേഃ	
ഉത്തമിതാ	— യഥാധോനപതേൽ തഥാകൃതാ
ഋതേന ആഭിത്യാഃ	
തിഷ്ഠതി	— യജ്ഞേനാഭിതേഃ പത്രാ ദേവാസ്തിഷ്ഠതി
ദിവീ സോമഃ അധി ശ്രീതഃ	ദേവാനാമാപ്യായനകാരി വല്ലി രൂപഃ ദേവതാരൂപശ്ചാധിഷ്ഠിഷ്ഠതി.

അർത്ഥം.-അനന്താത്മരൂപമായി, ബ്രഹ്മരൂപമായി, അസത്യപ്രതിയോഗിയായ ധർമ്മത്തിന്റെ രൂപമായി, ഭൂമി അച്യുതമായി സത്യംകൊണ്ടു നിലനിൽക്കുന്ന സത്യം ഒന്നാകെ ണ്ടാണ് ഭൂമി സസ്യഫലാഢ്യയായി നിൽക്കുന്നത് സൂര്യനെ കൊണ്ടു ജ്യോതു നിലനിൽക്കുന്ന അഭിതിപത്രന്മാരായ ദേവന്മാരാകട്ടെ യജ്ഞത്താൽ നിലനിൽക്കുന്ന ദേവപുഷ്പികളായ സോമൻ ഭൂവിൽ വല്ലീരൂപനായും ജ്യോവിൽ ദേവതാരൂപനായും വർത്തിക്കുന്നു (സവിതൃസുതയായ സോമനെയാണിവിടെ സ്മരിക്കുന്നത്)

2 സോമേനാഭിത്യാബലിന

ഏതാമേനപൃഥിവീമഹി

അഥോനക്ഷത്രാണാമേഷാ

ഉപസ്ഥേസോമആഹിതഃ

അന്വയം -

സോമേന ആഭിത്യാഃ

ബലിനഃ

— തദൈസ്യകൈകകലാസ്വാദനാർ
ദേവാ ബലവന്തഃ ഭവന്തി

(തഥാ) സോമേന പൃഥിവീ

മഹി

— ഭൂമിർമ്മഹതീഭവതി (അഹുത്യാ
വൃഷ്ടിദാഭേണ സസൃാഭി
സമ്പത്യാ)

അഥോ സോമഃ ഏഷാഃ

നക്ഷത്രാണാം

— അപിച സോമസ്തേഷാഃ

ഉപ-സ്ഥേ ആഹിതഃ

— ദൃലോകേനിഹിതഃ

അർത്ഥം.-സോമത്താൽ ഇത്യാദിദേവന്മാർ ബലവാന്മാരായി ഭവിക്കുന്നു (ചന്ദ്രന്റെ ഓരോ കലക്കും അഗ്ന്യാദി ദേവന്മാർ പാനാധികാരികളാണെന്നു സ്മൃതി ആ ഓരോരോ കലക്കും ആസ്വാദനത്താൽ ബലവാന്മാർ) അതുപോലെ സോമത്താൽ

(അതിന്റെ ഹോമത്താലും തൽഫലമായ വൃഷ്ടിയാലുമുള്ള സന്യാസി സമ്പത്തിയാലും) ഭൂമി നഹതിയായിരിക്കുന്നു. പിന്നെ, സോമൻ നദീസ്ഥങ്ങളായ ഗ്രഹനക്ഷത്രാദികളുടെ സമീപത്തിൽ, ഭൂതാവിൽ അധിഷ്ഠിതനായിരിക്കുന്നു. (ചന്ദ്രപക്ഷത്തിൽ)

3 സോമം മന്യതേ പപിവാൻ
 യൽ സംപിംഷന്ത്യോഷധിം
 സോമം യം ബ്രഹ്മാണോ വിദുഃ
 ന തസ്യാശ്നാതി കശ്ചന

അന്വയം:-

(യഃ) സോമം പപി-വാൻ — വർദ്ധനകാമാർത്ഥം ചികിത്സാർത്ഥം
 സോമഃ പീതോ യേന
 യൽ ഓഷധിം — യം സോമം വല്ലീരൂപം
 സം-പിംഷന്തി — സമ്യക് രാസായനികാഃ
 പാഷയന്തി (സചനസാക്ഷാൽ
 സോമഃ)
 യം ബ്രഹ്മാണഃ വിദുഃ — ബ്രാഹ്മണാഃ, ഗുരുവിഗൃഹമാനാ
 ദയഃ വിദുഃ
 (തം ഹി) സോമം മന്യതേ — പരിഗണ്യതേ
 തസ്യ കഃ ചന — തം സോമം കശ്ചിദപ്യയന്വാ
 ന അശ്നാതി — ന ഭക്ഷയന്തി, യജ്ഞവതഃ
 ഭക്ഷിതുമഹതി

അർത്ഥം-ഗുഹ്യരൂപമാണത്തിന്നോ, രോഗനിവൃത്തിയ്ക്കോ വല്ലീരൂപമായ സോമത്തെ ഭജനയായി കഴിക്കുന്നവൻ വിചാരിക്കുന്നു, അതു സോമമാണെന്നു്. എന്നാൽ അതല്പ-സാക്ഷാൽ

സോമം. ഋത്വിഗ്യജമാനാദികളായ ബ്രാഹ്മണർ യാഗസാധന
 ഭൂതമായി, സംസ്കൃതമായറിയുന്നതു യാതൊന്നോ, അതാണു്
 സോമമെന്നു വിചാരിയ്ക്കപ്പെടുന്നതു്. യജിക്കാത്ത ആത്മതു്
 ക്ഷേപിക്കുന്നില്ല യജാവിനു മാത്രമേ അതു ക്ഷേപിക്കാനർഹതയുള്ളു്

4 ആച്ഛദിയാനെൻഗുപിതോ

ബാഹ്തൈസ്സോമരക്ഷിതഃ

ഗ്രാവ്ണാമിച്ഛുബന്തിഷുസി

നതേഅശ്നാതിപാത്ഥിവഃ

അന്വയം:-

ഹേ സോമ, ആച്ഛുൽ-

വിയാനെ:

— ആച്ഛായേന്തി വിയാനാനി
 യേഷാം വിദ്യന്തേതൈ:

ഗുപിതഃ ബാഹ്തൈ:

രക്ഷിതഃ

— സപ്തദിസ്സോമപാലൈ
 രക്ഷിതസ്ത്വം

ഗ്രാവ്ണാം ഇൽ ശുബൻ

— അഭിഷപഗ്രാവ്ണാം ധാനിമേവ
 ശുബൻ

തിഷുസി

— സ്ഥിതോവേസി

തേ പാത്ഥിവഃ ന

അശ്നാതി

— ത്വാം പാത്ഥിവോജനഃ ന
 ക്ഷേയതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സോമ, ഏവരുടെ കർമ്മങ്ങൾ ആച്ഛാദിത
 ങ്ങളാണോ, നമ്മളിൽനിന്നു മറഞ്ഞിരിക്കുന്നുവോ, അവരാൽ
 (ദേവന്മാരാൽ) ഗുഹ്യമായി സൂക്ഷിക്കപ്പെട്ടവനും, സ്വാനൻ,
 ഭ്രാജൻ, അങ്ഘാരി, ബംഭാരി, ഹസ്തൻ, സുഹത്തൻ, കൃശാൻ
 എന്നീ ഏഴു സോമപാലന്മാരാൽ രക്ഷിതനുമായ അവിടുന്ന്
 അവിടുത്തെ സംസ്കരിക്കുന്ന ശബ്ദം കേട്ടുകൊണ്ടുതന്നെ വത്തി
 കുന്നു അവിടുത്തെ ഭൂവിലെ ജനങ്ങൾ ക്ഷേപിക്കുന്നില്ല

5 യത്താദേവപ്രപിബന്തി

തതഃപ്രായസേപുനഃ

വായുസ്സോമസ്യരക്ഷിതാ

സമാനാംമാസആകൃതിഃ

വ. 20

അന്വയം:-

ഹേ ദേവ, യൽ ത്യാ പ്ര-

പിബന്തി — യജാത്യാം പ്രകഷ്ണ പിബന്തി

തതഃ പുനഃ ആ പ്രായസേ — അനന്തരമേവത്യാം

പുനർവൃദ്ധസേ

വായുഃ സോമസ്യ രക്ഷിതാ — യഥാനശൃഷ്ടി തഥാ തവ
രക്ഷിതാ

(സച) സമാനാം ആ-

കൃതിഃ മാസഃ — സംവത്സരാനാമാകർത്താ,
വ്യവച്ഛേദകോമാസഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദേവ, അവിടുത്തെ ത്രിസവനകർമ്മങ്ങളിൽ ജ്ഞാപിക്കുകയും മുതലായവർ കടിയുന്പോൾ അവിടുന്ന് വീണ്ടും വർദ്ധിക്കുന്നു. സോമനായ അവിടുത്തെ രക്ഷിതാവു്, ലതാ രൂപനായ അവിടുത്തെ വാടിച്ചുങ്ങാതെ കാക്കുന്നവൻ വായുവാകുന്നു പിന്നെ, അവിടുന്ന് സംവത്സരങ്ങളുടെ വ്യവച്ഛേദിതാം ശമായ മാസമാകുന്നു. (വെളുത്തതും കറുത്തതുമായ രണ്ടു ചാന്ദ്രപക്ഷങ്ങൾ കൂടമ്പോഴാണല്ലോ മാസം. അപ്പോൾ മാസനിർമ്മാതാവു് സോമ(ചന്ദ്ര)നാകുന്നു. മാസങ്ങളാണല്ലോ സംവത്സരത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതു്.) ചുരുക്കത്തിലവിടുന്ന് കാലകർത്താവാകുന്നു.

6 ദൈര്യാസിന്ദേദേയീ

നാരാശംസിന്യോപനി

സുര്യായാഭ്രമിദ്ധാസോ

ഗാമയൈതിപരിഷ്കൃതം.

അന്വയം:-

രൈഭി

അനുഭവേതി ആസീൽ

— സ്വസ്തൃലബ്ധീകര ഋഗ്വിശേഷി
— വധുവിനോദനായാനഭീയമാനാ
വയസ്യാശ്രുൽ

(തഥാ) നാരാശംസി
നി-ഭാചനീ

— മനുഷ്യാണാം സ്തുതിതപിത
സേവാകർമ്മകർത്ത്യാസീൽ

സൂര്യായാഃ (മമ) ഇൽ ഭ്യേ
വാസഃ

— വിചിത്രമേവദകൃലം

ഗാഥയാ പരി-കൃതം

ഏതി

— അലങ്കൃതം ഭവതി

അർത്ഥം:- (ഇവിടെ സവിതൃസുതയായ സൂര്യ, സ്വവിവാഹ
ത്തെപ്പറ്റി പറയുന്നു).

എന്നിങ്ങു വിവാഹത്തിൽ ദേവന്മാരെയും ഋഷികളെയും
സ്വസ്തൃത്തിലേജ്ഞാനയിക്കുന്ന രൈഭി എന്ന ഋഗ്വേദമന്ത്രവിശേഷം
വധുസല്ലാപാർത്ഥം നൽകപ്പെടുന്ന തോഴിയായി. മനുഷ്യരുടെ
സ്തുതിയാവട്ടേ, വധുശുശ്രൂഷയിൽ പരിചാരികയായി.
സൂര്യയായ എന്നിങ്ങു വിചിത്രമായ വസ്ത്രമാകട്ടേ ഗാഥയാൽ
(സാമഗാനത്താൽ) സംസ്കൃതമായി ഭവിച്ചു.

7 ചിത്തിരാഉപബർണ്ണം.

ചക്ഷുരാത്ഭാഭ്യഞ്ജനം.

ഭ്യേതർഭ്രമിഃകോശആസി

ഭ്യഭയാൽസൂര്യോപതി.

അന്വയം:-

യൽ സൂര്യോ പതി.

അയാൽ

— യദാസാ സ്വകീയം നവഭേന്താരം
സോമമഗച്ഛൽ

(തഥാ) ചിത്തിരഃ

ഉപ-ബർണ്ണം ആഃ

— ഉത്താനദേവതോപധാനമാസീൽ

ചക്ഷുഃ അഭി-അഞ്ജനം ആഃ— വൃത്രസ്യുകനിനികാത്രികകന്നാമ
 പർവ്വതേ അപതൽ
 തേനാഞ്ജനസജാതീയേന
 ചക്ഷുഷീ ആഞ്ജനേ തച്ചക്ഷുരേവാ
 ജനമാസീൽ

ദ്വൈത ഭൂമിഃ കോശഃ
 ആസീൽ — കോശസ്ഥാനീയേ അഭൂതാഃ

അർത്ഥം.—സൂര്യയായ ഞാൻ നവഭർത്താവായ സോമൻ പ്രാ
 പിച്ഛപോരം ജ്ഞാനദേവത എന്നിങ്ങു ശീഷോപധാനമായി,
 തലയിണയായി. ത്രികകൽപർവ്വതത്തിൽ വീണ വൃത്രന്റെ
 കൃഷ്ണമണി എന്നിങ്ങു നയനാഞ്ജനമായി, കണ്ണെഴുത്തായി. ദ്യോ
 വം ഭൂവം ധനധിക്ഷേപസ്ഥാനീയങ്ങളായി, 'മടിശ്ശീലകളായി.
 (സൂര്യകൾ നിന്നു കിട്ടുന്ന, പ്രതിബിംബിങ്ങുന്ന പ്രകാശം കൊ
 ണ്ടാണല്ലോ, ചന്ദ്രൻ തെളിയുന്നത്. ആ വസ്തുതയാണ് സൂര്യ
 ന്റെ മകൾ ചന്ദ്രനെ പരിണയിച്ചു എന്നതുകൊണ്ട് സൂചിപ്പിങ്ങു
 ന്നത്. ജ്ഞാനദേവത തലയിണയായി എന്നതുകൊണ്ട് അ
 ജ്ഞാനമാകുന്ന ഇതട്ടു നീങ്ങി എന്നു സൂചന. വൃത്രന്റെ കൃഷ്ണ
 മണി കണ്ണെഴുത്തായി എന്നതുകൊണ്ട് ലോകദ്രോഹികൾക്കു്
 രക്ഷയില്ലാതായി എന്നും വരണം. ദ്യോവം ഭൂവം മടിശ്ശീലകളാ
 യി എന്നതിനാൽ ദ്യാവാപൃഥിവികളിലുള്ള ശ്രീ സൂര്യായത്ത
 ചന്ദ്രരശ്മികൾക്കു വിധേയമായെന്നർത്ഥം.)

8 സ്തോമാത്മാസൻപ്രതിധയഃ

കരീരം മന്ദദാപശഃ

സൂര്യായാ അശ്വിനാവ

രാഗ്നിരാസീൽപരോഗവഃ

അന്വയം:—

(രഥസ്യ) സ്തോമാഃ

പ്രതി-ധയഃ ആസൻ

— ത്രിപ്രഭാഭയഃ അഗ്നിന്ധനാനാ
 ന്യാസീൽ

(തഥാ) കരീരം ഛന്ദഃ
ഓപശഃ

— കരീരനാമകം ഛന്ദഃ, യേന
ഉപശേരതേസഃ ഓപശഃ സഃ
ആസീൽ

(താദൃശായാഃ) സൂര്യായാഃ

(മമ) അശ്വിനാ വരാ

— അശ്വിനൈവരാവാന്താം

(തസ്യോമമവിവാഹേ)

അഗ്നിഃ പുരഃഗവഃ

ആസീൽ

— പുരോഗത്താ, യഃ പൂർവ്വം പ്രസ്താ
വാത്ഥം ഗച്ഛതി സ ആസീൽ

അർത്ഥം.-തേരിന്ന ശ്രീവൃത്തം തൊട്ട സ്തോത്രങ്ങൾ അറങ്ങുളായ അഗ്നിസ്ഥനാന്നങ്ങളായി (തിയ്യം, വിറക്, ചോറ് എന്നിവയായി) ഭവിച്ചു. കരീരമെന്ന ഛന്ദസ്സ് എന്നിങ്ക് വിരിമെത്തയായി. അപ്രാരമുള്ള സൂര്യയായ എന്നിങ്ക് അശ്വികൾ കാമകന്മാരായി. എന്റേ വിവാഹത്തിൽ അഗ്നി, വിവാഹനിശ്ചയം പ്രസ്താവിച്ചുകൊണ്ടു മുമ്പയയ്ക്കപ്പെട്ട ആളായി.

9 സോമോവധൂയുർവേ

ശ്വപിനാസ്താമുഭാവരാ

സൂര്യായൽപത്യേശംസന്തീ

മനസാസവിതാദഭാൽ

അന്വയം.-

സോമഃ വധൂ-ഃ അവേൽ — വധുകാമആസീൽ

അശ്വിനാ ഉഭാ വരാ

ആസ്താം

— ഉഭൈവരാവാന്താം

യൽ സൂര്യം പത്യേ

ശംസന്തീ

— യദാമാം പതിം കാമയമാനാം

(തഥാ) മനസാ സവിതാ

ആദോൽ

പ്രാപ്തയൗവനാം ദൃഷ്ടവാൻ

— മനസാ മഹിതായ സോമായ
തേതവാൻ

അർത്ഥം.-സോമൻ വധുകാമനായി ഭവിച്ചു. രണ്ടശ്വരീകളും കാമകന്മാരായി. സൂര്യയായ ഏന്നെ ഭർത്തൃസ്വീകരണകാമയായി, യൌവനം തികഞ്ഞവളായിക്കണ്ടപ്പോൾ, അച്ഛനായ സപിതാവു കാമിക്കുന്ന സോമനായി കൊടുത്തു.

10 മനോഅസ്യ¹അനന്ത²സീ

ദ്വേ³രാസി⁴ദൃ⁵തച്ഛഭിഃ

ശു⁶ക്രാവ⁷നഡാ⁸ഹാവാ⁹സ്താം

യദയാ¹⁰ൽസൂ¹¹ര്യാ¹²ഗൃ¹³ഹം

വ. 21

അന്വയം:-

യൽ സൂര്യാ ഗൃഹം അയാൽ-	യദാ സോമസ്യ ഗൃഹമഗാൽ,
	തദാ
അസ്യഃ മനഃ	- തപയാ സഹതവഗൃഹം ഗച്ഛാ
	മിതിമതിഃ
അനഃ ആസീൽ	- ശകടോഭവൽ
ഉത ദ്വേഃ ഹഭിഃ ആസീൽ	- ഉപര്യപിധാനമാസീൽ
ശുക്രാ അനഡാഹൌ	
ആസ്താം	- ദീപ്തൌ സൂര്യാചന്ദ്രമസൌ രഥ
	സ്യവോഽഹാരാവാസ്താം,

അർത്ഥം.-ഈ സൂര്യ, പതിഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ ഇവളുടെ മനസ്സ്, തേന്മാവിനോടൊപ്പം തൽഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകാൻ തുടങ്ങിയ മനസ്സ്, തേരായി ഭവിച്ചു. ആ തേരിനു് ദ്യോവു് മേൽപുരയായി. ദീപ്തരായ സൂര്യാചന്ദ്രന്മാർ തേർവലിക്കുന്നവരായി. (മനോരഥത്തിലോറി സൂര്യാചന്ദ്രന്മാർ നയിക്കുന്ന കാലത്തിലൂടെ ഗമിച്ചു.)

11 ലു¹ക്രാമാ²ദ്യോമ³ഭിഹി⁴ന്തൌ

ഗാ⁵വേ⁶തേസാ⁷മന്വി⁸തഃ

ശ്രോ⁹ത്രേ¹⁰ചക്രേ¹¹ആ¹²സ്താം

നി¹³വി¹⁴പന്മാ¹⁵ശ്ചരാ¹⁶ചരഃ

അനന്തം:-

(സൂര്യോത്താനം പ്രത്യുഹ്
ഹേ സൂര്യേ.) തേ
ഋക്-സാമാഭ്യോം അഭി-
ഹിതൈ ഗാവൈ

— തിവ

— ഗോസ്ഥാനീയൈ
സൂര്യാചന്ദ്രമസൈ

സാമനൈ ഇതഃ

— സാമനൈ സന്തൈ ഗച്ഛതഃ,
അനോവാചൈ പത്യർഗ്ഗഹം
പ്രതിഗച്ഛതഃ

തേ ശ്രോത്രം

— ഭർതൃഗൃണഗ്രാഹിണീ ശ്രോത്രേ

ചക്രേ ആസ്താം

— മനോരഥസ്യചക്രേ ആസ്താം

ദിവി ചരാചരഃ പന്ഥാഃ

— മാഗ്നോഭ്രൂൽ (രഥസഞ്ചാര
പ്രദേശോഭ്യലോകആസീൽ)

അർത്ഥം:- (സൂര്യ തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു.) അല്ലയോ സൂര്യേ, ഋക്സാമങ്ങളാകുന്ന കയറുകൾകൊണ്ടു കെട്ടപ്പെട്ട സൂര്യ ചന്ദ്രന്മാരാകുന്ന നിന്റെ കാളകൾ നിന്നെ വഹിച്ചു, തുല്യഗാമികളായി, ഭർതൃഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകുന്നു ഭർതൃഗൃണമാത്ര ശ്രവണശീലങ്ങളായ നിന്റെ രണ്ടു ചെവികൾ ആ തേരിന്നു ചക്രങ്ങളായി. തേരിന്റെ മാഗ്നം ചരാചരമായ ദ്യോവിൽ ചേർന്നു.

12 ശുചീന്ദ്രേചക്രേയാത്യാ

വ്യാനോഅക്ഷആഹിതഃ

അനോമനസ്യയംസു

ന്യാരോഹൽപ്രയതിപതിം

അനന്തം:-

യാത്യാ: തേ ചക്രേ

— തവാനസച്ഛിദമണശീലേ
രഥാംഗേ

ശുചി

— ശ്രോത്രേ ശുചി ആസ്താം

വി-ആനഃ അക്ഷഃ

ആ-ഹതഃ

— ഭർവ്വവ്യംഭോർവ്വഃ

ഉഭയചക്രച്ഛിദ്രഗാമിനീ, രഥസ്യ
ഭാരം വഹന്തീ കാഷ്ഠാഭ്രം

മനസ്സയം അനഃ

— മനോമയം ശകടം

സൂര്യാ പതിം പ്ര-യതീ

ആ അരോഹതീ

— തപം സോമം പ്രതിപ്രകാശ്ണ
ഗച്ഛന്ത്യാരൂഢവതീ

അർത്ഥം:-പതിഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു യാത്ര പുറപ്പെടുന്ന നിനക്കു് ഭർത്താഗൃഹശ്രവണശീലമുള്ളതായ രണ്ടു ചെവികൾ, ശുദ്ധിപൂണ്ടു വരായി, നീന്റെ വ്യാനവായു (പഞ്ചവായുക്കളിൽ മധ്യമൻ) തേരിന്റെ അച്ചുതണ്ടായി. അങ്ങിനെ സൂര്യയായ നീ ഒന്നാവിനെ പ്രാപിക്കുന്നവളായി മനോമയമായ രഥത്തിൽ കയറി.

13 സൂര്യാ¹വാ²ഹ³തഃ⁴പ്രാ⁵ഗാ⁶ൽ

സവി¹തായ²മവാ³സ്യ⁴ജൽ

അ¹ലാ²സ³ഹ⁴ന്യ⁵ന്തേ⁶ഗാ

വോ¹ജ്ജ²ന്യോ³പ⁴ര്യാ⁵ഹൃ⁶തേ

അന്വയം:-

യം സവിതാ

— സൂര്യായഃ പിതാ യം വഹതും

അവ-അസ്യജൽ

— അചസ്യഷ്ടവാൻ, പ്രാഭാൻ

(സഃ) വഹതഃ

— കന്യാപ്രിയാർത്ഥം ഭാരവ്യഃ
ഗവാദിപഭാർത്ഥം

സൂര്യായഃ പ്ര അഗാൽ

— പൂർവ്വമഗ്നേ

അലാസ ഗാവഃ

— മലാനക്ഷത്രേഷു സവിത്രാഭത്താ
ഗാവസ്ത്വോമഗ്രഹം പ്രതി

ഹന്യന്തേ

— പ്രേരണാർത്ഥം ഭണ്ഡേ
സ്താഡ്യന്തേ

അജ്ജന്യോ പരി

ഉഹൃതേ

— തയോന്നക്ഷത്രയോസ്തപഃ
പര്യഹൃതേ

അർത്ഥം.-അച്ഛന്നായ സവിതാവു സ്രീധനമായിത്തന്നെ ചോദി വസ്തുക്കളെ സൂര്യയായ നിനക്കു മുഖ്യതന്നെ സോമത്തിലേയ്ക്കുയച്ചു. കേം നക്ഷത്രത്തിലതു സവിതാവിനാൽ കൈപ്പട്ട കാളകൾ ആട്ടി അവിടെ എത്തിയ്ക്കപ്പെട്ടു. പൂരം, പൂനാളുകളിൽ നീയും തേരിലവിടേക്കൊന്നയിക്കപ്പെട്ടു.

14 യശ്വിനാപുച്ഛമാനാവയാത

ത്രിപത്രേണവഹതുസൂര്യായാഃ

വിശ്വേദേവാഅനുതപാമജാനൻ

പുത്രഃപിതരാവവൃണീതപുഷാ

അന്വയം:-

ഘേ അശ്വിനാ, യൽ	— അശ്വിനൗ, യദായുചാം
സൂര്യായാഃ വഹതുഃ	
പുച്ഛമാനൗ	— വിവാഹമപേക്ഷമാണൗ
ത്രിപത്രേണ അയാതം.	— ചക്രത്രയയുക്തേന രഥേനാഗച്ഛതം.
തൽ വാഃ വിശ്വേ ദേവാഃ	— തദാനീ. യവാഃ സവിതാം.
	പ്രതി ഗച്ഛന്തൗ സർവ്വേ ദേവാഃ
അനു അജാനൻ	— അനുജ്ഞാതവന്തഃ
(തഥാ) പിതരൗ പുത്രഃ	
പുഷാ അവൃണീത	— അശ്വിനോഃ പുത്രഃ
	പുഷാവൃതവാൻ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, സൂര്യയായ എന്റെ വിവാഹാർത്ഥം ചോദിപ്പാനായി നിങ്ങൾ എന്ന ചക്രമുള്ള തേരിലേറി വന്നപ്പോൾ എല്ലാ ദേവന്മാരും നിങ്ങൾക്കനുജ്ഞ തന്നു. നിങ്ങളുടെ പുത്രനായ പുഷാവു വരിച്ചു. (വിവാഹത്തിന്നു വധുവിനെ വരിയ്ക്കൽ എന്ന കമ്മം ഏറ്റവും ബന്ധുക്കളായവർ നടത്തുന്ന കർമ്മമാണ്. അതു കൊഷീതകസുത്രക്കാർക്കിടയിലേ ഇന്നു നടപ്പുള്ള)

15 യദയാതംശുഭസ്യതീ

വരേയംസൂര്യമുപ

കൈകഞ്ചക്രംവാമാസീൽ

ക്ഷഭേഷായതസ്ഥമഃ

വ. 22

അന്വയം:-

ഹേ ശുഭഃ പതീ, യൽ	— ഉഭേസ്യ സ്വാമിനൗ, യൗ
സൂര്യം ഉപ	— രാമപഗ്നൗ.
വരേ-യം അയാതം	— വരൈര്യോചിതവ്യം.
	• സൂര്യമഗച്ഛൽ

വാഃ ഏകം ചക്രം ക്വാ	
ആസീൽ?	— വേതോരേകം സമ്പ്രതി
	ദൃശ്യമാനം ചക്രം കത്രാസീൽ?
ക്ഷഭേഷായ തസ്ഥമഃ?	— ഓനായ പ്രവൃത്തൗ യവാ.
	കത്രതസ്ഥമഃ?

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഉഭകാധിപതികളായ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ സൂര്യയായ ഏന്നെ പ്രാപിതാവാനായി യാചിതപ്പെടേണ്ട സൂര്യനെ അഭിഗമിച്ചുവല്ലോ. അപ്പോൾ നിങ്ങളുടെ തേരിൽ ഇപ്പോഴുള്ള ഒരു ചക്രം ഏവിടെപ്പോയി. കന്യാഭാനലബ്ധിക്കായി നിങ്ങളെവിടെ നിന്നു.

16 ദേവേചക്രസൂര്യേ

ബ്രഹ്മാണഗുരുമാവിദഃ

അഥൈകഞ്ചക്രംയദഗ്നഹ

തദധാതയനുഭവിദഃ

അന്വയം:-

ഹേ സൂര്യേ, തേ ഗുരു-മാ-	— തവ ഗുരുഷുനിദ്രിഷ്യേ
ദേവ ചക്രേ ബ്രഹ്മാണഃ	
വിദഃ	— ചന്ദ്രസൂര്യാത്മകേ ചക്രേ
	ബ്രാഹ്മണാജാനന്തി

- അഥ ഏകം ചക്രം — തൃതീയം, സംവത്സരാത്മകം
ചക്രം
ഗുഹാ യൽ — ഗുഹായാം നിഹിതം യദന്യീ
തൽ അദ്ധാരതയഃ ഇൽ
വിഭഃ — മേധാവിന ഏവ ജാനന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സൂര്യേ (സൂര്യ സ്വയം അഭിസംബോധനം ചെയ്തുകൊണ്ടുതന്നെ തുടരുന്ന) നിന്റെ ഋതുനിർദ്ദിഷ്ടമായ സൂര്യപന്ത്രാതമകങ്ങളായ രണ്ടു ചക്രങ്ങളെ ബ്രാഹ്മണരറിയാത്ത മൂന്നാമത്തേതായ യാതൊരു സംവത്സരചക്രം ഗുഹാനിഹിതം (അജ്ഞാതം) ആണോ അതിനെ പണ്ഡിതന്മാർ മാത്രമേ അറിയുന്നുള്ളൂ (കാലത്തിന്റെ സൂര്യപന്ത്രാതമകങ്ങളായ, പകലിരവുകളായ ചക്രങ്ങളെ എല്ലാവരും അറിയുന്ന എന്നാൽ അനന്തമായ ശാശ്വതമായ ആവർത്തനാത്മകമായ കാലഗതി പണ്ഡിതന്മാർ മാത്രമേ അറിയുന്നുള്ളൂ)

17 സൂര്യായൈദേവേഭ്യോ

മിത്രായവരണായച

യേഭ്രതസ്യപ്രചേതസ

ഇദന്തേഭ്യോകരണമഃ

അന്വയം -

- സൂര്യായൈ — സൂര്യപന്തേന മാത്രേ
ദേവേഭ്യഃ മിത്രായ
വരണായ — അഗ്ന്യാദിഭ്യഃ മിത്രായ വരണായ
യേ ച ഭ്രതസ്യ
പ്ര ചേതസഃ — സമന്തയഃ അഭിമതപ്രഭാ ഭവന്തി
തേഭ്യഃ ഇദം നമഃ അകരം. — സർവ്വഭൂതങ്ങളോടും നമസ്കാരം.
കരോമി

അർത്ഥം സൂര്യപത്നിയും അമ്മയുമായ സൂര്യയും അഗ്ന്യാദികളായ ദേവന്മാരും പകലിരവുകൾക്കു ദേവതകളായ മിത്രനും വരണനും സർവ്വഭൂതങ്ങൾക്കും അഭീഷ്ടമനുജ്ഞ എല്ലാവർക്കും

ത്യൻ എല്ലാ ഭവനങ്ങളെയും നേരിൽ കാണുന്നു. അപരൻ, ചന്ദ്രൻ വസന്തം മുതലായ ഗുണങ്ങളെയും മാസപക്ഷങ്ങളെയും നിർമ്മിച്ചു കൊണ്ട് വീണ്ടും വീണ്ടും ജനിക്കുന്നു. (ചന്ദ്രനു ഗ്രാസവൃദ്ധികളുള്ളതുകൊണ്ട് പുനർജന്മം കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. സൂര്യനെ പറ്റി ആ കല്പനയില്ല.)

19 നവോനവോഭവതിജായമാ
 നോഹ്നാകേതുരുഷസാമേത്യഗ്രം
 ഭാഗനേവേദ്യോവിദയാത്യായൻ
 പ്രചന്ദ്രമാസ്തിരതേദീപമായ്:

അന്വയം:-

- ചന്ദ്രമാ: ജായമാന: — പ്രതിദിനമേകൈകകലാധി ക്യേനോൽപദ്യമാന:
- നവ:-നവ: ഭവതി — പ്രതിനവോഭവതി
- (തഥാ, അഹ്നം കേതു: — ദിവസാനാം പ്രകാശക:, ജ്ഞാപക: പ്രതിപദാദീനാം തിഥീനാം ചന്ദ്രകലാഗ്രാസ വൃദ്ധ്യധീനതപാൽ
- (താദൃശശ്ചന്ദ്രമാ:) ഉഷസാം അഗ്രം ഏതി — പ്രഭാതീനാമഗ്രേ ഗച്ഛതി (കൃഷ്ണ പക്ഷാന്താഭിപ്രായ:)
- ആ-യൻ ദേവേദ്യ: ഭാഗം വി ദയാതി — പ്രതിദിനം ഗ്രാസവൃദ്ധ്യാപക്ഷാ ന്തമഭിഗച്ഛൻ ദേവേദ്യോ ഹവി ഭാഗം കരോതി (ഉഭയ പക്ഷാന്തേ)
- (ചന്ദ്രമാ:) ദീപം ആയ: പ്ര തിരതേ — വദ്ധ്വതീ

അർത്ഥം.-ദിവസവും കൂടുതൽ ഒരോ കലയോടുകൂടി ജനിക്കുന്ന ചന്ദ്രൻ നിത്യവും നൂതനനായിത്തന്നെ ഭവിക്കുന്നു. (ഇവിടെ വൈദിത്തപക്ഷത്തിലെ മുൻനിലാവിനെ സൂരിക്കുന്നു.) അതു

പോലെ ദിവസത്തിന്റെ പിറവി അറിയിക്കുന്നവനായി ചന്ദ്രൻ ഉഷസ്സിന്റെ മുമ്പിലെത്തുന്നു. (ഇവിടെ കറുത്ത പക്ഷത്തിലെ പിൻനിലാവിനെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.) ഇങ്ങിനെ പ്രതിദിനം ഖ്രാസവൃഷികളോടുകൂടി (ചുരുങ്ങിയും വലുതായും) പക്ഷാന്തമെത്തുന്ന ചന്ദ്രൻ ദേവന്മാർക്കു ഹവിഷാഗത്തെ ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുക്കുന്നു. (രണ്ടു വാവുകളും പ്രതിപദങ്ങളും ദേവയജനങ്ങൾക്കു വിധിച്ച ദിവസങ്ങൾ.) ആ ചന്ദ്രൻ ദീപ്തായുസ്സിനെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. (സ്വഗുണമായ സർവ്വാംശാദനം കൊണ്ടും ദേവയജനങ്ങളുടെ കാലയിതുത്വം കൊണ്ടും.)

20 സു-കിംഗുകം ശല്യലിം വിശ്വ-രൂപം

ഹിരണ്യ-വണ്ണം സു-വൃതം സു-ചക്രം

ആരോഹസൂര്യേ അമൃതസ്യ ലോകം

സ്യോനം പത്മേ വഹതുകൃണഷ്വ

വ. 23

അന്വയം:-

ഹേ സൂര്യേ, സു-കിംഗുകം — ശോഭനകിംഗുക വൃക്ഷനിമിത്തം ശല്യലിം, വിശ്വ-രൂപം — ശല്യലിവൃക്ഷനിമിത്തം, നാനാ രൂപം

ഹിരണ്യ-വണ്ണം സു-വൃതം — ഹിരണ്യാലങ്കാരയുക്തം സുഷുവർത്തനം

സു-ചക്രം ആ രോഹ — ശോഭനചക്രോപേതം രഥമാരോഹ

അമൃതസ്യ സ്യോനം

ലോകം — സുഖകരം സ്ഥാനം

പത്മേ വഹതും കൃണഷ്വ — സോമായാശ്വമാനഃ പ്രാപണായ കൃണഷ്വ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സൂര്യേ, നല്ല ചുറ്റുകൊണ്ടും ഇലവു് (പൂള) കൊണ്ടും നിമിത്തിച്ചതും വിവിചിത്രരൂപവും സ്വർണ്ണാലങ്കാരയുക്തവും ഇരിങ്ങാൻ സുഖമുള്ളതും നല്ല ചക്രങ്ങളോടുകൂടിയതുമായ തേരിൽ കയറിയാലും. ഭക്താവായ സോമനാ, തൽസ

വിധത്തിലാത്മപ്രാപണംകൊണ്ട് (താൻ ഏതതി) സുഖകരമായ അമൃതത്വത്തിന്റെ (ശാശ്വതത്വത്തിന്റെ) സ്ഥാനമുണ്ടാകുക (ഇവിടെയും, സൂര്യ തന്നോടുതന്നെ പറയുന്ന മറ്റു പ്രകൃതികളിലും തന്റെ വിവാഹത്തെപ്പറ്റി ഒരു സിംഹാവലോകനം ഭാവനാനുഭൂതിയോടുകൂടി നടത്തിയിരിക്കുകയാണ്)

21 ഉദീഷ്യാതഃപതിവതീഹ്യേദ്ദൃഷ്ട്വാ

വിശ്വാവസുനമസാഗീഷീരീളേ

അന്യാമിച്ഛപിതൃഷഭംവ്യക്താം

സതേഭാഗോജനഃശാതസ്യവിദ്ധി

അനവധം -

(ഹേ വിശ്വാവസോ

യതഃ) ഏഷാ പതി-

വതീ ഹി

— ഇയം കന്യാ ഭർത്തൃമതീ
സഞ്ജാതാഹി

അതഃ ഉൽ ഇഷ്ടാ

— കന്യാസമീപാൽ സ്ഥാനാ
ദൃത്തിഷ്ഠ

വിശ്വ-വസു. നമസാ

ഗീഃ-ഭിഃ ഇതളേ

— ഏതന്നാമാനം ഗന്ധർവ്വം.
നമസ്താരേണ സ്തുതിഭിശ്ചൈവൈ

പിതൃ-സഭം വി-അകതാം

അന്യാം ഇച്ഛ

സഃ ജനഃശാ തേ ഭാഗഃ

— പിതൃപുരസ്ഥിതാമന്ത്രവാ.

— അന്യാം കന്യാം കാമയ

— താദൃഗഃ പദാത്ഥഃ ജനനാ
തവഭാഗഃ കല്പിതഃ

തസ്യ വിദ്ധി

— തം ഭാഗം ജാനീഹി

അർത്ഥം.-ഇവിടെ സ്വവിവാഹജന്യമായ വിചാരധാരയിലൂടെ സൂര്യ മനുഷ്യവിവാഹത്തെ പ്രശംസിക്കുന്ന വിശ്വാവസു എന്ന ഗന്ധർവ്വൻ കന്യാസമീപം രക്ഷിതാവായി വരതിക്കുന്നതായി വിശ്വസിക്കപ്പെടുന്ന വിവാഹത്തെപ്പറ്റി ആ ഗന്ധർവ്വൻ പെൺകുട്ടിയെ വിട്ടു പോകുന്ന ആസന്നവിവാഹ

യായ ഒരു പെൺകുട്ടിയെ ഭാവനയിൽ കണ്ടു വിശ്വാസ്യവിനെ സംബോധന ചെയ്തു പറയുകയാണ്.

അല്ലയോ വിശ്വാസ്യോ, ഈ കന്യക (അല്ലെങ്കിൽ ഞാൻ) ഭർത്തൃമതിയായി. ഇനി അവളുടെ (എന്റെ) സമീപത്തിൽ നിന്നെഴുന്നേറ്റാലും (പോയാലും.) നമസ്കാരങ്ങളെക്കൊണ്ടും സ്തുതികളെക്കൊണ്ടും വിശ്വാസ്യവിനെ വണങ്ങുന്നു. (ഇതുവരെ കന്യാരക്ഷണം ചെയ്തതിനു്.) അങ്ങു പിതൃകലവത്തിനിയും അവിവാഹിതയുമായ മറ്റൊരു കന്യകയെ ഇച്ഛിച്ചാലും, പ്രാപിച്ചാലും. അപ്രകാരമുള്ള പദാർത്ഥമാണല്ലോ (കന്യക എന്ന വസ്തുവാണ്ല്ലോ) ജനനംകൊണ്ടുണ്ടാക്ക കല്പിതമായതു്. ആ ഭാഗത്തെ അറിഞ്ഞാലും.

22 ഉദീഷ്യാതോവിശ്വാസ്യോ

നമസേളാമഹേത്യാ

അന്യാമിച്ഛപ്രഹർഷ്യം

സഞ്ചാരംപത്യാസൃജ

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-വസോ, അതഃ

ഉതീ ഇഷ്ട — കന്യാസ്വാമിൻ ഗന്ധർവ്വ,
അസ്താച്ഛയനാദുർഗച്ഛ

ത്വാ നമസാ ഇഹാമഹേ — ത്വം നമസ്കാരേണസ്തമഃ
അന്യാം പ്ര-ഹർഷ്യം ഇച്ഛ — ബൃഹന്നിതംബാം ഇതരാം
കന്യാം കാര്യ

ജായാം പത്യാ സം സൃജ — മാം ഭർത്ത്വാസഹ സംയോജയ

അർത്ഥം-(കന്യാത്വം വിട്ട, വിവാഹിതയായ വധു തന്നെ കന്യാസ്വാമിയായ വിശ്വാസ്യവിനോടു പറയുന്നതായി സങ്കല്പിക്കുന്നു.)

അല്ലയോ വിശ്വാസ്യോ, ഈ കിടക്കയിൽ നിന്നെഴുന്നേറ്റാലും. നമസ്കാരത്തോടുകൂടി ഞാൻ അങ്ങയെ വന്ദിക്കുന്നു.

അങ്ങ് നല്ല അരക്കെട്ടോടു കൂടിയ മരണാൽ കന്യകയെ ഇച്ഛിച്ചാലും. ഭാര്യയായ ഏന്നെ ഭർത്താവിനോടൊപ്പം വിട്ടാലും, യോജിപ്പിച്ചാലും.

23 അനൃക്ഷരാഋജവസ്സതുപന്മാ

യേഭിസ്സഖായായന്തിനോവരേയം

സമര്യമാസംഭഗോനാനിനീയാൽ

സഞ്ജാസ്ത്യംസ്യയമസ്സദേവാഃ

അനന്യം:-

യേഭി: ന: സഖായ:	— യൈ: പഥിഭിരസ്മാകം വരക്ഷിത്രപ്രേഷിതാ:
വരേ-യം, സം യന്തി	— വരൈര്യാചിതവ്യം പിതരം പ്രതിഗച്ഛന്തി
(തേ) പന്മാ: അനൃക്ഷരാ:	
ഋജവ: സതു	— പന്മാന: കണ്ടകരഹിതാ: അകടിലാ വേതു
അര്യമാ ന: സം	
നിനീയാൽ	— സമ്യക് പ്രാപയേൽ
(തഥാ) ഭഗ: സം	— സമ്യക് പ്രാപയേൽ
ഹേ ദേവാ: ജാ: പത്യം	
സ്യ-യമം അസ്തു	— ജായാപത്യാര്യഗളം സുമിഥുനമസ്തു

അർത്ഥം:- (വരണാർത്ഥം വധുപിതാവിന്റെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്ക് വരുന്ന പരബന്ധുക്കളുടെ യാത്ര മംഗളമാവട്ടേ എന്ന് വധു, സ്വാഭാവികമായി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നതിനെ സങ്കല്പിക്കുന്നു.) ഏതേതു വഴികളിൽ കൂടെയാണോ എന്റെ ഭാവിവരന്റെ ബന്ധുക്കൾ, യാചിച്ഛിപ്പേടേണ്ട അച്ഛന്റെ അടുക്കലേയ്ക്കു വരുന്നത്, ആ വഴികൾ അകണ്ടകങ്ങളും അകടിലങ്ങളുമാവട്ടേ. ദേവന്മാരായ അര്യമാവും ഭഗനും അവരെ നമ്മുടെ അടുക്കൽ വേണ്ടപോലെ എത്തിയ്ക്കട്ടെ.

ഈ ജായാപത്യത്തിന് (ഭാസ്വത്യത്തിന്) നല്ല ഇണയുടെ ഭാവമുണ്ടാവട്ടെ.

24 പ്രതാമുഞ്ചാമിവരണസ്യപാശാ
 ദ്വേനത്വാബധ്നാൽസവിതാസുശേഖരഃ
 ജ്വതസ്യയോനൈസകൃതസ്യലോ
 കേരിഷ്യാന്താസഹപത്യാഭയാമി

അന്വയം:-

സു-ശേഖരഃ സവിതാ

ത്വാ

ദ്വേന അബധ്നാൽ

(തസ്മാൽ) വരണസ്യ
 പാശാൽ (ഹേ വധു)

ത്വാ പ്ര മുഞ്ചാമി

ജ്വതസ്യ യോനൈ

സു-കൃതസ്യ ലോകേ

ത്വാ അരിഷ്യാം

(പത്രാഭ്യർത്ഥം) പത്യാ

സഹ ഭയാമി

— സുസുഖസ്തുത്വാം

— യേന പാശേനബന്ധനം
 കൃതവാൻ

— ത്വാം സമ്മോച്യാമി

— യജ്ഞസ്യസ്ഥാനേ, യാഗഭൂമൌ

— കർമ്മക്ഷേത്രേ, ഭൂലോകേ

— ത്വാമഹിംസിതാം

— സ്ഥാപയാമി

അർത്ഥം:-ഇവിടംമുതൽ പിതാവോ മറ്റു ഗുരുജനങ്ങളോ വധുവിനോടു പറയുന്നതായി സങ്കല്പിക്കുന്നു. സവിതാവിനാൽ പ്രേരിതനായി വരണൻ ഓരോ പ്രാണിയെയും കെട്ടിയിടുന്നു. ഒറ്റത്തു കെട്ടപ്പെട്ട ആ ബന്ധനത്തിൽനിന്ന് വിവാഹത്തോടു കൂടി മോചിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു.

യാതൊരു കയർ കൊണ്ട് അല്ലയോ വധു, നിന്നെ കെട്ടിയിട്ടുവോ, ആ വരണന്റെ കയർകെട്ടിൽനിന്ന് സുസുഖനായി വരണന്റെ പ്രേരകനായിരിയ്ക്കുന്ന സൂര്യൻ, നിന്നെ മോചിപ്പിക്കുന്നു. കർമ്മക്ഷേത്രമായ ഭൂലോകത്തിൽ, യജ്ഞസ്ഥാനത്തു്,

യാഗവേദിയിൽ (വിവാഹകർമ്മവും ഒരു യജ്ഞമാണ്) പുത്രാദി ലബ്ധിയിക്കായി കേടുപറ്റാത്ത നിന്നെ (ധർമ്മത്തിൽനിന്ന്) അപദ്രംശങ്ങളൊന്നും പറ്റാത്ത നിന്നെ) ഭർത്താവിനോടു ചേർക്കുന്നു. (വരണപാശമോചനവും ജായാപത്യപ്രാപണവും ത്യാഗപൂർവ്വമായ (യജ്ഞാത്മകമായ) സൽക്കർമ്മത്തിന്നു വഴി തെളിയിക്കണമെന്നു വിവക്ഷ.)

25 പ്രേതോമുഞ്ചാമിനാമുത

സ്സബദ്ധാമമുതസ്തരം

യഥേയമിദ്രമീശ്വ

സ്സപുത്രാസുഗോസതി

വ. 24

അന്വയം:-

ഇതഃ പ്ര മുഞ്ചാമി	— പിതൃകലാൽ ത്യാം മുഞ്ചാമി
അമുതഃ ന	— ഭർത്തൃഗൃഹാന്ന പ്രമുഞ്ചാമി
അമുതഃ സു-ബദ്ധാം കരം	— ഭർത്തൃഗൃഹേ സുഷ്ണബദ്ധാം കരോമി
ഹേ ഇദ്ര, മീശ്വഃ, യഥാ	
ഇയം	— സേകതഃ, ഇയം കന്യാ
സു-പുത്രാ സു-ഗോ	
അസതി	— സുപുത്രോപേതാ സുഷ്ണഭാഗ്യാ വേതി തഥാ കരു

അർത്ഥം:-പിതൃഗൃഹത്തിൽനിന്നു നിന്നെ മോചിപ്പിക്കുന്ന ഭർത്തൃഗൃഹത്തിൽനിന്നൊരിയ്യലും മോചിപ്പിക്കുന്നില്ല അവടെ നിന്നെ ബന്ധിതയാക്കിപ്പെയ്യുന്നു. (ഇത്രനോടു കന്യക വേണ്ടി പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു) അല്ലയോ ഇദ്ര, വാഷക, യാതൊരു വിധമായാൽ ഈ കന്യക സൽപുത്രവതിയും സൗഭാഗ്യയുക്തയുമാകുമോ അപ്രകാരം ചെയ്യാലും.

26 പുഷ്പാത്ഥോന്യതുഹസ്തഗൃ

ഹൃദാശ്ചിനാത്യാപ്രവഹതാംരഥേന

ഗൃഹാൻഗച്ഛഗൃഹപത്നീയഥാസോ

വശിനീത്യാവിഭമമാവദാസി

അന്വയം:-

ഹസ്ത-ഗൃഹ്യ പുഷ്പാത്യാ — ഗ്രാഹ്യഹസ്തഃ സദേവസ്ത്യാം

ഇതഃ നയതു — പിതൃകലാൽ പ്രാപയതു

അശ്ചിനാത്യാ രഥേന പ്ര

വഹതാം — പ്രഗമയതാം.

ത്യാം ഗൃഹാൻ ഗച്ഛ — ത്യാം ഭർത്തൃസംബന്ധിനഃ

ഗൃഹാൻഗച്ഛ

ഗൃഹ-പത്നീ യഥാ അസഃ — ഗൃഹസ്വാമിനീ യഥാ ഭവസി
തഥാ

വശിനീ — സർവ്വേഷാം ഗൃഹാഗതാനാം വശം
പ്രാപയിത്രീ, പത്യർവ്വശേ
വർത്തമാനാവാ

വിഭമം ആ വദാസി — പതിഗൃഹമാവദസി,
ഗൃഹസ്ഥിതം ഭൃത്യാഭിജനമാവദ

അർത്ഥം.-പുഷ്പാവ് കൈപിടിച്ച് നിന്നെ പിതൃഗൃഹത്തിൽ നിന്നു നയിക്കട്ടെ. അശ്ചികൾ നിന്നെ തേരിൽ കൊണ്ടുപോകട്ടെ. നീ ഭർത്തൃഗൃഹത്തെ പ്രാപിക്കുക. (സംസ്കൃതത്തിൽ ഗൃഹശബ്ദം പല്ലിംഗമായാൽ ബഹുവചനമേ ഉള്ളൂ. അതുകൊണ്ടാണ് ഗൃഹാൻ എന്നു ബഹുവചനപ്രയോഗം.) ഏങ്ങിനെയായാൽ നീ ഗൃഹസ്വാമിനിയായി ഭവിക്കുമോ, അങ്ങിനെ, ഗൃഹത്തിൽ വന്നവരെല്ലാം സ്വവശത്തിൽ നിർത്തുന്നവളായി (അല്ലെങ്കിൽ തേന്താവിന്റെ വശത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവളായി) പതിഗൃഹത്തെ, ഭൃത്യാഭിജനങ്ങളടക്കം, ശാസിച്ചാലും.

27 ഇഹപ്രിയം പ്രജയാതേ സമൃദ്ധ്യതാ

മസ്മിൻ ഗൃഹേ ഗാഹപത്യാ യജാഗൃഹി

ഏനാ പത്യാ തന്വം സസൃജ

സാധാ ജിപ്രീവിദഥമാവദാമഃ

അന്വയം:-

(ഹേ വധു,) തേ ഇഹ

പ്രിയം

— അസ്മിൻ പതികളേ ഹിഷം

പ്ര-ജയാ സ. ഋദ്ധ്യതാം

— സന്തത്യാസഹ വൽതാം

അസ്മിൻ ഗൃഹേ ഗാഹ-

പത്യാ യ

— ഗൃഹപതിത്വായ

ജാഗൃഹി

— ബുദ്ധ്യസ്യ

ഏനാ പത്യാ തന്വം സ.

സൃജസ്യ

— അനേന പത്യാ സഹസചീയം

അധ ജിപ്രീ

— ശരീരം സംസൃഷ്ടാവേ

വിദഥം ആ വദാമഃ

— ജീണ്ണോ ജായാപതീയവാം

— ആഭിമുഖ്യേന വദതഃ

അർത്ഥം:- അല്പയോ വധു നിനക്കു് ഭർത്തൃഗൃഹത്തിൽ സന്തതിയോടുകൂടിയ പ്രിയം (ഇഷ്ടസിദ്ധി) സമൃദ്ധ്യരായി വരട്ടെ ഈ ഗൃഹത്തിൽ ഗാഹസ്ഥിത്വത്തിനായി (ഏല്പാഴും സ്വധമ്മാ പരണത്തിൽ) ഉണർച്ചോടുകൂടി ഇരിക്കുക ഭത്താവിനോടുകൂടി തന്റെ ശരീരം ചേർത്തു് ഒന്നായിത്തീരുക നിങ്ങൾ ജായാ പതികളായി വൃദ്ധ്യരായിട്ടും ഈ ഗൃഹത്തിൽ അന്യോന്യം സല്ലപിക്കുക

28 നീലലോഹിതം വേതി

കൃത്യാ സകതിർവ്യജ്യതേ

ഏധ്വന്തേ അസ്യാജ്ഞാതയഃ

പതിർബ്രഹ്മണ്യേഷു ബധ്യതേ

അമ്പലം:—

കൃത്യം	— അഭിചാരാഭിമാനിനി ദേവതാ
(തസ്യാരൂപം)	
നീല-ലോഹിതം വേതി	— നീലം ലോഹിതം ച വേതി
(സാ കൃത്യം യാ മാഗതാ	
യാം സത്യാം) ആസക്തിഃ	
വി അഭ്യുതേ	— ത്യജ്യതേ
(തസ്യാചവഗതായാം)	
അസ്യഃ ജ്ഞാതയഃ	
ഏധന്തേ	— വർദ്ധന്തേ
പതിഃ ബന്ധേഷു	
ബധ്യതേ	— സാംസാരിക ബന്ധേഷു ബദ്ധഃ
	വേതി

അർത്ഥം:—മംഗളാവസരങ്ങളെ, മംഗളാവസ്ഥകളെ, അലങ്കോലപ്പെടുത്തുന്നതിനു് എപ്പോഴും ഏവിയെപ്പോഴും ചില ദോഷബാധകളുണ്ടാകും. വിവാഹമംഗളത്തെ അപ്രകാരം ബാധിക്കുന്നതായി സങ്കല്പിക്കുന്ന അഭിചാരാധി ദേവതയായ കൃത്യയെ അകറ്റണമെന്നു പറയുന്ന ഈ കൃത്യ എന്ന ദോഷബാധിക ബേതീസ്സേഹത്തെ ബാധിക്കുന്ന സ്വാർത്ഥം, ദുരഭിമാനം മുതലായവയാകാം.

കൃത്യമുണ്ടു്, അവളുടെ രൂപം നീലവും തുടങ്ങത്തുമാണു്. (തമസ്സിന്റെ വർണ്ണം) അവൾ ബാധിച്ചാൽ ആസക്തി (ജ്ഞാവിനു ഭാര്യയിലും ഭാര്യയ്ക്കു ഭർത്താവിൽമുള്ള ഒട്ടിപ്പിടിച്ച സ്നേഹം) നഷ്ടപ്പെടുന്നു. അവളെക്കുന്നാലേ ബന്ധുക്കൾ വർദ്ധിക്ക. ജ്ഞാതവു് സ്നേഹബന്ധങ്ങളിൽ ബദ്ധനാകൂ.

29 പരാദേഹിശാമുല്യം

ബ്രഹ്മജ്യോതിഃജാവാസു

കൃത്യൈഷാപലതിഭൂത്യാ

ജായാവിശതേപതി.

അന്വയം:-

ശാമലം പരാ ദേഹി — ശമലം ശരീരമലം, ശരീരാവ
 ച്ചന്നം മലസ്യ ധാരകം വസ്രം
 പരിത്യജ

(ധൃതപ്രായശ്ചിത്താത്ഥം)

ബ്രഹ്മഭ്യഃ വസ്യ വി ജേ — ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ ധനം പ്രയച്ച
 ഏഷാ കൃത്യാ പൽ-വതി — പാദവതിസതി
 ജായാ ഭൂതപീ പതിം ആ
 വിശതേ — പതിം പ്രവിശതി

അർത്ഥം:-ആ കൃത്യ വിവാഹാവസരത്തിൽ വധു ഉടുത്ത വസ്ത്രത്തിലൂടെ അവളെ ബാധിക്കുന്നതായി പറയുന്നു.

ശരീരമലം പററിയ (വധുവിന്റെ) വസ്രമുപേക്ഷിക്കുക. അതു ധരിച്ചതിന്റെ പ്രായശ്ചിത്തമായി ബ്രാഹ്മണർക്ക് ധനം ദാനംചെയ്യുക. ഈ കൃത്യ നടന്നു വന്നു ഭാര്യയായി ഭർത്താവിനെ ആവേശിക്കുന്നു.

30 അശ്രീരാതന്തുർവതി
 അശതീപാപയാമയാ
 പതിര്യഭാധോഽവാസസാ
 സ്വമംഗമഭിധിമ്സതേ

വ. 25

അന്വയം:-

യൽ പതിഃ വധവഃ
 വാസസാ — യദാവധോ വസ്രേണ
 സ്വം അങ്ഗം
 അഭി-ധിമ്സതേ — പരിധാന്തമിച്ചതി
 അശതീ അമയാ പാപയാ — ദീപ്തയാ അനയാ പാപകൃപയാ
 കൃത്യയാഘോഷാലേൽ
 (തസ്യ) തന്തുഃ അശ്രീരാ
 വതി — വരസ്യ തന്തുരൂദികാ വേതി

അർത്ഥം:-വധു ധരിച്ച വസ്ത്രം തേന്താവിൻ്റെ അനുപയോഗ്യമാണെന്നു തീർത്തു പറയുന്നു.

വരൻ വധുവിൻ്റെ വസ്ത്രം ധരിയ്ക്കാൻ (സ്വർ്കിയ്ക്കാൻ) പുറപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ അപ്പോൾ പാപരൂപത്തോടുകൂടിയ കൃത്യ അവനോടു ചേർന്ന് അവൻ നഷ്ടശ്രീയായി ഭവിയ്ക്കുന്നു. (ഈ ലൂക്കിൻ്റെ ദേവത തന്നെ വധുവാസസ്സർ്വ്വനിന്ദയാണു്. സേകസമയത്തു ധരിച്ചതുകൊണ്ടാവാം വധുവസ്ത്രത്തിന്നു നികൃഷ്ടത.)

31 യേവധുശ്ചരൂപം വഹതുഃ

യക്ഷ്യായന്തി ജനാദൻ

പുനസ്താൻ യജ്ഞിയാദേവോ

നയന്തു യത ആഗതാഃ

അന്വയം:-

യേ യക്ഷ്യാഃ വധാഃ ചരൂഃ — വധുധരയഃ വധാഃ ഹിരണ്യരൂപം വഹതുഃ ജനാദൻ

അനു യന്തി — യഥാഖ്യാജജനാൽ പ്രാപ്തവന്തി

യജ്ഞിയാഃ ദേവാഃ — യജ്ഞാഹ്ം ഇന്ദ്രാദയഃ

യതഃ ആ-ഗതാഃ (തതഃ)

താൻ പുനഃ നയന്തു — പ്രാപയന്തു

അർത്ഥം:-വധാധികളേവ വധുവിൻ്റെ സ്വർ്ണവർ്ണമായ ശരീരത്തെ ബാധിയ്ക്കാനായി യമകൻനിന്നു് (അല്ലെങ്കിൽ ജനങ്ങളിൽനിന്നു സാമ്രാജികമായി) വന്നുചേരുന്നുവോ, ആ വധാധികളെ, യജ്ഞാഹ്ന്മാരായ ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാർ, അവ ഏവിടെ നിന്നു വന്നുവോ, അവിടേയ്ക്കു മടക്കിയയയ്ക്കുക. (വിവാഹാനന്തരം ദേവയജ്ഞകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്തേണ്ടവരാണല്ലോ ദേവതീകൾ. അവരിൽ ദേവന്മാർ പ്രീതരായി രോഗബാധയിൽനിന്നു രക്ഷിയ്ക്കുമെന്നാശയം.)

32 മാവിദൻപരിപന്മിനോ

യആസീദന്തിദമ്പതി

സുഗേദിത്യുഗ്മതീതാ

മപദ്രാന്തപരാതയഃ

അന്വയം -

യേ പരിപന്മിനഃ	— ശത്രുവഃ
ദംപതി ആസീദന്തി	— അധിഗച്ഛന്തി
(തേ) മാ വിദൻ	— മാ പ്രാപയൻ
സുഗേദിഃ ദുഃഗം	
അതി ഇതാം	— സുഗൈമ്മാഗ്നൈത്യുഗ്മന്ദേശമതി ഗച്ഛതാം
അരാതയഃ അപ ദ്രാന്ത	— ശത്രുവോപഗച്ഛന്ത

അർത്ഥം ശത്രുക്കളോർ ദമ്പതികളുടെ നേരെ വന്നേക്കാമോ, അവരിവരെ പ്രാപിക്കാതെ, ദുഗ്മമായ പ്രദേശത്തെ ഇവർ സുഗമങ്ങളായ മാഗ്നങ്ങളിലൂടെ കടക്കട്ടെ ശത്രുക്കൾ അകലെ പോകട്ടേ (28 മുതൽ 32 കൂടിയ ഗുരുക്കൾ ക്ഷേമകംക്ഷികളായ ബന്ധുക്കളുടെ വാക്കാൺ)

33 സുതംഗലീരിയംവധു

രിമാംസമേതപശ്യത

സൗഭാഗ്യമസ്യദത്വാ

യാമാന്യംവിപരേതന

അന്വയം -

ഇയം വധുഃ സുതംഗലീഃ	— സൗമംഗല്യവതി
(അതഃ) ഇമാം സംഹന്ത	— സർവ്വേ ആശീഃകത്താര സ്സംഗച്ഛത

(താം) പശ്യത (താം
 ദൃഷ്ട്വാ) അസ്യ — ഈശ്വരയെ
 സൗഭാഗ്യം ഭവായ — ഭവായ
 അഥ അസ്തം വി പരാ
 ഇതന — സ്വസ്വസംബന്ധിനഃ ഗൃഹം
 പരാഗച്ഛത

അർത്ഥം:- ഈ വധു സമംഗലിയാകുന്നു. ആശീസ്സേകാനധി
 കാരികളായ എല്ലാവരും ഇവളുടെ അടുക്കൽ കൂടിച്ചേർന്നാലും.
 ഇവളെ കണ്ടാലും. കണ്ടു വിവാഹിതയായ ഇവൾക്കു സൗ
 ഭാഗ്യം സംഭവിക്കട്ടെ അവരവരുടെ ഗൃഹങ്ങളിലേക്കു മടങ്ങി
 പോയാലും. (വിവാഹത്തിൽ ബന്ധുഗുരുജനങ്ങൾ വന്ന് ആശം
 സിച്ചു സ്വസ്വഗൃഹങ്ങളിലേക്കു മടങ്ങിപ്പോകുന്നതല്ലാതെ
 ആഘോഷമൊന്നുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.)

34 തൃഷ്ടമേതൽകടകമേത
 പാപ്തവദ്രിഷവന്നൈതത്തേവേ
 സുര്യാംയോബ്രഹ്മാവിദ്യാൽ
 സഇദാധ്യയമഹ്തി

അന്വയം:-

ഏതൽ തൃഷ്ടം — ഏതച്ഛന്ദ്രം ഭാഹജനകം
 ഏതൽ കടകം — അപസ്ഥിതമുജീഷം, തദേൽ
 അപാപ്തവൽ — വിഷതുല്യം
 വിഷവൽ — ന അത്തവ്യം, അനുപയോജ്യം
 ഏതൽ ന അത്തവേ — യോ ബ്രഹ്മാ സുര്യാം
 യഃ ബ്രഹ്മാ സുര്യാം — യോ ബ്രഹ്മണം മാം സമ്യക്
 വിദ്യാൽ ജാനീയാൽ
 സഃ ഇൽ വാധു-യം — സ ഏവവധുവസ്രമഹ്തി
 അഹ്തി

അർത്ഥം:- (വീണ്ടും സൂര്യന്റെ വാക്കു) വധുവസ്രം ഉപയോ
 ക്താക്കൾക്കു ഭാഹജനകമാണ്. ഏരിച്ചിലുണ്ടാകുന്നു. സ്ഥാനം

പിഴച്ചതും പിണ്ടിപോലെ ഉള്ളതുമാണ് അതുപോലെ വിഷം ചേർന്നതാണ്. യാതൊരു ബ്രാഹ്മണൻ സൂര്യയായ എന്നെ നല്ല പോലെ അറിയുന്നുവോ, അയാൾ മാത്രമേ ഈ വധുവസ്രുത്തി നന്നാവാം

35 ആശസനംവിശസന

മഥോഅധിവികത്തനം

സൂര്യായാഃപശ്യത്രപാണി

താനിബ്രഹ്മാതൃശ്വതി

വ 26

അന്വയം -

ആശസനം — തുഷാധാനം തച്ചാന്യവണ്ണം
ഭവതി

വിശസനം — ശിരസിനിധിയമാനം

അഥോ അധിവികത്തനം — യൽ ത്രിധാവാസഃ വികൃതന്തി
സൂര്യായാഃ രൂപാണി

പശ്യ — ഇക്ഷസ്വ

താനി (രൂപാണി)

ബ്രഹ്മാതു — സൂര്യവിദ്ബ്രാഹ്മണ ഏവ

ശ്വതി — തദാസസസ്സുകാശാഭപനയതി

അർത്ഥം - (ഇവിടെ സൂര്യ എന്ന പദത്തിന് വിവാഹോദ്യമെന്നായ വധു എന്നർത്ഥമാകുന്നു)

പൊടി തുടയ്ക്കുന്ന (അതുകൊണ്ട് നിറംമാറുന്ന) വസ്രം തലയിൽ പററിനിന്ന് മൂന്നായി രൂപങ്ങളെ മുറിയ്ക്കുന്നു സ്വന്തം മേ ഫത്തിൽ പറിപ്പിടിച്ച ആ വസ്രംകൊണ്ട് വികൃതയായ സൂര്യയുടെ (വധുവിന്റെ) രൂപങ്ങളെ നോക്കുക (വധുവസ്രനിന്ദൃതവിണ്ടും സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു) സൂര്യയായ എന്നെ അറിയുന്ന ബ്രാഹ്മണൻ മാത്രമേ ആ വസ്രത്തിങ്കൽനിന്ന് ഈ വധുവിനെ അകറ്റാൻ കഴിയൂ (വധു വിവാഹക്രിയാരംഭത്തിൽ ഉടക്കുന്നു)

അലക്കിയ വസ്ത്രവും പിന്നീടുക്കുന്ന കോടിവസ്ത്രവും തലമുട്ടുന്ന വസ്ത്രവുമാകാം മൂന്നായി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്.)

36 ഗ്രൂപ്പിനാമിതേസൗമ്യഗുണപായഹസ്തം.

മയാപത്യാജരഭ്വിര്യമാസ്:

ഭഗവാനുസംവിതാപുരസ്സി

മിഷൻ നിലവാരങ്ങൾ പരിശോധിക്കുക

அருள்முயல்:-

(അനുവദനം) പരമം മഹാ

യഥാ ജരൽ-അഷ്ടി: അസ:— തപഃ പ്രാപ്തവാൽക്യം ഭവസി

(താമ്രം) സൗകൃഗ-സ്വായ

തേ ഫസ്റ്റ് ഗ്രേഡ് — സെക്കന്ററി ഗ്രേഡ്

ജഗദ്, അനുകൂലം, സവിതം,

പുതം-ധീ: — പുഞ്ച

(പുതുതെ) ഭവനം താ

മഹദ്യം — ത്വാനം മഹദ്യം

ഗാർ-പത്രയ അദ്ദേ: — യഥാഹം ഗുഹപതിസ്ത്വം അമാ

ഭരണപരിഷ്കരണം

അർത്ഥം-അല്ലയോ വധു, തേന്താവായ എന്നോടുകൂടി ഏതു വിധമായാൽ നീ വാമുക്യപ്രാപ്തിയിലും ഒപ്പം ഭവിക്കുമോ, ആ വിധം പ്രാർത്ഥിച്ചു, (സങ്കല്പിച്ചു) സൗഭാഗ്യത്തിനുവേണ്ടി ഞാൻ നിന്റെ കൈ പിടിക്കുന്നു. ദേവന്മാരായ ഭഗവന്മാരും അന്യരും സവിതാവും പൂഷാവും എന്നിങ്ങനെ ഗാന്ധർവ്വത്തിനായി നിന്നെ നൽകിയിരിക്കുന്നു. (ഇതു വിവാഹകർമ്മത്തിൽ സപ്രധാനമായ പാണിഗ്രഹണമത്രമാണ്. യജുർവേദികൾക്ക് സൗഭാഗ്യമായ എന്നതിനു പകരം സുപ്രജാസ്സായ എന്നാണ്. സൗഭാഗ്യമെന്നാലും പുണ്യമാണ്. ഭാഗ്യത്തിനു പുണ്യമെന്നർത്ഥമുണ്ട്. ഗാന്ധർവ്വം എന്ന പദം കൊണ്ട് ഗൃഹസ്ഥധർമ്മങ്ങളുടെ അനന്തരാചരണത്തെയാണുദ്ദേശിക്കുന്നത്)

37 താംപുഷഞ്ചരിവതമാമേരയസ്യ
 യസ്യാംബീജംമനുഷ്യാഽവപന്തി
 യാനുരൂഽശതീവിശ്രൂയാതേ
 യസ്യാമുശന്തഃപ്രഹരാമശേപം

അനന്വയം -

യസ്യാം (ഊരൗ)

മനുഷ്യാഃ

— ഊരൗ പുരുഷാഃ

ബീജം വപന്തി

— രേതോ ലക്ഷണം ബീജമാദധതേ

യാ നഃ ഊരൂ ഊശതീ

— അസ്മാകമുക്തകാമയമാനാ

വി-ശ്രൂയാതേ

— ആശ്രൂയതേ

യസ്യാം (ഊരൗ) ഊശന്തഃ

— കാമയമാനാ വയം, പുരുഷാഃ

ശേപം പ്ര-ഹരാമ

— സ്വശ്നയോഗ്യം പംസ് പ്രജ

നനം പ്രഹരാമ

ഹേ പുഷൻ, ശിവ-തമാം

താം ആ ഊരയസ്യ

— സർവ്വതഃ പ്രേരയ

അർത്ഥം-യാതൊരു ഊരു, തുട (യോനിയെ ഉദ്ദേശിച്ചു് തമാശ്രയാങ്ഗമായ ഊരുവിനെ പറയുന്നു) യിങ്കൽ മനുഷ്യർ, പുരുഷന്മാർ ശുക്ലരൂപമായ വിത്തു വിതയ്ക്കുന്നുവോ, യാതൊരു ഊരു നമ്മുടെ (പുരുഷന്മാരുടെ) ഊരുവിനെ (ലിംഗത്തെ) കാമത്തോടുകൂടി ആശ്രയിക്കുന്നുവോ, യാതൊരു ഊരുവിങ്കൽ നമ്മൾ (പുരുഷന്മാർ) കാമാവിഷ്ഠരായി ലിംഗമമതുന്നുവോ, അല്ലയോ പുഷാവേ, മംഗളാത്മികയായ അവളെ (ഊരുവിനെ) വികാരോത്തേജിതമാക്കിയാലും (ഇവിടെ യോനിയിംഗബലരൂപകരം ഊരു എന്ന പദമുപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളതു് അശ്ലീലത കറയ്ക്കാനാവാം. “അനന്വയ ഊരുരവരംബമാണഃ” എന്ന ന്യായം-എല്ലിലാത്തതും തുങ്ങുന്നതുമായ ഊരു എന്നതുകൊണ്ടു് ലിംഗമുദിച്ചു.)

38 തുഭ്യമഗ്രേപര്യവഹ
 നമസ്യുര്യാംവഹതുനാസഹ
 പുനഃപതിഭ്യോജായാ
 ഞാഅഗേപ്രജയാസഹ

അന്വയം:-

ഹേ അഗേ സ്യുര്യാം

വഹതുനാ സഹ

— ഗന്ധർവ്വാഃ സ്ത്രീധനേന സഹ

തുഭ്യം അഗ്രേ പരി

അവഹൻ

— പ്രായച്ഛൻ

പുനഃ (ത്വം താം)

പതിഭ്യഃ ജായാം

പ്ര-ജയാ സഹ ദാഃ

— ദേഹി,

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗേ, സ്ത്രീധനസമേതം ഗന്ധർവ്വന്മാർ സ്യുര്യയെ (കന്യകയെ) അവിടേയ്ക്കു തന്നു. 'അതുപോലെ അവിടന്ന് ഇവളെ പതിയായ എനിക്കു ഭാര്യയായി സന്തതി കളോടുകൂടി തന്നാലും (ഗന്ധർവ്വന്മാരിൽ നിന്നു കന്യകയെ അഗ്നി വാങ്ങി വരന്നു കൊടുക്കുന്നു. അഗ്നിയെ മുൻനിർത്തിയാണല്ലോ വിവാഹത്തിന്നു വിധി. സന്തതിയോടുകൂടി എന്നതിന്നു് അഗ്നിപ്രസാദം കൊണ്ടാണു് സന്താനസിദ്ധി എന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്നു. സീമന്തപു.സുവനഗർഭക്ഷാകർമ്മങ്ങൾ അഗ്നിയെ പുരസ്കരിച്ചാണു്.)

39 പുനഃപതിമഗ്നിർഭാ
 ഭായുഷാസഹവച്ഛസാ
 ദീപ്തായുരസ്യായപതി
 ത്വനി

അന്വയം:-

പുനഃ അഗ്നിഃ പതിഃ — സ്വഗൃഹീതാം താം
 ആയുഷാ സഹ വച്സാ
 അദാൽ — സഹ പ്രായച്ഛൽ
 അസ്യാഃ പതിഃ യഃ — അഗ്നിദത്തായാ ഭേതാസഃ
 ദീപ്ത-ആയുഃ ശരദഃ ശതം
 ജീവാതി — ശതസംവത്സരം ജീവതു

അർത്ഥം:-വീണ്ടും അഗ്നി (പ്രാണിഗ്രഹണം ചെയ്ത്) പതിയെ ആയുസ്സോടും ബലത്തോടും കൂടി ഭേതാവിന്നു കൊടുത്തു. (അഗ്നിദത്തയായ അവൾ ആയുഷ്ഠിയും സത്വവതിയുമായി എന്നു ഭാവം.) അഗ്നിദത്തയായ അവളുടെ ഭേതാവ് നൂറു സംവത്സരം ജീവിക്കട്ടെ. (ഇതു പിതാവിന്റെയോ, തത്തുല്യനായ ബന്ധുവിന്റെയോ വാക്കാകുന്നു.)

40 സോമഃപ്രഥമോവിവിദേ

ഗന്ധർവ്വോവിവിദുർഉത്തരഃ

തൃതീയോഅഗ്നിഷ്പതീ

സ്തുരിയ്സ്തേമനുഷ്യജാഃ

വ 27

അന്വയം:-

(ജാതാം കന്യാം) സോമഃ
 പ്രഥമഃ വിവിദേ — പ്രഥമഭാവി ലബ്ധവാൻ
 ഗന്ധർവ്വഃ ഉൽ-തരഃ (സൻ)
 വിവിദേ — ലബ്ധവാൻ
 അഗ്നിഃ തേ തൃതീയഃ
 പതിഃ — പാലയിതാ
 (പശ്ചാൽ) മനുഷ്യ-ജാഃ
 തേ തുരിയഃ — ചതുർഥഃ പതിഃ

അർത്ഥം:-ഒരു കന്യക ജനിച്ചാൽ അവളെ ആദ്യം, ശൈശവത്തിൽ, സോമനു ലഭിക്കുന്നു. പിന്നെ, ബാലാവസ്ഥയിൽ ഗന്ധർവ്വനു ലഭിക്കുന്നു. (കന്യകയായ) നിന്റെ മൂന്നാമത്തെ

രക്ഷകൻ (വിവാഹഘട്ടത്തിൽ) അഗ്നിയായെന്നു. അതിന്നുശേഷം മനുഷ്യൻ നാലാമത്തെ രക്ഷിതാവായെന്നു. (വിവാഹം കഴിഞ്ഞാൽ ആദ്യദിവസം ഭർത്താവു സോമനും രണ്ടാംദിവസം ഗന്ധർവ്വനും മൂന്നാം ദിവസം അഗ്നിയും നാലാം ദിവസം മനുഷ്യനാണെന്നും അതുകൊണ്ടാണ് വേളിശ്ലേഷം (സേകം) നാലാം ദിവസമെന്ന നിബന്ധനയെന്നും പരമ്പരയായി പറഞ്ഞുവരുന്നു. അതിന്നടിസ്ഥാനമുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല. ശൈശവാദി കാലങ്ങളിലെ രക്ഷാകർത്തൃത്വം സോമാദികൾക്കാണെന്നു വിചാരിക്കാൻ വഴിയുള്ള.)

41 സോമോദേദേഗന്ധർവ്വായ്

ഗന്ധർവ്വോദേദേഗായേ

രയിഞ്ചപുത്രാശ്ചാദാ

ഗ്നീർഹൃമഥോഇമാ.

അന്വയം:-

സോമഃ ഗന്ധർവ്വായ ദേദേ — പ്രഥമം പ്രാദാൽ

ഗന്ധർവ്വഃ അഗ്നായേ ദേദേ — പ്രാദാൽ

അഥോ അഗ്നിഃ ഇമാ.

രയി. ച പുത്രാൻ ച

മഹ്യം അദാൽ — പ്രാദാൽ

അർത്ഥം:- (മുൻ ഋക്കിൽ പറഞ്ഞ രത്നം വീണ്ടും വിശദീകരിക്കുന്നു.)

ആദ്യം കന്യകയെ സോമൻ ഗന്ധർവ്വനു കൊടുത്തു. (ആദ്യം ഭർത്താവു രണ്ടാമത്തെ ഭർത്താവിനു കൊടുത്തു എന്നു വരുന്നതു ശരിയല്ല. അതുകൊണ്ടു ഭർത്തൃത്വമല്ല, രക്ഷകത്വമാണെന്നു സ്പഷ്ടം.) ഗന്ധർവ്വൻ അവളെ അഗ്നിക്കു കൊടുത്തു. അഗ്നി അവളെയും ധനത്തെയും പുത്രന്മാരെയും ഏനിക്കു തന്നു. (ഇതു നവ ഭർത്താവിന്റെ വാക്കാണ്. ധനത്തെയും പുത്രന്മാരെയും തന്നു എന്നു പറഞ്ഞതിന്നു ധനസമൃദ്ധിയും സന്താനപുഷ്ടിയും വിവാ

42 ഇഹൈവസ്തമാവിയൗഷ്വം
 വിശ്വമായുർവ്യശ്നതം
 ക്രീളന്തേപുത്രൈസ്സപ്തഭി
 മോദമാനേസോഗൃഹേ

അന്വയം -

ഇഹ ഏവ സ്തം — വേതം
 മാ വി യൗഷ്വം — മാ പൃഥക്ഭൂതം
 വിശ്വം ആയുഃ വി
 അശ്നുതം — പുണ്ണമായുഃ പ്രാപ്തം
 പുത്രൈഃ സപ്തഭിഃ — പൌത്രൈസ്സഹ
 സോഗൃഹേ മോദമാനേ,
 ക്രീളന്തേ — ഹൃദ്യന്തേ വിഹരന്തേ വേതം

അർത്ഥം—ജന്താവിന്നു വധുവിനെക്കൊടുക്കുമ്പോൾ ഏങ്ങി
 നെ അഗ്നി ആശംസിക്കുമെന്നു സൂര്യ സങ്കല്പിക്കുന്നു

ജായാപതികളായ നിങ്ങൾ ഇവിടെത്തന്നെ വത്തിയുക
 ഒരിക്കലും വേർപിരിയരുത് പുണ്ണമായ ആയുസ്സു ചേണ്ടപോ
 ലെ പ്രാപിക്കുക പുത്രന്മാരോടും പൌത്രന്മാരോടും കൂടി സ്വ
 ഗൃഹത്തിൽ സത്തൃഷ്ണരായി, ക്രീഡാപരരായി വാഴുക

43 ആനപ്രജാഞ്ജനയതുപ്രജാപതി
 രാജരസായസമനക്തര്യമാ
 അഭ്യംഗലീപതിലോകമാവിശ
 ശനോവേദിപദേശഞ്ചതുഷ്ഠദേ

അന്വയം -

പ്രജാ-പതിഃ നഃ പ്ര ജാ.
 ആ ജനയതു — പ്രജനയതു
 അര്യമാ ആ-ജരസായ — ജരാപര്യന്തം ജീവനായ

സം അനക്തു — സംഗമയതു
(സാത്വം) അഭുഃ-മംഗലീഃ
പതി-ലോകം ആവിശ — പതിസമീപം പ്രാപ്താഹി
നഃ ദ്വി-പദേ ശം വേ — സുഖായ വേ
(തഥാച) ചതുഃ-പദേ ശം — ശാന്തൈത്യ വേ

അർത്ഥം:- (വരൻ വധുവിനോടു പറയുന്നു:) പ്രജാപതി നമുക്കു സന്തതിയെ ജനിപ്പിക്കട്ടെ. അത്യുമാവ് വാർധക്യപര്യന്തം നമ്മെ ഏത്തിയ്ക്കട്ടെ. നീ സമംഗലിയായി, മംഗളാചരണങ്ങളെ ഒരിക്കലും ഭൂഷിപ്പിക്കാതെ, ഭർത്തൃസമീപത്തിൽത്തന്നെ വർത്തിച്ചാലും. നമ്മുടെ മനുഷ്യർക്കും നാൽകാലികൾക്കും നീ സുഖത്തിനായി, ശാന്തിക്കായി ഭവിക്കുക.

44 അഘോരചക്ഷുരപതിഘ്നേധി

ശിവാപശുഭ്യസ്തമനാസ്സവച്ഛഃ
വീരസ്യഭേവകാമാസ്യോനാ
ശന്നോവേദ്വിപദേശഞ്ചതുഷ്ടദേ

അന്വയം:-

(ഘേ വധു, തം)
അഘോര-ചക്ഷുഃ ഏധി — അഭയകരചക്ഷുർവ
(തഥാ) അപതിഘ്നീ — പതിമഹനനശീലാ വേ
(തഥാ) പശു-ഭ്യഃ ശിവാ — ഹിതകരീ വേ
സു-മനാഃ, സു-വച്ഛഃ — സുമനസ്വിനീ, തേജസ്വിനീ ച വേ
വീര-സ്യഃ — പുത്രാണാമേവ പ്രസവിത്രീ വേ
ഭേവ-കാമാ, സ്യോനാ — സുഖകരീ ച വേ
നഃ ദ്വി-പദേ ശം വേ — സുഖായ വേ
(തഥാച) ചതുഃ-പദേ ശം — ശാന്തൈത്യ വേ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ വധു, നീ അഘോര ചക്ഷുസ്സായി ഭവിക്കുക. കോപംകൊണ്ടു കണ്ണു കലങ്ങരുത്. നേപ്പഹാർദ്രദൃഷ്ടിയാ

വണം. നിന്റെ നോട്ടം സൌമനസ്യ പ്രകാശകമാകണം. ഭർത്താവിന്നു ദ്രോഹകാരിണിയാകരുത്. മനോവാക്കമ്ബങ്ങളാൽ അനുകൂലയാവണം. പ്രാണികൾക്കു മുഴുവൻ ഹിതകരിയാവണം. സുമനസ്സിനെയും തേജസ്സിനെയുമാവണം. (ഉള്ളിൽ ശുദ്ധിയുണ്ടെങ്കിലേ പുറത്തു തേജസ്സുണ്ടാവൂ.) പുത്രന്മാർക്കു മാത്രം അമ്മയാവണം. സർവ്വമാ സുഖകരിയാവണം. നമ്മുടെ മനുഷ്യക്കും നാൽകാലികൾക്കും സുഖത്തിനായി ശാന്തിക്കായി ഭവിക്കുക.

45 ഇമാന്താമിത്രമീശ്വ

സ്പുത്രാംസുഗോക്ഷുണ

ശോസ്യാംപുത്രാനാധേഹി

പതിമേകാദശക്വധി

അന്വയം:-

ഐ മീശ്വഃ, ഇന്ദ്ര, തപഃ

ഇമാം

— ഇമാം വധുഃ

സ്പുത്രാം സു-ഗോ.

കുണ

— സൽപുത്രവതിഃ സധനാംക്വധി

അസ്യാം ദശ പുത്രാൻ ആ

ധേഹി

— വധവാം ദശസംഖ്യാകാൻ
പുത്രാനാജനയ

പതി. ഏകാദശം ക്വധി — കരു

അർത്ഥം:- (വരൻ വധുവിനുവേണ്ടി ഇന്ദ്രനോടു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.) അല്ലയോ വർഷകനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഇവളെ സൽപുത്രവതിയും സൌഭാഗ്യവതിയുമാക്കിയാലും. ഇവളിൽ പത്തു പുത്രന്മാരെ ഉണ്ടാക്കിത്തന്നാലും. എന്നിട്ട്, ഭർത്താവിനെ ഇവൾക്കു പതിനൊന്നാമനാക്കിയാലും. (പുത്രന്മാരെ ഭർത്താവിനെക്കാൾ സ്ത്രീ സ്നേഹിക്കും. അപ്പോൾ പത്തു പുത്രന്മാരുണ്ടായാൽ തൽപ്രിയ വിഷയത്തിൽ ഭർത്താവു പതിനൊന്നാമനാകുമല്ലോ.)

46 സമ്രാജണീശ്ചശുഭേവേ
 സമ്രാജണീശ്ചശുഭാംവേ
 നന്നാന്ദരിസമ്രാജണീവേ
 സമ്രാജണീഅധീഭ്യേഷ്യ

അന്വയം:-

(ഹേ വധു, ത്വം) ശുഭേ

സം-രാജണീ വേ — അധീശാഭവ

ശുഭാ സം-രാജണീ വേ

നന്നാന്ദരി സം-രാജണീ

വേ — ഭർത്തൃസ്വസ്വച്ഛാധീശാഭവ

ഭ്യേഷ്യ സം-രാജണീ

അധി — ഭർത്തൃഭ്രാതൃച്ഛാധീശാഭവ

അർത്ഥം:- (അച്ഛൻ വധുവിനോടു പറയുന്നു.) നീ ഭർത്തൃ
 പിതാവിങ്കൽ സമ്രാജണിയായി ഭവിക്കുക. ഭർത്തൃമാതാവി
 കൽ സമ്രാജണിയായി ഭവിക്കുക. ഭർത്തൃസഹോദരീമാരിൽ
 സമ്രാജണിയായി ഭവിക്കുക. ഭർത്തൃസഹോദരന്മാരിൽ സമ്രാ
 ജണിയായി ഭവിക്കുക. (സമ്രാജണീ എന്ന പദത്തിന്നു് അധീ
 ശാ എന്നും രണ്ടിടക്കണവളെന്നർത്ഥമെടുക്കാം. സമ്രാജണീപദ
 ത്തിന്റെ ആവർത്തനമാദരാർത്ഥം.)

47 സമഞ്ജസ്തുവിശ്വഭേവാ

സ്സമാപോഹൃയോനീനൌ

സംമാതരിശ്ചാസംധാതാ

സമുഭേഷ്ടീഭ്യോനൌ

അന്വയം:-

വിശ്വേദേവോഃ നൌ

ഏദയാനി

സം അഞ്ചതു

— സർവ്വേദേവാനൌ ഏദയാനി
— സമൃഗഞ്ചതു, അപഗതഭിരാനി
കൃത്യാലൌകിക വൈദിക
വിഷയേഷു പ്രകാശയുക്താനി
കർവ്വതു

ആപഃ (ച) സം

(തഥാ) മാതരിശാ സം

ഭയാതു

— സമഞ്ചതു

— ആവയോർബുദ്ധിഃ
പരസ്പരാനുകൂലാഃ കരോതു

ധാതാ (ച) സം

ഭേഷ്ടീ നൌ സം ഉ

— (ഭയാതു)

— ഫലാനാം ഭാത്രി സരസ്വതീ
സം ഭയാതു

അർത്ഥം:-ഏലാ ദേവന്മാരും നമ്മുടെ ഏദയങ്ങളെ ഭുജി
തേശരഹിതങ്ങളാക്കി ലൌകിക വൈദിക (സുഖസൽകർമ്മ)
വിഷയങ്ങളിൽ സപ്രകാശങ്ങളാക്കട്ടെ. അതുപോലെ അപ്പ
കൾ (ഭുജങ്ങൾ) നമ്മുടെ ഏദയങ്ങളെ കാക്കട്ടെ. വായു നമ്മുടെ
ഏദയങ്ങളെ എന്നും പരസ്പരാനുകൂലങ്ങളാക്കട്ടെ ധാതാവും അപ്ര
കാരം ചെഞ്ചട്ടെ ഫലഭാത്രിയായ സരസ്വതീ നമ്മുടെ സർവ്വമാ
ണിപ്പിക്കട്ടെ

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം സമാപ്തം

അദ്ധ്യായപീഠിക

അദ്ധ്യായം-8-അദ്ധ്യായം-4

1-മുതൽ 4 വർത്തമാനം കൂടിയ സൂക്തം വിചിത്രമായ ഒന്നാണു്. അതിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്ന പലകാര്യങ്ങളും അവ്യക്തങ്ങളും അസംഗതങ്ങളുമാണു്. വൃഷാകപി എന്ന ഒരാൾക്കുണ്ടിനെ ഇരുന്നിപ്പുമാണു്. ഇത്രാണി ഇപ്പുറപ്പെട്ടുനില്പു. അവിർ തമ്മിലുള്ള സംഭാഷണമാണു്. ഇടത്തു് വൃഷാകപിയും പറയുന്നു. ഇതിൽ അസാദർശികമായി പ്രത്യക്ഷത്തിൽ തന്നെ കറുപ്പുവർണ്ണമുണ്ടു്. ഈ സൂക്തം ചില പാശ്ചാത്യ പണ്ഡിതന്മാരെ അമ്പരപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടു്. വാചസ്പത്യമല്ലാതെ ആന്തരാത്മം വല്ലതുമിതിന്നുണ്ടോ എന്ന് നിശ്ചയമില്ല. വേദത്തിലാകയാൽ പ്രക്ഷിപ്തമെന്നു പറയാൻ പാടില്ലല്ലോ. 5-9 രക്ഷോഹാഗ്നിദേവത. രക്ഷസ്സുകളെ നശിപ്പിക്കാൻ അഗ്നിയോടുള്ള പ്രാർത്ഥനകളാണു്. ആ രക്ഷസ്സുകൾ നമ്മുടെ എല്ലാം ഉള്ളിലുള്ള അജ്ഞാനങ്ങളും ദുർവ്വാസനകളും ഭൂതകളുമാണെന്നും വ്യഞ്ജിപ്പിക്കുന്നുണ്ടു്. 10-13, സൂര്യനും ചൈശ്വാന്താഗ്നിയും. ഇതിൽ രണ്ടുപേരും ഒന്നാണെന്നു പറയുന്നു. 14-15-16 ഇന്ദ്രൻ. പത്താം മന്ത്രം ഇന്ദ്രന്റെ സർവ്വാധികത്വം പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു. 17-18-19 സുപ്രസിദ്ധമായ പുരുഷസൂക്തമാണു്. ഇതിൽ വിരാട്സ്വരൂപനായ പരമേശ്വരൻ നിന്നു് പ്രപഞ്ചമുണ്ടായതും, പുരുഷനെത്തന്നെ പശുവാക്കി ദേവന്മാരും ഭൂമികളും യാഗം ചെയ്യുന്നതും മറ്റും വിവരിച്ചിരിക്കുന്ന വിരാഡ്രൂപവും പരമാത്മഭാവവും ഒന്നുതന്നെയെന്നും വ്യക്തമാക്കുന്നു. അദ്വൈതത്തിൽ ദൈവതം സ്പഷ്ടമായി കാണിക്കുന്നു. ഈ സൂക്തംകൊണ്ടാണു് എല്ലാ ദേവന്മാർക്കും അഭിഷേകവും ഗർഭിണികൾക്കു് നെയ്യു് മുമ്പിച്ചുകൊടുക്കുന്നതും. 20-21-22 വർത്തമാനം അഗ്നി. പത്തു്-പതിനൊന്നു് മന്ത്രങ്ങളിൽ യാഗത്തിലെ ദൃഷ്ടികളെല്ലാം അഗ്നിയായെന്നു പറയുന്നു. 23 മുതൽ 28 കൂടി വിശ്വദേവകൾ. 29-30-31 പിതൃക്കൾ ദേവത.

വക്ത്രം 1-2-3-4 ഇത്ര: ഐത്രോവൃഷാകപി: ഇത്രാണി ച
ഋഷയ: പംക്തിശ്ചമന: ഇത്രോ ദേവതാ.

1 വിഹിസോതാരസ്യക്ഷത

നേത്രദേവമംസത

യത്രാമദ്വേഷാകപി

രത്യപുഷ്പേഷുമത്സഖാ

വിശ്വസാഭിത്രമന്തര:

അന്വയം:-

സോതോ: വി
അസ്യക്ഷത ഹി

— സോമമഭിഷപകത്തു. സ്തോതാര:
വിസൃഷ്ടാ:

(തേ) ദേവ. ഇത്രം ന
അമംസത

— ഇത്രേണ പ്രേരിതാസ്സന്തോ
പി തേന സ്മതവന്തഃ,
കിന്തു തസ്യ പുത്രം
വൃഷാകപിമേവ സ്മതവന്തഃ

യത്ര പുഷ്പേഷ
അത്യ: മത്-സഖാ
വൃഷാകപി: അമദൽ

— സോമേന പ്രവൃദ്ധേഷ യാഗേഷ
— സ്വാമീശ്വരപുത്രസ്സഖീഭൂതഃ
സോമപാനേന ഹൃഷ്ടാഭൂതഃ

(യദ്വേഷ്യവന്തമാപി)
ഇത്ര: വിശ്വസാൽ
ഉത്-തര:

— സർവ്വസാജഗത
ഉൽകൃഷ്ടതര:

അർത്ഥം:-സോമം സംസ്കരിക്കുന്നതിന് സ്തോതാക്കൾ വിട
പ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഇത്രനാൽ അയസ്സുപ്പെട്ടവരായിട്ടും അവരിത്ര
നെ സ്മതിച്ചിട്ടു. ഇത്രന്റെ പുത്രനായ വൃഷാകപിയെയാണ്
സ്മതിച്ചത്. അവിടെ സോമത്താൽ പ്രവൃദ്ധങ്ങളായ യാഗങ്ങ
ളിൽ സ്വാമിയും ഇത്രപുത്രനും ചങ്ങാതിയുമായ വൃഷാകപി

സോമപാനത്താൽ ഹൃഷ്ടിച്ഛ. ഇപ്രകാരമാണെങ്കിലും ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനെക്കാളും മേലായാണ്. (ഇത് ഇന്ദ്രന്റെ വാക്യമായിട്ടും-ഇന്ദ്രനായ എന്നെ എന്നർത്ഥമാക്കിയും-ഇന്ദ്രാണിയുടെ വാക്യമായിട്ടും അർത്ഥം പറയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.)

2 പരഹീന്ദ്രധാവസി
വൃഷാകപേരതിവൃഥിഃ
നോഅഹപ്രവിന്ദ
സ്യന്യത്രസോമപീതയേ
വിശ്വസ്താദിന്ദ്രഉത്തരഃ

അന്വയം:- (ഇന്ദ്രാണീവാക്യം)

ഹേ ഇന്ദ്ര, (ത്വം)
അതി വൃഥിഃ — അത്യന്തം ചലിതഃ
വൃഷാകപേഃ പരാ
ധാവസി മി — വൃഷാകപിം പ്രതിഗച്ഛസി ഏവ
അന്യത്ര സോമ-പീതയേ — സോമപാനായ
നോ അഹ പ്ര വിന്ദസി — നൈവപ്രഗച്ഛസി
ഇന്ദ്രഃ വിശ്വസ്താൽ
ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:- (ഇന്ദ്രാണീവാക്യം) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് അത്യന്തമിളകി വൃഷാകപിയുടെ അടുക്കലേയ്ക്കു പറയുന്നു. മറ്റൊരിടത്തും സോമപാനത്തിന്നു പോകുന്നില്ല. ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാളും മേലായാകുന്നു.

3 കിമയന്താംവൃഷാകപി
ശ്ചകാരഹരിതോമുഗഃ
യസ്താഇരസ്യസിദ
ന്വദന്ത്യോവാപഷ്ടിമഭസ
വിശ്വസ്താദിന്ദ്രഉത്തരഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ത്വം (പ്രതി)

ഹരിതഃ ശുഭഃ — ഹരിതവണ്ണോ മുഗഭൂതഃ

അയഃ വൃഷാകപിഃ കിം

പകാര? — കിംപ്രിയമകാഷിത്?

യസ്മൈ പുഷ്പി-മൽ വസു — തസ്മൈ പോഷയുക്തം ധനം

അര്യഃ വാ ന ഇരസ്യസി

ഇൽ ഉ — ഉദാര ഇവത്വം ക്ഷിപ്രം
പ്രയച്ഛസ്യേവ

ഇന്ദ്രഃ വിശ്വസ്മാൽ

ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പച്ചനിറമറ്റ മുഗമായ ഈ വൃഷാകപി (ആരക്കരങ്ങ്) അവിടേയ്ക്കുള്ള പ്രിയമാണ് ചെയ്തത്? അവന്നു പോഷകമായ ധനം ഉദാരനെന്നപോലെ അവിടുന്ന് കൊടുക്കേതന്നെ ചെയ്യുന്നു ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാളും മേലേയാണ്

4 യമിമന്ത്വംവൃഷാകപിം

പ്രിയമിന്ദ്രാഭിരക്ഷസി

ശ്വാന്വസ്യജംഭിഷ്

രപികണ്ണവരാഹയ

വ്വിശ്വസ്മാദിന്ദ്രതരഃ

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദ്ര ത്വം പ്രിയം — ഇഷ്ടം പുത്രം

യഃ ഇമം വൃഷാകപിം

അഭി-രക്ഷസി — പരിപാലയസി

അസ്യ

വരാഹ-യഃ ശ്വാ ന — ഏനം (ഭീതിയാത്മേ ഷഷ്ടീ)

ജംഭിഷൽ

— വരാഹമിച്ഛൻ ശ്വാ ക്ഷിപ്രം
ക്ഷേയതു

അപി (പ) കണ്ണു — ഗൃഹ്ണാതു
 ഇന്ദ്രഃ വിശ്വസ്മാൽ
 ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് പ്രിയപുത്രനായ യാതൊരു വൃഷാകപിയെ കാത്തുപോരുന്നുവോ, പന്നിയെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന നായ അവനെ വേഗം ക്ഷേപിക്കട്ടേ, ചെവിയിൽ (കടിച്ചു) പിടിക്കട്ടേ. ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാളും മേലെയാണ്.

5 പ്രിയാതഷ്ഠാനിമേകപിർ
 വ്യക്താവ്യഭൃഷൽ
 ശിരോന്വസ്യരാവിഷ്
 നസുഗന്ധഷ്ടതേഭവം
 വിശ്വസ്മാദിന്ദ്രഉത്തരഃ

വ. 1

അന്വയം:-

മേ തഷ്ഠാനി	— ഇന്ദ്രാണൈശ്ചമഹ്യം യജമാനൈഃ കല്പിതാനി
പ്രിയാ വി-അതാ	— പ്രിയാണി, ആജ്യേർച്ചി ശേഷേണാകതാനി ഹവിഷി
കപിഃ വി അഭൃഷൽ	— ഭൃഷയാമാസ
(തതോഹം) അസ്യ ശിരഃ	
ന രാവിഷം	— ക്ഷിപ്രം ലുനീയാം
ഭഃ-കൃതേ	— ഭൃഷസ്യകർമ്മണഃ കർത്രേവൃഷാ കപയേ
സു-ഗം ന ഭവം	— അഗം ന ഭവേയം, അസ്മൈ സുഖപ്രഭാശ്രീ നഭോമി
(അസ്മാമകപതിഃ) ഇന്ദ്രഃ	
വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ	— ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:- ഇസ്രാണിയായ എനിക്ക് നീക്കിവെക്കപ്പെട്ട ഹവിസ്സുകൾ ഈ കരണ്ട് ഭക്ഷിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഞാനവന്റെ തലയറക്കുകയാണ്. ഭക്ഷകർമ്മമായ വൃഷാകപി ക്കു ഞാൻ സുഖകാരിണിയാകയില്ല. ആ എന്റെ ഭർത്താവായ ഇസ്രാൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലായാകുന്നു.

6 നമൽസ്രീസുഭസൽതരാ
നസുയാശുതരാഭവൽ
നമൽപ്രതിപ്യവീയസീ
നസക്മ്യദ്യമീയസീ
വിശ്വസ്താദിസ്രാളത്തര:

അന്വയം:-

മൽ സ്രീ	— മത്തോന്യാനാരി
സുഭസൽ-തരാ ന ഭവൽ	— അതിശയേന സുഭഗാ ന ഭവതി
(മത്തോന്യാസ്രീ) ന	
സുയാശു-തരാ	— അതിശയേന സുസുഖാനഭവതി
മൽ പ്രതി-	
പ്യവീയസീ ന	— പുമാംസംപ്രതി ശരീരസ്യോ
	ത്യന്തം ച്യാവയിത്രീ ന ഭവതി
(മത്തോന്യാ) സക്മി	
ഉൽ യമീയസീ ന	— സംഭോഗേത്യന്തമുൽക്ഷേപ്തീ,
	മൈമനേനഗുണം
	സക്മ്യദ്യച്ഛതീന
(മമപതി:) ഇസ്ര:	
വിശ്വസ്താൽ ഉൽ-തര:	— ഉൽക്രഷ്തര:

അർത്ഥം:- വേറെ ഒരു സ്രീയും എന്നേക്കാളും സുഭഗയല്ല; എന്തെന്നാൽ സുസുഖവതിയല്ല; എന്നേക്കാൾ ഭർത്താശരീരത്തെ (മാറിൽ) വീഴ്ത്തുന്നവളല്ല, സംഭോഗത്തിൽ തുടകൾ ഉയർത്തുന്നവളല്ല. (സംഭോഗനിപുണയല്ല.) എന്റെ ഭർത്താവായ ഇസ്രാൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലായാകുന്നു.

7 ഉവേഷംബസ്സലാഭിക്കേ

യഥേവാങ്ഗഭവിഷ്യതി

உயரணம்: உயரணம்

ശിരോമേഖിവഹൃഷ്യതി

വിഷ്വസാദിഗ്രൂപ്പ്

അനുപയം:-

(ഏവമിത്രാണാംശപ്താവുഷാകവിർബ്രവീതി)

ഉവേ സുലാഭികേ, അംബ,— ഹേ ശോഭനലാഭേ, മാതാ,

(സ്വയം) യഥാ-ഇവ — യേനപ്രകാരേണോക്താ

(അഡ്വക്കേറ്റ്) ഹോ

അംഗം, ഭവിയ്യതി — ക്ഷിപ്രം ഭവതു

(ക്രിസ്തു) ഹേ അംബ, മേ — മഹവിതുസ്സഭീയഃ

ഭസൽ — ഭഗവദ്യുക്തം

(മഹാപിതൃസ്തുതി)

സകുന്ദി — ചോപയുജ്യതാം.

മേ — മെപ്പിതരമിസ്രം ത്വദീയം.

ശിരഃ വി-ഇവ ഏഷ്യതി — യഥാ കോകിലാദിഃ പക്ഷി

അഥവാ ഹരപ്പയ്യൂർ

മേ (മെമ്പിത്) ഇന്ദ്ര:

വിശ്വസ്താൽ ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അതും—(ഇന്റാണിയാൽ ഇപ്രകാരം ശകാരികളെപ്പട്ട വൃഷാകുപി പറയുന്നു.) ശോഭനാവസ്ഥകൾ നേടിയ അമ്മേ, അവിടുന്നാൽ പറയപ്പെട്ടപോലെതന്നെ വേഗം വേികളേ. എന്റെ അച്ഛന്റെ ലിംഗം അവിടേയ്ക്ക് ഉപയോജ്യമാവട്ടേ. അവിടത്തെ തുട അച്ഛനുപയോജ്യമാവട്ടേ. അവിടത്തെ തല അച്ഛനെ കയ്യിൽ മുതലായ പക്ഷിപോലെ ഹാഷ്ഠിപ്പിക്കട്ടേ. ഏന്റെ അച്ഛൻ, ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലയാകുന്നു.

8 കിംസുബാഹോസ്വഃഗുരേ

പൃഥ്വ്യോപൃഥ്വജാലനേ

കിംശൂരപതിനസ്ത്വ

മദ്യേമീഷിപൃഷാകപിം

വിശ്വസ്മാദിനുതതരഃ

അന്വയം -

(ക്രദ്ധാമിത്രാണിമിത്ര ഉപശമയതി)

ഹേ സു-ബാഹോ,

സു-അഃഗുരേ,

— ശോനേബാഹോ, ശോനോഃഗു
ലികേ,

പൃഥ്വ-സ്തോ, പൃഥ്വ-ജാലനേ — പൃഥ്വകേശസംഘാതേ വിസ്തീർണ്ണ
ജാലനേ,

ശൂര-പതി,

— വീരപതിത്രാണി,

തപഃ നഃ വൃഷാകപിം

— അസ്മദീയം തഃ

കിം കിം അഭി അമീഷി? — അഭിക്രധ്യസി?

ഇന്ദ്രഃ (അഹം) വിശ്വസ്മാൽ

ഉൽ-തരഃ

— ഉൽക്രവ്യതരഃ

അർത്ഥം-ശോനേമസ്തേ നൽവിരലുകുറ്ററവളേ, തഴച്ച
തലമുടിയൊത്തവളേ, വിസ്തൃത നിതംബേ, വീരപതി,
ഇത്രാണി, നീ എന്നിങ്ങു ചേർന്ന ഈ വൃഷാകപിയോടു് എന്തി
ന്നുവേണ്ടി, എന്തു കാരണത്താൽ കോപിക്കുന്നു? ഇന്ദ്രനായ
ഞാൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാളും മീതെയാകുന്നു

9 അവിർഭാമിവചാമയം

ശരാൽരഭീമന്യതേ

ഉതാഹമസ്മിവിരി

ണീരൂപതീമരുൽസഖാ

വിശ്വസ്മാദിനുതതരഃ

അന്വയം:- (പുനരിന്ദ്രമിന്ദ്രാണീ ബ്രവീതി)

ശരാഭഃ അയം മാം — ഘാതുകോമുഗഃ ഇന്ദ്രാണീം മാം
 അവിരാം-ഇവ അഭി
 മന്യതേ — അപ്യത്രാമിവ വിജാനാതി
 ഉത ഇന്ദ്ര-പത്നീ അഹം — അപിചേന്ദ്രഭാര്യാഹം
 വീരിണീ, മന്ദൽ-സഖാ
 അസ്മി — പുത്രവതീ, മന്ദൽഭിര്യക്താ ച
 ഭവോമി

(മമപത്നീ) ഇന്ദ്രഃ

വിശ്വസ്താൻ ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:- (വീണ്ടുമിന്ദ്രാണീ ഇന്ദ്രനോടു പറയുന്നു.) കൊല
 യാളിയായ ഈ മൃഗം ഇന്ദ്രാണിയായ എന്നെ പുത്രനില്ലാത്തവ
 ളെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. ഇന്ദ്രപത്നിയായ ഞാൻ പുത്രവതിയും
 മന്ദൽത്തക്കളോടുകൂടിയവളുമാണ്. (മന്ദൽത്തക്കൾ ഇന്ദ്രാണിയ്ക്കു വ
 ഉത്തമക്കളാണ്.) എന്റെ ഭർത്താവായ ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തി
 നേക്കാൾ മേലായാണ്.

10 സംഹോത്രം സ്പുപുരാനാരി

സമനം വാവാഗച്ഛതി

വേധാജ്ഞസ്യവീരി

ണീന്ദ്രപത്നീഭവീയതേ

വിശ്വസ്താഭിന്ദ്രമന്ദൽതരഃ

വ. 2

അന്വയം:-

നാരി ജ്ഞസ്യ വേധാഃ — സ്രീ, സത്യസ്യവീയാത്രി
 വീരിണീ, ഇന്ദ്ര-പത്നീ — പുത്രവതീന്ദ്രഭാര്യാ
 സം-ഹോത്രം സു
 സമനം വാ — യജ്ഞം ഖലു സംഗ്രാമം വാ
 അവ പുരാ ഗച്ഛതി — പ്രതിപ്രഥമം ഗച്ഛതി

മഹീയതേ — സ്തോത്രഭിസ്തയതേ
 (തസ്യാമമപതിഃ) ഇത്രഃ
 വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം.-സ്രീയം സത്യത്തിന്റെ വിധാന്ത്രിയം പുത്രവതി യുമായ ഇത്രപതി യജ്ഞത്തെയോ യുദ്ധത്തെയോ മുഖ്യ പ്രാപിക്കുന്നു. സ്തോതാക്കളാൽ പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്നു. ആ ഏന്റെ അന്താവായ ഇത്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലയാകുന്നു.

11 ഇത്രാണീമാസുനാരിഷ്യ

സുഗോമഹമശ്രവം

നഹ്യസ്യാഅപരഞ്ചന

ജരസാമരതേപതി

വിശ്വസ്മാഭിസ്രുജന്തരഃ

അന്വയം:-

(ഇത്രാണീമിസ്രസ്തേതി)

ആസു നാരിഷ്യ — സൌഭാഗ്യവത്തയാ പ്രസിദ്ധാസു സ്രീഷ്യ

ഇത്രാണീം സു-ഗോം — സൌഭാഗ്യവതീ.

അഹം അശ്രവം — അശ്രോഷം.

(കിഞ്ച) (ഇത്രഃ)

അപരം ചന — അന്യൽഭൂതജാതമിവ

ജരസാ നഹി മരതേ — വയോഹാനത്യാ ന വലു മ്രിയതേ

അസ്യഃ പതിഃ ഇത്രഃ

വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം.-ഇത്രൻ ഇത്രാണിയെ പുകഴ്ത്തുന്നു) സൌഭാഗ്യം കൊണ്ടു പ്രസിദ്ധകളായ സ്രീകളിൽവെച്ചു ഇത്രാണി സൌഭാഗ്യവതി എന്നു ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇത്രൻ മറ്റു ഭൂതജാതങ്ങൾ പോലെ ജരകൊണ്ടു മരിക്കുന്നില്ല. ആ ഇത്രാണിയുടെ അന്താവായ ഇത്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലയാകുന്നു.

12 നാഹമീത്രാണിരാറണ
സഖ്യവ്യാകപേര്യതേ
യസ്യേമപ്യഹവിഃ
പ്രിയന്ദേവേഷഗച്ഛതി
വിശ്വസ്മാദിത്രഉത്തരഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്രാണി, അപ്യം	
പ്രിയം ഇദം ഹവിഃ	— അത്ഥിസ്സംസ്കൃതം
	പ്രീതികരമിദം ഹവിഃ
ദേവേഷ യസ്യ ഗച്ഛതി	— ദേവേഷ മധ്യേ യസ്യ
	മമസകാശം ഗച്ഛതി
(യശ്ചാഹം) ഇത്രഃ	
വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ	— ഉൽകൃഷ്ടതരഃ
(സഃ) അഹം സഖ്യഃ	
വ്യാകപേഃ ഋതേ	— ഇത്രഃ പ്രിയം വ്യാകപിം
	വിനാ
ന രാറണ	— നരമേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇത്രാണി, ജലങ്ങളിൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട മുന്തിലിരിയുന്ന ഹവിസ്സ് ദേവന്മാർക്കിടയിൽ യാതൊരാളെന്റെ സമീപമെത്തുന്നുവോ, യാതൊരിത്രനായ ഞാൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാളും മേലെയെന്നോ, ആ ഞാൻ പ്രിയനായ വ്യാകപിയെ കൂടാതെ സന്തോഷിക്കുന്നില്ല.

13 വ്യാകപായീരേവതി
സുപിത്രാത്സ്യസ്തവേ
ഘസന്താത്രഉഷണഃ
പ്രിയങ്കാപിങ്ക്വഹവി
വിശ്വസ്മാദിത്രഉത്തരഃ

അന്വയം:-

(വൃഷാകപേർവാക്യം)

ഹേ വൃഷാകപായി,

രേവതി സുപുത്രേ

സുസൗന്ദര്യേ

— വൃഷാകപേർമ്മമാതാ,

— ധനവതി, ശോഭനപുത്രേ,

ശോഭനസൗന്ദര്യേ

തേ ഇന്ദ്രഃ ഉക്ഷണഃ ആൽ

ഉ ഘസൽ

— തവായമിന്ദ്രശ്ശിപ്രമേവ
വൃഷഭൻ പ്രാഗ്ഗോത

(കിഞ്ച) കാപിൽ-കരം

പ്രിയം ഹവിഃ

— സുഖകരം, പ്രിയം ഹവിഃ
കുരുഷ്വ

(തേ പതിഃ) ഇന്ദ്രഃ

വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ

— ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:- (വൃഷാകപിയുടെ വാക്യം) വൃഷാകപിയായ ഏന്റെ അമ്മേ, ധനവതി, സൽപുത്രവതി, സൽസൗന്ദര്യയായ കേര, അവിടേയ്ക്കു ചേർന്ന ഈ ഇന്ദ്രൻ വേഗത്തിൽ തന്നെ കാളകളെ തിന്നട്ടേ. സുഖകരവും പ്രിയവുമായ ഹവിസ്സുണ്ടാക്കിയാലും അവിടുത്തെ ഭരതാവായ ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാളും മേലെയാകുന്നു.

14 ഉക്ഷണോഹിമേപഞ്ചഭഗ

സാകപചന്തിവിശതി.

ഉതാഹമദ്മിപിവഇ

ദഭാകക്ഷിപണന്തിമേ

വിശ്വസ്മാദിന്ദ്രഉത്തരഃ

അന്വയം:-

(ഇന്ദ്രോബ്രവീതി) മേ

പഞ്ചഭഗ വിശതി.

— മദർത്ഥം പഞ്ചഭഗസംഖ്യാകാൻ
വിശതിസംഖ്യാകാംശ

ഉക്ഷ്ണഃ സാകം

പപന്തി ഹി

— സഹോദ്രാണാം പ്രേരിതായശ്വാഃ
പപന്തി ഖലു

ഉത അഹം അഭ്വി

(ജഗഥാപാഹം) പീവഃ

ഇത

(കിഞ്ച) മേ ഉഭാ കക്ഷീ

പുണന്തി

(സോഹം) ഇത്രഃ

വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ

— അപിപ ക്ഷേയാമി

— സ്ഥൂല ഏവ വോമി

— ഉഭേകക്ഷീയശ്വാഃ പുരയന്തി

— ഉൽകൃഷ്ടതഃ

അർത്ഥം—(ഇത്രൻ പറയുന്നു) എനിക്കുവേണ്ടി 'മുപ്പത്തഞ്ചു കാളകളെ ഇത്രാണിയാൽ പ്രേരിപ്പിക്കപ്പെട്ട യജ്ഞാക്കൾ വേവിക്കുന്നു. പിന്നെ ഞാനതു ക്ഷേപിക്കുന്നു. ക്ഷേപിച്ചിട്ടു തടിയേറുന്നു. എന്റെ വയറിന്റെ ഇരുഭാഗങ്ങളും യജ്ഞാക്കൾ നിറയുന്നു. ആ ഞാനായ ഇത്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലയാകുന്നു.

15 വൃഷഭോനതിശക്ത

ഓഹോന്തര്യമേഷുരോത്വൽ

മന്ഥസ്തൂത്രശംഹദേ

യന്തേസുനോതിഭാവയ

വിശ്വസ്മാദിത്രഉത്തരഃ

വ. 3

അന്വയം—

(ഇത്രാണിബ്രവീതി,) ഹേ ഇത്ര,

തിശക്തഃഗഃ വൃഷഭഃ ന — തീക്ഷ്ണശക്തഃഗോ വൃഷഭ ഇവ

ഔമേഷു അന്തഃ രോത്വൽ — ഗോസംഘേഷു മധ്യേ ശബ്ദം

കർവുൻ ഗാ അഭിരമയതി,

അഥാത്വം മാമഭിരമയ

തെ ഏകദേശം: ൧൦൦ — തവളയായ ഭാഗ്യനോമന
 വേലായാ. ഗണ്യകർമ്മൻ
 ഗംകരോ വേലു

(கிண) தெ ய. லாவய: — துடி. ய.ஸோம்.
லாவமிதூனிஸூனி

സുനോതി — സേദി ശം കരോ ഭവതു

(മതപ്രതിഃ) ഇത്ര:

വിശ്വസ്താൽ ഉൽ-തര: — ഉൽകൃഷ്ടതര:

അതും:- (ഇന്ദ്രാണി പറയുന്നു.) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, കൂർത്ത കൊമ്പുള്ള കാള പശുക്കളുടെ രാക്ഷസികയിൽ മുക്രിയിട്ടുകൊണ്ട് അവയെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നപോലെ ഏതൊരു സന്തോഷിപ്പിച്ചാലും. അവിടുത്തെ ഹൃദയത്തിന്ന് തൈർ കടയൽ ശബ്ദമുണ്ടാക്കി സുഖമുണ്ടാക്കട്ടെ. പിന്നെ, അവിടേയ്ക്കു യാതൊരു സോമത്തെ ഇന്ദ്രാണി സംസ്കരിക്കുന്നുവോ, അതു സുഖകരമാവട്ടെ. എന്റെ ഭർത്താവായ ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാളും മേലായാകുന്നു.

16 നസ്രശ്വേതസ്യരംബ

തെന്നരാസകുന്ദാദകപ്പുൽ

സെക്രട്ടറിയുടെ കാമം

നിഷേധാവിജ്ഞത

വിശ്വസ്താഭിരൂഢന്തരഃ

അനന്തരം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യസ്യ കപ്രർ— ശേഖ:

സകലം അനുഭവം

ବି.ସ୍ୱା.ସ୍ୱ.

— സകീമിനി തേഷാം മധ്യേ
ലംബന്തേ

സംഗ്രഹം

— ചൈതന്യം കയറ്റം ന ശക്തനായി

നി-സഭാപരമായ

— ശബ്ദാനന്ദസ്യാ യസ്യ ശോപഃ

ഹാലോ, വി-ബ്ര-ജന

- രോമാകീർണ്ണരൂപസ്ഥം വിവൃതം കരോതി

സഃ ഇൽ ഇഴശേ	—	സ്രീജനേ മൈമനഃ കത്തും ശക്നോതി
(മമപതിഃ) ഇന്ദ്രഃ വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ	—	ഉൽകൃഷ്ടതരഃ
(അഥവാ ഹേ ഇന്ദ്ര.) യസ്യ കപൃൽ	—	സുഖപുരകഃ
സക്ത്യാ അന്തരാ രംബതേ	—	സക്ത്മീനിതേഷാം മധ്യേ സ്രീവിഷയസുഖേ ഏവ ലംബതേ, അവലംബതേ
സഃ ന ഇഴശേ	—	സതപോയജ്ഞാദികർമ്മകത്തും ന ഇഴശ്വേ ന സമത്വോ വേതി
നി-സേദഃ യസ്യ രോമഗം വി-ഭൃ-ഭേതേ	—	ശയാനസ്യ യസ്യ സുഖപുരകഃ — രോമാകീർണ്ണമപസ്ഥമേവ വിചിന്ത്യവൽതേ
സഃ ഇൽ (ന) ഇഴശേ	—	സോപിതപോയജ്ഞാദികർമ്മ കത്തും ന സമത്വോ വേതി
(മമപതിഃ) ഇന്ദ്രഃ വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ	—	നതാദൃശഃ തപോയജ്ഞകർമ്മാഹഃ, സർവ്വസ്മാദൽകൃഷ്ടഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഏവന്റെ ലിംഗം തുടകൾക്കിടയിൽ ഉണ്ടെന്നുവോ, അവൻ സംഭോഗം ചെയ്യുവാൻ ശക്തനാകുന്നില്ല. കിടക്കുന്ന ഏവന്റെ ലിംഗം രോമാവൃതമായ യോനിയെ തുറക്കുന്നുവോ, അവൻ തന്നെയാണു് സംഭോഗം ചെയ്യുവാൻ ശക്തനാകുന്നതു്. എന്റെ രേന്ദാവായ ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിന്നേക്കാൾ മേലായാകുന്നു. (അല്ലെങ്കിൽ) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരാളുടെ സുഖപൂർത്തി (സ്രീകളുടെ) തുടകൾക്കു മധ്യത്തെ, സ്രീവിഷയ സുഖത്തെ മാത്രം അവലംബിക്കുന്നുവോ, അവൻ, തപോയജ്ഞാദി കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുവാൻ സമർത്ഥനാകുന്നില്ല. കിടക്കുന്ന ആരുടെ സുഖപൂർത്തി രോമാവൃതമായ യോനിയെപ്പറ്റി തന്നെ ചിന്തിച്ചു വർദ്ധിക്കുന്നുവോ, അവനും തപോയജ്ഞാദി കർമ്മത്തിന്നു സമർത്ഥനായി വേറിയന്നില്ല. എന്റെ രേന്ദാവായ ഇന്ദ്രൻ അപ്രകാരമുള്ളവനല്ല. തപോയജ്ഞ കർമ്മാർന്നാകുന്നു. മുഴുവൻ ജഗത്തിന്നേക്കാൾ മേലായാകുന്നു. (8-5-

19-12-ൽ കപ്യൽപദത്തിന്നു സുഖപുരകമെന്നത് സായ
 നൻ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്.)

17 നസേശേയസ്യരോമശഃ
 നിഷേദേഷാവിജുംഭേതേ
 സേദീശേയസ്യരംബ
 തേന്തരാസക്ഥ്യാക്വ
 ചിശ്വസമാദിസ്രുതരഃ

അന്വയം:-

(ഇബ്രോവദതി) നി-

സേദഷഃ യസ്യ — ശയാനസ്യ യസ്യ
 രോമശഃ വി-ജുംഭേതേ — രോമശഃ ലിംഗം വിവൃതം
 വേതി

സഃ ന ഈശേ — ധൈമനഃ കരുതും നേഷ്യേ

യസ്യ കപ്യൽ സക്ഥ്യാ — സക്ഥീന്യന്തരാ ലംബതേ

തേന്തരാ രംബതേ — ധൈമനഃ കരുതും ശക്നോതി

സഃ ഇൽ ഈശേ — ഉൽകൃഷ്ടരഃ

ഇത്രഃ വിശ്വസാൽ —
 ഉൽ-തരഃ —
 (അഥവാ) നി-സേദഷഃ
 യസ്യ — ശയാനസ്യ യസ്യ
 രോമശഃ വി-ജുംഭേതേ — ശേഖഃ കാമവികാരേണ
 വിജുംഭേതേ

സഃ ന ഈശേ — തപോയജ്ഞാദി കമ്മകരുതും ന
 സമന്തോ വേതി

യസ്യ കപ്യാൻ സക്ഥ്യാ — യസ്യ സുഖപുരകഃ
 തേന്തരാ രംബതേ — സക്ഥീന്യന്തരാലംബതേ,
 സ്രീവിഷയസുഖേ
 ഹൃവലംബതേ

സഃ ഇൽ (ന) ഈശ — ന സമത്വോ ഭവതി
(അഹം) ഇത്രഃ
വിശ്വസ്താൽ ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:-കിടക്കുന്ന ഏവന്റെ രോമാവൃതമായ ലിംഗം മടങ്ങിയിരിക്കുന്നുവോ, അവൻ സംഭോഗം ചെയ്യുവാൻ ശക്തനാകുന്നില്ല. ഏവന്റെ ലിംഗം തുടകൾക്കിടയിൽ തിങ്ങുന്നുവോ, അവൻ സംഭോഗത്തിന്നു ശക്തനാകുന്നു. ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനെക്കൊരു മേലേയാണ്. (അല്ലെങ്കിൽ) കിടക്കുന്ന ഏവന്റെ റോമാവൃതമായ ലിംഗം വികാരത്താൽ പൊങ്ങുന്നുവോ, അവൻ തപോയജ്ഞാദി കർമ്മം ചെയ്യുവാൻ സമർത്ഥനല്ല. ഏവന്റെ സുഖപുത്തി (സ്രീകളുടെ) തുടകൾക്കിടയിൽ, സ്രീവിഷ്ണു സുഖത്തെ മാത്രം, അവലംബിക്കുന്നുവോ, അവനും തപോയജ്ഞാദി കർമ്മം ചെയ്യുവാൻ സമർത്ഥനാകുന്നില്ല. (കാമത്യാഗത്തോടുകൂടി മാത്രമേ നൈഷികമായും സഫലമായുള്ള തപസ്സും യജ്ഞവുമനുഷ്ഠിക്കുവാനാവൂ. കഴിഞ്ഞ രണ്ടു ഗുണകൾക്കും സായണഭാഷ്യത്തിൽ ആദ്യം പറഞ്ഞ അർത്ഥങ്ങളേ കൊടുത്തിട്ടുള്ളൂ. രണ്ടാമതു പറഞ്ഞ അന്വയവും അർത്ഥവും ഈ എളിയ പരിഭാഷകന്റേതാണ്.)

18 അയമിന്ദ്രവൃഷാകപിഃ

പരസ്വന്തം ഹതം വിദൽ

അസിംസുനാന്നവം ചന്ദ്ര

മാദേധസ്യാനന്ദാചിതം

വിശ്വസ്താദിന്ദ്രഉത്തരഃ

അന്വയം:-

(ഇന്ദ്രാണിബ്രൂതേ) ഹേ ഇന്ദ്ര,

അയം വൃഷാകപിഃ — പരസ്താത്ഭവസ്സി

പരസ്വന്തം — പരസ്വകാത്തനോവിഷയേ
വർത്തമാനം

ഹതം വിദൽ — ഹിംസിതം വിന്ദതു

(ഹതസ്യ തസ്യ
വിശസനായ) അസിം

സുനാം

— ശത്രും പാകാത്ഥം

നവം ചരം

— പ്രത്യഗ്രം ഭാഷ്യഞ്ച

ആൽ ഏധസ്യ ആ-ചിതം

— അനന്തരം കാഷ്ടസ്യപുണ്ണം

അനഃ

ശക്തം വിന്ദതു

(മമപതിഃ) ഇദ്രഃ

വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം—(ഇദ്രാണി പറയുന്നു) അല്ലയോ ഇദ്ര, ഈ മുമ്പിൽ നിൽക്കുന്ന വൃഷാകപി ആക്കോ ചേന്നതും തന്റെ ഇഷ്ടംപോലെ വത്തിക്കുന്നതുമായ ഒരു ഊഗത്തെ കൊന്നുകൊണ്ടവന്റെ ചത്ത അതിനെ നറുക്കാൻ ആയുധവും വേവിജ്ഞാൻ പുതിയ പാത്രവും പിന്നെ ഒരു വണ്ടിനിറയെ വിറകും കൊണ്ടവന്റെ ഏന്റെ ഭരണാവായ ഇദ്രൻ എല്ലാ ജഗത്തിനേക്കാൾ മീതെയാകുന്നു

19 അയമേമിവിചാകശ

ചിചിന്വന്വാസമാര്യം

പിബാമിപാകസുതപനോ

ദിധിരമചാകശം

വിശ്വസ്മാദിന്ദ്രഉത്തരഃ

അന്വയം -

(ഇദ്രോബൃതേ)

വി-ചാകശൽ

— യജമാനാൻ പശ്യൻ

ഭാസം ആര്യം

വി-ചിന്വൻ

— അസുരം ആര്യഞ്ചപ്രഥമകർവ്വൻ

അയം (അഹചിത്ര) ഏമി

— യജ്ഞം പ്രതിഗച്ഛാമി

(യജ്ഞം ഗത്വാ)

പാക-സുതനഃ

— ഹവിഷാം പക്തം, സോമ

സ്വാദിഷോത്തുര്യജമാനസ്യ

പിണ്ഡമി — സോമം പാനം കരോമി
 (തമാ) ധീരം അഭി
 അപാകശം — ധീമന്തം യജമാനമഭിപശ്യാമി
 (സോഹം) ഇന്ദ്രഃ
 വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:—(ഇന്ദ്രൻ പറയുന്നു). യജമാനന്മാരെ കണ്ടുകൊണ്ടു്
 ദ്രോഹിയെയും നല്ലവനെയും വേർപെടുത്തി ഈ ഇന്ദ്രനായ
 ഞാൻ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു യജ്ഞത്തിലെത്തി ഹവിസ്സു
 പാകം ചെയ്യുന്ന, സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ സോമം
 കടിയ്ക്കുന്നു ധീമാനായ യജമാനനെ നേരീൽ കാണുന്നു ആ ഇന്ദ്ര
 നായ ഞാൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലായാണു്

20 ധന്വചയൽകൃന്തത്രഞ്ച

കതിസ്വിത്താവിയോജനാ

നേദീയസോവൃഷാകപേ

സ്തമേഹിഗൃഹാഉപ

വിശ്വസ്മാദിന്ദ്രഉത്തരഃ

അന്വയം -

യൽ ച ധന്വ — നിരൂപകം ദേശം
 (യൽ) ച കൃന്തത്രം — കർത്തനീയമരണ്യഞ്ച വേതി
 (തസ്യശത്രുനിലയസ്യാസ്മഭീയസ്യ
 ഗൃഹസ്യമധ്യേ) കതി
 സ്വിൽ താ യോജനാ? — കാനിയോജനാനി സ്ഥിതാനി?,
 നാത്യന്തരേ തൽ വേതി
 (അതഃ) നേദീയസഃ — അതിശയേന സമീപസ്ഥാപ്യത്ര
 നിലയാൽ
 ഹേ വൃഷാകപേ, അസ്തം
 വി ആ ഇഹി — ഗൃഹമാഗച്ഛ
 (ആഗത്യ) ഗൃഹാൻ ഉപ — യജ്ഞഗൃഹാരോപഗച്ഛ
 (സോഹം) ഇന്ദ്രഃ
 വിശ്വസ്മാൽ ഉൽ-തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം.-നീരാര മതപ്രദേശമോ, വെട്ടത്തക്ക മരങ്ങളുള്ള ചെറു കാടോ, ആയ ഈ പ്രദേശത്തു് ശത്രുഗൃഹത്തിന്നും നമ്മുടെ ഗൃഹത്തിന്നുമിടയിൽ എത്രയോജന ദൂരമുണ്ടു്? അധികം ദൂരമില്ല. അതിനാൽ ശത്രുഗൃഹത്തിൽനിന്നു വളരെ അടുക്കാൽ നിന്നു്, അല്പയോ വൃഷാകപേ, ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു വന്നാലും. ഗൃഹത്തിൽ വന്നു് യജ്ഞഗൃഹങ്ങളെ പൂജിച്ചാലും. ഇത്രനായ ഞാൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലെയാണു്.

21 പുനരേഹിവൃഷാകപേ
സുവിതാകല്പയാവഹൈ
യഹ്വേഷ്വസ്പന്നംശനോ
സ്തമേഷ്വിപഥാപന
വ്വിശ്വസ്മാദിത്രുരുത്തരഃ

അന്വയം:-

(ഉപഗത്യ പ്രതിഗതം വൃഷാകപിമിത്രഃ ബ്രവീതി)

ഹേ വൃഷാകപേ, പുനഃ

ആ ഇഹി

— അസ്മാൻ പ്രത്യഗച്ഛ

(ആഗതേ ത്വയി) സുവിതാ

കല്പയാവഹൈ

— കല്യാണാനീത്രാണു

ഹയോജൈ കര്യാവ

(കിഞ്ച) യഃ സ്വപ്ന-

നംശനഃ

— സർവ്വസ്യ പ്രാണിനസ്സപ്സ

നാശയിതാ യഃ ആദിത്യഃ

(സഃ) ഏഷഃ (ത്വം) പഥാ — ധാഗ്നേണ

അസ്തം പുനഃ ഏഷി

— ആത്മീയമാവാസം പുനശ്ചിന്തി

(അഹം) ഇത്രഃ വിശ്വസ്മാൽ

ഉൽ-തരഃ

— ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം.-പോയി നടങ്ങിവന്ന വൃഷാകപിമയാദിത്രൻ പറയുന്നു അല്പയോ വൃഷാകപേ, നിങ്കൽ കല്യാണങ്ങൾ, മംഗളങ്ങൾ ഇത്രാണിയും ഞാൻ നേതന്ന എല്ലാ പ്രാണികളുകെയും

സ്വപ്നത്തെ (ഉറക്കത്തെ) നശിപ്പിക്കുന്ന ആദിത്യനായ നീ മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ വീണ്ടും സ്വന്തം നിവാരണത്തിലേയ്ക്കു പോകുന്നു. ഇത്രനായ ഞാൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലായാണ്.

22 യദഭഞ്ചോവൃഷാകപേ

ഗൃഹമിന്ദ്രാജഗന്തന

ക്വാസ്യപ്ലപ്ലാലാതുഗഃ

കമഗഞ്ജനയോപനോ

വിശ്വസ്താദിന്ദ്രഉത്തരഃ

അന്വയം:-

(ഗതവാ പുനരാഗതം വൃഷാകപിമിന്ദ്രഃ പൂച്ചതി)

ഹേ ഇന്ദ്ര, വൃഷാകപേ, — പരമൈശ്വര്യയുക്ത, വൃഷാകപേ, യുഗം.

യൽ ഉഞ്ചേ ഗൃഹം

അജഗന്തന — യസ്താൽ ഉൽഗാമിനസ്സന്തഃ
മൽഗൃഹം ആഗച്ഛത
(ബഹുവചനം പൂജാർത്ഥം)

പ്ലപ്ലാലഃ — തവ സംബന്ധീ ബഹുനാം
മൈശ്വരസാനാമത്താ

സ്യഃ തുഗഃ ക്വാ? — ക്വാഭൂത്?

ജനയോപനഃ — ജനാനാം മോദയിതാതുഗഃ

കം അഗന്? — കന്ദേശമഗച്ഛത്?

(അഹം) ഇന്ദ്രഃ

വിശ്വസ്താൽ ഉൽത്തരഃ — ഉൽകൃഷ്ടതരഃ

അർത്ഥം:- (പോയി വന്ന വൃഷാകപിന്ദ്രൻ) അല്ലയോ പരമൈശ്വര്യയുക്തനായ വൃഷാകപേ, നീ മേൽപ്പോട്ടുയരുന്നവനായി വന്നാലും, മൈശ്വരസങ്ങൾ കേൾക്കുന്ന നിന്റെ ആ

മൃഗരൂപമെവിടെ? ജനങ്ങളെ ചിരിപ്പിക്കുന്ന ആ മൃഗരൂപമെങ്ങു പോയി ഇത്രനായ ഞാൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലെയാകുന്നു.

23 പർശ്വഹനാമമാനവി
സാകംസസുവവിംശതിം
ഭ്രംഭേത്യന്ത്യാഭ്രം
ഭ്യന്ത്യാമരേമാമയ
ചിശ്വസ്തമാഭിരൂഢന്തരഃ

വ 4

അന്വയം -

ഹേ ലേ,	— ഇന്ദ്രേണ വിസൃജ്യമാനശരം, (വൃഷാകപിരാശാസ്ത്രേ)
പർശ്വഃ നാമ മാനവി വിംശതിം സാകം സസുവഹ	— മനോഭൂഹിതാമൃഗീ — വിംശതിസംഖ്യാകാൻ പത്രാൻ സഹാജീജന്തർ
യന്ത്യാഃ ഉരേം ആമയൻ	— ഗഭേസ്ഥർവ്വിംശതിപത്രൈഃ പുഷ്യമാസീൽ
ത്യന്ത്യേ ഭ്രംഭം അഭ്രം (മമപിതാ) ഇത്രഃ വിശ്വസ്തമാൽ ഉൽ-ന്തരഃ	— തന്ത്യേ കല്യാണം ഭവതു — ഉൽകൃഷ്ടന്തരഃ

അർത്ഥം:- (വൃഷാകപി പറയുന്നു) ഇത്രനാൽ വിടപ്പെട്ട ശരം, പർശ്വ എന്ന മരവിന്റെ പുത്രിയായ പെൺമാൻ ഇരുപതു കൈകളെ ക്ഷേപം പെറ്റു ഇരുപതു കട്ടികളെക്കൊണ്ടു വയർ നിറഞ്ഞ അവയംഭം ഭംഗമുള്ള വേലിയുടെ (ശരമേ, നീ അവളെ പ്രാപിയ്ക്കരുതേ) എന്റെ അച്ഛനായ ഇന്ദ്രൻ മുഴുവൻ ജഗത്തിനേക്കാൾ മേലെയാകുന്നു

വഗ്ഗം-5 മുതൽ 9 കൂടി—ഭാരവാജ: പായ: പ്രഷി: ത്രിഷ്ടുബന
ഷ്ടുഭരേഹനസീ, രക്ഷോഹാഗിദ്ദേവതാ.

1 രക്ഷോഹം വാജിനമാജീലമ്മി
മിത്രം പ്രമീഷ്ടമുപയാമിശമ്മ
ശിശാനോഅഗ്നി: കൃതുഃ സിദ്ധി
സ്സനോദിവാസരിഷ: പാതുനക്തം.

അനവയം:-

രക്ഷോഹനം, വാജിനം	— രക്ഷസാംഹന്താരം, ബലവന്തമഗ്നി.
ആ ജീലമ്മി	— ഘൃതേനാജ്ഞാഹാമി
(കിഞ്ച) മിത്രം, പ്രമീഷ്ടം	— യജമാനാനാം സഖായം, പൃഥുതമം.
ശമ്മ ഉപയാമി	— ശരണമുപഗച്ഛാമി
(സോയം) അഗ്നി:	
ശിശാന:	— ജാലാസ്തീക്ഷ്ണീകർവ്വൻ
കൃതു-ഭി: സം-ഇദ്ധ:	— കമ്മപരൈ: പുരുഷൈ: പ്രജാലിതോ വേതി
സ: ന: ദിവാ രിഷ: പാതു	— ഹിംസകാഭ്രക്ഷസോ രക്ഷതു
സ: നക്തം	— രാത്രൌ രക്ഷതു

അർത്ഥം.-രക്ഷസ്സുകളുടെ ഹന്താവും ബലവാനുമായ അഗ്നിസ്തു
ഞാൻ നൈ ഹോമിസ്തുനും യജമാനന്മാക്കു ചങ്ങാതിയും ഏറെ
വും പെരിയവനുമായ അവിടുത്തെ ഞാൻ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നു.
ഈ അഗ്നി, ജാലകളെ മുപ്പിച്ചുകൊണ്ട്, കമ്മപരന്മാരായ മനു
ഷ്യരാൽ ആളികത്തിയുപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അവിടന്ന് നമ്മളെ
ഹിംസകരായ രക്ഷസ്സുകളിൽ നിന്ന് പകലും രാവും രക്ഷിക്കട്ടെ.

2 അയോദംഷോഅച്ചിഷായാതുധാനാ
 നൃപസ്പൃശജാതവേദസ്സചിദ്ധഃ
 ആജിഹവയാമുരദേവാന്നസ
 ക്രവ്യാദോവൃക്താപിധഥ്സാസൻ

അന്വയം -

ഹേ ജാത-വേദഃ,

സം-ഇദ്ധഃ	—	ജാതപ്രജ്ഞ ദീപ്തഃ ത്വം സമൃദ്ധി ദീപ്തഃ
അയഃ-ദംഷുഃ	—	അയോമയദംഷുസ്സൻ
യാതു-ധാനാൻ	—	രാക്ഷസാൻ
അച്ചിഷാ ഉപ സ്പൃശ	—	ജാലയാ സം ഭവ
(കിഞ്ചത്വം) മുര-ദേവാൻ	—	മുഡദേവാൻ, മാരക വ്യാപാരാൻ രാക്ഷസാൻ
ജിഹവയാ ഔ രസവ	—	ജാലയാമാരയ
(മാരയിത്വാ) ക്രവ്യ-അദഃ	—	മാംസക്ഷേകാംസ്താൻ
വൃക്താപി ആസൻ അപി		
ധഥ്സാ	—	മഹിത്വാസ്യേ ആച്ഛായേ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഹേ, അവിടുന്ന് പ്രകൃഷ്ടപ്രകാശനായി ഇരുമ്പുദംഷുങ്ങളാറാവനായി, ജാലയാൽ രാക്ഷസന്മാരെ മുറയ്ക്കു ഭവീഷിച്ചാലും പിന്നെ, മുഡദേവന്മാരായ, മാരണവ്യാപാരികളായ രാക്ഷസന്മാരെ ജാലയാൽ കൊന്നാലും കൊന്നിട്ട് മാംസഭോജികളായ അവരെ മുറിച്ചു (ആളറിയാത്തവിധം) മുഖത്തു മറവിയററിയാലും.

3 ഉഭോഭയാവിന്നപധേഹിദംഷോ
 ഹിംസ്രശ്ശിശാനോവരപരപ
 ഉതാനരിക്ഷേപരിയാഹിരാജ
 ജംബൈസ്സന്ധഹൃഷീയാതുധാനാൻ

അന്വയം:-

ഹേ ഉഭയാവിൻ,	— ഉഭാഭ്യോം ദംഷ്ടാഭ്യോം യുക്താഗേ,
ഹിംസ്രഃ ഉഭാ ദംഷ്ടാ	— രാക്ഷസാനാം ഹിംസകസ്സപമുദേ ദംഷ്ടേ
ഗീശാനഃ ഉപ ധേഹി	— തീക്ഷ്ണീകർവുൻ വധാഹേഷ്വ രാക്ഷസേഷ്വ പ്രതിഷ്ഠാപയ
(കിഞ്ച) അവരം പരം ച	— ജഗദ്രക്ഷ
ഉത ഹേ രാജൻ,	— അപിച ദീപ്താഗേ, തപം
അന്തരിക്ഷേ പരി യാഹി	— അന്തരിക്ഷേ സ്ഥിതാൻ രാക്ഷ സാൻ പരിഗച്ഛ
(പരിഗത്യതാൻ)	
യാതു-ധാനാൻ ജംഭൈഃ	— രാക്ഷസാൻ ദംഷ്ടാഭിഃ
അഭി സം ധേഹി	— സംയോജയ, ക്ഷേയ

അർത്ഥം:-ഇരുദംഷ്ടങ്ങളോടുകൂടിയ അഗേ, രാക്ഷസന്മാരെ ഹിംസിക്കുന്ന അവിടുന്ന് രണ്ടു ദംഷ്ടങ്ങളും മുച്ഛിച്ചി, വധ്യന്മാരായ രാക്ഷസന്മാരിൽ നിക്ഷേപിച്ചാലും. പിന്നെ, ചുവട്ടിലും മുകളിലുമുള്ള ജഗത്തിനെ രക്ഷിച്ചാലും. അല്ലയോ തിളങ്ങുന്ന അഗേ, അന്തരിക്ഷത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന രാക്ഷസന്മാരെ അവിടുണെമ്പാടും പ്രാപിച്ചാലും. പ്രാപിച്ചിട്ട്, ആ രാക്ഷസന്മാരെ ദംഷ്ടങ്ങളോടു ചേർത്താലും, ക്ഷേപിച്ചാലും.

4 യജ്ഞൈരീഷ്യസ്സന്നമനാനോഅഗേ

വാചാശല്യംഅഗ്നിഭിദ്വിഹാനഃ

താഭിവിധ്യഗ്രഭയേയാതുധാനാൻ

പ്രതിപോബാഹുൻപ്രതിഭേധ്യേഷാം

അന്വയം:-

ഹേ അഗേ, യജ്ഞൈഃ,	
വാചാ	— അസൃഭീയൈര്യോഗൈഃ സുതൃംഗ്വ
ഇഷ്ടഃ സം-നമനഃ	— ബാണാൻ സന്നമയൻ
(താസാം) ശല്യാൻ	
അഗ്നി-ഭിഃ ദിഹാനഃ	— തീക്ഷ്ണീകർവുൻ

താഭിഃ യാതു-ധാനാൻ — രാക്ഷസാൻ
 ഹൃദയേ വിദ്യ — ദാരയ, വേധനങ്ക്രമ
 (തതഃ) ഏഷാം പ്രതീചഃ — യുദ്ധായത്പാം പ്രതിഗതാൻ
 ബാഹുൻ പ്രതി ഭങ്ധി — പ്രത്യുമാർത്ഥ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഞങ്ങളുടെ യാഗങ്ങളാലും സ്തുതിയാലും അന്യകൾ വിട്ടുനവനായി, ആ അന്യകളുടെ മനകളെ ഇടിത്തീകളാൽ മുളു്കിട്ടി, അവകൊണ്ടു് രാക്ഷസന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ വേധിച്ചാലും. പിന്നെ, അവിടുത്തോടു് യുദ്ധത്തിന്നുവരുന്ന രാക്ഷസന്മാരുടെ കൈകൾ കൊത്തിയാലും.

5 അഗ്നേത്വച്ഛയാതുധാനസ്യഭിന്ധി

ഹിംസ്രാശനിഹർസാഹസ്വേനം

പ്രപർവ്വാണിജാതവേദശ്ശൂണീഹി

കൃവ്യാൽകൃവിഷ്വർവ്വിചീനോതുവൃക്ണം. വ. 5

അന്വയം:-

ഹേ ജാത-വേദഃ, അഗ്നേ, — ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ, ത്വച്ഛയാതു-ധാനസ്യ ത്വച്ഛ.

ഭിന്ധി — ദാരയ

(ഭിന്നത്വച്ഛം) ഏനം

ഹിംസ്രാ അശനിഃ — തവ ഹിംസകശീലം വഭൂഃ

ഹരസാ ഹന്തു — താപേന ഹിനസ്തു

(ഹതസ്യ) പർവ്വാണി പ്ര

ശൂണീഹി — ശരീരപർവ്വാണി മിന്ധി

വൃക്ണം. — മിന്നസന്ധി. യാതുധാനം

കൃവിഷ്വഃ കൃവ്യ-അൽ — മാംസമിച്ഛൻ മാംസഭക്ഷകോ വൃകാഭിഃ

വി ചിനോതു — ഭക്ഷയതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, രാക്ഷസന്റെ തൊലി ഉരിച്ചാലും. തൊലിപ്പുറത്തു അവനെ ഹിംസനശീല മുററു അവിടുത്തെ വഭൂ. ചുടാൽ ഹനിക്കൂട്ടെ. ഹനിക്കൂട്ടെ

ഒൻ ശരീരസന്ധികളെ ചേർത്തിട്ടാലും. സന്ധികൾ മുറിഞ്ഞ രാക്ഷസനെ മാംസേച്ഛയുള്ളൊരു ചെന്നായ മുതലായവ തിന്നു കൊള്ളട്ടെ.

6 യത്രോദാനീപശ്യസിജാതവേദ
സ്തിഷ്ഠന്തമഗ്നഉതവാചരന്തം
യചോന്തരീക്ഷേപമിഭിഃപതന്തം
തമസ്സാവിധ്യശർവ്വാശിശാനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ജാത-വേദഃ, അഗ്നേ,	— ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,
യത്ര തിഷ്ഠന്തം	— സ്ഥിതവന്തം
ഉത വാ ചരന്തം	— ചരണവന്തം
യൽ വാ അന്തരീക്ഷേ	
പമി-ഭിഃ പതന്തം	— മാർദ്ദിഗ്ദ്ധന്തം യാത്രയാനം
ഇദാനീം പശ്യസി	— സം പ്രതീക്ഷസേ
തം അസ്സാ	— ശരാണാങ്ക്വേഷപ്താത്വം
ശിശാനഃ ശർവ്വാ വിധ്യ	— ശരാംസ്തീക്ഷ്ണീകർവ്വൻ
	ശരേണദാരയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, ഏവിടെ യെങ്കിലും നില്ക്കുന്നവനോ, നടക്കുന്നവനോ, അന്തരീക്ഷത്തിൽ വഴികളിലൂടെ പോകുന്നവനോ ആയ രാക്ഷസനെ ഇപ്പോഴവിടുന്ന് കാണുന്നു. അവനെ അന്വേഷിക്കുന്ന അവിടുന്ന്, അതു മുറിച്ചു കൂട്ടി അതിനാൽ പിടുന്നാലും.

7 ഉതാലബ്ധംസപ്തൺഹിജാതവേദ
ആലോനാദൃഷ്ടിഭിര്യാത്രയാനാൽ
അഗ്നേപുർവ്വോനിമഹിശോശ്ചപാന
ആമാദഃക്ഷപിങ്ക്വസ്തമഭന്വേനിഃ

അന്വയം:-

ഉത ഹേ ജാത-വേദഃ,

അഗ്നേ,

ആ-ലബ്ധം.

— അപിപജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,

— ഹന്തും ഹസ്താഭ്യാമാരബ്ധം.
(സാധു. മാം സ്തോതാരം)

ആ-ലേഭാനാൽ യാതു-

ധാനാൽ

ഋഷി-ഭിഃ സ്പൃണാഹി

— ആലേഭാനാദ്രാക്ഷസാൻ

— ആയുധവിശേഷൈഃ പാരയ,
രക്ഷ

(കിഞ്ച) പൂർവ്വഃ,

ശോശുപാനഃ

നി ജഹി

(കിഞ്ച) തം

ആമ-അഭഃ ഏനീഃ

ക്ഷപിഷ്കാഃ

— മുഖ്യസ്തപഃ പ്രജാലൻ

— മാംഹന്തുമുദ്യക്തംമാരയ

— യാതുധാനം.

— അപക്വമാംസഭക്ഷകാഃ, ഗന്ത്ര്യ
പക്ഷിണ്യഃ

അദന്തു

— ഭക്ഷയന്തു

അർത്ഥം.-പിന്നെ, സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ ദോഷമറ്റ സ്തോ
താവായ ഏന്നെ കൈകളാൽ പിടിച്ചു കൊല്ലാൻ മുതിന്ന കൊ
ലയാളികളായ രാക്ഷസന്മാരെ ഇത്തലമുച്ചയുള്ള വാളാലകറ്റി
ഏന്നെ രക്ഷിച്ചാലും മുഖ്യനായ അവിടുന്ന് പ്രജാലിച്ച് ഏ
ന്നെ കൊല്ലുന്നവനെ കൊന്നാലും ആ രാക്ഷസനെ പച്ചമാംസം
തിന്നുന്ന പെൺകുഴുന്മാർ തിന്നട്ടെ

8 ഇഹപ്രബൃഹിയതമസ്തോതാഗ്നേ

യോയാതുധാനോയഇദഞ്ചക്രണോതി

തമാർത്ഥസമീധായവിഷ്വ

നൃപക്ഷസത്വക്ഷുഷേരന്ധയൈനം.

അന്വയം:-

ഹേ യവിഷ്ട, അഗ്നേ,	— യുവതമാഗ്നേ,
യഃ യാതു-ധാനഃ	— രാക്ഷസഃ, അസൃദ്യജ്ഞ വിപ്ലുകാരി
യഃ ഇദം കൃണോതി	— യജ്ഞദൃഷ്ണഞ്ചകരോതി
സഃ യതമഃ ഇഹ പ്ര ബ്രൂഹി	— അവധാരണാത്മം യാഗേ വർത്തമാനായ മഹ്യം പ്രവദ
തം സം-ഇധാ ആ രസേവ	— പാപകാരിണം സ്വതേജസാ ഹന്തും പ്രാരസേവ
(തതഃ) ഏനം നൃ-പക്ഷസഃ പക്ഷ്യഞ്ച രന്ധയ	— ദ്രഷ്ടുസ്ത്വ തേജസേവശന്നയ,- തേജസാ സംഭവ

അർത്ഥം:- ഏതരവും യുവാവായ അഗ്നേ, ഏവനാണു യാഗ വിപ്ലുകാരി, ഏവൻ യജ്ഞം ദൃഷ്ടിപ്പിടുന്നവനെന്നു യാഗത്തിലേപ്പെട്ട ഏനോടു പറഞ്ഞാലും. ആ പാപിയെ സ്വതേജസ്സാൽ കൊല്ലാൻ മുതിർന്നാലും. പിന്നെ, നേഷ്ടദ്രഷ്ടാവായ അവിടുത്തെ തേജസ്സിനു അവനെ വശനാക്കിയാലും, തേജസ്സിനാൽ ദഹിപ്പിച്ചാലും.

9 തീക്ഷ്ണേനാഗ്നേപക്ഷ്യന്മാരക്ഷയജ്ഞം

പ്രാഞ്ചം വസദ്യുപ്രണയപ്രചേതഃ

ഹിംസ്രം രക്ഷാംസ്യഭിശോശ്ചപാനം

മാതാദന്തേയാതുധാനാനൃപക്ഷഃ

അന്വയം:-

ഹേ പ്ര-ചേതഃ,	
നൃ-പക്ഷഃ, അഗ്നേ,	— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാന, നൃണാം ദ്രഷ്ടരഗ്നേ
തീക്ഷ്ണേന പക്ഷ്യന്മാ	— തീക്ഷ്ണതേജസാ

യജ്ഞം രക്ഷ	— പാലയ
പ്രാഞ്ചം വസു-ഭ്യഃ	— പ്രാഞ്ചിതാരം യജ്ഞം
പ്ര നയ	വസുനാമതമായ പ്രകുഷ്ണ നയ
(കിഞ്ച) രക്ഷാംസി	
ഹിംസ്രം	— ഹിംസാശീലം
അഭി ശോശുചാനം ത്വാ	— അഭിപ്രദീപ്തം ത്വാം
യാതു-ധാനാഃ മാ ദദേൻ	— മാ ഹിംസിഷ്യഃ

അത്ഥം.-ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനമൊത്തവനും മനുഷ്യനെ കാണുന്ന വന്ദനമായ അഗ്നേ, തീക്ഷ്ണമായ തേജസ്സുകൊണ്ടു യജ്ഞത്തെ രക്ഷിച്ചാലും അവിടേയ്ക്കു മുഖമായ യജ്ഞത്തെ ധനസിദ്ധിയിലായി വേണ്ടപോലെ നയിച്ചാലും, കൊണ്ടു നടത്തിയാലും. രാക്ഷസന്മാരെ ഹിംസിക്കുന്നവനും അത്യന്തം ദീപ്തനുമായ അവിടുത്തെ രാക്ഷസന്മാർ ദ്രോഹിയാതിരിയ്ക്കട്ടെ

10 നൃപക്ഷാരക്ഷഃപരിപശ്യവിക്ഷു
തസ്യത്രീണിപ്രതിശ്രണീഹ്യത്രാ
തസ്യാഗ്നേപൃഷ്ടീഹർസാശ്രണീഹി
ത്രേയാമൂലം യാതുധാനസ്യവൃശ്ച

വ 6

അന്വയം.-

ഹേ അഗ്നേ, നൃപക്ഷാഃ	— നൃണാശ്രഷ്ടാത്വം
വിക്ഷു രക്ഷഃ	— മനുഷ്യഷു ഹിംസകത്വേന വരതമാനം രാക്ഷസം
പരി പശ്യ	— സർവ്വതോവലോകയ
(അവലോക്യ) തസ്യ	
ത്രീണി അഗ്രാ	— ത്രീണി ശിരാംസി
പ്രതി ശ്രണീഹി	— മമിന്ധി
(തതഃ) തസ്യ പൃഷ്ടീഃ	— പാശ്വാസ്ഥാനരൂപരാൻ

ഹരസാ ശ്രണീഹി — തേജസാ മാരയ
(ഏവം) ത്രേധാ
യാതു-ധാനസ്യ
മുലം വൃശ്ച — പാദം ഹിന്ധി

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗ്നേ, മനുഷ്യരെ കാണുന്ന അവിട്ടൻ, പ്രജകളിൽ ദ്രോഹമേല്പിക്കുന്ന രാക്ഷസനെ എമ്പാടും കണ്ടാലും, കണ്ടിട്ട് അവന്റെ മൂന്നു തലകളും (ബദ്ധി, വിര്യം, ശക്തി) അറുത്താലും. പിന്നെ, അവന്റെ പാശ്ചാത്യന്തികളായ അനുചരന്മാരെ തേജസ്സാൽ കൊന്നാലും. ഇപ്രകാരം മൂന്നു വിധത്തിൽ (കണ്ടിട്ട്, തലയറുത്തിട്ട്, കൂട്ടുകാരെ കൊന്നിട്ട്) രാക്ഷസന്റെ മൂലമറുത്താലും.

11 ത്രിത്യാതുധാനഃപ്രസിതിനഃ

ത്വദൃതം യോ അഗ്നേ അനുതേന ഹന്തി
തമച്ഛിഷാസം ഹൃജ്ജയഞ്ജാതവേദ
സ്സമക്ഷമേനം ഗുണതേനി വൃഷ്ടി

അന്വയം:-

ഹേ ജാത-വേദഃ, അഗ്നേ,	— ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,
തേ പ്ര-സിതി.	— ത്വദീയം ജാലാപ്രബന്ധനം.
യാതു-ധാനഃ ത്രിഃ ഏത	— ത്രീൻ വാരാൻ ഗച്ഛതു
(കിഞ്ച) യഃ ഗുതം	
അനുതേന ഹന്തി	— സത്യമസത്യേന ഹിനസ്തി
തം അച്ഛിഷാ	— യാതുധാനം സ്വതേജസാ
സം ഹൃജ്ജയൻ ഏനം	— നിഷ്ഠിഷൻ തം.
ഗുണതേ സം-അക്ഷം	— സ്തോത്രാങ്ക്യർവതേ പ്രത്യക്ഷം.
നി വൃഷ്ടി	— നിഗൃഹ്യ, വൃക്ഷേണ വർജയ

അർത്ഥം.-അല്പയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, അവിട്ടത്തെ ജാലകളുടെ, കെട്ടിനെ, ബന്ധനത്തെ രാക്ഷസൻ മൂന്നുപ്രാവശ്യം പ്രാപിക്കട്ടെ. (മുപ്പിരികെട്ട് മുന്തിയ ഉറപ്പാണല്ലോ) ഏവൻ സത്യത്തെ അസത്യം കൊണ്ടു ഹനിക്കുന്നുവോ, ആ

രാക്ഷസനെ സ്വതേജസ്സാൽ പൊടിയാക്കിക്കൊണ്ടു്, സ്തോതാവിനു് പ്രത്യക്ഷത്തിൽ ചെന്നായയ്ക്കു് കൊടുത്താലും..

12 തദഗ്നേചക്ഷുഃപ്രതിധേഹിരേഭേ

ശഫമാരുജം യേന പശ്യസി യാതുധാനം

അഥർവ്വവജ്രോതിഷാദൈവ്യേന

സത്യസ്യൂർവ്വന്തമപിതന്യോധാ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം) രേഭേ — ശബ്ദായമാനേ

തൽ ചക്ഷുഃ പ്രതി ധേഹി — പ്രക്ഷിപ

യേന ശഫ-ആരുജം — ശഫാഭ്യോമാരുജന്തം, ശഫസു
ദൃശൈർന്നവൈസ്സാധുനാമാഭി
മുഖ്യേന ഭഞ്ജകം

യാതു-ധാനം പശ്യസി — ഇരക്ഷന്തസു

-(ക്രിഞ്ച) സത്യം ധൂർവ്വന്തം — അസത്യേന ഹിംസന്തം
അപിതം ദൈവ്യേന

ജ്യോതിഷാ — അജ്ഞാനം ദീവിഭവേന
തേജസാ

അഥർവ്വ-വൽ നി ഓഷ — ഭൂയുജൈർവ്വേവ നിതരാന്ദഹ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് അലറുന്ന ഇവങ്കൾ നേജസ്സായ്ചാലും. കളമ്പിനൊത്ത നഖങ്ങളാൽ സാധുക്കളെ നേരെ ദ്രോഹിക്കുന്ന രാക്ഷസനെ അവിടുന്ന് കാണുന്നു. സത്യത്തെ അസത്യം കൊണ്ടു ഹിംസിക്കുന്ന അജ്ഞാനത്തെ ദിവ്യമായ തേജസ്സിനാൽ അഥർവ്വപുത്രനായ ഭൂയുജൈനപോലെ തികച്ചു ദഹിപ്പിച്ചാലും. (കഴിഞ്ഞ ദൃഷ്ടിലും ഇതിലും സത്യത്തെ അസത്യം കൊണ്ടു ഹനിക്കുന്ന രാക്ഷസന്മാരെ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു് നമ്മുടെ തന്നെ മനോവൃത്തികളെയാണു്. അജ്ഞാനം കൊണ്ടുള്ള ആ മനോവൃത്തികളെ ദിവ്യമായ തേജസ്സാൽ, ജ്ഞാനത്താൽ ഹനിയ്ക്കണമെന്നാണു് പ്രാർത്ഥന)

13 യദഗ്നേ അഭ്യമിഥുനാശപാതോ

യദാചസത്രഷു ജനയന്തരേഭാഃ

മന്യോമനസശ്ശരവ്യാജായതേ

യാതയവിധ്യഹൃദയേയാതുധാനാൻ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, യൽ അഭ്യ	— യദാസ്മിന്നഹനി
മിഥുനാ ശപാതഃ	— പരസ്വരമാക്രോശതഃ
യൽ രേഭാഃ വാചഃ	— സ്തോതാരോ വാചസ്സംബന്ധി
തൃഷു ജനയന്ത	— പരസ്വരമാക്രോശന്തി
(തദാ) മന്യോഃ മനസഃ	— ക്രുദ്ധസ്യ മനസസ്സുകാശാൽ
യാ ശരവ്യാ ജായതേ	— ഇഷഃ പ്രാദുർഭവതി
തയാ യാതു-ധാനാൻ	
ഹൃദയേ വിധ്യ	— രാക്ഷസാൻ ഹൃദയേ താഡയ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അഗ്നേ, ഇന്ന് ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാർ തമ്മിൽ വഴക്കടിക്കുന്നപ്പോൾ, സ്തോതാക്കൾ തങ്ങളിൽ ആക്രോശ വാക്കു പറയുമ്പോൾ, ക്രോധംകൊണ്ട് കത്തിജ്വലിച്ച മനസ്സിൽനിന്ന് പുറത്തുവരുന്ന അമ്പിനാൽ രാക്ഷസന്മാരെ വേധിച്ചാലും. (ഭാര്യാഭർത്താക്കന്മാരും സ്തോതാക്കളും കലഹിക്കുന്നത് അജ്ഞാനംകൊണ്ടാണ്. ആ അജ്ഞാനത്തിൽനിന്ന് പുറപ്പെടുന്ന ക്രുരവൃകൾകൊണ്ട് രാക്ഷസന്മാരെ പിടികൂടണമെന്നതിന്നർത്ഥം ആ ക്രോധം സ്വയമടക്കി ശാന്തതവരുത്തണമെന്നാണ്.)

14 പരാശ്രണീഹിതപസായാതുധാനാൻ

പരാഗ്നേരക്ഷോഹർസാശ്രണീഹി

പരാച്ഛിഷാമുദവാഞ്ചരണീഹി

പരാസൃതപോഷാഭിശോശുചാനഃ

അന്വയം:-

ഘേ അഗ്നേ, യാതു-

ധാനാൻ

— രാക്ഷസാൻ

തപസാ പരാ ശ്രണീഹി

— താപേന മാരയ

രക്ഷഃ ഹരസാ പരാ

ശ്രണീഹി

— തപദീയേനൊച്ഛേദ്യത മാരയ

(കീഞ്ച) മൂര-ദേവാൻ

— മാരക വ്യാപാരാൻ രാക്ഷസാൻ

അച്ഛിഷാ പരാ ശ്രണീഹി

— സ്വതേജസാ മാരയ

(അപിച) അസു-തൃപഃ

— മനുഷ്യാണാമസുഭിസ്ത്രപ്താ യേ,
താനപി

അഭി ശോശുധാനഃ പരാ — അഭിദീപ്ഷഃ പരാശ്രണീഹി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അഗ്നേ, രാക്ഷസന്മാരെ ചൂടാൻ കൊന്നാലും. (അല്ലങ്കിൽ ഞങ്ങളിലുള്ള രാക്ഷസന്മാരെ തപസ്സുകൊണ്ട് ഹനിച്ചാലും.) രക്ഷസ്സിനെ അവിടുത്തെ ചൂടുകൊണ്ട് കൊന്നാലും പിന്നെ. മാരണയുക്തികളായ രാക്ഷസന്മാരെ സ്വതേജസ്സുകൊണ്ട് കൊന്നാലും. കൂടാതെ, മനുഷ്യപ്രാണങ്ങളെക്കൊണ്ട് തൃപ്തിപ്പെടുന്നവരെ, അവർക്കു നേരെ ജ്വലിച്ച്, കൊന്നാലും. (മാരണയുക്തിതപവും മനുഷ്യ (ശത്രുവി)ന്റെ പ്രാണനിലുള്ള കൊതിയും നമ്മളിൽ തന്നെയുള്ള ദുഷ്ടതകളെ കഠിനീകരിക്കുന്നു.)

15 പരാദ്യദേവോവ്യജിനംശ്രണതു

പ്രത്യഗേനംശപഥായതുതൃഷ്ടാഃ

വാചാസ്തേനംശരവല്ലക്ഷണമർമ്മൻ

വിശ്വസൈത്യതുപ്രസിതി.യാതുധാനഃ

ഖ. 7

അന്വയം:-

അദ്യ ദേവാഃ

— അസ്തിന്നഹന്യഗ്നി

പുരോഗാദേവാഃ

വ്യജിനം

— പ്രാണിനാം പ്രാണൈർവൃജയതി

താരം യാതുധാനം

പരാ ശ്രണതു

— മാരയതു

“

(അഥ) ഏനം	— ആയാനം രാക്ഷസം
തൃഷ്ണാഃ ശപഥാഃ	— അസ്മാദിതക്താശ്ചാപാഃ
പ്രത്യക് യത്ത	— പ്രത്യഗായത്ത
(ക്രിഞ്ച) വാചാ-സ്തേനം	— അന്യതവചനം യാത്രയാനം
ശരവഃ മർമ്മൻ പ്രച്ഛത്ത	— ശരാമർമ്മണി ഗച്ഛത്ത
വിശ്വസ്യ പ്ര-സതിം	— വ്യാപ്തസ്യംഗേജ്ജാലം
യാത്ര-ധാനഃ ഏത	— ഗച്ഛത്ത

അഥം-ഇനം അഗ്നിപ്രമുഖന്മാരായ ദേവന്മാർ രാക്ഷസനെ കൊല്ലട്ടെ. വന്നുചേരുന്ന രാക്ഷസനെ നമ്മളാലുരയ്ക്കപ്പെട്ട ശാപങ്ങൾ ചെന്നുബാധിക്കട്ടെ. അസത്യവാക്കായ രാക്ഷസന്റെ മർമ്മത്തിൽ ശരങ്ങളെത്തട്ടെ. വ്യാപ്തനായ അഗ്നിയുടെ വലയിൽ രാക്ഷസൻ ചെന്നുപെടട്ടെ. (ഇവിടെയും നമ്മളിലുള്ള രാക്ഷസനെന്നാണുദ്ദേശിക്കുന്നത്. നമ്മുടെ ശാപങ്ങൾ അവനെ ബാധിക്കട്ടെ എന്നതിന് നമ്മുടെ എതിർപ്പുകൊണ്ടുതന്നെ അവനടങ്ങട്ടെ എന്നർത്ഥം. അങ്ങിനെ നമ്മളിലുള്ള രാക്ഷസൻ ശുദ്ധീകരനായ അഗ്നിയുടെ അധീനത്തിലെത്തി ശാന്തനാവട്ടെ എന്നും.)

16 യഃപൌരതഷേയേണക്രവിഷാസമങ്ക്രേത
യോഅശ്വേനപശൂനായാതുധാനഃ
യോഅപ്ലയാദർതിക്ഷീരമഗ്രേ
തേഷാംശിഷാണിഹരസാപിവൃശ

അന്വയം:-

യഃ യാത്ര-ധാനഃ പൌരതഷേയേണ	
ക്രവിഷാ	— പുരുഷസംബന്ധിനാ മാംസേന
സം-അങ്ക്രേത	— ആത്മാനം സങ്ഗമയതി
യഃ അശ്വേന	— അശ്വസമൂഹേന, തടിയേന
	മാംസേനാത്മാനം സങ്ഗമയതി
(യോവാ അന്യേന)	
പശൂനാ	— പശുമാർമ്മാംസേനാത്മാനം
	സങ്ഗമയതി

യഃ അപ്സായാഃ ക്ഷീരം

രേതി

— ഗോഃ പയോ ഹരതി

ഹേ അഗ്നേ, തേഷാം

അപി ശിഷാണി

— ശിരാംസി തപഃ

ഹരസാ വൃശ്ച

— തേജസാ ഛിന്ധി

അത്ഥം—ഏതു രാക്ഷസൻ നരമാംസമുരക്കൊള്ളുന്നുവോ, ഏവൻ കിതിരളുട്ടത്തിന്റെ മാംസം ഭക്ഷിക്കുന്നുവോ, ഏവൻ അന്യമൃഗത്തിന്റെ മദംസം തിന്നുന്നുവോ, ഏവൻ പശുവിന്റെ പാൽ (കുട്ടിക്കു കൊടുക്കാതെ) അപഹരിക്കുന്നുവോ, അല്ലയോ അഗ്നേ, അവരുടെ തലകളുവിടന്ന് തേജസ്സുകൊണ്ടുറത്താലും.

17 സംവത്സരീണപയഃസ്രിയായാ

സ്സസ്യമാശീദ്യാതുയാനോനൃപക്ഷഃ

പീയൂഷമഗ്നേയതമസ്തിത്രാഹസാ

തഃപ്രത്യഞ്ചമച്ഛിഷാവിധ്യമർമ്മൻ

അന്വയം -

ഹേ നൃപക്ഷഃ, അഗ്നേ, — നൃണം ദ്രഷ്ടരഗ്നേ,

ഉസ്രിയായാഃ — അസുഭീയായാഗോഃ

സംവത്സരീണപയഃ — സംവത്സരേണ ഭവം യൽ പയഃ അസ്തി

യാതു-ധാനഃ തസ്യ ധാ

അശീൽ — തൽപയോമാഭക്ഷയതു

(കിഞ്ച) യതമഃ — യോരാക്ഷസഃ

പീയൂഷം തിത്രാഹസാൽ — പീയൂഷേണ പയസാത്മാനം തപ്സയിതുമിച്ഛതി

തഃ പ്രത്യഞ്ചം — യുദ്ധായ പ്രതിഗതം തം

മർമ്മൻ അച്ഛിഷാ വിധ്യ — മർമ്മണി തേജസാഭാരയ

അത്ഥം—മനുഷ്യദ്രഷ്ടാവായ അഗ്നേ, ഞങ്ങളുടെ പശുവിന് കൊല്ലുന് കൊല്ലുമുണ്ടാകുന്ന പാൽ രാക്ഷസൻ ഭക്ഷിക്കാതി

രിക്കട്ടെ. പിന്നെ ഏതു രാക്ഷസൻ അത്യന്തമായ പാൽകൊണ്ട് ആത്മസംതുഷ്ടി നേടാൻ പോരിനു വരുന്നുവോ, അവനെ മർമ്മത്തിൽ തേജസ്സുകൊണ്ട് പിളർന്നാലും.

18 വിഷഃഗവാംയാതുധാനാഃപിബ
 ത്വാപ്തൃത്വത്താമദിതയേദുരേവാഃ
 പരൈനാദേവസ്സവിതാഭോതു
 പരാഭാഗമോഷധീനാഞ്ജയന്താം

അന്വയം:-

(ഘോരം അഗ്നേ,)	
യാതു-ധാനാഃ ഗവാഃ	— പശുനാങ്ഗൃഹേ സ്ഥിതം
വിഷഃ പിബന്തു	— ജലം പിബന്തു
(കിഞ്ച) അദിതയേ	
ദഃ-ഏവാഃ	— അദിത്യർ. ദുസ്സരായാതുധാനാഃ
ആ വൃശ്യന്താം	— ത്വദീയൈരായുധൈരാ ക്ഷിപ്യന്താം
(കിഞ്ച) സവിതാ ദേവഃ	
ഏനാൻ പരാ ഭോതു	— താൻ ഹിംസ്രേഭ്യഃ പ്രയച്ഛന്തു
(അപിചതേ) ഓഷധീനാം	
ഭാഗം പരാ ജയന്താം	— മേനീയമന്നം ലഭന്താം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, രാക്ഷസന്മാർ തൊഴുത്തിലുള്ള വെള്ളം കുടിച്ചുകൊള്ളട്ടെ. അവണ്ഡനീയമായ പശുവിനുവേണ്ടി അപരാജയരായ രാക്ഷസന്മാർ അവിടുത്തെ ആയുധങ്ങളാൽ നശിക്കപ്പെട്ടു. പിന്നെ, ദേവനായ സവിതാവിന് അവരെ ഹിംസ്രജന്തുക്കൾക്ക് കൊടുക്കട്ടെ. അവർ സന്യാദികളിൽ പ്രാപ്തരായ അന്നം (മാംസവർദ്ധിതമായ ആഹാരം) നേടട്ടെ.

19 സനാദ്ഗേമുണസിയാതുധാനാ
 നത്പാരക്ഷാംസിപൃതനാസുജിഗൃഃ
 അനുദഹസഹമുരാൻത്രവ്യാദോ
 മാതേഹേത്യാമുക്ഷതദൈവ്യായാഃ

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ സനാൽ — ചിരാദേവാരംഭം
 യാതു ധാനാൻ മൂണസി — തപഃ ബാധസേ
 (തഥാപി) തപാ പൃതനാസു — തപഃ യുദ്ധേഷു
 രക്ഷാംസി ന ജിഗൃഃ — നാജയൻ
 (കിഞ്ച) സത്പാമധുനാ) അനു — അനുക്രമേണ
 സഹ മുരാൻ — മാതൃപുത്രപാരേണ യുക്താൻ
 ക്രവ്യ-അദഃ ഹേ — മാംസഭക്ഷകാൻ തേജസാ
 ഭുജികത

(കിഞ്ച) ദൈവ്യായാഃ
 ഹേത്യാഃ — ദൈവ്യാദായുധാദപി
 തേ മാ മുക്ഷത — മുക്തമാഭൂവൻ

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗ്നേ ചിരകാലമായി അവിടുന്ന്
 രാക്ഷസന്മാരെ ബാധിക്കുന്നു എന്നിട്ടും അവിടുത്തെ പോരുക
 ഉൾ അമ്പർ ജയിച്ചിട്ടില്ല അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്നിപ്പോൾ
 ക്രമത്തിൽ മാരണവ്യാപാരന്മാരായ ആ മാംസഭക്ഷകരെ തേജ
 സ്സാൽ വെണ്ണിരാക്കിയാലും പിന്നെ, ദിവ്യമായ ആയുധത്താ
 ലും അവർ മോചിപ്പിക്കപ്പെടരുത്

20 തപന്നോഅഗ്നേഅധരാമുദക്താ
 തപാപശ്വാമുതർക്ഷാപുരസ്താൻ
 പ്രതിതേതേഅജരാസസ്തപിഷാ
 അലഗംസംശോശുചതോഹേതു

അനവധം:-

ഹേ അഗ്രേ, തപം നഃ	— അസ്സാൻ
അധരാൻ ഉദേതാൻ രക്ഷ	— ദക്ഷിണതഃ, ഉത്തരതശ്ചപാഹി
ഉത തപം പശ്ചാൻ,	
പുരസ്സാൻ	— പശ്ചിമതഃ, പൂർവ്വതശ്ച രക്ഷ
(കിഞ്ച) തേ തപിഷ്ടാഃ	— തവസംബന്ധിനഃ അതിശയേന തപ്യമാനാഃ
തേ അജരാസഃ,	
ശോശുപതഃ	— ജരാവർജിതാഃ, ജലന്തോരശ്ചയഃ
അഘ-ശംസം പ്രതി	
ഹേതു	— സ്പ്രീകർവ്വന്തു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്രേ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ തെക്കു നിന്നും വടക്കുനിന്നും രക്ഷിച്ചാലും, പടിഞ്ഞാറുനിന്നും കിഴക്കു നിന്നും രക്ഷിച്ചാലും. പിന്നെ, അവിടുത്തേക്കു ചേന്ന് അത്യന്തം ചൂടിയറുന്ന ആ അക്ഷിണങ്ങളായ, ജ്വലിക്കുന്ന രശ്മികൾ പാപമോഹുന്നവനെ സ്പ്രീകരിപ്പുകളെ.

21 പശ്ചാതപുരസ്സാദധരാദുദേതാൻ
കവിഃകാവ്യേനപരിപാഹിതാജൻ
സഖേസഖായജരോജരിമ്ണേ
ഗേമന്താഅമർത്യസ്വപനഃ

അനവധം:-

ഹേ സഖേ, രാജൻ,	
അഗ്രേ,	— മിത്രഭൂത, ദീപ്താഗ്രേ,
കവിഃ (തപഃ) കാവ്യേന	— കവികർമ്മണാ
പശ്ചാൻ, പുരസ്സാൻ	— പശ്ചിമതഃ, പൂർവ്വതഃ
അധരാൻ, ഉദേതാൻ	— ദക്ഷിണതഃ, ഉത്തരതശ്ച
പരി പാഹി	— അസ്സാൻ പരിതോരക്ഷ
(കിഞ്ച) അജരഃ സഖായം	
(മാം) ജരിമ്ണേ	— ജരാദയൈകന്ത, ചിരഞ്ജീവനായ

അമർത്യഃ തപഃ

— മരണധർമ്മരഹിതസ്ത്വം

മത്താൻ നഃ

— മരണധർമ്മവതോന്യോൽ
ജരാധൈകത

അർത്ഥം.-പഞ്ചാതിയും ദീപ്തമായ അഗ്നേ, കവിനായ അവിടുന്ന് കവികർമ്മത്താൽ, കടന്ന കാഴ്ചയാൽ, ഏനെ പടിഞ്ഞാറുനിന്നും കിഴക്കുനിന്നും തെക്കുനിന്നും വടക്കുനിന്നും എമ്പാടും രക്ഷിച്ചാലും പിന്നെ, ജരബാധിജ്ഞാത്ത അവിടുന്ന് പഞ്ചാതിനായ ഏനെ ജരിജ്ഞാനായി (വയസ്സാപോളം) ജീവിപ്പിച്ചാലും മരണധർമ്മരഹിതനായ അവിടുന്ന് മരണധർമ്മിയായ ഏനെ വാൽകൃതാപോളം ജീവിപ്പിച്ചാലും

22 പരിത്വാഗേപുരംവയം

വിപ്രംസഹസ്യധീമഹി

ധൃഷ്ടദന്ത്യനിവേദിവേ

ഹന്താരംഭേഗുരാവതാം

അന്വയം -

ഹേ സഹസ്യ, അഗ്നേ,

— സഹസ്രേ ജാതാഗ്നേ,

വിപ്രം പുരം

— മേധാവിനം പുരകം

ധൃഷ്ടീ-വണ്ണം

— ധന്യകരൂപം

ഭേഗുരാവതാം

— ഭേഗുരകർമ്മയുക്താനാം
രക്ഷസാം

ദിവേദിവേ

ഹന്താരം തപഃ

— പ്രത്യഹന്തേജാം ഹന്താരം തപഃ

വയം പരി ധീമഹി

— പ്രാർത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം.-ബലത്തിന്നു പിറന്ന അഗ്നേ, മേധാവിനെയു അഭീഷ്ടംകൊണ്ടു പുരിപ്പിറുന്നവനും, കൂസലറ്റ രൂപമൊത്തവനും, കർമ്മംഗകാരികളായ രാക്ഷസരൂപം നിത്യഹന്താവുമായ അവിടുത്തെ ഞങ്ങളെമ്പാടും ധ്യാനിക്കുന്നു

23. വിഷേണഭേഗുരാവതഃ

പ്രതിഷ്ഠരക്ഷസോഹേ

അഗ്നേതിഗ്നേനശോചിഷാ

തപുരഗ്രാഭീര്യഷ്ടിഭിഃ

അനവയം:-

ഹേ അഗ്നേ, (തപം)

ഭേഗുരാവതഃ — ഭജനകർമ്മയുക്താൻ

രക്ഷസഃ വിഷേണ

തിഗ്നേന — വ്യാപ്തേന തീക്ഷ്ണേന

ശോചിഷാ പ്രതി സ്ത ഭഹ — തേജസാഹി സ്മൃകരു

(തഥാ) തപഃ-അഗ്രാഭിഃ — തപനശീലാഗ്രാഭിഃ

ഋഷ്ടി-ഭിഃ — ആയുധവിശേഷൈഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് കർമ്മഭംഗകാരികളായ രാക്ഷസരെ വ്യാപ്തവും തീക്ഷ്ണവുമായ തേജസ്സാൽ സ്മൃകരിച്ചാലും. അതുപോലെ തലപ്പത്തു ചുട്ടറ ഇരുതലമുച്ചയുള്ള വാളുകളാൽ ഹേടിപ്പിച്ചാലും.

24. പ്രത്യഗ്നേകിമിദിനാ

യാത്രയാനാകിമിദിനാ

സന്ത്യാശിശാമിജാഗ്ര

ഹ്യബ്ധംവിപ്രമന്ദഭിഃ

അനവയം:-

ഹേ വിപ്ര, അഗ്നേ,

(തപം) മിമിദിനാ

— മേധാവിന്നഗ്നേ, മിമിദിനഭൂതാൻ

കിമിദിനാ

— കിമിദാനിമിതിയേ

ചരന്തിതാൻ

യാത്ര-യാനാ പ്രതി ഭഹ — യാത്രയാനാൻ സ്മൃകരു

(കിഞ്ച) അഭംഗം ത്വം — കേനാപ്യഗ്നിംസിതം ത്വാം
 മന്ത-ഭി: സ: ശിശാമി — സ്തോത്രൈസ്തൃഷ്ണീകരോമി,
 സ്തോമി
 (സ: ത്വം) ജാഗ്രഹി — നിദ്രാ: മാകുത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മേധാവിധായ അഗ്നേ, ഭാര്യാഭർത്തൃ
 പന്താരായി എനിയെന്തു വേണമെന്ന് പറതിനടക്കുന്ന രാക്ഷ
 സന്മാരെ വെണ്ണിരാക്കിയാലും ആരാലും ഹനിയ്ക്കപ്പെടാത്ത അ
 വിടുത്തേയ്ക്ക് സ്തോത്രങ്ങളാൽ ഞാൻ മുച്ഛിച്ചു, സ്തുതിക്കുന്ന
 ആ അവിടുന്ന് ഉണർവ്വുറാലും.

25 പ്രത്യഗ്നഹർസാഹർ

ശൃണീഹിവിശ്വത:പ്രതി

യാതുധാനസ്യരക്ഷസോ

ബലംവിരുവീര്യം

വ 9

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, (ത്വം)

വിശ്വത: ഹരസാ

— ത്വദീയേന വ്യാപ്നേന തേജസാ

യാതു-ധാനസ്യ ഹര:

ബലം

— ഹരണശീലം ബലം

പ്രതി ശൃണീഹി

— നാശയ

രക്ഷസ: വീര്യം പ്രതി

വി രജ

— പ്രതിജ്ഞയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുന്ന് പടന്ന് തേജസ്സാ
 രാക്ഷസന്റെ ഹരണശീലമുററ ബലത്തെ നശിപ്പിച്ചാലും
 രാക്ഷസന്റെ വീര്യത്തെ നേരെ ഉടച്ചാലും.

വക്രം-10-11-12-13 മുഖമ്പാനുഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ്ഛന്ദിഃ,
സൂര്യോ വൈശ്വാനരോഗ്നിശ്ച ദേവതാ.

1 ഹവിഷ്ഠാൻതമജരംസ്വർവിഭി
ഭിവിസ്സപ്തശ്ചാഹുതഞ്ജുഷ്ടമഗ്നൗ
തസ്യമേണേഭുവനായദേവാ
ധമ്മണേകംസ്വധയാപപ്രഥന്ത

അന്വയം:-

പാന്തം, അജരം, ജുഷ്ടം	— പാനീയം സോമാത്മകം ജരാഹിതം ദേവാനാം പ്രിയം യൽ
ഹവിഃ സ്വഃ-വിഭി	— സൂര്യസ്യ വേദിതരി
ഭിവി-സപ്തശ്ച അഗ്നൗ	— ഭിവിസ്സപ്രഷ്ഠശ്ച അഗ്നൗ
ആ-ഹുതം	— അഭിഹുതം
തസ്യ മേണേ, ഭുവനായ, ധമ്മണേ	— തസ്യ ഹവിഷോഭരണായ ഭാവനായ, ധാരണായ ച
ദേവാഃ കം	— സുഖകരമഗ്നിം
സ്വധയാ പപ്രഥന്ത	— അന്നേന പ്രഥയന്തി

അർത്ഥം:-സോമാത്മകമായി കടിയുത്തക്കതും, കേടുവരാത്തതും ദേവന്മാർക്ക് പ്രിയവുമായ ഹവിസ്സും, സൂര്യനെ അറിയുന്ന ജ്യോതാഭയം എന്ന അഗ്നിയിൽ ഹോമിയ്ക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആ ഹവിസ്സിന്റെ ഭരണത്തിനും ഭാവനത്തിനും ധാരണത്തിനും വേണ്ടി ദേവന്മാർ സുഖകരമായ അഗ്നിയെ അന്നത്താൽ വളർത്തുന്നു.

2 ഗീഷ്ണുഭവന്തമസാപഗ്നുഹ
മാവിസ്സപ്രവേജ്ജാതേഅഗ്നൗ
തസ്യദേവാഃപൃഥിവിഭ്യൗരുതാപോ
രണയന്നോഷധീസ്സഖ്യേനാസ്യ

അന്വയം:-

ഗീർണ്ണം, തമസാ
അപ-ഗുഹം

— പൂർവ്വനിഗീർണ്ണം അന്ധകാരേണാ
ചാദിതം.

സ്വഃ ഭവനം

— സർവ്വം ഭൂതജാതം.

അഗ്നൗ ജാതേ ആപിഃ
അഭവൽ

— വൈശ്വാനരേ ഉല്പന്നേ ആവിച്ഛ
വതി

തസ്യ അസ്യ സഖ്യേ

— വൈശ്വാനരാഗ്നേസ്സഖി
കമ്മണി

ദേവാഃ, പൃഥിവീ, ദ്യൗഃ,
ഉത ആപഃ

— ഇന്ദ്രാദയഃ, ഭൂമിഃ, അന്തരീക്ഷമുദ
കാനി ച

ഓഷധീഃ അരണയൻ

— ഓഷധ്യശ്ചാരമന്ത, പ്രീതിഷ്ഠ
തവന്തഃ

അർത്ഥം.-മുമ്പേ സ്തൂതിക്കപ്പെട്ടതും ഇതട്ടിനാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ടതുമായ ഭൂതജാതം മുഴുവൻ അഗ്നിയുണ്ടായപ്പോളാവിച്ഛവിച്ചു. ആ വൈശ്വാനരാഗ്നിയുടെ, ചങ്ങാതത്തിൽ ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാരും ഭൂമിയുടനന്തരീക്ഷവും ജലങ്ങളും സസ്യാദികളും രചിച്ചു, പ്രീതി പുകി.

3 ദേവേണിന്നപിഷിതോയജ്ഞിയേചി

രഗ്നിംസ്തോഷാണുജരംബ്രഹ്മണം.

യോഽനന്താപൃഥിവീന്യാമുതേമാ

മാതതാനരോദസീഅന്തരീക്ഷം.

അന്വയം:-

യഃ ഓനന്താ പൃഥിവീ. ഉത

ഇമാം ദ്യാം

— ഭൂമി. ദിവഞ്ച

ആതതാന

— ആ തന്നോതി

രോദസീ, അന്തരീക്ഷം.

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവന്തരീക്ഷഞ്ചാ
തതാന

യജ്ഞിയേചിഃ ദേവേഭിഃ — യജ്ഞാഹൈരിന്ദ്രാദിഭിഃ

ന ഇഷിതഃ — ക്ഷിപ്രം പ്രേഷിതോഹം
 അജരം ബ്രഹ്മന്തഃ അഗ്നിഃ — ജരാഹരിതം മഹാന്തഃ വൈശ്വാ
 നരാഗ്നിഃ
 സ്തോഷാണി — സ്തോഷാമി, സ്തോമി

അർത്ഥം.-ഏവൻ തേജസ്സുകൊണ്ട് ഭൂവിനെയും ദ്യോവിനെ
 യുമുണ്ടാക്കിയോ, ദ്യാവാപൃഥിവീകളെയുമന്തരിക്ഷത്തെയും നി
 ഷ്ഠിച്ചുവോ, ജരബാധിജ്ഞാത്ത മഹാനായ ആ വൈശ്വാനരാഗ്നി
 യെ യജ്ഞാഹന്മാരായ ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരാൽ വേഗത്തിൽ പ്രേരി
 തനായ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു.

4 യോഹോതാസീൽപ്രഥമോദേവജ്ജ്യോ

യംസമാജനാജ്യേനാവുണാനാഃ

സപതത്രീത്വരംസ്ഥാജഗദ്യ

ഛാത്രമഗ്നിർകൃണോജ്ജാതവേദാഃ

അന്വയഃ -

യഃ ദേവ-ജ്ജ്യഃ — ദൈവസ്സേവിതഃ
 പ്രഥമഃ ഹോതാ ആസീൽ — മുഖ്യോഹോതാഭവൽ
 യം വുണാനാഃ — യജമാനാഃ
 ആജ്യേന സഃ-ആജൻ — ഘൃതേന സമഞ്ജന്തി
 ജാത-വേദാഃ സഃ അഗ്നിഃ — ജാതപ്രജ്ഞസ്സൈവൈശ്വാ
 നരോഗ്നിഃ
 പതത്രീ, ഇത്വരം — പതനശീലം പക്ഷിജാതം, ഗമന
 ശീലം സരീസൃപാദികം
 യൽ സ്ഥാഃ, ജഗൽ — സ്ഥാവരം വൃക്ഷാദികം,
 ജട്ഘമഞ്ച
 ശ്വാത്രം അകൃണോൽ — ക്ഷിപ്രമേവാജനയൽ

അർത്ഥം.-ആർ ദേവന്മാരാൽ സേവിതനായി മുഖ്യനായ
 ഹോതാവായോ, വരിക്കുന്ന യജമാനന്മാർ ആൻ നെയ്യാൽ
 പുരട്ടിയോ, സർവ്വജ്ഞനായ ആ വൈശ്വാനരാഗ്നിയായ്, പര

കുറന്ന പക്ഷിസമൂഹത്തെയും ഈയുന്ന ജന്തുക്കളെയും നില്ക്കുന്ന
വൃക്ഷാദികളെയും ഇളകുന്ന പ്രാണികളെയും വേഗത്തിൽ സൃഷ്ടി
ചെയ്യും

5 യജമാതവേദോഭവനസ്യമൂർധ്വ
നന്തിഷോഽനുഗേഹസഹരോചനേൻ
തന്ത്യാഹേമമതിഭിശ്ശീഭിതകിമൈ
സ്സയജ്ഞിയോഽനുവോരോദസിപ്രാ: വ 10

അന്വയം -

ഹേ ജാതവേദഃ അഗ്നേ, -	ജാതപ്രജ്ഞാഗ്നേ,
യൽ ഭവനസ്യ മൂർധൻ	- യസ്ത്വം ത്രൈലോക്യസ്യ മുഖനി
രോചനേന സഹ	
അതിഷ്ഠഃ	- ആദിത്യേന സഹ സ്ഥിത
	വാനസി
തം ത്യാ മതിഭി:	- തം വൈശ്വാനരഗ്നീ-
	മച്ചനീയാഭി:
ഗീഭി: ഉക്തൈ:	
അഹേമ	- സുതിഭിശ്ശൈത്യശ്ച
	പ്രപദ്യാമഹേ
സ: രോദസിപ്രാ:	- സത്വം ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ:
	പുരയിതാ
യജ്ഞിയഃ അവേ:	- യജ്ഞാഹശ്ച വേസി

അത്ഥം.- അല്ലയോ സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നേ, യാതൊരവിടു
ന്നു മുലോകത്തിന്റെ മുഖാവിൽ ആദിത്യനൊത്തു നില്ക്കുന്ന
വോ, ആ വൈശ്വാനരഗ്നീയായ അവിടുത്തെ സുതികളോടും
ശസ്ത്രങ്ങളോടുംകൂടി ഞങ്ങൾ പ്രാപിയ്ക്കുന്നു ആ അവിടുന്ന്
ദ്യാവാപൃഥിവികളെ പുരിപ്പിയ്ക്കുന്നവനായും യജ്ഞാഹനായും
വേിയ്ക്കുന്നു

6 മുർയാഭവോഭവതിനകമഗ്നി
സ്തൃത്യസ്യുര്യോജായതേപ്രാതരുദ്യൻ
മായാമുതുയജ്ഞിയാനാമേതാ
മപോയതുണ്ണിശ്വർതിപ്രജാനൻ

അന്വയം:-

അഗ്നിഃ നകതം — വൈശ്വാനരോഗ്നിരാത്രൌ
ഭുവഃ മുർയാ ഭവതി — ഭൂതജാതസ്യ ഗിരോവൽ
പ്രധാനഭൂതോ ഭവതി

തതഃ പ്രാതഃ ഉൽ-യൻ
സൂര്യഃ ജായതേ — രാത്രേരനന്തരം സൂര്യഃ
പ്രാഭർഭൂതഃ

(അഹ്നി വൈശ്വാനരോഗ്നിരേവ സൂര്യോ ഭവതി)
(കീഞ്ച) യജ്ഞിയാനാം — യജ്ഞസംപാദിനാം ദേവാനാം
മായാം ഉ ഏതാം തു — പ്രജ്ഞാമേവകവയോ മന്യന്തേ
യൽ പ്ര-ജാനൻ — പ്രജ്ഞായമാനസ്സൂര്യഃ
തുണ്ണിഃ അപഃ പരതി — ത്വരമാണോന്തരിക്ഷദ്ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-വൈശ്വാനരോഗ്നി രാത്രിയിൽ ഭൂതജാതത്തിന്റെ ശിരസ്സെന്ന മട്ടിൽ പ്രധാനനായി ഭവിക്കുന്നു. രാത്രിവസാനത്തിൽ സൂര്യനായി ഭവിക്കുന്നു. (വൈശ്വാനരോഗ്നി തന്നെയാണു് സൂര്യനായി ഭവിക്കുന്നതു്.) ഇതിനെ യജ്ഞസമ്പാദികളായ ദേവന്മാരുടെ പ്രജ്ഞാവിശേഷമായി കവികൾ വിചാരിക്കുന്നു. ഇതിനിങ്ങുകൊണ്ടുതന്നെയാണു് സൂര്യൻ ത്വരപുണ്ഡ്രേനായി അന്തരിക്ഷത്തിൽ ചരിക്കുന്നതു്.

7 ദൃശേന്യോയോമഹിനാസമീദ്ധോ
രോചതദിവിയോനിർവ്വിഭാവോ
തസ്മിന്നഗ്നൌസൂക്തവാകേന്ദേവാ
ഹവിർവ്വിശ്വതജ്ജഹവന്മുന്തപഃ

അന്വയം:-

യ: മഹിനാ ദൃശേന്യ:	— മഹത്വേന സർവ്വഭൂനീയ:
സം-ഇദ്ധ: ദിവീ-	
യോനി:	— പ്രദീപ്ത: ദൃശ്യാന:
വിഭാ-വാ അരോചത	— ദീപ്തിമാൻ സൻ ദീപ്യതേ,
തസ്മിൻ അഗ്നൗ	— വൈശ്വാനരേഗ്നൗ
തന്ത്ര-പാ: വിശ്വേ ദേവാ:	— ശരീരാണാം രക്ഷകാസ്സർവ്വേ
	ദേവാ:
സൂക്ത-വാകേന	— സ്തോത്രാണാം വചനേന
ഹവി: ആ അജുഹവ:	— ആദിമുഖ്യേന ജുഹവ:

അർത്ഥം:-ആർ മഹത്വം കൊണ്ടു സർവ്വർക്കും ദശനീയനും പ്രജാലിതനും ദ്യോവിൽ സ്ഥാനമൊത്തവനും പ്രകാശമാനനുമായി വിളങ്ങുന്നവോ, ആ വൈശ്വാനരാഗ്നിയിൽ ശരീരരക്ഷകരായ ഏല്ലാ ദേവന്മാരും സ്തോത്രവചനത്തോടു കൂടി ഹവിസ്സു നേരെ ഹോമിച്ചു.

8 സൂക്തവാകപ്രഥമമാദിഗ്നി

മാദിദ്ധവിർജനയന്തദേവാ:

സഏഷാം യജ്ഞോ അഭവത്തന്ത്രപാ

സ്തന്ത്രേയർവ്വേദതപ്യഥിവീതമാപ:

അന്വയം:-

പ്രഥമം സൂക്ത-വാകം	— പൂർവ്വം വാക്യം മനസാ നിരൂപയന്തി
ആൽ ഇൽ അഗ്നി.	— അനന്തരമേവാഗ്നിമുല്ലാഭയന്തി
ആൽ ഇൽ ദേവാ: ഹവി:	
അജനയന്ത	— ജനയന്തി
സ: ഏഷാം യജ്ഞ:	
അഭവൽ	— യജുവ്യോ ഭവതി
(സ:) തന്ത്ര-പാ:	— ശരീരാണാം രക്ഷിതാ ഭവതി

തം ദൃത്യം വേദ	— ദൃലോകജാനാതി
തം പൃഥ്വി	— തം ഭൂമിശ്ച ജാനാതി
തം ആപഃ	— അന്തരീക്ഷഞ്ചജാനാതി

അർത്ഥം.-ആദ്യം സ്തോത്രവാക്യം മനസ്സുകൊണ്ട് സങ്കല്പിക്കുന്നു. പിന്നീടാണഗ്നിയെ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്നത്. അതിനുശേഷം ദേവന്മാർ ഹവിസ്സു ജനിപ്പിച്ചു. അഗ്നി ദേവന്മാർക്ക് യജിക്കപ്പെടേണ്ടവനായി. അവിടുന്ന് ശരീരങ്ങൾക്കു രക്ഷിതാവായതും അവിടുത്തെ ദ്രോവറിയുമാണ്. ഭൂവറിയുമാണ്; അന്തരീക്ഷമറിയുമാണ്. (ഇവിടെ ദേവന്മാർ എന്നതിന് ദേവപ്രതിനിധികളായ പ്രതിഷേകം എന്നർത്ഥം പറയാം.)

9 യന്മേവാസോജനയന്താഗ്നിം.
 യസ്മിന്നാജുഹവർഭുവനാഗ്നിവിശ്വാ
 സോഅച്ഛിഷാപൃഥ്വിന്യാമുതേമാ
 ഉജ്ജയമാനോഅതപന്മാഹിത്വാ

അന്വയം:-

യം അഗ്നിം ദേവാസഃ

അജനയന്ത

— ഉൽപാദിതവന്തഃ

യസ്മിൻ വിശ്വാ ഭുവനാഗ്നി— സർവ്വാണി ഭൂതജാതാഗ്നി

ആ അജുഹവഃ

— ആഭിമുഖ്യേന ജുഹവഃ

ഉത (സർവ്വമേധേ)

ഋജു-യമാനഃ സഃ

അച്ഛിഷാ

— ഋജുഗമനസ്സതേജസാ

പൃഥ്വിം ദ്യാം

— അന്തരീക്ഷം, ദിവം

ഇമാം

— ഭൂമിം

മഹി-ത്വാ അതപൽ

— മഹത്വേന തപതി

അർത്ഥം.-യാതൊരു വൈശ്വാനരാഗ്നിയെ ദേവന്മാരുണ്ടാക്കിയോ, യാതൊരുവിടുണിൻ ഏല്പാ ചരചരങ്ങളെയും നേരെ സ്വയം ഹോമിച്ചുവോ, സർവ്വമേധമെന്ന യജ്ഞത്തിൽ ഋജുഗാമിയായ അവിടുന്ന് തേജസ്സുകൊണ്ട് അന്തരീക്ഷത്തെയും ദ്രോവിനെയും ഈ ഭൂമിയെയും മഹത്വത്താൽ തപിപ്പിക്കുന്നു.

10 സ്തോമേനഹിദിവീദേവാസോഅഗ്നി

മജീജനഞ്ചരക്തിഭീരോദസിപ്രാ.

തമുഅകൃണവത്രോയാഭുവേകം

സദാഷധീഃപചതിവിശ്വരൂപാഃ

വ 11

അന്വയം:-

ദേവാസഃ ശക്തിഭീഃ
രോദസിപ്രാ. അഗ്നി.

— കമ്മഭീഃ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോഃ പൂരയിതാരം
വൈശ്യാനരാഗ്നി.

ദിവീ സ്തോമേന ഹി
അജീജനൻ
തം ഉ കം ത്രോയാ ഭുവേ
അകൃണവൻ

— ദ്യുലോകേ സ്തുത്യാഹി
— ഉൽപാദിതവന്തഃ

— തമേവത്രോയാ ഭാവായ,
ഗാഹപത്യാഹവനീയ
ഭാക്ഷിണാത്യ വോയ, പൃഥിവ്യാ
മന്തരിക്ഷേ ദിവീത്രിസ്ഥാനേഷു
സ്ഥിതോ വാ കൃതവന്തഃ

സഃ വിശ്വരൂപാഃ
ഓഷധീഃ പചതി

— വക്വന്ദുകരോതി

അർത്ഥം.-ദേവന്മാർ കർമ്മങ്ങൾകൊണ്ട് ദ്യാവാപൃഥിവികളെ പൂരിപ്പിക്കുന്ന വൈശ്യാനരാഗ്നിയെ ദ്യുലോകത്തിലുള്ള സ്തുതികൊണ്ടുണ്ടാക്കി അവിടുത്തെത്തന്നെ ഗാഹപത്യം, ആഹവനീയം, ഭാക്ഷിണാത്യം എന്നു മൂന്നു ഭാവങ്ങളിൽ (അല്ലങ്കിൽ ഭൂവിൽ, ദ്യോവിൽ അന്തരീക്ഷത്തിൽ സ്ഥിതനായി) തീർത്ത അവിടുന്ന് നാനാരൂപങ്ങളായ സസ്യാദികൾക്ക് മൂല്യം പഴുപ്പു മുണ്ടാക്കുന്നു

11 യദേദേനമധ്യരൂപണിയാസോ

ദിവീദേവാസ്സുരൂപാഭിത്യേയം.

യദാചരിഷ്ഠമിഹുനാവഭൂതാ

മാഭിത്പ്രാപശൂൻഭവ്നാനിവിശ്വാ

അന്വയം:-

യദാ ഇൽ	— യദേവ പ്രാതഃ
ആദിതേയം സൂര്യം ഏനം	— അദിതേഃ പുത്രം സൂര്യമഗ്നിഞ്ച
യജ്ഞിയാസഃ ദേവാഃ	— യജ്ഞാഹ്വാനേ
ദിവീ അദധുഃ	— ദൃലോകേ ധൃതവന്തഃ
യദാ (ചോഭൈ) ചരിഷ്വതു	— ചരണശീലൈര സൂര്യാഗ്നി
മിഥുനൈ അഭ്രതാം	— പ്രാഭരഭ്രതാം
ആൽ ഇൽ വിശ്വാ	
ഭുവനാനി	— അനന്തരമേവ സർവ്വാണി
	ഭൂതജാതാനി
പ്ര അപശ്യൻ	— തൈപശ്യന്തി

അർത്ഥം.-പ്രാതഃകാലമാവുമ്പോൾത്തന്നെ അദിതിപുത്രനായ സൂര്യനെയും അഗ്നിയെയും യജ്ഞാഹ്വാരായ ദേവന്മാർ ദൃലോകത്തിൽ ധരിച്ചു. ചരിക്കുന്ന സൂര്യാഗ്നികളിരുവരും യുഗ്മഭൂതരായി. അനന്തരം തന്നെ എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും അവരിരുവരെ കാണുന്നു. (സൂര്യനെ ആകാശത്തിലും അഗ്നിയെ ഹോമാഗാരങ്ങളിലും (അല്ലെങ്കിൽ ഗൃഹാന്തർഗാതങ്ങളിലും) കാണുന്നു.)

12 വിശ്വസ്മാ അഗ്നിം ഭുവനായ ദേവാ

വൈശ്വാനരം കേതുരഹ്വാനമകൃണൻ

ആയസ്സതാനോ ഷസോ വിഭാതി

രപോഽഘ്നോതി തമോ അച്ഛിഷായൻ

അന്വയം:-

ദേവാഃ വിശ്വസ്മൈ	
ഭുവനായ	— സർവ്വസ്മൈ ഭൂതജാതായ
വൈശ്വാനരം അഗ്നിം	— വിശ്വാനരഹിതം തം
അഹ്നം കേതുരഹ്വാനമകൃണൻ	— ദിവസാനാം പ്രജ്ഞാപക മകർവ്വൻ
യഃ ഉഷസഃ വിഭാതിഃ	— വിവിധന്ദിപ്യമാനാഃ
ആ തതാന	— വിസ്താരയന്തി

(സോയം) യൻ തമഃ — ഗച്ഛൻ, അന്ധകാരം
അച്ഛിഷാ അപോ — അവഗമയതി
ഊണ്ണാതി

അർത്ഥം.—ദേവന്മാർ എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങൾക്കുവേണ്ടി വൈശ്വാനരനായ അഗ്നിയെ (സൂര്യരൂപനായി) ദിവസത്തിന്റെ കൊടിയടയാളമാക്കി. ഉഷസ്സുകളെ വിവിധ ശോഷേരവയോടുകൂടി അവിടുന്നു വന്ന്, ഇരുട്ടിനെ സ്വതേജസ്സാലകറുന്നു.

13 പൈശ്വാനരഃ കവയോ യജ്ഞിയാസോ
ഗ്നിനേവാ അജനയന്നജ്യം
നക്ഷത്രം പ്രതാമചിനചരിഷ്ഠ
യക്ഷസ്യ ചേഷ്ടതവിഷം ബൃഹന്തം

അന്വയം:—

കവയഃ, യജ്ഞിയാസഃ

ദേവാഃ

അജ്യം, വൈശ്വാനരം

അഗ്നിഃ അജനയൻ

(സോഗ്നിഃ) പ്രതം,

ചരിഷ്ഠ നക്ഷത്രം

യക്ഷസ്യ അധി-അക്ഷം

തവിഷം ബൃഹന്തം

(അപി) അമിനൽ

— മേധാവിനഃ, യജ്ഞാഹ് ദേവാ

— ജരാഹിതം, വിശ്വാനരഹിതം

— സൂര്യാത്മകം തമുല്ലാഭിതവന്തഃ

— പുരാണം, ചരണശീലങ്

കൃത്തികാദി

— പുഷ്യസ്യ ദേവസ്യ പ്രത്യക്ഷം

— വൃദ്ധം മഹാന്തമപി

ഹിംസിതവാൻ, തേജസാദി

ഭൂതവാൻ

അർത്ഥം.—കവിഞ്ഞു കാണുന്നവരും യജ്ഞാഹ്ന്മാരുമായ ദേവന്മാർ ജരബാധിത്വാത്തവരും സർവ്വമനുഷ്യർക്കും ഹിതകരനായ അഗ്നിയെ സൂര്യരൂപനായുല്ലാഭിപ്പിച്ചു. ആ അഗ്നി പുരാതനവും സഞ്ചാരശീലമുററതുമായ നക്ഷത്രത്തെ പുഷ്യനായ ദേവന്റെ (ആദിത്യന്റെ) മുമ്പിൽ വലിപ്പമുററതും മഹത്തുമായിട്ടും

കീഴടക്കി, നിഷ്പ്രമോക്കി. (സുര്യോദയത്തിൽ വലിയ നക്ഷത്രങ്ങൾകൂടി നിഷ്പ്രഭങ്ങളാക്കപ്പെട്ടു.)

14 വൈശ്വാനരംവിശ്വഹാദീദിവാംസം

മന്ത്രൈരഗ്നിങ്ക്വിമച്ഛാവദാമഃ

യോമഹിന്താപരിബഭ്രവോർവ്വി

ഉതാവസ്താദതദേവഃപരസ്താൽ

അന്വയം:-

ദീദി-വാംസം, കവി.	— ദീപ്തം, ഗ്രാന്തപ്രഭം
വൈശ്വാനരം അഗ്നിം	— വിശ്വനരഹിതം തം
വിശ്വഹാ മന്ത്രൈഃ അച്ഛ	'
വദാമഃ	— സർവ്വദാ അഭിഷ്ടാമഃ
ഉത യഃ മഹിന്താ	— മഹത്വേന
ഉർവ്വി പരി-ബഭ്രവ	— പരിഭവതി,
(അയം) അവസ്താൽ	— അധസ്താൽ തപതി
ഉത ദേവഃ പരസ്താൽ	— ഉപരിഷ്ഠാച്ഛതപതി

അർത്ഥം:-ദീപ്തം കവിഞ്ഞ അറിയാത്തവനായ വൈശ്വാനരനാഗ്നിയെ എപ്പോഴും മന്ത്രങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കുന്നു. ആർ സ്വമഹത്വത്താൽ ഭൂമിയെ കീഴടക്കുന്നുവോ, അവിടുന്ന് ചുവട്ടിൽ ചൂടിയറയുന്നു. അതുപോലെ ആ ദേവൻ മുകളിലും ചൂടിയറയുന്നു.

15 ദേവ്യുതിശ്ശക്തവംപിതൃണാം

മഹദ്ദേവാനാമുതമർത്യാനാം

താഭ്യോമിദംവിശ്വമേജൽസമേതി

യദന്തരാപിതരംമാതരഞ്ച

വ. 12

അന്വയം:-

പിതൃണാം ദേവാനാം

ഉത മർത്യാനാം

— മനുഷ്യാണാഞ്ച

ദേവസ്യതീ അഹം
അശ്രുണവം

— ദേവമാന്റെ, ദേവയാനപി
തൃയാണാവ്യേ അശ്രുണവം

യൽ (വിശ്വം) പിതരം
മാതരം ച

— പാലകത്വേന പിതൃഭൂതാംഭ്യം,
ധാരകത്വേന മാതൃഭൂതാം
പൃഥിവീം ച

അന്തരാ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യോർമ്മദ്ധ്യേ
വേതി, തൽ

ഇദം വിശ്വം
ഏജൽ താഭ്യോം സം
ഏതി

— അഗ്നിനാ സംസ്കൃതം സൽ
— ഗച്ഛത്താഭ്യോം മാഗ്നാഭ്യോങ്
ഗച്ഛതി

അർത്ഥം.—പിതൃക്കൾക്കും ദേവന്മാർക്കും മനുഷ്യർക്കും രണ്ടു വഴി കളാണുള്ളതെന്ന് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്.—ദേവയാനവും പിതൃയാണവും. പാലിക്കുന്നതുകൊണ്ട് പിതാവായ ദ്യാവിനും ധരിയ്ക്കുന്നതുകൊണ്ട് മാതാവായ ഭൂമിയ്ക്കുമിടയിൽ എന്തെല്ലാം ഭവിയ്ക്കുന്നുവോ, അതഗ്നിയാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട് ആ രണ്ടു മാഗ്നങ്ങളിലൂടെ പോകുന്നു. (ഉത്തരായണത്തിനും ദക്ഷിണായനത്തിനുമിടയിൽ വിടെ സൂചന. ഉത്തരായണത്തിൽ മരിച്ചാൽ ബ്രഹ്മപ്രാപ്തിയെന്നും ദക്ഷിണായനത്തിലായാൽ പുനർജന്മമെന്നും ഭഗവൽഗീത പറയുന്നു.)

16 ദേസമീചിബിട്ടതശ്ചരന്തം

ശീഷ്തോജാതംമൻസാവിദ്യഷ്ടം

സപ്രത്യങ്വിശ്വാഭവനാനിതസ്ഥാ

വപ്രയച്ഛന്തരണിദ്രാജമാനഃ

അന്വയം:—

സം.—ഇചി ദേവ

— സങ്ഗതേ ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ

ചരന്തം, ശീഷ്തഃ ജാതം

— ഗച്ഛന്തം, ശീരസ ഉല്പന്നം

മനസാ വി-ദ്യഷ്ടം ബിട്ടതഃ

— സ്തുത്യാശോധിതമഗ്നിസ്ഥാരയതഃ

സഃ അപ്ര-യുച്യൻ തരണിഃ— അപ്രമാദ്യൻ, ക്ഷിപ്രകാരി
 ഭ്രാജമാനഃ — ദീപ്യമാനോഗ്നിഃ
 വിശ്വാ ഭുവനാനി
 പ്രത്യങ് തന്മൈശ — അഭിമുഖസ്തിഷ്ഠിതി

അർത്ഥം.-കൂടിച്ചേർന്ന ദ്യാവാപൃഥ്വിവികൾ ചരിയ്ക്കുന്നവനും ശിരസ്സിൽ നിന്നുളവായവനും സൂതിയാൽ ശുദ്ധീകരിയ്ക്കപ്പെട്ടവനുമായ അഗ്നിയെ ധരിയ്ക്കുന്നു. തെറ്റുപറ്റാത്തവനും വേഗവാനും ദീപ്യമാനനുമായ ആ അഗ്നി എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെക്കും നേരെ നിലക്കൊള്ളുന്നു.

17 യത്രാവദേതേഅവരഃപരശ്ച

യജ്ഞന്യോഃകതരോനൈവിവേദ

ആശേകരിരീസധമാദസഖായോ

നക്ഷന്തയജ്ഞങ്കളഭഃവിവോചൽ

അന്വയം:-

യത്ര അവരഃ	— യസ്തിൻകാലേ പാർത്ഥിവോഗ്നിഃ
പരഃ ച വദേതേ	— മദ്ധ്യമോ വായുശ്ച വിവാദങ്ക്രൂർഹാതേ
‘യജ്ഞ-ന്യോഃ നൈ	— യജ്ഞസ്യ നേത്രോരാവയോ മർദ്ധ്യേ
കതരഃ വി വേദ?	— ഭൂയിഷ്ഠഃ യജ്ഞം വേത്തി?’
(തത്ര) സഖായഃ ഇൽ	
സധ-മാദഃ	— ദൃതപിജ ഏവ യജ്ഞം
ആ ശേകഃ	— കളുന്തേ ശക്തവന്തി
(യഥാ) യജ്ഞം നക്ഷന്തഃ	— അന്തതിഷ്ഠന്തി
കഃ ഇദം വി വോചൽ?	— കോനുഷ്ഠാതാസ്യ വിവാദസ്യ നിഷ്ഠിതരൂപം വാക്യം ബ്രവീതി?

അർത്ഥം.-എപ്പോൾ ഭൂമിയിലെ അഗ്നിയും മദ്ധ്യമനായ വായുവും തമ്മിൽ ‘യജ്ഞനേതാക്കളായ നമ്മളിൽ ആരാണ് യാഗത്തെ കൂട്ടതലവിയെന്നത്?’ എന്നു വിവാദം വന്നു. അപ്പോഴാണ്

ഋത്വികക്കൾ തന്നെ യാഗം ചെയ്യാൻ ശക്തരായി യാഗമനുഷ്ഠിക്കുന്നത് (അഗ്നിവായുക്കളുടെ വിവാദത്തിൽ നിന്ന് ഋത്വികക്കൾ യാഗാനുഷ്ഠാനം പഠിച്ചു) ഏതനുഷ്ഠാതാവ് ഈ വിവാദത്തിന് തീരുമാനമായ വാക്കു പറയുന്നു? (ആക്കം സാദ്ധ്യമല്ല)

18 കത്യഗ്നയഃകതിസുര്യാസഃ

കത്യഷാസഃകത്യസ്വിദാപഃ

നോപസ്വിജംവഃപിതരോവദാമി

പുച്ഛാമിവഃകവയോവിഭ്വമനേകം

അനന്യം -

(ഏവം വിവാദമാനാവഗ്നിവായുപിതൃൻ പ്രശ്നമിയതഃ ഭൂയ മോവായഃ പുച്ഛതി)

ഹേ പിതരഃ, കതി

അഗ്നയഃ?

— കതിസങ്ഖ്യാകാംസേ?

കതി സുര്യാസഃ?

— സുര്യാഃ കതിസങ്ഖ്യാകാം?

കതി ഉഷസഃ?

— ഉഷസഃ കതിസങ്ഖ്യാകാം?

കതി ആപഃ ഉ സ്വിത്?

— കതിസങ്ഖ്യാകാ ഏവ വിചാരണീയഃ?

വഃ ഉപ-സ്വിജം

— യഷ്ടാകം സ്പദ്ധായജ്യം വചനം

(പൂർവ്വാക്തം പ്രശ്നവചനം)

ന വദാമി

— ന ബ്രൂവിമി

ഹേ കവയഃ, വിഭ്വമനേ

— മേധാവിനഃ, വിജ്ഞാനായ

വഃ കം പുച്ഛാമി?

— സഖം പുച്ഛാമി?

അർത്ഥം-(വാദികളായ അഗ്നിവായുക്കൾ പിതൃക്കൾക്ക് ഈ പ്രശ്നമുന്നയിച്ച വായു ചോദിക്കുന്നു) അല്ലയോ പിതൃക്കളേ, അഗ്നികളെത്രയാണ്? എത്ര സുര്യാന്മാരാണ്? എത്ര ഉഷസ്സുകളാണുള്ളത്? എത്രതന്നെ ജലങ്ങൾ കണക്കാക്കേണ്ടവയാണ്? നിങ്ങളോട് സ്പദ്ധായോടുകൂടി ചോദിക്കുകയല്ല, അറിയാൻ വേണ്ടി, അല്ലയോ മേധാവികളേ, നിങ്ങളോട് സഖമായി ചോദിക്കുകയാണ്.

(ഈ ചോദ്യങ്ങൾക്കെങ്കിലും ബാലവിലുത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു:)

ഏക ഏവാഗ്നിർബൃഹ്യാസമീദ്ധ-
ഏകസ്സുര്യോവിശ്വതപ്രഭൃതഃ
ഏകൈവോഷാസ്സർവ്വമീദംവിഭാ-
ത്യേകം വാഇദം ഹ ബഭ്രുവസർവ്വം

19 യാവന്മാത്രമുഷസോനപ്രതീകം

സുപർണ്യോഽവസതേമാതരിശഃ

താവദ്യയാത്യപ്യയജ്ഞമായൻ

ബ്രാഹ്മണോഹോതൂരവരോനിഷീദൻ

വ. 13

അന്വയം:-

(അഗ്നിവാക്യം) ഹേ

മാതരിശഃ — മാതരി, അന്തരിക്ഷേശ്വരൻ,
മാധ്യമികവായോ,

യാവൽ-മാത്രം സു-

പർണ്യഃ — യാവദേവ സുപതനാരാത്രയഃ

ഉഷസഃ പ്രതീകം ന

വസതേ — മുഖമിവാച്ഛായേന്തി

താവൽ ബ്രാഹ്മണഃ — ഹോതാ

അവരഃ ഹോതഃ — അഗ്നേസ്സമീപം

നി-സീദൻ — ഉപവിശൻ

യജ്ഞം ആ-യൻ ഉപ

ധയാതി — ഉപഗച്ഛൻ ഹോതുകർമ്മ

സ്വബദ്ധൗ ധാരയതി

അർത്ഥം:- (അഗ്നിവാക്യം) അല്ലയോ മദ്ധ്യമവായോ, ഏതു വരെ ഗമനശീലകളായ രാത്രികൾ ഉഷസ്സിന്റെ മുഖത്തെ മറയ്ക്കുന്നുവോ, അതുവരെ ബ്രാഹ്മണനായ ഹോതാവ് ദൈവ്യ ഹോതാവായ അഗ്നിക്ക് കീഴ്പ്പെട്ടവനായി, അഗ്നി സമീപത്തിൽനിന്ന് യജ്ഞം പൂകി, ഹോതുകർമ്മം സ്വബദ്ധിയിൽ ധരിയ്ക്കുന്നു. (ദൈവ്യനായ ഹോതാവിന്റെ അഭാവത്തിൽ മനുഷ്യ ഹോതാവ് അഗ്നി തുല്യനായി വേരിക്കുന്നു.)

വശം-14-15-16-വൈശ്വാമിത്രോരേണഃ ഋഷിഃ. ഇത്രോ
ദേവതാ.

- 1 ഇത്രംസ്തവാന്തമംയസ്യമഹാ
വിബബായേരോചനാവിജ്ജോരന്താൻ
ആയഃപപ്രൗചഷണീധൃദരോഭിഃ
പ്രസിന്ധ്യോരിരിചാനോമഹിത്വാ

അന്വയം.-

(ഹേ സ്തോതാ, ത്വം)

യസ്യ മഹാ

— മഹത്വം (വിഭക്തിവ്യത്യയം)

രോചനാ വി-ബബായേ

— പരേഷാം തേജാംസിച
വിബായതേ, അഭിവേതി

ജ്ജഃ അന്താൻ ഹി

— പൃഥിവ്യാശ്ചപര്യന്താനഭി
വേതി

യഃ ചഷണീ-ധൃൽ

— മനുഷ്യാണാം ധത്താ

സിന്ധ്യ-ഭ്യഃ മഹി-ത്വാ

— സമുദ്രേഭ്യോപി മഹത്വേന

പ്ര രിരിചാനഃ

— പ്രവൽമാനശ്ചസൻ

വരഃ-ഭിഃ

— തമസാം വാരകൈസ്തേജോഭിഃ

ആ പപ്രൗ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവാപുരതേ

ന്ത-തമം (ത്വം) ഇത്രം

സ്തവ

— സ്തുഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാവേ, ആരുടെ മഹത്വം മറ്റുള്ളവരുടെ തേജസ്സുകളെ ബാധിക്കുന്നുവോ, കീഴടക്കുന്നുവോ, ഭൂമി യുടെ അറാങ്ങളെ ചെന്നു ജയിക്കുന്നുവോ, ആർ മനുഷ്യരെ ധാമനേവനം സമുദ്രങ്ങളേക്കാൾ പോലും സ്വമഹത്വത്താൽ വലിക്കുന്നവനുമായി ഇത്തുകരുന്ന പ്രകാശങ്ങളാൽ ദ്യാവാപൃഥിവീകളെ നിറയുന്നുവോ, ഏതൊരു നേതാവായ ആ ഇന്ദ്രനെ സ്തുതിക്കുക

2 സസ്യരൂപവ്യവസ്ഥാസംഗ്രഹം

ഗോവൃത്താഭിമുഖപത്രം

അതിഷ്ഠനപ്രസ്താവന

കൃഷ്ണാതമാംസിത്വിഷ്ണുജാലാന

അനന്തം:-

സസ്യം സംഗ്രഹം	— സുവീര്യം, പ്രസിദ്ധസ്തം
രത്നം-ഇവ ചക്രം	— യഥാസാരമീരമസംബന്ധിനി ചക്രാണാവർത്തയതി, തദാൽ
അതിഷ്ഠനം	— ശീലേന്ദ്രഗച്ഛന്തം
അപസ്യം ന സത്വം	— കർമ്മണമശ്വമിവ
ഉരു വരാംസി	— ബഹുനി തേജാംസി
പരി ആ വൃത്താൽ	— പര്യവർത്തയതി
കൃഷ്ണാ തമാംസി	— കൃഷ്ണാന്യന്ധകാരാണി
ത്വിഷ്ണു ജാലാന	— ദീപ്താഹ്വനി

അതം-ശോഭനവീര്യമുറ ആ ഇന്ദ്രൻ, തേരാളി തേർ ചക്രങ്ങളെ ഉരുത്തുന്നപോലെയും, ശീലേന്ദ്രഗാമിയും യുദ്ധകർമ്മത്തിലേപ്പെട്ടതുമായ കുതിരയെ തെളിയിക്കുന്നപോലെയും പ്രകാശങ്ങൾ പരത്തിക്കൊണ്ടു കറുത്ത ഇരുട്ടുകളെ ഹനിക്കുന്നു.

3 സമാനമസ്താഅൻപാവ്യഭ്യം

ക്ഷയാദിവോഅസമംബ്രഹ്മനവ്യം

വിര്യപ്രഭോവജനിമാന്യര്യ

ഇന്ദ്രശ്ചികായനസഖായമീന്ദ്രേ

അനന്തം:-

(ഹേ സ്തോതാ, തപം)	
സമാനം, അനപ-വൃൽ	— മയാസഹ അപഗതിരഹിതം
ക്ഷയാ ദിവഃ അസമം	— പൃഥിവ്യാദിവശ്ചാത്യന്തമതി രീതിം, മഹൻ

നവ്യം ബ്രഹ്മ അസ്മൈ
അർച്ച

— നവതരം സ്തോത്രമിത്രാ
യോച്ഛാരയ

യഃ ഇത്രഃ ജനിമാനി
പൃഷ്ഠാ-ഇവ

— യജ്ഞേഷ് ജാതാനി
— പൃഷ്ഠസംജ്ഞകാനി സ്തോത്രാ
ണിവ

അര്യഃ വി ചികായ
സഖായം ന ഇഷ്ടേ

— ശത്രുൻ വിചിനോതി
— നേച്ഛതി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സ്തോത്രാവേ, അങ്ങനോടുകൂടി പിഴച്ചു പോകാതെ, ഭൂവിനേക്കാളും ദ്യോവിനേക്കാളും മഹത്തായ പതിയ സ്തോത്രം ഇത്രനെ ഉദ്ദേശിച്ചുചരിക്കുക ആ ഇത്രൻ യജ്ഞങ്ങളിലുള്ളവായ പൃഷ്ഠങ്ങളെന്ന സ്തോത്രങ്ങളെന്നപോലെ ശത്രുക്കളെ തിരിച്ചറിയുന്നു, നേരിടുന്നു. ചങ്ങാതിയെ നേരിടാനിച്ഛിക്കുന്നില്ല.

4 ഇത്രായഗിരോഅനിശിതസഗ്ഗാ

അപഃപ്രേര്യം സഗരസ്യ ബധ്നാൽ

യോഅക്ഷേണവചക്രിയാശചീഭി

വിഷ്വക്സന്തം പ്രഥിവിമുതദ്യാം

അന്വയം:-

ഇത്രായ

അനിശിത-സഗ്ഗാഃ

ഗിരഃ സഗരസ്യ

ബധ്നാൽ

— ഉപര്യപരിവത്തമാനാഃ

— സ്തതഃ അന്തരീക്ഷസ്യ
പ്രദേശാൽ

അപഃ പ്ര ഇരയം

യഃ (ഇത്ര) ശചീഭിഃ

പൃഥിവി. ഉത ദ്യാം

ചക്രിയാ അക്ഷേണ-ഇവ

വിഷ്വക്സന്തം

— പ്രേരയാനി

— കമ്മഭിഃ

— ഭൂമി. ദിവ. ച

— രഥചക്രാണി രഥാക്ഷേണ,
തലാൽ

— സർവ്വതോസ്തംനാൽ

അർത്ഥം.-ഇത്രനായി മേൽക്കുമേലെ സ്തുതികൾ അന്തരിക്ഷ പ്രദേശത്തിൽ നിന്നു് ജലങ്ങളെ കൊണ്ടുവരുന്നു. ആ ഇന്ദ്രൻ കർമ്മങ്ങളാൽ, തേർപുകുങ്ങളെ അച്ചുതണ്ടു കൊണ്ടെന്നപോലെ, ഭൂവിനെയും ദ്യോവിനെയും സ്തംഭിപ്പിച്ചുനിർത്തിയിരിക്കുന്നു.

5 ആപാതമന്യസുതൃപലപ്രഭോ
ധുനിശ്ശിമീവാന്തരമ്ജജീഷീ
സോമോവിശ്വാന്യതസാവനാനി
സർവ്വാഗിത്രപ്രതിമാനാനിഭേദഃ

വ. 14

അന്വയം:-

ആപാത-മന്യഃ	— ആപാദിതമന്യഃ
തൃപല-പ്രഭോ	— ഗ്രാവഭിഃ ക്ഷിപ്രഹാരി
ധുനിഃ, ശിമീ-വാൻ	— ശത്രുണാങ്ക്വയിതാ, കർമ്മവാൻ
ശത-മാൻ, ഋജീഷീ	— ആയുധവാൻ, ഋജീഷവാൻ
സോമഃ വിശ്വാനി	
അതസാ വനാനി	— സർവ്വാന്യതസമയാന്യ രണ്യാനി വദ്ധയതി
പ്രതി-മാനാനി	— പ്രതിമാനഭൂതാനി, സമാനാനി ഭൂവ്യാണി
ഇന്ദ്രം അർവ്വഭീ ന ഭേദഃ	— തുലയാനീയമാനാനുമാജീ മുഖതയാനാകർഷയന്തി, ലാഘുനി ചേന്തി (ത്രയഃ പാദാസ്സൗമ്യോ തുരീയഐന്ദ്രഃ)

അർത്ഥം.-കോപം പൂണ്ടവനും അന്നെ ചത്തുന്ന കല്ലുകൾ കൊണ്ടിപ്പിറുന്നവനും ശത്രുക്കളെ വിറപ്പിറുന്നവനും കർമ്മവാൻ ആയുധവാൻ. അന്നിലെ നീരോടു കൂടിയവനുമായ സോമൻ തമാലക്കാടിനെ വളർത്തുന്നു. സമാനങ്ങളായ, ഒപ്പം തുങ്ങുന്നവയെന്നു തോന്നുന്ന സാധനങ്ങൾ ഇത്രനെയിനെ തുലാസ്സിലിട്ടു് തുലനേവോൾ വളരെ കനക്കുറവായി കാണപ്പെടുന്നു. ഇന്ദ്രൻ ഏ

പ്രാണിലയകം കനം തുണ്ടന (ഇതിൽ മൂന്നു പാദങ്ങൾ സോ
മസംബന്ധികളും നാലാമത്തേതു മാത്രം ഇന്ദ്രസംബന്ധി
മാണ്)

6 നയസ്യദ്യാവാപൃഥ്വിനധന
നാന്തരീക്ഷന്നാദ്ര്യസ്സോമോഅക്ഷാഃ
യസ്യേന്ത്യർധിനീയമാന
ശ്യാണാതിവീര്യജതിസ്ഥിരാണി

അനവയം -

ദ്യാവാപൃഥ്വി യസ്യ ന — ദ്യാവാപൃഥ്വിവെഗ്ന ഇന്ദ്രസ്യ
പ്രതിമാനദ്രുതേ വേതഃ
ധന ന — ഉദകമപിപ്രതിമാനദ്രുതേ
വേതി
അന്തരീക്ഷം ന — അപി പ്രതിമാനദ്രുതേ വേതി
അദ്രയഃ ന — പർവ്വതാശ്ച പ്രതിമാനദ്രുതേ
വേതി
(തസ്യേന്ത്യ) ന സോമഃ
അക്ഷാഃ — ക്ഷരതി
യൽ അസ്യ മന്യഃ
അധി-നീയമാനഃ — യദേന്ത്യ ക്രോധശ്ശൃത്യുണാ
മുപരിപ്രാപ്യമാണോവേതി,
തദാനീം സഃ
വീര്യ ശ്യാണാതി — ദൃഢം യന്തദ്ധിനസ്തി
സ്ഥിരാണി യജതി — ഭിനത്തി

അർത്ഥം:- (ഇലാസ്സിൽ തൂക്കിയാൽ) ദ്യാവാപൃഥ്വിക
ഇന്ദ്രനോടൊപ്പം വരുന്നില്ല ജലവും ഒപ്പം വരുന്നില്ല അന്തര
ക്ഷുദ്രമില്ല പർവ്വതങ്ങളുമില്ല ആ ഇന്ദ്രന് സോമമൊഴുകിവ
ന്ന ഇന്ദ്രന്റെ ക്രോധം ശത്രുക്കളുടെ മേൽ പതിക്കുമ്പോൾ അ
ഉറപ്പുറവയെയുടയ്ക്കുന്ന ഉറച്ചുനിൽക്കുന്നവരെയും പിളക്കുന്ന

7 ജാലാ¹നവൃ²ത്രം സ്വ³ധി⁴തിർ⁵വ്വ⁶നേ⁷വ
 തരോ⁸ജപുരോ⁹അർ¹⁰ന്നസി¹¹ന്ധു¹²ൻ
 ബി¹³ഭേ¹⁴ഗീ¹⁵രി¹⁶നവ¹⁷മി¹⁸നകം¹⁹ജ
 മാ²⁰ഗാ²¹ഇ²²ന്ദ്രോ²³അ²⁴കൃ²⁵ണ²⁶തസ്വ²⁷യു²⁸ഷിഃ

അന്വയം:—

(ഇന്ദ്ര) വൃത്രം ജാലാന	— ഹതവാൻ
സ്വധിതിഃ വനാ-ഇവ	— പരശുർവ്വനാനിവ
പുരഃ തരോജ	— ശത്രുപുരാണി രജതി, ഭിനത്തി
(ശത്രുനഗരീർഭിത്വാ)	
സിന്ധുൻ ന അരഭൽ	— (ന സമ്പ്രത്യത്ഥം) വൃഷ്ട്യഭേകനാ ലിഖൽ
(കിഞ്ച) നവം ന കംഭം	— നവമിവ കലശം
ഗീരിം ബിഭേ ഇൽ	— മോലം ഭിനത്യേവ
(കിഞ്ച) ഇന്ദ്രഃ	
സ്വയുഷിഃ	— സ്വയം യജമാനൈർമ്മരതഭിഃ
ഗാഃ ആ അകൃണത	— ഉദകാന്യസുഭേദിമുഖൈർകരോതി

അർത്ഥം.—ഇന്ദ്രൻ വൃത്രനെ കൊന്നു മരങ്ങളെ മഴവെന്നപോലെ ശത്രുപുരങ്ങളെ പിളർത്തു അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട്, മഴവെള്ളങ്ങൾക്ക് ഒഴുകാൻ ചാലുകൾ (പുഴകൾ) കീറി. പുതുക്കത്തെയെന്നപോലെ മോലത്തെ ഉടച്ചു എന്നിട്ട് കൂട്ടുകാരായ മരത്തുക്കളോടുകൂടി നമുക്കുനേരെ വെള്ളങ്ങൾ വിടുന്നു.

8 തപം¹ഹത്യ²ദ്യ³ണയാ⁴ഇ⁵ന്ദ്രാ⁶ധി⁷രോ
 സി⁸ന്നപ⁹ർവ്വ¹⁰ജി¹¹നാ¹²ശ്ര¹³ണാ¹⁴സി
 പ്ര¹⁵യേ¹⁶മി¹⁷ത്ര¹⁸സ്യ¹⁹വ²⁰രണ²¹സ്യ²²ധാ²³മ
 യ²⁴ജ²⁵ന²⁶ജ²⁷നാ²⁸മി²⁹ന³⁰ന്തി³¹മി³²ത്രം

അന്വയം.-

- ഹേ ഇന്ദ്ര, ധീരഃ ത്വം ഹ - പ്രാജ്ഞസ്ത്വങ്ഖല
 ത്വൽ ജ്ഞ-യാഃ - സ്തോതൃവിഷയാണാമുണാനാം
 പ്രാപയിതാസി
- (കിഞ്ചത്വം) അസിഃ ന
 പർവ്വ - ആയുധം, പശുനാം വൃഷാണാം
 പർവ്വാണീവ
- വൃജിനാ ശൃണാസി - വൃജിനാനി, സ്തോതൃണാമുപദ്ര
 വാണി ഹംസി
- (കിഞ്ച) മിത്രസ്യ
 വരണസ്യ ധാമ - മിത്രാവരണയോദ്ധാരികങ്ക്മ
 യജം ന - യക്തമിവ
- മിത്രം യേ ജനാഃ പ്ര
 മിനന്തി - യേന്യശംസാഃ പ്രകഷേണ
 ഹിംസന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പ്രാജ്ഞനായ അവിടുന്ന് സ്തോ
 താക്കൾക്ക് (അഭീഷ്ടമതളി) അവിടുത്തോട് കടപ്പാടുണ്ടാക്കുന്ന
 പിന്നെ, വരം പശുവിന്റെയോ മരത്തിന്റെയോ സന്ധിക
 ള്ളെയെന്നപോലെ, സ്തോതാക്കൾക്കു വന്നുചേരുന്ന ഉപദ്രവങ്ങളെ
 ഹിംസിക്കുന്നു, തടുക്കുന്നു മിത്രാവരണന്മാരുടെ കർമ്മമൊത്തു
 ചേർന്നപോലെ ഇപ്പുനെ ഉപദ്രവിക്കുന്ന ശൂരജനങ്ങളെ വേണ്ട
 പോലെ ഹിംസിക്കുന്നു.

9 പ്രയേമിത്രംപ്രാമ്യമേനനുരോവാഃ

പ്രസങ്ഗിരഃപ്രവർണ്ണമിനന്തി

ന്യൂമിത്രേഷുവധമിന്ദ്രതുതും

വൃഷന്വൃഷാണമരുഷംശിശീഹി

അന്വയം.-

- ഹേ വൃഷൻ, ഇന്ദ്ര, - കാമാനാം വഷകേന്ദ്രം,
 യേ ദഃ-ഏവാഃ - ദുഷ്ടഗമനാ ജനാഃ
 മിത്രം പ്ര മിനന്തി - പ്രഹിംസന്തി

അര്യമണം പ്ര (മിനന്തി) — ധിക്കരോതി
 സം-ഗിരഃ പ്ര — സമീപീനസ്തുതിമതോമന്തതഃ
 പ്ര മിനന്തി
 വരണം പ്ര — (മിശനന്തി).
 (തേഷു) അമിത്രേഷു ഇമം
 വൃഷാണം, അര്യഃ — ശത്രുഷു ഗമനശീലം കാമവഷ്ക
 മാരോപമാനം.
 വധം നി ശിശീഹി — വജ്രം തീക്ഷ്ണീകര

അർത്ഥം:-അല്ലയോ കാമവഷ്കിതാവായ ഇന്ദ്ര, ദുഷ്ടതിശീല
 രായ ജനങ്ങളേവർ മിത്രനെ ധിക്കരിക്കുന്നുവോ, അര്യമാവിനെ
 അനാദരിക്കുന്നുവോ, ഉചിതസ്തോത്രങ്ങളൊത്ത മന്ത്രങ്ങളെ
 വകവെത്താതിരിക്കുന്നുവോ, വരണനെ നിരാകരിയ്ക്കുന്നുവോ,
 ആ ശത്രുക്കളിൽ ഗമനശീലവും അഭീഷ്ടവഷ്കവും പ്രകാശമാന
 വുമായ വക്ത്രായുധം മുച്ഛിതമായി. (മുച്ഛിതയെന്നാലും.)

10 ഇന്ദ്രോദിവഇന്ദ്രഃഘോഷേപൃഥിവ്യാ

ഇന്ദ്രോഅപാമിന്ദ്രഇൻപർവ്വതാനാം

ഇന്ദ്രോവൃധാമിന്ദ്രഇന്ദ്രേധിരാണാം

മിന്ദ്രഃക്ഷേമേയോഗേഹവ്യഇന്ദ്രഃ

വ. 15

അന്വയം:-

ദിവഃ ഇന്ദ്രഃ ഘോഷേ	— ഇഘോഷേ, ഇഘോഷരോഽവതി
പൃഥിവ്യാഃ ഇന്ദ്രഃ	— ഇഘോഷേ,
അപാഃ ഇന്ദ്രഃ	— ഇഘോഷേ
പർവ്വതാനാം ഇന്ദ്രഃ ഇൻ	— ഗിരീണാമേവേശേ
വൃധാഃ ഇന്ദ്രഃ	— പ്രവൃദ്ധാനാമീശേ
മേധിരാണാം ഇന്ദ്രഃ ഇൻ	— പ്രാജ്ഞാനാമേവേശേ
(കിഞ്ച) ഇന്ദ്രഃ ക്ഷേമേ	
ഹവ്യഃ	— ലബ്ധസ്യ പരിപാലനേ
	ഹ്വാതവ്യഃ
ഇന്ദ്രഃ യോഗേ	— ആലബ്ധസ്യലാഭേപി ഹവ്യഃ

അർത്ഥം:-ഔംവിന്ദം ഇന്ദ്രനീശ്വരനാകുന്നു. ഭൂമിജ്ജിഗ്രസീ
 ശ്വരനാകുന്നു. മലഭരതക്ഷിഗ്രസീശ്വരനാകുന്നു. പർവ്വതങ്ങൾ
 ക്ഷിഗ്രസീ അന്ന ഇശ്വരനാകുന്നു. പ്രപഞ്ചമാർഗ്ഗം ഇന്ദ്രനീശ്വ
 രനാകുന്നു പ്രാജ്ഞാമാർഗ്ഗം ഇന്ദ്രൻതന്നെ ത്വരശ്വരനാകുന്നു ഉഷ്ണ
 രക്ഷിയുന്നതിൽ ഇന്ദ്രൻ വിളിച്ചുപിടിക്കേണ്ടവനാകുന്നു. ഇല്ലാത്ത
 ഇ നേടുന്നതിലുമിന്ദ്രൻ വിളിച്ചുപിടിക്കേണ്ടവനാകുന്നു.

11 പ്രാകൃത്യേനതുപ്രപഞ്ചാർത്ഥഃ
 പ്രാണരീക്ഷാർഗ്ഗസമുദ്രസ്യധാരേ
 പ്രവാതസ്യപ്രഥമസ്യപ്രഥ്വമാന്തന്താൽ
 പ്രസിന്ധഃഔംവിന്ദംവിന്ദംപ്രപഞ്ചിനിത്യം

അന്വയം:-

ഇതു അർത്ഥം:-ഔം

പ്ര വൃദ്ധഃ

— രാത്രിഃ പ്രവൃദ്ധഃ

അഹ-ഔം പ്ര

— വൃദ്ധഃ, അധികഃ

അന്തരീക്ഷാർഗ്ഗ പ്ര

— പ്രവൃദ്ധഃ

സമുദ്രസ്യ ധാരേ പ്ര

— ധാരകാൽ സ്ഥാനാദപി പ്രവൃദ്ധഃ

വാതസ്യ പ്രഥമസ്യ പ്ര

— വായോഃ പ്രഥമോദപി പ്രവൃദ്ധഃ

ജ്ഘ്രഃ അന്താൽ പ്ര

— പ്രഥമവ്യോഃ പര്യന്താദപി

പ്രവൃദ്ധഃ

സിന്ധ-ഔം പ്ര വിന്ദം — നദീഃഔംവിന്ദംവിന്ദം

ക്ഷിതി-ഔം പ്ര

— മനുഷ്യഃഔം പ്ര വിന്ദം

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രൻ രാത്രികളേക്കാൾ പ്രവൃദ്ധനാകുന്നു പകൽ
 കളേക്കാൾ പ്രവൃദ്ധനാകുന്നു അന്തരീക്ഷത്തേക്കാൾ വലിയവ
 നാകുന്നു സമുദ്രത്തെ ധരിക്കുന്ന സ്ഥാനത്തേക്കാൾ വലിയവ
 നാകുന്നു വായുവിന്റെ വ്യാപ്തിയേക്കാൾ വളർന്നവനാകുന്നു
 ഭൂമിയുടെ അറ്റങ്ങളേക്കാൾ അധികനാകുന്നു. നദികളേക്കാൾ
 വൃദ്ധിയിൽ കടന്നുനില്ക്കുന്നു മനുഷ്യരേക്കാൾ കടന്നുനില്ക്കുന്നു

12 പ്രശോശുപത്യാഉഷസോനക്തേ
 രസിനാഭേവർത്താമിരൂഹേതിഃ
 അശ്വമേവവിധ്യദിവജ്ഞസൃജാന
 സ്വപിഷേനഹേഷസാദ്രോഽമിത്രാൻ

അന്വയം:-

ഹേ ഇദ്ര, നേ അസിനാ	
ഹേതിഃ	— ഭേദനരഹിതമായുധം
ശോശുശത്യാഃ ഉഷസഃ ന	
കേതുഃ	— യഥാജലന്ത്യാ ഉഷസഃ പതാകാ സ്ഥാനീയോ രശ്മിസ്തദാച്ഛത്രഃ
പ്രവർത്താം	— പ്രയുക്തം വേതു
(കിഞ്ച) തപിഷേന	— അതിശയേന ശത്രുണാണാം പയിത്രാ
ഹേഷസാ	— ശബ്ദകാരിണ്യം ഹേത്യം
ദ്രോഽമിത്രാൻ	— ദൃഗ്ധാനി മിത്രാണീയേഷാം തേദ്രോഽമിത്രാഃ, താൻ
ദിവഃ ആ സൃജാനഃ	— സൃജ്യമാനഃ
അശ്വാ-ഇവ വിധ്യ	— അശനിർവൃക്ഷാനിവ താഡയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇദ്ര, മുറിച്ചിലേല്ലാത്ത അവിടുത്തെ ആയുധം ജ്വലിക്കുന്ന ഉഷസ്സിന്റെ കൊടിയായ രശ്മിപോലെ, ശത്രുക്കളിൽ പ്രവർത്തിക്കട്ടെ. പിന്നെ, ശത്രുക്കളെ ഏറ്റവും തപിപ്പിക്കുന്ന, ശബ്ദമുണ്ടാകുന്ന ആയുധത്താൽ, ദ്രോവിൽ നിന്നുതിരുന്ന ഇടിമിന്നൽ തരങ്ങളെയെന്നപോലെ, മിത്രദ്രോഹികളെ ആഞ്ഞുവെട്ടിയാലും.

13 അനപഹമാസാഅനപിദ്ധനാ
 ന്യന്തോഷധിരന്വപർവ്വതാസഃ
 അനപിത്രംരോദസിവാവശാനേ
 അനപാപോഅജിഹതജായമാനം

അന്വയം -

ജായമാനം അഹ ഇത്രം	— പ്രാദുർവന്തമേവതം
മാസാഃ അന അജിഹത	— ചൈത്രായേ അനഗച്ഛന്തി ഖല
വനാനി അന	— അരണ്യാന്യനുഗച്ഛന്തി
ഓഷധീഃ അന	— അനഗച്ഛന്തി
പർവ്വതാസഃ അന	— അനഗച്ഛന്തി
വാവശാനേ ഇൽ	
രോദസി അന	— കായമാനേ ഏവ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ അനഗച്ഛന്തി
ആപഃ അന	— അനഗച്ഛന്തി

അഥം-ജനിയുസ്സോഽന്തന്നേ ഇത്രണേ മാസങ്ങൾ പിതൃ
ഭരണ വനങ്ങൾ പിതൃഭരണ സന്യാദികൾ പിതൃഭരണ
പർവ്വതങ്ങൾ പിതൃഭരണ കായമാനകളായിത്തന്നേ ദ്യാവാ
പൃഥിവികൾ പിതൃഭരണ ജലങ്ങൾ പിതൃഭരണ (മാസാദി
കളുടെ അധിവേശകൾ പിതൃഭരണ എന്നു സാരം)

14 കഹിസ്വിൽസാത്ഇത്രചേത്യാസ്

ഔസ്യയദ്ഭിനദോരക്ഷഏഷൽ

മിത്രക്വേവായച്ഛസ്നേനഗാവഃ

പൃഥിവ്യാആപ്തമയാശയന്തേ

അന്വയം -

യൽ ഔസ്യ	— (ഭിതീയാത്മേഷ്ഠി) യയാഹേത്യാ അഹതം
ആ-ഇഷൽ രക്ഷഃ ഭിനദഃ	— യയാത്മമാഗച്ഛദ്രക്ഷഃ അഭിതഃ
യൽ മിത്ര-ക്വഃ	— യയാ മിത്രാണാങ്ക്രസ്യ കമ്മണഃ കത്താരഃ
പൃഥിവ്യാഃ ശസനേ	
ഗാവഃ ന	— വിശസനസ്ഥാനേപശവഇവ
ആ-പൃക്	— ആപച്ഛനാ ഹതാസ്സന്തഃ
അമയാ ശയന്തേ	— പൃഥിവ്യാ സങ്ഗതാ യദേവ ശേരന്തേ

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ സാ — തവഹേതി:
 ചേതയാ കഹി സ്വീൽ — ചേതയിതവ്യാക്ഷേപ്തവ്യാകഭാ
 അസൽ? — വേദിഷ്യതി?

അർത്ഥം.—യാതൊരായുധത്താൽ പാപിയും യുദ്ധത്തിനു
 വരുന്നവനുമായ രക്ഷസ്സിനെ പിളർന്നുവോ, യാതൊന്നിനാൽ
 മിത്രനാരോടു കൂടെ ചെയ്യുന്നവർ, ഭൂമിയിലെ അറവുശാല
 യിൽ പശുക്കളെന്നപോലെ വെട്ടിനശിക്കപ്പെട്ട് മണ്ണോടടിഞ്ഞു
 കിടക്കുന്നുവോ, അവിടുത്തെ ആ ആയുധം എപ്പോഴാണ് ശത്രു
 കളിൽ ഏറിയപ്പെടേണ്ടതായി വേദിക്കുക?

15 ശത്രുയന്തോഅഭിയേനസ്തതസ്രേ
 മഹിപ്രാധന്തഃഓഗണാസ്മനു
 അന്ധേനാമിത്രാസ്തമസാസചന്താം
 സുജ്യോതിഷോഅകതവസ്താംഅഭിഷ്ടുഃ

അന്വയം —

ഹേ ഇന്ദ്ര, ശത്രു-യന്തഃ — ശത്രുത്വമിച്ചന്തഃ
 മഹി പ്രാധന്തഃ — അത്യന്തം ബാധമാനാഃ
 ഓഗണാസഃ — സന്ധീഭൂതാഃ
 യേ നഃ അഭി തതസ്രേ — അസ്മാൻ നിക്ഷിപന്തി
 തേ അമിത്രാഃ അന്ധേന
 തമസാ — ശത്രുവഃ മഹത്താന്ധകാരേണ
 സചന്താം — സങ്ഗച്ഛന്താം
 (കിഞ്ച) താൻ
 സു-ജ്യോതിഷഃ — ദേവാഃ
 അകതവഃ അഭി സ്വഃ — രാത്രയശ്ചാഭിവേന്തു

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ശത്രുത്വം കാംക്ഷിക്കുന്നവരും കട
 ന്നതിഷ്ണുന്നവരും കൂട്ടംചേർന്നവരുമായ ഏവർ ഞങ്ങളെ നേരി
 ടുന്നുവോ, ആ ശത്രുക്കൾ കൂരിരുട്ടിനോടു ചേരട്ടെ. അവരെ
 തേജസ്വികളായ ദേവന്മാരും രാത്രികളും കീഴടക്കട്ടെ (തേജസ്സു
 കൊണ്ടു ദേവന്മാരും ഇരുട്ടുകൊണ്ട് രാത്രികളും)

16 പുത്ര¹ണി²ഹി³ത്വാ⁴സ⁵വ⁶നാ⁷ജ⁸നാനാ⁹.
 ബ്രഹ്മാ¹⁰ണി¹¹മന്ദ¹²ന്ഗു¹³ണ¹⁴താ¹⁵മൃ¹⁶ഷീ¹⁷ണാ¹⁸.
 ഇ¹⁹മാ²⁰ഘോ²¹ഷ²²ണ²³വ²⁴സാ²⁵സ²⁶ഹൃ²⁷തി²⁸.
 തി²⁹രോ³⁰വി³¹ശ്വാ³²അ³³ച്ഛ³⁴തോ³⁵യാ³⁶ഹൃ³⁷ർവാ³⁸ഽ

അനവയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ത്വാ

ജനാനാം പുത്രണി

— ത്വാം ബഹുനീ

സവനാ ബ്രഹ്മാണി

— സവനാനി സ്തോത്രാണി ച
 മോദയന്ത്യേവ

മന്ദന് ഹി

ഗുണതാം ദൃഷീണാം.

— സ്തുവതാം തേഷാം.

ഇമാം സ-ഹൃതി.

— സ്തുതിം ത്വം.

ആ-ഘോഷൻ

— മഹനീയാസ്തുതിരിതി വദൻ

അർച്ചതഃ വിശ്വാൻ തിരഃ

— സ്തുപതോന്യാനപിതിരസക്തൗ

അവസാ അർവാഽ

യാഹി

— രക്ഷണേനാസ്മാനഭിവൃദ്ധംഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ജനങ്ങളുടെ അസംഖ്യങ്ങളായ സവനങ്ങളും സ്തോത്രങ്ങളും അവിടുത്തെ മോദിപ്പിക്കുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു സ്തുതിക്കുന്ന ദൃഷിമാരുടെ ഈ സ്തോത്രത്തെ മഹനീയമെന്ന് ഉൾഘോഷിച്ചുകൊണ്ട് അന്യസ്തോതാക്കളെ വിട്ട്, രക്ഷണത്തോടുകൂടി ഞങ്ങൾക്കുനേരെ വന്നാലും.

17 ഏ¹വാ²തേ³വ⁴യ⁵മി⁶ത്ര⁷ദ⁸ഞ്ജ⁹തി¹⁰നാം.

വി¹¹ദ്യാ¹²മ¹³സ¹⁴മ¹⁵തി¹⁶നാ¹⁷ന്ന¹⁸വാ¹⁹നാം.

വി²⁰ദ്യാ²¹മ²²വ²³സ്തോ²⁴ര²⁵വ²⁶സാ²⁷ഗു²⁸ണ²⁹ന്തോ

വി³⁰ശ്വാ³¹മി³²ത്രാ³³മ³⁴ത³⁵ഇ³⁶ന്ദ്ര³⁷ന്തം.

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ ഏവ	
ഭുജതീനാം	— തവൈവ രക്ഷന്തീഃ പ്രിയാഃ
വയം വിദാമ	— വിശ്വാമിത്രപുത്രാരേണവോ ലഭേമഹി
ഉത ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ	
നവാനാം സു-മതീനാം	— നൃത്തനാഃ അനുഗ്രഹബുദ്ധിഃ
വസ്ത്രോഃ അവസാ നൃതം	
ഗുണന്തഃ	— അഹാനി രക്ഷാത്ഥമഭ്യ സ്തുവന്തഃ
വിശ്വാമിത്രാഃ (വയം)	
വിദ്യാമ	— ലഭേമഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ രക്ഷയേല്ക്കുന്ന പ്രിയ ഭൂതരായ വൈശ്വാമിത്രരേണുക്കളായ ഞങ്ങൾ (അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹം കൊണ്ട്) അഭീഷ്ടങ്ങൾ നേടുന്നു. പിന്നെ, ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ പുതിയ അനുഗ്രഹബുദ്ധികളെത്തന്നെ പകൽ രക്ഷയ്ക്കായി സ്തുതിക്കുന്ന വൈശ്വാമിത്രന്മാരായ ഞങ്ങൾ നേടാവൂ.

18 ശുനം¹മു²വേമമ³ലവാ⁴നമി⁵ന്ദ്ര
മന്യീ⁶ൻഭേ⁷നൃത⁸മ⁹വാജ¹⁰സാ¹¹തൌ
ശുബ¹²ന്തമു¹³ഗൃത¹⁴യേ¹⁵സമൽ¹⁶സ്യ
ഘ്നം¹⁷പു¹⁸ത്രാ¹⁹ണി²⁰സ²¹ഞ്ജി²²തന്ധ²³നാനാം

വ 16

അന്വയം:-

(ഇത് 3-2-4 ൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.)

വക്തൃ-17-18-19-ന്മാരായണഃ ഭൃഷിഃ, അനുഷ്ടുപ് ത്രിഷ്ടുഭജ ഛന്ദസ്, പുരുഷോദേവതാ.

1 സഹസ്ര¹ശീ²ഷ്ഠ³പു⁴ഷ്ഠ
സ്സഹസ്രാ⁵ക്ഷസ്സഹസ്ര⁶പാൽ
സഭൃ⁷മി⁸.വി⁹ശ്വ¹⁰തോ¹¹വൃ¹²താ
ത്യ¹³തി¹⁴ഷ്ട¹⁵ശാ¹⁶ങ്¹⁷ഗു¹⁸ലം

അന്വയം:-

(യ:) പുരുഷ:

— സർവ്വപ്രാണിസമഷ്ടിരൂപം,
ബ്രഹ്മാണ്യദേഹം, വിരാഡാഖ്യം
— അനന്തൈശ്വര്യൈർയുക്തം

സഹസ്ര-ശീഷാ

സഹസ്ര-അക്ഷഃ,

സഹസ്ര-പാൽ

സഃ ഭൂമി.

— സഹസ്രനേത്രഃ, സഹസ്രപാദഃ
— ബ്രഹ്മാണ്യഗോളകരൂപം താ.
— സർവ്വതഃ പരിവേഷ്യ
— ശോഢ്ഗുലപരിമിതനേശം
— അതിക്രമ്യ തിഷ്ഠതി

വിശ്വതഃ വൃതാ

ദശ-അഷ്ഠഗുലം

അതി അതിഷ്ഠാൽ

അർത്ഥം.-സർവ്വപ്രാണിസമഷ്ടിരൂപനായി, ബ്രഹ്മാണ്യ
മൂർത്തിയായി, വിരാട്സ്വരൂപനായിരിയ്ക്കുന്ന യാതൊരു പുരു-
ഷൻ ആയിരം ശിരസ്സുകളോടുകൂടിയവനാണോ, (സർവ്വപ്രാ-
ണികളുടെയും അനന്തസംഖ്യയുള്ളായ ശിരസ്സുകൾ തന്നിലൊരു-
ക്കിയവനാണോ) ആയിരം കണ്ണുകളുള്ളവനാണോ, ആയിരം
കാലുകളുള്ളവനാണോ, അവിടുന്ന് ബ്രഹ്മാണ്യഗോളരൂപമായ
ഈ ഭൂമിയെപ്പറ്റി, ബ്രഹ്മാണ്യത്തിന്റെ പുറത്തുകൂടി വ്യാപി-
ച്ച്, പത്തംഗുലസ്ഥലത്തെ വ്യാപിച്ച്, സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു
(പത്തംഗുലം എന്നത് ഉപലക്ഷണമായി ഉപയോഗിച്ചിരിയ്ക്കു-
കയാണു് പത്തംഗുലത്തിൽ നിറഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നതുപോലെ
എങ്ങും നിറഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു എന്നു ഓവം)

2 പുരുഷാസ്തവേദംസർവ്വം

യദഭ്യുതംയച്ഛവ്യം

ഉതാമൃതത്വസ്യശാനോ

യദനേനാതിരോഹതി

അന്വയം:-

(യ:) ഇദം

(ത:) സർവ്വം പുരുഷഃ

ഏവ

— വർത്തമാനം ജഗൽ

— പരമാത്മരൂപ ഏവ

യൽ ഭൂതം യൽ ച വ്യേം — അതീതഞ്ജഗൽ ദേവിഷ്യജഗച്ഛ
പുരുഷൻ ഏവ

ഉത അമൃതത്വസ്യ
ഈശാനഃ — അപിചസഃ അമരണത്വസ്യ
സ്വാമി

യൽ അന്നേന അതി-
രോഹതി — യസ്മാൽ കാരണാൽ പ്രാണിനാം
ജോജ്യനാനേന നിമിത്തഭൂതേന
സ്വകീയാങ് കാരണാവസ്ഥാ
മതിക്രമ്യ പരിദൃശ്യമാനഞ്ജ
ഗഭവസ്ഥാം പ്രാപ്നോതി

അർത്ഥം:—വർത്തമാനമായ ഈ ജഗത്തു മുഴുവൻ പരമാത്മഭൂതനായ പുരുഷൻ തന്നെയാണു്. കഴിഞ്ഞകാലത്തെ ജഗത്തും വരാൻ പോകുന്ന കാലത്തെ ജഗത്തും പുരുഷൻ തന്നെ. പിന്നെ, അവിടുന്ന് അമൃതത്വത്തിന്നു്, അനശ്ചരത്വത്തിന്നു് അധീശനാകുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ കാരണസ്വരൂപനായ അവിടുന്ന് കാര്യസ്വരൂപമായി, ദൃശ്യമായ ജഗദവസ്ഥയെ പ്രാണികളുടെ അന്നത്തിന്നു്, കർമ്മഫലങ്ങൾക്കു് ഹേതുഭൂതനായി പ്രാപിയ്ക്കുന്നു. സത്യത്തിൽ കാരണസ്വരൂപനായ അവിടുന്ന് ജഗദവസ്ഥയെ പ്രാപിയ്ക്കുന്നത് സ്വേച്ഛമുലമാണു്.

3 ഏതാവാനസ്യമഹിമാ

തോജ്യായംശുപുരുഷഃ

പാദോസ്യവിശ്വാഭൂതാനി

ത്രിപാദോസ്യാമൃതന്ദിവി

അന്വയം:—

(അതീതാനാഗതവർത്തമാനരൂപം ജഗദ്ഭാവദസ്തി)

ഏതാവാന — സർവ്വോപി

അസ്യ മഹിമാ — പുരുഷസ്യ മഹിമാ. സാമർത്ഥ്യവിശേഷം, നത്തത്വസ്യ വാസ്തവസ്വരൂപം

പുരുഷഃ അതഃ

ഭ്യായാൻ ച

— മഹിജ്ഞാപി അതിശയേനാധി
കത്വ

അസ്യ വിശ്വാ ഭൂതാനി

— പുരുഷസ്സ കാലത്രയവർത്തിനി
ഭൂതജാതാനി

പാദഃ

— ചതുർത്ഥാംശഃ

അസ്യ ത്രി-പാൽ

— പുരുഷസ്യാവശിഷ്ടം ത്രിപാദ
സ്വരൂപം

അമൃതം ദിവീ

— വിനാശരഹിതം ദ്യോതനാത്മ
കേ, സ്വപ്രകാശരൂപേ വ്യവതി
ഷ്ടതേ

അർത്ഥം.—ഭൂതവർത്തമാനഭാവികാലങ്ങളെ വ്യാപിച്ചു ജഗ
ത്തു് ഏകവരെയുണ്ടോ, അതു മുഴുവൻ പുരുഷന്റെ മഹിമാ
വിശേഷമാകുന്നു, സാമന്തമ്യ (സൃഷ്ടി) വിശേഷമാകുന്നു. അവി
ടുത്തെ വാസ്തവസ്വരൂപമല്ല. പുരുഷൻ ആ മഹിമയേക്കാൾ
എത്രയോ അധികം മഹാനാകുന്നു കാലത്രയവർത്തിയായ
ചരാചരസമൂഹം മുഴുവൻ പുരുഷന്റെ നാലിൽ ഒരുശമേ ആക
ന്നുള്ളു. അവിടുത്തെ ബാക്കി മുക്കാൽ ഭാഗം വിനാശരഹിത
മായി ദ്യോതനാത്മകമായ സ്വപ്രകാശരൂപത്തിൽ സ്ഥിതിചെ
യ്ക്കുന്നു. (കാൽ—മുക്കാൽ കണക്കിനു് ബ്രഹ്മസ്വരൂപത്തെ അ
പേക്ഷിച്ച് ജഗൽസ്വരൂപത്തിന്റെ അല്പത്വം കാണിക്കുന്ന പ്രാ
ധാന്യമേ ഉള്ളു)

4 ത്രിപാദൂർധ്വമുദൈൽപുരുഷഃ

പാദോഽസ്യ ഹാർദ്ധവൽപുനഃ

തത്ത്വോവിഷ്വദ്വ്യക്താമൽ

സാഗനാനന്തരേഭേദി

അന്വയം. —

(യഃ അയം) ത്രി-പാൽ

പുരുഷഃ

— സംസാരരഹിതഃ ബ്രഹ്മ
സ്വരൂപഃ

(സഃ അയം) ഉര്യധഃ

ഉര്യ ഏതർ	— അസ്താജ്ഞാനകാർത്യാൽ സംസാരാൽ, ബഹിർഭൂതഃ ഗുണഭോഷൈരസ്പഷ്ടസ്ഥിതിവാൻ
അസ്യ പാദഃ ഇഹ	— തസ്യ ലേഗഃ മായായാം
പുനഃ അഭവൽ	— സൃഷ്ടിസംഹാരാഭ്യോം പുനഃ പുനരാഗച്ഛതി
തതഃ	— മായായാം ആഗത്യാനന്തരം
വിഷ്വദ്	— ദേവമനുഷ്യതിര്യഗാദിരൂപേണ വിവിധസ്സൻ
സാശനാനശനേ	— സാശനം ഭോജനാദിവ്യാപാരോപേതം, അനശനം തദ്രഹിതം, ഗിരിനദ്യാദികം, ചേതനാചേതനം, തദ്യേം യഥാസ്യാൽ തഥാവിവിധോ ഭൂതാ
അഭി വി അക്രാമൽ	— അഭിവിക്രാമതി

അർത്ഥം:—ബ്രഹ്മസ്വരൂപനായ യാതൊരു പുരുഷനുണ്ടോ, മുക്കാൽഭാഗമായ അവിടുന്ന് അജ്ഞാനാത്മകമായ സംസാരത്തിന്നുപുറത്തു് സത്പരജസ്സമോഗുണങ്ങളാൽ സ്പർശിപ്പെടാതെ ഉയന്നു് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു അവിടുത്തെ ലേഗാംശം മായയിൽ സൃഷ്ടിസംഹാരങ്ങളാലായി വീണ്ടും വീണ്ടും വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. (വിഷ്വഭൂതാഹമിദം കൃത്സ്നമേകാംശേന സ്ഥിതോജഗൽ എന്നു ഭഗവൽഗീത) അങ്ങിനെ മായയിൽ പ്രവേശിച്ചശേഷം ഭോജനാദിവ്യവഹാരങ്ങളുള്ള ചേതനങ്ങളിലും തദ്രഹിതങ്ങളായ പർവ്വതം, നദി മുതലായ അചേതനങ്ങളിലും ദേവമനുഷ്യതിര്യഗാദി വിവിധ രൂപങ്ങളിലവിടുന്ന് നിറച്ചും ചെല്ലുന്നു.

5 തസ്താഭിരാളിയായത
 വിരാജോത്താധിപത്യഃ
 സജാതോത്താധിപത്യഃ
 പശ്ചാദ്ഗ്രാമീകമോപത്യഃ

അന്വയം - (പ്രവോക്തമന്ത്രാത്മം പ്രവഞ്ച്യതേ)

തസ്മാൽ വി-രാട്

വി-രാജഃ അധി

— ആദിപുരുഷാൽ ബ്രഹ്മാണധഭേരി
(വിരാട് ഭേഹസ്യോപരിതമേവ
ഭേഹം, അധികരണങ്ക്രതാ

പുരുഷഃ അജായത

— തദ്ദേഹാഭിമാനീകശ്ചിൽ
പുരുഷഃ ഉൽപന്നഃ

(സർവ്വവേദാന്തവേദ്യഃ പരമാത്മാ, ബ്രഹ്മാണധരൂപം,
വിരാട് ഭേഹം സൃഷ്ടാ തത്രജീവരൂപേണ പ്രവിശ്യ ബ്രഹ്മാണധാ
ഭിമാനീ ജീവോവേൽ)

സഃ ജാതഃ അതി

അരിച്യത

— പുരുഷഃ അതിനിഷ്ഠാഭൂത്
(വിരാട് വ്യതിരിക്തഃ
ഭേവതിര്യങ്ക്മനഃഷ്ടാഭി
രൂപോഭൂത്)

പശ്ചാൽ ഭൂമി.

— ദേവാഭിജീവഭാവോൽ ഭൂമി.
സസജ

അഥോ പുരഃ

— ശരീരാണി സസജ

അത്ഥം - (നാലാം മന്ത്രത്തിന്റെ അത്ഥം തന്നെ വിസ്തരിക്കുന്നു)
ആ ആദിപുരുഷനായ പരമാത്മാവിൽനിന്ന് ബ്രഹ്മാണധഭേരി
ന്ന ഭേഹത്തെ അധികരണമാക്കി, ഇവിപ്പിടമാക്കി ബ്രഹ്മാണധ
ഭേഹാഭിമാനിയായി വിരാട് പുരുഷൻ ഉൽപന്നനായി സർവ്വ
വേദാന്തവേദ്യനായ പരമാത്മാവ് സ്വന്തം മായകൊണ്ട് ബ്രഹ്മാ
ണധരൂപം സ്വയം സൃഷ്ടിച്ചു. അവിടെ ജീവരൂപത്തിൽ പ്രവേ
ശിച്ചു, ബ്രഹ്മാണധാഭിമാനിയായ ജീവനായി ഭവിച്ച ഉൽപ
ന്നനായ ആ പുരുഷൻ വിരാട്ടിൽനിന്ന് വ്യത്യസ്തനായി ഭേവ
തിര്യങ്ക്മനഃഷ്ടരൂപനായി, ദേവാഭിജീവഭാവമാശ്രയിച്ച ശേ
ഷം, ഭൂമിയെ സൃഷ്ടിച്ച ശരീരങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ച (പരമാത്മാ
വ് സജ്ജിരൂപനായ ജീവാത്മാവാകുന്നതും പിന്നീട് ബഹു
ജീവാത്മാരൂപങ്ങളാകുന്നതുമായ ഭൂമി ഇവിടെ കാണിച്ചിരി
ക്കുന്നു)

6 യത്പുരുഷേണഹവിഷാ

ദേവായജ്ഞതന്വത

വസന്തോഅസ്യംസീദാജ്യം

ഗ്രീഷ്മയമഗ്നരഥവിഃ

അന്വയം:-

യത് ദേവഃ — യദാപൂർവ്വാക്തക്രമേണ ശരീരേഷുൽപന്നേഷു സത്സ, ഉത്തരസൃഷ്ടിസിദ്ധ്യർത്ഥം ബാഹ്യദ്രവ്യസ്യ അനുൽപന്ന ത്വേന പുരുഷസ്വരൂപമേവ ഹവിഷ്വേനസങ്ക്ലിപ്ത

പുരുഷേണ ഹവിഷാ

യജ്ഞം അതന്വത

— പൂർവ്വാത്മകേന ഹവിഷാ മാനസം യജ്ഞാനുവർത്തി

(തദാനിം) അസ്യ വസന്തഃ

ആജ്യം ആസീത്

— യജ്ഞസ്യവസന്തർത്തരോജ്യ ഭൂതം, ആജ്യത്വേന സങ്ക്ലിപ്തവന്തഃ

ഗ്രീഷ്മഃ ഇയമഃ

— തമേവ ഇയമത്വേന സങ്ക്ലിപ്തവന്തഃ

ശരത് ഹവിഃ

— തദേവ പുരോധാശാദീ ഹവിഷ്വേന സങ്ക്ലിപ്തവന്തഃ

അർത്ഥം-മുൻപറഞ്ഞവിധം ജീവാത്മാംശങ്ങളോടുകൂടിയ ശരീരങ്ങളുൽപന്നങ്ങളായപ്പോൾ, അവിടുന്നങ്ങോട്ടുള്ള സൃഷ്ടി ജ്ഞപേണി ബാഹ്യദ്രവ്യങ്ങളുടെ അഭാവത്തിൽ പുരുഷസ്വരൂപത്തെത്തന്നെ ഹവിസ്സായിത്തീർത്ത ആകൃതിയിൽ സങ്കല്പിച്ചു (പുരുഷനാകുന്ന ഹവിസ്സാൽ) ദേവന്മാർ മാനസമായ യജ്ഞത്തെ അനുഷ്ഠിച്ചു. അപ്പോൾ യജ്ഞത്തിന് വസന്തത്തു നെയ്തായി വേിച്ചു. (വസന്തം നെയ്തായി സങ്കല്പിച്ചപ്പോൾ) ഗ്രീഷ്മത്തു

ചമതയായി സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ടു. ശരട്ടയു പുരോഡാശാദി ഹവി
സ്സായി സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ടു.

7 തം യജ്ഞം ബഹ്വിഷി പ്രോക്ഷൻ

പുരുഷഞ്ചാതകഗ്രതഃ

തേന ദേവാ അയജന്ത

സാധ്യാഽഽഷ്ടയശ്ച യേ

അന്വയം:-

യേ സാധ്യാ:

— സൃഷ്ടിസാധകയോഗ്യാഃ
പ്രജാപതി പ്രഭൃതയഃ

ഽഷ്ടയഃ ച

— തദനകൂലാഽഽഷ്ടയഃ,
മന്ത്രദൃഷ്ടാശ്ചാശ്വസന്തി

(തേ) അഗ്രതഃ ജാതം

പുരുഷം

— സർവ്വസൃഷ്ടേഃ പൂർവ്വം ജാതം,
പുരുഷത്വേനോല്പന്നം

യജ്ഞം തം

— യജ്ഞസാധനരൂപം, പശുത്വ
ഭാവനയാ യുപേബദ്ധം

ബഹ്വിഷി പ്ര ഔക്ഷൻ

— മാനസേ യജ്ഞേ
പ്രോക്ഷിതവന്തഃ

(തേ) ദേവാഃ തേന

അയജന്ത

— പുരുഷരൂപേണ പശുനാ
മാനസയാഗം നിഷ്ഠാദിതവന്തഃ

അർത്ഥം.-സൃഷ്ടിസാധനയോഗ്യരായി പ്രജാപതിപ്രഭൃതി
കളായ സാധ്യന്മാരെന്ന ദേവന്മാരും അവർക്കനകൂലന്മാരായ,
മന്ത്രദൃഷ്ടാക്കളായ ഽഷ്ടികളും, എല്ലാ സൃഷ്ടിയും മുമ്പ് പുരുഷത്വ
ത്തോടുകൂടി സ്വയമുല്പന്നനായി, യജ്ഞസ്വരൂപനായ അവിടു
ത്തെ പശുത്വം സങ്കല്പിച്ച് യുപേബദ്ധനാക്കി, മാനസയജ്ഞ
ത്തിൽ അവിടുത്തെ പ്രോക്ഷിച്ചു, വെള്ളം തളിച്ച ആ ദേവ
ന്മാർ പുരുഷരൂപനായ പശുവിനെക്കൊണ്ട് മാനസമായി
യാഗം ചെയ്തു.

8 തസ്സാദ്യജ്ഞാൽസർവ്വഹത
 സ്സംഭൃതംപൃഷ്ഠാജ്യം
 പശുന്താശ്ചക്രവായവ്യാ
 നാരണ്യാൻഗ്രാമ്യാശ്ചയേ

അന്വയം:-

സർവ്വ-ഹതഃ	— സർവ്വാത്മകഃ പുരുഷോയസ്മിൻ യജ്ഞേഹ്യതേ, സസർവ്വഹതഃ, താദൃശാൽ
തസ്സാൽ യജ്ഞാൽ	— പൂർവ്വാക്ത മാനസാദ്യജ്ഞാൽ
പൃഷ്ഠ-ആജ്യം സം-ഭൃതം	— ധീമിശ്രമാജ്യം സംപാദിതം (തഥാ) വായവ്യാൻ,
ആരണ്യാൻ, പശുൻ	— വായുദേവതാകാൻ, അരണ്യഭവൻ, ഹരിണാദിൻ
പക്ര	— ഉല്പാദിതവാൻ
(തഥാ) യേ ച ഗ്രാമ്യഃ	— ഗവാശ്വാദയഃ
താൻ (അപിപക്ര)	— ഉല്പാദിതവന്തഃ

അർത്ഥം.-സർവ്വാത്മകനായ പുരുഷൻ യാതൊരു യജ്ഞത്തിൽ ഹോമിജ്ജപ്തവോ, അപ്രകാരമുള്ള മാനസയജ്ഞത്തിങ്കൽനിന്ന് തെൻ കലൻ നെയ്യ് ലബധമായി. പിന്നെ, വായുദേവരക്ഷിതങ്ങളായ മാൻ മുതലായ വന്യമൃഗങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ചു. അതിനുശേഷം പശു കതിര മുതലായ ഗ്രാമമൃഗങ്ങളേവയോ, അവയെ സൃഷ്ടിച്ചു. (മാനകര വായുദേവതാകളെന്ന് ശ്രുതിപ്രസിദ്ധം.)

9 തസ്സാദ്യജ്ഞാൽസർവ്വഹത
 ഋചസ്സാമാനിജജ്ഞിരേ
 മന്ദാംസിജജ്ഞിരേതസ്മാ
 ദ്യജസ്മസ്മാജായത

അന്വയം:-

സർവ്വ-ഹൃതഃ തസ്മാൽ

യജ്ഞാൽ

— മാനസാദ്യജ്ഞാൽ

ഋചഃ സാമാനി ജജ്ഞിരേ — ഋഗ്വേദസ്സാമവേദശ്ച ജാഞേ

തസ്മാൽ ഛന്ദാംസി

ജജ്ഞിരേ

— ഗായത്രാദീനി ജജ്ഞിരേ

തസ്മാൽ യജുഃ അജായന്ത — യജുർവ്വേദോ ജാതഃ

അർത്ഥം:-സർവ്വാത്മകനായ പുരുഷൻ ഹോമിക്കപ്പെട്ട ആ യജ്ഞത്തിൽ നിന്നു്, ഋകകളും സാമങ്ങളും (ഋഗ്വേദവും സാമവേദവും) ഉണ്ടായി. ആ യജ്ഞത്തിൽ നിന്നു് ഗായത്രാദികളായ ഛന്ദസ്സുകളുളളവായി. അതിൽനിന്നു് യജസ്സു മുൻപു ന്നമായി.

10 തസ്മാദശ്വാഅജായന്ത

യേകേപോയോതേഃ

ഗാവോഹജ്ഞിരേതസ്മാ

ത്തസ്മാജ്ജാതാഅജാവയഃ

വ. 18

അന്വയം:-

തസ്മാൽ അശ്വാഃ

അജായന്ത

— യജ്ഞാന്തേ ഉൽപന്നാഃ

(തഥാ) യേ കേ ച

— അശ്വവ്യതിരികതാഃ ഗർഭാഃ

ഉയോദതേഃ

അശ്വതരാശ്ച അജായന്ത
— ഉൽഗാധാധോഭാഗയോന്തഭ്യോ
ദ്വന്തയുക്തായേസന്തി, തേപ്യ
ജായന്ത

(തഥാ) തസ്മാൽ ഹ ഗാവഃ

ജജ്ഞിരേ

— ജാതാഃ

(കിഞ്ച) തസ്മാൽ

അജാവയഃ (ച) ജാതാഃ — അജാശ്ചോൽപന്നാഃ

അർത്ഥം:-ആ യജ്ഞത്തിൽ നിന്നു് കതിരുകളുളളവായി. തുപോലെ മേൽവരിക്കീഴ്വരിപ്പുകുളള കതിരുകളുളളവായി.

കഴുതകളും കോവർകഴുതകളുമുൾപണങ്ങളായി, അതിൽനിന്നുതന്നെ പശുക്കൾ ജനിച്ചു അതിൽനിന്നു ആടുകളുണ്ടായി.

11 യൽപുരുഷംവ്യഭാഷാ

കതിയാവ്യകല്പയൻ

മുഖംകിമസ്യകൗബാഹു

കാളരൂപാഭാമധ്യേതേ

അന്വയം:—

(പ്രശ്നോത്തരരൂപേണ ബ്രാഹ്മണാദി സൃഷ്ടിം വക്തും ബ്രഹ്മവാദിനാം പ്രശ്നം)

(ദേവോഃ) യൽ പുരുഷം വി

അഭ്യഃ

— യദാവിരാധ്രൂപം സങ്ക്ലേശേ
നോൽപാദിതവന്തഃ

(തദാനീം) കതിയാ വി

അകല്പയൻ?

— കതിഭിഃ പ്രകാരൈർവിവിധ
ങ്ക്ലിപിതവന്തഃ?

അസ്യ (പുരുഷസ്യ) മുഖം

കിം?

— ആസീൽ?

കൗ ബാഹു

— അഭൃതാം

കാളരൂപ (കൗമ)

പാദൗ ഉച്യേതേ?

— ഉക്തൗ?

അർത്ഥം—(ഇവിടെ ബ്രാഹ്മണാദി സൃഷ്ടിയെ പറയുന്നതിന്നു് ഒരു പ്രശ്നോത്തരരൂപം സ്വീകരിച്ചിരിക്കുന്നു) ബ്രഹ്മവാദികൾ ചോദിക്കുകയാണു് ദേവന്മാർ പുരുഷനെ സങ്കല്പം കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയപ്പോൾ ഏതേതു പ്രകാരങ്ങളിൽ വിവിധമായി കല്പിക്കപ്പെട്ടു് ആ പുരുഷന്റെ മുഖമെന്തായിരുന്നു? രണ്ടു കൈകൾ എന്തായി വേിച്ചു. ഇരു തടകളെന്തായി വേിച്ചു? ഇരു കാലുകളെന്തായി വേിച്ചു?

12 ബ്രാഹ്മണോന്മുഖമാസി

ഭംബാഹുരാജന്യഃകൃതഃ

ഊരൂതദന്ത്യയഭൈശ്വര്യഃ

പദ്യോംശുദ്രോജായത

അന്വയം:- (തേഷാം പ്രശ്നാനാമുത്തരാനി ശ്ലോകൈഃ)

ബ്രാഹ്മണഃ അന്ത്യ മുഖം

ആസീത്

— പ്രജാപതേർമുഖാഭിപന്നഃ

രാജന്യഃ ബാഹു കൃതഃ

— ബാഹുത്വേന നിഷ്ഠാഭിതഃ

ബാഹുഭ്യോമുരൂപാഭിതഃ

തൽ അന്ത്യ യൽ ഊരൂ

— തദാനീം പ്രജാപതേര്യുഃ ഊരൂ

ആസ്താം, തയോഃ

ഭൈശ്വര്യഃ

— ഉരൂപന്നഃ, ഊരൂഭ്യോജായതഃ

(തഥാ അന്ത്യ) പദ്-ഭ്യോം

ശുദ്രഃ അജായത

— പാദാഭ്യോം ശുദ്രഃ ഉരൂപന്നഃ

അർത്ഥം:- (ആ പ്രശ്നങ്ങൾക്കുത്തരങ്ങൾ കാണിക്കുന്നു)

ആ പ്രജാപതിജ്ഞാ ബ്രാഹ്മണൻ മുഖമായി, മുഖത്തിൽനിന്നുപറന്നായി കഷ്ട്രിയൻ ബാഹുക്കളിൽനിന്നുളവായി. ഊരൂക്കളിൽനിന്നു ഭൈശ്വര്യനുണ്ടായി. അതുപോലെ അവിടുത്തെ പാദങ്ങളിൽനിന്നു ശുദ്രൻ ജനിച്ചു (ഇവിടെ ജാതിപരമോ കർമ്മാനുഗുണമോ പ്രസ്താവമെന്നതു വാദവിഷയമാണ്. ബ്രഹ്മവാദി, രക്ഷകൻ, വ്യാപാരി, കർഷകൻ എന്നിങ്ങനെ പ്രവൃത്തിഭേദങ്ങൾ മാത്രമേ ഉദാഹരണമുള്ളൂ എന്ന് വിചാരിയ്ക്കണം. മുഖബാഹുരൂപാദങ്ങളെ ഉത്തരാധമഭേദങ്ങളിലുതാനം. പതിനാലാം മന്ത്രത്തിൽ 'പദ്-ഭ്യോം ശുദ്രഃ' എന്നതുകൊണ്ടു അതു സ്പഷ്ടമാണ്. പിന്നെ വിരാട് പുരുഷന്റെ പാദങ്ങൾ തന്നെ അത്യന്തപുരുഷങ്ങളല്ല)

13 ചന്ദ്രമാമനസോജാത

ചക്ഷോസ്സുര്യോത്തജായത

മുഖാദിന്ദ്രശാഗ്നിശ്ച

പ്രാണാലായുരജായത

അന്വയം -

മനസഃ ചന്ദ്രമാഃ ജാതഃ — മനസ്സുകാശാഭൽപനഃ
ചക്ഷോഃ സൂര്യഃ അജായത — ആദിത്യ ഉൽപനഃ
മുഖാൽ ഇന്ദ്രഃ ച അഗ്നിഃ ച — ഉൽപന്നൗ
പ്രാണാൽ വായുഃ
അജായത — ഉൽപനഃ

അർത്ഥം.-അവിടുത്തെ മനസ്സിൽ നിന്നാണ് ചന്ദ്രൻ ജനിച്ചത് കൺകളിൽ സൂര്യനും പിറന്നു. മുഖത്തിൽനിന്ന് ഇന്ദ്രനും അഗ്നിയും ഉൽപന്നരായി. പ്രാണമുൽനിന്നാണ് വായു ജനിച്ചത്.

14 നാഭ്യോത്തസിന്തരിക്ഷം

ശീർഷ്ണോദ്യോസ്സമവത്തത

പര്യോഽഥിമിദ്രിശല്യോത്രാ

അഥാലോകാതകല്പയൻ

അന്വയം:-

(യഥാചന്ദ്രോദയോ നാതാസ്തഥാ)

നാഭ്യോഃ അന്തരിക്ഷം

ആസീൽ — പ്രജാപതേന്നാഭേരന്തരിക്ഷ
മുൽപനം

ശീർഷ്ണോഽദ്യോഃ സം

അവത്തത — ശിരസ ഉൽപന്നാ

പര്യോഽഥിമിദ്രഃ — പാദോദ്യോഽഥിമിദ്രാൽപന്നാ

ശ്രോത്രാൽ ദീശഃ — ഉൽപന്നാഃ
(ദേവാഃ) തഥാ ലോകാൻ
അകല്പയൻ — ഉൽപാദിതവന്തഃ

അർത്ഥം.—(ചന്ദ്രാദികളുണ്ടായപോലെ) അവിടുത്തെ പൊക്കി
ളിൽനിന്ന് അന്തരീക്ഷമുളവായി. ശിരസ്സിൽനിന്ന് ദ്യോവ്
നിലവിൽവന്നു. പാദങ്ങളിൽനിന്ന് ഭൂമി ഉൽപന്നയായി.
ചെവിയിൽനിന്ന് ദിക്കുകളുത്ഭവിച്ചു. ഇപ്രകാരം ദേവന്മാർ
ലോകങ്ങളെ സൃഷ്ടിച്ചു.

15 സപ്താസ്യാസൻപരിധയ

സ്രിസ്തപുസമിധഃകൃതാഃ

ദേവായദ്യജ്ഞന്തനാനാ

അബധ്നൻപുരുഷംപശൂഃ

അന്വയം:—

അസ്യ — സാങ്ക്ല്പികയജ്ഞസ്യ
ഗായത്ര്യാദിനി

സപ്ത (ഛന്ദാഃസി) പരി-

ധയഃ ആസൻ — സപ്തപാധയ ആസൻ

(തഥാ) സം-ഇധഃ ക്രിഃ

സപ്ത കൃതാഃ — ഏകവിംശതിഃ കൃതാഃ

യശ്, പുരുഷം. — യഃ പുരുഷഃ വൈരാജോന്യീ, തം

ദേവാഃ — പ്രജാപതിപ്രാണേന്ദ്രിയരൂപാഃ

യജ്ഞം തനാനാഃ — മാനസം യജ്ഞം കർവ്വണാഃ

പശൂഃ അബധ്നൻ — വിരാട് പുരുഷമേവ പശുത്വേന
ഭാവിതവന്തഃ

അർത്ഥം.—ആ സാങ്ക്ല്പിക യജ്ഞത്തിൽ ഗായത്ര്യാദികളായ
ഏഴ് ഛന്ദസ്സുകൾ പരിധികളായി വേദിച്ചു. (ആമിതാഗ്നിജ്വ
ചുരും പെജ്ജപ്പെട്ടതന്നു ദേകളാണു് പരിധികൾ. ആഹവനീഃ
ത്തിന്നു മൂന്നു്, ഉത്തരവേദിജ്വ മൂന്നു് ആദിത്യൻകൂടി ഏ
പരിധികളാണു് ഛന്ദോരൂപകളായതു്.) അതുപോലെ ഇതും

ഒത്തൊന്ന് സമിത്തുകൾ (ചമതകൾ) കല്പിതങ്ങളായി. (പത്രങ്ങളുമാസങ്ങൾക്കും, ഹേമന്തശിശിരങ്ങളെ ഒന്നായിക്കണക്കാക്കി അഞ്ച് ഋതുക്കൾക്കും ഭൂമി, ദേവ്യം, അന്തരീക്ഷം എന്നീ മൂന്നു ലോകങ്ങൾക്കും ആദിത്യനും പ്രതിനിധികളായ ഇരുപത്തൊന്നു ചമതകൾ) യാതൊരു പുരുഷൻ രജസ്സു ബാധിക്കാത്തവനാണോ, ബ്രഹ്മസ്വരൂപനാണോ, ആ പുരുഷനെയാണ് പ്രജാപതിപ്രാണേന്ദ്രിയരൂപന്മാരായ ദേവന്മാർ മാനസയജ്ഞം നേപ്പിള്ളുന്നവരായി പശുത്വം സ്വല്പിച്ചു ബന്ധിച്ചത്.

16 യജ്ഞേന യജ്ഞമയജ്ഞഭവോ
സ്താനിധർമ്മാണിപ്രഥമാന്ത്യാസൻ
തേഹനാകം മഹിമാൻസ്തപന്ത
യത്ര പൂർവ്വേ സാദ്ധ്യാസ്സന്തിഭവോഃ

വ. 19

അന്വയം:-

(പൂർവ്വാക്തം സംക്ഷിപ്ത ഭാഗത്തി)

ഭവോഃ യജ്ഞേന	— പ്രജാപതിപ്രാണരൂപം മാനസേന സങ്ക്ലേശേന
യജ്ഞം അയജ്ഞ	— യജ്ഞസ്വരൂപം പരമാത്മാനം പുജിതവന്തഃ
(തസ്താൽ പുജന്മാൽ) താനി	
പ്രഥമാനി	— പ്രസിദ്ധാനി, മുഖ്യാനി
ധർമ്മാണി ആസൻ	— ജഗദ്യുപവികാരാണാം ധാരകാണാംസൻ
യത്ര പൂർവ്വേ	— യസ്മിൻ വിരാട് പ്രാപ്തിരൂപേ പുരാതനാഃ
സാദ്ധ്യാഃ ഭവോഃ സന്തി	— തിഷ്ഠന്തി
(തൽ) നാകം	— വിരാട് പ്രാപ്തിരൂപം സ്വർഗ്ഗം
തേ മഹിമാനഃ സ്തപന്തഹ	— തദ്ദേവാസകാ മഹാത്മാനഃ പ്രാപ്തവന്തി

അർത്ഥം:-പ്രജാപതിപ്രാണരൂപന്മാരായ ദേവന്മാർ മാനസയജ്ഞംകൊണ്ട് യജ്ഞസ്വരൂപനായ പരബ്രഹ്മാത്മാവിനെ

യജിച്ചു. പുജിച്ച ആ പുജനത്തിൽനിന്ന് പ്രസിദ്ധങ്ങളും പ്രധാനങ്ങളുമായ ധമ്മങ്ങളുപയായി (ധമ്മങ്ങളെന്നതിന്ന് ജഗദ്ഗുപത്തിന്റെ വികാരവിശേഷങ്ങളെ ധരിയ്ക്കുന്നവയെന്നർത്ഥം) യാതൊരു വിരാട്ഭാഗമായ സ്ഥാനത്തു് പുരാതനനാരായ സാദ്ധ്യന്മാർ എന്ന ദേവന്മാർ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവോ, ആ നാകം, വിരാട്ഭാഗമായ സ്വഗ്നം, ഉപാസകന്മാരായ മഹാത്മാക്കൾ പ്രാപിയ്ക്കുന്നു

വഗ്നം-20-21-22 വൈതഹവ്യഃ അരുണഃ ഋഷിഃ, ജഗതി ത്രിഷുഭോഹരസി, അഗ്നിദ്വേതാ

1 സജാഗ്രവദ്ഭീജജർമാണധ്യതേ
ദേമേമുനാഇഷയന്നിളസ്സദേ
വിശ്വസ്യഹോതാഹവിഷോവരേണോ
വിഭൂർവിഭാവാസുഖഖാസഖിയതേ

അന്വയം -

(ഹേ അഗ്നേ,)

ജാഗ്രവദ്-ഭീഃ ജർമാണഃ — ജാഗരണശീലൈസ്സോതഭീ
സ്തയമാനഃ

ദേനാഃ ദേമേ — ദാന്തമനായജന്തഗൃഹേ

ഇളഃ പദേ ഇഷയൻ — ഇളായാഃ പദേ, ഉത്തരവേദ്യോ
മന്നമിച്ഛൻ

വിശ്വസ്യ ഹവിഷഃ

ഹോതാ

— സർവ്വസ്യഹവിഷോഹോതാ

വരേണഃ, വി-ളഃ,

വിഭാ-വാ

— വരണീയഃ, വ്യാപ്തഃ, ദീപ്തിമാൻ

സു-സഖാ

— ശോഭനസഖാവോൻ

സഖി-യതേ സം ധ്യതേ — സഖിത്വമിച്ഛതേ യജമാനായ
സമ്യക് ദീപ്യതേ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഉണർവ്വറ്ററ സ്സോതാക്കളാൽ സുതീജ്ഞപ്രദനവനായി, യജന്തഗൃഹത്തിലുത്തരവേദിയിൽ

അന്നേച്ചുവായി, ഹവിസ്സിന്റെ മുഴുവൻ ഹോതാവായി, വരണീയനായി, വ്യാപ്തനായി, പ്രകാശവാനായി, ശോഭനസഖാക്കളോടൊത്തവനായ അവിടുന്ന് ചങ്ങാതമിച്ഛിക്കുന്ന യജമാനനുവേണ്ടി ആളിക്കത്തി പ്രകാശിക്കുന്നു.

2 സർഗ്ഗശ്രീരതിമിശ്രഗുഹേ
 വനേവനേശിശ്രിയേതക്വവീരിവ
 ജനഞ്ജനഞ്ജന്യോനാതിമന്യതേ
 വിശആക്ഷേതിവിശ്യാദ്വിശംവിശം

അന്വയം:-

ശ്കതശ്രീഃ, അതിമിഃ	—	ശ്കനീയവിഭൂതിഃ, അതിമിഭൂതിഃ
സഃ ഗുഹേ-ഗുഹേ	—	അഗ്നിര്യജമാനാനാം സർവ്വേഷു ഗുഹേഷു
വനേ-വനേ ശിശ്രിയേ	—	സർവ്വേഷു വനേഷു ച ശ്രയതി
(കിഞ്ച) ജന്യഃ		
ജനം-ജനം	—	ജനഹിതസ്തു സർവ്വഃ ജനം
തക്വവീഃ-ഇവ ന		
അതി മന്യതേ	—	ഗച്ഛന്നിവ ന വിസൃജ്യ ഗച്ഛതി
വിശ്യഃ വിശഃ ആ ക്ഷേതി-	—	വിശ്യാഹിതഃ കന്ഷ്യാനധി ഗച്ഛതി
വിശം-വിശം	—	സർവ്വാവിശഃ, പ്രജാഃ അധി തിഷ്ഠതി

അർത്ഥം:-ദശനീയപ്രഭരം അതിമിപോലെ പുണ്യനായ ആ അഗ്നി. യജമാനന്മാരുടെ ഗുഹയ്ക്കോടും, വനയ്ക്കോടും ചെന്നു ചേരുന്നു. പിന്നെ, ജനഹിതനായ അവിടുന്ന് ഓരോ ജനത്തെയും, വന്നുപോകുന്നവനെക്കുറിച്ചോ, വിട്ടുപോകുന്നില്ല. പ്രജാഹിതനായ അവിടുന്ന് എല്ലാ പ്രജകളെയും പ്രാപിയ്ക്കുന്നു. ഓരോ പ്രജയിലും വാണിക്കുന്നു.

3 സുദക്ഷോദക്ഷൈശ്ചക്രതനാസിസുക്ത
 രഗേകവികാപ്യേനാസിവിശ്വപി
 വസുർവസുനാഞ്ചയസിത്വചേതു
 ദ്യാവാപയാനിപൃഥിവീചപൃഷ്ഠ:

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ, ദക്ഷൈ:	— തപഃ ബലൈസ്സബലോ ചേസി
സു-ദക്ഷ: അസി	— കർമ്മണാശോഭനകർമ്മാസി
ക്രതനാ സു-ക്ത:	— മേധാപികർമ്മണാ മേധാവി
കാപ്യേന കവി: അസി	— വേസി
വിശ്വ-പിത, വസുനാ.	
വസു:	— സർവ്വജ്ഞ: യനാനാ.
	വാസയിതാസി
തപഃ ഏക: ഇത് ചയസി	— നിവസസി
(കിഞ്ച) ദ്യാവാ ച	
പൃഥിവീ ച യാനി	
പൃഷ്ഠ:	— യാനി യനാനി സംവർധയത:
	തേഷാം യനാനാമീശിഷേ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അഗ്നേ അവിടുന്ന് ബലങ്ങളെക്കൊണ്ടു കരുത്തനാകുന്നു കർമ്മം കൊണ്ടു സർവ്വകർമ്മിയാകുന്നു കവി തപഃകൊണ്ടു (പാരദശീത്വംകൊണ്ടു) കടന്നുകാണുന്നവനാകുന്നു സർവ്വജ്ഞനാകുന്നു ഏല്ലാ യനങ്ങളും അതാതിടത്തു സ്ഥാപിക്കുന്നവനാകുന്നു അവിടുണൊരുവൻ മാത്രമാണ് നിലനില്പുന്നത് അവിടുന്ന് ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്ന യനങ്ങൾക്കീശനാകുന്നു

4 പ്രജാനന്നഗ്നേതവയോനിമൃത്യയ
 മിത്രായാസ്സപൃച്ഛതവന്തമാസദഃ
 ആതേചികിത്രജ്ഞാമിവേതയോ
 രേപസസ്സുര്യസ്യേവരഗ്നയ:

അനവധി:-

ഹേ അഗ്രേ, തവ

ജ്ഞാപിതം — ജ്ഞേതവേം
ഘൃതവന്തം യോനിം — ഘൃതേന സഹിതം നിവാസ സ്ഥാനം

ഇളായാഃ പദേ പ്രജാനൻ — ഉത്തരവേദോക്തിഭേദാത്പരം

ആ അസദഃ — ആസീദസി

(കീഞ്ച) തേ (രശ്മയഃ)

ഉഷസാം-ഇവ — യഥോഷസാം

ഏതയഃ — പ്രകാശലക്ഷണാഃ ആഗതയഃ
ദൃശ്യന്തേ, തദ്വൽ

ആ ചികിത്രേ — സമന്താൽ പ്രജ്ഞായന്തേ

സൂര്യസ്യ-ഇവ അരേപസഃ

രശ്മയഃ — പാപരഹിതാ ദൃശ്യന്തേ, തദ്വ
ദാചികിത്രേ.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്രേ, (യാഗം നടത്തുന്ന) ജ്ഞാപി
ലുള്ള അവിടുത്തെ സ്ഥാനം ഉത്തരവേദിയാണെന്നറിയുന്നവ
നായി അവിടുന്നിരിക്കുന്നു. പിന്നെ, അവിടുത്തെ രശ്മികൾ ഉഷ
ളുടെ വരവുകൾ കാണപ്പെടുന്നപോലെ, സപ്രകാശങ്ങളായറിയ
പ്പെടുന്നു. സൂര്യന്റെ പാപം തീർത്ത രശ്മികൾ കാണപ്പെട
ുന്നപോലെ, അറിയപ്പെടുന്നു.

5 തവശ്രിയോവഷ്ട്യസ്യേവവിദ്യുത്

ശ്ചിത്രാശ്ചികിത്രഉഷസാന്നമേതവഃ

യദോഷധീരഭിസൃഷ്ടോവനാനിച

പരിസ്വയഞ്ചിനഞ്ചേതന്നമാസ്യേ

വ. 20

അനവധി:-

(ഹേ അഗ്രേ.) തവ ശ്രിയഃ — രശ്മിലക്ഷണാവിഭൂതയഃ

യൽ ഓഷധീഃ വനാനി ച — യദാത്ഥം ബ്രീഹ്യാദിനി,
അരണ്യാനി ച

അഭി-സൃഷ്ടഃ — ദഗ്ധം വിസൃഷ്ടസ്തൻ

സ്വയം ആസ്യേ അന്നം

പരി ചിനുഷേ

(തദാ) വഷ്യസ്യ-ഇവ

വി-ദ്യുതഃ

ഉഷസാം ന കേതവഃ

ചിത്രാഃ ചികിത്രേ

— മുഖേ അദനീയഃ പരിക്ഷിപസി

— വഷിതുമ്മാലസ്യ സംബന്ധി
ന്യോ വിദ്യുത ഇവ

— യഥോഷസാം പ്രജ്ഞാനാഃ
തൽസ്ഥാഃ പ്രകാശാഃ
പ്രജ്ഞായന്തേ, തദേന് ച

— വിചിത്രാഃ പ്രജ്ഞായന്തേ

അർത്ഥം-അല്പയോ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ രശ്മികളാകുന്ന വിദ്യുതികൾ, നെല്ല് മുതലായ സസ്യങ്ങളെയും (സസ്യാദി കൾ കെണ്ടുള്ള ഹവിസ്സുകളെയും) കാടുകളെയും ദഹിപ്പിക്കാൻ അന്നമായി സ്വയം വായിൽ വിടുമ്പോൾ വഷിക്കുന്ന കാർമു കിലിന്റെ ഇടിമിന്നലുകൾപോലെയും, ഉഷസ്സുകളുടെ കൊടികളായ പ്രകാശങ്ങൾപോലെയും, വിചിത്രങ്ങളായറിയപ്പെടുന്നു.

6 തഥോപധിദധിരേഗർജ്ജതപിയം

തഥാപോഅഗ്നിജനയന്നമാതരഃ

തമിത്സമാനംവനിൻശ്ചവിരുധോ

സർവ്വതീശ്ചസുവതേചവിശ്വഹാ

അന്വയം:-

ഋതപിയം ഗർജം തം

ഓഷധിഃ ദധിരേ

തം അഗ്നിം മാതരഃ

ആപഃ ജനയന്ത

വനിനഃ ച സമാനം

തം ഇത്

(കിഞ്ച) അന്തഃപതിഃ

വിരുധഃ ച

വിശ്വഹാ ച സുവതേ

— ഋതേഽപേം ഗർഭതമഗ്നിം

— ഓഷദ്ധ്യോധാരയന്തി

— ധാരകരേപന മാതൃസ്ഥാനീയാഃ

— താശ്ച ജനയന്തി

— വനസ്സതമോ ഗർഭാവേന

പ്രവേശാൽ സ്വതുല്യം

— തഥേവ ജനയന്തി

— ഗർഭവതിരോഷധയശ്ച

— സർവ്വദാപി ജനയന്തി

ാം-ഋതുവിനമുളവായി ഗർഭഭൂതനായ അഗ്നിയെ
 , ധരിക്കുന്നു. ആ അഗ്നിയെ അമ്മമാരായ ജല
 പ്രീകുന്നു. വൃക്ഷങ്ങളും, തങ്ങളിൽ ഗർഭാവത്തിൽ
 കാണ്ട് സ്വതല്യമായി (അതാതു മരത്തിന്റെ വലി
 ആകൃതിയിലും) അവിടുത്തെത്തന്നെ ഉൽപാദിപ്പി
 ന്നെന്ന, ഗർഭേന്തിയ വളളികളും നിത്യവുമവിടുത്തെ
 ന്ന.

ചാതോപധൃതഇഷിതോവശാത്തൻ

തുഷ്യയന്നോവേവിഷഭിതിഷസേ

ആരേയതന്തേരന്തേന്ദ്രാശ്ചയഥാപ്യഥക്

ഹരഥാംസ്യഗേതജരാണിധക്ഷതഃ

റ, യൽ

ധൃതഃ — യദാത്വം വായുനാ കമ്പിതഃ

നാശൃഷ്യ

— കഷ്ടാൻ വനസ്തീൻ പ്രതി
 ക്ഷിപ്രം പ്രേരിതസ്തൻ

വിഷൽ

— വനസ്തീത്രുപാണി അഭനി
 യാനി പ്രാപ്തവൻ

സേ

— ഇതസ്തതോഗച്ഛസി

ധക്ഷതഃ തേ

— കാഷ്ഠാനി ഭേതസ്തപ

ശദ്ധാംസി

— ജരാഹിതാനി തേജാംസി

ധ്യഃ പൃഥക് ആ

— രഥിന ഇവ പൃഥഗ്ഗച്ഛന്തി

ാം-അല്ലയോ അഗ്നേ, വായുവിനാൽ ഇളക്കപ്പെട്ട അ
 കാമ്യങ്ങളായ വൃക്ഷങ്ങൾക്കു നേരെ ചെല്ലാൻ പ്രേരിത
 വൃക്ഷരൂപമായ അന്നത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവനായി, അ
 ചരിക്കുമ്പോൾ മരമുട്ടികളെ ഭേദിപ്പിക്കുന്ന അവിടുത്തെ
 ാങ്ങളായ തേജസ്സുകൾ തേരാളികൾ പോലെ നേരെ

സ്വയം ആസ്യേ അന്നം
പരി ചിനുഷേ
(തദാ) വഷ്യസ്യ-ഇവ
വി-ഭ്യതഃ

— മുഖേ അഭനീയഃ പരിക്ഷിപസി

— വഷിതുക്കേഘസ്യ സംബന്ധി
ന്യോ വിഭ്യത ഇവ

ഉഷസാം ന കേതവഃ

— യഥോഷസാം പ്രജ്ഞാനാഃ
തൽസ്ഥാഃ പ്രകാശാഃ
പ്രജ്ഞായന്തേ തദാൽ ച

ചിത്രാഃ ചികിത്രേ

— വിചിത്രാഃ പ്രജ്ഞായന്തേ

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗ്നേ അവിടുത്തെ രശ്മികളാകുന്ന വിഭൂതികൾ, നെല്ല് മുതലായ സസ്യങ്ങളെയും (സസ്യാദികൾ കേണുള്ള ഹവിസ്സുകളെയും) കഷ്ടമായും ദഹിപ്പിക്കാൻ അന്നമായി സ്വയം വായിൽ വിടുമ്പോൾ വഷിക്കുന്ന കാർമുകിലിന്റെ ഇടിമിന്നലുകൾപോലെയും ഉഷസ്സുകളുടെ കൊടികളായ പ്രകാശങ്ങൾപോലെയും, വിചിത്രങ്ങളായറിയപ്പെടുന്നു

6 തദോഷധിദ്യുരേഗഭൃതീയം.

തമാപോഅഗ്നിജനയന്നമാതരഃ

തമിത്സമാനംവനിൻശ്ചവീര്യോ

തർവ്വതീശ്ചസുവന്തേചവിശ്വഹാ

അന്വയം -

ഋതീയം ഗർഭം തം

— ഋതൗമവം ഗഭഭൂതമഗ്നിം

ഓഷധീഃ ദധിരേ

— ഓഷദ്ധ്യോധാരയന്തി

തം അഗ്നിം മാതരഃ

— ധാരകത്വേന മാതൃസ്ഥാനീയാഃ

ആപഃ ജനയന്ത

— താശ്ച ജനയന്തി

വനിനഃ ച സമാനം

— വനസ്സതയോ ഗർഭാവേന
പ്രവേശാൽ സ്വതൃല്യം

തം ഇൽ

— തഥേവ ജനയന്തി

(കിഞ്ച) അന്തഃപതിഃ

വീര്യഃ ച

— ഗർഭവതിരോഷധയശ്ച

വിശ്വഹാ ച സുവന്തേ

— സർവ്വദാപി ജനയന്തി

അർത്ഥം.-ഋതുവികലമുപായീ ഗർഭഭൂതനായ അഗ്നിയെ സന്ധ്യങ്ങൾ ധരിക്കുന്നു ആ അഗ്നിയെ അമ്മമാരായ ജലങ്ങൾ ജനിപ്പിക്കുന്നു വൃക്ഷങ്ങളും, തങ്ങളിൽ ഗർഭാവത്തിൽ പ്രവേശംകൊണ്ട് സ്വതുല്യമായി (അതാതു മരത്തിന്റെ വലിപ്പത്തിലും ആകൃതിയിലും) അവിടുത്തെത്തന്നെ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്നു, പിന്നെ, ഗർഭമേന്തിയ വള്ളികളും നിത്യവൃക്ഷവിടുത്തെ പ്രസവിക്കുന്നു.

7 വാതോപധുതജ്വലിതോവശാർത്തൻ
 തൃഷ്ണയദന്നാവേവിഷഭിതിഷ്ഠസേ
 ആതേയതന്തരത്വേയാശ്ശയഥാപൃഥക്
 ഹൃദ്ധാംസ്യഗ്നേഅജരാണിധക്ഷതഃ

അനവയം -

ഹേ അഗ്നേ, യൽ

വാത-ഉപധുതഃ

— യദാത്ഥം വായുനാ കമ്പിതഃ

വശാൻ അനുശൃഷ്ട

ഇഷിതഃ

— കാന്താൻ വനസ്തതിൽ പ്രതിക്ഷിപ്രം പ്രേരിതസ്സൻ

അന്നാ വേവിഷൽ

— വനസ്തതിരൂപാണി അഭനിയാനി പ്രാപ്തവൻ

വി-തിഷ്ഠസേ

— ഇതസ്തതോഗച്ഛസി

(തദാഗ്നിം) ധക്ഷതഃ തേ

— കാഷ്ഠാണി ഭഹതസ്തവ

അജരാണി ശദ്ധാംസി

— ജരാഹിതാനി തേജാംസി

യഥാ രത്നമ്യഃ പൃഥക് ആ

യതന്തേ

— രഥിന ഇവ പൃഥഗ്വിജ്ഞി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, വായുവിനാൽ ഇഴക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് കാമ്യങ്ങളായ വൃക്ഷങ്ങൾക്കു നേരെ ചെല്ലാൻ പ്രേരിതനായി, വൃക്ഷരൂപമായ അന്നത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവനായി, അതിന്റെ ചരിക്കുമ്പോൾ മരച്ചട്ടികളെ ഭജിപ്പിക്കുന്ന അവിടുത്തെ അഷ്ടിണങ്ങളായ തേജസ്സുകൾ തേരാളികൾ പോലെ നേരെ പോകുന്നു.

8 മേധാകാരം വിഭമസ്യ പ്രസാധന
 മഗ്നിംഹോതാരം പരിഭൃതമം മതിം
 തമിദഭേഹവിഷ്യാസ്തമാനമി
 അമിന്ദഹേവൃണതേനാനൃന്തപത്

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,)

മേധാ-കാരം	— പ്രജ്ഞായാഃ കർത്താരം
വിഭമസ്യ പ്ര-സാധനം	— യജ്ഞസ്യ പ്രകഷേണ സാധകം
ഹോതാരം, പരി-ഭൃതമം	— ദേവാനാമാഹ്വതാരം, അതിശയേന ശത്രുണാഭിഭവിതാരം
മതിം അഗ്നിം	— മന്താരന്തപാപൃണീമഹേ
തം ഇൽ അഭേഹവിഷി	— അല്പേ പുരോധാശാദികേ ഹവിഷി
സ്തമാനം ഇൽ ആ വൃണതേ	— സഹൈവർത്ഥിജഃ പ്രാത്മയന്തേ
മഹേ തം ഇൽ	— മഹതി സോമാത്മകേ ഹവിഷി ച തഥേവ വൃണതേ
പത് അന്യം ന	— ത്വത്തോതിരീകൃതന്വേപം ന വൃണതേ

അർത്ഥം.—അല്പയോ അഗ്നേ, പ്രജ്ഞാകർത്താവും യജ്ഞം നന്നായി സാധിപ്പിക്കുന്നവനും ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും ശത്രുക്കളെ അന്വേഷിക്കുന്നവനും മനനശീലനായ അഗ്നിയായ അവിട്ടത്തെ ഞങ്ങൾ വരിയ്ക്കുന്നു ആ അവിട്ടത്തെത്തന്നെ ചുരുക്കം പുരോധാശാദി ഹവിസ്സിലും ഉത്പിക്കുകയും കൂടി ചേർന്ന് പ്രാത്മിയ്ക്കുന്നു. മഹത്തായ സോമാത്മക ഹവിസ്സിലും അവിട്ടത്തെത്തന്നെ വരിയ്ക്കുന്നു. അവിട്ടനല്ലാതെ ഒരു ദേവനെയും അവർ വരിക്കുന്നില്ല.

9 ത്വഥിദത്രവൃണതേത്വായവോ
 ഹോതാരമഗ്നേവിഭമേഷുവേധസഃ
 യദ്ദേവയന്തോഽധിപ്രയാസിതേ
 ഹവിഷ്വന്തോമനവോവൃതബഹിഷഃ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, യൽ ദേവ-	
യന്തഃ	— യദാദേവാൻ യഷ്ടുമിച്ഛന്തഃ
വൃക്ത-ബഹ്വിഷഃ,	
ഹവിഷ്വന്തഃ	— ഛിന്നബഹ്വിഷഃ, സംസ്കൃത ഹവിഷ്വാഃ
മനവഃ തേ പ്രയാംസി	
ഭധതി	— മനുഷ്യാഃ, ഋതപിജന്മഭ്യേ ഹവിഷ്വിധാരയന്തി, പ്രയച്ഛന്തി,
(തദൈവ) ഹോതാരം	
ത്വം ഇൽ	— ദേവാനാം ഹോതാരം ത്വഥേവ
ത്വാ-യവഃ വേധസഃ	— ത്വൽകാമാഃ കർണ്ണാഭഃ ^൧ കർത്താരഃ, ഋതപിജഃ
അത്ര വിഭമേഷു വൃണതേ	— അസ്മിൻലോകേ യജ്ഞേഷു പ്രാർത്ഥയന്തേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ദേവന്മാരെ യജ്ഞിയാണിച്ഛി
ജ്ഞാപനം വിരിച്ച ഭേകളൊത്തവരും സംസ്കരിച്ച ഹവിസ്സുക
ളോടുകൂടിയവരുമായ മനുഷ്യർ, ഋതപിജകൾ, അവിഭക്ത
ഹവിസ്സുകളേതുസ്വോരംഭത്തന്നെ, ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന അവി
ഭക്തരുതന്നെ, അവിഭക്ത കാമിയുന്ന കർണ്ണാകളായ
ഋതപിജകൾ, യജ്ഞത്തിൽ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

10 തവാഗ്നേഹോത്രം തവപോത്രമൃതപിയ

ന്തവനേഷ്വന്താമഗ്നിദൃതായതഃ .

തവപ്രശാന്ത്രന്താമധരീയസി

ബ്രഹ്മാപാസിഗൃഹപതിശ്വനോദമേ

വ. 21

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, ഹോത്രം തവ — ഹോതാകർമ്മ തവ ത്വയാവിനാ
തസ്യോപാവാൽ
തവ ഋതപിയം പോത്രം — ഋതജവം പോതാകർമ്മവ

തവ നേഷു.	— നേഷ്യകർമ്മ
(കിഞ്ച) ഋത-യതഃ	— ഋതം, യജ്ഞം കർത്തുമിച്ഛതോ യജമാനസ്യ
തപഃ അഗ്നിൻ	— അഗ്നീദേവ്യഃ
തവ പ്ര-ശാസ്രം	— പ്രശാസനം കർമ്മ
തപഃ അധാരി-യസി	— അധാരം, യജ്ഞം കർത്തുമിച്ഛസി
(ത്വമേവ) ബ്രഹ്മാ ച അസി	— ബ്രഹ്മാ ച വേസി
(കിഞ്ച) നഃ ദമേ ഗൃഹ-	
പതിഃ ച	— യജമാനോസി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അഗ്നേ, ഹോത്രമെന്ന ഹോതാവിന്റെ കർമ്മം അവിടുത്തെയാകുന്നു അവിടുന്നു കൂടാതെ അതുണ്ടാവുകയില്ല ഋതുവില്പതവായ പോതാവിന്റെ കർമ്മവും അവിടുത്തെയാകുന്നു നേഷാവിന്റെ കർമ്മവും അവിടുത്തെയാകുന്നു യജ്ഞം ചെയ്യാനിച്ഛിക്കുന്ന യജമാനന് അഗ്നീദേവൻ അവിടുന്നാകുന്നു പ്രശാസ്താവിന്റെ കർമ്മം അവിടുത്തെയാകുന്നു അവിടന്ന് അധാരം, യജ്ഞം നടത്താനിച്ഛിക്കുന്നു അവിടുന്നു തന്നെയാണ് ബ്രഹ്മാവും. കൂടാതെ ഞങ്ങളുടെ യാഗശാലയിൽ യജമാനനായും ഭവിക്കുന്നു (ഹോതാവ്, പോതാവ്, നേഷാവ്, അഗ്നീദേവൻ, ബ്രഹ്മാവ് എന്നിവരെല്ലാം ഋതപിക്കേളത്രം. ലേയാളത്തിൽ ഹോതൻ, പോതൻ, നേഷൻ, ബ്രഹ്മൻ എന്നെല്ലാം വിളിച്ചുവരുന്നു)

11 യസ്മദ്യമഗ്നേ അമൃതായമർത്വ

സ്ഥിയാദാശദൃതവാഹവിഷ്കൃതി

തസ്യഹോതാവേസിയാസിദൃത്യ

മപബ്രൂഷേയദസ്യധാരിയസി

അനവയം:-

ഹേ അഗ്നേ, അമൃതായ — മരണധമ്മരഹിതായ

മൃത്യം യഃ ദർത്യഃ

സം-ഇയാ ദാശാൻ — സ്ഥിയാദാദാതി

- ഉത വാ ഹവിഃ-കൃതി — തന്മൂലം യജ്ഞേ ഹവിഃഷി
ദോതി
തന്മൂലം ഹോതാ വേസി — ദേവാനാമാഹാതാസി
(കിഞ്ച തപം) ദൃത്യം
യാസി — ദൃതകർമ്മകർത്തം ഗച്ഛസി
(തപം ബ്രഹ്മാഭൂതാസ്മിൻ യജ്ഞേയുഷ്വഭൃമിമാനി ഹവിഃഷി
യജമാനേന പ്രഹിതാനീതി തത്ത്വദേവം)
ഉപ ബ്രൂഷേ — ഉപക്രമ്യ ബ്രവീഷി
(കിഞ്ച തപം) യജസി — യജമാനോ ഭൂതാ ദേവേഭ്യോ
ഹവിഃഷി ദോസി
(കിഞ്ചതപം)
അധാരി-യസി — അധാര്യനിവാചരസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, അമരനായ അവിടേയ്ക്കേതു മനുഷ്യൻ ചമത ഹോമിമനേവോ, അല്ലങ്കിൽ ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഹവിസ്സേകുന്നുവോ, അവന്നുവേണ്ടി അവിടന്ന് ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനാകുന്നു. അവന്റെ ദൃതകർമ്മം നിർവ്വഹിപ്പാൻ പോകുന്നു. ബ്രഹ്മാവെന്ന ഗുതപിക്കായി ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഈ ഹവിസ്സുകൾ യജമാനനാൽ (ഇന്നയിന്ന ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി) നീക്കിവെക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്ന് (അതായത് ദേവന്മാരെ പ്രാപിച്ചു) പറയുന്നു. ചീക്കുന്ന അവിടന്ന് ദേവന്മാരെ യജിക്കുന്നു. മാത്രമല്ല അവിടന്ന് അധാര്യവായി പ്രവർത്തിക്കുന്നു.

12 ഇമാഅസ്മൈമതയോവാചോഅസ്മഭാ
ഋചോഗീർണ്ണഷ്ടുതയസ്സമത
വസ്യയവോവസവേജാതവേദസേ
വൃദ്ധാസുചിദ്രദ്ധന്തോയാസുചാകന്തൽ

അന്വയം:-

- ജാത-വേദസേ വസവേ — ജാതപ്രജ്ഞായ വാസയിത്രേ
അസ്മൈ മതയഃ — അഗ്നയേ പുജയിത്രഃ
ഇമാഃ വാചഃ വസ്യ-യവഃ — സ്തുതയോധനകാമാസ്തുതഃ

അസ്മൽ ആ സം അഗത	— അസ്മത്തോ നിർദ്വയാഭിമുഖ്യേന സംഗച്ഛന്തേ, തമഗ്നിം പ്രീണ യന്തു
യാസു, വൃദ്ധാസു ചിൽ	— സ്വതഃ ഏവ വൃദ്ധാസ്വപി
വദ്ധന്:	— പുനരപി വദ്ധയിതാസന്നഗ്നി:
ചാകന്ത	— സ്തോത്രം കാമയന്തേ
(താ) സ-സ്തതയഃ ഋചഃ	
ഗിരഃ	— ശോഭനസ്തതയഃ ഋഗാത്മികാ വാചഃ

അർത്ഥം.-സർവ്വജ്ഞനും ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്നവനും
മായ ഈ അഗ്നിശ്ലാധി പുജാത്മികകളായ ഈ സ്തതികൾ ധനം
കാമിക്കുന്നവരായി, റമ്മിൽ നിന്ന് പുറത്തുവന്ന് അഗ്നിക്കു
നേരെ ചെല്ലുന്നു അവ അവിടുത്തെ സന്തോഷിപ്പിക്കട്ടെ.
സ്വതഃവേ തന്നെ പ്രവൃദ്ധകളായ, പ്രകൃഷ്ടകളായ ഏവയിൽ (സ്ത
തികളിൽ) വീണ്ടും വൃദ്ധിയുണ്ടാക്കുന്നവനായി അഗ്നി സ്തോതാ
ക്കളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നുവോ, ആ ശോഭനസ്തതികൾ ഋഗ്വേദാന്തർഗ്ഗത
ങ്ങളായ മന്ത്രങ്ങളാകുന്നു.

13 ഇമാപ്രതായസ്യത്യതിനവീയസി.

വോചേയസ്മാഉശതേശ്വനോതുനഃ

ദ്രമാഅന്തരാഹുദ്യസ്യനിസ്പൃഗേ

ജായേവപത്യഉശതിസുവാസാഃ

അന്വയം. -

പ്രതായ, ഉശതേ	— പുരാണായ സ്തോത്രങ്ക്വാമയമാനായ
അന്വേ നവീയസി.	— നവതരാം, അന്വേദകൃതപുർവ്വം
ഇമാം സ-സ്തതി.	
വോചേയം	— ശോഭനം സ്തതിം വചയാമി
നഃ ദ്രമോതു	— അസുഭീയാം താം സ്തതിം സശ്രുണോതു

(കിഞ്ചാഹം) പത്മേ
സു-വാസാഃ

— പത്മർഹൃദയസ്യമദ്ധ്യേ ശോഭേ
വസ്ത്രാഭിനാമണ്ഡിതാ

ഉശതീ ജാതാ-ഇവ :

— കാരയമാനാഭാര്യേവ

അസ്യ ഹൃദി അന്തരാ

— ഹൃദയേ, തത്ത്വാപിമദ്ധ്യേ

നി-സ്പൃഷ്ടശ ഭൂയാഃ

— സംസ്पर्ശനായ ഭൂയാസം

(വ്യത്യയേന മദ്ധ്യതഃ)

അഗേർഹൃദിസ്സ്പൃഗഹംസ്യാം

അർത്ഥം:-പുരാതനനും സ്നോത്രകാമനും ആയ ഈ അഗ്നിജ്ഞാ
യി പുതിയ, ഇതുവരെ ആരും ചൊല്ലാത്ത, ഈ ശോഭനസ്തുതി
ഞാൻ ചൊല്ലുന്നു. എന്റെ ആ സ്തുതി അവിടുന്ന് കേൾക്കട്ടെ.
ഭർത്താവിന്റെ ഹൃദയമദ്ധ്യത്തെ, നല്ല പുടവ മുതലായവയണി
ഞ്ഞ കാരയമാനയായ ഭാര്യയെന്നപോലെ, ഞാൻ അവിടുത്തെ
ഹൃദയമദ്ധ്യത്തെ സ്പർശിക്കണവനായി ഭവിക്കട്ടാവൂ.

14 യസ്തിന്നശ്ചാസഗൃഷ്ണഭാസഉക്ഷണോ

വശാമേഷാഅവസ്താസആഹുതാഃ

കീലാലപേസോമപൃഷ്ഠായവേധസേ

ഹൃദാമതിഞ്ജനയേചാരുഗന്ധേ

അനവായം:-

യസ്തിൻ ഉക്ഷണം:

— അഗ്നൗ ഉക്ഷാണം, സേചന
സമർത്ഥാഃ

അശ്ചാസഃ, ഗൃഷ്ണഭാസഃ,

വശാഃ

— വന്ധ്യഗാശാവശ്ച

മേഷാഃ അവ-സ്താസഃ

— ദേവതാർത്ഥം പരിത്യക്താസ്സന്തഃ

ആ-ഹുതാഃ

— ആദിമദ്ധ്യേന ഹുതാവേന്തി

കീലാല-പേ

— സൗത്രാമണ്ഡാം സുരാം
പിബന്തേ

സോമ-പൃഷ്ഠായ

— സോമയുക്തഃ പൃഷ്ഠഃ, ഉപരി
ജാഗോയസ്യ തസ്മൈ

വേദസേ അഗ്നയേ — വിധാത്രേ തന്നൈ
 ഹദാ പാതം മതിഃ ജനയേ — ഹൃദയേന കല്യാണീ.
 സ്തുതിമുൽപാദയാമി

അർത്ഥം.—യാതൊരഗ്നിയിൽ യൌവനമൊത്ത കതിരുകളും
 കാളകളും മച്ചിപ്പെക്കളും ആടുകളും ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി പരിത്യ
 ജിജ്ഞുപ്പെട്ട് (അശ്വമേധത്തിൽ) നേരെ ഹോമിജ്ഞുപ്പെട്ടുവോ,
 സൌത്രാമണിയെന്ന കർമ്മത്തിലെ സുരാപാനം. (സുരാപാനമെ
 ന്ന് സങ്കല്പിച്ച് ജലപാനം; കീലാലം-ജലം) ചെയ്യുന്നവനും
 മുതുകിൽ സോമത്തോടുകൂടിയവനും വിധാതാവുമായ അഗ്നിജ്ഞാ
 യി മ.ഗളസ്തുതി ഞ്ഞുൽപാദിപ്പിക്കുന്നു.

15 അഹാവ്യഗേഹവിരാസ്യതേ

സ്രൂപീവഹ്യതഞ്ചചിവസോഃ

വാജസന്തിരധിമസ്മസുവീരം

പ്രശസ്തസ്മഹിയശസ്.ബ്രഹ്മണം.

വ. 22

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, തേ ആസ്യ	— മുഖേ
ഹ്യതം സ്രൂപി-ഇവ	— ആജ്യം യഥാസ്രൂപി
സോഃ ചചി-ഇവ	— യഥാചമസേ സോമ ഇവ
ഹവിഃ അഹാവി	— സതതം പ്രക്ഷിപ്യതേ
(തഥാത്വം) വാജ-സന്തി.	— അന്നസ്യ ഭാതാരം.
സു-വീരം. പ്ര-ശസ്തം.	— ശോഭനപുത്രോപേതം, സുസ്തുതം.
യശസ്., ബ്രഹ്മണം.	— യശസ്വിനം, മഹാനന്തം.
രധി. അസ്മേ യേഹി	— ധനമസ്മഭ്യം ദേഹി

അർത്ഥം.—അല്പാത്മാ അഗ്നേ, സ്രൂപിൽ നെയ്യുപോലെ, മരി
 ചയിച്ച് സോമപോലെയുള്ള ഹവിസ്സ് അവിടുത്തെ മുഖത്തിൽ
 പ്രക്ഷേപിക്കപ്പെടുന്നു, ഹോമിക്കപ്പെടുന്നു. അവിടന്ന് അന്നം
 കൊടുക്കുന്നതും സർവ്വവ്യക്തവും സുതീജ്ഞുപ്പെട്ടതും യശസ്സിതന്ന
 നതും മഹത്തമമായ യശം. ബ്രഹ്മണം എന്നുള്ളതിനാലും.

വർഗ്ഗം-23-24-25-മാനവശ്ലോകാതഃ ലുഷിഃ, ജഗതിമന്ദഃ,
വിശ്വേദേവോ ദേവതാ.

- 1 യജ്ഞസ്യവോരത്ഥ്യംവിശ്വപതിവിശാം
ഹോതാരമകേതാരതിമിവിഭാവസം
ശോചന്താശ്വസഹരിണീഷുജർഭര
ദ്വേഷാകേതുഃജതോദ്യോമശായത

അന്വയം:-

(ഹേ ദേവാഃ,) വഃ

യജ്ഞസ്യ രത്ഥ്യം

— യുയം യജ്ഞസ്യ നേതാരം

വിശ്വപതിം, വിശാം

ഹോതാരം

— മനുഷ്യാണാം പാലകം, ദേവ
ജനാനാമാഹ്വതാരം

അകേതഃ അതിമിം

— രാത്രേരതിമിഭൂതം

വിഭാവസം

— വിവിധദീപ്തമഗ്നിം പരിചരത

ശുഷ്ണാസു ശോചൻ

— ശുഷ്ണഭൂതാസ്സോഷധീഷു ജ്വലൻ

ഹരിണീഷു ജർഭരൻ

— ഹരിതവണ്ണാസു, ആർദ്രാ
സ്സോഷധീഷു കടിലംഗച്ഛൻ

വൃഷദി, കേതുഃ യജതഃ

— കാമാനാം വഷിതാ,
പ്രജ്ഞാപകഃ, യജ്ഞവ്യാഗ്നിഃ

ദ്യോം അശായത

— ദിവം പ്രതിശേതേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, യജ്ഞനേതാവും മനുഷ്യ
പാലകനും ദേവജനങ്ങളെ വിളിക്കുന്നവനും രാത്രിയുടെ അതി
മിയും വിവിധ പ്രകാശമുപേക്ഷനമായ അഗ്നിയെ നിങ്ങളെ കൊ
ണ്ടാക്കിയാലും. ഉണങ്ങിയ സസ്യാദികളിൽ ജ്വലിക്കുന്നവനും
പച്ച, നിരവധിയിൽ വളഞ്ഞു പുളയുന്നവനും കാമവഷ്കനും
തേജസ്സാകുന്ന കൊടിയാണവനും യജിക്കപ്പെടേണ്ടവനുമായ
അഗ്നി ദ്യോവിൽ കിടക്കുന്നു.

2 ഇമം¹ജ്ഞാ²മു³യേ⁴അ⁵കൃ⁶ണ⁷പ⁸ത
 ധർമ്മാ¹ണ²മ³ഗ്നി⁴വി⁵ദ⁶മ⁷സ്യ⁸സാ⁹ധ¹⁰നം.
 അ¹കൃ²തും³ന⁴യ⁵ഹ⁶പ⁷ച⁸പു⁹രോ¹⁰ഹി¹¹തം.
 ത¹ന്യ²ന³പാ⁴ത⁵മ⁶ത⁷വ⁸സ്യ⁹നി¹⁰സ¹¹തേ

അന്വയം:-

ഉദയേ	— ദേവന്മാരായ്
അജ്ഞാ-പാം, ധർമ്മാണം	— അജ്ഞാ രക്ഷകം, ധാരകം
ഇമം അഗ്നിം വിദമസ്യ	— യജ്ഞസ്യ
സാധനം അകൃണപത	— സാധയിതാരമകർവ്വത
(ക്രിഞ്ച) അയഷസ്യ	— ആരോപമാനസ്യവായോഃ
തന്യ-നപാതം, യഹം	— പുത്രം, മഹാന്തം
പുരോ-ഹിതം	— പുരോഹിതമഗ്നിം
ഉഷസഃ അകൃതം ന	— സ്വരശ്മിഭി രഞ്ജകമാദിത്യമിവ
നി.സതേ	— ചംബയന്തി, ആശ്രയന്തേ

അർത്ഥം:-ദേവന്മാരും മനുഷ്യരുമായ ഇരുകൂട്ടരും, ദേഹത്തിൽ രക്ഷിക്കുന്നവനും എല്ലാം ധരിയ്ക്കുന്നവനുമായ ഈ അഗ്നിയെ യജ്ഞസാധകനാക്കി. പിന്നെ, പ്രകാശമാനനായ വായുവിന്റെ പുത്രനും മഹാനും യജ്ഞത്തിന്നു മുമ്പിലിരിക്കുന്നവനുമായ അഗ്നിയെ, ഉഷസ്സുകൾ രശ്മികളാൽ, അണിയുന്ന ആദിത്യനെക്കൊണ്ടുപോലെ ആശ്രയിക്കുന്നു

3 ബ¹ജ്ഞാ²സ്യ³നി⁴മാ⁵വി⁶പ⁷ണേ⁸ശ്ച⁹മ¹⁰ന്മാ¹¹ഹേ
 വ¹യാ²അ³സ്യ⁴പ്ര⁵ഹ്താ⁶ആ⁷സ്യ⁸ര⁹ജ്ഞ¹⁰വേ
 യ¹ദാ²ഹ³ഛാ⁴രാ⁵സോ⁶ജ്ഞ⁷ത⁸ത്വ⁹മാ¹⁰ശ്ച¹¹താ
 ദി¹ജ്ഞ²സ്യ³വൈ⁴വ്യ⁵സ്യ⁶പ⁷ക്ഷി⁸രൻ

അന്വയം:-

വി പണ്ണേ അസ്യ	— അസ്മാഭീർവ്വിവിധം
	പണിതവ്യസ്യ സ്തുത്യസ്യാഗ്നേഃ
നീമാ	— നീമാനി, അസ്മൽ
	സംബന്ധിനി പ്രജ്ഞാനാനി
ബദ്ധ്വേനഹേ	— സത്യാനിസ്യുരിതികാമയാമഹേ
(കീഞ്ച) അസ്യ വയാഃ ച	— അസ്മഭീയാന്നാഹുതയശ്ച
അത്തവേ പ്ര-ഹുതാഃ	
ആസുഃ	— ഭക്ഷണായ വേദയുരിതി
	കാമയാമഹേ
(കീഞ്ച) യദാ ഘോരാനസഃ—	യസ്മിൻകാലേഗ്നേർജ്വാലാഃ
അമൃത-ത്വം ആശത	— അവിനാശിത്വം പ്രാപ്തവന്തി,
ആൽ ഇൽ	— അനന്തരമേവാസ്മാകൃത്വപിജഃ
ദൈവ്യസ്യ ജനസ്യ	— ദേവേഷു വേദ്യഗ്നേരത്മായ
ചക്രിരൻ	— കിരേയഃ, ഹവിഃഷി
	പ്രക്ഷിപേയഃ

അർത്ഥം.-നമ്മളാൽ പലപാട് പുകഴ്ത്തപ്പെട്ട അഗ്നിസ്തു നമ്മളെസ്സംബന്ധിച്ച അറിവുകൾ സത്യങ്ങളാകട്ടെ എന്നാശിക്കുന്നു ആ അഗ്നിസ്തുളള നമ്മുടെ ആഹുതികളും അവിടേസ്തു ഭക്ഷണത്തിനായി ചവിയ്ക്കട്ടെ എന്നാശിക്കുന്നു പിന്നെ, അഗ്നിയുടെ ഘോരങ്ങളായ ജ്വാലകൾ അവിനാശിത്വം പ്രാപിയ്ക്കുമ്പോൾ നമ്മുടെ പ്രതാപിക്കുകൾ ദേവന്മാരിൽപെട്ട അഗ്നിസ്തായി ഹവിസ്സുകൾ ഹോമിയ്ക്കട്ടെ

4 ഋതസ്യഹിപ്രസിതിദ്വൈതത്വവ്യപോ
നമോമഹ്യഭക്തിഃപനീയസി
ഇന്ദ്രാമിത്രോവർണ്ണസ്തചികിത്രിരേ
ഥോഗേസ്സവിതാപുരുഷേസഃ

അന്വയം:-

ഋതസ്യ ഹി പ്ര-സിതിഃ

ഔതഃ — യജ്ഞസ്യേവ സംബന്ധിന
മേനമഗ്നിം വിസ്തൃതാഔതഃ

ഉരു വ്യവഃ — വ്യാപ്തമന്തരിക്ഷം

പനീയസി, അരമതിഃ — സ്തൃത്യതമാ, പര്യന്തരഹിതാ

മഹി നമഃ — മഹതിപൃഥ്വിപ
നമനമ്കർവ്വന്തി

അഥോ പുര-ദക്ഷസഃ — ശുദ്ധബലാഃ

ഇന്ദ്രഃ മിത്രഃ വരണഃ ഭഗഃ

സവിതാ — ഏതേദേവാ ഏനമഗ്നിം

സം ചികിത്രീരേ — ജൈഷ്ഠ്യായ സഞ്ജാനതേ

അർത്ഥം:- യജ്ഞത്തെത്തന്നെ സംബന്ധിച്ച ഈ അഗ്നിയെ വിസ്താരമേറിയ ദ്രോവം എങ്ങും നിറഞ്ഞ അന്തരിക്ഷവും ഏറെ വും സ്തൃത്യയും അനന്തയും മഹതിയുമായ ഭൂമിയും നമിക്കുന്നു. പിന്നെ, ശുദ്ധബലന്മാരായ ഇന്ദ്രൻ, മിത്രൻ, വരണൻ, ഭഗൻ, സവിതാവ് എന്നീ ദേവന്മാർ ഈ അഗ്നിയെ മേലേയായിക്കെ തരുന്നു.

5 പ്രതദ്രേണയയിനായന്തിസിന്ധവ

സ്തിരോമഹിമരമതിന്ധന്വിരേ

യേഭിഃപരിജമാപരിയന്നരഭൃയോ

വിരോതവജരേവിശ്വമുക്ഷതേ

വ. 23

അന്വയം:-

സിന്ധവഃ യയിനാ — സ്യന്തസ്മിലാ ആപോഗമന
ശീലേന

തദ്രേണ, പ്ര യന്തി — തദ്രപുത്രേണ മരുൽഗണേന
പ്രഗച്ഛന്തി

പരി-ജമാ പരി-യൻ — പരിതോഗന്തേന്ദ്രഃ പരിതോ
ഗച്ഛൻ

യേദി: ഉരു ഭൂയ:	— യൈർമ്മത്തൽഗണൈസ്സഹ ബഹുവേഗത്കരോതി
(കിഞ്ച) ജാരേ വി രോതവൽ	— അന്തരിക്ഷേ ശബ്ദം വികർപ്പൻ പജ്ജന്യ: യൈർമ്മത്തൽഗണൈ സ്സഹ
വിശ്വം ഉക്ഷതേ	— ഭവനം സിഞ്ചതേ
(തേമീമത്ത:) അരമതി.	— അപര്യന്താം.
മഹീ. തിര: ധേനപിരേ	— പൃഥ്വി: തിരസ്കർവ്വന്തി

അർത്ഥം:—ഒഴുകുന്ന ജലങ്ങൾ സഞ്ചാരശീലമുററ തദ്ഭൂത
മതൽഗണത്തോടുകൂടി ഗമിക്കുന്നു. എങ്ങും ചുറ്റിനടക്കുന്ന
ഇന്ദ്രൻ സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ട് മതൽഗണങ്ങളേവയോടുകൂടി കതി
ക്കുന്നുവോ, അന്തരിക്ഷത്തിൽ ഉറക്കെശ്ശബ്ദിക്കുന്ന പർജ്ജന്യൻ
മതൽഗണങ്ങളേവയോടുകൂടി ഭവനത്തെ നനയ്ക്കുന്നുവോ, ആ
മതത്തുതരം അനന്തമായ ഭൂമിയെ വകവെയ്ക്കുന്നില്ല.

6 ക്രാണാതദ്രാമതതോവിശ്വകൃഷ്ണയോ

ഭിവശ്യേനാസോഅസുരസ്യനീളയ:

തേഭീശ്ചഷ്ടേവതണോമിത്രോഅർദ്ധമേ

ക്രോദേവേഭീരർവ്വശേഭീരർവ്വശ:

അന്വയം:—

അസുരസ്യ നീളയ:	— മോലസ്യാവാസഭൂതാ:
ഭിവ: ശ്യേനാസ:	— അന്തരിക്ഷസംബന്ധിനശ്ശംസ നീയഗതയ:
വിശ്വ-കൃഷ്ണയ: തദ്രാ:	— വ്യാപ്തമനുഷ്യാ തദ്ഭൂതാ:
(യേ) മതത: ക്രാണാ:	— സ്വാധീകാരണകർമ്മാണി കർവ്വാണാ: ആസതേ
തേഭി: അർവ്വശേഭി:	— തൈരശ്വവരഭി:
ദേവേഭി: അർവ്വശ:	— ദേവൈസ്സഹ അശ്വവാൻ

ഇന്ദ്രഃ ചന്ദ്രേ — പശ്യതി
വരണം മിത്രഃ അര്യമാ — ച മരുന്ദിസ്സഹ പശ്യന്തി

അത്ഥം.-ബലവത്തായ മേഘത്തിന് നീവാസഭൂതരായി, അന്തരിക്ഷ സംബന്ധികളും ഭംഗിയുള്ള ഗതികളാറവരും മനുഷ്യരെ വ്യാപിച്ചവരമായ തദ്വപുത്രന്മാരേവർ (മരുന്ദുകളേവർ) സ്വാധീകാരകർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുന്നവരായോ, ആ കതിരുകളുള്ള ദേവന്മാരോടുകൂടി സ്വന്തം കതിരേറ്റാറ ഇന്ദ്രൻ അവരോടുകൂടിയെല്ലാം കാണുന്നു വരണനും മിത്രനും അര്യമാവും മരുന്ദുകളോടുകൂടിയാണ് കാണുന്നത്

7 ഇന്ദ്രേ ഭിംശശമാനാസആശത
സുരോദൃശീകേവൃഷ്ണശ്ചപൌരസ്യേ
പ്രയേന്നാസ്യഹണാതതക്ഷിരേ
യജഃവഭ്രൂന്യഷ്ടനേഷുകാരവഃ

- അന്വയം -
(യേ) ശശമാനാസഃ	— ശശമാനാഃ, സ്തോതാഃ
ഇന്ദ്രേ ഭിംശ ആശത	— ഇന്ദ്രേ സ്തതേ സതിപാലനഃ പ്രാപ്തവന്തി
സുരഃ ദൃശീകേ പ്ര	— സുരേ സ്തതേസതി, സർവ്വവസ്തുവിഷയം ഭഗനഃ പ്രാപ്തവന്തി
വൃഷ്ണഃ പൌരസ്യേ ച	— വർഷിതരീന്ദ്രേ സ്തതേ സതിബലഞ്ച പ്രാപ്തവന്തി
(കിഞ്ച) യേ കാരവഃ	
അസ്യ അഹ്ണാ ന	— സ്തോതാഃ
തതക്ഷിരേ	— ഇന്ദ്രസ്യ പൂജനാനി പ്രകൃഷ്ടാനി കർവന്തി
(തേ സ്തോതാഃ)	
ഈ-സനേഷ	— നരഃ കർതൃത്വേനയേഷ സീദന്തി, തേഷ യജ്ഞേഷ
യജഃ വഭ്രൂഃ	— ഇന്ദ്രസ്യ സഹായം വഭ്രൂഃ പ്രാപ്തവന്തി

അർത്ഥം.-സ്നോതാക്കളേവർ, ഇന്ദ്രൻ സ്തുതിക്കപ്പെടവേ രക്ഷണം പ്രാപിക്കുന്നവോ, സൂര്യൻ സ്തുതിക്കപ്പെടവേ സർവ്വവിഷയകമായ കാഴ്ച നേടുന്നവോ, കാമവഷ്കനായ ഇന്ദ്രൻ സ്തുതിക്കപ്പെടവേ ബലമേറുന്നവോ, സ്നോതാക്കളേവർ ഇന്ദ്രനുള്ള പൂജനങ്ങൾ ഉത്കൃഷ്ടമായി ചെയ്യുന്നവോ, ആ സ്നോതാക്കൾ മനുഷ്യ കർത്തൃത്വമുള്ള യജ്ഞങ്ങളിൽ ഇന്ദ്രനു താങ്ങായ വഭ്രം നേടുന്നു. (വഭ്രംകൊണ്ടുള്ള രക്ഷ നേടുന്നു.)

8 സൂര്യശ്ചിദ്രാഹരിതോഅസ്യരീരമ

ദിത്രാദാകശ്ചിദയേതേതവീയസഃ

ഭീമസ്യവൃഷ്ണാജാദാഭിശ്ചസോ

ഭിവേഭിവേസുഹരിസ്തന്നബാധിതഃ

. അന്വയം.-

സൂരഃ ചിത് അസ്യ	— സൂര്യോപീന്ദ്രസ്യ, പരമേശ്വരസ്യ, പരമാത്മനഃ ആജ്ഞാം പരിപാലയിതു മന്വാനഃ
ഹരിതഃ	— അശ്വാൻ പ്രേരയതി
(പ്രേരയന്നധനി) ആ	
രീരമർ	— ആഭിമുഖ്യേന രമയതി
(യഃ) കഃ ചിത് ആ മൗതേ	— സൃഷ്ടൗ ബിഭേതി, സഭേവഃ
തവീയസഃ ഇത്രാദ്	— പ്രവൃദ്ധാൽ പരമാത്മനോ ഭയോഭേവ ബിഭേതി
ഭിവേ-ഭിവേ	
അഭി-ശ്ചസഃ	— പ്രത്യഹമാഭിമുഖ്യേനശ്ചസതഃ
വൃഷ്ണഃ, ഭീമസ്യ	— കാമാനാം വഷ്ഠിതുഃ, സർവ്വയേഞ്ചകരസ്യ പരമാത്മനഃ
ജാദാൽ സുഹരിഃ	— ഉദാരാൽ അന്തരീക്ഷാൽ സഹനശീലസ്തൻ
അബാധിതഃ സ്തൻ	— സ്തനയതി, ശബ്ദേഽകരോതി

അർത്ഥം.-ആ സൂര്യൻ കൂടി പരമാത്മാവു. പരമേശ്വരനായ ഇന്ദ്രന്റെ ആജ്ഞയെ പരിപാലിക്കാനാണ് തന്റെ കതിരക

ളെ ആട്ടുന്നത്. അപ്രകാരം ചെത്തിട്ട് ഭൂതമാതങ്ങളെ മുഴുവൻ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നു. ഏതൊരു ദേവൻ പിറവിയിൽത്തന്നെ ഇത്രനെ യേപ്പെടുന്നുവോ, ആ ദേവൻ ഇത്രൻ പ്രവൃദ്ധനാവുമ്പോൾ കൂടുതൽ യേപ്പെടുന്നു. ദിവസംതോറും ഭുവനത്തിന്നു നേരെ ശ്വസിക്കുന്ന കാമവഷിതാവും സർവ്വയേജനമായ ആ പരമാത്മാവിന്റെ ഉദരമായ അന്തരീക്ഷത്തിൽ നിന്നാണ് സഹനശീലനായ പജ്ജന്യൻ ആരാധ്യം ബാധിക്കപ്പെടാതെ ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നത്.

9 സ്തോമം വോ അഭ്യുതദ്രായശികാസ

ക്ഷയഭീരായനമസാദിദിഷ്യന

യേഭിശ്ശിവസ്വപ്തഏവയാവഭി

ദ്ദിവസ്സിഷ്കതിസ്വയശാനികാമഭി:

അന്വയം:-

ഏവയാവഭി: യേഭി: — അശ്വൈരോഗച്ചഭ്ഭീരൈർ
മരുഭ്ഭീസ്സഹ

സ്വ-വാൻ, സ്വ-യശാ,
ശിവ:

— ജ്ഞാതിമാൻ സ്വഭൂതകീർത്തി,
സുഖകര: ഇന്ദ്ര:

ദിവ: സിസക്തി

— ദ്യുലോകാഭ്യുജമാനാൻ സേവന്തേ

(ഹേ പ്രതിഭ:) വ: അഭ്യ — യുയം അസ്തിൻ യാഗേ

നികാമഭി:

— നീയതാഭിലാഷൈമ്മതതഭി
സ്സഹിതായ

ക്ഷയൻ-വീരായ

— ക്ഷപിത ശത്രുവേ

ശികാസേ തദ്രായ

— ശരണേ ശക്തായ തന്വൈ

നമസാ സ്തോമം ദിദിഷ്യന

— നമസ്താരേ സ്തോത്രനിശത,
ഗമയത

അർത്ഥം:-കുതിരകളോടു കൂടി ആഗമിയ്ക്കുന്നവരായ മരുത്തുളൊത്തു് ബന്ധുബലമുറവനും സ്വയം നേടിയ കീർത്തിപുണ്ടനും സുഖകരനായ ഇന്ദ്രൻ ദ്യോവിൽനിന്നു് യജമാനന്മാ

പ്രാപിക്കുന്നു. അല്ലയോ ഗുരുവിനോടുകൂടി, നിങ്ങൾ ഈ യാഗത്തിൽ, ചിട്ടപ്പെട്ട ആഗ്രഹങ്ങളോടുകൂടിയ മന്ത്രങ്ങളോടു ചേർന്നുവന്നു, തന്നാൽ ശത്രുക്കളെ മർദ്ദിപ്പിച്ചുവന്നു. ശരണത്തിൽ (ശരണം പ്രാപിച്ചവരെ തുണയ്ക്കുന്നതിൽ) ശക്തനായ തദ്ദേഹനായി നമസ്കാരത്തോടുകൂടി സ്തോത്രമേകുക, എത്തിക്കുക.

10 തേഹിപ്രജായാ അഭരന്തവിശുദ്ധോ

ബ്രഹ്മസ്തീർത്വം ഏന്യോമജായഃ

യജ്ഞൈർമർദ്വാപ്രഥമോവിധാരയ

ദേവാക്കൈർഭഗവസ്സഞ്ചികിത്രിരേ

വ. 24

അന്വയം:—

ഹി വൃഷഭഃ ബ്രഹ്മസ്തീഃ — യസ്മാൽ കാരണാൽ കാമാനാം
വഷിതാസഃ

സോമ-ജായഃ തേ — അന്യേ സോമബന്ധവോ
വേദാശു

പ്ര-ജായാഃ ശ്രവഃ വി
അഭരന്ത — തേഷാമത്മായ വൃഷ്ണി
ചാരണാന്നം വിഭരന്തി,
പോഷയന്തി

(തസ്മാൽ കാരണാൽ താസാം

പ്രജാനാം മദ്ധ്യേ)

അമർദ്വാ — തന്നാമക ഋഷിഃ

പ്രഥമഃ യജ്ഞൈഃ

വി ധാരയൽ — പ്രഥമമേവ ക്രിയമാണൈ
ര്യജ്ഞൈഃ കർമ്മാഗ്നാൻ
വിധൃതാനകരോൻ

(അഥ) കൈര്യഃ ദേവാഃ — ബലൈസ്സഹവിശ്വേ ദേവാഃ

ഭഗവഃ സ. ചികിത്രിരേ — ഋഷയശ്ചാമർവ്വണാകൃതം
യജ്ഞൈഃ ഗത്വാ പശുൻ
സംജ്ഞാതവന്തഃ

അർത്ഥം:-കാലവർഷിതാവായ ബ്രഹ്മസ്വതിയും സോമബന്ധമുള്ളായ മറ്റു ദേവന്മാരും പ്രജകൾക്ക് വേണ്ടി മഴയാൽ അന്നമൊരുക്കുന്നു, വളർത്തുന്നു. അക്കാലത്താൽ ആ പ്രജകളുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ ആദ്യം ചെയ്യപ്പെടുന്ന യജ്ഞങ്ങളാൽ അഥർവ്വാവെന്ന ഋഷി കർമ്മമാഗ്നിക്കെ അനുഷ്ഠിതങ്ങളാക്കി. പിന്നെ, ബലങ്ങളോടുകൂടി എല്ലാ ദേവന്മാരും ഉഗ്രക്കളുന്ന ഋഷികളും അഥർവ്വാവിന്റെ യജ്ഞത്തിന്നു ചെന്നു യാഗപശുക്കളെ തിരിച്ചറിഞ്ഞു.

11 അഹിദ്യാവാപൃഥിവീഭൂരിരേതസാ

നരാശംസശ്ചതുരങ്ഗോയമോദിതി:

ദേവസ്യാപ്താദ്രവിണോദാഗ്നേക്ഷണ:

പ്രരോസേന്ദരതോവിഷ്ണുരഹിരേ

അന്വയം:-

ഭൂരി-രേതസാ	
ദ്യാവാപൃഥിവീ	— ബഹുദകേ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
യമഃ, അദിതിഃ, ദേവഃ	
ത്വഷാ, ദ്രവിണഃ-ഭാഃ	— അഗ്നിഃ
ഋക്ഷണഃ, രോദസീ	— ഋദ്ധവഃ, രൂപന്തി
മതതഃ വിഷ്ണുഃ തേ	— ഏതേ വിശ്വേദേവാഃ
ചതുഃ-അങ്ഗഃ	
നരാശംസഃ	— ചതുർഗ്ഗണികീര്യകേതനാനാശംസനാമകേ യജ്ഞേ (സപ്തത്യർത്ഥം പ്രഥമാ)
പ്ര അഹിരേ ഹി	— അസ്മാദിഃ, സ്തോതൃഭിഃ പുഷ്യന്തേഹി

അർത്ഥം:-ധാരാളം വെള്ളമേന്തുന്ന ദ്യാവാപൃഥിവികൾ, യമൻ, ദേവതാവായ അദിതി, ദേവനായ ത്വഷാവും, ദ്രവിണോദെന്നു അഗ്നി, ഋക്ഷരും, രൂപന്തി, മേന്തുന്നതും, വിഷ്ണു എന്നീ ഏകദശ ദേവന്മാരും നാലഗ്നികളോടു കൂടിയ നാരാശംസമെന്ന നന്തിൽ സ്തോതാക്കളായ നമ്മളാൽ പുജിക്കപ്പെടുന്നു.

12 ഉതസ്യനഉശിജാമർവ്വിയാകവി

രഹിശ്ശ്രണോതുബധന്യോഽഹവിമനി

സുര്യോമാസാവിചർത്താദിവക്ഷിതം

ധിയാശമീനഹുഷീഅസ്യബോധതം.

അനവയം.-

ഉത നഃ ഉശിജം.	— അപിചാസ്മാകം ദേവകാമാനാമൃതപിജം.
ഉർവ്വിയാ	— ഉർവ്വിം, ബഹവിം സ്തുതിം.
സ്യഃ കവിഃ ബധന്യഃ	— മേധാവി, അന്തരിക്ഷേഭവഃ
അഹിഃ	അഹിർബധന്യഃ
ഹവിമനി ശ്രണോതു	— യജ്ഞേ ശ്രണോതു
ദിവീ-ക്ഷിതാ വി-	
ചരന്താ	— ദിവീവസന്തേ, വിശേഷേണ ചരന്തേ
സുര്യോമാസാ ധിയാ	— സുര്യോചന്ദ്രമസൗ ബുദ്ധ്യാ
അസ്യ ബോധതം.	— സ്തോത്രമിദം ബുദ്ധ്യതാം.
ഹേ ശമീനഹുഷീ,	— ശമീ, കമ്മവതി പൃഥിവി, നഹുഷീ, ദ്യോഃ, ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ, യവാഃ സ്തോത്രം ധിയാവഗച്ഛതം.

അർത്ഥം.-കൂടാതെ, ദേവന്മാരായ നമ്മുടെ ജ്യോതിഷകളുടെ വിസ്തൃതവും എണ്ണമറ്റതുമായ സ്തുതിയെ, മേധാവിതും അന്തരിക്ഷവത്തിനുമായ ആ അഹിയെന്ന (അഹിർബധന്യനെന്ന) ദേവൻ യജ്ഞത്തിൽ കേൾക്കട്ടെ. ദ്യാവിൽ വസിക്കുന്നവരും സഞ്ചാരശീലരായ സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ ഈ സ്തോത്രം ബുദ്ധിയാലുംകൊള്ളട്ടെ. അല്ലയോ ദ്യാവാപൃഥിവീകളേ, നിങ്ങളും സ്തോത്രമുൾക്കൊണ്ടാലും.

13 പ്രപഞ്ചാചരമവിശ്വദേവ്യോ
പന്നപാവേതുവായുരിഷ്യയേ
ആത്മാനവസ്യോഽഭിവാതമച്ഛത
തദഗ്നിനാസഹവായാമനിശ്രുതം

അന്വയം:-

പുഷാ ന ചരമം പ്ര	
അവതു	— അസ്മാകം സംബന്ധിജദഗ്നം പ്രക്ഷതു
(കിഞ്ച) വിശ്വ-ദേവ്യഃ	— വിശ്വദേവഹിതഃ
അപാം നപാൽ വായുഃ	
ഇഷ്യയേ	— യജ്ഞസ്യ നിഷ്കൃത്യതം പ്രാപതു
(കിഞ്ച) ആത്മാനം	
വാതം	— സർവ്വേഷാമാത്മഭൂതം വായുഃ
അഭി അച്ഛത	— ഹേ ഋഗ്വിജഃ, ആഭിമുഖ്യേന പുജയ
(സഃ) വസ്യഃ	— പ്രശസ്തരഥനം പ്രാപ്തം പ്രാവതു
ഹേ അഗ്നിനാ, സ-ഹവാ-	— അഗ്നിനേ, സാഹവാണേ യവാഃ
യാമനി തൽ ശ്രുതം	— യാഗഗതനേ ഇദം സ്തോത്രം ശ്രുതം

അർത്ഥം:-പുഷാവും നമ്മുടെ ജംഗമധനം വേണ്ടപോലെ രക്ഷിപ്പിക്കട്ടെ എല്ലാ ദേവന്മാരും ഹിതകാരിയായ അപന്നപാത്തും വായുവും യജ്ഞിന്റെ പുത്രിയായി നമ്മളെ രക്ഷിപ്പിക്കട്ടെ അല്ലയോ ഋഗ്വിജകളേ, സർവ്വരും ആത്മഭൂതനായ വായുവിനെ നേരെ അച്ഛിക്കുക. അവിടുന്ന് നല്ല അന്നം പ്രാപിക്കാനായി നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ അല്ലയോ അഗ്നികളേ, നന്നായി വിളിക്കപ്പെടാവുന്ന നിങ്ങൾ യാഗത്തിനുള്ള വരവിൽ ഈ സ്തോത്രം കേട്ടാലും.

14 വിശാമാസാമയോനാമധിക്ഷിതം.
 ഗീർദ്വീതസ്വയശസങ്ഗുണീമസി
 ഗാഭീർവ്വിശ്വാഭീരഭിതിമനർവ്വണ്
 മകേതാര്യവാന്നന്യമണാഞ്ചയാപതി.

അനവയം:-

അയോനം	— സംസാരയേരഹിതാനാം
ആസാം വിശാം അധി-	
ക്ഷിതം	— മനുഷ്യാണാമന്തർനിവസന്തം
സ്വ-യശസം	— സ്വായത്തകീർത്തിമഗ്നി.
ഗീ-ഭിഃ ഉ ഗുണീമസി	— സ്തോത്രൈരേവ വയം സ്തമഃ
(കിഞ്ച) അനർവ്വണ്	
അഭിതി.	— അപ്രത്യുതാം ദേവമാതരം
വിശ്വാഭിഃ ഗ്നാഭിഃ	— ദേവപത്നീഭിസ്സഹിതാം സ്തമഃ
(കിഞ്ച) അകേതാഃ	
യുവാനം	— രാത്രേ സ്വതേജസാ
	മിശ്രയിതാരം ചന്ദ്രമസംസ്തമഃ
നൃ-മനഃ	— നൃഷ്വന്ദഗ്രഹപരതയായോസ്തി,
	തമാദിത്യം സ്തമഃ
അധ പതി.	— സർവ്വസൃപാലകമിത്രം സ്തമഃ

അർത്ഥം.-സംസാരയേരഹിതം ഈ മനുഷ്യരുടെ ഉള്ളിലിരു
 ന്നതല്ലെന്നവനും സ്വയം നേടിയ കീർത്തിയൊത്തവനുമായ അഗ്നി
 യെ സ്തോത്രങ്ങളാൽ തന്നെ നാം സ്തുതിക്കുന്നു. എതിരറ്റ ദേവ
 മാതാവായ അഭിതിയെ എല്ലാ ദേവപത്നീമാരോടും കൂടി സ്തുതി
 ക്കുന്നു. രാത്രിയ്ക്ക് സ്വപ്രകാശം ക്ഷേമം ചന്ദ്രനെ സ്തുതിക്കുന്നു.
 മനുഷ്യരിൽ അന്ദഗ്രഹപരനായ ആദിത്യനെ സ്തുതിക്കുന്നു. എ
 ല്ലാറ്റിനും നാഥനായ ഇന്ദ്രനെ സ്തുതിക്കുന്നു.

15 രേദേത്രജനഃപുർവ്വോഅങ്ഗിരാ
 ഗ്രാവാണൗർധ്വായാഅഭിപക്ഷ്യരധാരം
 യേഭിർവ്വിഹായാഅഭവദപിപക്ഷണഃ
 പാഥ്സ്യമേകംസ്വധിതിർവൃന്തന്തതി

വ 25

അന്വയം -

(അങ്ഗിരാനാമഷിഃ ആർത്ഥിച്ഛേനവൃതസ്സൻ ദേവാൻ
 സ്തൗതി)

അത്ര ജനഃപുർവ്വഃ

അങ്ഗിരാഃ

— ജനനാപ്രതഃ അംഗിരാനാമഷിഃ

അത്ര രേദേ

— അസ്മിൻ യജ്ഞേ ദേവാൻ
 സ്തൗതി

യേഭിഃ

— യൈർഗ്രാവഭിരഭിഷവ
 സംബന്ധിഭിശ്ശബ്ദൈഃ

വിപക്ഷണഃ വിഹായാഃ

അഭവത്

— വിദുഷേത്രോ മഹാനാസീത്,
 ഹൃഷോഭൂത്

(തേ) ഗ്രാവാണഃ ഊർധ്വായഃ— ഉദ്യതാസ്സനഃ

അധാരം അഭി പക്ഷ്യഃ

— യജ്ഞസാധനം സോമമഭി
 പശ്യന്തി

(അന്വേത്രസ്യ)

സ്വധിതിഃ

— വളം

വന്തവതി

— ഉദകവതിചാഗ്നേ

പാഥഃ സു-മേകം

— അന്നസാധനമേകം നിരഗമയത്

അർത്ഥം—(അംഗിരസ്സെന്ന ഗൃച്ഛി പ്രതീക്കായി വരിയ്ക്കപ്പെട്ട് ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കുന്നു) ജനംകൊണ്ട് പുരാതനനായ അംഗിരസ്സെന്ന ഗൃച്ഛി ഈ യജ്ഞത്തിൽ ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കുന്നു. പിടിക്കപ്പെട്ടവയുടെ സോദസംസ്കരണശൃംഗങ്ങളാൽ ഏല്പാകാണുന്ന ഇത്രൻ മഹാനായോ, ഹൃഷ്വനായോ, ആ പിടിക്കപ്പെട്ടവരും ഉജ്ജ്വലകൊണ്ട് യജ്ഞസാധനമായ സോമത്തിന്നുനേരെ

നോക്കുന്നു ആ ഇന്ദ്രന്റെ വക്ത്രായുധം നീരൊഴുകുന്ന മാഗ്നത്തിലൂടെ അന്നസാധനമായ ജലത്തെ എത്തിച്ചു.

വശം-26-27-28 പാത്മ്യം താനപഃ പ്രഷിഃ, പ്രസ്താരപഞ്ചതി
രനുഷ്ടുപ് പക്തിന്നുഷ്കസാരീണീപുരസ്താദ് ബൃഹതി
ക്ഷന്ദാംസീ, വിശ്വേദേവോ ദേവതാ.

1 മഹിദ്യാവാപൃഥിവീഭൂതമുർവ്വീ

നാരീയഹപിനരോദസീസഭന്നഃ

തേഭിന്നഃപാതംസഹ്യസ്യ

ഏഭിന്നഃപാതംശുഷണീ

അനവയം -

ഹേ ദ്യാവാപൃഥിവീ,	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ, യുവാം
മഹി ഉർവ്വീ ഭൂതം	— യഥാ തഥാത്യന്തഃ വിസ്തീർണ്ണവേതം
യഹപി രോദസീ നാരീ ന	— മഹത്തൗ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ യുവാം സ്രിയാവിവ
നഃ സഭഃ	— അസ്താകം സഭാവേതം
(കിഞ്ച യുവാം) നഃ	
ശുഷണീ	— അസ്താകം ശത്രുബലേ
(യുഷ്മദീയൈഃ) ഏഭിഃ	
പാതം	— പാലനൈരക്ഷതഃ
തേഭിഃ നഃ	— തൈഃ പാലനൈരസ്താൻ
സഹ്യസഃ പാതം	— അതിശയേനാഭിവീതിശ്ശത്രോരപിരക്ഷതം

അർത്ഥം-അല്ലയോ ദ്യാവാപൃഥിവീകളേ, നിങ്ങൾ ആകാശനിഭരതാളം വിസ്തൃതകളായാലും മഹതികളായ ദ്യാവാപൃഥിവീകളായ നിങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കൊപ്പോഴും ഇരുതരുണികൾ പോലെ ആയാലും ശത്രുബലത്തിൽ നിങ്ങളുടെ രക്ഷണങ്ങളാൽ ഞങ്ങളെ പർലിച്ചാലും ആ രക്ഷണങ്ങളാൽ ഏറ്റവും ജയശീലനായ ശത്രുവിങ്കുടന്നിന്നുളടി ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും

2 യജ്ഞേ¹യജ്ഞേ¹സമർത്ഥ്യോ
ദേവാ¹നാമ¹സപര്യതി
യസ്സന്തേ¹ത്വീ¹ഘൃ¹താ
ആവി¹വാസാ¹ന്യേനാൻ

അന്വയം -

യഃ ദീ¹പ്തശ്ച¹തമഃ — അതിശയേന ദീപ്തസ്യ
ബഹോ¹ശ്ശാസ്ര¹സ്യ ശ്രോതാ
സുന്തേഃ ഏ¹നാൻ ആ-
വി¹വാസാ¹തി — സുഖകരൈഹവിക്ഷീഭ്യോൻ
പരിചരതി

സഃ മർത്യഃ യജ്ഞേ-
യജ്ഞേ — സർവ്വേഷു യജ്ഞേഷു
ദേവാൻ സപര്യതി — സർവ്വാദേവാൻ പരിചരതി

അതഃ-ഏ¹ത് ബഹുശാസ്രശ്രോതാവ് (പണ്ഡിതൻ)
സുഖകരങ്ങളായ ഹവിസ്സുകളാൽ ഇഷ്ടദേവന്മാരെ പരിചരി
ക്കുന്നവോ, ആ നേഷ്യൻ എല്ലാ യജ്ഞങ്ങളിലും എല്ലാ ദേവ
ന്മാരെയും പരിചരിയ്ക്കുന്നു

3 വിശ്വേഷാ¹മിരജ്യവോ
ദേവാ¹നാംവാ¹ത്സഹഃ
വിശ്വേഷാ¹മി¹വിശ്വേഷാ¹മസോ
വിശ്വേഷേ¹യജ്ഞേഷു¹യജ്ഞി¹യാഃ

അന്വയം -

ഏ¹ വീശ്വേഷാം¹ ഇരജ്യവഃ, — ഭൂവനാനാമിശ്വരാം,
ദേവാ¹നാം¹ മഹഃ¹ വാഃ — മഹത്, വരണീയം.
ധനമസ്മാ¹മ്യേനാ

(കിഞ്ച) വിശ്വേ വിശ്വ-

മഹസഃ — സർവ്വേ യുധം വ്യാപ്തേജസ്താം

വിശ്വേ യജേണഷു

യജ്ഞിയാഃ ഹി — യഷുവധഃ ഖലു

അർത്ഥം.-ഭുവനേശ്വരന്മാരേ, ദേവന്മാരുടെ മഹത്തും വനനീ യവുമായ ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നെങ്കിലും, നിങ്ങളെല്ലാം മുഴുത്ത തേജസ്സാത്ത പരാകന്മാ നിങ്ങളെല്ലാം യജ്ഞത്തിൽ യജിക്കപ്പെടേണ്ടവരാണല്ലോ.

4 തേ¹ഘാ²രാ³ജാ⁴നോ⁵അ⁶തു⁷തസ്യ⁸മ⁹ഗ്രാ

അ¹ര്യ²മാ³മി⁴ത്രോ⁵വ⁶ത⁷ണഃ⁸പ⁹രി¹⁰ജ¹¹മാ

ക¹ദ്രോ²ണാം³സ്ത⁴തോ

മ¹രു²തഃ³പു⁴ഷ⁵ണോ⁶ഗേഃ

അന്വയം.-

അര്യമാ മിത്രഃ പരി-

ജ¹മാ വത²ണഃ — സർവ്വതോഗാമീ വത³ണഃ

(ഋത്വിഷിഃ) സ്ത¹തഃ തദ്രഃ

പു¹ഷ²ണഃ മരു³തഃ — സർവ്വസ്യ പോഷയിതാരോ മരു⁴തഃ

ഗേഃ — ഏതേ ചാന്യേദേവാഃ

മഗ്രാഃ നൃണാം കർ? — സർവ്വൈസ്തത്യാസ്സന്തഃ, മനുഷ്യാണാം കദാസുഖം പ്രയച്ഛന്തി?

തേ അതുതസ്യ രാജാനഃ ഘ- അതുതസദൃശസ്യ ഹവിഷ ഇശ്വശ്വരാഃ ഖലു

അർത്ഥം.-അര്യമാവു, മിത്രൻ, എങ്ങും ഗമിക്കുന്ന വരുണൻ ഋത്വിഷകളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ട തദ്രൻ, ഏവരെയും പോഷിപ്പിക്കുന്ന മരുത്തക്കൾ, ഗേൻ,-എന്നിവരും മറ്റു ദേവന്മാരും ഏവ രാജം സ്തുത്യരായി മനുഷ്യക്കെന്നാണ് സുഖം തരുക? അവർ അതുതതുല്യനായ ഹവിസ്സിന്നീശ്വരന്മാരാണല്ലോ.

5 ഉതനോനക്തപാംവൃഷണസു
 സുര്യാമാസാസദനായസധന്യാ
 നചായതിസാദേത്യഷാ
 മഹിർബുധ്നേഷുബുധ്ന്യഃ

വ 26

അന്വയം -

ഉതഹേ വൃഷൺ-വസു, — വഷണധനാവശ്യം, യുവാം
 അപാം സധന്യാ — ഉദകാനാം സംബന്ധിനേന
 സമാനധനേന
 സുര്യാമാസാ — സുര്യാചന്ദ്രമസൗ
 ബുധ്നേഷു യന്തേ — അന്തരീക്ഷേഷു മേഘേഷു യഃ
 അഹിഃ ബുധ്ന്യ സാദി — സീദതി
 ഏഷാം സചാ സദനായ — ഏദീസ്സഹയുവാം അസ്മാകം
 ലോകേ സദനായ, നിഷീദനായ
 നക്തം നഃ — രാത്രാവഹനിചാസ്മാന്നന്ത
 ഷ്യതം.

അർത്ഥം:-വഷണധനന്മാരായ അശ്വികളേ, ജലത്തെസ്സംബ
 ഡിച്ച് തുല്യ ധനന്മാരായ സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ, അന്തരീക്ഷങ്ങളെ
 ഉൾക്കൊള്ളങ്ങളിൽ വർത്തിക്കുന്ന അഹിർബുധ്ന്യൻ—ഇവരോ
 ട്ടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ ലോകത്തിൽ ഇരുന്നപൊറുക്കാൻവേണ്ടി
 രാവ്യം പകലും രക്ഷിച്ചാലും.

6 ഉതനോദേവാവശ്വിനാശ്ചുഷ്വതി
 ധാർഷ്ടിക്വിത്രാവന്താമരഷ്യതാം
 മഹസ്സരാഘഷ്ടതേ
 ത്രിധന്വേവദുതിതാ

അന്വയം:-

ഉത ശുഭഃ പതീ ദേവൗ

അശ്വിനാ — ഉദകപതീ ദ്യോതമാനാ
വശ്വിനൗ

നഃ ധാമഭിഃ ഉരുഷ്യതാം — ശരീരൈരക്ഷതാം

(കിഞ്ച) മിത്രാവരണാ — മിത്രാവരണാവർത്തിയൈ
ശരീരൈരക്ഷതാം

(യന്ദ്രോവാദക്ഷന്തി) സഃ

മഹഃ രായഃ ആ ഇഷ്ടതേ — ആഭിമുഖ്യേന പ്രാപ്നോതി

(കിഞ്ച) ധനപ-ഇവ — യഥാപഥികോനിതകോദേ
ശാനതിക്രാമതി

(തഥാ) ഭഃ-ഇതാ അതി — അതിഗന്താ, അതിക്രാന്താ
വേതി

അർത്ഥം.-ഉദകവാന്മാരും പ്രകാശവാന്മാരുമായ അശ്വികൾ ശരീരങ്ങളെക്കൊണ്ട് (ഊഷധാദികൾ കൊണ്ട് ശരീരങ്ങളെ) രക്ഷിക്കട്ടെ. മിത്രാവരണന്മാർ നമ്മുടെ ആത്മീയ ശരീരങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. ദേവന്മാർ ആരെ രക്ഷിക്കുന്നുവോ, അവൻ മഹത്തായ ധനം നേരെ നേടുന്നു. വഴിപോക്കൻ നീരൊഴിഞ്ഞ പ്രദേശങ്ങളെ, മരുഭൂമികളെ കടന്നുപോലെ, അവൻ ഭരിതങ്ങളെ കടക്കുന്നു

7 ഉതനോരുദ്രാചിന്ദുഉതാമശ്വിനാ

വിശ്വേദേവാസോരഥസ്ത്വിച്ഛഃ

ഋഭർവാജഋഭക്ഷണഃ

പരിജ്വാവിശ്വവേദസഃ

അന്വയം:-

ഉത ചിത് രുദ്രാ അശ്വിനാ — അപിച രുദ്രപുത്രാവശ്വിനൗ

നഃ ഉജ്ജതാം — അസ്മാൻ സുഖയതാം

(കിഞ്ച) രഥഃപതിഃ — രഥസ്യ പതിഃ പുഷാ

ഋഭഃ വാജഃ ഭഗഃ — ഭാസമാനഃ അന്നവാൻ ഭഗഃ

പരി-ജാ	— പരിതോ ഗന്താ വായുഃ, ഇതി
വിശ്വേ ദേവാസഃ	— സർവ്വേ ദേവാസ്സഖയന്തു
ഹേ വിശ്വ-വേദസഃ,	
ഋക്ഷണഃ	— സർവ്വപ്രജന്താഃ മഹാന്തോ ബ്രഹ്മാദയോദേവാഃ, യയം സുഖയത

അത്ഥം.-കൂടാതെ അത്രപുത്രന്മാരായ അഗ്നികൾ നമ്മെ സുഖിപ്പിക്കുവാൻ തേരിന്ന നാമനായ പൂഷാവും, ഭോസമാനനും അന്നവാന്മാരായ ഗേൻ എണ്ണം ഗതിയുണ്ടാകുന്ന വായു-എന്നീ സർവ്വ ദേവന്മാരും നമ്മളെ സുഖിപ്പിക്കുവാൻ സർവ്വപ്രജന്മാരും മഹാ ന്മാരായ ബ്രഹ്മാദി ദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ സുഖിപ്പി ച്ചാലും.

8 ഋക്ഷഃഋക്ഷാഋക്ഷർവ്വിധതോമദ
ആതേഹരീജുജ്വാതസ്യവാജിനാ
ഋഷ്യരംയസ്യസാമപി
ഭ്യധഗ്യജ്ഞോനമാന്വഃ

അന്വയം. -

ഋക്ഷഃഋക്ഷഃ	— മഹാനിരൂഃ യജ്ഞേന ഭാതി
(ഹേ ഇത്രം) വിധതഃ മദഃ	
ഋക്ഷഃ	— ത്വം പരിചരന്തോ യജമാനസ്യ ഹിര്യോ യജ്ഞേന ഭാതി
ആ ജുജ്വാതസ്യ	— യാഗം പ്രതി ശീഘ്രമാഗച്ഛതഃ
തേ ഹരീ വാജിനാ	— അശ്വൗ ബലവന്തൗ
(കിഞ്ച) യസ്യ സാമ	
പിപി	— ഇത്രസ്യ സംബന്ധി ഗീയമാനം സാമാപി
ഋഷാഃ	— രക്ഷോഭിരപ്രാപണീയം
(ഋഷഃ) യഃ	
മാന്വഃ ന	— ന മനുഷ്യസാധാരണഃ
ഋക്ഷഃ	— പൃഥക്, ദിവ്യഃ അസ്തി

അർത്ഥം.-മഹാനായ ഇന്ദ്രൻ യജ്ഞത്താൽ ഭാസിപ്പുന്നവനാകുന്നു. അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ പരിചരിപ്പുന്ന യജമാനന്റെ ഹവ്യം യജ്ഞംകൊണ്ട് വിളങ്ങുന്നതാകുന്നു. യാഗത്തിന് വേഗത്തോടുകൂടി വരുന്ന അവിടുത്തെ ഹരിക്കളെന്ന കതിരകൾ ബലമുറവയാകുന്നു. യാതൊരിന്ദ്രനെപ്പുംബന്ധിച്ച സാമഗാനംകൂടി രക്ഷസ്സുകളാൽ പ്രാപിക്കപ്പെടത്താത്തതോ, ആ യജ്ഞം മനുഷ്യസാധാരണമല്ല, ദിവ്യമാണ്.

9 കൃഷ്ണോഅഗ്രായോദേവസവിത

സ്തപസ്തഷേമഘോനാം

സഹോനഇന്ദ്രോവഹ്നിഭിർന്യേഷാം

ചഷണീനാംചേകുംരശ്മീനയോയുവേ

അന്വയം.-

ഘേ ദേവ, സവിത, നഃ

അഗ്രയഃ കൃഷ്ണ

— അനവനതവദനാൻ,
അലജ്ജിതാൻ കരു

സഃ (ത്വം) മഘോനാം

സ്തഷേ ച

— ഹവിർബനാനാം യജമാനാനാം
രൂപീഗ്ഭീസ്തയസേ ച

ഇന്ദ്രഃ വഹ്നിഭിഃ

രന്യേഷാം ചഷണീനാം നഃ

ചക്രം രശ്മീന

— വോഡ്യഭീർമരുരഭീസ്സഹ

— മനുഷ്യാണാമസ്മാകഃ

— യഥാരശ്മീനം രഥചക്രാദികം
തവൽ

സഹോ നി യോയുവേ

— ബലം ഭൃശം നിമിശ്രയതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സവിതാവേ, ഞങ്ങളെ ലജ്ജകൊണ്ട് തലകുനിയായ്ത്തവരാക്കിയാലും (ലജ്ജിക്കത്തക്ക വൃത്തികൾ വരാത്തവരാക്കിയാലും) ആ അവിടുന്ന് ഹവിർബനനായ യജമാനന്മാരുടെ ഋതൃക്കുകളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്യുന്നു. മനുഷ്യരായ ഞങ്ങൾക്ക്, കടിഞ്ഞാണിനോടു ചേരുന്ന തേർ ചക്രംപോലെ, ബലമേറവും കൂട്ടിച്ചേർത്താലും.

10 ഐഷ്യോവാപൃഥിവീധാതം മഹ

അസ്മൈരേഷ്യവിശ്വചർമ്മിശ്രവഃ

പൃക്ഷം വാജസ്യസാതയേ

പൃക്ഷം രായോതതുർവൃണേ

വ. 27

അന്വയം:-

മഹ ദ്യാവാപൃഥിവീ,	— ദ്യാവാപൃഥിവ്യേ യവാം.
അസ്മൈ ഐഷ്യ വിരേഷ്യ	— അസ്മാകം സംബന്ധിച്ചു പുത്രേഷു
വിശ്വ-ചർമ്മി, മഹൽ	— സർവ്വമനുഷ്യോപേതം, ബൃഹൽ
ശ്രവഃ ആ ധാതം.	— യശശ്രവത്തം, ഭത്തം
(കിഞ്ച) വാജസ്യ	
സാതയേ	— അപിച ബലസ്യ സംഭവനായ
പൃക്ഷം	— പാലനമനം ഭത്തം
ഉത തുർവൃണേ രായാ	
പൃക്ഷം	— ശത്രുണാന്നരണായ ധനേന സഹാനം ഭത്തം

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ദ്യാവാപൃഥിവീകളേ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ ഈ പുത്രന്മാരിൽ, സർവ്വമനുഷ്യർക്കിടയിലും മഹത്തായ യശസ്സ് നേടിക്കിത്തന്നാലും. പിന്നെ, ബലം പ്രാപിജ്ഞാൻ രക്ഷകമായ അന്നം തന്നാലും. ശത്രുക്കളെ മറികടക്കാൻ ധനത്തോടുകൂടി അന്നം തന്നാലും.

11 ഏതം ശംസമിത്രാസ്മയേഷു

ഔച്ഛിതിസന്തംസഹസാവണചിപ്പ്യേ

സദാപാഹ്യചിപ്പ്യേ

ഔടോംവേദോവസോ

അന്വയം:-

ഹേ വസോ,

സഹസാ-വൻ, ഇന്ദ്ര, — വാസയിത, ബലവന്നിന്ദ്ര,
അസ്മ-യഃ തപഃ ക്ഷി-ചിൻ — അസ്മാൻ കാമയമാനസ്തപഃ
ക്ഷചിദപി

സന്തഃ ഏതഃ ശംസഃ — സ്ഥിതമിമം സ്തോതാരം
അഭീഷ്ടയേ — അഭിലഷിതസിദ്ധ്യർത്ഥം
അഭീഷ്ടയേ സദാ പാഹി — യാഗാർത്ഥഞ്ചസർവ്വദാ പാലയ
(കിഞ്ച) വേദതാ മേദതാം — ത്വദീയേന പ്രജ്ഞാനേന
സ്തോതാരം മാം ബുദ്ധ്യസ്വ

അർത്ഥം.-ഏവരെയും വസിപ്പിള്ളുന്നവനും ബലവാന്മാരായ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് എങ്ങാനും നില്ക്കുന്ന ഈ സ്തോതാവിനെ അഭിലാഷസിദ്ധിക്കായും യാഗത്തിനായുമെപ്പോഴും രക്ഷിച്ചാലും. പിന്നെ, അവിടുത്തെ പ്രജ്ഞാനംകൊണ്ട് (എങ്ങാനും നില്ക്കുന്ന) സ്തോതാവായ ഏനെ അറിഞ്ഞാലും.

12 ഏതമേന്യോമന്തനാനസ്യര്യേ

ദ്വ്യുതദ്യാമാനംവാവൃധന്തസ്യണാം

സംവന്തന്നാശ്ച

ന്തഷ്ടേവാൻപച്യതം

അന്വയം:-

സ്യണാം സം-വന്തനം ന — ദേവാനാം ശത്രുണാം സമ്യക്
ഹിംസനമിവസ്ഥിതം

മേ ഏതഃ സ്തോമം — മമേദം സ്തോത്രം

സ്യര്യേ ദ്യുതൽ-യാമാനം — ദീപ്തഗമനം

തന്നാ ന — രശ്മിഃ വർദ്ധന്തി, തപോ

അനപ-ച്യതം അശ്ച — ച്യുതിരഹിതമശ്ചാഹം രഥം

തപ്തം-ഇവ — യഥാവൽകീരമിഷ്യാഗതേഷു
സംസ്തരണസ്ഥാനാൽ

സംസ്കൃതം പ്രേരയതി, തപഃ

വവൃധന്ത — ജ്വലിച്ചോ വർദ്ധന്തു

അർത്ഥം.-വേഗശക്തികൾക്ക് ഹിംസയേന്ദ്രിമനേവിധമുള്ള എന്റെ ഈ സ്തോത്രത്തെ, ദീപ്തി സൂര്യൻ രശ്മികളെ വളർത്തുന്ന

പോലെയും കതിരുകളെ പൂട്ടാവുന്ന തേർ, തച്ചൻ കേടുതീക്കുന്ന സ്ഥലത്തുനിന്ന് തേരുടമകൾ കൊണ്ടുപോകുന്നപോലെയും പ്രതിഷേകം വളരത്തട്ടെ, പുറത്തുകൊണ്ടുവരട്ടെ.

13 വാ¹വ²ത്ത³യേ⁴ഷാം⁵രായാ⁶
 യു⁷ക്തൈ⁸ഷാം⁹ഹി¹⁰രണ്യ¹¹യീ¹²
 നേ¹³മ¹⁴ധി¹⁵താന¹⁶പൌ¹⁷സ്യാ¹⁸
 വൃ¹⁹ഥേ²⁰വ²¹വി²²ഷ്യാ²³ന്താ²⁴

അന്വയം -

യേഷാം രായാ	— യേഷാദേവാനാം സ്വഭൂതേനാ
	സ്മദ്യേ ഭാതവ്യേന ധനേന
യുക്താ വവത്ത	— സ്തുതിരാവവത്ത
ഏഷാം ഹിരണ്യയീ	— തേഷാം ഹിരണ്യാലന്ധ്കാരചൽ
പൌസ്യാന നേമധിതാ	— ബലാനിനേമധിതൌ,
	സന്ഗ്രാമേ ഇവ
വിഷ്വ-അന്താ	— വ്യാപ്താവസാനാ
വൃഥാ-ഇവ	— ഘടികായന്ത്രമാലാ ഇവ പുനഃ
	പുനരാവത്തത

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരേവക്ക് സ്വായത്തവും നമുക്ക് തരാനുള്ള തുമായ ധനത്തോടു ചേർന്ന് (ധനത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു) സ്തുതി ആവർത്തിക്കുന്ന അവക്ക് സ്വർണ്ണാരണമണിയിക്കുന്നതായി അതു വീണ്ടും വീണ്ടുമാവത്തിക്കുന്ന യുദ്ധത്തിൽ ബലങ്ങൾ ഒരിക്കൽ അവസാനിച്ചു വീണ്ടും പുറപ്പെടുന്നപോലെയും നാഴികവട്ട ഒരിക്കൽ പ്രവർത്തിച്ചു വീണ്ടും വീണ്ടും അനായാസമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നപോലെയും ആ സ്തുതി ആവർത്തിക്കുന്ന

14 പ്ര¹ത²ദ്വ³ശ്ശീ⁴മേ⁵പൃഥ⁶വാ⁷നേ⁸വേ⁹നേ¹⁰

പ്ര¹രാ²മേ³വോ⁴ച⁵ന്ദ⁶സേ⁷മേ⁸ഘ⁹വ¹⁰ൽ¹¹സു¹²

യേ¹യു²ക്താ³യ⁴പ⁵ഞ്ച⁶ശ⁷താ⁸

സു¹യു²പ³മാ⁴വി⁵ശ്രാ⁶വ്യേ⁷ഷാം⁸

അന്വയം:-

യേ പഞ്ച ശതാ	— പഞ്ചശതാൻ രഥാൻ
യുക്തപായ അസു-യു	
പഥാ പ്ര	— അശ്വൈര്യുക്താ അസ്മൽ കാമാസ്സന്തഃ യജ്ഞമാഗ്നേണ പ്രഗച്ഛന്തി
ഏഷാം വി-ശ്രാവി	— ഏഷാമേവാനാം വിശേഷേണ ശ്രാവക ഗുണയുക്തം
തൽ ദു-ശീമേ പൃഥവാനേ	— സ്തോത്രം, ദൃശ്ശീമനാന്നി, പൃഥ വാനഃ പൃഥിഃ, തസ്മിൻ
വേനേ, അസുരേ രാമേ	— ചൈതേഷു രാജസു
പ്ര വോചം	— പ്രബ്രവീമി
മൗലവൽ-സു	— അന്യേഷു ധനവൽ സുച പ്രഖ്യാപയാമി

അർത്ഥം.-ഏവൻ അണുതൂറ് തേന്തകൾ കതിരുകളെപ്പൂട്ടി, നമ്മെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവരായി യജ്ഞമാഗ്നത്തിലൂടെ മുറയ്ക്കു വരുന്നു വോ, ആ ദേവന്മാർക്ക് കേൾക്കത്തക്ക ഗുണമുള്ള സ്തോത്രം ദൃശ്ശീമൻ, പൃഥി, വേനൻ, ബലവാനായ രാമൻ എന്നീ രാജാക്കന്മാരുടെ മുമ്പിൽ ഞാൻ ചൊല്ലുന്നു. മറ്റു ധനവാന്മാരുടെ മുമ്പിലും ആ ദേവന്മാരുടെ ഹൃദയം പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു.

15 അധീനപത്രസപ്പതിഞ്ചസപ്പച

സദ്യോദിദിഷുതാനഃ

സദ്യോദിദിഷുപാത്ഥ്യ

സ്സദ്യോദിദിഷുമായവഃ

വ. 28

അന്വയം:-

അത്ര താനഃ	— ഏഷുരാജസു തന്നാമഹിഃ
(ഗവാം) സപ്പ ച	
സപ്പതിം ച	— ഏതൽ സഞ്ഖ്യാകാഃ

ന സദ്യഃ ഇൽ അധി

ദിദിഷു

(കിഞ്ച) പാത്മ്യഃ

സദ്യഃ ദിദിഷു

(കിഞ്ച) മായവഃ സദ്യഃ

ദിദിഷു

— ക്ഷിപ്രമേവ യയാചേ

— യവനാശ്വനാമസ്യകലേ പൃഥോഃ
പുത്രഃ കശ്ചിത്

— ഗന്ധം സപ്തസപ്തതിമധി
ദിദിഷു

— സദ്യ ഏവ ദിദിഷു

അർത്ഥം.—ആ രാജാക്കളോടു് താനെന്നെ ഋഷി ഏഴുപത്തേഴു
പൈക്കളെ അപ്പോൾത്തന്നെ യാചിച്ചു യവനാശ്വകലത്തിൽ
പ്പെട്ട ഭരത്തനും ഉടനെ ഏഴുപത്തേഴു പശുക്കളെ യാചിച്ചു മാ
യക്കളും ഉടനെത്തന്നെ യാചിച്ചു (മായക്കൾ വൈശ്രവണന്റെ
പുത്രന്മാർ)

വൃഗ്ഗം.—29-30-31 കാദ്രവേയഃ അർബുദഃ ഋഷിഃ ജഗതിത്രീഷു
ജൈമിനസി, ഗ്രാവാണോവേതാ

1 പ്രൈതേവ്യാപ്രവയംവദാമ

ഗ്രാവ്ദ്യോവാപ്, വദതാവദ്ദ്യഃ

യദ്വ്യഃപർവ്വതാസ്താകമാശവ

ദ്യോകണ്ഠോലാഷംരേമേന്ദ്രായസോമിനഃ

അനന്യം -

ഏതേ പ്ര വദന്തേ

വയം വദാമഃ

ഗ്രാവ-ദ്യഃ

വാപം പ്ര വദാമ

(കിഞ്ച ഹേ ഋഷിജ,

യുജപി) വദന്തേ

— ഗ്രാവാണഃ അഭിഷ്വ
ശബ്ദം കർവ്വന്തേ

— അഭിഷ്വശബ്ദം കർവ്വന്തേ,
ഗ്രാവ്ണാമന്മായ

— സ്തുതിം വദാമ

— സ്തുതിവാപം പാത

യൽ അദ്രയഃ ആശവഃ

പർവ്വതാഃ

— യദാ ദ്രവ്യാഃ, സോമാഭിഷവാത്ഥം
ക്ഷിപ്രകാരിണോ ഗ്രാവാണഃ

(സർവ്വേ യുയം) സാകം

ഇന്ദ്രായ

— സഹേന്ദ്രാത്ഥം.

ശ്ലോകം ചോഷം ഭേദം

— ശ്രോതവ്യമഭിഷവശബ്ദം
ചോഷയഥ, തദാനീം

സോമിനഃ

— സോമവന്തോദേവാസ്തുഷ്ഠാ
വേന്തി

അർത്ഥം:-സോമം ചതയുന്ന ഈ പിടിക്കല്ലുകൾ ശബ്ദമുണ്ടാക്കട്ടെ. ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്ന ഈ പിടിക്കല്ലുകൾക്കുവേണ്ടി നാം സ്തുതിചൊല്ലുന്നു. പിന്നെ, പ്രതപിക്കുകയേ, നിങ്ങളും സ്തുതിവചനം ചൊല്ലുക. ഏപ്സോൾ ഉറപ്പുററ, വേഗതയുററ പിടിക്കല്ലുകളും നിങ്ങളുമൊത്തുകൂടി, ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി കേൾക്കാൻ സുഖമുള്ള സംസ്കരണശബ്ദം വളർത്തുന്നുവോ, അപ്സോൾ സോമവാന്മാരായ ദേവന്മാർ തൃപ്തി പുകുന്നു.

2 ഏതേവദന്തിശതവൽസഹസ്രവ

ഭഭിക്രന്തിഹരിതേഭിരാസഭിഃ

വിഷ്വപീഗ്രാവാണസ്സകൃതസ്സകൃത്യയാ

ഹോതുശ്ചിപ്തപുർവ്വേഹവിരദ്യമാശത

അന്വയം:-

ശത-വൽ, സഹസ്ര-വൽ — ശതം, സഹസ്രം, അപരിമിതായമാമനുഷ്യാവദന്തി, തലവൽ
ഏതേ വദന്തി — ഗ്രാവാണശബ്ദം കർവ്വന്തി
(കിഞ്ച) ഹരിതേഭിഃ — സോമസംസഗ്ദ്ധാലരിതവർണ്ണൈഃ
ആസഭിഃ അഭി ക്രന്തി — സോമമേലക്ഷ്യ ദേവാനാഹവന്തി

(കിഞ്ച) സ-കൃത്യയാ

സ-കൃതഃ ഗ്രാവാണഃ

വിഷ്വപീ ഹോതഃ പൂർവ്വേ

ചിതഃ

— ശോഭനകർമ്മണാപുണ്യകൃതസ്തേ

— യജ്ഞം പ്രാപ്യ ദേവാനാ

മാഹ്യാതരഗ്നേഃ പൂർവ്വമേവ

ഹവിഃ-അഭ്യം ആശത

— അനേനീയം ഹവിഃ പ്രാപ്തവന്തി

അർത്ഥം.—ആദായീരവം മനുഷ്യർ സംസാരിക്കുന്നപോലെ ഈ പിടിക്കല്ലുകൾ ശബ്ദിക്കുന്നു. സോമസംസ്കൃതംകൊണ്ട് പച്ചനിറം പുണ്ട മുഖങ്ങളാൽ, സോമമദ്യേശിച്ചവരുവാൻ, ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നു. പിന്നെ, ശോഭനകർമ്മം കൊണ്ട് പുണ്യകൃതങ്ങളായ പിടിക്കല്ലുകൾ യജ്ഞം പ്രാപിച്ചു, ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന അഗ്നിക്കുമുമ്പുതന്നെ ക്ഷേപ്യമായ ഹവിസ്സിനെ പ്രാപിക്കുന്നു. (ചതസ്തസ്ഥോരം തന്നെ കല്ലുകൾക്ക് സോമാംശം അന്നഭവിപ്പാൻ കിട്ടുമല്ലോ.)

3 ഏതേവന്ത്യവീണേനാഭ്യ

ന്യുങ്ഖയന്തേ അധിപക്വ ആമിഷി

വൃക്ഷസ്യ ശാഖാമരണസ്യ ബഹ്സതഃ

സ്തേ സുഭർവ്വാ വൃഷഭോഃ പ്രേമരാവിഷുഃ

അന്വയം:—

അരണസ്യ വൃക്ഷസ്യ

— അരണവർണ്ണസ്യ തസ്യ

ശാഖാം ബഹ്സതഃ

— ക്ഷേയന്തഃ

തേ സുഭർവ്വാഃ വൃഷഭോഃ

— ശോഭനക്ഷോ ഉഷാഃ

പ്ര ഇം അരാവിഷുഃ

— പ്രതവന്തി

(യഥാ) പക്വേ ആമിഷി

അധി

— ആമിഷേ ക്രവ്യാദഃ,

മാംസവിഷയേ മാംസക്ഷേപാ

യഥാ

നി ഉങ്ഖയന്തേ

— ശബ്ദവിശേഷാദുക്തവന്തി,

യഥാ

ഏതേ വദന്തി — ഗ്രാവാണശ്ശബ്ധയന്തി
(കിഞ്ച) മധു അന്നാ — സോമമാസ്യേന ലഭന്തേ
അവിഭൻ

അർത്ഥം:-ഇളം ചുകപ്പാൻ മരത്തിന്റെ കൊമ്പ് ഭക്ഷി
യ്ക്കുന്ന, നൽതീറ്റയറ്റം കാളകളായ പിടിക്കല്ലുകൾ നന്നായി
ശബ്ദിക്കുന്നു വേവിച്ച മാംസത്തിൽ, മാംസഭുക്കുകൾ ശബ്ദ
വിശേഷം പുറപ്പെടുവിയ്ക്കുന്ന പോലെ അവ ശബ്ദിക്കുന്നു.
അതോടൊപ്പം സോമം വായിലാക്കുന്നു.

4 ബ്രഹ്മവദന്തിമദിരേണമന്ദിനേ
ഇന്ദ്രം ക്രോശന്തോവിനന്നാമധു
സംരഭ്യായീരാസ്സാസ്മഭിരനന്തിഷ
രാഘോഷയന്തഃപൃഥിവീർപൃണ്വിഭിഃ

അന്വയം:-

മദിരേണ മന്ദിനാ — മകേരേണാഭിഷുയമാണേന
സോമേന
ഇന്ദ്രം ക്രോശന്തഃ — തമാഹധന്തഃ ഏതേഗ്രാവാണഃ
ബ്രഹ്മ വദന്തി — അത്യന്തം ശബ്ദയന്തേ
(കിഞ്ച) അന്നാ മധു
അവിഭൻ — ആസ്യേന സോമമലഭന്തേ
(കിഞ്ച) സംരഭ്യ യീരാഃ — സംരബ്ധാ ഭൂതാ ഹൃഷ്യാസ്സന്തഃ
ഉപണ്വി-ഭിഃ പൃഥിവീഃ
രാഘോഷയന്തഃ — ശബ്ദൈർഭൂമിം പുരയന്തഃ
സ്വസ്മ-ഭിഃ അനന്തിഷഃ — അങ്ഗുലീഭിന്നുത്യന്തി

അർത്ഥം:-ഹൃഷകരമായ, സംസ്തരിക്കപ്പെടുന്ന സോമത്താൽ
ഇന്ദ്രനെ വിളിയ്ക്കുന്ന പിടിക്കല്ലുകൾ ഉച്ചത്തിൽ ശബ്ദിയ്ക്കുന്നു.

വായിൽ സോമം നേടുന്നു. പിന്നെ, ആവേശം പുണ്ടു്, സന്തോഷമേന്തി ശബ്ദങ്ങളാൽ ഭൂമിയെ നിറയ്ക്കുന്നവരായി പ്രതപിക്കുകയുടെ വിരലുകളൊത്തു നൃത്തം ചെയ്യുന്നു

5 സുപ॒സ്താവാച॑മക്ര॒തോപ॒ദ്യവ്യാ

ഖരേ॒കൃഷ്ണാ॑ഇ॒ഷിരാ॑അ॒നന്തി॑ഷഃ

ന്യ॒ദ്ര॒ഘ്നി॑യന്ത്യ॒പര॑സ്യനി॒ഷ്കൃ॑തം

പു॒ത്രരേ॑തോ॒ധിരേ॑സ്യ॒ര്യശീ॑തഃ

വ. 29

അനവയം -

സുപ॒സ്താഃ ഉപ	— സുപതനാഗ്രാവാണഃ, ഉപലക്ഷ്യം സമീപേ
ദ്യവി॑ വാചം അക്ര॒ത	— അന്തരീക്ഷേഭിഷ്വശബ്ദഃ കർവ്വന്തി
(കിഞ്ച) ആ॒ഖരേ	— മൃഗാണാം പ്രജഃ ആഖരഃ, തസ്മിൻ
ഇ॒ഷിരാഃ കൃഷ്ണാഃ	— ഗമനശീലാഃ കൃഷ്ണമൃഗാ ഇവ
സ്യ॒ര്യശീ॑തഃ അനന്തി॑ഷഃ	— സ്യുര്യവച്ഛേതവർണ്ണാ ഭ്രഥ്സാമച്യന്തി
നി॒ഷ്കൃ॑തം	— ഗ്രാവഭിഃ പീഡിതം സൽ
ഉ॒പര॑സ്യ ന്യ॒കു നി॑ യന്തി	— ഉപലസ്യാഭിമുഖം സോമം നിഗമയന്തി
(കിഞ്ച) പു॒ത്ര രേ॑തഃ	
ധി॒രേ	— ബഹുസോമലക്ഷണമുകന്ധാരയന്തി

അത്ഥം.-നന്നായി സോമരസം പൊഴിക്കുന്ന പിടിക്കല്ലുകൾ സമീപത്തിൽ, അന്തർഗീക്ഷത്തിൽ സംസ്തരണശബ്ദമുണ്ടാകുന്നു. മാന്ദ്യത്തിൽ കാട്ടുമിടുകളുള്ള കൃഷ്ണമൃഗങ്ങൾപോലെ, സൂര്യനെപ്പോലെ വെളുത്ത തുള്ളികളായി അവ നൃത്തം വെയ്ക്കുന്നു. കല്ലുകളാൽ ചതയ്ക്കപ്പെട്ട്, കല്ലിന്റെ നേരെ സോമം വരുന്നു. പിന്നെ ധാരാളം സോമനിർഗമിക്കുന്നു.

6 ഉഗ്രാഇവപ്രവഹന്തസ്സായമു
 സ്സാകംയുക്താവൃഷ്ണോബിഭൂതോധുരഃ
 യച്ഛസ്സന്തോജഗ്രസാനാഅരാവിഷ
 ശ്ശൃണപഷ്ടാംപ്രോഥമോഅർവ്വതാമിവ

അന്വയം:-

വൃഷണം:	— ഫലം വർഷ്വതി വൃഷാ യജ്ഞഃ, തസ്യ
ധുരഃ ബിഭൂതഃ	— ധുരം, ഭാരം വഹന്തോ ഗ്രാവാണഃ
സാകം യുക്താഃ	— സോമേന സഹയുക്താസ്സന്തഃ
പ്ര-വഹന്തഃ	— രഥം പ്രകഷ്ണേണ വേഡാരഃ
ഉഗ്രഃ-ഇവ	— ഉൽഗുണ്ണബലാ അശ്വാ ഇവ
സം-ആയമഃ	— സമായച്ഛതി, ആയതാഭവന്തി
യൽ ശ്വസന്തഃ	— യദാഭീഷവസമ്യേ ഉൽപതന്ത നിപതന്തവ്യാപാരേണ വായുനാ ശ്വസന്ത ഇവ സ്ഥിതാ ഗ്രാവാണഃ
ജഗ്രസാനാഃ അരാവിഷഃ	— സോമജഗ്രസമാനാശ്ശബ്ദായന്തേ (തദാനിം) ഏഷാം
പ്രോഥമഃ	— ഗ്രാവ്ണാം മുഖാച്ഛബ്ദഃ
അർവ്വതാം-ഇവ ശൃണേ	— അശ്വാനാം ഹേഷാശബ്ദഇവ ശ്രൂയന്തേ

അർത്ഥം:-ഫലവർഷകമായ യജ്ഞത്തിന്റെ ഭാരം ചുമക്കുന്ന പിടിക്കല്ലുകൾ സോമത്തോടുകൂടിയവയായി, തേർവലിക്കുന്ന ഈക്കറ്റ കതിരുകൾ പോലെ, നീളേ വരുന്നു. സംസ്കരണസമയത്ത് മേലോട്ടും കീഴോട്ടുമുള്ള ചലനം കൊണ്ട് വായുവിനാൽ ശ്വസിക്കുന്നപോലെയുള്ള പിടിക്കല്ലുകൾ, സോമത്തെ വിഴങ്ങുന്നവയായി ശബ്ദിക്കുമ്പോൾ, ആ പിടിക്കല്ലുകളുടെ മുഖത്തിൽ നിന്ന് പുറപ്പെടുന്ന ശബ്ദം കതിരുകളുടെ ഹേഷാശബ്ദം പോലെ കേൾക്കപ്പെടുന്നു.

7 ശോവനി¹ഭ്യോ¹ദശക¹ക്ഷേ¹ഭ്യോ

ശയോക്ത്രഭ്യോ¹ദശയോ¹ജനേ¹ഭ്യഃ

ശോഭീ¹ശുഭ്യോ¹അപ¹താ¹ജനേ¹ഭ്യോ

ദശധരോ¹ദശയു¹ക്താവഹ¹ഭ്യഃ

അന്വയം -

ശോവനി-ഭ്യഃ

— കമ്മാണ്യവന്തിത്യവനയഃ,
അങ്ഗുലയഃ, ശോങ്ഗുലീഭീർ
ഗ്രാഹകത്വേന യേഷാം താൻ
ഗ്രാപ്തഃ (ചിതീയാത്മേ
ചതുർഥീ)

ദശ-കക്ഷേഭ്യഃ

— കക്ഷ്യഃ പ്രകാശകാ അങ്ഗു
ഗുലയഃ, യേഷാം താൻ

ദശ-യോക്ത്രേഭ്യഃ

— യോക്ത്രവർണ്ണവന്തി സാധന
ഭൂതാ അങ്ഗുലയോ യേഷാം
താൻ

ദശയോജനേഭ്യഃ

— സോമേന സഹയോജനേ
സാധനഭൂതാ അങ്ഗുലയഃ,
യേഷാം താൻ

ശോഭീശു-ഭ്യഃ

— കമ്മാണ്യഭീതോ വ്യാപ്തവന്തി
ത്യഭീശവോങ്ഗുലയഃ, യേഷാം
താൻ

അജനേഭ്യഃ

— ജരാവജിതാൻ

ദശ ധരഃ ദശ യുക്താഃ

— ദശഭിദ്ധ്യുഭീഃ ഹിംസിതഭിര്യ
ക്താൻ (ചിതീയാത്മേ പ്രഥമാ)

വഹൽ-ഭ്യഃ

— അഭിഷവാഭ്യേ കമ്മണീ
വ്യാപ്രിയമാണാൽ

അച്ഛിത

— ഹേ ഭൃതപിജഃ സ്മൃത

അർത്ഥം-കമ്മത്തെ രക്ഷിക്കുന്ന പത്തു വിരലുകളോടു കൂടി
യവയു. എല്ലാം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്ന പത്തു വിരലുകളോടു ചേ
ർന്നവയു. ബന്ധിക്കുന്ന കയറുകൾപോലെയുള്ള പത്തു വിരലുക

ഉത്തരവയും സോമത്തോട് ചേർന്നതിൽ സാധനഭൂതങ്ങളായ പത്തു വിരലുകളാണുവയും കമ്മത്തിൽ ചുറ്റുമടക്കുന്ന പത്തുവിരലുകളാണുവയും ജരയേശാത്തവയും പത്തു പതക്കാരിയെന്നവയും സോമസംസ്കരണ കമ്മത്തിലേപ്പെട്ടവയുമായ കല്ലുകളെ, അല്ലയോ ഗുരുവിടകളേ, സ്തുതിക്കുക (ഇതിൽ വിശേഷണങ്ങളെല്ലാം പത്തു വിരലുകൾക്കാണ് കമ്മരക്ഷ, പ്രകാശനം, ബന്ധനം, സോമസംയോജനം, കർമ്മസമീപനം, എന്നീ ധർമ്മങ്ങൾ എടുത്തു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു)

8 തേ അഭ്യുദയോശയത്രാസആശവ
 സ്തോഷാമാധാനപര്യേതിഹര്യതം
 തളാസുതസ്യസോമസ്യസാധസോ
 ശോപീയുഷംപ്രഥമസ്യഭേദീരേ

അന്വയം -

അഭ്യുദയഃ ആശവഃ	— ആരേണീയാഃ, ക്ഷിപ്രകാരിണഃ
തേ ശോ-യത്രാസഃ	— ശോയത്രാഃ
തേഷാം ആ-ധാനം	— അഭിഷവകർമ്മ
ഹര്യതം പരി ഏതി	— സ്തപ്തഹണീയങ്ഗച്ഛതി
തേ ഉ സുതസ്യ സോമസ്യ	— അഭിഷുതസ്യ തസ്യ
അംശോഃ അന്വ സഃ	— ഖണ്ഡരൂപസ്യാണസ്യ
പ്രഥമസ്യ പീയുഷം	
ഭേദീരേ	— പ്രഥമമൃതം ഭേദേ

അർത്ഥം:-ആരേണീയങ്ങളും വേഗവത്തുള്ളതായ പിടിക്കലുകൾ പത്തു യന്ത്രങ്ങളോട്, നിയന്ത്രിക്കുന്ന വിരലുകളോട്, കൂടിയവയത്രെ അവയുടെ സംസ്കരണകർമ്മം ആശാവഹമായി നടക്കുന്നു ആ കല്ലുകൾ സംസ്കരിച്ച സോമത്തിന്റെ ഖണ്ഡഭൂതമായ അന്നത്തിന്റെ (സോമാന്നജാഗത്തിന്റെ) ഒന്നാമത്തെ അമൃതാംസത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു (അമൃതമായ സോമരസം പിടിക്കലുകളാണാദ്യമാസ്വദിക്കേണ്ടത്.)

9 തേസോമാദോഹരീഇന്ദ്രസ്യനിംസതേ
 ശുന്ദഹന്തോഅധ്യാസതേഗവി
 തേഭിർദ്വഗ്ധംപപിവാന്മസോമ്യംധധി
 വ്രോവമ്തേപ്രഥതേവൃഷായതേ

അന്വയം -

സോമ-അഭി: തേ	— സോമസ്യുത്താരോഗ്രാവാണ:
ഇന്ദ്രസ്യ ഹരീ നിംസതേ	— അശ്വൗ നിക്ഷന്തി, ചംബന്തി, പ്രാപ്നുവന്തി
(കിഞ്ച) ഗവി അംശ്രം ഭഹന്ത:	— അധിഷ്ഠവണപർമ്മണി സോമം ഭഹന്ത:
അധി ആസതേ	→ നിഷീദന്തി
(കിഞ്ച) ഇന്ദ്ര: തേഭി: ദ്വഗ്ധം.	— തൈർദ്വഗ്ധം.
സോമ്യം മധു പപി-വാൻ	— സോമമയമമൃതം പീതവാൻ
വമ്തേ, പ്രഥതേ	— വൃദ്ധശരീര: വിസ്തീർണ്ണശരീരോ വേതി
വൃഷ-യതേ	— വൃഷഇവാചരതി

അർത്ഥം:-സോമം ഭക്ഷിക്കുന്ന പിടിക്കല്ലുകൾ ഇന്ദ്രന്റെ കതിരുകളെ ചംബിക്കുന്നു, പ്രാപിക്കുന്നു (കതിരുകൾ അവയെ വന്നു നക്കുന്നു) സംസ്കരണത്തിനുള്ള തോലിൽ അവ സോമം ചുരത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നു ഇന്ദ്രൻ അവയാൽ ചുരത്തപ്പെട്ട സോമമയമായ അമൃതം കുടിച്ചു കൊഴുപ്പും തടിയും പുകയും ഒരു കാളപോലെ പെരുമാറുന്നു

10 വൃഷാവോതംശൂൺകിലാരിഷാമനേ

ദ്രാവന്തസ്സദമിത്സമാനാശിതാ:

രൈവത്യേവമഹസാചാർവണ്മന

യസ്യഗ്രാവാണോഅർദ്ധധമധരം.

അന്വയം:-

ഹേ ഗ്രാവാണഃ അംശ്രുഃ

വഃ വൃഷാ

— തവാംശ്രുഃ യജ്ഞൈവഷിതാ
ഭവതി

(യുയമപി) ന രിഷാമന

കില

— നരിഷ്യഥ, നശിണ്ണാഭവഥ

ഇളാ-വന്തഃ

— അന്നവന്ത ഇവ യുയം

സഭം ഇൽ ആശിതാഃ

സ്ഥന

— സഭൈവഭോജിതാ ഭവഥ

(കിഞ്ച) ദൈവത്യാ-ഇവ

— യഥാരേവന്തസ്സേജസാ യക്താ
ഭവന്തി, തദ്വേ

മഹസാ ചാരവഃ സ്ഥന

— തേജസായക്താഃ കല്യാണാ
ഭവഥ

(യുയം) യസ്യ അധാരം

അജ്ഞധം

— യജ്ഞമസേവദ്ധ്വം സോപി
തേജസായക്തോ ഭവതി

അർത്ഥം.-അല്പയോ പിടിക്കല്ലുകളേ, സോമം നിങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ ഫലവഷകമായി ഭവിക്കുന്നു നിങ്ങൾ നശിച്ചു പോകയില്ലത്രെ അന്നമുള്ളവരെന്നപോലെ നിങ്ങളെപ്പോഴും ഉണ്ടുണ്ടെന്നു ധനവാന്മാരെന്നപോലെ നിങ്ങൾ തേജസ്സാർത്ഥവരാകുന്നു, മംഗളവാന്മാരാകുന്നു നിങ്ങൾ ഏതു യജമാനന്റെ യാഗത്തെ സേവിക്കുന്നുവോ അവരും തേജസ്സാർത്ഥവനായിത്തീരുന്നു

11 തൃദിലാ അതുദിലാസോ അത്ര്യോ

ശ്രമണാ അശ്രമിതാ അമൃതവഃ

അനാതുരാ അജരാ സ്ഥാമാ വിഷ്ണവ

സ്വപി വസോ അതുഷിതാ അതുഷ്ഠഃ

അന്വയം -

ഹേ അത്രയഃ അശ്രമണാഃ — ഗ്രാവാണഃ, ശ്രവജിതാഃ

അശ്രമിതാഃ — അന്യൈരശ്രമിതാഃ

അമൃത്യവഃ, അനാനുരാഃ	— അമാരിതാഃ, അരോഗാഃ
അജരാഃ സ്ഥ	— ജരാമരഹിതാ ഭവഥ
(കിഞ്ച) അമവിഷ്ണവഃ	— ഉൽക്ഷേപണാവക്ഷേപണ ഗത്യുപേതാഃ
തൃദിലാഃ, അതൃദിലാസഃ	— അന്യേഷാം ദേദകാഃ, അന്യൈരഭിന്നാഃ
സു-പീവസഃ,	
അതൃഷിതാഃ	— സുബലാഃ, തൃഷ്ണാരഹിതാഃ
അതൃഷ്ണ-ജഃ	— നിസ്പൃഷ്ടാ ഭവഥ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പിടിക്കപ്പെടുകയോ, നിങ്ങൾ ആയാസരഹിതങ്ങളും അന്യരാൽ കഷണം കഷണമാക്കപ്പെടാത്തവയും നശിപ്പിക്കപ്പെടാത്തവയും രോഗമില്ലാത്തവയും ജര ബാധിതരാത്തവയുമാകുന്നു. പിന്നെ, മേലോട്ടും കീഴോട്ടും ഗതിയോടു കൂടിയവയും മറ്റുള്ളവയെ പിളർന്നവയും സ്വയം പിളക്കപ്പെടാത്തവയും നന്നായി തഴച്ചവയും ദാഹമില്ലാത്തവയും ആരാലും സ്പർശിക്കപ്പെടാത്തവയുമാകുന്നു.

12 യുവാഏവ വഃ പിതരോ യുഗേയുഗേ
ക്ഷേമകാമാസസ്സുദസോനയുഞ്ജതേ
അജുര്യോസോഹരിഷാചോഹരിദ്രവ
ആദ്യോരവേണപൃഥിവീമശുശ്രവഃ

അനവയം -

(ഹേ ഗ്രാമാണഃ,)

യുഗേയുഗേ	— സർവ്വേഷു യുഗേഷു
യുവാഃ ഏവ വഃ പിതരഃ	— നിശ്ചലാഏവയുഷാകം പിതൃഭൂതാഃ പർവ്വതാഃ
ക്ഷേമകാമാസഃ	— ക്ഷേമകാമാഃ
സദസഃ ന യുഞ്ജതേ	— സദാംസി ആത്മാനം ന സംയോജയന്തി
അജുര്യോസഃ ഹരി-സാചഃ	— ജരാമരഹിതാഃ, സോമസ്യ സംഭേതാരഃ

ഹരിദ്രവ: — സോമസംസ്കാരാദ്ധരിതവണ്ണം
 ദ്യാം, പൃഥ്വി: — ദിവം ഭൂമിം ച
 രവേണ ആ അശുശ്രവ: — അഭിഷവശബ്ധേന ശ്രാവയന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പിടിക്കല്ലുകളേ, എല്ലാ യുഗങ്ങളിലും നിശ്ചലനാരായ നിങ്ങളുടെ പിതാക്കന്മാരായ പർവ്വതങ്ങൾ ക്ഷേമകാംക്ഷികളായി സദസ്സുകളെ ചേരാതെ (ഒറ്റപ്പെട്ട്) നില്ക്കുന്നു. ജരബാധിക്കാതെ സോമത്തെ പ്രാപിക്കുന്നവയും സോമസംസഗ്ഗംകൊണ്ട് പച്ചനിറമുറവയുമായി നിങ്ങൾ ജ്യോതിനെയും ഭൂവിനെയും സംസ്കരണശബ്ദം കേൾപ്പിക്കുന്നു.

13 തദിദ്രവേന്ത്യദ്രവോവിമോചനേ
 യാമന്നഞ്ജസ്താതുവഘോലപൃഷ്ഠിഭിഃ
 വപന്തോബീജമിവധാന്യാകൃതഃ
 പൃഞ്ചന്തിസോമന്നമീനന്തിബഹ്സതഃ

അന്വയം:-

അദ്രവ: യാമൻ — ഗ്രാവാണം യാമനി, ഗമനേ
 അഞ്ചപാ:-ഇവ — അഞ്ജസാപാന്തി, രക്ഷന്തിത്യഞ്ജ
 സ്താ: തേഷാം രമാനാമിവ
 വി-മോചനേ ഘ ഇൽ
 വദന്തി — സോമരസവിമോചനവേളയാ
 മപി ശബ്ധയന്തി
 ഉപപൃഷ്ഠി-ഭി: തൽ ഇൽ — ശബ്ദൈസ്തദേവാഭിഷവകർമ്മ
 കർവ്വന്തി
 (കിഞ്ച) ബഹ്സതഃ — സോമം ക്ഷേയത്തോ ഗ്രാവാണം
 വപന്തഃ ധാന്യാകൃതഃ — കൃഷീവലാഃ
 ബീജം-ഇവ പൃഞ്ചന്തി — യഥാബീജം പൃഞ്ചന്തി തമാസം
 പച്യന്തി
 സോമം ന മീനന്തി — ഏനം സോമം ന ഹിംസന്തി

അർത്ഥം.-പിടിക്കല്ലുകൾ ഗമനത്തിൽ രക്ഷണാവശ്യമായോടു കൂടിയ വേരുകൾപോലെത്തട്ടു ശബ്ദത്തോളത്തട്ടി സോമരസം

വിട്ടു സമയത്തും ശബ്ദിക്കുന്ന സംസ്കരണകരം തുടരുന്നു. പിന്നെ സോമം ക്ഷേപിക്കുന്ന പിടിക്കല്ലുകൾ, വിതയ്ക്കുന്ന കൃഷി ക്കാർ (പലതരം) വിത്തിനെത്തുന്നപോലെ കൂട്ടിച്ചേർക്കുന്നു. സോമത്തെ കേടുവരുത്തുന്നില്ല.

14 സുതേഅധാരേഅധിവാചക്രതാ

ക്രിളയോനമാതരത്തുഭന്തഃ

വിഷ്വമുഞ്ചാസുഷുവുച്ഛോമനീഷാം

വിവർത്തനാമദ്രുശ്ചായമാനാഃ

വ. 31

അന്വയം:-

ചായമാനാഃ അദ്രുശഃ

— പുഷ്യമാനാഗ്രാവാണഃ

അധാരേ അധി സുതേ

— യജ്ഞസോമേഭീഷുതേ

മാതരഃ തുഭന്തഃ

— ഹസ്തേന താഡയന്തഃ

ആ ക്രീളയഃ ന

— ആക്രീഡകാഃ കമാരാശ്ശബ്ദം

യഥാ കർവ്വന്തി തഥാ

വാചം സ അക്രത

— ശബ്ദം സുഷു കർവ്വന്തി

(ഹേ സ്തോതഃ)

സുസു-വുഷഃ

— സോമമഭീഷുതവതോ ഗ്രാവഃ

മനീഷാം വി മുഞ്ച

— വിശേഷേണ മുഞ്ച

(കിഞ്ചാദ്രുശഃ) വി

വർത്തനാഃ

— അഭീഷവശബ്ദം വിമുഞ്ചത്തു

അർത്ഥം.-പുഷ്യങ്ങളായ പിടിക്കല്ലുകൾ യജ്ഞത്തിൽ സോമം സംസ്കരിക്കപ്പെടുമ്പോൾ, കൂട്ടിക്കളിയുന്ന കമാരൻ അമ്മയെ തല്ലി ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്നപോലെ, ശബ്ദിക്കുന്ന അല്ലയോ സ്തോതാവേ, സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന കല്ലുകളെ സ്തുതിക്കുക. അവ സംസ്കരണശബ്ദമുയർത്തട്ടെ.

നാലാമധ്യായം സമാപ്തം

അഭ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-8-അഭ്യായം-5

1 മുതൽ 4 കൂടി വസ്ത്രങ്ങൾ പുരണപ്രസിദ്ധമായ, ഉർവ്വശി പുത്രവസ്ത്രകളുടെ കഥയാണ്. കരകാലം ഒപ്പം രമിച്ചു വിട്ടു പോയ ഉർവ്വശിയെ തിരഞ്ഞു മാനസസരസ്സിൽ പുത്രവസ്ത്ര കാണുന്നതും വീണ്ടും തന്നോടു ചേരുവാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നതും ഉർവ്വശി നിരസിക്കുന്നതുമായ കഥയിലൂടെ വിഷയസുഖങ്ങളുടെ ഓഗ്ദ്ധരത പ്രതിപാദിക്കപ്പെടുന്നു. ഈ സൂക്തത്തിന്റെ ലക്ഷി ഉർവ്വശിതന്നെയാണ്. ദേവത ഉർവ്വശിയും പുത്രവസ്ത്രം. 5-6-7. ഇന്ദ്രാശ്വങ്ങളായ ഹരികൾ ദേവത. പ്രധാനമായി സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നത് ഇന്ദ്രനാണ്. 8 മുതൽ 11 കൂടി ഓഷധി കൾ ദേവത. കർഷകത്തിൽ 16-ാം ഔഷധ സേവനത്തിന് ഈ സൂക്തംകൊണ്ടാണ് മരുന്ന് ജപിക്കുന്നത്. സസ്യോദികളോടു നോഗ്ഗാണികളുത്ഥിക്കുന്നു. 12-13 വിശ്വദേവകൾ. ഇതു വർഷമത്രമായി പറയപ്പെടുന്നു. 14-15 ഇന്ദ്രൻ ദേവത. 16 മുതൽ 19 കൂടി വിശ്വദേവകൾ. 18-ാം വസ്ത്രത്തിൽ ഒന്നാം മന്ത്രം ബുധനെ നമസ്കരിക്കാൻ ഉപയോഗിക്കുന്നു. ഈ സൂക്തത്തിന്റെ ലക്ഷിയും ബുധനാണ്. ഇതിൽ യാഗോപക്രമങ്ങളും പ്രതിപാദിക്കുന്നു. 20-21 ഇന്ദ്രൻ, ഈ സൂക്തത്തിൽ മുൽഗലാ നി എന്ന ലക്ഷിപത്നി, കാളത്തേരിൽ സാരഥിയായി യുദ്ധത്തിൽ പങ്കെടുക്കുന്നതായി പറയുന്നു. മുൽഗലന്റെ പശുക്കളെ അപഹരിച്ചവരോടെതിരായ യുദ്ധമാണ്. 22-23 ഇന്ദ്രൻ, ബ്രഹ്മസ്തി, അപ എന്നീ ദേവതകൾ. അപ പാപാധി ദേവതയാണ്. 24-27 ഇന്ദ്രൻ

അഷ്ടകം-8 അഭ്യായം-5 വസ്ത്രം-1 മുതൽ 4 കൂടി ഉർവ്വശി ലക്ഷി, (ലക്ഷികാ) ത്രിഷുപ്തമന്ത്രം പുത്രവാ: ഉർവ്വശി ച ദേവതാ.

- 1 ഹയേജായേമനസാതിഷ്ഠഘോരേ
വചാംസിമിശ്രാക്തണവാവഹൈന
നന്നേമന്ത്രാഅർഭിതാസഹൃതേ
ഘേസ്തരൻപരതരേപനാഹൻ

അന്വയം -

(ഐളഃ പുത്രരവാഃ പൂർവ്വോഷിതാൽകാമാൽ ഉർവ്വശീം പുന
രാസാഭ്യാവരോദ്ധ്യുമൈച്ഛൽ-സാതമനീച്ഛന്തീ പ്രത്യാപക്ഷേ)
(പുത്രരവാഃ ജായാം പശ്യൻ വദന്തി)

ഹയേ ഘോരേ, ജായേ	— ഭുവജനകത്വാൽ ഘോരകാരിണി, ഹേ ഭാര്യേ,
മനസാ	— അസുഭപര്യന്തരാഗവതാ മനസാ യുക്താസതീ
തിഷ്ഠ	— ക്ഷണമാത്രം സന്നിധാവേവ നിവസ
വചാംസി മിത്രാ	— വാക്യാനി, ഉക്തിപ്രത്യുക്തി രൂപാണി
ന കൃണവാവഹൈ	— അഭ്യുക്തവാവഹൈ
നൗ മന്ത്രാഃ	— ആവയോരഹസ്യാത്മാഃ
ഏതേ അനുദിതാസഃ	— വിവക്ഷിതാഃ, അവ്യാഹ്രിയമാണാഃ, പരസ്വര മസംഭാഷ്യമാണാഃ ഗുഹിതാസ്സന്തഃ
പര-തരേ ചന അഹൻ	— അനേകേഷു ദിവസേഷു ചരമേഹ്യഹനി
മയഃ ന കരൻ	— സുഖം ന കർവ്വന്തി

അർത്ഥം—(ഒരു കഥ -ദീക്ഷിതന്മാരായ മിത്രവരണന്മാർക്ക് ഉർവ്വശിയെക്കണ്ടു് കാമത്താൽ ശുക്ലം സ്രവിച്ചു 'നീ മനുഷ്യ ഭോഗ്യയായി ഭൂമിയിൽ ഭവിക്കും' എന്നവർ ഉർവ്വശിയെ ഗപിച്ചു അക്കാലത്തു് ഇളൻ എന്ന രാജാവു് മനുപുത്രന്മാരോടു കൂടി ദേവക്രിഡമെന്ന ശിവപാർവ്വതി സങ്കേതത്തിലെത്തി അവിടെ കടന്നു ചെല്ലുന്നവർ സ്ത്രീകളാകുമായിരുന്നു ഇളൻ സ്ത്രീയായി സ്ത്രീത്വം പോകാൻ പാർവ്വതിയോടപേക്ഷിച്ചു പ്രകാരം ആറാറുമാസം മാറിമറി സ്ത്രീപുരുഷന്മാരായി വരാൻ അനുഗ്രഹം നല്കി അപ്രകാരമാറുമാസം ഇളയായിരിക്കുമ്പോൾ സോഘപുത്രനായ ബുധനിൽനിന്നു് ഇളക്കു ജനിച്ച പുത്രനാണു്

പുത്രരവസ്ത്വം. ആ പുത്രരവസ്ത്വികൾ മനുഷ്യഭോഗ്യയാവാൻ ശപി
കപ്പെട്ട ഉർവ്വശി കാമവതിയായി 'കിടക്കയിലൊഴികെ
അങ്ങയെ നഗ്നനായിക്കണ്ടാൽ ഞാൻ രൂപാകം' എന്നും അന്നേ
ഉർവ്വശി പറഞ്ഞു 'ഈ രണ്ടാടുകളെ എന്റെ അടുക്കൽ നിൽ
ണം' എന്നും ഉർവ്വശി നിർദ്ദേശിച്ച അങ്ങിനെ നാലുകൊല്ല
മവർ സുഖമായി രമിച്ച അപ്പോൾ ഒരു രാവിൽ ആ രണ്ടാട
കൾ ദേവന്മാരാൽ അപഹരിക്കപ്പെട്ടു ആടുകളുടെ ശബ്ദം കേട്ടു
പരിഭ്രമിച്ച് പുത്രരവസ്ത്വം, ഉടക്കൻ മറന്നോടിച്ചെന്ന അദ്ദേഹ
ത്തെ കിടക്കയിലല്ലാതെ നഗ്നനായിക്കണ്ടപ്പോൾ, നിശ്ചയ
പ്രകാരമുർവ്വശി ഭ്രമിവിട്ട് സ്വസ്തത്തിലേക്ക് പോയി പിന്നെ
ഉന്മത്തനെന്നപോലെയായ രാജാവ് ഉർവ്വശിയെ പലയിടങ്ങ
ളിലുമന്വേഷിച്ചു. മാനസസരസ്സിൽ അഹ്സരസ്ത്രീകളോടുകൂടി
കണ്ടു, വീണ്ടും കാമിച്ച അവിടെവെച്ച് ഉർവ്വശീപുത്രരവസ്ത്വ
കൾ തമ്മിലുള്ള സംഭാഷണം ഈ സൂക്തം.

അല്ലെ കരോരമനസ്സായ ഭാര്യ, എങ്കലയന്ന അനുരാഗ
മൊത്ത മനസ്സോടുകൂടിയ നീ കുറച്ചുനേരം എന്റെ സന്നിധി
യിൽ നില്ക്കുക വചനപ്രതിവചനരൂപമായ സംഭാഷണം
ഇപ്പോൾ നമുക്ക് ചെയ്യാം. നാം പറയാനുദ്ദേശിച്ചവ, ഗുഹ
കാര്യങ്ങൾ അമത്തപ്പെട്ടിരിക്കയാണല്ലോ. അവ അടക്കി പറ
യാതിരുന്നാൽ അനേകകാലത്തേക്ക് മരണദിവസത്തിൽകൂടി
സുഖമണക്കുകയില്ല.

2 കിമേതാവാചാകൃണവാതവാഹം

പ്രാക്രമീഷമുഷസാമഗ്രിയേവ

പുത്രരവഃപുനരസ്ത്വംപരേഹി

ഭരപനാവാതതുവാഹമസ്മി

അന്വയം:-

(ഉർവ്വശീപ്രത്യുവാച) തവ

ഏതാ വാചാ

— ഏതയാ കേവലയാവാചാ

കിം കൃണവ?

— കിം കരവാവ?

ഉഷസാം അഗ്രിയാതുവ

— ബഹവീനാമുഷസാം മദ്ധ്യേ
പൂർവ്വോഷാഃ പ്രാക്രമീദ്യഥാ
തഥാ

അഹം പ്ര അക്രിമിഷം. — ഇദാനീമതിക്രാന്തവത്യസ്മി
(തസ്മാൽ) ഹേ പുരൂരവഃ,
പുനഃ അസ്ഥം. — ധൃമം
പരാ ഇഹി. — പരാഗച്ഛ,

അഹം വാതം-ഇവ
ഒരു ആപനം അസ്തി — ഭരണപാലവാമി

അതും—(ഉർവ്വശി മറുപടി പറയുന്നു) അങ്ങയുടെ കേവലമായ ഈ വാക്കുകൊണ്ടെന്തുണ്ട്? ഉഷസ്സുകാക്കിടയിൽ പോയ ഉഷസ്സ് (മടങ്ങിവരാത്തതു) പോലെ ഞാൻ കടന്നുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്ന അതിനാൽ അല്ലയോ പുരൂരവസ്സേ ഗൃഹത്തിലേക്കു മടങ്ങുക ഞാൻ കാരറ്റുപോലെ ആക്കും പ്രാപിഷ്ഠാൻ പറയാത്തവളാകുന്നു

3 ഇഷ്ടൻശ്രീയഇഷ്ടധേരസനാ
 ഗോഷാഗ്ഗതസാനരഹിഃ
 അവിരക്തൈവിഭവിദ്യതന്നോ
 രാനമായഞ്ചിതയനധൂന്യഃ

അനുപം. -

(പ്രകൃതവാ ബ്രഹ്മം)

(ഹെ ഉർവ്വശി,) ഇഷ്ട-ധേ:— ഇഷ്ടധിന്നിഷ്ടദംഗം,
തതസ്സകാശാൽ

ശ്രീയെ ഇഷ്ടം അസനാ ന— വിജയാത്ഥം അസനാമൈ,
പ്രപഞ്ചമൂലം ന വേദി

(അഥാ) അന്വിതഃ — വേഗവാനനം

ഗോ-സാ: ന

(നമ്ര) ശത-സാ: — ശതാനാം, അപരിമിതാനാം.
ശതധനാനാം. സംഭക്താനാഭവം.

(கிணறு) அவ்வீரே குறை—விரவஜிதே ராஜகமணி
ஸ்தி

ന വി വേദിദ്യതൽ — മൽസാമതമ്യം ന വിദ്യോതതേ

(കിഞ്ച) ധനയഃ	— കസ്തൂരിതാരോസുരീയഭോ
ഉരാ	— ഉരേ, വിന്ദുഭിന്ദു സദാഗ്രാമേ
മായം ന ചിതയന്ത	— ശബ്ദോ ന ബദ്ധ്യന്തേ

അർത്ഥം—(പുത്രരവസ്തു പറയുന്നു.)

(അല്ലയോ ഉർവ്വശീ, നീ പിരിഞ്ഞുപോയശേഷം എന്റെ ഉത്സാഹവും വീര്യവും കെട്ടിരിയ്ക്കുന്നു) ഞാൻ ആവനാഴിയിൽ നിന്ന് വിജയത്തിന്നുവേണ്ടി ശരം തൊടുകൊണ്ടെടുക്കൊരില്ല. (സ്വതവേ) വേഗവാനായ ഞാൻ ശത്രുക്കളുടെ പശുക്കളെ പിടിയില്ലാൻ പോകാറില്ല. ശത്രുക്കളുടെ ക്ഷണക്കുറ ധനങ്ങളെ പ്രാപിക്കാറില്ല. വീരന്മാരൊഴിഞ്ഞ രാജകുടുംബം നടക്കുമ്പോഴും എന്റെ സാരേന്ദ്ര്യം ശോഭിക്കാറില്ല. പേടിച്ചുവിറക്കുന്ന എന്റെ ഭേരവാർ പരന്ന പടക്കളത്തിൽ ശബ്ദിക്കാൻ അറിയുന്നില്ല.

4 സാവസുദധ്വതിശ്ചതുരായ

വയുഃപ്രായാഭിവാഷ്യന്തിഗൃഹാൽ

അസ്തന്നനക്ഷത്രസ്തിബ്ധാക

ഭിവാന്തംശംനമിതാവൈതസേന

അന്വയം:—

(ഉർവ്വശീവാക്യം, പരോക്ഷേണോഷസം.)

ഹേ ഉഷഃ, സാ	— യാ ഉർവ്വശീ,
വസു വയഃ ശ്ചതുരായ	— വാസകുടുംബം ഉത്തം, പുത്രരവസ്തു പിന്ദു
ധ്വതി	— പ്രയച്ഛന്തി, തത്രഗൃഹേസ്ഥിതാ
യദി (പതിം) വഷ്ടി	— കാലയന്തേ, തദാ
അന്തി-ഗൃഹാൽ	— സ്വഭർതൃഭോഗഗൃഹാന്തികേ
	ഭവേൽ ശ്ചതുരസ്യ ഭോജന ഗൃഹാൽ
അസ്തം നനക്ഷ	— പതിഗൃഹം വ്യുപ്ലോതി

യസ്മിൻ ദിവാ നക്തം — അഹനിരാത്രൗ ച
 ചാകൻ വൈതസേന
 ശ്ലഥിതാ — കാരയതഃ പുംസ് പ്രജനനേന
 താഡിതാ ച വേതി
 (ഏവമത്ഭാഗം പരോക്ഷേണ നിർദ്ദിദേശ)

അർത്ഥം:- (ഉർവ്വശി ഉഷസ്സിനോടു പരോക്ഷമായി പറയുന്നു).

അല്ലയോ ഉഷസ്സേ, ഈ ഉർവ്വശി സുഖമായി വസിക്കുന്ന
 ഉള്ള അന്നം തേതാവിന്റെ അച്ഛനു വിളമ്പിക്കൊടുക്കുന്നവളായി
 അവിടെ നിന്നിട്ട് തേതാവിനെക്കുറിച്ച് കാരം തോന്നുമ്പോൾ
 ശ്വശൂരന്റെ ഉഷൻ തളത്തിനോടു തൊട്ട തേതാവിന്റെ ഭോഗഗു
 ഹത്തിലെത്തിയിരുന്നു അവിടെ പകലും രാവും കാമിയുടെ
 ലിംഗത്താൽ ആഹതയായിരുന്നു (തേതാവിന്നിഷുംപോലെ
 വത്തിച്ചിരുന്നു)

5 ത്രിസുമാഹ്നശ്ലഥയോവൈതസേനോ

തസ്മേവ്യത്യൈപുണാസി

പുത്രരവോന്തേകേതമായം

രാജാമേവീരതന്വസ്തദാസിഃ

വ 1

അന്വയം -

ദേഹ പുത്രരവഃ, (ത്വം)

മാതാഹ്നഃ

വൈതസേന

ത്രിഃ ശ്ലഥയഃ സു

ഉത അവ്യത്യൈ മേ

പുണാസി സു

(പുവം) തേ കേതം അന

ന്വയം

— മാതാഹ്നാനി

— പുംസ് പ്രജനനേന

— ത്രിവാഹശ്ലഥയഃ, അതാഡയഃ

— സപത്നീഭിസ്സഹപര്യായേണ

പത്നീമാഗച്ഛതി, സാവ്യതി

അസപത്നൈ മഹ്യം

— പുരയസി സു

— അവഗ്രാഹം പൂർവ്വം അന്വഗ്രാഹം

ഹേ വീര, (ത്വം) തൽ

രാജാ മേ തന്വഃ — തദാമമ ശരീരസ്യ രാജാ

ആസിഃ — അഭവഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പുത്രാവസ്തേ, അങ്ങ് എന്ന് ജീവസങ്ങളിൽ ലിംഗം കൊണ്ട് മൂന്നുതവണ താഡിച്ചിരുന്നു. സപത്നികൾ ഉഴച്ചിട്ടാണ് അതാവിനെ പ്രാപിക്കാൻ. എന്നാൽ അസപത്നിയായ എന്ന് അങ്ങ് ഉഴച്ചില്ലാതെ കൊണ്ടാടി, ഇപ്രകാരമാണ് അങ്ങയുടെ ഗൃഹത്തിൽ മുമ്പു പാർത്തത്. അല്ലയോ വീര, അന്നങ്ങ് എന്റെ ശരീരത്തിനു രാജാവായി ഭവിച്ചു.

6 യാസുജ്ഞിശ്രേണിസ്തപി

ഹ്രദേചക്ഷുനഗ്രന്ഥിനീചരണ്യഃ

താഅഞ്ജയോരുണയോനസസ്ര്യ

ശ്രിയേഗാപോനധേനപോനവന്ത

അന്വയം:-

(പുത്രവാഃ ബ്രൂതേ) യാ

സു-ജ്ഞിഃ ശ്രേണിഃ

സുന്ദേ-ആപിഃ

ഹ്രദേ-ചക്ഷുഃ ന

— താഭിശ്ചതസ്മഭിരാളീഭൂതാഭിർമ്മാ
നിനീഭിസ്സഹിതാ
(നകാരസ്സമുച്ചയേ)

ഗ്രന്ഥിനീ ചരണ്യഃ

— ഗ്രന്ഥനവതീ, ചരണശീലാ
ഉർവ്വശ്യാജഗാമ

അഞ്ജയഃ അരുണയഃ താഃ

— ആരേണോപേതാ
അരുണവർണ്ണാസ്താ
അപ്പരോപേതാഃ

ന സസ്ര്യഃ

— പൂർവ്വവന്ന ഗച്ഛന്തി

ശ്രിയേ ധേനവഃ ഗാവഃ

ന അനവന്ത

— ആശ്രയാർത്ഥന്നവപ്രസൂതാഗാവഃ
ശബ്ദായന്തേ തഥാ ന ശബ്ദയന്തി

അർത്ഥം:-(പുത്രാവസ്ഥ പരയ്ക്കുന്നു) സുജർണ്ണി, ശ്രേണി, സുഹൃത്തുപി, ഏദേവക്ഷസ്സ് എന്നീ നാലു സമീകളെ കൂട്ടിപ്പിടി ചുകൊണ്ടാണല്ലോ ഉർവ്വശി വന്നത്. ആദരണവതികളും ഇളം ചുകപ്പിനിറമാർന്നവരുമായ ആ അപ്പുരസ്സുകൾ മുഖ്യസ്ഥാനപോലെ ഇന്നു വരുന്നില്ല ആശ്രയത്തിനായി തൊഴുത്തിലെത്താൻ കർവപ്പെടുകൾ ശബ്ദിപ്പിക്കുന്നപോലെ, അവർ ശബ്ദിക്കുന്നില്ല. ഉർവ്വശി അകത്തില്ലാത്തതിനാലവൾ അകത്തുകയറാനാവാതെ മില്ലാതായി.

7 സാസ്മിജായമാനആസതഗ്നാ

ഉത്രേവമന്നദ്യുസ്വഗ്നതാഃ

ഛഹേയത്യാപുത്രരവോരണായാ

വമയന്ദസ്യഹതായഭോഃ

അന്വയം:-

(ഉർവ്വശി വദതി)

അസ്മിൻ ജായമാനേ

ഗ്നാഃ സം ആസത

— പുത്രരവസീജാതേ സതി

— യജ്ഞാത്ഥം പ്രവർദ്ധമാനേസതി ദേവപത്ന്യാപി സങ്ഗതാ അഭവൻ

ഉത്ര ഞാം സ്വഗ്നതാഃ

— അപീചൈനം പുത്രരവസം സ്വയങ്ഗാമിന്യഃ

നാദ്യഃ അവമൻ

— താസാമാശ്രയദ്രുതമവമൻ

(കിഞ്ച) ഹേ പുത്രാവ,

യൽത്യാ

— യസ്മാൽത്യാ.

ഛഹേരണായ

— മഹതേ സങ്ഗ്രാമായ

സ്യഹതായ

— സ്യഹനനായ ച

ഭോഃ അവമൻ

— അപോഷയൻ

അർത്ഥം:-(ഉർവ്വശി പറയുന്നു) ഈ പുത്രാവസ്ഥ ഇന്നിപ്പോൾ, യജ്ഞത്തിനാവശ്യ വലുതാവുമ്പോൾ, ദേവപത്നിമാർകൂടി ഇത്തരം പിന്നെ ഈ പുത്രാവസ്ഥയിനെ സ്വയമൊഴ്ക്കുന്ന നാദികൾ അവക്കാശ്രയദ്രുതമായി വളരുന്ന. അല്ലയോ

പുത്രരവസ്തേ, പെരിയ പോരിന്നും ശത്രുക്കളുടെ വധത്തിന്നും, വേണ്ടിയാണു് ദേവന്മാർ അങ്ങയെ വളർത്തിയതു്

8 സചായഭാസുജഹതീഷാൽക
 മാന്മാഷീഷുമാന്മാഷോനിഷേവേ
 അപസ്മതതരസന്തീനളു
 ന്നാഅത്രസന്നമസ്പൃശോനാശാഃ

അനവയം -

- (പുത്രരവാസ്തുതേ) യൽ സചാ അൽകം — യഭാ സഹായഭൂതഃ പുത്രരവാസ്ത്വകീയം രൂപം
- ആസു ജഹതീഷു അമാന്മാഷീഷു — പരിത്യജന്തീഷു ദേവതാഭൂതാ സ്വപ്നരസ്ത
- മാന്മാഷഃ (സൻ) നി-സേവേ — അഭിമുഖങ്ഗച്ഛൻ, തഭാനിം
- തരസന്തീ ഭുജഃ ന — തരസന്നാമമൃഗഃ തസ്യ, സ്രീഭുജഃ, ഭോഗസാധന ഭൂതാസ്രീമൃഗീ, സായമാ വ്യാധാൽഭീതാ പലായന്തേ തഭൽ
- താഃ കൽ അപ അത്രസൻ സു — മന്തേതാപസ്യത്യഗച്ഛന്തി, പലായന്തേഹി
- (കിഞ്ച) രഥ-സ്പൃശഃ ന അശ്വാഃ — രഥേനീയുക്താ അശ്വാ ഇവ തേ യഥാ പലായന്തേ തഭച്ഛഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം-(പുത്രരവസ്തു പറയുന്നു) പുത്രരവസ്തു് മാന്മാഷനായിട്ടും ഇടഞ്ഞുവീട്ടു പോകുന്ന, ഉപേക്ഷിച്ചുപോകുന്ന അമാന്മാഷികളിൽ, അറ്റുരസ്സുകളിൽ തന്റെ രൂപം എപ്പോഴെത്തിച്ചുവോ (എപ്പോഴു

വരിൽ മനസ്സ് ലയിപ്പിച്ചുവോ) അപ്പോൾ, ആൺമാനിന്റേ
 ഭോഗവിഷയഭൂതയായ പെൺമാൻ വേടനെപ്പേടിപ്പിച്ചോടുന്ന
 പോലെ അവർ ഏകദേശം നിന്നുകൊണ്ടുണ്ടു്. തേരിൽ പൂട്ടിയ
 കതിരുകൾ ഓടുന്നപോലെയും ഓടിപ്പോകുന്നു.

9 യദാസ്യമന്തോഅമൃതാസുനിസ്പൃഷ്ഠ

സന്ധ്വേഷോണീഭിഃക്രതുഭിന്പൃഷ്ഠേതേ

താആതയോനതന്വശ്ശൃംഭേസാ

അശ്വാസോനക്രീളയോദന്ദശാനാഃ

അന്വയം:-

യൽ ആസ്യ അമൃതാസ്യ	— അപ്പുരസ്സ്
മത്തഃ നി-സ്പൃഷ്ഠ	— മനുഷ്യഃ നിശ്ശേഷേണ സ്പൃശൻ
ക്ഷോണീഭിഃ ക്രതു-ഭിഃ ന	— വാശിഃ കർമ്മഭീശ്ച (നകാര സ്സമുച്ചയേ)
സം പൃഷ്ഠേതേ	— സംപകണ്ഠേകരോതി
താഃ ആതയഃ സ്വാഃ തന്വഃ	— അപ്പുരസഃ ആതിഭൂതാസ്സഭാനീ മാത്മീയാനി ശരീരാണി (ആതയഃ പക്ഷിവിശേഷാഃ)
ന ശൃംഭേ	— ന പ്രകാശയന്തി
അശ്വാസഃ ന ക്രീളയഃ	— അശ്വാ ഇവ ക്രീഡമാനാഃ
ദന്ദശാനാഃ	— ദന്ദശ്ശുകാഃ, ജിഹ്വാഭിരാത്മീയാഃ സൂക്ഷ്മാഭ്യയന്തഃ, തേ യഥാ വാപല്യേന രമികായ സ്വരൂപം ന പ്രയച്ചന്തി തദേൽ ന പ്രകാശ യന്തി

ഭാഗം.-അപ്പുരസ്സുകളിൽ മനുഷ്യൻ നിന്നായി സ്പൃശം കൊ
 ണ്ടും വാക്കുകൾ കൊണ്ടും കമ്മങ്ങൾ കൊണ്ടും സമ്പർക്കം ചെയ്തു
 പോൾ, അവർ (അപ്പാസ്മികൾ) ആതികളെന്ന പക്ഷികൾ
 പോലെ സ്വശരീരങ്ങൾ പ്രകാശിപ്പിക്കാതിരിക്കുന്നു. (ചിർ
 കകൊണ്ടു് സ്വശരീരം മറയ്ക്കുന്ന ഒരു പക്ഷി പൊന്മയെന്ന വള

ത്തോൾ) കതിരകൾ കളിയിൽ നാവുകൊണ്ടു കടവായ തുഴയു
ന്നപോലെയും തോളികൾ സ്വന്തം രൂപം കാണിക്കാത്തതു
പോലെയും അവർ സ്വയം വെളിപ്പെടുത്താതിരിക്കുന്നു

10 വിദ്യുന്നയാപതന്തിഭവിദ്യോ

ഭ്നുന്തിമേഅപ്യംകാമ്യാനി

ജനിഷ്യാഅപോനര്യസ്സജാതഃ

പ്രേർവ്വശീതിരതദീപ്തായഃ

വ 2

അന്വയം -

യാ വി-ദ്യൽ ന പതന്തി	—	വിദ്യഭിവശ്ചന്തി
അപ്യം കാമ്യാനി	—	അന്തരീക്ഷസംബന്ധീനി വ്യം പ്ലാനൃഭിമതാനി
മേ ഭുന്തി ഭവിദ്യോർ	—	മന്യം സംപാദയന്തി ദ്യോതതേ (യദാ ആഗതായാസ്സസ്യോ സ്സകാശാർ) അപഃ
നര്യഃ സ-ജാതഃ	—	വ്യാപ്തകർമ്മവാൻ
ജനിഷ്യാ	—	നരേഭ്യോ ഹിതഃ സജനനഃ
	—	പുത്രഃ അജനിഷ്യ, ഉൽപദ്യതേ തദാനീം സാമമ
ഉർവ്വശീ ദീപം ആയഃ പ്ര		
തിരത	—	പ്രവർദ്ധതീ

അർത്ഥം.-ഏവം ഇടിമിന്നൽപോലെ ഇറങ്ങിവരുന്നവളും
അന്തരീക്ഷസംബന്ധിയായ, പരന്നവിടൻ എന്റെ അഭിമത
ങ്ങൾ നേടിത്തരുന്നവളുമായി പ്രകാശിക്കുന്നുവോ, വന്നുചേര
ന്ന ഏവളിൾ നിന്നു വ്യാപ്തമായ കർമ്മമൊത്തവനും മനുഷ്യ
ഹിതകാരിയും നൽപ്പിറവിയൊത്തവനുമായ പുത്രൻ ജനിക്കുന്നു
—വോ, അതുവരെ എന്റെ ആ ഉർവ്വശീ ദീപ്തായസ്സു വർദ്ധിപ്പി
ക്കട്ടെ (പുത്രരവസ്സിന്നു പുത്രനുണ്ടാകുന്നതുവരെ ഉർവ്വശീ വിട്ടു
പോകരുതെന്നർത്ഥം.)

11 ജജ്ഞിഷതുതമാഗോപീഥ്യായഹി
 ധോമതൻപുത്രവോമോജഃ
 അശാസന്താവിദുഷിസസ്മിന്നഹ
 നമന്തശ്ശൃണോകിമുഗ്രഭാസി

അന്വയം:-

(ഉർവ്വശീവാക്യം) ഇതമാ
 ഗോപീഥ്യായ

— ഗൌഃ പൃഥിവീ, ഇതം ഭൂമേ
 രക്ഷണായ

ജജ്ഞിഷേ ഹി

— ജാതോസി വലു, പുത്രരൂപേണ

ഹേ പുത്രവഃ, മേ ഓജഃ

— മമോദരേ അപത്യോൽപാദനേ
 സമർത്ഥമോജഃ

ധോമ, തൻ

— മയിനിഹിതവാന്തസി, തഥാസ്യ

(അഹം) വിദുഷി

— ഭാവികാക്യം ജാനതീ

സസ്മിൻ അഹൻ

— സർവ്വസ്മിന്നഹനി

ത്വാ അശാസം

— നിക്ഷിപ്തവത്യസ്മി

(ത്വം) മേ ന ന്ത

അശൃണോഃ

— മഖപന്തം ന ശൃണോഷി

കിം (ത്വം) അദ്രാ

വദാസി?

— പ്രതിജ്ഞാതാർത്ഥപാലയിതാ
 പ്രലപസി?

അർത്ഥം:- (ഉർവ്വശീവാക്യം) ഇപ്രകാരം ഭൂമിയുടെ രക്ഷണ
 ന്നായിട്ടാണ് അത് പുത്രരൂപത്തിൽ പിറക്കുന്നത്. അ
 ല്ലാതാ പുത്രാവസ്തേ, ഏകൻ വന്തസിൽ പുത്രോൽപാദനശേ
 ഷിതുള്ള ഓജസ്സ് അത്യാൽ നിഹിതമായിരിക്കുന്നു. അപ്ര
 കാചിദിശമേ. ഓഹൻ ഭാവിക്കാദ്യമുദരിയുണവളായി, അതെ
 ന്നിൽ നിക്ഷിപ്തമായി സൂക്ഷിക്കണമെന്നാണ്. അത് എന്റെ
 വാക്ക് കേൾക്കുന്നില്ല. എന്തുകൊണ്ടാണ് നമ്മൾ തമ്മിലുള്ള
 കാർപാധിക്കാരെ പ്രലപിക്കുന്നത്? (കിടക്കയിലൊഴിച്ച്
 നഗ്നനായിക്കൊണ്ട് ഉപേക്ഷിച്ചു പോകുമെന്നുള്ള കാര്യം.)

12 കടാസുന്ദഃപിതരജാതഇച്ഛാ
 ചക്രന്നാശ്രവന്തയചിജാനൻ
 കോദംപതീസമനസാവിയുയോ
 ദധയദഗ്നിശ്ശാശ്വരേവദീയേൽ

അനവയം:-

(പരോവസോ വാക്യം)

കടാ സുന്ദഃ ജാതഃ — കസ്തിൻ കാലേ തവോദര ജാതസ്സൻ

പിതരം ഇച്ഛാൻ? — രാമീച്ഛേൽ?

(കടാ വാ) വി-ജാനൻ — പിതരമവഗച്ഛൻ

ചക്രൻ ന അശ്രു വന്തയൽ? — ക്രന്ദമാനോശ്രു മോചയേൽ? (ന ഇതിചാത്മേ)

(കിഞ്ച) കഃ സ-മനസാ ദം-പതീ — കിംവിധഃ സമാനമനസ്സോ ജായാപതീത്വാഃ രാഃ ച

വി യുയോൽ — വിശ്രേഷ്ഠയേൽ?

അധ യൽ അഗ്നിഃ — അധുനായദാഗ്നിഃ തവഹൃദേ സ്ഥിതതേജോരൂപോ ഗർഭഃ

ശ്വശ്വരേവ ദീയേൽ? — ദീപ്യതേ?

അർത്ഥം:-എപ്പോഴാണ് നിന്റെ വയറ്റിലെ മകൻ ജനിച്ചു അപ്പനായ ഏണെ (കാണാൻ) ഇച്ഛിക്കുക? കരഞ്ഞുകൊണ്ടെന്റെ മുഖിൽ കണ്ണീരൊഴുകുകയും ചെയ്യുക? പിന്നെ, ഏതു വിധമുള്ള മകനാണ് ഓർമനസ്സായ ബേതികളായ നിന്നെയുമെന്നെയും വേർപെടുത്തുക? (സന്തതിയുണ്ടായാൽ ഭാര്യാ തേജാകന്മാർ തെന്നിലാമ് വേർപെട്ടു. സന്തത്യർത്ഥമാണല്ലോ വിവാഹം) എപ്പോഴാണാവോ നിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ തേജോ രൂപമായി സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഗർഭാഗ്നി ശ്വശ്വശ്വശ്വരായാവിട്ടു, ഏന്റെ അമ്മയച്ചന്മാരിൽ പ്രകാശിക്കുക?

13 പ്രതിബ്രവാണിവത്തയതേഅശ്രു
 ചക്രനക്രദാധ്യേശിവാധൈ
 പ്രതത്തേഹിനവായത്തേഅസ്മേ
 പരേഹ്യസ്തന്നഹിമൂരമാപഃ

അന്വയം -

(ഹേ പുത്രാവേ, ത്വാം)

പ്രതി ബ്രവാണി

അശ്രു വത്തയതേ

ആ-ധ്യേ ശിവാധൈ

ചക്രൻ ന ക്രദൽ

യദി തേ അസ്മേ

തൽ തേ പ്ര ഹിനവ

(ത്വം) അസ്മം പരാ ഇഹി

ഹേ മൂര മാ നനി ആപഃ - മാംന പ്രാപ്തോഷി

— പ്രതിവദ്മി

— ബാഹ്യം വത്തയിഷ്യതി

— ആധ്യാതേ വസ്തൂനി ശിവേ,
 കല്യാണേ സമുപസ്ഥിതേ സതി

— അന്നശ്രൂണി വിമുഞ്ചംശ്ച
 രോത്സ്യതി (നകാരശ്ചാത്മേ)

— യത്തവസംബന്ധ്യസ്മാസു
 നിഹിതം

— തപേത്യം തുഭ്യം പ്രഹിണോമി

— ഗൃഹം പ്രതിഗച്ഛ

— മാംന പ്രാപ്തോഷി

അർത്ഥം-(ഉദ്വൃശിവാക്യം) അല്ലയോ പുത്രാവസ്സേ, അങ്ങനെയോട് മറുപടി പറയാം. (മകൻവന്ന്) കണ്ണീർപൊഴിയും അങ്ങെന്നിടൽ നിക്ഷേപിച്ച വസ്തു മംഗളത്തിലേത്തുമ്പോൾ ദുഃഖിപ്പും കണ്ണീർൊഴിക്കിയും (മകൻ) കരയും. അങ്ങെന്നിടൽ നിക്ഷേപിച്ച ആ സന്താനത്തെ ഞാൻ അങ്ങയ്ക്കയയ്ക്കുന്നുണ്ട് അങ്ങീ ഗൃഹത്തിലേക്ക് മടങ്ങിപ്പോയാലും മൂലം, അങ്ങെന്നെ പ്രാപിക്കുകയില്ല

14 സുദേവോഅദ്യപ്രപതേദനാവൃൽ

പരാവതംപാമാദഗ്ഗന്തവാഹ്

അധാശ്ചീതനിർദ്യതേതപസ്ഥേ

ഡൈനംവ്യാകാഃസോസോഅദ്യഃ

അന്വയം:-

(പരിഭുനഃ പുത്രവാ ഉവാച)

സു-ഭവഃ	— ത്വയാസഹ സുകൃദ്ധഃ പതിഃ
അഭ്യ പ്ര-പതേൽ	— അഭ്യേവ പ്രപതതു
അനാവൃത	— അനാവൃത്തസ്തൻ
പരമാം പരാ-വതം ഉ	— ദൂരാഭി ദൂരഭേശമേവ
ഗന്തവൈ	— ഗന്തുഃ മഹാപ്രസമാന ഗമന
ഓകര്യാൽ
അധ	— അഥവാ, യത്രകത്രാപിഗന്തമസ
മത്മഃ

നിഃ-ഘൃതേഃ ഉപ-സ്ഥേ

ശയീത	— പൃഥിവ്യാ ഉൽസഓഗേ ശയന
ഓകര്യൽ, പാപഭേവതായാ
സ്തുമിപേ ത്രിയതാം വാ |
|------|---|

അധ ഏനം വൃകാഃ

രസോസഃ അഭ്യഃ	— അഥവാ മാം അരണ്യാശ്ചാനഃ
— വേഗവന്തോ ക്ഷേയന്തു |
|-------------|---|

അർത്ഥം:-അവശനായ പുത്രവസ്തു പാര്യന്നം. നിന്നോടു കൂടി മോഹനകൃദ്ധകൾ ചെയ്ത അന്താപ്ത ഇപ്പോൾത്തന്നെ വീഴട്ടെ. മടങ്ങിവരാതെ ദൂരത്തിലും ദൂരത്തിലുള്ള ഭേദത്തേയ്ക്കുതന്നെ മഹാപ്രസമാനമായി പോയി കൊള്ളട്ടെ അഥവാ എവിടെയും പോകാനയരം ശക്തനല്ല. ഭൂമിയുടെ (അല്ലങ്കിൽ പാപഭേവത്തായ നിരൂതിയുടെ) മടിയിൽ കിടന്നുകൊള്ളട്ടെ. അല്ലങ്കിൽ ഇവനെ ചെന്നായ്ക്കൾ വേഗം വന്നു തിന്നട്ടെ.

15 പുത്രവോമാമുമാപ്രപ്തോ

മാത്പാവുകാസോഅശിവാസഉക്ഷൻ

നവൈത്രൈണാനിസഖ്യാനിസന്തി

സാലാവുകാണാംഹൃദയാന്യേതാ

വ. 8

അന്വയം:-

(ഉർവ്വശിവാക്യം)

ഹേ പുത്രവ. (ത്വം)

മാ മൃഗാഃ — മൃതി. മാ പ്രാപ്തനി

മാ പ്ര പപ്പ:	— അത്രൈവപതനം മാകാഷി:
(തമാ) താ അഗിവാസ:	
വുകാസ:	— അശുഭാപ്തകാ:
മാ ഉ ക്ഷൻ	— മാ അഭ്യവഹാരയന്തു
സ്രൈണാനി സഖ്യാനി	— സ്രീണാങ്ക്രതാനി സൗഹൃദാനി
ന വൈ സന്തി	— ന സന്തി വലു
ഏതാ സാലാപ്തകാണാം	
ഏയാനി	— ഏതാനി സഖ്യാനി, തേഷാം ഏയാനി യഥാ വിശ്വാസാ- പന്നാനാം വത്സാദീനാം ഘോതുകാനി, തദപൽ

അതഥ:- (ഉദ്വൃശി പറയുന്ന) അല്പയോ പുത്രവർണ്ണ, അഞ്ച് മരിക്കുന്നത്, ഇവിടെ വിഴുത്ത് ശൂരങ്ങളായ ചെന്നാസ്സര അങ്ങയെ ഭക്ഷിക്കുന്നത്, സ്രീകംക്ഷ് സൗഹൃദങ്ങൾ ഇല്ലതന്നെ ആ സൗഹൃദങ്ങൾ ചെന്നാസ്സരളുടെ ഏയങ്ങളാണ് വിശ്വസിച്ചു അടുക്കുന്ന സ്വന്തം കുടിയെത്തന്നെ കൊല്ലുന്നവരാണ്

16 യദിത്രപാപരമർത്യേ

ഷപ്തസംരാത്രീശ്ശരദശ്ചതസ്ര:

ഘൃതസ്യസ്തോകംസകൃദഹ്വതശ്ച

നാദേവേദംതാത്ത്വപാണാചരാമി

അന്വയം:-

യദി വി-ത്രപാ	— യദാപത്യാനകുലേന്യന നാമ്പാത്രപാ
മർത്യേഷ അചം.	— മർത്യൈസ്സഹസ്രവസം
(താനി.) ചതസ്ര:	
ശരദ: രാത്രീ: അപസ.	— ന്യവസം.

(തദാനീം) ഹൃതസ്യ

സ്തോകം

സകൃൽ അഹനഃ ആശ്നാം

താൽ ഏവ ഇദം

തത്രാപാണാ ചരാമി

— ആജ്യസ്യ ബിന്ദം

— പ്രാശ്നീതവതീ

— തേനൈവസ്തോകേനാഹം

— സമ്പ്രതിതൃപ്പാസതീചരാമി

അർത്ഥം.—അതാവിന്നനുകൂലയായി പല രൂപമാണ് മനുഷ്യ രോടു കൂടി നിവസിച്ചുവേ, നാലുകൊല്ലം രാവുകൾ അങ്ങയോടൊത്തു ഞാൻ നിവസിച്ചു. അന്നൊക്കെ ദിവസത്തിലൊരിക്കൽ ലേശം നൈ ഞാൻ സേവിച്ചിരുന്നു അതിനാലാണിപ്പോൾ ഞാൻ തൃപ്തയായി സഞ്ചരിയ്ക്കുന്നത്. (പുത്രരവസ്തോ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുരോഹിതന്മാരോ ജപിച്ച നൈ ആവാം ഉർവ്വശി സേവിച്ചിരുന്നത്.)

17 അന്തരിക്ഷപ്രാംരജസോവിമാനീ

ഉപശിക്ഷാമ്യർവ്വശീംവസിഷഃ

ഉപതപാരാതിസ്സകൃതസ്യതിഷ്ഠാ

നിവർത്തസ്വഹൃദയന്തപ്യതേമേ

അന്വയം:—

(പുത്രരവസ്തോവാക്യം)

അന്തരിക്ഷപ്രാം

— സ്വതേജസാന്തരിക്ഷസ്യ
പുരയിത്രീം

രജസഃ വിമാനീം

ഉർവ്വശീം

— രജകസ്യോദകസ്യ
നിഷ്ഠാത്രീം താം

വസിഷഃ ഉപ ശിക്ഷാമി

— സമാനാനാമ്മദ്ധ്യേതിശയേന
വാസയിതാഹം വശംഭാമി

സകൃതസ്യ രാതിഃ

— ശോനേകമ്നോദാതാ
പുത്രരവാഃ

ത്വാ ഉപ തിഷ്ഠാൻ

മേ ഹൃദയം തപ്യതേ

നി വർത്തസ്വ

— ത്വാമുപതിഷ്ഠതു

— വിരഹദഃഖാഗ്നിനാ തപ്യതേ

— നിവർത്ത

അമ്മം.—(പുത്രവസ്ത്രീന്റെ വാക്യം).—സ്വതേജസ്സുകൊണ്ട് അന്തരിക്ഷം നിറയുന്നവളും നല്ല ജലം നിക്ഷിപ്തവളുമായ (സ്വസ്തസ്ഥയായ ഉർവ്വശിക്കു് മഴയുടെ കർത്തൃത്വം കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു.) ഉർവ്വശിയെ, തുല്യകരംകിടയിൽ മുന്തിയവിധം വസിപ്പിക്കുന്ന ഞാൻ വശത്താക്കുന്നു. സൽകർമ്മങ്ങൾ ഭാനംപെയ്യുന്ന പുത്രവസ്ത്വ് നിന്റെ സമീപം വരത്തിക്കട്ടെ. എന്റെ ഹൃദയം വിരഹഭാവത്താലെരിയുന്നു. മടങ്ങിവന്നാലും.

18 ഇതിത്യാദേവാഇമന്തേരുരൈ

യഥേമേതേഭവേസിതൃത്യബസ്യഃ

പ്രജാതേദേവാൻഹവിഷായജാതി

സ്വർഗ്ഗുത്ത്വമപിഭാദയാസേ

വ. 4

അന്വയം:—

(ഉർവ്വശീവാക്യം) ഹേ ഐള

ത്വാ ഇമേ ദേവാഃ ഇതി

ആഹുഃ

— ത്വാമിമേ ദേവാഃ വദന്തി

തൃത്യ-ബസ്യഃ

— തൃത്യവശമപ്രാപ്തവംസ്ത്വം

യഥാ ഇം ഏതൽ ഭവസി— ഭവിഷ്യസി

പ്ര-ജാ

— പ്രകാശേണ ജായമാനസ്ത്വം

തേ ദേവാൻ

— തവസംബന്ധിനോയശ്വവ്യാൻ

ഹവിഷാ യജാതി

— യജസി

സ്വപി-ഗേ ഉ ത്വം അപി

ഭാദയാസേ

— സ്വഗ്നേ ഏവാസ്മാഭിസ്സഹ
ഭാദയാസേ

അമ്മം.—(ഉർവ്വശി പറയുന്നു) ഇളാപുത്രനായ പുത്രവസ്ത്വ് അങ്ങയോടു് ദോഷങ്ങൾ ഇപ്രകാരം പറയുന്നു. 'അങ്ങ്' മരണത്തിന്നു് വശനാകാതെ ഇതുതന്നെ ഭവിയ്ക്കും. സ്വയം മകനായി ജനിക്കുന്ന അങ്ങ്, അങ്ങയുടെ ഇഷ്ടദേവന്മാരെ ഹവിസ്സോടു കൂടി യജിക്കും. സ്വസ്തസ്ഥനായിത്തന്നെ അങ്ങ് ഞങ്ങളോടൊത്തു രമിക്കും. (ഈ പുരാവൃത്തരൂപത്തിൽ ഒരു മഹാത്മ്യമാണിവിടെ സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. ഉർവ്വശി എന്ന പദത്തിന്നു് ഉത്രൻ

വശീകരോതി, വളരെപ്പേരെ വശീകരിക്കുന്നവരും എന്നതും
 മാണ്. വിഷയസുഖം ഏവരെയും വശീകരിക്കുന്നു. അതിന്നു
 വശനായവൻ അതിൽനിന്നു നിവൃത്തനായാൽപോലും അതി
 നെത്തന്നെ കാംക്ഷിക്കുന്നു പുണ്യംകൊണ്ട് വിഷയസുഖങ്ങൾ
 വിട്ടുപോകുന്നു. വിഷയങ്ങൾ പുണ്യവാനെ വിട്ടുപോകുന്നു. ആ
 അവസ്ഥയാണ് പുത്രരവസ്ഥിന്നു വന്നുചേർന്നത് ഒടുവിൽ ദേവ
 നാർ പറയുന്നതായി ഉർവ്വശി സമാധാനിപ്പിക്കുന്നത് പുത്രരവ
 സ്ഥിന്റെ മകനും അദ്ദേഹത്തെപ്പോലെ ദേവയജ്ഞമനുഷ്ടിച്ച്
 പുത്രരവസ്ഥ. സ്വർഗ്ഗത്തിലെത്തി ദേവന്മാരോടുകൂടി രമിക്ക
 മെന്നതിന്റെ അർത്ഥം വിഷയധ്യാനം വിട്ടാൽ സർഗ്ഗതി വരു
 മെന്നാണ്)

വർഗ്ഗം.—5-6-7—ആങ്ഗീരസഃ വരുഃ ജഷിഃ, ജഗതിത്രിഷ്ടു
 ജേഹനുസി, ഹരിദേവതാ.

1 പ്രതേമഹേവിദമേശംസിഷംഹരി
 പ്രതേവനേവനുഷോഹര്യതംമദം
 ഘൃതനയോഹരിഭീഷാരുസേചിത
 ആതാപിശന്തുഹരിവപ്സങ്ഗീരഃ

അന്വയം.—
 (ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ ഹരി
 മഹേ വിദമേ പ്ര
 ശംസിഷം — തവാശ്വൗ മഹതിയജ്ഞേ
 അസ്ത്വാവിഷം
 (തഥാ) വനുഷഃ തേ
 ഹര്യതം — ശത്രുഹിംസകന്യ തവ കമനീയം
 മദം പ്ര വനേവ — ഹഞ്ചമസ്മദഭിമതം യാചേ
 യഃ ഹരിഭിഃ — ഹരിതവർണ്ണൈരശ്വൈര
 ദ്യാഗങ്ഗതാ
 ചാരു ഘൃതം ന സേചതേ — ഘൃതമിവ സ്വാദുഭം വഞ്ചി,
 താദൃശം

ഹരി-വപുസം ത്വാ — ഹരിതരൂപം ത്വാം
ഗിരഃ ആ വിശന്തു — അസ്മദേയാ സ്തുതിവാചഃ മദായ
ഗച്ഛന്തു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ ഹരികളെന്ന കതിരകൾ മഹത്തായ യജ്ഞത്തിൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു, ശത്രു ഹിംസകനായ അവിടുത്തെ ഹിംസത്തോടു ഞാൻ അഭിമതം യാചിക്കുന്നു ഏവൻ ഹരികളെന്ന കതിരകളോടുകൂടി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിന്നവൻ (അനുഗ്രഹരൂപത്തിൽ) നൈ പോലെ സ്വാഭുവായ ജലം വഷിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ള, പച്ചനിറമുററ അവിടുത്തെ ഞങ്ങളുടെ സ്തുതിവചനങ്ങൾ ഹിംസത്തിന്നുവേണ്ടി പ്രാപിക്കട്ടെ.

2 ഹരിംഹിയോനിമദിയേസമസ്വര
നഹിന്വന്തോഹരിദിവ്യംയഥാസഭഃ
ആയംപുണന്തിഹരിഭിന്ധേനവ
ഇന്ദ്രായശുദ്ധംഹരിവന്തമച്ഛത

അന്വയം -

യേ ദിവ്യം സഭഃ	— യേ പൂർവ്വേ ജ്ഞയഃ ദേവസംബന്ധിനം യാഗഗൃഹം.
യഥാ ഹരി ഹിന്വന്തഃ	— പ്രേരയന്തഃ
യോനിം ഹരിഃ	— ഇന്ദ്രസ്യ സ്ഥാനഭൂതമശ്വം.
അഭി സം-അസ്വരൻ	— അഭിസംസ്കൃവന്തി
യം ധേനവഃ ന	— നവപ്രസൂതാഗാവഃ യഥാ ക്ഷീരം ദിഭിഃ പുണന്തി, പുരതന്തി
(തഥാ) ഹരി-ഭിഃ ഹി ആ
പുണന്തി	— ഹരിതവണ്ണസ്തോക്മരേവാപുരയന്തി
(ഹേ സ്തോതാരഃ തഥാ
യുധമപി) ഇന്ദ്രായ
ഹരി-വന്തം.	— ഹരിതവണ്ണസ്തോമോപേതം
ശുദ്ധം അച്ഛത	— ബലം സ്തുതിഭിഃ പുജയത, പ്രയച്ഛത

അർത്ഥം—പുർവ്വപ്രാപ്തിക്കു ദേവന്മാർക്കുള്ള യജ്ഞശാലയിലേക്കു ഹരികളെന്ന കതിരുകളെ തെളിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നവരായി, ഇന്ദ്രന്റെ ഇരിപ്പിടമായ ഹരിയെ നേരെ സ്പതികുന്നു. പതുതായി പ്രസവിച്ച പൈക്കൾ പാൽ മുതലായവയാൽ ഗൃഹം നിറക്കുന്നപോലെ, പച്ചനിറമിരുന്ന സോമങ്ങളാൽ ഏവനെ മുട്ടുന്നുവോ, അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, അപ്രകാരം പച്ചനിറമുള്ള സോമത്തോടുകൂടിയ ഇന്ദ്രനു സ്പതികളാൽ ബലം കൊടുക്കുക.

3 സോഅസ്യവഭ്രോഹരിതോയത്ത്രയസോ

ഹരിന്നികാമോഹരിരാഗഭ്സ്യോഃ

ദ്യുക്നീസുശിപ്രോഹരിമന്യസായക

ഇന്ദ്രേനിരൂപാഹരിതാമിമിക്ഷിരേ

അന്വയം:—

അസ്യ യഃ വഭ്രഃ	— വഭ്രായുധഃ
സഃ ഹരിതഃ, ആയസഃ	— ഹരിതവണ്ണഃ, അയസ്സാരഭൂതഃ
ഹരിഃ (സവഭ്രഃ)	
നി-കാമഃ ആ	— ഹരിതവണ്ണഃ നിതരാങ്ക്മനീയഃ, ശത്രുണാമാഹന്താ
ഹരിഃ ഗഭ്സ്യോഃ	— ഹസ്തയോർവൃത്തതേ
(അയമിന്ദ്രഃ) ദ്യുക്നീ,	
സു-ശിപ്രഃ	— ദ്യോതമാനധനവാൻ, ശോഭനഹന്തഃ
ഹരിമന്യ-സായകഃ	— ശത്രുഹന്താസായകഃ യസ്യ മന്യഃ, താദൃശഃ
ഇന്ദ്രേ രൂപാ ഹരിതാ	— സർവ്വാണി രൂപാണി ഹരിതാനി
നി മിമിക്ഷിരേ	— നിഷിദ്ധരാനി ബഭ്രുവഃ

അർത്ഥം—ആ ഇന്ദ്രനു യാതൊരു വഭ്രായുധമുണ്ടോ അതു പച്ചനിറമുള്ളതും ഇരുമ്പിന്റെ സമുപകൊണ്ടുള്ളതുമാകുന്നു. പച്ച

നിറമിയന്ന കമനീയമായ വളം ശത്രുക്കളെ മുഴക്കെ ഹനിക്കുന്ന തായി കൈകളിൽ വെട്ടിക്കുന്നു ആ ഇന്ദ്രൻ ശോഭനേധനമൊത്തവനും നല്ല താടിഞ്ഞല്ലോടു കൂടിയവനാകുന്നു. കോപമാകുന്ന ശത്രുഹരമായ അമ്പോടു കൂടിയവനാകുന്നു. ഇന്ദ്രകൾ എല്ലാ രൂപങ്ങളും പച്ചനിറമുറു നനവിയന്നിരിക്കുന്നു. (നിത്യയുദ്ധവായ ഇന്ദ്രൻ നിത്യഹരിതമായ ഒരു സസ്യംപോലെയാകുന്നു. ഒരിക്കലും വാടുന്നില്ല, ഉണങ്ങുന്നില്ല)

4 ദിവീനകേതുരധിധായിഹര്യതോ
വിവ്യചഭജോഹരിതോനരംഹ്യാ
തുദേഹിഹരിശിപ്രോയത്യയസ
സ്സഹസ്രശോകാഅവേദ്ധരിഃഭേഃ

അന്വയം -

ദിവീ കേതുഃ ന	— അന്തരീക്ഷേ സർവ്വസ്യ പ്രജ്ഞാ പക ആദിത്യ ഇവ
(അയമിന്ദ്രഃ) അധി ധായി—	സ്തോതൃഭിരധിനിഹിതഃ
(കിഞ്ചേന്ദ്രസ്യ) വളഃ	
ഹര്യതഃ	— സ്തപ്തഹണീയസ്സൻ
(സൂര്യസംബന്ധിനഃ)	
ഹരിതഃ ന	— അശ്വാ യഥാ
രംഹ്യാ	— രംഹണേന, വേഗേന വ്യാപ്തവ്യം വ്യാപ്തോതിതഭ്യൽ
വിവ്യചാൽ	— വ്യാപ്തവ്യം ശത്രുസംഘം വ്യാപ്തോതി
ആയസഃ തഃ	— വളഃ
അഹിഃ തുഭാൻ	— വൃത്രം ഹിനസ്തി
ഹരി-ശിപ്രഃ	— സോമപാനേന ഹരിതവസ്തി
	ഹന്തഃ
ഹരിഃ-ഭേഃ	— ഹര്യോഭോരന്ത്രഃ
സ്സഹസ്ര-ശോകാഃ	
അവേദ്ധരി	— അപരിമിത ദീപ്തിർവതി

അർത്ഥം.-അന്തരീക്ഷത്തിലെ കൊടിയായ ആദിത്യനെന്ന് പോലെ ഈ ഇന്ദ്രൻ സ്തോതാക്കളാൽ നേരെ നിർത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. പിന്നെ, സൂര്യന്റെ കതിരുകൾ വേഗത്തോടുകൂടി പ്രാപ്യങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, ഇന്ദ്രന്റെ വജ്രം കമനീയമായി പ്രാപിക്കേണ്ട ശത്രുസംഘങ്ങളെ പ്രാപിക്കുന്നു. പൂത്രനെ (മേഘത്തെ) ഇരുമ്പുകൊണ്ടുള്ള യാതൊരു വജ്രം പിളർക്കുമ്പോ, (അതിന്നാശ്രയഭൂതനും) സോമപാനത്താൽ പച്ചുപിടിച്ച താടി യെല്ലൊത്തവനും ഹരികളെന്ന കതിരുകളുടെ പാലകനുമായ ഇന്ദ്രൻ അളവറ പ്രകാശമുറവനായി വേദിക്കുന്നു.

5 ത്വന്ത്വമഹര്യമാളപസ്സുതഃ

പൂർവ്വേദിരിന്ദ്രഹരികേശയജ്ഞഃ

ത്വംഹര്യസിതവവിശ്വക്ഥ്യ

മസാമിരായോഹരിജാതഹര്യതഃ

വ. 5

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-കേശ,

ഹരി-ജാത, ഇന്ദ്ര,

— ഹരിതരോമവദശ്വ, ഹരിതവജ്ഞസ്സൻ, പ്രാദർഭൂതേന്ദ്ര,

ത്വം-ത്വം പൂർവ്വേദി:

യജ്ഞഃ ഉപ-സ്സുതഃ

— ത്വമേവ പൂർവ്വൈര്യജമാനൈരുപസ്സുതസ്സൻ

(സർവ്വത്ര യജ്ഞേ)

അഹര്യമാഃ

— സ്തോത്രജ്ഞാമയമാഃ

ത്വം തവ വിശ്വം

— സ്വഭൂതം വ്യാപ്തം സോമപുരോഡാശാദികം

ഉക്ഥ്യം, അസാമി,

ഹര്യതം

— പ്രശസ്തം, കൃത്സ്നം, കാന്തം

രായഃ ഹര്യസി

— ഹവിരുന്നജ്ഞാമയസേ

അർത്ഥം.-പച്ചനിറമുറ കഞ്ചിരോമങ്ങളോടുകൂടിയ കതിരുകളൊത്തവനും പച്ചനിറമായിത്തന്നെ പിറന്നവനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്നുതന്നെ മുമ്പുള്ള യജമാനന്മാരാൽ അണഞ്ഞു സ്തുതിക്ക

പ്പെട്ടവനായി യജ്ഞത്തിലെങ്ങും അവിടേയ്ക്കു ചേന്ന, വ്യാപ്തമാ
യ, സോമപുരോധാശാതമകമായ, പ്രശസ്തവും പുണ്യവും കാര്യ
വുമായ ഹവിരന്നമിഷുപ്പെട്ടു

6 താവഭൂിണംമനിനംസ്തോമ്യമദ
ഇന്ദ്രംരഥേവഹനോഹര്യതാഹരി
പുത്രണ്യസസ്വനാനിഹര്യത
ഇന്ദ്രായസോമാഹര്യോധേനപിരേ

അന്വയം:-

താ ഹര്യതാ ഹരി — തൌഗന്താരാവശൈഃ
മനിനം, സ്തോമ്യം, — മോദാനം, സുത്യഹം, വഭ്രവതം
വഭൂിണം — മോദാനം, സുത്യഹം, വഭ്രവതം
ഇന്ദ്രം മദേ രഥേ വഹതഃ — മനീമിത്തേ രഥേധാരയതഃ,
അസ്മഭിയം യജ്ഞം പ്രാപയതഃ
അസ്മൈ ഹര്യതേ ഇന്ദ്രായ — കന്തായതസ്മൈ
പുത്രണി സവനാനി — ബഹുനി പ്രാതരാദിനി
സവനാനി
ഹരയഃ സോമാഃ
ധേനപിരേ — ഹരിതവണ്ണാസ്തോമാനിധീയന്തേ

അർത്ഥം:-ഗൗതമീലഭരത ഹരികളെന്ന കതിരകര ഹിഷ്മൊ
താവനം സുത്യഹനം വഭ്രാഭവനമായ ഇന്ദ്രനെ സോമപാന
ഹിഷ്മിതവേണി നമുക്കു യജ്ഞം പ്രാപിപ്പിച്ചു. ആ കാ
ര്യമായ ഇന്ദ്രനായി പ്രാതസ്സപനം മുതലായി വളരെ സവന
ങ്ങളിൽ പച്ചനിറമുള്ള സോമങ്ങൾ ഒരുക്കിവെക്കപ്പെട്ടു.

7 അഹംകാമയഹര്യോധേനപിരേ
സ്ഥിരാമഹിത്വന്ഹര്യോധേനപിരേ
അഹംകാമയഹര്യോധേനപിരേ
സോമസ്യകാമഹരിവനമാനഗേ

അന്വയം:-

അരം കായ	— ഇന്ദ്രകാമനായ പര്യാപ്തം
ഹരയഃ ഭഗവതിരേ	— ഹരിതവണ്ണാസ്സോമാ നിധിയന്തേ
(തേച) ഹരയഃ സ്ഥിരായ	— യുദ്ധേ അപലായിതായേന്ദ്രായ
തുരാ ഹരീ ഹിമ്പൻ	— തപമാണാവശൈഃ പ്രേരയന്തി
യഃ അർവൃഷ്ടഭിഃ	
ഹരിഭിഃ	— അരണകശലൈരശൈഃ
ജോഷം ഇയന്തേ	— ശൂരൈസ്സേവ്യം സങ്ഗ്രാമങ്ഗ്
	ഗച്ഛതി
സഃ (രഥഃ) അസ്യ കാമഃ	— ഇന്ദ്രസ്യ സ്വഭൂതങ്ക്രമനീയം
ഹരിവന്തം ആനശേ	— സോമവന്തം യജ്ഞം വ്യാപ്നോതി

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രന്റെ ഇച്ഛയ്ക്കു മതിയാവോളം പച്ചനിറമുറ സോമങ്ങളൊരിക്കലും വെറുക്കുന്നില്ല. ആ സോമങ്ങൾ, പടക്കളത്തിൽനിന്നൊരിക്കലും പിൻമാറ്റാത്ത ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി, ഗതിവേഗമുറ കതിരുകളെ പ്രേരിപ്പിച്ചയക്കുന്നു. യാതൊന്നും ഭാഗ്യമില്ലാത്ത കതിരുകളാൽ, ശൂരന്മാരാൽ പ്രാപ്യമായ യുദ്ധത്തിൽ പങ്കാകുന്നവോ, ആ തേർ ഇന്ദ്രനു സ്വന്തമായ, കാമ്യമായ, സോമയുക്തമായ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു.

8 ഹരിശൃശാതംഹരികേശായസ
സ്തരസ്സേയേയോഹരിപാശാവധത
അർവൃഷ്ടഭിര്യോഹരിഭിർവ്യാജിനീവസ്യ
രതിവിശ്വാഭരിതാപാരിഷദ്ധരി

അന്വയം:-

ഹരി-ശൃശാതഃ, ഹരി-	
കേശഃ,	— ഹരിതവണ്ണ ശൂശ്രഃ,
	ഹരിതവർണ്ണകേശഃ
ആയസഃ യഃ	— അയോമയ ഏദയോയഃ

തരഃ-പേയേ ഹരി-പാഃ
അവർത്ത

— തുർണ്ണം പാതവ്യേ സോമേ
ഹരിതവർണ്ണ സോമപാഃ
വർത്തേ

യഃ അർവൃൽ-ഭിഃ
ഹരി-ഭിഃ
വാജിനീ-വസുഃ

— ഗന്ത്യഭിരശ്വൈഃ
— ഹവിരന്നവാൻ, യജ്ഞധനസ്സു
ഇദ്രഃ

ഹരി
വിശ്വാ ദഃ-ഇതാ അതി
പാരിഷൽ

— അശ്വൗ രഥേയോജയിതാ
— അസ്താൻ സർവ്വാണി ദരിതാനി
പാരയതു

അർത്ഥം.-പച്ചചീശയോടു കൂടിയവനും പച്ചമുടിയൊത്തവനും ഇരുമ്പുഹൃദയമാർവനുമായ ഏവൻ, വേഗം കടിയേണ്ടും സോമം കടിക്കുന്നവനായി വർദ്ധിക്കുന്നുവോ, ഏവൻ ഗമനശീലമുറു ഹരികളെന്ന കതിരുകളോടുകൂടി യജ്ഞഹവിസ്സാകുന്ന ധനമുറുവനാണോ, ആ ഇന്ദ്രൻ കതിരുകളെ തേരിൽപ്പുട്ടിവന്നു നമ്മളെ ദരിതങ്ങൾക്കകരെയെത്തിയ്ക്കട്ടെ.

9 സ്രുവേവയസ്യഹരിണീവിപേതതു

ശ്വിപ്രേവാജായഹരിണീഭവിധാതഃ

പ്രയശ്കൃതേചമസേമർദ്ദജദ്ധരി

പീതാമദസ്യഹര്യതസ്യാസസഃ

അന്വയം.-

യസ്യ ഹരിണീ

സ്രുവാ-ഇവ

— ഇന്ദ്രസ്യ ഹരിതവർണ്ണാവശ്വൗ
യഥാസ്രുവൗ ഹവിഷാപുണ്ണൗ
മോമാർത്ഥം വിപതതഃ, തദ്വൽ

വി-പേതതുഃ

— അസ്തഭീയയജ്ഞം പ്രതിവിപതതഃ

(യഥാ യസ്യച) ഹരിണീ

ശീപ്രേ

വാജായ ഭവിധാതഃ

— ഹരിതവർണ്ണേ ഹന്ത

— സോമാനായ കമ്പയതഃ, പുരതഃ
പ്രത്തസ്യ സോമസ്യ പ്രീത്യോ
ചലതഃ

(തഥാ) യൽ കൃതേ

ചമസേ

— യദാസംസ്കൃതേ ചമസേ
വർത്തമാനം

മദസ്യ, ഹര്യതസ്യ

അന്ധസഃ പീത്വാ

ഹരീ പ്ര മമ്യജൽ

— മദകരം കാന്തം (കമ്മണി ഷഷ്ടി)

— സോമാനം പീത്വാ

— അശ്വൗ പ്രമാർഷ്ടി, തദാനീം
സ്തുതഃ

അർത്ഥം.—ഹവിസ്സു നിറഞ്ഞ സ്രുവങ്ങൾ ഹോമിക്കാൻ താഴുന്നപോലെ ഏവന്റെ പച്ച കതിരുകൾ നമ്മുടെ യജ്ഞത്തിന് (മുകളിൽനിന്ന്) എത്തുന്നുവോ, ഏവന്റെ പച്ചനിറമുറ താടിയില്ലുകൾ മുമ്പിൽ പച്ചസോമത്തിലുള്ള പ്രീതികൊണ്ട്, ഇളകുന്നുവോ, എപ്പോഴവിടന്ന് ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെട്ട മരികയിലുള്ള, ഹിഷ്കരവും കാമ്യവുമായ സോമാനം കുടിച്ചു, തന്റെ കതിരുകളെ തലോടുന്നുവോ, അപ്പോൾ ആ ഇന്ദ്രൻ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടു.

10 ഉതസ്മസദ്മഹര്യതസ്യചസ്തേയാഃ

രത്നേനവാജംഹരിവത്സാചിക്രദൻ

മഹീചിദ്ധിധിഷ്ണാഹര്യഭോജസാ

ബ്രഹ്മദയോധിഷ്ണാഹര്യതശ്ചിദാ

വ. 6

അന്വയം:—

ഉത ഹര്യതസ്യ

സദ്മ പസ്തേയാഃ സ്യ

(സോയം) അത്യഃ ന

— അപിച്ഛകമനീയസ്യേന്ദ്രസ്യ

— സദനം ദ്യാവാപൃഥിവ്യോ

— സ്സംബന്ധിഹി

— അശ്വ ഇവ സദ്ഗ്രാമം

ഹരി-വാൻ വാജം

അചിത്രദൽ

(തഥാ ഹേ ഇത്ര.) ഹി

മഹീ ധിഷണാ

ഓജസാ അഹര്യൽ

— അശ്വവാൻ ഹവിരന്നഭ്ഗച്ഛതി

— യസ്മാൽ മഹതി സ്തതിഃ

— ബലേന യുക്തന്താഭ്കാമയത
ഏവ

ഹര്യതഃ ചിൽ

ബ്രഹ്മൻ വയഃ ആ ധിഷേ

ചിൽ

— കാമയമാനസ്യ യജമാനസ്യ ച

— മഹന്നം ധാരയസി, ആ
പ്രയച്ഛസി ച

അനം.—കുന്ദീയനായ ഇന്ദ്രന്റെ വാസസ്ഥാനം ദ്യാവാ പൃഥ്വികളോടു ചേന്നതത്രെ അവിടുന്ന് കതിര, പടക്കളത്തിലേങ്ങുന്നപാലെ, കതിരുകളൊത്തവനായി ഹവിരന്നത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മഹത്തായ സ്തോത്രം ബലവാനായ അവിടുത്തെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട്, അഭീഷ്ടകാമനായ യജമാനനും, മഹത്തായ അന്നം അവിടുന്ന് മുഴക്ക കൊടുത്തു തരുന്നു

11 ആരോദസീഹ്യമാണോമഹിത്വാ

നവ്യന്നവ്യംഹര്യസിമന്തരപ്രിയം.

പ്രപന്ത്യമസുരഹര്യതഭ്ഗോ

രാവിഷ്ഠിധിഹർയേസുര്യായ

അന്വയം.—

ഹേ അസുര, ഹര്യമാണം

രഹി-ത്വാ രോദസീ ആ

(തഥാ) നവ്യം-നവ്യം,

പ്രിയം.

മന്ത ന്ന ഹര്യസി

ഗോഃ ഹര്യതം പന്ത്യം.

— ബലവന്നിന്ദ്ര, കാമയമാനഃ

— മഹത്വേന ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യാവാ
പുരയസി

— നവതരം, പ്രിയകരം

— സ്തോത്രം ക്ഷിപ്രം കാമയസേ

- ഗവാഃ, ഉദകാനാം

സ്പൃഹണീയം സ്ഥാനം.

ഗൃഹം, (ദാത്യേകവചനം)

ഹരയേ സുര്യായ — ഉദകസ്യഹർത്രേ തസ്മൈ
 പ്ര ആവിഃ കൃധി — പ്രകഷേണ പ്രകടീകൃത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബലവാനായ ഇന്ദ്ര, യജ്ഞത്തെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുന്ന് മഹത്വത്തോടു കൂടി ദ്യാവാപൃഥ്വികളിൽ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. പിന്നെ, പുതു പുതുതും പ്രിയകരവുമായ സ്തോത്രത്തെ വേഗത്തിൽ കാമിക്കുന്നു. ജലങ്ങളുടെ കാര്യമായ സ്ഥാനം, ജലാഹരതാവായ സൂര്യനായി വെളിപ്പെടുത്തിയാലും.

12 ആത്മാഹര്യന്തം പ്രയുജോജനാനാം
 രഥേ വഹന്തു ഹരിശിപ്രചിന്ദ്ര
 പിബായഥാ പ്രതിഭൃതസ്യ മധോ
 ഹര്യൻ യജ്ഞം സധമാദേശോണി.

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഹരി-ശിപ്രം	—	ഹരിതവസ്താഹനം
ത്വാ ഹര്യന്തം പ്ര-യുജഃ	—	ത്വാം യജ്ഞങ്ക്രമയന്തം
		രഥേ പ്രയുക്താശ്വാഃ
രഥേ ജനാനാം ആ വഹന്തു	—	സ്ഥാപയിത്വാ ഭൃതപിഗൃജ
		മാനാനാമന്തികം പ്രാപയന്തു
യഥാ പ്രതി-ഭൃതസ്യ	—	യേന പ്രകാരേണ ഗ്രഹാദിഷു
		സംഭൃതസ്യ
മധഃ യജ്ഞം	—	മധു, സോമരസം യജ്ഞസാധനം
ദേശ-ഓണിം	—	ദേശം ഗൃഹീതവ്യം സാധിതം
		സോമം
സധ-മാദേ ഹര്യൻ പിബ	—	യുജ്ഞം കാര്യമാനസ്സൻ
		പിബസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പച്ചത്താടിയിലെല്ലാത്ത അവിടുത്തെ യജ്ഞമിച്ഛിക്കുന്നവനായി, പുതിയ കതിരകൾ തേരിൽ ഭൃതപിഗൃജമാനന്മാരുടെ അടുക്കലെത്തിക്കട്ടെ കണ്ടൻ മരിക്ക

കളിൽ നിറയ്ക്കപ്പെട്ട മധുരമായ യജ്ഞസാധനമായ സോമരസം പരതുവിരലുകളാൽ സമ്പാദിക്കപ്പെട്ടത് കാമിച്ചുകൊണ്ടവിടുന്നു യജ്ഞത്തിൽ കടിയ്ക്കുന്നു.

13 അപാഃപൂർവ്വേഷാംഹരിവസ്സുതാനാ

അഥോഇദംസവനംകേവലംതേ

മമധിസോമംമധുരന്തമിദ്ര

സത്രാ വൃഷൻ ജരേ ആ വൃഷസ

വ. 7

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-വഃ, ഇദ്ര,

— ഹരിവന്നിദ്ര,

സുതാനാം പൂർവ്വേഷാം.

അപാഃ

— അഭിഷുതാൻ പ്രാതസ്സവനികാൻ
സോമാനപിബഃ
(കർമ്മണീഷഷീ)

അഥോ ഇദം സവനം.

കേവലം തേ

— മാധുര്യനിനം തവൈവ,
അസാധാരണം.

മധു-രന്തം സോമം.

മമധി

— പിബ, ആസ്വാദയ

സത്രാ വൃഷൻ ജരേ

ആ വൃഷസ

— ഭൂയിഷ്ഠവർഷിതരിദ്ര, ഉദരേ
ആസിഞ്ചസ

അർത്ഥം.-ഹരികളെന്ന കതിരുകളോടുകൂടിയ ഇദ്ര, സംസ്കരിച്ചപ്പെട്ടവയും പ്രാതസ്സവനത്തിന്നൊരുക്കിയവയുമായ സോമങ്ങൾ അവിടുന്നു കടിച്ചു. ഇപ്പോൾ മാധുര്യനിനസവനം അവിടേയ്ക്ക് മാത്രമാകുന്നു, പൊതുവെയാകരുത്. മാധുര്യോപേതമായ ആ സോമം കടിച്ചാലും. ധാരാളമഭിഷുങ്ങൾ വർഷിക്കുന്ന ഇദ്ര, അവിടത്തെ വയറിൽ സോമം നിറച്ചാലും.

വക്രം-8-9-10-11 ആഗർവ്വണോഭിഷക്^൦ ഋഷിഃ, അനുഷ്ടുപ്^൦
 ഛന്ദഃ, ഓഷധയോ ദേവതാ.

1 യാഓഷധീഃപൂർവ്വാജാതാ
 ദേവേഭ്യേന്ത്രിയുഗംപുരാ
 മന്നൈൻബഭ്രൂണാമഹം
 ശതന്ധാമാനിസപ്തച

അന്വയം:-

യാഃ ഓഷധീഃ പൂർവ്വാഃ	— പുരാതന്യഃ
ത്രി-യുഗം പുരാ	— ത്രിഷു യുഗേഷു പുരാ വസന്തേ, പ്രവൃഷ്ടി, ശരദി ചവാ
ദേവേഭ്യഃ ജാതാഃ	— ഉൽപന്നാഃ
അഹം ബഭ്രൂണാം	— ബഭ്രൂവർണ്ണാനാം സോമാദ്യോ ഷധിനാം
ശതം സപ്ത ച ധാമാനി	— അനുലേപമാലജനാഭിഷേകാദി രൂപേണാശ്രയഭൂതാനി സ്ഥാനാനി
ന മന്നൈ	— ക്ഷിപ്രം സംഭാവയാമി

അർത്ഥം.-ഓഷധികൾ (സസ്യാദികൾ) ഏവ പുരാതനങ്ങളായി മൂന്നു യുഗങ്ങളിൽ (അല്ലങ്കിൽ വസന്തം, വഷം, ശരത്തു എന്നീ ഋതുക്കളിൽ) ദേവന്മാരിൽ നിന്നുൽപന്നങ്ങളാണോ, സോമാദികളായി തവിട്ടുനിറമുററ അവയുടെ അനുലേപം, മാലജനം, അഭിഷേകം മുതലായ നൂററിപ്പതു സ്ഥാനങ്ങളെ ഞാൻ മനസ്സാൽ കാണുന്നു.

2 ശതംപോഅംബധാമാനി
 സഹസ്രമുതവോന്മഹഃ
 അധാശതക്രതേപായുത
 മിമന്തേഅഗദേഃകൃത

അന്വയം:—

ഹേ അംബ,	— മാതരഃ, ഓഷധയഃ
വഃ ധാമാനി ശതം	— സ്ഥാനാനി, ജ്ഞാനപരി മിതാനി
ഉത വഃ തവഃ സമസ്രം	— പ്രജാഹ്ണാപരിമിതഃ
അധ ഹേ ശതക്രതഃ,	— ശതകമ്മാണഃ
യ്യം ഇമം മേ അഗദം	
കൃത	— മാമരോഗങ്ക്രതേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അമ്മമാരായ ഓഷധികളേ, നിങ്ങളുടെ ജന്മങ്ങൾ നിരവധിയാണ്. നിങ്ങളിൽ നിന്ന് പൊട്ടിമുളച്ച വ കണക്കറ്റവയാണ് അല്ലയോ ബഹുകമ്മവരികളേ, നിങ്ങളെന്ന അരോഗനാക്കിയാലും.

3 ഓഷധീഃപ്രതിമോദധാ.

പുഷ്പവതീഃപ്രസുവരീഃ

അശ്വാഇവസജിത്വരീ

വീര്യഃപാരയീഷ്ഠഃ

അന്വയം:—

ഹേ ഓഷധീഃ, പുഷ്പ-വതീഃ

പ്ര-സുവരീഃ — പുഷ്പവത്യഃ, ഫലവത്യഃ

അശ്വാഃ-ഇവ

സ-ജിത്വരീഃ — അശ്വന്മാനാഹന്യാ ഇവ സഹ
രോഗഞ്ജയന്ത്യഃ

വീര്യഃ, പാരയീഷ്ഠഃ — വിരോഹന്ത്യഃ, തഗ്ണ്യം പുരുഷം
രോഗാൽ പാരയന്ത്യാ യ്യം

പ്രതി മോദധാ. — ഇമം തഗ്ണ്യം പ്രതിമുദിതാ
വേത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഓഷധികളേ, പുഷ്പവതികളും ഫലവതികളും അടങ്ങുന്ന കതിരകൾപോലെ രോഗത്തെ ജയിക്കുന്നവയും, പൊട്ടിമുളക്കുന്നവയും. രോഗിയെ വ്യാധിബാധയിൽ

നിന്നു കരകയറുന്നവയുമായ നിങ്ങൾ ഈ രോഗബാധിതനിൽ (എങ്കൽ) സന്തോഷിച്ചാലും, തെളിഞ്ഞാലും, കനിഞ്ഞാലും.

4 ഓഷധീരിതിമാതര
സ്തദോദേവീത്വപ്രവേ
സനേയമശ്വരോഗംവാസ
ആത്മാനന്തവപുരഷ

അന്വയം:-

ഹേ ഓഷധീ, ദേവീ,
മാതര,

— ഓഷധയ, ദ്യോതനശീലാഃ,
മാതൃവലിതകാരിന്ദ്യഃ

വ: തൽ ഇതി ഉപ
ബ്രൂവേ

— യുഷ്മകം സംബന്ധിനം
വക്ഷ്യമാണമിത്ഥം ബ്രവീമി

ഹേ പുരുഷ, അശ്വര, ഗാം,
വാസ:

— 'ഹേ ചികിത്സക, അംശ്രുകം

(കിം ബഹുനാ?)

ആത്മാനം തവ സനേയം — തുഭ്യഭദാമി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഓഷധികളേ, പ്രകാശശീലകളേ, അമ്മമാർപോലെ ഹിതകാരിണികളേ, നിങ്ങളെപ്പുംബന്ധിച്ചു വൈദ്യനോടു പറയാനുള്ളതിപ്രകാരം ഞാൻ പറയുന്നു. അല്ലയോ വൈദ്യരേ, കന്തിര, പൈ, ഉടവസ്ത്രം, എന്തിന്നധികം ആത്മാവിനെത്തന്നയും (എന്നെത്തന്നെയും) നിങ്ങൾക്കു തരുന്നു. (എന്റെ രോഗം ശമിപ്പിച്ചാലും.)

5 അശ്വതേമവോനിഷ്ഠനേ
പണ്ണവോവസതിഷ്ഠതാ
ഗോഭാജ്ഞാങ്കിലാസഥ
ഋഷസനപഥപുരഷം

അന്വയം:-

(ഘോഷധിദേവതാഃ)

വഃ അശ്വമേ, നി-

സനേ-

— നിതരാം വർത്തനം

വഃ പണ്ണേ വസതിഃ കൃതാ— പിലാശേ നിവാസഃ കൃതാ

യൽ പുഷ്പം സനവഥ — യദി സംജേധേ തന്മേവ ഭവഥ

ഗോ-ഭാജഃ, ഇൽ, കില

അസഥ

— ഗവാഃ ഭാജയിത്ര ഏവ ഭവഥ
ഖലു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഓഷധിദേവതകളേ, നിങ്ങളുടെ ഇരിപ്പ് അരയാലികലാകുന്നു. നിങ്ങളുടെ നിവാസം പിലാശിലാകുന്നു. നിങ്ങൾ വൈദ്യനോടു ചേർന്നാൽ അപ്പോൾ പശുക്കളെ നേടുന്നവയായി ഭവിയ്ക്കുന്നുവല്ലോ-(അതായത് വൈദ്യൻ ഓഷധികളെ മരുന്നുകളായി സംസ്കരിക്കുമ്പോൾ അവ സമ്പന്നകളായിത്തീരുന്നു.)

‘ 6 ‘ യത്രോഷധീസ്സമഗ്ത

രാജാനസ്സമീതാവിവ

വിപ്രസ്സുച്ഛ്യതേഭിഷ

ഗ്രക്ഷോഹാമീവചാതനഃ

അന്വയം:-

യത്ര ഓഷധിഃ

— ഓഷധയഃ

രാജാനഃ സമീതൈ-ഇവ

— സങ്ഗ്രാമേ യഥാ

സം-അഗത

— സങ്ഗച്ഛന്തേ, തത്ര

വിപ്രഃ സഃ ഭിഷക്

ഉച്ഛ്യതേ

— ചികിത്സക ഇത്യുച്ഛ്യതേ

രക്ഷഃ-ഹാ, അമീവ-

ചാതനഃ

— രക്ഷോഹന്താ, രോഗവിനാശകോ
ഭവതി

അർത്ഥം:-ഏകദിനം ഓഷധികൾ, രാജാക്കന്മാർ യുദ്ധത്തിലെമ്പാടും, മറ്റുചേരുന്നവരും, അവിടെ വിദ്വാൻ വൈദ്യ

നെന്നു പറയപ്പെടുന്നു. അവൻ രക്ഷസ്സുകളുടെ ഹന്താവും രോഗ വിനാശകനുമായി ഭവിക്കുന്നു.

7 അശ്വവതി. സോമവതി
 ഉജ്ജയന്തി. ഉഭോജസം.
 ആവിമ്സി. സർവ്വാഓഷധി
 രസ്താ. അരിഷ്ടതാതയേ

അന്വയം:—

അസ്യ അരിഷ്ടതാതയേ— അമരോഗഃ വിനാശയിതു.
 അശ്വവതി, സോമവതി.
 ഉജ്ജയന്തി,
 ഉൽ-ഭോജസം — താഭശാഃ
 സർവ്വാഃ ഓഷധിഃ
 ആ അവമ്സി — ആജാനേ, സ്തോമി

അർത്ഥം.—ഈ രോഗം മാറാനായി അശ്വവതി, സോമവതി, ഉജ്ജയന്തി, ഉഭോജസ്സ് എന്നീ എല്ലാ ഓഷധികളെയും ഞാനുറിയുന്നു, സ്തുതിക്കുന്നു.

8 ഉച്ഛൃഷ്ടാഓഷധിനാ
 ഓഗ്രാവോഗോഷ്ടാഭിവേരതേ
 ധനം. സന്നിഷ്യന്തിനാ
 മാത്മാനം. തവപുരുഷ

അന്വയം:—

ഘേ പുരുഷ, തവ
 ആത്മാനം — രോഗഗ്രസ്ത, തവ ശരീരം പ്രതി
 ധനം സന്നിഷ്യന്തിനാ — സ്വസാമർത്ഥ്യലക്ഷണം ബലം
 ദാതുചിച്ഛന്തിനാ.

ഓഷധിനാം ശുഷ്കാഃ — ബലാനി
 ഗാവഃ ഗോസ്ഥാൽ-ഇവ — തതസ്സുകാശാഭിരതേ തദ്വൽ
 ഉൽ ഇരതേ — സ്വവീര്യം പ്രോൽഗമയതി

അർത്ഥം.-അല്പയോ രോഗബാധിത, നീന്റെ ശരീരത്തിന് സ്വസാമത്വപരമായ കരുത്തുകാനിച്ഛിക്കുന്ന ഓഷധികളുടെ ബലങ്ങൾ പശുക്കൾ തൊഴുത്തിൽ നിന്നെന്നപോലെ, പുറത്തു വരുന്നു സ്വവീര്യം പുറത്തുവരുന്നതു്

9 ഇഷ്ട്വിതിനാഽവോമാതാ
 മോയ്യയം സ്ഥനിഷ്ട്വിതഃ
 സീരാഃ പതത്രീണിസ്ഥന
 യദാമയതിനിഷ്ട്വിതം

അന്വയം -

(ഹേ ഓഷധയഃ) വഃ

മാതാ ഇഷ്ട്വിതഃ നാമ — സർവ്വേഷാം രുഗ്ണാനാം
 നിഷ്ട്വിതീതി പ്രസിദ്ധാ

അഥോ യ്യം.

നിഃകൃതഃ സ്ഥ — നിഷ്ട്വിതയോ ഭവഥ

(കിഞ്ച യ്യം) സീരാഃ

പതത്രീണീഃ സ്ഥന — സരണശീലാഃ പതനവത്യശ്ച
 ഭവഥ

(കിഞ്ച) യൽ ആമയതി — യോയദിവ്യാധിനോ ഭവതി

(തം) നിഃ കൃഥ — സംസ്കരഥ

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഓഷധികളേ, നിങ്ങളുടെ അമ്മ എല്ലാ വരുടേയും രോഗങ്ങൾ മാറ്റുന്നവളെന്നു് പ്രസിദ്ധയായ നിഷ്ട്വിതിയാകുന്ന നിങ്ങളും രോഗങ്ങൾ നിഷ്ഠിരിക്കുന്നവരാകുന്നു, ശമിപ്പിജ്ഞപറാകുന്നു പിന്നെ നിങ്ങൾ പടരുന്നവയും എങ്ങുമെത്തുന്നവയുമാകുന്നു ഏവൻ രോഗബാധിതനാണോ അവനെ നിങ്ങൾ സംസ്ഥരിക്കുന്നു, രോഗവിമുക്തനാക്കുന്നു

10 അതിവിശ്വാഃപരിഷ്ഠാ

സ്തേനതുവപ്രജമക്രമഃ

ഓഷധീഃപ്രാചുച്യവ

യുക്തകിഞ്ചതന്ത്രോഽഗ്രരപഃ

വ. 9

അന്വയഃ:-

വിശ്വാഃ പരി-സ്ഥാഃ

ഓഷധീഃ — വ്യാപ്താഃ, പരിതസ്ഥിതാ
ഓഷധയഃ

സ്തേനഃ-ഇവ പ്രജം അതി

അക്രമഃ — വ്യാധിൻ അതിക്രാന്തവത്യഃ

യൽ കിം ച തന്ത്രഃ രപഃ — അഗ്ണേശരീരസ്യ
വ്യാധിലക്ഷണം പാപം

പ്ര അചുച്യവഃ — പ്രചയാവയന്തി

അർത്ഥം:-വ്യാപിച്ചവയും ചുറ്റും നില്ക്കുന്നവയുമായ ഓഷധി
കൾ കള്ളൻ തൊഴുത്തിനെ (തൊഴുത്തിലെ പശു മുതലായവയെ
കുട്ടുകൊണ്ടുപോകുന്നപോലെ) വ്യാധികളെ ആക്രമിച്ചവയാകു
ന്നു. രോഗബാധിതമായ ശരീരത്തിലുള്ള വ്യാധിയാകുന്ന പാ
പത്തെ അപ വീഴ്ത്തുന്നു.

11 യദിമാവാജയന്നഹ

മോഷധീഹ്നസ്തന്ത്രഭയേ

ആത്മായക്ഷുന്ധനശൃതി

പുരാജീവഗൃഹോയഥാ

അന്വയം -

യൽ അഹം ഇമാഃ

ഓഷധീഃ

— താഃ

വാജയൻ ഹസ്തേ

ആ-ദധേ

— അഗ്ണം ബലിനങ്ക്രമവന്നാ
ധാരയാമി

(തതഃ) പുരാ യക്ഷസ്യ

ആത്മാ

— രോഗസ്യാത്മാ

ജീവ-ഗൃഭഃ യഥാ

— ശകന്യാദീനാങ്ഗ്രാഹകാഭ്യോ
ധാദ്യഥാ ജീവാനശ്യന്തി തഥാ

നശ്യതി

— നഷ്ടോ ഭവതി

അർത്ഥം.-രോഗിയെ ബലവാനാക്കിക്കൊണ്ടു് ഞാൻ കയ്യിൽ ഓഷധികളെടുക്കുമ്പോൾ, അതിന്നുമുന്പുതന്നെ രോഗത്തിന്റെ ആത്മാവു്, പക്ഷികളെ പിടിക്കുന്ന വേടകൻ നിന്നു് ആ ജീവി കളെന്നപോലെ നശിക്കുന്നു (ഇതു് വൈദ്യന്റെ വാക്കാകുന്നു)

12 യസ്യോഷധീഃപ്രസപ്പമാ

ഓഗ്മങ്ഗംപരുഷതഃ

തതോയക്ഷംവിബാധധാ

ഉഗ്രോഽധ്യക്ഷീകീവ

അന്വയം -

ഹേ ഓഷധീഃ, യസ്യ

അങ്ഗം-അങ്ഗം

— അഗ്ണസ്യ യദ്യദങ്ഗം

പരുഷ-പരുഷ പ്ര-സപ്പമാ

— യദ്യൽ പർവ്വം പ്രകഷണാ
ശ്രയഥ

ഉഗ്രഃ ധ്യക്ഷീകീവ

— മദ്ധ്യസ്ഥമാനേ വത്തമാനോ
രാജാ യഥാ ഉപദ്രവകാരിണ
സ്സമനന്തരശത്രുൻ വിബാധതേ
തദ്യൽ

തതഃ യക്ഷം വി
ബാധധേ

— അങ്ഗാൽ പർവ്വണശ്ച വ്യാധിം
ബാധധേ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഓഷധികളേ, യാതൊരു രോഗബാധി
തന്റെ ഓരോ അംഗത്തെയും ഓരോ സന്ധിയെയും നിങ്ങൾ
ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമുള്ള രോഗത്തെ, ഉഷഭര
വനം ശത്രുക്കൾക്ക് നടുവിൽ നില്ക്കുന്നവനുമായ രാജാവ് തൊ
ട്ടടുത്തു നില്ക്കുന്ന ഉപദ്രവകാരികളായ ശത്രുക്കളെ, ബാധിക്കുന്ന
പോലെ നിങ്ങൾ ബാധിക്കുന്നു.

13 സാകം യക്ഷപ്രപത
ചാഷേണ കികിദീവിനാ
സാകം വാതസ്യ ഗ്രാജ്യം
സാകം നീഹാകയാ

അന്വയം:-

ഹേ യക്ഷ, ചാഷേണ

സാകം പ്ര പത

— വ്യാധേ ചാഷാഖ്യേന പക്ഷിണാ
സഹശീശ്രുങ്ഗച്ഛ

(അഥാ) കികിദീവിനാ

-- പക്ഷിണാസഹഗച്ഛ

വാതസ്യ ഗ്രാജ്യം സാകം

— വായോഗ്ഗ്രത്യാ, (വേഗേന)
സഹഗച്ഛ

നീഹാകയാ സാകം

നശ്യ

— ഗോധികയാ സഹനാശം
പ്രാപ്നാഹി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ രോഗമേ, നീ കടൽകാക്കയുടെ കൂടെ
വേഗം പറന്നുപോവുക. നീർകാക്കയോടൊപ്പം പോവുക. വാ
യവിന്റെ വേഗമുള്ള ഗതിയോടൊപ്പം പോവുക. ഉടുമ്പിനോ
ടൊപ്പം നശിക്കുക.

14 അന്യാവോഅന്യാമവ
 ത്വന്യാന്യസ്യാഉപാവത
 താസ്സർവ്വാസ്സംവിദാനാ
 ഇദംമേപ്രാവതാവചഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഓഷധയഃ) വ:

അന്യാ

— യുഷാകം മദ്ധ്യേ അന്യാ ഓഷധി:

അന്യാം അവത

— ഓഷധിം പ്രാപ്നോതു

(തഥാ) അന്യാ

അന്യസ്യാ:

— സമീപം

ഉപ അവത

— ഉപാഗച്ഛത

(ഏവം) താ: സർവ്വാ:

സം-വിദാനാ:

— പരസ്परമൈകമന്യം

പ്രാപ്നോസ്സത്യ:

ഇദം മേ വചഃ പ്ര അവത — പ്രരക്ഷത

അർത്ഥം:-അല്പയോ ഓഷധികളേ, നിങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ഒന്ന് മറെറാരു ഓഷധിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. (പരാഗസഭക്രമണമാണിവിടെ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളത്) ഒന്നു മറെറാന്നിന്റെ സമീപത്തിലേയ്ക്കുണ്ടാ അപ്രകാരം ആ നിങ്ങളെല്ലാം അന്യോന്യ മൈകമന്യം പ്രാപിച്ചവയായി എന്റെ ഈ വാക്കിനെ രക്ഷിച്ചാലും. (രോഗശമനാർത്ഥനയെ സഫലീകരിച്ചാലും.)

15 യാഃഫലിനിന്യാഅഫലാ

അപുഷ്ടായാശ്വപുഷ്ടിണി:

ബൃഹസ്തിപ്രസുതാ

സ്നാനോഭഞ്ചന്തപംഹസ:

അന്വയം:-

യാഃ ഫലിനീഃ, യാഃ

അഫലാഃ — ഫലവത്യഃ, ഫലവർജിതാഃ

(യാഃ) അപുഷ്ടാഃ, യാഃ ച

പുഷ്ടിണീഃ — പുഷ്പരഹിതാഃ, പുഷ്പവത്യശ്ച

ബൃഹസ്പതി-പ്രസൂതാഃ — മന്ത്രാഭിമാനീദേവേനാനു
ജ്ഞാതാഃ

താഃ നഃ അഹസഃ മുഞ്ചന്തു — രോഗലക്ഷണാൽ പാപാൽ
മോചയന്തു

അർത്ഥം.-കാരുണ്യമുള്ളവയും കാരുണ്യമില്ലാത്തവയും പൂക്കളുള്ളവയും പൂക്കളില്ലാത്തവയുമായ ആ ഔഷധികൾ മന്ത്രാഭിമാനീദേവനായ ബൃഹസ്പതിയാൽ അനുജ്ഞാതരായി, നമ്മെ രോഗമരുന്ന പാപത്തിൽനിന്ന് മോചിപ്പിക്കട്ടെ

16 മുഞ്ചന്തുമാശപത്ഥ്യാദി

മോമോവതന്ത്യാദി

അമോയമസ്യപഡ്ബിശാൽ

സർവ്വസ്മാദേവകിലഡ്ബിഷാൽ

അന്വയം.-

(ഔഷധയഃ) മാ

ശപത്ഥ്യാദി മുഞ്ചന്തു — ശപഥസഞ്ചാതാദേനസോമാ.
മോചയന്തു

അമോ വതന്ത്യാദി

— വതണസംബന്ധിപാശാൽ
മോചയന്തു

ഉ-വ അമോ യമസ്യ

പഡ്ബിശാൽ — അപിച തസ്യ പാദബന്ധനാൽ
നിഷ്കാൽ മുഞ്ചന്തു

സർവ്വസ്മാദേവകി

ഡ്ബിഷാൽ — ദേവൈഃ കൃതാൽ പാപാൽ
മുഞ്ചന്തു

അർത്ഥം-ഓഷധികൾ ശപഥം സംബന്ധിച്ച പാപത്തിൽ നിന്നെന്നെ മോചിപ്പിക്കട്ടെ (ശപഥം-അന്യർക്ക് വേദനയുളവാക്കുന്ന വാക്ക്) പിന്നെ, വരുണന്റെ പാശത്തിൽനിന്ന് മോചിപ്പിക്കട്ടെ. മാത്രമല്ല, യമന്റെ കാൽക്കെട്ടിന്റെ സ്ഥാനത്തുനിന്ന് മോചിപ്പിക്കട്ടെ ദേവകൃതമായ (ആധിദൈവികമായ) പാപത്തിൽനിന്ന് മുഴുൻ മോചിപ്പിക്കട്ടെ

17 അവപതന്തിരവദ

ദിവദാഷധയസ്സരി

യജ്ജീവമശ്നുവാമഹൈ

നസരിഷ്യാതിപുരുഷഃ

അന്വയം:-

ദിവഃ അവപതന്തിഃ — ദൃഢോകാദാപതന്ത്യഃ

ദാഷധയഃ പരി അവദൻ — (കിമിത്യപ്യത്രേ)

യം ജീവം അശ്നുവാമഹൈ — വ്യാപ്തം

നഃ പുരുഷഃ ന,രിഷ്യാതി — ന വിനാശയതി

അർത്ഥം-സ്വഗൃത്തിൽ നിന്നിറങ്ങിവന്ന ഓഷധികൾ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരുന്നു 'യാതൊരു ജീവിയെ ഞങ്ങൾ പ്രാപിജ്ഞോ, ആ മനുഷ്യൻ നശിപ്പിക്കുകയില്ല'

18 യാദാഷധീസ്സോമരാജണി

ബൃഹീശ്വതവിപക്ഷണാഃ

താസാന്നപമസ്യതമാ

രഭ്കാമയശഹേദേ

അന്വയം:-

യാഃ ദാഷധിഃ

സോമരാജണിഃ

— സോമോരാജായാസാം, താഃ ദാഷധയഃ

ബഹുവീ,

- ശത-വചനം — അസംഖ്യം, ബഹുവചനം
- (ഹേ സോമാവേദം ഓഷധേ)
- താസാം തപഃ — ഓഷധീനാം മദ്ധ്യേ തപഃ
- ഉൽ-തമാ അസി — ഉൽകൃഷ്ടാ ഭവസി
- (തസ്മാൽ) അനം കായായ
- ഏദേ ശം — അത്യന്തം കായായ ഏദേയായ സുഖകരീഭവ

അർത്ഥം:-ഓഷധികളേവ, സോമനാകുന്ന രാജാവോടുകൂടിയ വയാനോ, അവ അസംഖ്യയങ്ങളും ബഹുവചനങ്ങളുമാകുന്നു. അല്ലയോ സോമമെന്ന ഓഷധേ, അവയുടെ ഇടയിലവിടുന്ന് ഉത്തമനാകുന്നു. അതിനാൽ തികച്ചും കാമപുണ്ണമായ ഏദയത്തിനായി സുഖകരനായി ഭവിച്ചാലും

19 യാഓഷധീസ്സോമരാജന്തി

വ്വിഷിതാംപൃഥിവീമൻ

ബൃഹസ്പതിപ്രസുതാ

അസ്യൈസന്തവിര്യം

അന്വയം:-

- യാഃ ഓഷധീഃ
- സോമരാജന്തിഃ — സോമരാജവതിഃ
- പൃഥിവീം അന
- വി-സ്ഥിതാം — വിവിധം സ്ഥിതാം,
- (ഹേ ഓഷധയേ,) ദിവസ്സകാശാദാഗത്യ പൃഥിവ്യം
- ബൃഹസ്പതിപ്രസുതാ — ബൃഹസ്പതിനാനജ്ഞാതാസ്സത്യോ
- അസ്യൈ വിര്യം യുയം
- സം ദത്ത — അഗ്ണിതന്ത്രേ വിര്യം സന്ധത്ത

അത്ഥം.-ഓഷധികളേവ, സോമനാകുന്ന രാജാവോടു കൂടി യവയാണോ, അവ ദ്രോവിൽനിന്നു വന്നു ഭൂവിൽ സ്ഥിതിക്കുളളത്രെ അല്ലയോ ഓഷധികളേ, നിങ്ങൾ ബ്രഹ്മസ്സതിയാൽ അന്നു ഭജനമല്ലപ്പെട്ടു. ഈ രോഗബാധിതന്റെ (എന്റെ) ശരീരത്തിന്നു വിര്യമുണ്ടാക്കിയാലും.

20 മാപോരിഷൽഖനിതാ

യസ്മൈപാഹസംഖനാമിവഃ

ഖിപച്ചതുസ്സദസ്മാകം

സർവ്വമസ്താനതരം

അന്വയം.-

(ഘോ ഓഷധയഃ) യസ്മൈ

(അഗ്നായ) ച അഹം

വഃ ഖനാമി,

— യസ്മാൻ ഖനാമി

(സഃ) ഖനിതാ

— ഭൂമേഃ ഖനനകൃതാ

വഃ മാ രിഷൽ

— യസ്മാൻ മാഹി.സ്യാൽ

(കിഞ്ച) അസ്മാകം

ഖി-പൽ, ചതുഃ-പൽ

— പുത്രത്യാദികൾഗവാദി
കഞ്ചയദസ്തി, തൽ

സർവ്വം അനതരം അസ്തു — അരോഗമസ്തു

അത്ഥം.-അല്ലയോ ഓഷധികളേ, യാതൊരു രോഗിക്കു വേണ്ടി നിങ്ങളെ ഞാൻ കിളിക്കുറമ്പോ, ആ കിളിക്കാരൻ (ഞാൻ) നിങ്ങളെ വേദനിപ്പിക്കരുതു്. പിന്നെ, പുത്രാദികളായ ഞങ്ങളുടെ ഇഷ്ടകാലിവസ്ത്രവും പശു മുതലായ നല്ലാലികളുടവുമായി ഏതുണ്ടോ, അതു മുഴുവൻ അരോഗമായി വേിക്കട്ടെ

21 യാശ്വേദമുപഗൃണ്വാന്തി

യാശ്വേദംപരാഗതാഃ

സർവാസ്സംഗത്യവിന്ദ

ധോസൈസ്യസന്ദത്തവിന്ദ്യം

അന്വയം:-

യാഃ ച ഇദം

- ഉപ-ശൃണ്വന്തി — സ്നോത്രം ശൃണ്വന്തി .
- യാഃ ച ദൂരം പരാ-ഗതാഃ — അത്യന്തദൂരങ്ഗതാഃ
- സർവ്വാഃ വീര്യഃ
- സം-ഗത്യ — സങ്ഗതാസ്സത്യഃ
- (ഹേ വീര്യഃ) അസ്യൈ
- വീര്യം സം ഭജത — സന്ധത്ത

അർത്ഥം:-ഓഷധികളേവ ഈ സ്നോത്രം കേൾക്കുന്നുവോ, ഏവ വളരെ ദൂരത്തിലാണോ, ആ ഏല്പാ വള്ളികളുമായ നിങ്ങൾ ഈ രോഗബാധിതന് സുഖമുണ്ടാക്കിയാലും.

22 ഓഷധയസ്സംവദന്തേ
സോമേനസഹരാജ്ഞാ
യസ്മൈകൃണോതിബ്രാഹ്മണ
സ്സംരാജൻപാരയാമസി

അന്വയം:-

- ഓഷധയഃ രാജ്ഞാ
- സോമേന സഹ — സോമം
- സം വദന്തേ — സംവാദം കർവ്വന്തി
- യസ്മൈ ബ്രാഹ്മണഃ
- കൃണോതി — യസ്മൈരുഗ്ണായ ഓഷധി
- സാമർത്ഥ്യേണാ വൈദ്യഃ
- ചികിത്സാം കരോതി
- ഹേ രാജൻ, തം
- പാരയാമസി — പാരയാമഃ

അർത്ഥം:-ഓഷധികൾ രാജാവായ സോമനോട് (ഇപ്രകാരം) പറയാറുണ്ട്: യാതൊരു രോഗബാധിതന് ഔഷധമെന്നായ വൈദ്യൻ ചികിത്സ ചെയ്യുന്നുവോ, അവനെ അല്പമായ രാജാവേ, ഞങ്ങൾ, കരകടത്തുന്നുണ്ട്.

23 തപതമാസ്യോഷധേ

തവവൃക്ഷാഉപസ്തയഃ

ഉപസ്തിരസ്തസോഽസ്മാകം

യോഅസ്മാഅഭിദാസതി

വ. 11

അന്വയം -

ഹേ ഓഷധേ, തപഃ

ഉൽ-തമാ അസി - സോമാഖ്യേ, തപുൽകൃഷ്ടാ
വേസി

തവ വൃക്ഷാഃ ഉപസ്തയഃ - അധശ്ശായിന ഏവ
യഃ അസ്താൻ

അഭി-ദാസതി - അഭിഹിനസ്തി (ദ്രാതുവ്യ ഇതി)

സഃ അസ്മാകം ഉപസ്തിഃ

അസ്മ - അധശ്ശായി വേതു

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഓഷധേ, അവിടന്ന് ഉൽകൃഷ്ടയാകുന്നു. വൃക്ഷങ്ങൾ അവിടേയ്ക്ക് ചുവട്ടിൽ കിടക്കുന്നവയാകുന്നു. (വൃക്ഷങ്ങൾ വലിയവയാണെങ്കിലും ഔഷധച്ചെടി വള്ളികൾക്ക് അഴുയാകുന്നു.) ഏവൻ ഞങ്ങളെ ശത്രുവായി കരുതി ദ്രോഹിക്കുന്നുവോ അവൻ ഞങ്ങൾക്ക് കീഴിൽ കിടക്കുന്നവനാകട്ടെ.

വൃഗ്-12-13 ആർഷ്യേഷണഃ ദേവാപിര്യഷിഃ, ത്രിഷുപ്-
ഛരഭഃ വിശ്വേദേവാ ദേവതാ.

1 ബൃഹസ്പതേപ്രതിമേദേവതാമിഹി

മിത്രോവായചരണോവാസിപുഷാ

ആദിത്യൈർവ്യായചസുഭിമ്മരുത്വാ

സ്ഥാപജന്യംശന്തനവേവൃഷായ

അന്വയം:-

ഹേ ബ്രഹ്മസ്യതേ, മേ	— മമ വൃഷ്ട്യത്വം
ദേവതാം പ്രതി ഇഹി	— പ്രതിഗച്ഛ
(യദിത്വം) മിത്രം വാ	
അസി	— ഭവസി
യൽ വരണഃ	— ഭവസി
പുഷാ വാ	— അസി
ആദിത്യൈഃ യൽ	
വസു-ഭിഃ വാ	— ഓദശാദിത്യൈഃ അഷ്ടവസുഭി സ്സഹ
മരുതപാൻ	— മരുതസഹിതോസി
സഃ (ത്വം) പജന്ത്യം	—
ശം-തനവേ വൃഷയ	— രാജേണ വഷയ

അർത്ഥം:- (ഋഷിഷേണന്നം ദേവാപി എന്തും ശന്തനു എന്തും രണ്ടു പുത്രന്മാരുണ്ടായി. ശന്തനു എളിയവനെങ്കിലും രാജാവായ ഭീഷേകം ചെയ്യപ്പെട്ടു. ശന്തനുവിന്റെ രാജ്യത്തു് പത്രണ്ടു കൊല്ലം ദേവന്മാർ മഴപെയ്യിച്ചില്ല. അപ്പോൾ ബ്രാഹ്മണർ പറഞ്ഞു, 'ഭവൻ ഏതെന്നെത്തള്ളി സ്വയം രാജാവായതിൽ കോപിച്ചാണു് ദേവന്മാർ മഴ പെയ്യിക്കാത്തതു്'. അപ്പോൾ ശന്തനു ദേവാപിയെ രാജാവാക്കി. 'നീ പുരോഹിതനായി ഞാൻ നിന്നെ യജിക്കുന്നുണ്ടു്' എന്നു് ദേവാപി ശന്തനുവിനോടു് പറഞ്ഞു ഈ കഥയാണിവിടെ സൂചിപ്പിക്കുന്നതു്. ഇതു് വഷ്കാമസൂക്തമാണു്.

അല്ലയോ ബ്രഹ്മസ്യതേ, എന്നിങ്ങു മഴപെയ്യാനായി ഓരോ ദേവതയെയും അവിടുന്ന് ചെന്നുകണ്ടാലും, അവിടുന്ന് മിത്രനോ വരണനോ പുഷാവാ ആണെങ്കിൽ പത്രണ്ടാദിത്യന്മാരോടും ഏട്ടു വസുക്കളോടും മൂടി മരുത്തുക്കളൊത്തവനാകുന്നു. ആ അവിടുന്ന് പജന്ത്യനെകൊണ്ടു് ശന്തനുവിനുവേണ്ടി വഷിപ്പിച്ചാലും.

- 2 ആദേവോടുതോഅജിരശ്ചികിത്വാ
- ന്വദേവാപേജാഭിമാമഗച്ഛൽ
- പ്രതിചീനഃപ്രതിമാവാവപൃഥ്വസ്വ
- ധോമിതേദ്യമതിംവാപമാസൻ

അന്വയം:-

(ദേവാപിരാത്മാനം ബ്രൂതേ)

ഹേ ദേവ-ആപേ ദൂതഃ

അജിരഃ — ഗമനശീലഃ

ചികിത്വാൻ (കശ്ചിത്)

ദേവഃ ത്വൽ — ചേതനാവാൻ ത്വത്തസ്സകാശാൽ,
ത്വയാപ്രേഷിതസ്സൻ

മാം അഭി ആ അഗച്ഛൽ — അഭോഗച്ഛതു

(ഹേ ബൃഹസ്പതേ,

പ്രതിചീനഃ — അസുഭേദമവസ്ഥാ

മാം പ്രതി ആ പശ്യഥ്വംസ്വ — മാം പ്രത്യാഗച്ഛ

തേ ഭ്യ-മതീം — ത്വത്ഥേനീഷിതൃകത്വാം

വാചം ആസൻ ഭയാമി — സ്തുതിവാചമാസ്യേ ധാരയാമി

അർത്ഥം:- (ദേവാപി തന്നോടു തന്നെ പറയുന്നു) അല്ലയോ ദേവാപേ, ദൂതനും ഗമനശീലനും അറിവുറവനുമായ ഒരു ദേവൻ നിങ്കൽനിന്നും, നിന്നാലയത്തുപ്പെട്ടവനായി, എന്നെ അഭിഗമി യ്ക്കട്ടെ. (അതായത്-അന്തരാത്മാവിനാൽ പ്രേരിതനായ ദേവൻ, തേജോപിശേഖം, എന്നെ പ്രാപിയ്ക്കട്ടെ എന്നിത്ത് ആത്മജ്ഞാനം വരട്ടെ എന്നി ബൃഹസ്പതിയോടു) അല്ലയോ ബൃഹസ്പതേ, അഭിമുഖനായി എന്നെ പ്രാപിച്ചാലും. അപിടേജ്ഞായി മിന്നി ത്തിളങ്ങുന്ന സ്തുതിവചനം ഞാൻ നാവിൽ ധരിയ്ക്കുന്നു. ചൊല്ലാൻ തുടങ്ങുന്നു.

3 അസ്യേധേഹിഭ്യമതീംവാചമാസൻ

ബൃഹസ്പതേഅനമീവാമിഷിരാം

യയാപ്ഷിംശാന്തനവേവനാവ

ഭിവോദ്രഥ്സോമധ്വമാത്വാപിവേശ

അന്വയം:-

ഹേ ബൃഹസ്പതേ, യയാ

ശം-തനവേ

— യയാത്മകയാസ്തുത്യാവാചാ,

ദേവാനിഷ്ഠാ വൃഷ്ടികാമായ

തന്നൈ

വനാവ	— സംഭജേവഹി
വൃഷ്ടിം ദിവഃ ദ്രുമസഃ	— ദൃലോകാൽ ത്വയാധിഷ്ഠിതഃ ഉദകസ്യന്ദഃ
മധു-മാൻ ആ വിവേശ	— മാധുര്യോപേതാനാവിശതി
അനമീവാം, ഇഹിരാം	— അമീവാദഹിതാം ഗമനശീലാം
(വാപോമീവാ ഗൽഗദാഭിഃ)	
ദ്യു-മതിഃ വാചം അന്യേ	
ആസൻ ധേഹി	— ദീപ്തിമതിഃ സ്തുതിവാചമസ്മാ സ്വാസ്യേ ആസമാപയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ ബൃഹസ്പതേ, യാതൊരു സ്തുതിവചനം കൊണ്ടു് ദേവന്മാരെ പുജിച്ചാൽ മഴയിച്ഛിക്കുന്ന ശന്തനുവിനു് അവിടുന്ന് മഴയെത്തിയ്ക്കുമോ, ദൃലോകത്തിൽനിന്നു് അവിടുന്നാൽ അധിഷ്ഠിതമായ ജലധാര മാധുര്യോപേതമായി ഭൂമിയിൽ പ്രവേശിയ്ക്കുമോ, അരോഗവും, (വാക്കിനു് രോഗം തൊണ്ടയിടാൽ മുതലായവ) ഗമനശീലവും (തടസ്സം കൂടാതെ പ്രവഹിയ്ക്കുന്നതും) മിന്നിതിളങ്ങുന്നതുമായ ആ സ്തുതിവചനം ഞങ്ങളുടെ നാവിൽ വരുത്തിയാലും. (കഴിഞ്ഞ ദൃക്കിൽ സ്തുതിപെല്ലാൻ തുടങ്ങുന്നു എന്ന് പറഞ്ഞുവെങ്കിലും ആ സ്തുതിവചനം ബൃഹസ്പതിതന്നെ ഉള്ളിൽ തോന്നിക്കണമെന്നർത്ഥം.)

4 ആനോദ്രുമസാമധുര്യോപേതാവിശന്തപി

ദ്രുദേഹ്യധിരഥംസഹസ്രം.

നിഷ്ഠിദേഹോത്രമൃതമായജസ്യ

ദേവാദേവാപേഹവിഷാസപര്യ

അന്വയം:-

മധു-മന്തഃ നഃ ദ്രുമസഃ

ആ വിശന്തു

— മാധുര്യോപേതഃ വൃഷ്ടി
സംസ്ത്വായഃ ആ വിശന്തു

ഹേ ഇന്ദ്ര, അധി-രഥം

സഹസ്രം ദേഹി

— രഥസ്ത്വധി, ഉപരിവത്തമാനം.
— സഹസ്രസങ്ഖ്യാകന്ധന
ധേഹി

ഹേ ദേവ-ആപേ, ഹോത്രം നി സീദ (നിഷണ്ണശ്ചത്വം) ഋതൃ-മാ ദേവാൻ ഹവിഷാ യജസ്വ, സപര്യ	— ആർത്ഥിജ്യേന നിഷീദ — കാലേ കാലേ — യജുവ്യാദേവാൻ സ്തുത്യാഹ വിഷാച യജ, പരിചര
--	---

അത്ഥം.-മാധുര്യമുററു നിർത്തുള്ളികൾ നമ്മെ പ്രവേശിക്കട്ടെ, പ്രാപിക്കട്ടെ അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, തേരിന്റെ മുകളിൽ ഉള്ള ആയിരക്കണക്കിലുള്ള ധനം ഞങ്ങൾക്കു തന്നാലും (എന്നിതെന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു) അല്ലയോ ദേവാപേ, നി ഋതൃക്കിന്റെ സ്ഥാനത്തിരിയ്ക്കുക ഇതന്നിട്ട്, വേണ്ടകാലത്തിൽ ദേവന്മാരെ ഹവിസ്സുകൊണ്ടും സ്തുതികൊണ്ടും യജിയ്ക്കുക, പരിചരിയ്ക്കുക

5 ആർഷ്വിഷേണോഹോത്രമുഷിന്നിഷീദ
ദേവാപിത്രേവസുമതിഞ്ചികിത്വാൻ
സഉത്തരസ്താധരംസമുദ്ര
മപോദിവ്യാഅസൃജഭർഷ്യാഅഭി

അന്വയം -

ആർഷ്വിഷേണഃ ദേവ- ആപിഃ ഋഷിഃ ദേവ-സമേതി. ചികിത്വാൻ	— ഋഷിഷേണ പത്രസ്സു ഋഷിഃ — ദേവാനാം കല്യാണീം സ്തുതി ജ്ഞാനൻ
ഹോത്രം നി-സീദൻ സഃ ഉൽ-തരസ്മാൽ	— ഹോത്രകമ്മ നിഷണ്ണോ ഭവതി — ഉപരിവത്തമാനാദന്തരിക്ഷാൽ സമുദ്രാൽ
അധരം സമുദ്രം	— അധോ വത്തമാനം പാതമിവ സാഗരം

അഭി ദിവ്യാ: വഷ്ടാ:

അപ: — ദിവി വോ: വഷ്ടവോ അപ:

അസൃജൽ — സൃജതു

അർത്ഥം—ഋഷിഷേണപുത്രനായ ദേവാപി എന്ന ഋഷി ദേവന്മാർക്ക് മംഗളകരമായ സ്തോത്രമറിയുന്നവനായി ഹോതാവെന്ന പ്രതീതിയുണ്ടാകർമ്മത്തിലിരിക്കുന്നു. മുകളിലെ അന്തരിക്ഷമാകുന്ന സമുദ്രത്തിൽ നിന്നു് താഴെ ഭൗമമായ സമുദ്രത്തിലേയ്ക്കു് അദ്ദേഹം ദ്യോവിലുള്ളവായ വഷ്ടജലം വിടട്ടെ. (തന്റെ കർമ്മം കൊണ്ടു് മഴ പെയ്യിക്കട്ടെ.)

6 അസ്മിന്മുസമുദ്രേഅധ്യത്തരസ്മി
 നാപോദേവേഭിന്നിവൃതാഅതിഷ്ഠൻ
 താഅദ്രവന്നാർഷിഷേണേനസൃഷ്ടാ
 ദേവാപിനാപ്രേചിതാമൃക്ഷിണീഷു

വ. 12

അന്വയം:—

അസ്മിൻ സമുദ്രേ	— പാർത്ഥിവേ സമുദ്രേ പുരണീയേ സതി
അധി ഉൽ-തരസ്മിൻ	— ഉപര്യന്തരിക്ഷാഖ്യേ സമുദ്രേ
ആപ:, ദേവേഭി:	— ഉദകാനി, തൈ:
നി-വൃതാ: അതിഷ്ഠൻ	നിരുദ്ധാ ആഭവൻ
താ: ആർഷിഷേണേന	
ദേവ-ആപിനാ	— തേന
സൃഷ്ടാ:, പ്ര-ഇഷിതാ:	— പ്രകുഷേണേജ്ഞാഃ പ്രാപ്താ:, കാംക്ഷിതാ:
മൃക്ഷിണീഷു അദ്രവൻ	— മൃച്ഛവതീഷു സ്ഥലീഷു സ്രവന്തി

അർത്ഥം—ഈ ഭൗമസമുദ്രത്തിൽ വെള്ളം നിറയവേ, മുകളിൽ അന്തരിക്ഷമാകുന്ന സമുദ്രത്തിൽ ജലങ്ങൾ ദേവന്മാരാൽ തടയപ്പെട്ടനിന്നു്, അവ ഋഷിഷേണപുത്രനായ ദേവാപിയാൽ

വിടപ്പെട്ടിട്ടാണ്, ഇച്ഛിജ്ഞപ്പെട്ടിട്ടാണ് വെട്ടുപ്പാക്കപ്പെട്ട ഭൂമി
ങ്ങളിലൊഴുകുന്നത്.

7 യദേവാപിശ്ചുത്തനവേപുരോഹിതോ
ഹോത്രായവൃതഃകൃപയന്നദീധേൽ
ദേവശ്രുതഃവൃഷ്ടിവനി.രരാണോ
ബൃഹസ്പതിർവാചമസ്മാസായച്ഛൽ

അന്വയം:-

യൽ ദേവ-ആപി: ശം-

തനവേ

— യദാ സന്ധദ്രാത്രേ,

പുരഃഹിതഃ, ഹോത്രായ

വൃതഃ

— പുരോഹിതസ്സൻ, (തദർത്ഥം
ഹോത്രാർത്ഥം വൃതസ്സൻ)

ദേവ-ശ്രുതം

— ദേവാ: ഏനം ശൃണവന്തീതി
ദേവശ്രുതം, തം

വൃഷ്ടി-വനി. അദീധേൽ — വൃഷ്ടിയാചിനം ബൃഹസ്പതി
മന്വധ്യായൽ

രരാണഃ ബൃഹസ്പതി:

കൃപയൻ

— രമമാണസ്സു: കൃപാദംഗതഃ

അസ്മൈ വാചം അയച്ഛൽ — ദേവാപയേ കാഞ്ചിദാപ
മുക്തവാൻ

അർത്ഥം.-സ്വദ്രാതാവായ ശന്നതവിനവേണി ദേവപുരോ
ഹിതനായി ദേവാപി ഹോതൃകമ്മം ചെയ്വാൻ വരിക്കപ്പെട്ട
പ്പോൾ, താൻ പറയുന്നത് ദേവന്മാർ കേൾക്കുന്നവനും ദേവന്മാ
രോട് മഴ യാചിജ്ഞവന്തായ ബൃഹസ്പതിയെ അനുധ്യാനം
ചെയ്തു. സത്തൃഷ്ണനായ ബൃഹസ്പതി അലിവിയന്ന് ദേവാപി
ക്കായി ഒരു വാക്കുരച്ചു. /

8 യന്ത്യാഭേവാപിശ്ശുശ്രൂചാനോഅഗ്ന
 ആർഷ്വിഷേണോമനുഷ്യസ്സമീധേ
 വിശ്വേഭിദ്യേവൈരനമദ്യമാനഃ
 പ്രപഞ്ജന്യമീരയാവൃഷ്ടിമന്തം

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, യം ത്വാ
 ശുശ്രൂചാനഃ — ത്വാം സ്തോത്രേണജലയൻ
 മനുഷ്യഃ ആർഷ്വിഷേണഃ
 ദേവ-ആപിഃ സം-ഇഥേ — സമ്യഗ്ഭീപയതി, സ ത്വാം
 വിശ്വേഭിഃ ദേവൈഃ — സർവ്വൈദ്യേവൈഃ
 അന-മദ്യമാനഃ — അനമാദ്യമാനസ്സൻ
 പഞ്ജന്യം വൃഷ്ടി-മന്തം
 പ്ര ഇതരയ — മേഘം വഷ്ണവന്തം പ്രഗമയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, യാതൊരവിടുത്തെ സ്തോത്ര
 ത്താൽ ജലിപ്പിച്ചു മനുഷ്യനായ ഋഷിഷേണപുത്രൻ, ദേവാപി
 വേണ്ടപോലെ തെളിയിക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് എല്ലാ ദേവ
 നാരോടും കൂടി മോദിച്ചുകൊണ്ട് മേഘത്തെ വഷിക്കുന്നതാക്കി
 യാലും.

9 ത്വാംപൂർവ്വഋഷയോഗീഭീരായ
 , സ്വാമധാരേഷുപതന്തവിശ്വേ
 സഹസ്രാണ്യധിരമാന്യസേ
 ആനോയജ്ഞംരോഹിദശ്വോപയാഹി

അന്വയം:-

ഹേ പുരു-ഹുത,
 രോഹിൽ-അശ്വം, — ബഹുഭീരാഹുത,
 ത്വാം പൂർവ്വേ ഋഷയഃ — അതീന്ദ്രിയാർത്ഥഭംഗിനഃ

ഗീ:-ഭി: ആയൻ	— സ്തുതിഭിരാഗച്ഛൻ
(തഥാ) വിശ്വേ ത്വാം	— സർവ്വേപീദാനീന്തനാ യജമാനാസ്ത്വാം
അധാരേഷു ആ	— യജേഞ്ച സമന്താൽ ഗച്ഛന്തി
(കിഞ്ച) സഹസ്രാണി	— സഹസ്രസങ്ഖ്യാകാനി ഗോയുമാനി
അധി-രഥാനി	— രഥാധികാനി
അസ്മേ	— അസ്മാകം ശന്തന്നാദക്ഷിണാ ത്വേന സങ്ക്ലിതാനി വേന്തി
ന: യജന്ത: ഉപ യാഹി	— ഉപാഗച്ഛ

അത്ഥം.-പലരും വിളിഞ്ഞുപെട്ടവനും രോഹിതുകളെന്ന കതിരുകളോടു കൂടിയവനുമായ അഗ്നേ, അതീന്ദ്രിയാത്ഥശികളായ പണ്ടത്തെ ഋഷികൾ അവിടുത്തെ സ്തുതികളാൽ പ്രാപിച്ച അതുപോലെ ഇന്നത്തെ യജമാനന്മാരും യജ്ഞങ്ങളിലവിടുത്തെതികളും പ്രാപിക്കുന്ന കൂടാതെ, ആയിരക്കണക്കിൽ പശുക്കളും ആടുകളും അധികം തേരുകളും ഞങ്ങളുടെ ശന്തന്നവിനാൽ ദക്ഷിണയ്ക്കായി സങ്കല്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന അതുകൊണ്ട് ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.

10 ഏതാനൃഗേനവതിൻവത്സേ

ആഹ്താനൃധിരഥാസഹസ്രാ

തേജീർവൃദ്ധസ്വതന്വപുരപുർവ്വീ

ദ്വിവോനോവൃഷ്ടിമിഷിതോർവിഹി

അന്വയം. -

ഹേ ത്വം, അഗ്നേ, (ഗവാം)

നവതി: നവ (പ) — ഏകോനശതം

(തഥാ) ഏതാനി

അധി-രഥാ സഹസ്രാ — സഹസ്രാണി രഥാധികാനി ച

വേ അ-ഹ്താനി — ത്വയിസങ്കല്പിതാനി

തേജഃ പൂർവ്വീഃ തന്വഃ
വൽസ്യ

— പ്രത്തൈസ്തൈഃ ബഹവീര്യേഷു—
ദീയാസ്സന്തർവ്വദ്ധയ

നഃ ദിവഃ വൃഷ്ടിം ഇഷിതഃ
രിരീഹി

— പ്രാത്ഥിതസ്ത്വം പൂരയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വീരനായ അഗ്നേ, തൊണ്ണൂറൊമ്പതു പശുക്കളും ആയിരത്തിലധികം വരുന്ന ഈ തേരുകളും അവിടു നിൽ സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. കൊണ്ടുനിൽത്തപ്പട്ട അവയാൽ അവിടുത്തെ നാനാ ശരീരങ്ങളെ വദ്ധിപ്പിച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്ക് ജ്യോതിർനിന്നു പ്രാത്ഥിക്കപ്പെട്ടവനായ അവിടുന്ന് മഴ നിറച്ചു പെയ്യിച്ചാലും.

11 ഏതാനൃഗേനവതിംസഹസ്രാ

സംപ്രയച്ഛവൃഷ്ണഇന്ദ്രായഭോഗം

വിഭാൻപഥഗ്ളതുശോഭേവയാനാ

നപ്യുലാനന്ദിവിഭേവേഷുധേഹി

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, ഏതാനി

നവതിം സഹസ്രാ

വൃഷ്ണ ഇന്ദ്രായ ഭോഗം

സം പ്രയച്ഛ

(കിഞ്ച) ദേവയാനാൻ

പഥഃ

വിഭാൻ (ത്വം) ഗ്ളതുശഃ

ഭേലാനം അപി

ദിവി ദേവേഷു ധേഹി

— ഗാവാം താമ്രശസുഃഖ്യാകാനി

— വഷ്ഠീത്രേ തസ്തൈ സ്വഭോഗം

— തൽപ്രീത്യാദേഹി

— ദേവഗമനാൻ മാഗ്ധാൻ

— കാലേകാലേ

— കന്തകലജാതപി ശാന്തനവം

— തേഷാം മദ്ധ്യേ നിയേഹി

സ്ഥാപയ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ഈ ആയിരം പശുക്കളെ വഷ്ഠി താവായ ഇന്ദ്രനു സ്വഭോഗമായി, അവിടുത്തെ പ്രീതിക്കായി കൊടുത്താലും. പിന്നെ, ദേവമാഗ്ധങ്ങളാകുന്ന അവിടുന്ന് കന്തകലജാതനായ ശാന്തനപുത്രനെയും ജ്യോതിൽ ദേവന്മാരുടെ ഇടയിൽ സ്ഥാപിച്ചാലും.

12 അഗ്നേബായസ്വവിതൃയോവിദ്യ
 ഹാപാമീവാചപരക്ഷാംസിസേധ
 അസ്മാൽസമുദ്രാദ്ബൃഹതോഭിവോ
 നോപാംദ്രമാനമുപനസ്സ്യജേഹ

വ 13

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ, ദുഃഗഹാ	— ദുഃഖേന ഗാഹിതവ്യാനി ശത്രുപരാണി
വി ബായസ്വ	— വിബായയ
തൃയഃ വി	— ഹിംസകാൻ വിബായ
(തഥാ) നഃ അമീവാം	
അപ സേധ	— അസ്മാകം രോഗമപനയ
രക്ഷാംസി അപ	— അപസേധ, അപപാരയ
അസ്മാൽ സമുദ്രാൽ	
ബൃഹതഃ	— മഹതഃ
ഭിവഃ അപാം ദ്രമാനം	— ദൃഢോകാദേകാനാം വൃഷ്ടീനാം സംസ്തായം.
ഇഹ നഃ ഉപ സ്യജ	— അസ്മിൻ ലോകേ പ്രയച്ച

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗ്നേ, ദുസ്സമങ്ങളായ ശത്രുപരങ്ങളെ തകരത്താലും ദ്രോഹികളെ ബാധിച്ചാലും അതുപോലെ ഞങ്ങളുടെ രോഗത്തെ അകറ്റിയാലും രക്ഷസ്സുകളെ അകലേയ്ക്കാടിയാലും ഈ സമുദ്രത്തിനേക്കാൾ പെരിയ ദ്യോവിൽനിന്നു വൃഷ്ടിജലങ്ങളുടെ കൂടുതൽ ഞങ്ങൾക്കിവിടെ തന്നാലും.

വക്ത്രം-14-15-ബൈഖാനസഃ വക്ത്രഃ ജുഷിഃ, ഇത്രോദേവതാ

1 കന്നശ്ചിത്രമിഷണ്യസിചികിത്വാൻ

പൃഥ്വീശാൻവാക്ത്രംപാവ്യധൈയ്യ

കത്തസ്യോഹ്വഗ്വസോവ്യശ്ച

തക്ഷപദ്വംവൃത്രതുപിനാൻ

അന്വയം -

- (ഹേ ഇന്ദ്ര,) നഃ
 വവൃധധൈ ചിത്രം കം — അസ്മാകം വർദ്ധനായ
 പായനീയം കം ധനവിശേഷം
- ചികിത്യാൻ
 ഇഷണ്യസി? — സർവ്വമാ പ്രേരണീയമിതി
 ജാനൻ പ്രേരയസി?
- പൃഥു ശാനം, വാത്രം — പൃഥുഭാവം പ്രാപ്തവന്തം,
 ശബ്ദനീയം, സ്തുത്യം
- വൃത്ര-തുരം — വൃത്രസൃഷ്ടിംസകം
- വഭ്രം തക്ഷൽ, അപിമ്പൽ — തപശ്ചാ അതക്ഷൽ, അസിഞ്ചച്ച
 തസ്യ ശവസഃ വി-ഉഷെത — ബലസ്യവ്യക്തനേസതി
 കൽ ഭാതു? — കദാദാനമസ്യാകം ഭവതി?

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങൾക്കെല്ലാവിധത്തിലും തന്നെ
 അതിശ്ലേഷമെന്നറിഞ്ഞുകൊണ്ട്, പെരുമ പുകിയ, പുകഴ്ന്ന,
 കാര്യമായ ഏതു ധനവിശേഷത്തെയാണവിടന്ന് അയയ്ക്കുന്നത്?
 വൃത്ര (മോല) ഹിംസകമായ യാതൊരു വഭ്രം തപശ്ചാവന്താക്കി
 യോ, അതുകൊണ്ട് (മോലം ഭേദിച്ചു ഭൂമിയെ) നനച്ചുവോ
 ആ ബലത്തിന്റെ, മഴയുടെ ഫലമായ സസ്യദാദിപ്പുഷ്പിയിൽ
 എന്നാണു് അവിടുത്തെ ദാനം ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാവുക?

2 സഹിദ്യതാവിദ്യതാവേതിസാമ
 പൃഥുഃയോനിമസുരത്വാസസാദ
 സസന്നിളേഭിഃപ്രസഹാനോഅസ്യ
 ഭ്രാന്തൻപ്രഭേസപ്തസ്യായാഃ

അന്വയം -

- സഃ ഹി ദ്യതാ വി-ദ്യതാ — സഖലപിത്രോദ്യോതമനേനൈ
 തന്നാമകേനായുധേനയുക്തസ്സൻ
- സാമ വേതി — യജ്ഞസംബന്ധിസ്സോത്രാത്മകം
 സാമഗച്ഛതി

(തമാ) പൃഥു യോനിഃ	— വിസ്തീർണ്ണം ഫലോൽപാദകം യജ്ഞം
അസുര-ത്വം ആ സസാദ	— അസുരത്വേന, ബലേന യുക്തസ്സൻ സങ്ഗതോ ഭവതി
സഃ സ-നീളേഭിഃ	— നീഡം വിമാനം, സ്വചിമാനൈ- ർമന്ത്രതദിര്യുക്തസ്സൻ
പ്ര-സഹാനഃ	— ശത്രുനഭിപ്രീതാ ഭവതി
സപ്തമസ്യ അസ്യ	— ആദിത്യാനാം മദ്ധ്യേ സപ്തമസ്യേന്ദ്രസ്യ
ഭ്രാതൃഃ മായാഃ	— ഭാഗൈർഭക്തവ്യസ്യ അസുരകൃതമായാഃ
ഋതേ ന	— യജ്ഞേ ന സംഭവതി

അർത്ഥം.—ആ ഇന്ദ്രനല്ലൊ, തിളങ്ങുന്ന ഇടിമിന്നലെന്ന ആയ ധർമ്മത്തെവനായി യജ്ഞത്തിലെ സ്കോത്രാത്മകമായ സാമഗാനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നത്. ആതുപോലെ വിസ്തീർണ്ണവും ഫലോൽപാദകവുമായ യജ്ഞത്തോടു്, ബലമൊത്തു കൂട്ടുചേരുന്നത്. അവിടുന്ന് വിമാനയുക്തന്മാരായ മന്ത്രജ്ഞന്മാരോടു് ചേർന്നവനായി, ശത്രുക്കളായവരായി ഭവിയ്ക്കുന്നു. പന്ത്രണ്ടാദിത്യന്മാരിൽ ഏഴാമനായ ആ ഇന്ദ്രൻ ഭാഗികമായി പ്രാപിയ്ക്കാവുന്ന അസുരമായകൾ യജ്ഞത്തിലുണ്ടാകാറില്ല. (ആ മായകളെ ഒന്നിച്ചു് അടക്കുകയേ പതിവുള്ളൂ.)

3 സവാജം യാതാപദുഷ്ടഭായ

സ്ഥം സ്വപ്നാതാപരിഷദൽസന്നിഷ്യൻ

അനർവ്വായച്ഛതദനുസ്യവേദോ

ഏഞ്ചമിശ്നദേവ് അഭിവർപ്പസാഭൂത്

അന്വയം:—

വാജം യാതാ സഃ

അപദഃ-പദാ

യൻ, സന്നിഷ്യൻ

— സങ്ഗ്രാമം യാതേന്ദ്രഃ

— അപഗതദൃഷ്ടപതനേന

— ഗച്ഛൻ, തത്രശത്രുധനാനി സംഭക്തുമിച്ഛൻ

സ്വഃ-സാതാ പരി സന്തേ	— സ്വച്ഛാന്തേ, സർവ്വലാഭോ
	പേതേ സഞ്ചാമേ പരിഷിദതി
(കിഞ്ച) അനർവ്വാ	— യുദ്ധേ അപ്രത്യുതഃ ഇന്ദ്രഃ
ശത-ഭരസ്യ	— ശതഭാരസ്യ
	ശത്രുപരസ്യാന്തർനിഹിതം
യൽ വേദഃ	— യദ്ധനമസ്തി, തൽ
ശിശ്ന-ദേവാനു ഘ്നൻ	— അബ്രഹ്മപരയാൻ ശത്രുപരേ
	വത്തമാനാൻ ഹിംസൻ
വസ്സസാ അഭി ഭൂൽ	— ബലേനാഭിവേതി

അർത്ഥം:-പോരിനു് പോകുന്ന ഇന്ദ്രൻ പിഴയ്ക്കാത്ത വഴി പോകുന്നവനായി അവിടേയുള്ള ശത്രുധനങ്ങൾ നേടാനിച്ഛിച്ചു കൊണ്ടു്, സർവ്വലാഭേരമായ പടക്കളത്തിൽ മത്സവുന്നു. യുദ്ധത്തിലെതിരറ്റ ഇന്ദ്രൻ നൂറുകവാടങ്ങളുള്ള ശത്രുനഗരത്തിന്റെ ഉള്ളിലുള്ള ധനത്തെ സുഖലോലുപന്മാരായ ശത്രുപരവാസികളെ കൊണ്ടു് ബലത്താൽ കീഴടക്കുന്നു (ശിശ്നം-ലിംഗം-അതിനെ ദേവനായി കരുതുന്നവർ ശിശ്നദേവന്മാർ. കാമാഭി സുഖങ്ങളെ മാത്രം കാണുന്ന സുഖലോലുപന്മാർ)

4 സയഹ്വോദ്യവനിശ്ശോഷ

പ്യാജ്ഞോതിപ്രധന്യാസുസന്ദ്രിഃ

അപാദോയത്രയുജ്യാസോരമാ

ദ്രോണ്യശ്വാസഹുരന്തേഘൃതംവാഃ

അന്വയം:-

യത്ര അപാദഃ, അരമാഃ	— പാദരഹിതാ രഥരഹിതാഃ
ദ്രോണി-അശ്വാസഃ,	
യുജ്യാസഃ	— ഭൂതവ്യാപനാഃ, ഇന്ദ്രസ്യ സഖ്യോ
	നഭ്യഃ
വാഃ ഘൃതം ഹുരന്തേ	— വാരകമുകേഃ പ്രേരയന്തി
(തത്ര) അർവ്വാ, സന്ദ്രിഃ	
സഃ	— മേഘലക്ഷ്മിഗന്താ, സരണ
	കശല ഇന്ദ്രഃ

പ്ര-ധന്യാസു ഗോഷു	— പ്രകൃഷ്ടധനനിമിത്താസു ഭൂമിഷു
യഹ്യഃ അവനീഃ	— മഹതീരാപഃ (അവന്തീത്യവനയഃ ആപഃ)
ആ ജഹോതി	— ആക്ഷിപതി

അർത്ഥം.-ഭൂഭാഗങ്ങളേവയിൽ കാലിപ്പാത്തവയും തേരിപ്പാത്തവയുമായി ശീഘ്രഗാമിനികളായി ഇന്ദ്രസഖികളായ നദികൾ, ദാഹാദി ശോകനിവാരകമായ ജലം എവിടെയൊഴുകുന്നുവോ, അവിടെ മേഘങ്ങളിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവനും സഞ്ചാരശീലനുമായ ഇന്ദ്രൻ ഉത്തമധനവതികളായ ഭൂഭാഗങ്ങളിൽ മഹത്വമുറു ജലങ്ങളെ വിട്ടുവീഴ്ത്തുന്നു

5 സതദ്രേഭീരശസ്സുവാരുജ്വാ

ഹിതപീഗയമാരേഅവദ്യആഗാൽ

വക്രസ്യമന്യേമിമിനാവിപ്ലവി

അന്നമഭീത്യാരോദയന്യഷായൻ

അന്വയം -

അശസ്സു-വാരുഃ	— സ്തോത്രഭീരപ്രാത്ഥിതധനഃ സ്വയമേവ പ്രഭാതാ
ഋഭാ, ആരേ-അവദ്യഃ	— മഹാൻ ദുരേഗതഭോഷഃ
സഃ ഗയഃ ഹിതപീ	— ഇന്ദ്രസ സ്ഥാനം പരിത്യജ്യ
വദ്രേഭീഃ ആ അഗാൽ	— തദ്രൂപൈത്രൈരതമിസ്സഹാ ഗച്ഛതു
(ക്രിഞ്ച) വക്രസ്യ മിമിനാ	— ഏതന്നാമകസ്യ സുക്തദ്രഷ്ടു ര്യഞ്ചേർമ്മാതാപിതരെ
വിപ്ലവി മന്യേ	— വിഗതജ്വരാവഗച്ഛാമി
(അയഃ വക്രഗ്നേ സംബന്ധി)	
അന്നം അഭി-ഇത്യ	— അഭിപ്രാപ്യ
മുഷായൻ അരോദയൻ	— മുഷ്ണൻ രോദയതി

അർത്ഥം.-സ്തോതാക്കളാൽ പ്രാത്ഥിക്കപ്പെടാതെതന്നെ സ്വയമഭീഷ്ടമരുണവനും മഹാനും ഭോഷങ്ങളെന്നവനുമായ ആ ഇ

ശ്രീസ്ഥാനം വിട്ട് തദ്വപുത്രനായ മരുതുകളോടുകൂടി വന്നുവെട്ടെ. വന്നുവെട്ടെ എന്റെ മാതാപിതാക്കൾ (സ്വസ്ത)ത്തിൽ കഷ്ടപ്പാടില്ലാത്തവരെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. ഈ വെട്ടെ (അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹത്താൽ) ശത്രുക്കളുടെ അന്നത്തെ പ്രാപിച്ച്, അത് തട്ടിയെടുത്ത് അവരെ (ശത്രുക്കളെ) കരയിക്കുന്നു.

6 സമുദ്രാസന്നപീരവംപതിട്ട്

നഷ്ടക്ഷത്രിശീഷ്യാണമേത്യൽ

അസ്യത്രിതോന്യോജസാധ്യധാനോ

വിപാപരാഹമയോഅഗ്രയാഹൻ

വ. 14

അന്യം:-

പതി: സ: ഇൽ	— സർവ്വസ്യ സ്വാമിസ ഏവേന്ദ്ര:
തുവി-രവം	— സഞ്ചാരമേയേങ്ക്രം ശബ്ദം ങ്ക്രവാണം.
ഭാസം ദൻ	— അസുരം വൃത്രം മേയൻ
വഷ്ട-അക്ഷം,	
ത്രി-ശീഷ്യാണം	— അക്ഷിഷ്ടകോപേതം, ത്രിശിരസ്തം, തപസ്വ്യ: പുത്രം വിശ്വരൂപം
ഭക്ത്യൽ	- - മേയം, പ്രഹർത്താമിച്ഛന്നവധീൽ
(കീഞ്ച) ത്രിത:	— ഏതന്നാമകല്പി:
അസ്യ ഭാജസാ വൃധാന:	— ഇന്ദ്രസ്യ ബലേന വർദ്ധാന:
അയ: - അഗ്രയാ വിപാ	— അയോവൽക്കരിന നഖാങ്ഗുലധ്വം
വരാഹം ന ഹൻ	— മോലം ക്ഷിപ്രം വൃഹൻ

അന്യം-എല്ലാവർക്കും സ്വാമിയായ ഇന്ദ്രേ ഇന്ദ്രനാണ് അസുരനായ വൃത്രനെ അടക്കിയും ആറു കണ്ണുകളും മൂന്നു തലകളുമുള്ള (ത്വഷ്ടാവിന്റെ മകൻ) വിശ്വരൂപനെ കീഴടക്കിയും കൊന്നത്. പിന്നെ ത്രിതന്നെ ക്ഷിപ്ര ഇന്ദ്രന്റെ ബലത്താൽ വളർന്നിട്ടാണ്, ഇരുമ്പാത്ത നഖമുള്ള കൈവിരലിനാൽ മോലത്തെ ലേഗം പിളർത്തു്.

7 സദ്രാപണേമനഷഃഉർധ്വസാന
 ആസാവിഷദേശാസാനായശൽ.
 സന്തമോനമുഷോസ്മൽസുജാതഃ
 പുരോഭിനദഹന്ദസ്യഹത്യേ

അനന്യം:-

സ: ദ്രാപണേ മനഷേ	— ഇന്ദ്ര: ദ്രോഗ്ധവ്യായ മനഷ്യായ
അശാസാനായ	— ശത്രുണാം ഹി:സിത്രേ
ഉർധ്വസാനഃ	— സ്വഭേതായയോധ്യേ ശൌര്യാദി- ഗുണൈരിച്ഛിതസ്സൻ
ശൽ: ആ സാവിഷൽ	— ആഭിമുഖ്യേന പ്രസൗതി, പ്രേരയതി
സ: നമുഷ: നൃ-തമ:	— മനഷ്യാൽ മനഷ്യാണാനേതു തമഃ, സംഗ്രാമേ ശൂരാണം ഗമയിതുമതഃ
അസ്മൽ സു-ജാതഃ അഹൻ	— അസ്മഭേതം സുഷു പ്രാഭർഭൂതഃ, പുജ്യസ്സൻ
ദസ്യ-ഹത്യേ പുരഃ	
അഭിനൽ	— ശത്രുഹി:സഭേ സംഗ്രാമേ ശത്രുശരീരാണി ഭിന്നവാൻ

അത്ഥം.-ആ ഇന്ദ്രൻ ദ്രോഹിയ്ക്കുപ്പേടേണ്ട. ശത്രുമനഷ്യന്റെ വധത്തിനായി സ്വഭേതനായ യോദ്ധാവിന്നുവേണ്ടി ശൌര്യാദിഗുണങ്ങളോടുകൂടി ഉയർന്ന് ആയുധമെത്തിയുന്ന് മനഷ്യക്ക് ഏറ്റവും നേതാവും നമുക്കുവേണ്ടി ജനിച്ചവനും പുജ്യനുമായി അവിടുത്തന്നെ ശത്രുഹി:സകമായ യുദ്ധത്തിൽ അവരുടെ ശരീരങ്ങളെ പിളർന്നു

8 സോഅഭ്രിയോനയവസമന്യൻ
 ക്ഷയായഗാതുംവിഭനോഅസ്മേ
 ഉപയൽസിദഭിന്ദുംശരീരെ
 ദ്രോഹോയോപാഷ്ടിഹന്തിസ്യൻ

അന്വയം:-

സഃ അഭൂയഃ ന	— മോലസംഘ ഇവ
യവസ ഉദന്യൻ	— ഗവാദിഭക്ഷണസാധനായ തൃണായ ഉദകം ഭാതുമിച്ഛൻ
(അഥ) നഃ ക്ഷയായ	— അസ്മാകന്നിവാസായ
അസ്മേ ഗാത്രം വിദൽ	— അസ്മാകം മാത്രം ലംഭയൻ
യൽ ഇന്ദം ശരീരൈഃ	— യദാസോനം സ്വശരീരാവയവൈഃ
ഉപ സീദൽ	— ഉപഗച്ഛതി, തദാനിം
ശൃണഃ അയഃ-അപാഷ്ടിഃ	— ശൃണസദൃശഃ അയോമ- യോപാഷ്ടിഃ പാർഷ്ണിഃ യസ്യ സഃ
ദസ്യൻ ഹന്തി	— ശത്രുൻ ഹിനന്തി

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രൻ മുകിൽക്കൂട്ടംപോലെ, പശുക്കൾക്കു തീരറായായ പല്ലു നനയ്ക്കാനിച്ഛിക്കണവനായി, നമ്മുടെ നിവാസത്തിലേയ്ക്കു നമുക്കു വഴിനേടിത്തന്നു ഏപ്പോഴവിടുന്നു ശരീരാവയവങ്ങളോടുകൂടി സോമത്തെ പ്രാപിയ്ക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ പരത്തുപോലെ ഇരുമ്പുകാൽ മടമ്പൊത്തവനായി ശത്രുക്കളെ ഹനിയ്ക്കുന്നു.

9 സപ്രാധത്യുപസാനേദീരസ്യ
കഥ്സായശൃണ്വക്യപണേപരാദാൽ
അയങ്കവിമനയച്ഛസ്യമാന
മൽക്കംയോഅസ്യസനീതോതന്ത്രണാം

അന്വയം:-

സഃ പ്രാധതഃ	— ഇന്ദ്രോമഹത്തോപി ശത്രുൻ
ശവസാനേദീഃ അസ്യ	— ബലമാപരന്തദീരായ ധൈരസ്യതു
കൃപണേ കഥ്സായ	— കത്സനാമകായ സ്തോത്രേ
ശൃണ്വഃ പരാ അദാൽ	— ദൃഷ്ടയേ ശൃണ്വനാമകമസ്യരം പരാദ്രയ ഖണ്ഡിതവാൻ

(കിഞ്ച) യഃ അസ്യ

അൽക്കം സനിതാ

ഉത നൃണാം

അയം ശസ്യമാനം കവിഃ

ഓദ്യം

അനയൽ

— ഇന്ദ്രസ്യരൂപം സംഭക്താ

— മരുതാം യഃ സനിതാ

— ഇന്ദ്രസ്തോതുഭിസ്തയമാനം

ഓദ്യം

— സ്വവശമാനയൽ

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രൻ പെരിയ ഏതിരാളികളെക്കൂടി ബലപ്രകടങ്ങളായ ആയുധങ്ങളാൽ ഏറിയട്ടെ. അവിടുന്ന് കരുതുന്ന സ്തോതാവായ പ്രാപിഞ്ചുവേണമി ശുഷ്ണുനെന്ന അസുരനെ കീഴടക്കിക്കൊന്നവനത്രെ. പിന്നെ, ഇന്ദ്രന്റെ സാരൂപ്യം പ്രാപിച്ചവനും അനപരന്മാരായ മരുതന്മാരെ പുകിയവനും സ്തോതാക്കളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനുമായ ഉശനസ്സിനെ (ശുക്രനെ) സ്വവശത്തിലാക്കി.

10 അയന്ദശസ്യന്നര്യേഭിരസ്യ

സേമോദേവേഭിർവൃതണോനായീ

അയകനീനൃഗുപാഅവേ

ദ്യമിമിതാരതം യശ്ചതുഷ്ഠാൽ

അന്വയം:-

അയം ദശസ്യൻ

നര്യേഭിഃ അസ്യ

(തഥാ) ദേവേഭിഃ ദന്യുഃ

വതണഃ ന യായീ

(തഥാ) അയം കനീനഃ

ഗുരുപാഃ അവേഭി

(തഥാ) യഃ പശുപാൽ

അവം അചിമിത

— ഇന്ദ്രസ്തോതുഭ്യോ ധനം പ്രയച്ചൻ

— നൃഗിതൈർമരുതഭിരസ്യതി

— ദ്യോതമാനൈസ്സു

തേജോഭിർദൃഗ്നീയഃ

— തമോവാദക ആദിത്യ ഇവ

യായാവാൻ

— കചനീയഃ

— ഗുരുത (സോമം) പാതാ

ഇത്യുജ്ഞായീ

— പാദപന്ത്രസ്തോപേതഃ, തം

— അചിനത്

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രൻ സ്നോതാക്കൾക്കു ധനമേകുന്നവനായി, മനുഷ്യഹിതകാരികളായ മരുതുക്കളോടുകൂടി (ശത്രുക്കളുടെ നേരെ) ആയുധങ്ങളയയ്ക്കുന്നു പിന്നെ, പ്രകാശമുറ തേജസ്സുകൂടെ ദർശനീയനായി, ഇരുട്ടകറുന്ന അറിയിപ്പത്രനായ വരണനെന്ന്പോലെ മായാവിയായി ഭവിയ്ക്കുന്നു കൂടാതെ, കമനീയനും യജ്ഞകാലത്തിൽ സോമം കടിയ്ക്കുന്നവനുമായി അറിയപ്പെടുന്നു. മാത്രമല്ല, നാൽകാലനായ അരയവെന്ന അസുരനെ അടക്കി

11 അസ്യസ്നോമേദീരൌശിജഗ്ജിശാ

പ്രജനരയദ്യുഷഭേണപിപ്രോഃ

സുതപായദ്യുജതോദീഭയേഗീഃ

പരഇയാനോഅഭിവപ്സാഭൂൽ

അന്വയം:-

യൽ സുതപായജ്ഞഃ	— യദോ സോമസ്യസോതാ, യഷ്ടൌശിജഃ
ഗീഃ ദീഭയൽ	— സ്തുതിവാചോ ദീപിതവാൻ
(തഥാ യദോ) ഇയാനഃ പരഃ	— ഗച്ഛൻ ശത്രുപരഃ, പര ഇവ സന്ധീഭൂതാനി പാപാനി
വപ്സാ അഭി ഭൂൽ	— ഇന്ദ്രാണഗൃഹീതേന രൂപേണാഭി വേതി
(തദോ) അസ്യ സ്നോമേദീഃ	— ഇന്ദ്രസ്യ സ്നോതൈഃ
ൌശിജഃ ഗ്ജിശാ	— ഉശിജഃ പുത്ര ഏതന്നാമാ
പിപ്രോഃ വൃഷഭേണ പ്രജഃ	— ഏതന്നാമകന്ധ്യാസുരസ്യ സംബന്ധിനം, തേനാപഹൃതം, പാലിതം വൃഷഭേണ യുക്തം ഗോഷം
ദരയൽ	— അഭാരയൽ

അർത്ഥം:- ഏപ്സാരം സോമം സംസ്കരിക്കുന്നവനും യ ഗാനഘാതാവുമായ ഉശിക്കിന്റെ പുത്രൻ സ്തുതിവചനം തെളിയിച്ചു

വോ, എപ്പോൾ തൊട്ടുനിൽക്കുന്ന നഗരസമൂഹങ്ങൾപോലെ ശൃംഗഭൂതങ്ങളായ പാപങ്ങളെ. ഇത്രനാൽ അനുഗ്രഹിച്ച നൽകപ്പെട്ട രൂപത്തോടുകൂടി ജയിക്കുന്നുവോ അപ്പോൾ ഇത്രനേക്കു റിച്ച സ്നോത്രങ്ങളോടുകൂടി ആ ഉശിക്കിന്റെ പത്രനായ ഋജിശ്വാവ്, പിപ്രു എന്ന അസുരൻ അപഹരിച്ച കാത്തുവന്നതും കാളയോടുകൂടിയതുമായ തൊഴുത്തിനെ പിളർന്നു, തകർത്തു (ഇത്രനെ സ്മരിച്ചപ്പോൾ പാപം തീർന്നു, ശുഭം നേടി)

12 ഏവാമഹോഅസുരവക്ഷമായ
വത്രകുപഡ്ഭിരുപസപ്പിദിനം
സതുയാനഃകരതിസ്വസ്തിമസ്മാ
ഇഷമുജംസുക്ഷിതിവിശ്വമാഭാഃ

വ 15

അന്വയം -

ഹേ അസുര, ഏവ
മഹഃ വക്ഷമായ

— ബലവന്നിന്ദ്ര, ഏവം
— മഹത്തോ ഹവിഷോ വഹനായ,
മഹതസ്സാഗ്നാദേഃ പ്രാപണായവാ

വത്രകുപഡ്ഭിഃ ഇന്ദ്രം

ഉപ സപ്പിതം

സഃ ഇയാനഃ

അസ്മൈ സ്വസ്തിം

കരതി

(തഥാ) ഇഷം ഉജംജം

സുക്ഷിതിം

വിശ്വം ആ അഭാഃ

— പാദൈരുപാഗമൽ
— ഇന്ദ്ര ഉപഗമ്യമാനസ്സൻ

— വത്രകായാ വിനാശം കരോതു

— അന്നം, രസം, സുനിവാസം

— സർവ്വമാഹരതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ബലവാനായ ഇന്ദ്ര, ഇപ്രകാരം മഹത്തായ ഹവിസ്സേന്ദാനായി, അല്ലെങ്കിൽ സ്വാഗ്നാദിലോകങ്ങളിലേക്കു തിരിച്ചുവന്നായി വത്രകൻ കാൽകളാൽ ഇത്രനെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു (കാൽ മടക്കി നമസ്സനിച്ചുകൊണ്ടു പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു) ആ ഇന്ദ്രൻ ഇപ്രകാരം ഉപാസിക്കപ്പെടുന്നവനായിട്ടു വത്രകൻ മംഗളമുളവാക്കട്ടെ അതുപോലെ അന്നവും രസവും നല്ല വാസഗൃഹവും ഏറ്റവും കൊണ്ടുതാങ്ങട്ടെ

വർഗ്ഗം.- 16-17 വാദനഃ ഭവന്ത്യഃ. ജ്യേഷ്ഠഃ, ജഗതിത്രി
ഷ്ടാഭൗമനസി, വിശ്വേ ദേവോ ദേവതാ

1 ഇന്ദ്രദൃഹ്യമൗലവന്താവാദിഭ്ജേ

ഇഹസ്തതസ്തപരബോധിനോവ്യധേ

ദേവേഭിന്നസ്തവിതാപ്രാവതുശ്രുത

മാസർവ്വതാതിമഭിതി.വൃണീമഹേ

അന്വയം.-

ഹേ മൗലവൻ, ഇന്ദ്ര, ഭജേ — ഭോഗായ

ത്വാവൻ ഇൽ ദൃഹ്യ — ത്വൽസദൃശമേവം ബലം മാത്രയ

ഇഹ സ്തതഃ — അസ്മിൻ യജ്ഞേ സ്തോത്രഭി
സ്തതസ്തൻ

നഃ വ്യധേ സതപാഃ

ബോധി — അസ്മാകം വർദ്ധനായാഭീഷ്ഠ
തസ്യ സോമസ്യ പാതാ
ബുധ്യസ്വ

(കിഞ്ച) ദേവേഭിഃ നഃ

ശ്രുതം — ദേവൈസ്സഹാസ്മാകം വിശ്രുതം
യജ്ഞം.

സവിതാ പ്ര അവതു — സർവ്വസ്യ പ്രേരകഃ പ്രേരക്ഷതു

സർവ്വതാതിമഭിതി.

ആ വൃണീമഹേ — സർവ്വാത്മികാം ദേവമാതര
മാഭിമുഖ്യേന പ്രാത്ഥയാമഹേ

അന്വയം.- അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങൾക്കു ഭോഗ
ത്തിനായി അവിടുത്തോടു തുല്യമായ ശത്രുബലത്തെ തന്നെ
അടക്കിയാലും. ഈ യജ്ഞത്തിൽ സ്തുതിക്കപ്പെട്ട് ഞങ്ങളുടെ
വൃദ്ധിയാക്കി സംസ്കരിക്കുന്ന സോമം കടിക്കുന്നവനായാലും.
ഏതാതെ, ഞങ്ങളുടെ വേദോക്തമായ യജ്ഞത്തെ ദേവന്മാരോടു
ഏടി സർവ്വപ്രേരകനായ സവിതാവു് രക്ഷിക്കട്ടെ സർവാത്മി
കയും ദേവമാതാവുമായ അഭിതിയോടു് ഞങ്ങൾ നേരെ പ്രാത്ഥി
ക്കുന്നു.

2 രോയസുഭരതഭാഗതൃപീയം

പ്രവായവേശൂചിപേക്രന്ദിഷ്യയേ

ഗൗരസ്യയഃപയസഃപീതിമാനശ

ആസർവ്വതാതിമദിതിവൃണീമഹേ

അന്വയം -

(ഹേ ഗൃതധിജഃ) രോയ — സംഗ്രാമകാരിണ ഇന്ദ്രായ

ഗൃതധീയം ഭാഗം സു ഭരത — കാലേജാതം ഹവിർഭാഗം
സമ്പാദയത

യഃ ഗൗരസ്യ പയസഃ — ഗൗരവണ്ണസ്യ പശോഃ ക്ഷീരസ്യ

പീതിം ആനശേ — പാനം പ്രാപ്നോതി

ക്രന്ദിഷ്യയേ — ശബ്ദിതഗമനായ

ശൂചി-പേ വായവേ പ്ര — ശൂദ്ധസ്യ സോമസ്യപാത്രേ

തസ്മൈഭാഗം സമ്പാദയത

സർവ്വ-താതിം അദിതിം

ആ വൃണീമഹേ

— സർവ്വാത്മികാം ദേവമാതരം

മാദിമുഖ്യേണ പ്രാത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഗൃതധികകളേ, യോദ്ധാവായ ഇന്ദ്രനായി യാഗകാലോചിതമായ ഹവിർഭാഗമൊത്തക്കക ഏവൻ വെള്ളപ്പശുവിന്റെ പാൽ കുടിക്കുന്നതെന്നുവോ, ശബ്ദിച്ചുകൊണ്ടേ ഗമിക്കുന്നവനും ശുദ്ധമായ സോമം കുടിക്കുന്നവനായ വായുവിനും ഹവിർഭാഗമൊത്തക്കക സർവ്വാത്മികയും ദേവമാതാവുമായ അദിതിയോടു നേരെ പ്രാത്ഥിക്കുന്നു

3 ആനോദേവസ്സവിതാസാവിഷഭയ്

ഋതയതേയജമാനായസുന്ദതേ

യഥാദേവാൻപ്രതിഭ്രഷേമപാകവ

ദാസർവ്വതാതിമദിതിവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ദേവഃ സവിതാ നഃ

ഋജു-യതേ

— അസ്മാകം സംബന്ധിനേ
ഋജുകാമായ

സുന്ദതേ യജമാനായ

— സോമാദീഷവകർവ്വതേ തന്വൈ

വയഃ പാക-വൽ

— അന്നം പാകോപേതം

യഥാ ദേവാൻ

പ്രതി-ഭൃഷേമ

— യേനപ്രകാരേണ ഭൃഷയേമ,
തഥാ

ആ സാവിഷൽ

— പ്രസൗതി, പ്രേരയതി

സർവ്വ-താതിം അഭിതിം

ആ വൃണീമഹേ

— സർവ്വാത്മികാം ദേവമാതര
മാദിമുഖ്യേന പ്രാർത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം.-പ്രകാശമാനനും സർവ്വപ്രേരകനുമായ സവിതാ
വു്, നേതാരുമാത്രം കാമിയ്ക്കുന്നവനും സോമം സംസ്കരിയ്ക്കുന്ന
വനുമായ യജമാനനുവേണ്ടി, വേണ്ട വേവോടുകൂടി ദേവന്മാരെ
അലങ്കരിച്ചമോറു്, അവർക്കു് ഹോമിക്കമോറു് അന്നമെത്തിക്കുന്നു.
സർവ്വാത്മികയും ദേവമാതാവുമായ അഭിതിയോടു് നേരെ
പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

4 ഇന്ദ്രോഅസ്മേസ്യമനാഅസ്ത്വവിശ്വഹാ

രാജാസോമസ്സവിതസ്യാധ്യേതുനഃ

യഥായഥാമിത്രധിതാനിസന്ദധ

രാസർവ്വതാതിമഭിതിംവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

യഥാ-യഥാ

മിത്ര-ധിതാനി

— യേനയേന പ്രകാരേണ മിത്രേണ
നിഹിതാനി ധനാനി

സം-ദധുഃ

— തഥാ അധിഗച്ഛതു

ഇന്ദ്രഃ അസ്മേ വിശ്വഹാ

— അസ്മാകം സർവ്വേഷ്വഹസ്സ

സു-മനാഃ അസ്ത്വ	— സുമനസ്കോ വേതു
രാജാ സോമഃ നഃ	— അസ്മാകം
സുവിതസ്യ അധി ഏതു	— സുവിതം, സ്തോത്രധാരിഗച്ഛതു
സർവ്വ-താതിം അദിതിം	
ആ വൃണീമഹേ	— സർവ്വാത്മികാം അദിതിം ആഭിമുഖ്യേന പ്രാത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം.-ഏപ്രകാരമെല്ലാമായാൽ മിത്രനാൽ നീക്കിവെക്കപ്പെട്ട ധനങ്ങളെ ഞങ്ങൾ പ്രാപിക്കുമോ, അപ്രകാരം ഇന്ദ്രൻ ഏല്ലാ ദിവസങ്ങളിലും ഞങ്ങളിൽ സുമനസ്സാവട്ടേ രാജാവായ സോമൻ ഞങ്ങളുടെ സ്തോത്രത്തെ പ്രാപിക്കട്ടേ. സർവാത്മികയും ദേവമാതാവുമായ അദിതിയോടു നേരെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു

5 ഇന്ദ്രഃ ഉക്തം മേനശം സാപതീയേ
ബൃഹസ്പതേ പ്രതരീതാസ്യായുഷഃ
യജ്ഞാമനഃ പ്രമതിന്നഃ പിതാഹിക
മാസർവ്വതാതിമദിതിം വൃണീമഹേ

അനവധം...

(അയം) ഇന്ദ്രഃ ഉക്തം മേന

ശവസാ

— സുതേത്യേന ബലേന

പതീഃ ദേവ

— അസ്മാദീയം യജ്ഞം ധാരയതി

ഹേ ബൃഹസ്പതേ, ആയുഷഃ

പ്ര-തരീതാ അസി

— മായുഷ്യസ്യ പ്രവചയീതാ ഭവ

(തഥാ) യജ്ഞഃ മനഃ

പ്ര-മതിഃ

— യജ്ഞഃ, മന്ത്രഃ, പ്രകൃഷ്ടബുദ്ധിശ്ച
പ്രത്യേകം

നഃ പിതാഹികം

— അസ്മാകം പാലക ഏവസൻ
സുഖം പ്രയച്ചതു

സർവ്വ-താതിം അദിതിം

ആ വൃണീമഹേ

— ദേവമാതരമദിതിമാഭിമുഖ്യേന
പ്രാത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം.-ഈ ഇന്ദ്രൻ സ്തുത്യമായ ബലത്തോടുകൂടി നമ്മുടെ യജ്ഞത്തെ കൈക്കൊള്ളുന്നു. അല്ലയോ ബ്രഹ്മസ്പതേ, ഏന്റെ ആയുസ്സ് വർദ്ധിപ്പിക്കണവനായാലും. അതുപോലെ യജ്ഞവും മന്ത്രവും ഉൽകൃഷ്ടമായ ബുദ്ധിയും (ഓരോന്നും) നമുക്കു രക്ഷകരായിത്തന്നെ സുഖം തരട്ടെ. സർവ്വാത്മികയും ദേവമാതാവുമായ അഭിതിയോടു നേരെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

6 ഇന്ദ്രസ്യ ന സു-കൃതന്ദൈവ്യം സ

ഹോഗ്നിർഗൃഹേ ജരിതാ മേധിരഃ കവിഃ

യജ്ഞശ്ച ഭൂഭിദഥേ പാതരന്തമ

ആസർവ്വതാതിമഭിതിഃ വൃണീമഹേ

വ. 16

അന്വയം:-

ദൈവ്യം സഹഃ	— ദേവാനാം ഹിതം യൽ ബലമസ്തി, തൽ
ഇന്ദ്രസ്യ ന സു-കൃതം	— ഇന്ദ്രേണ വച സുഷ സമ്പാദിതം
അഗ്നിഃ ഗൃഹേ	— ഗാർഹപത്യഭൂതഃ
ജരിതാ മേധിരഃ	— ദേവാനാം സ്തോതാ, യജ്ഞവാൻ (മേധോ യജ്ഞഃ)
വിദഥേ കവിഃ യജ്ഞഃ	
ച ഭൂതീ	— യജ്ഞേ ക്രാന്തപ്രജ്ഞഃ യപ്പുവ്യശ്ച ഭവതി
(കിഞ്ച സോഗ്നിഃ)	
ചാന്തഃ അന്തമഃ	— ചരണീയഃ അസമാകമന്തികതമോ ഭവതി
സർവ്വ-താതിഃ അഭിതിഃ	
ആ വൃണീമഹേ	— സർവ്വാത്മികാം ദേവമാതരമഭിതീമാഭിമുഖ്യേന പ്രാർത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം.-ദേവഹിതമായ ബലം ഇന്ദ്രനാലാണല്ലോ നേടപ്പെട്ടത്. ഗാർഹപത്യരൂപമായ അഗ്നി, ദേവന്മാരെ സ്തുതിക്കു

നവനം യജ്ഞത്തോടുകൂടിയവനും യജ്ഞത്തിലിരുന്ന കവി
 ഞ്ഞുകാണുന്നവനും (അതുകൊണ്ടുതന്നെ) യജിക്കപ്പെടേണ്ടവനും
 മാരകനും പിന്നെ, അവിടുന്ന് എവിടെയും കൊണ്ടുപോകത്താ
 ക്കുവാനും നമുക്കേറ്റവും സമീപവർത്തിയുമാകുന്നു, സർവ്വാത്മിക
 യും ദേവമാതാവുമായ അദിതിയോടു നേരെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

7 നവോഗുഹാചക്രഭൂമിദൃഷ്ടതം

നാവിഷ്ട്യം വസവോദേവഹേളനം

മാകിനോദേവാ അനൃതസ്യ വപ്സസ

ആസർവ്വതാതിമദിതിഃ വൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ വസവ, ദേവാ, വ:

ഗുഹാ

— വാസകാദേവാ: യഷ്ടാക: ഗുഹായാം, പ്രപുനേ ദേശേ

ഭൂമി ദൃഷ്ടതം ന ചക്ര

ആവിഷ്ട്യം ദേവ

ഹേളനം ന

— പാപം, അപരാധം ന കൃതവന്ത: ആവിഷ്ട്യം ഭൂതം ദേവക്രോധനം, തന്നിമിത്തം ദ്രോഹഞ്ചന കൃതവന്ത:

(കിഞ്ച) ന: അനൃതസ്യ

വപ്സസ: മാകി:

— അസത്യസ്യ രൂപസ്യ പ്രാപ്തി: മാഭൂത്

സർവ്വ-താതി. അദിതി.

ആ വൃണീമഹേ

— സർവ്വാത്മികാമദിതി മാദിമദ്ധ്യേന പ്രാർത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം-ഏവരെയും അതാതിടത്തു വസിപ്പിക്കുന്ന ദേവന്മാരേ, നിങ്ങൾക്കു മുമ്പിൽ ഞങ്ങൾ വളരെ അപരാധങ്ങൾ, പാപങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടില്ല. ദേവകോപകരമായ ദ്രോഹവും ചെയ്തിട്ടില്ല. അതുകൊണ്ട് അസത്യപ്രാപ്തി ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാകരുതേ. സർവ്വാത്മികയും ദേവമാതാവുമായ അദിതിയോടു നേരെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

8 അപാമീവാഃസവിതാസാവിഷന്യ

ഗർഭീയഇഭപ്സേധന്തദ്യഃ

ഗ്രാവാത്രമധുഷ്ടപൃതേബ്ബഹ

ഓസർവ്വതാതിമദിതിഃവൃണീമഹേ

അനവയം:-

യത്ര മധു- സുൽ	— യസ്മിൻയാഗേ മധുരസ്യ സോമസ്യ സോതാ
ഗ്രാവാ ബൃഹൽ ഉച്യതേ	— പ്രവൃദ്ധം സ്തുയതേ
(തത്ര) സവിതാ അമീവാഃ	
അപ സാവിഷൽ	— അസ്താകം രോഗമപ പ്രേരയതു
(തഥാ) അഭ്യഃ വരിയഃ	
ഇൽ	— പർവ്വതാഭിമാനീനോ ദേവഃ ഉരുരുമപി പാപം
ന്യക് അപ സേധന്ത	— നീചീനമപഗമയന്ത
സർവ്വ-താതി. അഭിതി.	
ആ വൃണീമഹേ	— സർവ്വാത്മികാമദിതി മാഭിമുഖ്യേന പ്രാർത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം:-ഏതു യാഗത്തിൽ മധുരമായ സോമം സംസ്കരി
ക്കുന്ന പിടിക്കല്ലെ നന്നായി സ്തുതിയ്ക്കപ്പെടുന്നുവോ, അവിടെ
സവിതാവു, നമ്മുടെ രോഗത്തെ പിന്മുറക്കട്ടേ. അതുപോലെ
പർവ്വതാഭിമാനികളായ (പിടിക്കല്ലിന്റെ മൂലസ്ഥാനഭൂത
രായ) ദേവന്മാർ പെരിയ പാപത്തെപ്പോലും കീഴോട്ടു തള്ളട്ടേ.
സർവ്വാത്മികളും ദേവമാതാവുമായ അഭിതിയോടു നേരിട്ടു
പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

9 ഉർധ്വോഗ്രാവാവസവോസ്തസോതരി

വിശ്വാദേഷാംസിസന്തർദ്യയോത

സനോദേവസ്സവിതാപായുരീഡ്യ

ആസർവ്വതാതിമദിതിഃവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ വസവഃ, സോതരി	— വാസുകാദേവാഃ, സോമാഭിഷവ കർത്തരിയേ
ഗ്രാവാ ഉർധ്വഃ അസ്ത	— ഉന്നതോ വേതു
(ഉല്പിതേന തേന)	
വിശ്വാ ഭോഷാംസി	— സർവ്വാനപിദോഷ്യൻ
സന്തഃ യയോത	— നിഗൃദ്ധാൻ പൃഥക്തേത
സഃ ഇന്ദ്രധ്യഃ സവിതാ	
ദേവഃ	— പുഷ്യസ്തഃ
നഃ പായുഃ	— അസ്മാകം പാലധിതാ
സർവ്വ-താതിം അഭിതിം	
ആ വൃണീമഹേ	— സർവ്വാത്മികാം ദേവമാന്തര മഭിതിമാഭിമുഖ്യേന പ്രാത്ഥയാമഹേ

അർത്ഥം.-ഏവരെയും വസിപ്പിച്ചിരുന്ന ദേവന്മാരേ, സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന എന്നിൽ പിടിക്കല്പയൻ വർത്തിക്കട്ടേ. ഉയർന്നു പൊങ്ങിയ അതിനാൽ എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും മറവിലൊറ്റപ്പെട്ട് അതിയാലും, അകറ്റിയാലും. ആ പുഷ്യനും സർവ്വപ്രേരകനുമായ ദേവൻ ഞങ്ങൾക്കു രക്ഷകനാകുന്നു. സർവ്വാത്മികയും ദേവമാന്തരവുമായ അഭിതിയോടു ഞങ്ങൾ നേരെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

10 ഊജ്ജ്ഞാഗാവോയവ്സേപീവോഅത്തന

ഋതസ്യയാസ്സദനേകോശേഅഞ്ധോ

തന്ത്രേവതനേപാഅസ്തേഷേജ

മാസർവ്വതാതിമഭിതിംവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ ഗാവഃ, യാഃ ഋതസ്യ — യായുയം യജ്ഞസ്യ
സദനേ കോശേ അഞ്ധോ — ഗൃഹേഗോഷ്ഠേ വൃജയഥ
(ആശിരാത്ഥമാസ്തായുയം)
യവസേ — തൃണവതിദേശേ

പീവഃ ഉജ്ജം അത്തന	— പ്രവൃദ്ധം രസമത്ത
തന്തുഃ ഏവ	— ക്ഷീരമേവ (ജന്യേജനകശബ്ദഃ)
തന്വഃ ഷേഷജം അസ്ത്വ	— ശരീരസ്യോഷധം വേതു
സർവ്വതാതിം അഭിതി.	
ആ വൃണീമഹേ	— സർവ്വാത്മികാദേവമാതരമഭിതി മാഭിമുഖ്യേന പ്രാത്ഥനാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്പയോ പശുക്കളേ, നിങ്ങൾ ഏവ യാഗശാലയിലും തൊഴുത്തിലും തെളിയുന്നുവോ, സോമത്തിന്നു കൂട്ടുചേർക്കുന്ന ആ നിങ്ങൾ പുൽത്തറകളിൽ മേഞ്ഞു കൊഴുത്ത രസം ഭക്ഷിക്കുക. നിങ്ങളുടെ ശരീരങ്ങളായ പാലുകൾ തന്നെ ഞങ്ങളുടെ ശരീരങ്ങൾക്കു മരുന്നാവട്ടേ സർവ്വാത്മികയും ദേവമാതാവുമായ അഭിതിയോടു ഞങ്ങൾ നേരെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു

11 ക്രതുപ്രാവാജരിതാശ്ശപതാവ
ഇന്ദ്രഇദ്ഭദ്രാപ്രമതിസ്സുതാവതാം
പുണ്ണമൃദ്ഭിവിവ്യംയസ്യസികതയ
ആസർവ്വതാതിമഭിതിംവൃണീമഹേ

അന്വയം:-

ക്രതു-പ്രാവാ, ജരിതാ	— കമ്മണാം പുരകസ്തോതാസാധു സോമഃ കൃത ഇതി
ഇന്ദ്രഃ ഇൽ	— ഇന്ദ്ര ഏവ
ശ്ശപതാം സുത-വതാം	
അവഃ	— സർവ്വേഷാം സോമവതാം യജമാനാനാം രക്ഷകഃ
യസ്യ സികതയേ	— സേകായ, പാനായ
ഭിവിവ്യം ഉഷഃ പുണ്ണം	— ദിവീഭവം ഉദ്ധതന്തരം ഭദ്രാണകലശം സോമേനപുരിതം ഭവതി

(സഃ) ഭ്രോ പ്ര-മതിഃ — ഭ്രോയാസ്തത്യാ പ്രകൃഷ്ടമതിർവതി
 സർവ്വ-താതി. അഭിതി. — സർവ്വാത്ഥികാനേവമാതര-
 ആ വൃണീമഹേ — മാഭിമുഖ്യേന പ്രാതഥയാമഹേ

അർത്ഥം:-കമ്മ. മുഴുമിട്ടുവന്നവനും നല്ല സോമമാണുണ്ടാക്കിയതു് എന്ന് അഭിനന്ദിക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രൻ തന്നെയാണു് സോമസംസ്തത്താക്കളായ എല്ലാ യജമാനന്മാർക്കും രക്ഷകൻ. ആർക്കു കടിക്കുന്നുവെന്നോ ദിവ്യമായി, ഉയർന്നതിരിക്കുന്ന ഭ്രോണകലശം സോമംകൊണ്ടു നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നതു്, ആ ഇന്ദ്രൻ മംഗളസ്തോത്രത്താൽ പ്രകൃഷ്ടബുദ്ധിയായിത്തീരുന്ന സർവ്വാത്ഥികയും ദേവമാതാവുമായ അഭിതിയോടു നേരെ പ്രാതഥിക്കുന്നു.

12 ചിത്രസ്തേഭാനഃകൃതുപ്രാണഭിഷ്ടി

സ്തന്തിസ്പൃധോജരണിപ്രാണധൃഷ്ടാഃ

രജിഷ്യാരജ്യാപശ്വാത്ഥഗോ

സ്തുഷ്ഠിപര്യഗ്രന്വസ്യഃ

പ 17

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര.) തേ ഭാനഃ

ചിത്രഃ

— പ്രകാശ ആശ്ചര്യഭൂതഃ

കൃതു-പ്രാഃ അഭിഷ്ടിഃ

— കമ്മണാം പൂരകഃ അഭ്യേഷണിയഃ

സ്പൃധഃ ജരണി-പ്രാഃ

— യഥാപ്രവൃത്തയഃ സ്തോത്ര്യണാം

ധനസ്യ പൂരയിത്യഃ

അധൃഷ്ടാഃ സ്തന്തി

— അന്യൈരപ്രധൃഷ്ടാ വേതി

(തസ്മാൽ) രജിഷ്യാ

രജ്യാ

— ഋജുതമയാ രജാ

ഗോഃ പശ്വഃ അഗ്രം

വേസ്യഃ

— പരിചരണമിച്ഛന്നേതന്നാമഷിഃ

പരി ആ തുഷ്ഠി

— അഭിതപരയതി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര. അവിടുത്തെ പ്രകാശം ആശ്ചര്യകരമാകുന്നു. കമ്മങ്ങൾ പൂരിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു, ഉപാസകനു്

അടുപ്പിക്കുവാൻ പറയുന്നതാകുന്നു. യുദ്ധപരാക്രമങ്ങൾ സ്തോതാക്കൾക്കു ധനം നിറക്കുന്നവയും മറ്റുള്ളവയ്ക്കുക്കൊൻ കഴിയാത്തവയുമാകുന്നു. അതിനാൽ ചുള്ളിവില്ലാത്ത കയർകൊണ്ട് പശുവിന്റെ, (യാഗപശുവിന്റെ) കഴുത്തിൽ ബന്ധിക്കാൻ (സൂക്തഭാഷ്യം) ഭവസ്യ ബദ്ധപ്പെടുന്നു.

വക്രം:-18-19 സൌമ്യഃ ബുധഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടബ് ഗായത്രി ബൃഹതി ജഗത്യശ്ചമരോസി

1 ഉദ്ബുധധംസമനസസ്സഖായ
സ്സമഗ്നിമിന്ധംബഹവസ്സനിളാഃ
ദധിക്രാമഗ്നിമുഷസഞ്ചദേവി
മിത്രാവതോവസേനിഹായേവഃ

അന്വയം:-

ഹേ സഖായഃ	— സഖായഃ (തേ പരസ്വരം വദന്തി)
ബഹവഃ സ-നിളാഃ	— അനേകേ, സമാനനിവാസാഃ, ഏകസ്യാമേവ ശാലായാന്നി വസന്തഃ
സ-മനസഃ	— സമാനമനസ്താഃ, പരസ്വരം കർമ്മാന്തകൃലാ യുയഃ
ഉൽ ബുധധം	— ഉൽകൃഷ്ടം ജാനീധം
അഗ്നിം സം ഇന്ധം	— സമ്യക് ദീപയധം
(അഹഞ്ച) ദധി-ക്രാമ	— ഏതന്നാമികാം ദേവതാം
അഗ്നിം ദേവിം ഉഷസം ച	— ഏതാം സ്മിൻ ദേവാൻ
ഇഹ-വതഃ വഃ അവസേ	— ഇഹേണ യുക്താൻ യുഷ്യാൻ രക്ഷണായ
നി ഹായേ	— നിതരാമാഹ്വയാമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സഖക്കളേ, (ഋത്വിജ്ജകൾ പരസ്വരം പറയുന്നു.) അനേകന്മാരും ഒരു യാഗശാലയിൽ വസിക്കുന്നവരും ഒരുവിധം മനസ്സോത്തമമായ നിങ്ങൾ നന്നായുണർച്ചയ്ക്കുക. അഗ്നിയെ വേണ്ടപോലെ ചാലിപ്പിക്കുക എന്നാ

കട്ടേ ദധിക്രാവെന്ന ദേവത, അഗ്നി, പ്രകാശവതിയായ ഉഷസ്സ് എന്നീ മൂന്നുപേരേയും, ഇത്രനോടുകൂടിയ നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കാനായി നന്നായി വിളിക്കുന്നു. (ഈ മന്ത്രം ഗ്രഹങ്ങളിൽ ബുധനെ വന്ദിക്കാൻ ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു. ബുധ്യധം എന്ന ശബ്ദാഭിരൂപ്യമൊഴിച്ചു ബുധനെസ്സംബന്ധിച്ച സ്തൂതി ഇതിലില്ല എന്നാൽ ഈ സൂക്തത്തിന്റെ ഉഷി ബുധനാണ്)

2 മന്ത്രാകൃ¹ൺധ²ന്ധിയ³ആ⁴തന്ധ⁵

നാവ¹മരി²ത്രപ³ർണീ⁴കൃ⁵ൺധ⁶

ഇഷ്ട¹ൺധ²മായു³ധാർ⁴കൃ⁵ൺധ⁶

പ്രാഞ്ച¹യജ്ഞ²പ്ര³ന്യതാ⁴സഖായഃ

അന്വയം:—

ഹേ സഖായഃ, മന്ത്രാ

കൃൺധം

— മദകരാണി സ്തോത്രാണി കന്ധം

ധിയഃ ആ തന്ധം

— ചയനപ്രദേശകൺവാദിനി
കർമ്മാണി വിസ്താരയത

(തഥാ) അരിത്ര-പരണീ.— കഷണാഭിരൂപേണാരിത്രേണ
പാരയിതവ്യം

നാവം കൃൺധം

— ചയനാവ്യം നാവം കന്ധം

ആയുധാ അരം കൃൺധം

— സീരായുഗാദീന്യലകൃൺധം

പ്രാഞ്ചം യജ്ഞം

ഉഷ്ടകൃൺധം

— പ്രാഗഞ്ചത, സംസ്കരത

(തം) പ്ര നയത

— അഗ്നിം പ്രകരേണ നയത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ പഞ്ചാതികളേ, ഹിംസകരുളായ സ്തോത്രങ്ങളുണ്ടാക്കുക. തിയിടേണ്ടും സ്ഥലം കിട്ടിച്ചു വിസ്തൃതമാക്കുക. കിട്ടിയെന്നതിൽ തുഴകൊണ്ടു കടക്കാവുന്ന തോണിയാകുന്ന അഗ്നികണ്ഡമുണ്ടാക്കുക. (തോണിയുടെ ആകൃതിയിലുള്ള കണ്ഡം) കരി, നകം മുതലായ ആയുധങ്ങൾ അലങ്കരിച്ചുവസ്ത്രം യജ്ഞാഗ്നിയെ നേരെ വരുത്തുക, സംസ്കരിക്കുക. അവിടുത്തെ വേണ്ടപോലെ നയിക്കുക.

3 യുനക്തസിരാവിയാതന്ധ
 കൃതേയോനൈവപതേഹബീജം
 ഗിരാപശ്രഷ്ടിസ്തദോഅസന്നോ
 നേദീയഇൽസൃന്യപകപമേയാൽ

അന്വയം:-

(ഹേ സഖായേ, യുയം)

സീരാ യുനക്ത

— സീരാന്യനഡുഭിസ്സഹയുങ്ധം

(തദേതം) യുഗാ വി

തന്ധം

— യുഗാനി വിസ്താരയധം

കൃതേ യോനൈ ഇഹ

— സീതായാം

ബീജം വപത

— ഗ്രാമ്യമരണ്യഞ്ചനിയത്ത

(തിലമാഷ്ടവ്രിഹ്യാദികം ഗ്രാമ്യസപ്തകം, വേണശ്യാമകനീവാ
 രാദികമാരണ്യസപ്തകം. 'സപ്തഗ്രാമ്യഃ കൃഷ്ണ സപ്താരണ്യഃ
 അകൃഷ്ണ' ഇത്യാപസ്സംബഃ)

(തഥാ) നഃ ഗിരാ

— സ്തത്യാസഹാസ്മാകം

ശ്രഷ്ടിഃ ച സഭരോഃ

അസൽ

, — അന്നം സഭരം ഭവതി, ഭവതു

(തഥാ) നേദീയഃ ഇൽ

സൃന്യഃ

— അന്തികമേവാകുശവൽ
 വക്ത്രോലവിരഃ

പകപം ആ ഇയാൽ

— സ്തംബമാഗച്ഛതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ചങ്ങാതികളേ, നിങ്ങൾ കലപ്പകളെ
 മുറികളിൽ പൂട്ടുക. അതിന്നുതക്കവിധം നകങ്ങളെ വിടത്തുക.
 പുട്ടിഷ്ടത നിലത്തു് ഗ്രാമ്യവും വന്യവുമായ വിത്തുവിതയ്ക്കുക.
 (എള്ളു്, പയർ, നെല്ല് മുതൽ ഏഴു് എണ്ണം ഗ്രാമ്യങ്ങൾ; മുള,
 ചാമ, വരി മുതലായി ഏഴു വന്യങ്ങൾ. 'ഏഴു ഗ്രാമ്യവിത്തുക്കൾ
 ഉഴുതിടത്തു്, ഏഴു വന്യവിത്തുക്കൾ ഉഴുതാത്തടിത്തു്' എന്ന് ആ
 പസ്സംബൻ) നമ്മുടെ സ്തതിയോടുകൂടി അന്നം പ്രവൃദ്ധമാവട്ടെ.
 അടുത്തിരിപ്പുള്ള തോട്ടിപോലെ വളഞ്ഞ അരിവാര മുപ്പെത്തി
 യ കരിരിനെ പ്രാപിയ്ക്കട്ടേ, അരിയട്ടെ.

4 സിരാ¹യു¹ജ്ഞ¹തി¹ക¹വ¹യോ
 യു¹ഗാ¹വി¹ത്¹ന¹പ¹തേ¹പൃ¹ഥ¹ക്
 ധി¹രാ¹ദേ¹വേ¹ഷു¹സു¹തൃ¹യാ

അന്വയം:—

ദേവേഷു ധിരാഃ — ദേവേഷു ദൃഢബുദ്ധിര്യേഷാം തേ
 കവയഃ സുതൃ-യാ സിരാ
 യുജ്ഞതി — മേധാവിനസ്സുഖേച്ഛയാകഷ്ണ
 സാധനാനി യോജയന്തി
 യുഗാ പൃഥക് വി ത്നപതേ — യുഗാനി പരസ്പരഭിന്ന
 പ്രദേശാനി കർവ്വന്തി

അർത്ഥം.—ദേവന്മാരിൽ ഉറച്ച ബുദ്ധിയോടു കൂടിയവരും കവിഞ്ഞു കാണുന്നവരുമായ ഋഗ്വേദം സുഖേച്ഛകൊണ്ട് (ആരോഗ്യാഭിസാസന്ധ്യം കൊണ്ട് നിർവ്വീഘമായി കർമ്മം ചെയ്യാനുള്ള സുഖമിച്ഛിച്ചു) കരികളെ പൂട്ടുന്നു, നകം വിടയ്ക്കുന്നു.

5 നി¹രാ¹ഹാ¹വാ¹ൻ¹കൃ¹ണോ¹ത¹ന¹
 സം¹വ¹ത്രാ¹ദ¹ധാ¹ത¹ന¹
 സി¹ന്ധോ¹ഹാ¹താ¹വ¹ത¹മു¹ദ്രി¹ൺ¹വ¹ത¹
 സു¹ഷേ¹ക¹രേ¹പ¹ക്ഷി¹തം

അന്വയം:—

(ഹേ സഖായഃ,) ആ—

ഹാവാൻ നിഃ കൃണോതന — ആഹ്വയണേ പാനാർത്ഥം ഗാവാഃ,
 അത്രേത്യാഹവാനി പാനാനി
 നിഷ്കുരുത

വാ'ത്രാഃ സം ധോതന — ബന്ധനാർത്ഥം രജ്ജുൻ ധാരയത

വയം ഉദ്രിണം സു-സേകം — ഉദ്രാവവന്തം സുഷ്ടസേകത്വം
ശക്യം

അനുപ-ക്ഷിതം — അനുപക്ഷീണം,
കദാചിദ്വ്യഭക്തോപക്ഷയ
രഹിതം

അവതം സിഞ്ചാമഹൈ — ജലേന പൂരയാമഹൈ

അർത്ഥം.-അല്പയോ ചങ്ങാതികളേ, പശുക്കൾക്കുള്ള നീർ തൊട്ടികൾ നന്നായുണ്ടാക്കുക അതിലകാത്തവിധം കെട്ടി നിർത്താൻ കയർ കയ്യിലേന്തുക. ഉറവുള്ളതും തേകിനനയ്ക്കാൻ പറന്നതും ഒരിഴുലും വററാത്തതുമായ ഒരു നീർകണ്ടു്. നിറയ്ക്കുക.

6 ഇഷ്ടതാഹാവമവതം

സുവരത്രം സുഷേചനം

ഉദ്രിണം സിഞ്ചേ അക്ഷിതം

വ 18

അന്വയം —

ഇഷ്ടത-ആഹാവം — സംസ്കൃതാഹാവം
ഉദ്രിണം, സു-വരത്രം — ഉദ്രാവവന്തം ശോഭനവരത്രോ
പേതം
സു-സേചനം — ശോഭനോദകസേകോപേതം
അക്ഷിതം അവതം — അക്ഷീണം കൃപം സേചയാമി
സിഞ്ചേ

അർത്ഥം.-തുടച്ച വൃത്തിയാക്കിയ തൊട്ടിയോടു കൂടിയതും ഉറവുള്ളതും നൽകയർകൊണ്ടു കെട്ടിനിർത്തിയതും നല്ല നിർന്ന വററതും വററാത്തതുമായ കഴി, വെള്ളത്താൻ തൊൻ നിറയ്ക്കുന്നു.

7 പ്രിണീതാശ്ചാൻഹിതഞ്ജയാഥ

സ്വസ്തിവാഹം രഥമിഷ്ടഞ്ച

ദ്രോണാഹാവമവതഃ ശുചി

മംസത്രകോശം സിഞ്ചതാഹുപാണ്.

അന്വയം:-

(ഹേ സഖായേ, യുയം)
അശ്വാൻ പ്രീണീത

— വ്യാപനശീലാൻ ബലിവർത്തൻ
ഉചിതാലാസോഭകാരി
പ്രദാനേന പ്രീണയത,
യഥാ ക്ഷേത്രകഷണായ
പ്രവേതി തഥാ

(തമാകൃത്യാ) ഹിതം
ജയഥ

— ചയനായോചിതം കഷണം
ജയഥ, സമ്പാദയഥ

(തഥാ) രഥം സ്വസ്തി-
വാഹം ഇൽ കൃണധം

— ചായനാഖ്യം രഥം സുഖസ്യ
വാഹകമേവ കന്ധം

(തദന്തം) ദ്രോണ-
ആഹാവം

— ദ്രുമയോ ജലാധാരം
പാത്രവിശേഷോ യസ്യ താദൃശം

അഗ്നി-ചക്രം

— വ്യാപ്തമണമഗ്നയചക്രം
യസ്യ താദൃശം

അംസത്ര-കോശം

— കവചം യഥാകായം
രക്ഷതിതദ്ഭദ്രഭക്സ്യകോശം,
കോശസ്ഥാനീയം

നൃ-പാനം

— നൃണാം കമ്മനേതൃണാം
പാനയോഗ്യം

അവതം സിഞ്ചത

— ജലേന പുരയത

അന്തരം:- അല്ലയോ സഖാക്കളേ, നിങ്ങൾ വ്യാപനശീല
മറ്റു കാളകളെ പല്ലു, വെള്ളം മുതലായവ കൊടുത്തു വയലിൽ
പുട്ടാൻ പററുന്നവിയം പ്രീതിപ്പെടുത്തുക അപ്രകാരം ചെയ്തിട്ട്
അഗ്നിചയനത്തിനുള്ള പുട്ടൽ കഴിക്കുക. അതുപോലെ അഗ്നി
ചയനമെന്ന തേർ (അഗ്നിസ്ഥാപനമെന്ന തേർ) സുഖവാഹക
മാക്കുക. അതിനുവേണ്ടി മരംകൊണ്ടുള്ള, നീർതൊട്ടിയോടു
കൂടിയതും കറികൾ പടവുകളുള്ളതും, കവചം ദേഹത്തെ രക്ഷി
ക്കുന്നപോലെ, ജലരാശിയെ രക്ഷിക്കുന്നതും, കമ്മനേതാക്കൾ
ഈ കുടിയ്ക്കാൻ പറ്റിയതുമായ ജലത്താൽ കഴിനിറക്കുക.

9 ആവോധീയം യജ്ഞിയാം വന്തഃ ഉതയേ
 ദേവാദേവീം യജതാം യജ്ഞിയാമിഹ
 സാനോദഹീയദ്യവസേവഗത്വീ
 സഹസ്രധാരാപയസാമഹീഗൌഃ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാ, വ: ഉതയേ — സ്തോതാര: യഷ്ടാക: രക്ഷണായ
 യജ്ഞിയാം യജതാം — യജ്ഞസംബന്ധിനി.
 യഷ്ട്യണാം.

ദേവീം യജ്ഞിയാം

ധീയം

— പുജ്യം യജ്ഞാഹാം ദ്യോതമാ
 നാം ബുദ്ധിം.

ഇഹ ആ വന്തേ

— യസ്മിൻ യാഗേ പ്രവത്തയേ

സാ (ധീ:) സഹസ്രധാരാ — ബുദ്ധിരപരിമിതധാരാ

മഹീ ഗൌഃ യവസാ-ഇവ — മഹതിഗൌര്യവസാനി ഭക്ഷ
 യിത്വാ ഇവ

ഗത്വീ പയസാ

— പുനശ്ശോഷം ഗത്വാ പയസാ
 യഥാദൃഗ്ധേ തഥാ

ന: ദഹീയൽ

— അഭീഷ്ടം ദഹ്യാൽ

അർത്ഥം.-ഭേതിശ്രദ്ധ കൊണ്ടു പ്രകാശമറ്റ സ്തോതാക്കളേ,
 നിങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി യജ്ഞസംബന്ധിയും യഷ്ടാക്കൾക്കു പു
 ജ്യം യജ്ഞാഹയുമായ തെളിവറ്റ ബുദ്ധിയെ ഈ യാഗത്തിൽ
 ഞാൻ പ്രവത്തിപ്പിക്കുന്നു, പ്രവത്തനക്ഷമമാക്കുന്നു ധാരാളം
 ക്ഷീരധാരകളോടുകൂടിയ പെരിയ പശു പുറത്തുവന്നു പുല്ലുതി
 ന്നു വീണ്ടും തൊഴുത്തിൽ പോയി പാൽ ചുരത്തുന്നപോലെ,
 നു ബുദ്ധി നമുക്കഭീഷ്ടം ചുരത്തട്ടേ (യജ്ഞാപ്പിതമായ നമ്മുടെ
 ന്വധി നമുക്ക് കമ്മപ്പുത്തിയും തൽഫലമായ പുണ്യവുമുണ്ടാ
 കട്ടേ)

10 ആതുഷിഞ്ചഹരിമീശ്രോതപസ്ഥേ

വാശീഭിസ്തക്ഷതാശ്ചതയിഭിഃ

പരിഷ്ഠജയാദശകക്ഷ്യാഭി

തദേധുരൈപ്രതിവഹ്നിഃയനകത

അന്വയം -

(ഹേ അധ്യര്യോ, തപഃ)

ഈ ഹരിഃ

— ഹരിതവണ്ണം സോമഃ

ദ്രോഃ ഉപ-സ്ഥേ

— ഭൂമവീകാരസ്യ പാത്രസ്യോപരി

തു ആ സിഞ്ച

— ക്ഷിപ്രമാസേകകൃത

(തദേതം ഹേ ഋതപിജഃ)

അശ്വൻ-മയിഭിഃ

— അയശ്വീലാസാരഭൂതാഭിഃ

വാശീഭിഃ തക്ഷത

— പാത്രാണി നിർമ്മാണകൃത

(താനി സോമപുണ്ണാനി

പാത്രാണി) ശേ കക്ഷ്യാഭിഃ— ശേസംഖ്യാകൈഃ പ്രകാരൈഃ
പര്യായേണ

പരി സ്വജയാഃ

— സംസ്കരേധാഃ

ഉദേ ധുരൈ പ്രതി വഹ്നിഃ

യനകത

— യഗസംബന്ധീന്യേ

പ്രതിവാഹകാവനഡാഹൈഃ

യോജയത

അത്ഥം.-അല്പയോ അധ്യര്യോ, ഈ പച്ചനിറമുള്ള സോമത്തെ മരപ്പാത്രത്തിൽ വേഗമൊഴിക്കുക. അതിന്നുവേണ്ടി, അല്പയോ ഋതപിജകളേ, കരിയുല്പാദനങ്ങൾക്കൊണ് മേടി ശബ്ദിപ്പിച്ചുകൊണ്, പാത്രങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുക ആ സോമം നിറഞ്ഞ പാത്രങ്ങളെ പത്തുപ്രകാരത്തിൽ ഉച്ചയിട്ടുചിട്ട സംസ്കരിക്കുക. നകം ചുമക്കുന്ന രണ്ടു കാളകളെ പൂട്ടുക

11 ഉദേധുരൌവഹ്നിരാപിബ്ധമാ
 നോന്തര്യോനേവചരതിചിജാനിഃ
 വനസ്സതിവനആസ്ഥാപയധാ
 ന്നിഷ്ടദധിധാമവനന്തഉമ്സം.

അന്വയം:-

(ഹവിധാന ശകടസ്യ)

ഉദേ ധുരൌ ആ-

പിബ്ധമാനഃ

വഹ്നിഃ

അന്തഃ യോനാ-ഇവ

ചി-ജാനിഃ ചരതി

(ഹേ പ്രതാപിജഃ തം)

വനസ്സതി.

വനേ ആ

അസ്ഥാപയധാ.

— ആപിശബ്ധമാനഃ

— ഹവിർവ്യാഹകോനഡ്യാൻ

— യോനൌ മധ്യേ ഇവ

— ചിജായശ്ചരതി

— വനസ്സതിവികാരം ശകടം

— വനസംബന്ധിപ്രക്ഷേ
 സ്ഥാപയധാ.

(പശ്ചാൽ തത്രത്യം

സോമം) സു നി ദധിധാ. — ധാരയധാ.

(തത്ത്വം) ഉമ്സം. അവനന്തഃ — തദസം. സമ്പാദയത

അർത്ഥം.-ഹവിസ്ഥാനത്തുള്ള വണ്ടിയുടെ രണ്ടു നകങ്ങൾ കിടയിൽ കാള, ഗൃഹത്തിനുള്ളിൽ രണ്ടു ഭാര്യമാരുള്ള ഒരുവനെന്നപോലെ, നടക്കുന്നു (ഒരൊക്കളവണ്ടി) അല്ലയോ പ്രതാപകേളേ, ആ മരവണ്ടിയെ മരത്തിൽപിടിച്ചു കെട്ടി നിത്തുക പിന്നെ, അതിലുള്ള സോമം വേണ്ടപോലെ കയ്യിലേയ്ക്കു അതിനുശേഷം അതിന്റെ രസമെടുക്കുക

12 കപ്തന്നരകപ്യഥമുദ്യാതന

ചോഭയ്തഖ്യതേവാജസാതയേ

നിഷ്വിഗ്ര്യപുത്രമാപ്യാവയോതയ

ഇഗ്രംസംബധ്വഹസോമപിതയേ

അന്വയം:-

ഹേ നരഃ,	— നേതാരഃ, ഗുപ്താഭിഃ, ഏഷ ഇന്ദ്രഃ
കപ്യൽ	— സ്തോത്രപുണാം സുഖസ്യ പൂരകഃ
(തം) കപ്യഥം ഉൽ	
ഭയാതന	— സുഖസ്യ പൂരയിതാരം ഊർധ്വം ധാരയത
വാജ-സന്തയേ	
ചോദയത, വൃതേ	— അന്നലാഭായ പ്രേരയത, ശ്രീധയത, സംസ്കരത
നിഷിഗ്ര്യഃ പുത്രം	— നിഷിം സ്വസ്വപത്തിനിതിം ഗിരതീതി നിഷിഗ്രിരദിതിഃ തസ്യഃ പുത്രം
ഇന്ദ്രം സ-ബാധഃ	— സഹപാപൈഃ കർമ്മിർബ്രാധ്യമാനാ ഗുപ്താഭിഃ യുധഃ
ഇഹ സോമ-പീതയേ	— തസ്യാസ്മിൻ യജ്ഞേ സോമപാനായ
ഊതയേ ആ ച്യവയ	— അസ്മാകം രക്ഷണായ പാപ്യാവയത (വ്യത്യയേനൈകവചനം)

അർത്ഥം:-അല്ലയോ നേതാക്കളായ ഗുപ്താഭികളേ, ഈ ഇന്ദ്രൻ സ്തോതാക്കൾക്കു സുഖം നിറക്കുന്നവനാകുന്നു. ആ സുഖപൂരകനായ ഇന്ദ്രനെ നിങ്ങൾ ഉയർത്തിപ്പിടിക്കുക. അന്നലാഭത്തിനായി വരുത്തുക. വിനോദിപ്പിക്കുക, തൃപ്തനാക്കുക. സ്വസ്വപത്തിയായ ദിതിയോടു മുളുവർക്കു പറയുന്ന അദിതിയുടെ മകനായ ഇന്ദ്രനെ അവിടേക്കു സോമപാനത്തിനായും നമ്മുടെ രക്ഷയ്ക്കായും താഴോട്ടു വരുത്തുക.

വർഗ്ഗം:-20-21. ഭാർഗ്യശ്ലോ മുദ്ഗല്യഃ ദൃഷ്ടിഃ ബൃഹതീ ത്രിഷ്ടുഷ്ഠൈരസീ, ഇന്ദ്രോ ദേവതാ.

1 പ്രതേരഥം മിഥ്യകൃത

മിന്ദ്രോവഹുധുഷ്ഠയാ

അസ്മിന്നാജൈപുതഹൃതശ്രവാധ്യേ

ധനക്ഷേപ്തനോവ

അന്വയം:-

(ഋഷിരാത്മാനം ബ്രൂതേ, ഹേ മുദഗല,)

തേ രഥം മിഥു-കൃതം — മിഥുനിതി മിഥ്യാനാമ, അശ്വാ
ദിഭിശ്ശൂന്യം കൃതം

ധൃഷ്ട-യാ ഇന്ദ്രഃ പ്ര അവതു — ധർമ്മശീലസ്സരക്ഷതു

ഹേ പുരു-ഹുത, — ബഹുജിരാഹുതേന്ദ്ര.

അസ്മിൻ ശ്രവായേ

ജഗജൗ

— അപഹൃതഗോഭിശ്ചൗരൈഃ

കൃതേ വിശ്രുതേ സംഗ്രാമേ

ധന-ക്ഷേപ

— ഗോരൂപധനസ്യ ക്ഷേപേ

ചൗരേഷു ജേതവ്യേഷു സത്സു

നഃ അവ

— അസ്മാൻ രക്ഷ

അർത്ഥം:- (ഋഷി തന്നോടുതന്നെ പറയുന്നു) അല്ലയോ മുദഗല, നിന്റെ തേർ വെറുതെയാക്കപ്പെട്ട കതിരകൾ മുതലായവ ഇല്ലാത്തവയായി ധർമ്മനായ ഇന്ദ്രൻ രക്ഷിക്കട്ടേ. പലരായും വിളിക്കപ്പെട്ട ഇന്ദ്ര, പശുക്കളെ അപഹരിച്ച കള്ളന്മാരോട് നടത്തപ്പെടുന്ന ഈ യുദ്ധത്തിൽ ആ പശുധന ക്ഷേപൻ ജയിക്കപ്പെടേണ്ടിയിരിക്കേ, ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും.

2 ഉൽസുവാതോവഹതിവാസോഅസ്യോ

അധിരഥം യദജയതിസഹസ്രം

മഥീര്യന്ദ്രമുദഗലാനിഗവിഷ്വൗ

ദേർകൃതം വ്യപേദിത്രസേനാ

അന്വയം:-

യൗ അധി-രഥം

— യഥാരഥേ ആത്മഹ്യ

ഗോ-ഇഷ്യൗ മുദഗലാനി — അപഹൃതാനാമുദഗലാക്ഷേപേണ
മുദഗലസ്യ സ്രീ

ഇന്ദ്ര-സേനാ ധമീഃ

ഭക്താ

— ഇന്ദ്രസ്യ സേനാനീരൂപാ ധമ
വത്യദ്ധാ

- (യദാ) സഹസ്രം അജയൽ— സഹസ്രസംഖ്യാകം ഗോസംഖ
മജയൽ
- (തദാ) അസ്യഃ വാസഃ — സാരഥിഭൂതായാസ്സസ്യഃ
അംശുകം
- വാതഃ ഉൽ വഹതി സ — ഉര്യധം പ്രാപ്തവാൻ വലു
- (തദാ) ഭരേ കൃതം — സംഗ്രാമേ സമ്പാദിതം ഗോ
സംഖം
- വി അചേൽ — വ്യപിനോൽ, ശത്രുഭ്യഃ പൃഥക്വ
തവതി

അർത്ഥം.-എപ്പോൾ തേരിലേറി അപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളു
ട്ടത്തിന്റെ അന്വേഷണത്തിൽ മുടംഗലന്റെ പത്നി ഇന്ദ്രന്റെ
സേനാനായികയായി തേരാളിയായോ, എപ്പോൾ ആയിരക്ക
ണക്കിൽ പശുക്കളുടേതെ ജയിച്ചു തിരിച്ചുപിടിച്ചുവോ, അ
പ്പോൾ തേരാളിയായ അവളുടെ വസ്യത്തെ കാനറ മേൽപ്പോട്ടു
യത്തി; അപ്പോൾ യുദ്ധത്തിൽ വീണ്ടെടുത്ത പശുക്കളുടേതെ അ
വൾ ശത്രുക്കളിൽ നിന്നു വേർപെടുത്തി. (അവളുടെ വസ്യം
പൊങ്ങിയപ്പോൾ ശത്രുക്കൾ പശുജിച്ച കൂസലോടെ പിന്മാ
റി. ഇന്ദ്രസേനാ എന്നത് മുടംഗലാനിയുടെ പേരായിട്ടാണ്
വള്ളത്തോൾ എടുത്തിട്ടുള്ളത്.)

3 അന്തര്യുജിഃലാംസതോ

വഭ്രമിന്ദ്രാഭിഭാസതഃ

ഭാസസ്യവാമഃലവന്നാന്ത്യസ്യവാ

സന്തര്യവയഃവധം

അന്വയം:-

ഹേ മാല-വൻ, ഇന്ദ്ര,

ജിഃലാംസതഃ

— ധനവണിന്ദ്ര, ഹസ്തമിച്ചതഃ

അഭി-ഭാസതഃ അന്തഃ

— അഭിഭൂഹ്യതഗ്ഗത്രോച്ഛധ്യേ

വസ്യം യച്ച

— വദ്രായുധം ഗമയ

ഭാസസ്യ വാ

ആര്യസ്യ വാ

— ഉപക്ഷിണസ്യാലസ്യവാ
അഭിഗന്തവ്യസ്യമഹതോ
വാശത്രോഃ

വധം സന്തതഃ യവയ

— ഹനനസാധനം വഭ്രമന്തഹിതം
ഗുഡം പ്രയുജ്യ പൃഥക്തേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, കൊല്ലാനെന്ന
ദ്രോഹിയായ ശത്രുവിന്റെ നേരെ വഭ്രായുധമായച്ചാലും. ക്ഷി
ണിച്ച അല്ലന്റെയായാലും നേരെ എതിക്കേണ്ടും ശക്തന്റെ
യായാലും വധായുധമായ വഭ്രമുള്ളിലേല്പിച്ച് വേർപെടുത്തി
യാലും.

4 ഉദ്നോഹ്രദംപിബജർഘ്യാണഃ

കൂടംസുതംഹദഭിമാതിമേതി

പ്രമുഷ്ടഭാരശ്രവഇച്ഛാ

നോജിരംബാഹുഅരേൽസിഷാസൻ

അന്വയം:-

(വൃഷഭഃ) ജർഘ്യാണഃ — അത്യന്തം ഹഷിതസ്സൻ

ഉദ്നഃ ഹ്രദം അപിബൽ — ഉദകസ്യാഗാധമാശയം
പീതവാൻ

(തഥാ) കൂടം തുംഹൽ സു — ചൈരൈർഗ്ഗോ
ധനാത്ഥന്നിഹിതം
പർവ്വതശൃംഗം ശൃങ്ഗേണവ്യ
ഭാരയൽ

(തഥാകൃത്യാ) മേഷ്ഠ-ഭാരഃ

അഭി-മാതിം ഏതി — പ്രവൃദ്ധമുഷ്ടശൃതം ഹന്തും ഗച്ഛതി

(തഥാ) ശ്രവഃ ഇച്ഛാനഃ — യശ ഇച്ഛൻ

അജിരം സിസാസൻ

ബാഹു പ്ര അരേൽ — ക്ഷിപ്രം സംഭേത്യമിച്ഛൻ
ബാഹുഭ്യോഃ പ്രഹതവാൻ

അത്ഥം.-മുദഗ്ഗലന്റെ പോർക്കാള ഏറ്റവും ഉശിരങ്ങളാക്കപ്പെട്ടവനായി, ഏരിയിൽപോയി വെള്ളം കുടിച്ചു. എന്നിട്ടു കള്ളന്മാർ പശുക്കളെ നിത്താനൊരുക്കിയ കൂമ്പൻ പറയെ, വളർ വൃഷണമൊത്തവനായി, (വൃഷണവുമി ഉറക്കിന്റെ ലക്ഷണം) ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കാൻ ചെല്ലുന്നു. പിന്നെ, യശസ്സി ചിജ്ജനവനായി വേഗത്തിലവരെ പ്രാപിച്ച് മുൻകാലകളാൽ പ്രഹരിച്ചു.

5 ന്യക്രന്ദയനപയന്തേന
മമേഹയന്വഷഭംമധ്യത്തുജേ
തേനസുഭർവ്വംശതവൽസഹസ്രം
ഗവാമുദഗ്ഗലഃപ്രധനേജിഗായ

അനവായം:-

(മുദഗ്ഗല ആഹ യം) എന്നം

വൃഷഭം	— പൂർവ്വോക്തം വൃഷഭം
നി അക്രന്ദയൻ	— നിതരാം ക്രന്ദനമകർവ്വൻ
ഉപ-യന്തേ	— സമീപേ ഗച്ഛന്തോ നരാഭീതാഃ
പലാജന്തേ, തഥാ കർവ്വൻ
ആജേ മധ്യേ അമേഹയൻ	— മുത്രപുരീഷോത്സർഗ്ഗം
കാരിതവന്തേ
തേന സുഭർവ്വം	— ഉക്തരൂപേണ വൃഷഭേണ
സുഷ്ണയവസംസാദി
ശത-വൽ ഗവാഃ	
സഹസ്രം	— ശതോപേതം ഗവാഃ സഹസ്രം
പ്ര-ധനേ മുദഗ്ഗലഃ	
ജിഗായ	— യുദ്ധേ സോജൈഷം

അത്ഥം.- (മുദഗ്ഗലൻ പറയുന്നു) യാതൊരു ഈ കാളയെ ശബ്ദംകേട്ടു സമീപസ്ഥന്മാർ പേടിചോടുന്നവിധം മുക്ത ഇടുവിച്ചുവോ, പോരിന്നിടയിൽ മുത്രവും ലാണകവും വിഴ്ത്തിച്ചുവോ, ആ കാളയുടെ സഹായത്താൽ പല്ലുതിന്നുന്ന നൂറുമായിരം

വ. പശുക്കളെ മുട്ഗലൻ യുദ്ധത്തിൽ ജയിച്ചുനേടി, വീണ്ടെടുത്തു.

6 കകുദ്വേഷ്യഷോയുക്തആസീ
 വാവചീൽസാരമിരസ്യകേശീ
 ഭയേര്യക്തസ്യഭവതസ്സഹാൻസ
 ഋച്ഛന്തിഷ്ഠാനിഷ്ടഭോമുട്ഗലാനി.

വ. 20

അന്വയം:-

കകുദ്വേഷ്യ	— ശത്രുണാം ഹി.സനായ
വൃഷഭഃ യുക്തഃ ആസീൽ	— രഥേ സംബദ്ധോഭൂൽ
കേശീ യുക്തസ്യ അസ്യ	
സാരമി:	— കേശിനിരഥസ്യ സാരമി മുട്ഗലാനി
(അമു. വൃഷഭം)	
അവാവചീൽ	— ശത്രുയേജനകമശബ്ധയൽ
(ഏവംഭൂതസ്യ) ഭയഃ	— ഭയരസ്യ
അനസാ സഹ ഭവതഃ	— ശീഘ്രം ശത്രുമധ്യേ രഥേന സഹ ധാവതോ വൃഷഭസ്യ യേഭര ശബ്ധേന
നിഃപഭഃ	— നിർദ്ദുഷ്ണോ യോദ്ധാരഃ
മുട്ഗലാനി. ഋച്ഛന്തി സു	— മുട്ഗലപത്നി. സാരമിഭൂതാം പ്രത്യാഗച്ഛൻ

അർത്ഥം:-ശത്രുഹിംസനത്തിനായി കാള, തേരിൽ പ്പെട്ടു. തലമുടിയഴിച്ചിട്ടു തേരാളിയായ മുട്ഗലാനി ആ കായെ, ശത്രുയേജനകമായ മട്ടിൽ ശബ്ദിപ്പിച്ചു ഇപ്രകാരം അന്വഹ്യനായി ശത്രുമധ്യത്തിൽ തേരോടുകൂടി കാടുന്ന കാളയുടെ കീകുശബ്ദം കൊണ്ടു പുറത്തുകടക്കുന്ന യോദ്ധാക്കൾ തേരായ മുട്ഗലാനിയെ ശൗണം പ്രാപിച്ചു. (സ്രീകര യുദ്ധത്തിലേപ്പെടുന്ന സംഭവങ്ങൾ പുരാണങ്ങളിൽ വിരളമായിക്കാണാത്തവെദികകാലത്തും ആ പതിവ് അല്ലാത്തതുകൊണ്ടുണ്ടായിരിക്കണം ഈ സൂക്തം തെളിയിക്കുന്നു)

7 ഉതപ്രധിമുഹന്നസ്യവിഭാ
 നപായനഗംസഗമത്രശിക്ഷൻ
 ഇന്ദ്രഉഭാവൽപതിമുഹ്യാനാ
 മരംഹതപദ്യാഭി:കകഭ്മാൻ

അന്വയം:-

ഉത വിഭാൻ	—	രഥാഭിജ്ഞാ മുദ്ഗല:
അസ്യ പ്രധി.	—	പ്രധി: രഥസ്യ പ്രാന്തകാഷ്ഠഃ,
രഥാവയവോപലക്ഷകഃ,
അവയവം.
ഉൽ അഹൻ	—	ഉഗ്രേമയൽ, രഥം സന്നനാഹ
അത്ര വംസഗം ശിക്ഷൻ	—	രഥേ വൃഷഭം രജജുഷു
സ്ഥാപയൻ
ഉപ അയനക്.	—	രഥസമീപേ യുഗേ യോജയൽ
(ഏവം സതി) ഇന്ദ്ര:		
അഹ്യാനാം പതി.	—	വൃഷഭം.
ഉൽ ആവൽ	—	ഉൽകൃഷ്ടാം രക്ഷാമകരോൽ
(പശ്യാൽ) കകൽ-മാൻ	—	വൃഷഭഃ
പദ്യാഭി: അരംഹത	—	സരണിഭിർവ്വേഗേനാഗമൽ

അർത്ഥം.-രഥപ്രവർത്തനത്തിൽ അഭിജ്ഞനായ മുദ്ഗലൻ അതിന്റെ അവയവത്തെ (മുൻഭാഗത്തെ) ഉയർത്തിപ്പുറത്തുമാക്കി. തേരിൽ കാളയെ കടിഞ്ഞാണിട്ടു നെക്കത്തിൽ കെട്ടി. അപ്രകാരമിരിക്കേ, ഇന്ദ്രൻ ആ പശുപതിയെ നന്നായി രക്ഷിച്ചു. പിന്നീട് കാള വഴികളിലൂടെ വേഗം നടന്നുപോയി.

8 ശുനമഹ്യാവ്യപരൽകപട്ടി
 വരത്രായാദാർവ്വാനക്യമാനഃ
 നൃമ്ണാനിശ്ചണ്ഡൻബഹവേജനായ
 ഗാപസ്തശാനസ്തവിഷിരധത്ത

അന്വയം -

ശൂനം	— സുഖം യഥാത്ഥമാ
അഷ്ടാവി കപട്ടീ	— പ്രതോഭവാൻ, കപട്ടവാൻ
വരത്രായാം ദാരു	
ആനഹ്യമാനഃ	— വര്യൗ രമാങ്ഗഭൂതം കാഷ്ഠം സർവ്വതോ ബധ്നൻ
ബഹവേ ജനായ	— സ്വപുത്രൂത്യാദി ലക്ഷണായ
നൃച്ന്നാനി കൃണൻ	— ശത്രുസംബന്ധിനി ധനാനി സമ്പാദയൻ
ഗാഃ പസ്വശാനഃ അചരൻ	— സ്പൃശൻ സഞ്ചരതി
(ഏവകർവ്വൻ) തവിഷീഃ	
അധത്ത	— ബലാനിധത്തേ, ജയം പ്രാപ്നാതി

അർത്ഥം-സുഖമാംവണ്ണം ചമട്ടിയെന്നി, ജടച്ചുടിയ മുട്ഗലൻ തോൽപ്പട്ടയിൽ തേർപലക മുറുക്കി സ്വപുത്രൂത്യാദിയായ അധികം ജനത്തിനു് ശത്രുക്കളുടെ ധനങ്ങളും സമ്പാദിക്കുന്നവനായി, അപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ കയ്യേന്തി ബലങ്ങളെ നേടുന്നു, ജയം പ്രാപിക്കുന്നു

9 ഇമന്തംപശ്യവൃഷസ്യേയുഞ്ജ
കാഷ്ഠായാമധ്യേദ്രുലണംശയാനം
യേനജിഗായശതവൽസഹസ്രം
ഗവാമുദഗ്ഗലപ്രതനാജ്യേഷു

അന്വയം -

(സേനാദിസഹായാഭാവേ ജയവിഷയേ ഉപഹാസകർവ്വാണം പ്രതിബ്രവിതി)
(ഹേ സഖേ,) യേന
ശതപൽഗവാം സഹസ്രം— ശതോപേതങ്ഗവാം സഹസ്രം
മുദഗ്ഗലഃ പ്രതനാജ്യേഷു
ജിഗായ — സങ്ഗ്രാമേഷ്വഹമജൈഷം

വൃഷസേവ യുജം --- സഖീഭൃതം
കാഷ്ഠായാഃ മധ്യേ --- സങ്ഗ്രാമേ ഹന്തവ്യാൻ
ഹതപാസുഖേന
ശയാനം തം ഇമം
ഭൃഘുപനം പശ്യ --- ആയുധവിശേഷം പശ്യ

അർത്ഥം:- (സേനാനികൾ മുകുന്തയുടെ ജയത്തെ പരിഹസിച്ച് സഖാവിനോടു മുദ്രാലയം പറയുന്നു) അല്ലയോ ചങ്ങാതി, യാതൊന്നുകൊണ്ടു നൂറുമായിരവും പശുക്കളെ യുദ്ധങ്ങളിൽ മുദ്രാലയം ഞാൻ ജയിച്ചുനേടിയോ, കാളയുടെ കൂട്ടം, പോർക്കളത്തിൽ കൊല്ലേണ്ട ശത്രുക്കളെക്കൊന്നു സഖമായി കിടക്കുന്നതുമായ ഈ കൈക്കോട്ടിനെ (ഇവയെ) നോക്കുക. (കാളനേടിയീടത്തോളം ഈ ആയുധവും നേടി)

10 ആരേണാലാകോന്വിശ്വമാദേശ്വ
യം യുജന്തിതമാസ്ഥാപയന്തി
നാസൈവേനാനോക്തമാദേ
ന്ത്യതരോധുരോപഹതിപ്രദേശീശ്വ

അന്വയം:-

(യഃ) ആരേ അലാ --- സമീപേ ശത്രുരൂപാണി ദുഃഖാനി
കരോതി
(തം) കഃ ന ഇത്ഥം ദേശ്വ? --- കോനരൂപാനിമിത്ഥം
പശ്യതി?
(കിഞ്ച) യം യുജന്തി --- രഥേയോജയന്തി
തം ഉ ആ സ്ഥാപയന്തി --- ആരോഹയന്തി
(കിഞ്ച) അസൈവേനാനോ
ന ആ രേന്തി --- നാഹരന്തി
(ത്ഥാ) ഉക്തം ന --- നാഹരന്തി
(ഈദൃശോഭാലം)
ഉപ-തരഃ --- ദക്ഷിണസ്യ

വൃഷസേവയാത്തരസ്സൻ

പാട്ടാട്ടാ വിവിധം

വിവിധം വിവിധം

ധരഃ വഹതി
പ്ര-ദേശിശൽ

— രഥധരഃ വഹതി
— പ്രകഷണ സ്വാമിനേ ജയം
പ്രദിശതി

അർത്ഥം.-യാതൊന്നു് അടുത്തുചെന്ന് ശത്രുരൂപങ്ങളായ ഉപ
ദ്രവങ്ങളുണ്ടാകുന്നുവോ, ആ ആയുധത്തെ (തുവയെ) ആരി
പ്പോര നോക്കുന്നു? യാതൊന്നിനെ തേരിൽ പൂട്ടുന്നുവോ, അതി
നെത്തന്നെ തേരിൽ കയറുന്നു ഇതിന്നു പല്ലുകൊണ്ടുവരുന്നില്ല,
വെള്ളം കൊണ്ടുവരുന്നില്ല ഇപ്രകാരമുള്ള ആയുധം വലത്തു്
ഗത്തുള്ള കാളയുടെ ഇടുത്തു് ഭാഗത്തു നിന്നുകൊണ്ടു് തേരിന്റെ
ഭാരം താങ്ങുന്നു തന്റെ സ്വാമിയു് വേണ്ടപോലെ ജയം നേടി
ക്കൊടുക്കുന്ന

11 പരിവൃതേവപതിവിദ്യമാനസ്

പീപ്യാനാകുചക്രേണേവസിഞ്ചൻ

ഏഷൈഷ്യാചിദ്രഥ്യാജയേമ

സുമങ്ഗലംസിനവദസ്മസാതം

അന്വയം. -

(മുദംഗലേന മുദംഗലാനി സുത്യതേ)

പരിവൃതാ-ഇവ

— പത്യാവിയുക്തായോഷിഭിവസാ
യഥാ

പതി-വിദ്യം

— വിദ്യഃ വേദ്യഃ, വേദ്യം

(തം) ആനസ്

— ആനശഃ, പതിസമീപം
സാരമിത്വേനാഗത്യ

കുചക്രേണ-ഇവ സിഞ്ചൻ

— കഃ പൃഥിവീ, തസ്യാശ്ചക്രോ
വലയഃ കുചക്രഃ, തേനവഷണീഭ
ത്വേന നിമിത്തേന ജലം
വഷയന്മേഘ ഇവ, സയമാണ
രിക്ഷേ സ്വല്പമാത്രോപി
വഷണസമയേ മഹാൻ ഭവതി
ഇതഥപി
ശത്രുമധ്യേശുധാരാവഷന്തി

പീപ്യാനാ	— വദ്ധമാനാ വേതി
(തഥാ) ഏഷ-ഏഷ്യാ	— ഏഷിതവ്യോഗോസംഘഏഷഃ,
ചിതീ	തമിച്ഛന്തീത്യേഷൈഷീ,
	തയാപി
രഥ്യാ ജയേമ	— സാരഥിഭൂതയാ ശത്രുഭീരപഹൃതം
	ഗോസംഘമഭിവേദ
(തസ്യാഃ) സിന-വൽ	
സു-മംഗലഃ	— ഗോസങ്ഘമന്നോപേതം
	സുമങ്ഘളോപേതം
സാതം അസ്യ	— ഭേതം വേതു

അർത്ഥം:- (മുദ്ഗലൻ മുദ്ഗലാനിയെ പ്രശംസിക്കുന്നു.)
 ഭർത്താവിരഹിതയായ സ്ത്രീപോലെ ഭർത്താസമീപത്തിൽ സാര
 മിയായി വന്നിട്ട്, മോലമന്തരിക്ഷത്തിൽ ആദ്യം ചെറുതാ
 ണെങ്കിലും വർണ്ണസമയത്തു് പെരുതാവുന്നപോലെ ഇവൾ
 ശത്രുമധ്യത്തിൽ ശരധാര വർഷിക്കുന്നവളായി വലിപ്പം പുകുന്നു.
 പിന്നെ, മടക്കിക്കൊണ്ടുവരേണ്ട പശുക്കളെത്തേ വീണ്ടുനേടാനി
 ച്ഛിക്കുന്ന തേരാളിയായ അവളാൽ ശത്രുക്കളോലപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട
 പശുക്കളും ജയിക്കപ്പെടുന്നു. അവളുടെ പശുക്കളും അന്നവത്തും
 മംഗളവത്തുമായി ഭവിക്കട്ടേ

12 തപംവിശ്വസ്യജഗത

ശ്വക്ഷുരിന്ദ്രാസിചക്ഷുഷഃ

വൃഷായഭാജിംവൃഷ്ണാസിഷാസസി

ചോദയൻവധ്രിണായുജാ

വ. 21

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തപം യൽ വൃഷാ- യസ്മാഭഭിമതവർഷകഃ

ആജിം വധ്രിണായുജാ — മുദ്ഗലസ്യ മമസംഗ്രാമം
 പാശേന യജേഃ

വൃഷണാ ചോദയൻ — വഷകാശ്ചൈവ ശത്രുഷ്വ പ്രേരയൻ

സിസാസസി — ആജിം സംഭക്തുമിച്ഛസി

(തന്മൂൽ) വിശ്വസ്യ

ജഗതഃ — സർവ്വസ്യ ഭവനസ്യ

ചക്ഷുഷഃ ചക്ഷുഃ അസി — ചക്ഷുഷ്വതോ ജഗതശ്ചക്ഷുരസി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര അഭിമതവശ്യകനായ അവിടുന്ന് മുദഗ്ദ്ധനായ എന്റെ യുദ്ധത്തിൽ ചക്ഷുഃയോടു കൂടിയ യുദ്ധത്വ മുററ കതിരുകളെ ശത്രുക്കളിലെത്തിച്ചുകൊണ്ട് പോക്കളും പ്രാപിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നവല്ലോ അതുകൊണ്ട് എല്ലാ കണ്ണുകളും ജഗത്തിന്റെയും കണ്ണാകുന്നു

വശ്യം:-22-23 ഐതൃ: അപ്രതിരഥഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷുബനഷ്ടുഭയോ ഛന്ദസീ, ഇത്രോ ബൃഹസ്പതിരപാ ച ദേവതാ

1 ആശുശ്ശിശാനോവൃഷഭോനഭീമോ

ഘനാഘനഃക്ഷോഭണശ്ചഷണിനാം

സക്രന്ദനോനിമിഷഏകവീര

ശ്ലതംസേനാഅജയതസാകമിത്രഃ

അന്വയം -

(അയമിത്രഃ) ആശുഃ

ശിശാനഃ — ശീശ്ലകാരി, തീക്ഷ്ണമതിഃ

വൃഷഭഃ ന ഭീമഃ — ശത്രുനാം യേജനകഃ

ചഷണിനാം ക്ഷോഭണഃ — ശത്രുമനുഷ്ടാണാം ക്ഷോഭയിതാ

ഘനാഘനഃ — ശത്രുനാം ഘാതകഃ

സംക്രന്ദനഃ — പ്രാണിനാമാകഷണേന സമ്യക് ക്രന്ദയിതാ

അനിമിഷഃ — ചക്ഷുർനിമിഷരഹിതഃ, സർവ്വഭാ യജ്ഞഗമനയുദ്ധാദികാര്യേഷ നലസഃ

ഏകവീരഃ — ഏക ഏവ വിക്രാമഃ, അസാഹായേന കാര്യക്ഷമഃ

(ഈദൃശഃ) ഇത്രഃ ശതം

നേനാഃ സാകം അജയത — സഹ, യുഗപത്,

അർത്ഥം:- ഈ ഇന്ദ്രൻ വേഗവാനും നിശിതബുദ്ധിയും ശത്രുക്കൾക്കു കാളപോലെ ഭയങ്കരനാണു്. ശത്രുക്കളെ ക്ഷോഭിപ്പിക്കുന്നവനും കൊല്ലുന്നവനാണു്. ശത്രുക്കളെ ആകർഷിക്കുന്ന വിധം അത്യാഹ്ലാസിക്കുന്നവനാണു്. ഏപ്പോഴും യാഗയാത്രയിലും യുദ്ധകാര്യത്തിലും ഉണർവ്വുറ്റു്, ഇമകൂട്ടാത്തവനാണു്. അന്യസഹായം കൂടാതെ പടവെട്ടുന്ന ഒറ്റ വിക്രമിയാണു്. ഇപ്രകാരമുള്ള ഇന്ദ്രൻ നൂറു പടകളെ പ്പോ, ഒറ്റപ്പറപ്പാടുകൊണ്ടു ജയിക്കുന്നു.

2 സ്ത്രീകളുനേന്നനിമിഷേണജിഷ്ണവാ

യുൽകാരേണദധ്യവനേനധൃഷ്ണവാ

തദീന്ദ്രേണജയതതൽസഹധം

യുധോനരഇഷ്ടഹസ്തേനവൃഷ്ണവാ

അനവധം:-

ഹേ യുധ: നര:, സം-ശ്രീനനേന,

അനി-മിഷേണ — യോദ്ധാരോനേതാര: ഉക്ത പ്രകാരേണ

ജിഷ്ണവാ യുൽ-കാരേണ — ജയശീലേന യുദ്ധകാരിണാ

ദി-ധ്യവനേന — അന്യൈരവിചാലേന

ധൃഷ്ണവാ, ഇഷ്ട-ഹസ്തേന — ധർഷ്ടേണ, ശരപാണിനാ

വൃഷ്ണവാ ഇന്ദ്രേണ — വഷിത്രാനേന

തൽ ജയത, തൽ സഹധം:- യുദ്ധം ജയത, ശത്രുനശിഭേത

അർത്ഥം:- അല്പയോ യോദ്ധാക്കളേ, നേതാക്കളേ, അത്യാഹ്ലാസിക്കുന്നവനും ഒരിമലയും ഇമകൂട്ടാതെ ഉണർവ്വുറ്റവനും ജയശീലനും പോരാളിയും ആരും ഇളക്കപ്പെടാൻ പറ്റാത്തവനും കൂസലാറവനും കയ്യേന്തിയ അർത്ഥാത്തവനും കാമവഷ്കനുമായ ഇന്ദ്രനാടു കൂടി, ഇന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു്. യുദ്ധം ജയിക്കുക, ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുക.

3 സഇഷ്ടഹസ്തൈസ്സനിഷഽഗിഭീർവൃശീ

സസ്രഷ്ടാസയുധഇന്ദ്രോഗണേൻ

സസൃഷ്ടജിൽസോമപാബാഹുശ

ധഗ്രധനപ്രതിഹിതാഭിരസ്താ

അന്വയം -

(പൂർവ്വമന്ത്രേ ഇന്ദ്രേണ ജയതേത്യകരം അത്രേസ്യ ജയസാ മത്ഥ്യം ദശയതി)

സഃ ഇന്ദ്രഃ ഇഷ്ട-ഹസ്തൈഃ

വശീ — ശരപാണിഭിമ്മന്ദാഭിഭീര്യതഃ

സഃ നിഷഽഗി-ഭിഃ

(വശീ) — വധഗവതഭീര്യതഃ

സഃ യുധഃ ഗണേന

സം-സ്രഷ്ടാ — യുദ്ധഹേതോസ്സത്രസംഘേന സഹൈകീഭവന്ശീലഃ

സംസൃഷ്ട-ജിൽ

— പരസ്വരൈകമത്യേന യുദ്ധായ സംസൃഷ്ടാനാം ജേതാ

ബാഹു-ശർഭീ ഉഗ്ര-ധന്വാ — ബാഹുബലയുക്തഃ ഉദ്യത്യന്ഷ്വ്

പ്രതി-ഹിതാഭിഃ അസ്താ — ശത്രുഷ്വ പ്രേരിതാഭിരിഷ്ടഭിമ്മാ രയിതാ

സോമ-പാഃ

— സോമസ്യ പാതാ ച ഭവന്തി (ഈദൃശേനേന്ദ്രേണ ജയത)

അർത്ഥം—(മുന്യാക്ഷിൽ ഇന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു ജയിക്കുക എന്നു പറഞ്ഞു ഇവിടെ ഇന്ദ്രന്റെ ജയസാമത്ഥ്യം കാണിക്കുന്നു) ആ ഇന്ദ്രൻ കയ്യിലവേന്തിയ മന്തന്തുകൾ മുതലായവരോടു ചേർന്നവനും വാളേന്തിയവരോടു ചേർന്നവനുമായവനും, അവിടുന്ന് യുദ്ധകാരികളായ ശത്രുക്കളോടു ഒന്നായിത്തീരുന്നവനായവനും ഒത്തുപൊരുത്തുന്നവരെ ജയിക്കുന്നവനായവനും കയ്യുകൾറവനും കലച്ചു വില്ലൊത്തവനും ശത്രുക്കളിലേല്പിക്കുന്ന അമ്പുകളാൽ കൊല്ലുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് സോമം കുടിക്കുന്നവനുമായവനും (ഇപ്രകാരമുള്ള ഇന്ദ്രനെക്കൊണ്ടു ജയിക്കുക)

4 ബ്രഹ്മസ്വതേപരിഭീയാരമേന
 രക്ഷാഹാമിത്രാഅപബാധമാനഃ
 പ്രജൈനമസേനാഃപ്രമുണോയുധാജയ്
 നസ്മാകമേധ്യവിതാരമാനാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ബ്രഹ്മസ്വതേ, രമേന

പരിഭീയ — പരിഗച്ഛ, ആഗच्छ

(ആഗത്യ ച) രക്ഷാഹാ — രക്ഷസാം ഹന്താത്വം

അമിത്രാൻ

അപ-ബാധമാനഃ — ശത്രുൻ സർവ്വതോനാശയൻ

യുധാ സേനാഃ പ്ര-ജൈൻ,

പ്ര-മുണഃ — പ്രകഷേണ ജൈൻ, പ്രകഷേണ
 ഹി-സൻ

ജയൻ — സർവ്വത്രജയം പ്രതിപദ്യമാനഃ

അസ്മാകം രമാനാഃ

അവിതാ ഏധി — രക്ഷിതാ ഭവ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ബ്രഹ്മസ്വതേ, തേരിൽ വന്നാലും. വന്നിട്ടു
 രക്ഷസ്സുകളെ ഹനിക്കുന്ന അവിടന്ന് ശത്രുക്കളോടോടു യുദ്ധത്താ
 ലവരകെ പടകളെ തകറ്റുതളുത്തി, എങ്ങും ജയം നേടുന്നവനാ
 യി, ഞങ്ങളുടെ തേരുകളുടെ രക്ഷിതാവായാലും.

5 ബലവിജ്ഞായസ്ഥവിരഃപ്രവിര
 സ്സാഹ്വാനവാജിസഹമാനളഗ്രഃ
 അഭിവിരോഅഭിസ്താസഹോഽ
 ജൈത്രമിത്രാഥമാതിഷ്ഠഗോവിൽ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര,

ബല-വിജ്ഞായ:

— സർവ്വസ്യ ഭൂതസ്യ ബലം
വിചാൻ, സർവ്വസ്യ ബലഭൂത:

സ്ഥവിരഃ പ്ര-വീരഃ

— മഹാൻ, പ്രകഞ്ചേണവിക്രാന്ത:

സഹസ്രാൻ വാജീ

— പരാഭീവേനസമർത്ഥഃ വേഗവാൻ

സഹമാനഃ ഉഗ്രഃ

— ശത്രുണാമഭീഭവിതാ,

ഉൽഗണ്ണബലഃ

അഭി-വീരഃ

— അഭിഗതാവീരഃ,

അനപരായസ്യ സഃ

അഭി-സത്യാ

— അഭിഗതസത്യാ

സഹഃ-ജാഃ

— സഹസഃ, ബലാജ്ജാതസ്ത്വഃ

ജൈത്രം റഥം ആ തിഷ്ഠ

— അസ്മൽസാഹായ്യാത്ഥമാരോദ്ധ്യം
മഹസി

(ത്വം) ഗോ-വിൽ

— സ്മതേർവ്വേദിതാ ച

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, സർവ്വ ചരാചരങ്ങളുടെയും ബലമറിയിക്കുന്നവനും (സർവ്വഭൂതങ്ങളെക്കൊണ്ടും ബലഭൂതനും) മഹാനും തികഞ്ഞ വീരനും ശത്രുജയസാമർത്ഥ്യരേഖനും വേഗവാനും എതിരാളികളെ ജയിക്കുന്നവനും ഉറക്കുറാവനും വീരാനുചരന്മാരോടു കൂടിയവനും സ്വായത്തശക്തിയോത്തവനും ബലത്തിൽനിന്നുള്ളവായവനുമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു സാഹായ്യത്തിനായി ജയശീലമായ തേരിൽ കയറിയിരിക്കുന്നാലും അവിടുന്ന് സ്തുതിയറിയുന്നവനുമാണ്.

6 ഗോത്രഭിദങ്ഗോവിദംവഭ്രബാഹു

ജേയന്തമജപ്രതുണന്തമോജസാ

ഇമംസജാതാഅനുവീരയധാ

മിത്രംസഖായോഅനുസംരധേപം

വ. 22

അന്വയം:-

ഹേ സ-ജാതാഃ, സഖായഃ— സഹോൽപ്പന്നായോദ്ധാരഃ,
സഖായോയുതം.

ഗോത്രം-ഭിദം, ഗോ-വിദം — മേലാനാംഭേത്താരം, ഉദകസ്യ
ലബധാരം

വഭ്ര-ബാഹു, ജയന്തം — വഭ്രപാണിം, ജയശീലം

ഓജസാ അജം — ബലേനാജിം ജയന്തം

പ്ര-മുണന്തം (ഏനം) — ശത്രുനഭിവേന്തമിന്ദ്രം

അനു വീരയധം — ഏനമഗ്രതഃ കൃതാ പശ്വാൽ
വീരകർമ്മ, യുദ്ധം കന്ധം

ഇമഃ ഇന്ദ്രം അനു സം

രധം — അനുസ്മത്യയുധധം

അർത്ഥം-അല്ലയോ സഹോദരന്മാരേ, സഖാക്കളേ, മേലേ
ങ്ങൾ പിളർന്നവനും ജലം നേടിത്തരുന്നവനും വഭ്രായുധം
കയ്യിലേന്തിയവനും ജയശീലനും ബലത്താൽ യുദ്ധം ജയിക്കുന്ന
വനും ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്നവനുമായ ഈ ഇന്ദ്രനെ മുൻനിർത്തി
പിന്നിൽനിന്നു വീരകർമ്മമായ യുദ്ധം ചെയ്യുക. ഇന്ദ്രന്റെ പി
ന്നാലെ നിന്നു പൊരതുക.

7 അഭിഗോത്രാണിസഹസാഗാഹമാ

നോഭയോവീരശ്ശതമന്യൂരിന്ദ്രഃ

ഭൂശ്വവനഃപുത്രനാഷാദ്യ

ധ്യോഃസ്മാകംസേനാഅവതുപ്രയുസു

അന്വയം:-

ഗോത്രാണി സഹസാ

അഭി ഗാഹമാനഃ — മേലാൻ ബലേന പ്രവിശൻ

അഭയഃ, വീരഃ, ശത-മന്യുഃ — നിത്യഃ വിക്രാന്തഃ ബഹുക്രോധഃ

ഭൂ-പുവനഃ പുത്രനാഷാദ് — ശത്രുസേനാനാമഭിവേന്താ

അയുധഃ — അന്യൈരപാല്യഃ
സമ്പ്രഹൃതമശക്യഃ

ഇന്ദ്രഃ അസ്മാകം സേനാഃ

യുദ്ധ-സു — യുദ്ധേഷു

പ്ര അവതു — പ്രകാശേണ രക്ഷതു

അത്ഥം.-മേഘങ്ങളിൽ ബലത്തോടുകൂടി കടക്കുന്നവൻ (ശത്രുക്കളോടു) നിദ്രയൻ വിക്രമിയും അമിതക്രോധനും അന്യരാൽ ഇളക്കപ്പെടാൻ പറ്റാത്തവനും ശത്രുസേനകളെ കീഴടക്കുന്നവനും ആരാലും നേരിട്ടു പൊരുത്താൻ കഴിയാത്തവനുമായ ഇന്ദ്രൻ യുദ്ധങ്ങളിൽ നമ്മുടെ സേനകളെ വേണ്ടപോലെ രക്ഷിക്കുക.

8 ഇന്ദ്രാസാനേതാബ്രഹ്മസ്വതി

ഭക്ഷിണയജ്ഞഃപുരഹ്ണതുസോമഃ

ദേവസേനാനാമഭിജ്ഞതീനാം.

ജയന്തീനാം മരുതോയന്മാഗ്രം.

അന്വയം:-

ആസാം നേതാ ഇന്ദ്രഃ — അസ്മൽ സാഹായ്യം താമ്രാഗതാനാം സ നായകോന്യ

(തഥാ) ബ്രഹ്മസ്വതിഃ

പുരഃ ഹ്വതു — പുരോഗച്ഛതു

(തഥാ) ഭക്ഷിണാ യജ്ഞഃ

സോമഃ — പ്രത്യേകം പുര ഹ്വതു

(തഥാ) അഭി-ജ്ഞതീനാം — അസ്മദമിത്രാനാഭിമുഖ്യേന മദ്യജന്തീനാം.

ജയന്തീനാം ദേവ-

സേനാനാം.

— ജയശീലാനാം.

ദേവസൈന്യാനാം.

അഗ്രം മരുതഃ യന്തു

— ഗച്ഛന്തു

അത്ഥം.-നമ്മുടെ സഹായത്തിനെത്തിയവർക്ക് ഇന്ദ്രനേതാവായട്ടേ. ബ്രഹ്മസ്വതി മുഖിൽ നടക്കട്ടേ. യാഗത്തിന്റെ ഭക്ഷിണ (ഭക്ഷിണയുടെ അഭിമാനദേവത) യജ്ഞം (അഭിമാനദേവത) സോമൻ ഏന്തിവർ ഓരാതാതന്തരം മുൻനടക്കേണമെന്ന, നമ്മുടെ ശത്രുക്കളെ നേരെ മർദ്ദിക്കുന്നവയും ജയശീലമായ ദേവസൈന്യങ്ങൾക്ക് മുഖിൽ മരുതന്മാർ വരട്ടേ.

9 ഇന്ദ്രസ്യവൃഷ്ണോവരണസ്യരാജഞ്
 ആദിത്യാനാംമരുതാംശര്യഗ്രം
 മഹാമനസാംഭുവനപൃവാനാം
 ഘോഷോഭേവാനാംജയതാമുസ്ഥാൽ

അന്വയം. -

വൃഷ്ണഃ ഇന്ദ്രസ്യ	—	വചകസ്യേന്ദ്രസ്യ
രാജഞ് വരണസ്യ	—	തസ്യ ച
ആദിത്യാനാം, മരുതാം		
(ച) ഉഗ്രം ശര്യഃ	—	ഉൽഗ്രണ്ണം ബലമസ്വാകം വേതു
മഹാ-മനസാം ഭുവന-		
പൃവാനാം.	—	ഉദാരമനസാം ഭുവനാനാം
		ചയാവയിത്യുണം.

ജയതാം ഭേവാനാം.

ഘോഷഃ ഉൽ അസ്ഥാൽ — ജയശബ്ദ ഉത്തീഷ്ഠതി

അർത്ഥം.-വചകനായ ഇന്ദ്രന്റെയും രാജാവായ വരണന്റെയും ആദിത്യന്മാരുടെയും മരുത്തക്കുളുടെയും ഉൽക്കടമായ ബലം നമുക്കുണ്ടാവട്ടേ ഉദാരചിത്തന്മാരും ഭൂതജാതങ്ങളെ വീഴ്ത്തുന്നവരും ജയശീലരുമായ ഭേവന്മാരുടെ ജയഘോഷമുയരുന്നു.

10 ഉദ്ധഷയമഘവന്നായുധാ
 ന്യൽസത്വനാംമാമകാനാംമനംസി
 ഉദ്യത്രഹൻവാജിനാംവാജിനാ
 ന്യദ്രുമാനാംജയതാംയന്തുഘോഷാം

അന്വയം.-

ഘോ മഘ-വൻ,		
വ്യത്ര-ഹൻ,	—	ധനവൻ, വ്യത്രഹന്തരിന്ദ്ര,
ആയുധാനി ഉൽ ഹഷയ	—	അസൃഭിയാന്യായുധാനി
		പ്രഹരണേവ്യുക്താനി കരു

12 അമീഷാഞ്ചിത്തം പ്രതിലോഭയന്തി
 ഗൃഹാണാങ്ഗാന്യപേപരേഹി
 അഭിപ്രേഹിനിദ്ദഹഹൃത്സുശോകൈ
 രന്ധേനാമിത്രാസ്തമസാസചന്താം

അന്വയം:-

ഹേ അപേ, പരാ ഇഹി — പാപാഭിമാനിനി, ദേവതേ,
 പരാഗച്ഛ
 അമീഷാം ചിത്തം — യോദ്ധ്യുണാം ശത്രുണാം
 മാനസം
 പ്രതിലോഭയന്തി — വിമോചയന്തി സതീ
 അങ്ഗാനി ഗൃഹാണ — അവയവാൻ, ശിര ആദികാൻ
 സ്വീകരു
 അഭി പ്ര ഇഹി — അഭിഗച്ഛ
 (തേഷാം) ഹൃൽ-സു
 ശോകൈ നിഃ ഹേ — ഹൃദയേഷു നിതരാം ഭംഗീകരു
 (തേ) അമിത്രാം അന്ധേന
 തമസാ സചന്താം — സംഗച്ഛന്താം

അർത്ഥം:-പാപാഭിമാനിയായ അപ എന്ന ദേവതേ, മടങ്ങിപ്പോയാലും പൊതുന്ന ശത്രുക്കളുടെ മനസ്സിനെ ശ്രമിപ്പിച്ചു, സ്വസ്ഥിതിയിൽ നിന്നു മോചിപ്പിക്കണവളായി, തലമുതലായ അങ്ഗങ്ങളെ നീ പിടിക്കുക. വരൂ, അവരുടെ ഹൃദയങ്ങളെ വല്ലായ്കളാൽ ഏരിക്കുക. ആ ശത്രുക്കൾ കൂരാളളരി തട്ടിനോടു ചേരട്ടേ.

13 പ്രേതാലയതാനര
 നന്ദോവശ്ശർമ്മയച്ഛ
 ഉഗ്രാവസ്തുത്ത്വം
 വോനാഗ്രഷ്ടാരുമാസ്മ

അന്വയം:-

- ഹേ നരഃ, പ്ര ഇത — സഞ്ഗ്രാമനേതാരഃ പ്രകാശേണ ഗച്ഛ
- (ഗതാച) ജയത — പ്രതിടാനഭിവേത
- വഃ ഇത്രഃ ശർമ്മ യച്ഛത — യഷ്ടാകചിത്രസ്സഖം പ്രയച്ഛത
- അനാഗൃഷ്ടാഃ യഥാ — യുദ്ധമന്യൈരനഭിഭാവ്യാ
- അസഥ — യഥാഭവഥ തഥാ
- വഃ ബാഹവഃ ഉഗ്രാഃ നന്ത്ര — ചേന്ത്ര

അർത്ഥം:- അല്ലയോ യുദ്ധാനതാക്കളേ, ചെല്ലുക ചെന്നിട്ട് എതിർ പടയാളികളെ ജയിക്കുക നിങ്ങൾക്കിത്രൻ സഖം തരട്ടേ, അന്നുരാൽ ആകുലപ്പെടാത്തവണ്ണം നിങ്ങളുടെ കൈകൾ ഉറക്കുന്നവയാവട്ടേ

വസ്ത്രം -24-25 വൈശ്വാമിത്രഃ അഷ്ടകഃ ദൃഷിഃ, ത്രിഷ്ടപ് ഛന്ദഃ, ഇന്ദ്രോ ദേവതാ

1 അസാവിസോഃപതഹതതുഭ്യം
ഹരിഭ്യോഃയജ്ഞമുപയാഹിതൃയം
തുഭ്യംഗിശാവിപ്രവിരാഇയാനാ
ധേന്വീരഹ്നുരൂപാംബാസുതസ്യ

അന്വയം -

- ഹേ പുരുഹൂത, ഇന്ദ്ര, — ബഹുഭിസ്തോതുകിരാഹൂതേന്ദ്രഃ
- തുഭ്യം സോമഃ അസാവി — അഭിഷുതോഭൂൽ.
- (അതഃ) ഹരി-ഭ്യം —
- യജ്ഞം ത്രയം ഉപ യാഹി — അശ്വാഭ്യം തുണ്ണമുപഗച്ഛ
- വിപ്ര-വിരാഃ — മേധാവിനഃ, വിശേഷേണ പ്രേരയിതാരഃ
- തുഭ്യം ഗിരഃ ഇയാനാഃ — സ്തുതയോ ഗമനശീലാഃ
- ധേന്വീരേ — ഗമ്യന്തേ, അസ്താഭിര്യഷ്ടൽ പ്രീണനായ പ്രാപ്യന്തേ
- (അതഃ) സുതസ്യ പിബ — അഭിഷുതം സോമം പിബ

അർത്ഥം:-പല സ്തോതാക്കളാലും വിളിക്കപ്പെട്ട ഇത്ര, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി സോമം സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഹരികളെന്ന കതിരുകളോടുകൂടി വേഗം യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചാലും മേധാവികൾ അവിടേയ്ക്കുള്ള സ്തുതികൾ വിടുന്നവരായി, അവ അവിടുത്തെ പ്രീതിക്കായി, എത്തിക്കപ്പെടുന്നു. അതിനാൽ സംസ്കരിച്ച സോമം, കടിച്ചാലും.

2 അപ്സ്യുതസ്യഹരിവഃപിബേഹ

ഏഭിസ്സുതസ്യജാഃപുണസ

മിമിക്ഷ്യമദ്രയഇന്ദ്രതുഭ്യ

തേഭിർവൃദ്ധസ്വമദമുക്ഥവാഹഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-വഃ,

ഉക്ഥ-വാഹഃ ഇന്ദ്ര,

— ഹര്യശഃ, ശൈത്യരൂപ്യമാന, ഇന്ദ്ര,

അപ്സ്യ ധൃതസ്യ

— ഏകധനാഭിഷ്ടദേക്ഷ്യ പുതസ്യ

ഏഭിഃ സുതസ്യ ഇഹ

പിബ

— കർമ്മനിർവ്വാഹകൈരഭിഷ്ടതസ്യ സോമസ്യാംശമസ്തിൻ യജ്ഞേ പിബ

(പീത്വാച) ജരം

പുണസ

— പുരയ

യം അദ്രയഃ തുഭ്യം

മിമിക്ഷ്യഃ

— യം സോമമഭിഷവഗ്രാവാനഃ അഭിഷോതുമൈച്ഛൻ

തേഭിഃ മദം വർദ്ധസ്വ

— തൈർഹ്വം വർദ്ധയ

അർത്ഥം:-ഹരികളെന്ന കതിരുകളൊത്തവനും ശസ്ത്രങ്ങളാൽ വഹിക്കപ്പെടുന്നവനുമായ ഇന്ദ്ര, ഏകധന മുതലായ ജലങ്ങളിൽ കഴുകിയതും കർമ്മനിർവ്വാഹകന്മാരാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടതുമായ സോമത്തിന്റെ അംശം ഈ യജ്ഞത്തിൽ കടിച്ചാലും. കടിച്ചു തിരുവയർ നിറച്ചാലും, പിടിക്കല്ലുകൾ സംസ്കരിക്കാ

നിഷ്പിച്ചതാണു് ആ സോമം. ആ സോമങ്ങളാൽ ഹർഷം വളർത്തിയാലും.

3 പ്രോഗ്രാംപീതിപ്രഷ്ണാർമ്മിസത്യാം

പ്രായേസുതസ്യഹര്യശ്ചതുഭ്യം

ഇത്രയേനാഭിരിഹമാദയേസ

ധീഭിർവ്വിശ്വാഭിശ്ചുപ്യാഗൃണാനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-അശ്വ ഇത്ര,	— ഹരിവന്നിത്ര,
വൃഷ്ണേ തുഭ്യം ഉഗ്രം	— ത്വഭേമമുൽഗൃണ്ണം സത്യഫലഭൂതം
സത്യം	— അഭിഷുതസ്യ സോമസ്യ പാനം
സുതസ്യ പീതി.	— പ്രഗമനായ പ്രേരയാമി
പ്രായേ പ്ര ഇയർമ്മി	— ശക്ത്യാ യുക്തഃ
(അതഃ) ശച്യാ	
വിശ്വാഭിഃ യേനാഭിഃ	— സർവ്വാഭിസ്സുതിവാശി
ഗൃണാനഃ	സ്വയമാനസ്വപഃ
ധീഭിഃ ഇഹ മാദയേസ	— സർവ്വൈഃ കർമ്മഭിരസ്മിൻ
	യജേണ തൃപ്യസ്വ

അർത്ഥം:-ഹരികളെന്ന കുതിരകളൊത്ത ഇത്ര, വർഷകനായ അവിടേജ്ജവേണ്ടി തീവ്രവും സത്യഫലഭൂതവുമായി സമ്പ്രദിച്ച സോമത്തിന്റെ പാനം, യാഗത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടവരായി ഞാനൊരാകുന്നു അതുകൊണ്ടു ശക്തിയുക്തനും എല്ലാ സ്ത്രോത്രങ്ങളാലും സ്മരിക്കപ്പെടുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് എല്ലാ കർമ്മങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഈ യജ്ഞത്തിൽ തൃപ്തി പുണ്ടാലും.

4 ഉതീശചീവസ്സുപ്വിര്യേണ

വയോധാനാമുശിജ്ജുതൗണാഃ

പ്രജാവദിത്രമനുഷോഢരോണേ

തസ്ഥുർഗൃണന്തസ്സധമാദ്യാസഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശചീ-വഃ, ഇന്ദ്ര,	— ശക്തിമന്നിന്ദ്ര.
തവ ഊതീ വീര്യേണ	— ഊത്യാ രക്ഷണേന, സാമത്വേന ച
പ്രജാ-വൽ വയഃ ദധാനാഃ—	പ്രജോപേതമനം ധാരയന്തഃ
ഉഗീജഃ ഋത-ജ്ഞാതഃ	— ത്വപാമേവ കാമയമാനാഃ, യജ്ഞജ്ഞാതഃ
മനുഷഃ ദുരോണേ	— യജമാനസ്യ ഗൃഹേ
(ത്വാം) ഗുണന്തഃ	— സുവന്തഃ
സധ-മാദ്യാസഃ തസ്മദ്യഃ	— സഹമാദ്യന്തസ്തിഷ്ണന്തി

അർത്ഥം:-ശക്തിമാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ രക്ഷയാലും വീര്യത്താലും സന്തതിയോടുകൂടിയ അന്നമേന്തുനവരും അവിടുത്തെത്തന്നെ കാമിക്കുന്നവരും യജ്ഞവിശാരദന്മാരായ അങ്ങ് ഗിരസ്സുകൾ യജമാനഗൃഹത്തിലവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നവരായും ഒപ്പം ഹഷിക്കുന്നവരായും നിലക്കൊള്ളുന്നു.

6 പ്രണീതിഭിഷ്വഹര്യശ്ചസുഷോ
സ്സുഷുസ്തപ്യപുരുതചോജനാസഃ
മഹിഷാമുതിവിതിരേധാനാ
സ്തോതാർഇന്ദ്രതവസുതാഭിഃ

വ. 24

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-അശ്വ, ഇന്ദ്ര,	— ഹരിവന്നിന്ദ്ര,
സു-സ്തോഃ സു-സുസ്തപ്യ	— സുഷു സ്തയമാനസ്യ സുസുഖസ്യ
പുരു-തപഃ തേ	— ബഹുഭിഷ്പേസ്സവ
സുതാഭിഃ പ്രണീതി-ഭിഃ	— പ്രിയസത്യാത്മികാഭിർവ്യാഗ്ഭിഃ പ്രണയനൈഃ ധനാഭി പ്രദാനൈഃ
സ്തോതാഃ ജനാസഃ	
വി-തിരേ	— സ്തോത്രജനാഃ അന്യേഷോത്ഥി ഔപദിതരണായനിഹിതാം

നിഷ്പിച്ചതാണ് ആ സോമം. ആ സോമങ്ങളാൽ ഹർഷം വളർത്തിയാലും.

3 പ്രോഗ്രാംപീതിപ്രഷ്ണയർമ്മിസത്യാം

പ്രയൈസുതസ്യഹര്യശ്ചതുഭ്യം

ഇന്ദ്രധേനാഭിരിഹമാദയസാ

ധിഭിർവ്വിശ്വാഭിഗൃപ്യാഗൃണാനഃ

അന്വയം.-

ഹേ ഹരി-അശ്വ ഇന്ദ്ര,	— ഹരിവന്നിന്ദ്ര,
വൃഷ്ണേ തുഭ്യം ഉഗ്രാം	
സത്യാം	— ത്വദേവമർത്ത്യം സത്യഫലഭൂതം
സുതസ്യ പീതിം	— അഭിഷുതസ്യ സോമസ്യ പാനം
പ്ര-യൈ പ്ര ഇയർമ്മി	— പ്രഗമനായ പ്രേരയാമി
(അതഃ) ശച്യാ	— ശക്ത്യാ യുക്തഃ
വിശ്വാഭിഃ ധേനാഭിഃ	
ഗൃണാനഃ	— സർവ്വാഭിസ്തൂതിവാശി
	സ്തയമാനസ്ത്വം
ധിഭിഃ ഇഹ മാദയസാ	— സന്ദർവ്വഃ കർമ്മഭിരസ്മിൻ
	യജേന്തേ തൃപ്യസാ

അർത്ഥം.-ഹരികളെന്ന കുതിരകളൊത്ത ഇന്ദ്ര, വർഷകനായ അവിഷ്ണുവേണ്ടി തീവ്രവും സത്യഫലഭൂതവുമായി സമ്പ്രദിച്ച സോമത്തിന്റെ പാനം, യാഗത്തിന്നു പുറപ്പെട്ടവരായി ഞാനൊതകുന്നു. അതുകൊണ്ടു ശക്തിയുക്തനും എല്ലാ സ്തോത്രങ്ങളാലും സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് എല്ലാ കമ്മങ്ങളെക്കൊണ്ടും ഈ യജ്ഞത്തിൽ തൃപ്തി പുണ്ടാലും.

4 ഊതിശചിവസ്തവ്വിര്യേണ

വയോധാനാഉശിജ്ജ്വതജ്ഞാഃ

പ്രജാവദിന്ദ്രമനുഷ്വാദുരോണേ

തസ്മദുർഗൃണന്തസ്സധമാദ്യാസഃ

അന്വയം:-

ഹേ ശചീ-വ, ഇന്ദ്ര, — ശക്തിമന്നിന്ദ്ര,
 തവ ഊതീ വീര്യേണ — ഊതാ രക്ഷണേന,
 സാമത്ഥ്യേന ച
 പ്രജാ-വൽ വയഃ ദധാനാഃ — പ്രജോപേതമന്നം ധാരയന്തഃ
 ഉശിജഃ ദൃത-ജ്ഞാഃ — തപാമേവ കാമയമാനാഃ,
 യജ്ഞജ്ഞാഃ
 മനുഷഃ ഭരോണേ — യജമാനസ്യ ഗൃഹേ
 (തപാ) ഗുണന്തഃ — സ്തുവന്തഃ
 സധ-മാദ്യാസഃ തസ്ഥുഃ — സഹമാദ്യന്തസ്തിഷ്ഠന്തി

അർത്ഥം.-ശക്തിമാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ രക്ഷയാലും വീര്യത്താലും സന്തതിയോടുകൂടിയ അന്നമേന്തുണവരും അവിടുത്തെത്തന്നെ കാമിക്കുന്നവരും യജ്ഞവിശാരദന്മാരുമായ അങ്ങ് ഗിരസ്സുകൾ യജമാനഗൃഹത്തിലവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നവരായും പ്പെ ഹഷിക്കുന്നവരായും നിലക്കൊള്ളുന്നു.

5 പ്രണീതിഭിഷ്ഠഹര്യശ്ചസുഷോ

സ്സുഷുക്തസ്യപുരുഷപോജനാസഃ

മഹിഷാമൃതിംവിതിരേധാനാ

സ്തോതാർഇന്ദ്രതവസുന്താഭിഃ

വ. 24.

അന്വയം:-

ഹേ ഹരി-അശ്വ, ഇന്ദ്ര, — ഹരിവന്നിന്ദ്ര,
 സു-സ്തോഃ സു-സുക്തസ്യ — സുഷു സ്തയമാനസ്യ സുസുഖസ്യ
 പുരു-രുചഃ തേ — ബഹുഭീഷ്പേസ്സുവ
 സുന്താഭിഃ പ്രണീതി-ഭിഃ — പ്രിയസത്യാത്മികാഭിർവ്യാഗ്ഭിഃ
 പ്രണയനൈഃ ധനാഭി പ്രദാനൈഃ
 സ്തോതാരുഃ ജനാസഃ
 വി-തിരേ — സ്തോതുജനാഃ അന്യേഭ്യോത്ഥി
 ഭ്യോവിതരണായനിഹിതാം.

മഹിഷാം തവ ഊതിം
ധോനാഃ

— മഹനീയാം തപദീയാം രക്ഷാം
ധാരയന്തോ വത്തന്തേ

അർത്ഥം.-ഹരികളെന്ന കുതിരകളൊത്ത ഇത്ര, നല്ലപോലെ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനും നല്ല സുഖമിയന്നവനും അത്യന്തം പ്രകാശ മുറവനുമായ അവിടുത്തെ പ്രിയസത്യങ്ങളായ വാക്കുകളോടു കൂടിയ നയിയ്ക്കുകൊണ്ടു് (അനഗ്രഹങ്ങൾ കൊണ്ടു്) സ്തോതാക്കളായ ജനങ്ങൾ, മറ്റു് അത്ഥികൾക്കു കൊടുക്കാൻ നീക്കി വെച്ച അവിടുത്തെ പുജ്യമായ രക്ഷ ഏൽക്കുന്നവരായിരിയ്ക്കുന്നു

6 ഉപബ്രഹ്മാണിഹരിവോഹരിഭ്യോ.

സോമസ്യയാഹിപിതയേസുതസ്യ

ഇന്ദ്രത്വായജന്തഃക്ഷമമാണമാനഡ്

ദാശ്വാഅസ്യധാരസ്യപ്രകേതഃ

അന്വയം -

ഹേ ഹരി-വഃ, ഇത്ര,

— ഹരിവന്നിത്ര.

സുതസ്യ സോമസ്യ

— അഭിഷുതസ്യ തസ്യപാനായ

പിതയേ

— താഭ്യോ യുക്തേന രഥേന

ഹരി-ഭ്യോ.

— പരിവൃദ്ധാന്യസുഭീയാനി

ബ്രഹ്മാണി ഉപ യാഹി

കമ്മാണുപാഗച്ഛ

ക്ഷമമാണം ത്വാ യജന്തഃ

— ത്വാം സോമയാഗോ വ്യാഘ്നോതി

ഭൂനടു്

— പ്രകഞ്ചേണ ജാനംസ്വപം

അധാരസ്യ പ്ര-കേതഃ

— കമ്മഹലസ്യ ഭാതാസി

ദാശ്വാൻ അസി

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഹരികളെന്ന കുതിരകളൊത്ത ഇത്ര, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമം കടിയ്ക്കാനായി കുതിരകളെ പൂട്ടിയ തേരിൽ ഞങ്ങളുടെ വിശിഷ്ട കമ്മങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും സാമ ത്വമുമാറ അവിടുത്തെ സോമയാഗം പ്രാപിക്കുന്നു നല്ല യാഗ ഉണനായ അവിടുന്ന് കമ്മഹലം നൽകുന്നവനാകുന്നു

7 സഹസ്രവാജമഭിമാതിഷാഹം
സുതേരണം മലവാനം സുവൃക്ഷതി.
ഉപഭ്രഷന്തിഗിരോഅപ്രതിത
മിത്രന്നമസ്യാജരിതുപന്ന

അന്വയം:-

- സഹസ്രവാജം — അപരിമിതബലം
- അഭിമാതി-സഹം — ശത്രുണാമഭിവേതിതാരം
- സുതേ-രണം — അഭിഷ്ഠതസോമേരമാണം
- മല-വാനം സു-വൃക്ഷതി. — ധനവന്തം, ശോഭനസ്തുതികം
- അപ്രതി-ഇതം ഇത്രം — അന്യേനപ്രതിഗതം തം
- ഗിരഃ ഉപ ഭ്രഷന്തി — സ്തുതിവാചോലങ്കർച്ചന്തി
- ജരിതു നമസ്യാഃ പന്നത — സ്തോതുനമസ്താരാണി സേവന്തേ

അർത്ഥം:-കണക്കറ്റ ബലമുറവന്തം ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്ന വന്തം സംസ്കരിച്ച സോമത്തിൽ രമിക്കുന്നവന്തം ധനവാനം ശോഭനസ്തുതികൾക്കു വിഷയഭൂതന്തം അന്യന്മാരാൽ എതിരിടപ്പെടാത്തവന്തമായ ഇത്രാണ സ്തുതിവാചകേളലങ്കരിക്കുന്നു, സ്തോതാക്കളുടെനമസ്കാരങ്ങൾ സേവിക്കുന്നു.

8 സ്വപ്നാപാദേവീസ്തരണാത്മകതാ
യാചിസ്സിന്ധുതരളപ്രപ്തി
നവതിംസ്ത്രോത്യാനവചസ്രവന്തി
ഭേദവേദ്യോഗാതുംമനുഷ്വചവിന്ദ

അന്വയം:-

- ഹേ ഇത്ര, പു-ഭിൽ യാചി: — ശത്രുപരാൻ ഭേത്താത്പം
- യാചിസ്സിന്ധുഗാദിഭിസ്സപന്നഭീഭി: — യാചിസ്സിന്ധുഗാദിഭിസ്സപന്നഭീഭി:
- സിന്ധു അതര: — സമുദ്രം പ്രാവധയ:
- സപ്ത ആപഃ ദേവി: — താദേവ്യ ആപ:

സു-രണാഃ അമൃതാഃ	— ശോഭനശബ്ദാഃ അഹിംസിതാഃ പ്രവഹന്തി
(കിഞ്ച തപം) നവതിഃ നവ ച	— നവോത്തരനവതിസംഖ്യാകാഃ
സ്രവന്തീഃ സ്രോതാഃ	— പ്രവഹന്തിന്ദിഃ
ദേവേഭ്യഃ മനുഷ്യേ ച	— ദേവേഭ്യോഹവിരത്നം, മനുഷ്യായ ഭോഗാത്മഞ്ച
ഗാത്രം വിനഃ	— ഗന്തവ്യം താസാം മാർഗ്ഗമലഭമാഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ശത്രുപുരങ്ങൾ പിളർന്ന അവിടുന്ന് ഗംഗാദികളായ ഏഴു നദികളേവയാൽ സമുദ്രം നിറച്ചുവോ, ആ ജലരൂപകളായ ദേവികൾ നല്ല ശബ്ദമുറന്ന്, തടുക്കപ്പെടാതെ ഒഴുകുന്നു. പിന്നെ, ദേവന്മാർക്കു ഹവിസ്സിന്നായും മനുഷ്യന്മാർക്കു ഗന്ധുവായിനായും തൊണ്ണൂറ്റി ഒമ്പത് ഒഴുകുന്ന നദികൾക്കുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളുപിടുന്നുണ്ടാക്കി, നേടി.

9 അപോമഹിരഭിശ്നേരമു
ജോജാഗരാസ്വധിവേപ്തകഃ
ഇന്ദ്രയാസ്സപംപ്തതൃത്യേചകത്വം
താഭിർവ്വിശ്വായസ്സപംപുപുഷ്ടാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, മഹിഃ അപഃ	— മഹാന്ത്യകോനി
അഭി-ശസ്തേഃ അമൃതഃ	— അഭിശംസകാദ്യത്രാനുക്തവാൻ
(മുക്താസ്വപ്സ) ദേവഃ	
(തപം) ഏകഃ	— അസഹായസ്സുൻ
ആസു അധി അജാഗഃ	— അപ്രമത്തോ ഭവസി
തപം യാഃ വൃത്ര-മൃത്യേ	
ചകത്വം	— യാ ആപോവൃത്രഹത്യായാം കരോഹി
താഭിഃ വിശ്വ-ആയഃ	— അതഭിദ്വിഷ്യാസ്സപം
(സ്വകിയം) തന്വം	
പുപുഷ്ടാഃ	— ശരീരം പോഷയേഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മഹത്തുക്കളായ ജലങ്ങളെ ശത്രുവായ വൃത്രങ്കൽ നിന്നവിടുന്ന് വിടുത്തി. അപ്രകാരം മോചിപ്പിക്കപ്പെട്ട ജലങ്ങളിൽ അവിടുണൊരാൾ, അസഹായനായി തന്റേറടമൊത്തു സരിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് ജലങ്ങളേവയെ, വൃത്രവധത്തിലുണ്ടാക്കിയോ, ആ ജലങ്ങളെക്കൊണ്ട് (ആ ജലങ്ങൾ മൂലമുള്ളവായ സന്യാധികൾ കൊണ്ട് നടത്തപ്പെടുന്ന യാഗാദികളാൽ) പൂർണ്ണായസ്സായി സ്വന്തം ശരീരം പോഷിപ്പിക്കുന്നു.

10 വീരേണ്യഃക്രതുരിന്ദ്രസ്യശസ്തി
 തതാപിധേനാപുരുഹുതമീദേ
 ആത്യഭ്യുതമക്തൂണോദലോകം
 സസാഹേശക്രഃപുതനാഅഭിഷിഃ

അന്വയം:-

ഇന്ദ്രഃ വീരേണ്യഃ, ക്രതുഃ	— അതിശയേന വീരഃ, കർമ്മവാൻ
സ-ശസ്തിഃ	— ശോഭനസ്തുതികഃ
ഉത അപി ധേനാ	— അപിച പ്രീണയിത്രി സ്തുതിവാക്
പുരുഹുതം ഇദേ (കിഞ്ചായം) വൃത്രം	— ബഹുഭീരാഹുതം തം സ്തോതരി
ആത്യൽ	— ഹതവാൻ
ലോകം ഉ അക്തൂണോർ	— ലോക്യത ഇതി ലോകഃ പ്രകാശഃ, തമകരോർ
(കിഞ്ച) ശക്രഃ അഭിഷിഃ	— ശക്തഃ ശത്രുണാമഭിഗന്താ
പുതനാഃ സസാഹ	— ശത്രുസേനാഅഭ്യുപേൻ

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രൻ ഏറ്റവും വീരനും കർമ്മവാനും നല്ല സ്തുതികളൊത്തവനുമത്രേ. പ്രീണിപ്പിക്കുന്ന സ്തുതിവചനം, പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ട അവിടുത്തെ പുകഴ്ത്തുന്നു. അവിടുന്ന് വൃത്രനെക്കൊന്നിട്ടുണ്ട്. എന്നിട്ടാണെങ്ങും വെളിച്ചമുണ്ടാക്കിയത്. ശക്തനായ അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ നേരിട്ട്, അവരുടെ പടകളെ കീഴടക്കിയിട്ടുണ്ട്.

- 11 ഇതം ഉവേചാലവാന്മിത്രം
 മന്വിൻഭരേന്ദ്രമവാർസാതൊ
 ശൃണാൻമുഗ്രമുതയേസമത്സു
 ഘ്നന്വപ്താണിസഞ്ചിതസ്വനാനാം

അന്വയം:-

3-2-4 രി വ്യാഖ്യാനിച്ചു.

വക്ത്രം-26-27-കൗത്സഃ സമിത്രഃ (ഭർമ്മിത്രോവാ) ജ്ഞി,
 ഉഷ്ണിഗ് ഗായത്രീ പിപീലികമധ്യാ ത്രിഷ്ടുഭം മന്വാസി,
 ഇത്രോ ദേവതാ

- 1 കദാപസോസ്തോത്രംഹര്യത
 ആപശ്ശശാഭധോഃ
 ദീപംസുതംവാതാപ്യായ

അന്വയം:-

ഹേ വസോ, സ്തോത്രം

ഹര്യതേ

— വാസയിതരിത്രം, അസ്മൽ
 കത്തുക. സ്തോത്രം കാമയമാനായ
 കാമയമാനം ത്വാം

ദീപം സുതം

— സവനത്രയത്രപേണായതമഭി
 ഷുതം സോമം പ്രതി

വാതാപ്യായ

— വാമേനായോനിപാത്യതേ ഇത്
 വാതാപ്യമുകേ, ഉദകായ

ശുശാ (ഇവ) കദാ അവ
 ആ തധൽ?

— കല്യാ ഇവകസ്തിൻ കാലേ
 അവരോത്സ്യതേ?

(0 0 0 0 0) ?

0 0 0 ?

അത്ഥം-ഏവരെയും വസിപ്പിക്കുന്ന ഇന്ദ്ര, ഞങ്ങളുടെ സ്നോത്രമിഷ്ടപ്പെടുന്ന അവിടുത്തെ മൂന്നു സവനങ്ങളിലെയും സംസ്കരിച്ച സോമത്തിന്നു വേണ്ടി, സോമസ്വീകാരത്തിന്നുവേണ്ടി, വെള്ളത്തിന്നുവേണ്ടി ഒരു നീർതോട് കെട്ടിനില്ക്കുന്നപോലെ, ഏന്നു തടഞ്ഞുനില്ക്കും? (ഏന്നാണവിടുത്തെ പിടിച്ചു നിർത്തി ഈ സോമം തരുന്നത്.)

2 ഹരീയസ്യസ്യയുജാവിപ്രതാവേ

രർവ്വന്താനശേപാ

ഉദാരജീനകേശിനാപതിത്ഥൻ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) സു-യുജാ

വി-പ്രതാ

— സുഷന്നിയോജ്യേത
വിശിഷ്ടകർമ്മാണൗ

കേശിനാ ശേപാ ഉദാ

അർവ്വന്താ

— കേശിനൌ, പ്രശസ്തപംസ്താവു
ഭാവശൈശ്വ

രജീ ന

ഹരീ യസ്യ

— രജനീ, ദ്യാവാപൃഥിവ്യാവിവ

— തവസ്വഭൂതൌ

(തയോഃ) പതിഃ ദൻ

അനു വേഃ

— സ്വാമീത്വം ധനാനി പ്രയച്ഛൽ,
സ്തൗതശ്ശ്രാഭീന്യനു കാമയസ്വ

അത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നല്ലപോലെ തേരിൽ പൂട്ടുന്നവയും വിശിഷ്ട കർമ്മദാവയും കഞ്ചിരോമങ്ങളൊത്തവയും യുവത്വമിയന്നവയുമായ ഹരികളെന്ന രണ്ടു കന്തിരകൾ യാതൊരവിടേയ്ക്കു ചേർന്നവയാണോ, അവയുടെ സ്വാമിയായ അവിടുന്ന് ധനങ്ങളേകിക്കൊണ്ടു, ഞങ്ങളുടെ സ്നോത്രശത്രുങ്ങളെ കാമിച്ചാലും, കൈക്കൊണ്ടാലും. (സ്നോത്രശത്രുക്കൾ സ്വീകരിക്കുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അഭീഷ്ടമേകാനാണഭ്യർത്ഥിക്കുന്നത്. അല്ലെങ്കിൽ രണ്ടുമാപ്പം.)

3 അപയോരിത്രപാപജന്ത
 മന്താനശശ്രമാണോബിഭീവാൻ
 ശുഭേയദ്യയേതവിഷിവാൻ

അന്വയം:-

(യഃ) ഇത്ര: പാപജേ	— പാപാജ്ഞാതേ വൃത്രേ
മന്തഃ ന ശശ്രമാണഃ	— മനശ്യ ഇവശ്രാമ്യൻ
ആ ബിഭീവാൻ	— ഇൗഷൽ ബിഭൃതഭവതി
യൽ തവിഷി-വാൻ	— യദാ മന്തദ്ബലൈർബലവാൻ
ശുഭേ യയേജേ	— ശോഭാത്ഥം യജ്യതേ
(തദാനിം) അപ യോഃ	— വൃത്രസ്യാപയോഃ, അപയോ ജയിതാഭവതി

അർത്ഥം.-യാതൊരിത്രൻ പാപത്തിൽനിന്നുളവായ വൃത്ര
 കൽ, മനശ്യനെനപോലെ ക്ഷീണിച്ചു് അല്പം യേപ്പെട്ടവോ,
 മന്തത്തുകളുടെ ബലങ്ങളാൽ ശക്തനായി, ശ്രീയ്ക്കായി അവരോടു്
 ചേർന്നപ്പോൾ, വൃത്രനെ വേർപെടുത്തുന്നവനായി.

4 സചായോരിത്രചക്രഷത്
 ഉപാനസ്സപര്യൻ
 നദയോർവിപ്രതയോശ്ശുരഇത്രഃ

അന്വയം:-

ഇത്രഃ ആയോഃ ചക്രട്ടഷേ	— മനശ്യസ്യ. ന്യോതുഃ പുനഃ പുനഃമനദാനായ
നദയോഃ വിപ്രതയോഃ	— ഹേഷാശബ്ദകർവൃതോഃ, വിശിഷ്ടകമ്മണോരശ്വയോണി യന്താഭവതി
ശുരഃ ഇത്രഃ സപര്യൻ	— വിശ്രാന്തസ്സത്യതിഭീഹവിഭീശ പുജ്യമാനഃ
സചാ ആ ഉപാനസഃ	— ഭാതവൈദ്യർനെസ്സഹിത ഉപാഗതവാൻ

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രൻ, മനുഷ്യനായ സ്ത്രീതാവിനു ധനമേകാനായി ഹോഷാശബ്ദമുതിർന്നവയും വിശിഷ്ടകർമ്മദാവയമായ കതിരുകളുടെ നിയന്താവായി ഭവിക്കുന്നു. വിക്രമിയായ ഇന്ദ്രൻ സ്ത്രീകളാലും ഹവിസ്സുകളാലും പൂജിക്കപ്പെട്ടുകൊണ്ടു് നമുക്കു തരേണ്ടു് ധനങ്ങളോടുകൂടി വന്നെത്തിയിരിക്കുന്നു.

5 അധിയസ്തസ്ഥൗകേശവന്താ

വ്യചസ്വന്താപുഷ്യൈ

വനോതിശിപ്രാഭ്യംശിപ്രിണീവാൻ

വ. 26

അന്വയം:-

യഃ കേശ-വന്താ

വ്യചസ്വന്താ

പുഷ്യൈ ന

അധി തസ്ഥൗ

ശിപ്രിണീ-വാൻ

ശിപ്രാഭ്യം വനോതി

— കേശീനൗ വ്യാപ്തിമന്താവശൗ

— പോഷണായേദാനീം

— അധിതിഷ്ഠതി, ആരോഹതി

— സശിപ്രവാനിന്ദ്രഃ

— പ്രശസ്താഭ്യം ഹനുഭ്യം

യുക്തൈരശൈഃ

ശത്രുനഭിവേതി

അർത്ഥം:-ഏവൻ കഞ്ചിരോമദാവയം ഏങ്ങും വ്യാപിക്കുന്നവയുമായ കതിരുകളെ പൂഷിണ്ഡായിപ്പോൾ ആരോഹണം ചെയ്യുന്നുവോ, അവയുടെ പുറത്തു കയറുന്നുവോ, നല്ല താടിയില്ലോടുകൂടിയ ആ ഇന്ദ്രൻ നല്ല താടിയില്ലകളോടത്ത കതിരുകളെക്കൊണ്ടു ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നു.

6 പ്രാസ്തോഭ്യൈഃപാള്യേഷഭി

സ്തപ്തക്ഷത്രശ്ശിവസാ

ഋണക്രമീമാതരിശാ

അന്വയം:-

ഋഷ-ഐഃ

ഋഷേഭിഃ

— ദർശനീയബല ഇന്ദ്രഃ

— മഹത്വമിന്ദ്രതദിന്ദ്രഹ

ശുഭ: ശവസാ	— വിക്രാന്ത, ബലേനോപേതസ്തൻ
പ്ര അസ്തേ	— പ്രകടേണസ്തേതോഭൂത (കമ്മണി കർത്തൃപ്രത്യയം)
ഋഭ: മാതരിശാ ന	— ഉത്ഭാസമാനോവാഭ്യന്മാ
ക്രിത-ഭി:	— കമ്മഭി: വനസ്തീൻ തന്യകരോതി തഭാൽ
(സ:) തതക്ഷ	— ശത്രുൻ തന്യകരോതി

അർത്ഥം.-ദശനീയബലമുറ ഇന്ദ്രൻ മഹാമാനായ മന്യന്തുകൾ ഉണ്ടാക്കി വിക്രമിയം ബലവാനായി, നന്നായി സൂതിയുണ്ടാക്കി ഏറ്റവും ഭാസമാനനായ വായ സ്വകമ്മങ്ങളാൽ വൃക്ഷങ്ങളെ ശോഷിപ്പിക്കുന്നപോലെ, അവിടന്നു ശത്രുക്കളെ ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്നു.

7 വക്ത്രം ചക്രേ സുഹനായഭസ്യവേ
ഹിരീമശോഹിരീമാൻ
അഭക്തഹനരഭക്തനരഭ:

അന്വയം -

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യ: സുഹനായ	
ഭസ്യവേ	— സുഹനനീയാരോപക്ഷ യീത്രേ, തസ്യവധായ
വക്ത്രം ചക്രേ	— പ്രഹരണായം കൃതവാൻ
ഹിരീമശ: ഹിരീമാൻ	— ഹരിതഗുഹ്യ, ഹരിതാശ്വ:
അഭക്തം ന രഭ:	— മഹാദന്തരിക്ഷമിവ
അഭക്ത-ഹന:	— അബാധിതഹനരിന്ദ്രസ്തം

അർത്ഥം.-ഏവൻ കൊല്ലേണ്ടവനായ ദ്രോഹിയുടെ വധത്തിനായി വക്ത്രം പ്രയോഗിച്ചപ്പോ, പച്ചനിറമുറ മീശയുറ വന്നു പച്ചക്കുതിരകളോടനുബന്ധം, മഹത്തായ അന്തരിക്ഷം പോലെ ആദ്യം ബാധിക്കപ്പെടാത്തവനായ ആ ഇന്ദ്രനായ അവിടുന്ന്,

8 അ¹വ¹നോ¹വൃ¹ജി¹നാ¹ശി¹ശീ

ഹൃ¹പാ¹വ¹നേ¹മാ¹നൃ¹പഃ

നാ¹ബ്ര¹ഹ്മാ¹യ¹ജ¹ഞ¹ഗൃ¹ധ¹ഗ്¹ജോ¹ഷ¹തി¹ത്വേ

അന്വയം:-

നഃ വൃജിനാ അവ

ശിശീഹി

— പാപാന്യത്യർത്ഥം വിനാശയ

(വയഞ്ച) ഗൃഹാ അനൃപഃ

വനേമ

— സ്തുത്യാസാധനേനാസ്തുതികാൻ
അയജമാനാൻ ഹിംസാമ

അബ്രഹ്മാ യജ്ഞഃ

— സ്തുതിവിരഹിതോയാഗഃ

ഗൃധക്

— സ്തുതികാദ്യജ്ഞാൽ പൃഥക്ഭൂതഃ

ത്വേ ന ജോഷതി

— ത്വയി, ത്വാം ന സേവതേ,
ന പ്രീണയതി

അർത്ഥം.-ഞങ്ങളുടെ പാപങ്ങളെ ഒട്ടക്കിയാലും. ഞങ്ങളോ കട്ടേ സ്തുതികൊണ്ടു് അസ്തുതികന്മാരായ അയജമാനന്മാരെ ഹിംസിപ്പെന്നും, കീഴടക്കെന്നും. സ്തുതിരഹിതമായ യജ്ഞം സ്തുതിയോടു കൂടിയ യജ്ഞത്തിൽനിന്നു ഭിന്നമാകുന്നു. അതവിടുത്തെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നില്ല. (യഥകം)

9 ഉ¹ർധ¹പാ¹യ¹ത്തേ¹ത്രേ¹തി¹നീ¹ഭൂ

ദ്യ¹ജ്ഞ¹സ്യ¹ധൂ¹ർഷ¹സ¹ദ¹മൻ

സ¹ജ്ജ¹ന്നാ¹വം¹സ¹പ¹യ¹ശ്ശ¹സം¹സ¹ചാ¹യോഃ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ഹേ ത്രേതിനീ — അഗ്നിത്രയവതിക്രിയാ

യൽ യജ്ഞസ്യ സദമൻ — യദാ യജ്ഞസദാന

ധൂഃ-സ ഉർദ്ധ്വാ ഭൂൽ

— കർമ്മണാം വോഡ്ഘഷ്ഠ്യത്വീ
ക്ഷുണതാഭൂൽ

(തദാനിം) സ-ഭൂഃ

— മരുത്തിസ്സഹപ്രിയമാണസ്സൻ

- ആയോഃ സചാ — മനുഷ്യസ്യ യജമാനസ്യ സഹ,
തേനസാകം.
- സ്വായശസം നാവം — സ്വായത്ത യശസ്സന്നാവമാരോ
ഹതി, യജ്ഞം പാപതരണ
സമർത്ഥം കരോഷി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇത്ര അവിടുത്തെ (ഉദ്ദേശിച്ച) ആഹവ
നീയം, ഗാർഹപത്യം, ഭാക്ഷിണാത്യം എന്നീ മൂന്നഗ്നികളോടു
കൂടിയ ക്രിയ ഏഷ്വര യാഗശാലയിൽ കർമ്മവാഹകരായ
ഋഗ്വിഷ്ണുക്കളുടെ സമക്ഷം ഭവിച്ചുവരുന്നവോ, അപ്പോൾ മനസ്സു
ക്കളോടു ചേന്ന്, പ്രീതനായി അവിടുന്ന് യജമാനനോടുകൂടി
ആത്മയശസ്സരമായ, പാപത്തിന്റെ അക്കര കടത്തുന്ന തോണി
യിൽ കയറുന്നു, യജ്ഞത്തെ പാപത്തിനക്കര കടത്തുന്ന തോ
ണിയാക്കുന്നു.

10 ശ്രീയേതേപൃഷ്ഠിരൂപസേചനീദ്ര

പ്രിയേഭർവ്വീരരേപാഃ

യയാസേപപാത്രേസിഞ്ചസമുൽ

അന്വയം.-

(മേ ഇത്ര.) തേ ശ്രീയേ — തവസംബന്ധിനസ്സോമസ്യ
ശ്രയണായ

പൃഷ്ഠിഃ ഉപ-സേചനീ

ദ്രുതീ

— പൃഷ്ഠിവസ്താഗതഃ പയസോ
ദോഗ്ധ്രീ ഭവതു

യയാസേപ പാത്രേ

ഉൽ സിഞ്ചസേ

— ഉൽപാദിതം പാനസാധനേ മുഖേ
— ഉൽക്ഷരസി

(സാ) ഭർവ്വിഃ അരേപാഃ

ശ്രീയേ

— ദ്രുതീരപാപാസതീ, ശ്രയണായ
സേവനായ ഭവതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇത്ര, അവിടേച്ചു ചേർന്ന സോപത്തിന്
കൂടിനായി തവിട്ടനിറമുള്ള പശു, പാൽ പുറത്തുവെച്ചുവെട്ടേ
അതുപോലെ ആർ ഹവിസ്സൽപാദിപ്പിച്ച് അവിടുത്തെ കടി

വായിൽ ഉയർത്തി വീഴ്ത്തുമോ, ആ ഭൂമി അപാപയായി അവിടുത്തെ സേവനത്തിന്നു ഭവിക്കട്ടേ. (സേവിക്കട്ടേ.)

11 ശതം വായടസുര്യപ്രതിപാ

സുമിത്ര ഇതമാണ് ഇതാ സുമിത്ര ഇതമാണ്

ആവോയട്ടു സുഹൃത്യേ കഥം സപുത്രം

പ്രാവോയട്ടു സുഹൃത്യേ കഥം സവഥം സ.

വ. 27

അന്വയം:-

ഹേ അസുര്യ, യൽ	— ബലവന്നിന്ദ്ര, യദാ
ത്വാ പ്രതി ശതം വാ	— ത്വാ. പ്രതി ശതസംഖ്യാകം,
	അപരിമിതം സോമപാത്രമസ്തി
യൽ സുഹൃത്യേ	— യദാശത്രുവധേ
കഥം സപുത്രം ആവഃ	— കത്വപുത്രം രക്ഷിതവാനസി
(ത്വമാ) യൽ സുഹൃത്യേ	
കഥം സവഥം സ. പ്ര	
ആവഃ	— രക്ഷിതവാനസി
(ത്വദാ) സു-മിത്രഃ ഇതമാ	
അസ്തേ	— ഇതം സ്തുതവാൻ
(ത്വമാ) ദു-മിത്രഃ ഇതമാ	
അസ്തേ	— ഇതം സ്തുതവാൻ (പുനരുകതിരാദരാത്മാ)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ബലവാനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെവേണ്ടി നാദകളാക്കി സോമപാത്രം ഭവിക്കുമ്പോൾ, ശത്രുവധത്തിൽ അവിടുന്ന് കത്വന്റെ മകനെ രക്ഷിച്ചപ്പോൾ ശത്രുവധത്തിൽ കത്വന്റെ ഉണ്ണിയെ അവിടുന്ന് രക്ഷിച്ചപ്പോൾ, സുമിത്രൻ ഇപ്രകാരം സ്തുതിച്ചു. ദുർമ്മിത്രൻ ഇപ്രകാരം സ്തുതിച്ചു. (ആവർത്തനം ആദരാർത്ഥം സുമിത്രനും ദുർമ്മിത്രനും ഒരാരം തന്നെ, സുകതദ്രഷ്ടാവ്.)

അഭ്യായപീഠിക

അദ്ധ്യക്ഷകം-8-അഭ്യായം-6

1-2-അംശികം ഈ സൂക്തത്തിൽ സർവ്വത്ര വൈചിത്ര്യം മുറു ഉപമകളാണ്. 3-4 ഭക്ഷിണ ദേവത. ഈ സൂക്തത്തിൽ വിശിഷ്ടാനങ്ങളുടെ വിവിധ ഫലങ്ങൾ പറയുന്നു. രണ്ടാം മന്ത്രം പശുദാനം കൊടുക്കുമ്പോൾ ചൊല്ലാറുള്ളതാണ്. 5-6 സരമയെന്ന ദേവഗുനിയും പണികളും ദേവത. പണികളാലുപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ അന്വേഷിക്കാനയയ്ക്കപ്പെട്ട സരമയും പണികളും തമ്മിലുള്ള സംഭാഷണമാണ്. പണികൾ സരമയെ പാട്ടിലാക്കാൻ നോക്കുന്നു. സരമ വഴങ്ങാതെ അവർക്ക് രക്ഷ ഉപദേശിക്കുന്നു. 7-ാം വൃത്തത്തിന് ജുഹു എന്ന ഋഷികയാണ് ഋഷി. വിശ്വദേവകൾ ദേവത ജുഹു (വാക്ക്) എന്ന ബൃഹസ്പതിയുടെ ഭാര്യ ഭക്തയായതും ബൃഹസ്പതി ഉപേക്ഷിച്ചതും ദേവന്മാർ അവരെ അപാപയാക്കി തിരിച്ചെടുപ്പിച്ചതുമായ കഥ ഇതിൽ വരുന്നു. 8-9, നരാശംസനെ മാത്രം വിട്ടുകൊണ്ടുള്ള ആപ്രീസൂക്തം. 10-15 ഇന്ദ്രൻ. 16-17 വിശ്വദേവകൾ. ഈ സൂക്തത്തിൽ പരാമർശിക്കുന്ന യജ്ഞസ്വരൂപനായി സങ്കല്പിച്ചു വർണ്ണിക്കുന്ന ഒരേ ഈശ്വരനാണ് വിദ്വാന്മാർ വിവിധമായി കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് 5-ാം മന്ത്രത്തിൽ വ്യക്തമാവുന്നു. 18-19 അഗ്നി. 20-21, ഇന്ദ്രൻ ഇതിലെ ഏതാം മന്ത്രം അഭീഷ്ടസിദ്ധിക്കുവേണ്ടി വിശേഷാൽ ജപിച്ചുപോകുന്നു. 22-23 അന്നവും ധനവും ദേവത മാനത്തിന്റെ മഹത്വവും അമാനത്തിന്റെ നീചത്വവും ഇതിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നു. വിശപ്പുതന്നെയാണ് ഭരണമെന്നു പറയുന്നു. ആർക്കും കൊടുക്കാതെ ഭുജിക്കുന്നവൻ കേവലപാപിയാണെന്നുറപ്പിച്ചു പറയുന്നു. 24-25, രക്ഷോഹാഗ്നി.

വൃഗ്ഗം-1-2-കാശ്യപോളുതാംശഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷുപ്തമന്ദി,
അംശിനൗ ദേവതാ.

1 ഉചാതൃനന്തദിഭന്മയേഥ

വിതന്വാഥേധിയോവസ്രാപസേവ

സസ്രിപിനായാത്വേപ്രമജിഗ

സ്സദിനേവപൃക്ഷആതസയേഥ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ, യേ)

ഉഭൗ നൂനം ഉ

തൽ ഇത് അത്ഥമേ

അപസാ-ഇവ വസ്രാ

ധിയഃ വി തന്വാഥേ

ഈം സഗ്രീചീനാ

യാതവേ പ്ര അജീഗഃ

(കിഞ്ച) സദിനാ-ഇവ

(ഔവാം) പൂക്ഷഃ ആ

തഃസയേഥേ

— യുവാമിദാനീമേവ

— അസ്താഭിത്രീയമാനം ഹവിഃ

ക്രിയമാണം ന്നോത്രഞ്ച

പ്രാത്മയഥഃ

— അപസ്വിനൗ കവിനൗ യഥാ
വസ്രാണി വിസ്താരയതഃ, തദേൽ

— കമ്മാണി വിസ്താരയഥഃ

— അയം യജമാനസ്സഗ്രീചീനൗ
സഹാഞ്ചനൗ യുവാം

— അഭിമതപ്രാപ്തത്വം പ്രകാശ്ണ
സ്തൗതി

— ശോഭനഭിനേഷ്യന്നാനി
യഥാലങ്കർവ്വന്തി, തദേൽ

— അന്നാനി സമന്താഭലകൃതഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളുടെ ഇപ്പോൾ തന്നെ ഞങ്ങളാൽ നൽകപ്പെടുന്ന ഹവിസ്സും ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തുതിയും കിട്ടിക്കുന്നു. രണ്ടു നെയ്ത്തുകാർ കൂടി വസ്ത്രങ്ങളെ തറയിൽ പരത്തുന്നപോലെ, നിങ്ങൾ കമ്മങ്ങളെ പരത്തുന്നു. ഈ യജമാനൻ ഒപ്പം വരുന്ന നിങ്ങളെ, അഭിഷ്ഠപ്രാപ്തിയായി നന്നായി സ്തുതിക്കുന്നു നല്ല ദിവസങ്ങൾ അന്നങ്ങളെ (മറുപടേഴങ്ങളാൽ) അലങ്കരിക്കുന്നപോലെ, നിങ്ങൾ ഹവിരന്നങ്ങളെ (നിങ്ങളുടെ സാന്നിദ്ധ്യം കൊണ്ട്) തികച്ചു മലങ്കരിക്കുന്നു.

2 ഉഷ്യാരേവഹർവ്വശേഷശ്രയേഥേ

പ്രായോഗേവശ്വാത്രാശാസ്യരേഥഃ

ദൂതേവഹിഷ്ഠായശസാജനേഷു

മാപസ്ഥമാതഃമഹിഷ്ഠാവ്യാവപാനാൽ

അഭ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-8-അഭ്യായം-6

1-2-അശ്വതികൾ ഈ സൂക്തത്തിൽ സർവ്വത്ര വൈചിത്ര്യം മുറു ഉപമകളാണ്. 3-4 ഭക്ഷിണ ദേവത. ഈ സൂക്തത്തിൽ വിശിഷ്ടദാനങ്ങളുടെ വിവിധ ഫലങ്ങൾ പറയുന്നു. രണ്ടാം മന്ത്രം പശുദാനം കൊടുക്കുമ്പോൾ ചൊല്ലാറുള്ളതാണ്. 5-6 സരമയെന്ന ദേവശൂനിയും പണികളും ദേവത. പണികളാലുപഹരിക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ അന്വേഷിക്കാനയയ്ക്കപ്പെട്ട സരമയും പണികളും തമ്മിലുള്ള സംഭാഷണമാണ്. പണികൾ സരമയെ പാട്ടിലാക്കാൻ നോക്കുന്നു. സരമ വഴങ്ങാതെ അവർക്ക് രക്ഷ ഉപദേശിക്കുന്നു. 7-ാം വശ്തത്തിന് ജ്ഞി എന്ന പ്രാണിയായാണ് സൂചി. വിശ്വദേവകൾ ദേവത ജ്ഞ (വാക്ക്) എന്ന ബൃഹസ്പതിയുടെ ഭാര്യ ഭർഗ്ഗയായതും ബൃഹസ്പതി ഉപേക്ഷിച്ചതും ദേവന്മാർ അവരെ അപാപയാക്കി തിരിച്ചെടുത്തതുമായ കഥ ഇതിൽ വരുന്നു. 8-9, നരാശംസനെ മാത്രം വിട്ടുകൊണ്ടുള്ള ആപ്രീസുകാരും. 10-15 ഇന്ദ്രൻ. 16-17 വിശ്വദേവകൾ. ഈ സൂക്തത്തിൽ പരാമർശംവിനെ യജ്ഞസ്വരൂപനായി സങ്കല്പിച്ചു വർണ്ണിക്കുന്നു. ഒരേ ഈശ്വരനെന്നാണ് വിദ്വാന്മാർ വിവിധമായി കല്പിച്ചിട്ടുള്ളതെന്ന് 5-ാം മന്ത്രത്തിൽ വ്യക്തമാവുന്നു. 18-19, അഗ്നി 20-21, ഇന്ദ്രൻ ഇതിലെ ഏറ്റവും മന്ത്രം അഭീഷ്ഠി സിദ്ധിക്കുവേണ്ടി വിശേഷാൽ ചവിട്ടുപെടുന്നു. 22-23 അന്നവും ധനവും ദേവത ദാനത്തിന്റെ ഫലമായും അദാനത്തിന്റെ നീചത്വവും ഇതിൽ പ്രതിപാദിക്കുന്നു. വിശപ്പുതന്നെയാണ് മരണമെന്ന പറയുന്നു ആദ്യം കൊടുക്കാതെ ഭുജിക്കുന്നവൻ കേവലപാപിയാണെന്നുറപ്പിച്ചു പറയുന്നു. 24-25, രക്ഷോഹാഗ്നി. വശ്തം-1-2-കാശ്യപോഭുതാംശഃ പ്രാണിഃ, ത്രിഷുപ്ഫന്ദ്രഃ, അശ്വതിനേ ദേവതാ.

- 1 ഉചാതന്ത്രനന്തദിതമയേഥേ
വിതന്യാഥേധിയോവസ്ത്രാപസംവ
സശ്രീപിനായാത്വേപ്രേമചീഗ
സ്സദിനേവപുഷ്കന്തംസയേഥേ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ, യേ)	— യുവാമിദാനീമേവ
ഉഭയേ നൃനം ഉ	— അസ്മാഭിദ്വീയമാനം ഹവിഃ
തൽ ഇൽ അത്ഥയേഥേ	— ക്രിയമാണം സ്തോത്രഞ്ച
	— പ്രാർത്ഥനയഥഃ
അപസാ-ഇവ വസ്രാ	— അപസവിനേ കവിനേ യഥാ
	— വസ്രാണി വിസ്താരയതഃ, തദാൽ
ധിരഃ വി തന്വാഥേ	— കർമ്മാണി വിസ്താരയതഃ
ഈം സഗ്രീചീനാ	— അയം യജമാനസ്സഗ്രീചീനേ
	— സഹാഞ്ചനേ യുവാം
യാതവേ പ്ര അജീഗഃ	— അഭിമതപ്രാപ്തൃതം പ്രകർഷണ
	— സ്തോതരി
(കിഞ്ച) സഭിനാ-ഇവ	— ശോഭനഭിനേഷ്വന്നാനി
	— യഥാലങ്കർവ്വന്തി, തദാൽ
(യുവാം) പൃക്ഷഃ ആ	
തംസയേഥേ	— അന്നാനി സമന്താലങ്കൃതഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങളിൽവെച്ച് ഇപ്പോൾ തന്നെ ഞങ്ങളാൽ നൽകപ്പെടുന്ന ഹവിസ്സും ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തുതിയുമിച്ഛിക്കുന്നു രണ്ടു നെയ്ത്തുകാർ തുടി വസ്ത്രങ്ങളെ തരിയിൽ പരത്തുന്നപോലെ, നിങ്ങൾ കർമ്മങ്ങളെ പരത്തുന്നു. ഈ യജമാനൻ ഒപ്പം വരുന്ന നിങ്ങളെ, അഭിഷുപ്രാപ്തിയ്ക്കായി നന്നായി സ്തുതിക്കുന്നു നല്ല ദിവസങ്ങൾ അന്നങ്ങളെ (മറുപടികൾ) അലങ്കരിക്കുന്നപോലെ, നിങ്ങൾ ഹവിരുന്നങ്ങളെ (നിങ്ങളുടെ സാന്നിദ്ധ്യം കൊണ്ട്) തികച്ചുലങ്കരിക്കുന്നു.

2 ഉഷ്വാദേവഹർവ്വശേഷശ്രയേഥേ

പ്രായോഗേവശ്വാത്രയാശാസ്യരേഃ

ദുതേവഹിഷ്യായശസാജനേഷു

മാപ്സ്ഥമാതംഹിഷേവാവപാനാൻ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ, യുവാം)

ഉഷ്ണരാ-ഇവ

— പ്രാസങ്ഗസ്യ വോഽഥാരാ
വനഡാഹാവിവ, തൗ യഥാ

ഘോസേഷ്യ സഞ്ചരതസ്തദാൽ

ഹർവ്വരേഷ്യ ശ്രയേഥേ

— സ്മൃതിഭിഹവിഭിശ്ച പൂരയിതൃഷ്യ
ജനേഷ്യ തൽസാധികരണാത്മ

ധാശ്രയഥഃ

പ്രായോഗ-ഇവ

— യുദ്ധാത്മം പ്രയോക്തവ്യൗ

ശ്യാത്രാ

— ശ്യാത്രൗ, അശ്വാവിവ, ശ്യാത്ര

മിതി ധനനാമ, ധനസ്യ

സാധകൌ

ശാസ്യഃ ആ ഇഥഃ

— ശംസിതഃ സ്നോതുസ്നോതം

പ്രത്യാഗച്ഛഥഃ

ദൂതാ-ഇവ

— യഥാ രാജേന്ദ്രാഭ്യന്തൗ

ജനപദേഷ്യ യശസ്വിനൌ

വേതഃ തഥാ

ജനേഷ്യ യശസാ സ്ഥഃ ഹി-

സ്നോതുജനേഷ്യ യശസ്വിനൌ

വേതഃ വലു

മഹിഷാ-ഇവ

— മഹിഷാവിവന്തൌ,

യഥാശ്രാന്തൌ

അവ-പാനാൽ

— സന്നിതൃഷ്യാദ്ധ്വാനാഗച്ഛതഃ,

തദാൽ

(യുവാമപി) മാ അവ

സ്ഥാതഃ

— അസ്മഭിയാദ്ധവിഷസ്നോത്രാച്ഛ

മാപക്രമ്യതിഷ്ഠതഃ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ നകമേന്യുന്ന ഇര
കാളകൾ പുൽ പരപ്പിൽ മേയുന്നപോലെ, സ്മൃതികളാലും ഹി
വിദ്യകളാലും നിങ്ങളെ ഭൂതന ജലങ്ങളിൽ അവ സ്വീകരിപ്പാ
നാമെന്നു യുദ്ധത്തിലേപ്പെട്ട് ജയിച്ച ധനം നേടുന്ന ഇര
കുതിരകൾ പോലെ, സ്നോതാവിന്റെ സ്നോത്രത്തെ പ്രാപി
ക്കുന്നു. രാജാവിന്റെ ഇര ദൂതന്മാർ (ശത്രുരാജ്യത്തിൽ പോയി
ഉള്ളുകളെ കളുറിക്കുവന്നു) ജനപദത്തിൽ യശസ്വികളാകുന്ന
പോലെ, നിങ്ങൾ സ്നോതുജനങ്ങളിൽ കീർത്തിമാന്മാരായി

നിലകൊള്ളുന്നു രണ്ടു പോത്തുകൾ വിശ്രമാത്മം അടുത്ത ജലം ശയത്തിലിറങ്ങി അവിടെ നിന്നു കയറിവരാതിരിക്കുന്ന പോലെ, നിങ്ങളും ഞങ്ങളുടെ ഹവിസ്സിൽ നിന്നും സ്തോത്രത്തിൽ നിന്നും വിട്ടുപോകരുത്.

3 സാകം യജാശകനസ്യ വപക്ഷാ
പശ്വപചിത്രായ ജരാഗമിഷു
അഗ്നിരിവഭേവ യോദ്ദീഭിവാംസാ
പരിജമാനേ വയജമഃ പുരുത്രാ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ, യവാം)

ശകനസ്യ-ഇവ വക്ഷാ	— പക്ഷൗ സംഗത്യ വന്തമാനൌ, തദ്വത്
സാകം-യജാ	— സഹാവിയുജ്യവന്തമാനൌ വേദമഃ
പശ്വാ-ഇവ	— പശു ഇവ, തൌ യഥാ പായ നീയൌ, തദ്വത്
ചിത്രാ യജഃ ആ ഗമിഷു	— ചിത്രൌ, പായനീയൌ, യജനാ വസുഭീയാവാഗച്ഛതഃ
ഭേവ-യോഃ അഗ്നിഃ-ഇവ	— ഭേവാനിച്ഛന്തോ യജമാനസ്യ ഗ്നിര്യഥാ ഹവിഭിദ്ദീപ്യന്തേ തദ്വത്
ഭീഭി-വാംസാ	— സ്തൂതിഭിദ്ദീപ്തൌ വേദമഃ
പരിജമാനാ-ഇവ	— പരിന്തോ ഗച്ഛന്തൌ കന്ധകര ണാത്ഥമിതി പരിജമാനാ വധാര്യ ഇവസ്ഥിതൌ യവാം
പുരുത്രാ യജമഃ	— ബഹുദേവേഷു ദേവാനു പുജയമഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ രണ്ടു പക്ഷികൾ ചിറകുകൾ കൂട്ടിയിരിക്കുന്നപോലെ പിരിയാതെ വരതിരിക്കുന്ന വരാകുന്നു. ഈ പശുക്കൾ പോലെ ഭംഗീകരവരായ നിങ്ങളുമാരുടെ ഉദ്ദേശിച്ച ഞങ്ങളുടെ യജനങ്ങളെ പ്രാപിച്ചാലും.

ദേവന്മാരെ കാമിക്കുന്ന യജമാനന്റെ അഗ്നി, ഹവിസ്സുകളാൽ
 ജ്വലിക്കുന്നപോലെ, സ്തൂതികളാൽ ദീപ്തന്മാരാകുന്നു. കർമ്മനി
 ര്വ്വഹണത്തിന്ന യാഗശാലയിൽ അങ്ങിങ്ങത്തുന്ന രണ്ടു അ
 ധര്യക്കുറവോലെ, പലയിടങ്ങളിൽ ദേവന്മാരെ യജിക്കുന്നു.
 ("അശ്വിനൌഹി ദേവാനാമധാര്യ" എന്ന് ഐതരേയ ബ്രാ
 ഹ്മണം അശ്വികളാണു് ദേവന്മാരുടെ അധാര്യക്കുറവു.)

4 ആപീവോഅസ്മേപിതരേവപുത്രോ

ഗ്രേപ്തചാഗ്രപതിവതുരൈ

ഇര്യേവപുഷ്യൈകിരണേവഭുജൈ

ശ്രുഷ്ടീവാനേവഹവമാഗ്നിഷു.

അന്വയം -

(ഹേ അശ്വിനൌ,)

അസ്മേ വ:

— അസ്മാകം യുവാം (പുജായാം
 ബഹുവചനം.)

പിതരാ-ഇവ പുത്രാ

ആപീ

— പിതരൗ പുത്രൗ പ്രതിവ
 ബന്ധുഭൂതൗ

(തഥാ) ഉഗ്രാ-ഇവ തചാ

.

— യഥാഘ്രൗ സ്വതേജസോൽ
 ഗുർണ്ണാവഗ്യാദിത്യാവിവാ
 രോചമാനൗ

ഗൃപതി-ഇവ തുരൈ

— രാജാനൗ കർമ്മാത്ഥം.

ത്വർമാണായൈ ജനതായൈ
 ഇവ യുവാമഭീഷ്ടഭാതാരൗ
 ഭവഥഃ

ഇര്യ-ഇവ

— ഇരാ അന്നം, തത്രഭവൗ,
 അന്നവന്താവായ്മൗ സ്വജന
 പരിപോഷണായ ഭവഥഃ,
 തഭ്യൽ

പുഷ്യൈ

— ധനാദിഭാനേനാസ്മാകം
 പരിപോഷണായ ഭവഥഃ

കിരണാ-ഇവ	— കിരണാവിവ യഥാഗ്യാദിത്യ കിരണൗ സർവ്വേഷാം പ്രകാശനഭാഭരണ ഭോഗായഭവതഃ, തദ്വൽ
ഭുജൈ	— യുവാം സ്തോത്ര്യണാം ഭോഗായ ഭവതഃ
ശ്രഷ്ടീവാനാ-ഇവ	— ശ്രഷ്ടീതിക്ഷിപ്രനാമ, ശ്രഷ്ടീവന്താവശ്വാവിവ, തൗ യഥാലക്ഷ്യന്ദേശം ശീശ്രം ഗച്ഛതഃ, തദ്വൽ
ഹവഃ ആ ഗമിഷ്യം	— അസ്മഭാഹ്വാനമാഗച്ഛതം

അർത്ഥം—അല്ലയോ അശ്വികളേ, പുത്രന്മാർക്കു മാതാപിതാക്കളെന്നപോലെ നിങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കു ബന്ധുഭൃതരാകുന്നു ഉഗ്രതേജസ്സുകളായ അഗ്ന്യാദിത്യന്മാർപോലെ ശോഭാനന്മാരാകുന്നു രാജാക്കന്മാർ കർമ്മം ചെയ്യുവാൻ ബലപ്പെടുന്ന ജനങ്ങൾക്കു് അഭീഷ്ടധനം കൊടുക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങൾക്കഭീമത ഭാതാക്കളാകുന്നു അന്നവാന്മാരായ പ്രഭുക്കൾ സ്വജനങ്ങൾക്കു് സന്തോഷത്തിനായി ഭവിയ്ക്കുന്നപോലെ, ധനാദിഭാനംകൊണ്ടു ഞങ്ങളുടെ പുഷ്ടിയ്ക്കായി ഭവിക്കുന്നു. അഗ്ന്യാദിത്യന്മാരുടെ രശ്മികൾ ഏല്പാവക്കുമൊത്തപോലെ അനുഭവയോഗ്യങ്ങളാകുന്നപോലെ, നിങ്ങൾ സ്തോതാക്കളുടെ സുഖാനുഭവത്തിനായി ഭവിക്കുന്നു വേഗവത്തുക്കളായ കതിരുകൾ ലക്ഷ്യസ്ഥാനം വേഗം പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങളുടെ വിളികേട്ടു് നിങ്ങൾ നേരെ വന്നാലും.

5 വംസഗേവപുഷ്പർയാശിംബാതാ
മിത്രേവ്വൃതാശ്വതരാശാതപന്താ
വാഭേവോച്ഛായസാലർമ്യേഷാ
മേഷേവേഷാസ്ഫുർയാശ്വപുരിഷാ

വ 1

അന്വയം —

(ഹേ അശ്വിനൗ, യുവാം)

വംസഗാ-ഇവ — വൃഷഭാ വിവ തൗ യഥാ
പുഷ്പാവയവൌ, തദ്വൽ

പുഷ്യത്യാ (തഥാ) ശിംബാതാ	— സ്തംഹീതാവയവൗ ഭവഥഃ — ശിംബേന, സുഖേന, ദുഃഖാനാം തന്തുകരണേന ഹേതുനാ വ്യാപ്തൗ, സുഖകരൗ
മിത്രാ-ഇവ ജ്യാ (തഥാ) ശതരാ	— മിത്രാവതണാവിവസത്യഭൂതൗ ഭവഥഃ — ശതസംഖ്യാകാരായഃ യയോന്യൗ, ശതസംഖ്യാ കാരാതിര്യയോന്യൗവാ
ശാതപന്താ	— ശാതപന്തം സുഖം, സുഖവന്തൗ ഭവഥഃ
വാജാ-ഇവ വയസാ ഉച്ഛാ	— യഥാശ്ചാ തഥാ ഹവിരൂപേണാനേനോച്ഛേർ വൃത്തമാനൗ
ഘർജ്യ-സ്ഥാ	— ഘർജ്ജന്തൗ അന്തരീക്ഷഭേദേ സൂര്യചന്ദ്രമസോരൂപേണ സ്ഥിതൗ
മേഷാ-ഇവ	— തേ യഥാനേന പരിചരണീയൗ, തദ്യത്
ഇഷാ സപര്യാ	— ഹവിരൂപേണാനേന പരിചരണീയൗ ഭവഥഃ
പുരീഷാ	— സ്തോത്ര്യണാം പോഷയിതാൗ ഭവഥഃ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അശ്വപികളേ, നിങ്ങൾ ഇരകാളികൾ പോലെ കൊഴുത്ത അംഗങ്ങളൊത്തവരാകുന്നു. സുഖംകൊണ്ട് ദുഃഖത്തെ ചുരുക്കുന്നവരാകുന്നു, സുഖകരന്മാരാകുന്നു. മിത്രവരണന്മാർപോലെ സത്യഭൂതന്മാരാകുന്നു. അപരിമിത ധനമൊത്തവരായി, (അല്ലെങ്കിൽ അപരിമിത ഭാഗമൊത്തവരായി) സുഖവാന്മാരാകുന്നു. കതിരുകൾ ചോറിനാലെമ്പോലെ ഹവിരുന്നത്താൽ ഉന്നതന്മാരായി വർത്തിക്കുന്നവരാകുന്നു. അന്തരീക്ഷത്തിൽ സൂര്യചന്ദ്രന്മാരായി നിൽക്കുന്നവരാകുന്നു. ആടുകൾ ചോറുകൊടുത്തു രക്ഷിക്കപ്പെടേണ്ടതുപോലെ ഹവിരുന്നത്താൽ പരിചരിക്കപ്പെടേണ്ടവരാകുന്നു. സ്തോതാക്കൾക്കു പുഷ്പിതൃണാഭന്നവരാകുന്നു.

6 സുന്ദ്യവജർതുർഹരിതു
 നൈതോശേവതുർഹരിപർഹരികാ
 ഉദന്യജേവജേമനാമദേത്ര
 താമേജരായജരംമരായ

അനന്യം:-

(ഹേ അശ്വിനേ, യവാം)

സുന്ദ്യ-ഇവ	— സുണിരങ്കശഃ തത്രസാധുഃ, അങ്കശാഹ്വമത്തഗജാവിവ
ജർതു	— ഗാത്രവിനാമം കർച്ചന്തേ, ഭേതാരേത
(തഥാ) തുർഹരിതു	— തർഹിതാരേത, ശത്രുണാം ഹന്താരേത
നൈതോശ-ഇവ	— നിതോശയതീതിനിതോശഃ, വധകർമ്മ തസ്യോപത്യന്നൈ തോശഃ, താവിവ
തുർഹരി	— ശത്രുണാം ഹന്താരേത
പർഹരികാ	— പർഹരികേ, സ്തോത്രേണാ മജീഷുദാനേന പൂരയിതാരേത
ഉദന്യജ-ഇവ	— ഉദകേ വേദുദന്യം തത്രജാതേരതേ ഇവ നിർമ്മലേത
ജേമനാ	— ജേമനേ, ജയശീലേത
മദേത്ര	— ബലാതിശയേന സ്മൃതേത
താ മേ ജരായ	— തേയുവാം മദീയം ജരായുജം
മരായ അജരം	— മരണശീലം ശരീരം മരണധർമ്മരഹിതം കരുതം

അർത്ഥം:-അല്പയോ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ തോട്ടിയേല്പി
 കേണ്ടും മറ്റിച്ച ആനകൾപോലെ ശരീരം കലക്കുന്നവരാകുന്നു.
 ശത്രുക്കളുടെ ഹന്താക്കളാകുന്നു. വധകർമ്മത്തിന്റെ പുത്രനെ
 പോലെ ശത്രുക്കളെ ഒടുക്കുന്നവരാകുന്നു. സ്തോതാക്കൾക്കുവേണ്ടി
 പൂരിപ്പിപ്പിന്നവരാകുന്നു. സമൃദ്ധത്തിലെ രത്നങ്ങൾപോലെ

നിർമ്മലന്മാരാകുന്നു ജയശീലന്മാരാകുന്നു ബലാധികം
കൊണ്ടു സുതിയുപ്പെടേണ്ടവരാകുന്നു അപ്രകാരമുള്ള നിങ്ങൾ
എന്റെ ജരായുക്കുതപും മരണവിധേയവുമായ ശരീരത്തെ മരണ
ധർമ്മാഹിതമാക്കിയാലും.

7 പശ്യേവചച്ഛരഞ്ജാർഹരായു
ക്ഷഭംവാർഥേഷുതത്തരീമളഗ്രാ
ഋട്ടനാപൽഖൊത്രാവരഭൃ
ർവ്വായുന്നപർഹരൽക്ഷയദ്രയിണാം.

അന്വയം :-

- ഹേ ഉഗ്രാ, പശ്വാ-ഇവ -- ഉഗ്രേ, ഉൽഗുണ്ണതേജസ്വൈ,
പശു, പ്രാജ്ഞിതബലാ
വിവസ്ഥിതൌ യവാം.
- ചച്ഛരം, ജാരം രരായു -- ചരണശീലം ജരായുക്തം അത
ഏവ മരണശീലം മേശരീരം
- അരഥേഷു -- തരീതവേഷ്യാപദാഭിഷു
- ക്ഷഭം-ഇവ തത്തരീഥഃ -- ഉദേഹിവാത്യന്തം താരയഥഃ
- ഋട്ട ന -- ഋട്ട ഇവ, ഞൗ യഥാസ്വ
നിർമ്മിതം രഥമാപ്ലോൽ, തദ്വൽ
- ഖൊത്രാ -- ഖരം, തീക്ഷ്ണം മേജയിതാരൌ
ശോധയിതാരൌ, അത്യന്തം
ശുദ്ധബലൌ യവാം.
- ഖൊ-ഭൃഃ ആപൽ -- തീക്ഷ്ണഗതിം, ഋട്ടഭിർദ്വന്തം
രഥമാപ്ലോൽ
- (സാഥം) വായുഃ ന
പർഹരൽ -- വായുവിവ സർവ്വത്രാപുരായാൽ
- (തതസ്സാഥം) രയിണാം.
ക്ഷയൽ -- ധനാനാചിഷ്യ

അർത്ഥം.- അതിതേജസ്വികളായ അശ്വികളേ, സ്വായത്ത്വം
ബലന്മാരായി വാരിക്കുന്ന നിങ്ങളും ചാടിക്കു ന്നതും മറിക്കുന്ന
തും മറിക്കുന്നതുമായ എന്റെ ശരീരത്തെ നാശിപ്പിക്കേണ്ടതും.

വെള്ളത്തെ എന്നപോലെ, കരപററുണ്ടു് ആപത്തുകളിൽ രക്ഷിച്ചുകൊണ്ടു് എത്തിക്കുന്നു. ഋഷഭം സ്വയം നിമിച്ഛ തേരിനെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, അത്യന്തം ശുദ്ധബലത്താലായ നിങ്ങൾ ഗതിവേഗമുററതും ഋഷഭങ്ങളാൽ നൽകപ്പെട്ടതുമായ തേർ നേടി ആ തേർ വായുപോലെ എല്ലാടവും നിറഞ്ഞു. ആ തേർ ധനങ്ങൾക്കധീശത്വമുള്ളതാകുന്നു.

8 ഘർമ്മവര്യജാതേസനേത്ര
 ഭഗേവിതാതുർഹരീഹാരിവാർ.
 പതനേവചചരാചന്ദ്രനിർണ്ണി
 ഷ്ഠമനഃപ്രാമനന്യാഗ്നജഗ്നി

അന്വയം -

(താവശ്യം) നൈ

ഘർമ്മ-ഇവ

സനേത്ര

ജാതേ മധു

ഭഗ-അവിതാ

അരം തുർഹരീ

(അതപ്രവ) ഹാരിവാ

പതന-ഇവ ചചരാ

ചന്ദ്ര-നിർണ്ണി

മനഃ-പ്രാമ

മനന്യാ ന ജഗ്നി

— ഘർമ്മാവിവ, മഹാവീരാവിവ

— ഘൃതസ്യ സംഭക്താരൈ

— സോമേ മധുനഃ

— ഭഗോധനം, തദ്വിഷയരക്ഷണ
 യുക്തൈ

— അലം ശത്രുണാം

ഹിംസിതാരൈ

— ഹാരിരാജാ, തദ്വൈ

— പതനശിലൈ പക്ഷിണാവിവ
 സഞ്ചാരൈ

— ചന്ദ്രം, ആദ്യദക്ഷം രൂപം യയോ
 ന്നൈ

— മനസാ പ്രസാധനം യയോന്നൈ

— മനനേ സാധു, സുതയാവിവ
 യജ്ഞഗമനശിലൈ വേദൈ

അർത്ഥം-ആ അശ്വികൾ പ്രവർഗ്ഗങ്ങളെന്നപോലെ നൈ പ്രാപിക്കുന്നവരായി, വയറാൽ സോമത്തിന്റെ (സോമമാ

കന്ന) ധനം രക്ഷിക്കുന്നവരായി, തികച്ചും ശത്രുഹിംസകരായി ഭവിക്കുന്നു. അതേ കാരണത്താൽ ആയുധവാന്മാരാകുന്നു. പക്ഷികൾപോലെ സഞ്ചരിക്കുന്നവരും ആറ്റാദികമായ രൂപമൊത്തവരും മനസ്സുകൊണ്ടു കാര്യങ്ങൾ നിർവ്വഹിക്കുന്നവരും സൂത്രന്മാരായി യജ്ഞത്തിനു പോകുന്നവരുമാകുന്നു.

9 ബ്രഹ്മന്തേവഗംഭരേഷുപ്രതിഷ്ഠാം

പാദേവഗായന്തരതേവിദാമഃ

കർണ്ണവശാസുരന്തഹിസുരാമോം

ശേവനോജ്ജതഞ്ചിത്രമപ്തഃ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ,

ബ്രഹ്മന്താ-ഇവ

— ബ്രഹ്മന്തം, പ്രാശ്ന പുരുഷഞ്ജ യഥാ

ഗംഭരേഷു

— ഗമനേഷു ജലേഷു പ്രതിഷ്ഠാം വിന്ദതഃ, തപേൽ ഗംഭീരേഷു ദൃഷ്ടപ്രവേശേഷു സ്ഥാനേഷു

പ്രതി-സ്ഥാം വിദാമഃ

— അവസ്ഥിതിജ്ഞാതം യഥാ ജാനീമഃ

പാദാ-ഇവ

— പാദേ യഥാ

തരതേ ഗായം

— (ഷഷ്ട്യന്തേ ചതുർത്ഥി) തരതഃ പുരുഷസ്യ പാദം ജലം വിന്ദതഃ, തപദ്യുവാംതാര്യേഷു ഗായം വിദാമഃ

കർണ്ണാ-ഇവ

— യഥാ കർണ്ണാവേനം ശബ്ദം വിന്ദതഃ തപദ്യുവാം

ഗായസു അന്ത ഹി സുരാമഃ — സ്തോതുസ്തതിജ്ഞാതം ജാനീമഃ വല്ല

അംശം-ഇവ — യഥായജ്ഞസ്യാവയവൈ
 തദ്വന്തം യജ്ഞം ഭേദേതേ
 ന ചിത്രം അപ്തം ഭേദം — തദ്വദ്യവാനസ്മദേയം ചായ
 നീയം കർമ്മശ്രയതം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അശ്വികളേ, ഉയരമൊത്ത ഇരുപേർ ആ
 ഴമുള്ള ജലങ്ങളിൽ കാലുറപ്പിച്ചു നിൽക്കുന്നപോലെ ഉറച്ചു
 നില്പാൻ നിങ്ങൾക്കറിയാം. വെള്ളം കടക്കുന്നവന്റെ കാലു
 കൾ ആഴമില്ലാത്ത ഇടം അറിയുന്നപോലെ, ആഴമറിയാം.
 ഇരുപെട്ടികൾ പറയപ്പെട്ട ശബ്ദം കേട്ടറിയുന്നപോലെ, നി
 ങ്ങൾ സ്തോതാവിന്റെ സ്തുതിയെ അനുകൂലമായറിയുന്നവല്ലോ.
 യജ്ഞത്തിന്റെ രണ്ടംഗങ്ങൾ (അഗ്നിയും ഹവിസ്സും) സാങ്ഗ
 മായ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളുടെ
 കഥനീയമായ കർമ്മത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.

10 ആരംഭഗുരവചധേവയേഥേ
 സാരഘവഗവിനീചീനബാരേ
 കീനാരേവസേഭോസിഷിദാനാ
 ക്ഷാമേവോജ്ജാസ്യവസാൽസചേഥേ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനേ,

ആരംഭഗുര-ഇവ — അരം, അലംഗ്യാ ശബ്ദനം യസ്യ,
 ശബ്ദവന്തേ മേഘേ ജലം
 പ്രേരയതഃ

മധു ആ ഈരയേഥേ — തദ്വദ്യവം പ്രേരയതഃ

സാരഘ-ഇവ — മധുക്ഷികേ ഇവ, തേ യഥാ

നീചീന-ബാരേ — നീചീനഭാരേ മധുപുഷ്പേ
 മധുപ്രേരയതഃ തവൻ

(എവാംന്യഗ്ഭൃതഭാരേ)

ഗവി — ഗോത്രധനിക്കീരം പ്രക്ഷിപതഃ

- കീനാരാ-ഇവ — കീനാരാവിവ, കത്സിത
മനുഷ്യേന യഥാസ്വീദ്യമാനൈ
ഭവതഃ തദ്വൽ
- സോദം ആ-സിസ്വീദാനാ— ആസമന്താൽ സോദയന്തൈ
പ്രക്ഷാരയന്തൈ ഭവഥഃ
- ക്ഷാമ-ഇവ
സുയവസ-അൽ — ക്ഷീണാ ഗൌരീവശോഭനം
യവസം ഭക്ഷയന്തി,
ക്ഷീരരൂപേണാനേന സമവേതാ
ഭവതി, തദ്വൽ
- ഊജാ സപേഥേ — ഹവീരൂപേണാനേന
സംഗച്ഛേഥേ

അർത്ഥം.-അല്പയോ അശ്വികളേ, ശബ്ദവത്തുള്ളതായ ഇരുമു
കിലുകൾ ജലം പൊഴിയുന്നപോലെ, നിങ്ങൾ മധുരജലം (അ
ല്പകിൽ സോമരസം) എത്തിയ്ക്കുന്നു തേനിച്ചുകൾ താഴെ പൂ
വിൽനിന്ന് തേൻവരത്തുന്നപോലെ, പശുവിന്റെ താഴെയുള്ള
അകിടിൽ പാലൊഴുകുന്നു അധാനിയ്ക്കുന്ന മനുഷ്യർ വീയക്കു
ന്നപോലെ നിങ്ങൾ വിയർപ്പുജലം തുടുന്നു ക്ഷീണിച്ച പശു
നല്ല പല്ലുതിന്ന് പാലായ അന്നത്തോടു ചേരുന്നപോലെ നി
ങ്ങൾ ഹവീരന്നത്തോടു ചേരുന്നു

- 11 ഋഗ്യാം സ്തോമം സന്യാമവാജ
മാനോമന്ത്രം സരഥേഹോപയാതം
യശോൻപക്വം മധുഗോഷ്വന്ന
രാഭൃതാം ശോഅശ്വിനോക്രാമപ്രാഃ

വ. 2

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനൈ, വയം)

സ്തോമം ഋഗ്യാമ

വാജം സന്യാമ

(തസ്മാദ്യവാം) സരഥാ

ഇഹ

— സ്തോത്രം വച്ഛയാമ

— യുവാഭ്യോം ഹവിഃ പ്രയച്ഛേമ

— സരഥാവസ്ഥിൻ കർമ്മണി

ന: മത്രം ഉപ ആ യാതം	— ന്നോത്രമുപാഗച്ഛതം
ഗോഷ്ട അന്തഃ പക്ഷം	— ഗോത്രധന്യവസ്ഥിതം, പരിണതം, അത ഏവ
മധു യശഃ ന	— മധുരമന്നം പാപേക്ഷ്യഗച്ഛതം (ന ശബ്ദശ്ചാത്മേ)
ഭൂത-അംശഃ	— ഏതന്നാമഷിഃ, സൂക്ഷത്രദ്യോ
അശ്വിനോഃ കാമം	— ആഭിലാഷമാരത്നീയാഭിസ്തുതിഭിഃ
ആ അപ്രാഃ	— ആപുരയൽ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ അശ്വികളേ, ഞങ്ങൾ നിങ്ങൾക്കു ന്നോത്രം വളരുന്നു, ഹവിസ്സേകുന്നു. അതിനാൽ നിങ്ങൾ തേരിലേറി ഈ കർമ്മത്തിൽ ഞങ്ങളുടെ ന്നോത്രത്തെ നേരെ പ്രാപിച്ചാലും പശുക്കളുടെ അകിട്ടിലുള്ള പാകംവന്ന, മധുരമായ അന്നമഭ്യേജിച്ചവന്നാലും ഭൂതാംശൻ (സൂക്ഷത്രദ്യോവായ ഞാൻ) അശ്വികൾക്കുള്ള അഭിലാഷം സ്വകീയസ്തുതികൾ കൊണ്ടു നിറവേററിയിരിക്കുന്നു.

വശ്യം 3-4 ആത്ംഗിരസോഭിവ്യഃ ഋഷിഃ (പ്രജാപതേസ്സതാക്ഷിണാവം,) ത്രിഷ്ഠബ്ജഗത്യേ ചരദസി, ഭക്ഷിണാഭേവതാ.

- 1 ആവിർഭൂതഹിതാഘോനമേഷാം
വിശ്വഞ്ജീവന്തകസോനിർഭോചി
മഹിജ്യോതിഃപിതൃഭിദൃത്തമാഗാ
ദൃതഃപസ്ഥാഭക്ഷിണായാഅഭേരി

അന്വയം:—

(ഇദം സൂക്തം ഭക്ഷിണായാഃ, തദ്ഭാതപ്രണായെസ്സാവകം) ഭക്ഷിണാ യാഗാത്ംഗം. യാഗസ്തപസ്സേവക്രിയതേ അഹശ്ച സൂര്യോദയാൽ പശ്ചാൽ വേതി സൂക്താന്റെ സൂര്യോദയമഭിധീയതേ) മാഘോനം മഹി — സൂര്യാത്മകസ്യേന്ദ്രസ്യ സംബന്ധി മഹത്തേജഃ

ഏഷാം ആവിഃ അഭൂൽ — യജമാനാനാം യാഗസിദ്ധ്യർത്ഥം പ്രകാശിതം, ഉൽഭൂതമഭൂൽ

- (തത്ര) വിശ്വം ജീവം — സർവ്വം സ്ഥാവരജങ്ഗമാത്മക
ജഗൽ
തമസഃ നിഃ അമോചി — അന്ധകാരാനിർമ്മുക്തമഭൂത്
പിതൃ-ഭിഃ ഭത്തം — പിതൃഭിര്യൈവൈഹവിഷാമാ
ഗമനായയദൃത്തം തൽ
മഹി ജ്യോതിഃ ആ
അഗാൽ — സൂര്യാഖ്യം തേജ ആഗച്ഛതി
(പശ്യാൽ) ഭക്ഷിണായാഃ — യാഗാങ്ഗഭൂതായാസ്സസൃഃ
ഉരുഃ പന്മാഃ അഭ്യുഃ — മഹാനാഗ്നിസ്സർവ്വൈവൃജമാനൈർ
ദൃഷ്ടോഭൂത്
(സർവ്വയാഗങ്ക്രത്വാ പ്രതപിഗ്വോ ഭക്ഷിണാദത്തവന്തഃ)

അർത്ഥം.—(ഈ സൂക്തം യാഗംഗമായ ഭക്ഷിണയുടെയും അതു നല്കുന്നവരുടെയും സ്തുതിയാകുന്നു പകൽ മാത്രമേ യാഗമുള്ളൂ. പകൽ സൂര്യോദയത്തിന്നു ശേഷമാണ്. സൂക്താരംഭത്തിൽ സൂര്യോദയം പ്രതിപാദിക്കപ്പെടുന്നു.)

സൂര്യാത്മാവായ ഇന്ദ്രനെസ്സംബന്ധിച്ച മഹത്തായ തേജസ്സ് യജമാനന്മാർക്ക് യാഗസിദ്ധിക്കായി പ്രകാശവത്തായതായി വിചിത്രമായി സ്ഥാവരജംഗമാത്മകമായതെല്ലാം ഇതിൽനിന്നു വിടത്തപ്പെട്ടു ഹവിസ്സെത്തിക്കാനായി പിതാക്കളായ ദേവന്മാരാൽ നല്കപ്പെട്ട സൂര്യാഖ്യമായ തേജസ്സ് വന്നു ചേരുന്നു. അതിന്നുശേഷമാണ് യാഗംഗമായ ഭക്ഷിണയുടെ മഹത്തായ മാഗ്നം എല്ലാ യജമാനന്മാരാലും കാണപ്പെട്ടത്. (എല്ലാവരും പ്രതപിക്കുകയ്ക്ക് ഭക്ഷിണ കൊടുത്തു.)

2 ഉച്ഛാദിവിഭക്ഷിണാവന്തോഅസ്ഥു

ര്യേഅശ്വഭാസ്സഹതേസുര്യേണ

ഹിരണ്യഭാജാമൃതത്വംഭജന്തേ

വാസോഭാസ്സോമപ്രതിരന്തആയുഃ

അന്വയം:—

ഭക്ഷിണാവന്തഃ

— ഭക്ഷിണാദത്തവന്തോ
യജമാനാഃ

ഉച്ചാദിവി അസ്ഥുഃ	— ഉച്ചൈസ്ഥിതേ ദൃലോകേ തിഷ്ഠന്തി
അശ്വ-ഭാഃ യേ തേ	— അശ്വാനാമാതാരഃ
സൂര്യേണ സഹ	— സർവ്വപ്രേതകേണാദിത്യേന സഹതിഷ്ഠന്തി
ഹിരണ്യ-ഭാഃ	— ഹിരണ്യഭാതാരഃ
അമൃത-ത്വം ജേതേ	— അമരണധർമ്മത്വം, ദേവത്വം പ്രാപ്തവന്തി
ഹേ സോമ, വാസ-ഭാഃ	— തപദേവത്യവസ്രാണാമാതാരഃ ത്വയാസഹ തിഷ്ഠന്തി
(ഏതേ സർവ്വേ) ആയഃ പ്ര തിരന്തേ	— പ്രവർദ്ധന്തി

അർത്ഥം—ക്ഷിണ കൊടുത്ത യജമാനന്മാർ മുകളിലുള്ള ദൃലോകത്തിൽ വസിക്കുന്നു. (എന്തി ചില ദേവവിശേഷങ്ങളുടെ ഫലവിശേഷങ്ങൾ പറയുന്നു.) കതിരയെ ഭാനം ചെയ്യുന്നവൻ സൂര്യനോടൊപ്പം വത്തിക്കുന്നു. സ്വർണ്ണം ഭാനം ചെയ്യുന്നവൻ അമൃതത്വം, ദേവത്വം പ്രാപിക്കുന്നു അല്ലയോ സോമ, അവിടുന്നു ദേവതയായ വസ്രം ഭാനം ചെയ്യുന്നവൻ അവിടത്തോടുകൂടെയിരിക്കുന്നു ഇപ്രകാരം ഭാനം ചെയ്യുന്നവരെല്ലാം ആയുസ്സ് വർദ്ധിക്കുന്നു.

3 ദൈവീപുഷ്തിദക്ഷിണാദേവയജ്ഞാ
നകവാരിച്ഛോനഹിതേപ്പണന്തി
അഥാനരഃപ്രയതക്ഷിണാസോ
വദ്യേയാബഹവഃപുണന്തി

അന്വയം:—

ദൈവീ പുഷ്തിഃ	— ദേവസംബന്ധിനീ, പാലിനീ, തൽസാക്ഷാ
ദേവ-യജ്ഞാ ക്ഷിണാ	— ദേവയാഗാങ്ഗദ്രതാ ക്ഷിണാ
ന, കവ-അരിദ്യഃ	— കത്സിതഗന്തദ്യഃ, അയഷ്ടദ്യഃ ന ഭവതി

- (ഹി) തേ നഹി പൂണന്തി — സ്തുതിഭീഹ്വിഭീശ്വ ദേവാൻ ന
പ്രീണയന്തി
അഥ? — യഷ്ടുണാദേവയാഗാദികഥം
വേതി?
നരഃ, പ്രയതദക്ഷിണാസഃ — കർമ്മണാനേതാരഃ, അത ഏവ
ദത്തദക്ഷിണാഃ
ബഹവഃ അവദ്യ-ഭിയാ — പാപഭിയാ, വിഹിതാനന്താ-
നേന ഭൂരിതാനി വേന്തിതി
ഭീത്യാ
പൂണന്തി — ദേവാൻ പ്രീണയന്തി

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരെ സ്തുതിസ്ഥിഷ്ഠനെന്നും രക്ഷകവുമായ യാഗംഗദക്ഷിണ, ചീത്തനടപ്പുറ അയപ്പാക്കൾക്ക് വേിയ്ക്കുന്നില്ല കാരണം അവർ സ്തോത്രങ്ങളാലും ഹവിസ്സുകളാലും ദേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിയ്ക്കുന്നില്ല പിന്നെ എങ്ങിനെയാണു് യാഗം സംവേിയ്ക്കുന്നതു്? കർമ്മനേതാക്കളും ദക്ഷിണ കൊടുത്തവരുമായ പലതും പാപഭയം കൊണ്ടാണു്, അനഷ്ടിക്കേണ്ടതനുഷ്ടിക്കാത്ത ഭൂരിതം ചേപ്പെട്ടിട്ടാണു്, ദേവന്മാരെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്നതു്.

4 ഗതധാരം വായു മകം സ്വർവിദഃ

നൃപക്ഷസന്യേതഭിപക്ഷതേഹവിഃ

യേപൂണന്തി പ്രചയച്ഛിന്തി സങ്ഗമേ

തേദക്ഷിണാനുഹതേസപ്തമാതരഃ

അന്വയം.-

ഗത-ധാരം വായു.

— ബഹുധാരേണോപേതം
തന്നാമകം.

സ്വർവിദഃ അക്കം.

— സ്വഗ്ഗന്ധം കേമച്ഛിന്തി
മാദിത്യഞ്ച

നൃപക്ഷസഃ

— നൃണാം ദൃഷ്ടുനന്ത്യാനിത്രാഭീൻ
ദേവാംശ്വാഭിലക്ഷ്യ

തേ ഹവിഃ അഭി പക്ഷതേ — തേദ്യോമാതുപശ്യന്തി, ജാനന്തി

(കിഞ്ച) സം-ഗമേ	— കർമ്മകരണാർത്ഥമുത്പിജം
യേ പൂണന്തി	— സങ്ഗമനേ, യജ്ഞേ
(യേ) ച പ്ര യച്ഛന്തി	— സ്തുതിഭിഃ പ്രീണയന്തി
തേ സപ്ത-മാത്രം	— ഹവിഷി പ്രയച്ഛന്തി ച
ദക്ഷിണാം ദഹന്ത	— യസ്യഃ അഗ്നിഷ്ടോമാദി
	സപ്തമാത്രരസ്സന്തി, താം
	— തേഭ്യോദഹന്തി

അത്ഥം.-ആധാരകളോടുകൂടിയ വായുവിനെയും സ്വസ്തം നേടിത്തന്ന സ്തുത്യനായ ആദിത്യനെയും മറ്റു മനുഷ്യശരീര ജായ ഇന്ദ്രാദിവേവന്മാരെയും ഉദ്ദേശിച്ചു അവർ (യജമാനന്മാർ) സ്തുതിയും ഹവിസ്സുമേകാൻ അറിയുന്നു പിന്നെ, കർമ്മകാരികൾ ചേരുന്ന യജ്ഞത്തിൽ സ്തുതികളാലേവർ ദേവന്മാരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നുവോ, ഏവർ ഹവിസ്സുകളേകുന്നുവോ, അവർ അഗ്നിഷ്ടോമം മുതലായ ഏഴമ്മമാരോടുകൂടിയ ദക്ഷിണയാണു് കറന്നുകൊടുക്കുന്നതു്

5 ദക്ഷിണാവാൻപ്രഥമോഹ്ലതഃപ്രതി

ദക്ഷിണാവാൻഗ്രാമണീരഗ്രമേതി

തമേവമന്യേന്ദ്രപതിജനാനാം

യഃപ്രഥമോദക്ഷിണാമാവിവാത്

വ 3

അന്വയം -

ഏതഃ ദക്ഷിണാ-വാൻ	— ഋത്വിജിരാഹുതോ യജമാനഃ
പ്രഥമഃ ഏതി	— മുഖ്യസ്ഥൻ സർവ്വത്ര ഗച്ഛതി
(തഥാ) ഗ്രാമ-നിഃ	— ഗ്രാമാണാനേതാ
ദക്ഷിണാ-വാൻ അഗ്രഃ	
ഏതി	— സർവ്വേഷാം പ്രഥമമേവ ഗച്ഛതി
പ്രഥമഃ യഃ ജനാനാം	— പ്രഥമതഃ യന്യേഷാം
ദക്ഷിണാം ആ-പിപായ	— ആഗമയതി,
തം ഏവ ഏ-പതിം മന്യേ	— ഋഷിരഹമവബുദ്ധ്യേ

അർത്ഥം.-ക്ഷിണാശാലി (ഭാനവാൻ) ഋഗ്വേദകളാൽ വിളിക്കപ്പെട്ടു മുഖ്യനായെങ്ങുമെന്തു. അതുപോലെ ഗ്രാമ നേതാവായ ക്ഷിണാശാലി ഏവർക്കും മുഖനായി നടക്കുന്നു. ഒന്നാമനായി ജനങ്ങൾക്കു ക്ഷിണയെത്തീക്കുന്നവനെത്തന്നെ യാണു രാജാവായി ഞാൻ കരുതുന്നത്.

6 തമേവഋഷിന്തമുബ്രഹ്മാണമാഹു
 ര്യജ്ഞന്യംസാമഗാമുക്രിമശാസം
 സമൃക്രസ്യതന്റോവേദതിസ്രോ
 യഃപ്രഥമോക്ഷിണയാരരാധ

അന്വയം:-

യഃ പ്രഥമഃ ക്ഷിണയാ
 രരാധ

— ഋഗ്വേദഗാമീനാരാധയതി

തഃ ഏവ ഋഷിഃ ആഹുഃ

— അതിന്ദ്രിയാർത്ഥം ശിനമിതി
 ബ്രൂവന്തി

തഃ ഉ ബ്രഹ്മാണഃ
 (കിഞ്ച തമേവ)

— ബ്രാഹ്മണമിതി ബ്രൂവന്തി,

യജ്ഞന്യം

— യജ്ഞനേതാരമദ്ധ്യര്യ
 മിത്യാഹുഃ

(തമേവ) സാമ-ഗാമം

— സാമഗാമഗാതാരമിത്യാഹുഃ

(തഥാ) ഉക്രിമ-ശാസം

— ശബ്ദാണാം ശംസിതാരം,
 ഹോതാരമിത്യാഹുഃ

സഃ ശുക്രസ്യ തന്വഃ

തിസ്രഃ വേദഃ

— ദീപ്യമാനസ്യ ജ്യോതിഷഃ
 ആഹവനീയാദ്യാത്മകാനി
 ത്രിണി ശരീരാനി ജാനാതി

അർത്ഥം.-ഏവൻ ഒന്നാമനായി ക്ഷിണകൊണ്ടു ഋഗ്വേദം കളെ ആരാധിക്കുന്നുവോ അവനെത്തന്നെ, ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കുപുറം കാണുന്ന ഋഷിയെന്നു പറയുന്നു. അവനെത്തന്നെ (ബ്രഹ്മജ്ഞാനിയായ) ബ്രാഹ്മണനെന്ന് (അല്ലെങ്കിൽ ഋഗ്വേദമായ ബ്രഹ്മം നെന്ന്) പറയുന്നു. യജ്ഞനേതാവായ അദ്ധ്യര്യവായി പറയുന്നു.

സാമഗ്രാതാവായി പറയുന്നു. ശസ്ത്രം ചൊല്ലുന്ന ഹോതാവായി പറയുന്നു. അവൻ തേജസ്സുറ്റ അഗ്നിയുടെ ആഹവനീയം, ഗാഹ പത്യം, ഭാക്ഷിണാത്യം എന്നീ മൂന്നു ഗരീരങ്ങളെ അറിയുന്നു. (അധ്യത്യ മുതലായ പ്രതപിക്കുകൾക്ക് യജമാനൻ ഭക്ഷിണ കൊടുക്കുമ്പോൾ അവരുടെയെല്ലാം കർമ്മഫലം തന്നിച്ച് കിട്ടുന്നു. ആ കർമ്മങ്ങൾ താൻ ചെയ്തതുപോലെയാകുന്നു, അവരായിത്തീരുന്നു)

- 7 ഭക്ഷിണാശ്വദക്ഷിണാഗാദഭാതി
 ഭക്ഷിണാചന്ദ്രമുതയധീർണ്യം
 ഭക്ഷിണാനംവനതേയോനആത്മാ
 ഭക്ഷിണാംവർമ്മകൃണതേവിജാനൻ

അനവയം:-

- ഭക്ഷിണാ അശ്വം ഭാതി — തട്ടാതുഭ്യഃ
 (തഥാ) ഭക്ഷിണാ ഗാം
 ചന്ദ്രം — ഗാം ഹിരണ്യഞ്ച ഭാതി
 ഉത യൽ ഭക്ഷിണാ
 ഹിരണ്യം — രജതമസ്തിതച്ച ഭാതി
 (കിഞ്ചസാ) ഭക്ഷിണാ
 അന്നം വനതേ — ഭാതി
 നഃ യഃ ആത്മാ — അസ്തി
 (സഃ) വർമ്മ വി-ജാനൻ — കവചം യഥായുധാനാന്നി
 വാരകം തദ്യദ്യുരിതാനി
 വാരയന്തി, കവചമിതി
 വിജാനൻ
 ഭക്ഷിണാം കൃണതേ — പ്രതപിഷ്യ കരോതി

അർത്ഥം.-ഭക്ഷിണ (ഭാനത്തിന്റെ അധിദേവത) കൊടുക്കുന്നവൻ കന്തിരയെ കൊടുക്കുന്നു. ഭക്ഷിണ പശുവിനെയും സ്വപ്നത്തെയും കൊടുക്കുന്നു. പിന്നെ ഭക്ഷിണ വെള്ളി കൊടുക്കുന്നു. ഭക്ഷിണ അന്നം കൊടുക്കുന്നു. നമ്മുടെ ആത്മാവുണ്ടല്ലോ, അത് ആയുധങ്ങളെ അടുക്കുന്ന കവചമെന്നപോലെ, ദുരിതങ്ങളെ പരിഹരിക്കുന്ന കവചമെന്നറിഞ്ഞ് (യജമാനൻ) പ്രതപിക്കുകൾ ഭക്ഷിണ കൊടുക്കുന്നു.

8 നദോജാമൃഗ്നന്യത്ഥമീയ
 നരിഷ്യന്തിനവ്യഥന്തേഹഭോജാഃ
 ഇദംയദിശംഭുവനംസാശ്വൈ
 തൽസർവ്വന്ദക്ഷിണൈര്യോദോതി

അനവയം:-

ഭോജാഃ ന മൃഗ്നഃ	— ഭോജയിതാരഃ, ദാതാരഃ നമ്രിയന്തേ, ദേവത്വം ഭജന്തേ
നി-അത്ഥം ന ഇതഃ	— നികൃഷ്ടാങ്ഗതിന്ന പ്രാപ്തവന്തി
(തഥാ) ന നിഷ്യന്തി	— കൈശ്ചിദപി ഹിംസിതാ ന വേന്തി
(അത ഏവ) ഭോജാഃ ന വ്യഥന്തേ ഹ	— പരസ്വരം ഭീതാന വേന്തി ഹി
(കിഞ്ച) ഇദം വിശ്വം ഭുവനം യൽ	— പരിഭൃശമാനഞ്ചഗദ്യന്തേ, തൽ
സ്വഃ ച	— സ്വഗ്ഗ്വലോകശ്ച
ഏതൽ സർവ്വം ദക്ഷിണാ ഏഭ്യഃ ദോതി	— മാതൃഭ്യോ ദോതി

അത്ഥം:-ധനാദി ദാനംകൊണ്ടു് മറ്റുള്ളവരെ പോഷിപ്പി
 ജ്ഞാപർ മരിക്കുന്നില്ല, ദേവത്വം പ്രാപിക്കുന്നു. താഴ്ന്ന പദ
 വിധൈ പ്രാപിജ്ഞിപ്പ. ആരാലും ദ്രോഹിജ്ഞപ്പെടുന്നില്ല
 ദാതാക്കൾ അന്യോന്യം യെപ്പെടുന്നില്ല പിന്നെ, ദക്ഷിണ
 ഇക്കണ്ട ജഗത്തും സ്വഗ്ഗ്വമെല്ലാം, കൊടുക്കുന്നവർക്കു് നല്ലന്നു

9 ഭോജാമൃഗ്നന്യത്ഥമീയോനിമഗ്രേ
 ഭോജാമൃഗ്നന്യത്ഥമീയോസുവാസാഃ
 ഭോജാമൃഗ്നന്യത്ഥമീയോസുവാസാഃ
 ഭോജാമൃഗ്നന്യത്ഥമീയോസുവാസാഃ

അനവയം:-

ഭോജം അഗ്രേ	— പ്രഥമമേവ
യോനിം സുരഭിം ജിഗ്യുഃ	— ക്ഷീരാദേന്ദ്രതപന്തി സ്ഥാനഭൂതാം ധേനു ജിതവന്തഃ
യാ സു-വാസാം	— ശോഭനവാസാ അസ്തി
ഭോജം (താം) വധപം	
ജിഗ്യുഃ	— വധും ജിതവന്തഃ
(കിഞ്ച) ഭോജം സുരായാഃ	
അന്തഃ-പേയം ജിഗ്യുഃ	— അന്തസ്സാരാംശം ജിതവന്തഃ
യേ അഹുതാഃ	— ബലാധികൃതാനഹുതമാനാഃ
പ്ര-യന്തി	— പ്രമുഖമാഗച്ഛന്തി, താൻ
ഭോജം ജിഗ്യുഃ	— ജിതവന്തഃ

അർത്ഥം:-ദാതാക്കളൊന്നാകുമതായിത്തന്നെ പാലിന്റെ ഉറപ്പിടമായ പശുവിനെ നേടിയവരത്രെ നല്ല വസ്ത്രാലങ്കാരമാർത്ത വധുവിനെ നേടിയവരത്രെ ദാതാക്കൾ മദ്യത്തിന്റെ (ലഹരിപിടിക്കുന്ന ബാഹ്യാംശം വിട്ട്) അന്തസ്സാരത്തെ നേടിയവരത്രെ ബലമുള്ളതൽ കൊണ്ട് അങ്ങോട്ടു പോരിനു വിളിപ്പിക്കുന്നവരല്ലാത്ത ശത്രുക്കളേവർ മുന്നിലെത്തുന്നുവോ, അവരെ ദാതാക്കൾ ജയിച്ചവരത്രെ

10 ഭോജായാശപംസംഗൃജന്ത്യാശ്രം
 ഭോജായാസ്തേകന്ത്യാശ്രംഭോനാ
 ഭോജസ്യേപ്യപ്തരിണീവവേശ്വ
 പരിഷ്കൃതന്ദേവമാനേവചിത്രം.

അനവയം:-

ഭോജായ അശ്രം അശപം	
സം ഗൃജന്തി	— ശീഘ്രഗാമിനമശപം പരിചാരകാസ്സത്യഗലങ്ക്രപുന്തി
കന്ത്യാ ശ്രംഭോനാ	— അമിതവയോവനാ, ശരീരാവയവശോഭയോ വസ്ത്രാലങ്കാരശോഭോ ച ശോഭാനാ സ്ത്രീ

8 നമോജാമത്രുനന്യതമമീയ
 നരിഷ്യന്തിനവ്യഥന്തേഹമോജാഃ
 ഇദംയദിശംഭുവനംസംശ്ലൈ
 തൽസർവ്വദക്ഷിണൈര്യോദോതി

അന്വയം -

മോജാഃ ന മത്രുഃ	— മോജയിതാരഃ, ദാതാരഃ നമ്രിയന്തേ ദേവത്വം ഭജന്തേ
നി-അതഥം ന ഇയം	— നികൃഷ്ടാങ്ഗതിന്ന പ്രാപ്തവന്തി
(തഥാ) ന രിഷ്യന്തി	— കൈശ്ചിദപി ഹിംസിതാ ന ഭവന്തി
(അത ഏവ) മോജാഃ ന വ്യഥന്തേ ഹ	— പരസ്പരം ഭീതാന ഭവന്തി ഹി
(കിഞ്ച) ഇദം വിശ്വം ഭുവനം യൽ	— പരിഭൃശമാനഞ്ചഗദ്യദന്യേ, തത്
സ്വഃ പ	— സ്വഗ്ഗ്വലോകശ്ച
ഏതൽ സർവ്വം ദക്ഷിണാ ഏഭ്യഃ ദോതി	— ദാത്രഭ്യോ ദോതി

അർത്ഥം.-ധനാദി ദാനംകൊണ്ടു് മറ്റുള്ളവരെ പോഷിപ്പി
 ജ്ഞാപർ മരിക്കുന്നില്ല, ദേവത്വം പ്രാപിക്കുന്നു താഴ്ന്ന പദ
 വിധെ പ്രാപിജ്ഞില്ല ആരാലും ദ്രോഹിജ്ഞപ്പെടുന്നില്ല
 ദാതാക്കൾ അന്യോന്യം യെപ്പെടുന്നില്ല പിന്നെ, ദക്ഷിണ
 ഇക്കണ്ടു ഭഗത്തും സ്വസ്തവമെല്ലാം, കൊടുക്കുന്നവക്കു് നല്ലതും

9 മോജാമിഗൃസ്സരഭിംയോനിമഗ്രേ
 മോജാമിഗൃർവൃദ്ധം യാസുവാസാഃ
 മോജാമിഗൃനന്വപേയംസുരായാ
 മോജാമിഗൃര്യേഷാതാപ്രയന്തി

അനന്തം:-

ഭോജാ: അഗ്ര	— പ്രഥമമേവ
യോനി: സുരഭി: ജിഗ്യ:	— ക്ഷീരാഭേദാർത്ഥത്തി
	സ്ഥാനഭൂതം. ധേനു: ജിതവന്ത:
യാ സു-വാസാ:	— ശോഭനവാസാ അസ്തി
ഭോജാ: (താം) വധാ:	
ജിഗ്യ:	— വധു: ജിതവന്ത:
(കിഞ്ച) ഭോജാ: സുരായാ:	
അന്ത:പേയ: ജിഗ്യ:	— അന്തസ്സാരാംശം ജിതവന്ത:
യേ അഹുതാ:	— ബലാധികൃതാനഹുതമാന്ത:
പ്ര-യന്തി	— പ്രമുഖമാഗച്ഛന്തി, താൻ
ഭോജാ: ജിഗ്യ:	— ജിതവന്ത:

അർത്ഥം:-ഓതാക്കളൊന്നാകതായിത്തന്നെ പാലിന്റെ ഉദ്വിഷമായ പശുവിനെ നേടിയവരത്രെ. നല്ല വസ്ത്രാലങ്കാരമൊത്ത വധുവിനെ നേടിയവരത്രെ ഓതാക്കൾ മദ്യത്തിന്റെ (ലഹരിപിടിക്കുന്ന ബാഹ്യാംശം വിദ്) അന്തസ്സാരത്തെ നേടിയവരത്രെ. ബലമുള്ളതൽ കൊണ്ട് അങ്ങോട്ടു പോരിനു വിളിക്കുന്നവരല്ലാത്ത ശത്രുക്കളേവർ എന്നിലെത്തുന്നുവോ, അവരെ ഓതാക്കൾ ജയിച്ചവരത്രെ.

10 ഭോജായാശാംസംമുജന്ത്യാശൂം

ഭോജായാസ്തേകന്ത്യാശൂംമോനാ

ഭോജസ്യേപ്ഷ്വരിണീവവേശൂ

പരിഷ്കൃതന്ദേവമാനേവചിത്രം.

അനന്തം:-

ഭോജായ ആശൂം അശാം

സം മൃജന്തി

— ശീഘ്രഗാമിനമശാം പരിചാരകാസ്തേഗലങ്ക്രവന്തി

കന്ത്യാ ശൂംമോനാ

— അമിതവയോവനാ, ശരീരാവയവശോഭയാ വസ്ത്രാലങ്കാരശോഭയാ ച ശോഭാമാനാ സ്ത്രീ

ഭോജായ ആന്യേ	— ഭാത്രേ വേതി
(തഥാ) ഭോജസ്യ	— ഭാതുരേവ
പുഷ്കരിണീ-ഇവ	
പരി-കൃതം.	— സായഥാ പത്മഹംസാദിഭി രലഞ്കൃതാ തദാഭിതാനാദിഭി രലഞ്കൃതം.
ദേവമാനാ-ഇവ ചിത്രം.	— ദേവമാനമിവ, ദേവയാനമിവ മനോഹരം.
ഇദം വേശ്വ	— ഗൃഹം വേതി

അർത്ഥം.-ഭാതാവിനാ ഗതിവേശമുററ കതിരയെ പരിചാര കന്മാർ അലങ്കരിച്ചൊരക്കുന്നു നവയെ "വൃന്തവതിയായി, ശരീരശോഭകേണ്ടും ഉസ്മാലങ്കാരങ്ങളാലും പ്രകാശമാനയായ സ്രീഭാതാവിന്നു വേദിക്കുന്നു. അതുപോലെ താമരപ്പൂക്കളാലും അറയന്നങ്ങളാലും അലംകൃതമായ സരസ്സിന്നൊത്തു്, വിതാനാദികളാൽ ഭൂഷിതവും ദേവമാഗ്നപോലെ മനോഹരവുമായ ഈ ഗൃഹം ഭാതാവിന്നാകുന്നു

11 ഭോജശ്ചാസ്സുവാഹോവഹന്തി

സുപുത്രമോവത്തതേക്ഷിണായാഃ

ഭോജന്ദോവാസോവതാരേന്ദ്ര

ഭോജശ്ചത്രൂന്മസമനീകേന്ദ്രജേതാ

വ. 4

അന്വയം.-

സുഷു-വാഹഃ	— ശോഭനവഹനസമർത്ഥാഃ
അശ്വാഃ ഭോജം വഹന്തി	— ലക്ഷ്യന്ദേശം പ്രാപയന്തി
ക്ഷിണായാഃ	— ഭാതുര്യമാനസ്യ
സു-പുത്രി രഥഃ വത്തതേ	— സുഷുവത്തമാനോ രഥോ വേതി
(അഥപ്രത്യക്ഷഃ) ഹേ	
ദേവാസഃ,	— ദേവാഃ,
ഭേന്ദ്രേ ഭോജം അവത	— യജ്ഞേന്ദ്ര സന്ഗ്രാമേന്ദ്ര വാദാതാരം രക്ഷത

(യുഷാഭി: പാലിത:)

ഭോജ: സം-അനികേഷ്യ — സങ്ഗ്രാമേഷ്യ
ശത്രുൻ ജേതാ — വേത

അർത്ഥം:-നന്നായി വഹിക്കുന്ന കുതിരകൾ ഭാതാവിനെ പ്രാപ്യസ്ഥാനത്തെത്തിക്കുന്നു. ദക്ഷിണകൊടുക്കുന്ന യജമാനൻ കേടറ തേരുണ്ടാവുന്നു. (എനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, യജ്ഞങ്ങളിലായാലും യുദ്ധങ്ങളിലായാലും ഭാതാവിനെ രക്ഷിച്ചാലും. നിങ്ങളാൽ രക്ഷിക്കപ്പെട്ട ഭാതാവ് യുദ്ധങ്ങളിൽ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവനാവട്ടെ.

വക്ത്രം-5-6. പണയസ്സുരമാചക്ഷയ: ത്രിഷ്ഠപ്ചരന്ദ: സരമാ പണയശ്ച ദേവതാ.

1 കിമിച്ഛന്തിസരമാപ്രേക്ഷാൻഡം
ഓരേഹ്യധാജഗുരി:പരാചൈ:
കാസ്മേഹിതി:കാപരിതക്യംസിൻ
കഥ:രസായാഅതര:പയാംസി

അന്വയം:-

(ബ്രഹ്മസ്വരേസ്താവ: പണിനാമകൈരസുരൈരപഹൃതാ: തൽപ്രേരിതേന്ദ്രേണ ഗവാമന്വേഷണായ ദേവതൂനീസരമാപ്രേക്ഷിതാ. പണയ: ഏനാം മിത്രീകന്തും സംവാദമകർഷൻ. ആഗച്ഛന്തി: സരമാ: ഓഷ്ഠാപണയോവദന്തി.)

- സരമാ, കിം ഇച്ഛന്തി — ദേവതൂനീ, കിം പ്രാർത്ഥയാമാനാ സതീ
- പരാചൈ: ജഗുരി: — പരാഞ്ചനൈ: ശത്രുീ, പാർഷ്ണീഭോഗ ഗമനാലോകമാനാ സതീ
- ഇദം പ്ര ആനട്? — അസൂദ്രിയം സ്ഥാനം പ്രാപ്തോർ?
- അധാ ഓരേ ഹി — വിപ്രകൃഷ്ട: ഖലു, അതോവയ മേതാം പൂച്ഛാമ:

(ഹേ സരമേ,) കാ

അന്യേ-ഹിതി?

— കീദൃശീ അസമാന്യത്വമഹിതി?
കോന്യാസ്യത്വദപേക്ഷിതാത്മ?

കാ പരി-തക്ത്വ്യാ

ആസീൽ

— തകതിക്രതിഃ, പരിതകനം
പരിഗമനം, ഭ്രമണം കീദൃശ
മാസീൽ?

കഥം രസായാഃ

— ശബ്ദായമാനായാഃ, യോജന ശത
വിസ്തീണ്ണായാഃ അന്തരീക്ഷ
നദയാഃ

പയാംസി അതരഃ

— തീണ്ണവത്യസി?

അഥം—(ഇന്ദ്രഗുരുവായ ബൃഹസ്വതിയുടെ പശുക്കൾ പണി
കളെന്ന അസൂരന്മാരാൽ അപഹരിക്കപ്പെട്ട ബൃഹസ്വതിയാൽ
പ്രേരിതനായി ഇന്ദ്രൻ അന്വേഷണത്തിന് ദേവഗുനിയായ സ
രമയെ അയച്ചു പണികൾ സരമയെ പാട്ടിലാക്കാൻ വേണ്ടി
ചങ്ങാതത്തിൽ പറയുന്ന)

ദേവഗുനിയായ സരമ എത്തിച്ചിട്ടുകൊണ്ടാണ്, അപേ
ക്ഷിച്ചുകൊണ്ടാണ് നടക്കുമ്പോൾ ഇതപുറവും പിന്നാക്കം
നോക്കിക്കൊണ്ടു് നമ്മുടെ സ്ഥാനം പ്രാപിക്കുന്നതു്? വഴി
വളരെ നീണ്ടതാണല്ലോ, അതുകൊണ്ടു് ചോദിക്കട്ടെ, അല്ല
യോ സരമേ, ഞങ്ങളിൽ നിനക്കെന്താണപേക്ഷിതം? ഈ ച
റിവിരവു്, ഭ്രമണം, എന്തുകൊണ്ടാണിങ്ങനെ? ശബ്ദിക്കുന്ന
തും നൂറുയോജന വിസ്താരമുള്ളതുമായ അന്തരീക്ഷ നദിയുടെ മല
ങ്ങളെ നീ എങ്ങിനെ കടന്നു?

2 ഇത്രസ്യുദീർഘിതാപരാമി

ഏതേഷ്വതീപണയോനിധീൻവഃ

അതിവ്യയോഹിതസാതന്നന്ദവ

അഥാസായാഅന്തരപയാംസി

അനവധി:-

(സരമാപ്രത്യുവരച) ഹേ

പണയഃ — ഏതന്നാമകാ അസുരാഃ

ഇന്ദ്രസ്യ ദൂതീഃ — ദൂതകർമ്മണി നിഹിതാ

ഇഷിതാ വഃ മഹഃ

നി-ധീൻ ഇച്ഛന്തി — തേനൈവപ്രേഷിതാഹം യുഷ്മ
ദീയേ പർവ്വതേധിഷ്ഠിതാൻ
ബൃഹസ്വതേഗ്രോധനാൻ കായ
മാനാ സന്തി

പരാമി

— യുഷ്മദീയം സ്ഥാനങ്ഗച്ഛാമി

(കിഞ്ച) അതി-സ്തഭഃ

— അതിസ്തഭനാൽ, അതിക്രമണാ
ഋജാതേന

ദീയസമാ തൽ നഃ ആവൽ — ഭയേന നദീജലം മാം (പൂജായാം
(ബഹുവചനം) അരക്ഷൽ

തഥാ രസായാഃ പയാംസി

അതരം — തേന പ്രകാരേണനദ്യോഃ
ഉദകാനി തീർണ്ണവത്യസ്മി

അർത്ഥം:- (സരമ മറുപടി പറയുന്നു) അല്ലയോ പണികളേ,
ഇന്ദ്രന്റെ ദൂതിയായി, അവിടുന്നാൽത്തന്നെ അയയ്ക്കപ്പെട്ടവളാ
യി, നിങ്ങളുടെ പർവ്വതത്തിൽ കൊണ്ടുനിൽക്കപ്പെട്ട ബൃഹസ്വതി
യുടെ പശുധനത്തെ കാമിച്ചുകൊണ്ടോണം ഞാനിവിടെ വരുന്ന
തു്, ഇന്ദ്രകൻനിന്നു് അതിക്രമം പേടിച്ചു് നദീജലം എന്നെ
രക്ഷിച്ചു. അപ്രകാരം ഞാൻ നദീജലങ്ങളെ കടന്നുവന്നു.

3 കീ¹ദൃ¹ങ്ങി¹ന്ദ്ര¹സ്സു¹ര¹മേ¹കാ¹ദൃ¹ശീ¹കാ

യ¹സ്യേ¹ദന്ത്യ¹തി¹രസ¹രഃ¹പരാ¹കാ¹ൽ

ആ¹പ¹ഗച്ഛാ¹ന്തി¹ത്രാ¹മേ¹നാ¹ധോ¹മാ

ഥാ¹ഗ¹വാ¹ങ്ഗോ¹പ¹തി¹ന്റോ¹ഭവാ¹തി

അന്വയം:-

(പ്രണയോപദേശി) ഹേ

സരമേ,

യസ്യ ദൂതിഃ ഇദം

— ദൂതി തചമസ്മദീയം സ്ഥാനം

പരാകാശ് അസരഃ

— അതിദൂരാഭാഗമഃ

(സഃ) ഇന്ദ്രഃ കീദൃങ്?

— കിമൽ പരാക്രമവാൻ?

കാ ദൃശീകാ?

— തസ്യകീദൃശീദൃഷ്ടിഃ,

ദൃഷ്ടിരൂപാസേനാകിയതി?

(ഇതിതാമരപാതേ പരസ്പരമാഹ്വഃ)

(ഏഷാ) ആ ഗച്ഛാൽ ച — ആഗച്ഛതു ച

ഏന മിത്രം ദധാമ

— ഏനാം സഖീങ്ക്രവാമ

അഥ നഃ ഗവാം ഗോ-

പതിഃ വോതി

— നഃ നേതാവലഃ ഗോസ്വാമീ

വേതു

(വലഃ നഹ്യേകസ്യാഗോഃ, കിംതു ബഹുനാങ്ഗവാം സ്വാമീ വേതു)

അർത്ഥ-അല്പയോ സരമേ, ആരുടെ ദൂതിയായിട്ടാണോ നീ അതിദൂരത്തിൽനിന്ന് ഞങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തുവന്നത്, ആ ഇന്ദ്രൻ ഏതുവിധം പരാക്രമമൊത്തവനാണ്? അവന്റെ കാണപ്പെടുന്ന സൈന്യം എത്രത്തോളമുണ്ട്? (ഇത്രയും സരമയോടു പറഞ്ഞ് അവർ പരസ്പരം പറയുന്നു) ഈ സരമവന്ന കൊള്ളിട്ടേ, അവളെ നമുക്ക് സഖിയാക്കാം. പിന്നെ, നമുക്കു നേതാവായ വലൻ ഒരു പശുവിന്റെ മാത്രമല്ല കണക്കറ്റ പശുക്കളുടെ സ്വാമിയായവളെ

4 നാഹന്തംവേദദൃഷ്ടിസ

യസ്യേദന്യതീരസരംപരാകാശ്

നതങ്ഗഹന്തിസ്രവതോഗഭീരാ

ഹതാഇന്ദ്രണപണയശ്ശയധോ

അന്വയം:-

(സരമാവദതി) ഹേ
പണയഃ, യസ്യ ഭൃതീഃ

അഹം ഇദം	— യുഷ്മദീയം സ്ഥാനം
പരാകാൽ അന്തരം	— അതിദൂരദേശാൽ പ്രാപ്താവം
തഃ ഭ്യോ ന വേദ	— തമിദ്രം ഹന്തവ്യമിതിന
ജാനാമി
സഃ ഭരേ	— സർവ്വാൻ ശത്രുൻ ഭരേതി,
ഹിനസ്ത്യേവ
സ്രവതഃ ഗഭീരാഃ	— സ്രവണശീലാ ഗംഭീരാനഭ്യഃ
തം ന ഗുഹന്തി	— നാച്ഛാഭയന്തി
(യുയം താദൃശ പരാക്രമേണ)	
ഇന്ദ്രേണ ഹതാഃ ശയധോ	— ഹതാസ്സന്തഃ നിദ്രാശായിനോ
വേപിഷ്യഥ

അർത്ഥം:- (സരമാവദതി) അല്ലയോ പണികളേ, ആരുടെ ഭൃതിയായിട്ടാണോ ഞാൻ അത്യന്തം ദൂരത്തുനിന്നു നിങ്ങളുടെ സ്ഥാനത്തെത്തിയത്, ആ ഇന്ദ്രനെ വധ്യനായി തോന്നിയുകയില്ല അവിടുന്ന് എല്ലാ ശത്രുക്കളെയും ഹനിക്കുകയെന്ന ചെല്ലുന്നു ഏകദേശം മഹാനഭികൾ അവിടുത്തെ മുക്കുന്നില്ല അപ്രകാരം പരാക്രമമുററ ഇന്ദ്രനാൽ നിങ്ങൾ ഹനിക്കപ്പെട്ട്, ദീപ്തനിദ്രയിൽ കിടക്കുവാൻ.

5 ഇമാഗാപ്സ്സരമേയാപെച്ഛഃ

പരിഭിവാഅന്താത്ഥസുഭഗേപന്തി

കസ്സപ്തനാഅവസ്തജാഭയധ്യ

താസ്മാകമായധാസന്തിതിഥാ

വ 5

അന്വയം -

(ക്രൂദ്ധാഃ പണയഃ പ്രത്യുച്ഛഃ)

ഹേ സുഭഗേ	— സുന്ദരി,
സരമേ, ദിവഃ അന്താൻ	— ദൂലോകസ്യ പര്യന്തൻ
പരി പന്തി	— കത്രഗാവസ്തിഷ്ണന്തിതി പരിതോ
ഗച്ഛന്തിത്വം

ഇമാഃ യാഃ ഗാവഃ ഐച്ഛഃ — ഗാഃ കാമയസേ, താഃ
 ഏനാഃ തേ കഃ — ഗാഃ ത്വദീയഃ കഃ
 അയുധാഃ അവ സുവാൻ — അയുധാസുവാൻ പർവ്വതാദവസ്യ
 മേൽ?

ഉത അസ്മാകം തിശാ
 ആയുധാ സനനി — ഭവന്തി, തസ്മാദസ്മാഭിര്യഥാ
 കൃത്വാകോവാ ഗാ ആഹരതി?

അർത്ഥം.—(പണികൾ കോപംപൂണ്ടു പറയുന്നു.) സന്ദരിയാ
 യ സരമേ, ഏവീടെ പശുക്കൾ നില്ക്കുന്നു എന്നു നോക്കാനായി
 ദൃഢലോകത്തിന്റെ അറ്റങ്ങളെപ്പറ്റിപ്പറ്റുന്ന നി പശുക്കളേ
 വയേ തേടുന്നുവോ, അവയെ നിനക്കുചേർന്നു ആർ ഈ പർവ്വത
 അതിർത്തിന്നു പടവെട്ടാതെ വിട്ടുകൊണ്ടു പോകും? ഞങ്ങൾക്കു്
 മുച്ഛയേറിയ ആയുധങ്ങളുണ്ട്. അതിനാൽ ഞങ്ങളോടു പൊരു
 താതെ ആർ പശുക്കളെ കൊണ്ടുപോകുന്നു?

6 അസേന്യാവഃപണയോവചാഃ

സ്യനിഷവ്യാസ്തന്വസ്തുതപാപീഃ

അഗ്ര്യേഷോവഹ്നതവാഅസ്തപന്മാ

ബ്രഹ്മസ്യതിർവൃളയോനമൃളാൽ

അന്വയം:—

(സരമാവദതി) ഹേ

പണയഃ വഃ വചാംസി

അസേന്യാ

പാപീഃ തന്വഃ

അനിഷവ്യാഃ സന്തു

(കിഞ്ച) വഃ പന്മാഃ

ഹ്നതവൈ അഗ്ര്യേഷഃ അസ്തു

വഃ ഉയോ

ബ്രഹ്മസ്യതിഃ ന മൃളാൽ

— യുഷ്മാകം വചനാനി

— സേനാഹ്ണാനി ഭവന്തി

— യുഷ്മദീയാനി പാപയുക്താനി
 ശരീരാണി

— പരാക്രമരാഹിത്യേന ഇഷ്ടഹ്ന
 ണി ന ഭവന്തു

— യുഷ്മദീയോ മാഗ്ന്ഃ

— ഗന്തുമാസമന്തോ ഭവതു

— ഉയേവിധാനി പൂർവ്വോക്താനി
 ശരീരാണി

— ന സുഖയേൽ

അർത്ഥം:—(സരമ പറയുന്നു,) അല്ലയോ പണികളേ, നിങ്ങളുടെ മൊഴികൾ സേനാഹ്മങ്ങളല്ല. നിങ്ങളുടെ പാപയുക്തങ്ങളായ ശരീരങ്ങൾ പരാക്രമരഹിത്യത്താൽ അമ്പുകളേക്കാൾ അഹ്മങ്ങളാകാതിരിക്കട്ടെ. പിന്നെ, നിങ്ങളുടെ മാഗ്ഗം ഗമനത്തിന്നു പറ്റാത്തതാവട്ടെ. നിങ്ങളുടെ പരാക്രമരഹിതങ്ങളും പാപയുക്തങ്ങളുമായ ഇതവിധദേഹങ്ങളെയും ബൃഹസ്പതി സൂചിപ്പിക്കുകയില്ല.

7 അയന്നിധിസ്സരമേഅഗ്രീബുധ്നോ

ഗോഭീരശ്ചേഭീർവ്വസഭീന്യഷ്ടഃ

രക്ഷന്തിതംപണയോയേസുഗോപാ

രേകപദമലകമാജഗന്മ

അന്വയം:—

(പണയം പുനരാഹ്വേ) ഹേ

സരമേ, അയം നിധി: — അസ്മഭീയ: കോശ:

അഗ്രീ-ബുധ്നഃ — അഗ്രീർബുധനകോയസ്യ,
താദൃശ:

(തഥാ ആഹ്വൈതഃ)

ഗോഭീ: അശ്ചേഭീ: — അശ്ചൈശ്ച

വസു-ഭീ: നി-ഗ്രഷ്ടഃ — നിതരാം പ്രാപ്തഃ,

സു-ഗോപാ: യേ പണയ: — സുഷുഗോപയിതാരോയേതേ

തം രക്ഷന്തി — നിധിം പാലയന്തി

രേക പദം — ഗോഭീശ്ശബ്ദായമാനമസ്മാഭീ:
പാലിതം സ്ഥാനം

അലകം ആ ജഗന്മ — വ്യർത്ഥമേവാഗതവത്യസി

അർത്ഥം:—(പണികൾ വീണ്ടും പറയുന്നു.) അല്ലയോ സരമേ, ഞങ്ങളുടെ ഈ സൂക്ഷിപ്പുമുതൽ പർവ്വതത്താൽ ബന്ധിപ്പിച്ചുപോകാൻ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ട പശുക്കളാലും കിരീടകളാലും മറ്റു ധനങ്ങളാലും നിറഞ്ഞതാണ്. ചേണ്ടപോലെ കാവൽ നില്ക്കുന്ന പണികൾ അതിനെ രക്ഷിക്കുന്നു. പശുക്കളാൽ ചെല്ലപ്പെട്ട

5൫. ഞങ്ങളാൽ ചാതുര്യമായിക്കൊണ്ടുള്ളതായ ആ സ്ഥാനത്ത്
നി വന്നത് വെറുതെയാണ്, നിഷ്പലമാണ്

8 ഏകാഗ്രാഭ്യർണ്ണാർഹിതാ

അയാസ്യാപാദംഗീരസോനവഗ്ഗാഃ

തപ്തതൂർവ്വംനിഷ്ഠിത ഗാന്ധാ

മൈത്രേയപുണയോവചനീൻ

അന്വയം -

(സരമാ പ്രത്യവാച, ഹേ പണ്ഡിതഃ)

സോമ-ഗീതാഃ

— സോമേന തീർത്ഥ്വണീകൃതാഃ
സോമപാനേന മത്താഃ

നവ-ഗാന്ധാഃ

— നവസുമാസ്സസുത്വാസിനാഃ,
ശേഗാന്ധാഃ

അഞ്ച ഗീരസഃ ഭൃഷയഃ,

(തേഷാം പ്രഥമഃ)

അയാസ്യാഃ

— ഏതന്നാമാ ച

ഇഹ ആ ഗമൻ

— യുഷ്മദീയേ സ്ഥാനേ ആഗമച്ചയഃ

(ആഗത്യ ച) തേ ഗോനാം

ഏതം ഊർവ്വം

— ഗവാഃ സമൂഹം

വി ഭജന്ത

— വിഭാഗങ്ക്രയഃ

അഥ പണ്ഡിതഃ

— അനന്തരം പണ്ഡിതായേ

ഏതൽ വചഃ

— പൂർവ്വം വ്യക്തമാഗതവതീതി
യദാക്യമവോചത്തം

വരൻ ഇൽ

— പരിത്യജന്ത ഏവ ഭവഥ

അർത്ഥം—(സരമാ വീണ്ടും പറയുന്നു) അല്ലയോ പണ്ഡിതരേ
സോമപാനംകൊണ്ട് ഉൾക്കൂടിയവരും സ്വേതമാസവും പശു
മാസവും സത്രമനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നവരുമായ അംഗീരസ്സുകളെന്ന
ഭൃഷികളും അവരിൽ മുമ്പനായ അയാസ്യാനും നിങ്ങളുടെ ഇരി
പ്പിടത്തിൽ വരും. വന്നിട്ട് അവർ പശുക്കളുടെ കൂട്ടത്തെ
വേർ പിരിക്കും. അപ്പോൾ പണ്ഡിതരായ നിങ്ങൾ, നി വെറു

തെയാണു് വന്നതു് എന്തുപറഞ്ഞ വാക്കു് ചർച്ചിക്കുന്നവർ, ഉപേക്ഷിക്കുന്നവർ തന്നെയാവും.

9 ഏവാചത്വംസരമത്ത്വജഗന്മ
 പ്രബാധിതാസഹസാഭൈവ്യേന
 സ്വസാരന്തപാകൃണവൈമാപുനഗ്ഗാ
 അപതേഗവാംസുഭേഗേജോമ

അന്വയം:—

(പ്രണയഃ പ്രണയവാക്യമാഹുഃ) ഹേ സു-ഭേഗേ, സരമേ
 (ത്വം) ഭൈവ്യേന
 സഹസാ — ദേവസംബന്ധിനാ ബലേന
 പ്ര-ബാധിതാ — യഥാതഥാവലംകരം പ്രാപ്യതത്ര
 സ്ഥിതിഗാഢഷ്ട്യാ പുനരാഗച്ഛേതി
 തേനപ്രപീഡിതാ ഏവഞ്ചേൽ
 ത്വം ഏവ ച ആ-ജഗന്മ — ആഗതവത്യസി (ച ശബ്ദശ്ചേ
 ഭേതം)
 (തന്വി) ത്വാ സ്വസാരം
 കൃണവൈ — ഭഗിനീഷ്കരവൈ,
 (ത്വത്തു) പുനഃ ച ഗാഃ — ഇന്ദ്രാദീൻ മാഗച്ഛ
 തേ ഗവാം അപ — ത്വദീയാനാഷ്ഗവാം സമൂഹം
 പർവ്വതാനപഗമയ്യ
 ജോമ — ത്വഞ്ച വയഞ്ച വിജോമ

അർത്ഥം:—(പ്രണികൾ അന്തരഞ്ജനപരമായിപ്പറയുന്നു.) അല്ലയോ സുന്ദരിയായ സരമേ, നീ ദേവസംബന്ധിയായ ബലത്താൽ ആവിഷ്ടയായി വലപുരത്തിൽപ്പോയി അവിടെ നില്ക്കുന്ന പശുക്കളെ കണ്ടാടങ്ങി വരുക എന്നിപ്രകാരം നിർബ്ബന്ധിയായിട്ടാണ് വന്നിട്ടുള്ളതെങ്കിൽ, നിന്നെ ഞങ്ങൾ സഹോദരിയാക്കാം. നീ എന്നീ ഇന്ദ്രാദികളുടെ അടുക്കൽ പോകേണ്ട. നിന്റെ പശുക്കളെ പർവ്വതത്തിൽ നിന്നു പുറത്തെടുത്തു്, നീയും ഞങ്ങളും കൂടി ഭാഗിക്കുകയും.

10 നാഹം¹വേദോ²ത്വ³നോ⁴സ്വ⁵സ്വ⁶ത്വ

മി¹ത്രോ²വി³ദുര⁴ഽഗീ⁵രസ⁶ത്വ⁷ഘോ⁸രാഃ

ഗോ¹കാ²മാ³മേ⁴അ⁵ച്ഛ⁶യ⁷നി⁸യ⁹ദായ

മ¹പാ²ത³ഇ⁴ത⁵പ⁶ണ⁷യോ⁸വ⁹രീ¹⁰യഃ

അനവയം -

(സരമാ പ്രത്യാചഷ്ടേ) ഹേ പണയഃ,

അഹം ദ്രാതു-ത്വം ന വേദം — ന ജാനാമി

സ്വസ്വ-ത്വം നോ — സഹോദരീത്വമേവ ന ജാനാമി
ഇത്രഃ ഘോരാഃ

അഽഗീരസഃ ച വിദഃ — ശത്രുണാം യേഽഽകരാശ്ച തേ
ജാനന്തി

(കിഞ്ച) യൽ ആയം — യദാസ്മാൽ സ്ഥാനാദിന്ദ്രാദീൻ
പ്രാപ്തവം

(തദാ) മേ ഗോ-കാമാഃ — മദീയാഃ യുഷ്മാദിരപഹൃതാഗാഃ
കാമയമാനാഃ ഇന്ദ്രാദേയഃ

അഹമയൻ — യുഷ്മദീയം സ്ഥാനമാച്ഛാദേന്തി

അതഃ വരീയഃ — ഉരുരുരഽഗവാം വൃന്ദം പരി
ത്യജ്യ അതിദുരഭേശം

അപ ഇത — അപഗച്ഛത

അർത്ഥം.—(സരമ മറുപടി പറയുന്നു) അല്ലായാ പണികളേ,
ഞാൻ സഹോദരത്വമറിയില്ല സഹോദരീത്വവുമറിയില്ല
ഇത്രനും, ശത്രുക്കൾക്കു ഭയങ്കരനായ അംഗിരസ്സുകളുമറിയുന്ന
പിന്നെ, ഇവിടെ നിന്ന് ഞാൻ പോയി, ഇന്ദ്രാദികളെ പ്രാ
പിച്ചാൽ, നിങ്ങളുപഹരിച്ച പശുക്കളെ കാംക്ഷിക്കുന്ന എന്റെ
കുട്ടർ, നിങ്ങളുടെ ഇരിപ്പിടത്തെ വളയും അതുകൊണ്ട് പെരി
യ പശുക്കളെ വിട്ട് അതിദുരഭേശത്തേയ്ക്കു പോയി കൊള്ളുക

11 ദൂരമിതപണയോവരീയ

ഉദ്ഗാഢോയത്തുമിനതിര്യതേന

ബൃഹസ്സതിര്യാഅവിനന്നിഗൃഹ്ഠാ

സ്സോമോഗ്രാവാണഗൃഷയശ്ചവിപ്രാഃ

വ. 6

അനവയം:-

ഹേ പണയഃ, വരീയഃ

ദൂരം ഇത	— ഉത്തരന്ദൂരദേശങ്ഗച്ഛത
ഗാഢഃ ഗൃതേന മിനതിഃ	— സത്യേനവിധായകം പർവ്വതം ഹിംസത്യഃ, വിഭാരയന്ത്യഃ
ഉൽ യത്തു	— തസ്മാദ്ദങ്ഗച്ഛത
നി-ഗൃഹ്ഠാഃ യാഃ	— നിതരാം സ്ഥാപിതായാഗാഃ
ബൃഹസ്സതിഃ അവിനൻ	— ലഹ്സ്യതേ
(തഥാ) സോമഃ ഗ്രാവാണഃ	— അഭിഷവകാരിണഃ
വിപ്രാഃ ഗൃഷയഃ ച	— മേധാവിനഃ അങ്ഗിരസശ്ച ലഹ്സ്യന്തേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പണികളേ, വളരെ അകലേയ്ക്കുപോയി കെൊള്ളുക, പശുക്കളെ, സത്യമായി മറവിയാറുന്ന പാറകളുടെ അപ്പിളിന്റേ, അതിൽനിന്ന് മേൽപ്പോട്ടു വരട്ടെ. ഒളിപ്പിയില്ലാത്ത ആ പശുക്കളെ ബൃഹസ്സതി നേടും. അതുപോലെ സോമവും പിടിക്കല്ലുകളും മേധാവികളായ അംഗിരസ്സുകളും വീണ്ടും നേടും.

വക്ത്രം-7-ബ്രഹ്മവാദിനീ ജ്ഞഃ ഗൃഷിഃ, ത്രിഷുബന്ധുഭൗ ഹന്ദസി, വിശ്വേവോ ദേവതാ.

1 തേവന്തേപ്രഥമാബ്രഹ്മകിലബിഷേ

ഉപാരസ്സലിലോമാതരിശാ

വിഭുഹരാസ്സപ്തഗ്രോമയോഭ

രാപോദേവിഃപ്രഥമാഗൃതേന

അന്വയം -

അക്രൂപാരഃ

— അകൃത്സിതപാരഃ, ദൂരപാരഃ,
മഹാഗതിരാദിത്യഃ

സലിലഃ, മാതരിശ്വാ
വീള-ഹരാഃ

— അബ്ദേവതാവതന്നഃ വായുഃ
— തമാംസിഹരതി, വിനാശയത്
തിഹരന്ത്യേജഃ, പ്രഭൃതതേജസ്വഃ

തപഃ ഉഗ്രഃ

— താപനേനോൽഗുണ്ണാഗ്നിഃ

മയഃ-ഭൂഃ

— സുഖസ്യ ഭാവയിതാസോമഃ

ഋതേന പ്രഥമ-ജാഃ

— സത്യഭൂതേന ബ്രഹ്മണാദിത
ഏവോൽപാദിതാഃ

ദേവീഃ ആപഃ

— അബ്ദേവതാഃ

പ്രഥമാഃ തേ

— മുഖ്യാന്യേ ദേവാഃ

ബ്രഹ്മ-കീല്ബീഷേ

— ബ്രാഹ്മണസ്യ ബൃഹസ്വതേഃ
പാപേ, ജുഹുവൈഷാഗ്യവീഷയേ

അവദൻ

— നിഷ്കൃത്യപായമവോചൻ

അർത്ഥം- (ജുഹു എന്നാൽ വാക്, വാക് ബ്രഹ്മാവിന്റെ ഭാര്യ ബൃഹസ്വതിക്ക് വാചസ്വതിത്വംകൊണ്ട് ജുഹു എന്ന പേരായ ഭാര്യയുണ്ടായി ഒരിയ്ക്കൽ ബൃഹസ്വതിയുടെ പാപം അവർക്ക് ദൈവഭാഗ്യരൂപത്തിൽ വേിച്ച അപ്പോൾ ബൃഹസ്വതി ജുഹുവിനെ തൃജിച്ചു പിന്നീട് ആദിത്യാദിവേന്ദന്മാർ കൂടിയാലോചിച്ച് അവളെ അപാപയായി, ബൃഹസ്വതിയ്ക്ക് വീണ്ടും കൊടുത്തു)

മഹാഗതിയായ ആദിത്യൻ. ജലദേവനായ വതന്നൻ. വായുവും ഇരുട്ടകറുന്ന മഹാതേജസ്വനും ഉഗ്രനുമായ അഗ്നിയും സുഖകരനായ സോമനും, സത്യഭൂതനായ ബ്രഹ്മാവിനാൽ ഒന്നാമത്തു പാദിപ്പിക്കപ്പെട്ട ജലദേവതകളും. - മുഖ്യന്മാരായ ഇവരെല്ലാം ബ്രാഹ്മണനായ ബൃഹസ്വതിയുടെ പാപം മുഖമുള്ള ജുഹുവിന്റെ ദൈവഭാഗ്യ (വൈരൂപ്യ) വീഷയത്തിൽ പ്രായശ്ചിത്തം പറഞ്ഞു

2 സോമോരാജാപ്രഥമോബ്രഹ്മജായാം.

പുനഃപ്രായച്ചഭൂണീയമാനഃ

അന്വതിതാവതന്നോചിത്രആസി

ഭഗ്നിഷ്ഠാതാഹസ്തഗൃഹ്യാനിനായ

അന്വയം:-

പ്രഥമഃ രാജാ സോമഃ

അഹുണീയമാനഃ — പാപഗമനേനാലജ്ജമാനസ്സൻ
താമേനാമ കില'ബിഷാഃ

ബ്രഹ്മ-ജായാം പുനഃ പ്ര

അയച്ഛതീ — ബ്രഹ്മസ്തതയേ ഒത്തവാൻ

വരണഃ അനു-അർത്തിതാ

ആസീർ — സോമനേമോഭയിതാ ബഭ്രുവ

('സർവ്വമാത്മാം പ്രതിഗൃഹാണ' ഇതിദയാമകാഷ്ഠി)

(അഥാ) മിത്രഃ — ചാനമോഭയിതാ ബഭ്രുവ

ഹോതാ അഗ്നിഃ — ദേവാനാമാഹ്യാതാസഃ

ഹസ്ത-ഗൃഹ്യ ആ നിനായ — ഹസ്തേ ഗൃഹീത്വാ ആനൈഷീൽ

അർത്ഥം:-മുഖ്യനും രാജാവുമായ സോമൻ പാപം തീർന്നു കൊണ്ട് 'ലജ്ജവിട്ടു', ബ്രാഹ്മണനായ ബ്രഹ്മസ്തതിയുടെ ഭാര്യയായ വാക്കിനെ ബ്രഹ്മസ്തതിയ്ക്കു വീണ്ടും കൊടുത്തു. വരണനും മിത്രനും 'എല്ലാംകൊണ്ടും അങ്ങു കൈക്കൊള്ളുക' എന്ന് ദയ പുണ്ടനുമോദിച്ചു ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന അഗ്നി വാക്കിനെ കൈപിടിച്ചാനയിച്ചു.

3 ഹസ്തേനൈവഗ്രാഹ്യആധിർസ്യാ

ബ്രഹ്മജായേയമിതിപേദേവോചൻ

നമുതായപ്രചേത്യതസ്ഥഹ്തഃ

തഥാരാഷ്ട്രഭഗ്നപിതങ്ക്ഷത്രിയസ്യ

അന്വയം:-

(ദേവാഃ ബ്രഹ്മസ്തതിമുചഃ ഹേ ബ്രഹ്മസ്തതേ.)

അസ്യഃ ആ-ധിഃ — ആരേണാന്യത്രേത്രാധിഃ,
ശരീരം

ഹസ്തേന ഏവ ഗ്രാഹ്യഃ — ഗൃഹീത്വപ്രമേവ

ഇയം ബ്രഹ്മ-ജായാ ഇതി

ഇതി അഭവോചൻ ച — ദേവാഃ അപാദിപുഃ
(ച ശബ്ദശ്ചേതേ)

ഏഷാ പ്രഹേത്യ	— ഭാര്യാനേപേഷണാത്ഥം തപയാ പ്രേഷിതായ
തഥാ ന തസ്മൈ	— തന്നൈസ്സ സ്വാത്മാനം ന പ്രകാശിതവതി
ദൂതായ (യഥാ) ക്ഷത്രിയസ്യ ഹൃപിതം രാജ്യം	— രാജേണാ രക്ഷിതം രാജ്യം ശത്രുവേ യഥാന പ്രകാശയതി തദാൽ

(ഇദാനിംതു പ്രകാശമാനേയം ബ്രഹ്മജായേത്യബ്രൂവൻ)

അർത്ഥം:- (ദേവന്മാർ ബൃഹസ്പതിയോടു പറഞ്ഞു) അല്ലയോ ബൃഹസ്പതേ, ഇവളുടെ ശരീരം അങ്ങയുടെ കയ്യാൽ പിടിക്കത്തക്കതുതന്നെയാണു് ഇവൾ ബ്രാഹ്മണനായ അങ്ങയുടെ ഭാര്യ തന്നെയാണെന്നു പറഞ്ഞുവെങ്കിൽ, ഭാര്യാനേപേഷണത്തിനായി അങ്ങയെ ദൂതനു്, രാജാവു് സരക്ഷിതമായ രാജ്യത്തെ ശത്രുവിനു് പ്രകാശിപ്പിക്കാത്തതുപോലെ, സ്വയം പ്രകാശിപ്പിക്കാത്തതാണു് (ബൃഹസ്പതി അയച്ച ദൂതനെ അവൾ കാണാൻ കൂട്ടാക്കിയില്ല) ഇപ്പോഴാകട്ടെ സ്വയം പ്രകാശമാനയായ ബ്രഹ്മ ഭാര്യയാണിൾ (എന്നു ദേവന്മാർ പറഞ്ഞു)

4 ദേവാഹുതസ്യാമവദന്തപൂർവ്വേ

സപ്തഗൃഷയസ്തപസേയേനീഷേദഃ

ഭീമാജായാബ്രാഹ്മണസ്യോപനിതാ

ദുഷാൻധാതിപരമേവേധാമൻ

അന്വയം -

പൂർവ്വേ ദേവാഃ	— ചിരന്തന്നാ ആദിത്യാദയഃ
യേ സപ്ത-ഗൃഷയഃ	— സപ്തസങ്ഖ്യാകാ ഋഷയഃ
തപസേ നി-ഷേദഃ	— തപശ്ചരണായ നിഷ്ണാ ബഭ്രുവുഃ, തേ ച
ഹുതസ്യാം അവദന്ത	— ഹുതസ്യാവിഷയേ “ഇയം പാപരഹിതാ” ഇത്യവാദിഷുഃ

- (തത്ത്വം) ഭീമാ ജായാ — ശത്രുരൂപാണാം പാപാനാം യേ
 ബ്ധ്വേന, സകൃതവത്യേഷാ
 ബ്രഹ്മണസ്യ ഉപ-നീതാ — ബ്രഹ്മസ്യതേസ്സമീപേ ദേവൈ
 സ്ഥാപിതാ
 (തപഃ പ്രഭാവഃ) ഭൂ-ധാമം — ഭൂമിനാമപി
 പരമേ വി-ഭാമൻ ദധാതി — ഉത്തമേ സ്ഥാനേ വിധാതി

അർത്ഥം:-സനാതനന്മാരായ ആദിത്യാദി ദേവന്മാരും തപ
 സ്സിലിരുന്ന സപ്തർഷികളും ഇവളുടെ വിഷയത്തിൽ “ഇവരും
 പാപരഹിതരും” എന്നു പറഞ്ഞു. പിന്നെ, പാപങ്ങൾക്കു്
 യേകാരിണിയും സകൃതവതിയുമായ ഇവരും ബ്രഹ്മസ്യതിയുടെ
 സമീപത്തായരിക്കപ്പെട്ടു. തപസ്സിന്റെ പ്രഭാവം ദൃഢരീതി
 നാഷ്ടപോലും ഉൽകൃഷ്ടസ്ഥാനമണക്കുന്നു.

5 ബ്രഹ്മപാരിപരതിവേവിഷഭിഷ

സ്തദേവാനാംഭവത്യേകമബ്ധം

തേനജായാമന്വവിന്ദബ്രഹ്മസ്യതി

സ്തോമേനനീതാഞ്ജപന്നദേവാഃ

അന്വയം:-

(ഇഹി പരോക്ഷതയാവദതി)

ഹേ ദേവാഃ, ബ്രഹ്മ-പാരി

പരതി

— സ ബ്രഹ്മസ്യതിജായാഭാവേന
 ബ്രഹ്മപാര്യവേൽ

(അത ഏവ) വിഷഃ

വേവിഷൽ

— സർവ്വേഷു യജ്ഞേഷു വ്യാപ്ത
 വാൻ, ദേവാൻ സ്യതിഭി
 ഹ്വിഷ്ടിഷ്ട വ്യാപ്തവൻ

ദേവാനാം ഏകം അബ്ധം

ഭവതി

— ജായാപതി യജ്ഞസ്യ വേ
 അബ്ധേ വലു

തേന ബ്രഹ്മസ്യതിഃ ജായാം — ദേവാനാം പരിപരണേന സ

സോമേന നീതം.

ജുഹം ന

— ജുഹം മാം യഥാലബ്ധവാൻ
തദാനിം തദദിദാനിചപി

സഃ അന അവിന്ദാ

— ലബ്ധവാൻ

അർത്ഥം:—(ജുഹ പരോക്ഷമായി പറയുന്നു) അല്പയോ ദേവന്മാരേ, ആ ബ്രഹ്മസ്വതി ഭാര്യയില്ലാത്തതിനാൽ ബ്രഹ്മചാരിയായിരുന്നു അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഏല്പാ യജ്ഞങ്ങളെയും പ്രാപിക്കുന്ന ദേവന്മാരെ സ്തുതികളാലും ഹവിസ്സുകളാലും ഭജിച്ച യാഗത്തിൽ ദേവന്മാർക്കു രംഗമായി (ഭാര്യയെന്നാക്കിയാണ് യാഗത്തിലെ രണ്ടംഗങ്ങൾ വിഭാസമായ ബ്രഹ്മസ്വതി ഒന്നും അംഗമായി) ബ്രഹ്മസ്വതി ദേവപരിചരണത്താൽ സോമനാൽ നയിക്കപ്പെട്ട ജുഹവേ അന്നു നേടിയപ്പോലെ അദ്ദേഹം ഇന്നും നേടി

6 പുനർവ്വൈദേവാങ്ങ്ങ്

പുനർമ്മന്യുത

രാജാനസ്സത്യങ്ങ്ങ്

ബ്രഹ്മജായാംപുനർദ്ദേ

അന്വയം -

ദേവാഃ ബ്രഹ്മജായാം

— താം ബ്രഹ്മസ്വതയേ

പുനഃ അദ്ദേഃ വൈ

— പുനർത്ത്വവന്തോഹി

ഉത മന്യുതാഃ പുനഃ

— അദ്ദേഃ

(ഏവങ്ങ്ങ്ക്രതന്താം)

സത്യം കൃണാതാം

— കർവ്വാണാം

രാജാനഃ പുനഃ ദദ്ദേഃ

— ദത്തവന്തഃ

അർത്ഥം:—ദേവന്മാർ ബ്രാഹ്മണനായ ബ്രഹ്മസ്വതിയുടെ ഭാര്യയായ വാക്കിനെ അദ്ദേഹത്തിന്നു വീണ്ടും കൊടുത്തു മന്യുതം വീണ്ടും കൊടുത്തു അപ്രകാരം കൊടുത്തതു് സത്യമാക്കിക്കൊടുത്ത് രാജാക്കന്മാരും വീണ്ടും കൊടുത്തു (അതായതു് ഈ പുനസ്സമാഗമത്തെ മന്യുതം രാജാക്കന്മാരും അംഗീകരിച്ചു)

7 പുനർത്ഥബ്രഹ്മജായാം

കൃതപിദേവൈനീകീലംബിഷം

ഉജ്ജ്വലപ്രഥിവ്യംഭൂതായോ

അഗ്നയമുപാസതേ

വ. 7

അന്വയം:-

ദേവൈ നി-കീലംബിഷം

കൃതപി	—	ദേവാസ്സസ്യഃ
		കീലംബിഷാഭാവങ്ക്രതാ
ബ്രഹ്മ-ജായാം	—	ബ്രഹ്മണോബൃഹസ്യതേ ഭാര്യാം
പുനഃഭായ	—	പുനർത്ഥാ
പ്രഥിവ്യഃ ഉജ്ജ്വലം	—	രസഭൂതഃ ഹവിരൂപമനഃ
ഭൂതായ	—	ഭൂതാ, വിഭജ്യ
ഉജ്ജ്വലം ഉപ ആസതേ	—	ബഹുഭിസ്സോതവ്യം
		ബാഹ്സ്യത്യം യജ്ഞഃ സേവന്തേ

അർത്ഥം:-ദേവന്മാർ പാപമുക്തയാക്കിച്ചെയ്ത് ബ്രഹ്മണനായ ബൃഹസ്യതിയുടെ ഭാര്യയെ വീണ്ടും കൊടുത്തു്, ഭൂമിയുടെ രസഭൂതമായ ഹവിരെന്നത്തെ പകർത്തു്, പലരാലും കീർത്തിയമായ ബാഹ്സ്യത്യം എന്ന യജ്ഞത്തെ അനുഷ്ഠിക്കുന്നു. (ബ്രഹ്മസ്യതിസ്ത്വം വാക്സം, എന്ന ഭാര്യയുണ്ടായെന്നും അവിടെ പാപം കൊണ്ടവരും ഭൂഗയായെന്നുള്ളതിന്നു്, വാചസ്പതിയായ അവിടേ സ്ത്വം വിദ്യ, ജ്ഞാനമെന്ന ഭാര്യയുണ്ടായെന്നും ശുദ്ധിപൂർണ്ണമാകാത്തതുകൊണ്ടു് ആ വിദ്യ, അവിടുത്തെ ജ്ഞാനം ഭൂഷിച്ചുപോയെന്നും, സേവിസ്തപ്പെട്ട ദേവന്മാർ ആ വിദ്യയുടെ ഭൂഗത്വം കളഞ്ഞു ശുദ്ധമാക്കി അവിടേസ്ത്വം തിരിച്ചുകൊടുത്തു എന്നാമർത്ഥമെടുക്കണം. ബ്രഹ്മസ്പതിയെപ്പോലെ വിദ്യാഗുരുത്വമിയന്നവരുടെ കൂടി ജ്ഞാനം ആത്മദോഷം കൊണ്ടു് ഭൂഷിതമാവും. അപ്പോൾ സാധാരണന്മാരുടെ വിദ്യ, ഗർവ്വമത്സരാനവധാനതാദികളാൽ എത്രമാത്രം ഭൂഷിത്താമെന്നു കാണിയിുന്നു. അതിന്നു് പരിഹാരം, പ്രായശ്ചിത്തം. ഇഷ്ടപ്രസാദം മാത്രമെന്നത്രേ ദേവന്മാരുടെ പക്ഷം സൂചിപ്പിയിുന്നതു്. മനഃശുദ്ധിയുടെയും രാജാക്കന്മാരുടെയും അംഗീകാരം ലോകസമ്മതിയുത്രേ)

വക്ത്രം-8-9—ഓക്തവോജമേഗ്നിഃ പരശുരാമോവാഘ്രധി,
 ത്രിഷ്ടുപ്തമനഃ. നരാശംസവജ്ജിതാസ്സചിദ്ധാഗ്ന്യാദയോ
 ദേവതാ—(ആപ്രീസുതേ)

സമീദ്ധഃ

1 സമീദ്ധോഽന്യമന്യോദരോണേ
 ദേവോദേവാൻയജസിജാതവേദഃ
 ആചവഹ്മിത്രമഹധികിത്വാ
 ന്വന്യതഃകവിർസിപ്രചേതാഃ

അന്വയം -

ഹേ മിത്ര-മഹഃ,
 ജാത-വേദഃ

ദേവഃ മനഃഃ ദുരോണേ

അദ്യ സം-ഇദ്ധഃ

ദേവാൻ യജസി

ചികിത്വാൻ

(ദേവാൻ) ആ വഹ ച

(തഥാ) കവിഃ,

പ്ര-ചേതാഃ

ത്വം ദുതഃ അസി

- മിത്രഭൂതാനാം സ്തോത്രപുണാം
 പുജയിതഃ, ജാതപ്രജാണാം,
- ദീപ്യമാനസ്താം മനഃശ്യാസ്യ
 യഷ്ട്വഹേ
- അസ്മിൻ യജ്ഞേ പ്രജാലിതസ്തൻ
- ഹവിർഭിഃ പുജയ
- സ്തോത്രഭിഃ കൃതാസ്തതഃ പ്രജാനൻ
- ആ പ്രാപയ ച
- ക്രാന്തപ്രജന്തഃ, അതഃപ്രവ
 പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനഃ
- ദേവാനാം ഹവിഷപ്രാപണേന
 ഹിതകാരീ വേസി

അർത്ഥം—ചങ്ങാതികളായ സ്തോതാക്കളെ കൊണ്ടാടുന്നവനും
 സർവ്വജ്ഞനുമായ അഗ്നേ, പ്രകാശമാനനായ അവിട്ടൻ മനു
 ഷ്യനായ യഷ്ടാവിന്റെ ഗൃഹത്തിൽ, ഈ യജ്ഞത്തിൽ പ്രജാ
 ലിതനായി, ദേവന്മാരെ ഹവിസ്സുകൾ കൊണ്ട് യജിച്ചാലും
 സ്തോതാക്കളുടെ സ്തോത്രങ്ങളിറുന്നവനായി, ദേവന്മാരെ ആന
 യിക്കുകയും ചെയ്യാലും. പിന്നെ മുൻകടന്ന ജ്ഞാനമുറവനും

അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഉൽകൃഷ്ടപ്രജ്ഞനുമായ അവിടുന്ന് ദേവന്മാർക്ക് ഹവിസ്സുത്തിടുന്നതിനാൽ ഹിതകാരിയായി വേറു കണക്കാക്കുന്നു

തന്ത്രപാൽ

2 തന്ത്രപാൽപഥഗുരുസ്യയാനാൻ

മധ്യാസമഞ്ജനം സ്വദയാസുജിഹ്വ

മന്മാനിധീഭിരുതയജ്ഞസ്യ

ദേവത്രാപകൃണഹ്യധാരനഃ

അന്വയം -

ഹേ തന്ത്ര-നപാൽ,	— അപാം പെരുത്രാഗേ,
ഹേ സു-ജിഹ്വ,	— ശോഭനജാല,
ഗുരുസ്യ യാനാൻ പഥഃ	— യജ്ഞസ്യ ഫലപ്രാപ്തിഹേതുൻ മാഗ്ഗാൻ
മധ്യാ സ-അഞ്ജൻ	— മകേരേണ രസേന സമ്യഗ് ഭീപയൻ
സ്വദയ	— സ്വാദയ, സ്വാദുക്ത
(കിഞ്ച) മന്മാനി ധീഭിഃ	— സ്തോത്രാണി പ്രജ്ഞാഭിഃ
ഉത യജ്ഞം ച ഗുരവൻ	— യജനീയം ഹവിശ്ച സമുദ്ധാനി കർവ്വൻ
നഃ അധാരം ദേവ ത്രാ	
കൃണഹി	— അസ്മഭീയം യജ്ഞം ദേവേഷു മദ്ധ്യേ വ്യാപ്തം കരു

അർത്ഥം.-ജലങ്ങളുടെ പെരുനായ (ജലങ്ങളിൽ നിന്ന് പ്രക്ഷാലിക്കൽ-വൃക്ഷാലികളിൽ നിന്നു) ശുഭം, അല്ലയോ ശോഭനജാല, യജ്ഞത്തിന്റെ ഫലപ്രാപ്തിഹേതുക്കളായ മാഗ്ഗങ്ങളെ ഹവികരമായ രസത്താൽ നന്നായി പ്രകാശിപ്പിച്ച് സ്വാദുള്ളവയാക്കിയാലും പിന്നെ, പ്രജ്ഞകളെക്കൊണ്ട് സ്തോത്രങ്ങളെയും യജ്ഞഹവിസ്സിനെയും സമൃദ്ധങ്ങളാക്കി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ ദേവന്മാർക്കിടയിൽ വ്യാപ്തമാക്കിയാലും.

ഇള:

3 ആജ്ഞാ¹ന²ഇ³ന്ദ്രോ⁴വന്ദ്യ⁵ത്വാ
 യാഹ്യ⁶ഗേ⁷വ⁸സു⁹ഭി¹⁰സ്സ¹¹ജോ¹²ഷാഃ
 ത്വന്ദ്രോ¹³വാ¹⁴നാ¹⁵മ¹⁶സി¹⁷യ¹⁸ഹ¹⁹ഹോ²⁰താ
 സ²¹ഹ്നാ²²ന²³യ²⁴ക്ഷീ²⁵ഷി²⁶തോ²⁷യ²⁸ജീ²⁹യാ³⁰ൻ

അന്വയം -

ഹേ യഹവ, അഗ്നേ,	— മഹന്നഗ്നേ,
ആ-ജ്ഞാനഃ	— ദേവാനാമാഹ്യാതാ
ഇന്ദ്രോഃ, വന്ദ്യഃ,	— പ്രാതമ്യമാനഃ, സ്തോതവ്യഃ,
വസു-ഭിഃ സ-ജോഷാഃ	— ദേവൈസ്സഹ പ്രിയമാണഃ
ആ യാഹി	— ആഗച്ഛ
സഃ ത്വം ദേവാനാം	
ഹോതാ അസി	— ആഹ്യാതാവേസി
യജീയാൻ	— യഷ്യതരസ്ത്വം
ഇഷിതഃ ഹ്നാൻ	
യക്ഷി ച	— അസ്മാഭിഃ അദ്ധ്യേഷിതഃ, പ്രാതമിതഃ, ദേവാൻ യജ ച

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മഹാനായ അഗ്നേ, ദേവന്മാരെ വിളി
 സ്തുന്നവനും ഞങ്ങളാൽ പ്രാതമിപ്പിച്ചുപെടുന്നവനും സ്തുത്യനും ദേവന്മാ
 രോടൊത്തു സന്തോഷിക്കുന്നവനായ അവിടുന്ന് വന്നാലും
 അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ദേവന്മാരെ വിളിസ്തുന്നവനാകുന്നു
 അത്യധികം യഷ്ടാവായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളാൽ പ്രാതമിതനാ
 യി ദേവന്മാരെ യജിക്കുകയും ചെയ്താലും.

ബർഹിഃ

4 പ്രാചീ¹നം²ബ³ർഹിഃ⁴പ്ര⁵ഭി⁶ശാ⁷പു⁸മി⁹വ്യാ
 വ¹⁰സ്തോ¹¹ര¹²സ്യാ¹³പ്ത¹⁴ജ്യ¹⁵തേ¹⁶അ¹⁷ഗ്രേ¹⁸അ¹⁹ഹ്നാം
 വ്യ²⁰പ്ര²¹ഥ²²തേ²³വി²⁴തര²⁵വ²⁶രീ²⁷യോ
 ദേ²⁸വേ²⁹ജ്യോ³⁰അ³¹ഭി³²തയേ³³സ്യോ³⁴നം

അനന്തം:-

(യദിദം) പ്രാചീനം

ബഹിഃ

— പ്രാജ്ഞാമുഖം ബഹിരസ്തി, തദിദം

അന്യോഃ പൃഥിവ്യോഃ

വന്യോഃ

— വേദിലക്ഷണായാ വസനായ,
ആച്ഛാദനാത്ഥം. (ചതുർത്ഥ്യത്വേ
ഷഷ്ഠീ)

അഹനാം അഗ്രേ

— പൂർവ്വാഹ്നേ

പ്രഭാതം

— പ്രകാശേണ ദിശ്യമാനേന

വൃജ്യതേ

— സ്തുതയേ, ആഹ്വിയതേ

(തച്ചാഹുതം) വരീയഃ

— ഉത്തരം ബഹിഃ

വി-തരം വി പ്രഥമേ ൭

— വിവിധമേവവേദ്യം
പ്രസ്തുതം വേതി

(തഥാ) ദേവേദ്യഃ,

അദിതയേ

— വേദിലക്ഷണായൈ
പൃഥിവൈ

സ്യോനം

— സുഖകരം വേതി

(വിസ്തീർണ്ണ ബഹിഷി ദേവാസ്സഖന്നിഷീദന്തി)

അർത്ഥം:-തല കിഴക്കോട്ടായ ഈ ദർ, വേദിഭൂതയായ ഭൂമി
യെ റേഞ്ചാനായി, മുടാനായി ദിവസാരം അതിൽ നിർദ്ദിഷ്ട മന്ത്ര
അതാടുകൂടി സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു, ആഹരിക്കപ്പെടുന്നു. ആഹരിക്ക
പ്പെട്ട്, വിസ്തീർണ്ണമായ ദർ പലപാട് വേദിയിൽ വിരിക്കപ്പെട്ട
കുതന്നെ ചെയ്യുന്നു. അപ്പോഴത്ത് ദേവന്മാർക്കും വേദിഭൂതയായ
ഭൂമിക്കും സുഖകരമാവുന്നു (വിരിക്കപ്പെട്ട ദേവിലാഞ്ച് ദേവ
ന്മാർ സുഖമായിരിക്കുന്നത്.)

ദേവീദ്വാരഃ

5 വ്യപ്തസ്വതീർത്വീയാവിശ്രുതന്താം

പതിദ്യോനജനയശ്ശൂംഭമാനാം

ദേവീദ്വാരോബ്രഹ്മതീർവിശ്വമിനാ

ദേവേദ്യോവേതസുപ്രായണാം

ഇള:

3 ആജ്ഞാപനം ഈ ധ്യോവന്ദ്യശ്ചാ
 യാഹ്യഗേവസുഭിസ്സജോഷാഃ
 ത്വന്വേവാണാമസി യഹാഹോതാ
 സ ഏനാനായക്ഷിഷിതോ യജീയാൻ

അന്വയം:-

ഹേ യഹാ, അഗ്നേ,	— മഹന്നഗ്നേ,
ആജ്ഞാപനം	— ദേവാനാമാഹാതാ
ഇന്ദ്രേ, വന്ദ്യ,	— പ്രാതമ്യമാനഃ, സ്നോതവ്യഃ,
വസുഭിഃ സ-ജോഷാഃ	— ദേവൈസ്സഹ പ്രിയമാണഃ
ആ യാഹി	— ആഗച്ഛ
സഃ ത്വം ദേവാനാം	
ഹോതാ അസി	— ആഹാതാവേസി
യജീയാൻ	— യഷ്യതരസ്സപഃ
ഇഷിതഃ ഏനാനായക്ഷി ച	— അസ്മാഭിഃ അദ്ധ്യേഷിതഃ, പ്രാത്മിതഃ, ദേവാനായജ ച

അർത്ഥം:- അല്പയോ മഹാനായ അഗ്നേ, ദേവന്മാരെ വിളി
 ജ്ഞനവനം. ഞങ്ങളാൽ പ്രാതമ്യപ്പെടുന്നവനും സ്മൃത്യനും ദേവന്മാ
 രോടൊത്തു സന്തോഷിജ്ഞനവനമായ അവിടുന്ന് വന്നാലും.
 അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ദേവന്മാരെ വിളിജ്ഞനവനാകുന്നു.
 അത്യധികം യഷ്ടാവായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളാൽ പ്രാത്മിതനാ
 യി ദേവന്മാരെ യജിജ്ഞകയും ചെയ്താലും..

ബർഹി:

4 പ്രാചീനം ബർഹിഃ പ്രദിശാപൃഥിവ്യാ
 വസ്തോരസ്യാപ്തമ്യതേ അഗ്രോ അഹ്നാ.
 വ്യപ്രഥതേ വിതരം വരിയോ
 ദേവേഭ്യോ അദിതേ സ്യോനം.

അനന്തം:-

(യദിദം) പ്രാചീനം

ബഹിഃ

അന്യദഃ പൃഥിവ്യാഃ

വന്യോഃ

— പ്രാബ്ദമുഖം ബഹിരന്ത്യീ, തദിദം

— വേദിലക്ഷണായാ വസനായ,
ആച്ഛാദനാത്ഥം (പതുതമ്യതേം
ഷഷ്ടീ)

അഹനാം അഗ്രേ

പ്ര-ദിശാ

വൃജ്യതേ

(തച്ഛാഹൃതം) വരിയഃ

വി-തരം വി പ്രഥമേ ഉ

— പൂർവ്വാഹ്നേ

— പ്രകാശേണ ദിശ്യമാനേന

— സ്തയതേ, ആഹ്വിയതേ

— ഉത്തരം ബഹിഃ

— വിവിധമേവവേദ്യം

പ്രസക്തം വേതി

(തഥാ) ദേവേദ്യഃ,

അദിതയേ

— വേദിലക്ഷണായൈ

പൃഥിവൈ

— സുഖകരം വേതി

(വിസ്തീർണ്ണ ബഹിഷി ദേവാസ്സുഖന്നിഷിദന്തി)

അർത്ഥം:-തല കിഴക്കോട്ടായ ഈ ഭക്, വേദിഭൂതയായ ഭൂമിയെ മറയ്ക്കാനായി, മൂടാനായി ദിവസാരംതേതിൽ നിർദ്ദിഷ്ട മന്ത്രത്തോടുകൂടി സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു, ആഹരിക്കപ്പെടുന്നു. ആഹരിക്കപ്പെട്ട്, വിസ്തീർണ്ണമായ ഭക് പലപാട് വേദിയിൽ വിതരിക്കപ്പെടുകതന്നെ ചെയ്യുന്നു. അപ്പോഴത്ത് ദേവന്മാർക്കും വേദിഭൂതയായ ഭൂമിക്കും സുഖകരമാവുന്നു (വിരിക്കപ്പെട്ട, ദേയിലാണ് ദേവന്മാർ സുഖമായിരിക്കുന്നത്.)

ദേവിദ്വാരഃ

5 വ്യചസ്പതിതർഹ്വിയാവിശ്രുതന്താം.

പതിദ്യോനജനയശ്ശൂകം മോനാഃ

ദേവിദ്വാരോബൃഹതീർവിശ്വമിന്ദാ

ദേവേദ്യോവേതസുപ്രായണാഃ

അന്വയം -

വ്യപസ്വതിഃ	— വ്യാപനവതിഃ ചാരദേവതാഃ
ഉർവ്വിയാ	— ഉരുത്പേന
പതിഭ്യഃ ന ശ്രംഭോനാഃ	
ജനയഃ	— യഥാ പതീനാമതമായ സംഭോഗകാലേ ശോഭോനാ ജായാഃ വിശ്രയന്തി തദാ
വി ശ്രയന്താം	— വിശേഷണാശ്രിതാവേതു
ഹേ ബൃഹതീഃ, വിശ്വം-	
ഇന്ദ്രാഃ ചാരതഃ, ദേവീഃ	— മഹത്യഃ, പ്രീണയിത്യഃ, ചാരാഭിമാനിന്യോ ദേവ്യഃ,
(യുയം) ദേവേഭ്യഃ സപ്ര-	
അയനാഃ വേത	— സപ്രഗമനാഃ സവിവൃതാ വേത

അർത്ഥം-വ്യാപിച്ച ചാരദേവതകൾ വിസ്താരംകൊണ്ട്, തോക്കന്മാർക്ക് സംഭോഗകാലത്തിൽ തെളിപ്പുറ ഭാര്യമാരെന്ന് പോലെ, വിശേഷിച്ചും നിൽപ്പുറവകളാവട്ടെ മഹതികളും പ്രീണയിത്രികളുമായ ചാരാഭിമാനിനീദേവിമാരേ, നിങ്ങൾ ദേവന്മാർക്ക് (കടന്നുവരുവാൻ) തുറന്നവരായാവി.

ഉഷാസാനക്താ

6 ആസുഷ്വയന്തീയജതേഉപാകേ

ഉഷാസാനക്താസതോന്നിയോന്തേ

ദിവ്യേയോഷ്ണേബൃഹതീസുരുക്മേ

അധിക്രിയംശുക്രപിശന്ധാനേ

അന്വയം -

സുസ്വയന്തി	— സുഷുപ്തയന്തേ, ഗച്ഛന്തേ
യജതേ, ഉപാകേ	— യജുവേ, ഉപക്രാന്തേ
ദിവ്യേ, യോഷ്ണേ	— ദിവീദേവ, യോഷിതാവിവ പ്രീണയിത്യേ

ബൃഹതി, സു-രക്മേ	— ഗുണൈർമ്മഹത്വേ, ശോഭനഭീഷേ,
ശുക്ര-പിശം ശ്രിയം അധി ദധാനേ	— ശോചമാനരൂപാം കാന്തിം അധിധാരയന്തേ
ഉഷസാനമതാ	— ഉഷശ്ചനമതഞ്ച, അഹോരാത്ര ദേവേ
യോനേന നി ആ സഭതാം	— അസ്മിൻ യജ്ഞസ്ഥാനേ നിതരാമാസിഭതാം

അർത്ഥം.-നല്ല ഗമനമുറവതും യജിജ്ഞപ്പെടേണ്ടവതും അടുത്തത്തിരവതും ജ്യോതിലുളവായവതും സൂരികൾ പോലെ സന്തോഷപ്രദകളും ഗുണങ്ങളാൽ മഹത്വമുറവതും ശോഭനപ്രകാശകളും തേജോരൂപമായ കാന്തി അധികമേയുന്നവതുമായ അഹോരാത്രദേവിമാർ യജ്ഞസ്ഥാനത്തു വേണ്ടപോലെ വന്നിരിയ്ക്കട്ടെ.

ദേവേവ്യം ഹോതാമഹേ

7 ദൈവ്യാഹോതാപ്രഥമാസുവാചാ
മിമാനായജ്ഞം മനുഷ്യായജ്ഞൈ
പ്രചോദയന്താവിദമേഷുകാത്ര
പ്രാപീനഞ്ജയാതിഃ പ്രദിശാദിശന്താ

അന്വയം:-

പ്രഥമാ	— പ്രഥമേ, മനുഷ്യഹോതാഃ പൂർവ്വഭാവിണൗ
സു-വാചാ	— ശോഭനസ്തോത്രൗ
മനുഷ്യ യജ്ഞൈ	— മനുഷ്യസ്യ, യജ്ഞഃ യജ്ഞനിവൃത്തയേ
യജ്ഞം മിമാനാ	— നിമിമാനേ, ഉൽപാദയന്തൗ

വിദമേഷ്യ പ്ര-ചോദയന്താ,

കാത്ര

— യജ്ഞേഷ്യ പ്രേരയന്തേ,
സ്തുതിനാങ്ക്തന്താരേ

പ്രാചീനം ജ്യോതിഃ

— പൂർവ്വസ്യാനിശിസ്ഥിതമാഹവ-
നീയാഖ്യഞ്ജോതിഃ

പ്ര-ദിശാ ദിശന്താ

— പ്രകൃഷ്വേനോപദിഷ്ടമാഗ്നേണ
നിർവ്വഹന്തേ

ദൈവ്യാ ഹോതാരാ

— ദേവസംബന്ധിനേ ഹോതാരാ
വാസീഭന്താം

അർത്ഥം.—മനുഷ്യനായ ഹോതാവിന് മുന്പുണ്ടായവരും നല്ല സ്തുതികളൊത്തവരും (സ്തുതിവിഷയന്മാരും) മനുഷ്യനായ യജ്ഞാവിന് യാഗം നിവർത്തിപ്പാൻ (വേണ്ടതു്) ഉൽപാദിപ്പിപ്പിജ്ഞവരും യജ്ഞങ്ങളിൽ പ്രതിഗൃഹ്യാനന്മാരെ നേർവഴിയിൽ പ്രേരിപ്പിപ്പിജ്ഞവരും സ്തുതികൾക്കു് കർത്താക്കളും കിഴക്കുള്ള ആഹവനിയാഗ്നിയുടെ ജ്യോതിസ്സിനെ, ഉപദേശിച്ചവിധം നിലനിൽക്കുന്നവരുമായ ദേവഹോതാക്കൾ യജ്ഞസ്ഥാനത്തു് വന്നിരിക്കട്ടെ

ഇളാഭാരതീസാരസ്വതഃ

8 ആനോയജ്ഞംഭാരതീത്യയമേ

ത്വിച്ഛാമനുഷ്ഠാഹപേതയന്തി

തിസ്രോദേവിർബ്രഹ്മിനേദംസ്യോനം

സർസ്വതീസ്വപസസ്സമേ

അന്വയം:—

ഭാരതീ

— ഭാരതസ്യ, ആദിത്യസ്യ ദീപ്തിഃ

നഃയജ്ഞം യയംആ ഹതു

— ക്ഷിപ്രമാഗച്ഛതു

(ക്രമാ) മനുഷ്ഠാൻ

ചോദയന്തി

— മനുഷ്യോ യഥേദം മയാ
കാരവ്യചിതി ജാനാതി
ത്വേജാനാനാ

ഇളം ഇഹ	— സാദേവ്യസ്തിൻ കർമ്മഗാഗച്ഛതു
(തമാ) സരസ്വതീ	— ചാഗച്ഛതു
സു-അപസഃ തിസ്രഃ	
ദേവീഃ	— സുകർമ്മവത്യസ്തിസ്രോദേവ്യഃ
സേട്ടാനം ഇദം ബഹ്വിഃ	
ആ സദേതു	— ഇമം യജ്ഞമാസിദേതു
	പ്രാപ്തവതു

അർത്ഥം:- ആദിത്യദീപ്തിയായ ഭാരതീദേവി നമ്മുടെ യജ്ഞത്തെ വേഗത്തിൽ പ്രാപിക്കട്ടെ. മനുഷ്യർ എപ്രകാരം യജ്ഞമനുഷ്ഠിക്കണമെന്നറിയുന്ന ഇളാദേവിയും കമ്മത്തിലെത്തട്ടെ, സരസ്വതിയുമെത്തട്ടെ. സൽകർമ്മവതികളായ ഈ മൂന്നു ദേവിമാർ സഖമായി ഈ യജ്ഞത്തെ പ്രാപിക്കട്ടെ.

തപശ്വാ

9 യജുര്മേദ്യോവാപൃഥ്വിവീജനിത്രീ

രൂപൈരപിംശഭ്ഭവനാനിവിശ്വാ

തമദ്യഹോതരിഷിതോയജിയാ

ദേവന്തപശ്ചാരമിഹയക്ഷിവിദോൻ

അന്വയം:-

ഹേ ഹോതഃ,	— ദേവാനാമാഹ്വാരരഗേ
യഃ ജനിത്രീ ഇമേ	
ദ്യോവാപൃഥ്വിവീ	— വിശ്വസൃജനയിത്ര്യേ
	ദ്യോവാപൃഥ്വിവ്യേ
രൂപൈഃ	— ദേവതിര്യങ്മനുഷ്യാകാരൈഃ
അപിംശഭ്	— രൂപവത്സംവകരോൻ
(തമാ) വിശ്വാ ഭവനാനി	— സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി
	രൂപാണാകരോൻ
ഇഹ അദ്യ തം തപശ്വരേം	
ദേവം.	— അസ്തിൻ യജ്ഞേസ്തിന്ദിനേ തം
യജിയാൻ, വിദോൻ	— യഷ്ടതമാ, സർവ്വജ്ഞാനാനസ്തപം
ഇഷിതഃ യക്ഷി	— അസ്മാഭിമദ്യേഷിതഃ,
	പ്രാർത്ഥിതസ്തൻ ഹവിഷിര്യേ

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്ന അഗ്നേ, ആർ വിശ്വമാതാക്കളായ ധോവാപൃഥ്വിവികളെ ദേവതിര്യങ് മനുഷ്യാദിരൂപങ്ങളാൽ അവയവവതികളാക്കിയോ, അതുപോലെ എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും രൂപപത്തുകളാക്കിയോ ഈ യജ്ഞത്തിലിന്ന് ആ ത്വഷ്ടാവെന്ന ദേവനെ, ഏററവും യഷ്ടാവും എല്ലാമറിയുന്നവനുമായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളാൽ പ്രാർത്ഥിതനായി ഹവിസ്സുകളാൽ യജിച്ചാലും (ത്വഷ്ടാരുപാണി പിംശതു (8-8-42) എന്നതുകൊണ്ട് ഏതിന്നും രൂപംകൊടുക്കുന്നത് ത്വഷ്ടാപത്രെ)

വനസ്സതി:

10 ഉപാപൃത്യജത് മന്യാസഞ്ജ

ദേവാനാം പാഥംഗുരുമാഹവിംഷി

വനസ്സതിശ്ചിതാദേവോഅഗ്നി

സ്തപ്താഹവ്യം ധനാഘൃതേന

അന്വയം -

(ഘേ വനസ്സതേ, യുപ,)

ജന്ത്യാ

— ആത്മനൈവ

ഗുരുമാ

— ഗുതാഗൃതൗ, പ്രാപ്തകാലേ

ദേവാനാം പാഥം

— തേഷാമഭ്യന്തരായ പശുലക്ഷണമന്നം.

(അന്യാനി ച) ഹവിംഷി

സം-അഞ്ചൻ

— സമ്യഗ് വ്യക്തികർവ്വൻ

ഉപ-അവസൃജ

— ഉപാഗമ്യ പ്രയച്ച

(കീഞ്ച) വനസ്സതി:

— തന്നാമകോഗ്നി:

ഗമിനാ ദേവ:

— തന്നാമകോദേവ:

അഗ്നി:

— ആഹവനീയാഖ്യഃ ഏതേത്രയഃ

ധനാ ഘൃതേന

— ധനേണ ഘൃതേന

ഹവ്യം സ്വാഹ

— സ്വാദുകർവ്വന്തു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വനസ്സതിയായ യുപമേ, സ്വാഹായകൊണ്ടുതന്നെ ദേവന്മാർക്കു യാഗപതുരൂപമായ അന്നവും മറിയം

ഹവിസ്സുകളും വേണ്ടപോലെ വേർതിരിച്ച് അണച്ചു കൊടുക്കുക. പിന്നെ, വനസ്സതി, ദേവനായ ശമിതാവ് ആഹവനീയാഗ്നി എന്നീ മൂന്നഗ്നികൾ ദധുരമായ നെയ്യോടുളളി ഹവിസ്സു സ്വദിക്കട്ടെ.

സ്വാഹാകൃതയഃ

11 സദ്യോ ജാതോ വ്യക്രിമീ തയജ്ഞ

മഗ്നി ദ്വേ വാ നാമ വേ ൽ പു രോ ഗാഃ

അ സ്യ ഹോ തു പ്ര ഭി ശ്യാ ത സ്യ വാ ചി

സ്വാ ഹാ കൃ തം ഹ വി ര ത്തു ദേ വാഃ

വ. 9

അന്വയം:-

(അയമഗ്നിഃ) സദ്യഃ

ജാതഃ

— ജായമാന ഏവ

യജ്ഞം വി അമിമീത

— വിശേഷേണ നിമ്മിമീതേ,
ഉൽപാദയതി

(അതഏവായം) അഗ്നിഃ

ദേവാനാം

— തേഷാം

പുരഃഗാഃ അഭേൽ

— പ്രഥമഗാമീ, മുഖ്യോഭേൽ

പ്ര-ഭിശി ഋതസ്യ

— പ്രകൃഷ്ടായാമിശിവാപ്താം
ആഹവനീയാത്മതാങ്ഗതസ്യ

അസ്യ ഹോതുഃ വാചി

— ഹോമനിഷ്ഠാദകസ്യ വാഗാ
ശ്രയേ ആസ്യേ

സ്വാഹാകൃതം ഹവിഃ

— സ്വാഹാകാരേണ പ്രക്ഷിപ്തം
തൽ

ദേവാഃ അത്തു

— സർവ്വേദേവാ ക്ഷേയത്തു

അർത്ഥം.-ഈ അഗ്നി ജനിച്ച ഉടനെത്തന്നെ യജ്ഞത്തെ ഉൽപാദിപ്പിക്കുന്ന അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഈ അഗ്നി ദേവന്മാർക്കു മുൻ നടക്കുന്നവൻ, മുഖ്യനാകുന്നു ഉൾകൃഷ്ടസ്ഥാനത്തു് ആ ഹവനീയനായി നില്ക്കുന്ന ഈ ഹോമനിർവാഹകനായ അഗ്നി യുടെ വാചിൻ സ്വാഹാക്ഷരങ്ങളോടുളളി ചോദിക്കപ്പെട്ട ഹവിസ്സ് ഏറ്റു ദേവന്മാരും ക്ഷേരിക്കട്ടെ.

വക്ത്രം-10-11-വൈരൂപഃ അപ്സാദംഷ്ടഃ ഋഷിഃ. ത്രിഷ്ടുപ്
 ഛന്ദഃ, ഇന്ദ്രോ ദേവതാ.

1 മനീഷിണഃപ്രരേധംമനീഷാം

യഥായഥാമതയസ്സന്തിനൃണാം

ഇന്ദ്രംസത്യൈരേതയാമാകൃതേഭി

സ്സുമിവീരോഗിർവൃണസ്യർവ്വിഭാനഃ

അനവയഃ:-

ഹേ മനീഷിണഃ,

— സ്തോതാരഃ,

നൃണാം യഥാ-യഥാ

— തഥാബുദ്ധ്യനുസാരേണ

മതയഃ സന്തി

— സ്തുതിമിത്രായ കരുത

മനീഷാം പ്രരേധം

— കൃതൈര്യഥാത്ഥമഭ്യഭക്തൈ

(വയഞ്ച) കൃതഭിഃ

— സ്തോതൃഭ്യഃ

സത്യൈഃ

— യജ്ഞം പ്രത്യാഗമയാമ

ഇന്ദ്രം ആ ഇതരയാമ

— ജാനാനഃ സമത്വഃ ഇന്ദ്രഃ

ഹി വിഭാനഃ വീരഃ സഃ

— സ്തോത്ര്യൻ കാമയമാനഃ, അതസ്ത

ഗിർവൃണസ്യഃ

— മേഘിഷ്ടത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, മനുഷ്യർക്ക് പൂതേതു പ്രകാരത്തിലാണോ ബുദ്ധികളുള്ളതു് അതാതു പ്രകാരത്തിൽ ബുദ്ധ്യനുസാരമായി, ഇത്രന്നായി സ്തുതിപൊലുക. നമ്മളാ് പൊല്ലപ്പെട്ട യഥാർത്ഥ സ്തോത്രങ്ങളാൽ ഇന്ദ്രനെ യജ്ഞത്തിന്നു വരുത്താറു. കാരണം, എല്ലാമറിയുന്നവനും സമത്വത്താലും ഇന്ദ്രൻ സ്തോതാക്കളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവനത്രെ. അതുകൊണ്ടവ ടത്തെ സ്തുതിക്കുക.

2 ഋതസ്യഹിസദസോധീതിരഭ്യേതൽ

സങ്ഗാർഷ്വേയോവ്വഷ്വജോഗോഭിരാന്ദം

ഉദതിഷ്ഠത്തവിഷേണാരുവേണ

ഋമാന്തിപിതൃസംവിദ്യാചാരജാംസി

അന്വയം:-

ഋതസ്യ സദസഃ ധീതിഃ	— ഉദകസ്യ സ്ഥാനസ്യാന്തരിക്ഷസ്യ ധാരക ഇന്ദ്രഃ
അദ്യേനാൽ ഹി	— പ്രകാശത്തേ വലു
ഗാർഷ്വേയഃ	— സകൃൽ പ്രസൂതാധേനഗ്ഗൃഷ്ടിഃ, തസ്യാ അപത്യം
വൃഷഭഃ ഗോഭിഃ സം ആനഃ	— സംവയാപ്പോൽ (തമൈഷ സർവ്വം സ്വമഹിന്ദാ വ്യാപ്പോതി)
(തഥാ) തവിഷേണ രവേണ	— മഹതാ ശബ്ദേന
ഉൽ അന്തിഷ്ഠൽ	— ഉച്ഛിതഃ, ഉന്നതോപേൽ
(അതഃപര) മഹാന്തി ചിത്	— മഹാന്ത്യപി
രജാംസി സം വിവ്യാച	— ഉവനാനി സംവയാപ്പോതി

അർത്ഥം.-ജലസ്ഥാനമായ അന്തരീക്ഷത്തെ ധരിക്കുന്ന ഇന്ദ്രൻ പ്രകാശിക്കുന്നുവല്ലോ. ഒരിക്കൽ മാത്രം പെററ പശുവിന്റെ കിടാവായ കാള പശുക്കളോടുകൂടി ഇടകലരുന്നപോലെ, അവിടുന്ന് സ്വമാഹാര്യം കൊണ്ട് എല്ലാറ്റിനെയും വ്യാപിക്കുന്നു. അതുപോലെ പെരുതായ ചെയ്യാടുകൂടി ഉന്നതനായി വേിച്ചിരിക്കുന്നു. അക്കാരണത്താൽ മഹത്തുക്കളായ ലോകങ്ങളെയും വ്യാപിക്കുന്നു.

3 ഇന്ദ്രഃ കില ശ്രുത്യാ അസ്യ വേദ
സഹിജീഷ്ണഃ പഥിതൃൽ സൂര്യായ
ആന്വേനാഽഽതൃണപനപ്യതോഭൂവദ്ഗോഃ
പതിത്രിവസ്സനജാ അപ്രതിതഃ

അന്വയം:-

അസ്യ ശ്രുത്യേ	— അസ്മരീയസ്യ സ്തോത്രസ്യ ശ്രവണായ
ഇന്ദ്രഃ കില വേദ	— സ ഏവ ജാനാതി

സ: ഹി ജിഷ്ഃ — ശത്രുണാഞ്ചയശീലഃ
 സുര്യായ പഥി-കൃൽ — മാഗ്ഗകത്താ
 (കിഞ്ച) അപ്യുതഃ — ശത്രുഭീരഗന്തവ്യഃ
 മേനാം കൃണ്വൻ ആൽ — ആത്മാനങ് 'കർവ്വന്നസുഭീയം
 യജ്ഞമാഗച്ഛതി

ശോ: പതി: ദിവ: — ഉദകാനാം ദൃലോകസ്യ ച
 സന-ജാ: — സനാതനജനോ പതി:

അപ്രതി-ഇതഃ ഭൂപൽ — അപ്രതിഗതോഭൂൽ

അത്ഥം-നമ്മുടെ സ്നോത്രം കേൾപ്പാൻ ഇത്രന്ന മാത്രമേ അറിയൂ, അവിടുന്ന് ശത്രുജയശീലനത്രെ സുര്യന്മാർ മാഗ്ഗനിമ്മാതാവത്രെ കൂടാതെ ശത്രുക്കളാൽ അപ്രാപ്യനാണ് വൃഷണശ്വന്റെ പുത്രിയായ മേനയെ സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ട് അവിടുന്ന് യജ്ഞം പ്രാപിക്കുന്നു (മേനയെ ഇത്രൻ കാമിച്ച കഥ 1-4-11ൽ പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ട്) അവിടുന്ന് ജലങ്ങൾക്കും ദൃലോകത്തിനും സനാതന ജനാവായ നാഥനായി ആരാധം ഏതിരിക്കപ്പെടാത്തവനായി വേിച്ചു

4 ഇദ്രോമഹ്നാമഹതോഅണ്ണവസ്യ
 വ്രതാമിനാദങ്ഗിരോഭിഗ്ഗുണാനഃ
 പുത്രണിചിന്നിതതാനാരജാംസി
 ദാധാരയോധതണ്സത്യതാതാ

അന്വയം -

ഇദ്രോ: അങ്ഗിരഃ-ഭി:

ഗുണാനഃ — തൈര്യഷിഭിസ്തയമാനസ്സൻ
 മഹതഃ അണ്ണവസ്യ — ഉദകവതോ മേഘസ്യ
 വ്രതാ മഹ്നാ അമിനാൽ — കമ്മാണി സ്വമഹിരൈ
 വാഹി.സിൻ

(തതഃ) പുത്രണി ചിൻ

രജാംസി — ബഹുന്യേവോദകാനി
 നി തതാന — നിചിന്നാനുകരോൽ

യഃ സത്യതാതാ — സത്യഭൂലോകേ
ധന്യഃ ഓധാര — ധാരകം ബലമധാരയൽ

അർത്ഥം:- ഇന്ദ്രൻ അംഗീരസ്സുകളെന്ന ജുഷികളാൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനായി പെരിയ നീർമുകിലുകളുടെ കർമ്മങ്ങളെ സ്വമഹിമയാൽ തകർത്തു. എന്നിട്ടു ധാരാളം വെള്ളങ്ങൾ കീഴോട്ടുവിട്ടു. അവിടുന്ന് സത്യയുക്തമായ (സത്യശീലരായ ദേവന്മാർ നിരന്ന) ഭൂലോകത്തിൽ സ്വയം ബലം ധരിച്ചു.

5 ഇന്ദ്രാഭിവഃ പ്രതിമാനം പൃഥിവ്യോ

വിശ്വാവേ സേവനാഹന്തി ശുക്ലം

മഹീഞ്ചിദ്യാമാതനോൽസൃത്യേണ

ചാന്ത്യം ചിതുകം നേനസ്തഭീയാൻ

വ. 10

അന്വയം:-

ഭിവഃ പൃഥിവ്യോ പ്രതി-
മാനം

— ഭൂലോകസ്യ ഭൂമേശ്വ മഹത്വേന
പ്രതിനിധിഃ

ഇന്ദ്രഃ വിശ്വാ സേവനാ/
വേദ

— സർവ്വാണി സേവനാനി
ജാനാതി

ശുക്ലം ഹന്തി
(അപിച) മഹിഃ

— ശോഷകം ശത്രും ഹിനസ്തി

ചിതുകം

— മഹതീമപിദ്യാം

സൃത്യേണ ആ അതനോൽ

— സർവ്വത്ര പ്രകാശയുക്താമകരോൽ

സ്തഭീയാൻ

— സ്തംഭേണിത്യുണാം മദ്ധ്യേ
ശ്രേഷ്ഠസ്തഃ

സ്തംഭേനേന ചിതുകം ചാന്ത്യം

— നിരോധന സാധനേന
സാമർത്ഥ്യമേവ ഭൂലോകം
മവന്ധമകരോൽ

അർത്ഥം.-ദ്രോവിന്റെയും ഭൂവിന്റെയും മഹത്വമുറ്റ പ്രതിനിധിയായ ഇന്ദ്രൻ എല്ലാ സവനങ്ങളെയുമറിയുന്നു. ശോഷിപ്പിക്കുന്ന ശത്രുവിനെ ഹനിക്കുന്നു. പരപ്പിയന്ന ദ്രോവിനെ സൂര്യനെക്കൊണ്ട് നിറച്ചും പ്രകാശയുക്തമാക്കി. സ്തംഭിപ്പിക്കുന്നവരിൽ വമ്പനായ അവിടുന്ന് നിരോധന സാമർത്ഥ്യത്താൽ തന്നെ ദൃഢലോകത്തെ താഴെ വീഴാതെ തടഞ്ഞു നിർത്തിയിരിക്കുന്നു.

6 വഭ്രേണഹിവൃത്രഹാവൃതസ്തേ
 രഭേവസ്യശൂകുവാനസ്യമായാഃ
 വിധൃഷ്ണാ അത്രധൃഷ്താജാലന്മാ
 മാവോമഘവൻബാഹ്വരാജാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ധൃഷ്ണാ, മഘ-വൻ,	—	ധർമ്മശീല, ധനവൻ, ഇന്ദ്ര,
വൃത്ര-ഹാ (ത്വം)		
വഭ്രേണ ഹി	—	വഭ്രേണൈവ
വൃതം അന്യഃ	—	അസൗകൃണാഃ, അപധിഃ
(അനന്തരം ത്വം)		
അഭേവസ്യ	—	അദ്യോതമാനസ്യ
ശൂകുവാനസ്യ മായാഃ	—	സ്വബലേന വർദ്ധമാനസ്യ
ധൃഷ്താ അത്ര വി ജാലന്മാ	—	തസ്യമായാപ്രയോഗാൻ
		സമർത്ഥന വഭ്രേണാസ്മിൻ കാല
		ഏവവിനാശിതവാൻ
അഥ ബാഹു-രാജാഃ		
അവഃ	—	ഉദബലവാനവഃ

അർത്ഥം.-ധീനരും ധനവാനുമായ ഇന്ദ്ര, വൃത്രമന്താവായ അവിടുന്ന് വഭ്രംകൊണ്ടുതന്നെ വൃത്രനെ കൊന്നു. പിന്നെ, അപ്രകാശനും സ്വബലംകൊണ്ട് വളരുന്നവനുമായ അവന്റെ മായാപ്രയാഗമരൂടെ കൗശലത്താൽ അപ്പോഴത്തന്നെ നശിപ്പിച്ചു. അതിനുശേഷം കയ്യുൾക്കൂറുവന്നായി.

7 സചന്തയഭുഷസസ്സുര്യേണ

ചിത്രാമസ്യകേതവോരാമവിന്ദൻ

ആയനക്ഷത്രദൃശേഭിവോന

പുനര്യതോനകിരദ്ധാനവേദ

അന്വയം:-

യൽ ഉഷസഃ

— യദോഷഃ കാലഃ

സുര്യേണ സചന്ത

— സൂര്യാത്മകേനേന്ദ്രേണ

സങ്ഗച്ഛന്തേ

(തദാനീം) അസ്യ കേതവഃ

— സ്വഭൂതഃ പ്രജ്ഞാപകരശ്ചയഃ

ചിത്രാം രാം അവിന്ദൻ

— നാനാവിധാം രായം,

ശ്രീയമലഭന്തേ

പുനഃ യൽ ഭിവഃ നക്ഷത്രം

ന ഭദ്രശേ

— യദാനദൃശ്യതേ

(തദാനീം) യതഃ

— സർവ്വത്രഗച്ഛതോസ്യരശ്മീൻ

നകിഃ ന വേദ

— കശ്ചിദപി ന ജാനാതി

(ഏതൽ) അദ്ധാ

— സത്യമേവ

അർത്ഥം:-ഉഷഃകാലങ്ങൾ സൂര്യാത്മാവായ ഇന്ദ്രനോടു ചേർന്നു പോകും അവിടുത്തെ കൊടിയടയാളങ്ങളായ രശ്മികൾ നാനാവിധമായ സമ്പത്തിനെ നേടി. പിന്നെ, ദ്യോവിൽനിന്ന് നക്ഷത്രങ്ങൾ അദൃശ്യങ്ങളായപ്പോൾ അവിടുത്തെ സർവ്വവ്യാപകങ്ങളായ രശ്മികളെ ആതമറിയുന്നില്ല. (വെളിച്ചം പരക്കുമ്പോൾ രശ്മികൾ വെളിച്ചം കാണപ്പെടുന്നില്ല) ഇതു സത്യമത്രം.

8 ദുരങ്കിലപ്രഥമാജഗ്ധരാസാ

തിസ്രസ്യയാഃപ്രസവേസസ്യരാപഃ

കപസ്വിഗ്രേഃകപബുധനആസാ

മാപോമധ്യഃകപവോന്മനമന്തഃ

അന്വയം:-

യാഃ ആപഃ ഇന്ദ്രസ്യ

പ്ര-സവേ

സസ്രുഃ

ആസാം പ്രഥമാഃ

— പ്രേരണേ, ആജ്ഞായാം

— സരന്തി, ഗച്ഛന്തി ഖലു

— അപാം മദ്ധ്യേ

പ്രഥമഗാമിന്യസ്താ ആപഃ

ദൂരം കില ദഗുഃ

(അഥപ്രത്യക്ഷകൃതഃ)

ഹേ ആപഃ ആസാം

അഗ്രം ക്വ സ്വപിത്?

ബധ്നന് ക്വ?

വഃ മദ്ധ്യം ക്വ?

നൂനം അന്തഃ?

— ദൂരമേവഗതാഃ

— യുഷ്യാകം

— കത്രവത്തതേ?

— മൂലം ക്വവത്തതേ?

— യുഷ്യാകം മദ്ധ്യം കത്ര?

— ഇദാനീമവസാഗ്രം ക്വ?

അർത്ഥം:-ജലങ്ങളേവ ഇന്ദ്രന്റെ പ്രേരണയിൽ ആജ്ഞയിലൊഴുകുന്നുവോ, ആ ജലങ്ങളിൽ മുന്നോടുന്നവ വളരെ അകലമെത്തിക്കഴിഞ്ഞു (ഏനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ ജലങ്ങളേ, നിങ്ങളുടെ തലപ്പെവിടെയാണ്? മൂലചെവിടെയാണ്? മദ്ധ്യമെവിടെയാണ്? ഇപ്പോൾ അററുമെവിടെയാണ്?

9 സുജസ്തിസ്ത്വരംഭിനാദഗ്രസാനാൻ

ആദിദേതാഃപ്രവിവിശ്രേഭവേൻ

മുക്ക്ഷമാണാഉതയാമുക്ഖലേ

ധേദേതാനരമന്തേനിതികതാഃ

അന്വയം -

(ഹേ ഇന്ദ്ര) അഹിനാ

ദഗ്രസാനാൻ

സിന്ധുൻ സുഭഃ

നൂൽ ഇൻ ഏതാഃ

ദവേന പ്ര വിവിശ്രേ

— വ്യത്രേണ ഗ്രസ്താഃ

— സുന്ദമാനാ ആപഃ അസൃജ്, നിഗമന്തഃ

— അനന്തരമേവാപഃ

— സർവ്വത്രാത്യനുഞ്ചരിതാബദ്യഃ

ഉരു മുരുകുമാണാ:	— അപിചേരേണ മോചയിതു മിഷ്ടമാണാ:
യാ: മുരുകുച	— യാ ആപ: ഇരേണ മേഘിതാ അഭ്രവൻ
അധ ഇൽ ഏതാ:	
നി-തികതാ:	— അനന്തമേവ നിതരാ. ശുദ്ധാസ്തം ആപ:
ന രമണേ	— ഏകത്രനക്രിഡന്തി, സർവ്വത്ര ഗതനശീലാ ഭവന്തി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വൃത്രനാൽ പിടിച്ചുനിർത്തപ്പെട്ട ഒഴുകുന്ന വെള്ളങ്ങളെ അവിടന്ന് വിട്ടു, പുറത്തയച്ചു. അനന്തരം തന്നെ ആ ജലങ്ങൾ വേഗത്തോടുകൂടി എങ്ങുമിളകിയൊഴുകി. മോചിപ്പിക്കപ്പെട്ടവൻ മോചിച്ച വെള്ളങ്ങളേവ ഇന്ദ്രനാൽ വിട്ടയക്കപ്പെട്ടവോ, ഏതവും ശുദ്ധിപൂണ്ട ആ ജലങ്ങൾ ഉടനെത്തന്നെ ഒരിടത്തു കളിച്ചുനീല്ക്കതെ, എമ്പാടുംമൊഴുകുന്നു.

10 സഗ്രിചീസ്സിന്ധമുശതിരിവായ

സ്ഥ്സനാജ്ജാരആരിത:പുഷ്ടിഭാസാം

അസ്തമാതേപാത്മിവാവന്യു

ന്യസ്പേജഗ്മസ്സുതാഇന്ദ്രപൂർവ്വ:

വ. 11

അന്വയം:-

സഗ്രിചീ: — സഹായേനാ, സഹഗമനാ
ആപ:

ഉശതി:- ഇവ സിന്ധം
ആയൻ

— യഥാ കാമയമാനാ സ്ത്രിയ: സ്വസ്വപതിമലിഗച്ഛന്തി
തദാൽ സമുദ്രമാഗച്ഛൻ

ജാര: പു:-ഭിൻ

— ശത്രുണാഞ്ജരയിതാ, പുരാം
മേഞ്ഞു:

സനാൽ ആസാം ആരിതഃ— ചിരാദേവാപാം സ്വാമീവേതി
(പ്രത്യക്ഷകൃതഃ) ഹേ ഇദ്ര.

അസ്മേ പാത്മിവാ
വസൂനി

— അസ്മാകം പാത്മിവാനി ധന
വൽ പ്രീണയിതൃണി
ഹവിഃഷി

പുർവ്വിഃ

സൂനൃതാഃ തേ അസ്മം ആ

ജഗ്മുഃ

— ബഹവഃ

— സ്മൃതിവാചശ്ച തവഗൃഹ
മാഗച്ഛന്ത

അർത്ഥം.—ഒന്നിച്ചൊഴുകുന്ന ജലങ്ങൾ, കാമവതികളായ സ്മൃ
കൾ സ്വസ്വ രേന്താവിനെ അഭിഗമിക്കുന്നപോലെ സമുദ്രത്തെ
നേരെ പ്രാപിച്ച ശതകളെ ക്ഷീണിപ്പിക്കുന്നവനും ശത്രുപുര
ങ്ങൾ പിളക്കുന്നവനുമായ ഇന്ദ്രൻ പണ്ടുതല്ലേ ഈ ജലങ്ങൾക്കു്
സ്വാമിയാകുന്നു. (ഇനിനേരിട്ട്) അല്പയോ ഇദ്ര, ഭൈരവന
ങ്ങൾപോലെ പ്രീതികരങ്ങളായ ഞങ്ങളുടെ ഹവിസ്സുകൾ വള
രെയത്രെ. അവയും ഞങ്ങളുടെ സ്മൃതിവചനങ്ങളും അവിടുത്തെ
ഗൃഹത്തിലെത്തട്ടെ

വക്ത്രം 12-13 വൈത്രപോനഃപ്രദേനഃ ഋഷിഃ,

1 ഇന്ദ്രപിബപ്രതികാമഃസുതസ്യ

പ്രാതസ്സാവസ്തവഹിപുർവ്വപിതിഃ

ഹവ്സ്സഹസ്തവേശ്ശുശതൃ

നക്മേഭീഷ്ടേവീർയാഗപ്രബ്രവാമ

അന്വയം.—

ഹേ ശുര, ഇദ്ര, പ്രതി—

കാമം

സുതസ്യ പിബ

പ്രാതഃസാവഃ

— വിക്രാന്തേത്ര, തപഃ യഥേച്ഛം

— അഭീഷ്ടതസ്യ സോമസ്യ

തവഭാഗം പിബ

— പ്രാതസ്സവനേഭീഷ്ടയമാണ
സ്സോമഃ

തുവ ഹി പൂർവ്വ-പീതി: — തവൈവ പ്രഥമത ഏവ പാതവ്യ:

(ത്വം) ശത്രുൺ ഹന്തവേ

ഹഷ്ഠാ — ഹന്തും ഹൃഷ്ടോഭവേ

(അഥ) തേ വീര്യം — വൃത്രഹനനാഭീനി തവ വീരകമ്മാണി

ഉക്തമേഭി: പ്ര ബ്രവഥ — ശ്ലൈശ്വ: പ്രകഷേണ വദാമ

അത്ഥം.-അല്പയോഗ വിക്രമിയായ ഇന്ദ്ര, സംസ്ഥരിച്ച സോമത്തിൽ അവിഷ്ണുപേൻ ഭാഗം അവിട്ടുന്നിഷ്ടംപോലെ കിടച്ചാലും. പ്രാതസ്സവനത്തിൽ സംസ്ഥരിക്കപ്പെടുന്ന സോമം അവിഷ്കോഭ്യം കടിക്കാനുള്ളതത്രെ. അവിട്ടുന്ന് ശത്രുഹനനത്തിന്നുവേണ്ടി (സോമം കടിച്ചു) ഹഷ്ഠിച്ചാലും അവിട്ടത്തെ വൃത്രവധാഭി വീരകമ്മാണി ശബ്രങ്ങളാൽ ഞങ്ങൾ പുകഴ്ത്തുന്നു.

2 യസ്മൈരഥോമൻസോജവീയാ

നേന്ദ്രതേൻസോമപേയായയാഹി

ഭൂയമാതേഹരയ:പ്രഭവന്തു

യേഭിര്യാസിവൃഷ്ഠിമന്മാന:

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, മനസ:

ജവീയാൻ — മനസോപി വേഗവത്തര:

തേ യ: രഥ:, തേന — രഥേന

സോമപേയായ ആ

യാഹി — അസ്മഭീയം സോമപാതാ മാഗച്ഛ

വൃഷ്ഠി-ഭി: യേഭി: മന്മാന:

യാസി — സേക്തൃഭീരൈരശ്വൈരേവമോദമാനസ്താങ്ഗച്ഛസി

തേ ഹരയ: — രഥേ സംഘാതാ അശ്വാ:

ഭൂയം ആ പ്ര ഭവന്തു — ക്ഷിപ്രമാഭിഭുവേന പ്രഗച്ഛന്തു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മനസ്സിനേക്കാൾ വേഗമുററ അവിടുത്തെ തേരുണ്ടല്ലോ, അതിലേറി ഞങ്ങളുടെ സോമം കുടിക്കാൻ വന്നാലും. യുവത്വമുററ ഏവയാൽ അവിടുന്ന് സഞ്ചരിയ്ക്കുന്നുവോ, തേരിൽ പുട്ടിയ ആ ഹരികളെന്ന കതിരുകൾ വേഗം നേരെ വന്നുചേരട്ടെ.

3 ഹരിത്വതാവച്ഛസാസൂര്യസ്യ
ശ്രോഷൈരൂപൈസ്തപഃസ്വർയസ
അസ്മാഭിരിന്ദ്രസഖിഭിർഹ്വാന
സ്ത്വധീചിനോമാദയസപാനിഷദ്യ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഹരിത്വതാ	— ഹരിഭണ്ണയുഷേതന
സൂര്യസ്യ വച്ഛസാ	— തേജസാ, തൽ സദൃശൈഃ
ശ്രോഷൈഃ രൂപൈഃ	— പ്രശസ്യതരൈരൂപൈഃ
തപഃ സ്വർയസ	— യജ്ഞന്തേജോ യുക്തൈഃ കരു
(കിഞ്ച) സധീചിനഃ	— മതത്വിസ്സഹാഞ്ചനസ്തപഃ
സഖി-ഭിഃ അസ്മാഭിഃ	
ഹ്വാനഃ	— അസ്മാഭിരാഹ്വയമാനസ്സൻ
നി-സദ്യ മാദയസ	— യജ്ഞേനിഷണ്ണോ ഭൂതാസോമേ
	ന ഹൃഷ്യാഭവ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പച്ചനിറമുററ സൂര്യതേജസ്സോടു കൂടിയ ഉൽകൃഷ്ടരൂപങ്ങളാൽ ഈ യജ്ഞത്തെ തേജസ്സുററതാക്കിയാലും. പിന്നെ മരുത്തുകളോടുചേർന്ന അവിടുന്ന് ചങ്ങാതികളായ ഞങ്ങളാൽ വിളിക്കപ്പെടുന്നവനായി, യജ്ഞത്തിൽ വന്നിരുന്നു സോമംകൊണ്ടു ഹവിഷ്ചാലും.

4 യസ്യത്യതേമഹിമാനംമദേ
ഷധിമേമഹിരോദസിനാവിവിചതാം
തദോകശ്ചഹരിഭിരിന്ദ്രയുക്തൈഃ
പ്രിയേഭിര്യാഹിപ്രിയമന്നമച്ഛ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഇമേ മഹി

രോദസീ

യസ്യ തേ മദേഷു

— മഹത്തു ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

— സോമപാനേന ജനിതേഷു
ഹരേഷു സംഭ്രതം

ത്യൽ മഹിമാനം ന

അവിവിക്തം

പ്രിയേഷി യുക്തൈഃ

ഹരി-ഭിഃ

— തം മഹത്വം ന പൃഥക് കരുതഃ

— രഥേയുക്തൈഃ പ്രിയതമൈ
രഗ്ഗൈഃ

പ്രിയം അന്നം അച്ഛ

— പ്രീണകരം സോമാന്നമഭീ
ലക്ഷ്യം,

തൽ ഓകഃ ആ യാഹി

— അസുഭീയം യജ്ഞസദനമാ
യാഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഈ മഹതികളായ ദ്യാവാപൃഥിവികൾ യാതൊരവിടേയ്ക്കു് സോമപാനഹര്യത്താലുള്ളവായ ആ മഹത്വത്തെ വേർപെടുത്തുന്നില്ലയോ, പ്രീതികരമായ ആ സോമത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി, തേരിൽ പുതിയ പ്രിയപ്പെട്ട കുതിരകളോടു കൂടി ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞഗൃഹത്തെ പ്രാപിച്ചാലും.

5 യസ്യ ശശ്വൽപപി വാ ഇന്ദ്ര ശത്രു

നന്നാകൃത്യാ രണ്യാചകത്വം

സതേ പുരന്ധിന്തവിഷീമിയത്തി

സതേ മദായസ്യ ത ഇന്ദ്ര സോമഃ

വ. 12

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, പപി-വാൻ

അന്നം-കൃത്യാ രണ്യാ

— സോമം പീതവാംസ്ത്വം

— അനുകരണരഹിതേന, സകൃൽ
പ്രഹാരേണ സാംഘീനേനാ
യധേന

യസ്യ ശത്രുൻ ശശ്വൽ
ചകത്വം

— യസ്യ യജമാനസ്യ ശത്രുൻ
ബഹുവാരം ഹതവാനസി

സഃ തേ തവിഷീഃ

പുരം-ധിം ഇയത്തി

ഹേ ഇദ്ര, സുതഃ സഃ

സോമഃ

തേ മദായ

— മഹതീം സുതിം പ്രേരയതി

— അഭിഷുതസോമഃ

— ഹഽഷായ സമരോമോ ഭവതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇദ്ര, സോമം കടിച്ച അവിടുന്ന്, ഒരി കൽമാത്രം പ്രയോഗിക്കേണ്ട ആയുധത്താൽ യാതൊരു യജമാനന്റെ ശതകളെ പലതവണ ഹനിച്ചുവോ, ആ യജമാനൻ അവിടേയ്ക്കു മഹത്തായ സ്തോത്രമെഴുതിക്കണേ അല്ലയോ ഇദ്ര, സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട ആ സോമം അവിടുത്തെ ഹഽഷത്തിന് പര്യപ്തമാവുന്നു.

6 ഇദന്തേപാത്രം സനവിത്തമിദ്ര

പിബാസോമമേനാശക്ത്രതോ

പുണ്ണാഹാവോമദിരസ്യമധോ

യം വിശ്വഇഭിഹിത്യതിഭേവാഃ

അന്വയം -

ഹേ ശക്ത്രതോ,

ഇദ്ര, തേ

ഇദം പാത്രം സന-വിത്തം.

എന്നാ സോമം പിബ

യം ഇൽ വിശ്വേ ഭേവാഃ

അഭി-ഹര്യന്തി

മദിരസ്യ മധഃ

ആ-ഹാവഃ

പുണ്ണഃ

— ബഹുകമ്മനിദ്ര, ത്വഭരതം

— ചമസാദികമസാദിരാഭാവേവ ലബധം.

— ഏതേന പാത്രേണ സോമപാനം ക്കരു

— യമാഹാവമേവ സർവ്വേ ഭേവാഃ

— അഭികാമയന്തേ

— മദകരസ്യ സോമസ്യ പാന

സ്ഥാനീയ പാത്രവിശേഷഃ

— പുരിതഃശ്രൂൽ

അർത്ഥം.-ബഹുകമ്മാവായ ഇദ്ര, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി ചമസാദികമായ ഈ പാത്രം ഞങ്ങളാൽ മുമ്പേ നേടപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ആ പാത്രത്താൽ സോമം കുടിച്ചാലും. യാതൊന്നിനെ എല്ലാ ദേവന്മാരും കാമിയ്ക്കുന്നുവോ, ഹൃഷ്കരമായ സോമത്തിന്റെ ആ തൊട്ടി നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

7 വിഹിത്വാമിദ്രപുരുഷാജനാസോ

ഹിതപ്രയസോവൃഷഭാപയന്തേ

അസ്മാകന്തേമധുരതമാനി

മാളുവന്മസവനാതേഷുഹര്യ

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷഭേ, ഇന്ദ്ര,	—	കാമാനാം വഷിതരിന്ദ്ര,
ഹിത-പ്രയസഃ	—	പ്രീണനകാരിത്വാൽ
		സംഭൃതഹവിഷ്ഠാഃ
ജനാസഃ പുരുഷാത്വാം ഹി—	ജനാഃ ബഹുയാത്വാമേവ	
വി ഹായന്തേ	—	വിവിധമാഹവയന്തി
അസ്മാകം ഇമാ സവനാ	—	ഇമാനി സവനാനി
തേ മധുരൽ-തമാനി		
ഉവൻ	—	ത്വരേമമതിശയേന സോമവന്ത്യ
		ഭവൻ
(അസ്മാത്വാം) തേഷു ഹര്യ	—	സവനേഷു സോമാൻ കാരയസ്വ

അർത്ഥം:-കാമവഷിതാവായ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ പ്രീതിയ്ക്കായി ഹവിസ്സേന്തിയ ജനങ്ങൾ, യജമാനന്മാർ പലപാടവിടുത്തെത്തന്നെ വിളിയ്ക്കുന്നു. ഞങ്ങളുടെ ഈ സവനങ്ങൾ അവിടേയ്ക്കു നരവം സോമവത്തുകളായി ഭവിക്കുകയും, അതുകൊണ്ടവിടന്ന് സവനങ്ങളിൽ സോമങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെട്ടാലും.

8 പ്രതിഇന്ദ്രപുർവ്വാണിപ്രവൃത്തം

വിർഗ്ദ്ധവോപംപ്രഥമാതൃതാനി

സതീനമന്യുരശ്രുഥായോഅഗ്നി.

സുവേദനാമകൃണോബ്രഹ്മണേഗം.

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദ്ര, തേ പ്രഥമാ	— ത്വദീയാന്യാഭിതഃ
കൃതാനി പൂവ്യാണി	— പുരാതനാനി വീര്യാണി-
വീര്യം	— ഇദാനീം വദാമി
നനം പ്ര വോചം	— സതീനമുദകം, തസ്യാഭിവഷണേ
സതീന-മന്യഃ	ബുദ്ധിയുക്തസ്ത്വം
അഭിം അശ്രുഥയഃ	— മേഘം വഭ്രേണാഹിംസീ
ബ്രഹ്മണേ ഗാം	— ബൃഹസ്പതയേ പണിഭിരപ
	ഹൃതാങ്ഗാം, ഗവാം യഥം
	(ജാത്യേകവചനം)
സു-വേദനാം പ്ര	
അകൃണോഃ	— സുഷ്ണജ്ഞാപനീയാം
	പ്രകഷേണാകരോഃ

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ആദ്യം മുതൽ ചെറു വയസ്സു പുരാതനങ്ങളുമായ വീരകർമ്മങ്ങൾ ഇപ്പോൾ ഞാൻ പ്രസ്താവിക്കുന്നു ജലവഷണത്തിൽ ഭഞ്ഞബുദ്ധിയായ അവിടുന്ന് മേഘത്തെ വഭ്രത്താൽ പിടുന്നു. പണികളാൽ അപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ ബൃഹസ്പതിയ്ക്ക് അറിയാറാക്കിക്കൊടുത്തു

9 നിഷ്ഠസിദഗണപതേഗണേഷു

ത്വാച്ഛാഹുവിപ്രതമങ്ക്വീനാം

നഗ്നതേത്വൽക്രിയതേകിഞ്ചനാദേ

മഹാമകം മേഘവഞ്ചിത്രച്ഛ്വ

അന്വയം -

ഹേ ഗണപതേ,

മേഘവൻ,

ഗണേഷു സു നി സിദ

(യന്ത്രി) കവീനാം ത്വാം

— ഗണനാഥ, ധനവന്നിന്ദ്ര,

— ജ്ഞാതൃഗണേഷു സ്തുതിശ്രവണാ

രമണീഷണ്ണോഽവ

— ക്രാന്തപ്രജ്ഞാനാം മധ്യേത്വാം

- വിപ്ര-തമഃ ആഹ്വഃ — അതിശയേന മേധാവിനം വദന്തി
- (കിഞ്ച) ത്വൽ ഗുരേ — ത്വാം വജ്ജയിത്വാ
- കിം ചന ആരേ ന ക്രിയതേ — കിഞ്ചന കർമ്മ ദുരൂപിന ക്രിയതേ
- മഹാം അക്തം — അച്ഛനീയമസ്സഭീയം സ്സോത്രം
- ചിത്രം അച്ഛ — നാനാരൂപങ്ക്തത്വാ പുജയ, വിധേഹി

അർത്ഥം:-ദേവഗണ (മരൽഗണ)ങ്ങൾക്കിടയിൽ ധനവാൻ മായ ഇത്ര, സ്സോത്രസമൂഹങ്ങൾക്കിടയിൽ സ്തുതികൾക്കാണ് വന്നിരുന്നാലും. കാരണം, കടന്ന ജ്ഞാനികളിൽ വെച്ച് അവിടുത്തെ അതീവജ്ഞാനിയായി പറയുന്നു. പിന്നെ, അവിടുത്തെ ഒഴിച്ചു ദുരന്തരിൽ പോലും ഒരു കർമ്മവും ചെയ്യപ്പെടുന്നില്ല. ഞങ്ങളുടെ പുജ്യമായ സ്സോത്രത്തെ നാനാരൂപമാക്കിയാലും, കോണ്ടാടിയാലും.

10 അഭിഖ്യാനോമഘപന്നായമാനാ
 സ്സംസഖേണ്ഡാധിവസ്സപതേസഖീനാം
 രണങ്ക്തധിരണക്തൽസത്യശുഷ്യാ
 ഭേതചിദാഭോരായേഅസ്സാൻ

വ. 13

- അന്വയം:-
- ഹേ മഘ-വൻ, നായമാനാൻ ന: — ധനവന്നിത്ര, യാചമാനാനസ്സാൻ
 - അഭി-ഖ്യാ — അഭിഖ്യാപനേന തേജസാ യക്താൻ കരു
 - ഹേ സഖേ, വസ്സ-പതേ, — വസ്സന്താം സ്വാമിൻ, ത്വാം
 - സഖീനാം ണ്ഡാധി — സഖിഭൂതാനാമസ്സാകം സ്സോത്രാണി ബുദ്ധ്യസ്വ
 - ഹേ രണ-ക്തൽ, സത്യ-ശുഷ്യാ, — ശത്രുഭിസ്സഹായമകർത്ത, യഥാർത്ഥ ബലോപേത,

രണം കൃധി — തപം യുദ്ധങ്ക്രമം, ശത്രുഞ്ജഹി
 (കിഞ്ച) അഭക്തേ ചിതീ — അസംജേനീയേ സ്ഥാനേപി
 അസ്താൻ രായേ ആ ഭജ — ധനായ ഭാഗീനഃ കരു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, യാചിക്കുന്ന ഞങ്ങളെ പേർക്കേറപ്പിച്ചു തേജസ്സുറവരാക്കിയാലും. അല്ലയോ സഖാവേ, ധനപതേ, ചങ്ങാതികളായ ഞങ്ങളുടെ സ്നോത്രമുൾക്കൊണ്ടാലും. ശത്രുക്കളോടു യുദ്ധം ചെയ്യുന്നവനും യഥാർത്ഥ ബലമൊത്തവനുമായ ഇന്ദ്ര, പടപൊരുതിയാലും, ശത്രുക്കളെ കൊന്നാലും. പിന്നെ അപ്രാപ്യസ്ഥാനത്തുളളി ഞങ്ങളെ ധനത്തിന്നർഹരാക്കിയാലും.

വശ്നം 14-15. വൈരൂപഃ ശതപ്രഭേനഃ ഋഷിഃ ജഗതിത്രിഷ്ടശ്ചൈ ഛന്ദസി,

1 തമസ്യദ്യാവാപൃഥിവീസചേതസാ

വിശ്വേഭിദേവൈരനുശൂഷ്മാവതാം

യദൈതേകൃണാന്തോമഹിമാനമിന്ദ്രിയം

പിത്വീസോമസ്യക്രതുമാബദ്ധത

അനന്യം:-

സചേതസാ

ദ്യാവാപൃഥിവീ

വിശ്വേഭിഃ ദേവൈഃ

അസ്യ തം ശൂഷ്മം

അനു ആവതാം

കൃണാന്തഃ

മഹിമാനം ഇന്ദ്രിയം യദി

ഛെത

(തഥാ) ക്രതു-മാൻ

സോമസ്യ പിത്വീ

അബദ്ധത

— സഹചേതയന്ത്യേത ദ്യാവാ
 പൃഥിവ്യേ

— സർവ്വൈദ്യേവൈസ്സഹ

— ഇന്ദ്രസ്യ, ശത്രുണാം, ശോഷകം
 ബലം.

— രക്ഷതാം.

— വ്യക്രവധാദികങ്ക്രവാണസ്സ

— ഛന്ദോഃ വിര്യഞ്ചയദാ

പ്രാപ്തോൻ

— കർമ്മവാൻസൻ

— സോമം പിത്വാവദ്ധയൻ

അത്ഥം-ഒപ്പം ചൈതന്യമേറുന്ന ദ്യാവാപൃഥിവീകൾ എല്ലാ ദേവന്മാരോടും കൂടി ഇന്ദ്രന്റെ പ്രസിദ്ധമായ, ശത്രുശോഷക ബലം രക്ഷിക്കട്ടെ. വൃത്രവധാദികൾ ചെയ്യുന്ന അവിടുന്ന് മഹത്വവും വിദ്യയും പുണ്ടപ്പോഴാണ് കർമ്മവാനായി, സോമം കടിച്ചു വലിച്ചത്.

2 തമസ്യവിഷ്ണുർമ്മഹിമാനമോജസാം

ശുഭ്രധന്വാന്ധ്യനോവിരഹ്ശതേ

ദേവേഭിരിന്ദ്രോമഘവാസയാവഭി

വൃത്രജഘന്വാൻഭവേഭരണഃ

അന്വയം:-

വിഷ്ണുഃ മധുനഃ അംശം — വ്യാപ്നായയജ്ഞസ്സോമസ്യ ലതാഖണ്ഡം

ധന്വാൻ — പ്രേരയൻ

ഓജസാ അസ്യ തം

മഹിമാനം — സ്വവീര്യേണ സംജാതമിന്ദ്രസ്യ തം മഹത്വം

വി രഹ്ശതേ — ശബ്ദയന്ത്രി, സ്തോത്രി

മഘ-വാ സയാവ-ഭിഃ — ധന്വാനിന്ദ്രസ്സഹഗന്യഭിഃ

ദേവേഭിഃ വൃത്രം

ജഘന്വാൻ — മത്സജിസ്സഹ വൃത്രം ഹതവാൻ

(അതഃ) ഇന്ദ്രഃ വരേണഃ

അഭവൻ — ശ്രേഷ്ഠോഭൂത

അത്ഥം-വ്യാപ്നായ യജ്ഞം സോമലതയെ രസവൽക്കരിച്ചുകൊണ്ട് സ്വവീര്യത്താലുള്ളവായ ഇന്ദ്രന്റെ മഹത്വത്തെ സ്തുതിച്ചു ഘോഷിക്കുന്നു. ധന്വാനായ ഇന്ദ്രൻ സഹചാരികളായ മത്സജന്മാരോടുകൂടി വൃത്രനെ കൊന്നു. അക്കാലത്താലിന്ദ്രൻ ശ്രേഷ്ഠനായി ഭവിച്ചു.

3 വൃത്രേണയഭിനാബിദ്രാ യാ
സാസ്മിമാ യയേ ശംസമാവിദേ
വിശ്വേതേ അത്രമതസ്സഹത് മനാ
വർദ്ധന ഗൃഹിമാൻ മിത്രിയം.

അന്വയം:-

ഹേ ഉഗ്ര, യയേ ആയുധം — ഉൾഗുണ്ണബലേന, യോധനായാ
 യുധാനി
 ബിദ്രാ (ത്വം) യൽ — യദാ
 അഹിനാ വൃത്രേണ
 സം-അസ്മിമാഃ — ആഹന്തവ്യേനതേന സഹാസ്ഥാ
 തദാ തവവീര്യം പ്രജ്ഞാപയിതുഃ
 ശംസം ആവിദേ — ശസ്ത്രേരഹം ജ്ഞേമി
 (കിഞ്ച) അത്ര തേ
 മഹിമാനം ഇത്രിയം — അസ്തിൻകാല ഏവമഹത്വം
 വീര്യഞ്ച
 വിശ്വേ മതതഃ ത് മനാ
 സഹ അവർദ്ധൻ — ആത്മനാസഹൈവാവർദ്ധയൻ

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഊർക്കറ ഇന്ദ്ര, യുദ്ധത്തിനായി വളർ
 ദികളായ ആയുധങ്ങളെ വിടുന്നു, ധരിച്ച് വദ്ധ്യനായ വൃത്രനെ
 കൊല്ലും നില്ലുമ്പോൾ, അവിടുത്തെ വീര്യം പ്രഖ്യാപിക്കാനായ
 ഞാൻ ശസ്ത്രങ്ങളാൽ സ്തുതിക്കുന്നു. ആ ഘട്ടത്തിലാണല്ലോ അവി
 ടുത്തെ മഹത്വത്തെയും വീര്യത്തെയും എല്ലാ മനുഷ്യക്കളും ആത്മ
 വോദ കൂടി വർദ്ധിപ്പിച്ചത്.

4 ജ്ഞാനഏവവ്യബാധതസ് പൃഥ്വഃ
പ്രാപശ്യ പീരോ അഭിപൊ സ്യ രണം
അവ്യഭേദീ ച വസസ്തൃ സ്തൃജ
സ്തേ നാനാ കം സ്വപ സ്യ യാ പഥം.

അന്വയം:-

(സഃ ഇന്ദ്രഃ) ജജ്ഞാനഃ	
ഏവ	— ഭായമാന ഏവ
സ്പൃധഃ വി അബാധത	— ശത്രുനത്യർത്ഥമപീഡയൽ
(അത ഏവ) വീരഃ രണഃ	
അഭി	— വിക്രാന്തസ്സന്ദ്രാമമഭിലക്ഷ്യ ,
പൌസ്യം പ്ര അപശ്യൽ	— ആത്മീയബലം പ്രപശ്യതി, ജാനാതി
(കീഞ്ച) അദ്രിഃ	
അവൃശ്യൽ	— മേഘം വർഷ്ണാർത്ഥമച്ഛിനൽ
(അനന്തരം) സ-സ്യദഃ	— സഹസ്യദമാനാ അപഃ
അവ സൃജൽ	— അവാങ്മുഖമസൃജൽ, നിരഗമയൽ
സ-അപസ്യയാ	— ശോഭനകർമ്മച്ഛയാ
പൃഥം നാകഃ അസ്തജ്നാൽ	— മഹാന്തന്ദ്രലോകം നിത്യലമകരോൽ

അർത്ഥം:-ആ ഇന്ദ്രൻ ജനിച്ച ഉടനെത്തന്നെ ശത്രുക്കളെ വല്ലാതെ കഴക്കി. അക്കാലത്താൽത്തന്നെ വിക്രമിയായ അവിടുന്ന് യുദ്ധത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി സ്വശക്തിയറിയുന്നു. പിന്നെ, വർഷത്തിനുവേണ്ടി മേഘത്തെ പിളർന്നു. എന്നിട്ട് ഒപ്പമൊഴുകുന്ന ജലങ്ങളെ കീഴോട്ടു വിട്ടു. സൽകർമ്മമുക്തനാണ് മഹത്തരമായ ദൃഢോക്തവ്യം താൻ പ്രദീപിച്ചുനിൽക്കി.

5 അഭിക്രസ്സത്രാതവിഷീരപത്യത
വരീയോദ്യാവാപൃഥിവീഅബാധത
അവാഭേദ്ധ്യഷിതോവക്ത്രമായസം
ശേവംമിത്രായവർണായദാശുഷേ

വ. 14

അന്വയം:-

ആൻ ഇന്ദ്രഃ, തവിഷീഃ	
സത്രാ അപത്യത	— അപിചസഃ മഹതീസ്സേനാഃ സഹൈവാഗമ്യൻ താസാമീശ്വരോ വേദാ

3 വൃത്രേണയഹിനാബിഭ്രാശ്യാ
 സമസ്ഥിമായയേശംസ്ഥാവിദേ
 വിശേഷതേഅത്രമതസ്സഹത്മനാ
 വർദ്ധനഗ്രഹിമാനമിന്ദ്രിയം

അന്വയം:-

ഹേ ഉഗ്ര, യുധയേ ആയുധാ— ഉൽഗുണ്ണബലേന, യോധനായാ
 യുധാനി
 ബിഭ്രാശ് (ത്വം) യൽ — യദാ
 അഹിനാ വൃത്രേണ
 സം-അസ്ഥിമാഃ — ആഹന്തവ്യേനതേന സഹാസ്ഥാ
 തദാ തവവീര്യം പ്രജ്ഞാപയിതു
 ശംസം ആ-വിദേ — ശസ്ത്രരഹം ബ്ലൗമി
 (കിഞ്ച) അത്ര തേ
 ഹിമാനം ഇന്ദ്രിയം — അസ്തിനികാല ഏവമഹത്വം
 വീര്യഞ്ച
 വിശേഷ മതതഃ ത്ഥനാ
 സഹ അവർദ്ധൻ — ആത്മനാസഹൈവാവർദ്ധയൻ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഊക്കേറ ഇന്ദ്ര, യുദ്ധത്തിനായി വളർ
 ദികളായ ആയുധങ്ങളുവിടുന്നു, ധരിച്ച് വദ്ധ്യനായ വൃത്രനെ
 ഓപ്പം നില്ക്കുമ്പോൾ, അവിടുത്തെ വീര്യം പ്രഖ്യാപിക്കാനായ
 ഞാൻ ശസ്ത്രങ്ങളാൽ സ്പന്ദിക്കുന്നു. ആ ഘട്ടത്തിലാണല്ലോ അദ്ദേ
 ങ്ങനെ മഹത്വത്തെയും വീര്യത്തെയും എല്ലാ മനുഷ്യക്കളും ആത്മ
 വോദ കൂടി വർദ്ധിപ്പിച്ചത്.

4 ജ്ജ്ഞാനഏവവ്യബാധതസ്സപ്യഃ
 പ്രാപശ്യദിരോഅഹിപൊസ്യരണം
 അപ്തപ്രദഗ്രിഹസ്സുദസ്സുജ
 സ്തേനാനാകംസപസ്യയാപ്തമം

അനവയം:-

- (സഃ ഇത്രഃ) ജജ്ഞാനഃ
- ഏവ — ജായമാന ഏവ
- സപ്തധഃ വി അബോധത — ശത്രുനത്യർത്ഥപീഡയൽ
- (അത ഏവ) വീരഃ രണഃ
- അഭി — വിക്രാന്തസ്സങ്ഗ്രാമമഭിലക്ഷ്യ
- പെരുംസ്യം പ്ര അപശ്യൽ — ആത്മീയബലം പ്രപശ്യതി,
ജാനാതി
- (കിഞ്ച) അഭിഃ
- അവൃശ്വൽ — മോലം വഷ്ണാർത്ഥമച്ഛിനൽ
- (അനന്തരം) സസ്യഭഃ
- അവ സൃജൽ — സഹസ്യഭമാനാ അപഃ
- സ-അപസ്യയാ — അവാങ്മുഖമസൃജൽ,
നിരഗമയൽ
- പൃഥുഃ നാകഃ അസ്തഭ്നാൽ — ശോഭനകർമ്മച്ഛയാ
- പൃഥുഃ നാകഃ അസ്തഭ്നാൽ — മഹാന്തന്യുലോകഃ
നിരഭയമകരോൽ

അർത്ഥം:-ആ ഇത്രൻ ജനിച്ച ഉടനെത്തന്നെ ശത്രുക്കളെ വല്ലാതെ കഴക്കി. അക്കാരണത്താൽത്തന്നെ വിക്രമിയായ അവിടുന്ന് യുദ്ധത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി സ്വശക്തിയറിയുന്നു. പിന്നെ, വഷ്ണാർത്ഥമേവമേവ മോലത്തെ പിളർന്നു. എന്നിട്ട് ഒപ്പമൊഴുകുന്ന ജലങ്ങളെ കീഴോട്ടു വിട്ടു. സർവ്വകർമ്മമേകൊണ്ടു് മഹത്തായ ദൃഢലോകത്തെ താഴെ വീഴാതെ സംഭരിപ്പിച്ചുനിർത്തി.

5 അഭിക്രസ്തഗ്രാതവിഷീരപത്യത

വരീയോദ്യോവാപൃഥ്വിവിർത്ത്ബാധത

അവാഭേദധൃഷിതോവക്ത്രമായസം

ശേപംമിത്രായവർത്തനായദാശ്രുഷേ

വ. 14

അനവയം:-

- ആൽ ഇത്രഃ, തവിഷീഃ
- സത്രാ അപത്യത — അപീചസഃ മഹതിസ്സേനാഃ
സഹൈവാഗച്ഛൻ
- അസാചീശ്വരോ ഭവാൻ

(സ ഏവ) ദ്യാവാപൃഥ്വി

വരിയഃ

— ദ്യാവാപൃഥ്വിവ്യൗ ഉരുതരേണ
മഹത്വേന

അബാധത

— തയോരന്തസ്ഥിതാഞ്ചരത്നം
വധീൽ

ധൃഷിതഃ ആയസം വഭ്രുഃ

— ശത്രുവധേ പ്രഗത്ഭഃ അയോമയ
മായധഃ.

മിത്രായ, വരണായ,

ദാശുഷേ

— ഹവിർദ്വൈതവതേ യജാതേ ച

ശേവം അവ അരേൽ

— സുഖങ്ക്രതുരധാരയൽ

അർത്ഥം.—മാത്രമല്ല, ഇന്ദ്രൻ പെരുപടകൾക്കൊപ്പംപോയി അവയ്ക്കു നായകനായി. അവിടുത്തെ ദ്യാവാപൃഥ്വികളെ ഉരുതരമായ മഹത്വംകൊണ്ട് ബാധിച്ചു; അവർക്കിടയിലുള്ള ശത്രുക്കളെ ഒടുക്കി. ശത്രുവധത്തിൽ പോന്നവനായി ഇരുമ്പു കൊണ്ടുള്ള വഭ്രുഃ, മിത്രം വരണവും ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനനും സുഖമുണ്ടാക്കാനായി ധരിച്ചു. (മിത്രം വരണവും പകലിരവുകളുടെ അഭിമാന ദേവതകൾ. അപ്പോൾ പകലിരവുകളെയും കർമ്മവാന്മാരെയും സുഖിപ്പിപ്പിക്കാൻ എന്നർത്ഥം.)

6 ഇന്ദ്രസ്യാത്രതവിഷീഭ്യോവിരഹംശിൻ

ഋലായതോരംഹയന്തമന്യവേ

വൃത്രംയദഗ്രോവ്യവൃശ്ചഭോജസാ

പോബിദ്രുതന്തമസാപരിവൃതം.

അന്വയം:—

അപഃ ബിദ്രുതം

— ഉദകാനി ധാരയന്തം

തമസാ പരിവൃതം

— പരിതോവേഷിതം

(തം) വൃത്രം യൽ ഉഗ്രഃ

— യസ്മിൻകാലേ ഉൽഗുണ്ണി ഇത്യഃ

ഭോജസാ വി അപൃശ്വൽ

— സ്വബലേനാഭിനൽ

അത്ര വി-രഹംശിനഃ

— അസ്മിൻ കാലേ ഏവമമതഃ

ഋലായതഃ ഇന്ദ്രസ്യ

— ശത്രുൻ ഹിംസതസ്സസ്യ

തവിഷീഭ്യഃ

— (ഷഷ്ടരേം ചതുർഥി) ബലാനാം

മന്യവേ അരംഹയന്ത

— പ്രഖ്യാപനായാപോനിരഗച്ഛൻ

അർത്ഥം.-ജലങ്ങൾ വിടിച്ചുവച്ചവനും ഇത്താൽ പുറപ്പെട്ട വനമായ ആ വൃത്രനെ ഉൾക്കൊണ്ടു ഇന്ദ്രൻ സ്വസ്ഥലത്താലറുത്തപ്പോൾ തന്നെ ശത്രുഹിംസകനായ ഇന്ദ്രന്റെ ബലങ്ങളുടെ പ്രഖ്യാപനത്തിനായി ജലങ്ങൾ പുറത്തുവന്നു.

7 യാവിര്യംണിപ്രഥമാനികർത്വാ

മഹിത്വേഭിര്യക്തമാനൈസമീയതുഃ

ധാന്തന്തരോവധോസേഹത

ഇന്ദ്രോമഹനാപൂർവ്വജ്ഞാവാപത്യത

അന്വയം:-

മഹി-ത്വേഭി: യത്നമാനൈ- മഹനീയൈർബലൈര്യഥായ പ്രയത്നങ്ക്രവ്വന്താവിത്ര വൃത്രൗ

പ്രഥമാനി കർത്വാ —, പൂർവ്വാവിനി കർത്തവ്യാനി യാ വിര്യംണി

സം-ഇതയതുഃ — യാനി വിരക്താണി സം-യോ ജയാമാസതുഃ

(ത്വോമധ്യേ ഇന്ദ്രേണ വൃത്രേ) ഹതേ — ഹതേസതി

ധാന്തം തമഃ — അതിനിബിഡമന്ധകാരം

അവ ധോസേ — അവധാസ്സം, വിനശ്യമഭൂൽ

ഇന്ദ്ര (ഇ) മഹനാ

പൂർവ്വ-ജ്ഞൈ അപത്യത — ശുഭാണാം മദ്ധ്യേ മഹത്വേന പ്രഥമമാഹ്വയമാനോഭവൽ

അർത്ഥം.-പുഷ്പങ്ങളായ ബലങ്ങളോടുകൂടി പോരിലേപ്പെട്ട ഇന്ദ്ര വൃത്രന്മാർ ആദ്യമായി വേണ്ടും വിരക്തങ്ങളോടൊത്തു പൊന്തതി. അവരിരുവരിൽ വൃത്രൻ ഇന്ദ്രനാൽ കൊല്ലപ്പെട്ടപ്പോൾ (അവിടമെങ്ങും വ്യാപിച്ച) ക്ലരാളരീതിയിലായി. ഇന്ദ്രനാകട്ടെ, സ്വമഹത്വം കൊണ്ട് ഗുരന്മാർക്കിടയിൽ മന്യ വിളിക്കപ്പെടുന്നവനായി.

8 വിശ്വേദോസോഅധവൃഷ്ട്യാനിതേ
 വചയന്മസോമവത്യാവചസ്യയാ
 രദ്ധംവൃത്രമഹിമിദ്രസ്യഹന്തനാ
 ഗിന്നജംദൈസത്രാപന്നമാവയൽ

അന്വയം:-

(ഹേ ഇദ്ര.) അധ	— വൃത്രഹനനാനന്തരം
വിശ്വേദോസഃ	— സർവ്വേ ഭൃതപിന്ദഃ
സോമ-വത്യാ	
വചസ്യയാ	— സോമയുക്തയാസ്തതീച്ഛയാ
തേ വൃർഷ്ട്യാനി	
അവചയൻ	— തവബലാനി വചിതവന്തഃ
ഇദ്രസ്യ ഹന്തനാ	— ഹനനസാധനേന വഭ്രുണ
രദ്ധം, അഹിം വൃത്രം.	— ഹിംസിതം, ആഹന്തവ്യമപമാ വരകമ്മേഘം.
അഗ്നിഃ ന ജംഭൈഃ	— ഭൈന്തേവ
ത്രാപ അന്നം ആവയൽ	— ശീഘ്രമക്ഷയൽ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇദ്ര, വൃത്രവധത്തിനുശേഷം എല്ലാ ഭൃതപിന്ദുകളും സോമത്തോടു കൂടിയ സ്തതീച്ഛകൊണ്ടു ആവിടുത്തെ ബലങ്ങളെ വചിപ്പിച്ചു ഇദ്രന്റെ വധാധ്യമായ വഭ്രുത്താൽ, ഹിംസിക്കപ്പെട്ടതും ഹിംസിക്കപ്പെടേണ്ടതും ജലനിരോധിയുമായ മേഘത്തെ, അഗ്നി, ജ്വാലകളാകുന്ന ദന്തങ്ങളാൽ വേഗത്തിൽ ഹവിസ്സിനെയെന്നപോലെ, ക്ഷേപിച്ചു (മഴപെയ്യിച്ചു) വെള്ളത്തിൽ നിന്നുളവായ സസ്യാദികൾ കൊണ്ടുള്ള അന്നം ക്ഷേപിച്ചു.)

9 ഭൂരിദക്ഷേഭീർവൃചനേഭീരുകാഭി

സ്സുഖ്യേഭീസ്സുഖ്യാനിപ്രവോചത

ഇദ്രോധുനിഞ്ചപമുനിഞ്ചദംഭയ

ബ്രഹ്മാമനസ്യാഗ്രന്തേഭീതയേ

അനവയം:-

(ഹേ സ്തോത്രാരം,) ദക്ഷേഭി:

ഋകപ-ഭി:	— വദ്ധനഹേതുഭിമ്നൈര്യുക്ത:
സഖ്യേഭി:	— സഖ്യരിദ്രസ്യ യോഗൈ:
വചനേഭി:	— വചനൈ: സ്തോത്രൈ:
സഖ്യാനി	— സ്തുതസ്തോത്രലക്ഷണാനി സഖ്യാന്യഭിലക്ഷ്യ
ശ്രീ പ്ര വോചത	— ബഹുവാദമിദമഭിഷ്ഠത
ഇന്ദ്ര: ദഭിതയേ	— തന്നാമകായ രാജഷയേ
ധുനി: ച ചമുരിം ച	— ഏതന്നാമകൗ ചാവസുരൗ
ദംഭയൻ	— ഹിംസൻ ബഭ്രുവ
(സ:) ശ്രദ്ധാ-മനസ്യാ	— ശ്രദ്ധയായുക്തയാ മനസ ഇച്ഛയാ
ശ്രുണതേ	— ഔഷ്വഭീയാനി സ്തോത്രാണി ശ്രണോതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോത്രാക്കളേ, അഭിപ്രധിഹേതുക്കളേ. മന്ത്രയുക്തങ്ങളേ, സഖാവായ ഇന്ദ്രനു് സമർപ്പിക്കാൻ യോഗ്യങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു്, സ്തോതാവു് സ്തുതൻ തമ്മിലുള്ള ചങ്ങാത്തത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി, പലപാടവിടത്തെ സ്തുതിയ്ക്കുക ഇന്ദ്രൻ ദഭിതിയെന്ന രാജഷിക്കുവേണ്ടി ധുനി, ചമുരി എന്നീ രണ്ടുസരന്മാരെ കൊല്ലുന്നവനായി അവിടനു്, ശ്രദ്ധായുക്തമായ താല്പര്യത്തോടുകൂടി നിങ്ങളുടെ സ്തോത്രങ്ങളെ കേൾക്കുന്നു.

10 തപപുത്രണ്യാഭരാസാശ്വയാ

യേഭിമ്മംസൈനിവചനാനിശംസൻ

സുഗഭിർവ്വിശ്വാദമിതാത്മരേമ

വിദോഷുണ്മർവ്വിയാഗാധമദ്യ

വ. 15

അനവയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര.) തപം

സു-അശ്വയാ

പുത്രണി

— ശോഭനാശ്വയുക്താനി

— ബഹുനി ധനാനിമഹ്യം

ആരേ	— ആഹര, പ്രയച്ഛ
നി-വചനാനി ശംസൻ	— നിതരാം വക്തവ്യാനി സ്തോത്രാണി ഗായൻ
(അഹം) യേഭിഃ മംസൈ	— ദേവാൻ പുജയാനി, താനിദേഹി
സു-ഗേഭിഃ	— സുഷുഗന്തവൈസ്തോത്രൈഃ
വിശ്വാ ദഃ-ഇതാ തരേമ	— സർവ്വാണി പാപാനി തരേമ
അഭ്യ ഗായം നഃ	— അസ്മിൻ കമ്മണി ഗ്രന്ഥ്യമാനം, ക്രിയമാണമസ്മഭീയം സ്തോത്രം
ഉർവ്വിയാ സ വിഭോ	— ഉരുപേന, ബഹുമാനേന വിഭജ, ജാനീഹി

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഇന്ദ്ര, നല്ല കതിരുകളോടുകൂടിയ ധാരാളം ധനങ്ങൾ എന്നിങ്ങനെ തന്നെ ഉറപ്പായും ഏറ്റവും നല്ല സ്തോത്രങ്ങളോടെ ചൊല്ലിക്കൊണ്ടു് ദേവന്മാരെ പുജിക്കുന്നതോ, അവയെ എന്നിങ്ങനെ തന്നെയും. (ആ സ്തോത്രങ്ങൾ ഉള്ളിൽ തോന്നിച്ചാലും) നന്നായി പ്രാപിക്കേണ്ട. സ്തോത്രങ്ങളാൽ എല്ലാ പാപങ്ങളെയും ഞാൻ കടക്കാവു. ഈ കർമ്മത്തിൽ ചെയ്യപ്പെടുന്ന എന്റെ സ്തുതിയെ ആദരത്തോടുകൂടി അറിഞ്ഞാലും.

വക്ത്രം-16-17 വൈത്രപഃ സധ്രിഃ (തപസഃ പുത്രഃ ഘർമ്മഃ) ഋഷിഃ ത്രിഷുബ് ജഗത്യേകമനസി, വിശ്വേദേവാദേവതാ.

- 1 ഘർമ്മാസന്താത്രിവൃതം വ്യാപത
സ്യയോർജ്ജ്വലിമാതരിശ്ചാജഗാമ
ദിവസ്യയോദിധിഷാണാ അവേഷൻ
വിദോട്ടവാസ്സഹസാമാനമകം

അന്വയം:-

സം-അന്താ

ഘർമ്മാ

- സമന്തേ, സംവ്യാപ്തഭിഗന്തേ
— ഘർമ്മേ, ദീപ്യമാനാ
വശ്യാഭിഗത്യേ
— ത്രൈലോക്യം സ്വതേജോദി
വ്യാപ്തവന്തേ

ത്രി-വൃതം വി ആപതഃ

മാതരിശ്വാ തയോ:	— അന്തരിക്ഷേ വർത്തമാനോ വാതുരഗ്യാദിത്യയോ:
ജുഷിം ജഗാമ	— പ്രീതിങ്ഗതവാൻ
(യദാ) സഹ-സാമാനം	— സാമശബ്ദ ഉപലക്ഷകം, വേദത്രയതേജസ്സഹിതം
അക്തം ദേവാഃ വിദുഃ	— അച്ഛനീയം സൂര്യം ദീപ്യമാനാ രശ്മിയോവിവിദുഃ, ലേഭിരേ
(തദാ) ദിധിഷാണാഃ	— ലോകധാരണശീലാസ്തേ
ദീവഃ പയഃ അവേഷൻ	— ദൃഢോകസ്യ സംബന്ധഭേദം വ്യാപ്തവന്തഃ

(അഥവാ)—സമന്തേ, സർവ്വതേ ഛർമ്മേ, ദീപ്യമാനേ ജീവേശ്വരേ ത്രിപുതം, സത്വരജസ്സമോഹണാത്മികം മായം വ്യാപതഃ; നിയന്തൃനിയന്തവ്യഭാവേന മാതരിശ്വാ, പരമാത്മാ തയോർജുഷിം, സംഭോക്തവ്യപദാർത്ഥസ്സഞ്ചാതം പ്രീതി ജഗാമ. തം പരമാത്മാനം, വേദേയമിതം സൂര്യമിതി ദേവോ ജാനന്തി.

അർത്ഥം.—ഭിക്ഷുക്കളുടെ അററങ്ങരവരെ വ്യാപിച്ച പ്രകാശ മാനന്മാരായ അഗ്യാദിത്യന്മാർ ത്രൈലോക്യത്തെ സ്വതേജസ്സു കളാൽ വ്യാപിച്ചവരുകേന്നു. അന്തരിക്ഷത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന വായു, അഗ്യാദിത്യന്മാരുടെ പ്രീതി നേടി സാമമുൾപ്പെട്ട മൂന്നു വേദങ്ങളുടെയും തേജസ്സോടു കൂടിയ അച്ഛനീയനായ ആദിത്യൻ ഭാസമാനങ്ങളായ രശ്മികൾ നേടിയപ്പോൾ, അവ, ദൃഢോക്തയിന്റെ ജലത്തെ (ഭൂവിലെ ജലത്തെ ആകമ്പിച്ച്) ദൃഢോക്തയിൽനിന്നു പൊഴിക്കുന്ന മഴയെ) പ്രാപിച്ചു.

(അല്ലങ്കിൽ)—കൂടിച്ചേർന്ന് സ്വയം പ്രകാശിക്കുന്ന ജീവാത്മ പരമാത്മാക്കൾ സത്വരജസ്സമോഹണങ്ങളായ മായയെ വ്യാപിച്ചു നിയന്താവിന്റെയും നിയന്തവ്യന്റെയും ഭാവത്തോടു കൂടി മാതരിശ്വാവ് പരമാത്മാവായി അവരിതവരുടെ, ഭാഗപദാർത്ഥങ്ങളെക്കൊണ്ടുളളവായ പ്രീതിയെ പ്രാപിച്ച ആ പരമാത്മാവിനെ, വേദേയനായ ഈ സൂര്യനെന്ന് ദേവന്മാരിറുന്നു.

2 തിസ്രോദേഷായനിർദ്യുതീത്വപാസതേ

ദീഘശ്രുതോവിഹിജാനന്തിവഹന്യഃ

താസാന്നിചിത്യഃകവയോനിഭാനം

പരേഷ്യാഗൃഹേഷ്യാപ്രതേഷ്യാ

അന്വയം:-

നിഃ-ഋതിഃ	— പൃഥ്വിവിഃ, ത്രീൻലോകാൻ
തിസ്രഃ	— തത്രാധിഷ്ഠിതാനഗ്നിവായു സൂര്യൻ
ദേഷായ ഉപ ആസതേ	— ഹവിഷാം പ്രഭാനായ യജമാനാ ഉപാസനാം കർവ്വതേ
(തതഃ) ദീഘശ്രുതഃ
വഹന്യഃ	— പ്രഭൃതകീർത്തയോ ജഗതോ വോഡാരന്ത്യേ
(ഏതൈഃ കൃതാമുപാസനാം)	
വി ജാനന്തി ഹി	— വിചിന്തന്തി ഖലു
കവയഃ താസാം നി-ഭാനം	— ക്രാന്തഭഗിനഃ അഗ്യാദീനാം മൂലകാരണം പരമത്മാനം
നി ചിത്യഃ	— നിതരാഞ്ചിന്തന്തി, ജാനന്തി
പരേഷ്യാ ഗൃഹേഷ്യാ	— ഉൽകൃഷ്ടേഷ്യാ ഗോപ്തവ്യേഷ്യാ
പ്രതേഷ്യാ യാഃ	— കർമ്മസ്യാഃ പ്രവൃത്തയസ്സന്തി, താസാന്നിഭാനന്നിചിത്യഃ

അർത്ഥം.-ഭൂമിമുതൽക്കുള്ള മൂന്നുലോകങ്ങളെ, അവിടെയുള്ള അഗ്നി വായു സൂര്യദേവന്മാരെ ഹവിസ്സേകുന്നതിനുവേണ്ടി യജമാനന്മാരുപാസിക്കുന്നു അത്യന്തകീർത്തിയുറ്റ, ജഗത്തു താങ്ങുന്ന അവർ ആ ഉപാസനയെ നന്നായറിയുന്നുവല്ലോ. കടന്നു കാണുന്ന ആ അഗ്യാദീ ദേവന്മാക്കും മൂലകാരണമായ പരമാത്മാവിനെ അവർ (യജമാനന്മാർ) നന്നായറിയുന്നു. ഉൽകൃഷ്ടസ്ഥാനങ്ങളിലൊ, ഗൃഹ്യസ്ഥാനങ്ങളിലൊ ഉള്ള കർമ്മങ്ങളിൽ പ്രവർത്തിക്കേവയോ, അവയുടെ മൂലകാരണമറിയുന്നു.

3 ചതുഷ്പദായുവതിസ്തപേശം
ഘൃതപ്രതീകാവയുനാനിവസ്തേ
തസ്യാംസുപണ്ണാവൃഷണാനിഷേഭതു
ര്യത്രഭേവാഭധിരേഭോഗധേയം.

അന്വയം -

ചതുഷ്പദായുവതി:	— ചതുഷ്ഠോണാ, സ്രീരൂപാ
സുപേശാഃ,	
ഘൃതപ്രതീകാ	— ശോനോലബ്ധ്കാരാ, ഘൃതപ്രമുഖ ഹവിഷ്ഠാവേദി:
വയുനാനി വസ്തേ	— ജ്ഞാതവ്യാനി പദാത്മജാതാ ന്യാച്ഛാഭയതി
തസ്യാം വൃഷണാ	— വേദ്യാം ഹവിഷാം വഷിതാരൗ
സുപണ്ണാ	— സുപതന്തൗ ജായാപതീ
നി സേഭതു:	— നിഷണ്ണൗ വേത:
ര്യത്ര ഭേവാ: ഭോഗ-ധേയം.	
ഭധിരേ	— അഗ്ന്യാഭയസ്വസ്വഭോഗം ഹവി ഷ്മാരയന്തി

അത്ഥം-നാല്പോണായതും സ്രീരൂപമൊത്തതും നന്നായല
കുറിച്ചതും മുകളിൽ കൈ ചേർന്ന ഹവിഷ്ഠാകൃഷ്ടിയത്തുമായ
വേദി, അറിയേണ്ട പദാത്മജാതാകൊണ്ട് (യാഗസംഭാരങ്ങൾ
കൊണ്ട്) മുടിയിരികുന്ന ആ വേദിയിൽ ഹവിസ്സു വഷിക്കു
ന്ന സുഗമനമൊത്ത പത്നീയജമാനന്മാർ ഇരിക്കുന്നു. അവിടെ
യാണ് ദേവന്മാരായ അഗ്ന്യാദികൾ, ഹവിസ്സിന്റെ സ്വസ്വ
'ഭോഗമേൽക്കുന്നത്'

4 ഏകസ്തപണ്ണസ്തസ്മദഭാവിവേശ
സതുഭംവിശ്വംഭവനംവചിച്ഛേ
തംപാകേനകസാപശ്യമന്തിത
സ്തത്താതാരേജ്ഹിസതരേജ്ഹിമാതരം.

അനന്യം -

- ഏകഃ, സു-പണ്ണിഃ സഃ — സർവ്വകാര്യേഷ്വസഹായഃ,
സുപതനഃ മദ്ധ്യമസ്ഥാനോ ദേവഃ
സമുദ്രം ആ വിവേശ (ആവിശ്യപ) സഃ ഇദം — അന്തരീക്ഷമാവിശതി
വിശ്വം ഭുവനം — ദൃശ്യമാനം സർവ്വം ഭൂതജാതം
വി ചഷ്ടേ — അനുഗ്രാഹ്യതയാഭിപശ്യതി
തം പാകേന മനസാ — തന്ദേവം പരിപക്വേന ചിത്തേന
അന്തിതഃ അപശ്യം — സമീപേഹന്ദൃഷ്ടവാൻ
(കീഞ്ച) മാതാ — ഉദകാനാന്നിമ്മാത്രീ
മാദ്ധ്യമികവാക്
തം രേളാഹി — ആസ്വാദയതി
സഃ ഉ മാതരം രേളാഹി — സഖലതാം വാചമാസ്വാദയതി

(അഥവാ)—സുപണ്ണിഃ, പക്ഷവാന്നിരാധാരസഞ്ചാര്യേകഃ, സപ്രാണവായുഃ, പരമാത്മാവാ സമുദ്രം, അന്തരീക്ഷമഥവാ പ്രപഞ്ചജാതമാവിവേശ സ ഇദം വിശ്വം ഭുവനം വിചഷ്ടേ, വിശേഷണഖ്യാപയതി സതിഹിപ്രാണേപരമാത്മനിവാ, ജീവന്തഃ പുരുഷാഃ ലോകം വിഖ്യാതങ്ക്രവ്യന്തി തന്ദേവമപാസകോഹം പാകേന, പരിപക്വേനമനസാ അന്തിതഃ, സ്വഹൃദയേപശ്യം തം പ്രാണം മാതാ, വാക്രേളാഹി, മാതരം പ്രാണശ്ചരേളാഹി

അത്ഥം.-എല്ലാ കാര്യങ്ങളിലും അനന്യസഹായനും സുഗമനമായ മദ്ധ്യസ്ഥാനദേവൻ അന്തരീക്ഷത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന പ്രവേശിച്ചിട്ട്, അവിടുന്ന് ഇക്കണ്ട എല്ലാ ഭൂതജാതത്തെയും അനുഗ്രഹപരനായി കാണുന്നു പാകംവന്ന മനസ്സുകൊണ്ട് അവിടുത്തെ ഞാനടുത്തുകണ്ടു കൂടാതെ, ജലനിർമ്മാത്രീയായ മാദ്ധ്യമികവാക് അവിടുത്തെ (മാദ്ധ്യമികദേവനെ) ആസ്വദിക്കുന്ന അവിടുനാകട്ടെ, മാദ്ധ്യമികവാക്കിനെയും പുണരുന്ന (മാദ്ധ്യമികദേവൻ സരസ്വാനം.-മാദ്ധ്യമികവാക് സരസ്വതിയുമാകുന്നു (അല്പകീട്)-ചിറകുറുന്ന് നിരാധാരമായി സഞ്ചരിക്കുന്ന പ്രാണവായുവോ പരമാത്മാവോ അന്തരീക്ഷത്തിൽ, അല്പകീട് പ്രപഞ്ചസമുച്ചത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്ന അവിടുന്ന് ഇക്കണ്ട പാപം, ദുഃഖൻ കാണുന്നു പ്രാണനോ, പരമാത്മാവോ ഇവിടേ ജീവിക്കുന്ന പുരുഷന്മാർ ലോകം വിഖ്യാതമാക്കുന്നു

ആ ദേവനെ ഉപാസകനായ ഞാൻ പരിപക്വമായ മനസ്സോടു കൂടി ഹൃദയത്തിൽ കണ്ടു. ആ പ്രാണനെ മാതാവായ വാക്കു (ജ്ഞാനം) ആസ്വദിക്കുന്നു, ആവേശിക്കുന്നു. പ്രാണൻ വാക്കി നെയ്യും പണയുന്നു.

5 സുപണ്ണംവിപ്രാകവയോവചോഭി'

രേകംസന്തംബഹുധാകല്പയന്തി

മന്ദാംസിദധതോഅധാരേഷു

ഗ്രഹാന്നമസോമസ്യമിമതേഭാദശ

വ. 16

അന്വയം:-

വിപ്രാ, കവയഃ — മേധാവിനഃ, ക്രാന്തപ്രജ്ഞാ മനുഷ്യാഃ

സുപണ്ണം ഏകം സന്തംബം — സുപതനം പരമാത്മാനം വചഃഭിഃ ബഹുധാ

കല്പയന്തി . — സ്തുതിവചനൈർബഹുപ്രകാര-
ഭക്തീകർവ്വന്തി

(കീഞ്ചേത ഏവകവയഃ)

അധാരേഷു — യജ്ഞേഷു

മന്ദാംസി ദധതഃ ച — ഗായത്രോദിസപ്തമന്ദാംസി
സ്തോത്രശസ്ത്രോദിനാ ധാരയന്തശ്ച

ഭാദശ സോമസ്യ ഗ്രഹാൻ — തൽസങ്ഖ്യാകാനിഗ്രഹണ
സാധനാനി പാത്രാണി ,

മിമതേ — നിർമ്മിമിതേ

അർത്ഥം:-വിദ്വാന്മാരും കവികളുമായ മനുഷ്യർ പരാപരങ്ങളിലേയ്ക്കുറങ്ങിവരുന്ന പരമാത്മാവിനെ സ്തുതിവചനങ്ങളാൽ പലപല മട്ടിൽ കല്പിക്കുന്നു. ആ കവികൾതന്നെ ഗായത്രി മുതലായ ഏഴ് മന്ദസ്തോത്രം സ്തോത്രശസ്ത്രോദികളാൽ ധരിച്ചു സോമഗ്രാഹകങ്ങളായ പന്ത്രണ്ടു പാത്രങ്ങളെ നിർമ്മിക്കുന്നു. (പന്ത്രണ്ടു പാത്രങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും ഓരോന്നിലും സോമമാണ്. അതുപോലെ എല്ലാ കല്പനകളിലും ഈശ്വരൻ ഏകനാണ് എന്ന ദൃഷ്ടാന്താലങ്കാരം.)

6 ഷട്ട്ത്രിംശാൻ ച ചതുരഃ കല്പയന്ത
 ശ്ചമന്താംസി ച ദധത ആഭാദശഃ
 യജ്ഞം വിമായ കവയോ മനീഷ
 പ്രക്രാമാഭ്യോ പ്രഥം വർത്തയന്തി

അന്വയം:-

ഷട്ട്ത്രിംശാൻ ച ചതുരഃ

കല്പയന്തഃ

— ചതുവാരിംശൽ സംഖ്യാകാൻ
 ഗ്രഹാൻ സോമേന പുരയന്തഃ

ആ-ഭാദശഃ

— ഭാദശസങ്ഖ്യാക പ്ര ഉഗാദി
 ശസ്ത്രസമാപ്തിപര്യന്തം

മന്താംസി ച ദധതഃ

— സ്തുതശസ്ത്രാദിരൂപേണ ധാരയന്തഃ

കവയഃ, മനീഷാ

— രനീഷയാ, ബുദ്ധ്യാ

യജ്ഞം വി-മായ രഥം

— രമന്ത്യത്രേതി രഥോയജ്ഞഃ തം

പ്രക്രാമാഭ്യോ പ്ര

വർത്തയന്തി

— പ്രകണ്ഠേണ സമ്പാദയന്തി

അർത്ഥം.-മുപ്പത്താറും നാലും (നാല്പതു) കണ്ടൻമരിക്കുകളിൽ
 സോമം നിറയുന്നവരും പത്രങ്ങളു ശസ്ത്രങ്ങളുടെ പരിസമാപ്തി
 വരെ ഗായത്ര്യാദികളായ മന്ത്രസ്തകം സ്തുതിശസ്ത്രരൂപത്തിൽ
 ധരിയുന്നവരായ വിഭാവാൻ, ബുദ്ധികൊണ്ട് യജ്ഞം നിമി
 ച്ച്, ആ യജ്ഞത്തെ പ്രക്രാമങ്ങളെക്കൊണ്ട്, പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നു.
 (ശുക്രാമനികം-2-ആഗ്രയണോക്ത്യധ്യുവങ്ങൾ - 3 ഐ
 രാഗവൈശ്വദേവങ്ങൾ - 2-മരുതപതീയങ്ങൾ - 3-മാഹേരം
 1 - ആദിത്യസാവിത്രങ്ങൾ-2-വൈശ്വദേവപത്നിസമേതഹരി
 യോജനങ്ങൾ-3-ഇരൂവായാദിത്യങ്ങൾ-3-ഉപാംഗന്തര്യാമി
 കം-2-പ്രുഗ്രഹങ്ങൾ - 12- ഇരൂവായവ്യം-1-ഇരൂദിത്യം-1-
 വായാദിത്യം-1-ഇങ്ങനെ മുപ്പത്താറു ഗ്രഹങ്ങളെ ഭാഷ്യത്തിൽ
 എടുത്തു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു)

7 ചതുശ്ശാനേയമഹിമാനോഅസ്യ
തന്ധീരാവാചപ്രണയന്തിസപ്ത
ആപ്താനന്തിതമഃകളഹപ്രവോച
ഭ്യേനപഥാപ്രപിബന്തേസുതസ്യ

അന്വയം:-

- അസ്യ — യജ്ഞരൂപസ്യ പരമാത്മനഃ
- അനേയ ചതുഃ-ഭുവ — ചതുശ്ശസങ്ഖ്യാകാഃ
- മഹിമാനഃ — വിഭൂതയഃ, ലോകാവേന്തി
- തം സപ്ത ധീരഃ — സപ്തസങ്ഖ്യാകാധീമനഃ, ഹോത്രായഃ
- വാചാ പ്ര നയന്തി — ശബ്ദരൂപയാഗിരാ പ്രകാശേണ നയന്തി
- യേന പഥാ — യേന യജ്ഞമാഗ്നേണ
- സുതസ്യ പ്ര-പിബന്തേ — അഭിഷേകം സോമം ദേവാഃ അതിശയേന പിബന്തി
- ആപ്താനം തീർത്ഥം — വ്യാപനശീലം, പാപോത്തരണ സമർത്ഥനേ ശവീശേഷം
- ഇഹ കഃ പ്ര വോചൽ? — കോവക്തി? (നകോപിത്യർത്ഥം)

അർത്ഥം-യജ്ഞരൂപനായ പരമാത്മാവിന്നു് വേറെ പതിന്നാലു് വിഭൂതികൾ, ലോകങ്ങൾ ഉണ്ടു് ആ യജ്ഞത്തെ ബ്രഹ്മിമാനായ ഹോതാക്കൾ മുതലായ ഏഴുപേർ ശബ്ദരൂപമായ വചനത്താൽ നന്നായി നന്ദിക്കുന്നു ഏതു യജ്ഞമാഗ്നത്തിലൂടെയാണോ ദേവന്മാർ സംസ്കരിച്ച സോമമേറ്റവും കുടിക്കുന്നതു്, വ്യർപ്പവും പാപഹരവുമായ ആ ദേശത്തെ ഇവിടെ ആർ പറയുന്നു? ആത്മീലു്.

8 സഹസ്രധാപഞ്ചശാസ്ത്രകുമാ
യാവദ്യാവാപൃഥിവീതാവദിത്തൽ
സഹസ്രധാമഹിമാന്സ്സഹസ്രം
യാവദ്ഽബ്രഹ്മവിഷ്ണിതന്താവതിവാക്

അനന്തം -

- സഹസ്രയാ — സഹസ്രസുഖ്യാകേഷ്യ, ബ്രഹ്മ
ദിസ്തംബപര്യന്തേഷ്യ ദേഹേഷ്യ
- പഞ്ച-ഭഗാനി — ചക്ഷുശ്ശ്രോത്രമനോവാക്പ്രാണി
ഇത്യേതാനിപഞ്ചഃ മാതാ
പിത്രോസ്സകാശാദാഗതാനി
പൃഥിവ്യപ്തേജോവായാകാശ
രൂപാണി ഭൂതാനിമിളിതാനി
ശേ ച
- ഉക്തമാ — ഉക്തമാനി ഉൽക്താഷ്ടാനൃങ്ഗാ
നി ജാതേഷ്യ പ്രാണി ദേഹേഷ്യ
വിദ്യന്തേ
- ദ്യാവാപൃഥിവീ യാവൽ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യോഃ യൽ
പരിമാണമസ്തി
- താവൽ ഇൽ തൽ — തൽപരിമാണമേവാത്മാധി
ഷ്ഠിതം പ്രാണിദേഹജാതം
ഭവതി
- (കിഞ്ച) സഹസ്രയാ — സഹസ്രസുഖ്യാകാ മഹാന്തഃ
വ്യുപഹാരവിശേഷാ ഭവതി
- ബ്രഹ്മ യാവൽ — ജഗൽകാരണം വസ്തു നാനാവിധ
പ്രാണിരൂപണയാവൽ പരി
മാണം ഭൂതാ
- വി-സ്ഥിതം — വിശേഷണ സ്ഥിതം
- വാക് താവതി — തൽപരിമാണാ ഭവതി
- (ഏകൈകസ്യാഭിധേയാത്മമേകൈകനാമാപേക്ഷണാൽ)

അത്ഥം.-ബ്രഹ്മാവ മുതൽ പല്ലവരെയുള്ള ആയിരക്കണക്കി
ലുള്ള ദേഹങ്ങളിൽ കണ്ണ്, ചെവി, മനസ്സ്, വാക്, പ്രാണൻ
എന്നിങ്ങനെ അഞ്ചും മാതാപിതാക്കളിൽനിന്ന് കിട്ടിയതു
പേൻ പൃഥിവീ അപ്പ്, തേജസ്സ് വായു, ആകാശം, എന്നീ
രണ്ടു കൂട്ടം പഞ്ചഭൂതങ്ങളും കൂടി പതിനഞ്ചെണ്ണം ഉൽപന്നങ്ങളാ
യ ഏല്പാ ദേഹങ്ങളിലും ഉൽക്താഷ്ടാംഗങ്ങളായറിയപ്പെടുന്ന
ദ്യാവാപൃഥിവീകൾക്കു യാതൊരുതൃത്തറിയുമ്പോ, ആ അളവുവ
രെ മാത്രമെ പ്രാണിദേഹസമൂഹം ഭവിക്കുന്നുള്ള ആയിര കണ
ക്കിൽ മഹാത്മാർ ഭഗവശ്രവണാഭി വ്യാപാരങ്ങളിൽ, സ്വകീയ

പരകീയങ്ങളായ വൃത്തികളിലേപ്പെട്ടു. ജഗൽ കാരണമായ ബ്രഹ്മമെന്ന വസ്തു നാനാരൂപങ്ങളിൽ ഏതളവുവരെ നിലനില്ക്കുന്നുവോ, വാക്കു് ആ അളവുവരെ മാത്രമേ വേദിക്കുന്നുള്ളു. (മാരോന്നിന്നും പേരിന്നു് ഒരോ വാക്കാണല്ലോ.)

9 കൗടൂബസാംയോഗമാവേദധീരഃ

കോധിഷ്ടാംപ്രതിവാചപപാദ

കൃത്വപിജാമഷ്ടമംശുരമാശു

ഹരീഇന്ദ്രസ്യനിചികായകസ്സുപിൽ

അന്വയം:-

ധീരഃ കഃ കൗടൂബസാം

യോഗം

— ധീമാൻ കഃ ഗായത്ര്യാദീനാം സ്തുതശ്ശ്രോതണനാ നിയോഗം

ആ വേദഃ

— സമന്താൽ ജാനാതി?

കഃ ധിഷ്ടാം

— ഹോത്രാദീനാം സപ്തസ്ഥാനാനി ജാനാതി?

(തദഹാം) വാചം പ്രതി

പപാദഃ

— പ്രതിപാദയതി?

(കിഞ്ച) ഭൃത്വപിജാ

അഷ്ടമം

— ഹോത്രാദീനാം സപ്താനാമഷ്ട സങ്ഖ്യാപുരകം

ശുരഃ കഃ ആശുഃ

— സ്വതന്ത്രം കം വദന്തി?

കഃ സ്വീൽ ഇന്ദ്രസ്യ ഹരീ

നി ചികായ?

— ഭൃക്താമരൂപാവശേഷം

— നിതരാം പുജയതി, ജാനാതി?

(വേദീതാ, പ്രതിപാദയിതാ, അഷ്ടമസ്യ ദേവസ്യജ്ഞാതാവാ

പരമാത്മനോന്യോനാസ്തി)

അർത്ഥം.-ധീമാനായ ആർ ഗായത്ര്യാദീഹമന്യസ്സകൾക്കു് സ്തുത ശശ്ശ്രൂപമായ പ്രയോഗം പുണ്യമായറിയുന്ന? ഏഴു ഹോതാക്കളുടെ സ്ഥാനങ്ങളും അവസ്തുതങ്ങളായ വാക്കുകളും ആർ വിസ്തരിച്ചു പറയുന്നു? ഏഴു് ഭൃത്വപിജകൾ കഴിഞ്ഞു്. എട്ടാമനായ സ്വതന്ത്രനെ ആർ പറയുന്നു? ഭൃക്താമരൂപങ്ങളായ ഇന്ദ്രന്റെ ഹരിക്കളുന്ന

കുതിരകളെ ആർത്തനെ നന്നായറിയുന്നു? (അറിയുന്നവനും പറയുന്നവനും സ്വതന്ത്രനായ ഏകാമനെ അറിയുന്നവനും ചർമ്മാത്മാവൊഴിച്ചാരുമില്ല)

10 ഭൂമ്യാഅന്തംപര്യേകേചരന്തി

രഥസ്യധൃഷ്ടയുക്താസോഅസ്ഥുഃ

ശ്രമസ്യദായംവിജ്ഞേത്യഭ്യോ

യദായമോവേതിഹർമ്യേഹിതഃ

വ 17

അന്വയം -

ഏകേ

— കേചനസപ്പാശാഃ

ഭൂമ്യാഃ അന്തം പരി

ചരന്തി

— പൃഥിവ്യാഃ (ഭൂലോകോപ്യപ-
ലക്ഷ്യതേ) ഭൂലോകസ്യ ച
പര്യന്തഃഗച്ഛന്തി

(തദാചതേശാഃ) രഥസ്യ

ധൃ-സ്യ

— യുഗാദി ഭാഗേഷു

യുക്താസഃ അസ്ഥുഃ

— യുക്താസ്സന്തസ്തിഷ്ഠന്തി

യദാ യഃ ഹർമ്യേ

— നിയന്താസുര്യോഹർമ്യ

സ്ഥാനീയേ രഥേ

ഹിതഃ വേതി

— നിഹിതോ വേതി, തദാ

ഏഭ്യഃ ശ്രമസ്യ ദായം

— അശ്വഭ്യഃ ശ്രമസ്യനാശക-

ഞ്ഘാസാദികം

(ദേവാഃ) വി ജ്ഞന്തി

— പ്രയച്ഛന്തി

അത്ഥം-ഏഴ് കുതിരകൾ ഭൂവിന്റെയും ദ്യോവിന്റെയും അറ്റത്തൊളം ചുറ്റിപ്പോകുന്നു. അപ്പോൾ ആ കുതിരകൾ തേരിന്റെ നകുപ്പാടിൽ പൂട്ടപ്പെട്ടു നില്ക്കുന്നു സർവ്വനിയന്താവായ സൂര്യൻ തന്റെ ഭണിമാളികയായ തേരിൽ ഇരിയ്ക്കുമ്പോൾ, ഈ കുതിരകൾക്കു് ക്ഷീണം തീരാൻ പറ്റു് മുതലായവ ദേവന്മാർ കൊണ്ടുകൊടുക്കുന്നു.

വക്രം-18-19—വാർഷ്വഹവ്യഃ ഉപസ്തതഃ ദൃഷ്ടിഃ, ജഗതീ-
ത്രിഷ്ടുപ്ഛകപര്യശ്ഛരദാംസി, അഗ്നിഭേവതാ.

1 ചിത്രഇച്ഛിശോസ്തതഃസ്തവക്ഷമോ
ന യോമാതരാവപ്യേതിയാതവേ
അന്ത്രധായ്ദിജീജനദയാചന
വവക്ഷസഭ്യോമഹിഭൃത്യഞ്ചരൻ

അവയം:-

ശിശോഃ തരുണസ്യ	— പ്രഥമതശ്ശിശുഭൃതസ്യ, അനന്തര മേവ തരുണസ്യോഗേഃ
വക്ഷമഃ ചിത്രഃ ഇൽ യഃ മാതരൌ ധാതവേ ന	— ഹവിർവ്വഹനമാശ്ചര്യഭൃതം ഹി
അപി-ഏതി	— അരണ്യേന സ്തനപാനായാപി ന ഗച്ഛതി
അന്ത്രധാഃ	— ഉപയോരഹിതോയം ലോക ഏന മഗ്നിഃ.
യദി ജീജനൽ	— തർഹിസ്തനപാനായ ന ഗച്ഛതി (തസ്മാദസ്യ ഹവിർവ്വഹന ഞ്ചിത്രം)
അധ ച ന സഭ്യഃ	— ഉൽപത്യനന്തരമേവ, അഭ്യാസ്സി ന്ദിനേ ശീഘ്രം.
മഹി ഭൃത്യം ചരൻ വവക്ഷ—	മഹദ്ഭുതകർമ്മ ഗച്ഛൻ ദേവാൻ പ്രതി ഹവിഃഷി വഹതി

അർത്ഥം—(അരണികളിൽനിന്ന്) ആദ്യം ശിശുവായി, പി
ന്നെ യുവാവായ അഗ്നിയുടെ ഹവിസ്സേന്തൽ ആശ്ചര്യകരമെന്ന
യത്രെ. അവിടുന്ന് മാതാക്കളായ അരണികളെ മുലകുടിക്കാൻ
പോലും പ്രാപിക്കുന്നില്ല. അകിടില്ലാത്ത ലോകമാണ് ഈ
അഗ്നിയെ പെററത്. അതുകൊണ്ടാണ് മുലകുടിക്കാൻ പോ
കാത്തത്. ആ നിലയിൽ അവിടുത്തെ ഹവിസ്സേന്തൽ അത്ഭു
തകരമെന്ന. ഉളവായ ഉടനെ, അന്നതന്നെ. വേഗത്തിൽ മഹ
ത്തായ ദുതകർമ്മമേറു് ദേവന്മാർക്ക് ഹവിസ്സേന്തുന്നു.

2 അഗ്നിഹ്നാമധായിദന്നപസ്തമ
 സ്സംയോവനായുവതേസ്മനാദതാ
 അഭിപ്രമുരാജ്ഞാസ്വധര
 ഇനോനപ്രോഥമാനോയവസേവൃഷാ

അന്വയം:-

അപ:-തമ:	— അപസ്വിതമഃ, കർമ്മവത്തമഃ
അഗ്നി: നാമ ധായി ഹ	— നാസ്താ, നമയിതൃണാ സ്തോത്രേണ യജമാനൈർധാര്യതേ വലു
ദൻ യ: സ്മനാ	— യഷ്ട്യണാസ്വനദാതായോ ഗ്നി: ഭാസകേന തേജസാ
ദതാ വനാ സ: യുവതേ	— ദത്തേന വനാനി സ.യുനക്തി, സംഭരതി
അഭി-പ്രമുരാ	— അഭിത: സർവ്വതോഹവിഭിസ്സം വേഷ്ടിതേന
ജ്ഞാ സ-അധര:	— ഹോമോപകരണേന ശോഭനയജ്ഞാഗ്നി:
ഇന:, പ്രോഥമാന:	— സമർത്ഥഃ, പുഷ്ടാബ്ധഃ
വൃഷാ യവസേ ന	— യഥാ വൃഷഭോലാസാദിഷ്ഠ ചരതി, തലദദനീയേ ഹവിഷി ചരതി

അർത്ഥം:-കർമ്മവാന്മാരിൽ ശ്രേഷ്ഠനായ അഗ്നി കനിയി
 ജ്ഞാ സ്തോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ട് (വശീകരിയ്ക്കുന്ന സ്തുതികൾക്കൊ
 ണ്ട്) യജമാനന്മാരാൽ ധരിയ്ക്കപ്പെടുന്നുവല്ലോ. യാഗാനുഷ്ഠാ
 കൾക്ക് ധനദാതാവായ അഗ്നി പ്രകാശകമായ തേജസ്സുറു
 ജ്വാലകളാകുന്ന പല്ലികളാൽ വനങ്ങളെ തികച്ചും ദഹിപ്പിയ്ക്കുന്ന
 ഏമ്പാടും ഹവിസ്സുകളാൽ മൂടിയ ജ്വഹ്വ (ഹോമോപകരണം)
 കൊണ്ട് ശോഭന യജ്ഞനായ അഗ്നി, ഉൾക്കറ തഴച്ച കാള
 പല്ല മുതലായവയിൽ മേയുന്നപോലെ, ഭക്ഷ്യങ്ങളായ ഹവി
 സ്സുകളിൽ ചലിയുന്നു.

3 തംവോവിന്നദ്രുഷദന്ദേവമന്ധസ
 ഇന്ദംപ്രോഥന്തംപ്രവപന്തമണ്ണവം
 ആസാവഹ്നിനശോചിഷാവിരഹംശിനം
 മഹിപ്രതന്നസരജന്തമധനഃ

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരഃ,) വിം

ന ദ്ര-സഭഃ

— പക്ഷിണമിവാദണിലക്ഷണേ
 വ്യക്ഷേസിന്തേ.

ദേവം അന്ധസഃ ഇന്ദം

— ദ്യോതമാനം, സ്തോതൃണാ-
 മന്നസ്യ ക്ലേദയിതാരം,
 പ്രാപയിതാരം

പ്രോഥന്തം, പ്ര-വപന്തം

— ശബ്ദായമാനം, അത്യന്തം
 വനാനന്ദാഹകം

അണ്ണവം

— ഉഭകവന്തം

ആസാവഹ്നിന

— ആസ്യേന അനധ്വാനിവ
 ഹവിഷാംവോധാരം

ശോചിഷാ

വി-രഹംശിനം

— സ്വദീപ്താമഹാന്തം

മഹി-പ്രതം ന

— മഹാകർമ്മാണാദഭിത്യമിവ

അധനഃ സരജന്തം

— മാഗ്ദാൻ സഹ, യുഗപദേവ
 രഞ്ജയന്തം

തം വഃ

— അഗ്നിഃ യുയമഭിഷ്വത

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, പക്ഷിയെപ്പോലെ അര
 ണിയാകുന്ന മരത്തിലിരിക്കുന്നവനും പ്രകാശമാനനും സ്തോതാ
 കൾക്കുന്നമെത്തിക്കുന്നവനും ശബ്ദിക്കുന്നവനും കാടുകൾ മുഴക്കെ
 ഛിപ്പിക്കുന്നവനും ജലവാനും, കാളപോലെ വായുകൊണ്ട്
 ഹവിസ്സോറുന്നവനും സ്വദീപ്തികൊണ്ട് മഹാനും മഹാകർമ്മാ
 വായ ആഭിത്യനെപ്പോലെ മാഗ്ദാന്റെയോ സായന്ത്യം ഞെളിയി
 ്യുന്നവനുമായ ആ അഗ്നിയെ നിങ്ങൾ സ്തുതിക്കുക.

4 വി¹യ¹സ്യ¹തേ¹ഭൂ¹യ¹സാ¹ന¹സ്യ¹ാ¹ജ¹ന
 ധ¹ക്ഷോ¹ൻ¹വാ¹താ¹ഃ¹പ¹രി¹സ¹ന്ത്യ¹പ്യ¹താ¹ഃ
 ആ¹ര¹ണാ¹സോ¹യു¹യ¹യോ¹ന¹സ്¹ത്വ¹ന
 ത്രി¹ത¹ന്ന¹ശ¹ന്ത¹പ്ര¹ശി¹ഷ¹ന്ത¹ഇ¹ഷ്യ¹യേ

അന്വയം:-

ഹേ അജര, ഭൂയസാനസ്യ— ജരാഹിതാഗേ, ഗമനശീലസ്യ
 ധക്ഷോഃ യസ്യ തേ — അരണ്യഭേനേച്ഛാര്യസ്യ തവ
 അച്യുതാഃ വാതാഃ ന
 പരി സന്തി — ശത്രുഭീരച്യവനീയാഃ പ്രഭാവാഃ
 വായവ ഇവ സർവ്വതോ
 വർത്തന്തേ, സന്തി
 യുയുധയഃ ന രണാസഃ — യോദ്ധാർ ഇവ ശീശ്രൂഷ്ഗന്താർ
 ഗൃതപിഭഃ
 ഇഷ്യയേ പ്ര ശിഷന്തഃ — യാഗായ പ്രക്ഷേണ
 സിഷാസന്തഃ സംഭക്തുമിച്ഛന്തഃ
 സത്വനം ത്രിതം — ബലവന്തഃ ആഹവനീയാഭിഷ്
 ത്രിഷുസ്ഥാനേഷു തതഃ തം ത്വാം
 ആ വി നശന്ത — സ്തുതിഭിഹവിഷ്ഠ
 വ്യാപ്തവന്തി

അർത്ഥം.-അക്ഷീണനായ അഗേ, ഗമനശീലനും കാടകൾ
 ഹേപ്പിജ്ജാനിച്ചിടുന്നവനുമായ യാതൊരവിടുത്തെ, ആരാലും
 വീഴ്ത്തപ്പെടാൻ കഴിയാത്ത പ്രഭാവങ്ങൾ വായുക്കളെന്ന പോ
 ലെ എണ്ണം നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നുവോ, ബലവാനും ആഹവനീയം,
 ഗാർഹപത്യം, ദാക്ഷിണാത്യം എന്നീ മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളാൽ നിൽ
 പുറവനുമായ ആ അവിടുത്തെ, പടയാളികൾ പോലെ ഗതി
 വേഗമുള്ള ഗൃതപിക്ഷകൾ യാഗത്തിന്നുവേണ്ടി പ്രാപിജ്ജാനിച്ചി
 ടുന്നവരായി, സ്തുതികളോടും ഹവിസ്സുകളോടും കൂടി സമീപി
 ുന്നു.

5 സതുഗ്നിഃ കണ്ഡതമഃ കണ്ഡസഖാ

ര്യഃ പരസ്യന്തരസ്യതത്ത്വഃ

അഗ്നിഃ പാതുഗുണതോ അഗ്നിസ്തുരീ

നഗ്നിട്ടഭാതുതേഷാമവോനഃ

വ. 18

അന്വയം:-

അഗ്നിഃ കണ്ഡതമഃ	— അതിശയേന സ്തോതാ
കണ്ഡ-സഖാ	— കണ്ഡാഃ സ്തോതാരഃ, സഖായോ യസ്യസഃ
അര്യഃ സഃ ഇൽ അഗ്നിഃ	— സർവ്വസ്യ സ്വാമീസ ഏവ
പരസ്യ, അന്തരസ്യ	— വിപ്രകൃഷ്ടസ്യ, ബാഹ്യസ്യ, സമീപേ വർത്തമാനസ്യ, ആന്തരസ്യശരോഃ
തത്ത്വഃ	— താരയിതാ, വിനാശയിതാ ഭവതി
(സഃ) അഗ്നിഃ സുരീൻ	
ഗുണതഃ പാതു	— സ്തോതൃൻ രക്ഷതു
(കൃഷ്ണ) തേഷാം നഃ	
അവഃ	— അസ്താകം രക്ഷണം
അഗ്നിഃ ഭാതു	— പ്രയച്ചതു

അർത്ഥം:- അഗ്നി ഏറ്റവും സ്തുതിക്കുന്നവനാകുന്നു. സ്തോതാക്കളാകുന്ന ചങ്ങാതികളോടത്തവനും സർവ്വേശ്വരനുമായ ആ അഗ്നി തന്നെയാണ് അകലത്തിലും അടുത്തുമുള്ള (പുറത്തും അകത്തുമുള്ള) ശത്രുവിനെ മറികടക്കുന്നത്, നശിപ്പിക്കുന്നത്. ആ അഗ്നി വിചാരിക്കാത്ത സ്തോതാക്കളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. ആ നമ്മൾ രക്ഷണം അഗ്നി തന്നെത്തട്ടെ.

6 വാജിന്തമായസഹ്യസേസുപിത്ര്യ
 തൃഷ്യപ്യവാനോഅനജാതവേദസേ
 അനദ്രേചിദ്രോധൃഷതാവൻസതേ
 മഹിന്തമായധന്വനേദവിഷ്യതേ

അന്വയം:-

ഹേ സുപിത്ര്യ,	— ശോഭനപിത്രയാഗേ,
വാജിന്തമായ	— അത്യന്തം ബലവതേ
സഹ്യസേ, ജാത-	
വേദസേ,	— ശത്രുനഭിഭവിത്രേ, ജാതപ്രജ്ഞായതുഷ്ടം, ത്വാം സ്തോതും
തൃഷ്യ അന പ്യവാനഃ	— ക്ഷിപ്രം സ്തുതിഭിരനുഗതഃ, ഉദ്യേക്കോസ്മി
അനദ്രേ ചിൽ	— ഉദേകവർജിതേസ്ഥലേ, ശത്രുഭി സ്സജ്ജാതായാമാപഭി
ധൃഷതാ ധന്വനാ ഇൽ	— ശത്രുധർമ്മ സമർത്ഥന ധനുഷൈവ
അവിഷ്യതേ സതേ	— പാലകായ
മഹിന്തമായ	— ദാതുനമായ (ത്വാം)
യഃ വരം	— യോഹം വരണീയം ഹവിഃ പ്രയച്ഛാമി, സോഹം സ്തുതിമപിതസൈകരോമി

അർത്ഥം.-ശോഭനകലോൽഭവനായ അഗ്നേ, അത്യന്തം ബലവാനും ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നവനും സർവ്വജ്ഞനായ അവിദ്യത്തെ സ്തുതിപ്പാൻ സ്തുതികളാൽ പിന്തുടരപ്പെട്ടുകൊണ്ട് ഞാൻ പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. മരുഭൂമിയിൽ ശത്രുക്കളെ വാക്കിയ ആപത്തിൽ ശത്രുനാശന സമർത്ഥനായ വിദ്യകൊണ്ടുതന്നെ രക്ഷിപ്പുന്ന ഏറ്റവും ദാനശീലനായ അവിദ്യത്തേയ്ക്ക് പുജ്യമായ ഹവിരുന്നം പോലെ ഞാൻ സ്തുതിയുമർപ്പിക്കുന്നു.

7 ഏവാഗ്നിമ്നൈതസ്സഹസുരിഭി
 വ്യാസുഷ്വേസഹസസ്സുനരോതുഭിഃ
 മിത്രാസോനയേസുധിതാജ്ഞായവോ
 ദ്യാവോനഭ്യന്തൈരഭിസന്തിമാനഃ

അന്വയം:-

സഹസഃ, സുനരഃ	— ബലസ്യ സുഷുപ്രേരകഃ
അഗ്നിഃ തു-ഭിഃ മന്തൈഃ	— കർമ്മനേതുഭിർമ്മനുഷ്യൈഃ
സഹ സുരി-ഭിഃ	— വിഭാജിതസുഭിഃ
വസുഃ ഏവ സ്തവേ	— ധനമേലക്ഷ്യവം സ്തവതേ
മിത്രാസഃ ന സു-ധിതാഃ	— സഹൃദ ഇവ സുഹിതാഃ, തൃപ്താഃ
ജ്ഞായവഃ യേ	— യജ്ഞൈഃ കാമയമാനായേ
	സുരയഃ
ദ്യന്തൈഃ ദ്യാവാ ന	— പ്രഭന്തൈർബൃഹൈർദ്യാത
	മാനാ ഇവ
മാനഃശാൻ അഭി സന്തി	— ശാത്രവാൻ ജനാനഭിവന്തി

അർത്ഥം.-ബലത്തെ നന്നായി പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നി, കർമ്മനേതാക്കളായ മനുഷ്യരും വിഭാജനാത്മരായ നമ്മളാൽ ധനമുദ്ദേശിച്ചു സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു. സഹൃത്തുക്കൾപോലെ സുതൃപ്തരായി, യജ്ഞേച്ഛിക്കളായ സുരികൾ അഗ്നിയാൽ നല്ലപ്പെട്ട ബലങ്ങളാൽ ശോഭാനന്ദമെന്നപോലെ ശത്രുജനങ്ങളെ കീഴടക്കുന്നു.

8 ഊഷോനപാൽസഹസാവനിതിത്വാ
 പസ്തതസ്യവനതേവൃഷാവാക്
 ത്വാംസ്തേഷാമത്വയാസുവിരാ
 ദ്രാഹീയത്വയഃപ്രതരന്ധാനാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഉജ്ജേ, നപാൽ,
സഹസാ-വൻ

— അന്നസ്യ പുത്ര, സഹസാ
ന്നഗേ,

ത്വാ ഇതി ഉപ-സ്തതസ്യ — ത്വാമേവമേതന്നാമകസ്യ
ഷേർമ്മമ

വൃഷാ വാക് വന്ദതേ — ഹവിഷാം വഷിത്രീ സ്തതി
സ്തേതീ

(കിഞ്ചവയം) ത്വാം
സ്തോഷാമ

— സ്തവാമ

(തതഃ) ത്വയാ സു-വീരാഃ — ശോഭനപത്രാസ്യാമ

ദ്രുഹീയഃ ആയുഃ — ദീപ്തമമായുഃ

പ്ര-തരം ധോനാഃ — അത്യർത്ഥസ്വാരയന്തോ ഭവേമ

അർത്ഥം.-അന്നത്തിന്റെ പുത്രനും (ഹവിസ്സുകൊണ്ട് വദ്ധി
ക്കുന്നതിനാൽ) ബലവാന്മാരായ അഗ്നേ, അവിട്ടത്തെ ഇപ്രകാരം
സ്തതിക്കുന്ന ഉപസ്തതനെന്ന ഋഷിയുടെ ഹവിസ്സു വഷിക്കുന്ന
സ്തോത്രമിതാ വദിക്കുന്നു. ഞങ്ങൾ (എന്നും) അവിട്ടത്തെ സ്ത
തിക്കുക. അവിട്ടത്തെ അനുഗ്രഹത്താൽ സർവ്വപുത്രവാന്മാരാ
കുക. ഏറ്റവും ദീപിച്ച ആയുസ്സു നേടുന്നവരാകാമു.

9 ഇതിത്വാഗേവൃഷിഹവ്യസ്യപുത്രാ

ഉപസ്തതാസുഗൃഷ്ണയോവോചൻ

താഷ്ഠപാഹിഗൃണതഷ്ഠസുരീൻ

വഷഡ്വഷളിത്യർധ്വായോഅനക്ഷ

ന്നമോന്നമത്യർധ്വായോഅനക്ഷൻ

വ. 19

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ത്വാ ഇതി — ഏവം, ഉക്തപ്രകാരേണ
വൃഷി-ഹവ്യസ്യ പുത്രാഃ

ഉപ-സ്തതാസഃ — ഉപസ്തതാഃ സുകതദ്രുഷാഃ

ഗൃഷ്ണഃ അവോചൻ — അഭ്യർത്ഥവൻ

താൻ ച പാഹി	— തപം രക്ഷ
(തഥാ) ഗുണതഃ	
സുരീൻ ച	— സ്തോത്രം വിദ്യയ്ക്കു പാഹി
വഷട്, വഷട് ഇതി	— മന്ത്രേണ
ഉർധ്വാസഃ	— ഹവിഷ് പ്രദാനാത്മകൃത്യാമുഖ ഹസ്താസ്സതഃ
അനക്ഷൻ	— തപം വ്യാപ്തവൻ
നമഃ നമഃ ഇതി	
ഉർധ്വാസഃ	— സ്തോത്രമുദൃക്തഃ
അനക്ഷൻ	— തപം വ്യാപ്തവൻ
(താനയേവിധാൻ യഷ്ട്യൻ സ്തോത്രം പാഹി)	

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ഇപ്രകാരമവിടുത്തെ വൃഷ്ടി ഹവ്യന്റെ പുത്രന്മാരായ ഉപസ്തതന്മാർ, സൂക്തദ്രഷ്ടാക്കളായ ജ്ഞികൾ, സ്തുതിച്ച അവരെ അവിടുന്ന് രക്ഷിച്ചാലും അതു പോലെ സ്തോതാക്കളെയും വിദ്വാന്മാരെയും രക്ഷിച്ചാലും വഷ ട് വഷട് എന്ന മന്ത്രത്തോടുകൂടി ഹവിസ്സുകാൻ ഉയർത്തിയ മുഖങ്ങളോടും കൈകളോടും കൂടിയവരായി, അവർ അവിടുത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു നമഃ നമഃ എന്നു സ്തുതിക്കാൻ മുതിന്നവരായി അവിടുത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു യജ്ഞങ്ങളും സ്തോതാക്കളുമായ ഇത്തരക്കാരെയും രക്ഷിച്ചാലും.

വക്യം.-20-21 സ്ഥമരോഗ്നിയുതഃ സ്ഥമരോഗ്നിയുപോവാ ജ്ഞിഃ ത്രിഷ്ടപ്തഃ ഇന്ദ്രോ ദേവതാ

- 1 പിബാസോമഹതഇന്ദ്രിയായ
പിബാവ്യത്രായഹന്തവേശവിഷ്ഠ
പിബരാജേശവസേഹ്വയമാനഃ
പിബധ്വസ്തൃപദിത്വാവൃഷസ്വ

അന്വയം -

ഹേ ശവിഷ്ഠ, ഇന്ദ്ര, — അതിശയേന പ്രവൃദ്ധേന,
(തപം) മഹതേ ഇന്ദ്രിയായ — ആത്മനോ വിദ്യായ

സോമം പിബ	— പാനങ്ക്ത
വൃത്രായ ഹന്തവേ പിബ	— വൃത്രം ഹന്തും സോമം പിബ
ഹൃയമാനഃ	— അസ്മാഭിരാഹൃയമാനസ്ത്വം
രായേ ശവസേ പിബ	— ധനസ്യ, അന്നസ്യ പ്രദാനായ സോമം പിബ
മധഃ പിബ	— മദകരാൻ സർവ്വാൻ സോമാൻ പിബ
തൃപൽ, ആ വൃഷസ്വ	— തൃപ്താവേ, അസ്മഭിലക്ഷിതാ ന്യാസിന്വ, ദേസ്യ

അർത്ഥം.-ഏറ്റവും പ്രവൃദ്ധനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ആത്മ
വീര്യത്തിനായി സോമം കുടിച്ചാലും വൃത്രനെ കൊല്ലാനാ
യി സോമം കുടിച്ചാലും. ഞങ്ങളാൽ വിളിക്കപ്പെടുന്ന അവി
ടുന്ന് ധനവും അന്നവും തരാനായി സോമം കുടിച്ചാലും. ഹവ്വ
കരങ്ങളായ സോമങ്ങൾ മുഴുവൻ കുടിച്ചാലും. തൃപ്തനായി ഞ
ങ്ങളുടെ അഭിലാഷങ്ങൾ വഹിച്ചാലും, തന്നരുളിയാലും.

2 അസ്യപിബക്ഷമതഃപ്രസ്ഥിതസ്യേ

സ്രസോമസ്യവരമാസൃതസ്യ

സ്വസ്തിദാഹസാമാദയേസാ

വാചീനോരേവതേസൈരഹായ

അന്വയം.-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ക്ഷ-മതഃ	— സ്തുതിയുക്തസ്യ
പ്ര-സ്ഥിതസ്യ	— ഹവിഷാനാദത്തരവേദി. പ്രതി പ്രസ്ഥാപിതസ്യ
സൃതസ്യ അസ്യ	
സോമസ്യ	— അഭിഷൃതസ്യ സോമസ്യ
വാം ആ പിബ	— വരണീയത്വദിയചാഗമാഭി മുഖ്യേന പിബ

(തത്ത്വ) സ്വസ്തി-ഭാ:	— കല്യാണസ്യ ഭാതാത്വം
മനസാ മാദയസ്വ	— അന്തഃകരണേന ഹൃദ്യോ ഭവ
രേഖതേ സൗഭഗായ	— ധനവതേ സൗഭാഗ്യായ, തദസുഭ്യന്താതു.
അർവ്വാചീന:	— അഭിമുഖോ ഭവ

അർത്ഥം-അല്പയോ ഇന്ദ്ര, സ്തുതിയോടു ചേർന്നു. ഹവിർദ്ധാ നന്തിൽ നിന്നു ഉത്തരവേദിയിലേയ്ക്കു കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടതും സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടതുമായ സോമത്തിന്റെ, അവിടേയ്ക്കു ചേർന്ന ശ്രേഷ്ഠഭാഗം നേരെ കടിച്ചാലും. പിന്നെ ക്ഷേമകരനായ അവിടുന്ന് മനസ്സുതുഷ്ടനായാലും. ധനവത്തായ സൗഭാഗ്യം ഞങ്ങൾക്ക് തരുവാനായി അഭിമുഖനായി ഭവിക്കാലും.

3 മമതുത്പാദിവ്യസ്തോമഃഇന്ദ്ര

മമതുയസ്സുയതേപാർത്ഥിവേഷു

മമതുയേനവരിവശ്വകർമ്മ

മമതുയേന്നീരിണാസിശത്രുൻ

അന്വയം:-

ഹേ-ഇന്ദ്ര, ത്വം ദിവ്യഃ

സോമഃ മമതു	— ദിവിവേസ്തോമഃ ആത്മീയകലാ പ്രദാനേന മാദയതു (ഭേവാ സ്തോമസ്യകലാം പിബന്തി)
(ത്വം) പാർത്ഥിവേഷു	— പൃഥിവ്യാം ഭവേഷു യജ്ഞേഷു
യഃ സുയതേ	— യസ്സോമോന്യാദിരഭിഷുയതേ
(സ്വത്വം) മമതു	— മാദയതു
യേന വരിവഃ ശ്വകർമ്മ	— വരണീയന്ധനബ്ധ്വതവാനസി
(സ്വത്വം) മമതു	— മാദയതു

(കിഞ്ച) യേന ശത്രുൻ

നി-രിണാസി — നിഗ്നയസി

(സപത്നം) മമത്തു — മാദയതു

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ദ്യോവിൽ ഭവിച്ച സോമൻ (ചന്ദ്രൻ) സ്വന്തം കലകളേകി അവിടുത്തെ ഹഷ്ടിപ്പിക്കൂടെ. (ചന്ദ്രന്റെ കലകൾ ദേവന്മാർ പാനം ചെയ്യുന്നു.) അതുപോലെ ഭൂവിൽ യജ്ഞങ്ങളിൽ ഞങ്ങളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെടുന്ന സോമം അവിടുത്തെ ഹഷ്ടിപ്പിക്കൂടെ. യാതൊന്നിനാലവിടുന്ന് ശ്രേഷ്ഠനമുള്ളവനെന്നോ, ആ സോമം അവിടുത്തെ ഹഷ്ടിപ്പിക്കൂടെ. ശത്രുക്കളെ യാതൊന്നിനാലകറ്റുന്നുവോ, ആ സോമവും അവിടുത്തെ ഹഷ്ടിപ്പിക്കൂടെ.

4 ആദി-ബഹ്വാ-അമിനോ-യാത്വി-ശ്വോ

വൃഷാ-ഹരി-ഭ്യോ-പരി-ഷി-ക്ത-ഽസ്യഃ

ഗവ്യാ-സുത-സ്യ-പ്ര-ത-സ്യ-ഽധ്വഃ

സ്ത-ത്രാ-വേദാ-മത-ശ-ഹാ-വൃ-ഷ-സ്യഃ

അന്വയം:—

ദി-ബഹ്വാ:

— ദ്വാഭ്യോം, സുതശ്ശ്വാഭ്യോം
വർദ്ധനീയഃ

അമിനഃ

— സർവ്വൈഃ കാര്യമാനഃ

(അത ഏവ) വൃഷാ

— അഭിലഷിതാനാം വർഷഃ

ഇന്ദ്രഃ പരി-സി-ക്തഃ.

— വസതീവരീഭിഃ പരിതസ്സി-ക്തഃ.

അന്വഃ ഹരി-ഭ്യോം ആ

— സോമാന്നം പ്രത്യശ്വാഭ്യോം
സഹാഗച്ഛതു

(അഥപ്രത്യക്ഷഃ, ഹേ ഇന്ദ്ര.)

അന്വ-ഹാ

— ശത്രുണാം ഹന്താത്വം

സത്രാ

— അസുഭീയേ സത്രേ, യജ്ഞേ

ഗവി ആ സുതസ്യ,
പ്ര-ഭൃതസ്യ

— ആനഡഹോപമണ്യഭീഷതസ്യ,
പാത്രേഷ പ്രഹൃതസ്യ

മധഃ

— മദേകരസ്യ സോമസ്യ പാനേന
ഘൃഷ്ടസ്യ

ഖേദാം ആ വൃഷസ്യ

— ഖീദ്യമാനാനാം ശത്രുണാം
ഉൽഖിത്തയേ വൃഷ ഇവാചര

അർത്ഥം:—സ്തുതിശസ്ത്രങ്ങളാൽ രണ്ടിനാലും വർദ്ധിപ്പിക്കപ്പെടാവുന്നവനും, ഏവരാലും കാംക്ഷിക്കപ്പെടുന്നവനും അതുകൊണ്ടു തന്നെ അഭീഷ്ടവർഷ്കരമായ ഇന്ദ്രൻ, വസതീവരികളെന്ന മന്ത്രപുരുഷലങ്ങളാൽ മുററും നനയ്ക്കപ്പെട്ട സോമാന്നത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി ഹരിക്കളെന്ന കുതിരകളോടുകൂടി വന്നുപേരട്ടെ (എനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ശത്രുഹന്താവായ അവിടന്ന് ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തിൽ, കാളത്തുകലിൽ സംസ്കരിച്ചതും പാത്രങ്ങളിൽ പകരപ്പെട്ടതും ഹർഷ്കരവുമായ സോമത്തിന്റെ പാനത്താൽ സത്തുഷ്ണമായി, ശത്രുക്കളുടെ ഉൾത്താപത്തിനായി (ഉൾത്താപം വളർത്തിക്കൊണ്ട്) ഒരു കൂറ്റൻമുരിപോലെ പെരുമാറിയാലും.

5 നിതിശാ¹നിദ്രാശയൻ²ദ്രാശ്യാ
നൃവ³സ്ഥിരാ⁴തനഹി⁵യാതുജ്ഞാം.
ഉഗ്രായ⁶തേസഹോ⁷ബലന്ദാമി
പ്രതീത്യശേ⁸ത്രൂൻവിഗദേഷ്വശ്വ

വ. 20

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ദ്രാശ്യാനി	— പ്രകാശ്യാനി
നി തിശാനി ദ്രാശയൻ	— നിതതം തീക്ഷ്ണാന്യായാണി പ്രകാശയൻ
(ത്വം) യാതു-ജ്ഞാം	— യാതുധാനാനാം.
സ്ഥിരാ അവ തനഹി	— സ്ഥിരാണി, ദൃഢാന്യപി ശരീരാണി അവസ്ഥാത്തന ദ്രുതാനി പാതയ

ഉഗ്രായ തേ സഹഃ	— ഉൽഗുണ്ണബലായ തുഭ്യം. ശത്രുഹനനസമതമം
ബലം ദോമി	— ബലഹേതുകം ഹവിഃ പ്രയച്ഛാമി
(തതഃ) വി-ഗദേഷു	— വിവിധം ശബ്ദയത്സു
ശത്രുൻ പ്രതി-ഇത്യ	
വൃശ്വ	— പ്രതിഗത്യച്ഛിന്ധി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, തിളങ്ങുന്ന അതിതീക്ഷ്ണായുധങ്ങൾ വിളക്കിക്കൊണ്ടവിടുന്ന് അസുരന്മാരുടെ കരുത്തുറ്റ ശരീരങ്ങളെ ചെറുകുപ്പുങ്ങളാക്കി താഴെ വീഴ്ത്തിയാലും. ഊക്കോ അവിടേയ്ക്ക് ശത്രുജയസമതമായ ബലമേകുന്ന ഹവിസ്സ് തന്നെ കൊള്ളുന്ന പിന്നെ, പലമട്ടലരുന്ന ശത്രുക്കളെ എതിരിട്ടു ചെട്ടിയാലും.

6 പൃഥ്വ്യർഘ്വതന്മാഹിശ്രവാംസ്യോ

ജന്ധിരവേധന്വനോഭിമാതിഃ

അസുദ്യഗ്വാവധാനസ്സഹോഭി

രനിത്യഷ്ടന്വന്വാവധന്വ

അന്വയം. —

ഹേ ഇന്ദ്ര, അര്യഃ	— സ്വാമിത്വം
ശ്രവാംസി വി തന്മാഹി	— അന്നാന്യസുഭ്യം വിസ്താരയ
(തഥാ) അഭി-മാതിഃ	— ശത്രുൻപ്രതി
ഭാജഃ ജന്ധിരാ-ഇവ	
ധന്വനഃ	— ആത്മീയം വീര്യം ജന്ധിരാഭ്യോ വധന്തം-വിച വിസ്താരയ
(അപിച) അസുദ്യക്	— അസുഭേദിഭുഖഃ
സ്ഥിര-ഭിഃ വധ്വധാനഃ	— സ്വബലൈർവ്വച്ഛാമാനോഭവ
(അത ഏവ) അനി-ത്യഷ്ടഃ	— ശത്രുഭിരനഭിഭവനീയസ്വഃ
ന്വന്വാ വധ്വധന്വ	— യജ്ഞം വദ്ധയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഈശനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാകുന്ന പരത്തിയാലും. അതുപോലെ ശത്രുക്കളുടെ നേരെ വീര്യവും ദ്രുഢബലത്തന്നെയായ വില്ലുകളും പ്രയോഗിച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്കഭിമുഖനായി സ്വബലങ്ങളാൽ വശിസ്തനവനായാലും. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ശത്രുക്കളോലജയനായ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ വളർത്തിയാലും.

7 ഇദംഹവിഷ്ണുഃപ്രസാദാൽ
പ്രതിസമുദ്രാഗ്നിനാനോഗ്രഹായ
തുഭ്യംസുതാമഹവതുഭ്യംപക്ഷോഃ
ലീനപിബപ്രസ്ഥിതസ്യ

അന്വയം.-

ഹേ മാല-വൻ, സം-രാട്ട്,	
ഇന്ദ്ര,	— ധനവൻ, സർവ്വേഷാമീശ്വരേന്ദ്ര,
ഇദം രാതം ഹവിഃ തുഭ്യം	— ഒത്തം ഹവിസ്തദ്യമേവ
അഹ്ണാനന്ദം പ്രതി	
ഗ്രഹായ	— അശ്രദ്ധൻ പ്രതിഗ്രഹാണ
ഹേ മാല-വൻ തുഭ്യം	
സുതഃ	— തുഭ്യമേവാഭിഷ്ഠതസ്സോമഃ
തുഭ്യം പക്ഷഃ	— തുഭ്യമേവായം പുരോധാശാഭിഃ
(തം) അദ്ധി	— ഭക്ഷയ
(കീഞ്ച) പ്ര-സ്ഥിതസ്യ	
ച പിബ	— ഹവിഷാനാദത്തരവേദിം പ്രതി പ്രസ്ഥാപിതം സോമം ച പിബ

അർത്ഥം.-ധനവാൻ സർവ്വേശ്വരനായ ഇന്ദ്ര, നല്ലപ്പെട്ട ഈ ഹവിസ്സ് അവിടേയ്ക്കുതന്നെയാണെന്ന് കോപരഹിതനായതു കൈക്കൊണ്ടാലും. അല്ലയോ ധനവൻ, അവിടേയ്ക്കുതന്നെയാണെന്ന് സംസ്കരിച്ച സോമം അവിടേയ്ക്കുതന്നെതാണെന്ന് ഈ പുരോധാശാഭി ഹവിസ്സ്. അതു ഭക്ഷിച്ചാലും പിന്നെ, ഹവിഷാ

നത്തിൽ നിന്ന് ഉത്തരവേദിയിൽ കൊണ്ടുവന്ന സോമം കടി ചാലും.

8 അധീദിത്രപ്രസ്ഥിതേമാഹവിംഷി
ചനോദധിഷ്ഠപചതോതസോമം
പ്രയസ്വന്തഃപ്രതിഹര്യാമസിതാ
സത്യംസ്തയജമാനസ്യകാമാഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, പ്ര-സ്ഥിതാ — ഉത്തരവേദി. പ്രതി പ്രസ്ഥി
താനി

ഇമാ ഹവിംഷി അധി

ഇൽ

— ക്ഷേത്രൈവ

(തൽ) ചനഃ ദധിഷ്ഠ

— ധാരയ, ഉദരേ പ്രക്ഷിപ

പചതാ

— പചതാനി, പചാനി പുരോ
ഡാശാദിനി ച ധാരയ

ഉത സോമം

— അപിച സോമം പിബ

(തത്) പ്രയസ്വന്തഃ

— അന്നവന്തസ്സന്തഃ

താ പ്രതി ഹര്യാമസി

— ഹര്യാമഃ, ധനാദിനി കാമയാ
മഹേ

(തസ്മാൽ) യജമാനസ്യ

— യാഗങ്ക്രവ്ചാണസ്യ

കാമാഃ സത്യഃ സന്തു

— അഭിലാഷാ യഥാത്ഥാഃ, ഫല
പുരിതാ ഭവന്തു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര, ഉത്തരവേദിയിൽ കൊണ്ടുവന്ന
൧൦ ഹവിസ്സുകൾക്കുള്ളകുതന്നെ ചെന്താലും. ഈ അന്നം സ്വീ
കരിച്ചാലും, വയറ്റിലാക്കിയാലും. വേവിച്ച പുരോഡാശാ
ദികളും കൈക്കൊണ്ടാലും. പിന്നെ, ഹവിരന്നവാന്മാരായി
താങ്ങും അവിടുത്തോട് (അവിടുത്തിൽനിന്ന്) ധനാദികൾ
ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അതിനാൽ യാഗാനുഷ്ഠാതാവിന്റെ, ഉപാസ
കന്റെ അഭിലാഷങ്ങൾ യഥാർത്ഥങ്ങൾ, ഫലപുരിതങ്ങളാ
വട്ടെ.

9 ഇന്ദ്രാഗ്നിഭ്യോഃസുവചസ്യാമീയർമ്മി
സിന്ധാവിവപ്രേരയന്നാവമൈഃ
അയാഇവപരിചരന്തിദേവാ
യേഅസ്മദ്യേന്ധനദാഉദ്ഭിഷ്വ

വ. 21

അനവയം:-

ഇന്ദ്രാഗ്നി-ഭ്യോഃ

സു-വചസ്യോഃ

— താഭ്യോഃ സുവചനാഹ്ം സ്തുതി
മഹം

പ്ര ഇയർമ്മി

— പ്രേരയാമി

സിന്ധേഃ-ഇവ നാവം

— നഭ്യോഃ യഥാനാവം പ്രേരയന്തി
തചേൽ

അൈഃ പ്ര ഇയരയം

— അച്ഛനീയൈർമ്മൈത്രേസ്സഹിതാം
സ്തുതിം പ്രാവാദിഷം

യേ അസ്മദ്യേ ധന-ദാഃ

— ധനസ്യദാതാരഃ

(യേ) ച ഉൽ-ഭിഭഃ

— ശത്രുണാമുൽഭേത്താരസ്സന്തി

(സ്തുതാസ്തേ) ദേവാഃ

അയാഃ-ഇവ

— ഭൃതപിദഃ കർമ്മകാരാ ഇവ

പരി ചരന്തി

— അസ്മാൻ ധനാദിദാനേന
പുജയന്തി

അർത്ഥം:-ഇന്ദ്രാദികൾക്ക് സുവചനാഹ്മായ സ്തോത്രം ഞാ
നെത്തിരുന്നു. നദിയിൽ തോണിയിറക്കുന്നപോലെ, പുജ്യമന്ത്ര
ങ്ങളാൽ സ്തുതി ഞാൻ ചൊല്ലി. നമുക്ക് ധനദാതാക്കളും ശത്രു
ക്കളെ പിളക്കുന്നവരുമായ ആ ദേവന്മാർ സ്തുതിക്കപ്പെട്ടവരായി,
കർമ്മകാരികളായ ഭൃതപിദകൾപോലെ, നമ്മെ ധനാദികൾ
തന്നെ കൊണ്ടാടട്ടെ. (ഭൃതപിദകൾ യജ്ഞകരണം കൊണ്ടും ദേ
വന്മാർ യജ്ഞപ്രീതി കൊണ്ടും ഐശ്വര്യമേകുന്നു)

വക്രം-22-23—അന്യഗീരസഃ ഭിക്ഷുഃ പ്രബിഃ, ജഗതീത്രിഷ്ട
ജൈഹന്ദസി, ധനമന്നഞ്ചദേവതാ.

1 നവാമുദേവാഃ ക്ഷുധചിദ്വധന്ദ
അതാശിതമുപഗച്ഛന്തിതുത്യവഃ
ഉതോരയിഃ പ്പുണതോനോപസ്യ
ത്യതാപുണൻമർധിതാരന്നവിന്ദതേ

അന്വയം:-

(പ്രബി വൃതിരേകേണാന്നഭാനം പ്രശംസതി)
ദേവാഃ വൈ — ദേവാഃ ഖലു സർവ്വേഷാം
ക്ഷുധം ന ഭദഃ — ന പ്രായച്ഛൻ
(കിന്തു) വധം ഇൻ ഉ — വധമേവഹി ഭത്വപന്തഃ
(വധരൂപാംക്ഷുധമന്നഭാനേനയശ്ശുചയതി, സഭാതാ ഖലു)
(യഃ അഭിപാദ്യേക്കേതതം.)
ഉത അശിതം — ഉജ്ജാനം പുരുഷമപി
തുത്യവഃ ഉപ ഗച്ഛന്തി — സമീപേയാന്തി
ഉതോ പുണതഃ — ധനനാശരൂപേണ ഭാനോനാപി
പ്രയച്ഛതഃ പുരുഷസ്യ
രയിഃ ന ഉപ സ്യതി — ധനനോപക്ഷീയതേ
ഉത അപുണൻ — അപ്രയച്ഛൻ പുരുഷസ്തു
മർധിതാരം ന വിന്ദതേ — ആത്മാനം സുഖയിതാരന്നലഭതേ.

അർത്ഥം:- (പ്രബി ഭാനത്തെ പ്രകാരാന്തരേണ പ്രശംസിക്കുന്നു)
ദേവന്മാരുണ്ടല്ലോ, അവർ വിശപ്പല്ല, മരണമാണേവകം കൊടു
ത്തിട്ടുള്ളതു്. (വിശപ്പ് മരണത്തിനു് തുല്യമാണെന്നർത്ഥം. മര
ണരൂപമായ വിശപ്പിനെ അന്നഭാനം കൊണ്ട് ശമിപ്പിക്കുന്നപ
നാണല്ലോ ഭാനശീലൻ) ഏവൻ കൊടുക്കാതെ ഭക്ഷിക്കുന്നുവോ,
ആ ഭോഗവാനേയ്ക്കും മരണമുണ്ടാകും പ്രാപിക്കുന്നു (മരണമുണ്ടാ
കുന്ന ബഹുവചനം രോഗജരാമരണങ്ങളെ കുറിക്കുന്നു) ധനനാ
ശരൂപമായ ഭാനത്താൽ കൂടി കൊടുക്കുന്നവന്റെ ധനം ക്ഷയിക്കും

ന്നില്ല. കൊടുക്കാത്തവൻ സുഖകരനായ ആത്മാവിനെ നേടുന്നില്ല, ആത്മസുഖം പ്രാപിക്കുന്നില്ല.

2 യ_ആഗ്രാ_യചക_{മാ}നാ_യപി_{തോ}
 ന_വന്മ_സന്ന_{ഹി}താ_{യോ}പ_ജഗൃ_{ഷേ}
 സ്ഥി_{രം}മ_{നഃ}കൃ_ണതേ_{സേ}വ_{തേ}പു_{രോ}
 തോ_{ചി}ൽ_സമർ_{ധി}താ_രന്ന_{വി}ന്ദ_{തേ}

അന്വയം:-

യഃ (സ്വയം) അന്നവാൻ

സൻ — അന്നയുക്തസ്സൻ

പിതഃ ചകമാനായ — അന്നാനി കായമാനായ

രഹിതായ — ഭാരിദ്യേണ ഹിംസിതായ

ആഗ്രായ ഉപ-ജഗ്മുഷേ — ദർബ്ബലായ, ഗൃഹം പ്രത്യുഗതം-
 യാതിമയേ

(അഭാനേ) മനഃ സ്ഥിരം

കൃണതേ — മനസ്സൈര്യേണ തന്ന ഭോതി

(ന കേവലമഭാനേന ക്ലേശയതി, കിന്തു)

ഉതോ പുരാ സേവതേ — തസ്യപുരസ്സാരേവ ഭോഗാൻ
 സേവതേ

സഃ മർധിതാരം ചിൽ ന

വിന്ദതേ — ആത്മാനഃ സുഖയിതാരം ന
 കത്രാപി ലഭതേ

അർത്ഥം.-ഏവൻ സ്വയം അന്നവാനായി, അന്നകാമനും ഭാരിദ്യപീഡിതനും ദർബ്ബലനായ അതിമിത്ത്, അഭാനത്തിൽ മനസ്സുനഷ്ടിച്ചുകൊണ്ട് കൊടുക്കാതിരിക്കുന്നുവോ, കൊടുക്കാതിരിക്ക മാത്രമല്ല, അവന്റെ മുമ്പിൽവെച്ച് സുഖഭോഗങ്ങളനുഭവിക്കുന്നുവോ, അവൻ സുഖകരനായ ആത്മാവിനെ ഏവിയെങ്കിലും നേടുന്നില്ല; ഒരിക്കലും നേസ്സുവം പ്രാപിക്കുന്നില്ല.

3 സഇദ്ദോജോയോഗ്രഹവേദോ

ത്യന്കാമായചരതേകൃശായ

അർമസ്മൈവേതിയാമഹതാ

ഉതാപരിഷ്കൃണതേസഖായ.

അന്വയം:-

യഃ ഗ്രഹവേ അന്ന-

കാമായ

— പ്രതിഗ്രഹീതേ, അന്നം
യാചമാനായ

ചരതേ കൃശായ ദോതി

— ഗ്രഹമാഗതവതേ, ദാരിദ്ര്യേണൈ
താദൃശായ പ്രയച്ഛതി

സഃ ഇൽ ദോജഃ

— സ ഏവ ദാതാവലു

യാമ-ഹൃതൌ

— യാമാഃ, ഗന്താരോദേവാഃ

യത്രാഹൃയന്തേ തത്ര, യജ്ഞേ

അസ്മൈ അരം വേതി

— ദാത്രേഫലം പര്യാപ്തം വേതി,
അഭീഷ്ടസിദ്ധിർവതി

ഉത അപരിഷ്കൃ സഖായ.

കൃണതേ

— ശത്രുഷ്ചപി സഖായം കരുതേ,
സർവ്വേ സഖായ ഏവ,
ന ശത്രുവഃ

അഥം-ഏവൻ പ്രതിഗ്രഹിക്കുന്നവനും അന്നം യാചിക്കുന്ന
വനും ഗ്രഹത്തിൽ വന്നവനും ദാരിദ്ര്യപീഡകൊണ്ടു മെലിഞ്ഞ
വനുമായവൻ കൊടുക്കണമോ അപൻ തന്നെയാണല്ലോ ദാന
ശീലൻ സത്യാദികളായ ദേവന്മാർ വിളിക്കപ്പെടുന്ന യാഗ
ത്തിൽ ആ ദാതാവിന് തികഞ്ഞ ഫലം, അഭീഷ്ടപുത്തി ലഭി
ക്കുന്ന കൂടാതെ അവൻ ശത്രുക്കളിലും സഖാവിനെയുണ്ടാക്കും,
അപന്നെല്ലാവരും പരദാതാകളാകുന്നു. ആരും ശത്രുക്കളാകുന്നില്ല

4 നസസഖായോനദോതിസഖ്യേ
 സചാഭവേസചമാനായപിത്വഃ
 അപാസ്യാൽപ്രേയാന്നതദോകോഅസ്തി
 പൂണന്തമന്യമർണബിഭിച്ഛേൽ

അന്വയം:-

യഃ സചാ-ഭവേ	— സർവ്വഭാസഹ ഭവനശീലായ
സചമാനായ സഖ്യേ	— സേവമാനായ സഖിജനായ
പിത്വഃ ന ദോതി	— അന്നാനി ന പ്രയച്ഛതി
സഃ സഖാ ന	— സുഹൃന്നഭവതി
അസ്യാൽ അപ പ്ര ഇയാൽ—	അഭാതുസ്സഖ്യസ്സകാശാഭവ
	ഗച്ഛേൽ
(അഹി) തൽ ഓകഃ ന	
അസ്തി	— സദനംനാസ്തി (സദനം ഹി
	ബന്ധുഭിഃ പരിവൃതം)
(സഗതഃ പുരുഷഃ)	
പൂണന്തഃ	— അന്നാഭികം പ്രയച്ഛന്തഃ
അന്യം അരണം ചിത്	
ഇച്ഛേൽ	— അന്യമന്യം, സ്വാമിനം
	കാമയേൽ

അർത്ഥം-ഏഷോഴം സഹവസിക്കുന്നവനും സേവിക്കുന്നവനുമായ സഖാവിനും ആർ അന്നങ്ങളേകുന്നില്ലയോ, അവൻ സുഹൃത്തല്ല, ചങ്ങാതിയല്ല. കൊടുക്കാത്ത അവന്റെ അടുക്കൽനിന്നും ആ സഖാവ് വിട്ടുപോകും. അവന്റെയ്ക്ക് ഗൃഹവുമല്ല. (ബന്ധു മിത്രാദികളാൽ നിറഞ്ഞതാണു് ഗൃഹം) വിട്ടുപോയവൻ അന്നാഭികൾ നല്കുന്ന മറ്റൊരു സ്വാമിയെ തേടും.

5 പുണ്യീയാദിനാധമാനായതപ്യാ
 ഞാപീയാസമന്വപശ്യേതപന്മാം
 ഹിവിവർത്തന്തേരഥേവചക്രാ
 ന്യമന്യരപതിഷ്ഠന്തരായഃ

വ. 22

വായം:-

ധ്യാൻ	— തവീയാൻ, ധനൈരതിശയേന പ്രവൃദ്ധഃ
ധമാനായ പുണ്യീയാൽ	— യാചമാനായ ധനാദിഭ്യോഭേവ
ഭി ഭ്യോൽ)	
പീയാസം	— ദീപ്തമം
പന്മാം അനു പശ്യേത	— പാപന്മാം, സകൃതമാഗ്നീന പശ്യേത്
ത്വയാ-ഇവ ചക്രാ	— രഥസംബന്ധീനി ചക്രാണി ഉപര്യധോഭാവേനാവത്തന്തേ, തദാൽ
വായഃ ഓ ഹി വർത്തന്തേ	— ധനാനി (ആ ഉ) ആവത്തന്തേ ഏവ ഖലു, ഏകത്ര ന തിഷ്ഠന്തി
അന്യം-അന്യം ഉപ തിഷ്ഠന്ത	— ഉപതിഷ്ഠന്തേ, സമവേതാനി വേന്തി
(തസ്മാദ്ധനാനിഭേയാനി)	

അർത്ഥം:-ധനസമൃദ്ധൻ, യാചിക്കുന്നവൻ കൊടുക്കേതന്നെ വേണം. അപ്രകാരം കൊടുത്താലേ നീണ്ട സകൃതമാഗ്നിയെ കാണുകയുള്ളൂ, പ്രാപിക്കുകയുള്ള ധനങ്ങൾ തേർച്ചകൂടാതെ മേലോട്ടും കീഴോട്ടും ഉയന്നു താഴുന്നപോലെ, ഉരുണ്ടുമാറിയെന്നു. ഒരിടത്തു നില്ക്കുന്നില്ല. ഒരിയ്ക്കലൊരാളിലാണെങ്കിൽ മറെറാരിയ്ക്കൽ മറെറാളിൽച്ചേർന്നു നില്ക്കുന്നു അതിനാൽ ധനങ്ങൾ ഭാഗം ചെയ്യപ്പെടേണ്ടവയാണ്.

സ്തത്യഃബ്രവീമിവധതുൽസതസ്യ

നാര്യമണ്ഃപുഷ്യതിനോസഖായം

കേവലാംഘോഭേതികേവലാഭി

അന്വയം:-

അപ്ര-ചേതാഃ മോഘം

അന്നം വിന്ദതേ

— അപ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനം, ഭാഗേ
ചേതാനയസ്യസഃ മോഘം
നിഷ്പലം അന്നം ലഭതേ

സത്യഃ ബ്രവീമി

തസ്യ സഃ വധഃ ഇൽ

— യഥാർത്ഥമേവേദമിത്യഹംവദാമി

— അന്നംവധ ഏവ
(വധസമാനാധികരണാൽ
പുല്ലിങ്ഗതാ)

(യഃ) അര്യമണ്ഃ

— ഉപലക്ഷണമേതൽ, അര്യമാഭിൻ
സർവ്വാന്ദേവാൻ, ആത്മന
ഇഷ്ടദേവാൻവാ

ന പുഷ്യതി

— ഹവിഷപ്രദാനേന ന
പോഷയതി

നോ സഖായം

— സമാനഖ്യാനമഭിഗതമതിഥിം,
മിത്രവർഗ്ഗഞ്ചന പോഷയതി

(അത ഏവ) കേവല-
ഭാഭി

— കേവലം, അസാക്ഷിമന്നം
ഭുജാനന്ത്യഃ

കേവല-അഘഃ ഭവതി

— കേവല പാപവാൻ ഭവതി,
അഘമേവ കേവലം തസ്യ
ശിഷ്യതേ, നൈഹികം
നാമുഷ്ണികം പുണ്യം തസ്മാദ്യഥാ
കഥഞ്ചിദ്രാതവ്യം

അർത്ഥം:- ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനമില്ലാത്ത, ഭാഗത്തിൽ മനസ്സില്ലാ
അവൻ വെറുതെയാണെന്നും (ധനം) ലഭിക്കുന്നത്. ഇതു സത്യ

മാണെന്ന് ഞാൻ പറയുന്നു അന്നമവന്ന് മരണമാണ്. ഏ
 പൻ അത്യുമാദികളായ ദേവന്മാരെ (അല്ലങ്കിൽ ഇഷ്ടദേവത
 കളെ) ഹവിസ്സേകി പോഷിപ്പിക്കുന്നില്ലയോ, സഖാവായ
 അതിമിയെയും ബന്ധുമിത്രവശ്ശത്തെയും പോറ്റുന്നില്ലയോ,
 അപ്രകാരമുള്ള കേവല ഭക്ഷകൻ (തന്നത്താൻ ഭക്ഷിക്കുന്നവൻ)
 കേവല പാപിയാകുന്നു. പാപമല്ലാതെ ഐഹികമോ ആമ
 ഷ്ടികമോ ആയ ഒരു പുണ്യവും അവന്ന് ശേഷിക്കുന്നില്ല. അ
 തിനാൽ വല്ല പ്രകാരവും ദാനം ചെയ്യണം.

7 കൃഷ്ണനിൽഫാലആശിതങ്ക്രണോതി

യന്നധാനമപ്സുങ്ക്രേതചരിത്രൈഃ

വദൻബ്രഹ്മാവദതോവനിയാൻ

പുണന്നാപിരപുണന്തമഭിഷ്ടാൻ

അന്വയം:-

കൃഷ്ണൻ ഫാലഃ ഇൽ

ആശിതം ക്രണോതി

(തഥാ) അധാനം യൻ

ചരിത്രൈഃ അപ

സുങ്ക്രേത

വദൻ ബ്രഹ്മാ

അവദതഃ

വനിയാൻ

പുണൻ അപുണന്തം

അഭി അപിഃ സ്ട്രാൻ

— കൃഷ്ണിങ്ക്രവൻ ഫല ഏവ
 കഷകം ഭോക്താരങ്ക്രോതി

— ഗമ്യൻ പുരുഷഃ

— ആത്മീയൈശ്വര്യൈസ്സാമീനോ
 ധനമാവജയതി

— ശാസ്ത്രാത്മം ബ്രൂവാണാ
 ബ്രാഹ്മണാഃ

— ശാസ്ത്രാത്മമബ്രൂവാണാജ്ജനാൻ

— സംഭേദമുതമഃ, പ്രിയകരോ
 ഭവതി

— ദാതാപുരുഷഃ അദാതാരം ജനം

— അഭിലക്ഷ്യ ബന്ധുഭവേൽ

അർത്ഥം:-കൃഷ്ണിക്കുപുട്ടുന്ന കൊഴുതന്നെ കൃഷ്ണിക്കാരനെ ഭജി
 പ്പിക്കുന്നു. (പിരിവിന്ന്) വഴിനടക്കുന്നവൻ യാത്രകൾ കൊ

ണ്ടു് ഉടമസ്ഥനായനം നേടുന്നു. ശാസ്ത്രാത്മം പറയുന്ന ബ്രാഹ്മണൻ പറയാത്തവനേക്കാൾ പ്രിയതരനാകുന്നു. കൊടുക്കുന്നവൻ കൊടുക്കാത്തവനെ അപേക്ഷിച്ചു് (എല്ലാവർക്കും) ബന്ധുവായി ഭവിക്കും.

8 ഏകപാദോഭ്യോഭിപദോവിപക്രമേ

ഭിപാത്രിപാദമഭ്യേതിപശ്ചാൽ

ചതുഷ്ഠാദേതിഭിപദാമഭിസ്വരേ

സംപശ്യൻപഞ്ചതീരുപതിഷ്ഠമാനഃ

അന്വയം:-

ഏകപാൽ

— ഏകഭാഗധനഃ പുരുഷഃ

ഭിപദഃ

— ഭിഗുണധനസ്യമാഗ്നം

ഭൂയഃ വി ചക്രമേ

— ഭൂയസാകാലേന വിവിധ
ഓഗച്ഛതി

(തഥാ) ഭിപാൽ

ത്രിപാദഃ

— ത്രിഭാഗധനം

പശ്ചാൽ അഭി ഏതി

— അഭിഗച്ഛതി

ചതുഃപാൽ

— ചതുർഭാഗധനസ്യ

ഭിപദാഃ പഞ്ചതീഃ

— ഏകപാദ ധനാഭീനം (ഭിപദാ
മിത്യുപലക്ഷകഃ)

അഭി-സ്വരേ സംപശ്യൻ— അഭിഗമനേ സമ്യഗീക്ഷമാണ
സ്സൻ

ഉപ-തിഷ്ഠമാനഃ ഏതി — ഗച്ഛമാനോ ഭവതി

(അന്യോന്യാപേക്ഷയാ സർവ്വേ ഉത്തമാധമാഃ, തസ്മാദഹമേവ
ധനവാൻ ഇതി ന മന്യസ്വ. ധനാനി ദദസ്വ)

അത്ഥം-പുരുഷാഗം മാത്രം (കാൽഭാഗം മാത്രം) ധനമുള്ളവൻ
ഇരുഭാഗം ധനമുള്ളവന്റെ (അതിലിരട്ടി) വഴിയിൽ പതുക്കെ
എത്തുന്നു. രണ്ടാഗം ധനമുള്ളവൻ മൂന്നു ഭാഗമുള്ള (മൂന്നാൽ ധന
മുള്ള)വനെ പിന്നീടു പ്രാപിയ്ക്കുന്നു. അവന്റെ നിലയിലെത്തു

ന്ന നാലുഭാഗം (മുഴുവൻ) ധനമുള്ളവൻ ഒന്നും രണ്ടും മൂന്നും ഭാഗം ധനമുള്ളവരെ കണ്ടുകൊണ്ടു പ്രാപിക്കുന്നു (അന്യോന്യോപേക്ഷയിൽ എല്ലാവരും ഉത്തമാധമന്മാരത്രെ, അതിനാൽ ഞാൻ ധനവാനാണ് എന്നു വിചാരിയ്ക്കരുതു്, ഭാഗം ചെയ്യുക)

9 സമൌചിദ്ധസ്തൗനസമംവിവിഷു

സ്സമാതരാചിന്നസമുദഹാതേ

യമയോചിന്നസമാചീര്യാണി

ജ്ഞാതിചിത്സന്തൗനസമംപൂണീതഃ

വ. 23

അന്വയം -

സമൌ ചിൽ ഹസ്തൗ	— സമാവചിതൌ
സമം ന വിവിഷുഃ	— സമാനദ്കാര്യം ന വ്യാപ്തഃ
(തഥാ) സം-മാതരാ	— വത്സസ്യമാതരൌ, ധേനുസമേ അപി
സമം ന ഉഹാതേ	— നപയോദഹാതേ
യമയോഃ ചിൽ	— സഹജാതയോഃ പുത്രയോരപി
സമാ ചിൽ വീര്യാണി ന	— സമാനാന്യപി വീര്യാണി ന സന്തി

(തസ്മാൽ) ജ്ഞാതി ചിൽ

സന്തൗ — ഏകസ്മിൻ കലേ ജാതാവപി

സമം ന പൂണീതഃ — ന പ്രയച്ഛതഃ

(തസ്മാദ്യസ്യധനമസ്തി സ ഏവമദ്യാൽ)

അർത്ഥം:-ഒരുപോലെയുള്ള ഇരുകൈകൾ ഒരേ കാര്യം നടത്തുന്നില്ല അതുപോലെ ഒരേപോലെയുള്ള രണ്ടു പൈക്കൾ ഒരു പോലെ പാൽ ചുരുത്തുന്നില്ല ഇരുട്ടപെറ്റ രണ്ടു പുത്രന്മാർക്കു കൂടി ഒരുപോലെയുള്ള വീര്യങ്ങളുണ്ടാകുന്നില്ല അതിനാൽ ഒരേ കലത്തിലുള്ള ഇരുവർ ഒരുപോലെ കൊടുക്കുന്നില്ല. (ഉള്ളവൻ കൊടുക്കണം.)

വഗ്ഗം-24-25 ആമഹീയവഃ ഉരുക്ഷയഃ ലുഷിഃ ഗായത്രിഹരഃ
രക്ഷാഹാഗ്നിഭ്യേവതാ.

1 അഗ്നേഹംസിന്യാത്രിണം

ദീദ്യന്തർത്യേഷാ

സോക്ഷയേശുചിപ്രത

അന്വയം:-

ഹേ ശുചി-പ്രത, അഗ്നേ, — പുതകമ്മന്നഗ്നേ,
മർത്യേഷ ആ ദീദ്യന്തർ — കമ്മസിദ്ധ്യർത്ഥം
പുണ്ണപ്രകാശമാനഃ
സോക്ഷയേ — സ്വീയേ ആഹവനീയാദി
സ്ഥാനേ ദീപ്യമാനഃ
അത്രിണം നി ഹംസി — അത്താനന്നിതരാം വിനാശയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ പുതകമ്മാവായ അഗ്നേ, മനുഷ്യരിൽ
കമ്മസിദ്ധിയ്ക്കായി മുഴക്കെ വിളങ്ങിക്കൊണ്ടു്, സ്വന്തം ആഹവ
നീയാദിസ്ഥാനത്തു് തിളങ്ങിക്കൊണ്ടു് (എല്ലാം) തിന്നുന്ന രാ
ക്ഷസനെ തികച്ചും നശിപ്പിച്ചാലും.

2 ഉതതിഷ്ഠസിസ്വാഹുതോ

ഘൃതാനിപ്രതിമോദസേ

യത്താസ്രുപ്സ്തമസ്ഥിരൻ

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ),
സ-ഏഹുതഃ — അസ്മാദിസ്തപ്താഹുതസ്സൻ
ഉൽ തിഷ്ഠസി — അരണീദ്യാമദ്ധ്യതോ വേ
യൽ ത്വാസ്രുപഃ — യദാജ്ഞാദീനസങ്ഗതാനു
സം-അസ്ഥിരൻ — വേൻ

(തദോദ്ധൃത്യ) ഘൃതാനി — ഘൃതസഹിതാനി ഹവിഷി
പ്രതി മോദസേ — ഹൃഷോ ഭവ

അഥം-അല്പയോ അഗ്നേ, ഞ്ഞളാൽ നന്നായി വിളിഞ്ഞു
പ്പെട്ടവനായി, അാണികളിൽ നിന്നയൻവന്നാലും. സ്രുക്കേര
(ഹോമോപകരണം) മുതലായവ അവിടുത്തെ അണഞ്ഞുചേർ
മ്പോൾ നൈ ചേൻ ഹവിസ്സുകളെക്കുറിച്ച് എഴുനായാലും.

3 സആഹുതോവിരോചതേ

ഗിരിജേന്യോഗിരാ

സ്രുചാപ്രതീകമഭ്യതേ

അന്വയം -

ആ-ഹുതഃ	— ആഭിമുഖ്യേനഹുതഃ
ഗിരാ ഈഭ്യേന്യഃ	— സ്തതിവാചാ സ്തോതവ്യഃ
സഃ അഗ്നിഃ വി രോചതേ	— അത്യത്മന്ദീപ്യതേ
(തഥാ) പ്രതീകം	— സർവ്വേഷാദന്വേനാനാം പൂർവ്വമേവ
സ്രുചാ അഭ്യതേ	— ഘൃതസഹിതയാ സ്രുചാ സിദ്ധ്യതേ

അഥം-നേറെ വിളിക്കപ്പെട്ട, സ്തതിവാക്കാൽ സ്തോതവ്യ
നായ അഗ്നി ഏറെയും പ്രകാശിക്കുന്ന പിന്നെ, എല്ലാ ദേവ
ന്മാരും മുമ്പെ നെയ്യോടുകൂടിയ സ്രുക്കിനാൽ നന്നുപ്പെടുന്ന

4 ഘൃതേനാഗ്നിസ്സുച്ഛ്യതേ

ധൃപ്രതീകആഹുതഃ

രോചാഗോവിഭാവസ്യഃ

അന്വയം -

ധൃ-പ്രതീകഃ	— ഘൃതപ്രയുക്താവയവഃ
ആ-ഹുതഃ	— സ്തതിഭിഹ്വിഭിർവാഹുതഃ

രോചമാനഃ, വിഭാ-വസുഃ — ദീപ്യമാനഃ, സാദീപ്താ
സർവ്വമാച്ഛാദയൻ, ദീപ്തിരേവ
ധനം യസ്യസഃ

അഗ്നിഃഘൃതേന സം
അജ്യതേ

— ഹിവിഷാ സമ്യക്സിദ്ധോ
വേതി

അർത്ഥം:-നൈപുരണ്ട അവയവങ്ങളൊത്തവനും സ്തുതികളോ
ലോ, ഹവിസ്സുകളൊത്തോ വിളിക്കപ്പെട്ടവനും പ്രകാശമാനനും
ദീപ്തിയാകുന്ന ധനമൊത്തവനുമായ അഗ്നി, നൈ-ഹവിസ്സാൽ
നന്നായി നനക്കപ്പെടുന്നു.

5 ജർമാണസ്സമീധ്യസേ

ദേവേഭ്യോഹവ്യവാഹന

തന്ത്യാഹവന്തമർത്യാഃ

വ. 24

അന്വയം:-

ഹേ ഹവ്യ-വാഹന, — ഹവിഷാം പ്രാപയിതരഗേ,
ജരമാണഃ — സ്തുയമാനസ്ത്വം.
ദേവേഭ്യഃ സം ഇധ്യസേ — ദേവാർത്ഥം സമ്യക് ദീപ്യസേ
തം ത്യാ മർത്യാഃ ഹവന്ത — ത്യാം യജമാനാ ആഹവന്തി

അർത്ഥം:-ഹവിസ്സേന്തുന അഗ്നേ, സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനാ
യി അവിടുന്നു ദേവന്മാർക്കുവേണ്ടി നന്നായി പ്രകാശിയ്ക്കുന്നു.
അപ്രകാരമുള്ള അവിടത്തെ മനുഷ്യരായ യജമാനന്മാർ വിളി
ക്കുന്നു.

6 തംമന്താഅമർത്യാ

ഘൃതേനാഗ്നിഃസ്പന്ധത

അഭാഭ്യന്ഘൃഹപതി.

അന്വയം -

ഹേ മരതാഃ, അമർത്യം — ജൃതപിജഃ, മരണധമ്മരഹിതം
അദാഭ്യം, ഗൃഹപതിം — കൈശ്വദീഹിംസ്യം,
ഗൃഹസ്വാമിനം
തം അഗ്നിം ഘൃതേന — പരിചരത
സപര്യത

അർത്ഥം-അല്ലയോ മരണധർമ്മികളായ ജൃതപിജകളേ
അമരനും ആരാലും കേടേല്പിക്കപ്പെടാൻ പറ്റാത്തവനും ഗൃഹ
സ്വാമിയുമായ ആ അഗ്നിയെ നെയ്യാൽ പരിചരിക്കുക

7 അദാഭ്യേനഗോചിഷാ
ഗേരക്ഷസ്ത്വന്ദഹ
ഗോപാജൃതസ്യദീഹി

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ നവം
അദാഭ്യേന — അഹിംസ്യേന
ഗോചിഷാ രക്ഷ ദഹ — തേജസാ രാക്ഷസാൻ വിനാശയ
(ജാത്യേകവചനം)
(കിഞ്ച) ജൃതസ്യ ഗോപാഃ
ദീഹി — യജ്ഞസ്യ ഗോപയിതാസൻ
ദീപ്യസ്വ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, അടക്കാനാവാത്ത തേജസ്സാല
വിട്ടുന്ന് രാക്ഷസന്മാരെ ഭസ്മീകരിച്ചാലും. പിന്നെ, യജ്ഞപാ
ലകനായി പ്രകാശിച്ചാലും.

8 സന്വാപ്തേനപ്രതികേന
പ്രത്യോഷതായാത്യഃ
ഉഷ്വേഷ്വദീഹി

ഭര. 8 അ. 6 വ. 25

അനവധം:-

ഹേ അഗ്രേ, സ: ത്വം — പൂർവ്വോക്തസ്ത്വം
 ഉരു-ക്ഷയേഷു ദീദ്യുൽ — വിസ്തീർണ്ണാപഹവനീയാദിഷു
 ദീപ്യമാനഃ
 പ്രതീകേന — സ്വാവയവഭൂതേന തേജസാ
 യാതു-ധാന്യഃ പ്രതി ഓഷ- രക്ഷസിഃ പ്രതികൂലന്ദഹ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്രേ, ആ അവിടുന്ന് ആഹവനീയാ ദിസ്ഥാനങ്ങളിൽ പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടു്, സ്വന്തം അവയവങ്ങളിൽ ലളിത തേജസ്സിനാൽ രക്ഷസികളെ പ്രതികൂലമായി ബാധിച്ചു ഹേിപ്പിച്ചാലും.

9 തന്ത്വാഗീർത്ത്യക്ഷയാ
 ഹവ്യവാഹംസമീധിരേ
 യജിഷംമനുഷേജനേ

വ. 25

അനവധം:-

(ഹേ അഗ്രേ,) ഉരു-ക്ഷയാഃ — ബഹുനിവാസാ യജമാനാഃ
 ഹവ്യ-വാഹഃ — ഹവിഷാം വോഡാരം
 മനുഷേ ജനേ യജിഷം — മനുഷ്യമദ്ധ്യേ യഷ്യുതമഃ
 തം ത്വാ ഗീഃ-ഭിഃ സഃ
 ഇരധിരേ — സ്തുതിഭിസ്സമൃക് ദീദിപൻ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്രേ, പല നിവാസങ്ങളോടു കൂടിയ യജമാനന്മാർ, ഹവിസ്സേന്തുണവരും മനുഷ്യക്കിടയിൽ ഏറ്റവും യഷ്ടാവുമായ ആ അവിടുത്തെ സ്തുതികളാൽ പ്രകാശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-26-27 ലബഭ്രുപമാപന്ന ഇന്ദ്രഃ ഭൃഷിഃ, ഇന്ദ്ര ഏവ ദേവതാ

1 ഇതിവാഇതിമേമനോ
 ഗാമപംസനയാമിതി
 കവിഭിസോമസ്യോപാമിതി

അന്വയം:-

ഗാം അശ്വം (ച) സന്ധയാം

ഇതി

— സ്തോത്രഭ്യേ പ്രയച്ഛാമിതി

ഇതി വൈ ഇതി മേ മനഃ— ഏവം പ്രകാരേണ വലുവത്തതേ
(യസ്മാൽ) കവിൽ

സോമസ്യ അപാം ഇതി — ബഹുവാരം സോമം

പീതവാനസ്മി (ഇതി ശബ്ദോ
ഫേതൗ)

അർത്ഥം:-പശുവിനെയും കുതിരയെയും സ്തോതാക്കൾക്ക് കൊടുക്കുന്നുണ്ട് എന്നിപ്രകാരമാണല്ലോ എന്റെ മനസ്സു നില്ക്കുന്നത്. കാരണം, പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

2 പ്രവാതാഇവദോധത

ഉന്മാപീതാഅയംസത

കവിൽസോമസ്യാപാമിതി

അന്വയം:-

ദോധതഃ വാതാഃ-ഇവ — ഭൃശങ്ക്വയമാനാവായവ ഇവ,
തേ യഥാവൃക്ഷാദീനദ്യക്ഷന്തേ
തഥാ

പ്രപീതാഃ മാ ഉൽ

അയംസത

— പ്രകഷ്ണേണ പീതാസ്തോമാമാം
ഉദ്യക്ഷന്തേ

കവിൽ സോമസ്യ

അപാം ഇതി

— യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം:-ഏറ്റവും കലുക്കുന്ന കാറ്റുകൾ മരങ്ങളെ പൊക്കുന്നപോലെ നന്നായി കുടിക്കപ്പെട്ട സോമങ്ങൾ എന്ന് ഉയർത്തുന്നു. കാരണം, പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

അ. 8 അ. 6 വ. 26

3 ഉന്മാപീതാഅയംസത
രഥമശ്വാഇവാശവഃ
കവിൽസോമസ്യുപാമിതി

അനവയം:-

ഭൗശവഃ

അശ്വഃ-ഇവ രഥം — ശീഘ്രഗാമിനോശ്വാഭമമിവ

പീതാഃ മാ ഉൽ അയംസത — സോമാമാമുദൃച്ഛന്തേ

കവിൽ സോമസ്യ അപാഃ

ഇതി — യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം:-ഗതിവേഗമുറ കതിരകൾ തേരിനെ വലിച്ചു കയറുന്നപോലെ, കുടിക്കപ്പെട്ട സോമങ്ങൾ ഏതെങ്കിലും പീടിച്ചയക്കുന്നു. കാരണം, പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

4 ഉപമാമതിർസ്ഥിത
വാശ്രംപുത്രമിവപ്രിയം
കവിൽസോമസ്യുപാമിതി

അനവയം:-

വാശ്രം — ശബ്ദമായമാനാ ധേനുഃ

പ്രിയം പുത്രം-ഇവ — യഥാവത്സം സങ്ഗച്ഛതി തഥാ

മതിഃ മാ ഉപ അസ്ഥിത — സ്തുതിയാം സംയോജയതി

കവിൽ സോമസ്യ അപാഃ

ഇതി — യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം:-ഉന്മാ ശബ്ദമുണ്ടാക്കുന്ന കറവപ്പശു പ്രിയപ്പെട്ട കിടാവിനോടു ചേരുന്നപോലെ, സ്തോതാക്കളുടെ സ്തുതി ഏതൊരു ചേരുന്നു. കാരണം, പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

5 അഹന്തേഷുവവസ്വരം
പര്യപാമിഹ്വദാമതി.
കവിൽസോമസ്യപാമിതി

അന്വയം:-

അഷ്ടാ-ഇവ വസ്വരം — തക്ഷായമാസാരമി നിവാസ
സ്ഥാനോപേതം രഥം സാധു
കരോതി തലൽ

അഹം മതിം ഹ്വദാ പരി
അപാമി — സ്തുതിം മനസാ സാധുകരണായ
ഗച്ഛാമി

കവിൽ സോമസ്യ അപാ.
ഇതി — യസ്മാൽ ബാഹുവാരം സോമം
പിതവാനസ്മി

അർത്ഥം:-തച്ചന്മാർ തേരാളിയുടെ ഇരിപ്പിടമൊത്ത തേരി
നെ ശരിയാക്കുന്നപോലെ, സ്തുതിയെ ഞാൻ മനസ്സോടുകൂടി
ശരിയാക്കാൻ വരുന്നു. കാരണം, പലവട്ടം ഞാൻ സോമം
കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

6 നഹിമേഅക്ഷിപച്ചനാ
ച്ഛാന്നംസുപഞ്ചകൃഷ്ടയഃ
കവിൽസോമസ്യപാമിതി

വ. 26

അന്വയം:-

പഞ്ച കൃഷ്ടയഃ ചന — നിഷാദപഞ്ചമാശ്വതാഭോ
വണ്ണാഃ അപി, ദേവമനുഷ്യാ
ദേയോവാ

മേ അക്ഷി-പൽ — ചക്ഷുഃ പതനം, ദൃഷ്ടിസഞ്ചാരം
1 ൩൩ ൧൨൦ ബ്രഹ്മണി

കവിൽ സോമസ്യ

അപാം ഇതി

— യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം:-ദേവമനുഷ്യാസുരഗന്ധർവ്വരാക്ഷസന്മാർ (അല്ല
കിൽ നിഷാദരടക്കമുള്ള അഞ്ചു വർണ്ണക്കാരായ ജനങ്ങൾ) എന്റെ
ദൃഷ്ടിസഞ്ചാരത്തെ മറയ്ക്കുന്നില്ല. കാരണം പലവട്ടം ഞാൻ
സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

7 നഹിമേരോദസീഉഭേ

അന്യംപക്ഷഞ്ചനപ്രതി

കവിൽസോമസ്യപാഥിതി

അന്വയം:-

ഉഭേ രോദസീ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ

മേ അന്യം പക്ഷം ചന

— പക്ഷമപി

പ്രതി നഹി

— സമാനേന വേതഃ

കവിൽ സോമസ്യ

അപാം ഇതി

— യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം:-ദ്യാവാപൃഥിവീകളിൽവെച്ച് എനിക്കെതിർപക്ഷ
മായിട്ടും ഒപ്പം നില്ക്കുന്നില്ല. കാരണം പലവട്ടം ഞാൻ സോമം
കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

8 അഭിദ്യാമഹിനാളവ

മഭീദ്മാപൃഥിവീമഹിം

കവിൽസോമസ്യപാഥിതി

അന്വയം:-

മഹിനാ ദ്യാം

— ആത്മീയേന മഹത്വേന
ദ്യലോകം

അഭി ഭുവം

— അഭിവോമി

(തഥാ) മഹീം ഇമാം.

പൃഥിവീം അഭി

കവിൽ സോമസ്യ

അപാം ഇതി

— മഹതിം പൃഥിവീമപ്യഭിവോമി

— യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം.—സ്വമഹത്വം കൊണ്ട് ദ്യോവിനെ ഞാൻ ജയിക്കുന്നു. അതുപോലെ മഹതിയായ ഭൂമിയെയും ജയിക്കുന്നു. കാരണം പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

9 ഹന്താഹം പൃഥിവീമിമാം.

നിദധാനീഹവേഹവാ

കവിൽസോമസ്യപാമിതി

അന്വയം:—

അഹം ഇമാം പൃഥിവീം — ഭൂമി.

ഇഹ വാ നി ദധാനി — അന്തരീക്ഷേ നിദധാമി

ഇഹ വാ — ദൃലോകേ (ഇതി ഹസ്തേന നിർദ്ദിശതി)

ഹന്ത — ഇത്യനുജാനാമി

കവിൽ സോമസ്യ അപാം.

ഇതി — യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം.—ഞാൻ ഈ ഭൂമിയെ അന്തരീക്ഷത്തിലോ, (ചൂണ്ടി കാണിച്ചുകൊണ്ട്) ദ്യോവിലോ നിന്താം. അതിന്നനുജ്ഞ കൊടുക്കുന്നു. കാരണം, പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

10 ഓഷമിൻ പൃഥിവീമഹം.

ജബ്ഘ്നാനീഹവേഹവാ

കവിൽസോമസ്യപാമിതി

അന്വയം:-	
അഹം പൃഥിവീം	— അഭിലക്ഷ്യ
ഓഷം ഇൽ	— സ്വതേജസാ താപകമാദിത്യ മേവ
ഇഹ വാ ഇഹ വാ	— അന്തരീക്ഷേ ദൃലോകേ വാ
ജ്ഞാലനാനി	— ഭൂം പ്രാപയാനി
കവിൽ സോമസ്യ	
അപാഃ ഇതി	— യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം.-ഞാൻ ഭൂമിയെ ലക്ഷ്യമാക്കി സ്വതേജസ്സു കൊണ്ടു തപിപ്പിക്കുന്ന ആദിത്യനെത്തന്നെ അന്തരീക്ഷത്തിലോ, ദൃലോകത്തിലോ എത്തിയ്ക്കാം. കാരണം പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

11 ദിവീമേഅന്യഃപക്ഷോ ഭൂ

ധോഅന്യമപീകൃഷം

കവിൽസോമസ്യപാചിതി

അന്വയം:-	
മേ അന്യഃ പക്ഷഃ ദിവീ	— സ്ഥാപിതഃ
അധഃ അന്യഃ	— അധസ്താൽ പൃഥിവ്യാമന്യം പക്ഷം
അപീകൃഷം	— അകാഷം
കവിൽ സോമസ്യ	
അപാഃ ഇതി	— യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം.-എന്റെ ഒരു പക്ഷം, ഭാഗം, ചിറകു ഭ്യോവിലം സ്മ. മറുപക്ഷം താഴെ ഭൂമിയിൽ വച്ചിട്ടുണ്ട്. കാരണം പല വട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

12 അഹമസ്മിമഹാമഹോ

ഭിന്നഭ്യമഭീഷിതഃ

കവിൽസോമസ്യപാചിതി

അന്വയം:-

അഭി-നഭ്യം

— നഭ്യന്തരിക്ഷം, അന്തരിക്ഷമഭി

ഉൽ-ഇഷ്ടിതഃ

— ഉൽഗതസ്സുര്യാത്മാ

അഹം മഹാ-മഹഃ അസ്മി

— മഹതാമപിമഹാനസ്മി

കവിൽ സോമസ്യ

അപാം ഇതി

— യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം.-അന്തരിക്ഷത്തിന്നു നേരെ പൊങ്ങിയ സുര്യാത്മാവായ ഞാൻ മഹാന്മാരിൽ വെച്ചു മഹാനാകുന്നു. കാരണം, പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു.

13 ഗൃഹോയാമ്യർങ്ക്രതോ

ദേവേഭ്യോഹവ്യവാഹനഃ

കവിൽസോമസ്യപാചിതി

വ. 27

അന്വയം:-

ഗൃഹഃ

— ഹവിഷാം ഗൃഹീതാ

അരം-ക്രതഃ

— യജമാനൈരലങ്ക്രതോഹം

ദേവേഭ്യോഹവ്യ-വാഹനഃ

— ഇദ്രാദിഭ്യഃ ഹവിഷാം വോഡാ,
അഗ്ന്യാത്മാസൻ

യാചി

— ഹവിഷീ പ്രാപയാചി

കവിൽ സോമസ്യ

അപാം ഇതി

— യസ്മാൽ ബഹുവാരം സോമം
പീതവാനസ്മി

അർത്ഥം.-ഹവിസ്സു കൈക്കൊള്ളുന്നവനും യജമാനന്മാരാലലംകൃതനായ ഞാൻ ഇദ്രാദിദേവന്മാക്ക് ഹവിസ്സേന്തുന അഗ്ന്യാത്മാവായി ഹവിസ്സേന്തിക്കുന്നു. കാരണം, പലവട്ടം ഞാൻ സോമം കുടിച്ചിരിക്കുന്നു. (ഇദ്രൻ സുര്യാത്മാവായി പലപാട് വർണ്ണിക്കപ്പെടുന്നു ഇവിടെ അഗ്ന്യാത്മാവായി പറയപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.)

അഭ്യായപീഠിക

അദ്ധ്യായം-8-അദ്ധ്യായം-7

1-2 ഇന്ദ്രൻ. 3-4, സൃഷ്ടാദി സർവ്വ കർത്തൃത്വവുമുള്ള പര
മേശ്വരനെ, ഓരോ മഹത്വവും എടുത്തെടുത്ത് പറഞ്ഞുകൊണ്ടുള്ള
ഒരു പ്രസിദ്ധ സ്തുതിയാണ് ഈ സൂക്തം. ഇത് അഖൈത
ബോധകമാണ്. ഇതിലെ ഒട്ടവിലത്തെ രണ്ടും പദച്ചേദം
ചെയ്യാറില്ല. 5-6, അഗ്നി. 7-8, വേനൻ ദേവത. വേനൻ മഴ
പെയ്യിക്കുന്ന മാദ്ധ്യമ ദേവനാണ്. വരണന്റെ ദൂതനെന്നും പറ
യുന്നു. 9-10ന് അഗ്നി, അഗ്നിയുടെ ആത്മാവ്, വരണൻ,
സോമൻ, ഇന്ദ്രൻ ഇവർ ദേവതകൾ. ഹവിസ്സേന്തി മരിച്ച
സോദരന്മാർ കാരണം പേടിപ്പൊളിച്ച അഗ്നിയെ വീണ്ടും
യാഗത്തിൽ ദേവദൂതനായി വരുത്തുന്നതും അതിന്നഗ്നി സമ്മ
തിക്കുന്നതും ഈ സൂക്തത്തിലാവർത്തിയുന്നു. 11-12, ദേവീ
സൂക്തമെന്ന പേരിൽ പ്രസിദ്ധമാണ്. ഒരുപക്ഷെ പ്രകാരം സാര
സ്വതത്തിൽ പെടുന്നു. വാക്കായ അംഭുണിയാണ് ഇതിന്റെ
ഋഷി. അവർ സ്വയം പരമാത്മസ്വരൂപയായി പ്രഖ്യാപി
ക്കുന്നു. 13, വിശ്വദേവകൾ. മിത്രവരണാര്യമാക്കളോട്
പാപമോചനത്തിനും ശത്രുനാശത്തിനും പ്രാർത്ഥിയ്ക്കുന്നു. 14,
രാത്രിവഴ്ന്നു എന്ന് പ്രസിദ്ധമായ സൂക്തം. ഇത് രാത്രിയിൽ
മാത്രമേ ചൊല്ലാമുള്ള. കട്ടികളെ തൊട്ടു ജപിക്കാനുപയോഗി
ക്കുന്നു. 15-16 വിശ്വദേവകൾ. 17, ഋഗ്വേദത്തിൽ ഒരു നില
ക്ക് ഏറ്റവും പ്രസിദ്ധമായ സൂക്തം. പ്രപഞ്ചസൃഷ്ടി, സൃഷ്ടിക്ക
മുഖ്യമുള്ള അവസ്ഥ, പ്രപഞ്ചധാരണം മുതലായവയെപ്പറ്റി,
അത്യന്തം വിശദമായതായി പ്രതിപാദിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ
അർത്ഥം ഏതു വിസ്തരിച്ചാലും ഒടുങ്ങുകയില്ല. സ്വാമി വിവേ
കാനന്ദൻ ഈ സൂക്തത്തിന്നു മുമ്പിൽ അമ്പരന്നു കമ്പിട്ടിട്ടുണ്ട്.
18 പ്രജാപതി ദേവത. സൃഷ്ടിയെ ഒരു യജ്ഞമായി കല്പിച്ച്
ഇതു സാവധവമായി വർണ്ണിക്കുന്നു. 19-ഇന്ദ്രൻ. അഗ്നികളും.
20-മിത്രവരണന്മാർ. 21-22 ഇന്ദ്രൻ. 23 യമൻ ദേവത. വാക്
ശ്രവസ്സിന്റെ പുത്രൻ നമിർകേതസ്സ് യമപുരിയിൽപോയ
കരോപനിഷത്തിലെ കഥ ഇതിൽ മീനമായി പ്രതിപാദ
ിക്കുന്നു. 24, അഗ്നിസൂര്യവായുക്കൾ ദേവത. 25-വിശ്വദേവ

കര. ഈ സൂക്തം പാപശാന്തിക്കുവേണ്ടി ജപിക്കപ്പെടുന്നു. 24-25 വശ്തങ്ങൾ ദേവീജനത്തിൽ ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ടു കാണുന്നു. 26-ഇത്രു 27 സവിതാവും ഗന്ധർവ്വനും 28-അഗ്നി. 29-വിശ്വദേവകൾ. 30-അഗ്നി.

1 തദിദാസഭവനേഷുജ്യേഷം

യതോജജ്ഞേഗ്രസ്തേഷന്യമേ

സദ്യോജ്ഞാന്നാനിരിണാതിശത്രു

നനയംവിശ്വമദന്ത്യമാഃ

അനയം:-

വിശ്വ ഉമാഃ യം അന

മദന്തി

— സർവ്വേപ്രാണിനഃ യം
സുര്യാത്മകമുദ്യന്തമിത്രം
ഏഷ്യന്തി

യതഃ ഉഗ്രഃ സ്തേഷന്യമേ

ജജ്ഞേ

— പ്രദീപ്തബലഃ സുര്യാത്മക ഇത്രോ
ജാതോ ബഭ്രുവ

തൽ ഇൽ

— ജഗൽകാരണത്വേന സർവ്വ
പേദാന്തപ്രസിദ്ധം തമേവ

ഭവനേഷു ജ്യേഷം ആസ

(സപ) ജജ്ഞാനഃ

— പ്രാണിനഃ പ്രശസ്തം കൃതവന്തഃ
— ജായമാന ഏവ

സദ്യഃ ശത്രുൻ

— ശീശ്രൂ. മന്ദേഹാദീൻ

നിരിണാതി

— നിതരാം ഹിനസ്തി,
ഉപാസകാനാം പാപത്രപാൻ
ശത്രുൻ ഹിനസ്തി

അർത്ഥം.-എല്ലാ പ്രാണികളും സുര്യാത്മാവായ യാതൊരിത്രം
നെ അനുകൂലമായി ഹർഷിപ്പിക്കുന്നുവോ, യാതൊന്നിൽനിന്നും
പ്രദീപ്തബലനായ ആ സുര്യാത്മാവുളവാകോ, ജഗൽകാരണത്വം
കൊണ്ട് സർവ്വവേദാന്തപ്രസിദ്ധനായ ആ ഇത്രനെ ഭൂതജാത

ഒരു ഏറ്റവും പ്രശസ്തനാക്കി. അവിടുന്ന് ജനിച്ചപ്പോൾത്തന്നെ മന്ദേഹൻ മുതലായ ശത്രുക്കളെ പെട്ടെന്ന് തീരെ ഹനിക്കുന്നു. ഉപാസകന്മാരുടെ പാപങ്ങളാകുന്ന ശത്രുക്കളെ ഹനിക്കുന്നു.

2 വാവുധാനശ്ശുവസാഭൂതോജാ
 ശ്ശുതുളാസായഭീയസന്ദധാതി
 അവ്യനച്ചവ്യനച്ചസസ്തി
 സന്തേനവന്തപ്രഭുതാമദേഷു

അന്വയം:-

ശവസാ വവുധാനഃ	— ബലേന വദ്ധമാനഃ
(അത ഏവ) ഭൂരി-കാജാഃ	— ബഹുവീര്യഃ
ശത്രുഃ ഭാസായ	— ശാതയിതേന്ദ്ര ഉപക്ഷയകാരിണേ ശത്രുവേ
ഭീയസം ഭയാതി	— ഭീതിം വിഭയാതി, കരോതി
വി-അനൽ ച അവി-	
അനൽ ച	— ജങ്ഗമം സ്ഥാവരഞ്ച
സസ്തി	— ഇന്ദ്രേണ വൃഷ്ട്യാദിനാസ്സാപിതം, ശോധിതം ഭവതി
(അഥപ്രത്യക്ഷകൃതഃ, ഹേ ഇന്ദ്ര,)	
തേ മദേഷു	— ഹവിഷാസ്തുത്യാ ച ജനീതേഷു, ഹഷേഷു
പ്ര-ഭൂതാ	— പ്രഭുതാനി, പ്രകഷേണഭൂതാനി, സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി
സം നവന്ത	— സങ്ഗമപ്തന്തേ

അർത്ഥം:-ബലംകൊണ്ടു വദ്ധിക്കുന്നവനും അതുകൊണ്ടുതന്നെ അത്യന്തമാംജന്മപിയും ശത്രുക്കൾക്ക് ശത്രുവുമായ ഇന്ദ്രൻ ദ്രോഹകാരിയ്ക്ക് ഭീതിയുണ്ടാക്കുന്നു, ഇളകുന്നതുമിളകാത്തതുമായ ഭൂതസഞ്ചയം ഇന്ദ്രനാലുണ്ടാക്കപ്പെട്ട മഴയാൽ കളിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു, ശുദ്ധീകരിക്കപ്പെടുന്നു. (എനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഹവിസ്സുകൊണ്ടും സ്തതികൊണ്ടുമുളവായ ഹഷങ്ങളിൽ, അവിടുനാൽ നാങ്ങപ്പെട്ട ഭൂതജാതങ്ങൾ അങ്ങിങ്ങു ചരിക്കുന്നു, കൂടിച്ചേരുന്നു.

3 ത്രൈകുലപിപ്പുണ്ടത്തിവിശ്വ

ചിര്യഭേതേത്രികവന്ത്യമാ:

സ്വാഭാസ്വാഭീയസ്വാഭാസൃജാസ

മദസ്സമധ്യമധുനാഭിയോധി:

അന്വയം -

(ഹേ ഇദ്ര.) ത്രൈ വിശ്വ — ത്രായി സർവ്വേ യജമാനാ:

കുലം അപി വൃണ്ടത്തി — അനുഷ്ഠേയകമ്മ സർവ്വമപി
സമാപയന്തി

യൽ ഏതേ ഊമാ: — യസ്മാത്തേ തദ്വ്യാക യജമാനാ:

(പൂർവ്വമേകാകിനസ്സന്തഃ,
പശ്ചാൽ) ദി: — സ്മിരൂപേണ പുരുഷരൂപേണ
ചജാതാ:

(പുനരപത്യേനസാദ്ധം)

ത്രി: ഭവന്തി — ത്രിവാരം ജന്മഭാജാ ഭവന്തി

(ഹേ ഇദ്ര, ത്വം)

സ്വാഭാ: — ഗൃഹധനാദേരപി പ്രിയൽ

സ്വാഭീയ: — സ്വാഭാതരം, പ്രിയതരമപത്യം

സ്വാഭാ: — സ്വാഭാഭേതേന മിമന്നേന,
മാതാപിത്രാത്മകേന

സം സൃജ — സംയോജയ

അഭ: മധു മധുനാ — തപേത്യം മധുരം മദഹേതുനാ
മിമന്നാത്തരേണ പൈത്രേണ

സു അഭി യോധി: — സുഷുപ്തിയോധയ, അഭിതഃ
ക്രിഡയ

അത്ഥം-അല്ലയോ ഇദ്ര, അവിടുന്നിലാണ് എല്ലാ യജമാനന്മാരും അനുഷ്ഠേയമായ കമ്മം മുഴുവൻ ഒടുക്കുന്നത് ആ തപ്പണശീലരായ യജമാനന്മാർ ആദ്യം ഒറ്റത്തൊറ്റത്തും (ബ്രഹ്മപര്യന്തിൽ ഒറ്റത്തും) പിന്നീട് സ്മിപുരുഷരൂപന്മാരായും (ഗ്രാഹസ്ഥിത്തിൽ സഭാര്യന്മാരായും) മൂന്നാമത്ത് പുത്രന്മാരോടുകൂടി ജന്മം പുണ്ടവരായും ഭവിക്കുന്നു അല്ലയോ ഇദ്ര, ഗൃഹധനാദികളേക്കാൾ പ്രിയത്തരമായ സന്തതി മാതാപിതാക്കളായ മിമന്ന

അ. 8 അ. 9 വ. 1

അതുകൊണ്ട്, പ്രിയമായ ഭാഗ്യവശമായി, സ്വാഭാവികമായി യോജിപ്പിച്ചാലും. ആ സന്തതി ഹിന്ദുക്കൾക്കായ മഹാത്മ്യ ഭാഗ്യം കൊണ്ട് (പുത്രൻ പുത്രഭാര്യയുമൊത്തു) പൗത്രനോടുകൂടിയായി മുറുപ്പായിപ്പിച്ചാലും.

4 ഇതിചിഹ്നപ്രാധാന്യം

മരണഭയം മരണവിപ്രാ

ഓരോരുത്തരും സ്വീകരിക്കേണ്ട

മാതൃഭയം യാതൊരുവാനും

അർത്ഥം:-

ഹേ യുദ്ധോ,	— ശത്രുണാസംയമിതരിത്രം,
ഇതി ചിഹ്നം ഹി മരണഭയം	— ഏവമേവ സോമപാനജന്യേ
	ഹിന്ദുസതി
ധനം ജന്മം തപാ	— ശത്രുധനാജി ജന്മേന
	പ്രാപ്തവന്തം തപാ
വിപ്രാ അനു-മരണി	— മേധാവിനോ ഏഷ്യന്തി,
	സ്വവന്തി
ഓരോരുത്തരും, സ്വീകരം	— ബലവത്തരം, ദൃഢം ധനം
ആ തന്മയം	— അഭിനോദനം വിസ്താരം
ദൈവം യാതൊരുവാനും	— ദുഷ്ടതയോ രാക്ഷസം
തപാ മാ ഭയം	— തപാ മഹിമസ്ത

അർത്ഥം:- ശത്രുക്കളെ പൊറ്റിക്കൊള്ളാത്ത ഇത്ര, ഇപ്രകാരം സോമപാനം കൊണ്ടുണ്ടായ ഹിന്ദുക്കളിൽ ശത്രുധനങ്ങളെ വെറുക്കുന്ന അവിടുത്തെ, മേധാവികൾ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നു, സ്തുതിക്കുന്നു, ഏറ്റവും ബലമുള്ളതും ഉറപ്പുമായ ധനം അങ്ങനെയായി മുറുപ്പായിപ്പിച്ചാലും. ദുഷ്ടതയോ രാക്ഷസന്മാർ അവിടുത്തെ മറ്റാഹിക്കാതിരിക്കട്ടെ.

5 ത്വായാവയംശാശമഹേരണേഷു

പ്രപശ്യന്തോയുധേന്യാനിഭൂരി

ചോദയാമിതന്ത്രയുധാവചോഭി

സ്തന്തേശിശാമിബ്രഹ്മണാവയാംസി

വ 1

അന്വയം -

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) ത്വായാവയം - അനുഗ്രഹിതാവയം.

രണേഷു യുധേന്യാനി - സങ്ഗ്രാമേഷു യോധനാഹാണി

ഭൂരി പ്രപശ്യന്തഃ - ബഹുനീ ബലാനി പ്രകാശേണ
ജാനന്തഃ

ശാശമഹേ - ഭൂശം ശത്രുൻ ശാന്തയാമഃ

(അപിച) തേ ആയുധാ - തവ വഭ്രാദിനി

വചഃ-ഭിഃ ചോദയാമി - സ്തുതിഭിശ്ചതുൻ പ്രതിപ്രേര
യാമി

തേ ബ്രഹ്മണാവയാംസി - മന്ത്രേണ, സ്തുതിരൂപേണ സഹി
താനി ഹവീരന്നാനി

സഃ ശിശാമി - സംസ്തരോമി

അർത്ഥം.-അദ്വയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുനാൽ അനുഗ്രഹിക്കപ്പെട്ട
ഞങ്ങൾ യുദ്ധങ്ങളിൽ പൊരുതേണ്ടും ബലങ്ങളെക്കണ്ടേറിഞ്ഞ്
ശത്രുക്കളെ തികച്ചും ഒടുക്കുന്നുണ്ട് കൂടാതെ, വഭ്രാദികളായ
അവിടുത്തെ ആയുധങ്ങളെ സ്തുതികളെക്കൊണ്ട് ഞാൻ, ശത്രുവി
ന്റെ നേരെ അയക്കുന്ന സ്തുതിരൂപമായ മന്ത്രത്തോടുകൂടിയ
ഹവീരങ്ങളെ അവിടേക്കാവളി സംസ്തരിക്കുന്നു

6 സ്തേഷ്യേപ്യുപരുവപ്പസൃതപ്

മിനതമമാപ്യമാപ്യാനാം.

- ആദിത്യരേശവസാസപ്താദന്തൻ

പ്രസാക്ഷതേപ്രതിമാനാനിഭൂരി

അന്വയം:-

(യഃ) ശവസം സപ്ത

ഭാസ്കരൻ

— ബലേന വൃത്രനമുചികയവാദീൻ
ഭാനവാൻ

ആ ദഷ്തേ

— ഹിനസ്തി,

(തഥാ) പ്രതി-മാനാനി

— അസുരാണാം പ്രതിരൂപാണി

ഭൂരി പ്ര സാക്ഷതേ

— ഭൂരിണി പ്രസഹതേ,

സ്തേഷേയം, പര-വസ്സം

— സ്തോതവ്യം, ബഹുരൂപം

ഋഷം, ഇന-തമം

— ഉരുഭാസമാനം, അതിശയേനേ
ശ്വരം

ആപ്യാനാം ആപ്തം

— ആപ്തവ്യാനാമദ്ധ്യേ ആപ്തവ്യ
മിത്രം സ്നേഹി

അർത്ഥം:-ഏവൻ ബലംകൊണ്ട് വൃത്രൻ, നമുചി, കയവൻ മുതലായ ഏഴുസുരന്മാരെ ഹനിക്കുന്നുവോ, അതുപോലെ അസുരന്മാരുടെ പ്രതിരൂപങ്ങളെ (മായാരൂപങ്ങളെ) വെല്ലുന്നുവോ, സ്തൂത്യനും വിവിധരൂപനും അത്യന്തം ഭാസമാനനും മഹേശ്വരനും പ്രാപ്യന്മാരിൽ വെച്ച് പ്രാപ്യനുമായ ആ ഇന്ദ്രനെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു.

7 നിതദ്യധിഷേവരംപർഞ്ച

യസ്തിന്നാവിമാവസാദുരോണേ

ആമാതരാസ്ഥാപയസേജിഗതു

അതഇനോഷികർവ്വരാപുത്രണി

അന്വയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) യസ്മിൻ

ദുരോണേ

— ഗൃഹേ

അവസാ ആവിഥ

— തപ്പ്കേന ഹവീരണേനാവസി,
തുപ്യസി

തൽ

— തസ്മിൻ യജമാനസ്യ ഗൃഹേ

അവരം പരം ച

— അല്പം ചൈവം ധനം, ഉൽകൃഷ്ട
വിവൃന്ധനഞ്ച

നി ദധിഷേ

— ത്വന്നിധോസി, നിക്ഷിപസി

(അപിച) ജിഗത്ന
മാതരാ

ആ സ്ഥാപയസേ
അതഃ പുത്രുണി
കർവ്വരാ ഇനോഷി

- ഇതസ്തുതോഗമനശിലേ,
പ്രപലന്ത്യേ ദ്യാവാപൃഥിവ്യേ
- സ്വകീയേസ്ഥാനേ സ്ഥാപയസി
- അതഃകാരണാൽ ബഹുനി
- ലൌകികാനി വൈദികാനി ച
കർമ്മാണി പ്രാപ്തോഷി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു ഗൃഹത്തിൽ തപ്പുകമായ ഹവിരന്നും കൊണ്ടുവിടുന്നു തൃപ്തിപ്പെടുന്നുവോ, ആ യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തിൽ അവിടുന്നു നിസ്സാരമായ ഭരണധനവും ഉൽകൃഷ്ടമായ ദിവ്യധനവും നിക്ഷേപിക്കുന്നു. (നിസ്സാര ലൌകികസുഖത്തോടൊപ്പം പ്രഭുതമായ പാരത്രികസുഖം കൊടുക്കുന്നു. അല്ലങ്കിൽ സൽഗതിയ്ക്ക് നിദാനമായ ജ്ഞാനധനം കൊടുക്കുന്നു.) അങ്ങിനെ ചലിക്കുന്ന അമ്മമാരെ, ദ്യാവാപൃഥിവിക്കളെ അവിടുന്നു യഥാസ്ഥാനം സ്ഥാപിക്കുന്നു. അക്കാരണത്താലാണ് ലൌകികവൈദികങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെ അവിടുന്നു പ്രാപിക്കുന്നത്.

8. ഇമാബ്രഹ്മബൃഹദിവാവിവർതീ

പ്രായശ്ചക്ഷുഗ്രിയസ്വഷാഃ

മഹോഗോത്രസ്യക്ഷയതിസ്വരാജോ

ദർശ്യവിശ്വാഅവ്യണോദപസ്വാഃ

അന്വയം:-

അഗ്രിയഃ

സ്വാ-സാഃ

ബൃഹൽ-ദിവഃ ഇമാ

ബ്രഹ്മ

— അഗ്രേഭവഃ, ഋഷീണാം ശ്രേഷ്ഠഃ

— സ്വസ്തസ്യസംഭരോ

— ഋഷിഃ ഇമാനി ബ്രഹ്മാണി
സ്തോത്രാണി

ഇന്ദ്രായ ശ്ലാഘം വിവർതീ

(യഃ ഇന്ദ്ര) മഹഃ

ഗോത്രസ്യ

— സുഖം യഥാ തഥാ പ്ര ബ്രവീതി

— മഹതഃ പർവ്വതസ്യ വലേനാ
സമേണഗവാം പിധാനാത്ഥം
നി നിതസ്യ

അ. 8 അ. 7 വ. 2

സ്വ-രാജ: ക്ഷയതി	— സ്വയമേവ രാജമാനസ്യേഷ്യ
വിശ്വാ: സ്വാ:	— സർവ്വാ: വലസ്യ സ്വഭൂതാ:
ഭര: ച	— ബിലഭാരാണി ച
അപ അപ്തണോൽ	— അപഗതവരണാ അകരോൽ

അർത്ഥം:-ഋഷിശ്രേഷ്ഠനും സ്വർഗ്ഗം ജീജ്ഞാസനവനുമായ ബൃഹദ്രിവനെന്ന ഋഷി ഈ മന്ത്രാത്മകങ്ങളായ സ്തോത്രങ്ങളെ ഇന്ദ്രനായി ചൊല്ലുന്നു. ആ ഇന്ദ്രൻ മാനവയിൽ വലാസുരനാൽ മറച്ചു വയ്ക്കപ്പെട്ട പശുക്കൾക്ക് സ്വയം പ്രകാശത്തിന് ഈശനാണു്, വലന്റെ സ്വന്തങ്ങളായ എല്ലാ ഗുഹാഭാരങ്ങളും പശുക്കൾക്ക് പുറത്തു കടക്കാനായി അവിടുന്ന് തുറന്നു.

9 ഏവാമഹാൻബൃഹദ്രിവോഅഥർവ്വാ
 വോചൽസ്വാംതന്വചിദ്രുമേവ
 സ്വസാരോമാതരിചരീരരിപ്രാ
 ഹിന്വന്തിചശവസാവധ്യന്തിച

വ. 2

അന്വയം:-

മഹാൻ അഥർവ്വാ	— അഥർവ്വണം പുത്രം (ജന്മേജനകശബ്ദം)
ബൃഹൽ-ദിവ:	— ഋഷി:, ദേവേഷുമദ്ധ്യേ
ഇന്ദ്രം ഏവ സ്വാം തന്വ:	— ആത്മീയാം വിസ്മൃതാം സ്മൃതി:
അവോചൽ	— പ്രോക്തവാൻ
(അപി ചൈനം ഇന്ദ്രം)	
ഏവ മാതരിചരീ:	— സകലസ്യ ഭൂതജാതസ്യ നിർമാത്രാം ഭൂമൗ
അരിപ്രാ: സുസാര:	— അപാപാ: സ്വയമേവ സരന്ത്യ: ഗങ്ഗാദ്യാനദ്യ:
ഹിന്വന്തി ച	— യാഗസാധനത്വേന പ്രീണയന്തി ച
ശവസാ വധ്യന്തി ച	— ബലേന വധ്യന്തി ച

അർത്ഥം:-മഹാനും അഥർവ്വാവിന്റെ പുത്രനുമായ ബൃഹദ്രിവൻ എന്ന ഋഷി ദേവന്മാർക്കിടയിൽ ഇന്ദ്രനാ മാത്രമാണ് സ്വ

നം വിസ്തുതസ്തുതി ചൊല്ലിയത് ആ ഇന്ദ്രനെത്തന്നെ, എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങൾക്കുമേതായ ഭൂമിയിൽ അപാപകളും സ്വയമൊഴകുന്നവയുമായ ഗംഗാദീനദികൾ യാഗസാധനത്വം കൊണ്ട് പ്രീണിപ്പിക്കുന്നു യാഗജന്യമായ ബലത്താലവിടുത്തെ വർഷിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു

വശം 3-4 പ്രാജാപത്യോ ഹിരണ്യഗർഭഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടപ്തഃ ഹനുഃ, കശ്യപാദീദേവതഃ, പ്രാജാപതിദേവതാ

1 ഹിരണ്യഗർഭസ്സർവ്വത്തതാഗ്രേ

ഭൂതസ്യജാതഃപതിരേകത്വസീൽ

സദാധാരപൃഥ്വിവിന്യാമുതേമാ

ഓക്സൈദേവായഹവിഷാവിധേമ

അന്വയം -

ഹിരണ്യ-ഗർഭഃ	— ഹിരണ്മയാണസ്യ ഗർഭഭൂതഃ, പ്രാജാപതിഃ
അഗ്രേ സം അവത്തത	— പ്രപഞ്ചോൽപത്തേഃ പ്രാക് പരമാന്തനസ്സമമായത
(യദ്യപി പരമാന്തൈവ ഹിരണ്യഗർഭഃ, തഥാപിതദ്വപാധി ഭൂതാനാം വിരൂപാദീനാം ബ്രഹ്മണ ഉൽപത്തേഃ തദ്വപഹിതോ വ്യൽപന്നഃ)	
(സച) ജാതഃ	— ജാതമാത്ര ഏവ
ഭൂതസ്യ ഏകഃ പതിഃ	
ആസീൽ	— വികാരജാതസ്യ ബ്രഹ്മാണയാദേഃ, സർവ്വസ്യ ജഗതോഭിതീയഃ ഈശ്വര ആസീൽ
(ന കേവലം പതിരാസീദേവ, തഹി)	
സഃ പൃഥ്വിഃ ദ്യോഃ	— വിസ്തീർണ്ണാഭിവാ.
ഉത നമാം ദാധാര	— അന്യാഭിദ്വ്യശ്ചമാനാം പുരോ വത്തനീം ഭൂമിഞ്ച ധാരയതി
കസൈ ദേവായ	— കശ്യപാദീദേവതായ പ്രാജാപതയേ ദേവായ
ഹവിഷാ വിധേമ	— വരദൃതപിങ്ക്തഃ പരിചരേമ

അർത്ഥം-ഹിരണ്യമായ അണ്ഡം ഗർഭത്തിലുള്ളവൻ, ഹിരണ്യഗർഭനെന്ന പ്രജാപതി പ്രപഞ്ചോൽപ്പത്തിക്കു മുമ്പേ പരമാത്മാവിങ്കൽ നിന്നു ജനിച്ചു. (ഹിരണ്യഗർഭൻ പരമാത്മാവാണെങ്കിലും പ്രപഞ്ചോപാധികളായ ആകാശാദികൾ ബ്രഹ്മാവിങ്കൽ നിന്നുൽപ്പന്നമായി. ഹിരണ്യഗർഭനെന്ന പ്രജാപതിയും അതിനോടുചേർന്നുപന്നതത്രെ.) അവിടുന്ന് ജനിച്ച ഉടനെത്തന്നെ വികാരജാതമായ ബ്രഹ്മാണുമാദി സർവ്വ ജഗത്തിന്നും ഏകനായ ഈശ്വരനായി. കേവലം ഈശ്വരനായി എന്നല്ല, വിസ്തൃതിയായ ദ്യോവിനെയും നമ്മളാൽ കാണപ്പെടുന്ന, മുമ്പിലുള്ള ഈ ഭൂവിനെയും അവിടുന്നാണു് ധരിക്കുന്നതു്. കൻ എന്ന പേരോടുകൂടി പ്രജാപതിയായ ആ ദേവനെ, ജ്യോതിക്കുളായ നമ്മൾ ഹവിസ്സുകൊണ്ടു് പരിചരിക്കുന്നു.

2 യത്തുത്ഥോബലായസ്യവിശ്വ
 ഉപാസതേപ്രശിഷ്യംയസ്യദേവാഃ
 യസ്യഹായാതൃതംയസ്യതൃത്യഃ
 കസ്യേദേവായഹവിഷാവിധേമ

അന്വയം:-

യഃ ആത്മ-ദാഃ

— ആത്മനാനാതാ, ശോധയിതാ

ബല-ദാഃ

— ബലസ്യ ച ദാതാ, ശോധയിതാ

യസ്യ പ്ര-ശിഷ്യം

— പ്രകൃഷ്ടം ശാസനം, ആജ്ഞാം

വിശ്വേ ഉപ-ആസതേ

— സർവ്വേ പ്രാണീനഃ പ്രാർത്ഥയന്തേ, സേവന്തേ

യസ്യ ദേവാഃ

— യസ്യശാസനം ദേവാ അപി പ്രാർത്ഥയന്തേ

(അപിച) അതൃതം

— മരണന്നാസ്ത്യന്യീനിതിസുധാ

യസ്യ ഹായാ

— യസ്യ പ്രജാപതേശ്ചാഹായേവ ദേവതീ

യസ്യ തൃത്യഃ

— പ്രാണാപഹാരിയമശ്വഹായേവ ദേവതീ

(തന്നെ) കന്നെ വേവായ

ഹവിഷാ വിധേമ

— വയതൃത്വീജോ ഹവിഷാ
പരിചരേമ

അർത്ഥം.—ആർ ആത്മാവിനെ (ആത്മവത്തെയെ) കൊടുക്കുന്നവനാണോ, ശുദ്ധീകരിയ്ക്കുന്നവനാണോ, ബലമേകുന്നവനാണോ, ശുദ്ധീകരിയ്ക്കുന്നവനാണോ, ആരുടെ ശാസനത്തെ, ആജ്ഞയെ എല്ലാ പ്രാണികളും പ്രാർത്ഥിയ്ക്കുന്നുവോ, കൈക്കൊള്ളുന്നുവോ, ആരുടെ ആജ്ഞയെ ദേവന്മാരുംകൂടി കൈക്കൊള്ളുന്നുവോ, ആരുടെ നിഴൽപോലെ മരണമകാറുന്ന അമൃതം വർത്തിക്കുന്നുവോ, പ്രാണാപഹാരിയായ യമൻ ആരുടെ നിഴൽപോലെ വർത്തിയ്ക്കുന്നുവോ, ആ പ്രജാപതിയായ ദേവനെ ഋത്വീകകളായ നമ്മൾ ഹവിസ്സുകൊണ്ട് പരിചരിയ്ക്കുന്നു.

3 യഃ പ്രാണതോനിമിഷതോമഹിതൈ

കുരുദാജഗതോബഭൂവ

യഃ ഹൃദയം അസ്യ വിപശ്ചതുഷ്ടഃ

കന്നെ വേവായ ഹവിഷാ വിധേമ

അന്വയം:—

യഃ പ്രാണതഃ

— ശ്വാസതഃ

നിമിഷതഃ

— അക്ഷിപക്ഷുപലനങ്ക്രവ്വതഃ

ജഗതഃ

— ജങ്ഗമസ്യ പ്രാണീജാതസ്യ

മഹി-ത്വാ ഏകഃ ഇതി

— മഹത്വേനാഭിതീയ ഏവസൻ

ദാജാ ബഭൂവ

— ഇശ്വരോ ഭവതി

അസ്യ വി-പദഃ

പതുപദഃ

— പരിഭൃശ്യമാനസ്യ പാദഭയ
യുക്തസ്യ മനുഷ്യാദേ,
ശവാശ്വാദേവ

യഃ ഹൃദയം

— ഇശ്വരഃ

(തന്നെ) കന്നെ വേവായ

ഹവിഷാ വിധേമ

— ഋത്വീജോ വയം ഹവിഷാ
പരിചരേമ

അതും-ശ്വസിക്കുന്നതും കണ്ണിമക്കുന്നതുമായ ജംഗമപ്രാണി സമൂഹത്തിന് ആർ ഒരാൾ ഈശ്വരനായി ഭവിക്കുന്നുവോ, ഇക്കണ്ട മനുഷ്യാദി ഇതുകാലിയ്ക്കും പശ്വാദിനാൽകാലിക്കും ആർ ഈശ്വരനാണോ, ആ പ്രജാപതിയായ ദേവനെ പ്രതിഷ്ഠിക്കുകയെന്നതും ഹവിസ്സുകൊണ്ടു പരിചരിക്കുന്നു.

- 4 യസ്യേതേഹിമവന്തോമഹിത്വാ
 യസ്യസമുദ്രംസയാസഹാഹുഃ
 യസ്യമാഃപ്രഭിശോയസ്യബാഹു
 കണ്യൈവേവായഹവിഷാവിധേമ

അന്വയം:-

- ഹിമ-വന്തഃ ഇമേ — ഹിമവദുപലക്ഷിതാസ്സർവ്വേ പർവ്വതാഃ
 യസ്യ മഹി-ത്വാ (ആഹുഃ) — യസ്യമഹത്വം, ഐശ്വര്യം വദന്തി
 യസ്യ ഇമാഃ പ്ര-ഭിശഃ — പ്രാച്യുദ്യാഃ, ആഗ്നേയ്യുദ്യാഃ കോണാദിശശ്ച
 ബാഹു — ബാഹവഃ, ഭുജാഃ, ഭുജവൽ പ്രധാനാഃ (വചനവ്യത്യയം)
 യസ്യ (തഥാ) രസയാ സഹ — യസ്യസ്വഭൂതാഃ
 സമുദ്രം — നദ്യാസഹ (ജാത്യേകവചനം)
 യസ്യ ആഹുഃ — സർവ്വാൻ സമുദ്രാൻ
 — മാഹാത്മ്യമിതി സൃഷ്ട്യഭിജ്ഞാവദന്തി
 (തസ്മൈ) കണ്യൈവേവായ ഹവിഷാ വിധേമ — വയസ്യത്വപിജോ ഹവിഷാ പരിചരേമ

അതും-ഹിമവാനുൾപ്പെട്ട, ഇക്കണ്ട ഏറ്റവും പർവ്വതങ്ങളും ആരുടെ മഹത്വം വിളിച്ചോതുന്നുവോ, ആരുടെ കീഴക്കു മുതലായിരിക്കുകയും ആഗ്നേയം മുതലായ കോണുകളും കൈകളായി സ്വന്തമാണോ, നദികളോടുകൂടിയ സമുദ്രങ്ങൾ ആരുടെ മാഹാത്മ്യമെ

നം സൃഷ്ട്യഭിജ്ഞാനമുള്ളവർ പറയുന്നവോ, ആ പ്രജാപതിയായ ദേവനെ പ്രതിഷ്ഠിക്കുകയായ നമ്മൾ ഹവിസ്സുകൊണ്ട് പരിചരിക്കുന്നു.

5 യേന ദ്യോരഗ്രാപ്താപ്മിവിചിത്രാഽഹാ

യേന സ്വസ്തഭിതം യേന നാകഃ

യോ അന്തരീക്ഷേ രജസോ വിമാനഃ

കന്യൈര്യദേവായ ഹവിഷാ വിധേമ

വ. 3

അനവയം:-

യേന ഉഗ്രാ ദ്യോഃ	— ഉൽഗർണ്ണമന്തരീക്ഷം
പ്മിവി ചിത്രാഽഹാ	— ഭൂമിശ്ച സ്ഥിതികൃതാ
യേന സ്വഃ സ്തഭിതം	— സ്തബ്ധഃ കൃതം
(തഥാ) യേന നാകഃ	— ആദിത്യഃ അന്തരീക്ഷേ സ്തഭിതഃ
യഃ അന്തരീക്ഷേ രജസഃ	
വിമാനഃ	— ഉദകസ്യ നിർമ്മാതാ
(തന്നൈ) കന്യൈ	
ദേവായ ഹവിഷാ	
വിധേമ	— പ്രതിജോവയം ഹവിഷാ പരിപരാം

അർത്ഥം:- ആരാൽ ഉപകാര അന്തരീക്ഷവും ഭൂമിയും സ്ഥിതികരിക്കപ്പെട്ടവോ, ആരാൽ സ്വസ്തം സ്തംഭിപ്പിച്ചു നിൽക്കപ്പെട്ടവോ, ആരാൽ ആദിത്യൻ അന്തരീക്ഷത്തിൽ ഇളകാതെ നിൽക്കപ്പെട്ടവോ, ആർ അന്തരീക്ഷത്തിൽ ജലങ്ങളുടെ നിർമ്മാതാവെന്നോ, ആ പ്രജാപതിയായ ദേവനെ പ്രതിഷ്ഠിക്കുകയായ നമ്മൾ ഹവിസ്സുകൊണ്ട് പരിചരിക്കുന്നു.

6 യങ്ക്രന്ദസി അപസാതസ്തജാനേ

• അച്ഛൈക്ഷേതാം മനസാരോജമാനേ

യത്രാധിസുരളഭിതോ വിഭാതി

കന്യൈര്യദേവായ ഹവിഷാ വിധേമ

അന്വയം:-

രജമാനേ,	— രാജമാനേ, ദീപ്യമാനേ,
കൂന്ദസീ	— കൂന്ദസ്യുത, രോദനവത്യുത
ദ്യാവാപൃഥിവ്യുത
അവസാ തസ്തദാനേ,	— ലോകസ്യ രക്ഷണാത്മം
പ്രജാപതിനാസ്തബ്ധേ
സത്യുത
യഃ മനസാ അഭി
ഹേക്ഷേതാം	— ബുദ്ധ്യാ ആവയോർമ്മഹത്വ
മനേനേത്യപശ്യേതാം
യത്ര അധി
സൂരഃ ഉൽ-ഇതഃ വി-ഭാതി-	— യസ്മിന്നാധാരഭൂതേ പ്രജാപതൌ
സൂര്യ ഉദയം പ്രാപ്സ്യന്തി
പ്രകാശതേ
(തസ്മൈ) കസ്മൈ
ദേവായ ഹവിഷാ
വീധേമ	— ജുഗാപിജോവയം ഹവിഷാ
പരിചരേമ

അർത്ഥം:-പ്രകാശമാനകളും കരണതുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവരും (രോദസീ എന്ന ദ്യാവാപൃഥിവികളുടെ പര്യായത്തിന്നു് കരയുന്നവർ എന്നർത്ഥം) ആയ ദ്യാവാപൃഥിവികൾ ലോകരക്ഷണത്തിന്നുവേണ്ടി പ്രജാപതിയുടെ സ്തംഭിപ്പിച്ച നിർമ്മിതപ്പെട്ടവേ, ആരെ ബുദ്ധിക്കൊണ്ടു് ഞങ്ങളുടെ മഹത്വം അവിടുന്നാലുള്ളതാണെന്നു് കാണുന്നുവോ, അറിയുന്നുവോ, യാതൊരാധാരഭൂതനായ പ്രജാപതിയിലാണോ സൂര്യനുദിച്ച പ്രകാശിക്കുന്നതു്, ആ പ്രജാപതിയായ ദേവനെ ജുഗാപിക്കുകയായ ഞങ്ങൾ ഹവിസ്സാൽ പരിചരിക്കുന്നു.

7 ആപോഹയദ്ബൃഹതിർവ്വിശ്വമായൻ
ഗന്ധധാനാജനയന്തിരഗ്നിഃ
തന്തോദേവാനാംസമവത്തതാസുരേകഃ
കസ്മൈദേവായഹവിഷാവീധേമ

അന്വയം -

ബൃഹതിഃ

അഗ്നിം ജനയന്തിഃ

— ബൃഹത്യഃ മഹത്യഃ

— ഉപലക്ഷണമേതൽ, അഗ്ന്യാദി സർവ്വവിയദാദിഭൂതജാതഞ്ജനയന്ത്യഃ

(തദേതം) ഗമം ദധാനാഃ

ആവഃ ഹി യൽ വിശ്വം

ആയൻ

— ഗർഭഭൂതം പ്രജാപതിം ധാരയന്ത്യഃ

— യസ്മാൽ ഉദകോദ്യേവ സർവ്വഞ്ജഗദ്യാപ്തവൻ

തതഃ ദേവാനാം അസ്യഃ

— തസ്മാദ്ദേവാദിനാം സർവ്വേ

ഷാഃ പ്രാണിനാം പ്രാണഭൂതഃ

ഏകഃ സം അവത്തത

(തസ്മൈ) കസ്മൈ

ദേവായ ഹവിഷാ

വിധേമ

— പ്രജാപതിസ്സമജായത

— ഋഗ്വേദോ വയം ഹവിഷാ പരിചരേമ

അർത്ഥം:-മഹതികളും അഗ്നിയുൾപ്പെടെ ആകാശാദി സർവ്വഭൂതങ്ങളെയുമുത്പാദിപ്പിക്കുന്നവരും ഗർഭഭൂതനായി പ്രജാപതിയെ ധരിക്കുന്നവരുമായ അപ്പകൾ (ജലങ്ങൾ) തന്നെ യതൊരു കാരണത്താൽ ജഗത്തു മുഴുവൻ വ്യാപിച്ചവോ, അക്കാരണത്താൽ ദേവമനുഷ്യതിര്യഗ്ഭൂതങ്ങളായ പരാചരങ്ങളെ പ്രാണഭൂതനായ പ്രജാപതിയുളവായി ആ പ്രജാപതിയാ ദേവനെ ഋഗ്വേദിക്കുകയായ ഞങ്ങൾ ഹവിസ്സാൽ പരിചരിക്കുന്ന

8 യശ്ചിദാപോമഹിനാപര്യപശ്യ

ദൃക്ഷന്ധാനാജനയന്തിര്യജ്ഞം

യോദേവേഷ്വധിദേവഹ്നകആസീൽ

കസ്മൈദേവായ ഹവിഷാവിധേമ

അന്വയം -

യജ്ഞം ജനയന്തിഃ

— യജ്ഞോപലക്ഷിതം വികാര

മാതൃകാപാദയന്തിഃ

അ. 8 അ. 7 വ. 4

(തത്ത്വം) ക്ഷേം	— പ്രപഞ്ചാത്മനാവർദ്ധിഷ്ഠം പ്രജാപതിമാത്മനി
ഭയാനാഃ ആപഃ	— ധാരയിത്യുണ്യുകോനി. (വ്യത്യ യേന പ്രഥമം, പ്രളയകാലീനാഃ)
മഹിനാ യഃ ചിതീ പരി-അപശ്യത്	— സ്വമാഹാരേത്യനയശ്ച പ്രജാ പതിഃ പരിതോ ദൃഷ്ടവാൻ
യഃ (ച) ദേവേഷു അധി ദേവഃ	— ദേവേഷു മദ്ധ്യേ അധീശസ്സൻ
ഏകഃ ആസീൽ	— അഭിപ്രീതിയോ ഭവതി.
(തസ്മൈ) കസ്മൈ ദേവായ ഹവിഷാ	
വിധേമ	— ജ്ഞാപിജോ വയം ഹവിഷാ പരിചരേമ

അത്ത്വം-യജ്ഞമുൾപ്പെടെയുള്ള ജഗദപികാരസമൂഹത്തെ ഉൾ
പാടിപ്പിന്തുണവയും അതിന്നുപേണ്ടി പ്രപഞ്ചാത്മാവായി, വി
രാഗരൂപനായി വളരുന്ന പ്രജാപതിയെ തങ്ങളുടെ ഉള്ളിൽ ധരി
ക്കുന്നവയുമായ പ്രളയകാലജലങ്ങളെ സ്വമാഹാരത്വം കൊണ്ടു്
ഏതൊരു പ്രജാപതി മുറും കണ്ടുവോ, ഏതൊരു പ്രജാപതി
ദേവന്മാർക്കിടയിൽ അധീശ്വരനായ ഏകനായി ഭവിക്കുന്നുവോ,
ആ പ്രജാപതിയായ ദേവനെ ജ്ഞാപിക്കുകയായ ഞങ്ങൾ ഹവി
സ്സാൽ പരിചരിക്കുന്നു

9 മാനോഹിംസീജ്ജനിതായഃപൃഥിവ്യോ

യോവാദിവംസത്യധമ്മാജ്ജാന

യശ്ചാപശ്ചന്ദ്രാബ്ജഹതിജ്ജ്ഞാന

കണ്ഠേദേവായഹവിഷാവിധേമ

നന്ദാർ.

യഃ പൃഥിവ്യഃ ജനിതാ

യഃ വാ സത്യ-ധമ്മാ

— ഭൂമേ പിതാ, സ്രഷ്ടാ

— യശ്ചസത്യം, അവിതഥജ്ഞാതോ
ധാരകഃ

ദിവം ജജാന	— അന്തരീക്ഷോപലക്ഷിതാൻ സർവ്വാൻ ലോകാൻ ജനയാമാസ
യഃ ച ബൃഹതിഃ	— മഹതിഃ
ചന്ദ്രാഃ അപഃ ജജാന	— ആദ്യാദിനിരപോജനയാമാസ
(സപ്രജാപതിഃ) നഃ മാ	
ഹിംസീൽ	-- മാ ബാധതാം
(തന്നേ) കന്നേ ദേവായ	
ഹവിഷാ വിധേമ	— വ്യയതൃത്വിജോഹവിഷാം പരിചരേമ

അർത്ഥം.—ആർ ഭൂമിയുടെ അച്ചൻ, സ്രഷ്ടാവാനോ, ആർ സത്യമായി, യഥാർത്ഥമായി ജഗത്തിനെ ധരിയ്ക്കുന്നവനാനോ, ആർ അന്തരീക്ഷമുൾപ്പെട്ട എല്ലാ ലോകങ്ങളെയും സൃഷ്ടിച്ചുവോ, ആർ മഹതികളും ആദ്യാദിനികളുമായ അപ്പകളെ (ജലങ്ങളെ) ഉൽപാദിപ്പിച്ചുവോ, (കാതണികനായ) ആ പ്രജാപതി നമ്മളെ ദ്രോഹിയാതിരിയ്ക്കട്ടെ, ആ പ്രജാപതിയായ ദേവനെ പ്രതിഷ്ഠിക്കുകയായ നമ്മൾ ഹവിസ്സാൽ പരിചരിക്കുന്നു.

10 പ്രജാപതേനതപദേതാനൃന്യോ

വിശ്വാജാതാനിപരിതാബഭ്രവ

യൽകാമാസ്തേജുഹുസ്തന്നോഅസു

വയംസ്യാമപതയോരയീണാം

വ. 4

അന്വയം.—

(ഈ പ്രകൃപദം മുറിച്ചു ചൊല്ലാറില്ല)

അർത്ഥം.—അല്പമായ പ്രജാപതേ, അവിടുണൊഴിച്ചു ആരും ഇക്കണ്ട ചരാചരങ്ങളെ പരിഗ്രഹിക്കുന്നില്ല, വ്യാപിക്കുന്നില്ല. ഞങ്ങൾ യാതൊരു ഫലം കാമിച്ചവരായിട്ടാണോ അവിടേയ്ക്ക് ഹവിസ്സുകളർപ്പിക്കുന്നത്. ഹോമിയ്ക്കുന്നത്, ആ ഫലം ഞങ്ങൾ കണ്ടോവട്ടെ. പിന്നെ, ഞങ്ങൾ ധനങ്ങൾക്ക് സ്വാമികളാകാറുവല്ല. വശ്യം-5-6-വാസിഷ്ടധിരൂപഹാഃ പ്രചിഃ, ത്രിഷ്യബ്ജഗന്ത്യേമന്ദസീ, അഗ്നിദേവതാ.

1 വസുനചിത്രമഹസഃഗുണീഷേ

വാമശേഖരതിമിമചീഷേണ്യം

സരാസതേശ്ശുരധോവിശ്വധായസോ

ഗിഹോതാഗൃഹപതിസ്സുവീര്യം

അന്വയം:-

വാമം, ശേഖരം — വനനീയം, സുഖകരം

അതിമിം,

അഭീഷേണ്യം — അതിമിവത്പുഷ്പം,
ദോഷരഹിതം

വസുനചിത്രമഹസഃ — വാസകം സൂര്യമിവ
ചായനീയതേജസ്സമഗ്നിം

ഗുണീഷേ — സ്നേഹമി

ഹോതാ, ഗൃഹപതിഃ — ദേവാനാമാഹ്യാതാ, യജമാന
ഗൃഹാണാമീശ്വരഃ

സഃ അഗ്നിഃ ശുരധഃ — ശോകസ്യ രോധയിത്രിഃ,
നിവാരയിത്രിഃ

വിശ്വധായസഃ — വിശ്വം, സർവ്വസ്ഥാരയന്തീകൃതഃ

സുവീര്യം രാസതേ — ശോഭനവീര്യഞ്ചദാതി

അർത്ഥം:-കാമ്യനും സുഖപ്രദനും അതിമിഹോലെ പുഷ്പനും ശത്രുരഹിതനും ഏവരെയും വസിപ്പിള്ളുന്ന സൂര്യനെപ്പോലെ വിചിത്ര തേജസ്സമായ അഗ്നിയെ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനും യജമാനഗൃഹങ്ങൾക്കു് സ്വാമിയുമായ ആ അഗ്നി, ശോകമകറ്റുന്നവയും ഏല്പാം ധരിക്കുന്നവയുമായ പശുക്കളെയും ശോഭനവീര്യത്തെയും നൽകുന്നു.

2 ജ്ഞാനോഅഗ്നേപ്രതിഹര്യമേവചോ

വിശ്വാനിവിചാൻവയനാനിസുകൃതോ

ഘൃതനിഷ്ഠിഗ്വൃഹ്ണേഗാത്രമേരയ

തവദേവാഅജനയന്നനുഗൃതം

അന്വയം:-

ഹേ സു-ക്രതോ, ഘൃത-
നിന്നിക്, അഗ്നേ,
ജ്ഞാണഃ മേ വചഃ
പ്രതി ഹര്യ

— ശോഭനകർമ്മൻ, ദീപ്തരൂപാഗ്നേ,
— പ്രിയമാണോ മമവചനം,
സ്തോത്രം കായസ്യ

(ത്വം) വിശ്വാനി
വയുന്നാനി വിഭാൻ

— സർവ്വാനി ജ്ഞാതവ്യാനി
ജാനൻ വത്തസേ

ബ്രഹ്മണേ ഗാത്രം ആ
ഹാരയ

— ബ്രാഹ്മണായ, യജമാനായ
ഗാത്രവ്യം യജ്ഞമാഗമയ

തവ വ്രതം അന
ഭവോഃ അജനയൻ

— ത്വദേവ യജ്ഞകർമ്മാനന്തരം
— ഇന്ദ്രാദയോ യജമാനായ
ഫാലാനി ജനയന്തി

അർത്ഥം.-ശോഭനകർമ്മാവും ദീപ്തരൂപനുമായ അഗ്നേ, പ്രീതനായി എന്റെ സ്തോത്രത്തെ ഇഷ്ടപ്പെട്ടാലും അവിടുന്ന് അറിയേണ്ടതു മുഴുവൻ അറിയുന്നവനാകുന്നു ബ്രാഹ്മണനായ യജമാനന് പ്രാപ്യമായ യജ്ഞം വരുത്തിയാലും, സാധിപ്പിച്ചാലും അവിടുത്തെക്കുറിച്ച് യജ്ഞകർമ്മത്തിന്നു പിന്നാലെ ഇന്ദ്രാദി ദേവന്മാർ യജമാനന് ഫലങ്ങളുണ്ടാക്കുന്നു

3 സപ്തധാമാനിപരിയന്നമർത്ത്യോ

ഭാഗദ്ഭാഗ്വേഷ്വസൃക്തേമാമഹസ്യ

സുവീരേണരയിണാഗ്നേസ്വാഭവാ

യസ്ത്വത്വന്ത്സമിധാതഞ്ജഷ്ടസ്യ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, അമർത്യഃ

സപ്ത ധാമാനി

— മരണാഹിതസ്ത്വം പൃഥിവ്യാദി
ലോകാത്മകാനി സ്ഥാനാനി

പരി-യൻ	— പരിതോഗച്ചൻ
(യഃ പുരോഡാശാദി ഹവിഷി) ഭാഗൽ	— പ്രയച്ചതി
(തസ്മൈ) ഭാഗുഷേ, സ-കൃതേ	— ഹവിദുത്തവകേ, സുഷ്യാഗമൺ കർവ്വതേ യജമാനായ
മഹസ്യ	— അപേക്ഷിതന്ധനദസ്യ
യഃ സം-ഇയാ	— സമിന്ധനസാധനേനേയമേന
തേ ആനട്	— ത്വാം പ്രാപ്തോതി
തം സു-വീരേണ	— ശോനേപുത്രയുക്തേന
സു-ആഭവാ	— സുഷ്യാസമന്താഭവീഷ്വനാ
രയിണാ ജുഷസ്യ	— ധനേന സാദ്ധം സേവസ്യ

അർത്ഥം-അല്ലയോ അഗ്നേ, അമരനായ അവിദ്വാൻ ഭൂമി മുതൽമുളള ലോകങ്ങളായ ഏഴ് സ്ഥാനങ്ങളിൽ ചുറ്റുന്നവനായി, പുരോഡാശാദി ഹവിസ്സുകളേകുന്ന, യാഗകർത്താവായ യജമാനൻ അർത്ഥിയ്ക്കപ്പെട്ട ധനം കൊടുത്താലും. ഏവൻ കത്തിപ്പിടിപ്പിക്കുന്ന ഇയ്യമത്തോടുകൂടി (പ്രമതകൂട്ടത്തോടുകൂടി) അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കണമോ, അപനെ സൽപുത്രസംയുക്തവും എന്താടും വലിക്കുന്നതുമായ ധനംകൊണ്ടു കൊണ്ടോടിയാലും.

4 യജ്ഞസ്യ കേതും പ്രഥമം പുരോഹിതം.

ഹവിഷ്വന്തളതേസപ്തവാജിനം.

ശുബ്ദാന്തമഗ്നിഃഘൃതപുഷ്പമുക്ഷണം.

പുണ്യന്തദേവം പുണ്യതേസുവിദ്യം.

അന്വയം:-

യജ്ഞസ്യ കേതും	— യാഗസ്യ പ്രജ്ഞാപകം
പ്രഥമം, പുരോഹിതം	— ദേവേണു മുഖ്യം, പിരസ്താദ്ധിതം വത്തമാനം.
വാജിനം, ശുബ്ദാന്തം	— ബലവത്തം, സ്തോത്രാണി ശ്രോത്രേണ ജാനന്തം.

ഏതപൃഷ്ഠം	— ദീപ്തപൃഷ്ഠം, ദീപ്താങ്ഗം
ഉക്ഷണം	— യാഗധാരണ വ്യവസ്ഥയ്ക്കനുസൃതം
പുണതേ പുണന്തം	— ഹവിഷി: പ്രീണയിത്രേ യജമാനായ ധനാനി പ്രയച്ഛന്തം
സു-വീര്യം, ദേവം	— ശോഭനവീര്യം, ദേശഭരണം
അഗ്നിം ഹവിഷ്വന്ത:	— ഹവിഷിര്യക്താ:
സപ്ത ഇളതേ	— ഹോതൃപ്രമുഖാ:, വഷട് കത്താരസ്സവന്തി

അർത്ഥം.-യാഗത്തിന്റെ കൊടിയടയാളവും ദേവന്മാരിൽ മുഖ്യനും മുന്തിലിരുത്തപ്പെട്ട വർത്തിക്കുന്നവനും ബലവാനും സ്തോത്രങ്ങൾ ചെവിക്കൊള്ളുന്നവനും മിന്നുന്ന മുകളോട്ട് (അംഗങ്ങളോട്) കൂടിയവനും യാഗം വഴി മഴ വരുത്തുന്നവനും ഹവിസ്സുകൾ കൊണ്ട് സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന യജമാനന്െ ധനങ്ങളേകുന്നവനും ശോഭനവീര്യനും പ്രകാശമാനനുമായ അഗ്നിയെ ഹവിസ്സേന്തിയ ഏഴു പ്രധാന ഹോതാക്കൾ (വഷട് കത്താക്കൾ) സ്തുതിക്കുന്നു

5 തപന്ത്യതപ്രഥമോവരേണ്യ

സ്സഹായമാനോ അതൃതായമഥ്സ

ത്വായജയന്തതതോദാശ്രഷ്യാഗൃഹേ

ത്വാംസ്തോമേഭീർഭൃഗ്വോവിന്ദന്തപു:

വ 5

അന്വയം -

(ഹേ അഗ്നേ,) തപം ദൃത:	— ദേവാനാമനുതകമ്മണിനീയക്ത:
പ്രഥമം, വരേണ്യം	— മുഖ്യം, സംജ്ഞനീയം
സ: (ത്വം) അതൃതായഹായമാനം മഥ്സ	— അമരണായ ഹവിഷാതർപ്യമാണസത്വപ്യസ
(അപിവ) ത്വാം	— മദ്ധ്യമസ്ഥാനേ വൈദ്യുതരൂപേണ വർത്തമാനത്വാം

മരുതഃ മജ്ജയൻ	— മജ്ജയന്തി, അലഭാ'കർവ്വന്തി
(തഥാ) ദാശുഷഃ ഗൃഹേ	— ഹവിഷി ഭത്തവതോ യജമാനസ്യ ഗൃഹേ
ഭഗവഃ തപഃ സ്തോമേഭിഃ	
വി രുരുചഃ	— സ്തോത്രൈർവ്വിശേഷേണ ദീപയന്തി

അർത്ഥം—അല്ലയോ അഗ്ന, അവിടുന്ന് ദേവദൂതകർമ്മത്തിൽ നിയുക്തനായിരിക്കുന്നു. അവിടുന്ന് മുഖ്യനും ഭജനീയനുമാകുന്നു. അനുഗ്രഹരത്നത്തിനായി ഹവിസ്സുകൊണ്ട് തപ്പിത്തുപ്പെടുത്ത അവിടുന്ന് തൃപ്തനായാലും. മദ്ധ്യമലോകത്തിൽ വൈദ്യുതാകൃതിയായി വർത്തിക്കുന്ന അവിടുത്തെ അവിടെയുള്ള മരുതയ്ക്കു കരം പരിചരിക്കുന്നു. അലങ്കരിക്കുന്നു. ഹവിസ്സുകളേകുന്ന യജമാനന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ഭൃഗുഗോത്രക്കാർ സ്തോത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടവിടുത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

6 ഇഷ്ടഹവന്സുഭാലം വിശ്വധായസം

യജ്ഞപ്രിയേ യജമാനായ സുകൃതോ

അഗ്നൌ പൃതസ്തു സ്മിത്യ താനി ദീഭ്യ

ഭ്രാന്തിര്യജ്ഞം പരിയന്ഥം സുകൃതയസേ

അന്വയം:—

ഹേ സുകൃതോ, അഗ്ന, — ശോഭനകർമ്മണഗ്ന,

യജ്ഞപ്രിയേ

യജമാനായ

— യജ്ഞം, ഹവിഷിദ്യേവാൻ പ്രീണയിത്രേ തസ്മൈ

വിശ്വധായസം

— വിശ്വസ്യ, സർവ്വസ്യ ധാരയിത്രി.

സുഭാലം

— ദോഗ്ധം സുശകാം

ഇഷ്ടഹവൻ

— യജ്ഞരൂപിണീഭോഗം

— ഇഷ്ടമാണം യാഗഫലരൂപം പയഃ ക്ഷാരയൻ

ഏത-സ്തുഃ	— ഏതേന, ന്തദ്യേന പ്രസ്താവസ്തപഃ
ത്രിഃ ഋതാനി	— ത്രിവാദമാവൃത്താനി, സത്യഭൂതാനി പൃഥിവ്യാദിനി ത്രിണിസ്ഥാനാനി
ദീദ്യൽ	— ദീപയൻ
വത്തിഃ പരി-യൻ	— സർവ്വം യജ്ഞഗൃഹം
യജ്ഞം	പരിതോഗച്ഛൻ, തം തം യജ്ഞം പ്രാപ്സ്യവൻ
സുക്ത്ര-യസേ	— ശോഭനേഽക്രതുമാഞ്ജന ഇച്ഛസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശോഭനകഥാവായ അഗ്നേ, യജ്ഞ ഹവിസ്സുകളാൽ ദേവന്മാരെ പ്രീണിപ്പിക്കുന്ന യജമാനൻ; എല്ലാ ഐശ്വര്യങ്ങളും ധരിക്കുന്നതും നല്ലപോലെ കറക്കാവുന്നതുമായ യജ്ഞരൂപം പുണ്ട പശുവിനെ, യാഗഫലരൂപമായ പാൽ ചുരത്തിച്ചുകൊണ്ട്, നെയ്യാൽ കളിച്ച അവിടുന്ന്, സത്യഭൂതങ്ങളായ ഭൂമി മുതലായ മൂന്ന സ്ഥാനങ്ങളെ തെളിയിച്ചുകൊണ്ട് എല്ലാ യജ്ഞഗൃഹങ്ങളെയും, ഓരോരോ യോഗത്തെയും പുകി, തന്നിങ്ങായി നല്ല യജ്ഞമിച്ഛിക്കുന്നു

7 ത്വാമിദസ്യാഉഷസോവ്യഷ്ടിഷ

ദൃതഃക്രണാപാനാഅയജ്ഞമാൻഷാഃ

ത്വാദേവാമഹായായവാവ്യധു

രാജ്യമഗ്നേനീളുജന്തോഅധാരേ

അന്വയം. —

ഹേ അഗ്നേ, അസ്യാഃ

ഉഷസഃ വി-ഉഷ്ടിഷ

— ദൃശ്യമാനായാ ഉഷസോവിവ
സന്ദേഷസന്ദേശ

ത്വാം ഇൽ ദൃതം

ക്രണാപാനാഃ

മാൻഷാഃ അയജ്ഞ

— ദേവനാദൃതഃകർപ്പാണാഃ

— യജ്ഞി

അ. 8 അ. 7 വ. 6

(ത്രിമാ) ദേവാ: ത്വം

മഹായായായ

അധാരേ ആദ്യം

— ജ്ഞാപിജോപി പുജായൈ

— ആജ്യോപലക്ഷിതം സർവ്വം
ഹവി:

നി-മുജന്ത: വസ്യധ:

— പ്രക്ഷിപന്തസ്ത്വാം വദ്ധന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, ഇക്കണ്ട ഉഷസ്സിന്റെ തെളിവിൽ, പ്രഭാതത്തിൽ, അവിടുത്തെത്തന്നെയാണ് ദേവന്മാരുടെ ഭൂതനാക്കിക്കൊണ്ടു് മനുഷ്യർ യജിക്കുന്നത്. അതുപോലെ ജ്ഞാപികളും പുജയ്ക്കായി യാഗത്തിൽ നൈ തൊട്ട ഹവിസ്സുകൾ ഹോമിച്ച് അവിടുത്തെ വളരുന്നു.

8 നിത്വാവസിഷ്ഠാത്തഹാത്തവാജിനം

ഗുണന്തോഅഗ്നേവിദമേഷുവേധസ:

രായസ്തോഷംയജമാനേഷുധാരയ

യ്യംപാതസ്വസ്തിഭിസ്സഭാന:

വ. 6

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, വിദമേഷു

— യജ്ഞേഷു

വേധസ, ഗുണന്ത:

— കർമ്മം വിധാതാര, സുവന്ത:

വസിഷ്ഠാ:

— വസിഷ്ഠപുത്രാ ജ്ഞയ:

വാജിനം ത്വാ നി

അഹാത്ത

— ബലിനം ത്വാം നിതരാമാഹ
യൻ

(സ്വത്വം) യജമാനേഷു

— അസ്മാസു

രായ: പോഷം ധാരയ

— ധനസ്യ പുഷ്ടിമവസ്ഥാപയ

യ്യം ന: സഭാ

സ്വസ്തി-ഭി: പാത

— അസ്മാൻ കല്യാണൈ: പാലയ
(ബഹുവചനം പുജാർത്ഥം)

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, യജ്ഞങ്ങളിൽ കർമ്മവിധാതാവും സ്തോതാക്കൂടായ വസിഷ്ഠപുത്രന്മാരായ ജ്ഞികൾ ബല

ഘൃത-സ്തൃഃ	— ഘൃതേന, ആജ്യേന പ്രസ്താതസ്തപം
ത്രിഃ ഋതാനി	— ത്രിവാതമാവൃത്താനി, , സത്യഭൂതാനി പൃഥിവ്യാദീനി ത്രിണിസ്ഥാനാനി
ദീദ്യൽ	— ദീപയൻ
വത്തിഃ പരി-യൻ	— സർവ്വം യജ്ഞഗൃഹം
യജ്ഞം	പരിതോഗച്ഛൻ, തം തം യജ്ഞം പ്രാപ്തവൻ
സ്യക്തു-യസേ	— ശോഭനേഽക്രതുമാത്മന ഇച്ഛസി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശോഭനകർമ്മാവായ അഗ്നേ, യജ്ഞ ഹവിസ്സുകളാൽ ദേവന്മാരെ പ്രീണിപ്പിക്കുന്ന യജമാനൻ, ഏല്പാ ഐശ്വര്യങ്ങളും ധരിക്കുന്നതും നല്ലപോലെ കറക്കാവുന്നതുമായ യജ്ഞരൂപം പുണ്ടു പശുവിനെ, യാഗഫലരൂപമായ പാൽ ചുരത്തിച്ചുകൊണ്ട്, നെയ്യാൽ കളിച്ച അവിടുന്ന്, സത്യഭൂതങ്ങളായ ഭൂമി മുതലായ മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളെ തെളിയിച്ചുകൊണ്ട് ഏല്പാ യജ്ഞഗൃഹങ്ങളെയും, ഓരോരോ യാഗത്തെയും പുകി, തനിസ്തായി നല്ല യജ്ഞമിച്ഛിക്കുന്നു.

7 ത്വാമിദസ്യാഉഷസോവിഷ്ഠിഷ്യ

ദൃതഃക്രണാനാഅയജ്ഞമാൻഷാഃ

ത്വാദേവാമഹയായായവാവൃധു

രാജ്യമഗ്നേനീജ്ജന്തോഅധാരേ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ, അസ്യുഃ

ഉഷസഃ വി-ഉഷ്ഠിഷ്യ

— ദൃശ്യമാനായാ ഉഷസോവിവ
സന്ദേഷസത്സു

ത്വാം ഇൽ ദൃതം

ക്രണാനാഃ

മാനഷാഃ അയജ്ഞ

— ദേവനാമ്പ്യതഃക്രപ്താണാഃ

— യജ്ഞാനി

അ. 8 അ. 7 വ. 6

(തഥാ) ദേവോ ത്വം

മഹായായായ

അഥവേ ആജ്യം

— പ്രതാപോപി പുജായൈ

— ആജ്യോപലക്ഷിതം സർവ്വം
ഹവിഃ

നി-മുജന്തഃ വവൃധുഃ

— പ്രക്ഷിപന്തസ്ത്വാം വദ്ധ്യന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ഇക്കണ്ട ഉഷസ്സിന്റെ തെളിവിൽ, പ്രഭാതത്തിൽ, അവിടുത്തെത്തന്നെയാണ് ദേവന്മാരുടെ ദൂതനാക്കിക്കൊണ്ടു മനുഷ്യർ യജിക്കുന്നത്. അതുപോലെ പ്രതാപിക്കുകയും പുഷ്ഠയായി യാഗത്തിൽ നൈ തൊട്ട ഹവിസ്സുകൾ ഹോമിച്ച് അവിടുത്തെ വളയ്ക്കുന്നു.

8 നിത്വാവസിഷ്ടാഅഹവന്തവാജിനം

ഗുണന്തോഅഗ്നേവിദമേഷുവേധസഃ

രായസോഷം യജമാനേഷുധാരയ

യ്യയം പാതസ്വസ്തിഭിസ്സഭാനഃ

വ. 6

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, വിദമേഷു

— യജ്ഞേഷു

വേധസഃ, ഗുണന്തഃ

— കർമ്മണം വിധാതാരഃ, സ്തുവന്തഃ

വസിഷ്ടാഃ

— വസിഷ്ഠപുത്രാ ദൃഷ്ടയഃ

വാജിനഃ ത്വാ നി

അഹവന്ത

— ബലിനഃ ത്വാം നിതരാമഹവന്ത

(സത്വം) യജമാനേഷു

— അസ്മാസു

രായഃ പോഷം ധാരയ

— ധനസ്യ പുഷ്ടിമവസ്ഥാപയ

യ്യയം നഃ സഭാ

സ്വസ്തി-ഭിഃ പാത

— അസ്മാൻ കല്യാണൈഃ പാലയ
(ബഹുവചനം പുജാർത്ഥം)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, യജ്ഞങ്ങളിൽ കർമ്മവിധാതാമാർക്കും സ്മാതാക്കുമാകായ വസിഷ്ഠപുത്രന്മാരായ ദൃഷ്ടികൾ ബല

വാനായ അപിടുത്തെ വളരെ വിളിച്ചു അപ്രകാരമുള്ള അവി
ടുന്ന് യജമാനന്മാരായ ഞങ്ങളിൽ ധനപുഷ്പിയുണ്ടാക്കിയാലും
ഞങ്ങളെ ക്ഷേമങ്ങളോടുകൂടി പാലിച്ചാലും.

വശ്നു 7-8 ഭാഗ്യവഃ വേനഃ ദൃഷിഃ, ത്രിഷ്ഠപ്ഫന്മനഃ, വേനോ
ദേവതാ

1 അയം വേനശ്ചോദേൽപുശ്നിഗഭാ
ജ്യോതിജജരാജുരജസോവിമാനേ
ഇമമപാംസങ്ഗമേസൂര്യസ്യ
ശിശൂനവിപ്രാതേരിഭീരിഹന്തി

അന്വയം -

അയഃ വേനഃ	— കാന്തഃ, ഏതൽ സംഗ്രേണാമദ്ധ്യ സ്ഥാനോദേവഃ
ജ്യോതിഃ-ജാതഃ	— ജ്യോതമാനോമേഘഃ ഉദരേ ഗഭോധേന വേഷ്ഠിതോവതി ഏതേ തദ്വന്തേഘമദ്ധ്യേ ഗവേദവസ്ഥിതഃ
വി-മാനേ രജസഃ	— ഉദകസ്യ നിമ്മാതര്യന്തരിക്ഷേ സ്ഥിതസ്സൻ
പുശ്നി-ഗഭാഃ	— പുശ്നയഃ സപ്തോജാലവണ്ണാ രശ്മയഃ, തേഷാങ്ഗക്ത്രതാ ഭരന്തരിക്ഷാ അപഃ
ചോദയൽ	— പ്രഥിവിഃ പ്രതിപ്രേരയതി
അപാം	— ആന്തരിക്ഷാണാമുദകാനാം
സൂര്യസ്യ (ച) സം-ഗമേ	— സങ്ഗമനേന്തരിക്ഷേ സ്ഥിതഃ
ഇമം വിപ്രാഃ	— വേനം മേധാവിനഃ
ശിശൂന	— യഥാ ബാലം പുത്രം മാതാ പിത്രാഭ്യാഃ സ്തുതിപദൈരപ ലാളയന്തി തദ്വൽ
മതി-ഭിഃ റിഹന്തി	— അച്ഛന്തി, പുജയന്തി

അർത്ഥം.-ഈ വേനനെന്തെ മദ്ധ്യസ്ഥാന ദേവൻ വയറ്റിൽ ഗർഭത്തെച്ചുറ്റുന്ന മറുപിള്ള പോലെ മോലമദ്ധ്യത്തിൽ ഗർഭത്തെ മുടിനില്ക്കുന്നവനായി, ജലം നിർമ്മിക്കുന്ന അന്തരീക്ഷത്തിൽ വർത്തിച്ച്, ആദിത്യന്റെ ഏഴ് രശ്മികൾക്ക് ഗർഭഭൂതങ്ങളായ അപ്പകളെ (ജലങ്ങളെ) ഭൂമിയുടെ നേരെ അയയ്ക്കുന്നു. അന്തരീക്ഷഗതങ്ങളായ ജലങ്ങളുടെയും സൂര്യന്റെയും കൂടിച്ചേർച്ചയിൽ ഈ വേനനെ മേധാവീകര, അച്ഛനമ്മമാർ മുതലായവർ കിടങ്ങളെ നല്ലവാക്കു പറഞ്ഞു ലഭിക്കുന്നപോലെ, സ്തുതികളാൽ അർപ്പിക്കുന്നു, കൊണ്ടാടുന്നു.

2 സമുദ്രാഭ്യർത്ഥിമുദിയർത്തിവേനോ
 നമോജാഃപൃഷ്ഠംഹര്യതസ്യദംഗി
 ലൂതസ്യസാനാവധിവിഷുപിത്രാട്
 ത്സമാനംയോനിമദ്യന്തൃഷതപ്രാഃ

അന്വയം.-

സമുദ്രാൽ ഉത്ഥി.	— അന്തരീക്ഷാജജലസമൂഹം
നമഃ-വാഃ	— ആകാശേജാതഃ
(അയം) വേനഃ ഉൽ	
ഇയർത്തി	— ഉൽഗമയതി, അധഃ പാതയതി
ഹര്യതസ്യ പൃഷ്ഠം ദംഗി	— കമനീയസ്യ തന്ത്രോപരി ദോഹന്യശൃതേ
ലൂതസ്യ സാനൈ അധി	
വിഷുപി ത്രാട്	— ഉദേസ്യ സമുച്ഛിന്തേപദേദി വിഭ്രാജമാനം.
സമാനം യോനി.	— വേനന്ത്രോദകാനാഞ്ച സാധാരണം സ്ഥാനം.
പ്രാഃ അഭി അന്തൃഷത	— മോലാഗ്നൗഷായന്തേ, സുവന്തി

അർത്ഥം.-അന്തരീക്ഷത്തിൽ നിന്നു ജലസമൂഹങ്ങളെ ആകാശത്തിലുളളവായ ഈ വേനൻ ഭൂമിയിലേക്കു വീഴ്ത്തുന്നു, എന്തിനെന്നു. രചനീയനായ അവിടുത്തെ മുതുകു കാണപ്പെടുന്നു. ജല

ത്തിന്റെ പരമോന്നതപദമായ ദ്യോവിൽ ഭാസിക്കുന്ന സമാന സ്ഥാനത്തെ, വേനനും ജലങ്ങൾക്കും പൊതുവായ സ്ഥാനത്തെ, മേഘങ്ങൾ സ്പൃതിക്കുന്നു. (അവിടെ ഇടി മുഴങ്ങുന്നു.)

3 സമാനംപൂർവ്വീരഭിവാവശാനാ
 ത്വിഷ്ഠൻവഥ്സസ്യമാതരസ്സനീളാഃ
 ഋതസ്യസാനാവധിപക്രമാണാ
 രിഹന്തിമധോഋതസ്യവാണീഃ

അന്വയം:-

സമാനം	— വേനസ്യോത്തമനശ്ച സാധാരണം സ്ഥാനം പ്രാപ്യ
അഭി വാവശാനാഃ	— വേനമഭികാഛയമാനാഃ
വഥ്സസ്യ മാതരഃ	— വത്സസ്ഥാനീയസ്യ വൈദ്യതാഗ്നേമ്മാത്രഭൂതാഃ
പൂർവ്വീഃ സ-നീളാഃ	— ബന്ധ്യഃ, സമാനനിലയാഃ ആന്തരിക്ഷയാ ആപഃ
ത്വിഷ്ഠൻ (അപിച) ഋതസ്യ സാനൌ അധി	— തിഷ്ഠന്തി
പക്രമാണാഃ	— സമുക്രമിതേന്തരിക്ഷസ്ഥാനേ
മധഃ ഋതസ്യ	— പ്രവത്തമാനാഃ
വാണീഃ രിഹന്തി	— മധുരസ്യോദകസ്യ — വാണ്യഃ, ശബ്ദാഃ ഇമം വേനമച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-വേനനും തങ്ങൾക്കും പൊതുവായ സ്ഥാനം പ്രാപിച്ചു. വേനനെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നവയും കട്ടിയുടെ സ്ഥാനത്തുള്ള വൈദ്യതാഗ്നിജ്വലമാകും ഒരു തുറപ്പിടത്തോടുകൂടി പലതായി ഭവിച്ചുപോയതായി അന്തരിക്ഷസ്ഥിതിക്കായ അപ്പകൾ (ജലങ്ങൾ) നിലവിലുള്ളവ. ഉത്തര ജലസ്ഥാനമായ അന്തരിക്ഷത്തിൽ പ്രവത്തിക്കുന്നവയായി അവ മധുരമായ ജലത്തിന്റെ ശബ്ദങ്ങളാൽ വേനനെ അച്ഛിക്കുന്നു.

4 ജാനന്തോരൂപമകൃപന്തവിപ്രാ
 ഉഗ്രസ്യഘോഷമഹിഷസ്യഹിശൻ
 ഋതേനയന്തോരധിസിന്ധമന്ധു
 വിദഗ്ദ്ധസർവ്വോത്തമതാനിനാമ

അന്വയം:-

ഹി വിപ്രാഃ	— യന്യാന്തേയാവിനസ്തോതാരഃ
ഉഗ്രസ്യ മഹിഷസ്യ	— അന്വേഷണീയസ്യ മഹതോ വേനസ്യ
ഘോഷം ശൻ	— മോലസ്യ ശബ്ദമഭിഗച്ഛന്തി, തസ്യാൽ
(തസ്യ) രൂപം ജാനന്തഃ അകൃപന്ത	— സുവന്തി
(അപിച) ഋതേന യന്തഃ	— സത്യഭൂതേന സ്തോത്രേണ തംവേനം ഗച്ഛന്തോ ജനാഃ
സിന്ധുഃ	— സ്യന്ദനശീലം ജലസമൃദ്ധം
അധി അന്ധമുഃ	— അധിതിഷ്ഠന്തി, തേഷാം സവേനോ വൃഷ്ടിഭ്കരോതി
ഗന്ധർവ്വഃ	— ഗവാഃ, ഉദകാനാം ഭേതാവേനഃ
അമൃതാനി നാമ	— അമരണഹേതുക്വാനി നമനശീലാനുദകാനി
വിദഗ്ദ്ധ	— വേദ, ജാനാതി, തസ്യവശേ വത്തന്തേ, അതസ്സൽ ഭക്താനാം വൃഷ്ടിസ്സലഭാ

അർത്ഥം:-മേധാവികളായ സ്തോതാക്കൾ അന്വേഷണീയനും മഹാനായ വേനന്റെ, മോലാന്തഗ്ഗതമായ ശബ്ദത്തെ പ്രാപിച്ചതുകൊണ്ട്, അവിടുത്തെ രൂപമറിഞ്ഞവനായി സ്മരിക്കുന്നു. പിന്നെ സത്യഭുതമായ സ്തോത്രത്താൽ വേനനെ പ്രാപിക്കുന്നവർ, ഭക്തന്മാർ ജലസമൃദ്ധത്തിൽ വത്തിയെന്നു ജലധാരിയായ ഒരു വേനൻ അമൃതമയമായി ഭൂമിയിലേയ്ക്കു കുന്നിങ്ങു കിനിയു

ന്ന ജലങ്ങളെ അറിയുന്നു. അവിടുത്തെ അധീനത്തിലാണ് ജലങ്ങൾ. അതിനാൽ അവിടുത്തെ മേന്മയ്ക്ക് മഴ സുലഭമത്രെ.

5 അഹംസരാജാരമപസിഷ്ഠിയാണാ
 യോഷാബിഭേന്തിപരമേവ്യോമൻ
 ചരൽപ്രിയസ്യയോനിഷപ്രിയസ്സു
 നമസീദൽപക്ഷേഹീരണ്യയേസവേനഃ വ. 7

അനവയം:-

അഹംസരാഃ	— അപസൃത്രീധാതം സരന്തി
ഉപ-സിഷ്ഠിയാണാ	— അഭിഗമ്യേഷദ്ധസന്തി
(വിദ്യഭൂപാ) യോഷാ	
ജാരം	— സ്രീ ഉപപതി. വേനം
പരമേ വി-ഓമൻ	— ഉൽകൃഷ്ടവ്യോമനി, അന്തരീക്ഷേ
ബിഭേന്തി	— ധാരയതി, പോഷയതി
പ്രിയസ്യ യോനിഷ	
ചരൽ	— വേനസ്യ സ്ഥാനേഷു വിദ്യ ഭൂപാസായോഷിൻ അഭിസാരികേവ സ്വയമേവ ഗച്ഛതി
സഃ വേനഃ പ്രിയഃ സൻ	— അസ്യോ അനുകൂലതമസ്സൻ
ഹിരണ്യയേ പക്ഷേ	
സീദൽ	— ഹിരണ്യയേ ആത്മനഃ പക്ഷഭൂതേ മേഘസീദതി

അർത്ഥം:-ജലത്രീഡ ചെയ്യുന്നവളും അടുത്തണഞ്ഞു ചെറുപ്പ ബിരി തുകുന്നവളുമായ ഇടിമിന്നലെന്ന സ്രീ, കാമകനായ വേനനെ ഉൽകൃഷ്ടമായ അന്തരീക്ഷത്തിൽ ധരിക്കുന്നു, പോഷിപ്പിക്കുന്നു. പ്രിയനായ വേനന്റെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ അഭിസാരിക പോലെ ആ ഇടിമിന്നൽപ്പെണ്ണ് ചരിക്കുന്നു. ആ വേനൻ അവരംഭക്കുറവുമനകൂലനായി തന്നിതു സ്വർണ്ണചിറകായ മേലത്തിൽ ഇരിക്കുന്നു.

6 നാകസുപണ്ണമുപയതിപതന്തം
 ഏദാവേനന്തോഽഭ്യുപക്ഷതത്വാ
 ഹിരണ്യപക്ഷംവരണസ്യദൃതം
 യമസ്യയോനൈശ്ശകനംഭൂരണ്യം

അനൗയം:-

(ഹേ വേന,) ത്വാ ഏദാ

വേനന്തഃ

നാകേ യൽ അഭി

അപക്ഷത

സു-പണ്ണം, പതന്തം

ഹിരണ്യ-പക്ഷം

യമസ്യ യോനൈ

ശകനം

ഭൂരണ്യം

വരണസ്യ ദൃതം

(ത്വാം) ഉപ

— ഏദയേന കാമയന്ത സ്തോതാരഃ

— അന്തരീക്ഷേ യദാഭിപശ്യന്തി
 തദാ

— ശോഭനപതനം, അന്തരീക്ഷേ
 ഗച്ഛന്തം

— ഹിരണ്യയാഭ്യോം
 പക്ഷാഭ്യോമുപേതം

— നിയാമകസ്യ വൈദ്യതാഗ്നേ
 സ്ഥാനേ, അന്തരീക്ഷേ

— പക്ഷിരൂപേണ വത്സമാനം

— വൃഷ്ടിപ്രഭാനാൽ സർവ്വസ്യ
 ജഗതഃ പോഷകം

— ജലാഭിമാനിനോ ദേവസ്യചാരം

— ഉപാഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വേന, അവിടുത്തെ, ഏദയത്തോടുകൂടി
 കാമിക്കുന്ന സ്തോതാക്കൾ അന്തരീക്ഷത്തിൽ കാണുമ്പോൾ ഭംഗി
 യിൽ വ്യോമത്തിലെത്തുന്നവരും സ്വപ്നിച്ചിറകുകളാൽത്തവരും
 എല്ലാം അടക്കിനില്ക്കുന്ന വൈദ്യതാഗ്നിയുടെ സ്ഥാനത്തിൽ പ
 ക്ഷിരൂപനായി വത്തിക്കുന്നവരും മഴ പെയ്യിച്ച് ജഗത്തു മുഴുവൻ
 വളയ്ക്കുന്നവരും ജലാഭിമാനി ദേവനായ വരണന്റെ ചാരനാ
 മായ അവിടുത്തെ പ്രാപിക്കുന്നു

7 ഉർധ്വാഗന്ധർവ്വോന്ധിനാകേ അസ്ഥാൽ

പ്രത്യങ് ചിത്രാബിദ്രസ്യായാനി

വസാനോത്തകം സുരഭിന്ദ്രശേഖരം

സ്വപ്നനാമജനതപ്രിയാണി

അനന്തം:-

ഉർധ്വം, ഗന്ധർവ്വം — ഉപരിഭാഗം വർത്തമാനം, ഗന്ധം, ഉദകാനം, ധർമ്മാവേനം

അസ്യ ചിത്രാ ആയുധാനി

ബിദ്ര — സ്വപ്നനാമജനതപ്രിയാണി

പ്രത്യങ് നാകേ അധി

അസ്ഥാൽ — അസുരഭിമുഖസ്സന്നന്തരിഷേ തിപ്പതി

(തഥാ) സ്വം ന കം ദൃശം — ആദിത്യ ഇവ സുഖേന ഭഗ്നായ സുരഭി. അൽകം വസാനം — ശോഭനമാത്മിയം. രൂപം

സർവ്വത്രാച്ചായേൻ

നാമ പ്രിയാണി ജനത — നമനശിലാനുദകാനി സർവ്വ ഷാമനകൃലാനി ജനയതി

അർത്ഥം:- ഉയരത്തിൽ വർത്തിച്ച് ജലങ്ങളെത്തുന്ന വേനൽ തന്റെ വിവിധായുധങ്ങൾ ധരിച്ചുകൊണ്ട് നമുക്കുനേരെ അന്തരിക്ഷത്തിൽ നില്ക്കുന്നു. പിന്നെ, ആദിത്യനെപ്പോലെ സുഖമാവണ്ണം കാണാനായി ശോഭനമായ സ്വരൂപം കൊണ്ട് എല്ലാമുടി, കനിയുന്ന ജലങ്ങളെ ഏകമനകൃലമായുൽപാദിപ്പിക്കുന്നു

8 ഭ്രമ്സസ്സമുദ്രമേയജിഗാതി

പശ്യൻഗൃസ്യപക്ഷസാവിധ്മൻ

ഭാനശ്ശുക്രേണശോചിഷാപകാന

സ്തുതിയേപക്രേമസിപ്രിയാണി

അമ്പയം:-

- വിധമ്മൻ — വിധാരകേന്തരിക്ഷേ സ്ഥിതഃ
- ഭ്രഹ്മസഃ — ഭ്രഹ്മസാ ഉദകബിന്ദവഃ,
തപോൻ വേനഃ
- ഗൃധ്രസ്യ ചക്ഷസാ പശ്യൻ — ഗൃധഃ, രസാനഭികാംക്ഷതസ്മര്യ
സ്യ തേജസാ പശ്യൻ
- യൽ സമുദ്രം അഭി
ജിഗാതി — യദാ സമുദ്രനഗീലം മോഘ്ജീ
ഗച്ഛതി, തഭാനീ.
- ഭാനഃ ശുക്രേണ
ശോചിഷാ — സൂര്യശുക്രേണ തേജസാ
- തൃതീയേ രജസി ചകാനഃ — ലോകേ ദീപ്യമാനഃ
- പ്രിയാണി ചക്രേ — സർവ്വേഷാമഭീഷ്ഠാനൃകോനി
കരോതി.

അർത്ഥം:-എല്ലാം ധരിക്കുന്ന അന്തരീക്ഷത്തിൽ വർത്തിച്ച് വെള്ളത്തുള്ളികളൊത്ത വേനൻ, ജലകാംക്ഷിയായ സൂര്യന്റെ തേജസ്സുകൊണ്ടു നോക്കിക്കണ്ടു് പൊങ്ങിപ്പുള്ളിയ്ക്കുന്ന മോഘത്തെ പ്രാപിക്കുമ്പോൾ, സൂര്യൻ ശുഭ്രമായ ഔദ്യാതിസ്സിനാൽ മൂന്നാം ലോകത്തിൽ, പ്രകാശമാനനായി, ഏവർക്കുഭീഷ്ടമേകുന്ന ജലങ്ങളുണ്ടാക്കുന്നു.

വക്ത്രം 9-10 അഗ്നിഃ അഗ്നിവരണസോമാഃ ഋഷയഃ, ത്രിഷ്ടുബ്ജഗന്ത്യേഷ മന്ദസീ, അഗ്നിഃ, അഗ്നേരാത്മാ, വരണഃ, സോമ ഇന്ദ്രശ്ച ദേവതാ.

1 ഇമനോഅഗ്നഃ ഉപയജന്തമേഹി
പഞ്ചയാമത്രിവൃതം സപ്തന്തം
അസോഹവ്യവാളുതനഃ പരോഗാ
ജ്യോഗേവദീപ്തമത്ഭൂശ്ചിഷ്ടഃ

മ

അന്വയം:-

(ഭ്രാതൃഷ്വഹവിർവ്വഹനേഷ്വൃതേഷ്വമരണഭീത്യാ കൃതപലായനം, ഗുഹായാനിഗുഡമഗ്നിം അഗ്നയാദ്യാസ്സുക്തഭൃഷാരഃ ദൃഷയഃ അനയാഹവയൻ)

ഹേ അഗ്നേ, ന:

— അസ്താകം.

പഞ്ച-യാമം.

— യജമാനപഞ്ചമൈ

രൂത്വീശിന്നീയമിതം.

ത്രി-വൃതം.

— പാകയജ്ഞഹവിര്യജ്ഞ

സോമയജ്ഞഭേദേന

സവനത്രയാത്മകം.

സപ്ത-തതും.

— അഗ്നിഷ്ടോമാത്യഗ്നിഷ്ടോ

മോക്'മ്യഷോഡശീ

വാജപേയാതിരാത്രാപ്പോര്യോ

മാഃ ഇതി സപ്തധാ വിസ്താര്യ

മാണം.

ഇമം യജ്ഞം ഉപ ആ

ഇഹി

— ഉപാഗച്ഛ, പ്രാപ്സുഹി,

മാ പലായിഷ്വാഃ

(യജ്ഞമുപാഗത്യ) ന:

ഹവ്യ-വാട് അസ:

— ഹവിഷാം വോഡാഭവ

ഉത (ന:) പുരം-ഗാ:

— പുരതോഗന്താഭവ

ജ്യോക് ഏവ

— ചിരകാലമസ്താൻ പരിത്യജ്യ

ദീപ്തം തമഃ ആ

അശയിഷ്വാഃ

— ഗുഹായാം മഹദന്ധകാരമാസ്ഥാ

യശയനമകാഞ്ചീഃ

അർത്ഥം.- (സഹോദരന്മാർ ഹവിസ്സേന്തിയതിനാൽ മരിച്ചതിൽ മരണഭയംപൂണ്ടു നിഗുഡമായൊളിച്ച അഗ്നിയെ, ഈ സൂക്തത്തിന്റെ ഭൃഷാരങ്ങളായ അഗ്നി മുതലായ ദൃഷികൾ വിളിക്കുന്നു.)

അല്ലയോ അഗ്നേ, യജമാനനും നാലു ഋത്വീകകളുംകൂടി അഞ്ചുപേരാൽ ചിട്ടയിൽ നടത്തപ്പെടുന്നതും, പാകയജ്ഞം, ഹവിര്യജ്ഞം, സോമയജ്ഞമെന്നിങ്ങനെ മൂന്നു സവനഭേദങ്ങളോടുകൂടിയതും, അഗ്നിഷ്ടോമം, അത്യഗ്നിഷ്ടോമം, ഉക്'മ്യം,

ഷോഡശി, വാജപേയം, അതിരാത്രം. അപ്പോര്യമമെന്നിങ്ങനെ ഏഴു വിധത്തിൽ വിസ്തരിക്കപ്പെടുന്നതുമായ ഞങ്ങളുടെ ഈ യാഗത്തിന് വന്നാലും, ഓടിപ്പോകരുതേ. യജ്ഞത്തെ പ്രാപിച്ചു ഞങ്ങളുടെ ഹവിർവ്യാഹകനായാലും. മാത്രമല്ല, ഞങ്ങൾക്ക് മുൻഗാമിയായാലും. വളരെകാലമായല്ലോ ഞങ്ങളെ വിട്ട് ഗൃഹയിൽ കട്ടപിടിച്ച് ഇരുട്ടു പൂകി കിടക്കുന്നു.

2 അദേവാദേവഃ പ്രചതാഗൃഹായൻ
 പ്രപശ്യമാനോ അമൃതത്വമേമി
 ശിവം യൽസന്തമശീവോ ജഹാമി
 സ്വാൽസഖ്യാദേണിനാഭീമേമി

അന്വയം:-

(അഗ്നിരാഹ) അദേവാൽ
 ഗൃഹം

— അദേവനശീലാൽ ഗൃഹായാം
 വർത്തമാനാൽ

പ്ര-ചതാ യൻ

— ദേവാനാം പ്രയാചനേന
 നിർദ്ദിച്ഛൻ

ദേവഃ പ്ര-പശ്യമാനഃ

— ദേവന ശീലോഹം
 ദേവൈർമ്മദേവേണ കല്പിതം.
 പ്രയാജാനയാജാദിലക്ഷണം.
 ഹവിർഭാഗന്നിരീക്ഷമണസ്സൻ
 — മരണധർമ്മരഹിതം ദേവത്വം.
 പ്രാപ്തോമി

അമൃത-ത്വം ഏമി

(പലായിതോബാഭിഷ്ഠ സ്ഥാനേഷു നിഗുദ്ധം, പുനർദ്ഭവൈ
 ഹവിർവ്യാഹനായ പ്രാപ്തമാനഃ, തൈർദ്ഭവേന ഹവിഷാഹം.
 ദേവത്വം പ്രാപ്തവാൻ.)

(യദ്യപ്യഹം ശോഭനം യജ്ഞം നിർവൃത്തിയാമി തഥാപി.)
 ശിവം സന്തം

— ശോഭനം ഭവന്തം യജ്ഞം...
 — അശോഭനരൂപഃ അപ്രകാശമാന
 സ്സൻ

അശിവഃ

യൽ ജഹാമി	— യസ്മാൽ സമാപ്തികാലേ പരി ത്യജാമി, തദാനീം
നാഭിം അരണീം	— ബന്ധനശീലാം അശ്വത്ഥമേവ
സ്വാൽ സഖ്യാൽ ഏമി	— ആത്മീയാൽ സഖിത്വാച്ചിരകാ ലമശ്വരൂപോഹം തത്രന്യവാത്സ മിതി സ്നേഹവശാൽ പ്രാപ്തോമി

അർത്ഥം—(അഗ്നി പറയുന്നു,) അപ്രകാശനായി ഒളിവിൽ വരുന്നതിൽ നിന്ന്, ദേവന്മാരാൽ യാചിതപ്പെട്ടു പുറത്തു വന്ന്, വീണ്ടും പ്രകാശമാനനായി, ദേവന്മാരാൽ കല്പിക്കപ്പെട്ട പ്രയാജം, അനുയാജം മുതലായ ഹവിരാഹുതികൾ കണ്ടുകൊണ്ട് ഞാനമരത്വം പ്രാപിക്കുന്നു (പേടിപ്പോടി വെള്ളം മുതലായ സ്ഥാനങ്ങളിലൊളിച്ചു വീണ്ടും ദേവന്മാരാൽ ഹവിസ്സേന്താനായി പ്രാർത്ഥിക്കപ്പെടുന്നവനായി ദേവഭത്തമായ ഹവിർഭാഗം പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു) നല്ല യജ്ഞം ഞാൻ നിർവ്വഹിക്കുന്നുവെങ്കിലും യാഗത്തിന്റെ സമാപ്തിയിൽ ശോഭനമായി ഭവിച്ച യജ്ഞത്തെ പരിത്യജിക്കുമ്പോൾ, യാഗത്തെക്കുറിക്കുന്നതും ബന്ധിയുന്ന അരണിയെന്ന അരയാലുമായുള്ള പണ്ടാതംകൊണ്ട്, അതിൽ പാക്കാമെന്നുവെച്ച് അതിനെ പ്രാപിക്കുന്നു (യാഗാവസാനത്തിൽ അഗ്നി അരണിയെത്തന്നെ പ്രാപിയുന്നു)

3 പശ്യന്നന്യസ്യാന്തരിമിവയായാ

ഋതസ്യാധാവിമിമേപുത്രണി

ശംസാമിപിത്രേഅസ്മരായശേവ

യേജ്ഞിയാഭ്യജ്ഞിയംഭാഗമേമി

അന്വയം:—

(മരസ്ഥാനദൃതാ യാ പൃഥിവീ, തതഃ)

അന്യസ്യാഃ വയായാഃ — ഗന്തവ്യായാദിവസ്സംബന്ധിനം
അന്തരിമിം പശ്യൻ — സതതഗാമിനം സൂര്യജാനൻ,
സൂര്യസ്യഗതിമനുസൃത്യ
വസന്താദികാലേ

അ. 8 അ. 7 വ. 9

ജ്ഞസ്യ ധാമ	— യജ്ഞസ്യധാമാനി, ശരീരാണി
പുത്രണി വി മിമേ	— ബഹുനി നിഷ്ഠാഭയാമി
(തതഃ) അസുരായ പിത്രേ	— ശത്രുക്ഷേപണകശലായ ദ്യുലോകായ, ദ്യുലോകവർത്തിനേ ഭവേജനായ
ശേഖം ശംസാമി	— സുഖമുദ്രിശ്യഹോതാഭൂതാഹ മുക്മാനി ശംസാമി
(യത ഏവം തസ്മാൽ)	
അയജ്ഞിയാൽ	— യജ്ഞാനഹാൽ പ്രദേശാന്നിഗ്ന്ത്യ
യജ്ഞിയം ഭാഗം ഏമി	— യജ്ഞാഹം, വേദിലക്ഷണദേശം പ്രാപ്താമി

അർത്ഥം:-എന്റെ സ്ഥാനമായ ഭൂമിയിൽനിന്ന് എത്തിച്ചേരേണ്ടും ദ്യോവിനെപ്പുംബന്ധിച്ച, നിരന്തരഗാമിയായ സൂര്യനെ അറിഞ്ഞ് സൂര്യന്റെ ഗതിയനുസരിച്ചുണ്ടാകുന്ന വസന്തകാലത്തിൽ യജ്ഞശരീരങ്ങൾ പലതും ഞാനുണ്ടാക്കുന്നു. പിന്നെ, ശത്രുക്കളെ അമർന്നു ദ്യോവിലെ ഭവേസമൂഹത്തിന്ന് സുഖമുദ്രേ ശിച്ചുകൊണ്ട് ഹോതാവായ ഞാൻ ശത്രുക്കൾ ചൊല്ലുന്നു. (യാഗത്തിൽ ശത്രുക്കൾ ചൊല്ലുന്ന ഹോതാവെന്ന പ്രതിപദ് അഗ്നിതന്നെയാണെന്ന് സങ്കല്പം) ഇപ്രകാരം യജ്ഞത്തിന്നു പരമാർത്ഥ പ്രദേശത്തുനിന്ന് യജ്ഞാഹംഭാഗമായ വേദിയെ ഞാൻ പ്രാപിക്കുന്നു.

4 ബഹവീണ്ഡമാഅകരന്തർസ്മി
നിരൂപുണാനപിതർജ്ജഹാമി
അഗ്നിസ്സോമോവരണസ്സേച്ഛവന്തേ
പര്യവർദ്ദാപ്പുന്തർവാമ്യായൻ

അന്വയം:-

അസ്മിൻ അന്തഃ ബഹവീഃ	→ വേദോ മദ്ധ്യേ ബഹുന്തഃ
സമാ അകരം	— സംവത്സരാനുകാഹം, ചിർകാലം, ന്യവാത്സം
(തത്ര) ഇത്രം വൃണാനഃ	— സംജേമാനഃ

പിതരം ജഹാമി	— അനുന്യാത്മകമുൽപാദകം പരിത്യജാമി
(യദാത്ഥഹം ദേവേഭ്യോ നിക്രത്യ ഗൃഹായാനിഗൃദ്ധസ്സദാ) തേ, അഗ്നിഃ, സോമഃ, വരണഃ, ച്യവന്തേ	— രാഷ്ട്രാൽ പ്രപ്യതാ അഭവൻ — പുനരാഗച്ഛന്നഹം അസുരെ രപഹൃതം രാഷ്ട്രം
ആ-യൻ	
പരി-ആവർത്	— പര്യാവത്തമാനം, മദഭിമുഖം പുനരാവത്തമാനം
തൽ രാഷ്ട്രം അപാമി	— രാജ്യം അസുരേഭ്യോ രക്ഷാമി

അർത്ഥം.—ഈ വേദിയുടെ നടുവിൽ വളരെ കൊല്ലങ്ങളോളം നീണ്ടുകാലം ഞാൻ നിവസിച്ചിട്ടുണ്ട് അവിടെ ഇത്രനെ ഭജിക്കുന്നവനായി അരണിരൂപനായ അച്ഛനെ ഞാൻ വിടുന്നു ദേവന്മാരിൽനിന്ന് വിട്ട്, ഞാനൊളിവിൽ പോയപ്പോൾ അഗ്നി, സോമൻ, വരണൻ, എന്നിവർ രാജ്യത്തിൽനിന്ന് തെരിച്ചുവീഴുന്നു. വീണ്ടും വന്ന് ഞാൻ അസുരന്മാരാലപഹരിക്കപ്പെട്ട രാജ്യത്തെ എനിക്കേന്നെരെ തിരിച്ചപ്പോഴാണ് ആ രാജ്യത്തെ അസുരന്മാരിൽനിന്ന് രക്ഷിക്കുന്നത്.

5 നിഹായാളത്യേഅസുരാഅഭ്രവ

ന്വഞ്ചമാവതണകാമയാസേ

ഋതേനരാജന്നൃതംവിവിഞ്ചൻ

മമരാഷ്ട്രസ്യാധിപത്യമേഹി

വ. 9

അന്വയം:—

ത്യേ അസുരാഃ നിഹായാഃ—	മയ്യഗ്നാവാഗതേ സതി മായാ രഹിതാഃ
അഭ്രവൻ ഉ	— ആസുഃ, മയാമായാഭ്യോ ഏവ
ഹേ രാജൻ, വരണ,	
ത്വം ച	— ഈശ്വര, വരണ, ത്വഞ്ചേൽ
മാ കാമയസേ	— മാങ്ക്വകാമയേഥാഃ, തഹി

ജ്ഞാന അനന്തം വി-
വിഞ്ചൻ

— സത്യേനാസുഭീഭേന കർമ്മണാ
അസത്യഭൂതം മായാമയമസുരം
പൃഥക്കർവ്വൻ അപസാരയൻ

മമ രാഷ്ട്രസ്യ അധി-
പത്യം ആ ഇഹി

— അധിപതിത്വം, ഈശ്വരത്വം
പ്രാപ്തവതി

അർത്ഥം.—അഗ്നിയായ-ഞാൻ വന്നപ്പോൾ ആ അസുരന്മാർ
മായാരഹിതരായി. അവരുടെ മായകൾ എന്നാൽ ഭേദിപ്പിക്ക
പ്പെട്ടു. അല്ലയോ ഈശ്വരനായ വരണ, അവിടുന്ന് എന്തെ,
ഇഷ്ടപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ സത്യമായ എന്റെ കർമ്മംകൊണ്ട്
അസത്യഭൂതനായ, മായാവിനായ അസുരനെ വേർപെടുത്തി
യാലും, അകറ്റിയാലും. എന്റെ രാജ്യത്തിന്റെ മേൽക്കോയ്മ
യെ പ്രാപിച്ചാലും.

|| ഇദം സ്വരീഭമിദം സവാമ

മയം പ്രകാശമർവ്വന്തരീക്ഷം

ഹനാവപുത്രനിരേഹിസോമ

ഹവിഷ്യാസന്തം ഹവിഷായജാമ

അന്വയം:—

(അഗ്നേർവ്വാ വരണസ്യ വാക്യം)

ഹേ സോമ ഇദം സ്വഃ — അയന്യുലോകഃ

ഇദം ഇൽ വാമം ആസ — ഇദമേവ വനനീയം ബഭ്രുവ

അയം പ്രകാശഃ — പ്രകാശസ്യ ധാരാഭൂതഃ

ഉരു അന്തരീക്ഷം — ഏതൽസർവ്വം പശ്യ

(അന്വിന്മത്സമയ ഏവാവാം)

വൃത്രം ഹനാവ — ഹനവാവ

(തദർത്ഥം) നിഷ്ഠഹി — നിഷ്ഠക്രമയാഗച്ച

ഹവിഃ സന്തം ത്വാ — ലതാത്രപേണ ഹവിർവന്തത്വാം

ഹവിഷായജാമ — ചതപ്തോദ്ധാശാഭിനാ വയം

അർത്ഥം—(അഗ്നിയുടേയോ വരണന്റേയോ വാക്യം)

അല്ലയോ സോമ, ഇത് ദൃലോകമാണ്. ഇതുതന്നെയാണ് ജനീയമായിട്ടുള്ളത്. ഇത് പ്രകാശധാരഭൂതമായ, വിസ്തീർന്നതായ അന്തരിക്ഷം—ഇതെല്ലാം കണ്ടാലും. ഇപ്പോൾത്തന്നെ നാം രണ്ടുപേരും കൂടി വൃത്രനെ കൊല്ലുക അതിന്നുവേണ്ടി പുറത്തു വന്നാലും. ലതാരൂപമായി, ഹവിസ്സായി ഭവിച്ച അവിടുത്തെ ചരപുരോധാശാദികൊണ്ട് ഞങ്ങൾ യജിക്കുന്നു.

7 കവി: കവിത്വാദിവീരൂപമാസജ
 പ്രപ്രഭുതീവരണോനിരപസ്സുജൽ
 ക്ഷേമം കൃണാനാജനയോനസിന്ധവ
 സ്താ അസ്യ വണ്ണശുചയോരേദ്രുതി

അന്വയം:—

കവി: കവിത്വാ	—	ക്രാന്തശീമിത്ര: കവിത്വേന
ദിവീ രൂപം ആ അസജൽ	—	ദൃലോകേ ആത്മീയനേജ:
		ആസക്തങ്ക്രോതി
അപ്ര-ഭുതീ	—	അപ്രഭുത്യാ, അപ്രഭുഷ്ണാ,
		അല്ലെന്നെവയനേന
വരണം അപ: നി: സൃജൽ	—	നിരഗമയൽ
(വരണേന സൃഷ്ടാസ്താ		
ആപ:) സിന്ധവ:	—	സ്യന്തശീലാനഭ്യോ ഭൂത്വാ
ജനയ: ന ക്ഷേമം		
കൃണാനാ:	—	ജായായമാപത്യ:
		ക്ഷേമകാരിണോ വേന്തി തഥാ
		ജഗത: ക്ഷേമങ്ക്രവ്വാണാ:
ശുചയ: താ: അസ്യ		
വണ്ണം	—	ശുദ്ധാസ്തി വരണസ്യ
		ഓഷധരൂപം
രേദ്രുതി	—	ദൃശന്ധാരയന്തി

അർത്ഥം—കടന്നുകാണുന്ന മിത്രൻ, കവിഞ്ഞ കാഴ്ചയാൽ ദൃലോകത്തിൽ സ്വന്തം തേജോരൂപം പിടിപ്പിക്കുന്നു. സ്വല്പ

മായ പ്രയത്നത്താൽത്തന്നെ വരണൻ ജലങ്ങളെ പുറത്തു വിട്ടു. അപ്രകാരം വിടപ്പെട്ട ആ ജലങ്ങൾ ഒഴുകുന്ന നദികളായിത്തീർന്നു, ഭാര്യമാർ ഭർത്താവിന്നു ക്ഷേമകാരിണികളാകുന്നപോലെ, ജഗത്തിന്നു നന്മ ചെയ്യുന്നവരായി, ശുദ്ധകളായി, വരണന്റെ ഭാഗ്യരൂപം തികച്ചും ധരിക്കുന്നു.

8 താ^അസ്യ^{ജ്യേഷ്ഠ}മി^{ന്ദ്രിയം}സ^{ചന്തേ}
താ^ഹമാ^{ക്ഷേതി}സ്വ^{ധയാ}മ^{ദന്തീ};
താ^ഹവി^{ശോന}രാ^{ജാനം}വൃ^{ണാനാ}
ബീ^{മേ}സു^{വോ}അ^പവൃ^{ത്രാ}മ^{തിഷ്ഠ}ൻ

അന്വയം:—

താ: അസ്യ	— പൂർവ്വാക്താ വൃഷ്ടാ ആപ:
	വരണസ്യ
ജ്യേഷ്ഠം ഇന്ദ്രിയം സചന്തേ	— വൃദ്ധതം വിര്യം സമവയന്തി,
	സംഭേദേതേ
സ്വധയാ മദന്തീ: താ:	— ഹവിരന്നേന മാദ്യന്തീരപ:
ഇം ആ ക്ഷേതി	— അയം വരണോഭിഗച്ഛതി
താ: ഇം വിശ: ന	
രാജാനം	— ആപ: ഏനം വരണം പ്രജാ
	രാജാനമിവ
വൃണാനാ: ബീമേസുവ:	— സംഭേമാനാ: ഭയേന
	കമ്പമാനാ:
വൃത്രാൽ അപ അതിഷ്ഠൻ	— വൃത്രേഹതേസതി. തസ്മാദപക്രമ്യ
	തത്രതത്രാവതിഷ്ഠന്തേ

അർത്ഥം:—മുൻപറഞ്ഞ മഴവെള്ളങ്ങൾ വരണന്റെ വളർന്നു വീര്യത്തോടു ചേരുന്നു. ഹവിരന്നത്താൽ ഹഞിക്കുന്ന അവയെ ഈ വരണൻ പ്രാപിക്കുന്നു. ആ ജലങ്ങളും, പ്രജകൾ രാജാവിനെക്കുറിച്ചെന്നപോലെ, വരണനെ പ്രാപിക്കുന്നവയായി, പേടിപൂണ്ടവയാവുന്നു. വൃത്രൻ കൊല്ലപ്പെട്ടപ്പോൾ അവകൾ നിന്നു വിട്ടു അവ അങ്ങിങ്ങു വർത്തിക്കുന്നു.

9 ബീഭേ¹സു²നാം³സ⁴യു⁵ജം⁶ഹം⁷സമാ⁸ഹ

രപാ⁹ദിവ്യാ¹⁰നാം¹¹സ¹²ഖ്യേ¹³ചര¹⁴ന്തം

അ¹⁵ന¹⁶ഷ്ട¹⁷മേ¹⁸ന¹⁹ച²⁰ച്ഛ²¹ര്യ²²മാ²³ണ

മി²⁴ത്ര²⁵നി²⁶ചി²⁷കൃ²⁸ക²⁹വ³⁰യോ³¹മ³²നീ³³ഷാ

വ. 10

അന്വയം:-

ബീഭേ¹സു²നാം. — കമ്പമാനാനാമപാം
ഹം³സം സ⁴യു⁵ജം ആ⁶ഹഃ — സൂര്യം സഖായം ബ്രഹ്മവാദിനഃ
കഥയന്തി

ദിവ്യാ⁹നാം അപാം
സഖ്യേ

— ദിവീഭവാനാമാന്തരിക്ഷാണാം
മപാം സഖിത്വേ

ചര¹⁴ന്തം, അ¹⁵ന-സ്ത¹⁶മേ അ¹⁷ന — വർത്തമാനം, അനുസ്മോഹനീയം,
സ്മോതവ്യമനുലക്ഷ്യ

ച²⁰ച്ഛ²¹ര്യ²²മാ²³ണ. — പുനഃ പുനശ്ചരന്തം

ഇ²⁴ത്രം ക²⁵വ²⁶യഃ — ക്രാന്തദർശിനഃ പ്രിയയഃ

മ³²നീ³³ഷാ നി ചി²⁷കൃഃ — മനീഷയാ, സ്തുത്യം പുജയന്തി

അർത്ഥം.-പേടിച്ച് വിറക്കുന്ന ജലങ്ങൾക്കു് ചങ്ങാതിയാ
യി ബ്രഹ്മവാദികൾ സൂര്യനെയാണ് പറയുന്നതു്. അന്തരിക്ഷ
ത്തിലുള്ളവായ ജലങ്ങളുടെ സഖ്യത്തിൽ വർത്തിക്കുന്ന സ്തുത്യനും,
വീണ്ടും വീണ്ടും ചരിക്കുന്നവനുമായ (സൂര്യാത്മാവായ) ഇത്രനെ
കവിഞ്ഞുകാണുന്ന പ്രിയകൾ സ്തുതിയാൽ പുജിക്കുന്നു.

വക്ത്രം.-11-12-ആം ഭാഗത്തിന്നു വാങ്ങുന്നതിന്നു ബ്രഹ്മവാദിനി പ്രിയഃ,
പ്രിയ്യുബ് ജഗത്യൈശ്വര്യം, പരമാത്മാവേവതാ.

1 അഹം¹തദ്രേ²ഭീ³ർവ്വ⁴സു⁵ഭീ⁶ശ്ച⁷രാ

മൃ⁸ഹി⁹ദീ¹⁰ത്യൈ¹¹ശ്ച¹²വി¹³ശ്വ¹⁴ഭേ¹⁵വഃ

അഹം¹മി²ത്രാവ³ർത്തമാ⁴ണാം⁵ബീ⁶ഭ

മൃ⁸ഹി⁹മി¹⁰ത്രാ¹¹ഗ്നി¹²അഹം¹³മൃ¹⁴ഗ്നി¹⁵നോ¹⁶ഭാ

അ. 8 അ. 7 വ. 11

അനന്തം:-

അഹം	— സുകരസ്യദൃഷ്ടീ, വാഗാഃഭൂണി, യശ്ച ബ്രഹ്മജഗൽകാരണം തദ്രൂപാവോമി
തദ്രൂഭി:	— ഏകാദശഭീരുളൈ:
ചരാമി	— തദാത്മനാ സഞ്ചരാമി
(ഏവം) വസുഭി:	— തത്ത്വദാത്മനാ ചരാമി
ഉത അഹം വിശ്വഭേദൈ:	
ആദിത്യൈ: (ചരാമി)	— സർവ്വൈദ്യേഭൈഃ, ഓദഗഭിരാദിത്യൈശ്ചരാമി
(തഥാ) മിത്രാവതന്നാ	
ഉചോ	— മിത്രാവതന്നാവുളോ
അഹം (ഏവ ബ്രഹ്മീഭൂതാ)	
ബിഭർമ്മി	— ധാരയാമി
അഹം ഇന്ദ്രാഗ്നി ഉചോ	— താവപ്യഹമേവ ധാരയാമി
അഹം അശ്വിനാ	— അശ്വിനാവപ്യഹമേവ ധാരയാമി
(മന്യീഹി സർവ്വജഗദ്യുഗൃത്യേ)	

അർത്ഥം:- (ഈ സുകരത്തിന്റെ ദൃഷ്ടി അംഭുണപത്രി, വാക് എന്ന ബ്രഹ്മവാദിനി പരമാന്തസ്വരൂപയായ പരമേശ്വരിയാ യി സ്വയം ഓവിച്ഛ് ആത്മസ്തുതിപോലെ പറയുകയാണ്. ആ നിലക്ക് പരമേശ്വരി പറയുന്നതായെടുത്തു് ഇതിനെ ദേവി സുകരമെന്നു വിളിക്കുന്നു.) ഞാൻ പതിനൊന്നു തദ്വന്മാരോടുകൂടി ചരിക്കുന്നു. അതായതു് തദ്വന്മാരായി ചരിക്കുന്നതു് ഞാനാ കുന്നു. അതുപോലെ ഞാൻ ഏക വസുക്കളായി ചരിക്കുന്നു. സർവ്വദേവന്മാരായ പന്ത്രണ്ടാദിത്യന്മാരോടുകൂടിയും ഞാൻ ചരിക്കുന്നു പകലിരവുകളുടെ അഭിമാനദേവന്മാരായ മിത്രൻ, വരണൻ എന്നീ രണ്ടു ദേവന്മാരെയും ബ്രഹ്മസ്വരൂപയായി ഞാൻ ധരിക്കുന്നു. ഇന്ദ്രാഗ്നികളെയും ഞാൻ ധരിക്കുന്നു അശ്വി കൾ രണ്ടുപേരെയും ഞാൻ ധരിക്കുന്നു.

2 അഹംസോമമാഹനസംബിഭ
 മൃഹന്തപശ്ചാദതപുഷണംഭഗം
 അഹന്ദധാമിദ്രവിണംഹവിഷ്വതേ
 സുപ്രാവ്യേത്യയജമാനായസുന്ദതേ

അന്വയം.—

അഹം (ഏവ) ആഹനസം.— ആഹന്തവ്യം, അഭിഷോതവ്യം
 സോമം ബിഭേമി — ധാരയാമി
 (തഥാ) തപശ്ചാരം ഉത
 പുഷണം, ഭഗം — താംശു
 അഹം — ഏവബിഭേമി
 (തഥാ) ഹവിഷ്വതേ,
 സുപ്ര-അവ്യേ — ഹവിഭിര്യുക്തായ, ശോഭനം
 ഹവിദ്ദേവാനാം പ്രാപയിത്രേ
 സുന്ദതേ യജമാനായ — സോമാഭിഷവദ്യജമാനേ
 തന്നൈ
 ദ്രവിണം അഹം ദധാമി — യാഗഫലരൂപം ധനമഹമേവ
 ധാരയാമി

അർത്ഥം.—ഞാൻ തന്നെയാണു് സംസ്കരിക്കേണ്ടു് സോമത്തെ
 ധരിയ്ക്കുന്നതു്, അതുപോലെ തപശ്ചാവിനെയും പൂഷാവിനെയും
 ഭഗനെയും ഞാൻ തന്നെ ധരിയ്ക്കുന്നു ഹവിര്യുക്തനും, നല്ല ഹിം
 സ്സു് ദേവന്മാരെത്തിക്കുന്നവനും സോമം സംസ്കരിയ്ക്കുന്നവനാകു
 യജമാനനു്, യാഗഫലരൂപമായ സമൃദ്ധിയെ, പുഷ്യിയെ ധ
 രിക്കുന്നതും (കൊടുക്കുന്നതും) ഞാനാണു്.

3 അഹംരാഷ്ട്രീസങ്ഗമനിവസുനാ
 ബിക്രിതൃഷിപ്രഥമായജ്ഞിയാനാം.
 താംപാവോവ്യഭൃപുരുത്രാ
 ദ്രീസ്ഥാത്രാംദ്രാവാണി.

അന്വയം:-

അഹം രാഷ്ട്രീ	— സർവ്വസൃജഗത ഈശ്വരീ,
(തഥാ) വസുനാം	— ഉപാസകാനാം സങ്ഗമയിത്രി,
സം-ഗമനീ	പ്രാപയിത്രി
ചികിതൃഷീ	— സാക്ഷാൽ കർത്തവ്യം, പരംബ്രഹ്മ
	സ്വാത്മതയാ സാക്ഷാൽകൃതവത്
(അത ഏവ) യജ്ഞീയാനാം	
പ്രഥമം	— യജ്ഞാഹ്വാനാം മുഖ്യം
താം മാ	— ഏവങ്ഗുണവിശിഷ്ടാം മാം
ഭൂരി-സ്ഥമാത്രാം	— ബഹുഭാവേന പ്രപഞ്ചാത്മനാമ
	തിഷ്ഠമാനാം
ഭൂരി ആ-വേശയന്തി.	— ഭൂരിണിഭൂതജാതാനി
	ജീവഭാവേനാത്മാനം
	പ്രവേശയന്തി. മാം
പുരു-ത്രാ ദേവൈഃ വി	
അഭ്യുഃ	— ബഹുദേശേഷു ദേവാവിഭക്തീ,
	കർവ്വന്തി

അർത്ഥം.-ഞാൻ സർവ്വജഗത്തിന്നും ഈശ്വരീയാകുന്നു. ആ പോലെ ഉപാസകന്മാർക്ക് ഐശ്വര്യമെത്തിയ്ക്കുന്നവളാകുന്ന ബ്രഹ്മസാക്ഷാൽക്കാരം നേടിയവളാകുന്നു. അതുകാരണമായ യജ്ഞാഹ്വതയുള്ളവരിൽ ഞാൻ മുഖ്യയാകുന്നു. ആ എന്നെ പ്രപഞ്ചത്തിൽ നാനാഭാവത്തിൽ സ്ഥിതിപെടുന്നവളായി, വിവിധ ഭൂതജാതങ്ങളിൽ, ജീവാത്മരൂപത്തിലാവേശിയ്ക്കുന്നവളായ്ക്കു ഞ്ഞു, എല്ലാ ദിക്കുകളിലും ദേവന്മാർ ആപരിയ്ക്കുന്നു, ആദരിയ്ക്കുന്നു, കൊണ്ടാടുന്നു.

- 4 മയാസോത്തന്നമന്തിയോവിപശ്ചിതി
- യഃപ്രാണിതിയഃശുഭോനോത്യക്തം
- താമസവോമാന്തഉപക്ഷിയന്തി
- ശ്രുധിശ്രുതശ്രുദ്ധിവന്തേവഭാമി

2 അഹംസോമമാഹനസംബിഭ
 മ്ത്വഹന്താഷ്വാരുതപുഷണംഭഗം
 അഹന്യാമിദ്രവിണംഹവിഷ്വതേ
 സുപ്രാവ്യേദ്യയജമാനായസുന്യാതേ

അന്വയം:-

അഹം (ഏവ) ആഹനസം— ആഹന്തവ്യം, അഭിഷോതവ്യം
 സോമം ബിഭഞ്ചി — ധാരയാമി
 (തഥാ) ത്വഹന്തം ഉത
 പുഷണം, ഭഗം — താംശ്ച
 അഹം — ഏവബിഭഞ്ചി
 (തഥാ) ഹവിഷ്വതേ,
 സുപ്ര-അവ്യേ — ഹവിഷ്വതായ, ശോഭനം
 ഹവിഷ്വതാനാം പ്രാപയിതേ
 സുന്യാതേ യജമാനായ — സോമാഭിഷവദ്യേ'കർവ്വതേ
 തന്നൈ
 ദ്രവിണം അഹം ധയാമി — യാഗഫലരൂപം ധനമഹമേവ
 ധാരയാമി

അർത്ഥം:-ഞാൻ തന്നെയാണ് സംസ്തരികേണ്ടും സോമത്തെ
 ധരിയ്ക്കുന്നത്. അതുപോലെ ത്വഹ്വാവിനെയും പുഷാവിനെയും
 ഭഗനെയും ഞാൻ തന്നെ ധരിയ്ക്കുന്നു ഹവിര്യുക്തനും, നല്ല ഹവി
 സ്സു ഭേദനംകൊണ്ടിരിക്കുന്നവനും സോമം സംസ്തരിയ്ക്കുന്നവനായ
 യജമാനനും, യാഗഫലരൂപമായ സമൃദ്ധിയെ, പുഷ്ടിയെ ധരി
 ക്കുന്നതും (കൊടുക്കുന്നതും) ഞാനാണ്.

3 അഹംരാഷ്ട്രീസുഭംഗമനീവസുനാ
 ബികിതുഷ്പ്രഥമായജ്ഞിയാനാം.
 താംമാദോവ്യധേപ്രതൃതാ
 ഭൂരിസ്ഥാത്രാംഭൂത്യാവേശന്തി.

4 മയംസോഅന്നമത്തിയോവിപശ്ചിത
യഃപ്രാണിതിയഹംശ്രുണോത്യഭ
ന്നമനവോമാനഉപക്ഷിയാ
ശ്രുധിശ്രുതശ്രുധിവന്തേദാമി

അന്വയം:-

യഃ അന്നം അത്തി സഃ	— ഭോക്തൃശക്തിരൂപയാ
മയാ	— മയാ ഏവാത്തി
യഃ (പ) വി-പശ്യതി	— ആലോകയതി
യഃ (പ) പ്രാണിതി	— ശ്വാസോച്ഛാസരൂപം
	• വ്യാപാരബ്ധകരോതി,
	സോപിമയാ ഏവ
(യശ്ച) ഉക്തം ശ്രുണോതി	— സോപിമയാ ഏവ
(യേ ഈദൃശീം അന്തര്യം-	
മിത്രപേണസ്ഥിതാം) മാം-	ന ജാനന്തി
തേ അമന്തവഃ	— അമന്യമാനാഃ, അജാനന്തഃ
ഉപ ക്ഷിയന്തി	— ഉപക്ഷിണാവേന്തി
ഹേ ശ്രുത, ശ്രദ്ധി-വം	
ഈം ശ്രധി	— വിശ്രുത, സഖേ, (ശ്രദ്ധിഃ ശ്രദ്ധാ)
	തയായുക്തം ശ്രുണ
തേ വദാമി	— തുഭ്യേവദിശാമി

അർത്ഥം:- യാതൊരാൾ അന്നം കേജിജ്ഞാപോ, അവൻ ഭോക്തൃശക്തിരൂപമായ എന്നെക്കൊണ്ടാണതു കേജിജ്ഞാനത്ത്. യാതൊരാൾ കണ്ടെന്നപോ ആലോകനരൂപമായ എന്നാലവൻ കാണുന്നു. യാതൊരാൾ ശ്വാസോച്ഛാസം ചെയ്യുന്നപോ, പ്രാണരൂപമായ എന്നെക്കൊണ്ടാണതു ചെയ്യുന്നത് യാതൊരാൾ പറയപ്പെട്ടതു കേൾക്കുന്നപോ, ശ്രുതിരൂപമായ എന്നാലതു കേൾക്കുന്നു ഇങ്ങനെ അന്തര്യാമിത്രപത്തിൽ സ്ഥിതയായ എന്നെ ഏവരറിയുന്നില്ലയോ, അവർ അറിവറവരാകുന്നു (സഖദുഃഖദുഃഖമായ സംസാരത്തിൽ വലയുന്നു) അല്ലയോ വിശ്രുതസ്തേഹിത, ശ്രദ്ധയോടുകൂടി ഇതു കേൾക്കേ ഞാൻ നിങ്ങളോടുപദേശിക്കുന്നു

5 അഹവേവസ്വയമിവദാമി

ജ്ഞേവേദിതമാനുഷഭിഃ

യദാമയേതാദൃഗൃകൃണോമി

തംബ്രഹ്മാണന്തൃഷിന്തംസുധോം

അന്വയം:-

അഹം സ്വയം ഏവ ഇദം

വദാമി — ബ്രഹ്മാത്മകം വസ്തുപദിശാമി
ദേവേഭിഃ ഉത മനുഷ്യേഭിഃ — ഇന്ദ്രാദിഭിഃ മനുഷ്യൈർപി ച

ജ്യേഷ്ഠം (അഹം) യം

കാമയേ — സേവിതം രക്ഷിതും വാഞ്ശരാമി

തം-തം — സർവ്വം പുരുഷം

ഉഗ്രം കൃണോമി — സർവ്വേഷ്വേദോധികങ്ക്രോമി

തം ബ്രഹ്മാണം — തമേവസ്രഷ്ടാരങ്ക്രോമി

തം ഋഷിം — തമേവാതീന്ദ്രീയാത്മഭിന്നങ്ക്രോമി

തം സു-മേധാം — തമേവശോനേപ്രജങ്ക്രോമി

അത്ഥം-ഞാൻ തന്നത്താൻ ബ്രഹ്മാത്മകവസ്തുവിനെ നിങ്ങളുടെ പേരേഴുന്നൂ. ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരാലും മനുഷ്യന്മാരും സേവിതമായ ആ ബ്രഹ്മാത്മവസ്തുവായ ഞാൻ ഏവനെ രക്ഷിതാണിച്ഛുന്നൂവോ, ആ പുരുഷനെ സർവ്വാധികപ്രഭാവനാക്കിച്ഛുന്നൂ അവനെത്തന്നെ സ്രഷ്ടാവായ ബ്രഹ്മാവാക്കുന്നു. അവനെത്തന്നെ ഇന്ദ്രീയങ്ങൾക്കപ്പുറം കാണുന്ന ഋഷിയാക്കുന്നു. അവനെത്തന്നെ മഹാജ്ഞാനിയാക്കുന്നു.

6 അഹം-തദ്രായധനരാത്നോമി

ബ്രഹ്മദിഷേശരവഹന്തവാള

അഹഞ്ജനായസമഭക്യണോ

മൃഹന്യാവാപൃഥ്വിവീആവീവേശ

അന്വയം:-

ബ്രഹ്മ-ദിഷേ, ശരവേ — ബ്രഹ്മദേഷ്വാരം, ശരം

ഹിം-സകം ശ്രീപുരവംസിന

മന്യരം (ദിതീയാത്ഥം ചതുർത്ഥി)

ഹന്തവേ ഉ

— ഹന്തു

തദ്രായ ധനഃ അഹം ആ

തനോമി .

അഹം (ഏവ) ജനായ

സ-മദഃ കൃണോമി

(തഥാ) ദ്യാവാപൃഥിവീ

അഹം (ഏവ) ആ

വിവേശ

— ചാപം ദൃയാതതങ്ക്രോമി

— സ്തോത്രജനാത്ഥം

— സങ്ഗ്രാമങ്ക്രോമി

— ദിവഞ്ചപൃഥിവീഞ്ചാന്ത
ദ്യാമിതയാ

— പ്രവിഷ്വതി

അത്ഥം.—ബ്രഹ്മശത്രുവായ ത്രിപുരാസുരനെ കൊല്ലുവാൻ ഭദ്ര
സ് വില്ലുതോണോറിയതു് ഞാനത്രെ ഏന്റെ സ്തോതാക്കൾക്കു
വേണ്ടി ഞാൻ തന്നെ യദ്ധം ചെയ്യുന്നു ദ്യാവിനെയും ഭൂവി
നെയും അന്തര്യാമിത്രപത്തിൽ ഞാൻ നിറഞ്ഞു പ്രവേശിച്ചിരി
ക്കുന്നു

7 അഹം സുവേപിതർമസ്യ മുദ്ധൻ

മമ യോനിരപ്പാന്തസ്തദുദ്രേ

തതോവിതിഷ്ഠേഭവനാനവി

ശ്ലോതാമുന്യാംവർഷണോപസ്പശാമി

അന്വയം . —

പിതരം

അസ്യ മുദ്ധൻ

അഹം സുവേ

(കാരണഭൂതേ തസ്മിൻഹി വിയദാദികാര്യ ജാതം സർവ്വം
വത്തതേ)

മമ യോനിഃ സമുദ്രേ

അപ്-സ അന്തഃ

— ദിവം

— പരമാത്മനോ മുദ്ധനി

— പ്രസുവേ, ജനയാമി

— കാരണം (സമുദഭവന്ത്യസ്മാൽ
ഭൂതജാതാനിതി സമുദ്രഃ
പരമാത്മാ) തസ്മിൻ

— വ്യാപനശീലാസു ധിപൃത്തിഷ്ഠ
മദ്ധ്യേയൽ ബ്രഹ്മചൈതന്യം
തന്മകാരണം

വാതഃ-ഇവ പ്ര വാമി	— പ്രവതേത
ദിവാ പരഃ	— ആകാശസ്യ പരസ്താൽ
ഏനാ പൃഥിവ്യോ പരഃ	— അന്ത്യഃ പൃഥിവ്യഃ പരസ്താൽ, സർവ്വസ്താദികാരജാതാൽ പരസ്താദർശ്വചാനാ
(സങ്ഗോദാസിനകൂടസ്ഥബ്രഹ്മചൈതന്യരൂപേണ)	
മഹിനാ	— മഹിന്ദാ
ഏതാവതി സം ബഭ്രുവ	— സർവ്വജഗദാത്മനാഹം.സം ഭൂതാസ്മി

അർത്ഥം.-ഏല്വാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും കാര്യങ്ങളെയും കാരണ രൂപത്തിലുൾപാദിപ്പിച്ചുകൊണ്ട്, ആരാലും കൂട്ടുകൂടപ്പെടാതെ, വായുവെന്നപോലെ ഞാൻ പ്രവത്തിക്കുന്നു. ദ്യോവിൽനിന്നും ഈ ഭൂവീൽനിന്നും അപ്പൊത്തു വർത്തിയുന്നവളായി, ബ്രഹ്മചൈതന്യരൂപയായി, സ്വമഹിമകൊണ്ട് സർവ്വജഗദാത്മസ്വരൂപയായി ഞാൻ ഭവിക്കുന്നു (ഈ സൂക്തം ഒരുപക്ഷത്തിൽ സാര സ്വതത്തിൽ പെട്ടതാകുന്നു).

വസ്തു.-13-ശൈലധ്വജഃ കലൂലബഹ്വിഷഃ ജ്വഹിഃ, ഉപരിഷ്വാദ് ബൃഹതീത്രിഷ്ടുഃഘോരമന്ദസീ, വിശ്വേദേവാ ദേവതാ

1 നതമഹാനദുരിത

ദേവാസോഅഷ്ടമത്ത്യം

സജോഷസോയമത്യമാ

മിത്രോനയന്തിവൽണോഅതിദിവിഷഃ

അന്വയഃ.-

ഹേ ദേവാസഃ, അത്യമാ,

മിത്രഃ വൽണഃ — ഏതേത്രയോദേവാഃ

സ-ജോഷസഃ ദിവിഷഃ

അതി — സങ്ഗതാഭ്യഷ്വനതിക്രമ്യ

യം നയന്തി — അഭിമതം ദേശം പ്രാപയന്തി

അ. 8 അ. 7 വ. 13

തം മർത്യം ന അഹിഃ
ന ഓഹതം

— പാപം, തൽഫലരൂപനു-
ഗ്രമനഞ്ച ന

അഷ്ട

— പ്രാപ്തോതി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, അത്യുമാവും മിത്രനും വരു-
ന്നും കൂടിച്ചേർന്ന്, ശത്രുക്കളെ അതിക്രമിച്ചു, ആരെ അഭീഷ്ട
ദേശത്തെത്തിയെന്നുവോ, ആ മനുഷ്യനെ പാപവും പാപഫല
ങ്ങളായ ദുഷ്ടതികളുമേൽക്കുന്നില്ല.

2 അധിവയം വൃണീമഹേ

വർണ്ണമിത്രാര്യമൻ

യേനാനിരംഹസോയ്യം

പാഥനേമാചമർത്യമതിഭീഷഃ

അന്വയം:-

ഹേ മിത്ര, വരണ,

അര്യമൻ, യേന

— രക്ഷണേന

മർത്യം അഹിസഃ

— സ്തോതാരം പാപാൽ

യ്യം നിഃ പാഥ

— നിശ്ശേഷേണ രക്ഷഥ

(യേന) ച ഭീഷഃ അതി

നേഥ

— അതിത്യ നയഥ

തൽഫി വയം വൃണീമഹേ— തദേവരക്ഷണം വയം

പ്രാർത്ഥനാമഹേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മിത്ര, വരണ, അത്യുമാവേ, യാതൊന്നി-
നാൽ സ്തോതാവായ മനുഷ്യനെ പാപത്തിൽനിന്നു തികച്ചും
രക്ഷിക്കുന്നുവോ, ഏതിനാൽ ശത്രുക്കളെ കടത്തി നയിക്കുന്നുവോ,
ആ രക്ഷണത്തെത്തന്നെ ഞങ്ങൾ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു.

3 തേനൃനന്നോയമൃതയേ
 വർത്തനോമിത്രോഅര്യമാ
 നയിഷാഉനോനേഷണി
 പഷിഷാഉനഃപഷണ്യതിദിഷിഃ

അന്വയം -

അയം വരണം, മിത്രം,

അര്യമാ, തേ — തേ ദേവാഃ

നഃ ഊതയേ നൃനം — അസ്മാകം രക്ഷണായാവശ്യം
 വേണു

(ഹേ മിത്രാഭ്യഃ) നേഷണി

ഉ നഃ നയിഷാഃ — നേതവ്യേവിഷയ ഏവാസ്മാൻ
 നയത (വചനവ്യത്യയം)

പഷണി ഉ നഃ — പാരയിതവ്യ ഏവ
 വിഷയേസ്മാൻ

ദിഷിഃ അതി പഷിഷാഃ — അതിപാരയത

അർത്ഥം.-ഈ വരണനും മിത്രനും അര്യമാവുമെന്ന ആ ദേവന്മാർ നമ്മുടെ രക്ഷയ്ക്കായി അവശ്യം വേർതിട്ടേ അല്ലയോ മിത്രാദീദേവന്മാരേ നയിക്കപ്പെടേണ്ടും വിഷയത്തിൽതന്നെ ഞങ്ങളെ നയിച്ചാലും കടത്തപ്പെടേണ്ടും വിഷയത്തിൽത്തന്നെ ശത്രുക്കളെ അതിക്രമിച്ച് ഞങ്ങളെ കടത്തിയാലും.

4 യുയംവിശ്വംപരിപാഥ

വർത്തനോമിത്രോഅര്യമാ

യുഷ്മാകംശക്മണിപ്രിയേ

സ്യാമസുപ്രണീതയോതിദിഷിഃ

അ. 8 അ. 7 വ. 13

അന്വയം:-

ഹേ സു-പ്രസീതയഃ,	— ശേഖരേ പ്രണയനഃ, ദേവഃ
വരണഃ, മിത്രഃ, അര്യമാ,	
യുയം വിശ്വം	— സർവ്വം ജഗൽ
പരി പാഥ	— രക്ഷഥ
യുഷ്യാകം പ്രിയേ ശർമ്മണി—	യുഷ്യാഭിർത്തേനാനുകൂല്യേ സുഖേ
വയം സ്യാമ	— ഭവേമ
ഭവിഷഃ അതി	— ഭോഷ്യുന്നതിക്രമേമ

അർത്ഥം.-നന്നായി ഏല്പാവരെയും നയിക്കുന്ന ദേവന്മാരേ, വരണനും മിത്രനും അര്യമാവുമായ നിങ്ങൾ ജഗത്തു മുഴുവൻ പരിപാലിക്കുന്നു. നിങ്ങളേകുന്ന അനുകൂലസുഖത്തിൽ ഞങ്ങൾ വാഴാറു. ശത്രുക്കളെ അതിക്രമിക്കാറു.

5 ആഭിത്യാസോഅതിസ്രിയോ

വർണോമിത്രോഅര്യമാ

ഉഗ്രംമതദ്ഭിരുദ്രംഹവേ

മേന്ദ്രമഗ്നിംസ്വസ്തയേതിഭിഷഃ

അന്വയം:-

ആഭിത്യാസഃ വരണഃ

മിത്രഃ അര്യമാ സ്രിയഃ

അതി

— അഭിതഃ പുത്രാഹിംസകാൻ-
അതിനയന്തു

മതദ്ഭിഃ ഉഗ്രം തദ്രം

ഇദ്രം അഗ്നിം

— തൈസ്തഹിതം ഉദ്ഗൃഹ്ണ
മിത്രമഗ്നിഞ്ച

സ്വസ്തയേ ഹവേമ

(ഐഹ്വതാസ്തേ) ഭിഷഃ

അതി

— ഭോഷ്യുന്നതിനയന്തു

അർത്ഥം.-അഭിതിപുത്രന്മാരായ വരണനും മിത്രനും അര്യമാവും ദ്രോഹികളെ അകറ്റട്ടേ. മതത്തുക്കളൊത്ത ഉഗ്രനായ തദ്രവും

നെയും ഇത്രനെയുമുണ്ടെന്നെയും ക്ഷേമത്തിനായി വിളിയ്ക്കുന്നു.
വിളിക്കപ്പെട്ട അവർ ശത്രുക്കളെ അകറ്റിത്തള്ളി.

6 നേതാരുളുപുണ്യീരോ
വരണോമിത്രോഅര്യമാ
അതിവിശ്വാസിഭൂതിതാ
രാജാനശ്ചഷ്ണിനാമതിഭിഷഃ

അന്വയം:—

നേതാരു: വരണ: മിത്ര:

അര്യമാ

— നയനകുശലാസ്ത്രേ

ന: സു തിരു: ഉ .

— അസ്ത്രാകം പാപാനി സുഷു
തിരോധാനം, അഭംഗമേവ
നയന്തു

ചഷ്ണീനാം രാജാന:

— മനുഷ്യാണാം സ്വാമിനസ്ത്രേ
ഭേദാ:

വിശ്വാസി ഭൂ: ഇതാ അതി — സർവ്വാണി ഭൂതിതാനി പാപഫല
രൂപാണി ഭൂഗ്ഗമനാനൃതിനയന്തു

ഭിഷഃ അതി

— ഭേഷ്യപശ്ചാതിനയന്തു

അർത്ഥം:—നന്നായി നയിയ്ക്കാൻ സമർത്ഥരായ വരണനും മി
ത്രനുമര്യമാവും നമ്മുടെ പാപങ്ങളെ വേണ്ടപോലെ നീക്കിത്തള്ളി
കാണാനേ ഇല്ലാതാക്കട്ടേ മനുഷ്യരുടെ സ്വാമികളായ ആ ഭേദ
ന്മാർ എല്ലാ പാപഫലരൂപങ്ങളായ ഭൂഗ്ഗതികളെയുമകറ്റിത്തള്ളി. ശ
ത്രുക്കളെയുമകറ്റിത്തള്ളി

7 ശൂനമസുഭ്യൂതയേ

വരണോമിത്രോഅര്യമാ

ശമയചുതുസപ്രഥം

ആദിത്യാസോയഭീമഹേഷ്വരഭിഷഃ

അനവയം:-

വരണം, മിത്രം, അരുമാ,	.
ഉതയേ	— രക്ഷായൈ
ശൂനം അസൂഭ്യം	— സുഖമസൂഭ്യം യച്ഛന്തു
യൽ (വയം) ഇരുമഹേ	— യാചാമഹേ
ആദിത്യംസം സ-പ്രഥം	
ശർമ്മ	— സർവ്വതഃ പ്രഥുവിന്ദീണ്ണം
	തൽസുഖം
യച്ഛന്തു	— ഒദന്തു
ഖിഷം അതി	— ദോഷ്യനതിനയന്തു

അത്ഥം-വരണനും മിത്രനും മരുമാവും രക്ഷയ്ക്കായി നമുക്കു സുഖമേകട്ടേ. നാം യാചിക്കുന്ന ആ മഹത്തായ സുഖം അദിതി പുത്രന്മാരായ ദേവന്മാർ നമുക്കു തന്നരുളട്ടേ. ശത്രുക്കളെ അകറ്റട്ടേ.

8 യഥാഹത്യഭാസവോഗൊര്യഞ്ചിത്

പദീഷിതാമമുഞ്ചതായജത്രാഃ

ഏവോഷ്ടസുരഞ്ചതാവ്യംഹഃ

പ്രതാര്യഗേപ്രതരണആയഃ

വ. 13

അനവയം:-

3-5-12ൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ട്.

വക്ത്രം-14 ഭാരഭാരജിരാത്രിഃ ജ്വലിഃ, ഗായത്രിച്ചന്ദഃ, രാത്രി ദേവതാ.

1 രാത്രിവ്യഖ്യാനം

പുരുതാദേവ്യക്ഷിഃ

വിശ്വാഭാധിശ്രിയോധിത

അന്വയം -

ആയതി	— ആഗച്ഛതി
അക്ഷഭിഃ	— അക്ഷസ്ഥാനീയൈഃ പ്രകാശമാനൈർനക്ഷത്രൈഃ
പുരുത്രാ ദേവീ രാത്രി	— ബഹുദേശേഷു ദേവനശീലാ രാത്രി
വി അഖ്യൽ	— വിപശ്യേ വിപശ്യതി
(അപിചൈഷാ) വിശ്വാഃ	
ശ്രിയഃ	— സർവ്വാശ്ലോഭാഃ
അധി അധിത	— അധിധാരയതി

അർത്ഥം.-വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവളും കണ്ണുകളുടെ സ്ഥാനത്തുള്ള തെളിനക്ഷത്രങ്ങളാൽ പ്രകാശവതിയുമായ രാത്രി പല ദേശങ്ങളിലും നോക്കുന്നു കാണുന്നു പിന്നെ എല്ലാ ശോഭകളെയും തന്നിൽ ധരിക്കുന്നു

2 ഓർവ്വപ്രാണമത്ത്യാ

നിവതോദേവ്യഭൃതഃ

ജ്യോതിഷാബാധതേതഃ

അന്വയം -

അമത്ത്യാ ദേവീ	— മരണരഹിതാ ദേവനശീലാ രാത്രിഃ
ഉരു ആ അപ്രാഃ	— പ്രഥമതസ്തമസാ പൂരയതി
(തഥാ) നി-വതഃ	— നീചീനാൻ ലതാഗുല്ഫാദീൻ
ഉൽ-വതഃ	— ഉത്ഥിതാൻ വൃക്ഷാദീംശ്ച സ്വതേജസാ വൃണോതി
(തദനന്തരം തൽ) തമഃ	— അന്ധകാരം
ജ്യോതിഷാ ബാധതേ	— ഗ്രഹനക്ഷത്രരൂപേണ തേജസാ വീഡയതി

അർത്ഥം.-അനശ്വരയും പ്രകാശവതിയുമായ രാത്രി ആദ്യം ഇരുട്ടാൽ ജഗത്തിനെ മൂടുന്നു പിന്നെ താഴെയുള്ള വള്ളിച്ചെടികളെയും ഉയർന്നിരിക്കുന്ന മരങ്ങളെയും മറയ്ക്കുന്നു അതിന്നുശേഷം

ആ ഇതിനെ ഗ്രഹനക്ഷത്രരൂപത്തിലുള്ള തേജസ്സുകൊണ്ട് ശമിപ്പിക്കുന്നു.

3 നിത്യസ്വസ്ഥരമസ്കൃ

തോഷസന്ദേവ്യായതീ

അപേദഹാസതേതമഃ

അന്വയം:-

ആയതീ ദേവീ	— ആഗച്ഛന്തി ദേവനശീലാ രാത്രിഃ
സ്വസ്ഥാരം ഉഷസം നിഃ	
അകൃത ഉ	— നിഷ്ക്കരോതി, പ്രകാശേന സംസ്ക്കരോന്ത്യേവ
(തസ്യോമുഷസിജാതായാം നൈശം) തമഃ	— അന്ധകാരം
അപ ഇൽ ഹാസതേ ഉ	— അപൈവഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പ്രകാശവതിയായ രാത്രി സഹോദരിയായ ഉഷസ്സിനെ പ്രകാശത്താൽ സംസ്കരിക്കുക തന്നെ ചെയ്യുന്നു. ഉഷസ്സിൽ രാവിരുട്ട് അകന്നുപോകുക തന്നെ ചെയ്യുന്നു.

4 സാനോഅഭ്യയസ്യാവയ

നിത്യോമന്നവിക്ഷുഹി

വൃക്ഷേനവസതിവയഃ

അന്വയം:-

യസ്യഃ യാമൻ	— യസ്യ രാത്രോദ്യമനി, പ്രാപ്തേ
വയഃ വൃക്ഷേ വസതിം ന	— പക്ഷിണോ യഥാ വൃക്ഷേ നിധാശ്രയം നിവാസകർച്ചന്തി, തലൽ
തേ വയം നി	
അവിക്ഷുഹി	— നിവിശാമഹേ, സുഖേന ഗൃഹേ ആസ്വഹേ
സാ അഭ്യ നഃ	— രാത്രിദേവതാസ്താകം പ്രസിന്ദേ

അത്ഥം-യാതൊരു രാത്രിയുടെ വരവിൽ, പക്ഷികൾ മരത്തിൻപോട്ടിൽ മുളയുന്നപോലെ നാം ഗൃഹത്തിൽ സുഖമായി വിശ്രമിക്കുന്നുവോ, ആ രാത്രി ഇപ്പോൾ നമ്മളിൽ പ്രസാദി ജ്ഞേ.

5 നിഗ്രാമാസോഅവിക്ഷത

നിപഭന്തോനിപക്ഷിന്ദ:

നിശ്ശ്വേനാസശ്ചിദത്ഥിന്ദ:

അന്വയം:-

ഗ്രാമാസ:	— ഗ്രാമാഃ, സർവ്വേജനാഃ
നി അവിക്ഷത	— രാത്രവാഗതായാന്നിവിശന്തേ, ശേരന്തേ
(തഥാ) പത്വന്തഃ നി	— പാദയുക്താഗവാശ്ചാഭയോ നിവിശന്തേ
പക്ഷിന്ദ നി	— പക്ഷോപേതാനിവിശന്തേ
അത്ഥിന്ദ ശ്വേനാസ:	
ചിത് നി	— ശീശ്രഗമനയുക്താശ്ശ്വേനാശ്ച നിവിശന്തേ

(അഹനിസഞ്ചാരേണശ്രാന്താനി സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി രാത്രിസ്സുഖയതി.)

അത്ഥം-എല്ലാ ജനങ്ങളും രാത്രിയാകുമ്പോൾ ഗൃഹം പുക്കി സുഖമായി കിടക്കുന്നു. നാൽകാലികളും കിടക്കുന്നു. ചിറകുള്ള പക്ഷികളും കൂടുകൂടി വിശ്രമിക്കുന്നു. ഗതിവേഗമറ്റ പത്വന്തകൾ കൂടി വിശ്രമിക്കുന്നു. (പക്ഷൻ നടന്നു ക്ഷീണിച്ച എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും രാത്രി സുഖിപ്പിക്കുന്നു.)

6 യാവയാവ്യക്യം വ്യക്തം

യവയസ്തേനമൂർദ്ധ്വേ

അഥാനസ്തരാവേ

അന്വയം:-

ഹേ ഉഗർമ്മേ, വ്യക്തം
വ്യക്തം യവയ

— ഹേ രാത്രേ, അസ്തമൻ ഹിംസ
തീം വ്യക്തസ്രിയം വ്യക്തോസൃതഃ
പൃഥക്തേ

സ്നേഹം യവയ
അഥ നഃ സു-തരാ വേ

— തസ്തമസ്മത്തോവിയോജയ
— സുഖേന തരണീയാ ക്ഷേമകരീ
വേ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ രാത്രേ, ഞങ്ങളെ ദ്രോഹിക്കുന്ന പെൺ
ചെന്നായയെയും ആൺചെന്നായയെയും അകറ്റിയാലും. കള്ള
നെ ഞങ്ങളിൽ നിന്നു വേർപെടുത്തിയാലും. പിന്നെ, ഞങ്ങൾ
ക്കു സുഖമായി കടന്നുപോകാവുന്നവളായാലും, ക്ഷേമകരിയാ
യാലും.

7 ഉപമാപേപിശത്തമഃ

കൃഷ്ണവ്യക്തമസ്ഥിത

ഉഷ്ണേവയാതയ

അന്വയം:-

പേപിശൽ തമഃ

— ഭൃശം പിംശൽ സർവ്വവസ്തുഷ്യാ
ശ്രീഷ്ടമന്ധകാരം

കൃഷ്ണം വി-അകതം

— കൃഷ്ണവസ്തു വിശേഷേണ
സർവ്വസ്യാഞ്ചകം

(തൽ തമഃ) മാ ഉപ

അസ്ഥിത

— മാം ഉപാഗച്ഛൽ

ഹേ ഉഷ്ണ, ഋണാ-ഇവ

— ഋണാനിവ തത്തമഃ

യാതയ

— അപഗമയ

(സ്തോതൃണാം ഋണാനി യഥാധനപ്രദാനേനാപാകരോഷി
തമാതമോവ്യപസാരയ.)

അർത്ഥം:-നിറഞ്ഞ സർവ്വവസ്തുക്കളെയും ബാധിച്ച ഇരുട്ട്
കുറഞ്ഞതുമൊട്ടിപ്പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ ഇരുട്ടെന്ന പ്രാപി
ച്ചിരിക്കുന്നു. അല്ലയോ ഉഷ്ണസ്തു, സ്തോതാക്കളുടെ കടങ്ങളെ

ധനപ്രദാനത്താൽ ഇല്ലാതാക്കുന്നപോലെ, അതിനെ അകറ്റി
യാലും.

8 ഉപതേഗാഇവാകരം

വൃണീഷാഭിതിഭിവഃ

രാത്രിസ്തോമനജിഗൃഷേ

വ. 14

അന്വയം -

ഹേ രാത്രി തേ

— ത്വാം

ഗാഃ-ഇവ ഉപ

— പയസോ ദോഗ്ധീർധേനുരീ
വോപേത്യ

ആ അകരം

— സ്തുതിഭിരഭിമുഖീകരോമി

ഭിവഃ ഭിതിഃ

— ദൃലോകസ്യ പുത്രി, ഉഷഃ,
ത്വൽപ്രസാദാൽ

ജിഗൃഷേ

— ശത്രുൻ ജിഗൃഷതഃ, ജിതവതോ
മമ

സ്തോമം ന വൃണീഷ

— സ്തോത്രമിവ ഹവിരപീത്വം
ഭജസ്യ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ രാത്രിദേവതേ, അവിടുത്തെ കറവപ്പശു
കാളെന്നപോലെ, സ്തുതികൾകൊണ്ടു് അഭിമുഖീയാക്കുന്നു സ്വ
പുത്രിയായ ഉഷസ്സേ, ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്ന എന്റെ സ്തോത്ര
മെന്നപോലെ ഹവിസ്സും സ്വീകരിച്ചാലും.

വഗ്ഗം-15-16-ആംഗിരസോവിഹവ്യഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷുബ്
ജഗത്യേഹ ഹരസീ, വിശ്വേദേവാ ദേവതാ.

1 മമാഗ്രേപച്ഛോവിഹവേഷസ്തു

വയസ്തേസധാനാസ്തപപുഷേമ

മഹിന്യനമന്താപ്രഭിഗത്വതസ്ര

സ്തവയാധ്യക്ഷേണപുതനാജയേമ

അനന്തം:-

ഹേ അഗ്നേ, വി-ഹവേഷ്യ-	യജ്ഞേഷ്യ സങ്ഗ്രാമേഷ്യ വാ
വച്ഃ മമ അസ്മ	— ത്വദനുഗ്രഹാദീപ്തിരസ്മ
വയം ത്വാ ഇന്ധാനാഃ	— സമിത്തിദ്വീപയന്തഃ
തന്വം പുഷ്യമ	— തവശരീരം ഹവിദീർവ്വൽയമേ
(അപിച്) മഹ്യം ചതസ്രഃ	
പ്ര-ദിശഃ	— പ്രകൃഷ്ടാദിശഃ തദ്വാസിനോ
	ജനാഃ
നമന്താം	— സ്വതഃ ഏവ പ്രഹവീവേന്തു
ത്വയാ അധി-അക്ഷേണ	— ഇശ്വരേണ സതാ
പുതനാഃ ദയേമ	— ശത്രുസേനാ അഭിഭവേമ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, യജ്ഞങ്ങളിൽ (യുദ്ധങ്ങളിൽ) അവിടുത്തെ അനുഗ്രഹത്താൽ എനിക്കു പ്രകാശമുണ്ടാവട്ടേ. അവിടുത്തെ ചമതകൾ കൊണ്ട് ആളിക്കത്തിച്ചു, അവിടുത്തെ ശരീരം ഹവിസ്സുകളാൽ ഞങ്ങൾ വാസ്തികൊവു. കൂടാതെ നാലു ദിക്കുകൾ, അവിടങ്ങളിലെ ജനങ്ങൾ, എനിക്കു സ്വയം അധീനരാവട്ടേ. അവിടുന്നാകുന്ന നായകനോടുകൂടി ഞങ്ങൾ ശത്രുസേനകളെ ജയിക്കാവു.

2 മമദേവാവിഹവേസന്തുസർവ്വ

ഇന്ദ്രവന്തോമന്തോവിഷ്ണുരഗ്നിഃ

മമാന്തരീക്ഷമുതലോകമസ്മ

ഹേത്യംവാതഃപവന്താകാമേഅസ്മിൻ

അനന്തം:-

സർവ്വേ ദേവാഃ,

ഇന്ദ്ര-വന്തഃ മന്തഃ	— ഇന്ദ്രേണ യുക്താസ്മൈ
വിഷ്ണുഃ അഗ്നിഃ വി-ഹവേ	— യജ്ഞേ (സങ്ഗ്രാമേ)
മമ സന്തു	— മമൈവ സാധകാഭവന്തു
(അഥാ) അന്തരീക്ഷം മമ	
ഉത-പോകം അസ്മ	— വിഷ്ണുണ്ണപ്രകാശം ചേതു

(അപിച്ഛ) അസ്തിൻ കാമേ— കാമയിതവ്യേ ഫലേ നിമിത്ത
ഭൂതേ സതി

മഹ്യം വാതഃ പവതാം — അനുഗൃണം പ്രവാതു

അർത്ഥം.—എല്ലാ ദേവന്മാരും ഇന്ദ്രനോടുചേർന്നു മരുതന്മാർക്കു
വിഷ്ണുവുമഗ്നിയും യജ്ഞത്തിൽ (യുദ്ധത്തിൽ) എനിക്കു മാത്രം
ഫലസാധകരാവട്ടേ അന്തരിക്ഷമെന്നിക്ക് വിസ്തീർണ്ണപ്രകാ
ശമാവട്ടേ. കാമിക്കത്തക്ക ഫലത്തിന്നുവേണ്ടി എനിക്കുള്ള
മായി വായു വീശട്ടേ

3 മയീദേവാഭൂവിണമായജന്താം.

യയ്യശീർസ്മുമയീദേവഹൃതിഃ

ദൈവ്യാഹോതാരോവനഷന്തപു

വ്യേർഷ്യാസസ്യാമതന്പാസുവീരാഃ

അന്വയം —

(സർവ്വേ) ദേവാഃ

ഭൂവിണഃ

— ധനം.

മയീ ആ യജന്താം.

— ഗമയന്തു, മഹ്യം ദദാതു

മയീ ആ-ശീഃ ദേവ-ഹൃതിഃ

മയീ അസ്തു

— ആശം-സന്നീയം യജ്ഞഫലം
മയ്യേവ ഭവതു

(അപിച്ഛ) ദൈവ്യാഃ

ഹോതാരഃ

— ദേവസംബന്ധിനോ യാഗ
നിഷ്ഠാദകാഃ മദീയാ ഗൃതപിജഃ
— അന്യദീയേഭ്യ ഗൃതപിഭ്യഃ പ്രഥമ
ഭാവിനസ്സന്തോ ദേവാൻ
സംഭജന്താം.

പൂർവ്വേ വനഷന്ത

പയഞ്ച) തന്വാ

നരിഷ്യാഃ

സു-വീരാഃ സ്യാമ

— ശരീരേണാഹിംസിതാഃ

— സുപുത്രാശ്ച ദേവേമ

അർത്ഥം.-എല്ലാ ദേവന്മാരും എങ്കൽ ധനമെത്തിയ്ക്കട്ടേ. പ്രശസ്തമായ യജ്ഞഫലം എങ്കലുണ്ടാകട്ടേ. ദേവസംബന്ധികളും യോഗനിർവ്വാഹകരുമായ എന്റെ ഗൃത്ഥികൾക്കു മറ്റു ഗൃത്ഥികളേക്കാൾ മുമ്പ് ദേവന്മാരെ പ്രാപിക്കട്ടേ. നമ്മൾ ശരീരപീഡയറ്റാവരായി സൽപുത്രവാന്മാരായി ഭവിയ്ക്കട്ടേ.

4 മഹ്യം യജ്ഞമമയാനിഹ
വ്യാകൃതിസ്തുത്യാമനസോമേ അസ്മ
ഏനോമാനിഗാകതമച്ചനാഹം
വിശ്വേദേവോസോ അധിവോചതാനഃ

അന്വയം:-
ഹേ വിശ്വേ ദേവാസഃ
മമ യാനി ഹവ്യം — ഹവിഃഷി സന്തി
(തൈഹ്വിച്ഛിഃ) മഹ്യം — മജ്ഞമൃത്വിജോ ദേവാൻ യജ്ഞ
യജ്ഞ — (തഥാ) മേ മനസഃ
ആകൃതിഃ — അഭീഷ്ടസ്യ സങ്കല്പനം,
പ്രാർത്ഥന
സത്യം അസ്മ — യഥാർത്ഥം വേതു
(അപിച) അഹം
കതമൽ ചന — കഥപി
ഏനഃ മാ നി ഗാ — മാനിയതം, ഗച്ഛേതം
(യുയം) നഃ അധി വോചത — അസ്മാകമനകുലപക്ഷപാതേന
ബ്രൂത

അർത്ഥം.-സർവ്വമാനന്മാരായ ദേവന്മാരേ, എനിയ്ക്കു ഹവിസ്സുകളെവയ്ക്കണോ, അവയാൽ എനിയ്ക്കുവേണ്ടി ഗൃത്ഥികൾക്കു ദേവന്മാരെ യജിയ്ക്കട്ടേ എന്റെ മനസ്സിന്റെ സങ്കല്പം, അഭീഷ്ടപ്രാർത്ഥനം സത്യഫലമാവട്ടേ. പിന്നെ ഒരു പാപവും എന്നെ

പ്രാപിക്കരുത്. നിങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കെങ്കിലുപക്ഷപാതമായി
പറഞ്ഞാലും.

5 ദേവീഷ്ഠമുർവ്വീരുതനഃകൃണോത

വിശ്വദേവാസഇഹവീരയധഃ.

മാഹാസുഹിപ്രജയാമാതനുഭി

മാർധാമവിഷതേസോമരാജൻ

വ. 15

അന്വയം:—

ഹേ ഷട് ഉർവ്വീ, ദേവീ:— ദ്യൗഃ, പൃഥിവീ, അഹി, രാത്രി,
ആപഃ, ഓഷധയഃ, ദേവ്യഃ,

ഉത നഃ കൃണോത — വിസ്തീർണ്ണം ധനമസാകം കരുത

ഹേ വിശ്വദേവാസഃ

ഇഹ വീരയധഃ.

— അസ്മാൻ പ്രാപ്തവ്യധനേ
വിക്രമയത

(അപിച്വ) പ്ര-ജയാ

— പുത്രാദിരൂപയാ

മാഹാസുഹി

— മാ പരിത്യജ്യേമഹി

മാതനുഭിഃ

— ശരീരൈർമാതൃജ്യേമഹി

(അസ്മാൻ കദാചിദപി പുത്രാദയോ മാ പരിത്യക്ഷഃ)

ഹേ രാജൻ, സോമ,

വിഷതേ

— അപ്രീതികർവ്വതേ

മാധാമ

— മാ വശം പ്രാപ്നയാമ

അർത്ഥം.—ദ്യോവു്, ഭൂവു്, പകൽ, രാത്രി, ജലങ്ങൾ, സസ്യാദി
കൾ എന്നീ ആറു് ഉർവ്വീകളായ ദേവിമാരെ, ഞങ്ങൾക്കു പരപ്പേ
റിയ ധനമുണ്ടാക്കിയാലും. അല്ലയോ സർവ്വമാന ദേവന്മാരെ.
പ്രാപ്യമായ ആ ധനത്തിന്റെ വിഷയത്തിൽ വിക്രമിച്ചാലും.
വീരയത്നം ചെയ്താലും. പുത്രാദികളാലും ശരീരങ്ങളെക്കൊണ്ടും
ഞങ്ങളുടെ ശരീരങ്ങൾ) ഒരിക്കലും ത്യജിക്കാപ്പടരുത്. അല്ല
യാ രാജമാനനായ സോമ, അപ്രിയകരനായ ശത്രുവിനു
ഞങ്ങൾ വശമാവാത്തേ (പുത്രന്മാക്കു. ശരീരത്തിന്നും നാശം
വാരുത്.)

അ. 8 അ. 7 വ. 16

6 അഗ്നേമന്യം പ്രതിനുദൻ പരേഷാ
മബ്ധോ ഗോപാഃ പരിപാഹിനസ്ത്വം
പ്രത്യഞ്ചോ യത്തുനിഗൃതഃ പുന
സ്തേ ഹൈഷാഞ്ചിതം പ്രബുധാം വിനേശൽ

അവയം:-

ഹേ അഗ്നേ, പരേഷാം

മന്യം

— ശത്രുണാം ക്രോധം

പ്രതി-നുദൻ

— പ്രതിമുഖം പ്രേരയൻ,
തിരസ്കർപ്പൻ

അബ്ധഃ ഗോപാഃ

— കേനാപൃഥിംസിതഃ,
ഗോപയിതാ

ത്വം നഃ പരിപാഹി

— അസ്മാൻ പരിരോ രക്ഷ

തേ പ്രത്യഞ്ചഃ

— തവശത്രുവഃ പ്രതിനിവർത്തമാനാഃ

നി-ഗൃതഃ

— ഭയേന ഗൽഗദശബ്ദഗ്നിതരാ-
മർവൃന്തഃ

പുനഃ യത്തു

— സ്വകീയം സ്ഥാനം പുനശ്ചതു

(അപി ച) പ്ര-ബുധാം

ഏഷാം

— പ്രബുധമാനാനാം ശത്രുണാം

ചിത്തം അഥ

— ജ്ഞാനസാധനം മനോയുഗ
പദേവ

വി നേശൽ

— വിനശ്യതു

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അഗ്നേ, ശത്രുക്കളുടെ ക്രോധത്തെ തള്ളി നീക്കി, ആരാലും ഹിംസിപ്പിക്കുകയോ രക്ഷിതാവായ അവി: ന്നു ഏന്മാറ്റം അങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും അവിടുത്തെ ശത്രുക്കൾ പിൻവാങ്ങുന്നപരായി, യേത്താൽ തൊണ്ടയിടറിയ ശബ്ദം മുറു മുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടു്, വീണ്ടും സ്വകീയസ്ഥാനം പുകട്ടെ പിന്നെ, ബോധവാന്മാരായ അവരുടെ ജ്ഞാനസാധനമായ മനസ്സ് നശിപ്പിക്കട്ടെ.

7 ധാതാധാത്ര്യണാം ഉവനസ്യയസ്സതി

ദേവത്രാതാർഥഭിമാതിഷാഹം

ഇമം യജ്ഞമശ്വിനോഭാബ്ധഹസ്സതി

ദേവാപാന്തയജമാനന്യത്ഥാൽ

അനന്തം:-

ധാത്ര്യണാം ധാതാ
ഉവനസ്യ യഃ പതിഃ
ദേവം, ത്രാതാരം

— സ്രഷ്ടൃണാമപിസ്രഷ്ടാ
— പാലയിതാ, ത
— ദേവനശീലം, സർവ്വേഭ്യോ
ഭയേഭ്യഃ പാലയിതാരം

അഭിമാതി-സഹം

— അഭിമാതിനാം, ശത്രുണാം
സോദ്ധാരമിദ്രം സവിതാരം വാ
സ്തേമി

ഉഭാ അശ്വിനാ,

ബ്ധഹസ്സതിഃ

— ചൈതൽ പ്രമുഖാസ്സർവ്വേ

ദേവാഃ ഇമം യജ്ഞം

— അനുഷ്ഠീയമാണം

യജമാനം നി-അത്ഥാൽ

പാന്ത

— നികൃഷ്ടാത്ഥാൽ, പാപാദൃക്ഷന്ത

അത്ഥം-സ്രഷ്ടാക്കളുടെ സ്രഷ്ടാവു ഭൂതജാതത്തിന്നു രക്ഷി
താവുമായ ഏവനന്തോ, ആ പ്രകാശമാനനും ഏവനെയും ഭയങ്ങ
ളിൽനിന്നു കാക്കുന്നവനും ശത്രുക്കളെ സഹിക്കുന്നവനുമായ ഇദ്ദേ
നെ (സൂര്യനെ) ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു. അശ്വികളിരുവർ, ബ്ധഹസ്സ
തി മുതലായ ഏറ്റവും ദേവന്മാരും ഈ യജ്ഞമനുഷ്ഠിക്കുന്ന യജമാ
നനെ പാപത്തിൽ നിന്നു രക്ഷിക്കട്ടേ.

8 ഉത്വപാനോമഹിഷശൃംഗംസ

ദന്വിനഹവേപുരുതപുരുക്ഷഃ

സന്പ്രജായൈഹര്യശാമു

യേത്രമാനോരിരിഷോമാപരാദാഃ

അമ്പലം:-

ഉരു-വൃദ്ധാ:	— വിസ്തീർണ്ണവ്യാപനം
മഹിഷം, പുരു-ഹൃതം	— മഹാൻ, ബഹുഭിരാഹൃതം
പുരു-ക്ഷി:	— ബഹുനിവാസ ഇന്ദ്ര:
അസ്തിൻ ഹവേ ന:	
ശർമ്മ യംസൽ	— അസ്തിൻ യജ്ഞസൂക്തം സുഖം
യച്ഛതു
(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതം) ഹേ	
ഹരി-അശ്വ,	— ഹരിനാമകാശ്വവൻ,
ഇന്ദ്ര, സ (ത്വം) ന:	— അസ്താകം
പ്ര-ജായൈ	— (ഭിതീയാത്മം ചതുർഥി)
പ്രജാം, പുത്രപൗത്രാദികം
മുളയ	— സുഖയ
ന: മാ രിരിഷ:	— മാഹിംസീ:
മാ പരാ ദാ:	— മാപരിത്യാക്ഷീ:

അർത്ഥം:-പരന്നവ്യോപിച്ചവനും മഹാനും പലരായും വിളിക്കപ്പെട്ടവനും പല നിവാസങ്ങളൊത്തവനുമായ ഇന്ദ്രൻ ഈ യജ്ഞത്തിൽ നമുക്കു സുഖമേകട്ടേ. (ഇനിനേരിട്ട്) ഹരിക്കളുന്ന കിതിരുകളൊത്ത ഇന്ദ്ര, ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ പുത്രപൗത്രാദികളെ സുഖിപ്പിച്ചാലും. ഞങ്ങളെ ദ്രോഹിക്കരുതേ. ഉപേക്ഷിക്കരുതേ.

9 യേനസ്സപത്താശപതേവേ

ന്തപിത്രാഗ്നിഭ്യോമവബാധാമഹേതാൻ

വസവോതദ്രാത്ഭിത്യാമപരിസപ്തം

മോഗ്രബേത്താരമധിരാജമക്രൻ

വ. 16

അമ്പലം:-

ന: യേ സ-പതാ:	— ശത്രുവ:
തേ അപ വേതു	— അപഗതാ വേതു
താൻ ഇത്രാഗ്നി-ഭ്യം	— സുതയാ പ്രസന്നാഭ്യോമനഗൃഹിതാവയം

അവ ബാധാമഹേ	— നീകൃഷ്ണരം വിനാശയാമഃ
(അപിച്) വസവഃ,	— തേദേവഗണാഃ
തദ്രാഃ, ആദിത്യഃ	— മാം ഉന്നതപദസ്യ സംസ്പ്ര
മാ ഉപരി-സ്പൃശം.	ഷ്യാരം, സർവ്വേഷു ശ്രേഷ്ഠം
അകുൻ	— കർവ്വന്തു
(തഥാ, ഉഗ്രം ചേഷതാം.	— ഉത്ഗർണ്ണബലം, സർവ്വസ്യ
	ചേതയിതാരം, ജ്ഞാതാരം
അധി-രാജം.	— സർവ്വേഷാമധീശ്വരജർവ്വന്തു

അർത്ഥം.-നമ്മുടെ ശത്രുക്കൾ അകലട്ടേ. സ്തുതികൊണ്ട് ഇന്ദ്രാഗ്നികളാൽ അനുഗൃഹീതരായ നമ്മൾ അവരെ അധഃപതിപ്പിച്ചു നശിപ്പിക്കുന്നു പിന്നെ, എട്ടു വസുക്കളും പതിനൊന്നു തദ്രന്ധരും പന്ത്രണ്ടാദിത്യന്ധരും എന്നെ അത്യുന്നതസ്ഥാനം സ്വശിക്കുന്നവൻ, സർവ്വശ്രേഷ്ഠനാക്കട്ടേ. അതുപോലെ, ഉഷ്ണരവനും എല്ലാമറിയുന്നവനും ഏവകമേധാശനമാക്കട്ടേ.

വക്ത്ര 17 പരമേഷ്ഠി പ്രജാപതിഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ്തമന്ദിഃ, പരമാത്മാ ദേവതാ.

1 നാസഭാസീന്നോസഭാസീത്തഭാനി

നാസീദ്രജാനോവ്യാമാപരോയൽ

കിമാവരീവഃകഹകസ്യശർമ്മ

ന്നഃകിമാസീദ്ഗഹനങ്ഗഭീരം

അന്വയം.-

(സൃഷ്ടേ പ്രാഗ്വസ്ഥാനിരസ്തസമസ്ത പ്രപഞ്ചായാ പ്രളയാ വസ്ഥാ സാ നിരൂപ്യതേ) തഭാനി.

അസൽ ന ആസീൽ	— പ്രളയദശായാമവസ്ഥിതം യദസ്യ ജഗതോ മൂലലക്ഷണം തൽ
	— ശശ്വചിഷാണവനിരുപാഖ്യം നാസീൽ, നഹിതാദൃശാൽ കാശ്ണാദസ്യ സതോ ജഗത ഉൽപത്തിസ്സുഭവതി

അ. 8 അ. 7 വ. 17

(തഥാ) നോ സൽ
ആസീൽ

— നൈവസഭാത്മവൽ സത്പേന
നിർവ്വാച്യം നനു നോ സഭിതി
പാരമാത്മികസത്യസ്യ
നിഷേധഃ

രജഃ ന ആസീൽ

— വ്യാപ്ത അധസ്താൽ പാതാളായേഃ
പൃഥിവ്യന്താലോകാ നാഭവൻ

വി-ഭാമ പരഃ യൽ (തൽ)

നോ

— വ്യാപ്തഃ പരസ്താഢ്വപരിദേശേ
ഭ്യലോകപ്രഭൃതിസത്യലോകാ
നം യദസ്തി തഭപിനാസീൽ

(അനേന ചതുർഗു ഭൂവനഗർഭം ബ്രഹ്മാണാം സ്വരൂപേണ നിഷി
ദ്ധം ഭവതി. തഥാതദാവരകത്വേന യാനി വിധഭാഭി ഭൂതാനി
തദാവരണ നിമിത്തം ക്രമേണ നിഷേധയന്തി.)

കിം ആ അവരീവഃ

— കിമാപ്രിയമാണവൽ തഭപി
സ്വരൂപേണ നാസീൽ

(ആവൃണാൽ തത്തത്വം)

കഹി?

— തദാധാരഭൂതസ്താദൃശോ ദേശോ
പിനാസീൽ.

കസ്യ ശർമ്മൻ

— കസ്യവാഭോക്തൃശ്ശർമ്മണി
സുഖദഃഖസാക്ഷാൽകാരണേ
ഭോഗനിമിത്തഭൂതേ സതി

(ജീവാനാമുപഭോഗാത്മം ഹിന്ദൃഷ്ടിഃ, തസ്യാം ഹിന്ദൃത്യം ബ്ര
ഹ്മാണസ്യ ഭൂതൈരാവരണം. പ്രളയശായാം ജീവാ ഉപാധി
വിലയാൽ പ്രലീനാ ഇതികസ്യ. കഷ്ടിഭപി ഭോമതാ ന സംഭ
വതി. ആവരണസ്യ നിമിത്താഭാവത്തന്ന ലഭഭതേ. ഏതേന
ഭോഗ്യപ്രപഞ്ചവൽ ഭോക്തൃപ്രപഞ്ചശ്ച തദാനീന്നാസീൽ.
സാവരണസ്യ ബ്രഹ്മാണസ്യ നിഷേധേന തദന്തർഗതമപ്പത്വ
മപിനിരാകൃതം, തഥാപി.)

ഗഹനം ഗഭീരം അഃഭഃ കിം

ആസീൽ?

— ദ്വേപ്രവേശം, ദുരവസ്ഥാനം,
അത്യഗാധമപ്, തഭപിനൈവാ
സീൽ (കിം സപ്തമ്യന്തേ)

(അപ്തം നിഷിദ്ധമപി "ആപോവാ ഇമമഗ്രേ സലിലമാ
സീൽ" ഇതിശ്രുത്യാകഷ്ടിഭപാം സർഭാവമാശങ്കേത.)

അർത്ഥം.- (സൃഷ്ടിക്കുമ്പോൾ സമസ്ത പ്രപഞ്ചവും നിരസ്സമായ പ്രളയാവസ്ഥ നിരൂപിക്കപ്പെടുന്നു.) പ്രളയദശയിൽ ജഗത്തിന്റെ മൂലലക്ഷണമായ, മുയലിൻകൊമ്പുപോലെ ഇല്ലാത്തതായ, അസന്തെന്ന അവസ്ഥ (ഇല്ലാത്തതിന്റെ ഉണ്മ) ഉണ്ടായിരുന്നു. (ആ അസൽ ഭാവംകൊണ്ടല്ല ജഗദ്ഗുപത്തി ഉണ്ടായത്.) അതുപോലെ സത്തും ഉണ്ടായിരുന്നു. സദൃശമായ സത്വത്താൽ നിർവ്വചിക്കപ്പെടാവുന്ന പാരമാർത്ഥികമുണ്ടായിരുന്നു. ആകാശത്തിൽനിന്നു കീഴോട്ട് പാതാളം മുതൽ ഭൂമി വരെയുള്ള ലോകങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. ആകാശത്തിൽ നിന്നു മേലോട്ട് ദൃലോകം തുടങ്ങി സത്യലോകമുൾപ്പെട്ട യാതൊന്നുണ്ടോ, അതുമുണ്ടായിരുന്നു. (അപ്രകാരം പതിനാലു ലോകങ്ങളുത്ഭവിച്ച ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തിന്റെ രൂപമുണ്ടായിരുന്നു. അതുപോലെ ആവരകത്വം, ഇല്ലാത്തതുണ്ടെന്നും അല്ലാത്തതാണെന്നുമുള്ള തോന്നൽ അതിന്റെ വിക്ഷേപവും, മാറി മനസ്സിലാവലുമുണ്ടായിരുന്നു.) ആവരണമെന്ന മറവേ ഉണ്ടായിരുന്നു. മറവിന്നു തക്ക പ്രദേശം തന്നെ ഇല്ലാതിരുന്നതിനാൽ അതെവിടെ? ഒരനുഭവമുണ്ടായിരുന്നു. സുഖദുഃഖസംക്ഷാൽക്കാരണഭോഗമുണ്ടായിരുന്നു. (ജീവന്റെ ഉപഭോഗത്തിനാണ് സൃഷ്ടി. ഉപാധി ഇല്ലാത്തതിനാൽ പ്രളയദശയിൽ ഭൂതങ്ങളടങ്ങി ലയിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം ആവരണത്തിന്റെ അവത്താൽ ഭോഗമില്ലാത്തതുകൊണ്ട് ഭോഗമുണ്ടായില്ല. ആവരണത്തോടുകൂടിയ ബ്രഹ്മാണ്ഡമില്ലെന്ന് പറഞ്ഞതുകൊണ്ട്, ജലത്തിന്റെ ഉണ്മയും നിരാകൃതമായി. എങ്കിലും) അടുക്കൽ വയ്യാത്തതും നിലകിട്ടാത്ത ആഴമുള്ളതുമായ ജലമെവിടെ? (ജലത്തിന്റെ ഉണ്മ നിഷേധിക്കുന്നുവെങ്കിലും, “ഒന്നാമതു ജലമുണ്ടായി” എന്ന ശ്രുതിവാക്യത്താൽ ഏതോ ജലത്തിന്റെ ഉണ്മ ശക്തിപ്പെടുന്നു.)

2 നമുതൃരാസീദമൃതന്നതർത്ഥം

നരാത്യാ അഹി ആസീൽ പ്രകേതഃ

ആനിദവാതം സധയാതദേക

നാസ്മാധാനസ്യ പരഃ കിഞ്ചനാസ

അന്വയം:-

- മൃത്യുഃ ന ആസീൽ
(തദഭാവകൃതം) അമൃതം
ന തഹി — മൃതിന്റാസീൽ
- രാത്രിയാഃ അഹനഃ (ച) പ്ര-
കേതഃ ന ആസീൽ — പ്രാണിനാമമരണമവസ്ഥാനഞ്ച
നാസീൽ
- തന്മേ ഏകം സ്വധയാ
അവാതം ആനീൽ — കാലപ്രബോധോനാസീൽ;
സൂര്യപന്ത്രമസോരഭാവാൽ
തദാത്മകോമാസതുസംവത്സര
പ്രഭൃതികഃ സർവ്വഃ കാലഃ
നാസീൽ
- തന്മേ ഏകം സ്വധയാ
അവാതം ആനീൽ — നിതപാധികം ബ്രഹ്മൈകം
മായയാസഹ അകർത്തുകമ
പ്രാണം, അവിചലിതം സ്ഥിതം
- തസ്మాൽ ഹ അന്യൽ കിം
ചന പരഃ ന ആസ — അന്യൽ കിമപി വസ്തുജാതം,
ഭൂതാത്മകം ജഗന്നബഭൂവ സൃഷ്ടേഃ
പരസ്താൽ, ഉപാധഃ ദൃശ്യമാനം
ജഗന്നബഭൂവ

അർത്ഥം:- (അനന്തം) മരണമുണ്ടായിരുന്നില്ല മരണത്തിന്റെ അഭാവംകൊണ്ട് അമരണത്വവും, പ്രാണികൾക്കു് അമരണമായ ചിരാവസ്ഥയും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. രാത്രിയുടെയും പകലിന്റെയും ജ്ഞാനമുണ്ടായിരുന്നില്ല, കാലപ്രബോധമുണ്ടായിരുന്നില്ല. സൂര്യപന്ത്രമാതാദെ അഭാവത്താൽ അവരെസ്സംബന്ധിച്ച മാസം, പക്ഷം, ഋതു, കൊല്ലം മുതലായ കാലഗണന ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഉപാധിരഹിതമായ ബ്രഹ്മമെന്നുമാത്രം മായയോടു കൂടി ഒന്നും ചെയ്യാതെ, അപ്രാണമായി ഇളകാതെ സ്ഥിതി ചെയ്തു. അക്കാലത്താൽ അന്യമായ യാതൊരു വസ്തുവും, സൃഷ്ടിയുൾപ്പെടെ കാണപ്പെടുന്ന ഭൂതാത്മകമായ ജഗത്തുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

3 തമഃ ആസിത്തമസാഗുളംഹമ
 പ്രപ്രകേതംസലിലംസർവ്വമാഹുദം
 തുച്ഛ്യനാചപിഹിതംയദാസി
 അപസസ്തമഹിനാജായതൈകം

അന്വയം:—

- അഗ്രേ തമഃ ആസിത് — സൃഷ്ടുഃ പ്രാക് ആത്മതത്വസ്യാ
 വരകത്വാൽ മായാപരസംഭവം
 ഭാവരൂപാജ്ഞാതന്തഃ യത്
 തദാസീത്
- (തേന) തമസാ ഗുളംഹം — യഥാനൈശം തമസ്സർവ്വം
 പദാർത്ഥജാതമാവുനോതി
 തദാത്തേന നിഗൂഢം, സംവൃതം
- അപ്ര-കേതം — അപ്രജ്ഞായമാനം,
 നാമരൂപാഭ്യം വിസൃഷ്ടം,
 നജ്ഞായമാനം
- ഇദം സർവ്വം സലിലം
 ആഃ — ദൃശ്യമാനം സകലം ജഗൽ യഥാ
 സലിലംക്ഷീരേണാ വിഭാഗാ
 പന്നംനീരം ഭർത്വീജ്ഞാനം തഥാ
 തമസാവിഭാഗാ
 പന്നഞ്ജഗൽ ന ശക്യവിജ്ഞാന
 മാസീത്
- തുച്ഛ്യന — തുച്ഛകല്പനേന ആസമന്താൽ
 സദസുദലക്ഷണേന,
 ഭാവരൂപാ ജ്ഞാനേന
- ആഭ്യ അപിഹിതം യത്
 ആസിത് — സമന്താഭാച്ഛാദിതം ബഭൂവ
 ഏകം — ഏകീഭൂതം തമസാവിഭാഗതാം
 പ്രാപ്തം

തൽ തപസഃ — സ്രഷ്ടവ്യ പര്യാലോചന
 രൂപസ്യ ധ്യാനസ്യ
 മഹിനാ അജായത — മാഹാത്മ്യേനോൽപന്നം.

അർത്ഥം—സൃഷ്ടിക്കുമുമ്പ് ആത്മതത്വം മുടി, മായാപരമായ ഭാവരൂപാജ്ഞാതമായ ഇരുട്ടായിരുന്നു. രാവിരുട്ടുകൊണ്ട് എല്ലാ പദാർത്ഥവും മറയുന്നപോലെ, ആ ഇരുട്ടിനാൽ മറഞ്ഞു് നാമരൂപങ്ങൾ പ്രസ്പഷ്ടമായറിയാതെ ഇക്കണ്ട ജഗദ്യു മുഴുവൻ, പാലും വെള്ളവും ചേരുമ്പോൾ വേർതിരികൊന്നാവാത്ത വിധം, ഇരുട്ടാൽ വേർതിരിച്ചറിയാത്ത മട്ടിലായിരുന്നു. ഉള്ളതുമില്ലാത്തതും തിരിച്ചറിയാൻ പാടില്ലാത്ത ഭാവരൂപാജ്ഞാൻ കൊണ്ട്, തികച്ചും മറഞ്ഞതും വിഭാഗിജ്ഞാൻ വയ്ക്കാത്ത മട്ടിൽ ഒന്നായിത്തീർന്നതുമായി യാതൊന്നും ഭവിച്ചുവോ, അതു് ജഗൽസൃഷ്ടിയുടെ പര്യാലോചനാരൂപമായ (ബ്രഹ്മാവിന്റെ) തപസ്സിന്റെ, ധ്യാനത്തിന്റെ മാഹാത്മ്യം കൊണ്ടാണു് (ഇന്നു കാണുന്ന മട്ടിൽ) ഉൽപന്നമായതു്. “ആസീദിത്യേതോ ഭൂതമപ്രജ്ഞാതമലക്ഷണം. അപ്രതർക്യമനിദ്ദേശ്യം പ്രസുപ്തമിവസർവ്വതഃ” എന്ന മനുസ്മൃതിയിലെ വാക്യം ഇതേ അവസ്ഥയെ വിവരിക്കുന്നു.)

4 കാമസ്തദഗ്രേസമവർത്തതായി

മനസോരോരുപ്രഥമംയദാസീൽ

സതോബന്ധമസ്തിനിർവിദ

നഹ്വദിപ്രതിഷ്ഠാകവയോമനീഷാ

അന്വയം:—

അഗ്രേ

— വികാരജാതസ്യ സൃഷ്ടേഃ പ്രാഗവസ്ഥായാം പരമേശ്വരസ്യ മനസി

കാമഃ സം അവർത്ത
 മനസഃ അധി

— സിന്ധുക്ഷാജാതാ

— അന്തഃകരണസ്യ സംബന്ധി വാസനാശേഷേണ മായായാം വിലീനേ അന്തഃകരണേ, സർവ്വപ്രാണ്യന്തഃകരണേഷു സമവേതം.

രേതഃ പ്രഥമം	— ഭാവിനഃ പ്രപഞ്ചസ്യ ബീജ ഭൂതം, അതീതേ കല്പേ പ്രാണിഭിഃ കൃതം.
യദി ആസിൻ തദി	— യതഃ കാഠിന്യം സൃഷ്ടിസമയേ അഭവത് താൻ പരിപക്വം സത് ഫലോന്മുഖമാസിൻ. തത്തരോ ഹേതോഃ ഫലപ്രദസ്യ സർവ്വ സാക്ഷിണഃ കർമ്മാധ്യക്ഷസ്യ പരമേശ്വരസ്യ നേസി സിന്ധു ഷാ അപായത തസ്യോഞ്ചമാതാ യാം സൃഷ്ടവ്യം പര്യായോച്യ സർവ്വബലാൽസൃജതീ
സതഃ	— സത്യാന ഇദാനീമനൃത്യമാനസ്യ ജഗതഃ
ബന്ധം	— ബന്ധകം, ഹേതുഭൂതം കല്പാന്തേ പ്രാണിസൃഷ്ടിതദർമ്മസമൂഹം
കവയഃ റ്റദി മനീഷാ	— ക്രാന്തദർശനാഃ അതീതാനാഗത വർത്തമാനാഭിജ്ഞാ യോഗിനോ ഏവേ നിരുദ്ധയാമനീഷയാ, ബുദ്ധ്യാ
പ്രതി-ഇഷ്ട അസതി	— വിചാര്യ — സഭിലക്ഷണേ, അവ്യാകൃതേ കാരണേ
നിഃ അവിന്ദൻ	— നിഷ്കൃഷ്ടാലഭത, വിവിചിത്ര ജാനൻ

അർത്ഥം.—സൃഷ്ടിക്കുമുമ്പുള്ള അവസ്ഥയിൽ പരമേശ്വരന്റെ മനസ്സിൽ സൃഷ്ടിക്കുവാനുള്ള ആഗ്രഹമുള്ളവായി. അന്തഃകരണ സംബന്ധിയായ വാസനാശേഷം കൊണ്ട് (പ്രളയാന്തത്തിൽ ഓരോ ജീവിയിലും ശേഷിച്ച വാസനകൊണ്ട്) മായയിലായിട്ട്, എല്ലാ പ്രാണികളുടെയും മന്തഃകരണത്തിൽ കൂടി നാം ഭാവിപ്രപഞ്ചത്തിന്റെ വിത്തായിത്തീർന്ന്, കഴിഞ്ഞ കലങ്ങളിൽ പ്രാണികൾ ചെയ്ത യാതൊന്നും സൃഷ്ടിസമയത്തു ബലിയുണ്ടോ, അതു മുതൽ ഫലോന്മുഖമായി. അതാണ് ഫലോത്ഭാവം കർമ്മാധ്യക്ഷനായ പരമേശ്വരന്റെ മനസ്സിൽ സൃഷ്ടി

കൊണ്ടുള്ള ഇച്ഛയായി ഉളവായത്. അതുണ്ടായപ്പോഴാണ് അവിടുന്ന് സൃഷ്ടികാര്യപര്യായലോചനാപരമായ തപസ്സിനാൽ ജഗത്തു സൃഷ്ടിക്കുന്നത്. കവിഞ്ഞു കാണുന്ന, ഭൂതവീഷ്യഭൗതികമാനജ്ഞാനരായ യോഗികൾ അടക്കിയ ബുദ്ധിയാൽ പര്യായലോചിച്ചു ഇന്നുള്ള ഈ ജഗത്തിന്റെ ബന്ധകമായി, കാരണഭൂതമായിട്ടുള്ളത് കല്പാനുരത്തിൽ പ്രാണികളുണ്ടായിട്ടു കർമ്മസമൃദ്ധമാണെന്ന് വിവേചിച്ചറിഞ്ഞു.

5 തിരശ്ചീനോവിതതോരശ്ചിരേഷാ
 മധസ്വിദാസീദദപരിസ്വിദാസീദദതി*
 രേതോധാആസന്ധിമാനാസ
 നമസ്വധാഅവസ്താപ്രിയതിഃപരസ്താ

* (ആസ്പദത്തിൽ എന്ന രണ്ടു പദങ്ങളും പൂർത്തമാണ്, അതിദീപ്തമാണ്.)

അനുബന്ധം:-

අලුත්වං

— അവിദ്യാകാമകർമ്മം,
വിയഭാഭി ഭൂതജാതാനാം
സൃജതാം.

രണ്ടി: വി-തത:

- സൂര്യരശ്മി: ഉദയാനന്തരം
നിക്ഷേപമാത്രേണ യുഗപത്
സർവ്വജ്ഞഗദ്യാപ്തോതി തഥാ
ശീഘ്രം സർവ്വത്ര വ്യാപ്തവൻ
- തിര്യഗവസ്ഥിതോ
മധ്യസ്ഥിത ആസിത്

(കിം) തിരശ്ചീനഃ

അധഃ സ്ഥിതി ആസീദാദാ,
ഉപരി സ്ഥിതി
ആസീദാദാ?

- കി. അധസ്ഥാഭിഭാഷ, കിമുപരിഷ്കാഭിഭാഷ? (സ്പെഷ്യൽ കൗൺസ്യർ മധ്യേ കേസിൽ ഭാഗം?)
- ബീജഭൂതസ്യ കമ്മണോ വിധാത്താര: കർത്താരോ ഭോക്താരശ്ചഭിവാ അഭ്യവൻ

രേതം-ധാഃ ആസനീ

(അന്യേ ഭാവോഃ) മഹിമാനഃ
ആസൻ

— മഹാന്തഃ വീരഭാവയോ ഭോഗ്യോ
അവേൻ

(തത്ര ച ഭോക്തൃഭോഗ്യയോർമ്മധ്യേ)

സ്വധാ അവസ്താൽ

— അന്നമവരഃ, നികൃഷ്ടമാസീൽ

പ്ര-യതിഃ പരസ്താൽ

— പ്രയതിതാ, ഭോക്താ പരഃ,
ഉൽകൃഷ്ട ആസീൽ

അർത്ഥം.-ഈ അവിദ്യാകാമകർമ്മങ്ങളുടെ, ആകാശം മുതലായ ഭൂതജാതങ്ങളുടെ സൃഷ്ടികളുടെ രശ്മി, പ്രപഞ്ചസൃഷ്ടിയുടെ കിരണപ്രസരം, ഉദയാനന്തരം സൂര്യരശ്മികൾ ക്ഷണമാത്രംകൊണ്ടു ജഗത്തു മുഴുവൻ വ്യാപിക്കുന്നപോലെ, ജഗത്തു മുഴുവൻ പരന്നു. ആ രശ്മി വിലങ്ങനെയോ നടുവേയോ വേിച്ചതു? താഴത്തോ വേിച്ചതു, മുകളിലോ വേിച്ചതു? സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട വസ്തുക്കളിൽ ചിലവ മുൻകർമ്മമാകുന്ന വിത്തിന്റെ (പിന്തുടർച്ചക്കാരായി) വിധാതാക്കളും കർത്താക്കളും ഭോക്താക്കളുമായ ജീവന്മാരായി. മറ്റു ചിലവ ആകാശാദികളായ മഹത്തുക്കളായ ഭോഗ്യങ്ങളായി. ഈ ഭോക്തൃഭോഗ്യങ്ങളുടെ മധ്യസ്ഥിത് അന്നം, ഭോഗ്യം താഴെയായി പിന്നീടുണ്ടായി. ഭോക്താവു മേലെയായി ആദ്യമുണ്ടായി. (ഭോക്താവിന്നു വീണ്ടും സ്വകർമ്മംകൊണ്ടുയരാമല്ലോ, അതുകൊണ്ടു മുകളിൽ).

6 കോ^ഠഘോ^ഠവേ^ഠകേ^ഠഇ^ഠഹ^ഠപ്ര^ഠവോ^ഠപൽ

ക^ഠത^ഠആ^ഠഭാ^ഠതാ^ഠക^ഠത^ഠഇ^ഠയ^ഠവി^ഠസൃ^ഠഷ്ടിഃ

അ^ഠർ^ഠവ്യാ^ഠഗ്^ഠഭേ^ഠവാ^ഠഅ^ഠസൃ^ഠവി^ഠസൃ^ഠജ്ജ^ഠനേ

നാ^ഠഥാ^ഠകോ^ഠവേ^ഠദയ^ഠത^ഠആ^ഠബ^ഠഭൂ^ഠവ്

അന്വയം:-

(സാസൃഷ്ടിദ്വീദ്വീജ്ഞാനേത്യാഹ)

കഃ അഥാ വേദ?

— കഃ പുരുഷഃ പാരമാർത്ഥ്യേന
ജാനാതി?

കഃ (വാ) ഇഹ പ്ര
വോചത്?

— അസ്മിൻലോകേ പ്ര ബ്രൂയാൻ?

- ഇയം വി-സൃഷ്ടി: — വിവിധഭൂതജൈതിക ഭോക്തു
ഭോഗ്യാദിരൂപേണ ബഹുപ്ര
കാരാ ദൃശ്യമാനാ സൃഷ്ടി:
കുതഃ? — കണ്ഠാഭുപാഭാന കാരണാൽ?
കുതഃ ആ-ജാതാ? — കണ്ഠാച്ഛ നീമിത്തകാരണാൽ
സമന്താൽ പ്രാദുർഭൂതാ?
- (ഏതദഭയം സമ്യക് കോവേദ, കോവാ വിസ്തരേണ വക്തും
ശക്തയം? നന്ദ ഭേദാഃ അജാനന്തഃ)
- ഭേദാഃ അസ്യ
വി-സൃജനേന — ജഗതഃ, വിധ്യാദി ഭൂതോൽപ
ത്തേരനന്തരം.
- അർത്ഥാക്? — അർത്ഥാചിനാഃ കൃതാഃ ഭൂതസൃഷ്ടേഃ
പശ്ചാജ്ജാതാഃ
- അഥ കു:
യതഃ ആ-ബഭൂവ (ഇതി)
വേദ? — യതഃ കാരണാൽ കൃത്സ്നം ജഗദ
ജായത ഇതി ജാനാതി?

അർത്ഥം.- (സൃഷ്ടിയുടെ അജ്ഞേയത്വം പറയുന്നു.) സൃഷ്ടി
യുടെ തത്വം ആരാണ് സത്യമായറിയുന്നതു്? ആരാണ് ഈ
ലോകത്തിൽ നല്ലപോലെ പറയുക? വിവിധഭൂതജൈതിക
ഭോക്തുഭോഗ്യരൂപത്തിലുള്ള ഇക്കണ്ട ജഗത്തു് ഏതു് ഉപാദാന
കാരണത്തിൽ നിന്നുളവായി? ഏതു നിമിത്തഹേതുവിൽ നിന്നു്
ഏത്വാടം പ്രാദുർവിചു? ഈ രണ്ടു സംഗതികളും വേണ്ടപോ
ലെ ആരറിയുന്നു? ആർ വിസ്തരിച്ചുപറയാൻ ശക്തനാകുന്നു?
സർവ്വജ്ഞന്മാരായ ദേവന്മാരും അറിയാത്തവരാകുന്നു, കാരണം,
ദേവന്മാർ ജഗത്തിന്റെ, ആകാശാദികളുടെ സൃഷ്ടിക്കുശേഷം
ജനിച്ചവരാണ്. അവരല്ലാത്ത മനുഷ്യാദികൾക്കു്, ഏതു കാ
രണത്താലാണ് ജഗത്തുണ്ടായതെന്നറിയുമോ?

7 ഇയംവിസൃഷ്ടിര്യതആബഭൂവ

യദിവാദധേയദിവാന

യോഽസ്യായ്യക്ഷപരമേവേയാ

നമസോഅസംഗവേദയദിവാവേദ

അന്വയം -

(യഥേദണ്ഡഗൽ സജ്ജനം ദർശിച്ചങ്ങാനം തഥാതജജഗദ്യമർ
മപി)

ഇയം വി-സൃഷ്ടി: — ഗിരിനദീ സമുദ്രാദിരൂപേണ
വിചിത്രാസൃഷ്ടി:

യതഃ ആ-ബഭ്രവ — ആജാതാകില

യദി വാ ദധേ — ധാരയതി

യദി വാ ന — ന ദധേന ധാരയതി

(യദിധാരയേദീശ്വര ഏവ ധാരയേൽ, നാന്യഃ, അത്രബ്രഹ്മണ
ഉപാദാനകാരണത്വമുക്തം)

അസ്യ യഃ അധി-അക്ഷഃ — ഈശ്വരഃ

പരമേ വി-ഓമൻ — ഉൽകൃഷ്ടേ ആകാശേ, ആകാശവ
ന്നിമ്മലേ സ്വാനിരതിശയാനന്ദ
സ്വരൂപേ, ദേശകാലവസ്തുഭിര
പരിച്ഛിന്നേ

സഃ അങ്ഗ വേദ — (അങ്ഗേതി പ്രസിദ്ധേ)
സോപിനാമ ജാനാതി

യദി വാ ന വേദ — കോനാമാന്യന്യോ ജാനീയാൽ?
സർവ്വജ്ഞ ഈശ്വര ഏവ താ-
സൃഷ്ടിം ജാനീയാൽ, നാന്യഃ

അതഃ--(ദഗൽസൃഷ്ടി അവിജ്ഞേയമാകുന്നപോലെ ജ
ഈ ദേഹാവമാകുന്നു) പർവ്വതനദീസമുദ്രാദിരൂപങ്ങളിൽ ഞ
ചിത്രം പുനഃ സൃഷ്ടി ഉണ്ടായതായിരിക്കാം. (സൃഷ്ടിച്ചതി-
ന്നൊന്നെങ്കിലും) അതിനെ ഒരു പുരുഷൻ ധരിക്കുന്നുണ്ടോ? ധ-
രിക്കുന്നില്ല? ധരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ ഈശ്വരൻ തന്നെയാവേ
ധരിക്കുന്നത്. മറ്റൊരുവല്ല (ഇവിടെ ബ്രഹ്മത്തിന്റെ ഉ-
ദാനകാരണത്വം പറഞ്ഞു) ഈ ദഗത്തിന്റെ അധ്യക്ഷ-
നായിത്തീർന്നു ആരോ, ഉൽകൃഷ്ടമായ നിരതിശയാനന്ദസ്വരൂ-
പമായ ദേശകാല വസ്തുക്കളെ വിഭജിക്കപ്പെടാത്ത ഈ ദഗ-
ത്തെ പ്രസിദ്ധമായി അവിടുന്ന് മാത്രമറിഞ്ഞു, മറ്റൊരുവരിയു-
ല്ല (അല്ലെങ്കിലവിടുന്ന്മറിഞ്ഞിട്ടില്ല എന്നു സൂചന)

വർഗ്ഗം:-18 പ്രാജാപത്യോയജ്ഞഃ ജ്ഞിഃ, ജഗതിത്രിഷ്ടുഭോ
ഛന്ദസി, പ്രാജാപതിഭൂവതാ.

1 യോയജ്ഞോവിശ്വതസ്സതുഭിസ്സത

ഏകശതന്ദേവകർമ്മേഭിരായതഃ

ഇമേവയന്നിപിതരോയത്ത്വയഃ

പ്രവയാപവയേത്യാസതേതതേ

അന്വയം:-

തത്ത്വ-ഭി: യ: യജ്ഞഃ

— തന്നിതൃഭി: വിസ്താരയിതൃഭിർവി
യഭാഭിഭിര്യസ്സുഗ്ദ്ധാത്മകോ യജ്ഞഃ

വിശ്വതഃ തതഃ

— സർവ്വതോ വിസ്തൃതഃ

(തഥാ) ഏക-ശതം

— ഏകഞ്ചശതഞ്ച,

ഏകോത്തരശതം ജീവതാ

പ്രാജാപതിനാസാധം, ബ്രഹ്മണ

ശ്ലതവത്സരപര്യന്തം

ദേവ-കർമ്മേഭി:

— ദേവാനുഭിശൃഭോക്തൃഭി:

കൃന്തൈ: കർമ്മഭി:

ആ-യതഃ

— ദീപ്തിഭൂതഃ താവൻ

കാലാവസ്ഥായിയോ യജ്ഞഃ

(തം യജ്ഞം) ഇമേ

പിതരഃ

— പാലകാ, പ്രാജാപതേ:

പ്രാണഭൂതാ വിശ്വസൃജേ ദേവാ:

വയന്നി

— നിർമ്മിമതേ

യേ ആ-യതഃ

— സ്രഷ്ടവ്യം സർവ്വജ്ഞഗദ്യോപ:

(അപിച്വ) പ്ര വയ അപ

— വയേതിഭോക്തൃ പ്രപഞ്ചസ്യ

സർജ്ജനം, അപവാനം ഭോഗ്യം

പ്രപഞ്ചസ്യ സർജ്ജനം

വയ ഇതി തതേ ആസതേ

— വിസർജ്ജന ഹേതുഭൂതേ

വിസ്തൃതേ സത്യലോകേ

പ്രാണരൂപേണ പ്രാജാപതി

മുപാസതേ

അർത്ഥം.-സ്വയം പരക്കുന്ന ആകാശാദികൾകൊണ്ടു് യാതൊരു സൃഷ്ടിയാകുന്ന യജ്ഞം എമ്പാടും പടൻ് നൂറൊന്ന കൊല്ലം (പ്രജാപതിയുടെ സുദീർഘവത്ത്) കഴിയുംവരെ ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ചു് ഫലഭോക്താക്കളാൽ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെടുന്ന കർമ്മങ്ങൾ നിലനിൽക്കുന്നുവോ, ആ യജ്ഞത്തെ പ്രജാപതിയുടെ പ്രാണന്മാരായ സകലമാന ദേവന്മാരുമാണ് നിർമ്മിക്കുന്നതു്. പാലയിതാക്കളായ ആ ദേവന്മാർ സൃഷ്ടിക്കേണ്ടു് ജഗത്തു മുഴുവൻ വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നു ഭോക്തൃപ്രപഞ്ചത്തിന്റെയും ഭോഗ്യപ്രപഞ്ചത്തിന്റെയും സൃഷ്ടിയെ, സൃഷ്ടിയുവേണ്ടി, തലേ തുല്യമായ പരന്ന സത്യലോകത്തിൽ ആ ദേവന്മാർ പ്രാണരൂപത്തിൽ പ്രജാപതിയെ ഉപാസിച്ചുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുകയാണ്.

2 പമാൻ എന്നതന്തളൽകൃണത്തി
പമാൻവിതന്തേ അധിനാകേ അസ്മിൻ
ഇമേമയുഖാ ഉപസേദരൂസദ
സ്വാമാനി ചക്രസ്സസരാണോർവേ

അന്വയം:-

പമാൻ എന്നം തന്തേ — ആദിപുരുഷഃ പ്രജാപതിരേന യജ്ഞം വിസ്താരയതി

(സ ഏവതം) ഉൽകൃണത്തി — ഉദ്ദേശ്യയതി

(സ ഏവ) പമാൻ അസ്മിൻ നാകേ അധിവിതന്തേ — ഭൂലോകേ സ്വശ്ലേച്ഛം — ഇമം യജ്ഞം വിസ്താരയതി

മയുഖാഃ ഇമേ — പ്രജാപതേരശ്വിഭൂതാഃ പ്രാണാത്മകാ ദേവാഃ

സദഃ ഉപസേദഃ ഉ — സദനം, ദേവയജനസ്ഥാനം പ്രാപ്താഃ ഖലു

(ഉപസേദ ച) സ്വാമാനി — രമാന്തരാദിനി

രാതവേ — യജ്ഞാഖ്യം വസ്യമോതം

തസരാണി ചക്രഃ — തിരശ്ചീന സൂത്രാണി കൃതവാൻ

അതും ആദിപുരുഷനായ പ്രജാപതി ഈ (സൃഷ്ടി) യജ്ഞത്തെയാണ് വിസ്തരിക്കുന്നത്. അവിടുന്ന്തിനെ ചുറ്റി നിൽക്കുന്നു. ആ പുരുഷൻ തന്നെയാണ് ഭൂലോകത്തിലും സ്വർഗ്ഗത്തിലും ഈ യജ്ഞം വിസ്തരിക്കുന്നത്. പ്രജാപതിയുടെ രശ്മിഭൂതന്മാരും പ്രാണാത്മകന്മാരുമായ ദേവന്മാർ യജ്ഞഗൃഹം പ്രാപിച്ച് ഛന്ദരഭി, സാമങ്ങളെക്കൊണ്ട് യജ്ഞമാകുന്ന വസ്യം നെയ്യാനായി നൂലുകളെ വിലങ്ങത്തിലാക്കിയിരിക്കുകയാണ്.

3 കാസിപ്രമാപ്രതിമാകിന്നിദാന

മാജുകിമാസിപരിധിഃകന്തുസി

ചന്ദ്രാകിമാസിപ്രളകൃതകൃമം.

യദേവാദേവമയജ്ഞവിശ്വ

അന്വയം:-

(വിശ്വസർവ്വനോപായത്വേന പ്രജാപതിനാന്നഷ്ടേയേ യജ്ഞേ വിശ്വസ്യ സൃഷ്ടാരഃ, വിശ്വസൃജോദേവാസ്തും യജ്ഞമന്വതിഷ്ഠൻ. തസ്മിൻ സമയേ ജഗതോരൂപത്തെജ്ജഗന്തഃ പാതിനോയാഗോപകരണഭൂതാഃ പദാത്മാഃ കഥമാസന്നിത്യനയാ പ്രശ്നഃ ക്രിയതേ.)

യൽ വിശ്വ ദേവാഃ

— യദാസർവ്വസാദ്ധ്യം ദേവാഃ

ദേവം അയജ്ഞ

— പ്രജാപതിമിഷ്ടവന്തഃ

(തദാനീന്തസ്യ യജ്ഞസ്യ)

പ്ര-മാ

— പ്രമാണം, ഇയത്താ

കാ ആസിൽ?

— കഥം ഭൂതാവേൽ?

(തഥാ) പ്രതി-മാ?

— പ്രതിമാ ദേവതാ സാചരസ്യ യജ്ഞസ്യ കാസിൽ?

നി-ദാനം കിം?

— ആദികാരണേ യാഗേ പ്രവർത്തകം ഫലം കിമാസിൽ?

(തഥാ) ആജ്യം കിം ആസിത്?

— ഐതോപലക്ഷിതം ഹവിഃ കിമാസിൽ?

പരിധി: ക: ആസീൽ? — രൂയ: ബാഹുമാത്രാ: പലാശാദി
വൃക്ഷജന്ത്യാ: ക്ഷേപകാ:

(തമാതസ്യ യജ്ഞസ്യ)
ഛന്ദ: കിം ആസീൽ? — ഗായത്രാദികം കിമാസീൽ?

(തമാ) പ്രളഗം ഉക്തം
കിം? — ആജ്യ പ്രളഗാദിനൃക്മാനി,
ശസ്ത്രാണി കാന്യാസൻ?

അർത്ഥം.- (ലോകസൃഷ്ടിക്കുവേണ്ടി പ്രജാപതി സൃഷ്ടിച്ച യജ്ഞത്തിൽ ലോകസ്രഷ്ടാക്കളായ ദേവന്മാർക്ക്, ആ യജ്ഞാനുഷ്ഠാനത്തിൽ യാഗോപകരണങ്ങളേവയായിരുന്നു എന്ന പ്രശ്നം) എല്ലാ സാധ്യദേവന്മാരുംകൂടി ആ യജ്ഞത്തിന്റെ അളവ്, ഇന്നദിക്കു മുതൽ ഇന്നദിക്കുവരെ എന്ന അളവ്, എപ്രകാരമായിരുന്നു? ആ യജ്ഞത്തിന്റെ ദേവത ആരായിരുന്നു, അളവെന്തായിരുന്നു? യാഗത്തിൽ പ്രവർത്തകമായ ഫലമെന്തായിരുന്നു? നെയ്യുംപ്പെട്ട ഹവിസ്സ് എന്തായിരുന്നു? കയ്യോളം നീണ്ട പരിധി(കൾ) എന്തായിരുന്നു? (മോമാഗ്നിക്കു മൂന്നു പുറങ്ങളിൽ ക്ഷേപിക്കുന്ന പിലാശിൻ ചമതകളാണ് പരിധികൾ.) ഗായത്രി മുതലായ ഛന്ദസ്സ് എന്തായിരുന്നു? പ്രളഗാദികളായ ശസ്ത്രങ്ങളേവയായിരുന്നു?

4 അഗ്നേട്ടായത്ര്യവേൽസയ

ഗോഷ്ഠിഹയാസവിതാസംബഭ്രവ

അനുഷ്ടുപാസോഽളക്തംമൈമ്മഹസ്യാൻ,

ബൃഹസ്പതേർബൃഹതിവാചമാവൽ

അന്വയം:-

സ-യഗ്വാ അഗ്നേ: — സഹയുക്താ അഗ്നേസ്സഹായ
ഭൂതാ

ഗായത്രി അഭവൽ — പ്രജാപതേർമ്മുഖാദജായത
(ദേവതാസ്യ മധ്യേഗ്നി: ഛന്ദസ്സഗായത്രിചോഭാവപ്യജായതാം.)

ഉഷ്ണിഹയാ സവിതാ സം
ബഭ്രവ

— ഉഷ്ണിക് ഛന്ദസാസഹസവിതാ
ദേവഃ പ്രജാപതേജ്ജജേത

മഹസ്വാനു സോമഃ
ഉക്തൈഃ
അനു-സ്തോ

— തേജസ്വീ സോമസ്തതിശസ്രൈഃ
— അനുഷ്ടുപ് ഛന്ദസാ സതസ്തോ
ദേവപ്രജാപതേരജായത

(തഥാ) ബൃഹസ്പതേഃ
വാചഃ
ബൃഹതി ആവർ

— വാക്യം
— ബൃഹതീച്ഛന്ദഃ അരക്ഷൽ,
ബൃഹത്യോസാദ്യം പ്രജാപതേഃ
ജജേത

അർത്ഥം:-അഗ്നിയോടൊപ്പം ചേർന്ന്, അഗ്നിസ്തു സഹായഭൂതയായി പ്രജാപതിമുഖത്തിൽനിന്ന് ഗായത്രി ജനിച്ചു. (ദേവന്മാരിലഗ്നിയും ഛന്ദസ്സുകളിൽ ഗായത്രിയുണ്ടായി) ഉഷ്ണിക്കെന്ന ഛന്ദസ്സോടുകൂടിയാണ് പ്രജാപതിയിൽനിന്ന് 'സവിതാവു ജനിച്ചത്'. തേജസ്വിയായ സോമൻ സ്തതിശസ്രങ്ങളെക്കൊണ്ട് അനുഷ്ടുപ് ഛന്ദസ്സോടുകൂടി ജനിച്ചു. ബൃഹസ്പതിയുടെ വാക്കിനെ ബൃഹതി എന്ന ഛന്ദസ്സ് രക്ഷിച്ചു അവിടന്ന് ബൃഹതിയോടുകൂടി പിറന്നു.

5 വിരാൺമിത്രാവർണയോരഭിശ്രീ

രിന്ദ്രസ്യത്രിഷ്ടുബിഹഃഗോഅഹ്നഃ

വിശ്വാദേവാഞ്ജഗത്യാവിവേഗ

തേനചാക്വപ്രഗ്രഹയോമനുഷ്യാഃ

അന്വയം:-

മിത്രാവർണയോഃ

— താച്ഛാം സഹ

വിരാട് അഭിശ്രീഃ

— അഭിശ്രീതാ, ആശ്രിതാസിത്

ഇഹ അഹ്നഃ ഭോഗഃ

— സവനത്രയഭൂപസ്യ, താധ്യന്ദിന
സവനസ്യാംഗഃ

- സ്തപ് ഇദ്രസ്യ — ത്രിഷുപ് ചതസ്യ ശ്രോത്രണീയാ
വാന്താം (താവിദ്രശ്വപ്രജാപതേ
സ്സകാശാഭവായന)
- മാ) വിശ്വാൻ ദേവാൻ — പ്രവിഷ്വതീ [സർവ്വേദേവാ
ജഗതി ചതസ്യ സകാശാഭ
വായന (ആജ്യം കിമാസീൻ
പരിധി: കരുസിദിത്യനയോ-
ത്തരം പുരുഷസുക്തേദ്രുഷ്ടവ്യം
'വസന്തോ അസ്യ സിദാജ്യഞ്'-
ഗ്രീഷ്മ ഇദ്ധ് മഗ്ഗരദ്ധവി:')] -
(8-4-18)]

- തന്ന ഗൃഷയഃ മനുഷ്യാഃ — ചക്രപുഷ്പം, സൃഷ്ടാ ആസൻ
ചാക്രപ്രേ

1.
അർത്ഥം.-മിത്രപരണന്മാരോടുകൂടി, അവരെ ആശ്രയിച്ചു കൊണ്ട്, വിരാട് എന്ന ഛന്ദസ്സു വന്നു. ഈ യജ്ഞത്തിൽ മാധ്യന്തിനസമയത്തിന്റെ അംശമായി ത്രിഷുപ്. ഇദ്രസ്യം, പ്രജാപതിയിൽ നിന്നുണ്ടായി. എല്ലാ ദേവന്മാരെയും ജഗതി പ്രാപിച്ചു. അവർ ജഗതിയോടുകൂടിയാണ് പ്രജാപതിയിൽ നിന്നുളവായത്. (ആജ്യമെന്ത്, പരിധി എന്ത് എന്ന ചോദ്യങ്ങൾക്ക് 'വസന്തം അതിന്നു നെയ്തായി, ഗ്രീഷ്മം ചമതയായി, ശരത് ഹവിസ്സായി' എന്ന് 8-4-18-ൽ, പുരുഷസുക്തത്തിൽ ഉത്തരം പറയുന്നു). ഈ യജ്ഞംകൊണ്ടാണ് ഗൃഷികളും മനുഷ്യരും സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടത്

6 ചാക്രപ്രതേന ഗൃഷയോ മനുഷ്യാ

യജ്ഞേ ജാതേ പിതരോ നാപുരാണേ

പശ്യന്ത്യേ മനസാ ചക്ഷസാ താൻ

യജ്ഞം യജ്ഞമയമനുപൂർവ്വേ

അന്വയം:-

പുരാണേ യജ്ഞേ ജാതേ	—	പുരാതനേസ്തിൻ വിശ്വസ്യധ്വംഭി- ഭേവൈസ്സമൃഗന്ദഷിതേ സതി
തേന ഋഷയഃ മനുഷ്യാഃ	—	യജ്ഞേനതേ
നഃ പിതരഃ ചാക്ലപ്രേ	—	പൂർവ്വപുരുഷാശ്ചാകുലയന്ത, അസൃജന്ത
ഇമഃ യജ്ഞഃ യേ പൂർവ്വേ	—	സാധ്യദേവോഃ പ്രജാപതേഃ പ്രാണഭൂതാഃ
അയജന്ത	—	അന്വതിഷ്ഠൻ
താൻ	—	പ്രാണാത്മനാ സർവ്വത്ര വത്തമാനാൻ ദേവാൻ
ചക്ഷസാ മനസാ പശ്യൻ	—	ദശനഹേതുനാമനസാ ദൃഷ്ട്വാ
മന്വേ	—	താനേവ വിശ്വസ്രഷ്ടുൻ ദേവാൻ സ്തേജഃ

അർത്ഥം:-പണ്ടുപണ്ടു സർവ്വദ്രഷ്ടാക്കളായ ദേവന്മാരാൽ ഈ യജ്ഞം അനുഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടവേ യജ്ഞത്താൽ ഋഷികളായ മനുഷ്യരും നമ്മുടെ പുരാതനപുരുഷന്മാരും സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടു. ഈ യജ്ഞത്തെ സാധ്യദേവന്മാരേവർ പ്രജാപതിയുടെ പ്രാണഭൂതരായനുഷ്ടിച്ചുവോ, ആ പ്രജാപതി പ്രാണരൂപരായി വത്തിച്ച ദേവന്മാരെ തെളിഞ്ഞുകാണുന്ന മനസ്സുകൊണ്ടു ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു.

7 സഹസ്രോമാസ്സഹമനസആവൃത

സ്സഹപ്രമാഋഷയസ്സപുണ്ഡൈവ്യാഃ

പൂർവ്വേഷാംപനമാമനുദൃശ്യധീരാ

അന്വാലേഭിരേരഥ്യാഗ്ഗനരശ്ചിൻ

വ. 18

അന്വയം:-

സഹ-സ്സോമാഃ	—	ത്രിവൃൽ പഞ്ചദശാഭിഭിസ്സഹ
സഹ-മനഃസഃ	—	ഗായത്രയാഭിഭിശ്ചന്ദോഭിഃ
ആ-വൃതഃ	—	ആവത്തമാനാഃ
സഹ-പ്രമാഃ	—	യജ്ഞേസ്യയത്താ, പരിജ്ഞാനം, യേഷാംതേ

ദൈവം:

— ദേവസ്വ പ്രജാപതേ;
സംബന്ധിത:

സപ്ത ദൃഷ്ടയ:

— മരീചിപ്രമുഖാദ്രുഷ്ടാര:

പൂർവ്വേഷാം പന്ഥാം:

— പൂർവ്വപുരുഷാണാമങ്ഗിരസാം
പന്ഥാനം, അനുഷ്ഠാനമാഗ്നം

അനു-ദൃശ്യ

— ക്രമേണജ്ഞാതാ

ധീരാ: അനു-ആലേഭിരേ

— ധീരന്തസ്സന്ത: അനുക്രമേണാ
ലബ്ധാവന്ത: യാഗാനുഷ്ഠാനേ
പ്രവൃത്താ:

രഥ്യ: ന

— രഥേന യമതാസ്സുതാ യഥാ

രശ്മിൻ

— പ്രഗ്രഹാൻ രഥസ്യസമ്യങ്
നയനായ ഹസ്തേനാനുപാരംഭേ,
തതസ്സമ്യഗ്രഥം പ്രവത്തയന്തി
ഏവമേതേപ്യനുഷ്ഠാനമാഗ്നേ
ശ്രുതിതോവഗത്യ സമ്യഗന്വ
തിഷ്ഠൻ

അർത്ഥം.—ത്രിവൃൽ പഞ്ചദശാദി സ്തോത്രങ്ങളോടുകൂടി വത്തി
യുന്നവരും യജ്ഞത്തിന്റെ അളവ് (വിസ്തൃതിയും വ്യാപ്തി
യും) അറിയുന്നവരും പ്രാജാപത്യന്മാരുമായ മരീചി മുതൽക്കുള്ള
സപ്തദൃഷ്ടികൾ അവർക്കും പൂർവ്വപുരുഷന്മാരായ അങ്ഗിരസ്സുകൾ
ക്കും അനുഷ്ഠാന മാഗ്നത്തെ ക്രമത്തിലറിഞ്ഞ്, സുദ്ധിമാന്മാരായി
യാഗാനുഷ്ഠാനത്തിൽ മുറയ്ക്കു വ്യാപ്തരായി തേരാളികൾ കടി
ഞ്ഞാണകൾ കയ്യേന്തി തേർ വേണ്ട മട്ടിൽ നയിക്കുന്നപോലെ,
അനുഷ്ഠാനമാഗ്നം ശ്രുതിയിൽനിന്നു ഗ്രഹിച്ച്, അവർ നന്നായനു
ഷ്ഠിച്ചു

വഗ്നം -19 കാക്ഷീവത്യ സുകിത്തി: ദൃഷ്ടി: ത്രിഷുബന്ധു
ഭൈരവസീ, ഇന്ദ്ര: അശ്വിനൗ ച ദേവതാ

1 അപപ്രാപ്താനുവിശ്വാതമിത്രാ

നപാപാപോരജിഭൂതേനേസ

അപോഭിപോരപശുരാധരാച

മരൈയമാതവശർമ്മനഭേമ

അനവധി:-

ഹേ അഭി-ഭൂതേ, ശൂര,

ഇന്ദ്ര,

— ശത്രുണാമഭിവേതി,
വിക്രാന്തേന്ദ്ര,

ഉരൗ തവ ശർമ്മൻ

— വിസ്തീണ്ണ തവ, തപയാദന്തേ
ശർമ്മണി, സുഖേ

യഥാ മദേമ

— യഥാവയം നിരപദ്രവാസ്സന്തോ
ഏഷ്യേമ തഥാ

പ്രാചഃ

— പ്രാഗ്ദേശേ, അസുത്തഃ
പൂർവ്വഭാഗേ വർത്തമാനാൻ

വിശ്വാൻ അമിത്രാൻ

— സർവ്വാഞ്ചരത്നൂൻ

അപ നരസ്യ

— അസുത്തോപഗമയ

അപാചഃ അപ

— പൃഷ്ടദേശസ്ഥിതാൻ
സർവ്വാഞ്ചരത്നൂനപനരസ്യ

ഉഭീചഃ അപ

— ഉപരിവർത്തമാനാഞ്ചരത്നൂന
പനരസ്യ

അധരാചഃ അപ

— അധസ്തനാനപി ശത്രുൻ
അപനരസ്യ

അർത്ഥം.-ശത്രുക്കളെ കീഴടക്കുന്ന വിക്രമിയായ ഇന്ദ്ര, അദ്ദേഹത്തിൽ ഉള്ള വിസ്മയത്തോടുകൂടി സുഖത്തിൽ (ഗൃഹത്തിൽ) ഞങ്ങൾ അബോധിതരായി ഹർഷിസ്തമാദ് ഞങ്ങൾക്കു മുന്തിലുള്ള ശത്രുക്കളെയെല്ലാം ഞങ്ങളിൽനിന്നകറ്റിയാലും. പിൻപിലുള്ള ശത്രുക്കളെ അകറ്റിയാലും. മുകളിലുള്ള ശത്രുക്കളെ അകറ്റിയാലും. താഴെയുള്ള ശത്രുക്കളെ അകറ്റിയാലും.

2 കവിദണ്ഡായവമന്തോയവഞ്ചി

ദൃഥാദാന്ത്യന്തപൂർവ്വംവിയൗ

ഇഹൈഹൈഷാക്ഷണഹിഭോജനാനി

യേബഹ്വിഷോനമോഽപതിന്നജശുഃ

രത്നം:-

- അ അങ്ഗ, യവ-മന്ത: — ഇത്ര, യവാദിയാന്യയുക്താ: കർഷകാ:
- യവം ചിൽ — യവഗോധുമാദിൻ
- അനു-പൂർവ്വം — യോയോധാന്യവിശേഷ: പ്രഥമം പച്യതേ തേനാനു-പൂർവ്വേണ
- വി-ശുദ്ധ യഥാ — പൃഥക്കൃത്യ യഥാ
- കവിൽ ദാനി — ബഹുലം ലുനന്തി
- (ഏവം) ഇഹ-ഇഹ — അസ്മിന്നസ്മിൻ ദേശേ സർവ്വസ്മിൻ
- യേ ബഹിഷ: നമഃ-വൃകതി: — യജ്ഞസ്യനമസ: ഹവീരണസ്യ വജ്രനം അകരണം
- ന ജഗദ്യ: — ന പ്രാപ്തവന്തി, കിന്തു സർവ്വദാ ഹവിർഭിര്യജന്തി
- ഏഷാം ഭോജനാനി കൃണാമി — യജമാനാനാം ഭോഗസാധനാനി ധനാനി കരു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര, യവം മുതലായ ധാന്യങ്ങൾ കൃഷി ചെയ്യുന്നവർ, യവം ഗോതമ്പ് മുതലായ വിളകളെ മുഖ്യ മുഖ്യ പേർതിരിച്ച് പലപാട് കൊയ്യുന്നപോലെ, ഇവിടെ എല്ലാ ദേശങ്ങളിലും ഉള്ളവരും യജ്ഞത്തിന്റെ ഹവിസ്സു വജ്രീജ്ഞാ ത്വരയും (യജ്ഞം വിടാതെ അനുഷ്ഠിക്കുന്നവരും) ആയ യജമാ നന്മാർക്ക് ഭോഗസാധനങ്ങളായ ധനങ്ങളുണ്ടാക്കിയാലും.

3 നഹിസ്ഥൂർയ്യജ്ഞായാതമസ്തി
 നോതശ്രവോവിവിദേസങ്ഗമേഷു
 ഗവ്യന്തമുദ്രംസഖ്യായവിപ്രാ
 അഗ്നായത്തോവൃഷ്ണംവാജയന്ത:

അന്വയം:-

ഋതു-മാ	— ഋതൗ അസ്തിനീകാലേ പ്രാപ്തവ്യം
സ്ഥൂരി	— ഏകേന ധുര്യേണയുക്തശ്ലോകഃ
യാതം നഹി അസ്തി	— തന്ദേശം പ്രാപ്തനഹി ഭവതി
ഉത സംശയേഷു ശ്രവഃ	
ന വിവിദേ	— സംഗമനേഷു യശോനലഭതേ
വൃഷണം ഇന്ദ്രം	— വഷ്ഠിതാരം തം
ഗവ്യന്തഃ അശ്വ-യന്തഃ	
വിപ്രഃ	— ഗാമിച്ഛന്തഃ, അശ്വാനിച്ഛന്തോ മേധാവിനോ വയം
വാജ-യന്തഃ സഖ്യായ	— അന്നകാമാസ്സവിത്വാ- യാഹവയാമഃ

അർത്ഥം.-ഋതുകാലത്തിൽ, പ്രാപിക്കേണ്ട സ്ഥലത്തെ ഒരാൾ വാഹനം പുതിയ വണ്ടി എടുത്തുനീട്ട. പിന്നെ യുദ്ധങ്ങളിൽ യുദ്ധം നേടുന്നില്ല. പശുക്കളെയും കിതിരകളെയുമിച്ഛിക്കുന്ന മേധാവികളായ നമ്മൾ സഖ്യത്തിനായി വഷ്ഠിതാവായ ഇന്ദ്രനെ അന്നേപ്പുകൾക്കായി വിളിയ്ക്കുന്നു. (നമുക്ക് ഒരാൾക്കൊളവണ്ടിയേ ഉള്ളൂ. എന്തെങ്ങിടത്തെത്താൻ പ്രയാസമുണ്ട്. അതുകൊണ്ടിവിടെ ഇരുന്നു വിളിയ്ക്കുന്നു.)

4 യുവംസുരാർദ്ധശ്ചിനാ
നമുപാവാസുരേസചാ
വിപിപാനാശ്ചുണ്ഡേതി
ഇന്ദ്രൈസ്സാവതം

അന്വയം:-

മേ ശ്രുതഃ പതി.	
അശ്ചിനാ	— ഉദകപതീ, അശ്ചിനൗ
സുരാ.	— സുഷുരമണസാധനമിദം ഹവിഃ

- പി-പിപാനാ യുവാം — വിശേഷേണ പിതവന്തേ യുവാം.
- സചാ ആസുരേ നമുചേ — സങ്ഗതേ അസുരപുത്രേ ഏതൽസംജ്ഞാഹന്തവ്യേ സതി കമ്മ-സു ഇന്ദ്രം ആവദം — യോധനകമ്മസ്വിന്ദ്രമരക്ഷതം.

അർത്ഥം:-ജലപതികളായ അശ്വികളേ, വളരെ കാമ്യമായ (ഈ സോമ) ഹവിസ്സു വേണ്ടപോലെ കടിച്ചു നിങ്ങൾ കൂടിച്ചേർന്ന് അസുരപുത്രനായ നമുചി കൊല്ലപ്പെടേണ്ടിയിരിക്കില്ലേ, യുദ്ധകമ്മത്തിൽ ഇന്ദ്രനെ രക്ഷിച്ചാലും.

5 പുത്രമിവപിതരാവശ്വിനോ
 ഭൂവാവഥുകാഭവ്യുത്സനാഭിഃ
 യൽസുരാമവ്യപിബശ്ശചീഭി
 സ്സുരസ്വതിത്വമാലവന്നഭിഷ്ഠക്

അന്വയം. -

- ഹേ മഘ വൻ ഇന്ദ്ര — ധനവന്നിന്ദ്ര ത്വം.
- പിതരേ പുത്രം-ഇവ — മാതാപിതരേ പുത്രം യഥാർത്ഥം
- ഉഭാ അശ്വിനാ കാഭവ്യഃ — ഉഭാവശ്വിനേ പ്രശസ്യഃ
- ഭംസനാഭിഃ ആവഥുഃ — ആത്മീയൈഃ കർമ്മഭി രക്ഷിതവന്തേ
- യൽ സുരാമഃ ശചീഭിഃ വി അപിബഃ — യദാത്വം ശക്തിഭിസ്സാധം സുഹൃദ്ഭിഃ വിശേഷേണ പിതവാനസി, തദാ
- സുരസ്വതി ത്വാ
- നഭിഷ്ഠക് — ത്വാമുപാസേവത

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, മാതാപിതാക്കൾ പുത്രനെന്നപോലെ, അശ്വികളീരുവരവിടുത്തെ പ്രശസ്തങ്ങളായ ആത്മീയകർമ്മങ്ങളാൽ രക്ഷിച്ചു. അവിടുന്നു ശക്തികളോടുകൂടി നല്ല (സോമ) ഹവിസ്സു കഴിച്ചപ്പോൾ സരസ്വതി അവിടുത്തെ ഉപാസിച്ചു. (ജ്ഞാനദേവത അവിടുത്തെ പ്രാപിച്ചു.)

6 ഇന്ദ്രസ്സുതാമാസ്വവാം അപോഭി
സ്സമുജ്ജീകോഭവതുവിശ്വവേദാഃ
ബാധതാദേവേഷാ അഭയക്ഷണോതു
സുവീര്യസ്യപതയസ്സധമ

7 തസ്യവയംസുതൈരയജ്ഞീയ
സ്യാപിഭദ്രേസൗമനസേസ്യാമ
സസ്സതാമാസ്വവാം ഇന്ദ്രോ അന്യേ
ആരാച്ചിദ്ദോഷസ്സനതര്യയോതു

വ. 19

അന്വയം:-

(ഈ രണ്ടു ലോകകൾ 4-7-32ൽ വ്യാഖ്യാനിച്ചു)

വസ്തം-20 നാമേധഃ ശകപുതഃ ഋഷിഃ, വിരാധ്രൂപാ നൃങ്ക് സാരിണീ, പ്രസ്നാരപകതിഃ, മഹാസതോബൃഹതീപ്ഹന്ദാംസി, മിത്രാവതഞ്ഞൗ, ദൃഭൃമൃഗ്ധിനഃ ദേവതാ.

1 ഈജാനമിദ്യോഗ്യാഗ്യാത്ത്വാപസു
രീജാനംഭ്രമീരഭിപ്രഭൃഷണീ
ഈജാനദേവാവശ്വിനാ
വഭിസുന്ദൈർവദ്ധതാം

അന്വയം -

ഇതി-വസുഃ

— സ്തോത്രഭ്യോ ഭാനായഹസ്തേയുതം
വസു, ധനം യസ്യാഃ സാ

ഭ്യോഃ ഈജാനം ഇതി

അഭി

— ഭ്യലോകാഭിമാനിനീ ദേവതാ,
യജ്ഞൈരഭിഷുവന്തമേവ
പുരുഷമഭിവർദ്ധയതി

(തഥാ) ഭൂമിഃ പ്ര-ഭൃഷണി- പ്രകൃഷ്ടഭൃഷണേ അലങ്കാരേസതി
ഈജാനം. — ഇഷുവന്തമേവാഭിവർദ്ധയതി

(അപിച) ദേവേ

അശ്വിനൗ ഈജാനം. — ഇഷുവന്തം

സുന്തേഃ അഭി അവർദ്ധതാം. — ധനൈരഭിവർദ്ധയതഃ

അതഥ-സ്തോതാഭരൗകേ കൊടുക്കാനായി കയ്യിൽ ധന
മേന്തിയ ഭ്യലോകദേവത, യജി്ഞുന്ന പുരുഷനെ മാത്രം അഭി
വൃദ്ധിപ്പെടുത്തുന്നു അതുപോലെ ഭൂമിയുടെ അധിവേത (വൃക്ഷ
ലതാപുഷ്പഫലാദികളാൽ) അലങ്കൃതയായി വാദ്യേ, യാഗകത്താ
വിനെത്തന്നെ വളത്തുന്നു ദേവന്മാരായ അശ്വികളും യാഗാന
ഘാതാവിനെത്തന്നെയാണ് ധനങ്ങളാൽ അഭിവൃദ്ധിപ്പെടു
ത്തുന്നത്

2 താപാമ്മിത്രാവരണാധാരയൽക്ഷിതി

സുഷുപ്തേഷിതത്വതായജാമസി

യുവോഃക്രാണായസവൈ

രഭിഷ്യാഹരക്ഷസഃ

അന്വയം -

ഹേ മിത്രാവരണാ,
ധാരയൽക്ഷിതി

— മിത്രാവരണൗ, ഗ്രിയമാണ
ഭൂമികൗ

സു-സുപ്താ

— സുസുപ്തൗ, സുധനൗ ച

താ വാ. ഇഷിതത്വതാ	— ഒരു യുവാമിഷിതവ്യത്വേന പ്രാപ്തവ്യത്വേന
(യതോയുവാന്ദേവേഷു മധ്യേ പ്രാപ്തവ്യേ തതോഹേതോഃ)	
യജാമസി	— ഹവിദിത്യജാമഃ
(ഏവഞ്ച) യുവോഃ	
സഖ്യൈഃ	— യുവയോസ്സഖിത്വൈഃ
ക്രാണായ	— കമ്മക്ഷർവ്വന്തേ യജമാനായ, തദത്ഥം.
രക്ഷസഃ അഭി സ്യൂമ	— യജ്ഞസ്യ ബാധകാൻ രാക്ഷസാ നഭിഭവേമ.

അർത്ഥം.—അല്പയോ മിത്രവരുണന്മാരേ, ഭൂമിയെ ധരിക്കുന്ന വരും നല്ല ധനമൊത്തവരുമായ ആ നിങ്ങൾ ദേവന്മാർക്കിടയിലേത്താൻ കഴിവുള്ളവരാകയാൽ നിങ്ങളെ ഹവിസ്സുകളാൽ യജിക്കുന്നു അതുപോലെത്തന്നെ നിങ്ങളുടെ ചങ്ങാതിങ്ങളെക്കൊണ്ടു കമ്മാനുഷാതാവായ യജമാനനുവേണ്ടി യജ്ഞബാധകരായ രക്ഷസ്സുകളെ ഞങ്ങൾ ജയിക്കാവൂ

3 അധാചിന്നയദ്വിധിഷാമഹേവാ

മഭിപ്രിയംരേകുണ്ഃപത്യമാനാഃ

ഭഖ്യാവായൽപഷ്യതിരേകുണ്ഃ

സ്സുച്ഛാർന്നകിരസ്യമുലാനി

അനവയം —

(ഹേ മിത്രവരുണൈഃ)

വാ.	— യുവാഭ്യോ.
യൽ ദിധിഷാമഹേ	— യദാഹവിഷി ധാരയാമഃ
അധ ചിൻ ന	— അനന്തരമേവ ക്ഷിപ്രം
പ്രിയം രേകുണ്ഃ	— അഭിഷ്യം ധനം.

അഭി പത്യമാനാഃ	— അഭിപതന്തോ ബോമഃ
ഭോജൻ വാ യൽ	— ഹവിഷി ഭത്തവാംശ്ച യോ യജമാനഃ (വാശബ്ദശ്ചാത്ഥേ)
രേകുണ്ഠഃ പുഷ്യതി	— ധനം വദ്ധയതി
അസ്യ മഘാനി നകിഃ	
സം ആരൻ ഉ	— യജമാനസ്യ ധനാനിനൈവാപ ഗച്ഛന്ത്യേവ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ മിത്രവർദ്ധനന്മാരേ, നിങ്ങളുടെവേണ്ടി ഹവിസ്സുകളേന്തുമ്പോൾ, അപ്പോൾ തന്നെ പെട്ടെന്നു്, അഭീഷ്ട ധനത്തെ ഞങ്ങൾ പ്രാപിക്കുന്നവരായി ഭവിക്കുന്നു ഹവിസ്സേകുന്ന യാതൊരു യജമാനൻ ധനം വളരുന്നുവോ, ആ യജമാനന്റെ ധനങ്ങൾ ഒരിക്കലും നശിച്ചുപോകുന്നില്ലതന്നെ.

4 അസാ¹വന്യോ¹അസുരസ്യ¹യതഃ¹ദ്യൗഃ
സ്താം¹വിശ്വേഷാം¹വരണാ¹സിരാ¹ജാ
മുദ്ധാ¹രഥസ്യ¹പാക
നൈതാവ¹തൈനസാ¹നുക¹ഗ്രൃകു

അന്വയം -

ഹേ അസുര,	— തമസഃ ക്ഷേപക, മിത്ര,
ദ്യൗഃ	— ദേവനശീലാദിതിഃ
അന്യഃ അസൗ	— വരണാപേക്ഷയാന്യമമൃണഭസി ദൃശ്യമാനത്വാം
സുയത	— അസൃത
ഹേ വരണ, തവ (പ)	
വിശ്വേഷാം	— സർവ്വേഷാം പ്രാണിനാം
രാജാ അസി	— ഇശ്വരോ ഭവസി
(താദൃശയോര്യവത്യാഃ)	
രഥസ്യ മുദ്ധാ	— ശിരഃ

ചാകൻ — അസൂദ്യജ്ഞകാമയതേ
 (യത ഏവമതഃ കാര
 ണാൽ) അന്തക-ധൃക് — യമസ്യവദ്രോഗ്ധാ
 (ഇഹദശസ്സയജ്ഞഃ)
 ഏതാവതാ ഏനസാ ന — ഇയൽ പരിമാണേനാപി പാപ
 ലേശേനാപി ന യജ്യതേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇരുട്ടൊഴിക്കുന്ന മിത്ര, പ്രകാശമാന
 യായ അഭിനിയാണം വരുണൻ അപേക്ഷിച്ച് അന്യനായി,
 നസ്സേയിൽ കാണപ്പെടുന്ന അവിടുത്തെ പെററത്. അല്ലയോ വ
 രുണ, അവിടുന്നു എല്ലാ പ്രാണികൾക്കുമീശ്വരനാകുന്നു. അപ്ര
 കാരമുള്ള നിങ്ങളുടെ തേരിന്റെ തല ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ
 ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു. ആവിധമാകയാൽ അത് യമനെന്നപോലെ
 രാക്ഷസാദികളെ ബാധിക്കുന്നതാകുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള നിങ്ങ
 ൾൽ രക്ഷിക്കപ്പെടുന്ന ആ യജ്ഞം ഇത്തിരിപോലും പാപ
 തോടു ചേരുന്നില്ല.

5 അസ്മിന്മത്സ്പാശ്ചതച്ഛക്വപുത്രഏനോ
 ഹിതേമിത്രേനിഗ്താൻ ഫന്തിവീരാൻ
 അവോർവ്വായധോത്തന്തുഷപഃ
 പ്രിയാസുയജ്ഞിയാസവർവ്വാ

അന്വയം:-

അവോഃ — ഹവിഭിന്നുപ്തയിതുര്യജമാനസ്യ
 മമ
 പ്രിയാസു യജ്ഞിയാസു
 തന്തുഷ — യജ്ഞാഹ്വാസ ക്രിയാസു
 ശരീരേഷു
 അവർവ്വാ യൽ അവഃ ധാൽ — അഭിഗന്താമിത്രോ യദാരക്ഷണം
 ദധാതി, നിദധാതി, സ്ഥാപ
 യതി

മിത്രേ ഹിതേ	— ഹിതചരണപരേ, അനുകൂലേ സതി
അസ്മിൻ ശക-പുതേ	
ഏതൽ ഏനഃ	— ശത്രുണാം പാപകരമായും
നി-ഗതാൻ വീരാൻ	— നിഗതവ്യാൻ, പ്രാപ്തവ്യാൻ ശത്രാഃ പുത്രാഭീൻ
സു ഹന്തി വാ	— ഹിനസ്തി ച

അർത്ഥം.-ഹവിസ്സുകളാൽ തപ്പിക്കുന്ന യജമാനനായ ഏന്റെ പ്രിയങ്ങളും യജ്ഞാർഹങ്ങളുമായ കർമ്മങ്ങളിൽ, യജ്ഞശരീരങ്ങളിൽ, മിത്രൻ നേരെ പ്രാപിച്ച് രക്ഷണമുണ്ടുവോ, മിത്രൻ ഹിതകാരിയായി അനുകൂലനായിരിക്കുവോ, ഈ ശകപുതന്നെ ഋഷിയിൽ ഏല്പിക്കപ്പെടുന്ന ശത്രുക്കളുടെ ദ്രോഹായുധങ്ങൾ, അവ ചെല്ലേണ്ടുന്ന അവരുടെ പുത്രന്മാരെ ഹനിക്കുന്നു.

6 യുവാംഹിമാതാഭിതിർവ്വിചേതസാ

ദ്വൈതൻഭൂമിഃപയസാപുപുതനി

അവപ്രിയാഭിഭിഷുന

സുരാനിനികരശ്ശിഭിഃ

അന്വയം:-

ഹേ വി-ചേതസാ

— വിശിഷ്ടജ്ഞാനേന മിത്രാ
വരുണേന,

യുവാഃ ഹി മാതാ

അഭിതിഃ

ദ്വൈതഃ ന പയസാ

— അഭിനാ, അഖണ്ഡനീയാ

— വൃഷ്ട്യഭേദേന സർവ്വജഗൽ
പുനാതി തഥാ

(സാ ഏവ) ഭൂമിഃ

പുപുതനി

— പയസാ, ആത്മീയേന ഹവിരാം
ജ്ഞാനസേന യജമാനസ്യ
പാപാനാം ശോധനേ ഹേതുർ
വതി

(തെ യുവാം) പ്രിയ
അവ ടിഭിഷ്വന

— പ്രിയോണി ധനാന്യസുഭീമഖ
നീശത

സുര: രശ്മി-ഭി: നിനീകത — സുര്യസുകിരണൈരസ്മാൻ
ശോധയത

അർത്ഥം:- ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനമൊത്ത മിത്രവരണന്മാരേ, നിങ്ങളുടെ അമ്മയായ അഭിതീയുണ്ടല്ലോ, ആ അഭിതീ തന്നെയായ ട്രോപ്പ് കഴവെള്ളത്താൽ ജഗദ്രാശ്ട്രധീകരിക്കുന്നപോലെ അവർ തന്നെയായ ഭൂമിയും സ്വന്തം ഹവിത്രൂപമായ രസത്താൽ യജമാനന്റെ പാപം കഴുകിക്കളയുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള നിങ്ങൾ അഭീഷ്ടങ്ങളായ ധനങ്ങളെ ഞങ്ങൾക്കുനേരെ തന്നരുളിയാലും. സൂര്യന്റെ രശ്മികളെക്കൊണ്ടു ഞങ്ങളെ ശുദ്ധീകരിച്ചാലും.

7 യുവംഹ്യപ്തരാജാവസീദത

നിഷ്ഠാമന്നധൃഷ്ടംവനഷ്ടം

താനുകാണുകയന്തി

സ്തമേധസ്തത്രേഅംഹസ

സ്തമേധസ്തത്രേഅംഹസ

വ. 20

അന്വയം:-

(ഹേ മിത്രാവരണേന)

യുവം ഹി

— യുവാം ഖലു

അപ്ത-രാജേന അസീദതം

— പ്രവർണ്ണ പ്രകാശനാദിനാ
കർമ്മണാ രാജമാനേന
നിഷീഭമാ

(തെമിത്രാവരണേന) ന:

കാണുക-യന്തി: താ:

— അസ്മാകം കണനം,
ആക്രോശനരൂപം ശബ്ദന
മിച്ഛന്തിശ്ശാത്രവി: പ്രജാ
അഭീഭവീതു.

ന രഥം തിഷ്ഠൽ	— സമ്പ്രതി രഥമധിതിഷ്ഠതാം
നൃ-മേധഃ	— തന്നാമകോ മമപിതാ
അഹസഃ തത്രേ	— പാപാദ്രവക്ഷേ, രക്ഷിതോബഭ്രവ
സു-മേധഃ	— അന്യോപി സുയജ്ഞോ
	യജമാനഃ
അഹസഃ തത്രേ	— പാപാദ്യവാഭ്യോമേവാരക്ഷ്യത
ധുഃ-സദഃ	— ധൂരി, അശ്വയോർവൃഹന
	ദേശേ സീദന്തഃ മിത്രം
വന-സദഃ	— സമുദ്രജലമധ്യേ സീദന്തഃ
	വരണഞ്ചാഹം സ്തോമി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ മിത്രവരണന്മാരേ, നിങ്ങൾതന്നെ പ്രവൃഷ്ണ പ്രകാശനാദി കർമ്മങ്ങളാൽ ദീപ്യമാനന്മാരായി സ്വസ്ഥാനത്തിരിയ്ക്കുന്നു ആ മിത്രവരണന്മാർ, അലറുന്ന നമ്മുടെ ആ ശത്രുപ്രജകളെ ജയിക്കാനായി ഇപ്പോൾ തേരിൽ കേറിയിരിക്കട്ടെ നൃമേധൻ എന്ന ഏന്റെ അച്ഛൻ നിങ്ങളാൽ പാപത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കപ്പെട്ടു മറെറാരു ശോഭനയജ്ഞനായ യജമാനനും പാപത്തിൽനിന്നു നിങ്ങളാൽ രക്ഷിക്കപ്പെട്ടു തേരിന്റെ കൊമ്പത്തിരിക്കുന്ന മിത്രനെയും സമുദ്രജലമധ്യത്തിൽ വത്തിയ്ക്കുന്ന വരണനെയും ഞാൻ സ്തുതിയ്ക്കുന്നു

വശ്കം-21 പൈജവനസ്സദാഃ ഋഷിഃ (ഋക്പഞ്ചാശദക്ഷരാ) ശകുപരി, (ഋളുഷുകാ) മഹാപദ്യംകതിസ്രിഷ്ടുപ്ചാഹന്ദാംസി, ഇന്ദ്രോദേവതാ

- 1 പ്രോഷ്ഠസ്പൈപുരോരഥ
- മിത്രായശ്രുഷ്മചത
- അഭീകേചിദുലോകകൃൽ
- സങ്ഗേസമസ്തവ്യത്ര
- ഹാസ്മാകംബോധിപോദിതാ
- നന്താമന്യകേഷാ
- ബുധാകാഅധിധന്വസു

അന്വയം:-

(ഹേ സ്തോതാരി,

അസ്മൈ ഇന്ദ്രായ

— (ഷഷ്ഠ്യർത്ഥം ചതുർത്ഥി)

അസ്യേന്ദ്രസ്യ

പുരുഷം.

— രഥസ്യപുരതഃ, അഗ്രതോ

വർത്തമാനം.

ശ്രദ്ധം സു പ്രോ അച്ഛത

സമൽ-സു സം-ഗേ

— ബലം സുഷ്ട, പ്രപുജയത

-- സങ്ഗ്രാമേഷു സങ്ഗമനീയേ

ശത്രുബലേ

അഭികേ ചിൽ ഉ

ലോക-കൃൽ

പുത്ര-ഹാ

അസ്മാകം ചോദിതാ

ബോധി

— നികടം പ്രാപ്തേപി

— സ്ഥിതികൃൽ, ന പലായിതാ

— ശത്രുണാം ഹന്തേന്ദ്രഃ

— ധനാനാം പ്രേരയിതാസൻ

അസ്മാഭിഃ കൃതാനി

പരിചരണാനി ബുധ്യതാം.

(അപിച) അന്യകേഷാം — കത്സിതാനാമന്യേഷാം

ശത്രുണാം.

അധി ധന-സു

ജ്യാകാഃ നന്താം.

— ധനുഷധിരോപിതാഃ

— ജ്യാഹിംസ്യന്താം, നശ്യന്താം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, ഈ ഇന്ദ്രന്റെ തേരിനു മുന്തിലുള്ള ബലത്തെ നന്നായിപ്പൂജിക്കുക. യുദ്ധങ്ങളിൽ വന്നു ചേരുന്ന ശത്രുബലത്തിൽ, സമീപസ്ഥമായിട്ടുകൂടി, പിന്തിരിയാതെ നിലയ്ക്കു നിൽക്കുന്ന ശത്രുഹന്താവായ ഇന്ദ്രൻ നമുക്കു ധനങ്ങളെത്തിയുന്നവനായി, നമ്മളാൽ ചെയ്യപ്പെട്ട പരിചരണങ്ങളറിയട്ടേ. കൂടാതെ, ഭുഷ്ടന്മാരായ അന്യശത്രുക്കളുടെ വില്ലുകളിൽ മുറുക്കപ്പെട്ട ഞാണുകൾ നശിപ്പിക്കപ്പെടട്ടേ.

2 തപംസിന്ധൂർവാസ്യ

പോധരാചോത്തഹന്നഹിം.

അശത്രുരിന്ദ്രജലത്തിഷ്ഠേ

വിശ്വപുഷ്യസിവാഭ്യ

അന്താപരിഷ്കാരം

നന്താമന്യകേഷാ

ജ്യാകാശധിധനസു

അന്യം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം സിന്ധുൻ — സുന്ദരശീലൻ ജലപുരാൻ

അധരാചഃ — അധോമുഖം ഗന്ധൻ

അവ അസൃജഃ — മേലാന്നിരഗമയഃ

അഹിം അഹൻ — വൃത്രം ഹതവാന്സീ

(അതസ്ത്വം) അശതൃഃ

ജജ്ഞിഷേ — ശത്രുരഹിതോ ജായസേ

(തഥാ) വിശ്വം വാര്യം

പുഷ്യസി — സർവ്വം വരണീയം ധനം
വർദ്ധസി

തം ത്വാ പരി സ്വജാമഹേ — ഹവിർഭിസ്തതിഭിശ്ചാലിങ്നം—
കമ്മഃ വശീകർമ്മഃ

അന്യകേഷാം അധി

ധന-സു — അന്യേഷാം ശത്രുണാം ധനഷ്ഠ
ധിരോപിതാഃ

ജ്യാകാഃ നന്താം — ജ്യാഹിംസ്യന്താം, നശ്യന്താം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ഭൂകുന്ന ജലരാശികളെ കീഴോട്ടു വരുന്നവയായി, മേലത്തിൽനിന്നു വിട്ടു, വൃത്രനെ കൊന്നു. അതുകൊണ്ടാണവിടുന്നു ശത്രുരഹിതനായിത്തീരുന്നതു്. പിന്നെ, എല്ലാ ധന്യധനപുരവിടുന്നു വളരുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ ഹവിസ്സുകളാലും സ്തുതികളാലും പുണരണം, വശീകരിക്കുന്നു. മറ്റു ശത്രുക്കളുടെ വില്ലുകളിൽ മുറക്കപ്പെട്ട ഞാണകൾ നശിപ്പിയ്ക്കപ്പെട്ടു.

3 വിഷുവിശ്വാസാരാത

യോര്യോനശ്ശനനോധിയഃ

അസ്സാസിശത്രവേവധം

യോനഇന്ദ്രജിഹ്വംസതി

യാതേരാതിദ്ദിർവ്വസ്യ

നന്തോമന്യകേഷാ

ജ്യോകാഅധിധന്വസ്യ

അനപയഃ:-

ഹേ ഇന്ദ്ര. (നഃ) ധിയഃ	— തപഭക്തം കർമ്മാണിപ്രവർത്തനാം
വിശ്വാഃ അരാതയഃ	— അഭാത്ര്യഃ
അര്യഃ നഃ	— അഭിഗന്ത്ര്യഃ അസ്സാകം ശത്രുഭൂതാഃ പ്രജാഃ
സു വി നശന്ത	— സുഷു വിനശ്യന്തു
യഃ നഃ ജിഹ്വംസതി	— അസ്സാൻ ഹന്തുമിച്ഛതി
(തസ്മൈ) ശത്രവേ വധം	
അസ്സാ അസി	— ഹനനായുധം ക്ഷേപ്താ വേസി
തേ യാ രാതിഃ	— ധനപ്രദാനഹേതുർഹസ്തഃ
(സഃ അസുഭ്യം) വസ്യ ദഭിഃ	— ധനദാതാ വേതു
അന്യകേഷാം അധി	
ധന്വസ്യ	— അന്യേഷാം ശത്രുണാം ധനുഷധിരോപിതാഃ
ജ്യോകാഃ നന്തോ	— ജ്യോഹിംസ്യന്താം, നശ്യന്താം

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെക്കുറിച്ചു കർമ്മങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കട്ടേ. ഓരും കൊടുക്കാത്തവരും ഞങ്ങളെ നേരിടുന്നവരും മായ ശത്രുക്കൾ അന്വേതനശിപ്പിക്കട്ടേ. ഏവൻ ഞങ്ങളെ കൊല്ലാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, ആ ശത്രുവിന്നു നേരെ അവിടുന്ന് വധായുധമായ ജ്വാനവനാകുന്നു. ധനപ്രദാനം ചെയ്യുന്ന അവിടുത്തെ കൈ, ഞ

അംശം ധനദായകമാവട്ടേ മറ്റു ശത്രുക്കളുടെ വില്ലുകളിൽ മുറുക്കപ്പെട്ട ഞാണകം നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടട്ടേ

4 യോന¹ഇ¹സ്രാ¹ഭീ¹തോ¹ജനോ

വൃകാ¹യു¹രാ¹ഭീ¹ദേശതി

അ¹ധ¹സ്സ¹ദന¹മീ¹ഭ്യധി

വി¹ബാ¹ധോ¹അ¹സി¹സാ¹സഹി

ന¹അ¹നാ¹മന്യ¹കേഷാ

ജ്യാ¹കാ¹അ¹ധി¹ധന്വസ്യ

അന്വയം -

ഹേ ഇസ്ര, യഃ ജനഃ

വൃക-യഃ — വൃകഃ ഹി.സക ഇവാചരൻ
നഃ അഭിതഃ ആ-ഭീദേശതി — അസ്യാനഭിലക്ഷ്യായുധാന്യതി
സൃജതി

തഃ ഇതഃ അധഃ-പദം കൃധി — പാദസ്യോധസ്താഭേത്തമാനകര
(യതസ്തപം) വി-ബാധഃ — ശത്രുണാം വിശേഷേണ
ബാധിതാ

സസഹിഃ അസി — അഭീഭവിതാസി

അന്യകേഷാം അധി

ധന്വസ്യ

— അന്യേഷാം ശത്രുണാം ധനുഷ്ഠ
ധിരോപിതാഃ

ജ്യാകാഃ നഅനാം

— ജ്യാനശ്യന്താം

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇസ്ര യാതൊരു ജനം ചെന്നായപോലെ ഹി.സകനായി ഞങ്ങളുടെ നേരെ ആയുധങ്ങൾ വിടുന്നുവോ, അവനെ കാൽകീഴിലാക്കിയാലും. അവിടുന്നു ശത്രുക്കളെ വിശേഷിച്ചു ബാധിക്കുന്നവനും ജയിക്കുന്നവനുമാണ്ല്ലോ മറ്റു ശത്രുക്കളുടെ വില്ലുകളിൽ മുറുക്കപ്പെടുന്ന ഞാണകം നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടട്ടേ

5 യോന¹ഇ²സ്രാ³ഭി⁴ദാ⁵സ⁶തി
 സ¹നാ²ഭി³ര്യ⁴ശ്ച⁵നി⁶ഷ്ടുഃ
 അ¹വ²ത³സ്യ⁴ബ⁵ല⁶ന്തി⁷ര
 മ¹ഹി²വ³ദ്യൈ⁴ര്യ⁵ത്⁶മ⁷നാ
 ന¹ഭ²ന്താ³മ⁴ന്യ⁵കേ⁶ഷാ
 ജ്യോ¹കാ²അ³ധി⁴ധ⁵ന്പ⁶സ്യ

അന്വയം:—

ഹേ ഇസ്ര, യഃ സ-നാഭിഃ	— സമാനജനം ശത്രുഃ
നഃ അഭി-ദാസതി	— ഉപക്ഷയതി
യഃ ച നിഷ്ടുഃ	— നികൃഷ്ട ജനാസ്യാനുപക്ഷയതി
അധ മഹി-ഇവ ദ്യൈഃ	— മഹതിദ്യൈരിവ വിസ്തൃതം
തസ്യ ബലം മനാ അവ	
തിര	— ശത്രാർബലം സ്വയമേവജഹി
അന്യകേഷാം അധി	
ധന്പ-സ്യ	— അന്യേഷാം ശത്രുണാം ധനുഷ്ഠ
	ധിരോപിതാഃ
ജ്യോകാഃ നഭന്താം	— ജ്യാനശൃന്താം

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇസ്ര, സമജാതനായ ശത്രു ഏവൻ ഞങ്ങളെ ദ്രോഹിക്കുന്നുവോ, താഴ്ന്നപിറവിയോടുകൂടിയ ഏവൻ ഉപദ്രവിക്കുന്നുവോ, ദ്രോവുപോലെ പരന്ന അവന്റെ ബലത്തെ അപ്പോൾത്തന്നെ അടക്കിയാലും. മറ്റു ശത്രുക്കളുടെ വില്ലുകളിൽ മുറുക്കപ്പെട്ട ഞാണുകൾ നശിപ്പിക്കപ്പെടട്ടേ.

6 വ¹യ²മി³സ്ര⁴ത്വായ⁵വ്
 സു¹വി²ത്വ³മാ⁴ർഭാ⁵മഹേ
 ഗു¹ത²സ്യ³ന⁴പ⁵മാ⁶ന

യാതിവിശ്വാനിഭൂതിതാ

നന്താമന്യകേഷാ

ജ്യാകാഅധിധന്വസു

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വാ-യവഃ	— ത്വാമാത്മന ഇച്ഛന്തഃ
വയം സഖി-ത്വം	— യജ്ഞാത്മകം സഖ്യം
ആ രഭോമഹേ	— ഉപക്രമാമഹേ
ജ്ഞസ്യ പഥാ	— സത്യസ്യ മാഗ്ധ്വേണ
വിശ്വാനി ഭൂ-ഇതാ	— ഭൂതിതാനി, ഭൂതൃമനാനി പാപാനി, തൽഫലാനി ച
നഃ അതി നയ	— അതിപാരയ
അന്യകേഷാം അധി	
ധന്വ-സു	— അന്യശത്രുണാം ധന്വപ ധിരോപിതാഃ
ജ്യാകാഃ നന്താം	— ജ്യാനശൃന്താം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുത്തെ (അനുഗ്രഹം) ഇച്ഛിക്കുന്ന ഞങ്ങൾ യജ്ഞരൂപമായ ചങ്ങാതമിതാ തുകങ്ങെന്ന. സത്യ മാഗ്ധ്വത്തിലൂടെ ഞങ്ങളെ, എല്ലാ ഭൂതിതങ്ങളെയും ഭൂതിതഫലങ്ങളെയും കടത്തിവിട്ടാലും. മറ്റു ശത്രുക്കളുടെ വില്പകളിൽ മുറുക്കപ്പെട്ട ഞാണകൾ നശിപ്പിക്കപ്പെടട്ടേ.

7 അസുഭ്യംസുതപമിന്ദ്രതാംശികു
യാദോഹതേപ്രതിവരഞ്ജരിത്രേ
അച്ഛിദ്രോധ്നീപീപയദ്യമാന
സ്സഹസ്രധാരാപയസാമഹീഗൌഃ

വ. 21

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യാ ഗൌഃ	
ജരിത്രേ വരം	— സ്തോത്രേവരണീയം പയഃ
യാദോഹതേ	— പ്രതിദിനനൃഗ്ധേ

അ. 8 അ. 7 വ. 22

(യാ) അച്ഛിദ-ഉദ്ധ്വനീ — നിബിഡോധസ്കോ
(അത ഏവ)

സഹസ്ര-ധാരാ

— ബഹവീഭിഃ

ക്ഷീരധാരാഭിരുപേതാ

മഹീ യഥാ നഃ

— മഹതീ സത്യസ്മാൻ

പയസാ പീപയൽ

— ക്ഷീരേണ പ്രവദ്ധയേൽ

ത്വം താം അസൃദ്യേ സു

ശിക്ഷ

— സ്തോതൃഭ്യോസൃദ്യേ പ്രദേഹി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു പശു സ്തോതാവിനു് ശ്രേഷ്ഠമായ പാൽ ദിവസംതോറും ചുരത്തുന്നുവോ, യാതൊന്നു നിറഞ്ഞ അകിടോടുകൂടി കണക്കറ്റ ക്ഷീരധാരകളോടു ചേർന്നാണോ, മഹതിയായി ഞങ്ങളെ പാൽകൊണ്ടു വളർത്തുമോ, അപ്രകാരമുള്ള പശുവിനെ അവിടുന്നു ഞങ്ങൾക്കു തന്നരുളിയാലും.

വക്ത്രം-22 യൌവനാശോമാന്ധാതാ ജ്വഷിഃ, സപ്താസ്മഗോധാനാമബ്രഹ്മവാദിന്യുഷിഃ, മഹാപക്തിപക്തിഹന്തസി, ഇന്ദ്രോദേവതാ.

1 ഉയേഭിന്ദ്രോദസി

ആപപ്രാഥോഷാഇവ

മഹാൻതപാമഹിനാം

സമ്മാജഞ്ചഞ്ചിനാ

ന്ദേവീജനിത്ര്യജീജന

ഭ്ദ്രോജനിത്ര്യജീജനൽ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, യൽ

— യസ്മാ

ഉഷാഃ-ഇവ

— യഥോഷാസ്സാമാസാസർവ്വ
ജഗദാപുരയതി തലാൽ

ഉദേ രോദസി ആ-

പപ്രാഥ

— ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ തേജസാ
പുരയസി

മഹീനാ മഹാന്തം

— മഹതാനേവാനാമപ്യധികം
മഹാന്തം

ചഷ്ണീനാം സം-രാജം

— മനുഷ്യാണാമധീശ്വരം

(തം) ത്വാ ദേവീ ജനിതീ— ദേവ്യഭിതി:

അജീജനൽ

— അജനയൽ

(യസ്മാദേവോ ഇമദൃശം

പത്രം) അജീജനൽ

— അജനയൽ

(തസ്മാൽ സാ) ജനിതീ

ഭദ്രാ

— കല്യാണീ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യാതൊരവിടന്ന്, ഉഷസ്സ് സ്വപ്രകാശംകൊണ്ടു ജഗത്തു മുഴുവൻ നിറയുന്നപോലെ ദ്യാവാപൃഥിവികളിതവരെയും തേജസ്സാൽ പൂരിപ്പിക്കുന്നുവോ, മഹാന്തരായ ദേവന്മാരേക്കാൾ അധികം മഹാന്തം മനുഷ്യർക്കധീശ്വരനായ ആ അവിടുത്തെ ദേവിയായ അഭിതിയാണ് പെററത്. ഇപ്രകാരമുള്ള മകനെപ്പറ്റി അമ്മ മംഗളവതിയത്രേ.

2 അവസൃദഹ്ണായതോ

മർത്ത്യതന്മഹീസ്ഥിരം

അധസ്തന്തേമീകൃധി

യോഅസ്മാആഭിദേശതി

ദേവിജനിത്ര്യജീജന

ഭദ്രോജനിത്ര്യജീജനൽ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര.) ദേഹനായതഃ— ദേവപ്രദാഹനനമാചരതഃ

മർത്ത്യ സ്ഥിരം

— ശത്രാർദ്ദ്രം ബലം

അവ സു തന്മഹീ

— അവതതം, നീചീനം ഹി കരു

യഃ അസ്താൻ
 ആ-ഭിഭേശതി — ജിഹ്വാംസതി
 തം ഇതം അധഃപദം കൃധി — ഏനം ശത്രുംപാദയോരധസ്താദധ
 ത്തമാനകുരു

(തം ത്വാം) ദേവീ ജനിത്രീ
 അജീജനൽ — ദേവ്യഭിതിരജനയൽ
 (യസ്യാഭിഭേശം പുത്രം)
 അജീജനൽ — അജനയൽ
 (തസ്യാൽ സാ) ജനിത്രീ
 ഭദ്രാ — കല്യാണീ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഭുവനീയററിക്കൊണ്ടുപ്രവൃക്ഷ
 ന്ന ശത്രുവിന്റെ ഉറച്ച ബലത്തെ വീഴ്ത്തിയാലും താഴ്ത്തി
 യാലും. ആർ ഞങ്ങളെ കൊല്ലാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, ആ ശത്രുവി
 നെ കാൽക്കീഴിലാക്കിയാലും. ആ അവിടുത്തെ ദേവിയായ
 അഭിതിയാണ് പെററത്ത്. ഇപ്രകാരമുള്ള മകനെപ്പൊറ അമ്മ
 മംഗളവതിയത്രേ.

3 അവത്യാബ്ധതരിഷ്ഠാ

വിശ്വശ്ചന്ദ്രാഅമിത്രഹൻ
 ശപീഭിശ്ശക്രധൂന
 ഹീന്ദ്രവിശ്വാഭിത്രതിഭി
 ദ്വേവീജനിത്ര്യജീജന
 ദ്ഭദ്രാജനിത്ര്യജീജനൽ

അന്വയം:-

ഘേ അമിത്ര-ഹൻ, ശക്ര,
 ഇന്ദ്ര,
 ശപീഭി: ത്യാ: — ശത്രുണാം ഹന്താ: ശക്ത, ഇന്ദ്ര,
 — ആത്മീയാഭിശ്ശക്തരിഭിസ്ത്യാ,
 പ്രസിദ്ധാ:

ബൃഹതീഃ, വിശ്വപത്രാഃ — മഹതീഃ, സർവ്വാണി ചത്രാണി,
ഹിരണ്യാനിയാസാം താദൃഗീ

ഇഷഃ വിശ്വാഭിഃ

ഉതീഭിഃ

— അന്നാനി രക്ഷാഭിസ്ത്വായം

അവ ധൂനുഹി

— അസമാസ്വവാങ്മുഖം കമ്പയ

(തം ത്വാം) ദേവീ ജനിത്രി

അജീജനൽ

— ദേവ്യഭിതിരജനയൽ

(യസ്മാദീദൃശം പുത്രം)

അജീജനൽ

— അജനയൽ

(തസ്മാൽ സാ) ജനിത്രി

ഭദ്രാ

— കല്യാണി

അർത്ഥം.-ശത്രുഹന്താവം ശക്തനായ ഇന്ദ്ര, സ്വശക്തികളാൽ പ്രസിദ്ധങ്ങളും മഹത്തുക്കളും സ്വസ്തവസ്തങ്ങളുമായ (അല്ലെങ്കിൽ സർവ്വാഹ്വദേകങ്ങളുമായ) അന്നങ്ങൾ ഏല്പാ രക്ഷകളോടും കൂടി ഞങ്ങളിൽ, മുകളിൽനിന്നു താഴോട്ടുനോക്കി, കൊഴിച്ചു. ആ അവിടുത്തെ ദേവിയായ അഭിതിയാണ് പെററത്. ഇപ്രകാരമൊരു മകനെപ്പറ്റി അമ്മ മംഗളവതിയത്രേ.

4 അവയത്ത്വംശതക്രത

വിത്രവിശ്വാനിധൂനുഷേ

രയിനസുന്വതേസച്ഛാ

സഹസ്രിണീഭിത്രതിഭി

ദ്വേവീജനിത്ര്യജീജന

ദ്വേദ്രോജനിത്ര്യജീജനൽ

അന്വയം -

ഹേ ശത-ക്രതോ, ഇന്ദ്ര,

സുന്വതേ യൽ ത്വാം

— ബഹുകമ്മന്നിത്ര,

— സോമാഭിഷവകർവ്വതേ
യജമാനായ യദാത്വം

വിശ്വാസി അവ ധൂനുഷേ	— വ്യാപ്താനി ധനാന്യാഗമയസി, ദോസി, തദാ
രയിം ന	— ധനം, പുത്രരൂപം ധനഞ്ച
സഹസ്രിണിഭിഃ ഉതീ-	
ഭിഃ സചാ	— സഹസ്രസംഖ്യാഭി രക്ഷാഭിസ്സഹപ്രദേഹി
(തം ത്വം) ദേവി ജനിത്രീ	
അജീജനൽ	— ദേവ്യഭിതിരജനയൽ
(യസ്മാഭീഭൂശം പുത്രം)	
അജീജനൽ	— അജനയൽ
(തസ്മാൽസാ) ജനിത്രീ	
ഭദ്രാ	— കല്യാണി

അർത്ഥം.—ബഹുകർമ്മാവായ ഇന്ദ്ര, സോമം സംസ്കരിക്കുന്ന യജമാനന്െ അവിടുന്ന് വ്യാപ്തങ്ങളായ ധനങ്ങളേകുമ്പോൾ, ധനമെന്നപോലെ പുത്രധനത്തെയും ആയിരക്കണക്കിൽ രക്ഷകളോടുകൂടി കൊടുത്താലും, ആ അവിടുത്തെ ദേവിയായ അഭിതിയാണ് പെററത്. ഇപ്രകാരമുള്ള മകനെപ്പറ്റി അമ്മ മംഗളവതിയത്രേ

5 അവസ്വേദാഹുവാഭിതോ
വിഷ്വകുപതസ്തദിദ്യവഃ
ഭൂർവായാഹുവതന്തവോ
വ്യസ്യഭേതഭൂർമ്മതി
ഭേവീജനിത്ര്യജീജന
ഭേദ്രോജനിത്ര്യജീജനൽ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) സ്വേദാഃ—

ഇവ

അഭിതഃ ദിദ്യവഃ

— ഗാത്രാൻ സ്വേദബിന്ദവ ഇവ
— സർവ്വത ഇന്ദ്രസ്യ തവഭീഷയഃ

വിഷ്വക് അവ പതന്തു	— നാനാമുഖാനി പതന്തു
(തേ) ദുർവ്വായാഃ-ഇവ	
തന്തവഃ	— യഥാ ദുർവ്വാകാഞ്ചാ ബഹുശഃ പ്രരോഹന്തി ഏവം ബഹുശോ വിസ്മൃതാ ദൃശ്യന്തേ
ദേ-മതിഃ അസ്മൽ വി ഏതു	— ദൃഷ്ടാഭിഗന്ധിശ്ചതുരസ്മത്തോ വിയുത്യഗച്ഛതു
(തം ത്വാം) ദേവീ ജനിത്രി	
അജീജനൽ	— ദേവ്യഭിതിരജനയൽ
(യസ്മാഭിദൃശം പത്രം)	
അജീജനൽ	— അജനയൽ
(തസ്മാൽ സാ) ജനിത്രി	
ദ്രോ	— കല്യാണീ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര, ദേഹത്തിൽനിന്നു വിയർപ്പുള്ളി കൾ പൊടിയുന്നപോലെ ഇത്രനായ അവിടുത്തെ പ്രകാശങ്ങളെമ്പാടും നാനാമുഖങ്ങളായി വീണപടരട്ടേ. കറകുള്ളി മുള്ളു പൊങ്ങുന്നപോലെ, അവ ധാരാളം പരന്നു കാണപ്പെടുന്നു. ദൃശ്യഭൂതമായ ശത്രു, ഞങ്ങളിൽനിന്നകലട്ടേ ആ അവിടുത്തെ ദേവിയായ അഭിതിയാണു് പെററതു്. ഇപ്രകാരമുള്ള മകനെ സ്റ്റേററ അമ്മ മംഗളവതിയത്രേ

6 ദീപ്തംഹൃദംയഥാ

ശക്തിംബിഭീഷിമന്തുഃ

പുർവ്വേണമേവവൻപ

ദാമോവയായഥായതോ

ദേവീജനിത്രിജീജന

ദേവോജനിത്രിജീജനൽ

അന്വയം:-

ഹേ മന്തു-മഃ, മഃ-വൻ	— ജ്ഞാനവൻ, ധനവന്നിന്ദ്ര, ത്വം
ദീപം അങ്കുശം യഥാ	— ആയാതാം സൃണിമിവ
ശക്തിം ബിഭേഷി ഹി	— ആയാതാം ശക്തിം ധാരയസി ഖലു
യഥാ പൂർവ്വേണ പദോ	— ദേഹസ്യ പൂർവ്വഭാഗേ വർത്തമാനേന പാദേന
അജഃ വയാം	— ഛാഗശ്ശാഖാമാകഷ്ഠയതി തഥാ
(പൂർവ്വാകൃതയാ ശക്ത്യാ)	
യഥഃ	— ശത്രുൻ നിയച്ഛസി,
(തം ത്വം) ദേവി ജനിത്രി	
അജീജനൽ	— അജനയൽ
(യസ്മാദീദൃശം പുത്രം)	
അജീജനൽ	— അജനയൽ
(തസ്മാൽ സാ) ജനിത്രി	
ഭദ്രാ	— കല്യാണീ

അർത്ഥം.-ജ്ഞാനവാൻ ധനവാൻമായ ഇന്ദ്ര, നീണ്ട തോട്ടി
യെന്നപോലെ ശക്തിയെന്ന നീണ്ട ആയുധം (വേൽ) അവിടന്നു
ധരിയ്ക്കുന്നുവല്ലോ മുൻകാൽ പൊക്കി ആട്ട് ചെടിക്കൊമ്പിനെ
വലിയ്ക്കുന്നപോലെ മുൻപറഞ്ഞ വേലിനാലവിടന്നു ശത്രുക്കളെ
അടക്കുന്നു. ആ അവിടത്തെ ദേവിയായ അഭിതിയാണു് പെറ്റ
തു്. ഇപ്രകാരമൊരു മകനെപ്പറ്റി അമ്മ മംഗളവതിയത്രേ.

7 നകി¹ദ്വേ¹വാമിനീ¹മസി

നകി¹രാ¹യോ¹പയാ¹മസി

മന്ത്രശ്രു¹ത്യഞ്ച¹രാമസി

പക്ഷേ¹ഭീ¹രപി¹കക്ഷേ¹ഭി

രത്നാ¹ഭീ¹സം¹ഹമഹേ

അന്വയം -

ഹേ ദേവാഃ, നകിഃ

മിനീമസി

— ഇന്ദ്രാദയഃ, യുഷ്മദപിഷയേന
കിമപിഹിംസ്മഃ

നകിഃ ആ യോപയാമസി — (ആകാരസ്സമുച്ചയേ) നകിഷ്വ-
യോപയാമഃ, അനന്തഘാനേന
വിമോഹയാമഃ

(കിന്നഹി) മന്ത്ര-ശ്രുത്യം — മന്ത്രേണസ്ഥാര്യം, ശ്രുതൗ
വിധിവാക്യേ പ്രതിപാദിതം

ചരാമസി — ആചരാമഃ, അനുതിഷ്ഠാമഃ

(അപി ച) പക്ഷേഭിഃ — പക്ഷൈഃ, പക്ഷസ്ഥാനീയൈ-
സ്തൃഗശൈശ്വര്യഃ

അപി-കക്ഷേഭിഃ — അപികക്ഷോനാമ
ബാഹ്യാന്വയധോഗഃ യജ്ഞ-
സ്യാപി കക്ഷഭൂതൈഹവിഭിഃ

അത്ര അഭി സം രഭാമഹേ — അസ്ഥിൻ യജ്ഞേഭിരതോ
യുഷ്മാൻ സമൃഗവലംബാമഹേ

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രാദിവേന്ദ്രന്മാരേ, നിങ്ങളുടെ വിഷയത്തിൽ
ഞങ്ങളൊന്നും വെട്ടിക്കുറയ്ക്കുന്നില്ല, മുടക്കുന്നില്ല ഒന്നെന്നുപിടിക്കാ-
തെ മറവിയിൽ വിടുന്നില്ല മന്ത്രത്താൽ ഓക്കപ്പെട്ട ശ്രുതിയി-
ലെ വിധിവാക്യത്തിൽ നിങ്ങളെക്കുറിച്ചു കർമ്മം പറഞ്ഞപോ-
ലെ, ആചരിയുന്നു, അനുഷ്ഠിക്കുന്നു കൂടാതെ ചിറകുകളായ
സ്തോത്ര ശസ്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടും കൈമുട്ടുപോലെ യജ്ഞത്തിന്റെ
ഋഗ്വേദത്തിലുള്ള ഹവിസ്സുകൾകൊണ്ടും ഈ യജ്ഞത്തിലെമ്പാടും
നിങ്ങളെ ആശ്രയിക്കുന്നു

വട്ടം.-23 യമഗോത്രഃ കമാരഃ ഋഷിഃ, അനുഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ
യമോദേവതാ

1 യസ്മിന്നുപക്ഷേസ്പലാശേ -

ദേവൈസ്സംപിബന്തേയമഃ

അത്രാനോപിഗ്വതിപിതാ

പുരാണാന്തർവേനതി

അന്വയം:-

വൃക്ഷ സുപലാശേ	— വൃക്ഷവർദ്ധോണേപലാശോപേതേ, താദൃശസ്യ വൃക്ഷസ്യ മൂലം യഥൈഷ്ട്യ ജനീതശ്രമാ പന്നോഭനേന സുഖകരം ഭവതി തഥാ സുഖകരേ
യസ്മിൻ (സ്ഥാനേ)	
ഭേദൈഃ	— സഹ
യമഃ സം-പിബതേ	— നീയന്താ വൈവസ്വതസ്സംഭഭേത
വിശ്വപതിഃ പിതാ നഃ	— വിശ്വാപതിഃ മമ നചികേതസോ ജനകഃ വാജശ്രവസഃ
അത്ര പുരാണാൻ	— അസ്മിൻ യമസ്യസ്ഥാനേ ചിരകാലം വസതഃ പിതൃൻ
അന വേനതി	— പശ്ചാത്തേഷാം സമീപേ നിവസത്യയമിതിമാം കരമയന്തേ

അർത്ഥം:- (നചികേതസ്സെന്ന കമാരൻ അച്ഛനായ വാജശ്രവസനാൽ യമലോകത്തിലേയ്ക്കയയ്ക്കപ്പെട്ടു. യമനെക്കണ്ടു പ്രസാദിപ്പിച്ച് വീണ്ടും ലോകത്തിലേയ്ക്കു മടങ്ങിവന്ന കഥ ഇവിടെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. യമനെന്ന പദത്തിന്നു സൂര്യനെന്നർത്ഥം കല്പിച്ച് ഈ സൂക്തം മുഴുവൻ സൂര്യപരമായും പുറംപുറത്തിനും, അപ്പോൾ കമാരൻ മറ്റൊരു ഭൂഷിയാവും.)

പിലാശു വൃക്ഷത്തിന്റെ താഴത്തു് തണലിൽ ചൂടുകൊണ്ടു തളന്നവൻ ക്ഷീണംമാറാൻ ഇരിയ്ക്കുമ്പോഴുള്ള സുഖംപോലെ, സുഖമായ യാത്രൊരു സ്ഥാനത്തു് ദേവന്മാരോടുകൂടി യമൻ ഇരുന്നുണ്ണുന്നുവോ, അവിടെ യമസ്ഥാനത്തു് പ്രജകൾക്കു നാമനായ ഹന്റെ അച്ഛൻ വാജശ്രവസൻ, പണ്ടുമുതൽക്കവിടെ വസിക്കുന്ന പിതൃക്കൾക്കൊപ്പം ഈയുള്ളവനും വസിയ്ക്കണമെന്നാഗ്രഹിയ്ക്കുന്നു, ആഗ്രഹിച്ചു.

2 പുരാണാ^ഠഅനുവേ^ഠനന്ത
 ബര^ഠന്തപാപയാ^ഠമുയാ
 അസൃ^ഠയന്നച്ഛ^ഠപാകശ
 നന്താ^ഠഅസ്പൃ^ഠഹയപു^ഠനഃ

അന്വയം:-

പുരാണാൻ അനു-

വേനന്തം

— പുരാതനാൻ പിതൃൻ .
 മാമനുഗമനഭാമയമാനം

അമുയാ പാപയാ

ചരന്തം

— അനയാ നികൃഷ്ടയാ ബദ്ധ്യാസഹ
 — വർത്തമാനം പിതരം
 വാജശ്രവസം

അസൃയൻ

— സുഖേന ജീവന്തംമാം
 മൃത്യുസമീപം പ്രേമീത്യക്തവാ
 നിതിമാനസേനോപതാ
 പേനയക്തസ്സൻ

(പ്രഥമം) അഭി

അപാകശം

— അഭ്യേപശ്യം

പുനഃ തസ്മൈ

അസ്പൃഹയം

— പിതൃരാജന്തയാ തം മൃത്യം
 പ്രാപ്തുമൈച്ഛം

അർത്ഥം:-പുരാതനന്മാരായ പിതൃക്കളെ ഞാൻ അനുഗമിയ്ക്കുന്നതെന്നു കാണിക്കുന്നവനും ഈ ഭർണ്ണധിയോടുകൂടി വർത്തിക്കുന്നവനുമായ അച്ഛൻ വാജശ്രവസനെ, സുഖമായി, ജീവിക്കുന്ന ഏതൊരു മൃത്യുസമീപം പോകാൻ പറഞ്ഞതിൽ മനസ്സാപത്തോടുകൂടിയാണ് ഞാനാദ്യം കണ്ടതു്. പിന്നീടു് അച്ഛന്റെ ആജ്ഞയാൽ മൃത്യുവിനെ പ്രാപിക്കാനിച്ഛിച്ചു.

3 യജമാനവരം

മചക്രമനസാക്തനോഃ

ഏകേഷംവിശ്വതഃപ്രാഞ്ച

മപശ്യന്നധിതിഷ്ഠസി

അന്വയം:-

(നചികേതസകുമാരം യമഃ പ്രലോഭയതി)

ഹേ കുമാര, നവഃ — അഭിനവം, ഇതഃ പൂർവ്വമട്ടവും
അചക്രഃ ഏക-ഇഷം — ചക്രരഹിതം, ഏകേഷാ, ഏകഃ
പ്രാഞ്ചഃ ഇഷാ സ്ഥാനിയോ
യസ്യതം

വിശ്വതഃ പ്രാഞ്ചം യം
രഥം

— സർവ്വതോ ഗച്ഛന്തഃ യം രഥം

മനസാ അക്തനോഃ

— മത്സമീപം പ്രതിഗമനായാ
കരോഃ

(കൃത്യാച) അപശ്യൻ
അധി തിഷ്ഠസി

— കർത്തവ്യാകർത്തവ്യമജാനൻ
രഥമാരോഹസി

അർത്ഥം:- (നചികേതസ്സിനെ യമൻ പ്രലോഭിപ്പിക്കുന്നു.)
അല്ലയോ കുമാര, ഇതുവരെ കാണാത്ത ഈ പുതിയ, ചക്രമി
ല്ലാത്ത ഒറ്റപ്രാണനോടുകൂടിയ എങ്ങുമെത്തുന്ന യാതൊരു തേർ,
ശരീരം എന്റെ അടുക്കലേത്താൻ നീ ഉണ്ടാക്കിയോ, (ആരും
ശരീരത്തോടുകൂടി യമസമീപം വരാറില്ലല്ലോ. അതിൽ നിന്നു
വ്യത്യസ്തമായി) ആ തേരിലാണ് കയറി ഇരിക്കുന്നത്. അതാ
യത് ശരീരത്തോടുകൂടിയാണല്ലോ നീ വന്നിരിക്കുന്നത്.

4 യജമാനപ്രാവർത്തയോ

രഥംവിപ്രേഷ്യസ്വരി

തംസാമാനപ്രാവർത്ത

സമിതോനാവ്യാഹിതം

അന്വയം:-

ഹേ കമാര, യം രഥം	— പൂർവ്വാമതഃധിഷ്ഠിതം
വിപ്രേഭ്യഃ പരി	— മേധാവിദ്യ ഉപരി, ഭൂലോകേ വർത്തമാനാനാം ബാധവാ മുപരിഷ്ഠാൽ, അന്തരിക്ഷേ
പ്ര അവർത്തയഃ	— മത്സമീപം പ്രത്യഗതഃ
തം സാമ അന പ്ര	
അവർത്തത	— പിത്രാകൃതം സാമ്പന്നമനവ ത്തത, പ്രവൃത്തമഭൂത്
ഇതഃ നാവി	— അസ്മാൽ ലോകാൽ നൌവത്ത രണസാധനായാം ബദ്ധൌ
സം ആഹിതം	— സമ്യക് യുതം

അർത്ഥം.-അല്ലയോ കമാര, നീ കയറിയ മുൻപറഞ്ഞ യാ
തൊരു തേർ (ശരീരം) ഭൂലോകത്തിൽ വസിക്കുന്ന മേധാവിക
ളായ ബന്ധുക്കളുടെയെല്ലാം മുകളിലൂടെ, അന്തരിക്ഷത്തിലൂടെ,
എന്റെ സമീപമെത്തിച്ചുവോ, ആ തേരിനെ അച്ഛന്റെ സാ
മ്പന്നം പിന്തുടരുന്നു. (നവീകേതസ്സ പോയപ്പോൾ ദുഃഖിത
നായ അച്ഛൻ അനുഗ്രഹത്തെ പിന്നാലെ അയച്ചു) ഈ ലോക
ത്തിൽ നിന്നു തോണിപ്പോലെ കടക്കാവുന്ന സാധനമായ ബ
ദ്ധിയിൽ നിന്നാലതു ധരിക്കപ്പെട്ടു.)

5 കഃകമാരമ്ജനയ

. ഭൂമകോനിരവത്തയൽ

കസ്സുപിത്തദദ്യേനോബ്രൂയാ

ദനദേയീയമാഭവൽ

അന്വയം:-

കഃ കമാരം അജനയൽ?	— (അധിക്ഷേപേകിം ശബ്ദം)
(ഈഭൂതം ബാലം യമസമീപം പ്രാഹിണ്യം കഥം പിതാ സ മീപിനസ്ത്യാൽ?)	
കഃ രഥം നിഃ	
അവർത്തയൽ?	— സോപിമുർഖഃ

യഥാ അനു-ദേയീ

അവേൽ

തൽ അഭ്യ

നഃ കഃ സ്വപിൽ ബ്രൂയൽ? — കോനാമാധിഭധ്യാൽ?

(പ്രഥമം യമസമീപം ഗത്വാ പശ്ചാത്തതോന്റിക്രമനോപായം ബ്രവന്നപിന പ്രാജ്ഞഃ)

അത്ഥം-ആർാണ് ഈ കമാരനെ ജനിപ്പിച്ചത്? (ഏതു മുഖനാണ് ഇപ്രകാരമുള്ള ഉണ്ണിയെ യമസമീപമയച്ചിട്ട് എങ്ങിനെ അച്ഛൻ സ്വസ്ഥനായിരിക്കണം? ആർ തേർ കൊടുത്തു? (അവനും മുഖൻ തന്നെ.) ഏതു പ്രകാരം കമാരൻ കൊടുക്കപ്പെട്ടേണ്ടവനാണോ, അതിന്നനുസരിച്ച് അനുകൂലമായ ഉപദേശമാർ കൊടുക്കും? (യമസമീപത്തിലാഭ്യം പോയിട്ട് അവിടെ നിന്നു പുറത്തു കടക്കാനുള്ള ഉപായം പറയുന്നവൻ എങ്കിലും അവൻ വിഭാഗമല്ല.)

6 യഥാവേദനദേയീ

തതോത്തഗ്രമജായത

പുരസ്താദ്ബുധ്നആതിതഃ

പശ്ചാന്നീരയണക്യതം

അന്വയം:-

അനു-ദേയീ യഥാ

അവേൽ

— അനുഭവോദ്യേന പ്രകാരേണ പിതൃമന്തലക്ഷ്യായം കമാരോ യമേന ഭത്തഃ വേതി

— തസ്മാദാജശ്രവസാൽ, പിതൃഃ

— യമസമീപം ഗച്ഛതി വചനസ്യാ ഗുണോ വർത്തമാനം ന ചികേതസായമേന സഹവദിതവ്യം

(യഥാ) തതഃ

അഗ്രം

അജായത	— പ്രാദുരഭവൽ, പിതോ- പദീഷുവാൻ
പുരസ്താൽ ബുധ്നഃ	— മൃഗഭൂതം യമസ്യഗൃഹം ഗച്ഛ ഇതിവചനം
ആ-തതഃ	— അതിവിസ്തൃതമാസീൽ
പശ്ചാൽ നിഃ-അയനം	— തസ്മാദ്യമാന്നിക്രമനോപായം
കൃതം	— പിത്രോപദീഷുഃ

അർത്ഥം.-ഏപ്രകാരം ഈ കഥാരൻ വിട്ടതി നൽകപ്പെടുമോ, അപ്രകാരം അച്ഛനായ വാജശ്രവസനാൽ (യമസമീപം പോകുക എന്നു പറഞ്ഞ വാക്കിന്റെ ശേഷം തന്നെ നചികേതസ്സ് യമനോടു പറയേണ്ടതെല്ലാം) ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ആദ്യം യമസമീപം പോകുക എന്ന വാക്കു പറന്നു. പിന്നെ (കോപം തീർന്നപ്പോൾ) യമലോകത്തിൽനിന്നു മടങ്ങാനുള്ള ഉപായം അച്ഛനാൽ ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടു.

7 ഇദം യമസ്യ സാദനം

ദേവമാനം യദുപ്യതേ

ഇ യമസ്യ ധമ്മ്യതേ നാളീ

രയങ്ഗീഭിഃ പരിഷ്കൃതഃ

വ. 23

അനവയം:-

ഇദം യമസ്യ സദനം	— സ്ഥാനം.
യൽ ദേവ-മാനം ഉപ്യതേ	— ദേവൈർനിർമ്മിതമിതി സർവ്വത്രാഭിധീയതേ
അസ്യ ഇയം നാളീ	
ധമ്മ്യതേ	— സ്തുതിരൂപാവാഗസ്യ പ്രീണനായോച്ചാര്യതേ
(ഏവം സതി) അയം	
ഗീഭിഃ പരി-കൃതഃ	— സ്തുതിഭിരലങ്കൃതഃ

അർത്ഥം.-ഇതു യമന്റെ വാസസ്ഥാനമാകുന്നു. ദേവന്മാരാൽ നിർമ്മിതമെന്നു ഏവരായും പറയപ്പെടുന്നു. അവിടേയ്ക്കു പ്രീതി

ജ്ഞാതീ സ്തുതിരൂപവാക്യം ഉച്ചരിയ്ക്കപ്പെടുന്നു. ഇപ്രകാരമിരിക്കേ, ഈ യമൻ സ്തുതികളാലലംകൃതനായി. (ഈ നചികേതസ്സിന്റെ കഥ കറോപനിഷത്തിൽ ഭിന്നമായിട്ടാണെങ്കിലും കാണാം.)

വഗ്ഗം-24—ജുതിഃ, വാതജുതിഃ, വിപ്രജുതിഃ, വൃഷാണകഃ, കരിത്രതഃ, ഏതശഃ, ഋശ്യശൃങ്ഗഃ (ഏതേവാതരഗ്നാനാമനയഃ) പ്രത്യുപഃ ഋഷയഃ, അരഷ്യുപ്ഥന്ദഃ, കേശിനഃ, അഗ്നിസൂര്യ വായവോദേവതാ.

1 കേശ്യഗ്നികേശീവിഷ
 കേശീബിഭേന്തിരോദസീ
 കേശീവിശ്വംസ്വദൃശേ
 കേശീഭജേയാതിതപ്യതേ

അന്വയം:—

(കേശാഃ, കേശസ്ഥാനീയാരശ്മയഃ തലാന്തഃ കേശീനോഗ്നിർവ്വായുസ്സുര്യശ്ച ഏതേത്രയസ്തയന്തേ)
 കേശീ അഗ്നിം ബിഭേന്തി — രശ്മിഭിര്യുക്തസ്സുര്യഃ ഹവിഭി-
 ഷാരയതി

(കാലവിശേഷേഹ്യഗ്നഃ പോഷണായ ഹോമഃ, സ്വകാല വിശേഷഃ സൂര്യഗത്യധീനഃ ഇതി സൂര്യോബിഭേന്തിത്യുപ്യതേ)
 (തഥാ) വിഷം കേശീ — ഉദകം കേശീബിഭേന്തി
 (തഥാ) രോദസീ കേശഃ — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ ബിഭേന്തി
 (തഥാ) വിശ്വം സ്വഃ — വ്യാപ്തം സർവ്വജനഗൽ
 ദൃശേ കേശീ — ദർശനായായമേവ ബിഭേന്തി
 ഇദം ജ്യോതിഃ കേശീ ,
 ഉപ്യതേ — ദൃശ്യമാനം മണ്ഡലസ്ഥം തേജഃ
 കേശീത്യുപ്യതേ

അർത്ഥം—(കേശങ്ങൾ, കേശത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തുള്ള രശ്മികൾ, അവയോടു ചേർന്നവൻ കേശീ. കേശികൾ അഗ്നിവായു സൂര്യന്മാരാകുന്നു. ആ മൂന്നു ദേവന്മാർ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നു.) രശ്മി ഏതെന്നായ സൂര്യനാണ് ഹവിസ്സുകളെക്കൊണ്ട് അഗ്നിയെ

ധരിയ്ക്കുന്നത്. (അഗ്നിയ്ക്കു ഹോമം കാലവിശേഷത്തിൽമാത്രം. ആ കാലവിശേഷം സൂര്യന്റെ ഗതിമധ്യനമാകയാൽ സൂര്യൻ ധരിയ്ക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു.) ജലത്തെയും രശ്മിമാനായ സൂര്യനാണു് ധരിയ്ക്കുന്നത്. ദ്യാവാപൃഥ്വികളെയും അവിടുന്നു ധരിയ്ക്കുന്നു. വ്യാപ്തമായ ജഗത്തു-മുഴുവനും ഭംഗത്തിനായി കേശിയായ അവിടുന്നു ധരിച്ചുകൊണ്ടിരിയ്ക്കുന്നു. ഇക്കണ്ട മണ്ഡലസ്ഥമായ തേജസ്സ് (സൂര്യബിംബം) കേശിയായ അവിടുന്നാണെന്നു പറയപ്പെടുന്നു.

2 മുനയോവാതരശനഃ
പിശങ്ഗാവസതേമലാ
വാതസ്യനുഗ്രാജി.യന്തി
യദേവാസോഅവിക്ഷത

അനവയം:-

വാത-രശനഃ മുനയഃ	— വാതരശനസ്യപത്രാഃ, ദൃതി വാതദൃതി പ്രത്യയഃ
പിശങ്ഗാ മലാ	— പിശങ്ഗാനി, കപിലവണ്ണാനി, മലിനാനി, വൽക്കലരൂപാണി വാസാംസി
വസതേ	— ആച്ഛാദയന്തി
യൽ ദേവാസഃ	— യദാ തപസോ മഹിന്ദാ ദീപ്യമാനാസ്സന്തഃ
അവിക്ഷത	— ദേവതാരൂപം പ്രാവിശൽ, തദാം തേ
വാതസ്യ ഗ്രാജി.	— വായോന്തി.
അനു യന്തി	— അനുഗച്ഛന്തി, പ്രാണോപാസനയാ പ്രാണരൂപിണോ വായുഭാവം പ്രപന്നഃ

അർത്ഥം:-വാതരശനെന്ന ജ്വലിയുടെ പുത്രന്മാരായ വാതരശനന്മാരെ അതിഗ്രീയാത്മംശികൾ, സൂക്തദ്രഷ്ടാക്കളായ

ജൂതി, വാതജൂതി മുതലായവർ ചെമ്പുനിറമുറ, ചളിപുരണ്ട, വൽക്കലങ്ങളാണ് വസ്ത്രങ്ങളായുടക്കുന്നത്. തപസ്സിന്റെ മഹിമകൊണ്ടു പ്രകാശമാനന്മാരായി അവർ ദേവതാരൂപം പ്രാപിച്ചപ്പോൾ വായുവിന്റെ ഗതിയെ പ്രാണോപാസനയാൽ പ്രാണരൂപികളായി അനുഗമിക്കുന്നു.

3 ഉന്മടിതാമെമനേയേന
വാതാആതസ്ഥിമാവയം.
ശരീരേന്ദ്രോക്യയം.
മർത്താസോഅഭിപശ്യഥ

അനവയം:-

(മുനിനാം വാക്യം)

മെമനേയേന

— മുനിക്കാവേന, ലൌകിക സർവ്വവ്യവഹാര വിസർജ്ജനേന

ഉൽ-മടിതാഃ

— ഉന്മത്താഃ, ഉൽകൃഷ്ടഹൃദിം പ്രാപ്താഃ

വയം വാതാൻ ആ

തസ്ഥിമ

— വായുനാസ്ഥിതവന്തഃ

ഹേ മർത്താസഃ അന്ധാകം

ശരീരാ ഇൽ

— മനുഷ്യാഃ, ശരീരാഭ്യേവ

യ്യം അഭി പശ്യഥ

— യതോവയന്നീരൂപേണ വായുനാ സായുജ്യം പ്രാപ്താഃ തന്നാവ ഗച്ഛഥ

അർത്ഥം:- (മുനികളുടെ വാക്യം) ലൌകികമായ ഏല്പാ വ്യവഹാരങ്ങളും വിട്ട് മുനിക്കാവം പ്രാപിച്ച ഉൽകൃഷ്ടഹൃദിം പുണ്യങ്ങളും വായുക്കളിൽ വർത്തിക്കുന്നവരാകുന്നു. അപ്പയോ മനുഷ്യരേ, ഞങ്ങളുടെ ശരീരങ്ങളെത്തന്നെ നിങ്ങൾ നോക്കുന്നു. ഞങ്ങൾ രൂപരഹിതരായി വായുസായുജ്യം പ്രാപിച്ചവരാകയാൽ ആ ശരീരങ്ങളും നിങ്ങൾ പ്രാപിക്കുകയില്ല.

4 അന്തരീക്ഷേണപതതി
 വിശ്വാത്രുപാവചാകശൽ
 മുനിദ്വേസ്യദേവസ്യ
 സൗകൃത്യായസഖാഹിതഃ

അന്വയം -

മുനിഃ — അസ്യച്ഛോഭൂഷാ വൃഷാണകഃ
 വാതരൂപതാം പ്രാപ്തസ്തൻ
 വിശ്വാത്രുപാവചാകശൽ — സർവ്വാണി രൂപാണ്യഭിപശ്യൻ,
 സ്വതേജസാ ഭഗയൻ
 അന്തരീക്ഷേണ പതതി — ആകാശേന ഗച്ഛതി
 (തഥാ) ദേവസ്യ-ദേവസ്യ — സർവ്വസ്യാപി ദേവസ്യ
 സഖാ — സഖിഭൃതഃ, അന്ത ഏവ
 സൗകൃത്യായ — യാഗാത്മകങ്കമ്മ, സകൃതം, തസ്യ
 ഭാവായ, സമ്യഗനുഷ്ഠാപനായ
 ഹിതഃ — നിഹിതഃ, സ്ഥാപിതഃ

അർത്ഥം.-ഈ പ്രകടിന്റെ ഭൂഷാവായ വൃഷാണകൻ വായുത്വം പ്രാപിച്ചു ഏല്ലാ ജഗദ്ഭൂപങ്ങളെയും കണ്ടുകൊണ്ടു്, സ്വതേജസ്സുകൊണ്ടു കാണിച്ചുകൊണ്ടു്, ദേവന്മാരുടെയെല്ലാം ചങ്ങാതിയായി, അതുകൊണ്ടുതന്നെ യാഗാദി സകൃതകമ്മങ്ങളുടെ ഭാവത്തിനുവേണ്ടി, അവയനുഷ്ഠിപ്പിക്കാനായി നിയുക്തനായിരിക്കുന്നു

5 വാതസ്യാശ്ശോവായോസ്ത
 ഖാഥോദേവേഷിതോമുനിഃ
 ഉതേസമുദ്രാവായേതി
 യശ്ചപൂർവ്വമുതാപരഃ

അന്വയം:-

വാതസ്യ അശ്വഃ	— വായോക്തിരിവ വ്യാപ്തഃ
വായോഃ സഖാ	— മിത്രഭൂതഃ
അഥോ ദേവ-ഇഷിതഃ	— ദേവേന വായുനാ പ്രാപ്തഃ
മുനിഃ	— കരികൃതാവ്യ ഋഷിഃ വായുരൂപഃ
യഃ ച പൂർവ്വഃ, ഉത	
അപരഃ	— പൂർവ്വപശ്ചിമൌ
ഉജ്ജേ സമദ്രൗ ആ	
ക്ഷേതി	— ഉദ്യധിഗച്ഛതി

അർത്ഥം.-വായുവിന്റെ ഗതിപോലെ വ്യാപ്തം വായുവിന്നു പണ്ടാതിയും ദേവനായ വായുവിനാൽ പ്രാപിപ്പിച്ചുപറ്റിയ മായ കരികൃതനെന്ന (ഈ ഋഷിന്റെ ദ്രാവാമായ) ഋഷി വായുരൂപനായി കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറുമുള്ള ഇരു സമുദ്രങ്ങളെയും പ്രാപിക്കുന്നു.

6 അഹംസരസാഞ്ജഗന്ധർവ്വാണാം

ഊഗാണാഞ്ചരണേപരൻ

കേശികേതസ്യവിഭാ

നമസഖാംസ്വാഭാമുദിനതഃ

അന്വയം:-

അഹംസരസാം	
ഗന്ധർവ്വാണാം	— ദേവസ്രീണാം ഗന്ധർവാണാഞ്ച
ചരണേ	— സഞ്ചാരഭൂതേ ദിവീ,
	അന്തരീക്ഷേ
(തഥാ) ഊഗാണം	— സിംഹാദീനാം സഞ്ചാരസ്ഥലേ
	പൃഥിവ്യാം
ചരൻ കേശി	— വ്യാപ്യ സഞ്ചരൻ, അഗ്നിർവായു
	സൂര്യോവാ
കേതസ്യ വിഭാൻ	— സർവ്വസ്യാർത്ഥജാതസ്യ വേത്താ

സഖാ സ്വാദുഃ — സ്വാദയിതാ,, രസയിതാ,
 സർവ്വസ്യ രസസ്യോൽപാദകഃ
 (അത ഏവ) മദിൻ-തമഃ — മാദയിത്രതമോഭവതി

അർത്ഥം. -ദേവസ്രീകളുടെയും ഗന്ധർവ്വന്മാരുടെയും സഞ്ചാര
 സ്ഥാനമായ അന്തരീക്ഷത്തിലും സിംഹാദി ജന്തുക്കളുടെ വിഹാര
 രസ്ഥാനമായ ഭൂമിയിലും വ്യാപിച്ചു ചരിച്ചുകൊണ്ട്, അഗ്നി
 (അല്ലെങ്കിൽ വായു, സൂര്യൻ) എല്ലാ അത്മജാതവുമറിയുന്നവ
 നും ഏവക്ഷം ചങ്ങാതിയും രസമെല്ലാമുൽപാദിപ്പിക്കുന്നവനും,
 അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഏറ്റവും ഹൃദിപ്പിക്കുന്നവനാകുന്നു

7 വായുർസ്മാ ഉപാമന്മൽ

പിനഷ്ടിസാമാകനന്നമാ

കേശീവിഷസ്യപാത്രേണ

യദ്രേണാപിബൽസഹ

വ 24

അന്വയം. -

കേശീ	— രശ്മിയുക്കണ്ണുര്യഃ വൈദ്യതാ ഗ്നിനാ സഹവത്തമാനഃ
യദ്രേണ സഹ	— യദ്രപുത്രമഭദ്ഗ്നേന സഹ വത്തമാനഃ വാ
വിഷസ്യ പാത്രേണ	— ജലസ്യ പാനസാധനേന രശ്മി സമുഹേന
യൽ അപിബൽ അസ്മൈ വായുഃ ഉപ അമന്മൽ	— യദാ പിബതി, അദാ
കനന്നമാ	— കേശീനേദ്രഗതം സർവ്വം രസമുപജമന്നാതി
പിനഷ്ടി സു	— കന്ധിതം ദൃശന്നാമയിത്രീ സ്വയം നമയിതുഃശക്യാ, സ്വാതന്ത്രാ മാധ്യമികാവാക്
	— യഥാധസ്താൽ സ്രവതി തഥാ ചുണ്ണീകരോതി ഹി

അർത്ഥം.-രശ്മിയുക്തനായ സൂര്യൻ വൈദ്യുതാഗ്നിയോടോ, തദ്ദ്രവ്യരൂപമായ മരുഭൂഗണത്തോടോ കൂടി വർത്തിച്ച്, വെള്ളം വലിച്ചെടുക്കുന്ന തന്റെ രശ്മിസമൂഹത്താൽ കടിയുന്മേലോ, അവിടേയ്ക്കായി വായു, ഭൂമിയിലെ എല്ലാ രസങ്ങളെയും കടഞ്ഞു ഞാക്കിക്കൊടുക്കുന്നു. അഹിതന്മാരെ കുന്നിയിപ്പിജ്ജ്വനവളം സ്വയം കുന്നിയാതെ സ്വതന്ത്രയുമായ മാധ്യമികവാക്കു് താഴെ പതിയുന്മേലോ ആ രശ്മികളെ പൊടിപൊടിയാക്കുന്നു.

വക്രം-25-ഭേദോജ, കശ്യപഗോതമാത്രീ വിശ്വാമിത്രജമേണീ വസിഷ്ഠാഃ ക്രമേണ പ്രത്യുപജ്ഞയഃ, വിശ്വേദേവാ ദേവതാ

1 ഉതദേവാഅവഹിത
ദേവാഉന്നയഥാപുനഃ
ഉതാഗ്ശ്വക്രൂഷദേവാ
ദേവാജീവയഥാപുനഃ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവാഃ, അവ-ഹിതം.- അധോനിഹിതം മാം

പുനഃ ഹേ ദേവാഃ ഉൽ

നയഥ

— ഉൽഗമയ, ദോരിദ്യപീഡിതം
മാം 'ആവൃതഭൂത

ഉത ഹേ ദേവാഃ, ആഗ്

പക്രൂഷം

— അപരാധം, പാപകർവ്വന്തം മാം
തസ്സാദാഗന്ധോ രക്ഷത

ഉത ഹേ ദേവാഃ (രക്ഷിത്വാ)

പുനഃ ജീവയഥ

— ചിരഞ്ജീവിതകരുത

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരെ, താഴത്തുപെട്ടു എന്നെ ഉയർത്തിയാലും, (ദോരിദ്യപീഡിതനായ എന്നെ ധനവാനാക്കിയാലും.) പിന്നെ, ദേവന്മാരെ. അപരാധം, പാപം ചെയ്യുന്ന എന്നെ അതിൽനിന്നു രക്ഷിച്ചാലും. കൂടാതെ, ദേവന്മാരെ രക്ഷിച്ചിട്ടു്, വീണ്ടും ചിരഞ്ജീവിയാക്കിയാലും.

2 ചാവിമൌവാതൌവാത
 ആസിന്ധോരാപരാവതഃ
 ദക്ഷന്തേ അന്യആവാതു
 പരാന്യോവാതു യദ്രപഃ

അന്വയം:-

ഇമൌ ചൈവ വാതൌ	— പുരോവാതഃ, പശ്ചാദ്വാതശ്ച
ആ സിന്ധോഃ	— ആസമുദ്രാൽ
(യദ്രപാ) ആ പരാ-വതഃ	— സമുദ്രാദപി യോദൂരദേശഃ, തദേശമവധി കൃത്യ
വാതഃ	— ഗച്ഛതഃ
(ഹേ സ്തോതഃ, തയോർവ്യാതയോഃ)	
അന്യഃ തേ ദക്ഷഃ	— ഏകസ്ത്വബലം
ആ വാതു	— ആഗമയതു
അന്യഃ യൽ രപഃ	— യൽപാപം തൽ
പരാ വാതു	— പരാഗമയതു

അർത്ഥം:-മുമ്പിലും പിമ്പിലുമുള്ള ഈ രണ്ടു കാറ്റുകൾ (പൂർവ്വ ജന്മത്തിലെയും വർത്തമാനജന്മത്തിലെയും വാസനകൾ, കമ്മ ണ്ങ്ങൾ) സമുദ്രം വരെ, അല്ലെങ്കിൽ സമുദ്രത്തിലുൾപ്പെറുമുള്ള വിദൂര ദേശാവധി വരെ പോകുന്നു, അകന്നുപോകട്ടേ ഈ രണ്ടു കാറ്റി കളിലൊന്ന് അങ്ങയ്ക്കു ബലം വരുത്തട്ടേ. മററൊരു പാപമുള്ളത കറ്റടട്ടേ

3 ആവാതവാഹിദേവേജം
 വിവാതവാഹിയദ്രപഃ
 ത്വഹിവിശ്വദേവേജോ
 ദേവാനാസ്യതന്ത്രയസേ

അമ്പലം:-

- ഹേ വാത, ഷേഷജം — വ്യായാസശമനമേഷധം
- ആ വാഹി — ആഗമയ
- ഹേ വാത, യൽ രപഃ — അസ്ഥദീയം പാപം യത്തൽ
- വി വാഹി — വിഗമയ, അസ്ഥത്തോ
- വിദ്യേഷയ

- ത്വം ദേവാനാം ദൂതഃ
- വിശ്വ-ഷേഷജഃ — സർവ്വേഷധവാൻ സൻ
- ഈയസേ ഹി — സതതഃഗച്ഛസി ഖലു

അർത്ഥം:- അല്ലയോ വായോ, രോഗശമനേഷധമെത്തിച്ചാലും, വായോ, എങ്കിലെന്തു പാപമുണ്ടോ അതകുറിച്ചാലും, എങ്കൽ നിന്നു വേർപെടുത്തിയാലും. ദേവന്മാരുടെ ദൂതനും എല്ലാ മരുന്നുകളുമൊത്തവനുമായിട്ടാണല്ലോ അവിടുത്തെപ്പോഴും വരുന്നതു്.

4 ആത്മാഗമം ശാന്താതിഭി
 രഥോ അരിഷ്ടതാതിഭിഃ
 ക്ഷേണേന്ദ്രോ മാഹാഷം
 പരായക്ഷം സുവാചിതേ

അമ്പലം:-

- (വാതസ്യ വാക്യം ഹേ സ്തോതഃ) ത്വാ — ത്വാം
- ശാന്താതിഭിഃ — സുഖകരൈഃ
- അഥോ അരിഷ്ടതാതിഭിഃ — അപിചാഹിംസഭൈരക്ഷണൈഃ
- ആ അഗമം — ആഗതവാനസ്ഥി
- തേ ദ്രോ ദക്ഷം ആ
- അമാഷം — കലയാണം ബലഞ്ചാഹാഷം, ആനൈഷം
- (ത്വം) തേ യക്ഷം പരാ സുവാചി — രോഗം വിനാശയാമി

അർത്ഥം—(വായുവിന്റെ വാക്യം) അല്ലയോ സ്നോതാവേ, സുഖകരങ്ങളും അഹിംസകളുമായ രക്ഷണങ്ങളോടുകൂടി ഞാൻ വന്നിരിക്കുന്നു. നിനക്കേ മംഗളവും ബലവുമായതിക്കുന്നു. നിന്റെ രോഗം ശമിപ്പിക്കുന്നു.

5 ത്രായന്താമിഹദേവാ

സ്രായന്താമതതാങ്ഗണഃ

ത്രായന്താംവിശ്വാഭൂതാനി

യഥായമരപാഅസൽ

അന്വയം:—

(സ്നോതുവാക്യം) യഥാ

അയം

— അസ്മദീയശ്ശരീരാദിഃ

അരപാഃ അസൽ

— പാപരഹിതോ ഭവതി, തഥാ

ഇഹ ദേവാഃ ത്രായന്താം

— അസ്മിൻ ലോകേസ്മദൻ പാലയന്താം

(തഥാ) മതതാം ഗണഃ

ത്രായതാം

— രക്ഷതാം

വിശ്വാ ഭൂതാനി

— വിശ്വാനി, സർവ്വാണുനാനി, ഭൂതജാതാനി ച

ത്രായന്താം

— പാലയന്താം, അസ്മാൻ രക്ഷതു

അർത്ഥം—(സ്നോതാവിന്റെ വാക്യം) എന്റെ മനോവാക് കായവൃത്തി പാപരഹിതമാകുന്നവിധം. ഈ ലോകത്തിൽ ദേവന്മാർ രക്ഷിക്കട്ടെ മനുഷ്യക്കളുടെ ഗണം രക്ഷിക്കട്ടെ. എല്ലാ അന്നങ്ങളും ഭൂതജാതങ്ങളും രക്ഷിക്കട്ടെ. (രക്ഷിതാവിന്നു താഴെയാണല്ലോ രക്ഷ്യൻ. എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും രക്ഷിക്കട്ടെ എന്നു പറഞ്ഞതുകൊണ്ട് താനെല്ലാറ്റിന്നും താഴെയെന്നെ വിനയം സ്മരിക്കുന്നു.)

6 ആപ¹ഇ¹ചാ¹മ്ഷേ¹ജീ
 രാപോ¹അമീ¹വചാ¹തനി:
 ആപ¹സ്സർവ്വ¹സ്യ¹ഷേ¹ജീ
 സ്താ¹സ്തേ¹കൃണ¹ഇ¹ഷേ¹ജം

അനവയം:-

ആപ: ഇൽ വൈ
 ഷേജീ:

— ആപ ഏവ വലു ഷേജഭൂതാഃ,
 സ്താനപാനാദിനാ സുഖഹേതവാഃ,
 ഔഷധരൂപേണ പരിണതാരോ
 ഗോപഗമനഹേതവാഃ

ആപ: അമീവ-
 ചാതനി: ഉ

— രോഗാണാം നാശയന്ത്യശ്ച
 നകതിപയസ്യ, സർവ്വസ്യ
 ഷേജഭൂതാഃ

(ഹേ സ്തോതാ:) താ: തേ
 ഷേജം കൃണതു

— തവരോഗശമനകർവ്വതു

അർത്ഥം:- ജലങ്ങളാണല്ലോ ഔഷധങ്ങളാകുന്നത്. അവ, സ്താനപാനാദികൾക്കൊണ്ടു സുഖഹേതുക്കളും രോഗനിവാരകങ്ങളുമാകുന്നു. ജലങ്ങൾ ചിലക്കു മാത്രമല്ല (ചില രോഗങ്ങൾക്കു മാത്രമല്ല) എല്ലാവർക്കും (എല്ലാ രോഗങ്ങൾക്കും) ഔഷധങ്ങളത്രേ. അല്ലയോ സ്തോതാവേ, ആ ജലങ്ങൾ നിനക്കു രോഗശമനമുണ്ടാക്കട്ടേ.

7 ഹസ്താ¹ഭ്യാ¹ന്ദശശാ¹ഖാ¹ഭ്യാ
 ജിഹ്വാ¹വാച¹പരോ¹ഗവീ
 അനാ¹മയി¹ന്തു¹ഭ്യാ¹ന്താ
 താ¹ഭ്യാ¹ന്തോ¹പസ്¹പ്തശാ¹മസി

അന്വയം:-

ദശ-ശാഖാഭ്യോ. — ദശാങ്ഗുലായ: ശാഖാഭ്യോ
യയോ: താദൃശാഭ്യോ.

(പ്രജാപതേ) ഹസ്താഭ്യോ.

ജിഹ്വാ — സുഷ്യമാനാ രസനാ

വാച: പർ:-ഗവീ — ശബ്ദസ്യ പുരതോഗന്ത്രി

(യത്രയത്ര ശബ്ദസ്തത്ര തത്ര തത്സ്യോച്ഛാന്നായ പുരതോവ്യാ
പ്രിയതേ)

അനാമധിത്യ-ഭ്യോ. — സമ്യഗാരോഗ്യഹേതുഭ്യോ.

താഭ്യോ. — ഹസ്താഭ്യോ, ഹേ സ്തോതാ,

ത്വാ ത്വാ ഉപ

സ്പൃശാമസി — ഉപസ്പൃശാമ: (പുനരുകതി
രാദരാത്മാ)

അത്ഥം.-പത്തു ശാഖകൾപോലെയുള്ള വിരലുകളുള്ള പ്രജാ
പതിയുടെ കൈകളാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെടുന്ന നാവ്, വാക്കിന്റെ
മുമ്പിൽ ഗമിച്ചുകൊണ്ട്, ഉച്ഛാരണത്തിനായി മുമ്പിൽ വ്യാപി
ക്കുന്നു. ആരോഗ്യസന്ദായകങ്ങളായ ആ കൈകളാൽ, അല്ലയോ
സ്തോതാവേ, നിന്നെ തൊടുന്നു, അനുഗ്രഹിക്കുന്നു.

വസ്തം.-26 ഔരവ: അങ്ഗു, ഋഷി:, ജഗതീച്ചന്ദ:, ഇത്രോ
ദേവതാ.

1 തവത്യതുസ്രസഖ്യേഷുവഹന്യ

ഋതംമനാനാവ്യദഭിരൂപം.

യത്രാദശസ്യന്യസോരിണന്നപ:

കഥ്സായകേന്നഹ്യശ്ചഭംസയ:

അന്വയം. -

ഹേ ഇത്ര, തവ സഖ്യേഷു — സഖിത്വേഷു സത്സു

ത്യേ വഹന്യ: — തേ, പ്രസിദ്ധാ ഹവിഷാ.
വോഡാര:

(അത ഏവ) ഗുണം
മനാനാഃ

— യജ്ഞമവബ്ധധുമാനാ
അങ്ഗീരസഃ

വലം വി അഭർദ്ദിതഃ

— ഗവാനപഹന്താരമസുര
മത്യത്ഥം വൃദാരയൻ

(അപിച) യത്ര മന്മൻ
കഥ്സായ ഉഷസഃ
ഭസസ്യൻ

— ഹനനി, സ്തോത്രേസതി

— മഹദ്യേ ഉഷഃ കാലാൻ,
വൃത്രേണാവൃത്തതപാദപ്രാപ്താൻ,
പ്രയച്ഛൻ

(തഥാ) അപഃ റിണൻ

— വൃത്രേണാവൃതാനുഭോനി
നിഗ്നയൻ വർത്തസേ

(തദാനീം) അഗ്നഃ
ഭംസയഃ ച

— അഹോഃ, വൃത്രസ്യ കർമ്മാണി
വിതഥാനുസൻ

അർത്ഥം.—അല്പയോ ഇത്ര, അവിടുത്തെ സഖ്യങ്ങളിരിയ്ക്കേ,
ആ പ്രസിദ്ധനാരായ ഹവിർവ്വാഹകരും അതുകൊണ്ടുതന്നെ
യജ്ഞവിജ്ഞാതമായ അങ്ഗീരസ്സുകൾ പശുക്കളെ അപഹ
രിച്ചു വലനെ പിളർത്തി. കൂടാതെ, സ്തോത്രം ചൊല്ലപ്പെടവേ,
കുത്സനെന്ന മഹദ്യകവേണ്ടി വൃത്രനാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ട ഉഷസ്സുകളെ
ഉദ്ധരിക്കുകൊണ്ടും അവനാൽ തടയപ്പെട്ട ജലങ്ങൾ പുറത്തു വര
ത്തിക്കൊണ്ടുവെട്ടുന്നു വർത്തിക്കുന്നു. അപ്പോൾ വൃത്രന്റെ കർമ്മ
ങ്ങൾ വിഫലങ്ങളായി.

2 അവാസ്യജഃപ്രസ്ഥശ്ചയോഗിരി

നദാജുസ്രാഅപിബോമധ്യപ്രിയം

അവർദ്ധയോവനിനോഅസ്യഭംസസാ

ശ്രുശോചസൂര്യഗുരുജാതയാഗിരാ

അന്വയം:—

(ഹേ ഇത്ര, പ്രസ്ഥഃ അവ

അസ്യജഃ

— പ്രസുതീർജ്ജന, തഥേതുക്താ
അപഃ ആവരകാരണോലാൽ പതിഃ
തവാനുസി

(തമാ) ഗിരീൻ ശബ്ദം — വലേന ഗോമരതാബിലസ്യ
പിധാനായ നിഹിതാനഗമയഃ,
അഭൈത്സീൽ

(വലേന നിഹിതാ)

ഉന്യാ: ഉൽ ആജഃ — ഗാ: ഉദഗമയഃ

(തത്ത്വശൃംഗണസാധനാസ്യ ഗോപാഗതാസ്യ യജമാനൈഃ)

പ്രിയം മധു അപിബഃ — അനകുലം മധുരം ഹവിഃ
പീതവാൻ

(തമാ) വനിനഃ

അവധയഃ — വൃഷ്ടിപ്രദാനേന വൃക്ഷാൻ വദ്ധ
യസി

ഋത-ജാതയാ ഗിരാ

— യജ്ഞാത്ഥമുദാപനയാ വേദാ
ത്ഥികയാ വാചാ സ്തയമാനസ്യ

അസ്യ (യഷ്ടാകം)

ഭംസസാ — കമ്മണാ വൃത്രേണാവൃതഃ

സൂര്യഃ ശുശ്രോഽ — നസേ പ്രദിദീപേ

അർത്ഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, മുടിത്തടഞ്ഞ മോലത്തിൽ നിന്ന് ജലത്തെ അവിടുന്നു വീഴ്ത്തി വലനാൽ പശുക്കളൊളിപ്പിക്കപ്പെട്ട ഗൃഹകളുടെ അടപ്പുകളവിടുന്നു പിളർന്നു എന്നിട്ടു വലനാൽ നിത്തപ്പെട്ട പശുക്കളെ ഉയർത്തിക്കൊണ്ടു വന്നു പിന്നീട് സോമത്തിന്നു കൂട്ടുചേക്കേണ്ട പശുക്കളുടെ പാൽ ചേർത്ത പ്രിയവും മധുരവുമായ ഹവിസ്സു കടിച്ചു മഴപെയ്യിച്ചു വൃക്ഷങ്ങളെ വളത്തി യജ്ഞത്തിന്നുവേണ്ടി ഉളവായ വേദാത്ഥികയായ വാക്കിനാൽ സ്തതിക്കപ്പെടുന്ന ആ അവിടുത്തെ കമ്മത്താൽ, വൃത്രനാൽ മറയ്ക്കപ്പെട്ട സൂര്യൻ, ആകാശത്തിൽ പ്രകാശിച്ചു

3 വിസുര്യോമധ്യേ അമൃതപ്രഥമനിവോ

വിദളാസായ പ്രതിമാനമാർയഃ

ഇളംഹാനിപിപ്രോരസൂരസ്യമായിന

ഇന്ദ്രോ വ്യാസ്യചക്രവർണ്ണജിഗ്ഷനാ

അന്വയം:-

(യദാ) ആര്യഃ	— അഭിജ്ഞ ഇന്ദ്രഃ
ദാസായ പ്രതി-മാനം	— ഉപക്ഷയിത്രേ വൃത്രായ പ്രതികാരം
വിദൽ	— വേത്തി, ജാനാതി, അലഭത,
(തദാ) ദിവഃ മധ്യേ സൂര്യഃ	— ദൃലോകമധ്യേ ആദിത്യഃ
രഥം വി അമൃപൽ	— പ്രസ്ഥാനായ വിമുക്തവാൻ
(അപിച) മായിനഃ	
പിപ്രോഃ അസുരസ്യ	— ഏതന്നാജ്ഞാസുരസ്യ
ദുഷ്ടഹാനി	— ബലവന്തി പുരാണി
ഋജിശ്ചനാ ചക്ര-വാൻ	— രാജഷിണാസഖ്യകർപ്പൻ
ഇന്ദ്രഃ വി ആസ്യൽ	— വ്യക്ഷിപൽ, വ്യനീനശൽ

അർത്ഥം:-അഭിജ്ഞനായ ഇന്ദ്രൻ ദ്രോഹിയായ വൃത്രനു പ്രതികാരം നേടിയപ്പോൾ, ദ്യോവിന്റെ മധ്യത്തിൽ സൂര്യൻ യാത്രയ്ക്കായി തേർ വിട്ടു. കൂടാതെ മായാവിയാൽ പിപ്രൂ എന്ന അസുരന്റെ ഉറപ്പുറ്റ നഗരങ്ങളെ ഋജിശ്ചാവെന്ന രാജർഷിയു മായി സഖ്യം ചെയ്ത് ഇന്ദ്രൻ നശിപ്പിച്ചു.

4 അനായുഷ്ഠാനിഗൃഷ്ണിതോവ്യാസ്യ

ന്നിധിരഭേവാത്സമുണദയാസ്യഃ

മാസേവസ്യര്യോവസ്യപുര്യമാദഭേ

ഗുണാനശ്ശത്രുരഗ്രണാദിരക്മതാ

അന്വയം:-

ഗൃഷ്ണിതഃ	— ശത്രുണാം ധഷ്ടയിതേന്ദ്രഃ
അനായുഷ്ഠാനി	— ഇതഃ പൂർവ്വമപ്രഗൃഷ്ഠാനി,
	അബാധിതാന്യസുരബലാനി
വി ആസ്യൽ	— വ്യാക്ഷിപ്തവാൻ
(തഥാ) അയാസ്യഃ	— അയാസനീയഃ ചാലയിതു മശക്യഃ

നിധീൻ അഭേവാൻ
അതുണൽ

— നിതരാം ബലാനാം
ധാരയിത്യൻ, ദേവവീരോധിനഃ
അസുരാന്തഹിംസിതീ

(അപിച്വ) സൂര്യഃ
മാസാ-ഇവ

— സയഥാ മാസവിശേഷേണ
ഭൌമാൻ രസാനാദത്തേ, തഥാ

പുര്യം വസു
ആ ദദേ

— അസുരാണാം പുരിഭവം ധനം
— ആദത്തേസു

ഗുണാനഃ

— സ്വയമാനസ്സൻ

ശത്രുൻ വിരക്തതാ

— വിരോധമാനേന വഭ്രൂണ

അക്രൂണാൽ

— അഹിംസിതീ

അർത്ഥം-ശത്രുക്കളെ കൂടാതെ നേരിടുന്ന ഇന്ദ്രൻ മുമ്പാകെ
ബാധിക്കപ്പെടാത്ത അസുരപുരങ്ങളെ ആക്രമിച്ചു മുടിച്ചു ഇളി
ക്കപ്പെടുവാൻ കഴിയാത്തവനായി, ബഹുബലധാരികളായ
ദേവവീരോധികളെ, അസുരന്മാരെ ഹിംസിച്ച്, കൂടാതെ
സൂര്യൻ വേനൽക്കാലത്തു ഭൂമിയിൽനിന്നു രസം വലിച്ചെ
ക്കുന്നപോലെ, അസുരപുരത്തിലുള്ള ധനം കയ്യടക്കി, പിന്നെ,
സ്തുതിക്കപ്പെടുന്നവനായി പ്രകാശമാനമായ വഭ്രൂകൊണ്ടു ശത്രു
ക്കളെ ഹിംസിച്ച്.

5 അയുദ്ധസേനോവിചാവിഭിന്ദതാ

ദാശദ്വയക്രമാനുജ്യാനിത്തേജതേ

ഇന്ദ്രസ്യവക്ത്രാബീഭേഭിശ്ചൈ

പ്രാകൃമച്ഛുസ്യുരജഹാദുഷാജനഃ

അന്വയം:-

വി-ഭാ, വി-ഭിന്ദതാ

— വിജ്ഞാ, വ്യാപ്തേന വിഭാരയത
ഏവം വിധേനാപി പരകീയ
ബലേന

അ-യ-സേനഃ

— അപ്രഹരസേനഃ

- വൃത്ര-ഹാ ഭാഗൽ — വൃത്രഹന്തേരു സ്തോത്രഭ്യോധനം
പ്രയച്ഛതി
- (തഥാ) തുജ്യംനി തേജതേ — പ്രേര്യാണി ശത്രുബലാനി.
തന്തുകരോതി
- (ഈഭൃശസ്യ) ഇന്ദ്രസ്യ
അഭി-ശ്ലഥഃ — അഭിതോ ഹിംസകാൽ
- വഭ്രാൽ അബിഭേൽ — സർവ്വം ശത്രുജാതം ഭീതിം
പ്രാപ്തോൽ
- (ഏവമസുരേഷ്വിത്രേണ നിരസ്തേഷ്യ)
ശുന്ധ്യഃ പ്ര അക്രാമൽ — ശോധയിതാഭിത്യോ ജഗൽ
പ്രകാശനായഗത്തും
പ്രാക്രാന്തവാൻ
- ഉഷഃ അനഃ അജഹാൽ — സ്വകീയം ശക്തം, രഥം ഗത്തും
പര്യത്യജൻ

അർത്ഥം.-വ്യാപിച്ചതും പിളർന്നതുമായ ശത്രുബലംകൊണ്ടു പോലും തളർത്തപ്പെടാത്ത സേനയോടുകൂടിയവനും വൃത്രഹന്താവുമായ ഇന്ദ്രൻ (അത്ര ഉഗ്രനും അധൃഷ്ടനുമായിട്ടും തന്റെ ഭക്തന്മാരായ) സ്തോതാക്കൾക്കു ധനം കൊടുക്കുന്നു. പിന്നെ, പിൻമടക്കാവുന്ന ശത്രുബലങ്ങളെ ശിഥിലീകരിയ്ക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം എമ്പാടും ഹിംസിക്കുന്ന ഇന്ദ്രന്റെ വഭ്രത്തിൽനിന്ന് ശത്രു സമൂഹമെല്ലാം പേടിപുകി. ഈവിധമിന്ദ്രനാൽ അസുരന്മാരടക്കപ്പെട്ടവെ ശുദ്ധീകരണ സമർത്ഥനായ ആഭിത്യൻ ജഗത്തു തെളിയിക്കാൻ പുറപ്പെട്ടു. ഉഷസ്സ് സ്വന്തം വണ്ടി, തേർ വിട്ടിറങ്ങി.

6 ഏതാത്യാതേശ്രുത്യാനികേവലാ

ഈദേകേഏകമകൃണോരയജ്ഞം

മാസാംവിധാനമധയാഅധിഭ്യവി

ത്വയാവിഭീനംഭരതിപ്രധിംപിതാ

വ. 26

അന്വയം:-

(ഏ ഇന്ദ്ര:) ത്യാ തേ

ഏതാ

കേവലാ ശ്രുത്യാനി

— താനിതവൈതാനി

— കേവലാനി, ശ്രോതവ്യാനി,
സുത്യഹാണി കമ്മാണി

ഏകഃ ഏകം അയജ്ഞം	— അസഹായത്വം പ്രധാനഭൂതം, യജ്ഞരഹിതമസുരം
അകൃണോഃ (ഇതി) യൽ (തഥാ) മാസാം വിധാനം	— അഹിംസീഭിതി, തദേകകർമ്മം
അധി ദൃവി അദധാഃ	— മാസാനാം വിധാതാരം, കർത്താ മാഭിത്യം
(തഥാ) പിതാ വിഭിന്നം പ്രധി	— ദൃലോക ഉപര്യധാരയഃ, ഇദ മപരകർമ്മം
ത്വയാ ഭരതി	— പാലയിതാദൃലോകഃ വൃത്രാഭി ഭേതം രഥചക്രപാശം
	— ത്വായൈവധാരയതി, ഇദന്ത്യതി യകർമ്മ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പ്രസിദ്ധങ്ങളായ അവിടുത്തെ ആ കർമ്മങ്ങൾ അനല്ലംപുങ്ങളും കേൾക്കപ്പെടേണ്ടവയുമത്രേ. യജ്ഞവിരോധിയായ മുഖ്യാസുരനെ അവിടുന്നൊറ്റിയാണു് കൊന്നതു്; അതൊരു കർമ്മം. പിന്നെ, മാസങ്ങളുടെ കർത്താവായ സുര്യനെ ദ്യോവിൽ ധരിച്ചു; ഇതു മറ്റൊരു കർമ്മം. കൂടാതെ രക്ഷകനായ ദ്യോവു്, വൃത്രനാൽ പിളർക്കപ്പെട്ട രഥചക്രത്തിന്റെ വക്കു് താങ്ങുന്നതു് അവിടുത്തെക്കൊണ്ടാണു്; ഇതു മൂന്നാമത്തെ കർമ്മം.

വർഗ്ഗം:-27. ഗന്ധർവ്വോ വിശ്വാവസുഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ് ഛന്ദഃ, സവിതാ ഗന്ധർവ്വശ്ച ദേവതാ.

1 സുര്യരശ്മിർരീകേശഃപുരസ്താൽ

സവിതാജ്യോതിരഭയാഽഅഭസ്രം

തസ്യപുഷ്പാപ്രസവേയാതിവിഭാ

നമസമ്പശ്യൻവിശ്വാഭവാനാനിഗോപാഃ

അന്വയം:-

സുര്യ-രശ്മിഃ

— സുര്യസ്യ രശ്മിരേവരശ്മിര്യസ്യസഃ

ഹരി-കേശഃ

— ഹരണശീലാഃ കേശസ്ഥാനിയാദീപ്തയോയസ്യ, സഃ

അ. 8 അ. 7 വ. 27

- സവിതാ പുരസ്കാർ — പൂർവ്വസ്യാനിശി
- അജസ്രം ജോതിഃ ഉൽ അയാൻ — അനവരതനേജഉദ്യോതി,
ഉൽഗമയതി
- തസ്യ പ്ര-സവേ — സവിതഃ പ്രേരണേ, അനുജ്ഞാ
യാം സത്യാം
- വിദ്വാൻ ഗോപാഃ പുഷാ — ജാനൻ, രക്ഷിതാ പോഷകോ
ദേവഃ, ആദിത്യഃ
- വിശ്വാ ഭുവനാനി — സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി
- സം-പശ്യൻ യാതി — പ്രകാശയന്നസേ ഗച്ഛതി

അർത്ഥം:-സൂര്യന്റെ തന്നെ രശ്മികളൊത്തവനും ആകുഷ്ണ ശീലങ്ങളും തലമുടിയുടെ സ്ഥാനത്തുള്ളവയുമായ ദീപ്തികൾ ചേർന്നവനുമായ സവിതാവും കിഴക്കുദിക്കിലിടവിടാതെ തേജസ്സുയർത്തുന്നു. സവിതാവിന്റെ പ്രേരണയിൽ എല്ലാമറിയുന്ന പുഷാഭവന്ന ആദിത്യൻ എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ആകാശത്തിലെത്തുന്നു. (ഇവിടെ സവിതാവിനെയും സൂര്യനെയും വേർതിരിച്ചു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. മണ്ഡലസ്ഥനായ സൂര്യന്റെ അധിദേവതയായി സവിതാവിനെ വിചാരിക്കണം.)

2 നൃപക്ഷാഹ്ലേഷദിവോമധ്യആസ്ത
 ആപപ്രിവാദ്യേന്നാദസീത്തന്തരിക്ഷം
 സവിശ്വാചീരദീപ്ഷേഘൃതാചീ
 നന്തരാപൂർവ്വരൂപരഞ്ചകേതുഃ

അനവയം:-

- ഹൃഷി നൃ-പക്ഷാഃ — സവിതാന്യൻ മനുഷ്യാൻ
പശ്യൻ
- രോദസീ, അന്തരിക്ഷം
- ആപപ്രി-വാൻ — ധ്യാവാപൃഥിവ്യാവന്തരിക്ഷഞ്ച

ദിവഃ മധ്യേ ആഞ്ചേ
സഃ വിശ്വാചീഃ അഭി
ചഷ്ടേ

— ദൃലോകസ്യ മധ്യേ നിഷീദതി

— വിശ്വമഞ്ചന്തിഃ,
സർവ്വവ്യാപിനീഃ

(തഥാ) ഘൃതാചീഃ

— പ്രാപ്യാദിദിശഃ പ്രകാശയതി
ദീപ്തം രൂപമഞ്ചന്തിഃ ആഗേയാ
ദിദിശത്വ പ്രകാശയതി

(തഥാ) പൂർവ്വം കേതുഃ
അപരം ച അന്തരാ

— പൂർവ്വഭാഗം പ്രജ്ഞാപനീയം.
— അന്തരാളഞ്ചാഭിചഷ്ടേ

അർത്ഥം.—ഈ സവിതാവു മനുഷ്യരെ നോക്കിക്കൊണ്ടും
ദ്രോവാപൃഥ്വിവികളെയും മന്തരിക്ഷത്തെയും സ്വതേജസ്സിൽ നിറച്ചു
കൊണ്ടും ദൃലോകമധ്യത്തിലിരിക്കുന്നു അവിടുന്ന് സർവ്വവ്യാ
പിനികളായ കിഴക്കു മുതലായ ദിക്കുകളെയും ദീപ്തരൂപങ്ങ
ളായ അഗ്നികോൺ മുതലായ വിദിക്കുകളെയും പ്രകാശിപ്പി
ക്കുന്നു അതുപോലെ എല്ലാ ചരാചരങ്ങളുടെയും മുമ്പും പിമ്പു
മുള്ളും കാണുന്നു, പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു (സവിതാവു മനുഷ്യാദിക
ളുടെ മനസ്സിലുള്ള കമ്മങ്ങളെക്കൂടി കാണുന്നു)

॥ രായോ ബൃധ്നസ്സങ്ഗമനോ വസുനാം.

വിശ്വാ രൂപാഭിചഷ്ടേ ശചീഭിഃ

ദേവേ വസവിതാസത്യധ

• ഛേദോ നത്ത്വൈസമരേധനാനാം.

അന്വയം. —

രായഃ ബൃധ്നഃ

— ധനസ്യ മൂലഭൂതഃ

വസുനാം സം-ഗമനഃ

— ധനാനാം സങ്ഗമയിതാ
സവിതാ

ശചീഭിഃ വിശ്വാ രൂപാ

അഭി ചഷ്ടേ

— ദീപ്തിഭിസ്സർവ്വാണി രൂപാണി
പശ്യതി, പ്രകാശയതി

ദേവ:-ഇവ സവിതാ
സത്യ-ധർമ്മം — സത്യം, അവിതഥമർമ്മം ധർമ്മം
യസ്യസഃ ഭവതി
(തഥാ) ഇത്രഃ ന ധനാനാം
സം-അതേ തത്ത്വം — സമ്യക് പ്രാപണേതിഷ്ഠതി

അർത്ഥം:-ധനത്തിന്നു മൂലകാരണഭൂതം ധനങ്ങൾ (സ്കോതാ
കരഃകേ) എത്തിയെന്നവനമായ സവിതാവു സ്വപ്രകാശങ്ങ
ളാൽ എല്ലാ രൂപങ്ങളെയും കാണുന്നു, തെളിയിക്കുന്നു. ദേവനെ
ന്നപോലെ സവിതാവു യഥാർത്ഥകർമ്മം ധരിച്ചവനത്രേ.
പിന്നെ, ഇത്രെന്നപോലെ ധനം ഉപാസകർക്കെത്തിയെന്ന
വൃത്തിയിൽ വരുന്നതെന്നും, (ഇവിടെ ദേവനെന്നപോലെ എന്ന
തിന്നു വിഷ്ണുവെന്നപോലെ എന്നർത്ഥം.)

4 വിശ്വാവസംസോമഗന്ധർവ്വമാപോ
ദേതൃഷിസ്തദേനാവ്യായൻ
തന്വൈവൈദിത്രോരാഹ്ണാണആസാം
പരിസൂര്യസ്യപരിധിരപശ്യൻ

അന്വയം:-
ഹേ സോമ, (ത്വയം)
ഗന്ധർവ്വം — ഗീതരൂപാങ്ഗം, ശബ്ദം
ധാരയന്തം.
വിശ്വ-വസു. — ഏതൽ സംജ്ഞാമാം
(യദാ) ആപഃ ദേതൃഷിഃ — വസതീവരയാഖ്യാ ദൃഷ്ടവത്യഃ
തൽ പ്രേതേന വി ആയൻ — തദായഷ്ട ജനായജേണേന
ഹേതുനാവിവിധമഗച്ഛൻ,
തൽ (ഗമനം) ആസാം
രാഹ്ണഃ — അപാംഗമയിതാ
ഇത്രഃ അന-അവൈൽ — അന്വബുധ്യത
സൂര്യസ്യ പരി-ധിൻ — പരിതോധീയമാനാൻ
പ്രാച്യാദിദിഗ്ഭിഃ ഭാഗാൻ
പരി അപശ്യൻ — പരിതോ ദൃഷ്ടവാൻ

അതും-അല്പയോ സോമ, ഗന്ധർവ്വനായ വിശ്വാവസു എന്ന എന്നെ വസതിവരികളെന്ന ഏതൃപുത ജലങ്ങൾ കണ്ടു, യജ്ഞത്തിന്നുവേണ്ടി യജ്ഞാക്കൾ പലപാട് പ്രാപിച്ചു. അവരുടെ ആ വരവു ജലമെത്തിയെന്ന ഇന്ദ്രൻ മനസ്സിലാക്കി. എവിടെ യജ്ഞം നടക്കുന്നു എന്നറിയാനായി അവിടുന്നു സൂര്യന്നു ചുറ്റുമുള്ള ഭിക്ഷാഗങ്ങളെ നോക്കി.

5 വിശ്വാവസുരഭിതന്നോഗുണാതു
ഭിവ്യോഗ്ഗന്ധർവ്വോരജസോവിമാനഃ
യജ്ഞാഘോസത്യമൃതയന്നവിഭീമ
ധിയോഹിനപാനോധിയജ്ഞന്നോഅവ്യായഃ

അന്വയം:-

ഭിവ്യഃ രജസഃ വി-മാനഃ — ഭിവിഭവഃ ഉദേസ്യ നിർമ്മാതാ
ഗന്ധർവ്വഃ വിശ്വ-വസുഃ

നഃ — അസ്താകം

യൽ വാ ഘോസത്യം — യച്ചഖല അവിതഥം, യഥാതഥം
ഘോലം കർമ്മജാതം

ഉത യൽ (പ) ന വിഭീമ — വയന്ന ജാനീമഃ

തൽ അഭി ഗുണാതു — അഭിമുഖം ബ്രവീതു

(അഥ പ്രത്യക്ഷകൃതഃ ഹേ

വിശ്വാവസോ,) ധിയഃ — കർമ്മാണി

ഹിനാനഃ — സോമേന പ്രവദ്ധയൻ

നഃ ധിയഃ ഇൽ അവ്യായഃ — അസ്താകം ബുദ്ധിരേവരക്ഷ

അർത്ഥം:-ദ്രോവിലുളവായവനും ജലങ്ങളുടെ നിർമ്മാതാമായ ഗന്ധർവ്വൻ, വിശ്വാവസു, സത്യഘോലമായ കർമ്മസമൃദ്ധിയായെന്നോ, യാതൊന്നു നമുക്കറിയാത്തതോ, അതു നേരപറയട്ടേ (ഇനി നേരിട്ടു) വിശ്വാവസോ, കർമ്മങ്ങളെ നേരംകൊണ്ടു വളത്തി, ഞങ്ങളുടെ ബുദ്ധികളെത്തന്നെ രക്ഷിച്ചു.

6 സസ്തിമവിന്ദച്ചരണേനദീനാ
 മപാവ്യണോഽസ്മരോഅശ്വപ്രജാനാം
 പ്രാസാദംഗന്ധർവ്വോഅമൃതാനിവോപ
 ദിശ്രോക്ഷംപരിജാനാഹീനാം

വ. 27

അന്വയം:-

സസ്തി.	— സർവ്വസൃജഗത സ്താപയിതാരം മോലം
നദീനാം ചരണേ	— ശബ്ദകാതിണീനാമപാം സഞ്ചരണസ്ഥാനേന്തരിക്ഷേ
അവിന്ദൽ (ലബധാ) അശ്വ- പ്രജാനാം.	— ഇശ്രോലഭേ — മോലസ്ഥാനാമപാം
മുരഃ അപ അവ്യണോൽ (തഥാ) ആസാം	— ചാരാണ്യപാ വൃതവാൻ
അമൃതാനി	— നദീനാമമരണ സാധകാന്യകോനി
ഗന്ധർവ്വഃ ഇന്ദ്രഃ പ്ര വോചൽ	— വിശ്വാവസു രൂപേണ വരതമാനസ്സഃ പ്രബ്രവീതി
(തഥാ) ദക്ഷഃ അഹീനാം	— വഷ്ണസമർത്ഥം മോലം മോലാനാം മധ്യേ
പരി ജാനാൽ	— പരിതഃ, സർവ്വതോ ജാനാതി

അർത്ഥം.-ജഗത്തിനെ മുഴുവൻ കളിപ്പിടയ്ക്കുന്ന മോലത്തെ, ശബ്ദം മുഴക്കുന്ന ജലങ്ങളുടെ സഞ്ചരണ സ്ഥാനമായ അന്തരിക്ഷത്തിലിത്രൻ കണ്ടെത്തി, എന്നിട്ട് മോലസ്ഥങ്ങളായ ജലങ്ങളുടെ നിഗ്ഗമന ചാരങ്ങൾ ഇറക്കുന്നു. ആ ജലധാരകൾക്കു്, നദികൾക്കു് അതുതത്വ സാധകങ്ങളായ അവസ്ഥകൾ വിശ്വാവസുരൂപനായ ഇന്ദ്രൻ പ്രവചിച്ചു. പിന്നെ, മോലങ്ങൾക്കിടയിൽ വഷിക്കാൻ കഴിവുള്ളവയെ അവിടുന്ന് മുഴക്ക അറിയിച്ചു.

വഗ്ഗം-28 പാവകോഗിഃ ഋഷിഃ, സതോബൃഹതി വിഷ്ണുര
പഞ്ചത്യാപരിഷ്വാജ്യേന്ത്യശ്ചന്ദനംസി, അഗ്നിദേവതാ.

1 അഗ്നേതവശ്രവോവയോ

• മഹിദ്രാജന്തേ അച്യയോവിഭാവസോ

ബൃഹദ്ഭാനോശവസാവജമക്ഥ്യ

ദധാസിദാശുഷേകവേ

അന്വയം:-

ഹേ വിഭാവസോ,

ബൃഹദ്-ഭാനോ,

കവേ, അഗ്നേ,

— വിശിഷ്ട ദീപ്തിധന, പ്രേതവപ്ര
കാശ, ക്രാന്തദശിന്നഗ്നേ,

തവ വയഃ ശ്രവഃ

— തവാനം ഹവിരാത്മകം, മന്ത്ര
സംസ്കൃതത്വേന പ്രശസ്തം,
ശ്രവണീയം.

(ത്വ) അച്യയഃ മഹി

ദ്രാജന്തേ

— ദീപ്തയോ ബഹുലന്ദീപ്യന്തേ

(ഏവം മഹാനഭാവസ്തപം)

ശവസാ

— ബലേനോപേതം.

ഉക്ഥ്യം വാജം

— യജ്ഞയോഗ്യമെന്നും.

ദാശുഷേ ദധാസി

— ഹവിദ്രാത്രേ യജമാനായ ദദാസി,
പ്രയക്ഷസി

അർത്ഥം-വിശിഷ്ടപ്രകാശമാകുന്ന ധനമൊത്തവനും മഹാ
ദൃതിമാനും കവിഞ്ഞുകാണുന്നവനായ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ
ഹവിരൂപമായ അന്നം മന്ത്രസംസ്കാരം കൊണ്ടു പ്രശസ്തമാകു
ന്ന, കേരവിക്കൊണ്ടതാകുന്നു അവിടുത്തെ രശ്മികൾ പലമ
ട്ടിൻ പ്രകാശിക്കുന്നു. ഇപ്രകാരം മഹാനഭാവനായ അവിടുന്ന്
ബലയുക്തവും യജ്ഞയോഗ്യവുമായ അന്നം ഹവിസ്സേകുന്ന യജ
മാനനു കൊടുക്കുന്നു.

2 പാവകവർച്ചാശ്ശുകുവർച്ചാ

അന്തനവർച്ചാഉദിയഷിഭാനനാ

പുത്രോമാതരാവിപരണപാവസി

പുണക്ഷിരോദസീഉഭേ

അനവയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) പാവക-

വർച്ചാഃ, ശുക്ര-വർച്ചാഃ — ശോധകദീപ്തിഃ, നിർമ്മല
തേജസ്കഃ

അന്തന-വർച്ചാഃ — സസൃണ്ണജ്യോതിഃ

ഭാനനാ ഉൽ ഇയഷി — തേജസോൽഗച്ഛസി

(സത്വം) പുത്രഃ മാതരാ — പുത്രസ്സന്നമന്യൈശ്ച

വി-പരൻ ഉപ അവസി — വിശേഷേണ പ്രാപ്തവൻ ഉപ
ഗതാൻ യജമാനാൻ രക്ഷസി

(തഥാ) ഉഭേ രോദസീ

പുണക്ഷി — ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ സംയോജ
യസി, ഹവിഷാ ദൃലോകം
വൃഷ്യേതം ലോകഞ്ച പൂരയസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, ശുദ്ധീകരിക്കുന്ന ദീപ്തിയോ
ത്തവനും നിർമ്മലമായ തേജസ്സിയണവനും സസൃണ്ണമായ ജ്യോ
തിസ്സാണവനുമായി അവിടുന്നു പ്രകാശത്തോടുകൂടി ഉയർന്നു
വരുന്നു. ആ അവിടുന്നു പുത്രനായി അമ്മക്കാരായ അരണികളെ
പ്രാപിച്ച്, അടുത്തണഞ്ഞ യജമാനന്മാരെ രക്ഷിക്കുന്നു. പിന്നെ
ദ്യാവാപൃഥിവികളിരുവരെയും യോജിപ്പിക്കുന്നു, ഹവിസ്സുകൊ
ണ്ടു ദൃലോകത്തെയും മഴയാൽ ഈ ലോകത്തെയും പൂരിപ്പി
ക്കുന്നു.

3 ഊജേജാനപാജജാതവേദസ്സഗന്ധീഭി

മന്ദസ്വധിതിഭിഹിതഃ

ത്വേഇഷസ്സന്ധർഭൂരിവപ്പസ

ശ്ചിത്രോതയോവാമജാതാഃ

അന്വയം -

ഹേ ഊജഃ നപാൽ,
ജാത-വേദി,

സുഗന്ധീ-ഭിഃ മന്ദസ്വ

(തഥാ) ധിതി-ഭിഃ ഹിതഃ-

(അപിച) ഭൂരി-വപ്പസഃ
ചിത്ര-ഊതയഃ

വാമ-ജാതാഃ

ഇഷഃ ത്വേ സം ധ്യഃ

— ഊജഃ അന്നസ്യ പുത്ര, ജാതാ
നാം വേദിതരഗേ,

— അസ്മാഭിഃ ക്രിയമാണൈസ്തുതി
ഭിർമ്മോദസ്യ

— അഗ്നിഹോത്രാഭിഃ കർമ്മഭിസ്സു
ഹിതസ്തുപ്തോ വേ

— ബഹുവിധരൂപാഃ

— വിചിത്രോതിഃ തൃപ്തിയാസാം
താഃ

— വനനിയം ജന്മയാസാം, താഃ

— ത്വായേവസന്ധതി, യജമാന
സ്സമൃദ്ധി ജ്ഞാതി

അർത്ഥം.-അന്നപുത്രൻ ഏല്പാമറിയുന്നവനുമായ അഗ്നേ, ഞങ്ങളാൽ ചൊല്ലപ്പെടുന്ന സ്തുതികൾ കൊണ്ടു മോദിച്ചാലും അപ്പിക്കപ്പെടുന്ന അഗ്നിഹോത്രാഭി കർമ്മങ്ങൾ കൊണ്ടു തൃപ്തനായാലും ബഹുരൂപങ്ങളും പലപാടു തൃപ്തി ചേക്കുന്നവയും കാര്യമായുളവായവയുമായ അന്നങ്ങൾ അവിടുന്നിൽത്തന്നെയോ ഞ് യജമാനൻ വേണ്ടപോലെ അപ്പിക്കുന്നതു്, ഹോമിക്കുന്നതു്

4 ഇരജ്യന്ഗേപ്രഥമയസ്വജന്തുഭി

രസ്യേരാധോഅമത്ത്യ

സദശതസ്യവപ്ഷോവിരാജസി

പൃണക്ഷിസാനസിക്വതുഃ

അനവധം:-

ഹേ അമർത്യ, അഗേ	— മരണരഹിതാഗേ
ജന്തു-ഭി: ഇരജ്യൻ	— ജാതൈശ്ശത്വഭിസ്സഹ ഇഷ്ട്യൻ, സ്വലാങ്കുരവ്വൻ
അസ്മേ രായ: പ്രഥയസ്വ	— അസ്മാകം ധനാനി വിസ്താരയ
സ: (ത്വം) ദർശസ്യ	
വപുഷ:	— ദർശനീയസ്യതേജോമയസ്യ ശരീരസ്യ (തൃതീയാത്മേഷഷീ)
	ദർശനീയേന ശരീരേണ
വി രാജസി	— വിശേഷേണ ദീപ്യസേ
(അത ഏവ) സാനസി.	
ക്രതും പൂണക്ഷി	— സംജ്ഞനീയകർമ്മഫലേന സംയോജയസി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ അമരനായ അഗേ, ഉളവായ ശത്രുക്കളെ മായി ഇടയുന്ന അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കു ധനങ്ങൾ പരത്തിയാലും. ആ അവിടുന്ന് ദർശനീയമായ തേജോമയശരീരംകൊണ്ടു നന്നായി ശോഭിക്കുന്നു. അക്കാരണത്താൽ പ്രാപ്യമായ കർമ്മത്തെ ഫലത്തോടു യോജിപ്പിക്കുന്നു.

5 ഇഷ്ട്ക്കത്തൊരധാരസ്യപ്രപേതസം
ക്ഷയന്തം രാധസോമഹഃ
രാതിം വാമസ്യസുഗോം മഹീമീഷ
ന്ധാസിസാനസിരയി.

അനവധം:-

(ഹേ അഗേ) അധാരസ്യ	
ഇഷ്ട്ക്കത്തൊരം	— യജ്ഞസ്യ സംസ്കൃതന്താരം
പ്ര-പേതസം	— പ്രകൃഷ്ടജ്ഞാനം
മഹഃ രാധസഃ ക്ഷയന്തം	— മഹത്തോ ധനസ്യേശ്വരം
വാമസ്യ രാതിം	— വനീയസ്യ ധനസ്യ ഭാരാമന്തപഃ സ്തവഃ

(സത്വം) സു-ഗോം മഹീം

ഇഷം — സൗഭാഗ്യോപേതം മഹദനം ;
സാനസിം രയിം ദധാസി — സംഭേതവ്യം ധനഞ്ചന്യോത്രഭ്യോ
ഭോസി

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗ്നേ, യജ്ഞം സംസ്തരിക്കുന്നവനും
ഉൽകൃഷ്ടജ്ഞാനമൊത്തവനും മഹത്തായ ധനത്തിന്നിരിപ്പിട
മായവനും അഭീഷ്ട ധനദാതാവുമായ അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു
ആ അവിടുന്നു സുന്ദരവും മഹത്തുമായ അന്നവും ജേനീയമായ
ധനവും സ്നോതാക്കൾക്കേകുന്നു

6 പ്രതാവാൻമഹീഷംവിശ്വദർശത
മഗ്നിംസുക്തായദധിരേപുനോജനാഃ
ശ്രുതീകണ്ഠംസപ്രഥസ്തമന്താഗിരാ
ദൈവ്യംമാനഷായുഗാ

വ 28

അന്വയം -

പ്രത-വാൻ മഹീഷം	— സത്യവാനും, മഹാനും
വിശ്വ-ദശതം അഗ്നിം	— വിശ്വൈഃ, സർവ്വൈദ്ദൃഗ്ഗണീയമഗ്നിം
ജനാഃ സുക്തായ	— പ്രതാപിഗൃജമാനാസ്സഖായ
പുരഃ ദധിരേ	— സർവ്വകമ്മഭ്യഃ പുരസ്താദ്ധരയന്തി
(അഥപ്രത്യക്ഷകൃതഃ, ഹേ അഗ്നേ) ശ്രുതീ-കണ്ഠം	— സ്തുതീസ്സമൃദ്യം ശ്രുണാൻ കണ്ഠം യസ്യ, തം
സപ്രഥഃ-തമഃ	— അതിശയേന പ്രഖ്യാതം
ദൈവ്യം ത്വാ	— ഹവിർദ്വോഽധ്യുത്പേന ദേവാനാം സംബന്ധിനം ത്വാം
മാനഷാ യുഗാ ഗിരാ	— പത്നീയജമാനരൂപാണി, മാനഷാണി യുഗളാനി സ്തുത്യാ സ്തുവന്തി

അർത്ഥം.-സത്യവാനും മഹാനും ഏവകും ദേശനീയനുമായ
അഗ്നിയെ പ്രതാപിഗൃജമാനന്മാർ സഖയ്ക്കിന്നായി എല്ലാ കർമ്മ

ങ്ങരക്കും മുസിലിത്തുതന്നു. (ഇനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ അഗ്നേ, സ്തുതികൾ നല്ലപോലെ കേൾക്കുന്ന ചെവിയോടുകൂടിയവനും ഏറ്റവും പ്രശസ്തനും, ഹവിസ്സേന്തുനതുകൊണ്ടു ദേവന്മാർക്കു ചേർന്നവനുമായ അവിടുത്തെ പത്നീയജമാനന്മാരായ ഇണകൾ സ്തോത്രത്താൽ സ്തുതിക്കുന്നു.

വർഗ്ഗം:-29 താപസോഗ്നിഃ ജ്വഹിഃ, അനുഷ്ടുപ് ചരന്തഃ, വിശ്വേ ദേവാ ദേവതാ.

1 അഗ്നേ അച്ഛാവദേഹന്തഃ

പ്രത്യങ് നസ്തമനാവേ

പ്രനോയച്ഛവിശസ്വതേ

ധനദാ അസിനസ്തപം

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വേ പതേ, അഗ്നേ,

ഇഹ നഃ

— യജമാനപ്രജായാഃ

പാലയിതരഗ്നേ, അസ്മിൻ

ദേശേസ്താൻ

അച്ഛ വദ

— ആഭിമുഖ്യേന പ്രിയം ബ്രൂഹി

(തഥാ) പ്രത്യങ് നഃ സു-

മനാഃ വേ

— അസ്താൻ പ്രത്യഞ്ചം ശോഭന

മനസ്തഃ വേ

(യതഃ) തപഃ നഃ ധന-ദാഃ

അസി

— ധനാനന്ദാതാ വേസി,

(തതഃ) നഃ പ്ര യച്ഛ

— ധനാനി പ്രദേഹി

അർത്ഥം.-യജമാനന്മാരാകുന്ന പ്രജകൾക്കു പാലകനായ അഗ്നേ, ഇവിടെ ഞങ്ങളോടു നേരെ പ്രിയം പറഞ്ഞാലും, അന്ത ഗ്രഹവാക്കുരുച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്കു നേരെ നല്ല മനസ്സുറവനായാലും. അവിടുന്ന് ധനമേകുന്നവന്മാകയാൽ ഞങ്ങൾക്കു ധനങ്ങൾ തന്നരുളിയാലും.

2 പ്രനോയച്ഛതപത്യമാ

പ്രഗേഃപ്രബൃഹസ്തിഃ

പ്രദേവാഃപ്രോതസുനൃതാ

രായോദേവീഭോതനഃ

അന്വയം -

അര്യമാ നഃ പ്ര യച്ഛതു	—	ധനാനി പ്രയച്ഛതു
ഗേഃ, പ്ര, ബൃഹസ്തിഃ പ്ര	—	പ്രയച്ഛതു
(സർവ്വേ) ദേവാഃ പ്ര	—	പ്രയച്ഛതു
ഉത സുനൃതാ ദേവീ	—	പ്രിയസത്യവാഗ്രൂപാ സരസ്വതീ
നഃ രായഃ പ്ര ഭോത	—	ധനാനി പ്രയച്ഛതു

അർത്ഥം.-അര്യമാവു നമുക്കു ധനങ്ങൾ തരട്ടേ ഭഗൻ നൽകട്ടേ. ബൃഹസ്തിയേകട്ടേ ഏല്പാ ദേവന്മാരും തന്നെത്തട്ടേ പിന്നെ, പ്രിയസത്യവാഗ്രൂപയായ സരസ്വതി നമുക്കു ധനങ്ങൾ പ്രദാനം ചെയ്യട്ടേ

3 സോമംരാജാനമവ

സേഗ്നിഃഗീർദ്വാമഹേ

ആദിത്യാൻവിഷ്ണുസൂര്യം

ബ്രഹ്മാണഞ്ചബൃഹസ്തിഃ

അന്വയം:-

രാജാനം സോമം	—	രാജമാനം തം
അഗ്നിഃ, ആദിത്യാൻ,		
വിഷ്ണുസൂര്യം, ബ്രഹ്മാണം,		
ബൃഹസ്തിഃ ച	—	താൻ സർവ്വാംശ്ച
അവസേ ഗീഃ-ഭിഃ		
ഹവാമഹേ	—	രക്ഷാർത്ഥം സ്തുതിഭി രാഹപയാമഹേ

അർത്ഥം:-പ്രകാശമാനനായ സോമനെയും അഗ്നിയെയും പത്രങ്ങളാദിത്യന്മാരെയും വിഷ്ണുവിനെയും സൂര്യനെയും ബ്രഹ്മാവിനെയും ബ്രഹ്മസ്വതിയെയും രക്ഷയ്ക്കായി നാം വിളിക്കുന്നു.

4 ഇന്ദ്രവായുബ്രഹ്മസ്വതി
 സുഹവേഹഹവാമഹേ
 യഥാനസ്സർവഃഇജന
 സുഓഗത്യാസുമനാഅസൽ

അന്വയം:-

സുഹവാ ഇന്ദ്രവായു	— സുഹവാന്നൊതൗ
ബ്രഹ്മസ്വതി (പ) ഇഹ	
ഹവാമഹേ	— അസ്മിൻ കർമ്മണാഹവായാമഹേ
യഥാ നഃ സർവഃ ഇൽ	
ജനഃ	— സർവ്വ ഏവജനഃ
സംഗത്യാം	— സഓഗമനേ, ധനസ്യപ്രാപ്തൌ
സുമനാഃ അസൽ	— ശോഭനമനസ്സോഭവേത്തഥാഹവായാമഹേ

അർത്ഥം:-സുഖമായി വിളിക്കാവുന്ന ഇന്ദ്രവായുക്കളെയും ബ്രഹ്മസ്വതിയെയും ഈ കർമ്മത്തിൽ നാം വിളിക്കുന്നു. എല്ലാ ജനങ്ങളും തന്നെ നമുക്കു ധനപ്രാപ്തിയിൽ അനുകൂലമനസ്സരായി വേദിക്കുമാറു അവരെ വിളിക്കുന്നു.

5 അര്യമണബ്രഹ്മസ്വതി
 മിത്രനാനായപോയേ
 വാതവിഷ്ണുസുരസ്വതി
 സവിതാർഞ്ചവാജിന

അനുകൂലം:-

(ഹേ സ്കോൾ!) അർപ്പണം,
ബ്രഹ്മസ്തരിം, ഇന്ദ്രം, വാതം
വിഷ്ണു സൗന്ധതീം
വാമിനം (ബലവതം)
സവിതാരം ച
ദാനായ ചോദയ

— താൻ സർവ്വാംശം

— ധനപ്രദാനായ സുതയാഭിപ്രായ

അനുമം.-അല്ലയോ സ്നേഹാതാവേ, അശുഭാവിനെയും ബ്രഹ്മ
തിനെയും ഇന്ദ്രനെയും വായുവിനെയും വിഷ്ണുവിനെയും സൗ
ന്ദരനെയും ബലവാനായ സവിതാവിനെയും ധനപ്രദന
നായി സ്മരിച്ചാൽ പ്രേരിപ്പിക്കുക

6 അനോതോസോസം

സ്പഷ്ടമാണെന്ന് വ്യക്തമാക്കി.

പ്രണോദപ്രകാശയ്ക്ക്

രാജ്യാഭിമാനപ്രദമായ

၁၂၉

செய்து, -

ഹെ ദാമോൻ, നീ

അടവ്: _____

— പ്രാദേശികതയുടെ
രഹിതത്വം.

നവ പ്രകാശത്തിന് പ
രമ്പ്

(കഥാ) സ്വ. ന:

සංස්කෘතය:

על קנאט שוורצט וואס

- **ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ**

— 227 —

— ധനസ്യ പ്രദാനായ ഭാഗ്യൻ
പ്രേമൻ

നമ്മുടെ നല്ലതൊഴിവ് നാം നേടുന്നതിനായി വിട്ടുകൊടുക്കേണ്ടതാണ്. അതിനായി നാം നേടുന്നതിനായി വിട്ടുകൊടുക്കേണ്ടതാണ്. അതിനായി നാം നേടുന്നതിനായി വിട്ടുകൊടുക്കേണ്ടതാണ്.

അ. 8 അ. 7 വ. 30

വക്രം-30 ശാർദ്ദൂഗാഃ. ജരിതാ, ദ്രോണഃ, സാരിസുകാ,
സ്തംബകിരൂശ്വചതുർണ്ണാം ദൃപാനാം ക്രമേണ ദൃഷ്ടയഃ,
ത്രിഷ്ടുബ് ജഗത്യനുഷ്ടുഗേഹ്കന്ദാംസി, അഗ്നിദ്രുവതാ

1 അയമഗേജരിതാത്പേഅഭൂദേപി
സഹസസ്സ്യനോനഹ്യന്യദസ്തോപ്യം
ദ്രോഹിഗമത്രിവക്രമമസ്തിത
ആരേഹിംസാനാമപദീദ്യമാകൃധി

അന്വയം -

ഹേ സഹസഃ സുനോ,

അഗേ	— ബലസ്യപത്രാഗേ,
ത്വേ അയം ജരിതാ	— ത്വയി ദൃഷ്ടിജജരിതാ
അഭൂർ അപി	— ഇദാനിം സ്തോത്രത്വേന സംഭാവ്യതേ

(ത്വതഃ) അനീത്യൽ ആപ്യം

നഹി അസ്തി	— ആപ്തവ്യന്ന വലു വിദ്യതേ, അത സ്തോതാത്വമേവ പ്രാപ്തോമി

ദ്രോ ത്രി-വക്രമം

— കല്യാണം, ദിവ്യത്രയസ്യ നിവാരകം

ശർമ്മ ഹി തേ അസ്തി

— സുഖമേവ തവ വിദ്യതേ

(അതഃ) ഹിംസാനാം

— ഹിംസ്യമാനാനാമസ്താകം

ആരേ ദീദ്യം

— ദൂതേ ദീപ്യമാനാമാത്മീയാം ജാലാം

അപ ആ കൃധി

— അപാകന്ത, നിവാരയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ബലപുത്രനായ അഗേ, അവിടുത്തിൽ
ത്തന്നെ ഈജരിതാവെന്ന സ്തോതാവ് സ്തോത്രവുമായതും പ്രാ
പിച്ചിരിക്കുന്നു അവിടുത്തിൽനിന്നു വേറെ പ്രാപ്യമായി
ഒന്നുമില്ല അതിനാലവിടുത്തേത്തന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു മംഗള
കരവും ആധിഭൌതികം, ആധിദൈവികം, ആധ്യാത്മികം
എന്നീ മൂന്നുവിധം ദുഃഖങ്ങളെ പരിഹരിക്കുന്നതുമായ സുഖം
അവിടുത്തു ചേർന്നതത്രേ അതിനാൽ വിശ്വീകരിക്കപ്പെടുന്ന

ഞങ്ങളിൽനിന്നും അകലേയ്ക്കു് അവിടുത്തെ ഉഷ്ണജ്വാലകളെ അയച്ചാലും, അകറ്റിയാലും.

2 പ്രവത്തേഅഗ്നേജനിമാപിതൃയത

സ്താചീവവിശ്വാഭുവനാന്നപുഞ്ജസേ

പ്രസപ്തയഃപ്രസന്നിഷന്തനോധിയഃ

പുരശ്ചരന്തിപശുപാഇവത്ഥനാ

അന്വയം:—

ഹേ അഗ്നേ,

പിതൃ-യതഃ തേ

— അന്നമിച്ഛതസ്സവ

ജനിമ പ്ര-വൽ

— ജന്മ, പ്രകൃഷ്ടം ഭവതി

(സത്വം) സാചീ-ഇവ

— സചിവ ഇവ

വിശ്വാ ഭുവനാ നി

ഋഞ്ജസേ

— സർവ്വാണി ഭൂതജാതാനി പ്രസാധയസി, വശീകരോഷി

സപ്തയഃ പ്ര

— യഥാസപ്താശ്ശിലാ അശ്വാഃ പ്രകഷേണ സംഭേദന്തേ തഥാ

നഃ ധിയഃ പ്ര സന്നിഷന്ത

— അസ്മാകം സ്മൃതയസ്സപാഃ പ്രകഷേണ സംഭേദന്തേ

(അനന്തരം)

പശുപാഃ-ഇവ

— യഥാഗോപാലാഃ പാലയിത വ്യാനാം പുരസ്താൽ സഞ്ചരന്തി, തദാൽ

പുരഃ തഥനാ ചരന്തി

— തവപുരസ്താഭാരമനാ, സ്വയമേവ വ്യാപ്യ വർത്തന്തേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ അഗ്നേ, അന്നമിച്ഛിക്കുന്ന അവിടുത്തെ പിറവി ഉന്മൂലമാത്രം. അവിടുന്ന് (രാജാവിന്റെ) മന്ത്രിപോലെ ഏല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും പ്രീതിപ്പെടുത്തുന്ന, വശീകരിക്കുന്നു. ഓട്ടമിടുകേറ കതിരുകളെത്തുന്നപോലെ ഞങ്ങളുടെ സ്മൃതികളുവിടുത്തെ നന്നായി പ്രാപിക്കുന്നു. പിന്നെ, മാടുമേല്ക്കുകാർ രക്ഷിക്കേണ്ട പശുക്കളുടെ മുമ്പിൽ നടക്കുന്നപോലെ, ഞങ്ങളുവിടുത്തെ മുമ്പിൽ സ്വയമെത്തി നിൽക്കുന്നു.

3 ഉതവാഉപരിവൃണക്ഷിബഹ്സ

ഓബഹോർഗഉലപസ്യസ്വധാവഃ

ഉതഖിലയാഉർവ്വരാണാംവേന്തി

മാതേഹേതിന്തവിഷീഞ്ചക്രയാമ

അന്വയം:-

ഹേ സ്വധാവഃ, അഗേ,	— ദീപ്തിമാനഗേ,
(ത്വം) ബഹ്സൽ	— ഹേൻ
ബഹോഃ ഉലപസ്യ	— ബഹുലസ്യ തുണസ്യ (കർമ്മണി ഷഷീ) സർവ്വം വനം.
ഉത വൈ പരി	
വൃണക്ഷി ഉ	— അപിഖലു പരിവർജയന്ത്യേവ
ഉത ഉർവ്വരാണാം	— സന്യാധ്യാനം ഭൂമീനാം സംബ ന്ധിനഃ പ്രശോഃ
ഖിലയാഃ വേന്തി	— തായാഗേധാഃ പ്രാണിഭിർഗ്ത്തം യോഗ്യാ വേന്തി
തവിഷീം തേ ഹേതിം	— മഹതിന്തവഹനനായുധം ജാലം
മാ ചക്രയാമ	— മാക്രോധയാമ

അർത്ഥം.-ദീപ്തിമാനായ അഗേ, അവിടുന്ന് ദഹിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു് ധാരാളം പുല്ലുകളടങ്ങിയ കാടുമുഴുവൻ ശൂന്യമാക്കുന്നു. അപ്പോൾ സന്യാധ്യങ്ങളായ ഭൂപ്രദേശങ്ങൾ അവിടുന്നാൽ ദഹിപ്പിക്കപ്പെട്ടു് പ്രാണികൾക്കു പ്രവേശിക്കത്തക്കവയായിത്തീരുന്നു. അവിടുത്തെ പെരിയ വധായുധമായ ജാലയെ ഞങ്ങളെന്നും കോപിപ്പിക്കാതിരിക്കാവൂ.

4 യദാതോനിവതോയാസിബഹ്സൽ

പൃഥ്വേഷിപ്രഗദ്ധിനീവസേനാ

യദാതേവാതോത്തന്നവാതിശോചി

വ്യാപ്തവശ്ശുവപസിപ്രഭു

അന്വയം:-

(ഹേ അഗ്നേ,) യൽ

ഉൽ-വതഃ

നി-വതഃ

ബഹുസൽ യാസി

— യദോൽഗമാൻ, ഉച്ഛിതാൻ

-- നീചിനാംസ്തതഗുല്യാദീൻ

— ഭേദൻ പ്രാപ്തോഷി, തദാനിം ബഹവീഭിർജാലാഭിഃ

പ്രഗമിനീ-ഇവ സേനാ — പരരാവ്യം ഗച്ഛതോ രാജന്തസ്സേനാതത്രത്യം ധനജാതമഭി കാംക്ഷമാണാ ഇതസ്തതസ്സംഘശോഗച്ഛതി തദാൽ

പൃഥക് ഏഷി

— വിഭിന്നസ്സൻ ഗച്ഛസി

വതഃ തേ ശോചിഃ

— ദീപ്തി.

യദാ അനു-വാതി

— അനുഗുണം പ്രവത്തതേ, തദാ

ശുശ്രു വപ്താ-ഇവ

— കേശരോമാദികം നാപിതോ യഥാമുണ്ഡയതി തഥാ

ഭൂമ പ്ര വപസി

— ഭൂമിം പ്രകഷ്ണമുണ്ഡയസി (സർവ്വം വനം നിശ്ശേഷേണ ഭംസി)

അർത്ഥം.-അല്പയോ അഗ്നേ, പൊങ്ങിയും താണമിരിക്കുന്ന വൃക്ഷലതാദികളെ ദഹിപ്പിച്ചുകൊണ്ടവിടുന്നതുവോൾ ശത്രു രാജ്യമാക്രമിക്കുന്ന സേന അവിടെയുള്ള ധനങ്ങളിൽ കൊതി പുണ്ടു് അങ്ങിങ്ങു കൂട്ടംകൂടി നടക്കുന്നപോലെ, ഓരോന്നിപ്പോഴും കടന്നു കൈ വെയ്ക്കുന്നപോലെ, അവിടുന്നു് ഓരോന്നിനേയും വെവ്വേറെ പ്രാപിക്കുന്നു കാറു് അവിടുത്തെ പ്രകാശത്തെ അനുകൂലിച്ചടിക്കുമ്പോൾ, കച്ചരകൻ മുടിവടിക്കുന്നപോലെ, അവിടുന്നു ഭൂമിയെ കെഴുതും ചെയ്യുന്നു. കാടു മുഴുവൻ കത്തിച്ചെരികുന്നു.

5 പ്രത്യുസ്യശ്രേണയോദദൃശു

ഏകന്നിയാൻ.ബഹവോരമാസഃ

ബാഹുയദഗ്നേഅനമർത്ത്യജാനോ

ന്യുജ്ഞാനാമന്വേഷിഭൂമി.

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, ന്യഞ്ജം

ഉത്താനാം ഭൂമിം

— ന്യഞ്ജൽ പ്രഹാപീവേൽ ഉർധ്വാ
ഭീമവാം ഭൂമിം

യൽ അന-ഏഷി

(തദാനീം) അസ്യ

ശ്രേണയഃ

— യദാതഥനഗച്ഛസി

ബഹവഃ രഥാസഃ ഏകം

നി-യാനം

— ദഹതോഗേർജ്ജാലാപങ്ക്തയഃ

പ്രതി ദൃശ്യേ

(ത്വ) ബാഹു

— ഏകന്നിയാമകമനഗച്ഛന്തി,
തഥാ

— പ്രതിദൃശ്യന്തേ

— (തൃതീയാർത്ഥ പ്രഥമാ) ബാഹു
ഭ്യോഃ, ബാഹുസ്ഥാനീയൈ
ജ്ജാലാസമൂഹൈഃ

അന-മർമ്മജാനഃ

— സർവ്വം വനഃ തുജൻ, ശോധയൻ
വർത്തസേ

അർത്ഥം.-അല്പയോഗം അഗ്നേ, മേൽപ്പോട്ടുനോക്കുന്ന ഭൂമിയെ കീഴ്പ്പെടുത്തിക്കൊണ്ടുവീടുന്നതുപോലെ ദഹിപ്പിക്കുന്ന അഗ്നിയുടെ ജ്വാലാനിരകൾ അനവധി തേരകൾ ഒരേ നിയന്ത്രണവിധിയിൽ അനന്തരവിപര്യയംകൊണ്ടുവരുന്നപോലെ കാണപ്പെടുന്നു. അവിടുത്തെ കൈകളാകുന്ന ജ്വാലാസമൂഹങ്ങളാൽ കാട്ടു മുഴുവൻ കത്തി വെട്ടുപ്പാക്കിക്കൊണ്ടുവീടുന്നു വർത്തിക്കുന്നു.

6 ഉത്തേഗ്രസ്യാജിഹതാമുത്തേഅച്ഛി

തശ്ശേഅഗ്നേശശമാനസ്യവാജാഃ

ഉച്ഛിഞ്ചസ്വനിനമവർമാന

ആത്മാഭ്യവീശോവസവസ്സതേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, തേ ഗ്രസ്വാഃ

ഉൽ ജിഹതാം

— ശോഷകാജ്വാലാ ഉൽഗച്ഛന്തു

(ത്ഥാ) തേ അച്ഛിഃ ഉൽ

— ദീപ്തിരൽഗച്ഛതു

ശശമാനസ്യ തേ വാജാഃ

ഉൽ — അവവേഗാ ഉൽഗച്ഛന്തു
(സത്വം) വദ്ധമാനഃ ഉൽ
ശബ്ദസ്വ — വനേ ഉൽഗച്ഛസ്വ
(തഥാ) നി നമ — പ്രഹ്വിഭവേ, ഉന്നതം വൃക്ഷം
പ്രാപ്യ ഉച്ഛിതഃ ഭവേ, അവനതം
ഗൃദ്ധാദികം പ്രാപ്യാവനതഃ ഭവേ

(ഇതുദശം) ത്വാ അദ്യ

വിശ്വേ വസവഃ

— വാസയിതാരോ രശ്മയഃ

ആ സദന്തു

— ആസീദന്തു

അർത്ഥം.—അല്പയോ അഗ്നേ, എന്തിനെയും ശോഷിപ്പിക്കുന്ന അവിടുത്തെ ജാലകരം ഉയരട്ടേ. അതുപോലെ അവിടുത്തെ പ്രകാശം ഉയരട്ടേ. സൂതിയുപ്പെടുന്ന അവിടുത്തെ വേഗങ്ങൾ ഉയരട്ടേ അപ്രകാരം വളർന്നിട്ടു കാട്ടിൽ ഉയർന്ന ഗമിച്ചാലും. പിന്നെ, ഉയർന്ന വൃക്ഷങ്ങളെ പ്രാപിച്ചുനടന്നായും, താഴ്ന്ന ചെടികളെ പ്രാപിച്ചു താഴ്ന്നവനായും (തന്റെ അവസ്ഥപോലെ) വിനീതനായാലും. ഇപ്രകാരമുള്ള അവിടുത്തെ, ഏവരെയും വെളിച്ചമേകി വസിപ്പിക്കുന്ന എല്ലാ രശ്മികളും ഇന്നു പ്രാപിയ്ക്കട്ടേ.

7 അപാമിദന്ത്യനം.

സമുദ്രസ്യനിവേശനം.

അന്യദ്ക്രിണഷ്വേതപന്ഥാ.

തേനയാഹി വശാ അൻ

അന്വയം:—

(അത്ര സ്വംബമിത്രഃ സ്വനിവാസഭൂമേദ്ഭഹനാഭാവായ അഗ്നേരൻ
രൂഗമനം പ്രാപ്തവ്യതേ)

ഇദം അപാം നി-അയനം — അസ്മദീയം നിവാസസ്ഥാന
മുകുനാം ഗ്രാമഃ

(തഥാ) സമുദ്രസ്യ

നി-വേശനം.

— ഗ്രാമം, അതഃ ഭാഗമയോഗ്യന്ന
വേതു

ഇതഃ അന്യം പന്ഥാം

കൃണാഷ്വ

— അസൃഭീയാൽ സ്ഥാനാഭിതരം
രാഗ്ഗ്വം കിരഷ്വ

തേന വശാൻ അന യാഹി— തേനപഥായമാകാരം ഗപ്ഛ

അർത്ഥം—(ഇവിടെ സ്കംബമിത്രമെന്ന ജ്യേഷ്ഠി സ്വന്തം നിവാസം ഹേമിപ്പിണ്ണാതെ അന്യത്രപോകാനഗ്നിയോടർത്ഥിക്കുന്നു.)

എന്റെ നിവാസസ്ഥാനം നീർക്കയമാണ്. സമുദ്രഗൃഹമാണ്. അതു ഭവനയോഗ്യമാവരുത്. ഈ സ്ഥാനം വിട്ടു മറ്റൊരു വഴി തേടിയാലും. ആ വഴിക്കിഷ്ടംപോലെ പോയാലും.

8 ആയനേതേപരായണേ

ഭൂർവ്വാഭാരോഹണപുഷ്പിണിഃ

പ്രഭാശ്ചപുണ്ഡരീകാണി

സമുദ്രസ്യഗൃഹാഇമേ

വ. 30

അന്വയം:—

(ഹേ അഗ്നേ,) തേ

ആ-അയനേ

— തവാഗമനേ

പര-അയനേ

— പരാഗമനേവാ സതി

(അസ്യാം നിവാസഭൂമൗ)

പുഷ്പിണിഃ ഭൂർവ്വാഃ

ഭാരോഹണ

— പുഷ്പവത്യസ്താഃ പ്രഭോഹണ

(തഥാ) പ്രഭാഃ ച

— അശോഷ്യോദക ജലാശയാ വേതു

പുണ്ഡരീകാണി

— പത്മാനിതേഷു ഹൃദേഷു ജായന്താം

സമുദ്രസ്യ ഇമേ ഗൃഹാഃ

— ആശ്വാസഭൂതാ വേതു

(ഭൂർവ്വാകാണ്ഡ പ്രഭോഹണ പ്രാർത്ഥനേന ശീതളത്വം, പ്രഭ പ്രാർത്ഥനേന തൃഷ്ണാപശമന ജലസ്യ സത്വം, പുണ്ഡരീകസൽ ഭാവപ്രാർത്ഥനേന ഉപഭോഗ്യസ്യ ഫലാഭ്യേന്ദ്രത്താ, സമുദ്ര ഗൃഹ ത്വേന ദാഹാനർത്ഥാച പ്രതിപാദ്യതേ.)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടുത്തെ വരവിലോ, പോകിലോ, ഈ നിവാസഭൂമിയിൽ കറകുകൾ മുളച്ചു പുത്തുവളരട്ടേ. (ജാലകൾ ഈ ഭാഗത്തെത്താതിരിയ്ക്കട്ടേ എന്നു ഭാവം) അതുപോലെ വരുന്നതെല്ലാം ജലാശയങ്ങളുണ്ടാകട്ടേ. ആ ജലാശയങ്ങളിൽ താമരപ്പൂക്കൾ പടരട്ടേ. ഈ സമുദ്രഗൃഹങ്ങൾ ആശ്വാസഭൂതങ്ങളാകട്ടേ (കറകുപൊടിയ്ക്കണമെന്നതുകൊണ്ടു തണുപ്പും ജലാശയ പ്രാപ്തമെന്നതുകൊണ്ടു ദാഹം മാറാനുള്ള ജലത്തിന്റെ ഉണയും താമരപ്പൂക്കളുണ്ടാവണമെന്നതുകൊണ്ടു ഉപഭോഗത്തിന്നു കർമ്മഫലാദികളുടെ നന്മയും സമുദ്രഗൃഹത്വംകൊണ്ടു ഹേമിച്ഛിയാൻ അനർത്ഥവും പ്രതിപാദിക്കപ്പെടുന്നു.

ഏഴാമധ്യായം സമാപ്തം.

അദ്യായപീഠിക

അഷ്ടകം-8-അദ്യായം-8

1-അശ്വതികൾ. 2-ഇന്ദ്രൻ. 3-സപത്നീബാധനമാണ് ഈ സൂക്തത്തിന്റെ ദേവത. ഇന്ദ്രാണിയാണ് ഋഷി. ഈ സൂക്തം ജപിച്ച് പാടവള്ളി കയ്യിൽച്ചുറ്റി തേക്കാവിനെ ആലിംഗനം ചെയ്താൽ സപത്നീബാധ ഒഴിയുമത്രെ. ഭീവാന്തമാവിന്ന് സ്വാസന, ദുർവാസന എന്ന രണ്ടു ഭാര്യമാരുള്ളതിൽ ദുർവാസനയെ അകറ്റാൻ സഭാസന നടത്തുന്ന പ്രാർത്ഥനയായും ഏകാം. വിവാഹസൂക്തത്തോടൊപ്പം ജപിച്ചാൽ ഉദ്ദിഷ്ട വ്യക്തിയുടെ ദാമ്പത്യം മംഗളകരമെന്നപോലെ അസപത്നവുമാവും. ദേവ്യ പാണ്ഡനത്തിന് പലരാലും ഈ സൂക്തം ഉപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു. 4 അരണ്യദേവത. ഇത് ഒരു വണ്ണനയാണ്. 5 ഇന്ദ്രൻ. 6 സവിതാവു. ഇത് സവിതൃപരമാകിലും സൗരത്തിൽ വരുന്നില്ല. 8 അഗ്നി. 9 ശ്രദ്ധ ദേവത. നീള കമ്മത്തിലും ഏപ്പോഴും ശ്രദ്ധയുടെ അപരിഹാസം ഉണ്ടാകുന്നു. 10-11 ഇന്ദ്രൻ. 12 മരിക്കുന്ന യജമാനന്റെ പിൻപ്രിയന്റെ പുത്രി യമിയുണ്ട് ഋഷി. മരിച്ചവന് ശ്രദ്ധിക്കുന്ന പല അവസ്ഥകൾ ഇതിൽ പറയുന്നു. ദൈവത്തിൽ തപസ്സാണ് സൂര്യനെപ്പോലും നിലനിർത്തുന്നത് എന്നും. 13 അലക്ഷിപ്രസന്നതയായും.

ഗിക്കുന്നത് രണ്ടാം ലോകം ലോകത്തിന്റെ തലസ്ഥാനമായി തീർന്നു. തിരികെ
 ഭൂമിയിലേക്കു സ്വയം ആയുസ്സിനുവേണ്ടിയും കട്ടികളെ
 തൊട്ടുജപിക്കുന്നു. ഈ സൂക്തം ജപിക്കപ്പെടുന്ന 20 ഗരക്ഷ
 ന്നും ദേവത ഗരക്ഷ എന്ന ക്രിയയ്ക്ക് ഈ സൂക്തം ഉപയോഗി
 ക്കപ്പെടുന്ന 21 യജ്ഞനാശനം ദേവത ഇതിൽ ഓരോ ലോക
 കൊണ്ട് അതാതംഗങ്ങൾ തൊട്ടു ജപിച്ചാൽ സർവ്വരോഗങ്ങളും
 അകലും. ഈ സൂക്തവും ഗരക്ഷയ്ക്കുപയോഗിക്കപ്പെടുന്ന ഗർഭി
 നിയുടെ അംഗങ്ങളിൽ ഓരോ മന്ത്രവും ചൊല്ലി നൈപുരയി
 കയ്യാൽ ഭർത്താവ് തലോടുകയാണ് 22 ദൃഢസ്ഥനാശനം ദേവ
 ത സ്ഥിരത്തിലും ജാഗ്രത്തിലും വരുന്ന ദുസ്സങ്കല്പങ്ങളെയും തൽ
 ഫലങ്ങളായ പാപങ്ങളെയും അകറ്റാനുള്ള പ്രാർത്ഥനയാണ് 23
 വിശ്വദേവകൾ ഇതിൽ പിറാവു പാപദേവനായ നിരൃ
 തിയുടെയും യമന്റെയും ഭൂതനാണെന്നും ആ പിറാവിനെ ഗൃഹ
 ത്തിൽ നിന്നകറ്റണമെന്നും അതു വന്ന ദോഷം തീക്കണമെന്നും
 ദേവന്മാരോടുള്ള പ്രാർത്ഥനയാണ് 24 സ്ഥിരനാശനം ദേവത
 യോഗക്ഷേമം എന്ന പദമുള്ളതുകൊണ്ട് ഇതിനെ യോഗക്ഷേമ
 സൂക്തമെന്നു പറയുന്നു വാസ്തവത്തിലിത് ശത്രുനാശകം മാത്ര
 മാണ് 25 ഇന്ദ്രൻ 26 വായു ഭട്ടവിലത്തെ ലോകം വായുസ്.
 ബന്ധമായ രോഗത്തിന്റെ പരിഹാരത്തിന്നുപയുക്തം 27
 ഗോവു 28 സൂര്യൻ ഇത് സൗരരത്തിൽ പെട്ടതാണ് 29
 ഇന്ദ്രൻ. 30 ഉഷസ്സ് 31 അഭിഷിക്തനായ രാജാവു ദേവത
 രാജാവു എങ്ങിനെ വരുന്നതാണെന്നു ഇതിൽ പറയുന്നു 32
 രാജസ്വതി ദേവത രാജസ്വതിയും രാജാവിന്റെ മറുപടിയും
 ഇതിൽ അടങ്ങുന്നു 33 പിടിക്കല്ലുകൾ 34 അഗ്നിയും ലോ
 കളും 35 പതംഗൻ പതംഗനെന്നാൽ സൂര്യരൂപനായ പര
 മാത്മാവാണ് തൽസ്വരൂപം വർണ്ണിക്കുന്നു 36 തൃക്ഷപത്രനാ
 യ ഗതദ്ധൻ ദേവത ഇത് സന്ധ്യാവന്ദനമന്ത്രങ്ങളിൽപ്പെടുന്ന
 37-38 ഇന്ദ്രൻ 39 വിശ്വദേവകൾ രഥനരം ബൃഹത്തു
 എന്നീ രണ്ടുതരം സാമങ്ങളെ ആഹരിച്ച കഥ ഇതിൽ വരുന്നു
 40 ബ്രഹ്മസ്വതി 11 യജമാനപത്നിയും ഹോതാവിന്റെ അ
 ഷ്ടിസ്സുകളും ദേവത ഇത് സാരസ്വതത്തിൽപ്പെടുന്നു 42 വിഷ്
 ണുതലായ ദേവതകൾ ഇതും സാരസ്വതാനുഗ്രഹമാണ് 43
 ആദിത്യൻ ഇതും സാരസ്വതത്തിൽ ഉൾപ്പെടുന്ന 44 വാ.
 15-16 അഗ്നി 47 സൂര്യൻ 18 ഭാവവൃത്തം ദേവത ഇ

സൂക്തം പദം മുറിച്ചു ചൊല്ലാറില്ല. ഭൂവ്നോല്പത്തിയാണു വിഷയം. 49 അഗ്നിയും സംജ്ഞാനവും ദേവത. ഇതിനെ സംവാദസൂക്തം-അല്ലെങ്കിൽ ഐകമത്യസൂക്തമെന്നു പറയുന്നു. അന്ത്യമായ ഈ സൂക്തം അത്യന്തം പ്രശസ്തമാണു്. തുടന്നു രണ്ടു് ഗൃക്കുകൾ മുറുടിയാനുള്ള മന്ത്രങ്ങളാണു്.

അഷ്ടകം 8 അദ്ധ്യായം 8 വക്ത്രം-1-സാങ്ഖ്യോത്രിഃ ഗൃഹിഃ, അനുഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ, അശ്വിനൌ ദേവതാ.

1. തൃത്വിദോതിമുതജുര
മതമശ്വന്നയാതവേ
കക്ഷിവന്തഃയദീപുനാ
രഥന്നകൃണമോനവ.

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വിനൌ, ശതഭാരേ പീഡായന്ത്രഗൃഹേ അസുരൈഃ പ്രക്ഷിപ്തോ ബദ്ധാങ്ഘോയോത്രിഃ)

ഗൃത-ജുരം.

— സ്തോത്രേണമാം ജീര്യന്തം,
യവയോഃ പരിപരണശീലം.
ത്യം ചിൽ അത്രിം അത്ഥം.— തമപ്യത്രിമാമതമനീയം.
പ്രാപ്തവ്യം.

അശ്വം ന യാതവേ

— യഥാശ്വാ ബന്ധനാഭി
മുക്തസ്സൻ ശീഘ്രേഘച്ഛത്യേവ
മയമപി, യവയോഃ പ്രസാദാ
ദസുരകൃതാഭപദ്രവാഭി
മഞ്ചമാനോ യഥാസ്ഥാന
മഗച്ഛന്തേ വിമുഞ്ച

യദീ കക്ഷിവന്തം.

— അപിച പുരാഭീഘ്തമസഃ
പുത്രം ഉശിഷ് പ്രസുതമുഷി.
മന്ദബുദ്ധിം സന്തം യവാം.

രഥം ന

— യഥാ കശ്ചിച്ഛിച്ഛി ജീണ്ണം
രഥം പുനരഭിനവങ്ക്രോതി,
തദർത്ഥം

പുനഃ നവം കൃണാമഃ

— പുനരഭിനവ പ്രജ്ഞമകൃണാതം,
അകൃണാതം

അർത്ഥം:- (അല്ലയോ അശ്വവിദ്യേ, നൂറു തുള്ളികളുള്ള പീഡാ
യന്ത്രഗൃഹത്തിൽ അസുരന്മാരാൽ ബന്ധിതനായ യാതൊരാളി
യുണ്ടോ) സ്തോത്രംകൊണ്ട് നിങ്ങളെ പരിചരിക്കുന്ന ആ അത്രി
യായ ഏനെ പ്രാപ്യസ്ഥാനത്തേക്ക്, കതിര ബന്ധനവിമുക്ത
നായി വേഗമിഷ്ടംപോലെ പോകുന്നപോലെ, പോകാൻ, ഈ
അസുരബന്ധനത്തിൽനിന്ന് വിട്ട് സ്വസ്ഥാനം പ്രാപിക്കാൻ,
നിങ്ങളുടെ പ്രസാദത്താൽ മോചിപ്പിച്ചാലും. പണ്ട് ദീപതമ
സ്സിന്റെയും ഉശിക്കിന്റെയും പുത്രനായ മന്ദബുദ്ധിയായ കക്ഷി
വാനെ, ഒരു പണിക്കാരൻ കേടുവന്ന തേർ, പണിതു പുതുക്കുന്ന
പോലെ, നിങ്ങൾ വീണ്ടും അഭിനവ പ്രജ്ഞനാക്കിയല്ലോ.

2 തൃഞ്ചിശ്ശേന്നവാജിൻ

മരേണവോയമതത

ദൃള്ഹങ്ഗുനമിന്നവിഷ്യത

മത്രിംയവിഷ്ണുമാരജഃ

അന്വയം:-

(ഹേ അശ്വവിദ്യേ,

അരേണവഃ

— അമിംസ്യമാനാഃ, പ്രബലാ
അസുരാഃ

വാജിനം അശ്വം ന

— വേഗവന്തമശ്വമിവ

യം അതത

— അതന്വത, ബലമകൃഷ്ണത

ര്യം ചിത് യവിഷ്ണുഃ

അത്രിഃ

— തഞ്ചയുവതമത്രിഃ മാഃ

ദുഷ്ടം ഗ്രന്ഥിം ന — യഥാ കശ്ചിത്താദൃശം
ഗ്രന്ഥിയത്തേന വിമുഞ്ചതി
തദാൽ

രജഃ ആ വി സ്യതം — ഇമം ലോകമഭിവൃദ്ധ്യന്തം .

അർത്ഥം.-അല്ലയോ നാശപീകരേ, അമർഷപ്പെടാൻ വയ്യാത്ത പ്രബലനാരായ അസുരന്മാർ ഗതിവേഗമറ്റ കതിരയെ ബന്ധിച്ചുപോലെ, ഏറ്റവും യുദ്ധവായ അത്രിയെന്ന ഋഷിയായ ഏന്നെ ബന്ധിച്ചിരിക്കുന്നു ഞാൻ നിഷ്പ്രയാസം ഉറപ്പുള്ള കെട്ടഴിക്കുന്നപോലെ, ഈ ലോകത്തെ ലക്ഷ്യമാക്കി, ലോകത്തിൽ സ്വതന്ത്രമായി വിഹരിക്കാനാവുമാറ്, ഏന്നെ മോചിപ്പിച്ചാലും

3 നരാദംസിഷ്ഠാവത്രയേ
ശുഭ്രാസിഷ്ഠാസതന്ധിയഃ
അഥാഹിവാന്ദിവോൻരാ
പുനസ്തോമോനവിശസേ

അന്വയം.-

ഹേ നരാ, ദംസിഷ്ഠേ,
ശുഭ്രാ

— നേതാരൗ, ദൾനീയതമൗ,
ശോഭാനാവശ്ചിനൗ,

അത്രയേ ധിരഃ
സിസാസതം

— അത്രേർമ്മമകർമ്മാണി സംഭ
ക്തുമിച്ചതം, സേവേഥം.

അഥ ഹി ദിവഃ സ്തോമഃ ന — അനന്തരമേവ സ്തോതൂർമ്മേ സ്തോ
ത്രഞ്ച (ദിവ്യതീതിസ്തോതി
ഭ്യേഃ സ്തോതാ, ന ശബ്ദ
ചോത്ഥേ)

ഹേ നരാ, വാ. പുനഃ
വി-ശസേ

— നേതാരൗ, യുവാ. പുനരേവാദ്യാ
പി വിശേഷേണ ശംസിക്കും
പ്രവേതി

931

അർത്ഥം.-നേതാക്കളും, ഏറ്റവും ദശനീയരും, ശോഭമാനന്മാരായ അശ്വപികളേ, അത്രിയായ എന്റെ കർമ്മങ്ങളെ പ്രാപിക്കാനിച്ഛിച്ചാലും, കൈക്കൊണ്ടാലും. അപ്പോൾത്തന്നെയാണ് സ്നേഹാത്മാവായ എന്റെ സ്നേഹവും നിങ്ങളെ വീണ്ടും നന്നായി സ്തുതിക്കാൻ സാധ്യമായി വേിക്കുക

4 ചിത്തേതദാംസുരാധസാ

രാതിസ്സമതിർശ്വപിനാ

ആയന്നസ്സഭനേപ്യമൗ

സമനേപചമോനാ

അന്വയം:-

ഹേ നരാ, സു-രാധസാ,
അശ്വപിനാ

— നേതാരൗ, ശോഭനോനാവശ്വപിനൗ,

യൽ സഭനേ പ്യമൗ
സമനേ

— യദാ യജ്ഞഗൃഹേ വിസ്തൃതേ യുദ്ധേ ഇവ

(യുവാം) ന: ആ പഞ്ചമ: — അസ്മാൻ ആപുരയമ:

തൽ സ-മതി: രാതി:

— തദാ അസ്മഭിയാ ശോഭനാസ്തുതി: ഹവിദ്വാൻബ

വാം ചിതേ

— യവയേരേജ്ഞാനായ വേതി

അർത്ഥം.-നേതാക്കളും ശോഭനോനന്മാരായ അശ്വപികളേ, യജ്ഞഗൃഹത്തിൽ, വിസ്തൃതമായ പോർക്കളത്തിലെന്നപോലെ, നിങ്ങൾ ഞങ്ങളെ നിറഞ്ഞുപ്രാപിക്കുമ്പോൾ, ഞങ്ങളുടെ നൽസ്തുതിയും ഹവിരപ്പണവും നിങ്ങൾക്കറിവിനായി വേിക്കുന്നു (നിങ്ങളുറിയുന്നു)

5 യുവംഭുജ്യംസമുദൃത

രജസ:പാരഹ്വബ്വിതം

യാതചച്ഛാപതത്രിഭി

നാസത്യാസാതയേകൃതം

അന്വയം:-

ഹേ നാസത്യാ, യുവാം
സമുദ്രേ

— സത്യശീലാവശ്വപിനേ, യുവാം
സമുദ്രേ നിമഗ്നം.

രജസഃ പാരേ

— ഉദകസ്യ പ്രാന്തേതരങ്ഗ
സമുഹേ

ഈങ്ഖിതം ഭുജ്യം
അച്ഛ പതന്ത്രി-ഭിഃ

— ഡോളായിതം തുഗ്രപത്രം

— ആഭിമുഖ്യേനപക്ഷോ
പേതൈനേന വിശേഷൈസ്സഹ

ആ യാതം

— ആഗതവന്തേസ്ഥഃ

സാതയേ കൃതം

— യുവയോസ്സംഭജനായ അകൃതം

അർത്ഥം.-സത്യശീലരായ അശ്വപികളേ, സമുദ്രത്തിൽ മുങ്ങി ജലമദ്ധ്യത്തിൽ, തിരമാലകളുടേതിൽ, താണുപൊങ്ങിച്ചാഞ്ചാടിയ തുഗ്രപത്രനായ ഭുജ്യവിനെ ചിരകാലം തോണികളോടുകൂടി രക്ഷിക്കാൻ നിങ്ങൾ നേരെ വന്നുപല്ലോ. എന്നിട്ട് നിങ്ങളെ പ്രാപിക്കാനാക്കിയല്ലോ.

6 ആവാംസുന്ധൈശ്ശംഘുതുവ

മംഹിഷാവിശ്വവേദസോ

സമസ്പ്രേഷതന്നരോ

ത്ഥംസനപിപ്യുഷിരിഷഃ

വ 1

അന്വയം:-

ഹേ വിശ്വ-വേദസോ,
നരാ

— സർപ്പജ്ഞേ, നേതാരാ
വശ്വപിനേ

വാം ശംഘു-തുവ

— യുവാം സുഖയുക്തേ
രാജാനാവിവ

മംഹിഷാ

— അതിശയേന ദാത്രതമൈസന്തേ

സുന്ധൈഃ ആ

— സുഖൈസ്സാദ്ധമാഗച്ഛതം.

പിപ്യുഷിഃ ഇഷഃ

— പ്രവൃദ്ധാസ്യന്നാനി

ഉത്ഥംസം ന അസ്പ്രേ

— പയാംസിഗോരൂധ ഇവാസ്മാകം

(ആ) സംഭ്രഷതം

— സമ്യക് അഭിപ്രാപ്തം.

അതഥം-സർവ്വജ്ഞന്മാരും നേതാക്കളുമായ അശ്വികളേ, നിങ്ങൾ സുഖികളായ ഇന്ദ്രരാജാക്കന്മാർപോലെ, ഏറ്റവും ഭാതാക്കളായി സന്തോഷങ്ങളോടുകൂടി വന്നാലും. പശുവിന്റെ അകിട് പാലുകളെ എന്നുപോലെ വദ്ധിച്ച അന്നങ്ങൾ ഞങ്ങൾ കൈത്തിച്ചാലും.

വഗ്ഗം-2 താർക്ഷ്യസ്സപണ്ണഃ (യാമായന ഉർധ്വക്യശനോവാ) ഋഷിഃ, ഗായത്രീബ്രഹ്മതീ സതേ-ബ്രഹ്മതീ വിഷ്ണുരപഞ്ചതീ ശ്ചരണാംസി, ഇന്ദ്രോദേവതാ

1 അയംഹിതേ അമർത്യ
ഇന്ദ്രത്യോനപത്യേതേ
ദക്ഷോവിശ്വാർവ്വേധസേ

അന്വയം -

(ഹേ ഇന്ദ്ര) വേധാസ തേ — വിധാത്രേതുഭ്യം
ദക്ഷഃ, വിശ്വ-ആയുഃ — ബലഹതഃ, സർവ്വൈരേതവ്യഃ,
പ്രാപ്തവ്യഃ
അമർത്യഃ അയം ഹി ഇന്ദ്രഃ — അമൃതത്വ പ്രാപകോയം
ഖലുസോമഃ
അത്യു ന പത്യേതേ — സതതഗാമ്യശ്ച ഇ പഗച്ഛതി

അതഥം-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, വിധാതാവായ അവിടേയ്ക്കായി ബലഹേതുവും ഏവരും പ്രാപിക്കപ്പെടേണ്ടവനും അമൃതത്വമെന്നിടുന്നപനമായ ഈ സോമൻ ഗമനശീലമുറ്റ കതിരപോലെ ഇതാ വരുന്നു

2 അയസ്മോസുകാവ്യ
ഋദ്വ്യോദാസ്യതേ
അയംബിത്യർധക്യശനംദേ
ഇന്നമൃതവ്യംമദം

അന്വയം:—

അസ്സാസ കാവ്യം അയം	— സ്തോത്രേഷു സ്തൂതൃ ഇന്ദ്രഃ
ഋഭുഃ ദാസ്യതേ	— ദീപ്തസ്തൻ ദാനവതേ യജമാനായ
വഭ്രുഃ	— ശത്രുണാം വർജ്ജകോ വേതി
(അപിച) അയം	
ഉർധ്വ-കൃശനം	— ഉരീഗതതൈക്ഷ്ണ്യം
മദം ബിഭേന്തി	— ഹഷ്ഠന്ധാരയതി, പോഷയതി
(തഥാ) ഋഭുഃ ന	— സൗധന്വന് പുത്രാണാമാദ്യ ഇവ
കൃത്യം മദം	— കർമ്മണാങ്ക്വതാരമോദയീ- താരം യജമാനം ബിഭേന്തി

അർത്ഥം.—സ്തോതാക്കളുടെ ഇടയിൽ സ്തൂതൃനായ ഇന്ദ്രൻ ദീപ്തനായി, ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനനുവേണ്ടി ശത്രുക്കളെ അകറ്റുന്നവനാകുന്നു. പിന്നെ അവിടുന്ന് അതിതീക്ഷ്ണമായ ഹഷ്ഠം ഏതുന്നു. കർമ്മാർപ്പാതാവും മോദകോരിയുമായ യജമാനനെ, സുധന്വാവിന്റെ മുത്തമകൻ ഋഭുവെന്നപോലെ, താങ്ങുന്നു, വളർത്തുന്നു.

3 ഘൃഷ്ടശ്വേനായകൃത്വന

ആസുസ്വാസുവംസഗഃ

അഹിശൃവഃ

അന്വയം:—

ഘൃഷ്ടഃ സ്വാസു ആസു	— ദീപ്ത ഇന്ദ്രഃ സ്വകീയാസു യജമാനരൂപാസു പ്രജാസു
വംസഗഃ	— വനനീയഗതിസ്സൻ
കൃത്വനേ ശ്വേനായ	— കർമ്മണാങ്ക്വത്രേ സുപണ്ണായ മഹ്യമുഷയേ
അഹിശൃവഃ അവ ദീധേൽ	— അഹീനവ്യാപനാൻ പുത്രാദീൻ ദീപയതു

അർത്ഥം.—പ്രകാശവാനും യജമാനന്മാരാകുന്ന സ്വന്തം പ്രജകളിൽ കരനീയഗതിയുമായ ഇന്ദ്രൻ കർമ്മാർപ്പാതാവായ സുപണ്ണനെന്ന പ്രധിയായ എന്നിങ്ങനെ സൽപഥപാരികളായ പുത്രാദികളെ തെളിയിക്കുന്നു.

4 യംസുപണ്ണപരാവത്
ശ്വേനസ്യപുത്രആരേൽ
ശതചക്രംയോഽഗ്രഹേയാവത്തനിഃ

അനവയം:-

ശ്വേനസ്യ പുത്രഃ

സു-പണ്ണഃ

— താർക്ഷ്യസ്യ തനയ ജ്ഞിഃ

ശത-ചക്രം പരാ-വതഃ

— ബഹുധനസ്യ കത്താരം യം
സോമം ദൂരാദ്യുലോകാൽ

യം ആ അരേൽ

— ആഹരൽ

യഃ അഹ്യഃ വത്തനിഃ

— അഹേഃ, വൃത്രസ്യ വത്തയിതാ,
പ്രേരയിതാ

അർത്ഥം:-താർക്ഷ്യന്റെ മകനായ സുപണ്ണൻ ബഹുധനമുള്ള വാക്കുന്ന യാതൊരു സോമത്തെ ഏതായാ ദൂരത്തുള്ള ദ്യുലോകത്തിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്നുവോ, യാതൊരു സോമം വൃത്രനെ അകറ്റുന്നതായോ (അതിന്നു കാരണമായോ,)

5 യന്തേശ്വേനശ്ചാത്മവൃകംപദാഭേ
ദേണമാനമന്യസഃ
ഏനാവയോവിതാരാത്യാജീവസ്
ഏനാജാഗാരബന്ധതാ

അനവയം:-

(ഹേ ഇന്ദ്ര,) തേ ശ്വേനഃ

— ത്വദർത്ഥം സുപണ്ണഃ, പക്ഷിരാത്

ചാത്മം അവൃകം

— ശോഭനം, ബാധകരഹിതം

അരുണഃ, അന്യസഃ മാനം

— അരുണവണ്ണം, യാഗഭാരാ
നിഷ്ഠാതാരം

൮ം പദം ആ അരേൽ

— യം സോമം പത്യാം ദ്യുലോകാ
ഭാഹരൽ

ഏനാ വയഃ	— അനേന സോമേന തുഭ്യമനം
ജീവസേ ആയുഃ വി	
താരി	— ജീവനായായുഷ്യം പ്രാദായി
(തഥാ) ഏനാ ബന്ധുതാ	
ജാഗാദ	— അനേന സോമേന ബന്ധുസമൃദ്ധഃ
	ജാഗ്രത് പ്രബദ്ധസ്സൻ വർത്തതേ

അർത്ഥം.-അല്പയോ ഇന്ദ്ര, അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടി പക്ഷിരാജാ
വായ സുപണ്ണൻ ശോഭനവും ബാധകന്മാർ മുടക്കത്തതും ഇളം
ചുമ്പാന്നതും യാഗംവഴി അന്നമുണ്ടാക്കുന്നതുമായ യാതൊരു
സോമത്തെ ദൃഢോകത്തിൽനിന്നും കാലുകളാൽ കൊണ്ടുവന്നു
വോ, ആ സോമത്താൽ ജീവനത്തിന്നുമായുസ്സിന്നുംവേണ്ടി
അവിടേയ്ക്കു നല്ലപ്പെട്ടു. പിന്നെ, ആ സോമത്താൽ ബന്ധു
സമൃദ്ധം ഉണർവ്വുറ്റു വർത്തിക്കുന്നു. (യശകം)

6 ഏവാതദിന്ദ്ര ഇനാ

ദേവേഷ്ച പിശാരയാതേ മഹിത്യജഃ

ക്രതാവയോ വിതാര്യായസ്സ കൃതോ

ക്രതവയമസുഭാ സുതഃ

വ. 2

അന്വയം:--

ഏവ തൽ ഇനാ	— ഏവം തേന സോമേന തുപ്യം
ഇന്ദ്രഃ ദേവേഷ്ച ചിത്	— ദേവേഷ്ച സാസുച
മഹിത്യജഃ ധാരയാതേ	— മഹത്തേജോധാരയതി.
(പ്രത്യക്ഷകൃതഃ)	
ഹേ സ-ക്രതോ,	— ശോഭനകർമ്മനിന്ദ്ര,
ക്രതാ,	— ക്രതുനാ, അസുഭാഭിരനുഷ്ഠിതേന
	കർമ്മണാ പ്രീതേന ത്വയാ
വയഃ ആയുഃ വി താരി	— അസുഭ്യം പ്രാദായി

അയം ക്രത്വാ — സോമഃ കമ്മണാ
 അസ്മൽ ആ സുതഃ — അസ്മാഭിരാഭിമുഖ്യേനാഭിപുതഃ

അത്ഥം.—ഇപ്രകാരം ഈ സോമത്താൽ തൃപ്തനാകുന്ന ഇന്ദ്രൻ ദേവന്മാരിലും നമ്മളിലും തേജസ്സു ധരിയ്ക്കുന്നു, പോഷിപ്പിക്കുന്നു (ഏനി നേരിട്ട്) അല്ലയോ ശോഭനകർമ്മാവായ ഇന്ദ്ര ഞങ്ങളോ ലനുഷിക്കപ്പെട്ട കർമ്മംകൊണ്ട് പ്രീതനായ അവിടുനാൽ അന്നവുമായുസ്സും നല്കപ്പെട്ട ഈ സോമം കർമ്മത്തോടുകൂടി അവിടുത്തെ അഭിമുഖമാക്കി ഞങ്ങളാൽ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ടതത്രെ

വസ്തു — 3 — ഇദ്രാണ്യഷിഃ, അനുഷ്ടുപ് പഞ്ചതീഹന്ദസി
 സപത്നീ ബാധനന്ദേവതാ

• 1 ഇമാങ്ഖനാമ്യോഷധിം

വീര്യം ബലവത്ത്ഥമാം

യയാസപത്നീംബാധതേ

യയാസംവിന്ദതേപതിം

അന്വയം —

യയാ സപത്നീം

ബാധതേ

— ഹിനസ്തി

യയാ പതിം സം—

വിന്ദതേ

— സമൃദ്ധി, അസാധാരണ്യേന ലഭതേ

വീര്യം ബലവത്ത്ഥമാം— ലതാരൂപം, സ്വകാര്യ

കരണേതിശയേന ബലവതീം

ഇമാം ഓഷധിം ഖനാമി — ധാരാഖ്യാമുന്മൂലയാമി

അത്ഥം.—(ഈ സൂക്തത്തെ സപത്നീബാധനോപനിഷത്തെ ന് പഠയുന്നു ഇരുപത്തൊന്ന് യവമണികൾ പാടവള്ളിയുടെ മുറടിൽ ചിതറി, പിറ്റേ ദിവസമെടുത്ത് കയ്യിൽചുറ്റിക്കെത്തലയിണയായി ഭർത്താവിനെപ്പണന്നാൽ ഭർത്താവു സ്വധീനനാകുമെന്ന് ആപസ്തംബൻ പറയുന്നു ആദ്യത്തെ പ്രകാരം കൊണ്ട് പാടവള്ളി പറിയ്ക്കുക, പിന്നെത്തെ പ്രകാരംകൊണ്ട്

വള്ളിയെ വിളിക്കലും സഹായം തേടലും, ഒട്ടകത്തെ പ്രകടമാക്കു
 ന്നു ഭർത്തൃസ്വർവ്വം ആലിംഗനവും എന്നിങ്ങനെയാണ് ക്രമം.
 ഈ സൂക്തം ചൊല്ലേണ്ടത് സ്രീയാകയാൽ സ്രീകൾക്കു വേദാ
 ധികാരമില്ലെന്ന മുഖവോദം നിരാകൃതവുമായിരിക്കുന്നു.)

യാതൊന്നിനാൽ സപത്തിയെ (ഭർത്താവിന്റെ അപര
 ഭാര്യയെ) ഈയുള്ളവരും ബാധിക്കുമോ, പീഡിപ്പിക്കുമോ, യാ
 തൊന്നിനാൽ ഭർത്താവിനെ അസാധാരണമായി (തന്നിക്കു മാത്ര
 മായി) ഈയുള്ളവരും നേടുമോ, അപ്രകാരമുള്ള ലതാരൂപവും
 സ്വകാര്യസാധ്യത്തിന്നു ഏറ്റവും ബലവത്തുമായ പാടവള്ളി
 യെ ഞാൻ പഠിക്കുന്നു.

2 ഉത്താനപണ്ണസുഭഗേ

ദേവജ്ഞേസഹസ്രതി

സപത്തിമേപരാധമ

പതിമേകേവലംകരു

അന്വയം:-

ഹേ ഉത്താന-പണ്ണ,

സു-ഭഗേ,

— ഉത്താനാനി, ഉദ്ധ്യാമുഖാനി
 പണ്ണാനി, പത്രാണിയന്യാഃ,
 താദൃശി, സൗഭാഗ്യഹേതുഭ്യേ,

ഹേ ദേവ-ജ്ഞേ,

സഹസ്രതി,

— ദേവേന, സ്രഷ്ടാ പ്രേരിതേ,
 അഭിവേനവതി, ഹേ പാരോ,

മേ സ-പത്തിമേ പരാധമ — പരാഗമയ

പതിമേ കേവലം കരു — അസാധാരണങ്കരു

അർത്ഥം:-മേല്പോട്ടുയർന്നിരുന്ന ഇലകളോടു കൂടിയതും
 സഹസ്രതി:-

ലയസ്സുപ്പെട്ടതും ഏവനെയും കീഴടക്കുന്നതുമായ പാടവള്ളി, നീ എന്റെ സ്വപത്തിയെ അകറ്റുക ഭത്താവിനെ എന്നിക്കമോത്രം സ്വന്തമാക്കുക.

3 ഉത്തരാഹമുത്തര

ഉത്തരേരമുത്തരാഭ്യഃ

അഥാസ്വപത്തിയാമമാ

ധരാസാധരാഭ്യഃ

അന്വയം --

ഹേ ഉദ്-തരേ, അഹം

ഉദ്-തരാ

— ഉൽകൃഷ്ടതരേ പാദേ, അഹമുൽകൃഷ്ടതരാ ഭൂയാസം

ഉൽ-തരാഭ്യഃ ഉൽ-തരാ

ഇദ്

— ലോകയാ ഉൽകൃഷ്ടതരാസ്സന്തി, താഭ്യോപധം ഉൽകൃഷ്ടതരാ ഏവ ഭവേയം

അഥ മമ യാ സ്വ-പത്തി

സാ

— ജ്ഞാതൃതരാ ഭാര്യാസാ

താധരാഭ്യഃ അഥാ

— നികൃഷ്ടാഭ്യോപി നികൃഷ്ടതരാ ഭവതു

അഥാ-ഉൽകൃഷ്ടതരായ പാടവള്ളി, ഞാൻ ഉൽകൃഷ്ടതരായായി ഭവിക്കണം. (സൗന്ദര്യത്തിലും ആകർഷകത്വത്തിലും സൗഗന്ധ്യത്തിലും ഭീമപ്രിയത്തിലും ചേലയായി ഭവിക്കണം) ലോകത്തിൽ ഉൽകൃഷ്ടതരകളില്ലാത്തതും ഉൽകൃഷ്ടതരകൾ ഉണ്ടാകണം. പിന്നെ, എന്റെ സ്വപത്തി നികൃഷ്ടകളിലും പെച്ച് നികൃഷ്ടതരയാവട്ടെ

4 നഹ്യസ്യാനാമഗൃഹ്ണാമി

നോഅസ്മിന്നമതേജനേ

പരാമേവപരവതം

സപത്തിങ്ഗമയാമസി

അനവയം:-

അസ്യഃ നാമ	— സപത്യാസ്സംജ്ഞാമപി
നഹി ഗൃഹ്ണാമി	— നൈവഗൃഹ്ണാമി, ഉച്ചാരയാമി
നോ അസ്മിൻ ജനേ രമതേ	— നഖലകാചിൽ സപത്യാവ്യേ ജനേ ക്രീഡതി

(അപിചതാം) സ്പത്തിം

പരാം പരാവതം ഏവ	— അതിശയേന ദൂരദേശമേവ
ഗമയാമസി	— ഗമയാമഃ, പ്രാപയാമഃ, അതിശയേന ഭ്രാന്താ വിരോജയാമഃ

അർത്ഥം-സപത്തിയുടെ പേർപോലും ഞാനുച്ചരിക്കാറില്ല. സപത്തിയുമായി (എന്റെ സഖികളോ പരിജനങ്ങളോ,) ആരും ക്രീഡിക്കാറില്ല. മാത്രമല്ല, സപത്തിയെ അതിദൂരദേശത്തേയ്ക്കു ഞാനെത്തിയ്ക്കുന്നു, ഭന്താവിനോടു് തികച്ചും വിരോജിപ്പിക്കുന്നു.

5 അഹമസ്മിസഹമാനാ

ഥതപ്സിസാസഹിഃ

ഉസേഹസ്വതീഭൂതപി

സപത്തിന്മേസഹാവഹൈ

അനവയം:-

(ഹേ ഓഷധി,) അഹം

സഹമാനാ അസ്മി	— തപൽപ്രസാദാൽ സപത്യാ അഭിവേദിത്രി വോമി,
--------------	--

അഥ തപം സസഹിഃ

അസി	— തപപൃഥിവേദിത്രി ഭവസി
-----	-----------------------

(ആവാം) ഉദേ

സഹസ്വതീ ഭൂതാ

— അഭിഭാവിത്രേ ശ്രുതാ

മേ സ-പത്നി.

സഹാവഹൈ

— അഭിഭാവാ

അത്ഥം-അല്ലയോ ചെടി, നിന്റെ പ്രസാദത്താൽ ഞാൻ സപത്നിയെ ജയിക്കുന്നവളായി ഭവിക്കുന്നു. നീയും ജയവതിയാകുന്നു നാം രണ്ടുപേരും ജയിക്കുന്നവരായി, എന്റെ സപത്നിയെ കീഴടക്കുക

6 ഉപതേയാംസഹമാനാ

മഭിത്യാധാംസഹീയസാ

മാമനുപ്രതേമനോ

വഥ്സങ്ഗൗരിവധാവതു

പഥാവരിവധാവതു

വ 3

അന്വയം -

(ഹേ പത്നേ) തേ

സഹമാനാം

— സപത്യാ അഭിഭാവിത്രിമിമാ മോഷധി.

ഉപ അധാം

— ശിരസുപാധാനങ്കരോമി

സഹീയസാ ത്വാ

— അഭിഭാവിത്രതരേണ തേനോപധാനേന ത്വാ.

അഭി അധാം

— അഭിഭാവാധാരയാമി

തേ മനഃ മാം അനു

— അനുലക്ഷ്യ

ഗൌ-ഇവ വഥ്സം

ധാവതു

— യഥാഗൌർവ്വത്സം പ്രതി ശീശ്രുങ്ഗച്ഛതി തഥാ ഗച്ഛതു

പഥാ വാഃ-ഇവ

— നിന്ദേന മാഗ്ദേണോദകം യഥാ സ്വഭാവതോ ഗച്ഛതി തഥാ ച

പ്ര ധാവതു

— പ്രകഷേണ ശീശ്രുങ്ഗച്ഛതു

(നിദേശനദായേന

പ്രതിപാദ്യതേ)

ജ്ഞാതൃക്യാതിശയം സ്വാഭാവികത്വഞ്ച

അർത്ഥം—അപ്പയോ തേന്റാവേ, സപത്തിയെ ജയിക്കുന്ന ഈ പാടവള്ളിയെ അങ്ങയ്ക്ക് തലയ്ക്കു താങ്ങായി ഞാൻ വെക്കുന്നു. ജയശീലമുള്ള ആ തലയിണയാലങ്ങയെ ഞാൻ മുററും ധരിക്കുന്നു. അങ്ങയുടെ മനസ്സ് എന്തെങ്കിലും കഷ്ടപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടെന്ന്, തള്ള, പശുക്കുട്ടിയെ വേഗത്തിൽ പ്രാപിക്കുന്നപോലെയെത്തട്ടെ. വെള്ളം താഴ്ന്നിടത്തേയ്ക്കു വേഗം സ്വാഭാവികമായൊഴുകുന്നപോലെയും എന്തെങ്കിലും വേഗത്തിൽ പ്രാപിക്കട്ടെ. (ഉപമകൾ രണ്ടിൽ ഒരുത്തു ക്യാതിശയവും സ്വാഭാവികത്വവും പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ സൂക്തത്തിന്റേ റൊന്തരൊന്തരം പറയാം. ജീവാത്മാവിന്റേ രണ്ടു ഭാര്യമാരുണ്ട്, സഭാസനയും ദർപ്പാസനയും. അതിൽ സഭാസന ദർപ്പാസനയായ സപത്തിയെ അകറ്റാൻ പാടവള്ളിയെ പരമാത്മസ്വരൂപയായി, പരമാത്മാവിന്റെ പ്രതീകമായി സങ്കല്പിച്ച് പ്രാർത്ഥിക്കുകയും തന്റെ ഭർത്താവിനെ പരമാത്മ പ്രസാദം ചൂടിച്ച്, ജീവാത്മാവിനെ പരമാത്മാവിനോടു ചേർത്ത്, പ്രീണിപ്പിച്ച് സഭാസന ജയിച്ച് സൽഗതി നേടുകയാണ്.)

വട്ടം - 4 ഐരമ്മട: ദേവമുനിരൂഷി: അനുഷ്ടുപ്ചരന്ദ: അരണ്യാനിദേവതാ.

1 അർണ്യാനൃർണ്യാ

നൃസൌയാപ്രേവനശ്വസി

കഥാഗ്രാമണപ്ചുസി

നന്ദാഭീരിവവിന്ദത്

അന്വയം -

ഹേ അരണ്യാനി

— അരണ്യാധിദേവതേ.

അരണ്യാനി യാ

അസൌ (ത്വം)

— കാന്താരാണിയാത്വം

പ്ര-ഇവ നശ്വസി

— സംപ്രതി (ഇവസ്സംപ്രത്യക്തേ)

രക്ഷണായ പ്രാപ്തോഷി

(സാത്വം) കഥാ ഗ്രാമം
ന പൃഥ്വീ?

— കഥം ഗ്രാമമിവനരമസേ?

(ആനം) ത്വാ ഭീഃ-ഇവ
ന വിദതി?

— കിംയേം ന ലഭതേ?

അതഥം.-അല്ലയോ വനവേദതേ, യാതൊരവിദ്വാൻ ഇപ്പോൾ കാടുകളെ രക്ഷിക്കാനായി പ്രാപിക്കുന്നവോ, ആ അവിദ്വാൻ (ഈ നിജജനതയിൽ) ഗ്രാമമെന്നപോലെ സന്തോഷിക്കുന്നുണ്ടോ? തീർച്ചയായും നിന്നെ ഭയം ഇപ്പോൾ ബാധിക്കുന്നുണ്ടോ? (ഈ ലോകിൽ ഒട്ടകത്തെ പാപം പഴുത്തമാണ്)

2 വൃഷാഭവായവദതേ

യദുപാവതിചിച്ഛികഃ

ആലാടീഭീരിവധാവയൻ

നരണ്യാനിഹഹീയതേ

അന്വയം:-

വൃഷ-ഭവായ

— രസപനസമതേമാഭവഃ യസ്യ,
തസ്മൈ. കടുശബ്ദവതേ വൃഷാഭ
വാഖ്യായ

വദതേ

— ചീചീശബ്ദംകർവ്വതേ

ചിച്ഛികഃ

— ചീചീശബ്ദംകർവ്വന്നന്യോ
ജന്തുഃ

ആലാടീഭീഃ-ഇവ

ധാവയൻ

— ആലാടയോലാടലികാഃ,
കാണ്ഡവീണാഃ,
താഭീമാവയൻ നിഷാഭാഭീസപ്ത
സ്വരാണീശോധയൻ ഗായകഇവ

യൽ ഉപ-അവതി

— വൃഷാഭവസ്യ ശബ്ദസ്യ
പ്രത്യുത്തര രൂപേണ ചീചീ
ശബ്ദകാരണ യദോപഗച്ഛതി

(തദാ) അരണ്യാനിഃ

ഹഹീയതേ

— അരണ്യാനി പുജ്യതേ

അർത്ഥം.-മഴപെയ്യിക്കുന്നവിധം കടുത്തായ ചീചീ എന്ന ചെപ്പു പുറപ്പെട്ടുവീണ്ണുന്ന ജന്തുവിനെ അനുകരിച്ച് ചീചീ ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന മരൊറാജ ജന്തു (മണ്ണട്ട), ഉള്ള പൊള്ളയായ വീണകളിൽ സപ്തസ്വരങ്ങൾ ശുദ്ധമാക്കിയ പാട്ടുകാരനെന്നപോലെ ഒന്നാമത്തെ മണ്ണട്ടയെ പ്രതിശബ്ദംകൊണ്ട് സമീപിക്കുമ്പോൾ വനദേവത പുജിക്കപ്പെടുന്നു. (ചീവീടുകളുടെ ശബ്ദങ്ങൾ വനദേവതാസ്തുതികളാണെന്നു കല്പന.)

3 ഉതഗാവതുവാദ

ന്ത്യത്രവേശ്വദൃശ്യതേ

ഉതോഅരണ്യാനിസ്സായം

ശകടീരിവസജ്ജതി

അന്വയം:-

ഉത ഗാവ:-ഇവ	— ഗവയാദ്യാമൃഗാഃ അന്ത്യാരണ്യാന്യം
അദന്തി	— തൃണാദികം ഭക്ഷയന്തി
ഉത, വേശ്വ-ഇവ ദൃശ്യതേ	— ചന്ദ്രാദിപക്ഷിജാതീശ്ച ദൃശ്യതേ
ഉതോ അരണ്യാനി:	
സ്സായം	— അരണ്യാനിസ്സായംകാലേ
ശകടീ:-ഇവ	— (ഇവസ്സംപ്രത്യന്തേ) സംപ്രതിശകടാൻ ദാർവ്വാദ്യാഹരണായാഗതാൻ
സജ്ജതി	- - വിസജ്ജയതി

അർത്ഥം.-പിന്നെ പശു മുതലായ മൃഗങ്ങൾ ഈ വനദേവതയിൽ, വനങ്ങളിൽ, പുല്ലു മുതലായവ തിന്നുന്നു. വള്ളിച്ചെടികൾ ഗൃഹം പോലെ കാണപ്പെടുന്നു. മരം മുതലായവ കൊണ്ടുപോകാൻ വന്ന വണ്ടികളെ വനദേവത അസ്തമനസന്ധ്യയ്ക്ക് വിടുന്നു. (സന്ധ്യക്ക് വണ്ടികൾ കാടുവിട്ടുപോകുന്നു.)

4 ഗാമങ്ഗൈഗവത്താഹായതി
 ദാർവ്വണ്ഗൈഗവത്താഹായതി
 വസന്നരണ്യാന്യാസായ
 മക്രക്ഷദിതിമന്യതേ

അനന്യം:—

അങ്ഗ, ഏഷ: — ഹേ അരണ്യാനി, ത്വദധിഷ്ഠിതേ
 മഹാരണ്യേ വത്തമാന: കശ്ചിത്
 ഗാ: ആ ഹായതി — ആഹ്വാനങ്ക്രമോതി
 ഏഷ: ദാതാ അപ
 അവധിത് — അപര: കാഷ്ഠം അപഹന്തി
 (തഥാ) ഹേ അങ്ഗ,
 സായ: അരണ്യാന്യാം
 വസൻ — അജിമുഖി, വനദേവതേ, രാത്രൌ
 മഹാരണ്യേനിവസന്മനുഷ്യ:
 നാനാവിധം പക്ഷിമൃഗാദിശബ്ദം
 ശൃണോൻ
 അക്രക്ഷത് — കശ്ചിത്തസ്തുരാദിരാത്രോഗതി
 ഇതി മന്യതേ — ഇതിഭീതസ്സൻ ബുദ്ധ്യതേ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ വനദേവതേ, അവിടുന്നിലുള്ളവൻ കാട്ടിൽ വത്തിക്കുന്ന ഒരുവൻ പശുവിനെ വിളിക്കുന്നു. മറ്റൊരുവൻ മരം വെട്ടുന്നു. രാത്രിയിൽ ഇവൻ കാട്ടിൽ പാർക്കുന്ന മനുഷ്യൻ, പക്ഷിമൃഗാദികളുടെ പലമട്ടിലുള്ള ശബ്ദം കേട്ട്, ഏതോ കള്ളനൊക്കെയിടുകയാണെന്നു് പേടിച്ച് വിചാരിക്കുന്നു.

5 നവാഅരണ്യാനീഹ്
 ത്വന്യശ്ചേന്നാഭിഗച്ഛതി
 സ്വാദോഹമലസ്യജഗ്ധായ
 യഥാകാമന്നിപദ്യതേ

അനവധം:-

(യദി) അന്യ: ന അഭി- ഗച്ഛതി	— വ്യുല്പാദനാദിൻ ഗച്ഛതി
അരണ്യാനി: ന വൈ ഹന്തി ഇൽ	— അരണ്യാനി തത്ര നിവസന്തം ന ഹിനസ്ത്യേവ
(തഥി) സ്വാദോ: ഫലസ്യ	— രസവൽഫലം (ചിതീ യാതേമഷഷ്ടി)
ജഗ്ധായ യഥാ-കാമം നി പദ്യതേ ച	— ക്ഷേയിതാ തത്രസ്ഥ: പുരുഷ: — ആഗച്ഛതി, വർത്തതേ ച

അർത്ഥം:-വ്യുല്പാദനാദികൾ വന്നില്ലെങ്കിൽ വനഭവത
അവിടെ നിവസിക്കുന്നവനെ ദ്രോഹിക്കുന്നില്ലതന്നെ. മാത്ര
മല്ല, മധുരസമുദാ ഫലം തിന്ന് വനവാസി കാമപോലെ
വർത്തിക്കുന്നു

6 ആഞ്ജനഗന്ധി:സുരഭി:
ബഹുപന്നാമകൃഷീവലാം
പ്രാഹംതുഗാണാമാതര
മരണ്യാനിശംസിഷം

വ. 4

അനവധം:-

ആഞ്ജന-ഗന്ധി:	— കസ്തൂരിഗന്ധി:
(അത ഏവ) സുരഭി:	— സൗരഭ്യോപേതം.
ബഹു-അന്നം.	— ബഹുഭിരന്നേഭയൈ: ഫലമുലാദിഭിരപേതം.
അകൃഷീ-വലാം.	— അകഷ്കാം, കൃഷിരഹിതാം.
തുഗാണാം മാതരം.	
അരണ്യാനി.	— ജന്ധിത്രീമരണ്യാനി.
അഹം പ്ര ശംസിഷം.	— സ്വതവാതസ്യ

അത്ഥം.-കസ്തൂരിഗന്ധമുറവറ്റം അതുകൊണ്ടുതന്നെ സൌര്യവതിയും പലപാട്ടു ക്ഷേത്രങ്ങളായ പഴങ്ങളോടും കിഴങ്ങുകളോടും കൂടിയവളും കൃഷിചെയ്യാത്തവളുമായ ഊതാതാവിനെ, വനഭവതയെ, ഞാൻ സ്തുതിച്ചിരിക്കുന്നു, സ്തുതിക്കുന്നു.
വക്ത്രം - 5 - ശൈരീഷിസ്സവേദാഃ ദൃഷ്ടിഃ, മഗതിത്രിഷ്ടയോ ഛന്ദസി, ഇന്ദ്രോദേവതാ.

1 ശ്രുതേന്ദ്രധാമിപ്രഥമായമന്യവേ
ഹന്യദ്യത്രം നര്യം വിവേരപഃ
ഉദേയത്ത്വാപേതോരോദസി അന
രേജതേ ശുഷ്യാൽ പൃഥിവീ ചിദ്രിവഃ

അന്വയം -

ഘേ അദ്രി-വഃ,	— വഭ്രവന്നിത്രം.
യൽ നര്യം വൃത്രം.	— യേന മന്യനാ തപഃ ഉകോവാദകം നേതവ്യം മേഘം
അഹൻ അപഃ വിവേഃ	— അവധിഃ, ഹത്യാചരണോ വൃതാന്യുകോനിമം ലോകം പ്രത്യാഗമയഃ
യൽ ഉദേ രോദസി	— യദോ ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
ത്വാ അന വേതഃ	— ത്വാഽനസ്യത്യ വേതഃ, വത്തേതേ, ത്വധീനേ അദ്രതാം
(തദാനീം) പൃഥിവീ ചിത്	— പ്രഥിതം, വിസ്തീർണ്ണ മന്തരിക്ഷമപി
ശുഷ്യാൽ രേജതേ	— ത്വദീയാൽ ബലാൽ കമ്പതേ
തേ (തസ്മൈ) പ്രഥമായ മന്യവേ	— തവമുഖ്യായ തേജസേ
ശ്രുൽ ദധാമി	— ശ്രദ്ധാനാമാരോതിശയൻ കരോമി

അത്ഥം.-അല്ലയോ വഭ്രവാനായ ഇന്ദ്ര, യാതൊരു തേജസ്സാൽ, നയിക്കപ്പെടാവുന്ന മേഘത്തെ പിളർന്ന് അതിനാൽ

മുടപ്പെട്ട ജലങ്ങളെ ഈ ലോകത്തിലെത്തിച്ചുവോ, ദ്യാവാപൃഥ്വികളിൽവെച്ച് അവിടുത്തെ അനുസരിച്ച് അധീനകളാവുമ്പോൾ വിസ്തീർന്നുവെച്ച അനുരീക്ഷവും (യാതൊരു) അവിടുത്തെ ബലം കാരണമായി വിറയ്ക്കുന്നവോ, ആ മുഖ്യമായ തേജസ്സിനായി ശ്രദ്ധയെന്ന ആദരം ഞാൻ ചെയ്യുന്നു, സശ്രദ്ധമായിത്തന്നെ ആരാധിക്കുന്നു.

2 തപായാചീരനവദ്യമായിൻ.

ശ്രവസ്യതാമനസാവൃതമൃതഃ

തപാമിന്നരോവൃണതേഗവിഷ്വിഷ്വ

തപാംവിശ്വാസഹവ്യാസവിഷ്വിഷ്വ

അനവയം:-

ഹേ അനവദ്യ,	— അവദ്യരഹിത, പാപരഹിത, പ്രശസ്ത,
തപം മായിൻ വൃതം	
മായാചീ:	— മായാവിനന്തം വഞ്ചനാചീ:
ശ്രവസ്യതാ മനസാ	
അമൃതഃ	— യജ്ഞമിച്ചതാമനസാഹിംസീ:
(അപിച) നരഃ തപാം ഇൻ	— നേതാരോഽഗിരസസ്തപാമേവ
ഗോ-ഇഷ്വിഷ്വ വൃണതേ	— പണിഭിരപഹൃതാനാഽഗവാമ
	ന്വേഷണേഷു സംജേനേ
(തഥാ) വിശ്വാസ	
ഹവ്യാസ	— സർവ്വേഷാഹ്വതവ്യേഷു
ഇഷ്വിഷ്വ തപാം	— യാഗേഷു തപാമേവ യജമാനാ
	സ്സംജേനേ

അർത്ഥം:-പാപരഹിതനായ, പ്രശസ്തനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് യജ്ഞമിച്ചിടന്നു മനസ്സോടുകൂടി, മായാവിനായ വൃത്രനെ മായകളെക്കൊണ്ടു കൊന്നു. കർമ്മനേതാക്കളായ അംഗിരസ്സുകൾ പണികളാലഹരിപ്പെട്ട പശുക്കളുടെ തിരച്ചിലുകളിൽ അവി

ടുത്തെന്നെന്നയാണാശ്രയിക്കുന്നത്. അതുപോലെ വിളിക്കപ്പെടേണ്ട യാഗങ്ങളിലെല്ലാം അവിടുത്തെത്തെന്നയാണ് യജമാനന്മാർ ഭജിക്കുന്നത്.

3 ഐഷ്വാകന്ധിപതസ്തസ്മരിഷ്യ

വൃധാസോയേമംലവന്നാനശൂർമ്മംലം

അച്ഛന്തിതോകേതന്യേപരിഷ്വിഷ്യ

മേധസാതാവാജിനമഗ്രയേധനേ

അന്വയം:-

ഹേ പുത-ഇത,

മംല-വൻ,

യേ വൃധാസഃ മംലം

ആനശൂഃ

(യേ) മേധ-സാതാ

തോകേ, തനയേ,

പരിഷ്വിഷ്യ

അഗ്രയേ ധനേ

വാജിനം അച്ഛന്തി

ഏഷ്യ സ്മരിഷ്യ ആ

പാകന്ധി

— ബഹുഭിരാഇത, ധനവന്നിശൂ,

— തപശ്ചസാദാഭാമംലംധനം
പ്രാപ്തവന്തി

— മേധസാതേ, യജ്ഞേ

— പുത്രേ, തപശ്ചത്രേ, ഇഷ്ടമാണേ
ഷ്വന്യേഷ്വപി ഫലേഷ്യ

— അലജ്ജാകരേ ധനേ, നിമിത്തേ
ഭൂതേഷ്യ

— ബലവന്തം തപാഃ പുജയന്തി

— സ്തോത്രേഷ്വഭികാമയ, അത്യന്തം
ഭജിഷ്യസാ

അത്ഥം-പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ട ധനവാനായ ഇത്ര, വൻ അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താൽ വളന്നു ഐശ്വര്യം പ്രാപിക്കുന്നവോ, ഏവൻ യജ്ഞത്തിൽ പുത്രനും പൗത്രനും വേണ്ടി മറ്റു കാന്ത്യങ്ങളായ ഫലങ്ങളുദ്ദേശിച്ചും, ലജ്ജിക്കേണ്ടതില്ലാത്ത (സന്മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ സമ്പാദിക്കപ്പെട്ട) ധനത്തിനായും ലവാനായ അവിടുത്തെ പുജിക്കണമവോ, ആ സ്തോതാക്കളിൽ വിളങ്ങിയാലും, അവരെ ഇഷ്ടപ്പെട്ടാലും

4 സഇന്നുരായസ്സുതുതസ്യപാകന
 നമഃയോഅസ്യരഹ്യംചികേതതി
 ത്വാപ്യധോമലവന്ദാശധരോ
 മക്ഷസവാജംരേതേധനാനൃഭി:

അനവധം:-

ഹേ മലവൻ, യ: രഹ്യം — വേഗാഹം
 അസ്യ മദം ചികേതതി — ഇന്ദ്രസ്യ സോമപാന ജന്യം
 ഹഷം ജാനാതി

സ: ഇൻ സു-തുതസ്യ രായ: — സന്യോതാ ഏവ സുഷു
 സമ്പാദിതം ധനം
 (ഭ്രിതീയാത്ഥേം ഷഷ്ഠീ)

ന ചാകനൽ — കാമയതേ, ലഭതേ

ത്വാ-വ്യധ:

ദാതു-അധാര: സ: — ത്വയാവർദ്ധിത:,
 ഒത്തയജേഞാ യജമാന:

നൃ-ഭി: ധനാ വാജം — ഗൃതപിശിസ്സഹധനാനി ബലഞ്ച
 മക്ഷ രേതേ — ശീഘ്രം സമ്പാദയേതി

• അർത്ഥം:-അല്ലയോ ധനവാനായ ഇന്ദ്ര, ഏവൻ വേഗവാനായ ഇന്ദ്രന്റെ സോമപാനംകൊണ്ടുള്ള ഹഷത്തെ അറിയുന്നുവോ, അവൻ തന്നെയാണു് സുസമ്പാദിതമായ ധനം കാമിക്കുന്നതു്, നേടുന്നതു്. അവ!ടുന്നാൽ വളർത്തപ്പെട്ട യാഗമനുഷ്ഠിച്ച യജമാനൻ ഗൃതപിക്കുകയോടുകൂടി ധനങ്ങളും ബലവും വേഗത്തിൽ നേടുന്നു.

1 ത്വാംശദ്ധായമഹിനാഗ്നിണാന
 ഉത്കൃധിമലവഞ്ചഗ്ധിരായ:
 ത്വന്നോമിത്രോവത്സണാനമായി
 പിതോനദസ്യയസേവിഭക്താ

അന്വയം:-

ഹേ മഹാ-വൻ, ദേവ്യ,	— ധനവൻ, ദേവിയേന്ദ്ര
ത്വം മഹിനാ ഗുണാന:	— മഹത്താമ്യോത്തേണ സ്വതന്ത്രമാനസ്സൻ
ശബ്ദായ ഉന്മ കൃധി	— ബലായവിസ്തൃഷ്ട്വേകത
രായ: ശഗ്ധി	— ധനാനുസൃദ്ധ്യം പ്രയച്ച
വി-കേതാ ത്വം	— വിശേഷണ ധനാനാം ഭാവയിതാത്വം
മിത്ര: വരണ: ന	— മിത്രവചനവച
മായിന:	— പ്രജ്ഞായുക്തോസ്മാൻ
ന പിതാ: യേശേ	— സംപ്രത്യുന്നാനി പ്രയച്ചസി (ന സംപ്രത്യേതം)

അർത്ഥം:-ധനവാനും ദേവീയനുമായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് മഹത്തായ സ്തോത്രത്താൽ പുകഴുന്നവനായി ഞങ്ങൾക്ക് ബലത്തിനായിക്കൊണ്ട് വികസിച്ചാലും. ധനങ്ങൾ ഞങ്ങൾക്കേകിയാലും. ധനങ്ങളെ വിഭജിച്ചുകൊടുക്കുന്ന അവിടുന്ന്, മിത്രം വരണമെന്നപോലെ, പ്രജ്ഞന്മാരായ ഞങ്ങൾക്കിപ്പോഴെന്നങ്ങൾ തന്നരുളുന്നു

വക്ത്രം-6 വൈന്യ: പൃഥ്വീഷി, ത്രിഷുപ്തമന: ഇന്ദ്രോദേവതാ

- 1 സുഷ്യാണാസുഇന്ദ്രസ്തമസിത്വാ
സസവാംസ്ത്വതുവിതൃണവാജം.
ആനോഭരസുവിതംയസ്യചാക
സ്തമനാതനാസനയാമത്യാതാ:

അന്വയം:-

ഹേ തുവി-തൃണ, ഇന്ദ്ര	— ബഹുബലേന്ദ്ര,
സുസാനാസ: ത്വാ	
സ്തമസി	— സോമമഭിഷുതവന്തോവയം ത്വം സ്തമ:

വാജം സസ-വാംസഃ ച	— ചന്ദ്രപുരോധാശാദികമന്നം
യസ്യ ചാകൻ	— സംഭക്തവന്തശ്ചവയം സ്തമഃ
(തൽ) സുവിതം നഃ	— യദ്ധനമതി പ്രിയത്വേന
ആ രേ	— ത്വങ്ക്രമായസേ
(വയഞ്ച) ത്വാ-ഉതാഃ	— സുഷ്യുപ്രാപ്തവ്യന്മനമാഹര
തന്നാ തന്നാ സന്ധയാമ	— ത്വയാമക്ഷിതാസ്സന്തഃ
	— ധനാനി സ്വയമേവ,
	അന്യനൈരപേക്ഷ്യേണൈവ,
	ത്വപ്രസാദാൽ ലഭാമഹേ

അർത്ഥം-ബഹുബലനായ ഇന്ദ്ര, സോമം സംസ്കരിച്ചു ഞങ്ങൾ അവിടുത്തെ സ്തുതിക്കുന്നു. ചന്ദ്രപുരോധാശാദി ഹവിസ്സോന്മുഖമായവരുമായ ഞങ്ങൾ സ്തുതിക്കുന്നു. യാതൊരു ധനത്തെ അതിപ്രിയമായവിട്ടുനിഷ്പെക്ഷിക്കുന്നവോ, സുപ്രാപ്യമായ ആ ധനം ഞങ്ങൾക്കു കൊണ്ടുതന്നാലും. ഞങ്ങളാകട്ടെ അവിടുന്ന് രക്ഷിതരായി, അന്യാപേക്ഷ കൂടാതെ, അവിടുത്തെ പ്രസാദത്താലാണ് ധനങ്ങൾ സ്വയം നേടുന്നത്.

2 ജുഷാസ്താമിന്ദ്രശ്ശരജാതോ

ഭാസീർവിശസ്സുര്യേണസഹ്യാഃ

ഗുഹാഹിതം ഗുഹ്യം ഗുഹ്യം ഗുഹ്യം

ബിഭ്രമസിപ്രസ്രവണേനസോമം

അന്വയം:-

ഹേ ശ്ശര, ഇന്ദ്ര, ജുഷാഃ

ത്വം ജാതഃ

ഭാസീഃ വിശഃ

സുര്യേണ സഹ്യാഃ

(തഥാ) ഗുഹാ ഹിതം

ഗുഹ്യം

— മഹാസ്താം ജാതമാത്ര ഏവ

— ഉപക്ഷയകാരിസംബന്ധിനീഃ പ്രജാഃ

— സുര്യാത്മാനാഭ്യ വേഃ

— ഗുഹായാനിഹിതമദ്യം വലാസുരം

അ-പ്സു ഗുള്ഹം — ഉദകേഷുനിഗുലം കയവഭേദിഭൂത
 വാനസി
 (വയമപി) പ്ര-സ്രവണേ — പ്രവഷണേസതി
 സോമം ന ബിഭ്രമസി — സോമം സസ്രതിബിഭ്രമഃ,
 ധാരയാമഃ (ന സസ്രത്യത്ഥേ)

അത്ഥം.-അല്പയോ ശുരനായ ഇന്ദ്ര, മഹാനായ അവിടന്ത്
 ജനിച്ചപ്പോൾത്തന്നെ ദ്രോഹികളായ അസുരപ്രജകളെ സൂര്യാ
 തപാവാധി ജയിച്ചു (അജ്ഞാനരൂപികളായ അസുരന്മാരെ
 ജ്ഞാനസൂര്യനെക്കൊണ്ട് നശിപ്പിച്ചു) അതുപോലെ ഗുഹയിൽ
 വത്തിച്ച അഭ്യുദയനായ വലന്നെന്ന അസുരനെയും ജലങ്ങളിൽ
 ഗുഹയായൊളിച്ച കയവനെയും ജയിച്ചു (ഞങ്ങളുടെ ഉള്ളിലൊ
 ളിച്ച ദോഷങ്ങളെ നശിപ്പിച്ചു) അവിടന്ത് സർവ്വം വഷി
 സ്തുവേ, ഞങ്ങളവിടേയ്ക്ക് സോമമേന്തുന്ന

3 അര്യോവാഗിരോഅഭ്യേച്ഛവിഭാ
 ന്യഷീണാംവിപ്രസ്തമതിബ്ധകാനഃ
 തേസ്യായേരണയന്തസോമൈ
 രേനോതതുഭ്യംരഥോള്ഹഭൈക്ഷഃ

അന്വയം -

ഹേ രഥ-ഓള്ഹം, — രഥൈരഭ്യഹ്യമാനേന്ദ്ര,
 വിപ്രഃ, ഋഷീണാം, — മേധാവി, മന്ത്രദശിനാം സസ്തതി-
 സ്ത-മതിഃ ചകാനഃ — ബ്രഹ്മണാദിഭ്യഃ കാര്യമാനഃ
 വിഭാൻ, അര്യഃ വാ — ജാനൻ, സ്വാമീച തപഃ
 (വാ ശബ്ദശ്ചാത്ഥേ)
 യേ സോമൈഃ രണയന്ത — തപഃ രമയന്തി, താൻ
 ഗിരഃ അഭി അച്ഛ — സ്തോതൃൻ സമ്യക്സ്തതമിത്യഭി
 പുജയ

ഭൈഷ്വരഃ ഏനാതുഭ്യം — ചന്ദ്രപരോഡാശാദിഭിസ്സാമ-
 മിമാന്തി സ്തോത്രാണി
 ത്വത്ത്വംക്രിയന്തേ
 ഉത (വയം) തേ സ്യാമ — തവ സ്വഭൂതാ ഭവേമ

അർത്ഥം:-തേരിനാൽ വഹിയ്ക്കപ്പെടുന്ന ഇന്ദ്ര, മേധാവിയും
 പ്രഷികളുടെ സ്തുതിയിൽപ്പെടുന്നവരും വിദ്വാന്മാരും (മുന്ന ലോക
 ഞ്ഞരും) സ്വാമിയുമായ അവിടുന്ന്, സോമങ്ങളാലവിടുത്തെ
 സന്തോഷിപ്പിക്കുന്ന സ്തോതാക്കളെ “നന്നായി സ്തുതിച്ചു” എന്ന
 ഭിന്നിച്ചാലും, കൊണ്ടാടിയാലും. ചന്ദ്രപരോഡാശാദികളോടു
 കൂടി ഈ സ്തോത്രങ്ങൾ അവിടുത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചാണ് ചൊല്ലപ്പെട്ടി-
 നത്ത്. കൂടാതെ, ഞങ്ങളവിടുത്തേയ്ക്ക് ചേർന്നവരാകാവൂ.

4 ഇമാബ്രഹ്മേന്ദ്രതുഭ്യംശംസി
 ഭാണദ്യോനണാംശ്രുശവഃ
 തേഭീർവസക്തുര്യേഷ്ചാക
 ന്നതത്രായസ്വഗൃണതഉതസ്തിൻ

അന്വയം:-

ഹേ ശ്രു, ഇന്ദ്ര, ഇമാ
 ബ്രഹ്മ തുഭ്യം ശംസി

— ഇമാന്തി ബ്രഹ്മാണി സ്തോത്രാണി
 അശംസിഷത, ശസ്യന്തേ

(ത്വം) നണാം ന-ഭ്യഃ
 ശവഃ ഭാഃ

— മന്ദഷ്ടാണാം മദ്ധ്യേ
 സ്തുതയാദേനേ തുദ്യോബലം
 ഭേഹി

യേഷ്ച പാകൻ

— യേഷ്ച സ്തോത്രേഷ്ച ഹവിരാദികം
 കാമയസേ

തേജിഃ സ-ക്രതുഃ വേ — സമാനകർമ്മാവേ
 ഉത ഗുണതഃ, ഉത സ്തീൻ
 ത്രായസാ — സ്തോത്രം, സന്ധീഭൂയസ്ഥി
 താൻ യജമാനാംശ്ച പാലയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ശുരനായ ഇന്ദ്ര, ഈ സ്തോത്രങ്ങളിതാ, ഞങ്ങളാൽ പൊലുപ്പെടുന്നു. അവിടുന്ന് മനുഷ്യർക്കിടയിൽ സ്തുതിനേതാക്കൾക്ക് ബലമേകിയാലും. സ്തോതാക്കളേവരിൽ ഹവിസ്സു മുതലായവ അവിടുന്ന് കാമിക്കുന്നുവോ, അവരോടു ചേർന്ന്, സമാനകർമ്മാവായാലും. കൂടാതെ സ്തോതാക്കളെയും ചേർന്നിരിക്കുന്ന യജമാനന്മാരെയും രക്ഷിച്ചാലും.

5 ശ്രുധീഹവ്മിത്രശുരപൃത്ഥ്വാ

ഉതസ്തവസേവേന്യസ്യാക്കൈഃ

ആയസ്തേയോനിഃഘൃതവ്ന്തമസാ

ശ്രുതീന്നനിന്തൈർഭവയന്തവക്പാഃ

വ. 6

അന്വയം.-

ഘേ ശുര, ഇന്ദ്ര, പൃത്ഥ്വാഃ

ഹവം ശ്രുധീ — പൃഥോര്യഷേജ്ജമാഹ്വാനം ശുണ

ഉത യഃ ഘൃതവന്തം തേ

യോനിഃ — ഉദേവന്തം നിവാസഭൂമിഃ

ആ അസപാഃ — അഭ്യുഷ്യാൽ

(തസ്യ) വേന്യസ്യ — വേനപുത്രസ്യമമ

അക്കൈഃ സ്തവസേ — മന്ത്രൈസ്തവസേ

(അപിച) വക്പാഃ — അന്യേപി സർവ്വേസ്തോതാരഃ

നിന്തൈഃ ഊർമ്മിഃ ന — ഉദേവന്തം ഇവ

ഭവയന്ത — സ്തുതിഭിസ്തപാമേവാഭിഭവന്തി,
 അഭിഗച്ഛന്തി

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശൂരനായ ഇന്ദ്ര, പൃഥു എന്ന ഗൃഷിയാ യ എന്റെ വിളി കേട്ടാലും. പിന്നെ ഏവനവിടുത്തെ ജലവത്തായ നിവാസസ്ഥാനത്തെ സ്തുതിച്ചുവോ, ആ വേന പുത്രന്റെ മന്ത്ര ഞ്ഞാലവിടുന്നു" പുകഴ്ത്തപ്പെടുന്നു. മാത്രമല്ല, മറ്റൊല്ലാ സ്ത്രീ താക്കളും കീഴിടങ്ങളിലേക്കു് വെള്ളകുട്ടമെന്നപോലെ, അവിടുത്തെ സ്തുതികളാൽ അഭിഗമിക്കുന്നു.

വക്ത്രം.—7-ഹൈരണ്യസ്സപഃ അച്ഛന്നുഷിഃ, സവിതാ ദേവതാ.

1 സവിതായശ്ശൈപ്തപ്രഥിവീർരമണാ

ദന്ത്യംനേസവിതാദ്യാമൃതംഹൽ

അശ്വമിവാധുഷ്ണധുനിമന്തരിക്ഷ

മനുരേന്ദ്രബലംസവിതാസമുദ്രം

അന്വയം:—

സവിതാ യശ്ശൈ: — സർവ്വസ്യ പ്രേരകോ യഥന
സാധനൈഃ, വൃഷ്ടിപ്രദാനാദിഭി
രൂപായൈഃ

പൃഥിവീ. അരമണാൽ — പ്രഥിതാം ഭൂമിമരമയൽ, സുഖേ
നാവസ്ഥാപയതി

(തഥാ) സവിതാ

അന്ത്യംനേ — ആലംബനരഹിതേ സ്ഥലേ

ദ്യാം അമൃതംഹൽ — ദൃഢീകൃതവാൻ

അശ്വം-ഇവ ധുനിം

അന്തരിക്ഷം — കമ്പയിതാരം മദ്ധ്യമസ്ഥാന
ഗതം

അനുരേന്ദ്ര — കേനാപ്യഹിംസിതേനഭസീ
വായവീയൈഃ പാശൈഃ

ബലം, സമുദ്രം — രാഘവയമേവോദകാനി

സവിതാ അധുഷ്ണൻ — ദോഹ്ധി

അത്ഥം.-സർവ്വപ്രേരകനായ ദേവൻ നിയന്ത്രണോപായങ്ങളായ മഴ മുതലായവയാൽ വിസ്തൃതയായ ഭൂമിയെ രമിപ്പിക്കുന്നു, സുഖത്തോടുകൂടിയിരുന്നതന്നു പിന്നെ സവിതാവു നിരാലംബമായ സ്ഥലത്തിൽ ദ്യോവിനെ ഉറപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു കതിരപോലെ പ്രപലിക്കുന്ന മദ്ധ്യസ്ഥാനഗമമായ അന്തരിക്ഷത്തിൽ ആരാലും കേടേല്പിക്കപ്പെടാത്ത നണ്ണിൽ, വായു സംബന്ധികളായ കയറുകളാൽ കെട്ടിനിത്തപ്പെട്ട മേഘസമൂഹത്തിൽ നിന്നു വെള്ളങ്ങൾ പുരത്തുന്നു

2 യത്രാസമുദ്രസ്തേതോവ്യഗ്ന

പാന്നപാൽസവിതാതസ്യവേദ

അതോഭൂതഃആഉത്ഥിതംരജോ

തോദ്യാവാപൃഥിവീഅപ്രഥേതാം

അന്വയം -

യത്ര സമുദ്രഃ	— യന്മിന്നന്തരിക്ഷേ സമുദ്രേണ ശീലോ മേഘഃ
സ്തേതിതഃ	— വായുപാശൈർബദ്ധസ്സൻ, സ്തേതിതഃ
വി ഒന്നൽ	— വിശേഷേണ ഭൂമിമുനത്തി, ഉദകൈഃ ക്ലേശയതി
ഹേ അപാം നപാൽ,	— മദ്ധ്യസ്ഥാനവൈദ്യുതാഗ്നേ, തവസംബന്ധീ
സവിതാ തസ്യ വേദ	— തൽസ്ഥാനം വേത്തി, ജാനാതി
അതഃ ഭൂഃ	— അസ്മാദേവഭൂമിരാസീൽ
അതഃ ഉത്ഥിതം രജഃ ആഃ	— അസ്മാദേവോദ്ധാസ്ഥിതം അന്തരിക്ഷഞ്ചാസീൽ
അതഃ ദ്യാവാപൃഥിവീ അപ്രഥേതാം	— അസ്മാദേവദ്യാവാപൃഥിവൈശ്വ വിസ്തീർണ്ണപൃഥ്വതാം

അർത്ഥം-യാതൊരന്തരീക്ഷത്തിൽ പുളച്ചുപൊങ്ങുന്ന മേഘം, വായു പാശങ്ങളാൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ട് ഭൂമിയെ ജലങ്ങളാൽ നന്നു നന്നുവോ, അല്ലയോ മദ്ധ്യസ്ഥാനത്തുള്ള വൈദ്യുതാഗ്നേ, അവിടുത്തെണ്ണംബന്ധിയായ സവിതാവു ആ സ്ഥാനമറിയുന്നു. ആ സവിതാവിൽ നിന്നാണ് ഭൂമിയുണ്ടായത് അവിടുനിൽനിന്നു തന്നെയാണ് മുകളിലുള്ള അന്തരീക്ഷമുളവായത്. അവിടു നിൽനിന്നുതന്നെയാണ് ദ്യാവാപൃഥ്വികൾ വിസ്മൃതകളായത്.

3 പശ്ചേമേന്യുഭവേദ്യജത്ര

മർത്യസ്യഭവനസ്യഭൂതാ

സുപണ്ണോഅങ്ഗസവിതുൽരുമാൻ

പൂർവ്വാജാതസ്സുഅസ്യായാമ്

അന്വയം:-

അന്യൽ ഇദം	— സവിതുവ്യതിരിക്തം ഭേവതാന്തരം
അമർത്യസ്യ ഭവനസ്യ ഭൂതാ	— സ്വർഗ്ഗാഖ്യസ്യലോകസ്യ സംബന്ധിനാ — ഭൂതേന, സ്വർഗ്ഗേളൽപന്നേന സോമേന
പശ്ചാ യജത്രം അഭവൽ	— പശ്ചാഭേവ, സവിതുപ്രേരണാ- നന്തരമേവ യജുവ്യമഭവൽ
ഹേ അങ്ഗ, (സ്നോതഃ) സുപണ്ണഃ ഗന്തമാൻ	— ശോഭനപതനസ്സോമസ്യാപ ഹർത്താതാർക്ഷ്യഃ — പ്രേരകാദസ്മാദ്ഭേവാൻ — പൂർവ്വഭാവീസന്നജായതൈവ
സവിതുഃ പൂർവ്വഃ ജാതഃ ഉ (അതോഹേതോ) സഃ അസ്യ ധാമ് അന്തഃ	— സവിതുർമാരണമനുസൃത്യ വർത്തതേ

അത്ഥം.-സവിതാവൊഴിച്ചു മറ്റൊരു ദൈവതം, അമരമായ സ്വർഗ്ഗത്തിലുൾപന്നനായ സോമൻ, സോമാഹരണത്തിന്ന് സവിതാവിന്റെ പ്രേരണയ്ക്കുശേഷം യജുവ്യനായി ഭവിച്ചു. അല്ലയോ സ്തോതാവേ, നല്ല പരക്കലൊത്ത സോമാപഹതാവായ ഗന്ധധൻ (പക്ഷിരൂപയായ ഗായത്രി) ഈ സവിതാവിന്നും മുമ്പാണ് ജനിച്ചത് അക്കാരണത്താൽ ആ ഗന്ധധൻ സവിതാവിന്റെ ധാരണത്തെ അനുസരിച്ചു വത്തിയുന്നു.

4 ഗാവ്തുവഗ്രാമം യുയധിരിവാശ്വാൻ

വാശ്രവവത്സം സുചനാദഹാനാ

പതിരിവജായാമഭിനോന്യേതു

ധന്താഭിവസ്സവിതാവിശ്വവാരഃ

അന്വയം:-

ഗാവ:-ഇവ ഗ്രാമം	— യഥാരണ്യേ സഞ്ചരന്ത്യോ ഗാവഗ്രാമം ശീശ്രമാഗച്ഛതി
യുയധി:-ഇവ അശ്വാൻ	— യോദ്ധായുദ്ധാത്മമശ്വാൻ യഥാഭിഗച്ഛതി
സുചനാഃ, ദഹാനാ	— ശോഭനമനസ്സാ, ബഹുപയസ്സാ
വാശ്രവ-ഇവ വത്സം	— ഹംബാരവാത്മകം ശബ്ദാർത്ഥതീയമാത്മീയം വത്സമഭിഗച്ഛതി
പതി:-ഇവ ജായാം	— യഥാ ഭരതാസ്വജായാം ശീശ്രമഭിഗച്ഛതി
ഭിവ: ധത്താ, വിശ്വ-വാരഃ	— ദൃലോകസ്യ ധാരയിനാ, സർവ്വൈർവ്വരണീയഃ
സവിതാ നഃ അഭി നി ഏതു	— ഏവമേവനിതരാമഭിഗച്ഛതു

അത്ഥം.-കാട്ടിൽ മേയുന്ന പശുക്കൾ നാട്ടിലേയ്ക്ക് വേഗം വരുന്ന പോലെയും പടയാളി പോരിന്നുവേണ്ടി കതിരയെ പ്രാപിക്കുന്നപോലെയും നല്ല ശീലമുള്ള, ധാരാളം പാലുള്ള പശു

ഇന്ദ്രാശ്വം മുഴക്കി കുട്ടിയുടെ അടുക്കലേക്കു കതിരുന്നപ്പോലെയും അത്ഭുതം ഭാര്യയെ ബലപ്പെട്ട പ്രാപിക്കുന്ന പോലെയും, ഭ്രോവിനെ താങ്ങുന്നവനും സർവ്വകും വരണീയനുമായ സവിതാവു നമ്മെ തികച്ചു പ്രാപിക്കട്ടെ.

5 ഹിരണ്യസ്തപസ്സവിതര്യമാത്മാ
 അംഗിരസോജ്ജ്വലവാജേഅസ്മിൻ
 ഏവമാത്മാച്ഛന്നവസേവനമാന
 സോമസ്യവാംശംപ്രതിജാഗരാഹം

വ. 7

അന്വയം:-

ഹേ സവിത, ത്വം

ആത്മംഗിരസഃ — അത്മംഗിരസഃ പുത്രഃ

ഹിരണ്യ-സ്തപഃ അസ്മിൻ

വാജേ — മമപിതാനേ നിമിത്തഭൂതേ സതി

യഥാ ജ്ജ്വല — ആഹുതവാൻ

ഏവ അച്ഛൻ ത്വം

അവസേ വന്ദമാനഃ — ഏവമാച്ഛന്നഹംത്വം രക്ഷണായ സ്തവന്നാഹ്വയാമി

(ആഹുത) സോമസ്യ-ഇവ

അംശം — സോമലതാം പ്രതി യജമാനഃ ജാഗ്രതി, ത്വം

അഹം പ്രതി ജാഗര — ത്വത്പരിചര്യം പ്രതിജാഗർഹി

അർത്ഥം:- അല്ലയോ സവിതാവേ, അംഗിരസപുത്രനായ ഹിരണ്യസ്തപനെന്ന് എന്റെ അച്ഛൻ അന്നത്തിനുവേണ്ടി അവിടുത്തെ വിളിച്ചു. അതുപോലെ അച്ഛനായ ഞാനും അവിടുത്തെ വന്ദിച്ചുകൊണ്ടു വിളിക്കുന്നു. വിളിച്ചിട്ടു, സോമലതയെക്കുറിച്ച് യജമാനന്മാർ ജാഗ്രതരാകുന്നതുപോലെ, അവിടുത്തെ പരിചര്യത്തെക്കുറിച്ച് ഉണർച്ചുറവനായിരിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-8-വാസിഷ്ഠോ മുളികളായി: ബ്രഹ്മതൃപരിഷ്വാജ്യോതി
ഷീകരണസി, അഗ്നിദേവതാ.

- 1 സമീദ്ധശ്ചിതീസ്സമീധ്യസേ
- ദേവേഭ്യോഹവ്യവാഹന
- ആദിത്യൈരുദ്രൈർവൃശ്ചീനാഗ്നി
- മുളികായനാഗ്നി

അന്വയം:-

- ഹേ ഹവ്യ-വാഹന, — ഹവ്യാനാം, ഹവിഷാം
- സം-ഇഥ: പിത — സന്ദീപ്താപി
- ദേവേഭ്യ: സം ഇധ്യസേ — യാഗാത്മമൃതപിഗ്വീസ്സമീഷി
- (സത്വം) ആദിത്യൈ: — സ്സന്ദീപ്യസേ
- രുദ്രൈ: വസു-ഭി: — സാധം.
- ന: ആ ഗഹി — അസ്മാനാഗച്ഛ
- (ത്വമാ) മുളികായ ന: —
- ആ ഗഹി — ഏതൽസംജ്ഞായമഹിം
- ശ്രേയാംസി കർതുമാഗച്ഛ

അർത്ഥം:-ദേവന്മാർക്ക് ഹവിസ്സുകളേറ്റുന്ന അഗ്നി, അവിടു
നിക്ഷേപം വേർതിരിക്കേണ്ടി. യാഗത്തിനുവേണ്ടി ഗൃഹത്തിൽ
ഉണ്ട് ചന്ദനം കൊണ്ട് വീണ്ടും കത്തിയുളളപ്പണം. ആ അ
ഗ്നി പര്യായാദിത്യന്മാരോട് പതിനൊന്നു രൂപയോട്
വസുക്കളോട് കൂടി അങ്ങനെ പ്രാപിച്ചാലും. മുളികനായ ഹ
വി ശ്രേയസ്സുണ്ടാക്കാൻ വന്നാലും.

2 ഇമംയജ്ഞമീദംവചോ

ജുജുഷാണഉപാഗഹി

മന്താസസ്തപാസമിധാനഹവാമഹേ

മുളികായഹവാമഹേ

അന്വയം:-

ഹേ സം-ഇധാന, ഇമം

യജ്ഞം

— സമീദ്ധ്യമാനാഗേ, ക്രിയമാണം
യാഗം

ഇദം വചഃ (ച)

ജുജുഷാണഃ

— സ്തോത്രഞ്ച സേവമാനഃ

ഉപ ആ ഗഹി

— ഉപാഗച്ഛ

മന്താസഃ തപാ ഹവാമഹേ

— മനുഷ്യാസ്തപാമാഹവായാമഹേ

മുളികായ ഹവാമഹേ

— ലുഷയേ മഹ്യമാഹവായാമഹേ

അർത്ഥം.-കത്തിപ്പിടിക്കുന്ന അഗ്നേ, ഈ യജ്ഞത്തെയും ഈ സ്തോത്രത്തെയും കൈക്കൊള്ളുന്നവനായി വന്നാലും. മനുഷ്യർ അവിടുത്തെ വിളിക്കുന്നു മുളികനായ എനിക്കഭേദമിവിളിക്കുന്നു.

3 തപാമുജാതവേദസം

വിശ്വവാരാണാഗൃണേധിയാ

അഗ്നേദേവമുജാതഹനഃപ്രിയവ്രതാൻ

മുളികായപ്രിയവ്രതാൻ

അന്വയം.-

ഹേ അഗ്നേ, വിശ്വ-വാരം.- വിശ്വം, സർവ്വൈർവരണീയം.

ജാത-വേദസം തപാ ഉ — ജാതപ്രജ്ഞന്തപാമേവ

ധിയാ ഗൃണേ

— സ്തുത്യായനം

പ്രിയ-വ്രതാൻ ദേവാനി

നഃ ആ വഹ

— പ്രിയാണി വ്രതാനി,

കമ്മാണിയേഷാം താനാനയ

പ്രിയ-വ്രതാൻ ഉളികായ — താനേവ മഹ്യമാനയ

അർത്ഥം.-അല്പായാ അഗ്നേ, സർവ്വരാലും വരണീയനും സർവ്വജ്ഞനുമായ അവിടുത്തെത്തന്നെ സ്തോത്രത്താൽ ഞാൻ സ്തുതിക്കുന്നു കർമ്മപ്രിയന്മാരായ ദേവന്മാരെ ഞങ്ങളുടെ അടുക്കലേയ്ക്കുവന്നയിച്ചാലും. കർമ്മപ്രിയന്മാരായ അവരെത്തന്നെ ഉളികനായ ഏനിക്കുവേണ്ടി ആനയിച്ചാലും. (പുനരക്തി അഭേത്തിനാ)

4 അഗ്നിദേവോദേവാനാമവേൽപരോഹിതോ

ഗ്നിർനൃഷ്ടാഽഗ്രജയസ്സമീധിരേ

അഗ്നിർഹോധനസാതാവഹഃഘവേ

ഉളികന്ധനസാതയേ

അന്വയം -

ദേവഃ അഗ്നിഃ ദേവാനാം — അന്യേഷാദേവാനാം

പുരഃഹിതഃ അവേൽ — പുരസ്താദ്ധ്യതോവേൽ

അഗ്നിഃ ഗ്രജയഃ ഹേവ്യാഃ — അതീന്ദ്രിയാർത്ഥം

ദശീനോമാനവാഃ, യജമാനാഃ

സം. ഈധിരേ

— സന്ദീപയന്തി

(തം) അഗ്നിഃ മഹഃ

ധന-സാതയേ

— മഹതിധനസ്യ സംജ്ജനേ
നിമിത്തഭൂതേ

അഹഃ ഘവേ

— ആഹവയേ

ധന-സാതയേ ഉളികം

— സധനലാഭായമാം.
സുഖിനാമകരോജ

അർത്ഥം.-ദേവനായ അഗ്നി മറ്റു ദേവന്മാർക്ക് മുൻനിൽക്കപ്പെട്ടവനായി. അതിന്ദ്രിയ ദ്രവ്യങ്ങളായ മനുഷ്യർ, യജമാനന്മാർ, അഗ്നിയെ പ്രജപിപ്പിക്കുന്നു. മഹത്തായ ധനപ്രാപ്തിക്കുവേണ്ടി ആ അഗ്നിയെ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. ധനപ്രാപ്തിക്കുവേണ്ടി ഉളികനെ അവിടുന്ന് സുഖിയാക്കട്ടെ.

5 അഗ്നിരത്രിംഭരോജൻഗവിഷ്ണിരം
 പ്രാവന്നുക്ലപംത്രസദസ്യമാഹവേ
 അഗ്നിംവസിഷോഹവതേപുരോഹിതോ
 ഉളികായപുരോഹിതഃ

വ 8

അന്വയം:-

അത്രിം, ഭരൽ-വാജം,

ഗവിഷ്ണിരം, ക്ലപം,

ത്രസദസ്യം നഃ

— അസ്മാൻ

ആഹവേ അഗ്നിഃ പ്ര

ആവൽ

— സങ്ഗ്രാമേഗ്നിഃ പ്രക്ഷത്വ

പുരഃ-ഹിതഃ വസിഷ്ഠഃ

— പുരോഹിതവധിതകാരിമ
 രപിതാസഃ

അഗ്നിം ഹവതേ

— സ്തുതിഭീരാഹവയതി

(സചാഹുതഃ) ഉളികായ

പുരഃ-ഹിതഃ

— ദേവാനാം പുരസ്ഥാപയതിതാ
 വേതു

അർത്ഥം.-അത്രി, ഭരോജൻ, ഗവിഷ്ണിരൻ, ക്ലപൻ, ത്രസദസ്യ എന്നീ ഞങ്ങളെ യുദ്ധത്തിലഗ്നി രക്ഷിക്കട്ടെ. പുരോഹിതനെന്നപോലെ ഹിതകാരിയായ വസിഷ്ഠൻ, എന്റെ അച്ഛൻ, അഗ്നിയെ സ്തുതികളാൽ വിളിക്കുന്നു. വിളിക്കപ്പെട്ട അവിടുന്ന് ഉളികനായ എനിക്കുവേണ്ടി (എന്നെ) ദേവന്മാർക്ക് മുമ്പിൽ സ്ഥാപിക്കുന്നവനാവട്ടെ.

വക്ത്രം-9 കാമായനി ശ്രദ്ധാജ്ഞി, അനുപുപ്ഫാദന, ശ്രദ്ധാ
ദേവതാ.

- 1 ശ്രദ്ധയാഗ്നിസ്തമിധതേ
- ശ്രദ്ധയാഹ്വയതേഹവി:
- ശ്രദ്ധാംഗേസ്യമുഷ്ണി
- വചസാവേയോമസി

അനന്തം:-

ശ്രദ്ധയാ	— അഭിലാഷവിശേഷശ്രദ്ധാ, യദാഗ്നിപുതഷേ ആരോതി ഗതോ ജായതേ തദേവേ ശ്രദ്ധാഭവതി, തയാ
അഗ്നി: സം ഇധതേ	— സന്ദിപ്യതേ
ശ്രദ്ധയാ ഹവി: ഹ്വയതേ	— പുരോഽധാശാഭിഹവിരാഹ വനീയേ പ്രക്ഷിപ്യതേ
ശ്രദ്ധാം	— തസ്യ അഭിമാനി ദേവതാം
ഗേസ്യ മുഷ്ണി	— ജേനീയസ്യ ധനസ്യ പ്രധാന ഭൂതേസ്ഥാനേവസ്ഥിതാം
വചസാ ആ വേയോമസി	— വചനേന, സ്തോത്രേണാഭിതഃ പ്രഖ്യാപയാമഃ

അർത്ഥം (ശ്രദ്ധയെന്നാൽ അഭിലാഷവിശേഷം. ഓരളിൽ ആരോതിഗതമുണ്ടാവുമ്പോൾ ശ്രദ്ധയുണ്ടാവുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള ശ്രദ്ധയാലാണ് അഗ്നി പ്രജലിക്കപ്പെടുന്നത്. ശ്രദ്ധയോടു കൂടിയാണ് ആഹവനീയാഗ്നിയിൽ പുരോഽധാശാഭി ഹവിസ്സു ഹോമിക്കപ്പെടുന്നത് ഭാഗ്യത്തിന്റെ മുഖാവിലിരിക്കുന്ന ശ്രദ്ധാദേവിയെ സ്തോത്രത്താൽ നാം മുറും പ്രഖ്യാപിക്കുന്നു.

2 പ്രിയംശ്രദ്ധേദേതഃ
 പ്രിയംശ്രദ്ധേദിദാസതഃ
 പ്രിയംഭോജേഷുയജസ്വി
 ഭംഗമിദമിതഞ്ചിതൃധി

അന്വയം:—

ഹേ ശ്രദ്ധേ, ദേതഃ പ്രിയം — ഹവിദ്യാത്രേ യജമാനായാഭീഷ്ട
 ഫലങ്ക്രുത

ഹേ ശ്രദ്ധേ, ദിദാസതഃ

പ്രിയം — ഭാഗ്യമിച്ഛതശ്ചാഭീഷ്ടഫലങ്ക്രുത

മേ ഭോജേഷു — മമസംബന്ധിഷ്ട ഭോക്തൃഷു,
 ഭോഗാത്മിഷു

യജസ്വ — കൃതയജ്ഞേഷു ജനേഷുവ

ഇദം ഉദിതം പ്രിയം കൃധി — ഉദതം പ്രിയങ്ക്രുത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ ശ്രദ്ധേ, ഹവിസ്സേകുന്ന യജമാനൻ്റെ അഭീഷ്ടഫലമുണ്ടാക്കിയാലും. അല്ലയോ ശ്രദ്ധേ, ഹവിസ്സേകാനിച്ഛിക്കുന്നവനുമഭീഷ്ടമണയാലും. എന്നിങ്ങ ചേർന്ന ഭോഗകാമന്മാരിലും യജ്ഞക്കളിലും അർത്ഥമിടപ്പെട്ട അഭീഷ്ടമുദാകരിക്കിയാലും.

3 യഥാദേവാതാസുരേഷു
 ശ്രദ്ധാമുഗ്രേഷുവക്രിരേ
 ഏവംഭോജേഷുയജസ്വ
 സ്മാകുദിതഞ്ചിതൃധി

അന്വയം:—

(ഹേ ശ്രദ്ധേ,) ദേവാഃ

ഉഗ്രേഷു — ഉൽഗൃഹ്ണന്ബലേഷു ശത്രുഷു

യഥാ ശ്രദ്ധാം ചക്രിരേ — അവശ്യമിമേഹന്തവ്യാ ഇത്യാദ
രാതിശയങ്ക്രതവന്തഃ

(യഥാ ശ്രദ്ധാം)

അസുരേഷു — ചക്രതവന്തഃ

ഏവം ഭോജേഷു യജച-സു — ഭോഗാത്ഥിഷു യഷ്യദ്യ

അസാകം ഉദിതം കൃധി — അസുൽസംബന്ധിഷ്ഠിതം
ഫലങ്ക്രത

അർത്ഥം.-അല്പയോ ശ്രദ്ധേ, ദേവന്മാർ, ഊഹനൊരായ ശത്രുക്കളിൽ, ഇവർ അവശ്യം കൊല്ലപ്പെടേണ്ടവരാണെന്ന നിർബ്ബന്ധം വിചാരിച്ചപ്പോലെ, അസുരന്മാരിൽ അതേ നിഷ്ഠയ്ക്ക് പാലിച്ചപ്പോലെ, ഭോഗാത്ഥികളും യഷ്യാമളമായ ഞങ്ങൾക്കു ചേർന്നവരിലും അർത്ഥിജ്ഞപ്പെട്ട ഫലമുണ്ടാക്കിയാലും.

4 ശ്രദ്ധാ¹ന്ദേവാ²യജമാ³നാ

വാ⁴യുഗോ⁵പാ⁶ളപാ⁷സതേ

ശ്രദ്ധാ⁸ഏ⁹യ്യ¹⁰യാ¹¹കൃ¹²ത്യാ

ശ്രദ്ധയാ¹³വി¹⁴ന്ദതേ¹⁵വസു

അന്വയം.-

ദേവാഃ യജമാനാഃ — മനുഷ്യാശ്ച

വാ⁴യു-ഗോപാഃ — വായുഗ്ഗോപാരക്ഷിതായേഷാം,
താദൃശാസ്സന്തഃ

ശ്രദ്ധാം ഉപ ആസതേ — പ്രാത്ഥയന്തേ

ഏയ്യയാ ആ-കൃത്യാ — ഏവേ വേയാ സങ്ക്രല്പരൂപയാ
ക്രിയയാ

ശ്രദ്ധാം — ഏവ സർവ്വേജനാഃ പരിപരന്തി

ശ്രദ്ധയാ വസു വിന്ദതേ — ശ്രദ്ധാവാൻ ജനഏവ ധനം
ലഭതേ

അർത്ഥം.-ദേവന്മാരും ക്ഷത്രികളായ മനുഷ്യരും വായുവിനാൽ രക്ഷിതരായി ശ്രദ്ധയെ ഉപാസിക്കുന്ന ഏവയത്തിൽ വേിച്ച

സങ്കല്പക്രിയകൊണ്ടു ശ്രദ്ധയെ ഏല്പാ ജനങ്ങളും പരിപരിയ്ക്കുന്നു. ശ്രദ്ധകൊണ്ടാണു മനുഷ്യർ ധനം നേടുന്നത്.

5 ശ്രദ്ധാംപ്രാതർഹവാമഹേ
ശ്രദ്ധാമദ്ധ്യനിനംപരി
ശ്രദ്ധാംസൂര്യസ്യനിമൃച്ഛി
ശ്രദ്ധേശ്രദ്ധാപയേഹനഃ

വ. 9

അന്വയം:—

ശ്രദ്ധാം പ്രാതഃഹവാമഹേ— പൂർവ്വാഹ്ന ആഹ്വായമഹേ
മദ്ധ്യനിനം പരി ശ്രദ്ധാം— മദ്ധ്യനിനേ, മദ്ധ്യാഹ്നേ പിതാം
ഹവാമഹേ

സൂര്യസ്യ നിമൃച്ഛി

ശ്രദ്ധാം

— അസ്തമയവേലായാം താ.
ഹവാമഹേ

ഹേ ശ്രദ്ധേ, നഃ ഇഹ

— അസ്താനന്വിൻ ലോകേ

ശ്രൽ ധാപയ

— ശ്രദ്ധാവതഃ കൃത

അർത്ഥം—പ്രാതഃകാലത്തിൽ നാം ശ്രദ്ധയെ വിളിയ്ക്കുന്നു. മദ്ധ്യനിനത്തിലും ശ്രദ്ധയെ വിളിയ്ക്കുന്നു. സൂര്യാസ്തമയത്തിലും ശ്രദ്ധയെ വിളിയ്ക്കുന്നു. (മൂന്നു സന്ധ്യകളിലുമാണല്ലോ കർമ്മങ്ങൾ. ആ കർമ്മങ്ങൾ ശ്രദ്ധയോടുകൂടിത്തന്നെ അനുഷ്ഠിയ്ക്കപ്പെടണമെന്നു ഭാവം.) അല്ലയോ ശ്രദ്ധേ, ഞങ്ങളെ ഈ ലോകത്തിൽ ശ്രദ്ധാലുക്കളാക്കിയാലും.

വഗ്ഗം—10 ഭാരവാജശ്ശാസ ഗൃഹിഃ, ഇന്ദ്രോദേവതാ

1 ശാസഇതഥാമഹാഅസ്യ
മിത്രവാദോഅതൃതഃ
നയസ്യഹന്യതേസഖാ
നമിയതേകദാപന

അന്വയം:-

ശാസ: ഇത്ഥാ

— ഏതൽ സംജ്ഞകോഹചിത്രം
വക്ഷ്യമാണപ്രകാരണൈസ്താമി

(ഹേ ഇദ്ര, തപം) മഹാൻ
അസി

— സർവ്വേഷോധികോസി

അമിത്ര-ഖാദഃ, അതുതഃ

— ശത്രുണാങ്ഖാദിതാ,
നാശയിതാ, ആശ്വര്യ
ഭൂതശ്വാസി

യസ്യ സഖാ കദാ ചന

— യസ്യേദ്രസ്യതവചിത്രഭൂതഃ
കദാചിദപി

ന ഹന്യതേ, ന ജീയതേ

— ന ഹിംസ്യതേ, ശത്രുഭിൻ
പരാജിതോഭവതി

അർത്ഥം.-ശാസനെന്ന ഞാൻ മേൽപ്പറയുന്ന പ്രകാരചിത്രനെ
സ്തുതിക്കുന്നു അല്ലയോ ഇദ്ര, അചിദന് മഹാനാകുന്നു, ഏവ
രേക്കാളും മേലായാകുന്നു. ശത്രുക്കളെ നശിപ്പിക്കുന്നവനും ആ
ശ്വര്യഭൂതനാകുന്നു. ആ അവിടുത്തെ മിത്രമായവൻ ഒരിക്കലും
ഹനിക്കപ്പെടുന്നില്ല, തോല്പിക്കപ്പെടുന്നില്ല.

2 സ്വസ്തിദാവിശസ്വതിർ

വൃത്രഹാവിദ്യോവശി

വൃഷേരൂപരഹ്ണതന

സ്തോമപാശായങ്ക്ര:

അന്വയം -

സ്വസ്തി-ദാ:

— അവനിനാശസ്യഭാതാ

വിശ: പതി:

— സർവ്വസ്യ: പ്രജായാ:
പാലയിതാ

വൃത്ര-ഹാ, വി-ദ്യ:

— വൃത്രാണാം, ശത്രുണാം ഹന്താ
സങ്ഗ്രാമകാരി

വശി, വൃഷാ

— വശീകത്താ, കാമാനാം വഷിതാ

മാ: ഇന്ദ്ര:

കര: — യേശോഹിത്യസ്യ കർത്താസൻ

ഏതു — അസ്താകം പുരതോഗച്ഛതു

പ്രം-ക്ഷേമപ്രദനം പ്രജാപതിയും ശത്രുഹന്താവും പോ
 ഏവരെയും വശീകരിക്കുന്നവനും കാമവർഷനും സോ
 യമായ ഇന്ദ്രൻ നിർവൃത്തപുണ്യഭാവനായി നമ്മുടെ
 ഗമിക്കട്ടെ.

വിരംക്ഷാവിമൃയോജഹി

വിപ്രത്രസ്യഹന്തജ

വിമന്യമിന്ദ്രവൃത്രഹ

നമിത്രസ്യാഭിഭാസതഃ

ച:-

ത്ര-ഹൻ, ഇന്ദ്ര,

വി ജഹി — വൃത്രഹന്തരിന്ദ്ര, രാക്ഷസജാതം
 വിനാശയ

പി — സർവ്വഗ്രാമകാരിണശ്ശത്രുൻ
 വിജഹി

പൃ ഹന്ത — കപോലപ്രാഞ്തേ

ജ — വിശേഷേണഭഗൗ കരു

-ഭാസതഃ — അസ്താനപക്ഷയതഃ

ത്രസ്യ മന്യം വി — ശത്ത്രോഃ ക്രോധമപിവിനാശയ

അർത്ഥം-അല്ലയോ വൃത്രഹന്താവായ ഇന്ദ്ര, രാക്ഷസങ്ങളെ
 നശിപ്പിച്ചാലും. യുദ്ധകാരികളായ ശത്രുക്കളെ ഒട്ടക്കിയാ
 വൃത്രാസുരന്റെ കവിളറ്റങ്ങരം വ്രണപ്പെടുത്തിയാലും. ഞ
 ടി ശ്രോഹിക്കുന്ന ശത്രുവിന്റെ ക്രോധത്തെ അടക്കിയാലും.

4 വിൻതുത്രുയോജഹി
 നീപായച്ചപുതന്യതഃ
 യോഅസ്മാഅഭിദാസ
 ത്യധരങ്ഗമയാതമഃ

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദ്ര, നഃ ധൃയഃ വി
 ജഹി

— സങ്ഗ്രാമകാരിണശ്ശത്രുൻ
 വിനാശയ

(തഥാ) പുതന്യതഃ

— പുതനാഃ, സേനാ ഇച്ഛതഃ,
 യുദ്ധസമാനാനപി

നീപാ യച്ഛ
 യഃ അസ്മാൻ

— നീചീനം, അവാങ്മുഖങ്ഗമയ

അഭി-ദാസതി

— ഉപക്ഷയതി

(തം) അധരം തമഃ ഗമയ
 കാരം പ്രാപയ

— നികൃഷ്ടം, മരണലക്ഷണമന്യ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, യുദ്ധകാരികളായ ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളെ നശിപ്പിച്ചാലും. യുദ്ധേച്ഛകളെ അധോമുഖരാക്കിത്താഴ്ത്തിയാലും. ഞങ്ങളെ ദ്രോഹിക്കുന്നവനെ നികൃഷ്ടമായ മരണാന്ധകാരം പ്രാപിപ്പിച്ചാലും.

5 അപേന്ദ്രദിഷതോമനോ

പജിജ്യാസതോവധം

വിമന്യോശ്ശമയച്ഛ

വരീയോഽവയാവധം

വ 10

അന്വയം -

ഹേ ഇന്ദ്ര, ദിഷതഃ

മനഃ അപ

— ദേഷ്ടമനോജഹി

ജിജ്ഞാസതഃ വധം അപ	— വയോഹാനിമിച്ഛത്തോഹനന സാധനമാര്യയഞ്ചഹി
മന്വേദഃ	— ശത്രുസംബന്ധിനഃ ക്രോധാച്ഛ സ്താൻ രക്ഷ
വരീയഃ ശർമ്മ യച്ഛ	— ഉരുതരം സുഖദേഹി
വധം വി യവന്	— ശത്രുക്രൂതം ഹനനമസൃത്തഃ പൃഥക് കരു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ദോഷിക്കുന്നവന്റെ മനസ്സിനെ ഹനിച്ചാലും. (ദോഷബുദ്ധി നശിപ്പിച്ചാലും) ഞങ്ങൾക്കായുഷ്യം ഇച്ഛിക്കുന്ന വധാര്യയത്തെ മുടിച്ചാലും. ശത്രുവിന്റെ ക്രോധത്തിൽ നിന്ന് രക്ഷിച്ചാലും. മഹത്തായ സുഖം, നന്മ തന്നരുളിയാലും. ശത്രുക്രൂതമായ ഹിംസ ഞങ്ങളിൽ നിന്ന് വേർപെടുത്തിയാലും.

വക്ത്രം-11 ഇന്ദ്രമാതരഃ ദൃഷ്ടയഃ, ഗായത്രിചരന്തഃ.

1 ഇൗങ്ഖയന്തിരപസ്യവ
ഇന്ദ്രഞ്ജാതമുപാസതേ
ഔജാനാസ്സുവീര്യം

അന്വയം:-

ഇൗങ്ഖയന്തിഃ	— സുതൃഗദീഭിരിന്ദ്രങ്ഗച്ഛന്ത്യഃ
അപസ്യവഃ	— കർമ്മാത്മന ഇച്ഛന്ത്യഃ ഇന്ദ്രമാതരഃ
ജാതം ഇന്ദ്രം ഉപ	
ബ്രസതേ	— പ്രാദുർഭൂതം തം പരിചരന്തി
(താഃ) സു-വീര്യം	
ഔജാനാസഃ	— തസ്മാദിന്ദ്രാൽ സംഭവതവത്യോ വേന്തി

അർത്ഥം:-സ്തുതി മുതലായവയാൽ ഇന്ദ്രനെ പ്രാപിക്കുന്നവരും സ്വയം കർമ്മമിച്ഛിക്കുന്നവരുമായ ഇന്ദ്രമാതാക്കൾ ജനിച്ചുവീണ ഇന്ദ്രനെ പരിചരിക്കുന്നു. അവർ ഇന്ദ്രകൾ നിന്ന് ശോഭനവീര്യം പ്രാപിച്ചവരാകുന്നു.

2 ത്വമിന്ദ്രബലാഭധി

സഹസോജാതഭാജസഃ

ത്വംവൃഷന്നപൃഷേഭസി

അന്വയം:-

ഹേ വൃഷൻ, ഇന്ദ്ര, ത്വം
സഹസഃ ബലാൽ

— വഷിതരിന്ദ്ര, പരേഷാമഭി
ഭാവുകാൽ ബലാൽ

അധി ഭാതഃ
ഭാജസഃ

— അസി
— ഓജോഏയങ്ഗതം ധൈര്യം,
തസ്മാത്പഞ്ചാതോസി

ത്വം വൃഷാ ഇൽ അസി — കാമാനാം വഷിതാ ഏവ ഭവസി

അർത്ഥം.-വഷ്കനായ ഇന്ദ്ര, നീ ശത്രുജയകരമായ ബലത്തിൽനിന്നുണ്ടായവനാകുന്നു. ഏയംഗതമായ ധൈര്യത്തിൽ നിന്നുളവായവനാകുന്നു. നീ അഭീഷ്ടവഷ്കൻ തന്നെയാകുന്നു.

3 ത്വമിന്ദ്രാസിവൃത്രഹാ

വ്യുത്തരിക്ഷമതിരഃ

ഉദ്യോമസ്തേനാഭാജസാ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം വൃത്രഹാ
അസി

— ശത്രുണാം ഹന്താ ഭവസി

അന്തരിക്ഷം വി അതിരഃ

— ആവരകാപനോദനേന
പ്രാവച്യഃ

ദ്യോം ഭാജസാ ഉൽ

അസ്തേനാഃ

— ഉത്ഥാപസ്തംഭീഃ, യഥാധോന
പതതി തഥോ
പര്യവസ്ഥിതവാൻ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നീ ശത്രുഹന്താവാനൊരുങ്ങുക. മറയ്ക്കുന്നവരെ നീക്കി അന്തരീക്ഷത്തെ നീ വളത്തി. ഓജസ്സുകൊണ്ടു് ദ്യോവിനെ താഴെ വീഴാതെ മുകളിൽ നിത്തി.

4 ത്വചിരസജോഷസ

ഛംബിഷിബാഹോഃ

വഭ്രംശിശാനോജസാ

അന്വയം -

ഘേ ഇന്ദ്ര, ത്വചം

സ-ജോഷസം

അക്ം വഭ്രം ഓജസാ

ശിശാനം ബാഹോഃ

ബിഷി

— സഹപ്രിയമാണം

— സ്തുത്യമാർത്ഥീയമായും വിരേണ

— തീക്ഷ്ണീകർവ്വൻ ഹസ്തയോ-
ദ്ധാരയസി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, നിന്നോടൊപ്പം സന്തോഷിക്കുന്ന പുഷ്യമായ സ്വായംഭുവന്റെ, വഭ്രത്തെ വിരേണത്തോടുകൂടി മുച്ഛിതി കൊണ്ടു് നീ കൈകളിലേയ്ക്കു

5 ത്വചിരോഭിഭൂസി

വിശ്വാജാതാന്യോജസാ

സവിശ്വാഭവആഭവഃ

വ 11

അന്വയം:-

ഘേ ഇന്ദ്ര, ത്വചം വിശ്വാ

ജാതാനി

ഓജസാ അഭി-ഭ്രം അസി

(ത്വചം) സ: (ത്വചം)

വിശ്വാഭവഃ

ആ അഭവഃ

— സർവ്വാണി ജനമന്തി ഭൂതാനി

— വിരേണോഭിഭവിതാ വേസി

— സർവ്വാ ഭൂമിഃ

— അഭിതഃ പ്രാപ്തോഃ

അതഥം-അല്ലയോ ഇത്ര, നീ പിറവിപുണ്ടു എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും വിര്യത്താൽ ജയിക്കുന്നവനാകുന്നു ഭൂവിഭാഗങ്ങളെ മുഴുവൻ നീ നേരെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്നു

വഗ്ഗം-12-വിവസ്വതോദമിതായമീഗൃഷിഃ, അനുഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ
ത്രിയമാണാ യജമാനാദേവതാ

- 1 സോമഏകേഭ്യഃപവതേ
ഏതമേകഉപാസതേ
യേഭ്യോമധുപ്രധാവതി
താത്ഥിദേവോപിഗച്ഛതാൽ

അന്വയം -

ഏകേഭ്യഃ	— ഏകേഭ്യേയിൽ പിതൃഭ്യഃ
സോമഃ പവതേ	— ഉപഭോഗായ കല്പ്യാരൂപേണ പ്രവഹതി (സോമത്രോപാസകേഭ്യഃ)
ഏകേ ഏതം ഉപ ആസതേ	— അന്യേ പിതര ആജ്യമുപാഗച്ഛന്തി (ഏഷാം പുത്രാദേയോയജ്മാഷി ബ്രഹ്മയജ്ഞകാലേധീയതേ)
യേഭ്യഃ മധു പ്ര-ധാവതി	— ക്ഷൌരം പ്രവാഹ രൂപേണ പ്രധാവതി (യേ അമർവ്വണ് മന്ത്രം യജ്ഞാത്ഥമധീയതേതേണാം)
താൻ ചിത് ഏവ	— താൻ, പൂർവ്വോക്താനേവ സർവ്വാൻ, ഹേ പ്രേത തപഃ
അപി ഗച്ഛതാൽ	— അഭിഗച്ഛ, പ്രാപ്സുഹി

അതഥം-(യാഗം ചെയ്തു മരിച്ചുപോയ പിതൃക്കളുടെ അവസ്ഥയാണിവിടെ പ്രതിപാദിക്കുന്നത്.) ചില പിതൃക്കൾക്ക് സാമന്ത്രം കൊണ്ടുപാസിച്ചവക്ക് ഉപഭോഗത്തിന് നോ

ടിന്റെ രൂപത്തിൽ സോമമൊഴുകി വരുന്നു. മറ്റു പിതൃക്കൾ നെയ്യിനെ പ്രാപിക്കുന്നു. (അവരുടെ മക്കൾ ബ്രഹ്മയജ്ഞത്തിൽ യജുസ്സധ്യയനം ചെയ്തവരത്രെ.) വേറെ ചിലർക്ക് തേൻ പ്രവാഹ രൂപത്തിൽ ഒഴുകി വരുന്നു. (അഥർവ്വണമത്രം യജ്ഞത്തിൽ ചൊല്ലിയവർക്കായിട്ട്.) മുൻപറഞ്ഞ ഏല്യാവരെയും അല്ലയോ, പ്രേതമേ, അങ്ങ പ്രാപിക്കുക.

2 തപസാ യേ അനാധൃഷ്ടാ

സ്തപസാ യേ സ്വര്യയഃ

തപോ യേ ച ക്രിരേ മഹ

സ്താ ചി വോ പി ഗച്ഛതാൽ

അന്വയം:—

യേ തപസാ	— കൃഷ്ണ ചാന്ദ്രായണാദിനായകന്മാർക്കു:
അനാധൃഷ്ടാ	— പാപൈരപ്രധൃഷ്ടാവേന്തി
യേ തപസാ സ്വഃ യയഃ	— യാഗാദി രൂപേണ കർമ്മണാ സ്വർഗ്ഗം യാന്തി
യേ മഹഃ തപഃ ച ക്രിരേ	— അന്യൈർദ്വന്ദ്വരം രാജസുയാശ്വമേധാദികം, ഹിരണ്യഗർഭാദിപാസനകർപ്പന്തി,
താൻ ചിത് ഏവ അപി ഗച്ഛതാൽ	— അനേവ തപസ്വിനഃ ഹേ പ്രേത, അപി ഗച്ഛ

അർത്ഥം ഏവർ കൃഷ്ണചാന്ദ്രായണാദി, തീവ്രവ്രതങ്ങളോടു കൂടിയവരായി പാപങ്ങളാൽ ആക്രമിക്കപ്പെടാൻ കഴിയാത്തവരോ, ഏവർ യാഗാദി രൂപമേയ കർമ്മംകൊണ്ടു സ്വർഗ്ഗം പ്രാപിക്കുന്നവരോ, ഏവർ അന്യർക്ക് ദുഷ്കരമായ രാജസുയാശ്വമേധാദിയും ഹിരണ്യഗർഭാദിയും ഉപാസിക്കുന്നവരോ, അല്ലയോ പ്രേതമേ, അങ്ങ അവരെല്ലാം പ്രാപിക്കുക.

3 യേയുദ്ധ്യന്തേപ്രധനേഷു
 ശൂരാസോയേതന്തുത്യഭിഃ
 യേവാസഹസ്രഭക്ഷിണാ
 സ്മാശ്ചിഭേവാപിഗച്ഛതാൽ

അനന്യം -

പ്ര-ധനേഷു ശൂരാസഃ യേ
 യുദ്ധ്യന്തേ

— യുദ്ധേഷു ശൂരാസ്സന്തസ്സം
 പ്രഹരന്തി

യേ തന്തു-ത്യഭിഃ

— തത്ര ശരീരാണാം ത്യക്താരോ
 വേന്തി

യേ വാ

സഹസ്ര-ഭക്ഷിണാഃ

— സഹസ്രഭക്ഷിണാൻ ക്രതുന
 നഷ്ടിതവന്തഃ

താൻ ചിത് ഏവ

അപി ഗച്ഛതാൽ

— താൻ സർവ്വാനേവ ഹേ പ്രേത,
 അഭിഗച്ഛ

അർത്ഥം.-യുദ്ധത്തിൽ ശൂരന്മാരായി ഏവർ പൊരുതുന്നവരോ, ഏവർ അവിടെ ഭേദം ത്യജിക്കുന്നവരോ, ഏവർ ആയിരം ഭക്ഷിണകളോടുകൂടിയ കമ്മങ്ങുനഷ്ടിച്ചവരോ, അല്പയോ പ്രേതരോ, അങ്ങു അവരെയെല്ലാംതന്നെ പ്രാപിക്കുക.

4 യേചിത്പൂർവ്വഗുതസാപ്

ഗുതാപ്തഗുതാവ്യധഃ

പിതൃന്തപസ്വതോയമ

ത്വാശ്ചിഭേവാപിഗച്ഛതാൽ

അനന്യം -

യേ ചിത് പൂർവ്വ

ഗുത-സാപഃ

— യേ ച പൂർവ്വ ജാതാഃ

— ഗുതം യജ്ഞം സ്വപുശന്തഃ

ഋത-വാൻ: — ഋതേന, സത്യേന യുക്താഃ
 ഋത-വൃദ്ധ: — ഋതസ്യ, സത്യസ്യ വർദ്ധകാശ്ച
 — വേന്തി,

തപസ്വതഃ താൻ
 ചിത് ഏവ പിതൃൻ — താൻ പിതൃനേവ
 ഹേ യമ, അപി
 ഗച്ഛതാൻ — നിയത, പ്രേത, തപചപിഗച്ഛ

അർത്ഥം.-പൂർവ്വജാതന്മാരായ ഏവർ യജ്ഞം സ്വീകരിക്കുന്നവരും സത്യത്തോടുകൂടിയവരും സത്യവർദ്ധകരുമാണോ, തപസ്വികളായ അവരെല്ലാംതന്നെ, നയിക്കപ്പെട്ട പ്രേതരും, അങ്ങു പ്രാപിക്കുക.

5 സ്ഥസ്രണീമാഃകവയോ

യേഗോപയാന്തിസൂര്യം

ഋഷീന്തപസ്വതോയമ

തപോജാതപിഗച്ഛതാൻ

വ. 12

അന്വയം:-

സ്ഥസ്ര-ണീമാഃ.-കവയഃ — സ്ഥസ്രനയനാഃ, ക്രാന്തഭാഗിനഃ
 യേ സൂര്യം ഗോപായന്തി — രക്ഷന്തി
 തപസ്വതഃ, തപഃ-ജാൻ — തപസായുക്താൻ, തപസ
 ഉൽപന്നാൻ

ഋഷീൻ ഹേ യമ,

അപി ഗച്ഛതാൻ — നിയത, പ്രേത, തപചപിഗച്ഛ

അർത്ഥം.-ആയിരം കണ്ഠജീവനും കവിഞ്ഞുകൊണ്ടുവന്നവനും ചി ഏവർ ആദിത്യനെ രക്ഷിക്കുന്നവനും, തപസ്സുവന്നവനും തപസ്സുവന്നിസുവാചവചനായ ആ ഋഷീമാരെ നയിക്കപ്പെട്ട പ്രേതരും, അങ്ങു പ്രാപിക്കുക.

വക്രം 13 അഭയാജ്ഞിരിംബിറഃ ഗൃചിഃ, (അലക്ഷ്മീപ്ലം)
ബ്രഹ്മണസ്തതി വിശ്വേദേവാശ്വദേവതാ

1 അരായികാണവികടേ

ഗിരിൻഗച്ഛസദാനേ

ശിരംബിറസ്യസത്പദി

സ്തേദിഷ്ടാചാതയാമസി

അന്വയം -

ഹേ അരായി, കാണേ,	— അഭായിനി, കത്സിതദർശനേ.
ഹേ വികടേ, സദാനേ	— വികൃതാങ്ഗി, സർവ്വഭാക്ത്രോ
	ശകാരണി, അലക്ഷ്മി
ഗിരം ഗച്ഛ	— നിർജനദേശാങ്ഗച്ഛ, അസ്സാൻ
	മാബാധിഷ്ഠാഃ
ശിരംബിറസ്യ തേദിഃ	
സത്പദിഃ	— തൽസംജ്ഞകസ്യഷേഃ
	പ്രസീദ്ധൈഃ കമ്മദിഃ
ത്വാ ചാതയാമസി	— ചാതയാമഃ, വിനാശയാമഃ

അർത്ഥം--(ആകാശമാനം) കൊടുക്കാത്തവളും കാണാൻകൊള്ളാത്തവളും വിരൂപയും ഏപ്പോഴാലെന്നവളുമായ അലക്ഷ്മി ചേട്ടേ, നീ വിജനമായ വല്ലിടത്തേക്കുംപോവുക. ഞങ്ങളെ ബാധിക്കരുത്. ശിരംബിറനായ എന്റെ പ്രസീദ്ധങ്ങളായ കമ്മങ്ങളെക്കൊണ്ട്, നീന്നെ ഞങ്ങൾ നശിപ്പിക്കുന്നു

2 ചത്തോത്തശ്ചത്താമുത

സ്തർവ്വാഭൃണാന്യാതപി

അരായ്ബ്രഹ്മണസ്തേ

തീക്ഷ്ണശ്രുങ്ഗോദൃഷ്ണിഹി

അമ്പലം -

(സാ അലക്ഷ്യീ) ഇതഃ

ചത്തോ	— ചത്തൈവ, അസ്യാഭിന്നശീതൈവ
അമൃതഃ ചത്തോ	— അമൃഷ്ടാഭിപിഹിംസിതാ ഭവതു
(യാ അലക്ഷ്യീ) സർവ്വാ ഭൂണാനി	— സർവ്വാസാമോഷധീനാമങ്ക്രാണിദർശിക്ഷാധീഭേദതഃ സതി
ആത്മഹി	— ആഹന്ത്രീഭവതി,
ഹേ തീക്ഷ്ണശൃങ്ഗ,	— തീക്ഷ്ണതേജസ്ക
ഹേ ബ്രഹ്മണഃ പത്നേ,	
അരായ്യം	— മന്ത്രപാലക, അഭാത്രിം താം
ഉൽ-ഘൃഹൻ ഇഹി	— അസ്യാൽസ്ഥാനാ ദൽഗമയൻഗച്ഛ

അർത്ഥം:-ആ അലക്ഷ്യീ ഈ ലോകത്തിൽ നമ്മളാൽ നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടവളായും മറ്റാലാകത്തിൽ ഹിംസിക്കപ്പെട്ടവളായും ഭവിക്കട്ടെ. ഏതലക്ഷ്യീ എല്ലാ ചെടികളെയും മൃഗങ്ങളെ ദർശിക്ഷഭേദതയായി തികച്ചും നശിപ്പിക്കുന്നുവോ, അല്ലയോ ഉൽക്കടതേജസ്വിയായ ബ്രഹ്മണസ്വതേ, ആ കൊടുക്കാത്തവളെ ഈ സ്ഥാനത്തുനിന്നും, ഭൂലോകത്തുനിന്നും, പിഴുതുനീക്കിക്കൊണ്ടു പോയാലും.

3 അഭോയദ്രാശ്ചുപതേ

സിന്ധോപാദരശ്ചപൃത്വം

തദാരംസ്വഹേണോ

തേനഗച്ഛപരസ്തരം

അമ്പലം -

അഭഃ	— വിപ്രകൃഷ്ടദേശേവത്തമാനം
രാപൃത്വം	— നിഷാത്രാപൃത്വേഷണരഹിതം
യദി വേത	— പൃത്വേഷാത്തമാഖ്യഭേദതാശരീരം

സിന്ധോഃ പാരേ പ്ലവതേ—	സമുദ്രതീരേ ജലസ്യോപരി വർത്തതേ
ഹേ ദുഃഹനോ	— കേനാപി ഹസ്തമശക്യ, സ്നോതഃ
തൽ ആ രഭസ്യ	— തദ്ഭാത ആലസ്യ
തേന	— ഭാതമയേന ദേവേനോപാസ്യ മാനേന
പരഃ-തരം ഗച്ഛ.	— അതിശയേന തരണീയമൽക്രമം വൈഷ്ണവം ലോകബ്ധം
(അഥവാ) ഹേ ദുഃഹനോ, സിന്ധോഃ പാരേ അപുരുഷം	ദൃഷ്ട്വഹനയുക്തേ, അലക്ഷ്യ, — സമുദ്രപ്രാന്തേപുരുഷൈഃ, ജനൈർവ്വിയക്തം
അഭഃ	— അസ്തന്തോദൂരദേശേവർത്തമാനം
യൽ ഭാത പ്ലവതേ	— ഭാതമയീനൈഃപ്ലവതേ
തൽ ആ രഭസ്യ	— തദ്ഭാത പരിഗൃഹാണ
(ഗൃഹീതപാ)തേന	
പരഃ-തരം ഗച്ഛ	— തേനഭാതണാതിശയേന തരണീയം ഭീപാന്തരം ഗച്ഛ

(ഇവിടെ ബിംബാരാധനയുടെ ആശയം അപൂർവ്വമായിവരുന്നു.)

അർത്ഥം.-അകലെയൊരിടത്തു് സ്രഷ്ടാവായ പ്രജാപതിയില്ലാത്തതിടത്തു് യാതൊരു മരംകൊണ്ടുള്ള പുരുഷോത്തമന്റെ ബിംബം സമുദ്രതീരത്തിൽ വെള്ളത്തിൻ മുകളിൽ വർത്തിക്കുന്നവോ, അഹിംസ്യനായ സ്നോതാവേ, ആ ഭാതബിംബം നേടുക. ബിംബസ്ഥനായി ഉപാസ്യനായ ആ ദേവനെക്കൊണ്ടു്, വളരെ കടന്നുപോയെത്തേണ്ടു്, വൈഷ്ണവലോകം പ്രാപിച്ചുക

(അല്ലെങ്കിൽ) ദൃഷ്ടി താടിയെല്ലോടുകൂടിയ അലക്ഷ്യ, സമുദ്രപ്രാന്തത്തിൽ നില്ക്കുന്നവം ഞങ്ങളിൽനിന്നു വളരെ അകന്നായി ഒരു മരത്തോണിയൊഴുകുന്നുണ്ടു്. ആ മരത്തോണി പോയിപ്പിടിടുക. പിടിച്ചിട്ടു്, അതിനാൽ വളരെ വഴിപോകേണ്ടു് വല്ല ഭീപിലും ചെന്നുചേരുക.

4 യദ്ധപ്രാചീരജഗന്തോ
 രോമണ്ഡൂരധാണികീഃ
 ഹതാഇന്ദ്രസ്യശത്രുവ
 സ്സർവ്വേബുഭുബുഭയാശവഃ

അന്വയം:-

മേ മണ്ഡൂര-ധാണികീ. — കത്സിതശബ്ദകാരിണ്യഃ,
 അലക്ഷ്യഃ
 ഉരഃ പ്രാചീഃ — ഹിംസിത്രഃ
 പ്രകൃഷ്ടഗമനാസ്സത്യഃ
 യൽ ഹ അജഗന്ത — യദാ വലഗച്ഛത
 (അഭാനീമേവ) സർവ്വേ — വിരോധിനഃ
 ഇന്ദ്രസ്യ ശത്രുവഃ
 ബുഭുബുഭ-യാശവഃ — ബുൽബുഭവദ്യാതാരഃ, വ്യാപന
 ശീലാസ്സന്തഃ
 ഗതാഃ — നഷ്ടാ ആസൻ

അർത്ഥം.-വികൃതശബ്ദം പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന അലക്ഷ്യികളേ,
 ഹിംസാശീലകളായ നിങ്ങൾ നൽ നടയോടുകൂടിപ്പോയപ്പോൾ
 മാത്രമേ ഇന്ദ്രന്റെ ശത്രുക്കളല്ലാം നിർബ്ബാജ്ഞരപോലെ
 പോയുള്ള, നശിച്ചുള്ള.

5 പരീമേഗാകന്ദേഷത
 പര്യഗ്നിമഹേഷത
 ദേവേഷക്രതശ്രവഃ
 കഇമാന്തേദർധഷ്ഠി

വ 13

അന്വയം:-

ഇമേ ഗാ. — ദേവാഃ പണിഭിരപഹൃതാ ഗാഃ
 (ജാത്യേകവചനം)

പരി അനേഷത

— പർത്യനയൽ.
യച്യുനങ്ഗിരസഃ
പരിപ്രാപയൻ

(തതഃ) അഗ്നിം പരി
അഹൃഷത

— പരിതോവ്യഹരൻ, യാഗാത്ഥം
തത്ര തത്രഗാഹ്വതയാദിരൂപേണ
സ്ഥാപിതവന്തഃ

(ഏവംകൃത്യാ) ദേവേഷു
ശ്രവഃശ്രത്ര

— ഇന്ദ്രാദിഷ്വന്നമകൃഷത
കഃ ഇമാൻ ആ ധേയ്വതി? — കശ്ശ്യുഃ, അസുരാദിഃ ദേവാനഭി
വേദിതം ശക്നോതി?

അർത്ഥം:-പണികളാൽ അപഹരിയ്ക്കപ്പെട്ട പശുക്കളെ ദേവന്മാരാണ് യജ്ഞാക്കളായ അംഗിരസ്സുകൾക്കെത്തിച്ചത്. പിന്നെ (അംഗിരസ്സുകൾ) അഗ്നിയെ യാഗത്തിനുവേണ്ടി അതാതിടത്ത് ഗാഹ്വതൃരൂപത്തിൽ സ്ഥാപിച്ചു. അപ്രകാരം ഉചയ്ത ദേവന്മാർക്ക് ഹവിരന്നമുണ്ടാക്കി. ഏതു ശത്രുവിന്ന്, അസുരാദിയ്ക്ക്, ഈ ഇന്ദ്രാദീദേവന്മാരെ ജയിയ്ക്കാൻ കഴിയും? ആർക്കുമില്ല. (അലക്ഷ്യിയ്ക്ക് ദേവന്മാരെ ബാധിയ്ക്കാൻ കഴികയില്ല. സർവ്വ മാനുഷാനംകൊണ്ട് ദേവന്മാരാൽ അനുഗൃഹീതരായവരെയുമെന്ന് ധ്വനി)

വർഗ്ഗം - 14 ആഗേയഃ കേതുര്യഷിഃ, ഗായത്രീമന്തഃ
അഗ്നിദ്വേവതാ.

1 അഗ്നിംഹിനന്വന്തനോധിയ

സ്സപ്തിമാശ്രുതിവാജിഷ്ഠ

തേനജേഷ്ഠധനന്ധനം

അന്വയം:-

യഃ ധിയഃ അഗ്നിം

— അസ്മാകം സ്മൃതയസ്സം

ആജിഷ്ഠ ആശ്രു-ഇവ

സപ്തിം

— യോദ്ധാരസ്സങ്ഗ്രാമേഷു
ശീഘ്രഗാമിനമശ്വമിവ

ഹിന്ദു — യാഗാർത്ഥമുദ്യോജയന്തു
തേന ധനം-ധനം ജേഷ്ഠ — സർവ്വന്ധനം വയഞ്ജയേമ

അർത്ഥം:-നമ്മുടെ സ്തുതിക്കും, പടക്കളങ്ങളിൽ പടയാളികൾ
ഗതിവേഗമുറ കൂതിരയെ ഏന്നുപോലെ അഗ്നിയെ യാഗത്തി
നായി ഉദ്യോജിപ്പിക്കുക, നയിക്കുക. അവിടുത്തെക്കൊണ്ട്
ഏറ്റവും ധനവും നമ്മൾ നേടാവൂ.

2 യയാഗാആകരാമഹേ
സേനയാഗേനവോത്യാ
താനോഹിന്ദമാലതയേ

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, സേനയാ

യയാ — സേനാരൂപയായയാ

തവ ഉത്യാ ഗാഃ — രക്ഷയാ ഗാഃ

ആകരാമഹേ — ആഭിമുഖ്യേനകർമ്മഹേ, ലഭാമഹേ

മാലതയേ താം നഃ

ഹിന്ദ — ധനസ്യ ലാഭാർത്ഥം താം
രക്ഷാംഭഗമയ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, സേനാരൂപമുറ അവിടുത്തെ
രക്ഷയാൽ പശുക്കളെ ഞങ്ങൾ നേരെ നേടാവൂ ധനലാഭത്തി
നുവേണ്ടി ആ രക്ഷയെ ഞങ്ങൾക്കെത്തിച്ചാലും.

3 ആഗേന്ധമുരംരയിംഭര
പൃഥ്വിഹോമന്തമശ്വിനം
അങ്ധിഖംവർത്തയാപണിം

അന്വയം:-

ഹേ അഗ്നേ, സ്ഥമുരം

പൃഥ്വി — വൃദ്ധം, വിസ്തൃതി

ഗോ-മന്തം, അശ്വിനം — ഗോമിര്യം, അശ്വമേധപേതം

രയിം ആ ഭര
ഖം അഽധി

- ധനമസ്യേമാഹര, പ്രയച്ച
- അന്തരീക്ഷം വൃഷ്ട
- ഭൈകസ്സിഞ്ച
- അസുരമിതോനിഗ്രമയ

പണിം വത്തയ

അഥം അല്ലയോ അഗ്നേ വളർന്നും പരന്നതും പശുക്കളോടു ചേർന്നതും കതിരുകളോടു കൂടിയതുമായ ധനം ഞങ്ങൾക്ക് കൊണ്ടുത്തന്നാലും അന്തരീക്ഷത്തെ മഴവെള്ളങ്ങളാൽ നനച്ചാലും അസുരനെ ഇവിടെനിന്നുക്കുറിച്ചാലും

4 അഗ്നേനക്ഷത്രമജര
മാസൂര്യംരോഹയോദിവി
ദധേജ്യോതിഃജനേഭ്യഃ

അന്വയം —

ഹേ അഗ്നേ ജനേഭ്യഃ
ജ്യോതിഃ ദധേ

നക്ഷത്രം

അജരം സൂര്യം
ദിവി ആ രോഹയഃ

- പ്രാണിഭ്യോ വ്യവഹാരാത്ഥം പ്രകാശം വിധേൽ, കർവ്വൻ
- സതതന്നക്ഷതീതിനക്ഷത്രം ഗന്താരം കൃത്തികാദികം
- ജരാഹിതമാദിത്യഞ്ച
- ഉപര്യവസ്ഥാപിതവാസസി

അഥം—അല്ലയോ അഗ്നേ പ്രാണികൾക്ക് ചരിയ്ക്കാനായ പ്രകാശമുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടുവിടുന്നു കൃത്തിക മുതലായ നക്ഷത്രത്തെയും ജരബാധിയ്ക്കാത്ത സൂര്യനെയും മുകളിൽ, ദ്യോവിനു സ്ഥാപിച്ചു (തേജസ്സുകളൊക്കെ അഗ്നിയുടെ ഭേദങ്ങളാണെന്നു്

5 അഗ്നേകേതുർവ്വിശാമസി
പ്രേഷശ്രേഷ്ഠപസ്ഥസൽ
ബോധാസ്തോത്രേവയോധേൽ

അന്വയം -

ഹേ അഗ്നേ, വിശാം

കേതുഃ അസി : — തപം പ്രജാനാം, യജമാനാനാം
കേതയിതാവേസി

(അതഏവ) പ്രേഷഃ

ശ്രേഷ്ഠഃ — പ്രിയതമഃ, പ്രശസ്തതമ ധ്വ
ഭവസി

(സത്വം) ഉപസ്ഥ-സർവ്വം — ഉപസ്ഥാനേ, യജ്ഞഗൃഹേ
നിഷീദൻ

സ്തോത്രേ വയഃ ധേൽ — സ്തുവതേ ജനായാന്നട്കർച്ചൻ,
പ്രയച്ഛൻ

ബോധ — അസ്മദീയം സ്തോത്രമവഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ അഗ്നേ, അവിടന്ന് പ്രജകളായ യജമാനമാർക്ക് പ്രജ്ഞാപകനായി ഭവിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടുതന്നെ ഏതൊരു പ്രിയനും പ്രശസ്തനുമായാകുന്നു ആ അവിടന്ന് യജ്ഞഗൃഹത്തിലിരുന്നുകൊണ്ട്, സ്തോതാവിന് അന്നമേകിക്കൊണ്ട് ഞങ്ങളുടെ സ്തോത്രത്തെ ഉൾക്കൊണ്ടാലും.

വട്ടം-15-ആപ്യഃ ഭവനഃ (സാധനഃ) ലുഷിഃ, ദ്വിപദോത്രിഷ്ടപാദനഃ വിശ്വേദേവോദേവതാ

1 ഇമാനുകുഭവനാസിഷധാമേ

ശ്രുശ്വവിശ്വേദേവോഃ

അന്വയം -

ഇമാ ഭവനാ — ഇമാനി ദൃശ്യമാനാനി ഭവനാനി

ന കം സീസധാമ — ക്ഷിപ്രമസൃഭ്യം സുഖം
സാധയാമഃ, സാധയന്തു
(പുരുഷവൃത്യയഃ)

ഇന്ദ്രഃ ച വിശ്വേ

ദേവോഃ ച — ഇമമർത്ഥം സാധയന്തു

അർത്ഥം:-ഇക്കണ്ട ഭൂതജാതങ്ങൾ വേഗത്തിൽ നമുക്ക് സുഖം സാധിപ്പിക്കട്ടെ. ഇന്ദ്രനും ദേവന്മാരെല്ലാവരും ഇതുതന്നെ നേടിത്തരട്ടെ.

2 യജ്ഞഞ്ചനസ്സുപഞ്ചപ്രജാഞ്ചാ
ഭിത്യൈരിന്ദ്രസ്സഹചീകൃപാതി

അന്വയം -

നഃ യജ്ഞം ച തന്വം ച

പ്ര-ജാം ച

— അസ്മാകം യാഗം, ശരീരം
പുത്രാദികഞ്ച

ആഭിത്യൈഃ സഹ

— സഹവത്തമാനഃ

ഇന്ദ്രഃ ചീകൃപാതി

— കല്പയന്തു, യജ്ഞാദികം സ്വ
വ്യാപാരസമത്വം കരോതു

അർത്ഥം.-ഞങ്ങളുടെ സൽകർമ്മത്തെയും ശരീരത്തെയും പുത്രാദികളെയും അഭിതിപുത്രന്മാരോടുകൂടി വത്തിയ്ക്കുന്ന ഇന്ദ്രൻ സങ്കല്പിക്കട്ടെ, ആചരണ സമത്വവും ഫലാനുഭവയോഗ്യവുമാക്കട്ടെ

3 ആഭിത്യൈരിന്ദ്രസ്സഗ്ണാമന്ദഭി
രസ്മാകംഭൂതപിതാതന്വനാം

അന്വയം -

ആഭിത്യൈഃ മന്ദൽഭിഃ

സ-ഗ്നഃ

— അഭിതിപുത്രൈരമന്ദൽഭിശ്ച
സഹിതഃ

ഇന്ദ്രഃ അസ്മാകം തന്വനാം

— ശരീരാണാം (തന്വനാം)

അവിതാ ഭൂത

— രക്ഷിതാ ഭവേതു

അർത്ഥം.-അഭിതിപുത്രന്മാരോടും മരുത്തുക്കളോടും ചേർന്ന ഇന്ദ്രൻ നമ്മുടെ ശരീരങ്ങൾക്ക് (പുത്രന്മാർക്ക്) രക്ഷിതാവാവട്ടെ

4 ഹതപായദേവാഅസുരാൻയദായ
ദേവാദേവത്വമിരക്ഷമാണാം

അന്വയം -

ദേവാഃ അസുരാൻ

ഹതപായ

— ഇന്ദ്രാദയഃ വ്യഗ്രാദീൻ ഹതപാ

യൽ ആയൻ — യദാ സ്വകീയം സ്ഥാനം
പ്രാപ്തവൻ
(തദാനീം തേ) ദേവഃ
ദേവ-ത്വം — ആത്മീയമമൃതത്വം
അഭി-രക്ഷമാണാഃ — അഭിതോ രക്ഷനോ ഭൂവൻ

അർത്ഥം.-ഇന്ദ്രാഭി ദേവന്മാർ വൃത്രാദികളായ അസുരന്മാരെ കൊണ്ട് സ്വസ്ഥാനം പ്രാപിച്ചപ്പോഴാണ് ആ ദേവന്മാർ ദേവത്വം, സ്വന്തമമരത്വം എന്നാടും രക്ഷിയ്ക്കുന്നവരായത്

5 പ്രത്യഞ്ചമക്മനയന്തരചീഭി

രാദീൽസ്വധാചീഷിരാപര്യപശ്യൻ

വ.15

അന്വയം.-

ശചീഭിഃ അക്കം — പരിചരണാത്മകൈഃ കർമ്മഭി
സ്താലം സ്തോത്രം
(ഇന്ദ്രാഭീൻ) പ്രത്യഞ്ചം
അനയൻ — അഭിമുഖം സ്തോതാരഃ പ്രാപയൻ
ആൽ ഇൽ ഇഷിരാം
സ്വധാം — അനന്തരമേവ ഗമനശീലം
വ്യഷ്ടഭക്തം
പരി അപശ്യൻ — സർവ്വേഷനാഃ പരിതഃ പശ്യന്തി

അർത്ഥം.-പരിചരണപരങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളോടുമുടി ഇന്ദ്രാഭി ദേവന്മാർക്കു നേരെ സ്തോതാക്കൾ സ്തോത്രമെത്തിച്ച ഉടനെത്തന്നെ ഷൗകന മഴവെള്ളം എല്ലാ ജനങ്ങളും കാണുന്നു.

വക്രം 16 സൗര്യഃ ചക്ഷുര്യഷിഃ ഗായത്രീഹരന്ഃ, സൂര്യേദേവതാ

1 സൂര്യോനോദിവസ്താതു

വാതോഅന്തരീക്ഷാൽ

അഗ്നിന്നഃപാതമിവേദ്യഃ

അന്വയം:-

- സൂര്യഃ ദിവഃ നഃ പാതു — ദൃലോകവർത്തിനോ ജനാഭസ്മാൻ
രക്ഷതു
വാതഃ അന്തരീക്ഷാൽ — മദ്ധ്യസ്ഥാന ഗതാൽ ബാധകാ
ഭക്ഷതു
അഗ്നിഃ പാതമീവേദ്യേ നഃ — പൃഥിവ്യാം വർത്തമാനേദ്യ
ശ്ശുഭ്രേ പാതു

അർത്ഥം.-ദൃലോകവർത്തികളായ ദേവന്മാരുടെ കോപത്തിൽ നിന്ന് സൂര്യൻ നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. അന്തരീക്ഷത്തിലെ ഉപദ്രവകാരികളിൽ നിന്ന് വായു രക്ഷിക്കട്ടെ ഭൂമിയിലുള്ള ശത്രുക്കളിൽ നിന്നഗ്നി രക്ഷിക്കട്ടെ.

2 ജോഷാസവിതര്യസ്യതേ

ഹർഗ്ഗതം സവാൻ അഹ്തി

പാഹിനോദിദ്യുതഃ പതന്ത്യാഃ

അന്വയം -

ഹേ സവിതഃ, യസ്യ തേ

ഹരഃ — ഹരണശീലം തേജഃ

ശതം സവാൻ അഹ്തി — ബഹുനിയജ്ഞാൻ പ്രതിയോ
ഗ്യം ഭവതി

(സത്പാ)ജോഷ — അസ്മൽ സ്തുത്യാദികം സേവസ്വ

നഃ പതന്ത്യാഃ ദിദ്യുതഃ

പാഹി — വജ്രാഭക്ഷ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സവിതാവേ, യാതൊരവിടുത്തെ സർവ്വാകങ്കമായ തേജസ്സ് നൂറുകളിൽ യജ്ഞങ്ങളെ അഹ്നിക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുന്ന് ഞങ്ങളുടെ സ്തുതിഹവിൻമണ്ഡാരാദികളെ സ്വീകരിച്ചാലും. പാണ്ഡുവരുന്ന വജ്രത്തിൽനിന്ന് ഞങ്ങളെ രക്ഷിച്ചാലും.

3 ചക്ഷുനോഭേവസ്ത്വിതാ

ചക്ഷുൻഉതപർവ്വതഃ

ചക്ഷുർധാതാദധാതുനഃ

അന്വയം:-

സവിതാ ദേവഃ നഃ	— അസ്താകം
ചക്ഷുഃ ദധാതു	— പ്രകാശകേന്ദ്രീയം വിധോതു
ഉത പർവ്വതഃ നഃ ചക്ഷുഃ	— ഇന്ദ്രസഹചരഃ പർവ്വതാഖ്യോ വിധോതു
ധാതാ നഃ ചക്ഷുഃ	— ആദിത്യാനാമന്യതമശ്ച വിധോതു

അർത്ഥം:-ദേവനായ സവിതാവും നമുക്ക് പ്രകാശകേന്ദ്രീയമായ കണ്ണുണ്ടാക്കട്ടെ. ഇന്ദ്രസഖനായ പർവ്വതൻ നമുക്ക് കണ്ണുണ്ടാക്കട്ടെ. പന്ത്രണ്ടാദിത്യന്മാരിൽപ്പെട്ട ധാതാവും നമുക്ക് കണ്ണുണ്ടാക്കട്ടെ.

4 ചക്ഷുനോധേഹിചക്ഷുഷേ

ചക്ഷുർവ്വിവൈത്യതന്തുഭ്യഃ

സഞ്ചേദംവിപപശ്യേത

അന്വയം:-

(ഹേ സൂര്യ,) നഃ ചക്ഷുഷേ	— രൂപോപലബ്ധി കരണായ
ചക്ഷുഃ ധേഹി	— തദന്ത്രഗ്രാഹകന്തേജഃ വിധേഹി, കരു
തന്തുഭ്യഃ	— അസ്താകം ഹരീരേഭ്യഃ, തനയേഭ്യഃ

വി-ബൈ ചക്ഷുഃ

— വിവൃതനായ, പ്രകാശനായ
ത്വദീയം പ്രകാശം വിധേഹി,(ത്വദീയേന തേജസാ
വയം) ഇദം

സം പശ്യേത ച

വി ച

— സർവ്വജ്ഞഗൽ

— സത്യകീ ഭൂഷാരോഭവേമ

— വിപശ്യേത ച, സന്ദിശേഷം
ഭൂഷാരോ ഭവേമ

അത്ഥം.-അല്ലയോ സൂര്യ, രൂപജ്ഞാനകരണത്തിന് ആ
അനുഗ്രാഹക തേജസ്സ് ഞങ്ങൾക്കുണ്ടാക്കിയാലും. ഞങ്ങളുടെ
ശരീരങ്ങൾക്ക് (പത്രാദികൾക്ക്) വെളിച്ചത്തിനായി കണ്ണു
ണ്ടാക്കിയാലും. അവിടുത്തെ തേജസ്സിനാൽ ഞങ്ങൾ ജഗത്തു്
മുഴക്കു കാണാവു, (അതിലെ ഓരോ ഭാഗവും) വിശേഷിച്ചു്
കാണാവു

5 സുസന്ദൃഗ്ഗത്ത്വാവയം

പ്രതിപശ്യേതസൂര്യ

വിപശ്യേന്മുചക്ഷസഃ

വ 16

അന്വയം -

ഹേ സൂര്യ, സ-സന്ദൃഗം

ത്വാ

— സഷ്ടുസദ്രൂഷാരത്ത്വാം

വയം പ്രതി പശ്യേത

— പ്രത്യേകം ഭൂഷാരോഭയാസു

(ത്ഥാ) എ-ചക്ഷസഃ

— നൃചിഃ, അസ്മാദിർഭൂഷവ്യാൻ
പദാത്ഥാൻ

വി പശ്യേത

— വിഭൂഷാരോഭവേമ

അത്ഥം.-അല്ലയോ സൂര്യ, എല്ലാം നന്നായി കാണുന്ന അ
വിടുത്തെ ഞങ്ങൾ പ്രത്യേകം (പ്രതിദിവസം) കാണാവു. മന
സ്സായ ഞങ്ങളാൽ കാണപ്പെടേണ്ടവയെ വേണ്ടപോലെ ക
ണാവു. (ഇവിടെ കാഴ്ച എന്നതുകൊണ്ട് പുറംകാഴ്ചമാത്രമല്ല,
ഉൾകാഴ്ച, മനോനമുദ്രേണിഷ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.)

വർഗ്ഗം 17 - പൗലോമീ ശാഖി ജ്യോതിഃ, അനുഷ്ടുപ്ഛന്ദഃ, ശാഖിദേവതാ.

- 1 ഉദസൗസുര്യോഅഗാ
 ഉദയംമാമകോദഗഃ
 അഹന്തചിദ്രലാപതി
 മദ്യസാക്ഷിവിഷാസഹിഃ

അന്വയം:-

അസൗ സൂര്യഃ ഉൽ
 അഗാത്

— ദ്യുലോകസ്ഥ ആദിത്യ ഉദയം
 പ്രാപ്തവാൻ

മാമകഃ ദഗഃ അയം ഉൽ

— മദീയോ ഭേനീയ ഇന്ദ്രശ്ച സൂര്യാ
 ത്തമനോദഗാത്

തൽ പതിഃ വിദ്രലാ

— സൂര്യസ്യ പ്രഭായഥാ തേന്താരം
 ലബ്ധവതീതഥാ

അഹം വി-സസഹിഃ

— വിശേഷേണാഭിവീര്യീ

അഭി അസാക്ഷി

— സപത്തിരഭ്യഭൂവം

(യഥാ മയ്യേവ വശീകൃതശ്ചിരം വർത്തതേ തഥാകാഷം)

അർത്ഥം:-ദ്യുലോകത്തിലുള്ള ആദിത്യനുദിച്ചു. എന്നിങ്ങ
 സേവ്യനായ ഈ ഇന്ദ്രൻ. സൂര്യാത്മാവായുദിച്ചു. (അല്ലങ്കിൽ
 എന്റെ സൗരഭോഗ്യവുദിച്ചു.) പ്രഭു തേന്താവായ സൂര്യനെ നേ
 ടിയപോലെ, ഞാൻ ജയശീലയായി സപത്തിമാരെ ജയിച്ചു.
 (ഏകൽത്തന്നെ വശീകൃതനായി ഭത്താവുവർത്തിക്കുമായി.)

- 2 അഹങ്കേതുരഹംമുദ്ധാ

ഹമുഗ്രാവിവാപ്തി

മമേന്ദ്രക്രതുപതി

ഐന്ദ്രഹാസായാഹ്വപാപരേൽ

അന്വയം:-

അഹം കേതു:

— കേതയിത്രീ, സർവ്വസൃജ്ഞാ
ത്രീഭവാമി

അഹം മുർദ്ധാ

— ശിര ഇവ പ്രധാനഭൂതാഭവാമി

അഹം ഉഗ്രാ വി-വാചനീ

— ഉൽഗുണ്ണാസതീപതിം വാ
ചയിത്രീ, ക്രോധാവിഷ്ണുരപി
പ്രിയവചനയുക്തങ്ക്രോമി

സേഹാനായാ:

— സപത്തിരഭിവേദിത്രയാ:

മമ ഇതി ക്രിയം അന

— മമൈവ ബുദ്ധിമനുലക്ഷ്യ

പതി: ഉപ-ആചരേൽ

— ഉപാഗച്ഛേൽ

അർത്ഥം:-ഞാൻ എല്ലാമറിയിക്കുന്നവളാണ്, അറിയുന്നവ
ളാണ്. ശരീരത്തിന് തലപോലെ പ്രധാനഭൂതയാണ്. ഞാൻ
ഊക്കൊത്തവളായി തോന്നിനെ, ക്രോധഗതനെങ്കിലും, പ്രി
യവചനമൊത്തവനാകുന്നു. സപത്തിമാരെ ജയിക്കുന്ന എന്റെ
തന്നെ ബുദ്ധിയെ ലക്ഷ്യമാക്കി തോന്നു് അടുത്തതെന്നു.

3 മമപുത്രാശ്ശത്രുഹണോ

മോമേദഹിതാവിരാട്

ഉതാഹമസ്മിസഞ്ജയാ

പത്ത്യതമേദ്രോക്തത്തമ:

അന്വയം:-

മമ പുത്രാ: ശത്രു-ഹന:

— ശത്രുണാം ഹന്താര:

അഥോ മേ

ദഹിതാ വി-രാട്

— പുത്രീവിശേഷേണ രാജമാനാ

ഉത അഹം സം-ജയാ

അസ്മി

— സപത്തിനാം സമ്യക്ഭേദി
ഭവാമി

5 അസപതാസപതാപ്ലീ
 ജയന്ത്യഭിദ്രവരീ
 ആവൃക്ഷമന്യാസാംവച്ഛോ
 രാധോഅസ്ഥേയസാമിവ

അനവയം -

സപതാപ്ലീ, ജയന്തി	— ശത്രുണാം ഹത്രി, ജയം പ്രാപ്തവന്തി
അഭി-ദ്രവരീ	— അഭിഭവിത്ര്യഹം
അസപതാ	— അശത്രുകാലോമി
(ഇതുദ്ദേശ്യം)	
അന്യാസാം വച്ഛഃ	— സപത്തിനാന്തേജഃ
രാധഃ	
അസ്ഥേയസാം-ഇവ	— അസ്ഥിരതരാണാം ശത്രുണാം ധനമപ്രയത്നേന വൃശ്യതേ തഥാ
ആ ആവൃക്ഷം	— സമന്താഭവൃശ്ചിഷം

അർത്ഥം.-ശത്രുഹത്രിയും ജയവതിയും കീഴടക്കുന്നവളുമായ ഞാൻ ശത്രുരഹിതയാകുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള ഞാൻ സപത്തിമാരുടെ തേജസ്സും ഐശ്വര്യവും, സ്ഥിരതയില്ലാത്ത ശത്രുക്കളുടെ ധനങ്ങൾ നിശ്ചയാസം ഉടയ്ക്കുന്നപോലെ തികച്ചും വെട്ടിക്കളഞ്ഞു.

6 സമ്ഭൈഷമിമാഅഹം
 സപത്തിരഭിദ്രവരീ
 യഥാഹമസ്യവീരസ്യ
 വിരാജാതിമനസ്യപ

അന്വയം:-

അഭി-ഭൂതവരി അഹം	— അഭിഭവിത്രാഹം
യഥാ വീരസ്യ അസ്യ	
ജനസ്യ ച	— ഇന്ദ്രസ്യ, തസ്യ പരിജനസ്യ ച
വി-രാജാനി	— വിശേഷേണ രാജമാനാഭോ കീതമാ
അഹം ഇമാഃ സപത്നീഃ	
സം അജ്ഞഃ	— സത്യഗദ്യഭവം

അർത്ഥം.-ജയവതിയായ ഞാൻ വീരനായ ഇന്ദ്രനും അവിടുത്തെ പരിജനത്തിനും നന്നായി പ്രഭാവവതിയാകമാറു് ഈ സപത്നികളെ വേണപോലെ ജയിപ്പിരിയ്ക്കുന്നു.

വർഗ്ഗം 18 വൈശ്വാമിത്രഃ പൂരണഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടുപ് ഛന്ദഃ ഇത്രോദേവതാ.

- 1 തീവ്രസ്യാഭിവയസോഅസ്യപാഹി
സർവ്വരമാവിഹർഇഹമുഞ്ച
ഇന്ദ്രമാത്മായജമാനാസോഅന്യേ
നിരീമന്തുഭ്യകിമേസുതാസഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തീവ്രസ്യ	— തീക്ഷ്ണസ്യ ക്ഷിപ്രം മദേകരസ്യ
അഭി-വയസഃ അസ്യ	
പാഹി	— അഭിഗതം ചന്ദ്രപരോഡാശാഭ്യം നം യസ്യ, തസ്യ, സോമസ്യ, സോമം പിബ
(തദർത്ഥം) സർവ്വ-രമാ	
ഹരി	— സരണശീല രമാവശ്വാ
ഇഹ വിമുഞ്ച	— യജ്ഞഗൃഹേ രമാഭിമുഞ്ച

അന്യേ യജമാനാസഃ ത്വാ — യജമാനാസ്ത്വം.
 മാ നി രീരമൻ — നിതരാംഭാരയതു
 ഇമേ തുഭ്യം സുതാസഃ — സോമാസ്ത്വദേവമഭിഷുതാഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, പെട്ടെന്നു ഹിഷമിയറുന്നതും പരപുരോധാശാഭി ഹവിസ്സിനോടു ചേർന്നതുമായ ഈ സോമം കഴിച്ചാലും അതിനുവേണ്ടി വേഗവത്തുക്കളായ ഹരികളെന്ന തേർകുതിരകളെ ഈ യാഗശാലയിൽ അഴിച്ചുവിട്ടാലും മറ്റു യജമാനന്മാരവിടുത്തെ അധികം രചിപ്പിള്ളാതിരിയ്ക്കട്ടെ ഈ സോമങ്ങൾ അവിടേയ്ക്കു വേണ്ടി സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ടവയത്രെ.

2 തുഭ്യം സുതാസ്ത്വേദസോത്പാസ

സ്ത്വാഭംഗിരശ്ശ്വാത്യാആഹവന്തി

ഇന്ദ്രേമേഭ്യസവനഞ്ജഷാണോ

വിശ്വസ്യവിഭാഇഹപാഹിസോമം.

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, തുഭ്യം സുതാഃ	-- സർവ്വേസോമാസ്ത്വദേവമഭിഷുതാഃ
സോത്പാസഃ തുഭ്യം ഉ	— ഇതഃ പരമഭിഷോതവ്യാശ്ച തുഭ്യമേവ
ശ്വാത്യാഃ ഗിരഃ	— ഇ. ആശുപ്രവത്തമാനാഃ സ്തുതി രൂപാവാചഃ
ത്വം ആ ഹവന്തി	— ത്വാമേവാക്രോശയന്തി,
അഭ്യ ഇദം സവനം	
ജഷാണഃ	— പ്രാതസ്സവനം സേവമാനഃ
വിശ്വസ്യ വിഭാൻ	— സർവ്വസ്യജ്ഞാതാത്വം.
ഇഹ സോമം പാഹി	— അസ്തിനിയജേതേസോമം പിബ.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, എല്ലാ സോമങ്ങളും അവിടേയ്ക്കു വേണ്ടി സംസ്കരിയ്ക്കപ്പെട്ടവയത്രെ ഇതിനുമേൽ സംസ്കരിക്കു

പ്പെടുന്നവയും അവിടേയ്ക്കു തന്നെയത്രെ. വേഗത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന സ്തുതിവചനങ്ങളും അവിടുത്തെയാണു് വിളിക്കുന്നതു്. ഇന്നു് ഈ പ്രാതസ്സവനം കൈക്കൊള്ളുന്നവനായി സർവ്വജ്ഞനായ അവിടുന്ന് ഈ യജ്ഞത്തിൽ സോമം കടിച്ചാലും.

3 യജ്ഞതാമനസാസോമമസ്മൈ
 സർവ്വഹൃദാദേവകാമസ്തനോതി
 നഗാഇന്ദ്രസ്യസ്യപരാദോതി
 പ്രശസ്തമിച്ഛാതമസ്മൈകൃണോതി

അനവയം:-

യ: യജ്ഞതാ	സർവ്വഹൃദാ	
മനസാ		— കാമയമാനേന സമ്പുണ്ണഹൃദയ വതാമനസാനം
ദേവകാമ:	അസ്മൈ	
സോമ:	സ്തനോതി	— ദേവാനു കാമയമാന: ഇന്ദ്രായാ ഹിഷണോതി
ഇന്ദ്ര:	തസ്യ ഗാ: ന പരാദോതി	— പരാഭാനം വിനാശ: ന വിനാശയതി
അസ്മൈ	പാതം,	
പ്രശസ്തം	ഇത്	— യജമാനായ ശോഭനം, പ്രഖ്യാതമേവ
(ധനം):	കൃണോതി	— കരോതി, പ്രയച്ഛതി

അർത്ഥം.-ആർ ഇച്ഛാമുക്തേവം സമ്പുണ്ണഹൃദയവത്തമായ മനസ്സോടുകൂടി ദേവകാമനായി ഇന്ദ്രനുവേണ്ടി സോമം സംസ്തരിക്കുന്നുവോ, അവന്റെ പശുക്കളെ ഇന്ദ്രൻ നശിപ്പിക്കുന്നില്ല. ആ

യജമാനൻ ശോഭേവം പ്രശസ്തവുമായ ധനമുണ്ടാക്കുന്നു, കൊടുക്കുന്നു.

4 അൻസ്പഷ്ടോഭവത്യേഷോഅസ്യ
യോഅസ്മൈരേവാന്നസ്യനോതിസോമം
നിരന്തൗമഃലവാതന്ധാതി
ബ്രഹ്മഭിഷോഹന്ത്യനാനദിഷുഃ

അന്വയം -

രേവാൻ യഃ അസ്മൈ	— ധനവാൻ യ ഇത്രായ (നസംപ്രത്യത്ഥേ)
സോമം ന സ്യനോതി	— സംപ്രത്യഭിഷണോതി
അസ്യ ഏഷഃ അന-	
സ്വഷുഃ ഭവതി	— യജമാനസ്യേത്രോ ദൃഷ്ടി ഗോചരോ ഭവതി
മഃലവാതം	— ധനവാനിന്ദ്രസ്യ യജമാനം
അരന്തൗ നിഃ ദധാതി	-- ഭയാന്നിക്രൂഷ്യ ഹസ്തേ ധാരയതി
(ധൃത്വാച) അനന്ദദിഷുഃ	— തേനാനുകതഃ, അപ്രാത്ഥിത ഏവസൻ
ബ്രഹ്മ-ഭിഷഃ ഹന്തി	— ബ്രാഹ്മണഭേഷ്ട്യൻ ശത്രുൻ ഹന്തി

അത്ഥം-ധനവാനായ ഏവൻ ഇത്രന്നുവേണ്ടി സോമം മുറുക്കി സംസ്കരിക്കുന്നുവോ, അവൻ ഈ ഇന്ദ്രൻ ക്രമേണ കാണത്തക്കവനായി ഭവിക്കുന്നു ആ യജമാനനെ ധനവാനായ ഇന്ദ്രൻ ഭയത്തിൽ നിന്നുദ്ധരിച്ച് കയ്യിലേറ്റുന്നു, രക്ഷിക്കുന്നു അയാളാൽ അഭ്യർത്ഥിക്കപ്പെടാതെ തന്നെ ബ്രാഹ്മണ (വേദ) ദേവീകളായ രക്ഷസ്സുകളെ ഹനിക്കുന്നു

Q. 18

— സുഖകരസ്ഥാപനാഹ്വയേന

1 മുഖ്യാമിത്യാഹവിഷ്യാജീവനായക
 മലബാറതയകപ്പാറ്റ തരാജയകപ്പാൽ
 ഗ്രാഹിർജഗ്രാഹയദീവൈതഭേന
 നാസ്യാഇദ്രാഗീപ്രമുദതമേന.

അന്വയം:-

(ഹേ യക്ഷാഭിഭൂത.)

ഹവിഷാ

— (യക്ഷബാധിത), അന്നേചാര
ണാ ഹോമേന -

ത്വാ ജീവനായ കം

— ത്വാം ലോകചിരകാലാവസ്ഥാ
നാത്ഥം.

അജ്ഞാത-യക്ഷാൽ

മുഞ്ചാമി

— ശരീരഗാത്രോഗാഭിശ്രേഷ്ഠയാമി

ഉത രാജ-യക്ഷാൽ

— യക്ഷുണാം രാജാ രാജയക്ഷുഃ,
അപിപതസ്യാത്തവാം മുഞ്ചാമി

യദി വാ ഏതൽ

— യദി ചൈതസ്മിൻ സമയേ

ഏനം ഗ്രാഹിഃ മഗ്രാഹ

— വ്യാധിതം പുരുഷം ഗ്രഹണഗീ
ലാഭേതാ ഗൃഹീതവതീ

ഹേ ഇദ്രാഗ്നീ, തസ്യാഃ

ഏനം പ്ര മുദുക്തം

— തസ്യാസ്സകാശാൽ പ്രമോചയതം.

അർത്ഥം:- (ഈ സൂക്തത്തിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം പ്രമാപതി പുത്രനായ യക്ഷുനാശനമാണ്. യക്ഷമെന്നാൽ രോഗം, രോഗരാജാവു രാജയക്ഷാവു, ക്ഷയം. ഇവിടെ രോഗിയെ അനുഗ്രഹിച്ചു പറയുകയാണ്.)

അല്ലയോ രോഗബാധിത, ഈ ഹവിസ്സിന്റെ ആഹുതി കൊണ്ട് ചിരകാലം ലോകത്തിൽ ജീവിക്കാൻ തക്കവണ്ണം പേരറിയാൻ കഴിയാത്ത ഈ ശാരീരിക രോഗത്തിൽ നിന്ന് അങ്ങയെ ഞാൻ മോചിപ്പിക്കുന്നു, വേർപെടുത്തുന്നു. ക്ഷയം രോഗത്തിൽനിന്നും മോചിപ്പിക്കുന്നു. ഈ വ്യാധിതനായ പുരുഷനെ ബാധാശീലയായ ഗ്രഹദേവത പിടികൂടിയിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ, അല്ലയോ ഇദ്രാഗ്നികളേ, അവളിൽനിന്നിവനെ മോചിപ്പിച്ചാലും.

2 യദിക്ഷിതായുര്യദിവ്യാപരേതോ
 യദിമൃത്യോരന്തികന്നീതഃപുവ
 തമാഹരാമിനിര്യതേരുപസ്ഥാ
 ഭസ്സാഷ്ടമേനംശതശാരദായ

അന്വയം:-

- യദി ക്ഷിത-ആയുഃ — യദിസരോഗഗ്രന്ധഃ ക്ഷീണായുഃ
 ഭവതി
- യദി വാ പരാ-ഇതഃ — അസ്സാപ്ലോകാൽ പരാശതഃ
 യദി മൃത്യോഃ അന്തികം
- നി-ഇതഃ ഏവ — വൈവ സ്വതസ്യനികടം
 നിതരം പ്രാപ്ത ഏവ ഭവതി
- (ഏവം ഭൂതമപി) തം
- നിഃ-ഋതേഃ — ആയുഃക്ഷയകാരിണ്യോഃ പാ
 പഭേവതായാഃ
- ഉപ-സ്ഥാൽ ആ ഹരാമി — ഉപസ്ഥാനാൽ,
 സമീപാദാനയാമി,
 ആവർത്തയാമി
- (ആഹൃത്യ) ഏനം
- ശത-ശാരദായ അസ്സാഷ്ടം — ശതസംവത്സരജീവനായ
 പ്രബലങ്ക്രമോമി

അർത്ഥം:-ആ രോഗബാധിതൻ ആയുസ്സൊടുങ്ങിയവനാവട്ടെ
 ഈ ലോകത്തിൽനിന്നു നിർത്തിച്ച (മരിച്ച) വനാകട്ടെ, യമ
 ന്റെ അടുക്കൽ കൊണ്ടുപോകപ്പെട്ടവനാകട്ടെ, ആ വിധമുള്ള
 അവനെ ആയുഃക്ഷയം വരുത്തുന്ന പാപഭേവതയായ നിര്യതിയു
 ടെ സമീപത്തുനിന്നു ഞാൻ മടക്കി കൊണ്ടുവരുന്നു. കൊണ്ടു

വന്നിട്ട്, അവനെ നൂറുകൊല്ലം ജീവിപ്പാൻ ശക്തരാക്കിത്തീ
ക്കുന്നു

3 സഹസ്രാക്ഷേണശതശാരദേന
ശതായുഷാഹവിഷാഹാഷമേനം
ശതംയഥേമംശരദോനയാതീ
സ്രോവിശ്വസ്യദുരിതസ്യപാരം

അന്വയം -

സഹസ്ര-അക്ഷേണ	— സഹസ്ര മക്ഷീണി, ബഹുനരി പക്ഷ്യംഷി ഫലത്വേന വിദ്യന്തേ
ശത-ശാരദേന	— ശതം ശാരദായസ്യ തഥോക്തേന
ശത-ആയുഷാ ഹവിഷാ	— ശതവത്സര പര്യന്ത മായുഃ ഫലഭൂതം യസ്യ, ഹവിഷാ
യഥാ ഇമം ഏനം	— യേന പ്രകാരേണ യക്ഷ്യ ഗൃഹീതം പുരുഷം
ഇന്ദ്രഃ ശതം ശരദഃ	— സംവത്സരാൻ
വിശ്വസ്യ ദുഃ-ഇതസ്യ	— സർവ്വസ്യ ദുഃഖസ്യ
പാരം നയാതീ	— അവസാനം, ദുഃഖരാഹി ത്യന്നയേൽ
തഥാ) ആ അഹാഷം	— രോഗാദതൈഷം

അത്ഥം.-ഫലംകൊണ്ടു് ആയിരം കണ്ണുകൾ (വീക്ഷണം
കൊണ്ടു് രോഗമോക്ഷം കൊടുക്കുന്ന നിരവധി കടാക്ഷങ്ങൾ)
ഉള്ളതും ഫലദാതൃത്വം കൊണ്ടു് നൂറു കൊല്ലങ്ങൾ നിങ്ങൾ ചേ
ന്നതുമായ ഹവിസ്സിനാൽ സംതുപ്തനായി ഇന്ദ്രൻ ഈ രോഗബാ
ധിതനെ എപ്രകാരമായാൽ നൂറു കൊല്ലത്തേക്കു ദുരിതത്തിന്റെ,

ഭവത്തിന്റെ മറുകരയ്ക്ക് നയിക്കുമോ, അപ്രകാരം രോഗത്തിൽ നിന്നകറ്റുന്നു.

4 ശതജീവശരഭോവർദ്ധന
 ശൃതംഹേമന്താശ്ചരതമുവസന്താൻ
 ശതമിന്ദ്രാഗ്നിസവിതാബ്രഹ്മസ്വതി
 ശൃതായുഷാഹവിഷേമംപുനർദ്വ്യം

അന്വയം:-

(ഹേ യക്ഷാദിമുക്ത)

വർദ്ധനഃ ശതം ജീവ	— അഹരഹരഭീവൃദ്ധിഃ പ്രാപ്തസ്ത്വം
	ശതസംവത്സര പര്യന്തം ജീവ
ശതം ശരഭഃ	— ശരഭതുൽ
ശതം ഹേമന്താൻ	— ഹേമന്തർത്തുൽ
ശതം വസന്താൻ ഉ	— വസന്തർത്തുൽച പ്രാണോൻ
	ധാരയ

(അപി ച) ഇന്ദ്രാഗ്നി,

സവിതാ, ബ്രഹ്മസ്വതിഃ	— തേ ദേവാഃ
ശത-ആയുഷാ ഹവിഷാ	— ശതവത്സരായുഷോ ഹേതു ഭൂതേ
	ന ഹവിഷാതർപ്യമാണസ്യന്തഃ
ഇം പുനഃ ദഃ	— ഇമഞ്ജനം പുനർസുഭ്യം പ്രാദഃ

അർത്ഥം:- (രോഗവിമുക്തിയ്ക്ക് പ്രാർത്ഥിച്ചു രോഗി സവിതാ യ ശേഷം അവനോടു പറയുന്നു.) അല്ലയോ രോഗവിമുക്ത, അങ്ങ് ദിവസം പ്രതി വളച്ച് പ്രാപിച്ചു നൂറു കൊല്ലംവരെ ജീവിക്കുക. നൂറു ശരത്തുകളും നൂറു ഹേമന്തങ്ങളും നൂറു വസന്തങ്ങളും ജീവിക്കുക ഇന്ദ്രനും അഗ്നിയും സവിതാവും ബ്രഹ്മസ്വതിയും

ശതവഷ്ടായസ്സ നല്ലന്ന ഹവിസ്സുകൊണ്ട് തൃപ്തനായി, ഇവനെ വീണ്ടും നമുക്ക് തന്നിരിക്കുകയാണ്.

5 ആഹാഷ്ഠപാവിദത്വാ
പുനരാഗാപുനന്നവ
സർവ്വാങ്ഗസർവ്വന്തേചക്ഷു
സ്സർവ്വമായുത്ഭതേവിദം.

വ. 19

അനവയം:-

(ഹേ വ്യാധിഗൃഹീത) ത്വാ

ആ ആഹാഷ്ഠം	— ത്വാം കൃത്യായാസ്സുകാശദാ ഏതവാനസ്മി
(അത ഏവ)ത്വാ അവിദം	— ത്വാമലപ്സി
ഹേ പുനഃ-നവ	— പുനരഭിനവ,
പുനഃ ആ അഗാഃ	— പുനരസ്മൽ സമീപമാഗമ
ഹേ സർവ്വ-അങ്ഗ,	— സർവ്വൈരവികലൈരങ്ഗൈരപേത,
തേ സർവ്വം ചക്ഷുഃ	— തവേന്ദ്രിയവസ്ത്രം സകലം(ചക്ഷുരിത്യുപലക്ഷണം)
അവിദം ച	— ലബ്ധവാനസ്മി ച
തേ ആയുഃ സർവ്വം	— സസ്മുണ്ണമവിദം.

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വ്യാധിബാധിത, അങ്ങയെ ഞാൻ നിരർത്ഥി സമീപത്തിൽ നിന്നും, ഉത്യുസകാശത്തിൽ നിന്നും മടക്കിക്കൊണ്ടുവന്നു. അതുകൊണ്ടങ്ങയെ തേടി. അല്ലയോ പുനന്നവ (പുതുതായി വീണ്ടും ജീവൻ വന്ന മനുഷ്യ) ഞങ്ങളുടെ അടുക്കൽ വീണ്ടും വരുക. അല്ലയോ അവികലാംഗ, അങ്ങയുടെ ഏല്ലാ ഇന്ദ്രിയങ്ങളും (ചക്ഷുസ്സെന്നതു് സർവ്വേന്ദ്രിയങ്ങളെയും ഉൾക്കൊള്ളിച്ചുപലക്ഷണം) ഞാൻ നേടിത്തന്നു. അങ്ങയ്ക്ക് ജീവനും സസ്മുണ്ണമായി സമ്പാദിച്ചു തന്നു.

പട്ടം 20 ബ്രഹ്മപത്രോരക്ഷോഹാ ഋഷിഃ, അനുഷ്ടുപ് ചന്ദ്രഃ,
ഗർഭ രക്ഷണം ദേവതാ.

1 ബ്രഹ്മണാഗ്നിസ്സംവിദാനോ

രക്ഷോഹാബാധതാമിതഃ

അമീവായസ്സേഗർഭം

ഓണ്ണാമായോനിമാശയേ

അന്വയം:-

(ഹേ ഗർഭിണി) യഃ

അമീവാ

തേ ഗർഭം ആശയേ

(യശ്ചതേ) ഓ-നാമാ

യോനി.

— യോ രക്ഷസോ രോഗരൂപസ്സൻ

— ആശേതേ, ഹന്തും പ്രാപ്നോതി

— അഗ്ൻ ആഖ്യോരോഗഃ, തദ്ഭൂപഃ

— രേരസ ആധാന സ്ഥാനമാശേ
തേ, തം

ബ്രഹ്മണാ സംവിദാനഃ

രക്ഷഃ-ഹി അഗ്നിഃ ഇതഃ

ബാധതാം.

— മന്ത്രേണൈകമത്യം പ്രാപ്തഃ

— രക്ഷസോഹന്താഗ്നിഹ്വിനസ്തു

അർത്ഥം:- (ഈ സൂക്തത്തെ ഗർഭരക്ഷകമെന്നു പറയുന്നു. ഗർഭ
രക്ഷ എന്ന ക്രിയയിൽ ഇതുപയോഗിക്കപ്പെടുന്നു.) അല്ലയോ
ഗർഭിണി, രോഗരൂപനായി നിന്റെ ഗർഭത്തെ ഏതു രാക്ഷസൻ
അതു ഹനിക്കാൻ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, അശോരൂപനായി ശുക്ലസ്രാ
വസ്ഥാനത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, ആ രക്ഷസ്സിനെ, മന്ത്രത്തോ
ടേകെതാം പ്രാപിച്ചു, രക്ഷോഹന്താവായ അഗ്നി ഇവിടെ നിന്നും
ബാധിക്കട്ടെ, ഹനിക്കട്ടെ.

2 യസ്സേഗർഭമമീവാ

ഓണ്ണാമായോനിമാശയേ

അഗ്നിഷു ബ്രഹ്മണാസഹ

നിഷ്ക്രവ്യാമേനീനശൻ

അന്വയം:-

യഃ തേ ഗച്ഛം അമീവാ	— രോഗരൂപഃ
ദഃ-നാമാ യോനിഃ	
ആ-ശയേ	— അശോരോഗരൂപോ യോനിഃ പ്രാപ്നോതി
ശ്രവ്യ-അഭം തം	— മാംസാശീനം തം
അഗ്നിഃ ബ്രഹ്മണാ സഹ	— മന്ത്രേണ സഹിതഃ
നിഃ അനീനശൽ	— നിശ്ശേഷം നാശയതു

അർത്ഥം:- ഏതു രാക്ഷസൻ രോഗരൂപനായി നിന്റെ ഗച്ഛത്തെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, അശോരൂപനായി നിന്റെ യോനിയെ പ്രാപിക്കുന്നുവോ, മാംസഭോജിയായ അവനെ, അഗ്നിമന്ത്രങ്ങളോടുകൂടി നിശ്ശേഷം നശിപ്പിക്കട്ടെ

3 യസ്തേഹന്തിപതയന്തം

നിഷഥ്സന്തം യസ്തേരീസ്യപം

ജാതം യസ്തേജീഘാംസതി

തമിതോനാശയാമസി

അന്വയം:-

(ഘേ ഗച്ഛിണി) തേ

പതയന്തം

— തവഗച്ഛാശയേ രേതോരൂപേണ പതന്തം

(തദേനന്തരം തത്ര)

നി-സഥ്സന്തം

— നിഷീദന്തം

യഃ ഹന്തി

— രാക്ഷസാദിഹിനസ്തി

(തതോമാസത്രയാദുർദ്ധം പ്രാപ്തസർവ്വാവയവം)

സരീസ്യപം യഃ

— സ്വപ്നശീലങ്ഗഭം യോഹന്തി

തേ ജാതം

— ശേഷമാസേഷുരൂപണം

തവശിശുഃ

യഃ ജീഘാംസതി

— ഹനുവിച്ഛതി

തം ഇതഃ നാശയാമസി

— നാശയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഗർഭിണി, നിന്റെ ഗർഭപാത്രത്തിൽ ശുക്ലരൂപത്തിൽ പതിച്ചു, പിന്നീടവിടെ വർത്തിക്കുന്ന ഗർഭത്തെ രാക്ഷസാദിയായ ഏവൻ ഹനിക്കുന്നുവോ, മൂന്നുമാസത്തിന്നു മേൽ എല്ലാ അവയവങ്ങളും പുത്തിയായി അവിടെ പരിക്കുന്ന ഗർഭത്തെ ഏവൻ ഹനിക്കുന്നുവോ, പത്തുമാസം കൊണ്ടുപണനായ നിന്റെ കിടാവിനെ ഏവൻ ഹനിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നുവോ, അവനെ ഈ അഗ്നിസന്നിധിയിൽ നിന്നു ഞാൻ നശിപ്പിക്കുന്നു.

4 യന്മുളുരൂവിഹര
ത്യന്തരാദംപതീശയേ
യോനിഃയോഅന്തരാമേഘഹി
തമിതോനാശയാമസി

അന്വയം:-

- (ഹേ ഗർഭിണി,) തേ ഉരൂ — പാദമുഖേ
- യഃ വി-ഹരതി — ഗർഭപാത്രായ വിശുദ്ധ്യേ കരോതി
- (യഃ) ദം-പതീ അന്തരാശയേ — ജായാപത്യോർമ്മദ്ധ്യേശേത
- യഃ യോനിഃ അന്തഃ — മദ്ധ്യം പ്രവിശ്യ
- ആ-മേഘഹി — നിഷിക്തം രേതോജിഹ്വയാ സ്വാദയന്തി ക്ഷേയന്തി
- തം ഇതഃ നാശയാമസി — നാശയാമഃ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഗർഭിണി, നിന്റെ കാൽക്കടകളെ ഏവൻ ഗർഭം ചവിട്ടിപ്പിണ്ണാനായി ഭേദിക്കുന്നുവോ, ഏവൻ ഭാര്യാരേന്താക്കാരെ നടുവിൽ കിടക്കുന്നുവോ, ഏവൻ യോനിമദ്ധ്യത്തിൽ കടന്നു സ്രവിക്കപ്പെട്ട ശുക്ലം നശിപ്പിക്കുന്നുവോ, അവനെ ഈ അഗ്നിസന്നിധിയിൽ ഞാൻ നശിപ്പിക്കുന്നു

5 യസ്ത്വാഭ്രാതാപതിർഭൂത്വാ
 ജാനോഭൂത്വാനിപദ്യതേ
 പ്രജാംയസ്തേജീഘാംസതി
 തമിതോനാശയാമസി

അന്വയം:-

യഃ ഭ്രാതാ ഭൂത്വാ	— ഭ്രാതൃരൂപോഭൂത്വാ
പതിഃ, (ഭൂത്വാ) ജാനഃ	
ഭൂത്വാ	— ഉപപതി രൂപോഭൂത്വാ വാ
ത്വാ നിപദ്യതേ	— ത്വാമഭിഗച്ഛതി,
(ഏവം ഭൂത്വാ) യഃ തേ	
പ്ര-ജാം ജീഘാംസതി	— ശിശുഃ ഫന്തുമിച്ഛതി,
തം ഇതഃ നാശയാമസി	— നാശയാമഃ

അർത്ഥം:-ഏവൻ സഹോദരന്റെ രൂപത്തിലോ, ഭർത്താവിന്റെ വടിവിലോ, കാമുകന്റെ നിലയിലോ നിന്നെ അഭിഗമിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരമേവൻ നിന്റെ കിടാവിനെ കൊല്ലാ നിച്ഛിക്കുന്നുവോ, അവനെ ഈ അഗ്നിസന്നിധിയിൽനിന്നൊൻ നശിപ്പിക്കുന്നു.

6 യസ്ത്വാസ്വപ്നേനതത്സാ
 മോഹയിത്വാനിപദ്യതേ
 പ്രജാംയസ്തേജീഘാംസതി
 തമിതോനാശയാമസി

വ. 20

അന്വയം:-

യഃ സ്വപ്നേന	— സ്വപ്നാവസ്ഥയാ
തമസാ ത്വാ	
മോഹയിത്വാ	— നിദ്രയാ ത്വാം മൂഢതാം
	പ്രാപയ

നി-പദ്യേതേ — ഗർഭലാതായ ഗച്ഛതി,
 യഃ തേ പ്ര-ജാം
 ജിഹാംസതി — തവശിശൂം ഹന്തുമിച്ഛതി
 തം ഇതഃ നാശയാമസി — നാശയാമഃ

അർത്ഥം—ഏവൻ സ്വപ്നാവസ്ഥയിൽ, നിദ്രയിൽ നിന്നെ വിമുഖ്യയാക്കി ഗമം ചിത്രീപ്പിക്കുവാൻ വരുന്നുവോ, നിന്റെ കിടാവിനെ ഹനിക്കാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നുവോ അവനെ ഈ അഗ്നി സന്നിധിയിൽനിന്നു ഞാൻ നശിപ്പിക്കുന്നു. (ഔപാസനാഗ്നിയിലാണ് ഗർഭക്ഷാത്രിയ)

വസ്ത്രം—21—കാശ്യപോ വിവൃഹാ ഋഷിഃ, യക്ഷനാശനം ദേവതാ.

1 അക്ഷിദ്യോന്തേനാസികാഭ്യം
 കണ്ണാഭ്യോഞ്ചരൂപകാഭധി
 യക്ഷംശീഷ്ണംമന്ത്രിഷ്ഠാ
 ജ്ജിഹ്വായാവിവൃഹാമിതേ

അന്വയം:—

(ഹേ യക്ഷഗ്രഹീത,) തേ

അക്ഷിദ്യം — ചക്ഷുഃ
 വി വൃഹാമി — യക്ഷരോഗ മുഖാരയാമി,
 വിദ്യേഷയാമി

(തഥാ) നാസികാഭ്യം,
 കണ്ണാഭ്യം

— ഖോണേന്ദ്രിയാൻ,
 ശ്രോത്രാഭ്യോഞ്ച വിദ്യേഷയാമി
 ചരൂരൂപകാൻ അധി — ചുബ്ദകാൻ, ഓഷ്ഠസ്യായഃ
 പ്രദേശാഭി വൃഹാമി

(അപിച) ശീഷ്ണം
 യക്ഷം

— ശിരസിഭവം രോഗം

തേ മന്ത്രിഷ്ഠാൽ	— ശിരസോത്തരവസ്ഥിതോമാം സവിശേഷോമന്ത്രിഷ്ഠഃ, തസ്മാ വിവൃഹാമി
ജിഹ്വായാഃ	— രസനായാശ്ചസകാശാഭി വൃഹാമി

അത്ഥം.-അല്പയോ രോഗബാധിത, നിന്റെ കണ്ണുകളിൽ നിന്നു രോഗത്തെ ഞാനകറ്റുന്നു, വേർപെടുത്തുന്നു അതുപോലെ മൂക്കുകളിൽനിന്നും ചെവികളിൽനിന്നും ചുണ്ടിന്റെ ചുവട്ടിൽനിന്നും രോഗത്തെ അകറ്റുന്ന പിന്നെ, തലയിലുള്ള രോഗത്തെ മന്ത്രിഷ്ഠമെന്ന മാംസവിശേഷത്തിൽനിന്നും, നാവിങ്കൽ നിന്നും രോഗത്തെ വേർപെടുത്തുന്നു

2 ഗ്രീവാഭ്യസ്തമുഷ്ഠിഹാഭ്യഃ
കീകസാഭ്യോഅന്തക്യാൽ
യക്ഷന്ദോഷണ്യമംസാഭ്യം
ബാഹുഭ്യോവിവൃഹാമിതേ

അന്വയം.-

(ഹേ വ്യാധിഗ്രഹീത)

ഉഷ്ഠിഹാഭ്യഃ	— സ്തായഭ്യഃ
ഗ്രീവാഭ്യഃ	— ഗളഗതാഭ്യോധമനീഭ്യഃ
തേ യക്ഷം വിവൃഹാമി	— തവരോഗം പൂമകീകരോമി
(തഥാ) കീകസാഭ്യഃ	— അസ്ഥിഭ്യഃ
അന്തക്യാൽ	— അസ്ഥിസന്ധേശ്ച യക്ഷം വിവൃഹാമി
ദോഷണ്യം	— ദോഷോഽപി യക്ഷമപി വിവൃഹാമി
തേ അംസാഭ്യം, ബാഹു-ഭ്യം	— ഹസ്തയോരൂർധ്വഭാഗാവംസൗ, ആയോഭാഗൌബാഹു, അഭ്യോ വിവൃഹാമി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ രോഗബാധിത, വായുവിനെ വഹിക്കുന്ന നിന്റെ ഞരമ്പുകളിൽനിന്നും കഴുത്തിലെ ഞരമ്പുകളിൽനിന്നും രോഗത്തെ ഞാനകറ്റുന്നു. അതുപോലെ എല്ലുകളിൽനിന്നും എല്ലുകളുടെ സന്ധികളിൽനിന്നും രോഗം വേർപെടുത്തുന്നു. നെഞ്ഞിലുള്ള രോഗത്തെ അകറ്റുന്നു. ചുമൽകളിൽനിന്നും കൈകളിൽനിന്നും രോഗത്തെ വേർപെടുത്തുന്നു.

3 ആന്ത്രേദ്യുസ്സേഗുദാദ്യോ
 വനിഷോഘ്വദയാധി
 യക്ഷുംമതസ്സാദ്യോയക്നഃ
 ഘ്വാശിദ്യോവിവൃഹാമിതേ

അനവയം:-

(ഹേ യക്ഷാഭിഭൂത,) തേ

ആന്ത്രേദ്യുഃ

ഗുദാദ്യുഃ

— തൽസംബന്ധിദ്യുസ്സായുദ്യുഃ
 — യാഭിന്നാഡീഭിരന്നരസസ്സമാന
 വായുനാധാതുഷ്ഠനീയതേ,
 താദ്യോനാഡീദ്യുശ്ചസകാശാദ്യു
 ക്ഷും വിവൃഹാമി

വനിഷോഃ

ഘ്വദയാൽ അധി

— സ്ഥവിരാന്ത്രാൽ
 — ഘ്വദയപുണ്ഡരീകാചയക്ഷും
 വിവൃഹാമി

(അപി ച) തേ

മതസ്സാദ്യോം

— മതസ്സേ, പരശ്ചയോർവൃത്തമാനാ
 വാത്രഫലാകൃതീവൃക്കൈ, താദ്യോം
 — ഘ്വദയസമീപേ വർത്തമാനോ
 മാംസവിശേഷോഽയകൃൽ,
 തസ്മാച്ഛ

ഘ്വാശി-ദ്യുഃ

— അന്യേദ്യോപിക്ലോമഘ്വീഹാഭി
 സംഭേന്തദ്യുഃ

യക്ഷും വി വൃഹാമി

— ഉൽക്ഷിപാമി

അതഥം-അല്ലയോ രോഗബാധിത, നിന്റെ ചെറുകടലിനെ സ്സംബന്ധിച്ച ഞരമ്പുകളിൽ നിന്നും സമാനവായു (പ്രാണവായുക്കളിൽ അഞ്ചാമത്തേത്) അന്നരസം ധാതുക്കളിലെത്തിക്കുന്ന നാഡികളിൽ നിന്നും രോഗത്തെ അകറ്റുന്നു. പെരികടലിൽ നിന്നും ഹൃദയ പത്മത്തിൽ നിന്നും രോഗത്തെ വേർപെടുത്തുന്നു പിന്നെ, ഇരുവശങ്ങളിലുമുള്ള, മാങ്ങയുടെ ആകൃതിപൂണ്ട വൃക്കകളിൽ നിന്നും ഹൃദയ സമീപത്തുള്ള മാംസവിശേഷമായ യകൃത്തിൽ നിന്നും, ശ്വാസകോശം, റ്റീഹ മുതലായ മറ്റുവായുക്കളിൽ നിന്നും രോഗത്തെ അകറ്റുന്നു

4 ഉതൃത്യോന്തേ അസ്തിവദ്ഭ്യോ.

പാർഷ്ണിഭ്യോഃ പ്രപദാഭ്യോ.

യക്ഷ്യം ശ്രോണിഭ്യോഃ ഭാസദാ

ഭ്സേസസോവിവൃഹാമിതേ

അന്വയം -

(3ഹ അഗ്ണ്യം) തേ

ഉതൃ-ഭ്യോം

— പാമുലാഭ്യോം

അസ്തിവദ്-ഭ്യോം

— ജാനുഭ്യോഞ്ച

യക്ഷ്യം വി വൃഹാമി

— പൃഥക് കരോമി

(തഥാ) പാർഷ്ണി-ഭ്യോം

— പാദസ്യാപരഭാഗാഭ്യോം

പ്ര-പദാഭ്യോം

— പാദാഗ്രാഭ്യോഞ്ച യക്ഷ്യം വി വൃഹാമി

(അപിച) ശ്രോണി-ഭ്യോം — ജഘനാഭ്യോം യക്ഷ്യം വി വൃഹാമി

(തഥാ) തേ ഭാസദാൽ

— കടിപ്രദേശാൽ

ഭേസസഃ

— ഭാസമാനാൽ പായോഃ യക്ഷ്യം വിവൃഹാമി

അതഥം-അല്ലയോ രോഗബാധിത, നിന്റെ കാൽക്കടലുകളിൽ നിന്നും കാൽ ചോട്ടുകളിൽ നിന്നും രോഗത്തെ ഞാനുകറ്റുന്നു. അതുപോലെ കാൽക്കളുടെ പിൻഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നും കാലികളിൽ നിന്നും രോഗം വേർപെടുത്തുന്നു. കൂടാതെ, അരക്ക

ട്ടിന്റെ മുൻഭാഗത്തുനിന്നും അരക്കെട്ടിൽ നിന്നും ശോഭനമായ ഗുണത്തിൽ നിന്നും രോഗമകരറുന്നു

5 മേഹനാഭനങ്ക്രണാ
ലോമദ്യസ്തേനവേദ്യഃ
യക്ഷുഃസർവ്വസ്താഭാത്മന
സ്തമിദഃവിപ്ലഹാമിതേ

അനവയം:-

(ഹേ രോഗബാധിത,) /

വനം-കാരണാൽ,

- മേഹനാൽ — വനം, ഉദകം വിസൃജതോമേ
[ശ്വാൽ
- തേ ലോമ-ദ്യഃ നവേദ്യഃ — ച
- യക്ഷുഃ വി പ്ലഹാമി — രോഗം പൃഥക് കരോമി
- (കിം ബഹുനാ) ഇദം തം — യക്ഷുഃ
- സർവ്വസ്താൽ തേ ആത്മനഃ — കൃത്സ്നാഭേ തപശ്ചീരാഭി
വ്ലഹാമി

അർത്ഥം-അല്പയോ രോഗബാധിത, വെള്ളം തൂകുന്ന മേഘത്തിൽ നിന്നും നിന്റെ രോമങ്ങളിൽ നിന്നും നഖങ്ങളിൽ നിന്നും ഞാൻ രോഗമകരറുന്നു. എന്തിനധികം? നിന്റെ മുഴുവൻ ശരീരത്തിൽ നിന്നും ഈ രോഗമകരറുന്നു.

6 അങ്ക്രാദങ്ക്രാശ്ലോക്തോലോക്തോ
ജാതംപർവ്വണിപർവ്വണി
യക്ഷുഃസർവ്വസ്താഭാത്മന
സ്തമിദഃവിപ്ലഹാമിതേ

അന്വയം:-

അങ്ഗാൽ-അങ്ഗാൽ	— സർവ്വേഭ്യോങ്ഗേഭ്യഃ
ലോക്സ്-ലോക്സ്	— സർവ്വേഭ്യോ ലോമഭ്യഃ യക്ഷം വിവൃഹാമി
പർവ്വണി-പർവ്വണി	
ജാതം യക്ഷം	— അവയവാനാം സന്ധാവല്ലന്നം രോഗം.
വി വൃഹാമി	— പൃഥക് കരോമി
തം ഇദം തേ സർവ്വസ്താൽ	
ആത്മനഃ	— യക്ഷം തവ കൃൽസ്താൽ ശരീരാദപിവൃഹാമി

അർത്ഥം:-എല്ലാ അംഗങ്ങളിൽനിന്നും എല്ലാ രോമങ്ങളിൽനിന്നും (രോമകൂപങ്ങളിൽനിന്നും) രോഗത്തെ ഞാനകറ്റുന്നു. ഓരോ ഏപ്പിലുള്ള രോഗത്തെയും മകറ്റുന്നു. ഈ രോഗത്തെ മുഴുവൻ ശരീരത്തിൽനിന്നും മകറ്റുന്നു (ഈ സൂക്തവും ഗർഭക്ഷുച്ഛപ യോഗിയ്ക്കപ്പെടുന്നു. സ്രീപുരുഷന്മാർക്ക് രോഗശാന്തിക്ക് ഒരു പോലെ ഉപയുക്തമാണ് ഗർഭക്ഷാക്രിയയിൽ സംസ്കരിച്ച നൈയാൽ ഗഭിണിയുടെ ഓരോ അംഗവും ആപ്യായിച്ചുകൊണ്ടാണ് ധന്ത്രങ്ങൾ ചൊല്ലപ്പെടുന്നത് ഏതു രോഗിയുടെയും അംഗങ്ങൾ തൊട്ടുതൊട്ട് ഈ സൂക്തം ജപിച്ചാൽ രോഗശാന്തി ലഭിക്കുമെന്നാണ് വിശ്വാസം തന്റെതന്നെ അംഗങ്ങൾ തൊട്ടു തൊട്ട് ഇത് സ്വയം ജപിയാറുണ്ട്.)

വഗ്ഗം.-22-ആങ്ഗിരസഃ പ്രചേതാഃ ഭൃഷിഃ, അനുഷ്ടുപ്
ത്രിഷ്ടുപ് പങ്ക്തയശ്ച മന്ദാംസി, ദേവപ്തനാശനന്ദേവതാ.

1 അപേഹിമനസസ്തേ

പത്രാമപരശ്ചര

പരോനിര്യത്യാആചക്ഷാ

ബഹുധാജീവതോമനഃ

അന്വയം:-

ഘോ മനസഃ പതേ,	— സ്വപ്നാവസ്ഥസ്യ മനസസ്സാമിത്, ദണ്ഡപ്താധി ദേവ,
--------------	---

അപ ഇഹി	— അപഗച്ഛ, സ്വപ്നാവസ്ഥാവതോ മത്തോനിഗ്ച്ഛ
(നിഗ്ഗൃത്യ) അപ ക്രാമ	— ദൂരദേശേഗച്ഛ
(അപക്രമ്യ) പരഃ ചര	— പരസ്താൽ, വിപ്രകൃഷ്ടേ ദേശേവർത്തയ
(അപിവ) നിഃ-ഘൃതൈ പരഃ	— പാപദേവതായൈ പരസ്താദ്വർത്ത മാനായൈ
ആ ചക്ഷ	— വയം ന ബാധനീയാ ഇതി പ്രത്യുഹി
ജീവതഃ മനഃ ബഹുധാ	— ജീവതോ മമ മനഃ ബഹുപ്രകാരം വേതി, ഭോക്തവ്യേഷു ബഹുത്വകം വേതി, അതസ്തപിനാശകം ദൃശ്യപ്തം നശ്യതു

അർത്ഥം:-സ്വപ്നാവസ്ഥയിലുള്ള മനസ്സിന്റെ, ദൃശ്യപ്തത്തിന്റെ അധിദേവ, അകലപ്പോകൂ, സ്വപ്നസ്ഥനായ എന്നിൽ നിന്നകന്നുപോകൂ. അകന്നിട്ട് ദൂരദേശത്തേക്ക് പോകൂ. അപ്പുറത്തു വിദൂരത്തിൽ വർത്തിക്കൂ. പാപദേവതയായ നിര്യതിയോടു പറയൂ, ജീവിക്കുന്ന ഏനിക്കു മനസ്സു പലതാണെന്ന്; പല ഭോഗ്യങ്ങളിലും ആ മനസ്സുത്സുകമാണെന്ന്. അതിനാൽ അതൊക്കെ ഒട്ടക്കുന്ന ദൃശ്യപ്തം നശിക്കട്ടെ.

2 ഭ്രംഭൈവ വരം വൃണതേ

ഭ്രംശ്യഞ്ജന്തി ക്ഷിണം

ഭ്രംഭൈവ സ്വതേ ചക്ഷു

ബഹുത്രാജീവതോ മനഃ

അന്വയം:-

ഭ്രംഭൈവ വരം വൃണതേ	— ശോഭനമേവ വരണീയം ദൃശ്യപ്തനാശനരൂപം ഫലം സർവ്വേഷനാം പ്രാർത്ഥനയന്തേ
ക്ഷിണം ഭ്രംശ്യഞ്ജന്തി	— പ്രവൃദ്ധം തൽഫലം പ്രദപ്തവന്തി ച
വൈവസ്വതേ	— വിവസ്വതഃ പുത്രേയമേവിഷയേ

ഭൂം ചക്ഷു:

— ശോഭനമേവശനമഹി.
പ്രാത്ഥമയേ

ബഹു-ത്രാ ജീവതഃ മനഃ — ജീവതോ മമ മനഃ ബഹുപ്രകാരം
വത്തതേ

അർത്ഥം.-കേവലം ശോഭനവും വൗണീയവും ഭുജ്യപുനാഗ്ന
രൂപവുമായ ഫലമാണ് എല്ലാ ജനങ്ങളും പ്രാത്ഥിക്കുന്നത് പ്ര
വൃദ്ധമായ ആ ഫലം നേടുകയും ചെയ്യുന്നു വിവസ്വാന്റെ മക
നായ യമന്റെ വിഷയത്തിൽ ശോഭനഭംഗത്തെത്തന്നെ ഞാനും
പ്രാത്ഥിക്കുന്നു (മരണനിവാരണം കാമിയ്ക്കുന്നു) ജീവിക്കുന്ന
എന്റെ മനസ്സ് പലപാടുത്തുകയാണ്.

3 യദാശസാനിശ്ശസാഭിശസോ

പാരിമജാഗ്രതോയൽസ്വപന്തഃ

അഗ്നിർവ്വിശ്വാന്യപ്തേഷ്ടതാ

ന്യജ്ജ്യാന്യാരേഅസുദ്യായതു

അന്വയം. -

യൽ ആ-ശസാ	— ആശംസനേന, അഭിലാഷേണ
ജാഗ്രതഃ ഉപ-ആരിമ	— ജാഗരണാവസ്ഥയാം വയമുപാഗതവന്തഃ
യൽ സ്വപന്തഃ	— സ്വപ്നാവസ്ഥയാമുപാഗതവന്
(ത്ഥമാ) നിഃ-ശസാ	— നിശ്ശസനേന, നിശ്ശമാഭി- ലാഷേണ കൃതവന്തഃ
അഭി-ശസാ	— അഭിഗതാഭിലാഷേണ പ്രാപ്തവന്തഃ

(താനി) വിശ്വാനി

അജ്ജ്യാനി	— സർവ്വാണ്യസേവ്യാനി
ഭി-കൃതാനി അസുൽ ആരേ	— ഭുജ്യമാണ്യസുത്തോ ഭൂതഭോഗേ
അഗ്നിഃ അപ ധയാതു	— അപക്വ്യ സ്ഥാപയതു

അർത്ഥം.-യാതൊന്ന് അഭിലാഷത്തോടുകൂടി ബോധാവ
യിൽ നാം ചെയ്യുമ്പോ, യാതൊന്ന് സ്വപ്നാവസ്ഥയിൽ പ്ര
വൃദ്ധം, അഭിലാഷരഹിതമായോ അഭിലാഷസമേതമായോ
ചെയ്യുമ്പോ, ആ അസേവ്യങ്ങളായ, അനനുഷ്ഠേയങ്ങളായ
ഭുജ്യങ്ങളെയും അഗ്നി നമ്മളിൽനിന്നകലെനീക്കി നി

4 യദിത്രബ്രഹ്മണസ്യതേ

ഭിദ്രോഹഞ്ചരാമസി

പ്രചേതാനആങ്ഗിരസോ

ചിഷ്താംപാതാംഹസഃ

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, ഹേ ബ്രഹ്മണം

പതേ,

— യവയോർവ്വിഷയേ

യൽ അഭി-ദ്രോഹം

ചരാമസി

— അഭിതോ ദ്രോഹകം
പാപമാചരാമഃ കമ്മഃ,
അസ്മാദഭിദ്രോഹാദ്രക്ഷതം

(അപിച) ആങ്ഗിരസഃ

പ്ര-ചേതാഃ നഃ

— ആങ്ഗിരസം പ്രചേതസം മം
(വിഭക്തിവചനവ്യത്യയൗ)

ചിഷ്താം അഹസഃ

പാതു

— ഭേഷ്യൂണാം, തൽകർത്തുക്വാ
ദസ്മാചിഷ്യാൽ പാപാഭിസ്രോ
രക്ഷതു

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇത്ര, ബ്രഹ്മണസ്യതേ, നിങ്ങളുടെ വിഷയത്തിൽ യാതൊരു ദ്രോഹക്കമ്മം, അപരാധം ഞാൻ ചെയ്യുന്നവോ, അതിൽനിന്നെന്നെ രക്ഷിച്ചാലും. പിന്നെ ആങ്ഗിരസ പ്രചേതസ്സായ ഏനെ ശത്രുക്കൃതമായ പാപത്തിൽനിന്നും, ദ്രോഹത്തിൽനിന്നും ഇത്രൻ രക്ഷിക്കട്ടെ.

5 അജൈഷ്യാദ്യാസനാമചാ

ഭ്രമാനാഗസോവയം

ജാഗ്രൽസ്വപ്നസ്തങ്ക്ലഃ

പാപോയംചിഷ്വന്നംസക്തമു

യോനോഭേഷ്വിതമു

അനന്തം -

- അദ്യ അജൈഷ്വരം — ദൃഗ്വ്യപ്തനാശനാൽ ജേതവ്യാനി
സർവ്വാണി ജിതവന്തോഭൂമ
(തദനന്തരം) അസന്നാമ ച — സംഭേതവ്യാനി സമജോമ ച
(തഥാ) വയം അനാഗന്തഃ
അഭൂമ — അനപരാധാശ്ച ഭവേമ
ജാഗ്രൽ-സ്വപ്നഃ, പാപഃ — ജാഗ്രൽ-സ്വപ്നാവസ്ഥയോഃ
പാപഃ, പാപഫലരൂപഃ
സഃ സം-കല്പഃ — ദൃഗ്വ്യപ്താധ്യവസായഃ
യം ദിഷ്യഃ, തം പ്രച്ഛതു — യം ശത്രും വയം ദിഷ്യഃ തം
പ്രാപ്നോതു
യഃ നഃ ദ്വേഷി, തം
പ്രച്ഛതു — അസ്യാൻദ്വേഷി, തം പ്രാപ്നോതു

അതഥം-ഇന്ന് ദൃഗ്വ്യപ്തനാശനംകൊണ്ടു ജയിക്കേണ്ടതെല്ലാം നാം ജയിക്കാവു അതിന്നുശേഷം നേടേണ്ടതെല്ലാം നേടാവു പിന്നെ, നാം നിരപരാധന്മാരാകാവു, അപാപന്മാരാകാവു ജാഗ്രൽ-സ്വപ്നാവസ്ഥകളിലെ പാപഫലരൂപമായ ആ സ്വപ്നസങ്കല്പം, യാതൊരു ശത്രുവിനെ നാം വെറുക്കുന്നപോ, അവനെ പ്രാപിക്കട്ടെ അർ നമ്മെ വെറുക്കുന്നവോ അവനെ പ്രാപിക്കട്ടെ (ഇവിടെ ദൃഗ്വ്യപ്തം എന്ന പദത്തിന്നു ജാഗ്രത്തിലും താതുവഴി സ്വപ്നത്തിലും സംഭവിക്കുന്ന അപ്രാവർത്തികങ്ങളെങ്കിലും പാപഫലങ്ങളായ സങ്കല്പങ്ങളാകുന്നു)

വശ്വം-28-നൈര്യതഃ കപോതഃ പ്രഷിഃ, ത്രിഷുപ്ഫന്ദരഃ, വിശ്വേദേവോ ദേവതാ

- 1 ദേവ്യാകപോതഇഷിതോയദിച്ഛ
ഋതോനിർഋത്യാഇദമാജഗാമ
തസ്മാത്ത്വായാമകൃണവാമനിഷ്ഠതി.
ഗംനോഅസ്മദിപദേശേഞ്ചുഷ്ടേ

അന്വയം:-

ഹേ ദേവോഃ, ഇഷിതഃ	— പ്രാപ്തഃ, പ്രേരിതഃ
നിഃ-ഋത്യോഃ, ഭൃതഃ	
കപോതഃ	— പാപദേവതായാ അനുചരഃ കപോതഃ
യൽ ഇച്ഛൻ ഇദം	— യൽ ബാധനമഭിലഷണ സുഭീയങ്ഗൃഹം
ആ-ഭഗവത	— പ്രാപ്തോൽ
തസ്മൈ അച്ഛാമ	— തൽ ബാധനനിവൃത്യത്വം യച്ഛാൻ ഹവിഷാ പുജയാമ
(തതഃ) നിഃ-കൃതിം	
കൃണവാമ	— കപോത പ്രവേശദേശസ്യ പരിഹർത്തിങ്ക്രവാമ
(അതഃ) നഃ ദധി-പദേ ശം	
അസ്ത	— പുത്രാദയേ സുഖം ഭവതു
ചതുഃ-പദേ ശം	— ഗവാശപ്രദതയേ സുഖമസ്തു

അർത്ഥം:- അല്ലയോ ദേവന്മാരേ. ഇവിടെ അയയ്ക്കപ്പെട്ട, പാപദേവതയായ നിരൂതിയുടെ അനുചരനായ കപോതൻ (പിരാവ്) യാതൊരു ദ്രോഹമില്ലാത്തതോടെ ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ വന്നിരിക്കുന്നത്, ആ ബാധയുടെ നിവൃത്തിക്കായി നിങ്ങളെ ഹവിസ്സാൽ ആരാധിക്കുന്നു. അതിന്നുശേഷം പിരാവ് വന്നതിന്റെ ദോഷപരിഹാരത്തിനായി പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യുന്നു. അതുകൊണ്ട് ഞങ്ങളുടെ പുത്രാദികൾക്ക് സുഖം ഭവിക്കട്ടെ; പശു, കരിര മുതലായവയ്ക്കും സുഖം ഭവിക്കട്ടെ.

- 2 ശിവകപോതഇഷിതോനോഅസ്ത
നാഗാദേവാശ്ശുകനോഗൃഹേഷ
അഗ്നിഹിവിപ്രോഽഷ്ടാതാംഹവിനഃ
പരിഹേതിഃപക്ഷിണീനോവൃണക്തു

അനന്തം -

ഹേ ദേവാഃ, നഃ ഗൃഹേഷു
ഇഷിതഃ

— ഗതഃ

ശകനഃ കപോതഃ ശിവഃ,
അനാഗാഃ അസ്തു

— കപോതാഖ്യസ്സഹകരഃ, അപാപ
ഹേതുഭവതു

ഹി വിപ്രഃ അഗ്നിഃ നഃ
ഹവിഃ
ഋഷിതാം

— യുഷ്യഭ്യം പരികല്പിതം ഹവിഃ
— ഋഷിതേ, അതോയുഷ്വൽ
പ്രസാദാൽ

പക്ഷിണീ ഹേതിഃ
നഃ പരി വൃണക്തു

— പക്ഷോപേത ഹനനഹേതുഃ
— അസ്മാൻ പരിവജ്ജയതു, മാ
ബാധതാം

അർത്ഥം.- അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിലെ
ത്തിയ പിറാവയെ പക്ഷി സുഖകരനും അപാപഹേതുവുമാകട്ടെ
എന്നുകൊണ്ടെന്നാൽ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഒരുക്കിയ ഹവിസ്സു്
ദേവോവിധായ അഗ്നി കൈക്കൊള്ളുന്നുമു് അതിനാൽ നിങ്ങ
ളുടെ പ്രസാദത്താൽ പക്ഷിത്രപായ ഈ വധായുധം ഞങ്ങളെ
വിട്ടുപോകട്ടെ ബാധിക്കാതിരിക്കട്ടെ

3 ഹേതിഃപക്ഷിണീനമോത്യസ്മാ

നാഷ്ട്യാംപദഞ്ചൈതേഅഗ്നിധാനേ

ശന്നോഗോഭ്യശ്ചപുരുഷേഭ്യശ്ചാസ്മു

മാനോഹിംസീഭിഹദേവാഃകപോതഃ

അനന്തം -

പക്ഷിണീ ഹേതിഃ

— പക്ഷോപേത ഹനനഹേതുഃ,
കപോതഃ

അസ്മാൻ ന മോതി

— നഹിനസ്തു

നാഷ്ട്യാം അഗ്നിധാനേ

— വ്യാപ്തായാമരണ്യാന്യാമഗ്നി
സഹിതേ പ്രദേശേ (അഥവാ)
അശ്ന്നന്ത്യസ്മിന്നിത്യഷ്ടീ
പചനശാലാ, തസ്യാം

പദം കൃണരതേ — സ്ഥാനങ്ക്രമോതി, തത്രൈവ
നിവസതു

(അപിച) നഃ ശോഭ്യഃ ച
പുതഷ്ടേഭ്യഃ ച ശം അസ്തു — സുഖം ഭവതു
ഹേ ദേവഃ, ഇഹ
കപോതഃ — അസ്തിൻ ഗൃഹേ സഃ
നഃ മാ ഹിംസീൽ — അസ്താൻ മാ ബാധതാം

അർത്ഥം.-ചിരകാലം ആയുധമായ പിരാവു നമ്മളെ ഹനിക്കാ
തിരിയ്ക്കട്ടെ. പരന്ന കാട്ടിൽ അല്ലെങ്കിൽ അടുക്കളയിൽ അഗ്നി
ചേർന്ന സ്ഥലമതു പുകയ്ക്കുന്നു, അവിടെത്തന്നെ വസിക്കട്ടെ. നമ്മു
ടെ പശുക്കൾക്കും ആളുകൾക്കും സുഖം ഭവിക്കട്ടെ. അല്ലയോ ദേ
വന്മാരേ, ഈ ഗൃഹത്തിൽ പിരാവു ഞങ്ങളെ ബാധിക്കാതിരി
ക്കട്ടെ.

4 യദുഭ്യുകോവദതിമോഘമേത
ദൃശ്കപേരത്പദമഗ്നോതൃണോതി
യസ്യദൃതഃപ്രഹിതഏഷഏത
തസ്മൈയുതായനോഅസ്തമൃത്യവേ

അന്വയം:-

ഉഭയഃ യൽ വദതി	— യദുകസംജ്ഞഃ പക്ഷീയദശോഭന മാത്മീയേന ശബ്ദേന സുചയതി
ഏതൽ മോഘം	— നിഷ്ഫലമസ്തു
കപോതഃ അഗ്നോ യൽ	
പദം കൃണോതി	— അഗ്നിമതിഗൃഹേകരോതി, ഏതദപിമോഘമസ്തു
പ്ര-ഹിതഃ ഏഷഃ യസ്യ ദൃതഃ	— പ്രേഷിതഃ കപോതോ യസ്മാൻമരഃ
തസ്മൈ മൃത്യവേ യമായ	— മരണരൂപായ
ഏതൽ നമഃ അസ്തു	— ഏവം പ്രണാമോ ഭവതു

അതും.—കുറുപ്പ് തന്റെ ശബ്ദത്താൽ യാതൊരു ദുഷ്ടതയും സൃഷ്ടിക്കുന്നതോ അതു നിഷ്പലമാവാൻ പിറാവു. അഗ്നിയുടെ വീട്ടിൽ കാൽകുത്തുന്നതുകൊണ്ടുള്ള ദോഷവും നിഷ്പലമാവാൻ അയഞ്ഞുപെട്ട ഈ പ്രാവ് ആരുടെ ദൂതനാണോ, ആ മരണരൂപനായ യമൻ ഈ നന്മയ്ക്കാരം വേറുള്ളത്.

5 ജപാകപോതന്നുതപ്രണോദ
മിഷ്ണുതപരിശാന്യധം
സംയോപയ്ക്കോദരിതാനിവിശ്വാ
ഹിത്യാനളജപ്രപതാൻപതിഷ്ഠ

р. 23

അന്വയം:-

(ഹേ ഭവോ:) ജ്ഞാ
പ്ര-നോഭം കപോതം
നഭത

— മന്ത്രേണ സുയമാനാസ്സന്തോ യുയം.

— പ്രകടനനോദനീയം,
ബഹിഷ്കരണവും പക്ഷിണ
മന്യാൽ ഗൃഹാനിർമ്മയത

(തമാ) മദനഃ
വിശ്വാ ഭുഃ-ഇതാനി
സം-യോപയന്തഃ

— അസാഭിദ്വൈതാവിഷ്ണുമാഭ്യന്തരം

- അന്യോഭിഭവൈശ്വര്യം
- കപോതജന്യാനി ദോഷജാതാനി

സംരക്ഷണപദ്ധതി:

— അഭ്യസാധനം കർമ്മം:

ഇഷ്ടം ഗാം പരി നയധാ.

• — അന്നദഗോപാലാസുര്യം

പ്രാപ്തം

(അപിഡ) പതിപ്പ്:
ന: ഉജ്ജം ഹിത്യാ പ്ര
പതാൽ

— അതിശയേനപതിതാകപോതഃ

— അന്നപരിത്യജ പ്രபதறு

അതും—അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, മന്ത്രത്താൽ സ്തുതിക്കപ്പെടുന്ന നിങ്ങൾ പുറത്താക്കേണ്ടു. പിറാവീനെ ഞങ്ങളുടെ ഗൃഹത്തിൽ നിന്ന് പുറത്താക്കിയാലും, പിന്നെ, ഞങ്ങളുടെ ഹവിസ്സുകളെ കൊണ്ട് എപ്പോഴൊക്കെയും, പിറാവു കാരണമായ ദോഷങ്ങളെ ഇല്ലായ്മ ചെയ്യുന്നവരായും ഞങ്ങൾക്കുണ്ടെന്നതായും പശുവിനെയും മെന്തിച്ചാലും കൂടാതെ അതിവേഗം പറക്കുന്ന പിറാവു് ഞങ്ങളുടെ ചോറുപേക്ഷിച്ച് പറന്നുപോകട്ടെ

വക്രം—24—വൈരാജശ്ലോകപരഃ (ഋഷഭഃ) ഋഷിഃ അനുഷ്ടുപ്
മഹാപംക്തിഹന്ദസി സപത്തനാശനദേവതാ.

1 ഋഷഭംമാസമാനാനം
സപത്താനാംവിഷാസഹിം
ഹന്താരംശത്രുണാങ്ക്രൂധി
വിരാജങ്ഗോപതിങ്ഗവാം

അന്വയം:—

(ഹേ സപത്തനാശനേന്ദ്രം)

സമാനാനം മാ ഋഷഭം

(ക്രൂധി)

— സമുദാനാം മദ്ധ്യേമാം
ഋഷഭേൽ ബലവന്തങ്ക്രൂ

സപത്താനാം വി—

സസഹിം

— യേസ്മൽകല ഏവജാതാഃ
അസ്മാകമേവാനിഷ്ടമാ
ചരന്തിതേ സപത്താഃ, തേഷാം
വിശേഷേണാഭിഭവിതാരുങ്ക്രൂ

ശത്രുണാം ഹന്താരം ക്രൂധി— ഇതരേഷാം ശത്രുണാമപി
ഹന്താരങ്ക്രൂ

വിരാജം ഗവാം ഗോ—

പതിം

— വിശേഷേണ രാജമാനം
സർവ്വസാങ്ഗവാം
സ്വാമിനഞ്ച ക്രൂ

അർത്ഥം—സപത്തനാശനനായ ഇന്ദ്രം, ഇല്ലാത്താക്കിടയിലെ
ന്നെ കാളപോലെ ബലവാനാക്കിയാലും, കടുംബത്തിൽ പിറ
ന്നു തങ്ങൾക്കനിഷ്ടം ചെയ്യുന്ന സപത്തന്മാരെ ജയിക്കുന്നവനാ
ക്കിയാലും.. മറ്റു ശത്രുക്കളുടെയും ഹന്താവാക്കിയാലും.. ദീപ്യമാ
ന്നും എല്ലാ പശുക്കൾക്കും സ്വാമിയുമാക്കിയാലും..

2 അഹമ്സ്വിസപതാഹേ
 ത്രുവാരിഷ്ടോഅക്ഷതഃ
 അധസ്സപതാമേപദോ
 രിമേസർവ്വേഅഭിഷ്ഠിതാഃ

അന്വയം:-

അഹം സപതാഹം

അസ്വി — ശത്രുണാം ഹന്താഭവാമി

ഇത്രഃ-ഇവ അരിഷ്ടഃ,

അക്ഷതഃ — കേനാപ്യഹിംസിതഃ,
 അപ്രണശ്ച

ഇമേ സർവ്വേ സപതാഃ — ദൃശ്യമാനാശ്ശത്രുവഃ

മേ പദോഃ അധഃ — പാദയോരധസ്താൽ

അഭി-സ്ഥിതാഃ — ആക്രാന്താ ഭവന്തു

അർത്ഥം.-ഞാൻ ശത്രുഹന്താവാണ് ഇത്രനെന്നപോലെ ആരാലും ഹിംസിക്കപ്പെടാത്തവനാണ്, പരിക്കപറ്റാത്തവനാണ്. ഇക്കണ്ട ശത്രുക്കളെല്ലാം എന്റെ കാൽച്ചുറ്റിൽ ആട്ടി പിടിക്കപ്പെട്ടവരാവട്ടെ

3 അത്രൈവവോപിനന്ധാ

മൃദേആർന്നീഇവജ്യയാ

വാചസ്പതേനിഷേധേമാൻ

യഥാമധ്യേരവദാൻ

അന്വയം:-

• (ഹേ സപതാഃ, യത്ര യുധം നിവസഥഃ)

ത്ര ഏവ വഃ — യുഷ്മാൻ

യാ ഉദേ ആർന്നീ-ഇവ — യഥാഭേദധനന്ധഃ കോടിഭൂഃ
 ബദ്ധ്യന്തേ തഥാ

അപി നഹ്യാമി	— അപിനദ്ധാൻ, പാശൈർബ ദ്ധാൻ കരോമി
ഹേ വാചഃ പതേ,	— ശബ്ദസ്യ പാലയിതദ്ഭേവ,
യഥാ മൽ അധാരം വദാൻ	— യേനപ്രകാരേണ മത്തഃ, നികൃപ തരം വദന്തി തഥാ നിരുദ്ധ വാചഃ
ഇമാൻ നി സേധ	— സ്വപത്താൻ പ്രതിഷേധ

അർത്ഥം:—അല്ലയോ ശത്രുക്കളേ, നിങ്ങൾ വസിക്കുന്നിടത്തു
തന്നെ നിങ്ങളെ, രണ്ടു വില്ലുകളുടെ തലപ്പുകളെ കൂട്ടിക്കെട്ടുന്ന
പോലെ, കയറുകളാൽ കെട്ടിയിടുന്നുണ്ട്. അല്ലയോ വാചസ്വ
തേ, നികൃഷ്ടമായി എങ്കൽ ദുഷണമുരയ്ക്കുന്നവരെ മിണ്ടാതാക്കി,
വാക്കടഞ്ഞവരാക്കിത്തടഞ്ഞാലും.

4 അഭിഭൂതമാഗമം.
വിശ്വകർമ്മേണയാസ്താ
ആപശ്ചിത്തമാവോപ്രത
മാവോഹംസമിതിനദേ

അന്വയം:—

(ഹേ സ്വപത്താഃ)

അഭി-ഭൂഃ അഹം

വിശ്വകർമ്മേണ

യാസ്താ ആ അഗമം

— അഭിവേദിതാഹം

— സർവ്വകർമ്മ ദക്ഷേണ

— ധാരകേണ തേജസാസാധമാഗത
വാനസ്യി

(അതഃ) വഃ ചിത്തം ആ
ദേവ

— മനോഗൃഹ്ണാമി, മനോഗതം
ധൈര്യം ഹരാമി

വഃ പ്രാപം ആ

— കർമ്മ ഗൃഹ്ണാമി

(തഃ) വഃ (സമിതിഃ)

— സാമഗ്രാമഃ

(തം) സം-ഇതിം അഹം

ആ

— ആ ദേവ

അത്ഥം.-അല്ലയോ ശത്രുക്കളേ, ജയശീലനായ ഞാൻ സർവ്വ കർമ്മസമർത്ഥനായ തേജസ്സോടു കൂടി വന്നിരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങളുടെ മനസ്സിനെ, മനസ്സിലുള്ള ധൈര്യത്തെ വലിച്ചെടുക്കുന്നു. നിങ്ങളുടെ കർമ്മത്തെയും പിടിച്ചുപറുന്നു. നിങ്ങളുടെ യുദ്ധത്തെയും (യുദ്ധപാടവത്തെയും) ഹരിക്കുന്നു.

5 യോഗക്ഷേമം വ ആദായാ

ഹം ഭൂയാസമുത്തമ

ആപോമുദ്ധാനമക്രമീ.

അധസ്തദാന്തമുദാത

മണ്ഡുകാഇവോദകാ

ന്തണ്ഡുകാഉദകാദിവ

വ. 24

അന്വയം:-

(ഹേ സപതാഃ,) വ:

യോഗ-ക്ഷേമം ആ-ദായ — അപ്രാപ്തസ്യ പ്രാപ്തിം പ്രാപ്തസ്യ രക്ഷണഞ്ച യുഷ്മത്തോ ഗൃഹീത്വാ

അഹം ഉൽ-തമഃ ഭൂയാസം — ശ്രേഷ്ഠോ ഭൂതോസ്മി

(തതഃ) വ: മുദ്ധാനം ആ

അക്രമീ.

— ശിരഃ ആക്രമീഷം, പാദേനാധി തിഷ്ഠാമി

(അനന്തരം) മേ

അധഃ-പദാൽ

— പാദസ്യാധസ്താഭത്തമാനാ യുയം

ഉദകാൽ മണ്ഡുകാഇവ

— വൃഷ്ടിജലാദധഃപ്രദേശേവത്ത് മാനാമണ്ഡുകാ ഇവ

മണ്ഡുകാഃ ഉദകാൽ-ഇവ

— പുനരക്തിരാദരാത്ഥം

ഉൽ വദത

— ഉച്ചൈരാക്രോശത

അത്ഥം.-അല്ലയോ ശത്രുക്കളേ, നിങ്ങളുടെ യോഗക്ഷേമത്തെ (ഇല്ലാത്തതിന്റെ സിദ്ധിയുമുള്ളതിന്റെ രക്ഷയും) നിങ്ങളിൽനിന്ന് പിടിച്ചുപറ്റി ഞാനൽകൃഷ്ണനാവുന്നു. പിന്നെ, നിങ്ങളെ

ടെ തലയെ എന്റെ കാൽകീഴിലമർത്തുന്നു. അതിനുശേഷം എന്റെ കാൽകീഴിൽനിന്ന് നിങ്ങൾ, മഴവെള്ളത്തിനടിയിൽ നിന്ന് അവളുകൾപോലെ, അവളുകൾ മഴവെള്ളത്തിനടിയിൽ നിന്നെന്നപോലെ, ഉറക്കെ കരയുക. (ആവർത്തനം ശക്തിയ്ക്കു വേണ്ടി.)

വക്രം—25—വിശ്വാമിത്ര ജമുണ്ണീ ള്ളപ്പി, ജഗതിമന്ദിരം, ഇന്ദ്രോ
ദേവതാ.

1. துஷேமீரூபரிஷிபுதேமஸு
 தபஃஸுதஸ்யகலஸ்யரஜஸி
 தபஃரயிஃபுதவிரோஹஸுதயி
 தபநதபஃபரிதப்யாஜயஸ்ய

അനുകൂലം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ഇദം മധു	— സോമാരമകം രസം
തുഭ്യേ പരി സിദ്ധ്യതേ	— തുഭ്യം, ത്വദർത്ഥമാഹവനീയേ പ്രക്ഷിപ്യതേ
ത്വം സുതസ്യ കലശസ്യ രാജസി	— ത്വമേവാഭിഷുതസ്യ ദ്രോണകലശാവസ്ഥിതസ്യ സോമസ്യേശിഷേ
(സഃ) ത്വം നഃ പുത്ര- വീരം ഉ	— ബഹുപുത്രമേവ
രയിം കൃധി	— ധനം കരു
(ത്വഥാ) ത്വം ത്വഃ പരിഹവ്യ	— ശതസൗഖ്യോകാശാമേധ ലക്ഷണം തപോനുഷ്ഠായ
സ്വഃ അജയഃ	— സ്വർഗ്ഗജിതവാനസി

അതും—അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഈ സോമരസം അവിടേയ്ക്കുവേണ്ടിയാണ് ആഹവനീയാഗ്നിയിൽ ഹോമിക്കപ്പെടുന്നത്. സമ്പ്രദിക്കപ്പെട്ട് ദ്രോണകലശത്തിലിരിക്കുന്ന സോമത്തിന്നവിട്ടു

ന്നിഗ്നാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ധാരാളം പുത്രന്മാരോടുകൂടിയ (പുത്രന്മാരാകുന്ന) ധനമുണ്ടാക്കിയാലും. നൂറുകണക്കിൽ അശ്വമേധമെന്ന തപസ്സനുഷ്ഠിച്ചിട്ടാണവിടുന്ന് സ്വർഗ്ഗം നേടിയത്.

2 സ്വർജിതമ്മഹിമദാനമന്യസോ
ഹവാമഹേപരിശക്രംസുതാൻ ഉപ
ഇമന്നോയജ്ഞമിഹബോധ്യാഗ്ഹി
സ്പൃധോജയന്തമ്മലവാനമിമഹേ

അന്വയം:-

സ്വർജിതം, മഹി	— സ്വർഗ്ഗസ്യ ദേതാരം, മഹാന്തം
അന്യസഃ മദാനം	— സോമാന്നസ്യപാനേ ഹിഷ്ത്തം
ശക്രം സുതാൻ ഉപ	— ശക്തമിദ്രമഭിഷ്ഠതാൻ സോമാൻ പ്രതി
പരി ഹവാമഹേ	— പരിത ആഹവയാമഹേ
(ഹേ ഇന്ദ്ര, തപഃ) നഃ ഇഹ	
ഇമഃ യജ്ഞം	— അസ്മിന്ദേശേ ക്രിയമാണമസ്മാകം യജ്ഞം
ബോധി, ആ ഗഹി	— ബുദ്ധ്യസ്വ, ബുദ്ധ്യാപാശ്വ
ജയന്തം മലവാനം	— അഭിവന്തം ധനവന്തം
സ്പൃധഃ ഇഃഽഹേ	— സ്പൃദ്ധമാനാശ്ശതസേനാ ധനാനി യാചന്തേ

അർത്ഥം:-സ്വർഗ്ഗം ജയിച്ച മഹാന്തം സോമാന്നം കൊണ്ടു ഹിഷ്ഠനവന്തം ശക്തനായ ഇന്ദ്രനെ സംസ്കരിക്കപ്പെട്ട സോമാക്കുവേണ്ടി ഏമ്പാടും ഞങ്ങൾ വിളിക്കുന്നു. അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ഇവിടെ അനുഷ്ഠിക്കപ്പെടുന്ന ഞങ്ങളുടെ യജ്ഞത്തെ അവിടുന്നറിഞ്ഞാലും, അറിഞ്ഞുണ്ടെങ്കിലും, ജയശീലനും ധനവാനായ അവിടുത്തോട് എതിരിടുന്ന ശത്രുസേന (കീഴടങ്ങ) ധനം യാചിക്കുന്നു.

3 സോമസ്യരാജേണാവതണസ്യധർമ്മി
ബ്രഹ്മസ്യതേരന്മത്യാഉശർമ്മി
തവാഹമദ്യമലവന്നപസ്തതൈ
ധാതർവ്വിധാതഃകലശാത്തക്ഷയം

അന്വയം:-

- ഹേ മല-വൻ, രാജന്തഃ — രാജമാനസ്യ
- സോമസ്യ വതണസ്യ
- ധർമ്മി — ധാരകേ യജ്ഞേ വർത്തമാനഃ
- (ത്ഥാ) ബ്രഹ്മസ്യതേ
- അന്മത്യാഃ ശർമ്മി ഉ — സംബന്ധിനി ശരണേ, യജ്ഞേ
- ഗൃഹേ വർത്തമാനശ്ച
- അഹം തവ ഉപ-സ്തതൈ
- അദ്യ — സ്തോത്രേ ഇദാനിം പ്രവൃത്തോസ്തി
- ഹേ ധാതഃ, വി-ധാതഃ — ഏതൽ സംജ്ഞൈകേ ദേവേ, യുവാഭ്യോമനുജ്ഞാതഃ
- കലശാൻ അക്ഷയം — കലശസ്ഥാൻ ഏതശേഷാൻ സോമാൻ ക്ഷേപിതവാനസ്തി

അർത്ഥം:-അദ്യയോ ധന്വന്തായ ഇത്ര, പ്രകാശമാനനായ സോമനഃ വതണനഃ ധരിമെന്ന യജ്ഞത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവനും ബ്രഹ്മസ്യതിയെസ്സംബന്ധിച്ച യജ്ഞഗൃഹത്തിലിരിക്കുന്നവനുമായ ഞാൻ അവിടുത്തെ സ്തോത്രത്തിലാണിപ്പോൾ പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. ധാതാവും വിധാതാവുമായ ഇത ദേവന്മാരേ, നിങ്ങളുടെ സമ്മതത്തോടുകൂടി ഞാൻ, ചോദിച്ച ബാക്കിയുള്ള കലശത്തിലെ സോമങ്ങളെ ക്ഷേപിച്ചിരിക്കുന്നു.

4 പ്രസൂതോക്ഷമകരഞ്ചരാവപി
സ്തോമഞ്ചേതപ്രഥമസ്തുതിരന്യമേ
സത്യേസാതേനയദ്യാഗമവാഃ
പ്രതിവിശ്വാമിത്രമമഗ്നീദമഃ

അന്വയം:-

- (ഹേ ഇന്ദ്ര,) പ്ര-സൃതഃ — തപയാപ്രേരിതോഹം
 ചരൗ ഭേഷം അപി
 അകരം — ചരണായുക്തേ യജ്ഞേ ഭേഷ
 ണീയം ചർവാദി ഹവിസ്സുപദേമ
 മാകാഹ്.
- പ്രഥമഃ സൂരിഃ — മുഖ്യസ്തോതാഹം
 ഇം സ്തോമം ച ഉൽ മൃജേ — ത്വദേവം സ്തോത്രഞ്ച ഉന്മാർജ്ജി,
 സംസ്തരോമി, ഉച്ചാരയാമി
 (ഇദാനീമിത്രഃ അന്തരാത്മരൂപസ്സൻ സൂക്തദ്രഷ്ടാരാഘവീ സം
 ബോദ്ധ്യബ്രൂതേ)
 ഹേ വിശ്വപാമിത്ര
 ജമദഗ്നി, വാം പ്രതി — യവാഃ പ്രതി
 ദമേ സുതേ — യജ്ഞഗൃഹേഭിഷുതേ സോമേ
 സതി
 സാതേന — സംഭേതവ്യേന ധനേന സാലം
 യദി ആ അഗമം — യസ്മിൻകാലേ ആഗച്ഛാമി
 തദാ സ്തോത്രം കരു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുനാൽ പ്രേരിതനായ ഞാൻ ചരവോടുകൂടിയ യജ്ഞത്തിൽ അപിടേയ്ക്കു ഭക്ഷിക്കുത്തതായ ചരപുരോഡാശാദിഹവിസ്സുണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നു. മുഖ്യസ്തോതാവായ ഞാൻ ഈ സ്തോത്രവും ഉച്ചരിക്കുന്നു. (ഈ ഘട്ടത്തിൽ ഇന്ദ്രൻ അന്തരാത്മരൂപനായി സൂക്തദ്രഷ്ടാക്കളായ ഗുഹികളേ പറയുന്നു) അല്ലയോ വിശ്വപാമിത്രജമദഗ്നിമാരേ, നിങ്ങളുടെ യഗ്നശാലയിൽ സോമം സംസ്കരിക്കവെ, നിങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ച് പ്രപ്രവൃദ്ധമായ ധനത്തോടുകൂടി ഞാൻ വരുമ്പോൾ നിങ്ങൾ സ്തോത്രം ചൊല്ലുക. (ഏകം നാലും ഗുഹികളിൽ ഗുഹികൾ ഏകവചനം പ്രയോഗിച്ചിട്ടുള്ളത് ഇത്യാദി. ഒറ്റത്തൊറ്റത്തു പറയുന്നതായാണു്.)

വക്രം-26—വായന: അനിലഃ ജ്വലിഃ, ത്രിഷുപ്തനഃ, വായുദേവതാ.

1 വാത്സ്യരമഹിമാനരഥസ്യ
 രജനേതിസ്തനയന്നസ്യഘോഷഃ
 ദിവീസ്പ്പഗ്യാത്യരണാനിക്രണ്ഡ
 ന്നതോഏതിപൃഥിവ്യാരേണമസ്യൻ

അനവയം:-

വാത്സ്യ രഥസ്യ	
മഹിമാനഃ ന	— വായോരഹണശീലസ്യ മാഹാത്മ്യം ക്ഷിപ്രം ബ്രവീമി
അസ്യ ഘോഷഃ സ്തനയൻ	— ശബ്ദോഗിരിഗന്ധരാദിഷു വിവിധം രവമുൽപാദയൻ
രജൻ ഏതി	— സർവ്വം സ്ഥാവരജംഗമജാതം ഭഞ്ജൻ ഗച്ഛതി
(സവായുഃ) ദിവീ-സ്പ്പക്	— ദിവം, ആകാശം സ്പ്പശൻ, വ്യാപ്തവൻ
അരണാനി ക്രണ്ഡൻ	
യാതി	— ദിഗന്തരാന്യതണവണ്ണാനി, വികൃതരൂപാണി കർവ്വൻ പ്രാപ്തോതി
ഉതോ പൃഥിവ്യാ രേണം	— ഭൂമേഃ പാംസം
അസ്യൻ ഏതി	— ഗൃഹീതാ സർവ്വത്ര വിക്ഷിപൻ ഗച്ഛതി (അത ഏവാഭിരണാനി ക്രണ്ഡൻ)

അർത്ഥം-വായുവിന്റെ ഗതിവേഗമറ്റ മഹത്വം ഇപ്പോൾ ഞാൻ പറയുന്നു: അവിടുത്തെ ശബ്ദഘോഷം മലകളിലും ഗുഹകളിലുമൊച്ചയുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടും, എല്ലാ സ്ഥാവരജംഗമങ്ങളുടെയും സമൂഹത്തെ പിളർക്കൊണ്ടും വരുന്ന ആ വായു ആകാശം തൊടുന്നവനായി, പ്രാപിജ്ഞാവനായി ഉമറുന്ന പൊടിപട

ലം കൊണ്ടു് ദിക്കുകൾ വികൃതവണ്ണങ്ങളാക്കിക്കൊണ്ടുവരുന്നു. പിന്നെ ഭൂമിയുടെ പൊടികളേങ്ങി എങ്ങു് വിതറുന്നു.

2 സംപ്രേർത്തേണനവാത്സ്യവിഷ്വാ
 ഐനങ്ഗച്ഛന്തിസമന്നനയോഷാഃ
 താഭിസ്സയുക്സരഥന്ദ്രവഹുയതേ
 സ്യവിശ്വസ്യഭവനസ്യരാജാ

അന്വയം:-

വി-സ്ഥാഃ	— വിശേഷേണാവസ്ഥിതാഃ പർവ്വതാഭ്യഃ
വാതസ്യ സം പ്ര അനു ഈരതേ	— വായുചിമുഖാഃ പ്രകമ്പന്തേ,
സമനഃ ന യോഷാഃ	— സങ്ഗ്രാമചിവാശ്ചയോഷിതഃ, ബദ്ധവാഃ (അഥവാ ധൃഷ്ടം പുരുഷം കാചിന്യ ഇവ തത്ത്വം ഇല്യാദിരൂപാശ്രയിതഃ)
എന്നും ആ ഗച്ഛന്തി താഭിഃ സ-യുക്, സ-രഥം	— വായും പ്രാപ്തവന്തി — സ്വയുക്, സ്വയമേവയുജ്യമാനം, സമാനമേകം രഥമാന്തഥ്യം
ദേവഃ ഹുയതേ	— ദീപ്യമാനോ വായുഷ്ഠിച്ഛതി
അസ്യ വിശ്വസ്യ ഭവനസ്യ രാജാ	— വായുർഭൂശ്യമാനസ്യ സർവ്വസ്യ ഭൂതജാതസ്യ സ്വാമീഭവതി

അർത്ഥം-ഉറച്ചുനില്ക്കുന്ന മാമലകളും മറ്റും വായുവിന്നഭിമുഖം
 ഞ്ഞായിളകുന്ന പെൺകുതിരകൾ പടക്കളഞ്ഞെയെന്നപോലെ
 (അല്ലെങ്കിൽ ശാന്തയായ പുരുഷനെന്ന ചരത്തെ ചെടിവള്ളികളോ-
 റ്റു കാചിനികളെന്ന പോലെ) അവ വായുവിനെ പ്രാപിക്കുന്ന
 അവയോടുകൂടി സ്വയം പൂട്ടപ്പെടുന്ന ഓരത്തേരിലേറി ദേവന്മാ-
 യ്ക്കു വായു ഗമിക്കുന്നു. അവിടുന്നു് ഇക്കണ്ടു ചരാചരസമൂഹത്താ-
 നു മുഴുവൻ സ്വാമിയായി ഭവിക്കുന്നു.

3 അന്തരീക്ഷപഥിഭീരിയ്മാനോ
 നനിവിശതേകതമച്ചനാഃ
 അപാംസഖാപ്രഥമജാജ്ഞാവാ
 ക്വസ്വിജ്ഞാതഃകതആബഭ്രവ

അന്വയം:-

അന്തരീക്ഷ പഥി-ഭി:

ഈയമാനഃ

— നഭസി വിദ്യമാനൈർമാഗ്നി
 ്കൃച്ഛാൻ വായുഃ

കതമൽ പന അഹഃ

— ഏകമപിഭിനം

ന നി വിശതേ

— നോപവിശതി, കിന്തു സർവ്വ
 ദൈവഗച്ഛതി

(അപിച) അപാം സഖാ

— ഉദകാനാം മിത്രഭൂതഃ

പ്രഥമ-ജാ ജ്ഞാ-വാ

— സർവ്വേഭ്യഃ പൂർവ്വാൽപന്നഃ,
 സത്യവാൻ സഃ

ക്വ സ്വിൽ ജാതഃ?

— കത്രവലുൽപന്നഃ?

കതഃ ആ ബഭ്രവ?

— കസ്മാദ്ഭേദാഭിഭഃ സർവ്വം
 ജഗദ്യോഷ്ണാതി?

അർത്ഥം:-ആകാശമാഗ്നിജ്വലിച്ചു വരുന്ന വായു ഒരു ദിവസ
 വുമൊരിക്കലും നില്ക്കുന്നില്ല. ഏപ്ലോഴം സഞ്ചരിക്കുന്നു. ജല
 ദൈവകല ചങ്ങാതിയും ഏല്യാറ്ററിനേക്കാൾ മുമ്പുപായവനും
 സത്യവാനുമായ അവിടുന്ന് ഏതിടത്താണ് ജനിച്ചത്? എവി
 ടെന്നിന്നാണ് ജഗത്തു മുഴുവൻ വ്യാപിക്കുന്നത്?

4 ആത്മാദേവാനാംഭവനസ്യഗഭോ

യഥാവശഞ്ചരതിദേവഏവഃ

ഘോഷാത്സ്യഗ്രണാഭിരേനരൂപം

തസ്മൈവാതായാഹവിഷാവിധേമ

അന്വയം:-

(അയം വായുഃ) ദേവാനാം
ആത്മാ

— ഇന്ദ്രാദീനാമപ്യാത്മാ (ജീവ
രൂപേണ തേഷ്വവസ്ഥാനാൽ)
— ഗർഭവൽ പ്രാണരൂപേണാത്തർച്ച
ത്തമാനഃ

ഭുവനസ്യ ഗർഭഃ

ഏഷഃ ദേവഃ യഥാ-വ്ശം
ചരതി

— യഥാകാമം വർത്തതേ

അസ്യ ഘോഷാഃ ഇൽ

ശൃണുധിരേ

— ശബ്ദാ ഏവ ശ്രൂയന്തേ

രൂപം ന

— ദൃശ്യതേ

തസ്മൈ വാതായ

ഹവിഷാ വിധേമ

— ചരപുരോധാശാദിനാ
ഹവിഷാ പരിചരേമ

അർത്ഥം:-ഈ വായു ഇന്ദ്രാദീദേവന്മാർക്കും ആത്മാവാകുന്നു.
(ജീവരൂപത്തിലവരിൽ നില്ക്കുന്നതുകൊണ്ട്) ചരാചരങ്ങൾക്കും
ഗർഭപോലെ ഉള്ളിൽ പ്രാണരൂപത്തിൽ വർത്തിക്കുന്നവനാകുന്നു.
ഈ ദേവൻ ഇഷ്ടപോലെ ചരിക്കുന്നു അവിടുത്തെ ശബ്ദങ്ങൾ
മാത്രമേ കേൾക്കപ്പെടുന്നുള്ള രൂപം കാണപ്പെടുന്നില്ല. ആ
വായുവിനെ ചരപുരോധാശാദി ഹവിസ്സുകൊണ്ട് നാം പരി
ചരിക്കാവൂ.

വർഗ്ഗം 27—കാക്ഷീവതശ്ശബരഃ ഋഷിഃ ഗോദേവതാ.

1 മയോഭൂവാതോഅഭിവാതുസ്രാ

ഊജ്ജസ്വതിരോഷധിരാരിശന്താം

പീവസ്വതീജ്ജീവധന്യാപിബ

ത്വവ്സായപദതേരുദ്രാ

അന്വയം:-

വാതഃ മയഃ-ഭൂഃ

— സുഖസ്യ ഭാവധിതാസൻ

ഉസ്രാഃ അഭി വാതു

— ഗാ അഭിഗച്ഛതു

(താഗാവ) ഉജ്ജ്വലസ്വതീഃ

ധാഷഡീഃ

— രസവന്തി തൃണാദീനി

ആരിശന്താം

— സ്വാഭേന്തു

(തഥാ) പീവസ്വതീഃ

— പ്രവൃദ്ധാസ്സത്യഃ

ജീവധന്യാഃ പിബന്തു

— ജീവാനാം പ്രീണയിത്രിരപഃ
പിബന്തു

ഹേ തദ്ര, പൽ-വതേ

— പാദയുക്തവതേ

അവസായ മൂഢ

— അന്നായോപദയാങ്ക്വകത

അർത്ഥം:-വായു സുഖപ്രദനായി പശുക്കളുടെ നേരെ വീശട്ടെ. ആ പശുക്കൾ രസവന്തുക്കളായ പൽ മുതലായവ ഭക്ഷിക്കട്ടെ. തടിച്ചുകൊഴുത്ത് ജീവനാക്കു പ്രിയങ്ങളായ ജലങ്ങൾ കുടിക്കട്ടെ. അല്ലയോ (സംഹാരമുന്തിയായ) തദ്ര, ഇതകാലുള്ള അന്നമായ പശുവിനോട് ഭയം ചെയ്യാലും.

2 യാസ്സത്രപാവിത്രപാഠക്രപാ

യാസാഗ്നിരിഷ്യാനാമാനിവേദ

യാഅങ്ഗിരസസ്സപസേഹചക്ര

സ്താഭ്യഃപജന്യഹിശമയച്ച

അനവധഃ:-

യാഃ സ-രൂപാഃ, വി-

രൂപാഃ,

— യാഗാവസ്തമാനരൂപാഃ,
വിഭിന്നരൂപാഃ

(യാശ്ച) ഏക-രൂപാഃ

— ഏകേണൈവ വർണ്ണനോപേതാഃ

യാസാം നാമാനി

— ഈശ്വരന്തേദിതേ ഇത്യാദീനി

ഇഷ്യാ അഗ്നിഃ വേദ

— യാഗേനാഗ്നിജ്ഞാനാതി

യാഃ അങ്ഗിരസഃ

തപസാ

— പശുപ്രാപ്തി സാധനേന യാഗേന

ഇഹ ചക്രഃ

— അന്യീന്ദ്രലോകേ, കൃതവന്തഃ

ഹേ പജന്യ, താഭ്യഃ

ഹേനി ശമയച്ച

— ഭോഗഭോഗാഹ്ലാസ സുഖം പ്രദാനി

- (അത ഏവ) ഉൽ-തമം — ഉൽകൃഷ്ടം
 വിശ്വ-ജിൻ, ധന-ജിൻ — സർവ്വസ്യ ജേതു, ധനസ്യ ച
 ജേതു
 ബ്രഹ്മൻ ഉച്യതേ — പ്രഭൃതമിതി സർവ്വൈരഭി
 ധീയതേ.
 (അപിച) വിശ്വ-ഭ്രാട്ട്,
 ഭ്രാജഃ — വിശ്വസ്യ പ്രകാശയിതാ,
 ഭ്രാജമാനഃ
 മഹി സൂര്യഃ ദൃശേ — മഹാനാദിത്യോ ഭാനായ
 ഉത സഹഃ — വിസ്തീർണ്ണം തമസോഭി
 ഭവിതുമലം.
 അച്യതം ഓജഃ പപ്രഥേ — ച്യതിരഹിതം, അവിനാശം
 തേജോരൂപം ബലം
 വിസ്താരയതി

അർത്ഥം:- ഈ സൗരതേജസ്സ് അതിപ്രശസ്തവും മറ്റു ഗ്രഹ
 നക്ഷത്രാദികളെകൂടി പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതും, അതുകൊണ്ടുതന്നെ
 ഉൽകൃഷ്ടവും എല്ലാറ്റിനെയും ജയിക്കുന്നതും ധനത്തെയും ജയി
 ക്കുന്നതും (നേടുന്നതും, ലോകത്തിലെ സസ്യാദി സർവ്വധനങ്ങ
 ൻ സൂര്യാശ്രയങ്ങളാണല്ലോ.) മഹത്തുമാണെന്നു എല്ലാവരാരും
 പറയപ്പെടുന്നു മാത്രമല്ല, എല്ലാം പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നവനും മഹാനു
 മായ സൂര്യൻ എല്ലാവർക്കും ഭാനത്തിനായിക്കൊണ്ടു വിസ്തീർണ്ണ
 വും ഇരുട്ടിനെ ജയിക്കുന്നതും അവിനാശവുമായ തേജോബല
 ത്തെ എല്ലാടവും പരത്തുന്നു

4 വിഭ്രാജഞ്ജ്യോതിഷാസ്വ

രഗച്ഛോരോചനന്ദിവഃ

യേനേമാവിശ്വാഭ്വനാന്യാത്മാ

വിശ്വചക്ഷണാവിശ്വഭവ്യാവതാ

വ. 28

അനന്വയം:-

(ഹേ സൂര്യ) ജ്യോതിഷാ — തേജസാത്മം

സ്വഃ വി-ഭ്രാജൻ — സർവ്വജ്ഞഗവിഭ്രാജയൻ

- ദിവഃ രോചനം അഗച്ഛഃ — ഭൃസംബന്ധി രോചമാനം സ്ഥാനം പ്രാപ്തോഃ
- വിശ്വപക്ഷാണാം,
വിശ്വദേവ്യവതാ — സർവ്വവ്യാപാര ഹേതുനാ,
വിശ്വേഷാദേവാനാംഹിതഃ,
വിശ്വദൈവ്യം യാഗാദിഃ,
തദ്വതാ
- യേന (തേജസാ) ഇമാ — സൗരേണ തേജസാ ഇമാനി,
പരിദൃശ്യമാനാനി
- വിശ്വാ ഭുവനാനി
ആ-ഭൃതാ — സർവ്വാണി ഭൗമാന്യുകോന്യാ
ഭൃതാനി വേന്തി

അർത്ഥം.-അല്ലയോ സൂര്യ, അവിടുന്ന് തേജസ്സുകൊണ്ട് ജഗത്തു മുഴുവൻ തെളിയിച്ച് ഭ്യോവിന്റെ പ്രകാശമാനമായ സ്ഥാനം പ്രാപിച്ച അവിടുത്തെ സർവ്വവ്യാപാരഹേതുവും, സർവ്വദേവഹിതമായ യാഗാദികർമ്മങ്ങളോടു കൂടിയതുമായ (യാഗാദികൾ നടത്തപ്പെടണമെങ്കിൽ സൂര്യസാന്നിദ്ധ്യം ഒഴിച്ചു കൂടാത്തതാണല്ലോ.) ആ തേജസ്സുകൊണ്ട് ഇവയെ ഭൂമിയിലെ ജലങ്ങൾ മുഴുവൻ നിറഞ്ഞിരിയ്ക്കുന്നു, രേഖിപ്പിക്കുന്നു. (സൂര്യൻ ഭൂമിയിൽനിന്ന് ജലം സംരേചിച്ച് മഴപെയ്യിച്ചാണല്ലോ ലോകത്തിൽ നദീസമുദ്രാദികൾ നിറയുന്നത്.)

വക്ത്രം.-29-ഓക്രിവഃ ഇടഃ ലൃഷിഃ, ഗായത്രിഹനഃ ഇന്ദ്രോ ദേവതാ.

1 ത്വന്ത്യമിടതോരഥ

മിശ്രപ്രാവ്സ്തതാവതഃ

അശ്രുണോസ്സോമിനോഹവം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം സുത-വതഃ — അഭിഷുതേന ഹസാമേന യൗതസ്യ ഇടതഃ ത്യം രഥം പ്ര ആവഃ — പ്രാർത്ഥഃ
സോമിനഃ ഹവം
അശ്രുണോഃ — സോമയൗതസ്യ മമാഹ്വാനം ശുഭം

അതഥ-അല്ലയോ ഇത്ര, സംസ്കരിച്ച സോമമൊത്ത ഇടന്റെ
ആ തേരിനെ അവിടന്ന് രക്ഷിച്ച സോമയുക്തനായ ഏന്റെ
വിളി കേട്ടാലും

2 തപസ്വസ്യദോധത
ശ്ലീരോവതപചോഭഃ
അഗ്ച്യസ്സോമിനോഗൃഹം

അന്വയം -

(ഹേ ഇത്ര,) തപഃ മവസ്യ — യജ്ഞസ്യ
ദോധതഃ ശീരഃ ദേവേഭ്യഃ പാലയമാനസ്യ ശീരഃ
തപഃ — താഗൃപലക്ഷിതാച്യുരീരാൽ
അവ ഭഃ — അവയുത്യ, പൃഥക് കൃത്യഹൃത
വാനസി

(ദേവേഭ്യോ നിഷ്ക്രാന്തസ്യ ധ്വാനിനോ യജ്ഞസ്യ ശരീരഃ
ഇത്രോ ബഭ്രിരൂപേണ ജ്യാലാതനപോരാ പുരാചിമേദേ സഃ
പ്രവഗ്ഗ്യാ വേൽ)
(സതപഃ) :സോമിനഃ
ഗൃഹം അഗച്യഃ — സോമയുക്തസ്യ മമഗൃഹമാഗച്യ

അതഥ-അല്ലയോ ഇത്ര ദേവന്മാരിൽ നിന്ന് പേടിച്ച
വിറച്ചൊടിപ്പോകുന്ന പുരുഷാകൃതിയായ യജ്ഞത്തിന്റെ ശീര
സ്സു (തൊലിയടക്കമുള്ള) ദേഹത്തിൽ നിന്നവിടന്ന് വേർപെ
ടുത്തി (ദേവന്മാരിൽ നിന്നകന്നുപോയ വില്ലേന്തിയ യജ്ഞ
പുരുഷന്റെ തല ഇത്രൻ ബഭ്രിരൂപനായി ഞാൻകൊണ്ടടി
ച്ച് കൊഴിച്ചു എന്നും പിന്നീട് ആ യജ്ഞപുരുഷനാണ് യാഗ
ത്തിൽ പ്രവഗ്ഗ്യമായിത്തീർന്നതെന്നും കഥ) ആ അവിടന്ന്
സോമവാനായ ഏന്റെ ഗൃഹം പ്രാപിച്ചാലും

3 തപന്യമീരൂമർത്യ
മാസ്രുബുധ്നായവേന്യം
മുഹിശ്രൂഥ്നാമനസ്യവേ

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം ത്വം

മർത്യം വേന്യം

മനസ്യവേ

അസ്ര-ബുധ്നായ

മുഹുഃ ശ്രമന്തഃ

— തം വേനസ്യ പുത്രം പുഥം

— ന്നോത്രമിച്ഛതേ അസ്ര ബുധ്ന സ്യ പുത്രായ

— ശശ്വതേ അഹിംസീഃ, വശമനയഃ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ആ മനുഷ്യനായ വേനപുത്രൻ പൃഥുവിനെ ന്നോത്രേച്ഛുവായ അസ്രബുധ്നനെ നവന്റെ മകനുവേണ്ടി സ്ഥിരമായി കീഴടക്കി.

4 ത്വന്ത്യമിന്ദ്രസൂര്യം

പശ്ചാസന്തംപുരസ്കൃധി

ദേവാനാഞ്ചിത്തിരോവശം

വ. 29

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ത്വം ദേവാനാം

ചിത്ത് തിരഃ

— ദേവാനാമപിതിരോഹിതം

തൈരപികൃപത ഇതി ദുർവ്വി ജ്ഞാതം

ത്യം സൂര്യം പശ്ചാ സന്തം — സായംസമയേ പശ്ചാൽ ഭവന്തം

പുരഃ വശം കൃധി

— പരേദ്യഃ പ്രാതഃകാലേ പുരസ്താൽ കാന്തങ്ക്രോധി

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, ദേവന്മാരും കൂടി മാഞ്ഞുപോയ, ഏവിടെ പോയെന്നവരമ്പരക്കുന്ന, ആ സൂര്യനെ പിറ്റേന്ന് പ്രാതഃകാലത്തിൽ അവിടുന്ന് മുമ്പിൽ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

വക്ത്രം-30—ആങ്ഗിരസസ്സംവത്ത ജഷിഃ, ദിപദാവിരാട് ഹന്തഃ ഉഷോദേവതാ

1 ആയാഹി വന്സാസഹ

ഗാവസ്സപന്തവത്തനി യദുധിഃ

അനന്തരം:-

- (ഹേ ഉഷഃ) യശഃ
- ഉയ-ഭി: -- യാ: പ്രഭുതാ, പിനാ: ഉയഭിതപലക്ഷിതാ:
- (താ: ഗാവ: വരിശനി: സചന്ത
- വാഹനഭൂതാരഥം സേവന്തേ
- (അതസ്തേന രഥേന)
- വനസാ സഹ ആ യാഹി -- വനനിയേന തേജസാ സാധമാഗച്ഛ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഉഷസ്സേ, എവ തടിച്ചുകൊടുത്തവയും അകിടകളോടുചുറ്റിപ്പറമ്പുതരണോ, അവിടേയ്ക്കു വാഹനങ്ങളായ നൂ പശുക്കൾ ശരണിനരായ ഭോജനമിച്ഛുന്നു. ആ തേരിൽ ഹേഗി യുള്ള തേജസ്സോടുചുറ്റി വന്നാവിട.

2 ആയുർവ്വേദനിഗമപ്രാധ്യംഗിയാ മഹിപ്രോവാദയൻസുദാനഭി:

അനന്തരം:-

- (ഹേ ഉഷഃ) വസദ്യോ ധീരം -- പ്രശസ്തമായ അനഗ്രഹബദ്ധി ആ യാഹി -- ആഗച്ഛ
- (സചോഷഃകാലഃ) -- ശോഭനമാകുന്ന പുരുഷൈ:
- സുദാന-ഭി: -- ധനാനാസാത്രതാ:
- മഹിപാ:
- (അത എവ) -- സമാപയദ്യുജ്ഞശ്ച വേതി
- ജാതയൽ-വേ:

അർത്ഥം:-അല്ലയോ ഉഷസ്സേ, പ്രശസ്തമായ അനഗ്രഹബദ്ധി യോടു കൂടി വന്നാവിട. ഉഷഃകാലം ദാനശീലമുണ്ടാകട്ടെ ഏതും വം ധനദാനം ചെയ്യുന്നതാണല്ലോ. അതുകൊണ്ടുതന്നെ യജ്ഞ സമാപ്തികരവുമാണ്.

3 പിതൃതോനതന്ത്രിൽസുദാനവ പ്രതിധയംകോയജാമസി

അന്വയം:-

പിതൃ-ഭൃതഃ ന	— അന്നസ്യതേന്താര ഇവ
സു-ഭാനവഃ തന്ത്രം ഇൽ	— ശോഭനേഭാനായ വയം വിസ്തീർണ്ണമേവ
പ്രതി ദധ്വഃ	— പ്രത്യുപായനരൂപേണ യജേണന
യജാമസി	— ഉഷസം യജാമഹേ

അർത്ഥം-അന്നത്തിന്നു നാഥനാണെന്നപോലെ ശോഭനേഭാന നാരായ നമ്മൾ തിരുമുൽക്കൊട്ടയായ യജ്ഞത്താൽ ഉഷസ്സിനെ പൂജിക്കുന്നു

4 ഉഷാസുപസ്വസുസ്തമ

സ്സംവർത്തയതിവർത്തനിംസുജാതതാ

വ. 30

അന്വയം:-

(യം) ഉഷാഃ സ്വസുഃ	— ഗേന്യാരാത്രേസ്സംബന്ധി
തമഃ അപ സം വർത്തയതി	— ആത്മീയേന തേജസാപഗമയതി
സു-ജാതതാ	— സുജാതത്വം, ആത്മനസ്സപ്രഭാ തത്വത്വം
വർത്തനിം	— രഥേ പ്രാപയതി

അർത്ഥം-ഈ ഉഷസ്സ് സഹോദരിയായ രാത്രിയുടെ ഇരുട്ടി നെ സ്വതേജസ്സാലകറുന്നു തന്റെ ആ ജന്മസൗന്ദര്യം തേരി ലെത്തിയ്ക്കുന്നു. (താൻ കയറി സൗന്ദര്യം തേരിനുമുണ്ടാക്കുന്നു.)

വക്ത്രം-31-ആദ്യഗീരസോഗ്രുവഃ ഋഷിഃ. അനുഷ്ടുപ് ചന്ദഃ, അഭിഷിക്ഷേതാരാജാദേവതാ.

1 ആത്മാഹാഷ്ടമന്തരേധി

ഗ്രുവസ്തിഷാവിപാപലിഃ

വിശ്വസ്താസർവ്വാവാഞ്ചരന്ത

മാത്വദ്രാഷ്ടുമധിഭൂശൽ

അനന്വയം:-

(ഹേ രാജൻ,) ത്വാ ആ
അഹാഷം

— അസുദ്രാഷ്ടസ്യ സ്വാമിത്വേനാ
നൈഷം

‘(സത്വം) അന്തഃ ഏധി
ധ്രുവഃ അവി-പാപലിഃ
തിഷ്ഠ

— അസ്മാസുമധ്യേ സ്വാമീഭവ
— നിത്യസ്സൻ അതിശയേന
ചലനരഹിതസ്സൻ
രാഷ്ടമഭിതിഷ്ഠ

സർവ്വാഃ വിശഃ ത്വാ
വാഞ്ചരന്തു

— അയമേവാസ്മാകം രാജാ
സ്ഥിതിപ്രഭാഃ കാമയന്തു

ത്വൽ രാഷ്ടം മാ അധി
ഭൂശൽ

— ത്വത്തസ്സകാശാദ്രാജ്യം മാഭൂശ്യതു

അർത്ഥം.-അല്പയോ രാജാവേ, അവിടുത്തെ ഞങ്ങളുടെ രാഷ്ട്രത്തിന്റെ സ്വാമിത്വത്തോടുകൂടി (സ്വാമിത്വത്തിലേക്കു്) ഞങ്ങൾ നയിച്ചു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾക്കിടയിൽ അധിപനാവുക. നിത്യനായി ഒട്ടും ചലിക്കാത്തവനായി രാഷ്ട്രം വാഴുക. ‘ഇവിടുന്ന് തന്നെ ഞങ്ങൾക്കു രാജാവായ്ക്കട്ടെ’ എന്ന് എല്ലാ പ്രജകളും അവിടുത്തെ ഇഷ്ടപ്പെടട്ടെ അവിടുന്നിൽനിന്ന് രാജ്യം തെരിച്ചു പോകാതിരിക്കട്ടെ.

2 ഇഹൈവൈധിമാപചേയാഷ്ഠാഃ

പർവ്വതഇവാവിപാപലിഃ

ഇന്ദ്രഇവേഹധ്രുവസ്തിഷ്ഠ

ഹരാഷ്ടമധാരയ

അനന്വയം.-

(ഹേ രാജൻ,) ഇഹ ഏവ
ഏധി

— അസ്മിൻരാജ്യേ സ്വാമിത്വേന
സർവ്വഭാ വർത്തമാനോഭവ

മാ അപ ചേയാഷ്ഠാഃ

-- അപച്യതോമാഭൂഃ

പർവ്വതം-ഇവ അവി-

ചാപലി:	— ചലനരഹിതോവേ
ഇന്ദ്രം-ഇവ	— സയമാസ്വർഗ്ഗേ
ഇഹ ധ്രുവം തിഷ്ഠ	— തഥാലോകേ സ്ഥിരോവേ
രാഷ്ട്രം ഉ ഇഹ ധാരയ	— സ്വേകർമ്മണുവസ്ഥാപയ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ രാജാവേ, ഈ രാജ്യത്തിൽ എന്തും സ്വാമിയായി വർത്തിച്ചാലും. വീഴരുത്. മലപോലെ ഇളകാത്തവനായാലും. ഇന്ദ്രൻ സ്വർഗ്ഗത്തിലെന്നപോലെ ലോകത്തിൽ സ്ഥിരനായാലും രാഷ്ട്രത്തെത്തന്നെ വഹിക്കുക, സ്വകർമ്മത്തിൽ നിൽക്കുക.

3 ഇമമിന്ദ്രോഅഭീധര

ഭൂധ്രുവംധ്രുവേണഹവിഷാ

തസ്മൈസോമോഅധിബ്രവ

അസ്മാഉബ്രഹ്മണസ്തി:

അന്വയം:-

ധ്രുവേണ ഹവിഷാ	— സ്ഥിരേണ തേന തപ്തമാണ:
ഇന്ദ്ര! ഇമം.	— അഭീഷിക്തം രാജാനം
ധ്രുവം അഭീധരൻ	— സ്ഥിരം ധാരയതു
സോമം തസ്മൈ അധി ബ്രവൻ	— സോമശ്ച തസ്മൈ രാജേണ മദീയോയമിതി പക്ഷപാത വചനം കരോതു
തസ്മൈ ഉ ബ്രഹ്മണം പതി:	— മന്ത്രപാലകോ ദേവശ്ചാധി ബ്രവീതു -

അർത്ഥം.-സ്ഥിരമായ ഹവിസ്സിനാൽ തർപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ഇന്ദ്രൻ അഭീഷേകം ചെയ്യപ്പെട്ട ഈ രാജാവിനെ നീണാൾ ധരിക്കട്ടെ, താങ്ങട്ടെ. സോമൻ, 'ഇവൻ എന്നിങ്ങു ചേർന്നവ നെന്ന്' അദ്ദേഹത്തെ അനുകൂലമായി പ്രശംസിക്കട്ടെ. ബ്രഹ്മണസ്തിയും പ്രശംസിക്കട്ടെ.

4 യുവാദ്യേ¹യുവാപ്മി¹വി

യുവാസഃ¹പർവ്വതാ¹ഇമേ

യുവഃ¹വിശ്വചി¹ദഞ്ജഗ്

ഭൂവോ¹രാജാ¹വിശാ¹മയഃ

അന്വയം:-

ദ്യേഃ യുവാ — സ്ഥിരാ വേതി

പ്മിവി യുവാ — ഭൂമിശ്ച സ്ഥിരാ

ഇമേ പർവ്വതാഃ യുവാസഃ — ദൃശ്യമാനാമഹിധരാശ്ച സ്ഥിരാഃ
ഇദം വിശ്വം ജഗൽ യുവം — ദൃശ്യമാനം സർവ്വഞ്ജഗൽ സ്ഥിരം
(ഏവമേവ) അയം വിശാ.

രാജാ യുവഃ — പ്രജാനാം സ്വാമീ¹യുവോ വേതു

അർത്ഥം.-ദ്യോവു¹ സ്ഥിരമാണ്. ഭൂമിയും സ്ഥിരമാണ്. ഇക്കണ്ട മലകൾ സ്ഥിരങ്ങളാണ്. കാണപ്പെടുന്ന സർവ്വ ജഗത്തും സ്ഥിരമാണ്. അതുപോലെ ഈ പ്രജാനാഥനും സ്ഥിരനാവട്ടെ.

5 യുവന്തേ¹രാജാവന്തേ¹നോ

യുവന്തേ¹വോബൃഹസ്പതിഃ¹

യുവന്തേ¹ഹൃശ്വാ¹ഗി¹ശ്വ

രാജ്യ¹ധാരയതാം¹യുവം.

അന്വയം:-

(ഹേ രാജൻ,) തേ — തവരാജ്യം.

രാജാ വന്തേഃ യുവം — ധാരയതു

വേദഃ ബൃഹസ്പതിഃ യുവം — ധാരയതു

ഇന്ദ്രഃ യുവം ച അഗ്നിഃ

യുവം ച തേ രാജ്യം — രാജ്യം

ധാരയതാം — രക്ഷതാം.

അത്ഥം.-അല്ലയോ രാജാവേ, അവിടുത്തെ രാഷ്ട്രത്തെ പ്രകാശമാനനായ വരുണൻ സ്ഥിരമായി കാക്കട്ടെ ദേവനായ ബൃഹസ്പതി സ്ഥിരമായി താങ്ങട്ടെ ഇന്ദ്രനമഗ്നിയും സ്ഥിരമായി രക്ഷിക്കട്ടെ

6 ധ്രുവം ധ്രുവേണഹവിഷാ

ഭിസോമം മൃശാമസി

അഥോ ഇന്ദ്രഃ കേവലീ

വ്ലിശോ ബലിഹൃതസ്തരൾ

വ. 31

അന്വയം.-

ധ്രുവേണ ഹവിഷാ	— സ്ഥിരേണ പുരോധാശാഭിനാ യുക്തം.
ധ്രുവം സോമം അഭി മൃശാമസി	— സ്ഥിരം സോമം അഭിമൃശാമഃ, ദേവതാമഭിലക്ഷ്യയാഗാത്ഥം. വയം സംസ്പൃശാമഃ
അഥോ ഇന്ദ്രഃ വിശഃ	— പ്രജഃ
തേ കേവലീഃ	— തവസാധാരണാസ്സതീഃ
ബലി-ഹൃതഃ കരൾ	— കരസ്യ പ്രഭാത്രീഃ കരോതു

അത്ഥം.-നിത്യമായി പുരോധാശാഭി ഹവിസ്സോടുകൂടിയ, ദേവതാഭിമുഖമായി സനാതനമായ സോമം ഞങ്ങൾ സ്പർശിക്കുന്നു, ഹോമിക്കുന്നു. (അതുകൊണ്ട് പ്രസാദിച്ചു) ഇന്ദ്രൻ പ്രജകളെ അവിടേയ്ക്ക് അസാധാരണാസനരണശീലരാക്കി കരം കൊടുക്കുന്നവരാക്കട്ടെ.

വക്ത്രം.-32 ആങ്ഗിരസഃ അഭിവർത്തഃ ജുഷിഃ, രാജസ്തുതിഭൂവതാ.

1 അഭിവർത്തനഹവിഷാ

യേനേന്ദ്രോ അഭിവാവൃതേ

തേനാ സ്മാൻ ബ്രഹ്മണസ്തതേ

ഭിരാ പുഷ്പവതതയ

അന്വയം:-

അഭി-വർത്തന	— അഭിഗതനേ
യേന ഹവിഷാ ഇന്ദ്രഃ	
അഭി-വൃതേ	— സർവ്വമഭിജഗാമ
ഹേ ബ്രഹ്മണഃ പതേ, തേന	
അസ്മാൻ രാഷ്ടായ	— രാഷ്ടം പ്രാപ്തം
അഭി വർത്ത	— അഭിഗതയ

അർത്ഥം.-നേരെ നല്ലപ്പെട്ട യാതൊരു ഹവിസ്സുകൊണ്ടു് ഇത്ര നെല്ലാവരെയും പ്രാപിച്ചവോ, അല്ലയോ ബ്രഹ്മണസ്വതേ, ആ ഹവിസ്സോടുകൂടി ഞങ്ങളെ രാജ്യം പ്രാപിജ്ഞാനയച്ചാലും.

2 അഭിവൃത്യസപത്നാ
നഭിയാനോഅരാതയഃ
അഭിപുതന്യന്തന്തിഷ്ഠാ
ഭിയോനൂരസ്യതി

അന്വയം:-

(ഹേ രാജൻ,) സ-പത്നാൻ

അഭി-വൃത്യ	— ശത്രുനഭിതോഗമയിത്വാ
നഃ യാഃ അരാതയഃ	— അസ്മാകമഭാനശീലായാഃ
	പ്രജാസ്സന്തി, താ അപി
അഭി തിഷ്ഠ	— അഭിവേ
പുതന്യന്തം അഭി	— പുതനാഃ, സേനാഃ ആത്മന
	ഇച്ഛന്തം, യയത്സുഞ്ചാഭിതിഷ്ഠ
യഃ നഃ ഇരസ്യതി	— അസുഭ്യമീഷ്യതി
(തഥപി) അഭി	— അഭിതിഷ്ഠ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ രാജാവേ, ശത്രുക്കളെ നേരെ അകറ്റി ഞങ്ങൾക്ക് ഒന്നും തരാത്തവരെ കീഴടക്കിയാലും. സൈന്യങ്ങളെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്ന യുദ്ധോച്ഛ്വവിനെ ജയിച്ചാലും. ആർ ഞങ്ങളോടു് വെറുപ്പേറ്റുന്നുവോ. അവനെയും ജയിച്ചാലും.

3 അഭിതാദേവസ്വിതാ
ഭിസോമോഅവിവൃതൽ
അഭിതാവിശ്വാഭൂതാ
ന്യഭിവത്തോയമാസസി

അന്വയം:-

(ഹേ രാജൻ,) ദേവ:

സ്വിതാ, താ

— താ

അഭി അവിവൃതൽ

— അഭിവർത്തയതു, രാഷ്ട്രമഭിഗമയതു

സോമ: അഭി

— താമഭിഗമയതു

യഥാ താ അഭിവർത്ത:

അസസി

— യേനപ്രകാരേണതാമഭിതഃ
സർവ്വത്രവർത്തമാനോ ഭവസി

(തഥാ) വിശ്വാ ഭൂതാനി

അഭി

— പൃഥിവ്യാഭിനി ഭൂതാനി താമഭി
വർത്തയതു

അർത്ഥം.-അല്ലയോ രാജാവേ, ദേവനായ സ്വിതാവു് അവിടുത്തെ രാഷ്ട്രത്തെ കൊണ്ടുനടക്കട്ടെ. സോമൻ കൊണ്ടുനടക്കട്ടെ. അവിടുന്ന് എങ്ങും വർത്തിക്കുന്നവനാകത്തക്കവിധം പൃഥിവീ മുതൽ എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളും കൊണ്ടുനടക്കട്ടെ.

4 യേനേബ്രോഹവിഷാകൃത്വ

ഭവദ്യുക്ത്യത്ഥഃ

ഇന്തേദക്രിദേവാ

അസപ്താകിലാഭവം

അന്വയം:-

യേന ഹവിഷാ

— കർമ്മേണോഭിർത്തേനമാദ്യൻ

ഇന്ദ്ര: കൃതാഭി അഭവൽ

— വ്യത്രവധാദേ: കർത്താഭവൻ

ദൃഷ്ടീ, ഉൽ-തമഃ — യശസ്വീ, ഉൽകൃഷ്ടതാശ്ചാഭവേൻ
 ഹേ ദേവാഃ, തൽ ഇദം —
 (ഹവിഃ) അക്രി — അഹമകാഷം.
 (അത ഏവാഹം)
 അസപതഃ കില അഭവം — ശത്രുഹിതോഭവേങ്ഖല

അർത്ഥം:- (രാജവാക്യം) കമ്മനേതാക്കളാൽ നല്ലപ്പെട്ട യാതൊരു ഹവിസ്സുകൊണ്ടു സത്തുഷ്ടനായി ഇന്ദ്രൻ പൂത്രവധാദികമ്മതിന്നു കത്താവായോ, യശസ്വിയും ഉൽകൃഷ്ടനുമായോ, അല്ലയോ ദേവന്മാരേ, (ഋതപിഗൃജമാനന്മാരേ,) ആ ഹവിസ്സു ഞാനൊന്നാക്കിയിരിക്കുന്നു അതിനാലാണല്ലോ ഞാൻ ശത്രുഹിതനായി വേിച്ചതു്.

5 അസപതസ്സപതഹാ
 ദിരാഷോവിഷാസഹിഃ
 യഥാഹമേഷാംഭൂതാനാം
 വിരാജാനിജനസ്യച

വ 32

അന്വയം:-

സപതഹാ — സപതാനാം, ശത്രുണാം മന്താ
 (അത ഏവ) അസപതഃ — ശത്രുഹിതോഹമഭവം
 അഭി-രാഷ്ട്രഃ — അഭിഗതരാഷ്ട്രഃ, പ്രാപ്തരാജ്യസ്തം
 യഥാ അഹം ഏഷാം
 ഭൂതാനാം — ഭൂശ്യമാനാനാം, സർവ്വേഷാം പ്രാണിനാം.
 ജനസ്യ ച വി-രാജാനി — യഥേശ്വരോഭവാനി തഥാ
 വി-സസഹിഃ — ശത്രുണാം വിശേഷേണാഭി
 ഭവിതാചാഭവം.

അർത്ഥം:- ശത്രുഹന്താവായ ഞാൻ ശത്രുഹിതനായിരിക്കുന്ന രാജത്വം പ്രാപിച്ചവനായി ഇക്കണ്ട ഏല്ലാ പ്രാണികൾക്കു ജനസമൂഹത്തിന്നുചധിപനാകമാറു് ശത്രുക്കളുടെ ജേതാവായി കുന്നു.

വക്രം-33—അർദ്ധുസ്യ സപ്തേഷ്ഃ പുത്രഃ ഊർധ്വഗ്രാവാഽഷ്ടിഃ
ഗായത്രീമന്ദഃ, ഗ്രാവാണോഭേവതാ.

1 പ്രപോഗ്രാവാണസ്സവിതാ

ദേവസ്സവതുധമ്നാ

ധുർഷയുജ്യധംസുന്ത

അന്വയം:-

ഹേ ഗ്രാവാണഃ,	— അഭീഷവാത്ഥാഃ പാഷാണാഃ
വഃ സവിതാ ദേവഃ	— യുഷ്മാൻ പ്രേരകസ്സുര്യഃ
ധമ്നാ പ്ര സുവതു	— ആത്മീയേന ധാരകേണ
	കർമ്മണാഭീഷവാത്ഥം പ്രേരയതു
(യുയം) ധുഃ-സു യുജ്യധം	— അഭീഷവസ്ഥാനേഷു യുക്താഭേവത
സുന്ത	— അനന്തരം സോമമഭീഷണത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പിടിക്കില്ലകളേ, ദേവനായ സവിതാവു⁹
നിങ്ങളെ സ്വയം ധരിക്കുന്ന കർമ്മത്താൽ സംസ്കരണത്തിനുവേ
ണ്ടി അയയ്ക്കട്ടെ. നിങ്ങൾ സംസ്കരണസ്ഥാനങ്ങളിൽ ചെന്നുചേ
രുക. പിന്നെ സോമം സംസ്കരിക്കുക.

2 ഗ്രാവാണോഅപദൃച്ഛുനാ

മപസേധതദമ്ന്തി.

ഉസ്രാഃകർത്തനഷേജം.

അന്വയം:-

ഹേ ഗ്രാവാണഃ, ദൃച്ഛുനാ	— ദേവകാരിണി. ശത്രുക്രാമ. പ്രജാ.
അപ സേധത	— അസുന്തോപഗമയത
(തഥാ) ദമ്ന്തി. അപ	— ദൃഷ്ടാഭീസന്ധിഞ്ചാപസേധത
ഷേജം.	— യഥാസുഖമസ്മാകം വേതി തഥാ
ഉസ്രാഃ കർത്ത	— ഗാഃ കരുത

അർത്ഥം.-അല്ലയോ പിടിക്കപ്പെടുകയോ, കഷ്ടപ്പാടേല്പിക്കുന്ന ശത്രുക്കളെ ഞങ്ങളിൽ നിന്നകറ്റിയാലും. അതുപോലെ ദുഷ്ട ബുദ്ധിയെ അകറ്റിയാലും. മരുന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് സുഖമായി വേിക്കുന്നപോലെ പൈക്കളെ സുഖവതികളാക്കിയാലും.

3 ഗ്രാവാണഉപരേഷാ

ഹീയന്തേസജോഷസഃ

വൃഷ്ണേധേതോവൃഷ്ടം

അന്വയം -

ഗ്രാവാണഃ	— ദീക്ഷാവസ്ഥിതാഃ പാഷാണാഃ
സ-ജോഷസഃ	— സങ്ഗതാസ്സന്തഃ
ഉപരേഷു	— ഉപരോനാമാഭിഷവായ ചതു സ്താം. ഗ്രാവ്ണാം 'മദ്ധ്യേ സ്ഥാപിതോ വിസ്തൃതഃ പാഷാണഃ ഉപരസ്യ പ്രാന്തേഷു
വൃഷ്ണേ വൃഷ്ടം ധേതഃ	— വഹിത്രേ സോമായ വിര്യം പ്രയച്ഛന്തഃ
ആ ഹീയന്തേ	— ആസമന്താൽ പ്രകാശന്തേ

അർത്ഥം.-കിഴക്കേ മുതലായ ദിക്കുകളിൽ വെച്ചു നാലു പിടിക്കപ്പെടുകയോ പേൻ ഉപരജെന്ന സ്ഥാനത്തു സ്ഥാപിച്ചു വൻ കല്ലിന്റെ അറ്റങ്ങളിൽ, വമ്പകനായ സോമൻ വിര്യമിയ നിറക്കാൻ നിറഞ്ഞു പ്രകാശിക്കുന്നു.

1 ഗ്രാവാണസ്സുപിതാനവാ

ദേവസ്സുവചാചനാ

മേധാനാസുന്ദര

അന്വയം:-

ഹേ ഗ്രാവാണഃ, ദേവഃ

സവിതാ വഃ

— യുഷ്താൻ

സുനപതേ യജമാനായ

— സോമാഭീഷവദ്കുർവ്വതേ
തസ്മൈ തദന്തം, യാഗ
നിഷ്ഠത്തയേ

ധർമ്മാ ന സുവതു

— ആത്മീയേന ധാരകേണ പ്രക്ഷിപ്ര
മഭീഷവേ പ്രേരയതു

അർത്ഥം.-അല്പയോ പിടിക്കല്ലുകളേ, സോമസംസ്താപിതാവാ
യ യജമാനനുവേണ്ടി, യാഗപുർത്തിയുവേണ്ടി ദേവനായ സ
വിതാവും നിങ്ങളെ സ്വയം ധരിച്ച്, സംസ്തരണത്തിൽ വേഗ
ത്തിൽ എത്തിക്കട്ടെ.

വക്ത്രം 34. ആർവഃ സുന്ദര്യഷിഃ, അനുഷ്ടുപ് ഗായത്ര്യേ
ഛന്ദസി, ഗുരൂഗ്നിശ്ച ദേവതാ.

1 പ്രസുനവ്ഗുരൂണാം.

ബൃഹന്നവന്തവൃജനാം

ക്ഷാമായേവിശ്വധായസോ

ശ്ലീസേനന്നമാതരം.

അന്വയം:-

യേ വിശ്വ-ധായസഃ

— യേ ഗുരവഃ വിശ്വസ്യ ധാരകാഃ

മാതരം ധേനു ന ക്ഷാമാ

അശ്വൻ

— പ്രീണയിത്രീ ഗൌരിവ ഭൂമി.
പ്രാപ്തവൻ

(തേഷാം) ഗുരൂണാം.

സുനവഃ

— പുത്രാഃ

ബൃഹൽ വൃജനാ പ്ര നവന്ത-

പ്രഭൃതം സങ്ഗ്രാമം പ്രഗച്ഛന്തി,
തത്രശത്രുൻ ജയന്തി

(സുന്ദര്യഷിഃ ആത്മാനമേവ പരോക്ഷേണ നിരദിശൽ ബഹു
വചനം പുജാർത്ഥം.)

അത്ഥം.-ഏവർ വിശ്വം ധരിക്കുന്നവരായി സന്തോഷമിയ
 റുന്ന കറവപ്പശുവെ കട്ടിയെന്നപോലെ ഭൂമിയെ പ്രാപിച്ചു
 വോ, ആ ഗുളക്കളുടെ മക്കൾ പെരുതായ യുദ്ധത്തെ പ്രാപിക്കു
 ന്നു, അവിടെ ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നു (സൂനു എന്ന ഗുഹി തന്നെ
 പറ്റിത്തന്നെ പരോക്ഷമായി പറയുകയാണ് - ബഹുവചനം
 പുരുഷം)

2 പ്രദേവദേവധിയാ

ഭേതാജാതവേദസം

ഹവ്യാനോവക്ഷദാനുഷക്

അന്വയം.-

(ഹേ ഗുഹിഗൃജമാനാഃ,)

ദേവം ജാത-വേദസം — ജാതപ്രജ്ഞമഗ്നിം

ദേവധി ധിയാ പ്ര ഭേത — ദീപ്തയാ പ്രജ്ഞയാ പ്രാഞ്ചന്ന
 യത

നഃ ഹവ്യാ ആനുഷക്

വക്ഷസ് — അസ്മാകം ഹവിഃഷ്യനക്രമേണ
 യം വഹേൽ

അത്ഥം.-അല്ലയോ ഗുഹിഗൃജമാനന്മാരേ, ദേവനും സർവ്വ
 ജ്ഞനമായ അഗ്നിയെ പ്രകാശിക്കുന്ന പ്രജ്ഞയോടു കൂടി അഭിമു
 ഖനാക്ഷക നമ്മുടെ ഹവിസ്സുകൾ യഥാക്രമമവിടുന്ന് വഹിക്കും

3 അയമുഷ്യപ്രദേവത

ഹോതായജ്ഞായനീയതേ

രഥോനയോരഭീപ്തോ

ഘൃണീവാഞ്ചേതതിത്ഥനാ

അന്വയം:—

അയം ഉ സ്യ ദേവ-യഃ	— അയമേവസോഗ്നിദ്യേവാൻ യഷ്യ മിച്ഛൻ ഭവതി
(അയമേവ) ഹോതാ	— ദേവാനാമാഹ്യാനാ
(അയമേവ) യജ്ഞായ പ്ര നീയതേ	— ആഹവനീയം പ്രതിനീയതേ
(അപിച) രഥഃ ന ഘൃണി-വാൻ യോഃ	— രഥവാണിവ, ദീപ്തഃ — മിശ്രയിതാ, ഹവിഷാദേവൈ സ്സുഗ്മയീതാ
അഭി-വൃതഃ	— ഋതഗ്യജമാനൈരാപേഷിതഃ
അനം ചേതതി	— ആത്മനാ, സ്വയമേവ ദേവാൻ യഷ്ടം ജാനാതി

അർത്ഥം.—ഈ അഗ്നിതന്നെ ദേവന്മാരെ യജിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നവനാകുന്നു. അവിടുന്നുതന്നെ ദേവന്മാരെ വിളിക്കുന്നവനാകുന്നു. അവിടുന്നുതന്നെ യജ്ഞത്തിനുവേണ്ടി ആഹവനീയത്തിലേക്കു നയിക്കപ്പെടുന്നു. കൂടാതെ അവിടുന്നു തേരാളിപോലെ ദീപ്തനാകുന്നു. ഹവിസ്സുകൾ ദേവന്മാരോടു ചേർന്നുവന്നാകുന്നു. ഋതഗ്യജമാനന്മാരാൽ ചുറ്റപ്പെട്ടവനായി ദേവന്മാരെ യജിക്കാൻ സ്വയമറിയുന്നു.

4 അയമഗ്നിതൃഷ്ട്യ
തൃതൃതാദിവജന്തഃ
സഹസശ്രീൽസഹീയാ
നേവോജീവാതവേകൃതഃ

വ. 34

അന്വയം:—

അയം അഗ്നിഃ	
അതുതാൻ-ഇവ	— ദേവാൻ, ദേവനിമിത്താൽ യോദിവ
ജന്തഃ ഉത്പദ്യതി	— ജായമാനാനന്ത്യുൽ, മനസ്സനിമിത്താൽ യോദക്ഷതി

(അപിചായം) ദേവഃ

സഹസഃ ചിൽ

സഹിയാൻ

— സഹസ്വതഃ, ബലവതോ
പിബലവത്തരഃ

(ഏവം ഭൂതസ്തഃ)

ജീവാതവേ കൃതഃ

— ജീവനഹേതവേ യാഗായ
ബ്രഹ്മണാസൃഷ്ടഃ

അർത്ഥം.—ഈ അഗ്നി, ദേവനിമിത്തമായ ഭയത്തിൽ നിന്നെന്നപോലെ മനുഷ്യനിമിത്തമായ ഭയത്തിൽ നിന്നും രക്ഷിക്കുന്നു. ഈ ദേവൻ ബലവാന്മാരേക്കാൾ കൂടുതൽ ബലവാനാകുന്നു. ഇപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ലോകത്തിന്ന് ജീവനകരമായ (വൃഷ്ടാദികൊണ്ട് ക്ഷേമമുണ്ടാക്കുന്ന) യാഗത്തിന്നുവേണ്ടി ബ്രഹ്മാവിനാൽ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവനാകുന്നു.

വർഗ്ഗം.—35—പ്രാജാപത്യഃ പതങ്ഗഃ ഭൃഷിഃ, ജഗതീ
ത്രിഷ്ടുഭോഷണസി മായാദേവതാ.

- 1 പതങ്ഗമകുതമസുരസ്യമായയാ
ഏദാപശ്യന്തിമൻസാവിപശ്ചിതഃ
സമുദ്രേഅന്തഃകവയോവിപക്ഷതേ
മരീചീനാംപദമീച്ചന്തിവേധസഃ

അന്വയം:—

അസുരസ്യ

— അസനകശലസ്യ സർവ്വോപാധി
വിഹീനസ്യ പരബ്രഹ്മണ
സ്സംബന്ധിന്യാ

മായയാ അകുതം

— ത്രിഗുണാത്മികയാ
മായയാവ്യക്തം

തങ്ഗം വിപചിതഃ — പതത്തി, ഗച്ഛതിതി സൂര്യഃ,
തംവിദ്വാംസഃ

ദാ മനസാ പശ്യന്തി

— ഏൽസ്ഥേന, ഏഭിനിരഭേന
മനസാ ജാനന്തി

കവയഃ സമുദ്രേ	— ക്രാന്തദർശിനസ്തേ, സൂര്യമണ്ഡലേ (സമുദ്രവന്ത്യസ്താദൃശ്യേ ഇതി സമുദ്രം സൂര്യമണ്ഡലം)
അന്തഃ വി പക്ഷതേ	— മദ്ധ്യേ മണ്ഡലാന്തർവൃത്തിനം ഹിരണ്യം പുരുഷമപി ജാനന്തി
വേധസഃ	— വിധാതാഃ, സൂര്യോപാസകാസ്തേ
മരീചീനാം പദം ഇച്ഛന്തി	— രശ്മീനാം സ്ഥാനം, സൂര്യമണ്ഡലമലിലാശ്ചന്തി, തദ്വ്യാസനയാ പ്രാപ്തവന്തി

അർത്ഥം:-ഉപാധിരഹിതമായ ബ്രഹ്മത്തെപ്പുംബന്ധിച്ച, സത്വരജസ്തമോഗുണയുക്തയായ, മായയാൽ വ്യക്തനായ പതംഗനെ, സൂര്യനെ വിദ്വാന്മാർ ഏതേത്തിൽ, അടക്കിനിർത്തിയ മനസ്സാൽ, മനസ്സാകുന്ന കണ്ണാൽ കാണുന്നു, അറിയുന്നു. കടന്നു കാണുന്ന അവർ രശ്മികൾ പൊങ്ങിവരുന്ന സൂര്യമണ്ഡലത്തിൽ ഭൂതത്തിൽ കനകവണ്ണനായ പുരുഷനെ കാണുന്നു, അറിയുന്നു. വിധാതാക്കളും സൂര്യോപാസകരുമായ അവർ രശ്മികളുടെ ഇരിപ്പിടമായ സൂര്യമണ്ഡലം പ്രാപിക്കാനിച്ഛിക്കുന്നു. ഉപാസനകൊണ്ട് പ്രാപിക്കുന്നു. (പതംഗശബ്ദത്തിന്നു് പരമാർത്ഥമെന്നു് അർത്ഥവും പറയാം.)

2 പതങ്ഗോവാചം മനസാ ബിഭ്രന്തി
താങ്ഗന്ധർവ്വോ വദംഗഭേദാത്തഃ
താദ്യോക്തമാനാം സ്വര്യം മനീഷാ
ഈതസ്യ പ്രദേകവയോനിപാന്തി

അന്വയം:-

പതങ്ഗഃ വാചം — സൂര്യസൂര്യരൂപം വാചം
മനസാ ബിഭ്രന്തി — പ്രജ്ഞയാ ധാരയതി

താം ഗച്ഛേ ഗന്ധർവ്വഃ	— താമേവവാചം ശരീരമദ്ധ്യേ വത്തമാനഃ പ്രാണവായുഃ (ഗ്രാഃ ശബ്ദാൻ ധാരയതീതി ഗന്ധർവ്വഃ പ്രാണവായുഃ)
അന്തഃ അവദൽ	— മദ്ധ്യേവദതി, പ്രേരയതി
ദ്യോതമാനാം സ്വര്യം	— സ്വക്രായ ഹിതാം
മനീഷാം താം	— മനസൗശിശ്രീം വാചം
ഋതസ്യ പദേ കവയഃ നി പാന്തി	— യജ്ഞസ്യ സ്ഥാനേ മേധാവിന ഋഷയഃ അധ്യാപനേന നിതരാം രക്ഷന്തി

അർത്ഥം.—സൂര്യൻ ഋഗ്യജുസ്സാമവേദത്രയമുറ വാക്കിനെ പ്രജ്ഞകൊണ്ട് ധരിക്കുന്നു ("ഋഷിഃ പൂർവ്വാഹ്നേ ദിവീദേവ ഈയതേ യജുർവ്വേദേ തിഷ്ഠതി മദ്ധ്യേ അഹ്നഃ സാമവേദേനാ സ്തമനേ മഹിയതേ" എന്ന് തൈത്തിരീയ ബ്രാഹ്മണം രാവി ലെ സൂര്യൻ പ്രകേകളോടുകൂടി ഗമിക്കുന്നു, ഉച്ചയ്ക്ക് യജുർവ്വേദത്തിൽ വത്തിക്കുന്നു അസ്തമയത്തിൽ സാമംകൊണ്ട് പൂജിക്കപ്പെടുന്നു) ആ വാക്കിനെ ശരീരമദ്ധ്യത്തിൽ പ്രാണവായു ഉള്ളിലുച്ചരിക്കുന്നു പ്രകാശവതിയും സ്വഗ്നത്തിന്ന് ഹിതകാരിയും മനസ്സിനധീശിത്രിയുമായ ആ വേദത്രയരൂപമുറ വാക്കിനെ യജ്ഞസ്ഥാനത്തു്, അതിന്ദ്രിയാത്മദേശികളായ ഋഷികൾ അധ്യാപനം കൊണ്ട് രക്ഷിക്കുന്നു (അതായതു്—ജ്ഞാനാത്മികയായ വാക്കിനെ കർമ്മാത്മകമായ യജ്ഞത്തിൽ യോജിപ്പിച്ചുകൊണ്ടവർ ലോകത്തെ പഠിപ്പിക്കുന്നു)

3 അപഗൃൺഗോപാമനിപദ്യമാന

മാചപരാചപമിദിശ്ചരന്തം

സസ്യധിചിസ്സവിഷ്ടചിർവസാന

ആവരീവത്തിളവനേഷ്വനഃ

വ. 35

നന്വയം —

(ഇതു് 2-3-20 ല് വ്യാഖ്യാനിച്ചിട്ടുണ്ടു്.)

വക്രം 36. താർക്ഷ്യഃ അരിഷ്ടനേമിഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷ്ടപ്തമാനഃ,
താർക്ഷ്യോ ദേവതാ.

1 തൃതൃഷ്ടവാജിനന്ദേവജ്ഞതം
സഹവാന്തതതാതാരംരമാനാം
അരിഷ്ടനേമിപുത്രനാജമാത്രം
സ്വസ്തയേതാർക്ഷ്യത്രിഹാഹ്വേവേമ

അന്വയം:-

വാജിനം, ദേവ-ജ്ഞതം	—	ബലവന്തം, ദേവൈസ്സോമാഹരണായ പ്രേരിതം.
സഹ-വാന്തം	—	സഹസ്വന്തം, ബലവന്തം.
രമാനാം സു തതതാരം	—	അന്യദീയനാം രമാനാം സഞ്ഗ്രാമേ സുഷു ജേതാരം.
(രംഹണശീലാ ഇമേലോകാ ഏവരമാഃ, താൻ ശീലം തരീതാരം)		
അരിഷ്ട-നേമിം	—	അഹിംസിതരഥം, അഹിംസിതായുധം വാ.
പുത്രനാജം	—	പുത്രനാനാം, ശത്രുസേനാനാം പ്രഗമയിതാരം.
ആത്രം തൃം താർക്ഷ്യം ഉ	—	ശീലഗ്രാമിനം തം തൃക്ഷപത്രം, സുപണ്ണമേവ.
സ്വസ്തയേ ഇഹ ഹ്വേവേമ	—	അവിനാശായാഹമാഹപയേമഹി.

അർത്ഥം.-ബലവന്തം ദേവന്മാരാൽ സോമാഹരണത്തിൽ പ്രേരിതനും ശക്തനും ശത്രുരഥങ്ങളെ യുദ്ധത്തിൽ വേണ്ടപോലെ ജയിക്കുന്നവനും (അല്ലങ്കിൽ ചുറ്റിക്കറങ്ങുന്ന ലോകങ്ങളാകുന്ന തേരുകളെ വേഗത്തിൽ മറികടക്കുന്നവനും.) തന്റെ തേരിന്നാരിൽനിന്നും കേടുപാടാത്തവനും ശത്രുസേനകളെ തോല്പിച്ചു മടക്കുന്നവനും ശീലഗ്രാമിയും തൃക്ഷന്റെ മകനായ ഗരുഡനെത്തന്നെ ക്ഷേമസിദ്ധിക്കായിക്കൊണ്ടു് ഇപ്പോൾ ഞാൻ വിളിക്കുന്നു.

2 ഇദ്രസ്യവരാതിമാജോഹവാനാ
 സ്വസ്തയേനാവമിവാന്തഹേമ
 ഉർവീനപൃഥ്വിബഹുലേഗഭീരേ
 മാവാമേതേമാപരേതേരിഷാമ

അന്വയം:-

ഇ <u>ദ്ര</u> സ്യ-ഇ <u>വ</u> രാ <u>തി</u> .	— തസ്യൈവതാർക്ഷ്യസ്യഭാഗം.
ആ-ജോ <u>ഹ</u> വാ <u>നാ</u> ഃ	— പുനഃപുനരാഹവയന്തോവയം.
സ്വ <u>സ്ത</u> യേ നാ <u>വ</u> ം-ഇ <u>വ</u>	— അവിനാശായ, നൗഃ യഥാഭര വഗാഹം സമുദ്രം താരയതി തഥാ ദഃഖസ്യതാരയിത്രീം താം രാതി.
ഹേ ത <u>ഹേ</u> മ	— ആരൂഢാഭ്യോസു
ഹേ ഉ <u>ർ</u> വീ, പൃ <u>ഥ്വി</u>	— ഉബ്യാ, വിസ്തീർണ്ണ, പ്രഥിതേ, വിഖ്യാതേ
ഹേ ബ <u>ഹു</u> ലേ, ഗ <u>ഭീ</u> രേ,	— അനന്തേ, ഗാംഭീര്യോപേതേ, ദ്യാവാപൃഥിവ്യൗ
ന വാ <u>ം</u> ആ-ഇ <u>തേ</u> മാ	— സംപ്രതിയവയോസ്സംബന്ധിനി താർക്ഷ്യസ്യോഗമേ (ന സംപ്രത്യേമം)
പ <u>രാ</u> -ഇ <u>തേ</u>	— പരാഗമനേ ച വയം.
മാ <u>രി</u> ഷാ <u>മ</u>	— ഹിംസിതമാഭ്രമ

അർത്ഥം.-ഇദ്രന്റെയെന്നപോലെ ഗരുഡന്റെയും വഭാസ്യൻ
 യെ (ഭാഗത്തെ) വീണ്ടും വീണ്ടും വിളിച്ചുപേക്ഷിക്കുന്ന ഞങ്ങൾ
 മംഗല്യത്തിനുവേണ്ടി (അവിനാശമായ ക്ഷേമത്തിനായി,) തോണി അഗാധമായ സമുദ്രം കടത്തുന്നപോലെ, ദഃഖസമുദ്രത്തിൽനിന്നു കരയ്ക്കണയ്ക്കുന്ന അതിൽ (ഗരുഡന്റെ ഉദാരഭാഗത്തിൽ) കയറികൂടട്ടെ. വിസ്തീർണ്ണകളും വിഖ്യാതകളും അനന്തകളും ഗംഭീരകളുമായ ദ്യാവാപൃഥിവികളേ, നിങ്ങളെ സ്പർശിക്കുന്ന (അതായത് ദ്യോവിലോ ഭൂവിലോ) ഗരുഡന്റെ വരവിലും മടങ്ങിപ്പോകിലും ഞങ്ങൾ ഹിംസിക്കപ്പെടാതിരിയ്ക്കുമാറാക്ക

ണം. (ഗന്ധന്റെ അനുഗ്രഹം വേണം. എന്നാൽ ആ പക്ഷീന്ദ്രന്റെ ചിറകടിയാൽ കേടുപറ്റാതെ. അങ്ങിനെ കേടുപറ്റാതിരിപ്പാൻ ദ്യോവിനോടും ഭൂവിനോടുമർത്ഥിക്കുന്നു.)

3 സദ്യശ്ചിദ്യശ്ശ്ചസാപഞ്ചകൃഷ്ണി
സ്സൂര്യഇവജ്യോതിഷാപസ്തതാൻ
സഹസ്രസാഗ്നതസാഅസ്യരംഹി
ന്നസ്മാവരന്തേയവതിന്നശര്യാം

വ. 36

അന്വയം:-

സൂര്യഃ-ഇവ ജ്യോതിഷാ	— സർവ്വസ്യപ്രേരക ആദിത്യ ആത്മീയേന തേജസാ
(വഷ്ണന്റെ) പഞ്ച കൃഷ്ണിഃ—	മനുഷ്യാൻ പ്രത്യുപോ വിസ്താരയതി തദാൽ
യഃ ചിത് സദ്യഃ ശവസാ	— താർക്ഷ്യോപി ശീഘ്രമാത്മീയേന ബലേന
അപഃ തതാന	— അമൃതരക്ഷണാനുകോനി വിസ്താരിതവാൻ
അസ്യ രംഹിഃ	— താർക്ഷ്യസ്യഗതിഃ
സഹസ്ര-സാഃ, ശത-സാഃ	— സഹസ്രസങ്ഖ്യസ്യ, ശതസങ്ഖ്യസ്യ ധനദാത്രി വേതി
യവതിം ശര്യാം ന	— മിശ്രീവേന്തീം ശരകാണ്ഡമയീം ഇഷ്ടമിവ താർക്ഷ്യസ്യഗതിം
ന വരന്തേ സു	— കേചന വാരയന്തി ഖലു

അർത്ഥം:-സർവ്വപ്രേരകനായ ആദിത്യൻ ആത്മീയമായ തേജസ്സുകൊണ്ട് മനുഷ്യരെ സഹായിക്കുമാറു് വെള്ളംപെയ്തു പരത്തുന്നപോലെ, യാതൊരു ഗന്ധന്റെ സ്വബലത്താലെയെ അമൃതമയമായ ഉദകം (താൻ ആഹരിച്ചുകൊണ്ടുവന്ന സോമ രസം) ഉലകത്തിൽ നിറയ്ക്കുന്നുവോ, ആ അവിടുത്തെ ഗതി നൂറുമായിരവും കണക്കിൽ ധനമെന്ന കൊടുക്കുന്നതാകുന്നു. ലക്ഷ്യത്തിലെത്തി ഭേദിക്കുന്ന മുന്നകളോടുകൂടിയ അമ്പിനെയെന്നപോ

ലെ, ഗരുഡന്റെ ഗതിയെയും ആർക്കും തടുക്കുവാൻ കഴിയുകയില്ലല്ലോ!

വർഗ്ഗം.—37—ഔശിനരശ്ശിബിഃ, പ്രതർന്നഃ രോഹിദശ പത്രോ വസുമനാ ലുഷയഃ, അനുഷ്ടുപ് ത്രിഷ്ടുഭൗ ഫന്ദസി, ഇത്രോ ദേവതാ.

- 1 ഉത്തീഷ്ഠതാവപശ്യതേ
 റൂസ്യഭാഗമൃതപിയം
 യദിശ്രാതോജുഹോതന
 യദ്യശ്രാതോമമത്തന

അന്വയം:—

(ഹേ പ്രതപിജഃ) ഉൽ

തിഷ്ഠത — ആസനാദുർധമുത്തിഷ്ഠത

പ്രതപിയം ഇരൂസ്യ ഭാഗം — പ്രതേഭവം, വസന്താദി
 കാലേഭവം ഇരൂസംബന്ധി
 ഹവിർഭാഗം.

അവ പശ്യത — നിരീക്ഷധാ.

യദി ശ്രാതഃ ജുഹോതന — യദിപക്ഷഃ തന്യുഗ്നൗ ജുഹുതഃ

യദി അശ്രാതഃ മമത്തന — യദ്യപക്ഷഃ സ്തുതിഭിർമാദയത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ പ്രതപിക്കകളേ, എഴുന്നേല്പുക. യാഗകാലമായ വസന്താദി പ്രതുവിലുള്ളവായ ഇന്ദ്രന്റെ ഹവിർഭാഗം കണ്ടുവെണ്ണുക അത് പക്ഷമാണെങ്കിൽ (വേവ്, ചേക്കേണ്ടതുകളുടെ ചേർച്ച മുതലായവയാൽ സമീപീനമാണെങ്കിൽ) അഗ്നിയിൽ ഹോമിയ്ക്കുക. പക്ഷമല്ലെങ്കിൽ സ്തുതികളാലവിടുത്തെ ഹർഷിപ്പിയ്ക്കുക.

2 ശ്രാതംഹവിരോഷ്വിസ്രുപ്രയാഹി

ജഗാമസുരോഷാധനോവിർധ്യം

പരിത്വാസതേനിധിഭിസ്സുഖായഃ

കലപാനപ്രാജപതിഞ്ചരന്തം

അന്വയം:-

ഹേ ഇന്ദ്ര, ശ്രാതം ഹവിഃ — ഭയിഃലജ്ജാഖ്യം പക്വം ഹവിഃ
 ഓ സു പ്ര യാഹി — ആ ഉപ്രകഷ്ണേണ സുഷ്ണ
 ശീഘ്രമാഗച്ഛ

സുരഃ അധാനഃ വി-മദ്ധ്യം — വികലമദ്ധ്യം, ഇഷ്ടദൂതം
 ജഗാമ — മദ്ധ്യഭാഗം ഗതവാൻ,
 മദ്ധ്യാഹ്നോജാതഃ

സഖായഃ നിധി-ഭിഃ — ഭൃതപിജഃ അഭീഷ്ടുത്യാദിഭിഃ
 സോമൈസ്സാദ്ധം

കല-പാഃ ചരന്തം — കലസ്യ, വംശസ്യ രക്ഷകാഃ
 പ്രാജ-പതിം ന — പുത്രാഃ ബഹിർഗ്ഗതങ്ഗൃഹപതി
 മുപാസതേ, തലാൻ

തഥ പരി ആസതേ — തഥാ പര്യുപാസതേ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, തൈർ വീഴ്ത്തി തിളച്ച പക്വമായ ഹവിസ്സിനെ നല്ലപോലെ പ്രാപിച്ചാലും. സുരൻ തന്റെ വഴിയിൽ മദ്ധ്യാഹ്നത്തിന് തൊട്ടടുത്തെത്തി. മദ്ധ്യാഹ്നമായി. ഭൃതപിജകൾ സ്തൂതികളോടും സോമങ്ങളോടും കൂടി, പുറത്തുപോയ ഗൃഹനാഥനെ കലരക്ഷകരായ മക്കൾ കാത്തിരിക്കുന്നപോലെ, അവിടുത്തെ ഉപാസിച്ചിരിക്കുന്നു.

3 ശ്രാതം മന്യു ഉയനി ശ്രാതമഗ്നേ

സുശ്രാതമന്യേതദുതന്നവീയഃ

മാധ്യന്ദിനസ്യ സവനസ്യ ഭയം

പിബേന്ദ്രവഭ്രിൻപുരുതൃജുഷാണഃ

വ. 37

അന്വയം:-

ഹേ വഭ്രിൻ, പുരുതൃൽ, — വഭ്രവൻ, ബഹുകർമ്മനിന്ദ,
 ഇന്ദ്ര, — ഗോത്രധനിപയോരൂപേണ
 ഉയനി ശ്രാതം മന്യേ — പക്വജാതേ

(പുനശ്ചഭഗ്ധംപയഃ)

അഗ്നൗ ശ്രാതം	— പക്ഷം
(ഇദാനീം ഭോധവസ്ഥമപ്യഗ്നൗപച്യതേ. അതഃ)	
സ-ശ്രാതം മന്യേ തൽ	— സുപക്ഷമിതിജാനേ
(അതഃ) ഋതം. നവീയഃ	— തഥാവിഃ സത്യഭൂതം. നവതരം ഭവതി
(ത്വം) ജ്ഞാണഃ	— പ്രീയമാണഃ
മാദ്ധ്യന്ദിനസ്യ സവനസ്യ	
ധേനുഃ പിബ	— (കമ്മണി ഷഷ്ഠീ) മാദ്ധ്യന്ദിനേ ഭവം ധേനുഃപമാവ്യം സോമാന്തകം ഹവിഃ പിബ

അർത്ഥം:-വഭ്രുവാനും ബഹുകർമ്മാവുമായ ഇന്ദ്ര, പശുവിന്റെ അകിട്ടിലെ പാൽ പക്ഷമെന്നു ഞാനറിയുന്നു അതു കറന്നു തീയിൽ തിളച്ചു പാകംവന്നു തൈർ ചേർത്തു തിളപ്പിത്തുമ്പോഴാണ് സുപക്ഷമാകുന്നതെന്നു ഞാനറിയുന്നു. ആ ഹവിസ്സു സത്യഭൂതവും നവതരവുമാകുന്നു അവിടന്നു പ്രീതിപൂണ്ടു മാദ്ധ്യന്ദിന സംബന്ധിയായ തൈർ ചേർന്നു തിളച്ച ഈ സോമഹവിസ്സു കഴിച്ചാലും.

വഗ്ഗം-38-ഐശ്വരോജയഃ ഋഷിഃ, ത്രിഷുപ്തമന്ദഃ ഇന്ദ്രോ ദേവതാ.

2 പ്രസസാഹിഷേപുതഹുതശത്രു
ജേദ്യഷ്ണേശ്ശുഷ്ണുഹരാതിർസ്യ
ഇന്ദ്രാഭരദക്ഷിണേനാവസൂനി
പതിസ്സിന്ധൂതാമസിരേവതിനാം.

അന്വയം:-

ഹേ പുത-ഹുത, ഇന്ദ്ര,	— ബഹുഭിരാഹുതേന്ദ്ര,
(ത്വം) ശത്രുൻ പ്ര	
സസാഹിഷേ	— അഭിവേസി
തേ ശുഷ്ണുഃ ജേദ്യഃ	— ശോഷകം ബലം പ്രശസ്യതം.

ഇഹ രാതിഃ അസ്തു	— അസ്താകം തവദാനം ഭവതു
(തദന്തം) ഭക്ഷിണേന	
വസൂനി ആ ഭര	— ഭക്ഷിണഹസ്തേന ധനാന്യാഹര,
	ആനയ
(ത്വം) ഭവതിനാം	
സിന്ധുനാം	— രയിമതീനാം നദീനാം
പതിഃ അസി	— സ്വാമീഭവസി

അതം-പലരാലും വിളിക്കപ്പെട്ട ഇത്ര, അവിടുന്ന് ശത്രുക്കളെ ജയിക്കുന്നു. ശത്രുശോഷകമായ അവിടുത്തെ ബലം ഏറെയും പ്രശസ്തമാകുന്നു. ഈ യജ്ഞത്തിൽ ഞങ്ങൾക്കവിടുത്തെ ദാനം ഭവിക്കട്ടെ. അതിനായി വലകയ്യാൽ ധനങ്ങൾ കൊണ്ടുവന്നാലും. അവിടുന്ന് ധനവതികളായ നദികൾക്കു നാമനാണ്. (അല്ലങ്കിൽ ധനങ്ങളാകുന്ന നദികൾക്ക് നാമനാണ്.)

2 ഉഗോനഭീമഃകുചരോഗിരിഷാഃ

പരാവതആജഗന്മാപർസാഃ

സുകംസംശായപവിമിദ്രുതിഥം

വിശത്രുത്താഹ്വിവിതൃധോനദസ

അന്വയം:-

ഹേ ഇത്ര, കുചരഃ	
ഗിരി-സ്ഥാഃ	— കത്സിതചരണഃ പർവ്വതവാസി
ഋഗഃ ന ഭീമഃ	— സിംഹമിവത്വം യോദക്തരോസി
(സത്വം) പരസാഃ	
പരാ-വതഃ	— അതിശയേന ദൂരാദ്യലോകാൽ
ആ ജഗന്മ	— ആഗച്ഛ
(ആഗന്ത്യ പ) സുകം	
പവിം തിഥം സംശായ	— സരണശീലമഗ്രം വക്ത്രം സമ്യക് തീക്ഷ്ണീകൃത്യ

ശത്രുൻ വി താളാഹി — വിശേഷേണ താഡയ,
വിനാശയ

(തഥാ) മൃധഃ വി നദസ്വ — അന്യാനപി യൗയത്സുൻ വിശേ
ഷേണ തിരസ്കര

അർത്ഥം.-അല്ലയോ ഇന്ദ്ര, കത്സിതമായി ചരിക്കുന്നവനും മലങ്കാട്ടിൽ വസിക്കുന്നവനുമായ സിംഹം പോലെ, അവിടുന്ന് യേക്കരനാകുന്നു ആ അവിടുന്ന് എത്രയും ദൂരത്തുള്ള ദൂലോകത്തിൽ നിന്നു വന്നാലും വന്നിട്ട് പ്രസരിക്കുന്ന തീക്ഷ്ണമായ വജ്രത്തിന്റേ വേണ്ടപോലെ മുച്ചുകൂട്ടി, ശത്രുക്കളെ പ്രഹരിച്ചാലും, നശിപ്പിച്ചാലും അതുപോലെ ഹിംസകരായ മറ്റു യുദ്ധോദ്യമന്മാരെയും തള്ളിനീക്കിയാലും.

3 ഇന്ദ്രക്ഷത്രമഭിവാമമോജോ

ജായമാവൃഷപേഷണീനാം.

അപാനദോജനമമിത്രയന്തം

മന്ദനേവേദ്യോഅക്രണോരുലോകം

വ 38

അന്വയം.-

ഹേ വൃഷഭേ, ഇന്ദ്ര, ക്ഷത്രം,
വാമം.

— കാമവഷകേന്ദ്ര, ക്ഷത്രാൽ
ത്രായകം, വനനീയം.

ഓജഃ അജായമാഃ
പേഷണീനാം അഭി

— ഉൽപന്നോസി

അമിത്ര-യന്തം.

— മനുഷ്യാണാമസ്മാകതാഭിമുഖ്യേന
ശത്രുവിവാചരന്തം.

ജനം അപ അനദഃ

— അപാഗമയഃ

ദേവേഭ്യഃ ഉയം ലോകം ഉ

അക്രണോഃ

— വിസ്തീർണ്ണം സ്വസ്താവ്യം ലോക
ഞ്ചാകാഷീച്ച (ഉശബ്ദശ്ചാത്ഥേ)

അർത്ഥം.-അല്ലയോ കാമവഷകനായ ഇന്ദ്ര, അവിടുന്ന് ആപത്തിൽ നിന്ന് രക്ഷിക്കുന്നതും കമനീയവും ആയ ഓജസ്സായിട്ടാണ് പിറന്നത്. മനുഷ്യരായ ഞങ്ങൾക്കു നേരെ ശത്രുക്ക

ളായി പെരുമാറുന്ന ജനത്തെ അവിടന്നാണ് അകറ്റിയത്. ദേവന്മാർക്ക് വിസ്തീർണ്ണമായ സ്വർഗ്ഗലോകവുമുണ്ടാക്കി.

വർഗ്ഗം.—39—വാസിഷ്ഠഃ പ്രഥമഃ, ഭാര്യോജസ്സുപ്രഥമഃ സൗര്യോ ഘർഷയഞ്ച, ത്രിഷുപ്തമന്ദഃ വിശ്വോദേവോ ദേവതാ.

1 പ്രഥമഃ യസ്യ സ പ്രഥമഃ തനാമാ
 അഷ്ടസ്യ ഹവിഷോ ഹവിര്യതീ
 ധാതുദ്യുതാനാൽ സ വിതുശ്ച വിഷ്ണോ
 രഥന്തരമാജഭാവസിഷ്ഠഃ

അന്വയം:—

യസ്യ പ്രഥമഃ നാമ	— വസിഷ്ഠസ്യ തനാമകഃ പുത്രഃ
സ-പ്രഥമഃ ച	— ഭാര്യോജസ്യ തനാമകഃ പുത്രശ്ച
(തയോർമ്മദ്ധ്യേ) വസിഷ്ഠഃ	
ച ആന-സുഭസ്യ	— അനുഷ്ടുപ്തമന്ദസാ യുക്തസ്യ
ഹവിഷഃ യൽ ഹവിഃ	
രഥ-ന്തരം	— ഘർഷയാവ്യസ്യ
	ഹവിരാപാദകംസാമം

ധാതുഃ ദ്യുതാനാൽ	
സവിതുഃ	— ധാതുസംജ്ഞാദേവാൽ സൂര്യാൽ
വിഷ്ണോഃ ച ആ ജഭാര	— വിഷ്ണോശ്ചാജഹാര

അർത്ഥം.—വസിഷ്ഠന്റെ പ്രഥമനെന്ന മകനും ഭാര്യോജന്റെ സപ്രഥമനെന്ന മകനുമിടയിൽ വസിഷ്ഠൻ അനുഷ്ടുപ്തമന്ദ സ്തോഭകളിയ, ഘർഷമെന്ന (പ്രവർഗ്ഗ്യമെന്ന) ഹവിസ്സുല്പാദിപ്പിക്കുന്ന, രഥന്തരസാമത്തെ ധാതാവെന്ന (പന്ത്രണ്ടാദിത്യന്മാരിൽപെട്ട) സവിതാവിൽനിന്നും വിഷ്ണുവിങ്കൽനിന്നും കൊണ്ടുവന്നു.

2 അവിന്ദന്തേ അതിഹിതം യദാസി
ഋജന്തസ്യ ധാമപരമം ഗൃഹായൻ
ധാത്ര്യുതാനാൽ സവിതുശ്ചവിഷ്ണോ
ഭരദാജോ ബ്രഹ്മദാമപത്രേണ

അന്വയം:-

യശ്ച	— ബ്രഹ്മൻസാമാഖ്യം ഹവിഷസ്സംസ്കാരകം
അതി-ഹിതം ആസിൽ	— തിരോഹിതമാസിൽ
യശ്ച ഋജന്തസ്യ പരമം	
ധാമ	— ജ്യോതിഷ്യാമാദേതൽകൃഷ്ണധാരകം
ഗൃഹായൻ	— ഗൃഹായാം, അസുഭാദിവിഷയേ നിഹിതമാസിൽ
തേ അവിന്ദൻ	— ധാത്രാദയോദേവോസ്തലേഭന്തേ
ധാതുഃ ദ്യുതാനാൽ	
സവിതുഃ	— ധാത്ര സ.ജ്ഞദേവാൻ സൂര്യൻ
വിഷ്ണോഃ അഗ്നേഃ (ച)	
ഭരൽ-വാജഃ	— ഋഷിഃ
ബ്രഹ്മൻ ആ ചത്രേ	— ബ്രഹ്മൻസാമാഭിമുഖ്യേന കൃതവാൻ, ആഹുതവാൻ

അർത്ഥം:-ഹവിസ്സു സംസ്കരിക്കുന്ന യാതൊന്നും മറഞ്ഞുപോയിരുന്നുവോ, അഗ്നിഷ്യാമാദിയജ്ഞത്തെ ഏറ്റവും ധരിയ്ക്കുന്ന യാതൊന്നും നമ്മേപ്പോലുള്ളവരുടെ വിഷയത്തിൽ എന്തെങ്കിലും അടിമതിപ്പെട്ടിരുന്നുവോ, ആ ബ്രഹ്മൻസാമത്തെ ധാതാവു മുതലായ ദേവന്മാരാണ് നേടിയത്. ഭരദാജൻ ആ ബ്രഹ്മൻസാമത്തെ ധാതാവെന്ന ദേവനായ സൂര്യകൽനിന്നും വിഷ്ണുവിങ്കൽനിന്നും അഗ്നിയിങ്കൽനിന്നും ഹരിച്ചു, കൊണ്ടുവന്നു.

തേവിന്ദന്തസാദീധ്യാനം
 യജ്ഞന്നപ്രഥമന്ദേവയാനം
 ധാതുദ്യുതാനാൽസവിതുശ്ചവിഷ്ണോ
 രാസൂര്യാദരേൻഘർമ്മമേതേ

വ. 39

അന്വയം:-

യജ്ഞം സ്തന്നം	— യാഗസാധനം, സ്തന്ദനീയം
പ്രഥമം ദേവ-യാനം	— ദേവാനാം പ്രാപ്തിസാധനം
(ഏകം) ഘർമ്മം തേ	
ദീധ്യാനം	— ദീപ്യമാനാസ്സന്തഃ
മനസാ അവിന്ദൻ	— ബുദ്ധ്യുലഭതേ
(പ്രഥമമുപലബ്ധന്തം)	
ധാതുഃ ദ്യുതാനാൽ സവിതുഃ	— ധാതുസംജ്ഞകാദീപ്താൽ സവിതുഃ
വിഷ്ണോഃ സൂര്യാൽ ച	
ഏതേ	— ജ്വതപിങ്ങ്
ആ അരേൻ	— ആനീതവന്തഃ

അർത്ഥം.-യാഗസാധനവും തുളിഞ്ഞുവന്നതും ദേവന്മാരെ പ്രാപിപ്പിക്കാനുതകുന്നതുമായ ഘർമ്മത്തെ (പ്രവൃത്തിയെ) പ്രകാശമാനന്മാരായി അവർ ബുദ്ധിയാൽ നേടി മുന്പുകിട്ടിയ അതിനെ ധാരാവെന്ന പ്രകാശമാനനായ സവിതാവിങ്കൽനിന്നും വിഷ്ണവിൽനിന്നും സൂര്യനിൽനിന്നും ഈ ജ്വതപിങ്ങ്കൾ കൊണ്ടുവന്നു. (ഇവിടെ സവിതാവിനെയും സൂര്യനെയും വേറിട്ടു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. സൂര്യാത്മാവായ അഗ്നിയാവാം സൂര്യപദംകൊണ്ടു വിവക്ഷിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്)

വർഗ്ഗം.-40.—ബാഹ്സ്വത്യഃ തപർമ്മുഖാ ജഷിഃ, ബൃഹസ്പതിഭേവതാ.

1 ബൃഹസ്പതിന്യതുഗൃഹാതിരഃ
 പുനേന്ഷഃഘശംസായമൻ
 ക്ഷിപദശസ്ത്രിമപദമതിഹ
 നന്മാകരദ്യുജമാനായശംയോഃ

അന്വയം -

ബൃഹസ്വതിഃ	— ബൃഹതാനേവാനാംപതിഃ
ദുഃഗഹാ തിരഃ നയതു	— ദുർഗ്ഗമനാനാം ഹന്താ, പാപാന്യപസാരയതു
അപ-ശംസായ	— അസ്താകമനത്ഥമാശംസമാനായ പുരുഷായ
മന്ത പുനഃ നേഷൽ (അപിച) അശസ്തിം ക്ഷിപൽ	— ദീപ്തമായുധനയതു — അയശസ്വിനം ശത്രുമസൃത്തഃ പ്രേരയതു
ദുഃമതിം അപ ഹൻ അഥ യജമാനായ ശം യോഃ കരൽ	— ദുർബ്ബദ്ധിമപഹന്തു — രോഗാണാം ശമനം യോനാം യാവനഞ്ച കരോതു

അർത്ഥം.-മഹാനാരായ ദേവന്മാരുടെ സ്വാമിയായ ബൃഹസ്വതി, വഴിപിഴച്ചവരെ ഹനിക്കുന്നവനായി, പാപങ്ങളെയകറ്റി നശിക്കുന്നവനായി, നേക്കു തിളങ്ങുന്ന ആയുധമയ്ക്കുളള പിന്നെ, (ദുഷ്ടർക്കും കൊണ്ടു) ദുഷ്ടകീർത്തിയാൻ ശത്രുവിനെ അകറ്റി ദുർബ്ബദ്ധിയെയും നശിപ്പിക്കുളള യജമാനൻ രോഗശമനവും യേനീവാരണവുമുണ്ടാക്കുളള

2 നരാശംസോനോവതുപ്രയാജേ
ശന്നോഅസ്ത്വനുയാജോഹവേഷു
ക്ഷിപദശസ്തിമപദമതിഹ
നമാകരദ്യജമാനായശംയോഃ

അന്വയം -

(പഞ്ചസ്യപ്രയാജേഷു ചിതീയഃ പ്രയാജോനരാശംസദേവതാകഃ, തസ്മാൽ)
പ്രയാജേ നരാശംസഃ — നശൈശ്ശംസനീയോഗിഃ
നഃ അവതു — രക്ഷതു

(ത്രയോനയാജഃ, ദ്വിതീയോനരാശംസഃ)

ഹവേഷ്യ അനുയാജഃ

നഃ ശം അസ്തു	— ആഹ്വാനേഷ്യ അനുയാജഃ സുഖകരോഭവതു
അശസ്തിം ക്ഷിപൽ	— അയശസ്വിനം ശത്രുമസ്തുതഃ പ്രേരയതു
ദുഃമതിം അപ ഹൻ	— ദുർബ്ബുദ്ധിമപഹന്തു
അഥ യജമാനായ ശം	
യോഃ കരൽ	— രോഗാണാം ശമനം ഭയാനാഞ്ച യാവനങ്ക്രരോതു

അർത്ഥം—(അഞ്ചു പ്രയാജങ്ങളിൽ രണ്ടാമത്തേതു് നരാശംസ എന്ന അഗ്നിക്കാണ്. ആ പ്രയാജത്തിൽ നരന്മാരാൽ സ്തുത്യനായ അഗ്നി നമ്മളെ രക്ഷിക്കട്ടെ. (അനുയാജങ്ങൾ മൂന്നാണ്. അവയിൽ രണ്ടാമത്തേതു നാരാശംസം.) നരാശംസൻ വിളിക്കേട്ടു് നമുക്കു് സുഖകരനാവട്ടെ. ദുഷ്ടിത്തിയാൻ ശത്രുവിനെ നമ്മളിൽ നിന്നകറ്റട്ടെ. ദുർബ്ബുദ്ധിയെ നശിപ്പിക്കട്ടെ. യജമാനനു് രോഗശമനവും ഭയനിവാരണവും ഉണ്ടാക്കട്ടെ. (പ്രയാജവും അനുയാജവും ആഹുതികളാണ്.)

3 തപ്തം ചാതപതുരക്ഷസോയേ

ബ്രഹ്മചാപ്യശ്വേഹന്തവാള

ക്ഷിപദശസ്തിമപദമതിഹ

നാമാകര്യജമാനായശംയോഃ

വ. 40

അന്വയം:—

തപഃ-മുഖാ	— താപകശിരസ്തോബ്ധഹസ്തതിഃ
രക്ഷസഃ യേ	
ബ്രഹ്മ-ദ്വിതീയഃ	— യേ ബ്രാഹ്മണഭേഷ്വാരോരാക്ഷസാൻ താൻ
ശരവേ ഹന്തവൈ	— ശത്രു, ഹിംസക, ഹന്തുമനുചരാൻ പൂർവ്വം നാശയതു, പശ്ചാദേന നാശയതു

തപതു ഉ	— താപയത്വേവ, ദഹത്വേവ
അശസ്തിം ക്ഷിപൽ	— അയശസ്വിനം ശത്രുമസൃതഃ പ്രേരയതു
ദുഃമതിം അപ ഹൻ	— ദുർബ്ബദ്ധിമപഹന്തു
അഥ യജമാനായ ശം	
യോഃ കരൽ	— രോഗശമനം യേയാവനഞ്ച കരോതു

അത്ഥം-ശത്രുക്കളുടെ ശിരസ്സു ചുട്ടെരിക്കുന്ന ബൃഹസ്വതി, ബ്രഹ്മ (യജ്ഞം, വേദം) ദോഷികളായ രാക്ഷസന്മാരെ (അനുപരന്മാരെ മുമ്പും പിന്നെ അപനെയും) കൊല്ലാനായി ദഹിപ്പിക്കുക എന്ന ചെയ്യട്ടെ ഏജിത്തിയാൻ ശത്രുവിനെ നമ്മിൽ നിന്നകറ്റട്ടെ ദുർബ്ബദ്ധിയെ നശിപ്പിക്കട്ടെ പിന്നെ, യജമാനന്മാർ രോഗശമനവും യേനിവാരണവുമുണ്ടാക്കട്ടെ

വശ്നം 41 പ്രാജാപത്യഃ പ്രജാവാനു ഗൃഷിഃ, യജമാനപത്നി ഹോത്രാശിഷോ ദേവതാ

1 അപശ്യന്ത്വാ മനസാ ചേകിതാനം

തപസോ ജാതന്തപസോ വിഭൃതം

ഇഹ പ്രജാമിഹരയിരന്താണഃ

പ്രജായസ്യ പ്രജയാപത്രകാമ

അന്വയം -

(ഹേ യജമാനം)

ചേകിതാനം

— കർമ്മാണി ദൃശൻ ജാനന്തം

തപസഃ ജാതം

— ദീക്ഷാരൂപാദ്വൃതാൽ പുനരൽപനം, ജന്മാന്തരസൂത്രാദർശപനം

തപസഃ വി-ഭൃതം

— അനുഷ്ഠീയമാനാഭ്യജ്ഞാലോതോ പ്രഖ്യാതം

ത്വാ മനസാ അപശ്യം

— ത്വാം മനസാദൃശ്യവാൻ

ഹേ പുത്ര-കാമ, ഇഹ

പ്ര-ജാം ഇഹ രയിം

രതാണഃ

പ്ര-ജാം പ്ര ജായസ്വ

— തപം സന്തതിം ധനഞ്ചരമൻ

— പ്രജനനേന പുത്രാദിരൂപേ

ണോൽപദ്യസ്വ, ജായസ്വ

അർത്ഥം.-അല്ലയോ യജമാന, കർമ്മശാസ്ത്രജ്ഞനായും ജന്മാന്തര സൂത്രത്താലും ഐശ്വര്യപ്രദതത്താലും വീണ്ടും ജനിച്ചവനായും യജ്ഞാനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ പ്രഖ്യാതനായും അങ്ങയെ ഞാൻ മനസ്സുകൊണ്ട് കണ്ടിരിക്കുന്നു. ഹേ പുത്രകാമ, ഈ ലോകത്തിൽ ഈ ജന്മത്തിൽ സന്തതിസുഖവും ധനസമൃദ്ധിയുമനുഭവിച്ച് ആനന്ദിച്ചുകൊണ്ട്, അങ്ങ് പുത്രരൂപത്തിൽ സ്വയം ഉൽപാദിക്കുക, ജനിക്കുക (ആത്മാവുതന്നെയാണ് പുത്രൻ എന്ന് ശ്രുതി ഇവിടെ യജമാനന് സന്തതി ആശംസിക്കുകയാണ്)

2 അപശ്യത്പാമൻസാദീധ്യാനാം

സ്വായാൻതന്ത്രജ്ഞേനാധിമാനാം

ഉപമാമുച്ചായവതിർബഭ്രുവാഃ

പ്രജായസ്വപ്രജയാപുത്രകാമേ

അന്വയം -

(ഹേ പത്നി,)

സ്വായാം തന്ത്ര

ജ്ഞേനാധിമാനാം

— ആത്മീയായാം തന്വാം

— ജ്ഞാപിയോ, ഗർഭധാരണരൂപേ

കർമ്മണി ഭ്രൂണരൂപഗമനം

യാചമാനാം

ദീധ്യാനാം ത്വാ മനസാ

അപശ്യ

ഹേ പുത്ര-കാമേ, മാം ഉപ

— ദീപ്യമാനാം ത്വാം ദൃഷ്ടുവാൻ

— പുത്രാൻ കാമയമാനേ, മൽ

സമീപം പ്രാപ്യ

ഉച്ചായവതിഃ ബഭ്രുവാഃ

പ്ര-ജയാ പ്ര ജായസ്വ

— ഉച്ഛൈഃ ദൃശം തരുണീഭ്രുവാഃ

— പുത്രാൻ പ്രസുഷ്യ

തപതു ഉ	— താപയത്വേവ, ദഹത്വേവ
അശസ്തിം ക്ഷിപൽ	— അയശസ്തീനം ശത്രുമസൃതതഃ പ്രേരയതു
ദഃ-മതിം അപ ഹൻ	— ദുർബ്ബദ്ധിമപഹന്തു
അഥ യജമാനായ ശം	
യോഃ കരൽ	— രോഗശമനം ഭയയാവനഞ്ച കരോതു

അർത്ഥം.-ശത്രുക്കളുടെ ശിരസ്സു ചുട്ടെരിക്കുന്ന ബൃഹസ്പതി, ബ്രഹ്മ (യജ്ഞം, വേദം) ദോഷികളായ രാക്ഷസന്മാരെ (അനുചരന്മാരെ മുമ്പും പിന്നെ അപനെയും) കൊല്ലാനായി ദഹിപ്പിക്കുകതന്നെ ചെയ്യട്ടെ. ദുഷ്ടിരീതിയാൻ ശത്രുവിനെ നമ്മിൽ നിന്നകറ്റട്ടെ. ദുർബ്ബദ്ധിയെ നശിപ്പിക്കട്ടെ. പിന്നെ, യജമാനനു് രോഗശമനവും ഭയനിവാരണവുമുണ്ടാക്കട്ടെ.

വക്ത്രം 41. പ്രാജാപത്യഃ പ്രജാവാനു ജഷിഃ, യജമാനപത്നീ ഹോത്രാശിഷോ ദേവതാ.

1 അപശ്യന്ത്വാമനസാചേകിതാനം

തപസോജാതന്തപസോവിഭൃതം

ഇഹപ്രജാമിഹരയിരരാണഃ

പ്രജായസ്യപ്രജയാപത്രകാമ

അനായഃ-

(ഹേ യജമാനം)

ചേകിതാനം

തപസഃ ജാതം

തപസഃ വി-ഭൃതം

ത്വാ മനസാ അപശ്യം

— കർമ്മാണി ഭൃശൻ ജാനന്തം

— ദീക്ഷാരൂപാദപ്രതാൽ പുനരൽ
പന്നം, ജന്മാന്തരസൂക്താ
ദൽപന്നം

— അനുഷ്ഠീയമാനാദ്യജ്ഞാദ്ധേ
തോഃ പ്രഖ്യാതം

— ത്വാം മനസാദൃഷ്ട്വാവാൻ

ഹേ പുത്ര-കാമ, ഇഹ

പ്ര-ജാം ഇഹ രയിം

രരാണ:

— തപം സന്തതിം ധനഞ്ചരമൻ

പ്ര-ജയാ പ്ര ജായസ്വ

— പ്രജനനേന പുത്രാദിരൂപേ
ണോൽപദ്യസ്വ, ജായസ്വ

അർത്ഥം-അല്ലയോ യജമാന, കർമ്മശാസ്ത്രജ്ഞനായും ജന്മാന്തര സൂക്തജ്ഞായും നൈഷിക വ്രതത്തായും വീണ്ടും ജനിച്ചവനായും യജ്ഞാനുഷ്ഠാനങ്ങളിൽ പ്രഖ്യാതനായും അങ്ങയെ ഞാൻ മനസ്സുകൊണ്ട് കണ്ടിരിക്കുന്നു. ഹേ പുത്രകാമ, ഈ ലോകത്തിൽ ഈ ജന്മത്തിൽ സന്തതിസുഖവും ധനസമൃദ്ധിയുമനുഭവിച്ച് ആനന്ദിച്ചുകൊണ്ട്, അങ്ങ് പുത്രരൂപത്തിൽ സ്വയം ഉൽപാദിക്കുക, ജനിക്കുക. (ആത്മാവുതന്നെയാണ് പുത്രൻ എന്ന് ശ്രുതി. ഇവിടെ യജമാനന് സന്തതി ആശംസിക്കുകയാണ്.)

2 അപശൃതപാമൻസാദീധ്യാനാം

സ്വായാന്തന്ത്രോദ്യോനാധമാനാം

ഉപമാമുച്ഛായവതിർബഭ്രുയാഃ

പ്രജായസ്വപ്രജയാപുത്രകാമേ

അന്വയം:-

(ഹേ പത്നി,)

സ്വായാം തന്ത്ര

— ആത്മീയായാം തന്വാം

ഊദ്യോ നാധമാനാം

— ഊദ്യോ, ഗർഭധാരണരൂപേ
കർമ്മണി ഭൂതൃതപഗമനം
യാചമാനാം

ദീധ്യാനാം തപാ മനസാ

അപശൃം

— ദീപ്യമാനാം തപാഃ ദൃഷ്ട്വാൻ

ഹേ പുത്ര-കാമേ, മാം ഉപ-

പുത്രാൻ കാമയമാനേ, മൽ
സമീപം പ്രാപ്യ

ഉച്ഛായവതിഃ ബഭ്രുയാഃ

— ഉച്ഛൈഃ, ദൃശം തത്സന്നിഭ്രുയാഃ

പ്ര-ജയാ പ്ര ജായസ്വ

— പുത്രാൻ പ്രസുഷാ

അർത്ഥം:-അല്ലയോ യജമാനപത്നി, ഭർത്തൃസമാഗമത്തെയും സ്വഗർഭത്തിൽ (ഉദരത്തിൽ) ഗർഭധാരണത്തെയും യാചിക്കുന്ന പ്രകാശവതിയായ നിന്നെ മനസ്സുകൊണ്ട് ഞാൻ കണ്ടിരിക്കുന്നു. അല്ലയോ പുത്രാഭിലാഷിണി, എന്റെ അടുക്കൽ വന്ന് ഏറ്റവും തരണിയായി ഭവിക്കുക പുത്രന്മാരെ പ്രസവിക്കുക. (അടുത്തുവരാൻ പറയുന്നത് അനുഗ്രഹിച്ചാകുന്നു. തരണിയായി ഭവിക്കണമെന്ന് പറയുന്നത് ഗർഭധാരണപ്രായത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചാകുന്നു)

3 അഹംഗർഭമദധാമോഷധി

ഷ്വാഹംവിശ്വേഷഭവനേഷ്വതഃ

അഹംപ്രജാഅജനയംപൃഥിവ്യാ

മഹജനീഭ്യോഅപരീഷ്വപുത്രാൻ

വ. 41

അന്വയം:-

അഹം ഓഷധീഷു

ഗർഭം അദധാം

അഹം വിശ്വേഷ

ഭവനേഷു

— ഹോതാഹം ശാല്യാഭിഷു

— ധാരയാമി

— സർവ്വേഷ്വപന്യേഷ്വപിഭൃത
ജാതേഷു

അന്തഃ

അഹം പൃഥിവ്യാം

പ്ര-ജാഃ അജനയം

— മദ്ധ്യേ ഗർഭമദധാം

— ഭൂമ്യം സർവ്വാൻ മനുഷ്യാൻ
ജനയാമി

അഹം ജനീ-ഭ്യഃ

അപരീഷു പുത്രാൻ

— ജായാഭ്യഃ

— അന്യാസ്വപിപുത്രാനജനയം

അർത്ഥം:- (ഇവിടെ ഹോതാവു ലോകത്തിലെ സന്താനസിദ്ധി മുഴുവൻ യജ്ഞഫലമാണെന്നും യജ്ഞത്തിൽ ഹോതാവിന്റെ നിലയിൽ എല്ലാ സന്താനസിദ്ധിയും നിമിത്തഭൂതനാണെന്നും പറയുന്നു. ഹോതാവു അഗ്നിയുടെ പ്രതിരൂപനാണ്. അപ്പോൾ ഈ സൂക്തം മുഴുവൻ അഗ്നിവാക്യമാണ്. കഴിഞ്ഞ രണ്ടു ഉപോദകളിൽ യജമാനനെയും യജമാനപത്നിയെയും സന്താനസി

ലിജ്ജിതഗ്രഹിക്കുന്നതും ഈ ഭൂമിയിൽ എല്ലാറ്റിനും വിധാതാവായും പിതാവാലും പറയുന്നതും അഗ്നിസ്വരൂപനായ പരമാത്മാവാണു്. യജ്ഞം ജ്ഞാനസാധനമാകയാൽ ഈ സൂക്തം സാരസ്വതത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടതും ഉചിതമാണെന്നു് കാണുക.

ഞാൻ നെല്ലു് മുതലായ സസ്യങ്ങളിൽ ഗർഭം ധരിയ്ക്കുന്നു. മറ്റൊല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളിലും, ഉള്ളിൽ കടന്നു ഞാൻ ഗർഭം ധരിയ്ക്കുന്നു. ഭൂമിയിലെല്ലാ മനുഷ്യരെയും ഞാനാണു് ജനിപ്പിക്കുന്നതു്. ഭാര്യമാരിലും അപരകളിലും ഞാൻ പുത്രന്മാരെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. സദസതീർത്ഥമായ സർവ്വോൽപത്തിയ്ക്കും ഹേതു ഞാനാണു്, യജ്ഞമാണു്.

വക്ത്രം-42 - തപശ്ചാ ഋഷിഃ, അനുഷ്ടുപ് ഛന്ദഃ, വിഷ്ണുത്വഷ്ടു പ്രജാപതിസിനീവാലീസരസ്വത്യശ്വിനോ ദേവതാ.

1 വിഷ്ണുര്യോനിഃകല്പയതു
തപശ്ചാരുപാണിപിംശതു
ആസിഞ്ചതുപ്രജാപതി
ധാതാഗർഭന്ദധാതുതേ

അന്വയം:-

വിഷ്ണുഃ യോനിഃ കല്പയതു — വ്യാപകോദേവോ ഗർഭധാന-
സ്ഥാനഃ ക്കരോതു
തപശ്ചാ രൂപാണി പിംശതു — ഏതൽസംജ്ഞകോ ദേവഃ
സ്രീത്വപുഷ്പാഭിവൃഞ്ചകാനി
ചിഹ്നാനി അവയവീകരോതു

പ്രജാ-പതിഃ ആ

സിഞ്ചതു — പ്ര കൃഷ്ണായാം യോന്യാം
നിഷിഞ്ചതു

ധാതാ തേ ഗർഭം ധോതു — ധാരകോദേവസ്സവഗർഭം ധാരയതു

അർത്ഥം:- (തുടൻവരുന്ന മൂന്നു ഭൂക്കളിൽ ഗർഭധാന ഗർഭവൃദ്ധി പ്രസൂത്യാത്മകമായ പ്രക്രിയയുടെ ഭാഗങ്ങൾ വിവരിക്കുന്നു. സന്താനവൃദ്ധി ജ്ഞാനത്തിന്റെ അനുസ്മൃതമായ തുടർച്ചക്കു് അത്യ

നാപേക്ഷിതമാണ്. അതുകൊണ്ടാണീ സൂക്തം സാരസ്വതത്തിൽ പെടുന്നത്.

വിഷ്ണു ഗർഭാധാനസ്ഥാനമുണ്ടാക്കട്ടെ. തപശ്ചാവ് സ്രീത്വപംസ്താപിഹനന്ദം വേർതിരിച്ച് അവയവീകരിയ്ക്കട്ടെ. പ്രജാപതിയോനിയിൽ രേതസ്സേകം ചെയ്യട്ടെ. (ഏതു പുരുഷനും ഈ പ്രവൃത്തി ചെയ്യുമ്പോൾ പ്രജാപതി സ്വരൂപനായി കണക്കാക്കപ്പെടുന്നു.) ധാതാവെന്ന ദേവൻ നിന്റെ ഗർഭത്തെ കേടുകൂടാതെ ധരിയ്ക്കട്ടെ, താങ്ങട്ടെ. (ഇതും വരുന്ന രണ്ടു ഋക്കുകളും അനുഗ്രഹരൂപത്തിൽ ഭർതാവ് (യജമാനൻ) പന്തിയോട് പറയുന്നതാണ്).

2 ഗർഭന്യേഹിസിനിവാലി

ഗർഭന്യേഹിസരസ്വതി

ഗർഭന്തേഅശ്വിനൌദേവോ

വാധത്താംപുഷ്കരസ്രജാ

അന്വയം:-

ഹേ സിനിവാലി,	— തന്നാമികേ ദേവി,
ഗർഭം യേഹി	— ധാരയ
ഹേ സരസ്വതി, ഗർഭം	
യേഹി	— ത്വഞ്ചധാരയ
പുഷ്കര-സ്രജാ അശ്വിനൌ	
ദേവൌ തേ ഗർഭം	
ആ ധത്താം.	— സ്വസ്തീകമലാരേണഭൂഷിതൌ, തൌ പ്രക്ഷിപതാം.

അർത്ഥം:-അല്ലയോ സിനിവാലി, (കറുത്ത ചതുർശിയും വാവുംകൂടിയ ദിവസത്തിന്റെ അധിദേവതയാണ് സിനിവാലി.) അവിടുന്ന് (ഏന്റെ ഭാര്യയിൽ) നിഷിഷ്ഠമായ ഗർഭത്തെ ധരിച്ചാലും, നശിയാതെ കാത്താലും. അല്ലയോ സരസ്വതി, അവിടുന്നു ആ ഗർഭത്തെ ധരിച്ചാലും. അല്ലയോ ജായേ, സ്വസ്തീകമലാരേണന്മാരും ദേവന്മാരുമായ അശ്വികൾ നിങ്കൽ ഗർഭത്തെ ഉണ്ടാക്കട്ടെ.

3 ഹിരണ്യയീരണീ
 യന്നിമ്മഥതോഅശ്വിനാ
 തന്തേഗർഭംഹവാമഹേ
 ഭശമേമാസിസുതവേ

അന്വയം:-

ഹിരണ്യയീ, അരണീ — ഹിരണ്യമയ്യേതേ
 യം അശ്വിനാ — യങ്ഗർഭമുദൃശ്യാശ്വിനേ
 നിഃ-മന്മതഃ — നിമ്മഥിതവന്തേ
 ഭശമേ മാസി സുതവേ — പ്രസുതൈ
 തേ തം ഗർഭം ഹവാമഹേ — ആഹവയാമഹേ

അർത്ഥം.-യാതൊരു ഗർഭത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു അശ്വികൾ ഹിരണ്യമയ്യെങ്കിലും അരണികളെ കടഞ്ഞുവോ, (കടഞ്ഞു നിന്നിൽ അഗ്നിപോലെയുള്ള ഗർഭത്തെ ആധാനം ചെയ്തുവോ) ആ നിന്റെ ഗർഭത്തെ (ഗർഭമുദൃശ്യാശ്വിനേ) പരതാം മാസത്തിൽ പ്രസവിപ്പാനായി ഞാൻ വിളിക്കുന്നു. ആ ഗർഭശിശുവിനു സുരക്ഷിതത്വവും കാലത്തിൽ അനപായ പ്രസവവും ഞാനാശംസിക്കുന്നു.

വട്ടം.-43-വാരുണിഃ സത്യധൃതിരൂഷിഃ, ഗായത്രിമന്ദി,
 ആദിത്യോ ദേവതാ.

1 മഹിത്രീണാമവോസു
 ദൃക്ഷന്തിത്രസ്യാര്യമണഃ
 വരണസ്യ

അന്വയം:-

ത്രിണാം — ത്രയാണാം,
 മിത്രസ്യ അര്യമണഃ
 വരണസ്യ (പ) ദൃക്ഷം — ദീപ്തം.

2 ഉതവാതപിതാസിന

ഉതദ്രാതോതനസ്സഖാ

സനോജീവാതവേകൃധി

അന്വയം:-

ഉത ഹേ വാത, — അപിപ വായോ, ത്വം

നഃ പിതാ അസി — ഉദിപാദകോ വേസി

ഉത നഃ ദ്രാതാ, ഉത സഖാ — അസ്മാകം ദ്രാതാ,
മിത്രദ്രുതശ്ചാസി

സഃ (ത്വം) നഃ ജീവാതവേ

കൃധി — ജീവനഹേതവേ യാഗായകൃത

അർത്ഥം.-പിന്നെ, അല്ലയോ വായോ, അവിടുന്ന് ഞങ്ങൾ ക്ഷെപനാകുന്നു, ഞങ്ങൾക്ക് സഹോദരനാകുന്നു, ചങ്ങാതിയുമാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള അവിടുന്ന് ഞങ്ങളെ ജീവനഹേതവായ യാഗത്തിന്ന് അനഗുണരാക്കിയാലു.

3 യദദോവാതതേഗൃഹേ

മൃതസ്യനിധിർഹിതഃ

തതോനോദേഹി ജീവസേ

വ. 44

അന്വയം:-

ഹേ വാത, തേ ഗൃഹേ — തവസ്ഥാനേ

യൽ അദഃ അമൃതസ്യ

നി-ധിഃ ഹിതഃ — യോസൌ അമരണ

നിക്ഷേപസ്ഥാപിതോ വത്തതേ

തതഃ ജീവസേ നഃ ദേഹി — അസ്മാകം ജീവനായ പ്രയച്ച

അർത്ഥം.-അല്ലയോ വായോ, അവിടുത്തെ ഇരിപ്പിടത്തിൽ യാതൊരുമൃതത്തിന്റെ നിക്ഷേപമുണ്ടോ, അതിൽനിന്നു ഞങ്ങൾക്ക് ജീവസ്സുവന്നായി (വേണ്ടതു്) തന്നെളിയാലു.

വക്രം.—45—ആഗേയഃ വചസഃ പ്രഷിഃ, അഗ്നിദേവതാ.

1 പ്രാഗന്യേവാചമീരയ
വൃഷഭായ്ക്ഷിതീനാം
സന്ദപഷ്ഠേതിദിഷഃ

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാഃ,) ക്ഷിതീനാം.

വൃഷഭായ — മനുഷ്യാണാം കാമാനാം
വഷിത്രേ

അഗന്യേ വാചം പ്ര

ഈരയ — സ്തുതിരൂപാം വാചമുച്ഛാരയ

സഃ നഃ ദിഷഃ അതി

പഷ്ഠൽ — അസ്മാൻ ദോഷ്യനതിപാരയേൽ

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സ്തോതാവേ, (ഉപാസകരായ) മനുഷ്യ
കൾ കാമവഷ്കനായ അഗ്നിജ്ഞായി സ്തുതിവചനമുച്ഛരിയ്ക്കുക.
അവിടുന്ന് നമ്മെ ശത്രുക്കളെ മറികടത്തും.

2 യഃ പരസ്യോപരാവത
സ്തീരോധന്പാതിരോചതേ
സന്ദപഷ്ഠേതിദിഷഃ

അന്വയം:—

യഃ പരസ്യോപരാവതഃ — അതിശയേന ദൂരദേശാൽ

തിരഃ ധന്വ അതി—

രോചതേ — അന്തരീക്ഷേതിരഃ, തിര്യക്ഭൂതം
പ്രകാശതേ

സഃ നഃ ദിഷഃ അതി

പഷ്ഠൽ — അസ്മാൻ ദോഷ്യനതിപാരയേൽ

അർത്ഥം.—ഏവൻ അത്യധികം ദൂരമുണ്ടുനിന്ന് അന്തരീക്ഷ
ത്തിൽ വിലങ്ങനെ നന്നായി പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നുവോ, ആ അഗ്നി
നമ്മെ ശത്രുക്കളെ മറികടത്തും.

ദുഃ-ആധർഷം — അന്യൈർലംബിതമശക്യം
മഹി അവഃ അസ്തു — മഹദ്ഭക്ഷണം ഭവതു

അർത്ഥം.-മിത്രൻ, അര്യമാവു്, വരുണൻ എന്നീ മുഖ്യരുടെ യും ദീപ്തവും അഗ്രന്യവും മഹത്തുമായ രക്ഷണം നമുക്കുണ്ടാവട്ടെ.

2 നഹിതേഷാചമാചന
നാധസുവാരണേഷു
ഈശേരിപുരഃഖശംസഃ

അന്വയം:-

തേഷാം — പൂർവ്വോക്താനാം ത്രയാണാം
ദേവാനാം ലബ്ധാന
ഗ്രഹാണാം
അഃഖ-ശംസഃ രിപുഃ — അനന്തമാശംസിശത്രുഃ
അമാ ചന നഹി ഈശേ — ഗൃഹേഷ്വപി ന ഈശേ
അധ-സു വാരണേഷു ന — മാഗ്നേഷു, യത്രപുരുഷാനി-
വാര്യന്തേതേഷു സ്ഥാനേഷു ച
ന ഈശേ

അർത്ഥം.-മിത്രൻ, അര്യമാവു്, വരുണൻ എന്നീ മുഖ്യരുടെ അനുഗ്രഹം ലഭിച്ചവരെ ഗൃഹങ്ങളിലും മാഗ്നങ്ങളിലും യുദ്ധങ്ങളിലും അനന്തമാശംസിയായ ശത്രു കീഴടക്കുന്നില്ല. ശത്രുക്കളുടെ ഈശത്വം സഹിക്കേണ്ടിവരുന്നില്ല.

3 യസ്മൈപുത്രാസോഅഭിതേഃ
പ്രജീവസേമർത്ത്യായ
ജ്യോതിര്യച്ഛന്ത്യജസ്രം

വ. 43

അന്വയം:-

അഭിതേഃ പുത്രാസഃ — പുത്രാഃ
യസ്മൈ മർത്ത്യായ
അജസ്രം — അവിച്ഛിന്നം

ജ്യോതി: ജീവസേ

പ്ര യച്ഛന്തി

— ജീവനായ പ്രയച്ഛന്തി
(തസ്യരിപു: ന ഈശേ)

അർത്ഥം.—അഭിതിപുത്രന്മാർ, ദേവന്മാർ യാതൊരു മനുഷ്യ
നും ജീവനത്തിനായി അവിച്ഛിന്നമായ ജ്യോതിസ്സു് (കടാക്ഷ
തേജസ്സു്) കൊടുത്തണക്കുന്നുവോ അവനെ ശത്രുക്കൾ കീഴടക്ക
ന്നില്ല. (ഈ മൂന്നു് ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ മൂന്നു ദേവന്മാരെയാണു് എടുത്തു
പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതെങ്കിലും അതുപലക്ഷണമായിട്ടാണു്. ദേവസമു
ഹത്തെ മുഴുവനും, ആ വഴിയ്ക്കു പരമാർത്ഥമായ പരമേശ്വരനെയു
മാണു് പ്രതിപാദിക്കുന്നതു്. രിപു എന്ന പദംകൊണ്ടു് ആന്തര
ശത്രുക്കളായ ഭർവാസനാദികളെ ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നു. അപലശം
സഃ എന്ന പദംകൊണ്ടു് പാപപ്രേരണം വിവക്ഷിതമായിരി
ക്കുന്നു. വാരണം (യുദ്ധം) ജീവിതമായെടുക്കാം. അപ്പോൾ സാര
സ്വതത്തിലെ ഈ അന്ത്യമന്ത്രങ്ങൾകൊണ്ടു് പരമാർത്ഥശരണാ
ഗതി പ്രതിപാദിക്കുന്നു.)

വക്ത്രം-44—വാതായനഃ ഉലഃ ഋഷിഃ വായുദ്ഭവതാ.

1 വാതആവാതുദ്ഭവജം

ശംഭ്രമയോഭുനോഹുദേ

പ്രണആയുഃഷിതാരിഷൽ

അന്വയം:—

വാതഃ നഃ ഹുദേ

— അസ്താകം ഹുദേയായ

ശം-ഭ്ര, മയ-ഭ്ര,

— രോഗശമനസ്യ, സുഖസ്യ
ഭാവയിതൃ

ദ്ഭവജം ആ വാതു

— ഔഷധം, ഉദേകമാഗമയതു

(അപിപ) നഃ ആയുഃഷി

പ്ര താരിഷൽ

— പ്രവർദ്ധയതു

അർത്ഥം.—വായു നമ്മുടെ ഹൃദയത്തിന്നു് രോഗശമനകരവും സു
ഖകരവുമായ ഔഷധം, ഉലഃ എന്നതിന്നു്. പിന്നെ നമ്മുടെ ആ
യുസ്സുകൾ നന്നായി വർദ്ധിപ്പിക്കുവേണ്ടതു്.

3 യോരക്ഷാംസിനിജർവൃതി
 വൃഷാശുക്രേണശോചിഷാ
 സന്പഷഭതിഭിഷഃ

അന്വയം -

വൃഷാ യഃ ശുക്രേണ
 ശോചിഷാ

— വഷിതായോഗിന്നിമ്മലേന
 തേജസാ

രക്ഷാംസി നി-ജർവൃതി

— നിഹിനസ്തി

സഃ നഃ ഭിഷഃ അതി

പർഷൽ

— അസ്യാൻ ദോഷ്യനതി
 പാരയേൽ

അർത്ഥം.-വഷകനായ ആർ നിർമ്മലമായ തേജസ്സുകൊണ്ട് രക്ഷസ്സുകളെ നിഹനിക്കുന്നുവോ, ആ അഗ്നി നമ്മെ ശത്രുക്കളെ മറികടത്തും.

4 യോവിശാഭിവിപശ്യതി
 ഭവനാസഞ്ചപശ്യതി
 സന്പഷഭതിഭിഷഃ

അന്വയം -

യഃ വിശാ

അഭി വി-പശ്യതി

— വിശ്വാതി, സർവ്വാണി ഭൂത
 ജാതാനി വിശേഷേണ തേജസാ
 പ്രേക്ഷതേ, പ്രകാശയതി

ഭവനാ സം പശ്യതി ച

— ഭവനാനി സമ്യക് ജാനാതി ച

സഃ നഃ ഭിഷഃ അതി

പഷൽ

— അസ്യാൻ ദോഷ്യനതിപാര
 യേൽ

അർത്ഥം.-ആർ എല്ലാ ഭൂതജാതങ്ങളെയും വിശിഷ്ട തേജസ്സാൽ കണ്ടുകൊണ്ട് തെളിയിക്കുന്നുവോ, എല്ലാ ഭവനങ്ങളെ

യും കണ്ടറിയുകയും ചെയ്യുന്നുവോ, ആ അഗ്നി നമ്മെ ശത്രുക്കളെ മറികടത്തും.

5 യോഅസ്യപാരേജസ

ശ്ലുക്രോഅഗ്നിരാജായത

സന്പച്ഛതിഭീഷഃ

വ. 45

അന്വയം:-

യഃ അഗ്നിഃ അസ്യ, പാരേ— ലോകസ്യ, അന്തരീക്ഷസ്യോ പരിഭേദേ

ശ്ലുക്രഃ അജായത — വിദ്യഭാഗ്ഗ്നാ പ്രാദുർഭവതി

സഃ നഃ ഭീഷഃ അന്തി

പച്ഛതി — അസ്മാൻ മോഷ്ട്യൻ അതി പാരയേൽ

അർത്ഥം:-യാതൊരഗ്നി അന്തരീക്ഷത്തിന്റെ മുകളിൽ ഇടി മിന്നലായുളവാകുന്നുവോ, അവിടുന്ന് നമ്മെ ശത്രുക്കളെ മറികടത്തട്ടെ.

വക്യം 46. ആഗ്നേയഃ ശ്വേതഃ ള്ഷിഃ, ജാതവേദാ അഗ്നിഭ്യ വതാ.

1 പ്രതനജാതവേദസ

മശപംഹിനോതവാജിനം

ഇദന്നോബഹിരാസഭേ

അന്വയം:-

(ഹേ ള്ഷിഗൃജമാനാഃ.)

ജാതവേദസം

— ജാതപ്രജണം

അശപം, വാജിനം

— കർമ്മണി വ്യാപ്തവന്തം, അന്ന വന്തമഗ്നി.

ന: ഇദം ബഹി: ആ-സദേ— അസ്യാകം ആസ്തിഷ്ഠം ബഹിരാ
 സതതം, പ്രാപ്തം,
 നനം പ്ര ഹിനോത — അവശ്യം പ്രവചയത

അർത്ഥം:—ഋഗ്വിദ്യജമാനന്മാരേ, സർവ്വജ്ഞനും കർമ്മങ്ങളിൽ വ്യാപിക്കുന്നവനും അന്നവാന്മാരായ അഗ്നിയെ നമ്മുടെ ഈ വിരിച്ച ഭവേയിൽ വന്നിരിക്കാനായി അവശ്യം വളത്തുക

2 അസ്യപ്രജാതവേദസോ

വിപ്രവീരസ്യമീളാഹുഷഃ

മഹീമിയമ്മിസുഷ്ടതി.

അന്വയം: —

ജാത-വേദസ:	— ജാതപ്രജ്ഞസ്യ
വിപ്ര-വീരസ്യ	— വിപ്രാ, മേധാവിനോ യജമാനാ: പുത്രായസ്യ
മീളാഹുഷഃ അസ്യ	— സേക്തരഗ്നേ:
മഹീം സ-സുതിം പ്ര	
ഇയമ്മി	— മഹതീം സുതിം പ്രേരയാമി

അർത്ഥം:—സർവ്വജ്ഞനും മേധാവികളായ യജമാനന്മാരോടുകൂടുന്ന മക്കളോടുകൂടിയവനും വഞ്ചകനായ അഗ്നിക്ക് മഹത്തായ സ്തോത്രം ഞാനെത്തിയുന്നു

3 യാതപോജാതവേദസോ

ദേവത്രാഹവ്യവാഹിനി:

താഭിനോയജ്ഞമിന്ദ്ര

വ. 46

അന്വയം: —

ജാത-വേദസ: യാ: താ: — അഗ്നേ രോചമാനാ: കാളീകരാജ്യാദയസ്സപുജിഹാ:

ദേവ-ത്രാ ഹവ്യ-

വാഹനി:

— ദേവാൻ പ്രതിഹവിഷി
പ്രാപയിത്രോ ഭവന്തി

താഭി: ന: യജ്ഞം ഇന്ദ്ര- യാഗസാധനം ഹവിദ്ഭവാൻ
പ്രാപയതു

അർത്ഥം.-സർവ്വജ്ഞനായ അഗ്നിയുടെ കാളി, കരാളി മുതലായ ഏഴു നാവകളേവ ദേവന്മാരെ ഉദ്ദേശിച്ചു ഹവിസ്സുകളേയെന്നവയാണോ, അവയാൽ നമ്മുടെ യാഗഹവിസ്സ് ദേവന്മാർക്കെത്തിയുളളൂ.

വക്തം.-47—സാപ്തരാജ്ഞി ഋഷി: സൈവസുര്യോവാദേവതാ.

1 ആയങ്ഗൈ:പൃഥ്വിരക്രമീ

ദസദന്മാതരംപുര:

പിതരഞ്ചപ്രയന്മസ:

അന്വയം:-

ഗൌ: പൃഥ്വി:

— ഗമനശീലം, പ്രാപ്തതേജാ:

അയം ആ അക്രമീൻ

— സൂര്യ ആക്രാന്തവാൻ, ഉദയാചലം, പ്രാപ്തവാൻ

(ആക്രമ്യ) പുര: മാതരം

അസദൽ

— പൂർവ്വസ്യാന്വിശി സർവ്വസ്യ നിർമ്മാത്രിം പൃഥിവീമാസി ഭതി, പ്രാപ്തോതി

പിതരം സ്വ: ച പ്ര-യൻ

— പിതരം സ്വർഗ്ഗലോകം ജന്തരിക്ഷഞ്ചഗച്ഛൻ വത്തതേ (ച ശബ്ദാദന്തരിക്ഷം)

അർത്ഥം.-ഗമനശീലനും തേജോമയനുമായ ഈ സൂര്യൻ എത്തിക്കഴിഞ്ഞു. ഉദയാചലം പ്രാപിച്ചു കഴിഞ്ഞു എത്തിയിട്ട് കിഴക്കേഭാഗത്തു്. എല്ലാം നിർമ്മിക്കുന്ന അമ്മയായ ഭൂമിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. അച്ഛനായ സ്വർഗ്ഗത്തേയും അന്തരിക്ഷത്തെയും പ്രാപിച്ചുകൊണ്ടു വരുന്നതു്.

2 അന്തഃ¹ചരതിരോച²നാ
 സ്യപ്രാണാഭ³പാനതി
 വ്യവൃ⁴തഹിഷോഭീ⁵വ്.

അന്വയം -

അസ്യ രോചനാ — രോചമാനാ ഭീഷിഃ
 പ്രാണാൽ അപ-അനതി — പ്രാണനം നാഡീഭിരൂർധ്വം
 വായോന്നിഗ്നനം, അപാനനം
 അവാങ്മുഖന്നിഗ്നനം,
 പ്രാണനാഭനന്തരമപാനതി,
 ഉദയാഭനന്തര മസ്തങ്ഗച്ഛതി,
 അന്തഃ ചരതി — ശരീരമദ്ധ്യേചരതി
 (അത ഏവ) മഹിഷഃ
 ഭീവം — മഹാൻ സഃ ഉദയാസ്തമയയോ
 മദ്ധ്യേന്തരീക്ഷം
 വി അഖ്യൽ — വിചക്ഷേ, പ്രകാശയതി

അർത്ഥം.-സൂര്യന്റെ പ്രകാശമാനമായ തേജസ്സ് പ്രാണനാ
 യും അപാനനായും (പ്രാണൻ ഉർദ്ധ്വവായു, അപാനൻ അധോ
 വായു) ഉദയാസ്തമയങ്ങളെ വൃദ്ധീകര്യങ്ങളെ, പ്രാപിച്ചുകൊണ്ട്
 ശരീരമദ്ധ്യത്തിൽ ചരിക്കുന്നു അക്കാരണത്താൽ മഹാനായ അ
 വിടുന്ന് ഉദയാസ്തമയങ്ങൾക്കിടയിൽ അന്തരീക്ഷത്തെ പ്രകാശി
 പ്പിക്കുന്നു (സൂര്യന്റെ ഉദയാസ്തമയങ്ങൾ ജീവിയുടെ ഉൽഗത്യ
 ധോഗതികൾക്ക് നിദേശനമാണെന്ന് സൂചന)

3 ത്രിംശദ്ധാമവിരാജ¹തി
 വാക്പതങ്ഗായീയതേ
 പ്രതിവസ്തോരഹദ്യഭീഃ

അന്വയം:-

ത്രിംശൽ ധാര	— ധാരാനി, സ്ഥാനാനി (വചനവ്യത്യയം)
വസ്ത്രോഃ അഹ	— വാസരസ്യ, അഹോരാത്രസ്യാവ യവഭൂതാനി മുഹൂർത്താനി (അഹശബ്ദോപധാരണേ)
ദ്യുഷിഃ വി രാജതി	— സൂര്യസ്യദീപ്തിഭീർച്ചിരാജന്തേ, ദീപ്യന്തേ (വചനവ്യത്യയം)
പതന്മാഗായ വാക് പ്രതി ധീയതേ	— സൂര്യായ സ്തതിരൂപാവാനി ധീയതേ

അർത്ഥം:-മൂന്നു സ്ഥാനങ്ങളും, (ഭൂവമന്തരീക്ഷവും ദ്യോവും) അഹോരാത്രങ്ങളുടെ അവയവങ്ങളായ മുഹൂർത്തങ്ങളിൽ സൂര്യന്റെ ദീപ്തികളാൽ പ്രകാശിക്കുന്നു സൂര്യനായി സ്തോതാക്കളിൽനിന്ന് സ്തതിരൂപമായ വചനം നേരെ ഉച്ചരിക്കപ്പെടുന്നു.

വഗ്ഗം:-48-മാധുച്ഛന്ദസഃ അഘമഷ്ണഃ ജ്വഹിഃ അനുഷ്ടുപ് ഹന്ദഃ ഭാവവൃത്തം ദേവതാ.

1 ജുതഞ്ചസത്യഞ്ചാഭീദാ
അപസോധ്യജായത
തതോരാത്ര്യജായത
തത്സ്മമദ്രോഷണ്ണവഃ

അന്വയം:-

(ഈ സൂക്തം പരമുദരിച്ചു ചൊല്ലാറില്ല അതുകൊണ്ട് അന്വയിക്കാതെ അർത്ഥം പറയുന്നു.)

അർത്ഥം:-ജുതമെന്നാൽ സത്യം. മാനസവാചികവൃത്തിപരങ്ങളായ മൂന്നവിധം സത്യങ്ങളും അതിലുൾപ്പെടുന്നു. ധർമ്മം അതുകൊള്ളുന്നു. ആ സത്യമുണ്ടായത് ബ്രഹ്മാവിന്റെ സൃഷ്ടി

പര്യായോപനാപരമായ ചുട്ട തപസ്സിൽനിന്നാണ്. ('തപസ്സു
 പ്ലേദം സർവ്വമസൃജൽ' എന്ന തൈത്തിരീയാരണ്യവാക്യം സു
 ത്തവ്യം—തപസ്സുചെയ്തിട്ടാണവിടുത്തെല്ലാം സൃഷ്ടിച്ചത്). അ
 തിന്നശേഷം ആ പരമാത്മാവിൽനിന്ന് രാത്രിയും പകലുമുണ്ടാ
 യി പിന്നെ ജലസമൃദ്ധമായ സമുദ്രം അവിടുത്തിൽനിന്നുതന്നെ
 ഉളവായി. ആദ്യം സത്യമുണ്ടായി. രണ്ടാമത്ത് തേജസ്സുണ്ടായി.
 മൂന്നാമത്ത് ജലമുണ്ടായി.

2 സമുദ്രാണിവാധി

സംവത്സരോത്തമജായത

അഹോരാത്രാണിവിധേ

ദിശ്ചസ്യമിഷതോവശി

അർത്ഥം—ജലസൃഷ്ടിക്കുശേഷം കാലമുണ്ടായി. സംവത്സ
 രെന്നതുകൊണ്ട് ഏല്പാവിധം കാലങ്ങളും ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിരി
 ക്കുന്നു പകലിരവുകളിൽ ചരിക്കുന്ന സകല ഭൂതജാതങ്ങളെയും
 പിന്നെ സൃഷ്ടിച്ച അതിന്നശേഷം കണ്ണിമയാട്ടുന്ന പ്രാണി
 സമൂഹത്തിന്ന് സ്വാമിയായവിടുന്ന് വരതിക്കുന്നു

3 സൂര്യചന്ദ്രനൗധാതാ

യഥാപൂർവ്വമകല്പയൽ

ദിവഞ്ചപൃഥിവീഞ്ചാ

നന്ദിക്ഷുദ്രമോസഃ

വ. 48

അർത്ഥം—പിന്നെ സൂര്യചന്ദ്രന്മാരെയും ഭൂവിനെയും അന്തരീ
 ങ്ങനെയും സുഖരൂപമായ സ്വഗ്നതെയും മുൻ കല്പങ്ങളിലെന്ന
 പാലെ സകല്പത്താടി സൃഷ്ടിച്ചു.

വക്രം 49. ആത്മീയസന്ധ്യംവന്നു ജ്ഞാനം, അനുഷ്ഠാനം ത്രി
ഷ്ടുതലം മനുഷ്യ, അഗ്നിസ്തംഭത്തെത്തന്നെ ദേവതാ.

1 സംസ്കൃതവ്യവസ്ഥ
നഗ്നവിശ്വാസ്യത
ഇതൃസ്തദേസമിധ്യസ്തേ
സന്തോവസ്തന്യാതേ

അന്വയം:-

ഹേ വ്യഷൻ, അഗ്നേ,	— കാമാനാം വഷിതരഗ്നേ,
അത്യു (ത്വം) വിശ്വാസി	
ഇതി	— ഇത്യാദിസ്തം സർവ്വമേവേവ
ഭൂതജാതാനി
സം-സം ആ യവസേ	— മിശ്രയസി, ദേവേഷ മദ്ധ്യേ
ത്വമേവ സർവ്വാണി ഭൂതജാതാ
നിവൈശ്വാനരഭക്താ
പ്രാപ്തോഷി
(കിഞ്ച) ഇതു പദേ	— ഇത്യാദി, പ്രഥിവിയാസ്ഥാനേ,
ഉത്തരവേദിയാം
(ത്വം) സം ഇധ്യസ്തേ	— പ്രതിഷ്ഠിസ്തേനീധ്യസ്തേ
സഃ (ത്വം) നഃ വസ്തനി	
ആ മേ	— അസ്തംകം ധനാന്യാഹര

അർത്ഥം:-കാമവഷിതാവായ അഗ്നേ, ഇത്യാദിസ്തം സർവ്വമേവേവ അവി
ഷ്ടം വൈശ്വാനരഭക്താവായി പ്രപഞ്ചത്തിലെ എല്ലാ ഭൂത
ജാതങ്ങളെയും പ്രതിഷ്ഠിപ്പിക്കുന്നു. ദേവന്മാരുടെ മദ്ധ്യത്തിലെ
അിഷ്ടം. പ്രഥിവിയാസ്ഥാനമായ ഉത്തരവേദിയിൽ
പ്രതിഷ്ഠിക്കാൻ അവിഷ്ടം ബലിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു. ആ അവി
ഷ്ടം അസ്തംകം ധനങ്ങൾ കൊണ്ടുതന്നാലും.

2 സഞ്ഗത്ത്വധാംസംവധധാം
 സംവോമനാംസിജാനതാം
 ദേവാഭാഗംയഥാപൂർവ്വേ
 സഞ്ജാനാനാഉപാസതേ

അന്വയം:—

(ഹേ സ്തോതാരഃ, യുയം)

സം ഗത്ത്വധാം

— സഞ്ഗതാഃ, സംഭൂതാ വേത,
 ചരത

സം വധധാം

— സഹവദത, പരസ്परവിരോധം
 പരിത്യജ, ഏകവിധമേവ
 വാക്യം ബ്രൂത

വഃ മനാംസി സം
 ജാനതാം

— യുഷാകം ചിത്താനി സമാനം,
 ഏകരൂപമേവാത്ഥമവഗച്ഛന്തു

യഥാ പൂർവ്വേ ദേവാഃ

സം-ജാനാനാഃ

— യഥാപുരാതനാനുഷ്ഠൈകമത്യം
 പ്രാപ്താഃ

ഭാഗം ഉപ-ആസതേ

— യഥാസ്വം സ്വം ഹവിർഭാഗം
 സ്വീകർവ്വന്തി തഥാ യുതമപി
 സ്വം സ്വം ധനം സ്വീകരത

അർത്ഥം.—അല്ലയോ സ്തോതാക്കളേ, അല്ലെങ്കിൽ സകലമാ
 ന മനുഷ്യരേ, നിങ്ങൾ ഒന്നിച്ചുകൂടി നടക്കുക. പരസ്പര വി
 രോധമില്ലാതെ ഒരേ വാക്യം പറയുക. നിങ്ങളുടെ മനസ്സുകൾ
 ഏകരൂപപോട്ടേഗങ്ങളോട് കൂടിയവയാകട്ടെ. പുരാതനന്മാരായ
 ദേവന്മാർ ഏകമനസ്സോടുകൂടി സ്വസ്വഹവിർഭാഗങ്ങളെ സ്വീക
 രിക്കണമെന്നപോലെ നിങ്ങളും സ്വസ്വഭാഗങ്ങളെ (ധനങ്ങളെ)
 കൈക്കൊള്ളുക, അവകൊണ്ട് തൃപ്തിപ്പെടുക. (ധനങ്ങളെന്നതു
 കൊണ്ട് വാസനകൾ, കഴിവുകൾ, സ്ഥാനങ്ങൾ, കർമ്മഫല
 ങ്ങൾ മുതലായവയും ഉദ്ദേശിക്കപ്പെടുന്നു.)

3 സമാനോമത്രസ്സചിതിസ്സമാനീ
 സമാനത്തസ്സഹചിത്തമേഷാം
 സമാനത്തശ്രമഭിമത്രയേവ
 സ്സമാനേനവോഹവിഷാജ്ജഹോമി

അനന്തരം:-

ഏഷാം	— ഏകസ്തിൻ കർമ്മണി സഹ
പ്രവൃത്താനാം സ്തോത്രപുണാം
(മനുഷ്യാണാം)
മത്രഃ സമാനഃ	— സ്തുതിഃ ഗുപ്തഭാഷണം വാ ഏക
വിധോസ്തു
(തഥാ) സം-ഇതി:
സമാനീ	— പ്രാപ്തിരേക രൂപാസ്തു
(തഥാ) മനഃ സമാനം	— മനനസാധനമന്തഃകരണമേക
വിധമസ്തു
(തഥാ) ചിത്തം സഹ	— വിചാരജം ജ്ഞാനം സഹിതം,
പരസ്സരൈക്യാത്മേന്മനൈകീ
ഭൂതമസ്തു
വഃ സമാനം മത്രം അഭി
മത്രയേ	— അഹം യുഷ്ടാകമേകവിധം മത്രം
ഏകവിധ്യായ സംസ്തരോമി
(തഥാ) വഃ സമാനേന
ഹവിഷാ ജ്ജഹോമി	— യുഷ്ടാകം സാധാരണേന ചത
പുരോഡാശാഭിനാ ജ്ജഹോമി

അർത്ഥം:-ഏകകർമ്മത്തിലൊപ്പം പ്രവർത്തിക്കുന്ന സ്തോതാക്കളുടെ സ്തുതി, അല്ലെങ്കിൽ ഗുപ്തഭാഷണം ഒരേവിധമാവട്ടെ. അവരുടെ പ്രാപ്തി (എന്തൽ, കൂടിപ്പേരൽ) ഏകരൂപമാവട്ടെ. പിന്നെ ധ്യാനസാധനമായ അന്തഃകരണം, മനസ്സ് ഏകവിധമാവട്ടെ. അപ്രകാരം ജ്ഞാനസാധനമായ ചിത്തം ഏകോദ്ദേശവും ഏകീഭൂതവുമാകട്ടെ. നിങ്ങളുടെ ഐകമത്യത്തിനായി ഏകവിധമായ മത്രത്തെ ഏകവിധ്യത്തിനായി ഞാൻ സംസ്തരിക്കുന്നു, ജപിക്കുന്നു. അതുപോലെ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഐക്യപോലെയുള്ള ചതപുരോഡാശാഭി ഹവിസ്സുകൊണ്ട് ഹോമിക്കുന്നു.

4 സമാനീവആകൃതി
 സ്തമാനാഹൃദയാനിവഃ
 സമാനമസ്തവോമനോ
 യഥാവസ്സസഹാസതി

വ. 49

അന്വയം -

(ഹേ ഭൃതപിഗൃജമാനാഃ, മനുഷ്യാവാ)

വഃ ആ-കൃതിഃ — സങ്ക്ലപ്തഃ, അധ്യവസായഃ

സമാനീ — ഏകവീധോന്മു

(തഥാ) വഃ ഹൃദയാനി

സമാനാ — സമാനാനി, ഏകവിധാനിസതു

വഃ മനഃ യഥാ വഃ

സു-സഹ — യഷ്ടാകമന്തഃകരണം യഥാ
ശോഭനം സാഹിത്യം

അസതി (തഥാ) സമാനം

അസ്മു — ഭവതി, തഥാ സമാനമസ്മു

അത്ഥം.-അല്പയോ ഭൃതപിഗൃജമാനന്മാരേ, അല്പങ്കിൽ മനുഷ്യരേ, നിങ്ങളുടെ സങ്കല്പം, തീരുമാനം ഏകവിധമാവട്ടെ. നിങ്ങളുടെ ഹൃദയങ്ങൾ ഏകവിധമാവട്ടെ നിങ്ങളുടെ അന്തഃകരണം എപ്രകാരമായാൽ ശോഭനമായ കൃഷിചെയ്യുവാവുമോ, അപ്രകാരം ഏകരൂപമാവട്ടെ.

ഉപസംഹാരം

ബാഹ്വസ്യത്യശ്വഃഃ പ്രഹീഃ, ശക്വരീച്ചന്ദഃ, ദേവാദേവതാ.

1 തച്ഛംയോരാവൃണീമഹേ .

ഗാതുഃയജ്ഞായഗാതുഃയജ്ഞപതയേ

ദൈവീസ്സാസ്വിർസുനസ്സാസ്വിമ്മാനഃഷഭ്യഃ

ഉഷ്ഠധഞ്ചിഗാതുഷേജം

ശന്നോഅസ്മദപിപദേശഞ്ചതുഷ്ടദേ, ഓ.

അമ്പലം:-

(വയം) തൽ ശം-യോഃ

ആ വൃണീമഹേ

— രോഗാണാം ശമനം യോനാം
യാവനഞ്ച സംജോമഹേ,
പ്രാത്ഥ്യാമഹേ

യജ്ഞായ ഗാത്രം

— യജ്ഞപ്രാപ്തൃത്വം, മാഗ്ഗ്

യജ്ഞപതയേ ഗാത്രം

— യജ്ഞസ്വരൂപായ യജ്ഞ
സ്വാമീനേ, തൽപ്രാപ്യത്വഞ്ച
മാഗ്ഗ് ആവൃണീമഹേ

നഃ ദൈവീ സ്വസ്തിഃ അസ്തു

— ദേവസംബന്ധവിനാശം,
ക്ഷേമം വേതു

മനുഷ്യേഭ്യഃ സ്വസ്തിഃ

— സർവ്വേഭ്യോ മനുഷ്യേഭ്യേ
സ്വസ്തിരസ്തു

ക്ഷേജം ഊർധ്വം ജിഗാതു

— ആത്മനസ്സുഖകരം, അമൃതോപമ
മൗഘധമുൽഗച്ഛതു

നഃ ശം അസ്തു

— അസൗകം സുഖം വേതു

ദി-പദേ ചതുഃപദേ ശം

— സർവ്വേഭ്യോ മനുഷ്യേഭ്യഃ
അശ്വാദിഭ്യശ്ചസുഖം വേതു

അർത്ഥം:-നമ്മൾ സംസാരമാകുന്ന രോഗത്തിന്റെ ശമന
ത്തെയും സംസാരത്തിൽ അനിവാര്യമായ യേത്തിന്റെ ഭൂരികര
ണത്തെയും പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു യജ്ഞത്തിലേയ്ക്കുള്ള മാഗ്ഗവും യജ്ഞ
സ്വരൂപനും യജ്ഞശ്ചരനുമായ പരമാത്മാവിനെ പ്രാപിപ്പിക്കു
ള്ള മാഗ്ഗവും പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. നമുക്ക് ദേവസംബന്ധിയായ ക്ഷേ
മം (സർവ്വദേവാനുഗ്രഹം) ഭവിക്കട്ടെ എല്ലാ മനുഷ്യർക്കും ക്ഷേമം
ഭവിക്കട്ടെ ആത്മാവിന് സുഖകരമായ, അമൃതോപമമായ ഔ
ഷധം മേലോട്ടുയന്നുവരട്ടെ. നമുക്ക് സുഖം വരട്ടെ എല്ലാ ഇ
ക്കാലികൾക്കും നാല്ക്കാലികൾക്കും സുഖമുണ്ടാവട്ടെ.

2 നമോബ്രഹ്മണേനമോഅസ്തപഗായേ

നമഃപൃഥിവൈനമോഽധിഭ്യഃ

നമോവാചേനമോവാചസ്തതയേ

നമോവിഷ്ണവേമഹതേകരോമി, ഓം

അന്വയം:-

ബ്രഹ്മണേ നമഃ അസ്തു	— നമസ്താനം വേതു
അഗ്നയേ നമഃ	— നമോസ്തു
പൃഥിവ്യേ നമഃ	— നമോസ്തു
ഓഷധീഭ്യേ നമഃ	— നമോസ്തു
വാചേ നമഃ	— നമോസ്തു
വാചഃ പതയേ നമഃ	— നമോസ്തു
മഹതേ വിഷ്ണവേ നമഃ	
കുരോമി	— നമസ്തുരോമി

അർത്ഥം:-ബ്രഹ്മാവിന് പ്രണാമം വേദിയുടെ അഗ്നിയ്ക്കു പ്രണാമം വേദിയുടെ ഭൂമിയ്ക്കു പ്രണാമം വേദിയുടെ സന്യാദി കർക്ക പ്രണാമം വേദിയുടെ വാക്കിന് (വാഗേവിഷ് സരസ്വതിയ്ക്കു, ജ്ഞാനത്തിന്) പ്രണാമം വേദിയുടെ വാചസ്പതിയ്ക്കു (ജ്ഞാനിയ്ക്കു) പ്രണാമം വേദിയുടെ വാചസ്പതിയ്ക്കു (ജ്ഞാനിയ്ക്കു) പ്രണാമം വേദിയുടെ മഹാനായ വിഷ്ണവിന് നന്നായി നമസ്കരിയ്ക്കുന്നു

ഐതാമധ്യായം സമാപ്തം.

ശുഭം

ശുഭഃധീപത്രം

പേജ് വരി അബദ്ധം

സുബദ്ധം

2	1	സു 4	സു 6
3	18	ഗുഹാ	ഗുഹാ
3	22	ഗുഡമായൊളിച്ചു	ഗുഡമായൊളിച്ചു
4	20	മദ്രം	മദ്രം
7	4	ദേവാനദീശ്വ	ദേവാനദീശ്വ
7	16	ചതപുരോഡാശി	ചതപുരോഡാശാദി
7	27	കഗന്യഃ	അഗന്യഃ
8	6	യജമാനനെ	യജമാനനെ
9	23	പൃഥിവീകര	പൃഥിവീകര
11	3	സ്വാമീൻ	സ്വാമീൻ
21	5	വസുകാമാവയം	വസുകാമാവയം
14	1	സു 48	സു 47
14	3	ഭീദം	ഭീദം
17	1	1 വ. 6	1 വ. 5
19	1	1 വ. 6	1 വ. 5
27	19	സ്തുതി	സ്തുതി
55	24	മു, മു, മു	മു, മു, മു
63	24	ത്വഷ്ടാമായ	ത്വഷ്ടാമായാ
65	13	യുയം	യുയം
66	9	ജിതം	ജിതി
68	12	വർഷിജ്ഞവനീയി	വർഷിജ്ഞവനായീ
68	13	മനുഷ്യക്വൈയിൽ	മനുഷ്യക്വൈയിൽ
72	19	പാരാദം	പാരാദം
76	18	അസുരത്വം	അസുര-ത്വം
81	4	വായൈപകത്വാദം	വായൈപൈപകത്വാദം
84	26	ഭൂതജാതാനി	ഭൂതജാതാനി
88	16	വർത്തിജ്ഞ	വർത്തിജ്ഞ
89	10	ഔദ്യക്	ഔദ്യക്
89	22	പുനാന്നഃ	പുനന്നഃ

123	21	എനിയ്ക്കുങ്ഗിരസ്സുകൾ	എനിയ്ക്കുങ്ഗിരസ്സുകൾ
124	20	പമാഗ്ര ¹	പമാഗ്ര ¹
127	20	പുത്രണി	പുത്രണി
151	26	സുവണ്ണപുത്രനായ	സുവണ്ണപുത്രനായ
188	3	സുകേന്യാ	സുകോന്യാ
244	17	വിദുഃ	വിദുഃ
245	16	ഹവിഷ്യ	ഹവിഷ്യ
249	23	പൂർവ്വജന്മത്തിന്റെ	പൂർവ്വജന്മത്തിന്റെ
252	12	കട്ടിന്നില്ല	കിട്ടുന്നില്ല
287	16	കുടിയവള	കുടിയവളം
304	12	പിതൃണാ	പതൃണാ
308	17	മംഗകാമന്മാരായ	മംഗളകാമന്മാരായ
309	16	അഗ്നിദ്രേവതാ	അഗ്നിദ്രേവതാ
311	15	ഗുഹ്യമിച്ഛൻ	ഗുഹ്യമിച്ഛൻ
320	4	മനുഷ്യാപി	മനുഷ്യാപി
343	23	ത്രിഷ്ടുപ്	ത്രിഷ്ടുബ്
349	1	അ 8 അ 3 വ 19	അ 8 അ 3 വ 20
376	19	ക്ഷേമകംക്ഷി	ക്ഷേമകാംക്ഷി
389	9	പന്ധിത	പണ്ഡിത
424	8	ഏവൻ	ഏവൻ
424	9	തിന്നന്നവേ	തിന്നന്നവോ
453	5	മിശന്നതി	മിന്നതി
468	12	യജസ്സ	യജസ്സ
471	25	ശീർഷ്വഃ	ശീർഷ്വഃ
473	2	ചമതകൾ	ചമതകൾ
477	19-20	ഉഷളുടെ	ഉഷസ്സുകളുടെ
500	17	ഏഷോഭ്രൂൽ	ഏഷോഭ്രൂൽ
601	6	ച്ഛന്ദാംസി	ച്ഛന്ദാംസി
518	4	ദശാഭി ¹	ദശാഭി ¹
519	18	സോമസ്യ	സോമസ്യ
570	28	പജ്ജന്യം	പജ്ജന്യം
572	21	ശം	ശം

592	9	ഗൌരസ്യ	ഗൌരസ്യ
622	24	വിക്രാന്തഃ	വിക്രാന്തഃ
625	8	ആഗഷ്ഠി	ആഗഷ്ഠി
625	25	വാജീസ	വാജീസ
628	9	യജ്ഞഃപുര	യജ്ഞഃപുര
628	24	ഓരാരാരുത്തരം	'ഓരാരാരുത്തരം
632	18	തുഭ്യ	തുഭ്യം
633	20	സോമമഭി	സോമമഭി
634	18	സന്ദൈവ്വഃ	സന്ദൈവ്വഃ
639	12	യദ്യുത	യദ്യുത
657	15	സനേത്ര	സനേത്ര
684	10	ഇദാനിംതു	ഇദാനിംതു
692	3	വ്യപസ്സതിഃ	വ്യപസ്സതിഃ
713	17	കോണ്ടാടിയാലും	കൊണ്ടാടിയാലും
720	26	ചമുരി	ചമുരി
723	28	യുന	യുന
732	16	ധു-സ്യ	ധു-സ്യ
741	15	രക്ഷച്ചാലും	രക്ഷിച്ചാലും
716	6	ഹിവിഷാ	ഹവിഷാ
793	8	അഗ്ന	അഗ്ന
794	26	ദേവനാ	ദേവാനാ
810	17	യന്തേന	യന്തേന
816	6	ശ്വാസോച്ഛ്വാസ	ശ്വാസോച്ഛ്വാസ
832	11	യയാഗീ	മയാഗീ
836	7	പാലയിതാ, ത	പാലയിതാ, തം
847	17	നിമത്തകേതു	നിമിത്തഹേതു
861	22	പകതിഃ	പകതിഃ
876	12	ദേവീജനി	ദേവീജനി
893	26	താഴയാണെന്ന	താഴയാണെന്ന
899	26	അനാമയിതൃ	അനാമയിതൃ
919	12	കമ്മണ്യാ	കമ്മണ്യാ
934	18	ഔവയേരേ	ഔവയേരേ

944	14	പഥാവരി	പഥാവാരീ
945	22	വിന്ദതി	വിന്ദതീ
967	18	സ്തുതിഭീ	സ്തുതിഭീ
981	14	ഗോപയാന്തി	ഗോപായന്തി
991	23	സുര്യഭേവതാ	സുര്യഭേവതാ
994	3	ത്വഭീയം	ത്വഭീയം
994	8	ഭൃഷാരോ	ഭൃഷാരോ
997	15	കൃത്വീ	കൃത്വീ
998	25	ഭൂവരീ	ഭൂവരീ
999	3	ഭൂതവരീ	ഭൂതവരീ
1003	1	അ 8 അ 8 വ 18	അ 8 അ 8 വ 19
1007	14	ശരട്ടതുൽ	ശരട്ടതുൻ
1019	2	സ്വപ്നാവസ്ഥാ	സ്വപ്നാവസ്ഥാ
1022	22	വഗ്ഗം-28	വഗ്ഗം-23
1024	19	ശ്വാസ്യ	ശ്വാസ്യ
ടി	24	അഷ്ടരാം	അഷ്ടാം
1041	26	വാതജുതോ	വാതജുതോ
1043	21	ഷാഞ്ചയാതി	ഷാഞ്ചയാതി

അകാരാദി

	അക്ഷരം	അക്ഷരം	പദ്യം		അക്ഷരം	അക്ഷരം	പദ്യം
അബ്ഗാബ്ഗാൽ	8	8	21	അക്ഷണപന്ത:	8	2	24
അബ്ഗിരസോന:	7	6	15	അക്ഷണമീമണ	1	6	18
അബ്ഗിര				അക്ഷാനഹ:	8	1	14
സന്താളത	6	3	16	അക്ഷാസുതൽ	7	8	23
അബ്ഗിരോഭിരാ	7	6	14	അക്ഷിതോതി:	1	1	10
അഞ്ജന്തിതാം	3	1	3	അക്ഷിയാനേ	8	8	23
അഞ്ജന്തിയം	4	2	21	അക്ഷേത്രവിൽ	7	7	30
അജ്ഞതേവി	7	3	20	അക്ഷേതാ	7	8	18
അജ്ഞേയം	7	5	21	അക്ഷേതേ	3	6	18
അന്തരിക്ഷപ്രം	8	5	4	അക്ഷോനചക്രം	4	6	17
അന്തരിക്ഷേണപന്തി	8	7	24	അക്ഷണ്ഡി	6	2	22
അന്തരിക്ഷ				അഗച്ഛത			
പഥിഭി:	8	8	26	കൃപമാണ:	1	8	23
അന്തരിച്ചന്തി	6	5	14	അഗച്ഛതുവിപ്രത:	3	2	10
അന്തരിശ്വരൈ:	5	1	2	അഗന്നി	3	2	22
അന്തർദ്വത:	2	8	20	അഗന്മഹാ	5	2	18
അന്തർദ്വ	8	5	20	അഗവൃതിക്ഷേത്രം	4	7	38
അന്തർദ്വഗ്ന	2	5	27	അഗസ്ത്യ: ഖനമാന:	2	4	22
അന്തർദ്വ	6	4	11	അഗസ്ത്യസ്തമഃ	8	1	24
അന്തർദ്വരതി	8	8	47	അഗോരധായ	6	2	18
അന്തിപിസ്തം	5	8	25	അഗന്തയാഹി			
അന്തിവാമാദുരേ	5	5	24	വിതയ	4	5	22
അംബയായന്തി	1	2	11	അഗന്തയാ			
അംബിതമ	2	8	10	ഹൃഗ്നിഭി:	6	4	14
അംശുന്തഹന്തി	7	2	28	അഗന്തയം	7	2	10
അംസേവ:	4	3	16	അഗന്ത	3	1	24
അംസേവ്യാമന്ത:	5	4	24	അഗ്നസ്ത	3	1	22
അംഹോരവസ്ത:	4	1	7	അഗ്നസ്ത	4	2	28
അകമ്മന്ത	3	4	19	അഗ്നാജി	4	1	10
അകമ്മാദസ്യ:	7	7	7	അഗ്നേബ്രഹ്മ	8	3	18
അകമിതസ്ത	1	5	5	അഗ്നായ:	4	5	16
അകാമിബ്രഹ്മ	3	5	5	അഗ്നിബ്ലതേ	4	1	6
അകാമിവാ:	5	1	3	അഗ്നിബ്ലതേ	3	8	22
അക്രമഗ്നി:	7	8	28	അഗ്നിരൂപം	6	3	30
അക്രവിഹസ്ത	4	3	31	അഗ്നിസ്ത			
അക്രമസ്ത:	7	4	18	വൃണിമഹ	1	1	22
അക്രമസ്ത:	2	8	15	അഗ്നിസ്ത	2	3	4

അഗ്നിദൈവം				അഗ്നിനാഗ്നി	1	1	22
മനുഷ്യ	2	5	24	അഗ്നിനാഗ്നി	1	3	11
അഗ്നിദൈവം				അഗ്നിനാഗ്നി	1	1	1
അഗ്നി	4	5	30	അഗ്നിനാഗ്നി	6	3	14
അഗ്നിദൈവം	6	5	13	അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി	6	3	32	പുണ്യം	1	1	1
അഗ്നിനാഗ്നി	6	4	12	അഗ്നിനാഗ്നി	6	3	38
അഗ്നിനാഗ്നി	5	1	23	അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി	6	3	35	ഗ്നിനാഗ്നി	4	5	18
അഗ്നിനാഗ്നി	7	6	2	അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി	3	1	30	അഗ്നിനാഗ്നി	6	4	17
അഗ്നിനാഗ്നി	6	2	40	അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	1	1	22
പുണ്യം	6	2	10	അഗ്നിനാഗ്നി	3	8	12
അഗ്നിനാഗ്നി	3	1	8	അഗ്നിനാഗ്നി	6	3	23
അഗ്നിനാഗ്നി	8	3	15	അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	6	7	12
അഗ്നിനാഗ്നി	6	3	33	അഗ്നിനാഗ്നി	6	5	13
അഗ്നിനാഗ്നി	1	5	16	അഗ്നിനാഗ്നി	4	1	6
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി	5	2	3	പുണ്യം	1	1	1
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	7	7	2
അഗ്നിനാഗ്നി	6	5	13	അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	8	3	15
അഗ്നിനാഗ്നി	6	7	10	അഗ്നിനാഗ്നി	3	1	20
അഗ്നിനാഗ്നി	3	1	17	അഗ്നിനാഗ്നി	8	8	8
അഗ്നിനാഗ്നി	2	8	17	അഗ്നിനാഗ്നി	4	5	16
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	3	1	27
അഗ്നിനാഗ്നി	3	1	9	അഗ്നിനാഗ്നി	4	5	16
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	8	2	9
അഗ്നിനാഗ്നി	6	5	13	അഗ്നിനാഗ്നി	8	3	19
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	6	5	13
അഗ്നിനാഗ്നി	4	1	6	അഗ്നിനാഗ്നി	5	2	14
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി	8	8	14	അഗ്നിനാഗ്നി	3	5	12
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി			
അഗ്നിനാഗ്നി	3	1	19	അഗ്നിനാഗ്നി	3	8	7
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	6	2	31
അഗ്നിനാഗ്നി	2	1	12	അഗ്നിനാഗ്നി	7	2	10
അഗ്നിനാഗ്നി				അഗ്നിനാഗ്നി	3	2	5
അഗ്നിനാഗ്നി	2	1	15	അഗ്നിനാഗ്നി	4	2	25

അഗ്നിജാതാ	6	3	23
അഗ്നിജാതോ			
അഥവുണാ	7	7	4
അഗ്നിജാതോ			
അരോചത	4	1	6
അഗ്നിർജ്ജ്വലതനഃ	4	1	5
അഗ്നിർഭാതി	4	1	18
അഗ്നിർഭാദ്രവിണം	8	3	18
അഗ്നിർദ്വേഭിഃ	2	8	21
അഗ്നിർദ്വേഘ്വ	4	1	17
അഗ്നിർദ്വേഘ്വ			
സംവസുഃ	6	3	23
അഗ്നിർദ്വേഘോ			
ഭേവാനാം	8	8	8
അഗ്നിർഭ്യോ			
വാപ്യഥിവീ	3	1	25
അഗ്നിർധിയാ	3	1	9
അഗ്നിർനയേ	8	3	12
അഗ്നിർനയഃ	7	3	24
അഗ്നിർനശ്വജം	4	6	5
അഗ്നിർനേതാ	3	1	20
അഗ്നിർനേതായജ്ഞം	4	1	3
അഗ്നിർമ്മുരീധാ	6	3	39
അഗ്നിർവൃവ്നേ	1	3	11
അഗ്നിർവൃത്രാണി	4	5	27
അഗ്നിർഹത്യം	8	3	15
അഗ്നിർഹ്നാമ	8	6	18
അഗ്നിർഹ്വിജാനി	5	8	24
അഗ്നിർഹി			
വാജിനം	3	8	22
അഗ്നിർഹി			
വിഭ്വനം	4	5	16
അഗ്നിർഹ്വതാ	1	1	1
അഗ്നിർഹ്വതാ			
ഗൃഹപതിഃ	4	5	19
അഗ്നിർഹ്വതാ			
ഓസപതിഃ	4	1	1
അഗ്നിർഹ്വതാനഃ	3	5	15
അഗ്നിർഹ്വതാനി	3	8	12
അഗ്നിർഹ്വതാ			
പുരോഹിതഃ	3	1	9

അഗ്നിശ്ശുചി			
വൃതതമഃ	6	3	41
അഗ്നിശ്ചയൻ	4	3	21
അഗ്നിശ്ചിയോ			
മരുതഃ	3	1	26
അഗ്നിഷ്വാത്താഃ	7	6	19
അഗ്നിസ്സനോതി	3	1	25
അഗ്നിസ്സപിം	8	3	15
അഗ്നിസ്സിഗ്മേന	4	5	26
അഗ്നിസ്സവിശ്രവ			
സ്തമഃ	4	1	17
അഗ്നിസ്ത്രിണി	6	3	23
അഗ്നിപജദന്ത്യ	4	8	16
അഗ്നിരക്ഷാംസി	5	2	19
അഗ്നിഷോമാ			
ചേതി	1	6	28
അഗ്നിഷോമാപി			
പൃതം	1	6	29
അഗ്നിഷോതായഃ	1	6	28
അഗ്നിഷോമായോ			
അഭ്യ	1	8	28
അഗ്നിഷോമാ			
വനേന	1	6	29
അഗ്നിഷോമാ			
വിമാനി	1	6	29
അഗ്നിഷോമാ			
വിമം	1	6	28
അഗ്നിഷോമാ			
വൃഷണാ	8	2	13
അഗ്നിഷോമാസ			
വേദസാ	1	6	29
അഗ്നിഷോമാഹ			
വിഷഃ	1	6	29
അഗ്നേണാച്യ	8	7	29
അഗ്നേണാപാം	3	1	25
അഗ്നേകദാ	3	5	6
അഗ്നേകവിഃ	6	4	14
അഗ്നേകേതു	8	8	14
അഗ്നേഹൃതസ്യ	6	7	12
അഗ്നേചികിദ്ധി	4	1	14
അഗ്നേജാസ്യ	2	8	21

അഗ്നേജനിതഃ	6	4	17	അഗ്നേമുള	3	5	9
അഗ്നേജുഷസ്വനഃ	3	1	31	അഗ്നേയജസ്യ	2	6	1
അഗ്നേജുഷസ്വ പ്രതി	2	2	13	അഗ്നേയജിപ്പഃ	3	1	8
അഗ്നേതമദ്യ	3	5	10	അഗ്നേയഞ്ച	3	1	22
അഗ്നേതവത്യൽ	1	7	22	അഗ്നേയദ്യ	4	5	19
അഗ്നേതവത്യേ	6	2	11	അഗ്നേയാഹി	5	2	12
അഗ്നേതവശ്രവഃ	8	7	28	അഗ്നേയാഹി			
അഗ്നേതുതീയേ	3	1	31	സുശസ്വിഭിഃ	6	2	10
അഗ്നേത്രീതേ	3	1	20	അഗ്നേയക്ഷാഹി	4	5	29
അഗ്നേത്വചഃ	8	4	5	അഗ്നേയംയജ്ഞം	1	1	1
അഗ്നേത്വനഃ	4	1	16	അഗ്നേരപ്തസഃ	8	3	15
അഗ്നേത്വപാരയ	2	5	10	അഗ്നേരക്ഷാണഃ	5	2	20
അഗ്നേത്വമസൃൽ	2	5	10	അഗ്നേരിന്ദ്രസ്യ	2	5	29
അഗ്നേത്വംയഗാഃ	6	2	14	അഗ്നേസ്തായത്രി	8	7	18
അഗ്നേദാദാശൂഷേ	3	1	24	അഗ്നേവൃമ്മ	7	6	21
അഗ്നേദിവേഃ				അഗ്നേവൃയം	1	2	13
അജ്ഞം	3	1	22	അഗ്നേവാജസ്യ	1	5	27
അഗ്നേദിവസ്തന്തഃ	3	1	25	അഗ്നേവിവസ്വൽ	1	3	28
അഗ്നേദേവാഇഹ	1	1	22	അഗ്നേവിശ്വാാനി	3	1	10
അഗ്നേദേവാ				അഗ്നേവിശ്വോജിര			
ഇഹാവാഹസംഭയ	1	1	28	ഗ്നിഭിഃ	3	1	24
അഗ്നേദ്യുക്തേന	3	1	24	അഗ്നേവിശ്വോജിരാ	4	1	10
അഗ്നേയ്യുതപ്രതായ	6	3	40	അഗ്നേവിശ്വോജി			
അഗ്നേനക്ഷത്രം	8	11	14	സ്വാനീക	4	5	20
അഗ്നേനയ	2	5	10	അഗ്നേവീഹി	3	1	31
അഗ്നേനീപാഹി	6	3	38	അഗ്നേവീഹീഹ			
അഗ്നേനേമിഃ	4	1	5	വിഷാ	5	2	23
അഗ്നേപന്തഃ	1	2		അഗ്നേവൃധാനഃ	3	1	31
അഗ്നേപവസ്വ	7	2	11	അഗ്നേശകേമ	3	1	28
അഗ്നേപാവക	4	1	19	അഗ്നേശമന്തം	4	3	19
അഗ്നേപുഷ്ടാഃ	1	3	29	അഗ്നേശർധമഹന്തേ	4	1	22
അഗ്നേപുഷ്പേ	8	1	11	അഗ്നേശ്ശക്രണശോ			
അഗ്നേബാധസ്വ	8	5	13	ചിഷാവിശ്വാഭിഃ	1	1	23
അഗ്നേച	5	1	23	അഗ്നേശ്ശക്രണ			
അഗ്നേദ്രുണി	3	1	20	ശോചിഷോരു	7	7	5
അഗ്നേദ്രാതഃ	6	3	32	അഗ്നേസക്ഷേഷാൻ	4	5	3
അഗ്നേമന്താനി	6	3	22	അഗ്നേസഹന്തം	4	1	15
അഗ്നേമന്യം	8	7	16	അഗ്നേസഹസ്വ	3	1	24
അഗ്നേമന്ത്ഭിഃ	4	3	25	അഗ്നേസുഖതമേ	1	1	24
അഗ്നേമാകിഷ്യേ	6	5	12	അഗ്നേസുതസ്യ	4	3	5
				അഗ്നേസ്തോമം	4	1	5

അഗ്നേയോമം				അപ്ഫാഹിതാ	6	4	14
ജ്യോതി	6	3	36	അപ്ഫാഹിതാ	3	1	15
അഗ്നേഹംസി	8	6	24	അപ്ഫാഹിതാ	1	4	24
അഗ്നപിബ	3	7	22	അജാതാസ്യ	4	8	23
അഗ്നോരാജാ	7	3	20	അജാതാസ്യ	4	2	3
അഗ്നോഹരി	7	5	29	അജാതാസ്യ	2	4	16
അഗ്നോസിന്ധുനാ	7	3	14	അജാതാസ്യ	4	8	24
അഗ്നോരചക്ഷുഃ	8	3	28	അജിരാസന്ധുപഃ	4	3	1
അപ്നമേതവിഷ്ണവേ	6	2	23	അജിരസന്ധുപഃ	3	3	34
അപിക്താപാൻ	2	3	15	അജിരസന്ധുപഃ	7	5	22
അപിക്താപാൻ	6	7	19	അജിരസന്ധുപഃ	7	5	22
അപിക്താപാൻ	3	8	5	അജിരസന്ധുപഃ	7	4	6
അപിക്താപാൻ	2	2	3	അജിരസന്ധുപഃ	6	4	10
അപിക്താപാൻ	5	5	25	അജിരസന്ധുപഃ	8	8	22
അപ്ഫാഹിതാ	4	3	10	അജിരസന്ധുപഃ	1	5	11
അപ്ഫാഹിതാ	3	5	18	അജിരസന്ധുപഃ	7	6	20
അപ്ഫാഹിതാ	7	2	9	അജിരസന്ധുപഃ			
അപ്ഫാഹിതാ	5	2	13	അജിരസന്ധുപഃ	1	8	15
അപ്ഫാഹിതാ	6	2	2	അജിരസന്ധുപഃ			
അപ്ഫാഹിതാ	7	4	2	അജിരസന്ധുപഃ	1	8	16
അപ്ഫാഹിതാ				അജിരസന്ധുപഃ			
അപ്ഫാഹിതാ	6	2	10	അജിരസന്ധുപഃ	1	8	10
അപ്ഫാഹിതാ	4	5	2	അജിരസന്ധുപഃ			
അപ്ഫാഹിതാ	4	5	16	അജിരസന്ധുപഃ	4	3	25
അപ്ഫാഹിതാ				അജിരസന്ധുപഃ	6	2	34
അപ്ഫാഹിതാ	4	5	29	അജിരസന്ധുപഃ	1	1	12
അപ്ഫാഹിതാ				അജിരസന്ധുപഃ	5	8	14
അപ്ഫാഹിതാ	6	5	12	അജിരസന്ധുപഃ			
അപ്ഫാഹിതാ	7	8	24	അജിരസന്ധുപഃ	5	8	27
അപ്ഫാഹിതാ	4	2	21	അജിരസന്ധുപഃ	7	5	29
അപ്ഫാഹിതാ	5	4	2	അജിരസന്ധുപഃ	2	5	2
അപ്ഫാഹിതാ	3	6	18	അജിരസന്ധുപഃ	6	6	16
അപ്ഫാഹിതാ	4	4	27	അജിരസന്ധുപഃ	7	1	5
അപ്ഫാഹിതാ	5	3	17	അജിരസന്ധുപഃ	3	2	14
അപ്ഫാഹിതാ	3	4	2	അജിരസന്ധുപഃ	5	5	20
അപ്ഫാഹിതാ	4	1	17	അജിരസന്ധുപഃ	1	6	25
അപ്ഫാഹിതാ	3	4	15	അജിരസന്ധുപഃ	2	4	29
അപ്ഫാഹിതാ	3	4	8	അജിരസന്ധുപഃ	2	5	1
അപ്ഫാഹിതാ	7	2	9	അജിരസന്ധുപഃ	3	1	5
അപ്ഫാഹിതാ	3	2	12	അജിരസന്ധുപഃ	6	8	7
അപ്ഫാഹിതാ	7	3	6				

അതിഥിമാനപ്പാണം	6	2	13	അത്രൈവവ	8	8	24
അതിദ്രവ	7	6	15	അമാതേ			
അതിനസ്സചത	1	3	25	അബ്ഗിരസ്സ	1	5	23
അതിനോവിപ്പിതാ	6	6	3	അമാതേഅനമാനാം	1	1	7
അതിവായോ	2	1	25	അമാനളയേയോ	1	2	21
അതിവായോമേത	4	8	14	അത്രയായേയേത	4	3	3
അതിവാദാൻ	7	1	17	അമാഅഭാം	1	4	11
അതിവിദ്ധാവിമുരേണ	6	6	32	അബ്ധഇന്ദോ	7	3	10
അതിവിശ്വാ				അബ്ധസ്യ			
പരിപ്പാ	8	5	9	സ്വധാവത	6	3	39
അതിശ്രിതി	6	8	4	അബ്ധേ			
അതിപ്പണിനാം	1	2	37	ഭിസ്സവിത	5	1	15
അതിദശക്ര	6	5	7	അബ്ധേഭിസ്സ	4	5	10
അതിയാമനി	4	3	13	അദ്യത്ഥംസമം	4	1	32
അതിഹി	6	3	5	അശിഗാത്രരൂപേ	2	1	28
അതുപ്ണവതം				അശിഗാത്രവിത്തമ	6	7	13
വിയതം	3	6	1	അദാനേ	6	1	35
അതോദേവാ	1	2	7	അദാഭ്യേന			
അതോനത്തുപ്തൻ	4	3	4	ശോചിഷാ	8	6	25
അതോവയം	2	3	24	അദാഭ്യോളവനാനി	3	8	4
അതോവിശ്വാനി	1	2	18	അദാഭ്യപുരപുതാ	3	1	9
അത്യമുജ്ജന്തി	7	3	11	അഭിതിർദ്യോവാ			
അത്യംഹവി	4	2	23	പൃഥിവി	8	11	12
അത്യായാതമശ്ചിനാ	4	4	15	അഭിതിർദ്യൈർമര			
അത്യാവ്യധസ്സു	3	4	16	ഭിതി	1	6	16
അത്യാസോനയേ	5	4	25	അഭിതിന	6	4	8
അത്യാഹിയാനാം	6	8	2	അഭിതിനോഭിവാ	6	1	26
അത്യുപവിത്രം	7	1	2	അഭിതിഹ്യജനിഷ്വ	8	3	1
അത്യമ്മിമ്മഥംസര	6	8	7	അഭിതേമിത്ര	2	7	8
അത്യോനഹിയാന	7	3	12	അഭിമസത്തേയിൽ	4	8	17
അത്യോനാജ്ഞൻ	1	5	9	അഭിദ്യുതൽ			
അത്രാതേരൂപം	2	3	12	സ്വപാക	4	5	13
അത്രാവിനേമി	6	3	11	അദ്യശ്ചമസ്യകേതവ	1	4	7
അത്രാഹേശം	1	6	7	അദ്യഷ്യാനഹന്തി	2	5	14
അത്രാഹതൽ	2	1	25	അദ്യഭിഷ്വസ്യത്രഹാ	3	2	8
അത്രാഹതേഹവിവ	3	8	8	അദ്യോദ്യേവ	8	7	9
അത്രിമതം	2	5	29	അദ്യേവനമനസാ	2	6	31
അത്രിർജ്ജ്വാ	4	4	19	അദ്യായദ്രാത	8	8	16
അത്രിണാംസ്തോമം	6	3	18	അദ്ധിഭിത്ര	8	6	2
അത്രേരിവ				അദ്ഭിസ്സോമ	7	2	3
ശുഭമം	6	3	17	അദ്യോചിന്ത്യപിത	4	7	1

അദ്യാദൃതം				അധശ്രുതംകവചം	5	2	26
വൃണീമഹേ	1	3	23	അധശ്ലോകതംകവചം	3	6	16
അദ്യാദേവോ ഉഭിതാ	1	8	7	അധശ്ലോകതലം	7	2	32
അദ്യാദ്യാശാശാ:	6	4	21	അധസ്തയസ്ത	4	1	1
അദ്യാനോദേവ	4	4	25	അധസ്താതേ	4	6	20
അദ്യാമുരീയ	5	7	7	അധസ്താനുതൽ	2	7	14
അദ്യാദ്രാണീൽ	7	7	30	അധസ്താനോപ്യേ	4	7	29
അദ്രിണാതേ	7	7	20	അധസ്താസ്യ	4	5	14
അദ്രിഭിസ്സതോ				അധസ്താമേരഷണാ	6	4	6
മതിഭി	7	2	33	അധസ്തനാൽ	1	6	32
അദ്രിഭിസ്സത,				അധസ്തനാനന്തരം	1	3	16
പവതേ	7	2	25	അധസ്തപനസ്യ	1	8	23
അദ്രിഭിസ്സത:പവസേ	7	3	16	അധാകൃണോ:			
അദ്യാലമാവഹ	6	4	14	പൃഥിവീ	5	6	10
അദ്യാലസത്യം	3	2	10	അധാകൃണോ:			
അദ്യാലചിദൈസ്ത	1	5	14	പൃഥമം	2	6	19
അദ്യാലോഅദ്യ	7	8	7	അധാഗാവ	8	1	30
അദ്യാലോനോമത.	4	4	34	അധാചിനായൽ	8	7	20
അധശ്രുതാമഘവൻ	4	1	23	അധാതേ			
അധക്ഷപാ	7	4	25	അപ്രതിഷ്ഠതം	6	6	23
അധഗ്നന്താനഹുഷ	2	1	3	അധാതാഹിന:	6	6	6
അധഗ്നന്തോശനാ	7	7	7	അധാനോവിശ്വ			
അധജിഹ്വാ	4	5	8	സേതേ	1	3	25
അധജ്ഞാഅധ	5	7	13	അധാനസ്യ	8	1	30
അധതേവിശ്വം	1	4	22	അധാനസ്യസന്ധ്യം	5	6	10
അധത്യക്രമം	7	6	9	അധാനേത്യബ്ധതൽ	4	7	2
അധതാമിത്രവിശ്വ	8	1	30	അധാനേത്യശ്രുതേ	1	7	19
അധതാപ്യാതേ	4	6	2	അധാനേതീന:	5	2	20
അധതാപിശ്വ	4	6	2	അധാനേതീ:	3	4	18
അധതാപിഷ്ഠാൻ	2	6	28	അധാനേതീന:	3	4	19
അധദ്രമം	6	6	34	അധാനേതീന:	7	7	27
അധദ്യുതാന,	3	5	2	അധാനേതീവിശ്വ	2	6	19
അധദ്യുതേവ	4	6	2	അധാനേതീന:	2	8	24
അധധാരതാ	7	4	13	അധാനേതീന:			
അധ പശ്യസ്വ	6	3	10	പൃഥിവീ	4	3	30
അധപ്രജ്ഞാ	1	8	25	അധാനേതീനവനായ:	1	2	2
അധപ്രിയം	6	4	6	അധാനേതീന:	8	1	29
അധപ്രായോഗി:	5	7	16	അധാനേതീന:	3	4	18
അധപ്രായോഗ	6	4	6	അധാനേതീന:	5	5	21
അധപ്രിയം	7	5	23	അധാനേതീന:	4	4	4
അധപ്രായോഗ	8	1	30	അധാനേതീന:	7	1	5

അയാഹിവിക്ഷ	4	5	2	ഉഭീകം	2	6	15
അയാഹിന്ദ്ര	6	7	2	അധാര്യവോയഗ്ഗതം	2	6	14
അയാഹോതാനി	4	4	35	അധാര്യവോയഗ്ഗതം			
അയാഹ്യഗ്ന				ശംബരസ്യ	2	6	13
ഹിഷാം	4	1	8	അധാര്യവോയ			
അയാഹ്യഗ്നേ				സപ്തം	2	6	13
കൃതോ	3	5	10	അധാര്യവോതണം	5	6	23
അയാഹ്യഗ്നേമഹാ	7	6	1	അധാര്യവോഹ			
അധിദ്യാമസ്ഥാൽ	7	3	11	വിഷ്ണു	7	7	24
അധിദ്വയോരധോ	1	6	4	അധാര്യഭീപഞ്ചഭി	3	1	2
അധിനന്ദൈത്രേഷാം	6	6	4	അധാര്യംവാ	7	8	21
അധിപുത്ര	7	8	2	അധാര്യോഅഗ്നിഭി	7	1	8
അധിപേഷാംസ?	1	6	24	അധാര്യ ശ്രാവയ	5	7	32
അധിബൃബു	4	7	26	അധാര്യോവീര	4	7	18
അധിയസ്തിൻ	7	4	4	അനപ്തയേ	2	3	19
അധിയസ്തസ്മര	8	5	26	അനപ്തപ്ത	0	8	6
അധിയാബൃഹതഃ	6	2	22	അനമീ ചാളഷസ	7	8	7
അധിശ്രിയേ	5	1	3	അനമീവാസജ്ജയാ	3	4	6
അധിശ്രിയന്നി	1	5	18	അനവാണോഹി	6	1	25
അധിസാമൺസി	1	5	30	അനവാണംവൃഷഭം	2	5	12
അധീന്ദ്ര	8	4	28	അനംശരതി	6	7	3
അധീവയൽ	5	8	20	അനശ്ചോജാത	2	2	22
അധീവ സംപരി	2	2	6	അനശ്ചോജാത	3	7	7
അധികൃതപ്രിയം	6	7	18	അനവരൈരഭിദ്യഭി	1	1	12
അധികൃതപിപുഷീം	6	5	17	അനവരസ്താരം	4	1	29
അധ്യനന്ദസ്രാ	1	8	16	അനസാത്താസൽപതി	4	1	21
അധാര്യവ കൺന	2	6	14	അനാഗസേ അദിനയേ	4	4	26
അധാര്യവ പയസാ	2	6	14	അനാഗ്രാവാ നി			
അധാര്യവയ				ഗൃഷ്ണിത	8	7	26
കൃവാംസ	4	2	20	അനാനദോവൃഷഭഃ	2	6	27
അധാര്യവാതുഹി	6	3	5	അനാനദോവൃഷഭോ			
അധാര്യവോപ	7	7	24	ജഗ്മി	2	6	31
അധാര്യവോഭരത	2	6	13	അനായതോ			
അധാര്യവോയ	2	6	13	അനിബദ്ധ	3	5	13
അധാര്യവോയന്ന	2	6	14	അനായതോ			
അധാര്യവോയോ				അനിബദ്ധ	3	5	14
അപ	2	6	13	അനാരംഭനേതൽ	1	8	8
അധാര്യവോയോ				അനിശേണപചസാ	3	5	3
ധിവ്യസ്യ	2	6	14	അനകൃഷ്ണ			
അധാര്യവോയോ				വസ്യധിനി	6	7	24

അനുകാമനസ്സഭയേഥാം	1	1	32
അനുകാശ്വേദം			
വസുധിതീ	3	2	8
വാനതാദൃഷ്ടി	5	3	27
അനതന്നോജാസ്വതി:	5	4	5
അനതേഭയീ	4	6	20
അനതേശ്വരപു	6	7	3
അനതേമാതേ	2	3	25
അനന്ത്രിതസ്യ	5	8	22
അനന്തപാമഹി	1	8	26
അനന്തപാമഹ:	2	3	12
അനന്തപാദോദസി	6	5	28
അനന്തപാദോദസി			
ഉഭേചക്രം	5	8	16
അനന്തപാമിശ്വര	4	6	6
അനന്തപാമിശ്വര	4	6	6
അനന്ദ്രഹ്സാസ:	6	7	26
അനന്ദോജമിതാ	3	6	22
അനപുണ്ണി	6	2	24
അനപ്രതസ്യ	1	2	29
അനപ്രത			
സെട്ടാകസ:	6	5	7
അനപ്രതാസ:	6	8	13
അനപ്രയേജേ	4	7	8
അനയദീ	4	1	23
അനവൃതായ	1	4	10
അനശ്വതാം	4	3	30
അനസ്സപ്തോ			
വേതി	8	8	18
അനസ്സധാം	1	3	3
അനഹിതാ	7	6	22
അനന്തോദത്ര	4	2	27
അനന്തപേഗോമാൻ	7	5	13
അനന്തപേഗോമാൻ	8	3	24
അനന്തപേഗോമാൻ	5	1	8
അനന്തപേഗോമാൻ	2	5	2
അനന്തപേഗോമാൻ	6	4	35
അനന്തപേഗോമാൻ	6	1	28
അനന്തപേഗോമാൻ	4	6	17
അനന്തപേഗോമാൻ	6	5	26
അനന്തപേഗോമാൻ	7	6	8

അനന്തപേഗോമാൻ	6	5	1
അനന്തപേഗോമാൻ	3	3	3
അനന്തപേഗോമാൻ	8	5	1
അനന്തപേഗോമാൻ	7	8	
അനന്തപേഗോമാൻ	5	7	
അനന്തപേഗോമാൻ	5	6	
അനന്തപേഗോമാൻ	5	7	1
അനന്തപേഗോമാൻ	8	4	1
അനന്തപേഗോമാൻ	2	6	1
അനന്തപേഗോമാൻ			
അനന്തപേഗോമാൻ	6	8	
അനന്തപേഗോമാൻ	7	1	3
അനന്തപേഗോമാൻ	7	4	1
അനന്തപേഗോമാൻ			
അനന്തപേഗോമാൻ	7	1	2
അനന്തപേഗോമാൻ			
അനന്തപേഗോമാൻ	7	1	3
അനന്തപേഗോമാൻ	8	2	1
അനന്തപേഗോമാൻ	6	4	1
അനന്തപേഗോമാൻ	1	4	
അനന്തപേഗോമാൻ			
അനന്തപേഗോമാൻ	1	3	2
അനന്തപേഗോമാൻ	4	8	1
അനന്തപേഗോമാൻ	6	7	3
അനന്തപേഗോമാൻ	1	7	
അനന്തപേഗോമാൻ	8	7	1
അനന്തപേഗോമാൻ	8	5	2
അനന്തപേഗോമാൻ	3	2	
അനന്തപേഗോമാൻ	2	3	2
അനന്തപേഗോമാൻ	8	8	3
അനന്തപേഗോമാൻ	7	7	1
അനന്തപേഗോമാൻ	8	8	4
അനന്തപേഗോമാൻ			
അനന്തപേഗോമാൻ	8	8	4
അനന്തപേഗോമാൻ	8	3	1
അനന്തപേഗോമാൻ	5	5	1
അനന്തപേഗോമാൻ	8	3	
അനന്തപേഗോമാൻ	7	6	2
അനന്തപേഗോമാൻ	2	3	2
അനന്തപേഗോമാൻ	1	2	3
അനന്തപേഗോമാൻ	4	7	1

അപാദിത	6	5	7	അപാദേയം	3	7	2
അപാദിത	6	6	15	അപ്തമൃതം	3	3	16
അപാദേതി	2	2	22	അപ്തസ്വതീ			
അപാദേയോത്രം	2	8	1	മധിന	1	7	37
അപാദമേദിഗുപ്തം	6	6	12	അപ്രകൃതം	1	4	20
അപാദമേദി	2	1	5	അപ്രതിഭാജനം	3	7	27
അപാദമേദി	1	4	18	അപ്രയുക്ത			
അപാദമേദി	6	4	11	പ്രയുക്തം	2	2	12
അപാദിദം	7	7	30	അപ്രാമിസത്യ	6	4	18
അപാദിദം	7	4	5	അപ്തസം	8	7	24
അപാദിദം	8	2	5	അപ്തസം	8	7	7
അപാദിദം	6	1	26	അപ്തസം	7	2	4
അപാദിദം				അപ്തസം	6	8	20
സവിത	8	5	17	അപ്തസം	8	5	24
അപാദപഞ്ച	4	5	10	അപ്തസം	1	2	11
അപാദമി	6	1	5	അപ്തസം	7	5	5
അപായസ്യ	2	6	23	അപ്തസം	6	3	30
അപാദഗ്	2	8	15	അപ്തസം	1	2	11
അപാന്നപാതം	1	2	5	അപ്തസം	1	2	14
അപാന്നപാതം	2	7	23	അപ്തസം	7	8	6
അപാപേതം	7	8	10	അപ്തസം	5	2	12
അപാപേതം	6	1	16	അപ്തസം	3	8	12
അപാപേതം	5	6	11	അപ്തസം	2	2	27
അപാപേതം	8	5	7	അപ്തസം			
അപാപേതം	3	3	20	അപ്തസം	3	8	12
അപിപന്തം	4	8	13	അപ്തസം	5	3	26
അപിപന്തം	6	3	47	അപ്തസം	8	3	18
അപിപന്തം	5	4	5	അപ്തസം	5	8	15
അപുവ്യാപൃത				അപ്തസം	2	1	22
മാനി	4	7	4	അപ്തസം	5	3	4
അപേതവിത	7	6	15	അപ്തസം	7	3	14
അപേത	8	8	10	അപ്തസം	4	4	28
അപേത	8	8	22	അപ്തസം	6	8	4
അപോദേവീ	1	2	11	അപ്തസം	8	6	13
അപോദേവീ	8	5	25	അപ്തസം	8	5	29
അപോദേവീ	3	5	18	അപ്തസം	7	1	28
അപോവസാനം	7	5	16	അപ്തസം	6	8	14
അപോവൃതം	3	5	18	അപ്തസം	6	8	22
അപോഷാ	3	6	20	അപ്തസം	8	5	23
അപോഷണ	6	4	35	അപ്തസം	3	2	5
അപോഷണ	2	7	10	അപ്തസം	3	2	23

അഭിനേയനാ	6	7	36
അഭിത്യങ്ഗാവഃ	7	3	9
അഭിത്യംപുവ്യം	6	7	28
അഭിത്യമ്മദ്യം	6	7	26
അഭിത്യമ്മേഘം	1	4	9
അഭിത്യംവിരം	4	8	9
അഭിത്രിപ്പുഷ്പം	7	3	26
അഭിതപാദഗോതമാഃ	1	5	26
അഭിതപാദഗോത			
മാഗിരാ	3	6	28
അഭിതപാദേവ	1	2	13
അഭിതപാദേവഃ	8	8	32
അഭിതപാനകതീഃ	2	5	20
അഭിതപാപാജഃ	4	6	12
അഭിതപാപുസ്തപിതയേ	1	1	37
അഭിതപാപുസ്തപിതയേ	5	7	26
അഭിതപായോഘ്വണ്ഠഃ	7	1	13
അഭിതപാഘൃഷ്ട	6	3	46
അഭിതപാശ്ശര	5	3	21
അഭിതപാസിന്ധോ	8	3	6
അഭിദ്യോമ്മഹിനാ	8	6	27
അഭിദ്യുക്നാനി	3	3	2
അഭിദ്യുതം	7	5	18
അഭിദ്വദ്രാണാനി	6	8	23
അഭിദ്വിഗന്ധാ	2	2	5
അഭിദ്വിഗന്ധാന്ത്രി	2	2	18
അഭിനതുളാ	4	2	16
അഭിനക്ഷന്തഃ	2	7	2
അഭിനോദേവീഃ	1	2	6
അഭിനോനർത്തം	4	8	17
അഭിനോവാജസാതമഃ	7	4	23
അഭിപ്രഗോപതിഃ	6	5	5
അഭിപ്രദദ്യഃ	3	6	1
അഭിപ്രഭര	6	6	12
അഭിപ്രയാംസി	3	1	10
അഭിപ്രയാംസി	4	5	19
അഭിപ്രവന്ത	3	8	11
അഭിപ്രസ്ഥാത	5	3	25
അഭിപ്രിയാണി	7	1	14
അഭിപ്രിയാണിപവരേ	7	2	33
അഭിപ്രിയാണിപവരേ	7	4	13

അഭിപ്രിയാ	6	7	39
അഭിപ്രിയാദിവഃ	6	7	35
അഭിപ്രിയാതന്ത്രഃ	6	2	32
അഭിപ്രേഹി	8	3	18
അഭിബ്രഹ്മിഃ	6	8	23
അഭിഭൂവേ	2	6	27
അഭിഭൂഃ	8	8	24
അഭിയജ്ഞഃ	1	1	28
അഭിയേതാ	4	4	21
അഭിയേമിഥഃ	5	4	5
അഭിയോമഹിനാ	3	4	6
അഭിയന്ദേവി	5	4	4
അഭിയന്ദേവ്യഭിതി.	5	4	5
അഭിവസ്രാ	7	4	20
അഭിവഹയഃ	6	1	3
അഭിവഹിഃ	6	7	33
അഭിവാന്നൂനഃ	5	5	12
അഭിവാധം	7	4	20
അഭിവിപ്രാഃ	6	7	3
അഭിവിപ്രാഅനൃഷത	6	8	7
അഭിവിശ്വാന്നി	6	8	32
അഭിവൃത്യസപത്താൻ	8	8	32
അഭിവേനാഃ	7	1	40
അഭിപോഅച്ഛ	4	2	14
അഭിപോദേവീഃ	5	3	25
അഭിപോവീരം	6	4	3
അഭിവ്യയസ്യ	3	3	22
അഭിവൃജന	5	3	13
അഭിശ്യാവന	8	2	16
അഭിശ്യാനേത	1	5	31
അഭിശ്യായേസഭാപ്യധം	6	5	1
അഭിസിധക്തഃ	1	3	5
അഭിസുവാന്നാസഃ	5	8	7
അഭിസുയവസം	1	3	25
അഭിസോമാസഃ	6	8	16
അഭിസ്വപുഭിഃ	5	4	26
അഭിസ്വരന്ത്ര	6	1	12
അഭിസ്വര്യഷിഃ	1	4	12
അഭിഹി	6	7	1
അഭിഹത്യസം	3	4	1
അഭിനന്ത	3	6	2

അഭിനവനേത	7	4	27	അഭ്രാതരോന	3	5	1
അഭിനോഅഗ്നേ	2	2	7	അഭ്രാതൃവ്യ	6	2	3
അഭിനോഅവ	7	4	21	അഭ്രാതേവ	2	1	8
അഭി ദമേകം	8	1	6	അചന്മിഷ്യാം	3	1	23
അഭി മഹാപ്യാഃ	6	7	17	അഭേന്ദോ	2	3	26
അഭിമവനാൻ	1	4	9	അമന്ദാനേംസ്താമാൻ	2	1	11
അഭിമൃതസ്യ	2	2	13	അമന്തഹിദനാശവ	5	7	12
അഭിമൃതസ്യവിഷ്വപം	6	8	24	അമാജുരശ്ചിത്	7	8	15
അഭിവദത്തേന	8	8	32	അമാജുരിവ	2	6	20
അഭിപൃതത്				അമാദേഷ്യാം	4	3	24
കൃശനെഃ	1	3	6	അമായവോമതത	6	1	37
അഭിഷതസ്തൽ	5	3	21	അമിത്രഹാ	6	7	37
അഭിഷ്ണസ്തപം	6	6	25	അമിനതീദൈവ്യാനി	2	1	7
അഭിഷ്ണസ്സവിനാം	3	6	24	അമിയപ്രക്യാ	1	2	14
അഭിഷ്ഠിർയുഃ	8	1	22	അമിയേവോഃ	1	7	20
അഭിഹിദന്യാ	8	3	18	അമിയേപഞ്ച	1	7	21
അഭൂംസ്യപ്ര	5	8	33	അമിയേസപ്പ	1	7	21
അഭൂമിഃ	2	4	27	അമിവഹാ	5	4	22
അഭൂപാരം	1	3	35	അമിഷാഞ്ചിത്തം	8	5	23
അഭൂഭോജ	1	3	34	അമുര കവി	5	2	12
അഭൂവോവിധതേ	3	7	3	അമുരാവിശ്വാ	5	5	3
അഭൂഷാഇന്ദ്രതാ	5	5	26	അമുരോഹോതാ	3	5	4
അഭൂഷാ	4	4	16	അമുര്യോളപ	1	2	11
അഭൂട്ടേവസ്സവിതാ	3	8	5	അമൃതേനന്തശതാ	7	2	21
അഭൂതപീര	4	7	23	അമൃതത്ജാതവേദസം	6	5	21
അഭൂതേക	4	7	3	അമേവനസ്സഹവാ	2	7	25
അഭൂവ്വേക്ഷി	7	7	16	അമ്യക്സാതഇന്ദ്ര	2	4	8
അഭ്യഭിഹി	7	5	22	അയങ്കവിരകവിഷ്യ	5	2	5
അഭ്യച്ഛ	6	3	24	അയങ്ക്യുതഗൃഹീത	6	5	33
അഭ്യന്ത	3	8	11	അയങ്ക്യുസതൃര	7	7	12
അഭ്യന്തസ്തഹൽ	6	8	10	അയഞ്ചക്രമഞ്ജനൽ	3	5	23
അഭ്യന്തഹനാം	6	7	16	അയഞ്ചായതമന്ദന്ദ	2	1	14
അഭ്യന്തവിചക്ഷണ	7	1	8	അയന്താത്യാലുനേ	7	2	15
അഭ്യന്തസഹസ്രിണം	7	1	32	അയന്തഇന്ദ്ര	6	1	24
അഭ്യന്തസാമുധ	6	7	23	അയന്തഹൃമി	6	7	4
അഭ്യന്താനപപൃത	6	7	23	അയന്തേഅസ്ത്വ	3	3	8
അഭ്യവസ്ഥാ	4	1	11	അയന്തേഅസ്തി	8	3	18
അഭ്യോരമിത്	6	5	16	അയന്തേമാനഷേ	6	4	27
അഭ്യുല്ല്യാതി	6	5	33	അയന്തേയോനി	3	1	33
അഭ്യുപ്യേഷാന	8	3	10	അയന്തേശര്യണാവതി	6	4	27
അഭ്യാജിശാധ	4	3	15	അയന്തേമന്ത്യാമ	1	1	31

അയനക്ഷായ	7	6	8	അയംവിപ്രായ	7	7	12
അയനസന്ധി	8	5	15	അയംവിശ്വാ:	6	7	10
അയനവളരത്തി	7	2	20	അയംവിശ്വാതി	7	1	11
അയനീർലായ	6	1	12	അയംവൃത:	3	5	22
അയനേവ:	4	7	20	അയംവേന:	8	7	7
അയനേവാനാം	2	3	3	അയംവോയജ്ഞ:	3	7	3
അയനേവായ	1	2	1	അയംശ്രുണേ:	3	5	22
അയനേവേഷ	7	1	1	അയംസമഹ	1	8	23
അയന്യാവാപ്തമിവി	4	7	20	അയംസയസ്യ	7	6	1
അയന്യാതയൽ	4	7	11	അയംസയ:	6	8	29
അയന്നാമം	8	2	1	അയംസയോവഹിമാണ:	4	7	30
അയന്നിധിസ്തരമേ	8	6	6	അയംസഗിരേ	2	3	19
അയന്നോവിചാൻ	7	3	2	അയംസഹസ്രം	5	7	25
അയംപന്മാ:	3	5	25	അയംസഹോതാ	2	2	18
അയംപുനാന:	7	3	16	അയംസുതൃപ്തം	5	6	8
അയംപുഷാ	7	5	2	അയംസൂർയ്യതുവ	7	1	11
അയംരോയ	7	5	9	അയംസോശാഗ്നി:	5	1	26
അയമ്മതവാൻ	7	3	14	അയംസോമളുക്തൃപ്തം			
അയമ്മാതാ	8	1	25	സുന്ധആതു	5	3	13
അയമ്മിത്രസ്യ	1	6	32	അയംസോമളു	7	3	24
അയമ്മിത്രായ	2	1	26	അയംസോമലക്ഷ്യ	4	3	5
അയമ്മിത്രാനമസ്യ:	3	4	5	അയംസ്തത:	8	1	29
അയമ്മേപിത:	4	7	30	അയംസ്വാദു:	4	7	30
അയമ്മേഹസ്ത:	8	1	25	അയംഹയപാ:	5	5	14
അയംയജ്ഞ:	2	4	20	അയംഹയേന	6	5	27
അയംയഥാന:	6	7	10	അയംഹിതേ	8	8	2
അയംയോനിശ്ചക്രാ	3	4	20	അയംഹിനേതാ	5	4	7
അയംയോവപുഷ:	7	7	19	അയംഹോതാപ്രഥമ:	4	5	11
അയംയോഹോതാ	8	1	12	അയമകൃണോൽ	4	7	20
അയംയസ്തൃണേയേ	3	5	15	അയമഗ്നി:	8	8	34
അയംയോപയൽ	4	7	11	അയമഗ്നി			
അയംവാങ്ക്യസ്ത:	6	6	7	ഗ്രൃഹസ്യ	8	2	20
അയംവാങ്ലക്ഷ:	5	8	30	അയമഗ്നി			
അയംവാംപരിഷി				സ്തൃണേ:	6	5	24
ചുതേ	3	7	25	അയമഗ്നി			
അയംവാംഭാഗ:	2	4	29	സ്തൃണേ			
അയംവാമദ്രിഭി:	6	2	6	സ്തൃണേ	3	1	16
അയംവാമഗൃഹ്ണാ:	1	4	1	അയമഗ്നേജനിതാ	8	7	30
അയംവാമിത്രാവരണാ	2	8	7	അയമഗ്നേതേ	6	3	41
അയംവിചർണി:	7	1	25	അയമസ്താൻ	3	3	22
അയംവിദേ	4	7	30	അയമസ്താസ	8	8	2
				അയമസ്തിജനിത:	6	7	4

അയമിത്ര	8	4	4	അരന്നുള	6	6	19
അയമിത്രഃ	6	5	27	അരന്മാസോന	5	6	8
അയമിഹ	3	5	6	അമ്മളസ്രാമം	3	6	30
അയമുതേ	1	2	28	അരമേഗന്മം	5	1	3
അയമുതേസരസ്വതി	5	6	19	അംഹിപ്പ	6	6	10
അയമുതാ	6	1	23	അണയാനരണയാനി	8	8	4
അയമുവാം	3	4	9	അരണയാനിഹിത	3	1	32
അയമുശാന	4	7	11	അരമതിരനവുണ	6	2	40
അയമുഷ്ടഃ	8	8	34	അരമമാണോഅതി	7	2	27
അയമുഷ്ടസുമാഹാൻ	5	2	11	അരമയസ്സരപസ	2	6	12
അയമേകളത്ഥാ	6	2	24	അരമഗായ	6	6	19
അയമേമിവിചാകശി	8	4	4	അരഗാനോയേ	7	4	14
അയാചിത്തോവിപാ	7	2	3	അരാളവേൻ	4	3	23
അയാതേഅഗ്നേ	2	5	27	അരാധിഹോതാ	8	1	13
അയാതേഅഗ്നേ	3	4	25	അരാധിഹോതാസ്വ	1	5	14
അയാധിയാച	6	6	24	അരായികാണേ	8	8	13
അയാനിജാലി	7	1	10	അരാവിദംഗ്രഃ	7	2	31
അയാപവസ്വ	7	5	11	അരിത്രംവാം	1	3	34
അയാപവസ്വ	7	1	31	അവിഷ്ണുമന്ത്രഃ	8	2	1
അയാപവാ	7	4	21	അരുണാമസൃജാഃ	6	5	20
അയാമധീവത	6	6	17	അരുണോമാ	1	7	20
അയാമിദംഘോഷഇത്ര	5	3	7	അരുണസ്യഭാഗിതമാ	4	8	1
അയാമിതേ	3	1	14	അരുണോജനയൻ	6	8	13
അയാതചാ	7	5	24	അരുണചക്ഷസ	7	3	
അയാവാജം	4	6	3	അരോരവിദപുഷ്പഃ	2	6	
അയാവീരീ	7	1	18	അലതപ്ര	6	5	
അയാംസമഗ്നേ	2	7	24	അലുപാപ്യാ	2	4	1
അയാസോമ	7	1	4	അർച്ചനാകൃതേ	6	2	3
അയാഹിത്യം	4	6	14	അർച്ചനസ്താ	4	1	
അയുജോഅസമ	6	4	22	അർച്ചനാനാരി	1	6	2
അയുക്തഇത്ര	2	4	8	അർച്ചാദിവേ	1	4	
അയുക്തസപ്ത	5	5	1	അർച്ചാമിതേ	3	4	
അയുക്തസുര	7	1	31	അർച്ചാമിവാം	7	6	
അയുദംഗഇൻ	6	3	42	അർച്ചാശക്തായ	1	4	
അയുദംഗസേന	8	7	26	അണ്ണാംസിചിൻ	5	2	
അയുയഥംസൻ	1	3	2	അത്ഥമിദോള	1	7	
അയോദംഷ്ട	8	4	5	അത്ഥമിനോയന്തി	6	5	
അയോദംഗേവ	1	2	37	അർധംവീരസ്യ	5	2	
അരബ്ധകാമയ	8	5	6	അർകോന	6	5	
അരബ്ധകുണ്ഡസ്ത	2	4	10	അർജുനംബുഹ			
അരംകയായ	6	1	19	സ്തതിം	3	7	

അർത്ഥമണംവരണം	3	4	16	അവ:പരേണപിതരം	2	3	17
അർത്ഥമാണോഅഭിതി:	3	3	27	അവക്ഷിപദിവ:	2	7	12
അർത്ഥശൃംഗവതന്ന	4	4	31	അവചസ്യദ്രുപീഷമ:	6	4	22
അർത്ഥോവാഗിര:	8	8	6	അവതേഹേള:	1	2	15
അർത്ഥോവിശാ:	7	7	3	അവതനാഭരതേ	1	7	18
അർത്ഥോഘോരഗ്നേ	1	5	20	അവതയാബ്രഹ്മതീ:	8	7	22
അവ്വന്നോന	5	6	12	അവതോലു	4	7	32
അവ്വന്നോന	5	6	13	അവദ്യുതിവ	3	5	25
അവ്വാഗ്രഹണി	6	3	17	അവദ്യുതാന:	7	2	33
അവ്വാഗ്രഹം	4	7	9	അവദ്യുത്സ:	6	6	34
അവ്വാദേഹി	1	7	19	അവദ്യുഗ്ധാനി	5	6	8
അവ്വാദ്യോത്രിപത്ര:	2	2	27	അവദ്യോകേ	8	1	23
അവ്വാദ്യോന്നര				അവനോവൃജിനാ	8	5	27
അവ്വേദവ്യന	5	6	3	അവപതന്തീ:	8	5	11
അവ്വേദംഇവശ്രവസേ	7	4	15	അവയചോഘ്രന:	3	6	16
അവ്വേദമദ്യ	2	8	1	അവയത്വം	8	7	22
അവ്വേദംതപാ	6	3	6	അവയൽസേ	6	5	34
അവ്വേദംതപാ				അവർത്യാശ്രന:	3	5	28
പുരുഷ്യത	5	8	17	അവർധയന്മസുഭഗം	2	8	13
അവ്വേദംതപാസുഭവ	3	3	4	അവർമ്മഹന്നു	2	1	22
അവ്വേദംതപാസുഭവ	1	3	32	അവർഷീർവ്വർഷം	4	4	28
അവ്വേദംതപാ	1	4	2	അവവിധിനൈഗ്ര്യം	2	4	28
അവ്വേദംതപാ	2	7	11	അവവേദി:	5	5	2
അവ്വാചീനോവസോ	3	6	29	അവസിനഃ	5	6	9
അവ്വാചീനംസുതേ	3	2	21	അവസൃജപുന:	7	6	20
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	3	8	9	അവസൃജനപ	2	2	11
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	3	2	22	അവസൃജാവന			
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	3	3	2	സപതേ	1	1	25
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	7	2	4	അവസൃജാപര	5	1	22
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	7	1	20	അവസൃജാപിതരം	3	8	17
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	4	3	8	അവസൃജാപിതരം	8	7	22
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	2	7	17	അവസൃജാപിതരം	3	8	24
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	3	2	2	അവസൃജാപിതരം	1	8	12
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	7	2	18	അവസൃജാപിതരം	3	5	17
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	6	5	19	അവസൃജാപിതരം	3	4	8
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	5	7	10	അവസൃജാപിതരം	2	4	6
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	2	3	11	അവസൃജാപിതരം	6	5	6
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	1	7	24	അവസൃജാപിതരം	6	7	33
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	4	8	14	അവാപചക്ഷ:	4	1	26
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	2	6	15	അവാപചക്ഷ:	8	1	9
അർത്ഥാചീസുഭഗേ	2	3	17	അവാപചക്ഷ:	1	5	28

അവാന്തോവാജയം	6	5	36	അശ്വന്നഗീതി:	6	7	14
അവാവഗന്തധീതയ:	6	8	9	അശ്വന്നഗൃഹം:	1	8	13
അവാസാമ്മാലവൻ	2	1	22	അശ്വന്നതാ	1	2	22
അവാസ്യജ്ഞ	3	6	1	അശ്വപത്മവ:	8	5	8
അവാസ്യജപ്രസ്വ:	8	7	26	അശ്വചിദഗാ:	6	5	22
അവിതാനോഅജാശ്വ	7	2	14	അശ്വസ്യതമനാ	3	7	16
അവിതാസി	6	3	18	അശ്വസ്യതാ	2	7	23
അവിദ്യക്ഷ:	4	7	17	അശ്വാഇവേൽ	4	3	24
അവിദ്യവ:	2	1	18	അശ്വാദിയായേതി	8	3	4
അവിദ്യതേ	8	8	39	അശ്വാനയാ	5	1	9
അവിപ്രേചിതം	4	7	21	അശ്വായന്തോഗവൃത	8	8	18
അവിപ്രോവാ	6	4	19	അശ്വാവതിപ്രഥമ:	1	6	4
അവിഷ്ണുഗ്ധീഷ്	5	5	13	അശ്വാവതി			
അവിഷ്ണോഅസ്സാൻ	5	3	26	ക്ലോമതീന:	5	4	8
അവിന്നോഅഗ്നി:	5	3	26	അശ്വാവതിക്ലോമതീ:	5	5	27
അവിരചിവിമാ:	8	4	2	അശ്വാവതിക്ലോമതീ			
അവിവൃദ്ധോഅജ്ഞാ:	6	5	36	വൃശ്ചവാദാ:	2	1	6
അവിവൃദ്ധന്തഗോതമാ:	3	6	29	അശ്വാവതീർക്ലോമതീ:	1	4	3
അവേയമശ്ശൈൽ	2	1	9	അശ്വാവതീ:			
അവോചാമകവയേ	3	8	13	സോമാവതീ:	8	5	9
അവോചാമനമ:	1	8	6	അശ്വാവന്തംരഥിന:	3	1	3
അവോചാമനി				അശ്വാസോനയേ	8	3	12
വചനാനി	2	5	11	അശ്വാസോയേവാ:	5	5	21
അവോചാമരഹ്യാഗണാ:	1	5	26	അശ്ചിനാപരിവാ:	3	4	4
അവോചാഭ്യോ:	8	2	15	അശ്ചിനാപിബത:	1	1	29
അവോരിതമാ	5	1	10	അശ്ചിനാപുരുഷസന്ധാ	1	1	5
അവോർവ്വാനുനം	5	5	12	അശ്ചിനാമധുജ്ഞത:	1	4	1
അവ്യപുനാനം	7	3	16	അശ്ചിനാമധുജ്ഞത	3	4	4
അവ്യവധുയ:	7	2	21	അശ്ചിനായജ്വരീ:	1	1	5
അവ്യോവാദേ	7	1	7	അശ്ചിനായദ്യ	4	4	14
അവ്യോവാദേ				അശ്ചിനായാമഹ്യാതമാ	6	5	19
പരിപ്രിയ:	6	7	29	അശ്ചിനാവതീ:	1	6	27
അവ്യോവാദേരി	7	5	3	അശ്ചിനാവാജിനീവസ്യ	4	4	19
അശ്വാച്യഗ്നി:	5	5	12	അശ്ചിനാവായുനാ	3	4	4
അശ്നാപിനമ:	8	2	18	അശ്ചിനാവേഹ	4	4	16
അശ്നനതീരീയതേ	8	1	14	അശ്ചിനാവേഹ			
അശ്നസ്യവത:	2	7	1	ഗച്ഛത:	4	4	19
അശ്യാമതേസ്യതി:	1	8	5	അശ്ചിനാസ്യ	6	5	20
അശ്യാമതേഘ്നാമ:	4	5	7	അശ്ചിനാസ്യഷ്ണ	2	2	27
അശ്വപംഹി	1	7	28	അശ്ചിനാ			
അശ്വീനാത്ത:	8	3	25	ഹരിനാവിവ	4	4	11

അശ്വിനോദസനം	1	8	23
അശ്വിരഥി	5	7	31
അശ്വവിചിത്രം	3	8	3
അശ്വാനുകൂൽ	3	1	26
അശ്വാനുകൂട:	7	4	16
അശ്വാനുകൂട:	7	1	36
അശ്വാവോളം	7	5	25
അശ്വാവാദ:	1	2	38
അഷാളം	6	5	8
അഷാളംഹോശം	3	1	15
അഷാളംഹോശം	1	6	23
അഷാളംഹോശം	1	8	25
അഷാളംഹോശം	8	3	2
അഷാളംഹോശം	1	3	7
അസമ്മുഷോജായസേ	4	1	3
അസമ്മുഷു	7	5	33
അസമ്മുഷു	7	7	15
അസമ്മുഷു	6	2	40
അസമ്മുഷു	5	2	11
അസമ്മുഷു	8	8	17
അസമ്മുഷു	8	8	32
അസമ്മുഷു	1	4	18
അസമ്മുഷു	8	1	24
അസമ്മുഷു	7	5	11
അസമ്മുഷു	6	8	26
അസമ്മുഷു	7	4	1
അസമ്മുഷു	2	4	26
അസമ്മുഷു	7	5	21
അസമ്മുഷു	7	3	21
അസമ്മുഷു	7	3	17
അസമ്മുഷു	5	5	13
അസമ്മുഷു	5	2	10
അസമ്മുഷു	2	4	14
അസമ്മുഷു	1	3	19
അസമ്മുഷു	1	3	19
അസമ്മുഷു	8	7	20

അസാവിതേ	4	2	20
അസാവിദേവം	5	3	3
അസാവിസോമ	1	6	5
ഇന്ദ്രതേ	7	3	7
അസാവിസോമ:	8	5	24
അസാവിസോമ:	7	1	24
അസാവിസോമ:	3	5	23
അസാവിസോമ:	2	3	11
അസാവിസോമ:	1	6	1
അസാവിസോമ:	8	1	23
അസാവിസോമ:	8	1	22
അസാവിസോമ:	2	4	19
അസാവിസോമ:	6	1	16
അസാവിസോമ:	3	2	23
അസാവിസോമ:	2	4	7
അസാവിസോമ:	7	1	36
അസാവിസോമ:	7	1	3
അസാവിസോമ:	7	2	16
അസാവിസോമ:	6	7	28
അസാവിസോമ:	1	1	17
അസാവിസോമ:	8	6	6
അസാവിസോമ:	6	6	14
അസാവിസോമ:	6	6	14
അസാവിസോമ:	1	7	23
അസാവിസോമ:	6	3	28
അസാവിസോമ:	2	2	9
അസാവിസോമ:	7	8	29
അസാവിസോമ:	6	4	34
അസാവിസോമ:	6	6	28
അസാവിസോമ:	4	4	14
അസാവിസോമ:	6	2	32
അസാവിസോമ:	1	3	14
അസാവിസോമ:	3	1	32
അസാവിസോമ:	2	2	3
അസാവിസോമ:	7	8	22
അസാവിസോമ:	2	1	9

അസ്ഥിമുതലിത്രം:	3	8	1	അസ്തമാകംവഹുത്രം	2	1	16
അസ്തമ്യേമിന				അസ്തമാകം			
വിരൂഢ:	6	7	19	ഗിപ്രിണീനാം	1	2	30
അസ്തമ്യേന്ദ്രഗാത്ര				അസ്തമാകംസുരഥം	6	3	43
വിത്താ:	7	5	10	അസ്തമാകമഗ്നേ	3	8	19
അസ്തമ്യേന്ദ്രിവാ:	2	8	3	അസ്തമാകമഗ്നേ			
അസ്തമ്യേന്ദ്രദേശാ	2	6	12	മഘവൽസ്യ	2	2	6
അസ്തമ്യേന്ദ്രദേശാ	2	6	14	അസ്തമാകമഗ്നേ			
അസ്തമ്യേന്ദ്രാ				മഘവൽസ്യധാരയ	4	5	10
അപാവ്യധി	3	6	26	അസ്തമാകമഗ്നേ	3	7	18
അസ്തമ്യേന്ദ്രാ	7	5	7	അസ്തമാകമഗ്നേ	3	4	14
അസ്തമ്യേന്ദ്രോദേശീ	6	7	29	അസ്തമാകമഗ്നേ	5	8	4
അസ്തമ്യേന്ദ്രോദേശീ	5	8	3	അസ്തമാകമഗ്നേ	6	3	9
അസ്തമ്യേന്ദ്രസ്യ	8	7	21	അസ്തമാകമഗ്നേ	3	4	11
അസ്തമ്യേന്ദ്രസ്യ				അസ്തമാകമിന്ദ്ര	3	6	8
വൃഷണസ്യ	6	2	28	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	4	2	6
അസ്തമാഅവത്ത	3	6	25	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	4	7	26
അസ്തമാഅവിവ്വധി	3	6	26	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	5	6	3
അസ്തമാഅവിവ്വധി	3	6	26	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	4	2	6
അസ്തമാഅവിവ്വധി	4	7	14	അസ്തമാകമിന്ദ്ര			
അസ്തമാഅവിവ്വധി	4	2	10	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	8	5	23
അസ്തമാഅവിവ്വധി	1	4	29	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	3	6	26
അസ്തമാഅവിവ്വധി	1	4	27	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	7	7	14
അസ്തമാഅവിവ്വധി	1	4	28	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	2	7	13
അസ്തമാഅവിവ്വധി	1	4	27	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	2	4	11
അസ്തമാഅവിവ്വധി	1	4	23	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	7	3	10
അസ്തമാഅവിവ്വധി	1	4	27	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	1	1	18
അസ്തമാഅവിവ്വധി	1	4	27	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	8	5	12
അസ്തമാഅവിവ്വധി	1	4	27	അസ്തമാകമിന്ദ്ര			
അസ്തമാഅവിവ്വധി	4	2	26	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	8	7	20
അസ്തമാഅവിവ്വധി	4	4	36	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	2	7	24
അസ്തമാഅവിവ്വധി	6	3	26	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	4	4	16
അസ്തമാഅവിവ്വധി	4	7	6	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	5	8	3
അസ്തമാഅവിവ്വധി	3	5	9	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	6	6	37
അസ്തമാഅവിവ്വധി	3	6	29	അസ്തമാകമിന്ദ്ര			
അസ്തമാഅവിവ്വധി	5	8	17	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	3	7	25
അസ്തമാഅവിവ്വധി	7	8	13	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	5	6	6
അസ്തമാകമിന്ദ്ര				അസ്തമാകമിന്ദ്ര			
അസ്തമാകമിന്ദ്ര	3	6	26	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	5	6	3
അസ്തമാകമിന്ദ്ര				അസ്തമാകമിന്ദ്ര			
അസ്തമാകമിന്ദ്ര	2	7	14	അസ്തമാകമിന്ദ്ര	5	6	5

അസ്മേമുഷു	2	5	1
അസ്മേതദിന്ദ്രാ			
വന്ദണാ	3	4	9
അസ്മേതാതന്ദ്ര	7	7	8
അസ്മേധേഹിദ്യ			
മതി.	8	5	12
അസ്മേധേഹിദ്യമൽ	6	8	22
അസ്മേധേഹിശ്രവഃ	1	1	18
അസ്മേപ്രയന്ധി	3	2	20
അസ്മേരയിന്ന	2	2	9
അസ്മേരായഃ	3	5	8
അസ്മേരത്യാമേഹനാ	6	4	25
അസ്മേവഹ്നിഷാ	3	6	8
അസ്മേവസുനി	7	1	35
അസ്മേവഥ്സഃ	1	5	17
അസ്മേവീരോമന്തഃ	5	4	26
അസ്മേമേത്രേഷ്ടിഃ	5	5	24
അസ്മേസാവാ			
മധധീ	2	5	1
അസ്മേസോമശ്രിയം	1	3	27
അസ്മൈതിസ്രഃ	2	7	22
അസ്മൈതേ			
പ്രതിഹര്യതേ	6	3	29
അസ്സൈബഹുനാ.	2	7	24
അസ്സൈഭീമായ	1	4	22
അസ്സൈവയം	4	6	15
അസ്യക്രത്വാ	4	1	9
അസ്യഘാവിരഃ	3	5	15
അസ്യതേസവേ	7	1	23
അസ്യതേസവേ			
വയമിയക്ഷന്തഃ	7	2	9
അസ്യത്രിതഃക്രതനാ	7	6	4
അസ്യതോഷഃ	2	2	12
അസ്യദേവസ്യ	5	4	7
അസ്യദേവസ്യസംസദി	5	2	5
അസ്യപിബക്ഷതഃ	8	6	20
അസ്യപിബതമശിനാ	5	8	3
അസ്യപിബയസ്യ	4	7	12
അസ്യപിത്വാമദാനാ.	6	6	16
അസ്യപിത്വാ			
മദാനാമിസ്രഃ	6	8	13

അസ്യപിത്വാ			
ശക്രക്രതോ	1	1	8
അസ്യപ്ര	8	8	46
അസ്യപ്രജാവതി	6	2	38
അസ്യപ്രത്നാ.	7	1	11
അസ്യപ്രേഷാ	7	4	11
അസ്യമന്ദാനഃ	2	6	23
അസ്യമദേപത	4	7	18
അസ്യമദേസപന്ദം	1	8	24
അസ്യമേദ്യാവാ			
പൃഥിവീ	2	7	15
അസ്യയാമാസഃ	7	5	31
അസ്യരണാസാസ്യേവ	2	5	24
അസ്യവാമസ്യ	2	3	14
അസ്യവാസാമ	4	1	9
അസ്യവീരസ്യ	1	6	11
അസ്യപൃഷ്ഠാഭ്യോദനേ	6	4	25
അസ്യവോഹ്യവസാ	7	4	24
അസ്യപ്രതാനി	7	1	10
അസ്യപ്രതേ	7	5	4
അസ്യശാസ്യഃ	1	4	26
അസ്യശുഷ്ഠാസഃ	7	5	31
അസ്യശ്രുവോനദ്യഃ	1	7	14
അസ്യശ്രിയേ	3	5	3
അസ്യശ്രേഷ്ഠാ	3	4	13
അസ്യശ്രോഷന്ത്വാമ	1	6	11
അസ്യശ്യാകോദിവി	2	5	12
അസ്യസുവാനസ്യ	2	6	6
അസ്യസ്തഷേ	2	1	2
അസ്യസ്തോമേഭിഃ	8	5	15
അസ്യസ്തോമേ	4	1	8
അസ്യഹിസ്വയശസ്തരം	4	4	25
അസ്യഹിസ്വയശസ്തരഃ	4	1	9
അസ്യാമുഷുണഃ	2	2	2
അസ്യാജരാസോമമാ.	8	1	2
അസ്യേദിത്രഃ	6	7	17
അസ്യേദിത്രോ			
മദേഷാ	7	5	9
അസ്യേദിത്രോവാപ്യധേ	5	7	26
അസ്യേദന്തോഷസാരന്ത	1	4	29
അസ്യേദപ്രപൃഹി	1	4	29

അസ്യേദിയാ	1	4	29	അഹമപോഅപിന	3	7	17
അസ്യേമതു:	1	4	28	അഹമസ്യീ	8	6	27
അസ്യേവേപ്ര	1	4	28	അഹമസ്യീസപതാഹാ	8	8	24
അസ്യേവേഗവസാ	1	4	28	അഹമസ്യീസഹമാനാ	8	8	3
അസ്യേവേഷാസുമതി:	7	7	28	അഹമിട്യിപിതു	5	8	10
അസ്വപുഷ്പരണയ:	3	4	25	അഹമിത്രോന	8	1	5
അസ്വാപയദുഭീതയേ	3	6	23	അഹമിത്രോരോധ	8	1	5
അഹമേകതു:	8	8	17	അഹമിത്രോവരണ	3	7	17
അഹമേഗർഭമധാ:	8	8	41	അഹമേതം	8	1	5
അഹമേനതൽ	4	6	22	അഹമേതാൻ	8	1	6
അഹമന്തോസ്യധാരയം	8	1	8	അഹമേവവാതജവ	8	7	12
അഹമന്തപ്പേവ	8	6	26	അഹമേവസ്വയം	8	7	11
അഹന്താവിശ്വാ	3	7	18	അഹമേകപുഷ്പം	4	5	11
അഹന്താദേഗുണതേ	8	1	7	അഹന്തായപേദി	7	7	8
അഹന്നഹിപരി				അഹാനിഗൃഗ്വാ	1	6	14
ഗയാനം	3	2	11	അഹായദിന്ദ്ര	5	3	14
അഹന്നഹിപവൃതേ	1	2	36	അഹാവ്യഗേ	8	4	22
അഹംപ്രത്നേന	5	8	11	അഹിതേനചിത്	6	4	22
അഹംപിതേവ	8	1	7	അഹിരിവഭോഗൈ	5	1	21
അഹംപുരോമന്ദസാന:	3	6	15	അഹേമയജ്ഞം	5	5	20
അഹംഭൂവം	8	1	5	അഹേര്യാങ്കാരം	1	2	38
അഹംഭൂമി:	3	6	15	അഹമുതാമനസാ	2	7	15
അഹംജ്ഞ:	3	6	15	അഹേമുമാനമുപ	4	7	18
അഹംരന്ധയം	8	1	7	ആഞ്ജനഗന്ധി:	8	8	4
അഹംരാജാ	3	7	17	ആന്ത്രേഭ്യസ്തേ	8	8	21
അഹംരാഷ്ട്രീ	8	7	11	ആകരേവസോ	3	3	15
അഹംരൂപായ	8	7	12	ആകലഗാ	7	2	3
അഹംരൂപദ്രുഭി	8	7	11	ആകലഗേഷ്ടയാവതി	6	8	7
അഹംസപ്ത	8	1	8	ആകലഗേഷ്ടയാ			
അഹംസപ്താഹാ	8	1	8	വതിശ്യേന	7	2	15
അഹംസയ	8	1	8	ആകീസുര്യസ്യ	1	1	27
അഹംസുവേ	8	7	12	ആകുഷ്ടേന	1	3	6
അഹംസുവ്യസ്യ	8	1	8	ആകേനിപാസോ			
അഹംസോഅസ്മി	1	7	21	അഹമി	3	7	21
അഹംസോമം	8	7	11	ആകുന്ദയബലം	4	7	35
അഹംഹ്വയാന	6	5	23	ആക്ഷിത്പുവാ			
അഹംഹോതാന്യസീദം	8	1	12	സ്വപരാ	3	3	28
അഹന്നിത്രോഅഹൽ	3	6	17	ആക്ഷോഭോമഹി	4	6	3
അഹന്നപുത്രാപീഷട	6	3	6	ആക്ഷ്ണായാവാന	5	8	24
അഹന്നപുത്രം	1	2	38	ആഗധിതാപരി			
അഹമ്മദികം	8	1	7	ഗധിനാ	2	1	11

ആഗന്താമാ	6	1	36	ആജുഹ്വാനോനഃ	2	5	8
ആഗന്ദവല്പിതഭിഃ	3	6	4	ആതംഭജ	7	8	29
ആഗന്യഭൂണാം	3	7	5	ആതളന്ദോ	7	1	27
ആഗന്യത്രഹന്തരം	6	5	21	ആതളന്ത്ര	6	4	28
ആഗന്ദവാങ്ങഗ്നൻ	4	6	25	ആതളന്താവാചോയുജാ	6	3	49
ആഗോമതാ	5	5	19	ആതളന്തമനഃ	8	1	19
ആഗ്നാങ്ങഗ്നേ	1	2	5	ആതക്ഷതസാതിം	1	7	32
ആഗ്നിന	7	7	4	ആതക്ഷതസ്ത്ര	8	3	5
ആഗ്നിരഗാമി	4	5	24	ആതതേതേസ്ര	1	3	24
ആഗേഗാമി	5	4	6	ആതിഷ്ഠതംസുവൃതം	2	4	29
ആഗേയാഹി	6	7	15	ആതിഷ്ഠന്തംപരി	3	2	23
ആഗേവഹവരണം	8	2	22	ആതിഷ്ഠരഥംവൃഷണം	2	4	20
ആഗേവഹിഹ				ആതിഷ്ഠവൃത്രഹൻ	1	6	5
വിരദ്യായ	5	2	14	ആതുഗഹി	6	1	9
ആഗേന്ധൂരം	8	8	14	ആതുനഇന്ദ്രകൗശിക	1	1	20
ആഗ്നനാപ	7	7	26	ആതുനഇന്ദ്രക്ഷമന്തം	6	5	37
ആഗ്രാവചി	4	3	2	ആതുനഇന്ദ്രമദ്യക്	3	3	3
ആചക്രാവരൻ	1	2	30	ആതുനഇന്ദ്രവൃത്രഹൻ	3	6	27
ആചാഗമതീ	1	2	29	ആതുനഇന്ദ്രോ	7	2	28
ആചാരാഗച്ഛാൻ	7	6	7	ആതുരേരമാകിഃ	3	2	20
ആചാരയ	6	3	12	ആതുഷിഞ്ച	5	7	21
ആചാരയോഷേപ	1	4	3	ആതുഷിഞ്ചഹരി			
ആചക്രാം	3	3	7	മീന്ദ്രോഃ	8	5	19
ആചനന്താ	6	6	14	ആതുസുഗിപ്ര	6	5	7
ആചനോബഹിഃ	5	4	29	ആതേഅഗ്നജ്യാഹി	3	8	22
ആചപണിപ്രാവൃഷഭ	2	4	20	ആതേഅഗ്നജ്വാ	4	5	80
ആചവഹരസി	1	5	22	ആതേഅഗ്നജ്വാഹവ	3	8	22
ആചപുആസാം	5	3	25	ആതേകാരോ	3	2	13
ആചികിതാന	4	4	4	ആതേക്ഷം	7	2	6
ആച്ഛാദാന	7	6	18	ആതേക്ഷംവി	6	6	26
ആച്ഛേദിയാനൈഃ	8	3	20	ആതേയോമി	6	6	26
ആജ്ഞാപണി	5	1	21	ആതേനയാതം	7	8	17
ആജനായ	4	6	14	ആതേപിതഃ	2	7	16
ആജനം	8	1	24	ആതേതമമഇന്ദ്ര	5	3	9
ആജാഗ്രവിപ്തിപ്രഃ	7	4	18	ആതേതമസ്യ	7	7	14
ആജാതജാതവേദസി	4	5	20	ആതേതപഃ	7	4	10
ആജാമീരതീകേ	7	5	3	ആതേവഥംസോമനഃ	5	8	36
ആജാസ	4	8	21	ആതേവൃഷണിപൃഷണം	4	7	19
ആജുഹ്വത	4	1	22	ആതേവോവരേണ്യം	4	2	5
ആജുഹ്വതാസ്യാധാരം	3	1	6	ആതേശ്വേഷോവൃഷഭഃ	4	6	8
ആജുഹ്വാനന്താസ്യാ	8	6	8	ആതേസപര്യ	3	3	14

ആന്തസ്മി	6	1	22	ആക്ഷിണാ	7	2	25
ആന്തസ്മി	1	5	27	ആധിപതി	3	7	12
ആന്തസ്മി	4	2	7	ആശിഷ്ഠി	6	5	15
ആത്മനന്ദഃ	7	2	31	ആസ്വരേ	2	2	5
ആത്മാനുഭവഃ	5	6	9	ആസ്വരൂപിണഃ	6	8	3
ആത്മാനുഭവാനാ	8	8	26	ആസ്വരൂപാ	3	5	18
ആത്മാനുഭവേ	2	3	12	ആസ്വരൂപാ	1	1	11
ആത്മാപിതൃഃ	5	7	20	ആസ്വരൂപാ	3	6	15
ആത്മാനുഭവേ	6	7	27	ആസ്വരൂപാ	1	3	33
ആത്മാനുഭവേ	5	7	13	ആസ്വരൂപാ	8	6	14
ആത്മാനുഭവേ	5	7	11	ആസ്വരൂപാ	2	1	20
ആത്മാനുഭവേ	6	6	1	ആസ്വരൂപാ	1	5	12
ആത്മാനുഭവേ	1	1	26	ആസ്വരൂപാ	3	4	15
ആത്മാനുഭവേ				ആസ്വരൂപാ	5	8	14
ആത്മാനുഭവേ	6	3	11	ആസ്വരൂപാ	6	4	9
ആത്മാനുഭവേ				ആസ്വരൂപാ	5	4	18
ആത്മാനുഭവേ	6	6	30	ആസ്വരൂപാ	8	1	6
ആത്മാനുഭവേ	6	4	28	ആസ്വരൂപാ	5	3	30
ആത്മാനുഭവേ	6	2	16	ആസ്വരൂപാ	5	4	18
ആത്മാനുഭവേ	6	3	11	ആസ്വരൂപാ	8	7	13
ആത്മാനുഭവേ	2	1	23	ആസ്വരൂപാ			
ആത്മാനുഭവേ	3	3	7	ആസ്വരൂപാ	5	4	19
ആത്മാനുഭവേ	6	1	22	ആസ്വരൂപാ	5	4	18
ആത്മാനുഭവേ	6	3	12	ആസ്വരൂപാ	8	8	15
ആത്മാനുഭവേ	5	7	14	ആസ്വരൂപാ	3	6	11
ആത്മാനുഭവേ	6	5	1	ആസ്വരൂപാ	2	2	9
ആത്മാനുഭവേ	6	3	45	ആസ്വരൂപാ	2	2	8
ആത്മാനുഭവേ	1	1	30	ആസ്വരൂപാ	6	8	26
ആത്മാനുഭവേ	1	3	32	ആസ്വരൂപാ	7	5	22
ആത്മാനുഭവേ	1	1	10	ആസ്വരൂപാ	6	8	22
ആത്മാനുഭവേ	6	6	19	ആസ്വരൂപാ	6	5	20
ആത്മാനുഭവേ	6	6	30	ആസ്വരൂപാ	6	8	22
ആത്മാനുഭവേ	5	7	14	ആസ്വരൂപാ	7	1	25
ആത്മാനുഭവേ	4	7	19	ആസ്വരൂപാ	6	6	23
ആത്മാനുഭവേ	8	5	7	ആസ്വരൂപാ	6	4	24
ആത്മാനുഭവേ	8	8	31	ആസ്വരൂപാ	1	1	35
ആത്മാനുഭവേ	6	3	12	ആസ്വരൂപാ	8	2	21
ആത്മാനുഭവേ	1	1	9	ആസ്വരൂപാ	7	5	30
ആത്മാനുഭവേ	7	1	4	ആസ്വരൂപാ	2	8	16
ആത്മാനുഭവേ	1	8	17	ആസ്വരൂപാ	5	2	9
ആത്മാനുഭവേ	1	6	4	ആസ്വരൂപാ	8	5	12

ആദേവോയത്ര	5	4	12	ആനളളാമി:	2	5	4
ആദൈവ്യാനി				ആനളളാമി:	2	2	27
പാർഥിവാനി	4	2	15	ആനപാത:	3	7	4
ആദൈവ്യാനിപ്രതാൻ	1	5	14	ആനസ്ത:	3	3	9
ആദൈവ്യാപ്പണീമഹേ	5	6	21	ആനസ്തഗന്തു	2	4	18
ആദ്യരഥം	3	8	13	ആനാമി:	4	2	21
ആദ്യാന്തനോധി	3	8	3	ആനാമ്യസ്വ	6	2	20
ആദ്യോദസീവിതരം	4	1	23	ആനാസത്യം	1	3	5
ആദ്യോദ്യം	2	6	21	ആനാസത്യംത്രീഭി.	1	3	5
ആദ്യീബഹാ:	8	6	20	ആനീരേകമുത	6	2	15
ആയസ്സി	4	2	22	ആനീവത്തന	7	7	1
ആയാവത	7	1	3	ആനീവത്ത	7	7	1
ആധീഷ്ഠനോയാ:	7	7	14	ആനൃതമശ്ചിനോ:	5	8	31
ആധൃഷ്ഠൈ	5	3	25	ആനൃതമശ്ചിനാ	5	8	30
ആധേനവ	4	2	20	ആനൃതംയാത:	5	8	25
ആധേനവോധനയന്താ:	3	3	31	ആനൃതംയാത			
ആധേനവോമമത്തേയം	2	2	22	മശ്ചിനാശ്ചഭി:	6	8	10
ആദ്യേണചിത്തദേഹം	5	2	27	ആനൃതംയാത			
ആന:പവസധാരയാ	6	8	25	മശ്ചിനേമാ	5	8	32
ആന പവസധവസ്മൽ	7	2	22	ആനൃതം	5	8	31
ആന:പുഷാപവമാന	7	3	6	ആനോത്താഗ്ന	1	5	28
ആന പ്രജാ:	8	3	28	ആനോത്താഗ്ന			
ആനശ്ശുഷ്ഠ:	6	8	20	വയോവൃദ്ധം	6	4	16
ആനസ്സഹിസ്രശോഭര	6	3	13	ആനോത്താഗ്ന			
ആനസ്സതാസ:	7	5	10	സുചേതുനാ	1	5	28
ആനസ്സോമപവമാന	7	3	6	ആനോത്താഗ്ന	6	2	31
ആനസ്സോമ				ആനോത്താഗ്നാവാൽ	6	2	8
സഹോജുവ	7	2	4	ആനോത്താഗ്നാ	1	3	5
ആനസ്സോമസംയതം	7	3	15	ആനോഗന്തം	5	8	28
ആനസ്സോമംപവിത്രആ	7	1	28	ആനോഗന്തം			
ആനസ്തതലപ	3	6	18	രിശാദസാ	5	8	28
ആനസ്തോമമുപ	5	8	2	ആനോഗന്തം			
ആനളന്ദോഹി:	7	2	3	രിശാദസാ	4	4	9
ആനളന്ദോശത				ആനോഗവ്യാനി	6	3	13
ഗ്വിനശ്ശഗ്വാ:	7	2	4	ആനോഗവ്യേഭി:	4	8	29
ആനളന്ദോശതഗ്വിനം	7	2	14	ആനോഗവ്യേ			
ആനളന്ദപ്രപഞ്ചസേ	7	7	7	ഭിരൈശ്ച:	6	5	20
ആനളന്ദമഹി:	5	8	13	ആനോഗഹി	2	8	16
ആനളന്ദോബ്രഹ്മസ്വതി	3	7	25	ആനോഗോത്രാ	3	2	4
ആനളന്ദോദാഹാൽ	3	6	3	ആനോഗോമന്തം	5	8	2
ആനളന്ദോഹരിഭി:	3	6	3	ആനോദധിത്രാ:	5	4	11

ആനോദിപആ	5	3	8	ആനോയാഹി			
ആനോദിവോബൃഹതഃ	4	2	22	സുതാവതഃ	6	1	22
ആനോദേവസ്സവിതാ	4	8	9	ആനോയാഹ്യപശൃതി	6	3	13
ആനോദേവസ്സവിതാ				ആനോജ്ഞാനി	4	4	15
സാവിഷ്ഠി	8	5	16	ആനോരധി.	5	8	20
ആനോദേവ	5	3	14	ആനോരാധാ.സി	5	4	4
ആനോദേവാനാം	7	7	27	ആനോരദ്രസ്യ	4	8	8
ആനോദേവേഭിഃ	5	2	17	ആനോവാദയോ	6	4	5
ആനോദേവേ				ആനോവിഗഃ			
ഭിരുചയനതഃ	5	5	19	ആസ്ത്രാഃ	2	5	4
ആനോദ്യമൈനഃ	5	8	7	ആനോവിഗ്യാന്യ			
ആനോദ്രഥ്സാഃ	8	5	12	ഗ്വിതാ	5	8	27
ആനോനാവാ	1	3	34	ആനോവിഗ്യാഭിഃ	5	3	8
ആനോനിയുദ്ഭിഃ	2	1	24	ആനോവിഗ്യാ			
ആനോനിയുഷഭിഃ	5	6	14	ഭിരൂതിഭിഃ	5	8	25
ആനോബഹ്വിഃ	7	8	7	ആനോവിഗ്യാ			
ആനോബഹ്വി				സഹവ്യഃ	6	6	13
രിശാഭസഃ	1	2	20	ആനോവോഭിഃ	2	4	4
ആനോബൃഹത്താ	3	7	16	ആന്യന്വിവഃ	1	6	28
ആനോബ്രഹ്മാണി	2	7	20	ആപഃപുണിത	1	2	12
ആനോഭജ	1	2	22	ആപ'പുണിതേഷേമഃ	7	6	5
ആനോഭരഭഗഃ	3	2	4	ആപഹ്വദോള	8	7	25
ആനോഭരവൃഷണഃ	4	6	8	ആപക്'മാസഃ	5	2	25
ആനോഭരവൃജനഃ	6	5	31	ആപഥമോവിപഥയഃ	4	3	9
ആനോഭരഭക്ഷിണേന	6	5	38	ആപപ്രാഥ	6	5	9
ആനോഭദ്രാഃ	1	6	16	ആപപ്രുഷീ			
ആനോമഖസ്യ	5	8	23	പാത്ഥിവാന്വി	4	8	32
ആനോമഹീമരമന്വി.	4	2	21	ആപപ്രുഷീവിഭാരി	3	8	3
ആനോമിത്ര	4	4	2	ആപപ്രുഷപാത്ഥിവാ.	1	0	1
ആനോമിത്രാവരണാ	3	4	11	ആപരമാഭിരുത	5	1	2
ആനോമിത്രാവരണാ	5	5	7	ആപവൃതസ്യമരുതാം	3	8	1
ആനോയജ്ഞം	6	7	7	ആപവമാനധാരയ	6	7	39
ആനോജ്ഞന്നമോവ്യധം	3	3	7	ആപവമാനനോഭര	6	8	1
ആനോയജ്ഞംഭാരതീ	8	6	9	ആപവമാനസ്യുതി.	7	2	
ആനോയജ്ഞായ	1	7	32	ആപവസ്വഗ്വിഷ്ടയേ	7	2	
ആനോയാതമപശൃതി	5	8	25	ആപവസ്വഭിശാംപരേ	7	5	2
ആനോയാതന്വിവഃ	3	7	20	ആപവസ്വമഭിരുത	6	8	1
ആനോയാതന്വിവസ്തമി	5	8	25	ആപവസ്വമഭിരുത	7	1	
ആനോയാഹി	5	8	16	ആപവസ്വമഹി.	6	8	2
ആനോയാഹി				ആപവസ്വ			
- "ാതേ	6	3	12	സഹസ്രിണം	7	1	

ആപവസ്വസഹസ്രിണം	7	1	30
ആപവസ്വസുവീര്യം	7	2	1
ആപവസ്വഹിരണ്യവൽ	7	1	33
ആപശുഷ്കാസി	6	2	31
ആപശ്ചാതാനാസത്യാ	5	5	19
ആപശ്ചാതാനാസത്യാ	5	5	20
ആപശ്ചിത്പിപ്യ:	5	3	7
ആപശ്ചിദൈസ്യ	5	3	25
ആപശ്ചിദേധി	5	6	7
ആപാനാസോ			
വിവസ്വത:	6	7	34
ആപാനമന്യസ്തു			
പലപ്രഭോ	8	4	14
ആപിരോത്തന്യേ	8	6	1
ആപത്രാസോന	5	4	10
ആപുഷ്ണാത്തസ്യ	3	2	11
ആപുഷഞ്ചിത്ര			
ബഹിഷം	1	2	10
ആപോത്തദ്യാന	1	2	12
ആപോത്തദ്യാന	7	6	5
ആപോത്തസ്താനാതരം	7	6	24
ആപോനദേവി	1	6	4
ആപോനസിന്ധം	7	8	25
ആപോഭൂയിഷാ	2	3	5
ആപോയംവ:	5	4	14
ആപോരേവതി	7	7	26
ആപോഹയൽ	8	7	4
ആപോഹിഷ	7	6	5
ആപ്യായസ്വമദിത്ത	1	6	22
ആപ്യായസ്വ	1	6	22
സമേന്ദ്രതേ	6	8	21
ആപ്രദവ	6	6	1
ആപ്രദഹിവി:	4	1	29
ആപ്രയാതഭിതത്	6	2	32
ആപ്രാദാംസി	3	8	4
ആപ്രയാതയധനാ	8	2	17
ആഗ്നരം	6	3	42
ആന്യോനേളപാകേ	2	2	11
ആന്യോനേളപാസാ	2	8	23
ആന്യോനേളസ്യ	7	7	23

ആമനീഷാമത			
രീക്ഷസ്യ	1	7	31
ആന്ദ്രമാ	7	2	6
ആമന്ദ്രസ്യ	2	8	17
ആമന്ദ്രൈരിന്ദ്ര	3	3	9
ആഭാതനാ	4	5	8
ആഭാതഗ്നി:	4	4	17
ആഭേതം	1	7	29
ആഭാരതി	5	2	2
ആഭാരതി	2	8	23
ആഭീസപ്തധ:	4	6	19
ആഭീർദ്വിധേമ	6	2	13
ആഭീഷ്യതാഭ്യ	3	5	10
ആഭൃത്യംസഹജാ:	8	3	19
ആഭൃഷ്യേണ്യംവ:	4	3	17
ആഭോഗയംപ്രയൽ	1	7	30
ആമന്യേഥാം	3	4	3
ആമാപുഷന്യപ	4	8	3
ആമാംമിത്രാവതണാ	5	4	17
ആമാസ്യപക്വം	6	6	12
ആമിത്രാവതണാ	8	7	29
ആമിത്രാവതണേ	4	4	10
ആമരജ	4	7	35
ആമേതസ്യപ്രതിവ്യം	6	2	27
ആമേവചാംസി	6	7	7
ആയദൈഗത	8	8	47
ആയജ്ഞനാ	4	1	31
ആയന്താരമഹി	6	3	3
ആയംപുണന്തി	1	4	12
ആയന്നര	4	3	12
ആയംഹന്യേ	4	5	28
ആയംപ്രൈത്ര	4	5	12
ആയംപ്രൈത്രോത്തനാ	4	8	2
ആയംപുരന്നാമിണി	2	2	18
ആയന്യോമേന	4	2	3
അയംസാഗ്നി	2	5	29
ആയജിവാലസാതമാ	1	2	26
ആയമൈവാദൃപ	4	1	9
ആയംപതന്ത്യേന്ത്യ:	6	5	6
ആയമിസാകം	5	4	2
ആയംഗാധി	5	7	16

മരിത്രശ്വ	6	3	13	ആയാഹിശശ്വാ	4	7	12
മരിശ്വ	1	5	16	ആയാഹിസ്യ			
മുയ്യുവ:	1	2	30	മാഹിതേ	6	1	22
മുയ്യുവസ്യാൽ	2	3	26	ആയാഹിമേ	6	2	1
മുയലരിഇത്ര	1	5	4	ആയാഹ്യഗേ	5	2	10
മുയലോനി.				ആയാഹ്യഗേ			
ഹിരണ്യമമാശ്വ:	7	1	39	സമിധാന	2	8	23
ആലോനി.	4	4	5	ആയാഹ്യഗേ			
ആലോഹാവ	5	6	10	സമിധാന	5	2	2
ആലപേരൂ.	6	6	32	ആയാഹ്യദ്രിഭി	4	2	11
ആലപോ.യോഷണാ	5	8	26	ആയാഹ്യര്യ	6	3	12
ആലപോ.സ്യോ	4	4	11	ആയാഹ്യവ്യാബുപ	3	3	7
ആലപോമിയചക്ഷസാ	4	4	4	ആയുവിശ്വാ	7	6	23
ആയനേതേ	8	7	30	ആയുവാന:	4	8	7
ആയന പന്തി	5	3	26	ആയുഥേവ	3	4	19
ആയനാവേനാ	6	7	4	ആയേതനന്തി	1	1	37
ആയനേഷോ.	2	5	24	ആയേതസ്ഥ്യ:	4	3	25
ആയമ്യസ്യകൃത.	2	1	10	ആയേരജാ.സി	2	4	1
ആയയോസ്രീ.ഗത.	7	1	15	ആയേവിശ്വാ	1	5	18
ആയസ്തനമ	4	4	36	ആയേവിശ്വാ			
ആയസ്തനൈ	7	3	9	പാതമിവാനി	6	6	29
ആയസ്തേസഗേ	5	1	24	ആയോഗോഭി:	7	3	9
ആയസ്തേസപ്പിരാ				ആയോനീഭിനി:	2	8	25
സുതേ	3	8	25	ആയോനീതേന:	6	8	30
ആയസ്തിന്തേ	4	5	14	ആയോമൂർധാന.	7	6	3
ആയസ്തിന്മസ്പ	2	5	26	ആയോയോനി.	5	2	5
ആയസ്തിന്ഹസ്തേ	4	7	1	ആയോവനാ	2	5	25
ആയസ്യതേ	6	4	1	ആയോവിവായ	2	2	26
ആയാതനഹി:	5	8	25	ആയോവിശ്വാനി			
ആയാതമ്മിത്രാവരണാ	5	1	9	വാര്യാ	6	8	8
ആയാതമ്മിത്രാവരണാ	5	5	11	ആരണ്ഗരേവമ്യ	8	6	2
ആയാതമത:	4	3	12	ആയതിമാ	7	2	6
ആയതമപ	5	5	21	ആരാച്ചത്രമപ	7	8	23
ആയാതപിത്രസ്വപതി:	7	8	26	ആരാജാനാ	5	5	6
ആയാതപിത്രോദിവ:	3	6	5	ആരിഖകികിരാ	4	8	18
ആയാതപിത്ര:	3	6	5	ആരക്കൈ:	4	3	9
ആയാഹികൃണവാമ	6	4	22	ആരദ്രാസ:	4	3	21
ആയാഹിപവൃതേ	6	3	13	ആരേണാലാക:	8	5	21
യാഹിപുവീ	3	3	7	ആരേണാസമമതി.	3	5	11
യാഹിവാസാ	8	8	30	ആരേണാഗോലംന.	1	8	6
ആയാഹിവാസ്യാ	8	8	30	ആരേസാവാ:	2	4	12

ആരോകാളവ	6	3	29	ആവാംവയോശ്വാസ:	5	1	4
ആരോസീഅപ്പണദാ	2	8	19	ആവാംവഹിപ്പാ:	3	5	14
ആരോസീഅപ്പണാ:	2	8	26	ആവാംവാഹിപ്പ:	6	2	26
ആരോസീഅപ്പണാൽ	8	1	16	ആവാംവിപ്ര:	5	8	26
ആരോസീബ്ബഹതി	1	5	17	ആവാംവിശ്വാ:	5	8	28
ആരോസീ	8	5	7	ആവാംവിശ്വാ			
ആരോഹതായ:	7	6	27	ഭിരൂതിഭി:	6	6	10
ആപ്പുന്നത്ര	1	4	14	ആവാംശ്വേനാസ:	1	8	18
ആലാമതായാ	5	1	21	ആവാംസഹസ്രം	3	7	22
ആവംസതേ	6	7	14	ആവാംസുന്ദ്ര	5	1	4
ആവംകഥ്സമിത്ര	1	3	3	ആവാംസുന്ദ്രൈ:	8	8	1
ആവശ്വമംവൃഷഭം	1	3	3	ആവാംജായ	3	7	3
ആവതുരൂത്രിവി.	1	2	28	ആവാതവാഹി	8	7	25
ആവദ്ദണ്ടസേ	8	3	8	ആവാതസ്യധരത:	5	4	1
ആവക്ഷിദേവാൻ	2	7	25	ആവാമഗൻ	7	8	20
ആവച്യസ്വ	6	7	18	ആവാംയോഭ്രവ	5	6	14
ആവച്യസ്വസുക്ഷ	7	5	18	ആവാമശ്വാസ	5	1	13
ആവഭിസ്രംയമനാ	5	2	27	ആവാമശ്വാസസ്ത്രപയ:	2	4	25
ആവംസ്തപം	2	8	12	ആവാമശ്വാസസ്ത്രയുജ:	4	3	30
ആവദ്യുതതീരയ	7	7	25	ആവാമപസ്ഥം	2	8	10
ആവഹന്തിപോഷ്യാ	1	8	3	ആവാമതായ	2	2	21
ആവഹത്യരുണി:	3	5	14	ആവിംശത്യാ	2	6	21
ആവഹേമേ	5	8	7	ആവിശ്വന്ദഭി:	1	6	14
ആവാംഗ്രാവാണ:	6	3	28	ആവിബാധ്യാ			
ആവാന്ദനായ	2	4	23	പരിരാപ:	2	6	29
ആവാന്ധിയോവവൃത്യ:	2	1	24	ആവിരൂർ	8	6	3
ആവാന്തരാ	4	4	16	ആവിവാസൻ			
ആവാംഭ്രഷൻ	2	2	20	പരാവത:	6	8	29
ആവാംമിത്രാവരണാ	2	2	22	ആവിശൻകലശം	7	1	27
ആവാംയേപ്പാ	4	2	13	ആവിശ്വത:	2	6	2
ആവാംമെന്ദഹിതാ	1	8	11	ആവിശ്വദേവം	4	4	26
ആവാംമെപുരുതായം	1	8	20	ആവിശ്വവാന്ദ	5	5	17
ആവാംമെയുവതി:	1	8	18	ആവിശ്വോവർധതേ	1	7	1
ആവാംമെമവമസ്യാം	5	5	13	ആവ്യത്രഹണാ	4	8	27
ആവാംമെമാഅശ്വിനാ	1	8	18	ആവ്യസ്വപുരൂവസോ	6	4	18
ആവാംമെമാ				ആവ്യസ്വമഹാഹേ	6	2	16
നിരുതാൻ	2	1	24	ആവേയസന്നിലപ്പുഷം	4	2	22
ആവാംമെമാരമാനാം	4	4	14	ആവോധിയം			
ആവാംമെമാരോസീ	5	5	16	യജ്ഞിയാം	8	5	19
ആവാംമെമാവനിൻ	2	4	25	ആവോമക്ഷ	1	3	19
ആവാംരാജാണെ	5	6	6	ആവോയക്ഷ്യതതപം	8	1	21

ഭാവായസ്	2	4	19	ആസുഷ്യാന	8	6	9
ഭവായസ്തു				ആസുര്യേന	1	4	25
ഭവഹാസ	1	3	23	ആസുരോജ്ഞാതാ	4	2	27
ഭവോരാജാനം	3	4	20	ആസോതാപരി	7	5	18
ഭവോത്ഭവണ്യം	2	1	1	ആസോമസുവാത	7	5	13
ഭവോവഹസ്തു	1	6	3	ആസ്താസ	5	4	27
ഭവോവാഹിഷ്ഠ	5	4	3	ആസ്ഥാപയന്ത	2	4	5
ഭവോഹോതാ	5	4	25	ആസ്തോവൃകസ്യ	1	8	10
ഭഗമ്മപവൃതാനാം	6	1	28	ആസ്താമം			
ഭഗമ്മപവൃതാനാം				വൃഷപാണേഷു	1	4	11
വൃണീമഹേ	6	2	30	ആസ്താമിൻപിശങ്ഗം	6	8	11
ആശസനംവിശസനം	8	3	26	ആസ്താമ	1	4	23
ആശീതാനാവത്യാ	2	6	22	ആമംസരസ്വതി			
ആശുന്ധിത്രം	3	7	13	പതോ	6	3	21
ആശുന്ധുതം	3	5	6	ആഹംപിതൃൻ	7	6	17
ആശുശ്രീശാന	8	2	22	ആഹരയ	6	5	5
ആശുശ്രീശാൻ	2	8	2	ആഹര്യതായ	7	4	25
ആശുദ്രായാതം	5	5	14	ആഹര്യതോജ്ഞേ	7	5	14
ആശുരസ്	6	8	29	ആഹാഷന്താ	8	8	19
ആശുണ്ഡതേ	3	4	20	ആഹിദ്യാവാപൃഥിവീ	7	5	29
ആശുനസ്യ	1	8	19	ആഹിത്ഥതം	6	2	6
ആശുതീകണ്ഠ	1	1	20	ആഹിഷ്ടായാതി	3	6	18
ആശിനാവശ്യാവത്യാ	1	2	31	ആഹിഷ്ടസ്യവേ	1	2	20
ആശൈവത്രേയസ്യ	4	1	11	ആഹോതാമന്ത്രേ	3	1	14
ആർഷീഷേണോ				ഇന്ദ്രവിന്ദ്രാ			
ഹോത്രം	8	5	12	യസ്യഹതേ	7	2	22
ആസംയതമിദ്രണ	4	6	14	ഇന്ദ്ര പവിഷു	7	5	21
ആസഹ്വ	6	4	5	ഇന്ദ്ര പവിഷുചേതന	7	1	37
ആസഖായ	4	8	3	ഇന്ദ്രപുനാത	7	3	17
ആസത്യായാതു	3	5	17	ഇന്ദ്ര പുനാത പ്രജാം	7	5	20
ആസവംസവിതു	6	7	10	ഇന്ദ്രതേയാന	6	8	33
ആസസ്രാണാസ	4	7	9	ഇന്ദ്രതിന്ദ്രോപപവതേ	7	5	1
ആസഹസ്ത്രം	4	6	6	ഇന്ദ്രതിന്ദ്രായ			
ആസാംപുഷ്പാസാം	2	1	8	തോഗതേ	7	5	21
ആസീനാസോ				ഇന്ദ്രംതിഹന്തി	7	4	22
അരുണീനാം	7	6	18	ഇന്ദ്രഭൂവാതാം	7	4	11
ആസീമരോഹതീ	3	1	1	ഇന്ദ്രവാജീപവതേ	7	4	12
ആസുഗ്മായ	6	2	7	ഇന്ദ്രഹിതാപനോ			
ആസുതേസിദ്ധത	6	5	16	അഷ്വതി	7	2	13
ആസുഷ്ടതിനമസാ	4	2	20	ഇന്ദ്രഹിയാന	6	8	20
ആസുഷ്ടാണ	4	7	19	ഇന്ദ്രോയമാ	7	1	12

ഇന്ദോരദ്രിഭി:	6	8	14	ഇന്ദ്രസ്തൂതിപ്ര:	3	2	1
ഇന്ദോവ്യവ്യം	7	2	13	ഇന്ദ്രസ്തൂത്യസ്വ	6	1	2
ഇന്ദോസമുദ്ര				ഇന്ദ്രസ്വാഹാ:	3	2	15
ഇന്ദ്രോഖയ	6	8	25	ഇന്ദ്രസ്വാഹാ	3	3	14
ഇന്ദ്രോകാതാ				ഇന്ദ്രോശാഭ്യ	2	8	9
ഇന്ദ്രോയന്ത:	3	5	19	ഇന്ദ്രോസാം	8	5	23
ഇന്ദ്രോക്രമസ:	1	7	24	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	5	7	17
ഇന്ദ്രോന്ത:	6	5	8	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	1	13
ഇന്ദ്രോന്നര	5	3	11	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	6	15
ഇന്ദ്രോവോന്നര:	4	7	1	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	6	27
ഇന്ദ്രോന്നോജ്ഞാസോമപാ:	5	2	13	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	8	5	16
ഇന്ദ്രോപരോവോന്നര:	3	6	14	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	4	7
ഇന്ദ്രോപ്രോന്നര	6	5	27	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	4	7
ഇന്ദ്രോപ്രോന്നര	3	0	11	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:			
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	2	25	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	2	16
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	2	3	22	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	5	3	21
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:				ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	3	1
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	7	24	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	8	8	38
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:				ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	8	1	24
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	1	13	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	4	28
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	1	10	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	5	7	9
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	7	1	30	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	4	6	19
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	5	3	16	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	8	5
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	1	21	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:			
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	2	21	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	2	9
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:				ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:			
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	1	5	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	2	8	9
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	1	14	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	4	7	27
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	3	5	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	2	4	27
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	8	4	14	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	5	30
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	8	6	10	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	4	7	17
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	2	15	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	4	7	28
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	4	7	31	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	1	12
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	6	32	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	1	15
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	2	1	19	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	3	1
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	1	1	32	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	8	5	16
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	8	9	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:			
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	1	7	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	2	3
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	4	7	32	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:			
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	8	7	19	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	6	5	36
ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	3	1	2	ഇന്ദ്രോജ്ഞാസോമപാ:	4	7	12

ഇന്ദ്രപിബദ്യ				ഇന്ദ്രോദ്യോന	6	6	31
യുതസ്യ	3	3	7	ഇന്ദ്രോദ്യോഹി	6	6	31
ഇന്ദ്രപിബ				ഇന്ദ്രോദ്യോതി	2	8	9
പ്രതികാമം	8	6	12	ഇന്ദ്രോദ്യോവേ			
ഇന്ദ്രപിബസ്വയയാ	3	2	18	ഈം.സുതാനം.	1	3	6
ഇന്ദ്രപ്രണ	4	7	31	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രണോധി				വേഷം.	5	7	23
താവാനം.	3	3	1	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	3	7	27
ഇന്ദ്രപ്രണോരം.	6	5	35	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	6	3	10
ഇന്ദ്രപ്രസുതാ				ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	6	6	2
വരണപ്രസിഷ്ടാ	8	2	12	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	2	6	27
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	6	1	23	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	1	1	28
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	4	1	25	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	3	1	11	സോമപദം	3	2	9
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	7	5	9	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	7	7	10
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	3	3	16	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	3	3	1
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	6	1	16	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	3	3	5	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	3	3	5
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	1	1	13	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	3	2	15
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	5	7	25	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	7	5	20
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	1	6	5	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ				ഹരിണാം.	6	2	18
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	5	8	17	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	6	4	20
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	3	7	13	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	3	2	10
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	1	1	21	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	8	6	
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	5	8	15	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	1	2	3
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	4	7	31	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	8	5	1
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	4	6	7	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	6	6	2
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	6	5	38	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	6	2	16	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	4	7	
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	6	6	30	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	1	1	13	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	8	5	
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	3	7	22	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	3	4	
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	1	1	3	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	7	3	
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ				ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	1	1	26	രായസേ	7	1	
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ				ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	8	7	29	രായസേ	6	7	
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ				ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	7	5	
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	1	2	8	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ			
ഇന്ദ്രപ്രസിഷ്ടാ	6	1	9	ഇന്ദ്രോദ്യോവായ	1	5	

ഇന്ദ്രസ്യോത്ര	8	6	15
ഇന്ദ്രസ്യേവരാതി.	8	8	36
ഇന്ദ്രോക്തംസംവ			
ഹമാനാ:	4	1	30
ഇന്ദ്രോക്തോവാ.	3	7	15
ഇന്ദ്രോഗ്നിഷപസ:	3	1	12
ഇന്ദ്രോഗ്നിഷപാശ്വ	4	8	26
ഇന്ദ്രോഗ്നിഷവസാ	5	6	18
ഇന്ദ്രാഗ്നിഷഗതം	3	1	11
ഇന്ദ്രാഗ്നിഷഹി	4	8	26
ഇന്ദ്രോഗ്നിഉക്ത			
വാഹസാ	4	8	26
ഇന്ദ്രോഗ്നീക:	4	8	25
ഇന്ദ്രോഗ്നീജാതി:	3	1	11
ഇന്ദ്രോഗ്നി			
തപന്തിമാ	4	8	20
ഇന്ദ്രോഗ്നീത			
വിഷാണി	3	1	12
ഇന്ദ്രോഗ്നീനവതി.	3	1	12
ഇന്ദ്രോഗ്നീമി			
ത്രാവരണാ	4	2	28
ഇന്ദ്രോഗ്നീമവമ:	4	4	32
ഇന്ദ്രോഗ്നീയ			
വോരപി	4	8	26
ഇന്ദ്രോഗ്നീയ			
വാചിമേ	4	8	28
ഇന്ദ്രോഗ്നീയ			
വംസന:	6	3	24
ഇന്ദ്രോഗ്നി			
രോചനാ	3	1	12
ഇന്ദ്രോഗ്നി			
വൃത്രഹത്യേഷ	8	2	9
ഇന്ദ്രോഗ്നി			
ഗതോപ്നി	4	1	21
ഇന്ദ്രോഗ്നി			
ഗുണത-	4	8	29
ഇന്ദ്രോണിമാസ	8	4	3
ഇന്ദ്രോന്വേഷണാ	4	8	23
ഇന്ദ്രോപാതാ			
ബ്രഹ്മതാ	3	3	19
ഇന്ദ്രാബ്രഹ്മസ്മി	3	7	25

ഇന്ദ്രോയഗാവ:	6	5	6
ഇന്ദ്രോയഗിര:	8	4	14
ഇന്ദ്രോയന്തം	1	6	5
ഇന്ദ്രോയപവന്തമ:	7	5	15
ഇന്ദ്രോയമചനേ	6	6	18
ഇന്ദ്രോയവൃഷണമ:	7	5	9
ഇന്ദ്രോയസാമ	6	7	1
ഇന്ദ്രോയസമദിന്തം	5	7	13
ഇന്ദ്രോയസോമപരി	7	3	3
ഇന്ദ്രോയസോമ			
പവസേ	6	8	13
ഇന്ദ്രോയസോമ			
പാതവേന്ദി:	7	5	19
ഇന്ദ്രോയസോമ			
പാതവേ	6	7	37
ഇന്ദ്രോയസോമപാ			
തവേവൃത്രഹ്ല	7	4	24
ഇന്ദ്രോയസോമ			
സ്യുത:	7	8	10
ഇന്ദ്രോയസോമാ:	3	2	19
ഇന്ദ്രോയഹിദ്യേ:	2	1	20
ഇന്ദ്രോയാഹിചിത്ര			
ഭാനോ	1	1	5
ഇന്ദ്രോയാഹിതൃജാന:	1	1	5
ഇന്ദ്രോയാഹി			
ധിരേഷിത:	1	1	5
ഇന്ദ്രോയവം			
വരണാ	3	7	15
ഇന്ദ്രോയവം			
വരണാഭൃതം	3	7	15
ഇന്ദ്രോയേന്ദ:	7	1	29
ഇന്ദ്രോയേന്ദോ			
മരുത്വതേ	7	1	40
ഇന്ദ്രോവരണ			
ന്യവാം	1	1	33
ഇന്ദ്രോവരണ			
യോരഹം	1	1	32
ഇന്ദ്രോവരണവാമഹം	1	1	33
ഇന്ദ്രോവരണാ			
മധുരന്തമസ്യ	5	1	12
ഇന്ദ്രാവരണായമിമാനി	5	6	2

ഇന്ദ്രോവതണായുവം	5	6	2	ഇന്ദ്രോമേജം	8	4	24
ഇന്ദ്രോവതണാവധ				ഇന്ദ്രോമേവിശ്വാതി	6	1	24
നാഭി:	5	6	4	ഇന്ദ്രോമേഷിതേ	3	2	12
ഇന്ദ്രോവതണാവദ്യം	5	6	4	ഇന്ദ്രോമേഹി	1	1	17
ഇന്ദ്രോവതണാ				ഇന്ദ്രോമേശ്രായീ	1	4	11
സുതപെത	5	1	12	ഇന്ദ്രോമേസാസ്കാൻ	3	2	13
ഇന്ദ്രോവിഷ്ണുതൽ	5	1	13	ഇന്ദ്രോമേ അസ്മേ	8	5	16
ഇന്ദ്രോവിഷ്ണു				ഇന്ദ്രോമേ അസ്ഗ	2	8	8
ദുഹിതാ:	5	6	24	ഇന്ദ്രോമേ അതിഭി	3	3	23
ഇന്ദ്രോവിഷ്ണു				ഇന്ദ്രോമേ ഡീപ	1	6	7
പിബതം	5	1	13	ഇന്ദ്രോമേ വിഇന്ദ്ര	8	4	15
ഇന്ദ്രോവിഷ്ണു മപേതി	5	1	13	ഇന്ദ്രോമേ വി	8	6	10
ഇന്ദ്രോവിഷ്ണു				ഇന്ദ്രോമേ പായ	1	1	13
ഹവിഷാ	5	1	13	ഇന്ദ്രോമേ നയ	7	3	24
ഇന്ദ്രോസോമാതപതം	5	7	5	ഇന്ദ്രോമേ നേമിപ്പം	4	8	15
ഇന്ദ്രോസോമാ				ഇന്ദ്രോമേ ബ്രഹ്മേന്ദ്ര	6	1	21
ദൃഷ്ടകൃത:	5	7	5	ഇന്ദ്രോമേ മായ	1	6	1
ഇന്ദ്രോസോമാപകപ	5	1	16	ഇന്ദ്രോമേ ധ്യസംഭൃതം	3	2	26
ഇന്ദ്രോസോമാ				ഇന്ദ്രോമേ ഹാ	2	6	4
പരിവാം	5	7	6	ഇന്ദ്രോമേ നാ	8	2	16
ഇന്ദ്രോസോമാ				ഇന്ദ്രോമേ നാ മഹത:	8	6	10
മഹിതൽ	5	1	16	ഇന്ദ്രോമേ നാ രോസേ	5	7	26
ഇന്ദ്രോസോമായുവം	5	1	III	ഇന്ദ്രോമേ ജപന	4	6	25
ഇന്ദ്രോസോമാവത				ഇന്ദ്രോമേ യാതനം	5	7	9
യതന്ദിവ:	5	7	5	ഇന്ദ്രോമേ യാതോവ			
ഇന്ദ്രോസോമാവത				സിതസ്യ	1	2	38
യതന്ദിവോവധം	5	7	5	ഇന്ദ്രോമേ മായ	4	1	29
ഇന്ദ്രോസോമാവഹി	5	1	16	ഇന്ദ്രോമേ രാജാ	6	3	11
ഇന്ദ്രോസോമാ				ഇന്ദ്രോമേ വലം	8	2	16
വാസയഥ:	5	1	16	ഇന്ദ്രോമേ വസുഭി	8	2	12
ഇന്ദ്രോസോമാസം	5	7	5	ഇന്ദ്രോമേ വാഘേൽ	6	2	4
ഇന്ദ്രോമേ യോവതണാ	3	7	15	ഇന്ദ്രോമേ വാജസ്യ	4	7	6
ഇന്ദ്രോമേ രതം	3	7	15	ഇന്ദ്രോമേ വീശൈഗ്വ	3	3	21
ഇന്ദ്രോമേ യാണിശത				ഇന്ദ്രോമേ വൃത്രം	3	2	11
കൃതോ	3	2	22	ഇന്ദ്രോമേ വൃത്രസ്യ	1	5	3
ഇന്ദ്രോമേ അഗ്നാനന്ദ:	5	6	17	ഇന്ദ്രോമേ വൃത്രസ്യ ഭോധത	1	5	21
ഇന്ദ്രോമേ അനയാഥ	3	4	7	ഇന്ദ്രോമേ ഹരി	2	3	
ഇന്ദ്രോമേ അയുജാ	8	2	2	ഇന്ദ്രോമേ ഹര്യന്തം	3	3	
ഇന്ദ്രോമേ അരോപനം	6	1	15	ഇന്ദ്രോമേ ഹിര്യേന്ദ്ര	2	7	1
ഇന്ദ്രോമേ അസംഹി	1	1	12	ഇന്ദ്രോമേ നോ അഗ്നി	2	7	
ഇന്ദ്രോമേ അണൈത	5	2	26	ഇന്ദ്രോമേ രാജാ	5	2	1

ഇച്ചന്തരേതഃ	1	5	12	ഇദംഹ്യന്തോജസാ	3	3	16
ഇച്ഛന്തിത്യാ	3	2	1	ഇദംഹവിഃ	8	6	21
ഇച്ഛന്തിദേവാഃ	5	7	20	ഇദംഹിവാം .	4	4	17
ഇച്ഛന്നശ്വസ്യ	1	6	7	ഇദമകുന്ത	8	2	18
ഇതളൗതീവഃ	6	7	3	ഇദമഗ്നേ	2	2	7
ഇതിചിദ്രീതിത്യാ	8	7	1	ഇദമാപഃ	1	2	12
ഇതിചിന്ത്യ	4	2	16	ഇദമാപഃപ്രവഹത	7	6	5
ഇതിചിന്തസ്യം	3	8	25	ഇദമിത്ഥാ	8	1	26
ഇതിത്യാഗ്നേ	8	6	19	ഇദമുത്യൽ	3	8	1
ഇതിത്യാദേവാഃ	8	5	4	ഇദമുത്യന്തഹിം	3	5	2
ഇതിവാഇതി	8	6	26	ഇദമുദേഹം	2	3	5
ഇതിസ്തുതാസഃ	6	2	37	ഇദാഹിതളഞ്ചഃ	5	1	6
ഇതോവസോതിഃ	1	1	12	ഇദാഹിതേവേവിഷതഃ	4	6	11
ഇതഥാധീവന്തഃ	5	7	24	ഇദാഹിവാഃ	6	2	23
ഇതഥായഥാ	4	1	12	ഇദാഹിവോവിധതേ	5	1	6
ഇതഥാഹിസോമഇൽ	1	5	29	ഇദാഹഃപീതിം	3	7	2
ഇദേഘവേ	2	7	9	ഇദയമനാഗ്നേ	3	1	18
ഇദന്തേഹൃക്	8	1	18	ഇയമംയന്തേ	3	5	12
ഇദന്തപാത്രം	8	6	13	ഇനോന്തപൃച്ഛ	3	2	23
ഇദന്തസോമ്യം	6	4	29	ഇനോരാജൻ	7	5	31
ഇയഃവാമഹേ	4	7	19	ഇനോവാജാനാം	7	7	14
ഇന്ദ്രോവാപൃഥിവി	2	5	3	ഇദഞ്ചാമതന്ദയ	3	2	4
ഇന്ദന്നമോഽപ്യഷഠായ	1	4	11	ഇതഞ്ചാമതന്ദയാ			
ഇദംപീതൃദേയാനമഃ	7	6	17	ഗോഭിഃ	3	3	14
ഇദംപീത്രേ	1	8	6	ഇതഞ്ചാപീരഃ	6	2	12
ഇദമേന്തഗ്നേ	3	5	2	ഇതഞ്ചനോഗവേഷണഃ	4	8	22
ഇദംയമസ്യ	8	7	23	ഇതഞ്ചീവേദ്യഃ	7	6	26
ഇദംവചഃ	5	7	1	ഇതഞ്ചുഷസ്വ	6	1	1
ഇദംവചശ്ശതസാഃ	5	2	11	ഇതന്നരോമതന്തഃ	3	1	16
ഇദംവപഃ	4	3	1	ഇതന്നരോമതന്തസ്സ			
ഇദംവസോ	5	7	17	യജ്ഞാനം	5	2	28
ഇദംവാമാസ്യ	3	7	25	ഇതന്നരഃപർവ്വതാഃ	3	2	18
ഇദംവാമാദിരം	6	3	20	ഇതന്നുതായിനം	6	5	27
ഇദംവിഷ്ണുർവി	1	2	7	ഇതന്നുസോമഃ	2	4	22
ഇദംശ്രോഷ്ടാഞ്ജയാ				ഇതന്നോത്തഗന്തപ	8	7	9
തിഷ്ഠാ	1	8	1	ഇതന്നോത്തഗ്നേന്തധാരം	4	8	16
ഇദംശ്രോഷ്ടാഞ്ജയാതി				ഇതന്നോയജ്ഞം	3	1	21
യാദഞ്ജയാതിഃ	8	8	28	ഇതംബിദേഹി	7	8	27
ഇദംസ്യമേ	7	7	20	ഇതമേഹേ	3	3	24
ഇദംസഗ്നിരം	8	7	10	ഇതമേഗന്തഗേ	8	3	6
ഇദംഹ	0	1	25	ഇതമേഹേന്ത	1	2	19

ഇമ്മേസ്സോമം.	6	6	7	ഇമാംപ്രനായ	8	4	22
ഇം.യജ്ഞമിദം.	1	6	20	ഇമാന്തഇന്ദ്ര	5	8	15
ഇം.യജ്ഞമിദം.വച	8	8	8	ഇമാമ്മേജാഗേ	2	5	27
ഇം.യജ്ഞഞ്ചനോധാ	4	5	12	ഇമാമ്മേജന്തഃ	5	8	19
ഇം.യജ്ഞന്തഃ.	3	6	3	ഇമാംവാംമീത്രാ			
ഇം.യജ്ഞം.സഹ				വന്തം	5	4	1
സാവൻ	2	8	16	ഇമാംസുപുവ്യാം	5	8	17
ഇം.യമപ്രസ്തരം.	7	6	14	ഇമാന്തഗ്നേമതയഃ	7	6	2
ഇം.രഥമധി	2	3	14	ഇമാന്താഭി	5	8	10
ഇം.വിധന്തഃ	2	5	24	ഇമാന്താജൈ	8	4	22
ഇം.വിധന്തോത്തപാ.	8	1	1	ഇമാന്താസ്യപ്രത്യുത്തയഃ	6	1	12
ഇം.സ്തോമമിഷ്ടയേ	6	1	1	ഇമാന്തസം.വന്തം	3	7	16
ഇം.സ്തോമമഹതേ	1	6	30	ഇമാന്തപാപസ്ത്യധാ			
ഇം.സ്തോമം.രോസേ	3	3	25	നാസഃ	5	2	24
ഇം.സ്തോമം.സക്രതവഃ	2	7	6	ഇമാന്തപാപന്തമസ്യ	4	6	11
ഇം.സ്വജൈ	2	7	22	ഇമാന്തപാപരൂപസോ	5	7	25
ഇമ്മേയതം.	2	2	1	ഇമാന്തപാശതകൃതോ	4	7	25
ഇമ്മേന്ദ്രഭേതസ്യ	3	3	23	ഇമാന്തപാസുതേസുതേ	4	7	26
ഇമ്മേന്ദ്രായസുനപിരേ	5	3	17	ഇമാന്തവാന്തിവിഷ്ടയഃ	5	5	21
ഇമ്മേന്ദ്ര	4	6	12	ഇമാന്തവാംഭൃതയഃ	3	4	9
ഇമ്മേന്തപാവിചക്ഷതേ	6	3	45	ഇമാന്തവസ്സഭാനവഃ	5	8	21
ഇമ്മേഗേപമസം.	7	6	21	ഇമാന്തവസ്സഭേ	8	6	6
ഇമ്മേന്ദ്രഗവാശിരം.	3	3	6	ഇമാന്തഗിരഃ	2	7	6
ഇമ്മേന്ദ്രസുതം.	1	6	5	ഇമാന്തഗിരിസ്സവിതാരം.	5	4	12
ഇമ്മേന്ദ്രാജാധിരൻ	8	8	31	ഇമാന്തഗൃഹമാം.	6	3	20
ഇമ്മേന്ദ്രം.	4	5	20	ഇമാന്തഗൃഹാനാഃ	5	6	19
ഇമ്മേന്ദ്രവഃ	4	5	17	ഇമാന്തേവാജിൻ	2	3	11
ഇമ്മേന്ദ്രപം.	1	2	22	ഇമാന്താനാഃ	1	1	30
ഇമ്മേജസ്താം.	8	4	23	ഇമാന്താനാഭിഃ	7	6	27
ഇമാന്ദ്വനാമി	8	8	3	ഇമാന്താനിത്രീണി	6	6	14
ഇമാന്ദ്വനായത്രവ				ഇമാന്തകം.	8	8	15
അന്തി.	6	3	20	ഇമാന്തപ്രഹ	8	7	2
ഇമ്മേഞ്ചനഃ	3	3	31	ഇമാന്തപ്രഹാണി	4	4	12
ഇമാന്തഇന്ദ്ര	6	1	6	ഇമാന്തപ്രഹപ്രഹവാഹഃ	3	3	3
ഇമാന്തേധിയം.	1	7	14	ഇമാന്തപ്രഹസംസ്ഥിതി	2	8	10
ഇമാന്തേവാചം.	2	1	19	ഇമാന്തപ്രഹേന്ദ്ര	8	8	6
ഇമാന്തമിന്ദ്ര	8	3	28	ഇമാന്തഗ്നേ	1	2	35
ഇമാന്തധിയം.ശിക്ഷ				ഇമാന്തമുഷ	5	6	16
മാണസ്യ	6	3	28	ഇമാന്തമുഷ	4	4	31
ഇമാന്തധിയം.സ				ഇമാന്തമുഷപ്രഭൃതി.	3	2	19
പുശിർഷ്വീ.	8	2	15	ഇമാന്തമുഷപാസുരസ്യ	4	4	30

ഇമാനുവേൽ	1	8	5
ഇമാനുവേൽ	5	4	13
ഇമാനുവേൽ	5	8	12
ഇമാനുവേൽ	1	5	31
ഇമാനുവേൽ	5	5	1
ഇമാനുവേൽ	7	6	26
ഇമാനുവേൽ	1	4	22
ഇമാനുവേൽ	5	7	18
ഇമാനുവേൽ	5	4	25
ഇമാനുവേൽ	5	5	2
ഇമാനുവേൽ	5	1	24
ഇമാനുവേൽ	3	3	20
ഇമാനുവേൽ	6	4	11
ഇമാനുവേൽ	5	5	1
ഇമാനുവേൽ	3	8	17
ഇമാനുവേൽ	2	1	25
ഇമാനുവേൽ	8	2	24
ഇമാനുവേൽ	5	4	25
ഇമാനുവേൽ	2	1	25
ഇമാനുവേൽ	6	3	29
ഇമാനുവേൽ	1	1	31
ഇമാനുവേൽ	5	7	28
ഇമാനുവേൽ	5	3	17
ഇമാനുവേൽ	5	1	26
ഇമാനുവേൽ	2	8	6
ഇമാനുവേൽ	6	1	2
ഇമാനുവേൽ	6	1	7
ഇമാനുവേൽ	6	5	22
ഇമാനുവേൽ	3	4	10
ഇമാനുവേൽ	5	5	2
ഇമാനുവേൽ	5	5	3
ഇമാനുവേൽ	7	8	6
ഇമാനുവേൽ	5	1	9
ഇമാനുവേൽ	5	5	17
ഇമാനുവേൽ	5	5	18
ഇമാനുവേൽ	5	6	24
ഇമാനുവേൽ	8	1	29
ഇമാനുവേൽ	6	7	8
ഇമാനുവേൽ	5	6	17
ഇമാനുവേൽ	7	8	16

ഇമാനുവേൽ	5	6	22
ഇമാനുവേൽ	8	7	17
ഇമാനുവേൽ	2	3	20
ഇമാനുവേൽ	4	8	30
ഇമാനുവേൽ	7	7	27
ഇമാനുവേൽ	2	5	5
ഇമാനുവേൽ	2	5	16
ഇമാനുവേൽ	2	5	16
ഇമാനുവേൽ	4	8	30
ഇമാനുവേൽ	5	6	6
ഇമാനുവേൽ	5	6	7
ഇമാനുവേൽ	6	4	25
ഇമാനുവേൽ	8	3	5
ഇമാനുവേൽ	8	7	28
ഇമാനുവേൽ	5	6	24
ഇമാനുവേൽ	4	4	7
ഇമാനുവേൽ	7	2	5
ഇമാനുവേൽ	8	7	6
ഇമാനുവേൽ	7	1	30
ഇമാനുവേൽ	7	3	18
ഇമാനുവേൽ	7	4	4
ഇമാനുവേൽ	6	6	1
ഇമാനുവേൽ	6	4	12
ഇമാനുവേൽ	7	2	21
ഇമാനുവേൽ	8	5	1
ഇമാനുവേൽ	7	1	38
ഇമാനുവേൽ	8	7	28
ഇമാനുവേൽ	6	7	3
ഇമാനുവേൽ	8	5	18
ഇമാനുവേൽ	8	5	9
ഇമാനുവേൽ	6	6	25
ഇമാനുവേൽ	7	4	5
ഇമാനുവേൽ	4	4	11
ഇമാനുവേൽ	6	2	5
ഇമാനുവേൽ	6	1	12
ഇമാനുവേൽ	6	3	6
ഇമാനുവേൽ	3	4	16
ഇമാനുവേൽ	1	1	25

ഇഹതാദ്രി	3	4	24	ഇമ്മാനുവേൽ	4	4	11
ഇഹതാഗോപരി				ഇശാനഇമാളവനാനി	7	3	19
ണസാ	6	3	46	ഇശാനകൃതോധനയ:	1	5	6
ഇഹപ്രജാമിഹ	3	7	8	ഇശാനായപ്രഹൃതി.	5	6	12
ഇഹപുണ്യഹി	8	4	6	ഇശാനാപാര്യണം.	7	6	5
ഇഹപ്രയാണം	3	7	22	ഇശാനാസോയേ	5	6	12
ഇഹപ്രിയം	8	3	25	ഇശിഷേവാര്യസ്വ	6	3	39
ഇഹബ്രഹ്മ	2	3	15	ഇശേഹ്യഗ്നി:	5	2	6
ഇഹശ്രുതഇന്ദ്ര:	7	7	6	ഇശേയോവിശ്വസ്യാ:	7	6	1
ഇഹാഗതം	6	5	19	ഇമതേതാ.	1	1	26
ഇഹിതിസ്ര:	6	3	5	ഇമനായാവസ്യവേ	2	5	27
ഇഹേന്ദ്രാഗ്നി	1	2	3	ഇമിതോത്തഗ്നേ	2	2	10
ഇഹേവശ്രണേ	1	3	12	ഇമിതോത്തഗ്ന			
ഇഹേഹജാതാ	2	4	25	ആവഹ	3	8	20
ഇഹേഹയജാം	3	7	19	ഇമിതോത്തഗ്നേ			
ഇഹേഹയജാംസമനാ	3	7	20	മനസാ	2	5	22
ഇഹേഹവോമനസാ	3	4	7	ഇമിഷ്വാഹി	6	2	9
ഇഹേഹവസ്വതവസ:	5	4	30	ഇമേതാഗ്നി.	3	1	28
ഇഹൈവസ്സം	8	3	28	ഇമേതാഗ്നി.			
ഇഹൈവൈധി	8	8	31	സ്വവസം	4	3	25
ഇഹോപയാത	3	7	5	ഇമേഗിരാ	6	1	33
ഇമമഗ്നേ	2	8	16	ഇമേചതാ	2	8	15
ഇമമഗ്നേപുരുഷം.	2	8	25	ഇമേദ്യാവാപൃഥിവീ	1	7	33
ഇമമഗ്നേപുരുഷം.	2	8	27	ഇമേന്ത്യോനമസ്യ:	3	1	30
ഇമമഗ്നേപുരുഷം.	3	1	2	ഇമേന്ത്യോവ:	5	2	13
ഇമമഗ്നേപുരുഷം.	3	1	15	ഇമേന്ത്യോവ:	5	2	1
ഇമമഗ്നേപുരുഷം.	3	1	22	ഇമേന്ത്യ പവമാന:	6	7	24
ഇമമഗ്നേപുരുഷം.	3	1	23	ഉക്ഥഞ്ചന	5	7	19
ഇമയാസ്ത്വാപദേ	3	1	32	ഉക്ഥഉക്ഥേ			
ഇമസരസ്വതീ	1	1	25	സോമഇന്ദ്രം	5	3	10
ഇമസരസ്വതീമഹി	3	8	21	ഉക്ഥമൃതംസാമൃതം	5	3	24
ഇന്ദ്രംഖയന്തീര				ഉക്ഥമിന്ദ്രായ	1	1	19
പസ്യവ:	8	8	11	ഉക്ഥവാഹസേവിചേ	6	6	34
ഇക്ഷേരായ:	3	6	4	ഉക്ഥേഭിരഹ്വരീ	1	4	2
ഇക്ഷാനമിദഗ്ഗാ:	8	7	20	ഉക്ഥേഭിരഹ്വരാനന്തം	5	6	18
ഇക്ഷേയജ്ഞഭി:	4	5	3	ഉക്ഥേഷ്വിനൃ	2	6	6
ഇയിവാംസമതി	3	1	5	ഉക്ഷന്തേജശ്വാൻ	2	7	10
ഇയ്യേതമന	5	2	25	ഉക്ഷാനായവശാനായ	6	3	3
ഇയ്യേതമന	5	2	25	ഉക്ഷാമഹാജ്ഞേ	2	2	13
യ്യേഷ്വേ	1	8	3	ഉക്ഷാമിമാതി	7	2	2
ഇമ്മാനാസ:	2	3	12	ഉക്ഷാസമൃദ്യ:	4	3	

ഉക്ഷേവയുമാ	7	2	26	ഉതത്യാംവീരം	6	6	9
ഉക്ഷ്ണേണാഹിമേ	8	4	3	ഉതത്യാദാഗാഗദ്യം	5	8	13
ഉഗ്രംയുജ്ജ്വ	6	4	20	ഉതത്യാദാബ്ധിരതേ	5	5	15
ഉഗ്രംവരാജഃ	5	4	23	ഉതത്യാതുർവ്വശാ	3	6	22
ഉഗ്രബാഹുശ്രക്ഷ				ഉതത്യാമൈവയാ	6	1	26
കൃത്യാ	6	4	19	ഉതത്യാമേയശസാ	2	1	1
ഉഗ്രസ്തരാഷാട്	3	3	12	ഉതത്യാമേയശാദ്രാവപ്പി			
ഉഗ്രാബവപ്രവഹന്തഃ	8	4	30	മന്താ	8	1	28
ഉഗ്രാവിഘ്നനിനാമൃയഃ	4	8	27	ഉതത്യാമേയജന്താ	3	5	16
ഉഗ്രാസന്താ	1	2	3	ഉതത്യാസദ്യഃ	3	6	22
ഉഗ്രേഷ്ചിന്നശൂര	2	6	6	ഉതത്യാഹരിതഃ	7	1	31
ഉഗ്രോജജ്ഞ	5	3	1	ഉതത്യാമേഹവം	4	8	9
ഉഗ്രാവാഹം	4	4	12	ഉതത്യാദേവീ	2	7	14
ഉചതേമ്യവപുഷി	6	4	6	ഉതത്യാനഃ	5	4	2
ഉച്ഛാതേജാതം	7	1	19	ഉതത്യാനഃപദ്യന്താസഃ	4	2	28
ഉച്ഛാദിവി	8	6	3	ഉതത്യാമാധവന്യസ്യ	4	2	2
ഉച്ഛന്തിയാ	5	6	1	ഉതത്യാമാധവന്യസ്യ			
ഉച്ഛന്തിരദ്യ	3	8	1	മന്യസ്യ	4	2	2
ഉച്ഛന്നഷസഃ	5	6	12	ഉതത്യാമാധവന്യസ്യ	4	2	2
ഉച്ഛന്താംമേ	4	4	2	ഉതത്യാമാധവന്യസ്യ	6	3	43
ഉച്ഛാദിവാഃ	5	1	6	ഉതത്യാസദ്യഃ	8	2	23
ഉച്ഛിഷ്ടഞ്ചമോഃ	1	2	26	ഉതത്യാസന്തോ	4	8	9
ഉച്ഛിഷ്ടാഃ	8	5	9	ഉതത്യാപശ്യന്ന	8	2	23
ഉച്ഛ്വാപിഷാ	3	1	18	ഉതത്യാഗേന	6	3	32
ഉച്ഛ്വയസ്വവനസ്തേ	3	1	3	ഉതത്യാധിതയഃ	6	3	40
ഉച്ഛ്വഞ്ചമാനാപൃഥിവി	7	6	28	ഉതത്യാനമസാ	6	3	31
ഉച്ഛ്വഞ്ചസ്വപൃഥിവി	7	6	28	ഉതത്യാബധിരം	6	3	45
ഉജ്ജാതമിന്ദ്ര	6	4	23	ഉതത്യാഭൂതവൽ	6	3	31
ഉജ്ജായതാംപരശുഃ	7	8	25	ഉതത്യാമദിനേ	6	4	34
ഉതദ്യുതഭീഃ	3	3	11	ഉതത്യാമന്യണ്ണം	7	1	2
ഉതകണ്ഡന്നൃഷഭഃ	7	7	28	ഉതത്യാസത്രി	4	3	27
ഉതഗാവതുവ	8	8	4	ഉതത്യാസത്രി	3	6	21
ഉതഗ്നാനാഗ്നിനിഃ	3	5	9	ഉതത്യാസത്രി	8	7	25
ഉതഗ്നാവത്യുത	4	2	28	ഉതത്യാവാപൃഥിവി	4	8	8
ഉതാലാഭനമഃ	4	3	27	ഉതത്യാമൽ	1	5	22
ഉതാലാസഃ	4	8	22	ഉതത്യാമൽ	5	2	23
ഉതതേസ്യഷ്ടുതാ	6	1	11	ഉതത്യാമൽ	6	5	31
ഉതത്യാമേയസം	1	2	2	ഉതത്യാമൽ	6	3	2
ഉതത്യാനോമാതതം	4	2	28	ഉതത്യാമൽ	4	8	31
ഉതത്യാപത്രം	3	6	22	ഉതത്യാമൽ	6	2	23
ഉതത്യാഭൂഷ്യം	5	5	15	ഉതത്യാമൽ	5	1	12

ഉതന്നസ്സദ്യോത്താ	2	2	9	ഉതവായസ്സഹസ്യ	2	2	16
ഉതന്നസ്സഭഗാൻ	1	1	8	ഉതയാസിസവിതഃ	4	4	24
ഉതന്നജ്ഞപദ്യ	5	5	5	ഉതയോമാനഷേഷാ	1	2	18
ഉതന്നജ്ഞതയഃ	2	5	5	ഉതയോഷണേ	5	2	2
ഉതന്നജ്ഞതഃ	2	5	5	ഉതവാഉപർ	8	7	30
ഉതന്നക്രന്താ	7	4	21	ഉതവാജിനഃ	3	7	11
ഉതന്നക്രഷ്ട	5	3	26	ഉതവാത	8	8	44
ഉതന്നനംയൽ	3	6	33	ഉതവായസ്യ	1	6	11
ഉതന്നോഗോമതഃ	6	3	2	ഉതവായോനഃ	2	6	30
ഉതന്നോഗോമതിഃ	4	4	22	ഉതവാംവിക്ഷ്യ	2	2	23
ഉതന്നോഗോമതിരിഷഃ	5	8	2	ഉതവഗ്ദംസം	2	7	14
ഉതന്നോഗോമതിരിഷഃ	7	1	28	ഉതവൃതാനഃ	7	7	11
ഉതന്നഗോവിൽ	7	1	12	ഉതവൃഷ്ടസ്യ	3	6	21
ഉതന്നോഗോഷണിഃ	4	8	18	ഉതസഖാസി	3	8	3
ഉതന്നോദിവ്യാഇഷഃ	5	8	5	ഉതസിന്ധ്യം	3	6	21
ഉതന്നോദേവ	6	5	24	ഉതസ്യത്യ	5	7	24
ഉതന്നോദേവ	8	4	27	ഉതസ്യതാസഃ	5	4	27
ഉതന്നോദേവ്യദിതിഃ	5	2	22	ഉതസ്യതേ	4	3	9
ഉതന്നോധിയഃ	1	6	17	ഉതസ്യതേവനസ്യതേ	1	2	26
ഉതന്നോനക്തം	8	4	26	ഉതസ്യദർശിതേ	4	1	1
ഉതന്നോബ്രഹ്മൻ	3	1	13	ഉതസ്മരാശിഃ	7	3	23
ഉതന്നോജഗ്രാപിൻ	8	4	27	ഉദസ്മസാമ	8	5	6
ഉതന്നോജാജസാതയേ	6	8	1	ഉതസ്മാസദ്യഃ	3	6	25
ഉതന്നോവിഷ്ണുഃ	4	2	28	ഉതസ്മാസ്യ	3	7	12
ഉതന്നോഹിർബുധ്ന്യഃ	2	5	4	ഉതസ്മാസ്യ	3	7	12
ഉതന്നോഹിർബുധ്ന്യഃ				ഉതസ്മാസ്യഭവതഃ	3	7	14
ശ്ശ്രുണോതു	4	8	10	ഉതസ്മാസ്യപനയന്തി	3	7	12
ഉതപ്രധിഃ	8	5	21	ഉതസ്മാഹിതാപം	3	6	25
ഉതപ്രപിപേദ്യ	7	4	3	ഉതസ്മൈനം	3	7	11
ഉതപ്രഹാം	7	8	23	ഉതസ്യദേവഃ	4	8	10
ഉതബ്രഹ്മണോവയം	5	8	15	ഉതസ്യദേവോ			
ഉതബ്രഹ്മണഃ	4	1	23	ഭുവനസ്യ	2	7	14
ഉതബ്രഹ്മണ	1	5	21	ഉതസ്യനഇന്ദ്രഃ	2	7	14
ഉതബ്രഹ്മണനഃ	1	1	7	ഉതസ്യനഉഗീമാഃ	8	4	25
ഉതമല്ലഭേ	5	1	4	ഉതസ്യവാജി	3	7	14
ഉതമന്യേ	2	3	2	ഉതസ്യവാജിസഹുരിഃ	3	7	12
ഉതമാതാ	8	2	7	ഉതസ്യവാജ്യതഃ	4	3	20
ഉതമാതാമഹിഷം	3	5	26	ഉതസ്യാനസ്സരസ്വതി	4	8	31
ഉതമാപ്രധിയോഃ	6	1	35	ഉതസ്യാനസ്സരസ്വതി	5	6	1
ഉതമാദോപതാൽ	4	3	29	ഉതസ്യാനോദിവാ	6	1	26
ഉതമേരപൽ	4	3	27	ഉതസ്യവാം	1	8	2

ഉതസ്യാവരംതശതഃ	2	4	26
ഉതസ്യാശേഷതയാവരി	6	2	20
ഉതസ്യാതന്യാ	5	6	8
ഉതസ്യാരാജ	6	1	3
ഉതസ്യാരാജഃ	5	5	9
ഉതസ്യാസ്യാഃ	7	3	4
ഉതസ്യാനാസഃ	3	8	15
ഉതാദഃപരശ്വ	4	8	22
ഉതാദയേപുതാദൃത	3	2	1
ഉതാദാതംസബ്ഗവേ	4	4	17
ഉതാലബ്ധം	8	4	6
ഉതാശിഷ്യാശത	2	7	3
ഉതാസി	5	3	24
ഉതാഹന്നതഃ	7	5	15
ഉതേഭാനീ	5	4	8
ഉതേശിഷ്യ	4	4	24
ഉതോലാതേ	5	3	13
ഉതോന്നോജസ്യ	4	2	9
ഉതോന്നാജസ്യഃ	2	1	20
ഉതോന്നാജേഷഃ	6	6	28
ഉതോന്നാസ്യയൽ	6	5	17
ഉതോന്നാസ്യയന്മഹൽ	6	5	15
ഉതോപതിര്യഉചൃത	6	1	8
ഉതോപീതൃദ്യം	3	1	2
ഉതോസമഹ്യം	1	2	10
ഉതോസഹസ്രഭണ്ണസം	7	1	41
ഉതോഹിവാന്മാത്രാ	3	7	11
ഉതോഹിവാം	3	3	24
ഉതോഹിവാംരത			
യേയാനി	5	4	20
ഉതന്താഹം	8	8	3
ഉതന്താപണ്ണ	8	8	3
ഉതന്താനാത്മാജനയൻ	2	6	2
ഉതന്താനായാമവരേ	3	1	32
ഉതേപിഷ്യാവ	8	8	37
ഉതേപിഷ്യാനം	4	3	19
ഉതേപിഷ്യാനോജസാ	6	5	28
ഉതേപിഷ്യാഹണഃ	1	3	20
ഉതേപിഷ്യാസിസാമുതഃ	8	6	24
ഉതോബൃഹതഃ	6	3	36
ഉതോവയശ്ചിദാ	2	1	9

ഉതേവയശ്ചിദാ			
സതേഃ	5	1	5
ഉതേശതാൻമാലവൻ	1	7	18
ഉതേശ്ശുഷ്യാജിഹതാം	8	7	30
ഉതേശ്ശുഷ്യാസഃ	7	1	7
ഉതേശ്ശുഷ്യാസോ			
അസ്ഥ്യഃ	7	1	10
ഉതേസ്തേനാമി	7	6	28
ഉൽപുരസ്താൽ	2	5	15
ഉൽപുഷ്ണം	4	8	23
ഉതപാമന്ത	6	4	26
ഉൽസ്യര്യോബൃഹൽ	5	5	4
ഉൽസ്യവാതോവഹതി	8	5	20
ഉഗോദയം	1	4	8
ഉഗ്ഗ്നേതവ	6	3	30
ഉഗ്ഗ്നേതിഷ്ഠം	3	4	23
ഉഗ്ഗ്നേഭാരത	4	5	29
ഉഗ്ഗ്നേശ്ചയഃ	6	3	39
ഉപ്ലവസ	2	5	15
ഉപ്ലവന്നതണാഃ	1	6	24
ഉപ്ലവതാന	8	2	17
ഉപ്ലവീവ	4	7	18
ഉപ്ലവസ്യഃ	8	8	17
ഉപ്ലവീവ	2	8	25
ഉപ്ലവബാഹു	5	4	12
ഉപ്ലവശ്ചാൽ	5	3	25
ഉപ്ലവശോചിഃ	5	2	21
ഉപ്ലവശോചിരസ്ഥാൽ	6	2	9
ഉപ്ലവശോചിരതേ	6	7	24
ഉപ്ലവകകാഃ	5	8	17
ഉപ്ലവതാത്മാജസാ	4	6	5
ഉപ്ലവതോനിദിതാ	6	7	15
ഉപ്ലവസ്യ	5	3	19
ഉപ്ലവതാമവരേ	7	6	17
ഉപ്ലവതാംസ്യതാഃ	2	1	5
ഉപ്ലവയകവിതം	4	2	17
ഉപ്ലവയഥാമതഃ	4	3	17
ഉപ്ലവയപിതതാ	7	6	10
ഉപ്ലവയന	5	8	18
ഉപ്ലവമാം	6	5	18
ഉപ്ലവധാബീവഃ	1	8	4

ഉദീഷ്വനാര്യഭി	7	6	27	ഉദ്യത്യചീതി	1	7	2
ഉദീഷ്വാത	8	3	24	ഉദ്യത്യുത	5	2	3
ഉദീഷ്വാതോവിശാ				ഉദ്യാതിഭവൻ	5	3	22
വാസോ	8	3	24	ഉദാനനം	1	8	19
ഉദ്യോതി	5	5	23	ഉദാഹൃതി	3	2	14
ഉദ്യതിഷ്ഠസ്വവിത	5	4	5	ഉദാൽസാരസ്യ	2	3	6
ഉദ്യതിഷ്ഠസ്വധാര	6	2	9	ഉദായനമസ	1	4	8
ഉദ്യതാമുഹൃഗ്ധി	1	2	19	ഉദാംപക്ഷ	5	5	3
ഉദ്യതംവരണ	1	2	15	ഉദാംപക്ഷ സ	3	7	21
ഉദ്യത്യച്ഛു	4	8	11	ഉദാംപക്ഷ			
ഉദ്യത്യഗതം	5	5	10	സോമധുത	5	5	1
ഉദ്യത്യേതനന				ഉദ്യോഹരക്ഷ	3	2	4
ഫ്സവ	5	8	19	ഉദ്യോതിപ്രസ്വവിതാ	5	5	5
ഉദ്യത്യേയുതത്തമാ	5	7	27	ഉദ്യോതിസ്യഗ	5	5	5
ഉദ്യത്യേസ്യനവ	1	3	13	ഉനന്താദി	4	4	30
ഉദ്യത്യേജാതവേദസം	1	4	7	ഉനന്താതാമോനേയന	8	7	24
ഉദ്യത്യേഹാണി	5	3	7	ഉന്യോഹാരി	7	3	19
ഉദ്യത്യേയുത	5	1	5	ഉന്യാപിതാ	8	6	26
ഉദ്യത്യേതസ്സവിയാ	2	8	25	ഉന്യാമന	3	7	17
ഉദ്യത്യേവ	2	8	2	ഉപക്രമസാദാ	6	5	38
ഉദ്യത്യേവസ്സവിതാ	5	1	15	ഉപക്ഷത്രംപ്രഞ്ചിത	1	3	21
ഉദ്യത്യേവസ്സവി				ഉപക്ഷരണി	2	1	10
താമരൂനാ	5	1	15	ഉപക്ഷേതാരസ്സവ	2	8	16
ഉദ്യത്യേവസ്സവിതാ	5	4	5	ഉപക്ഷായാചിത	4	5	28
ഉദ്യത്യേവസ്സവിതാ	6	2	23	ഉപക്ഷേഗംഗുവ	8	7	14
ഉദ്യത്യേശരണ	6	2	24	ഉപക്ഷേധംസഹമാനാ	8	8	3
ഉദ്യത്യേമാസ	5	5	19	ഉപക്ഷേസ്തോമാൻ	1	8	6
ഉദ്യത്യേയാ	5	6	1	ഉപക്ഷേമസ്യ	2	5	9
ഉദ്യത്യേയാനേദി	5	8	21	ഉപക്ഷേപനീ	5	5	20
ഉദ്യത്യേയാൻ	5	1	15	ഉപക്ഷേതസ്യ	7	5	4
ഉദ്യത്യേയാവസോ	5	5	9	ഉപക്ഷേതാകമ്മൻ	6	2	1
ഉദ്യത്യേയാതജൻ	6	1	15	ഉപക്ഷേഗംനേ	1	1	2
ഉദ്യത്യേയാതവശകന	2	8	12	ഉപക്ഷേജാമയ	6	7	11
ഉദ്യത്യേലേഭി	6	6	21	ഉപക്ഷേജാഹാ	6	3	36
ഉദ്യത്യേയ	8	5	23	ഉപക്ഷേജാസന്തംഗം	4	5	21
ഉദ്യത്യേയാഹം	8	5	20	ഉപക്ഷേജാസാതയ	5	2	1
ഉദ്യത്യേയാഹം	8	5	18	ഉപക്ഷേപിതോ	2	5	
ഉദ്യത്യേസഹ	4	1	29	ഉപക്ഷേസ്സവനാ	1	1	
ഉദ്യത്യേയാമാഹരണ	4	1	33	ഉപക്ഷേസ്സതമാഗതം	4	4	
ഉദ്യത്യേ	1	4	8	ഉപക്ഷേസ്സതമാഗഹി	1	1	2
ഉദ്യത്യേസ്സയനസ്യ	6	5	6	ഉപക്ഷേസ്സതമാഗഹി	3	3	

ഉപനസ്സനവ:	4	8	15	ഉപാപസ്യമത്മന്യാ	8	6	9
ഉപനോദോവാ:	1	7	25	ഉപാപസ്യ	6	7	36
ഉപനോയാത:	6	2	27	ഉപാപസ്യ	1	3	1
ഉപനോവാജാ:	3	7	9	ഉപാപസ്യ	2	7	22
ഉപനോവാജിനിവസ്യ	6	2	6	ഉപാപസ്യ	4	6	25
ഉപനോഹരിഭി:	6	6	27	ഉപാപസ്യ	2	1	7
ഉപപ്രജിനവൻ	1	5	15	ഉപാപസ്യ	3	2	17
ഉപപ്രയന്ത:	1	5	21	ഉപാപസ്യ	2	1	11
ഉപപ്രഗാഹസനം	2	3	13	ഉപാപസ്യ	7	2	21
ഉപപ്രഗാഹപരമം	2	3	13	ഉപാപസ്യ	1	3	19
ഉപപ്രഗാഹസ്യമന്ത്രം	2	3	8	ഉപാപസ്യ	5	5	24
ഉപപ്രിയംപനിപ്പിതം	7	2	18	ഉപാപസ്യ	7	1	20
ഉപപ്രത്യക്ഷശിക്ഷാ:	3	3	21	ഉപാപസ്യ	1	6	3
ഉപപ്രയംനംവാവാതാ	5	7	32	ഉപാപസ്യ	5	6	15
ഉപപ്രയമാണി	8	5	25	ഉപാപസ്യ	6	2	17
ഉപമാദപിഗൽ	8	7	14	ഉപാപസ്യ	2	6	1
ഉപമാദതി:	8	6	26	ഉപാപസ്യ	6	4	18
ഉപമാദഗ്ദ്ധവാ:	2	1	11	ഉപാപസ്യ	7	3	13
ഉപമാദഷ്ട	6	5	3	ഉപാപസ്യ	2	5	21
ഉപയമതി	5	1	24	ഉപാപസ്യ	8	6	1
ഉപയമനമ:	3	6	5	ഉപാപസ്യ	5	1	13
ഉപവിപ്രശ്ന	2	5	4	ഉപാപസ്യ	1	2	8
ഉപവിപ്രശ്നവന്ദ്യഭി:	4	2	14	ഉപാപസ്യ	6	7	25
ഉപശിക്ഷാപതസ്തമുഷ:	6	8	9	ഉപാപസ്യ	1	3	35
ഉപശ്വാസയ	4	7	35	ഉപാപസ്യ	7	2	17
ഉപസദ്യായമി				ഉപാപസ്യ	4	8	29
ഉപസദ്യായമി	5	2	18	ഉപാപസ്യ	2	5	3
ഉപസസ്തമാതരം	7	6	27	ഉപാപസ്യ	6	6	9
ഉപസ്തതിനൈവചനമ്യം	2	3	1	ഉപാപസ്യ	2	7	8
ഉപസ്തതിനൈവ:	2	5	12	ഉപാപസ്യ	6	3	1
ഉപസ്തതിനിപ്രഥമം	4	2	18	ഉപാപസ്യ	7	3	6
ഉപസ്തതിനീതം	6	5	18	ഉപാപസ്യ	8	5	19
ഉപസ്തതിനീതം	3	3	12	ഉപാപസ്യ	2	1	22
ഉപസ്തതിനീതം	2	2	14	ഉപാപസ്യ	1	7	2
ഉപസ്തതിനീതം	6	5	16	ഉപാപസ്യ	5	6	20
ഉപസ്തതിനീതം	7	6	17	ഉപാപസ്യ	8	7	22
ഉപസ്തതിനീതം	2	3	19	ഉപാപസ്യ	3	8	23
ഉപസ്തതിനീതം	7	8	10	ഉപാപസ്യ	6	8	22
ഉപസ്തതിനീതം	5	8	14	ഉപാപസ്യ	8	4	5
ഉപാജിനാ	3	2	17	ഉപാപസ്യ	3	3	10
ഉപായാതസ്തമുഷ	5	5	18	ഉപാപസ്യ	6	5	3

ഉരുന്നോവോകം.	4	7	31	ഉഷസപ്താഹ്	3	3	28
ഉരയലതായ	5	6	24	ഉഷസാനുകേതവഃ	8	3	13
ഉരഹിരാജാ	1	2	14	ഉഷസ്സച്ഛിത്രം	1	6	26
ഉരുഗവൃതിഃ	7	3	26	ഉഷസ്സാഗ്ധാ	1	6	25
ഉരുണസ്സംസ്ഥ	6	5	3	ഉഷാപ്രസംഗസ്യ	8	8	30
ഉരുതേജ്രയഃ	1	7	2	ഉഷാഉച്ഛിതീ	2	1	7
ഉരുവാംശം	3	7	19	ഉഷാസാനുകേതവഃ	7	8	0
ഉരുവൃക്ഷസാമഹിനീ	2	3	3	ഉഷാപ്രാദേശം	1	6	26
ഉരുവൃക്ഷസേമഹിനീ	5	3	16	ഉഷാദേവ്യകർത്താ	3	4	8
ഉരുവൃക്ഷാനഃ	8	7	16	ഉഷാനന്ദാ	1	5	13
ഉരുശംസാനമോദ്യയാ	3	4	11	ഉഷാനന്ദാ	5	2	13
ഉരുഷ്യാണോ				ഉഷാദ്രേഭി	1	1	6
അഭിശംസ്തഃ	1	6	21	ഉഷാമഹോദാനി	3	8	7
ഉരുഷ്യാണോമാ	6	5	12	ഉഷായശ്നഃ	1	8	2
ഉരുണസാവസ്ത്രപൊ	7	6	16	ഉഷായദൃ	1	4	5
ഉരോഷുഇത്ര	4	2	9	ഉഷായദേ	1	4	3
ഉരോദേവഃ	4	2	19	ഉഷായദേ	3	4	8
ഉരോദേവാഃ	4	2	22	ഉഷാവാരേന	1	4	5
ഉരോമഹാൻ	2	8	15	ഉഷാവാരം	8	6	1
ഉരോവായേ	2	8	27	ഉഷാവാരം	7	1	15
ഉവ്വീപൃഥ്വി	2	5	3	ഉഷാവാരം	2	1	26
ഉവ്വീസർവ്വാനി	2	5	3	ഉഷാവാരം	8	5	24
ഉലുകയാതും	5	7	9	ഉഷാവാരം	8	8	21
ഉവാചമേ	5	6	9	ഉഷാവാരം	8	5	17
ഉവാസോഷാഃ	1	4	3	ഉഷാവാരം	5	1	14
ഉവേദംബ	8	4	2	ഉഷാവാരം	6	3	18
ഉവോപിഥഹി	5	4	3	ഉഷാവാരം	8	7	28
ഉഗന്തസ്സാ	7	6	22	ഉഷാവാരം	3	1	30
ഉഗന്താദൃതാന	5	6	13	ഉഷാവാരം	6	3	38
ഉഗന്താലാതേ	7	6	6	ഉഷാവാരം	4	8	1
ഉഗന്താകാപ്യഃ	6	2	12	ഉഷാവാരം			
ഉഗന്തായൽ	5	8	23	ഉഷാവാരം			
ഉഗന്തായൽ				ഉഷാവാരം			
സഹസ്രൈഃ	4	1	24	ഉഷാവാരം	6	1	29
ഉഗ്നേഷുണഃ	3	6	3	ഉഷാവാരം	8	6	19
ഉഗ്നിപാവകോ				ഉഷാവാരം	3	8	20
അരതിഃ	7	8	29	ഉഷാവാരം	3	5	14
ഉഗ്നിപാവകോവസ്യഃ	1	4	26	ഉഷാവാരം	1	6	10
ഉഷഃപ്രതീപീ	3	4	8	ഉഷാവാരം	3	5	13
ഉഷാസ്തോഹി	1	4	4	ഉഷാവാരം	1	3	10
ഉഷാസ്തോഹി	7	6	3	ഉഷാവാരം	3	5	4
				ഉഷാവാരം	1	2	29

ഋഗ്വിതമാ	6	7	6	ഏകംവിചിത്ര	3	7	7
ഋഗ്വ്യം	4	5	1	ഏകസ്തവേ	7	5	33
ഋഗ്വ്യാമസ്തോമം	8	6	2	ഏകസ്തവണ്ണഃ	8	6	16
ഋക്ഷണമിത്രം	1	7	32	ഏകയപ്രതിധാ	6	5	29
ഋക്ഷണന	6	3	47	ഏകരാളസ്യ	6	3	19
ഋക്ഷണോവാജാഃ	5	4	15	ഏകസ്തവപ്യഃ	2	3	10
ഋക്തോരയിഃ	3	7	7	ഏകസ്തീന്യോഗേ	5	5	13
ഋക്തോവൃഷണാ	6	3	16	ഏകസ്തചിന്തേ	2	3	25
ഋക്തോക്ഷണഃ	3	7	9	ഏകസ്താവസ്ത്വാഃ	1	8	12
ഋക്തോക്ഷാഃ	8	4	27	ഏകാചേതമി	5	6	19
ഋക്തോക്ഷിഃ	5	4	15	ഏതന്തേസ്തോമം	3	8	15
ഋക്തോഇത്രഃ	1	7	31	ഏതന്ത്യംഹരിതഃ	6	8	28
ഋക്തരത്നം	6	8	11	ഏതന്ത്രീതസ്യ	6	8	28
ഋക്തരായ	1	7	32	ഏതന്തൃജന്തി	7	1	3
ഋക്തീപാ	3	7	3	ഏതന്തേസ്തോമമുക്തേ	4	3	29
ഋക്തോക്തോവ്യം	2	8	25	ഏതന്തേസ്തോമനനാ	8	4	28
ഋക്തോനൃഷ്യൻ	5	7	31	ഏതംവാംസ്തോമം	7	8	17
ഋഷഭോ	8	8	24	ഏതംശരീധന്ധാമ	2	1	3
ഋഷിമനായഃ	7	4	9	ഏതംഗംസമിത്ര	8	4	28
ഋഷിന്നസ്തപാ	1	5	10	ഏതമത്യേ	6	8	11
ഋഷിന്ദിപ്രഃ	7	3	22	ഏതമത്യേപരയന്തി	5	7	8
ഋഷിഹിപുർവ്വാഃ	5	8	17	ഏതമത്യേപ്രതി	2	5	14
ഋഷിനരാവാഹസഃ	1	8	13	ഏതമൃതത്വഃ	2	2	22
ഋഷേമതുകൃതാം	7	5	28	ഏതമൃതത്വത്തു	1	7	11
ഋഷ്യയോവഃ	4	3	22	ഏതമൃതത്വത്തുര്യം	4	6	23
ഋഷ്യാസ്തമിത്ര	8	8	6	ഏതമൃതന്നയോജനം	1	6	14
ഋഷ്യാതേ	8	3	3	ഏതമസ്യഃ	3	6	21
ഏരുമിത്രായ	6	2	17	ഏതമഘോരത	3	6	20
ഏന്ദോപാത്ഥിവം	6	8	18	ഏതമഘോരജനിതഃ	3	2	13
ഏന്ദോബഹിഃ	7	8	9	ഏതമൃതന്ദശക്തിപഃ	6	8	5
ഏന്ദ്രനോഗധി	6	7	1	ഏതമൃതന്ദശക്തിപഃ	7	1	19
ഏന്ദ്രയാഹിപീതയേ	6	3	9	ഏതമൃതന്ദമുക്തം	7	5	19
ഏന്ദ്രയാഹിമഥംസാ	5	7	14	ഏതാജാഗ്ന	5	6	16
ഏന്ദ്രയാഹിഹരിഭിഃ	6	3	11	ഏതാജാഹ്വന്തി	3	8	10
ഏന്ദ്രയാഹ്യപനഃ	2	1	18	ഏതാജാഹ്വന്ത്യ			
ഏന്ദ്രവാഹഃ	7	8	26	ഏതാജാഹ്വന്തിഃ	3	5	26
ഏന്ദ്രസാനസിം	1	1	15	ഏതാമൃതത്വഃ	1	6	24
ഏന്ദ്രസ്യകക്ഷാ	7	3	5	ഏതാമൃതത്വപ്രതി	5	5	25
ഏകഞ്ചമസം	2	3	4	ഏതാചികിത്വഃ	1	5	14
ഏകഞ്ചയഃ	5	2	26	ഏതാച്യോത്താനി	6	5	30
ഏകനതാ	4	1	33	ഏതാതേജസേ	1	5	20

ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
ഉപമാനി	3	4	19
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	2	8	16
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	8	7	26
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	4	2	27
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	4	23
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	7	30
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	2	8	5
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
വീര്യം	1	8	17
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	1	8	14
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	3	3
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	2	4
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
സൗഖ്യം	5	2	6
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	8	5	13
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	8	5	13
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	1	3	1
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	8	20
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	8	6
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	4	4	22
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	3	4	17
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
ചക്രം	4	1	25
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	3	4	22
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	8	1	9
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	2	7	14
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	2	2	13
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	1	30
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	1	24
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	1	6	2
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	5	22
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	3	29
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	2	10
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	1	32
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	8	11
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	8	3	9
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	1	2	33
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	8	12
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
വിപരീതം	7	8	3

ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	8	12
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	8	12
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	8	4	29
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	8	4	29
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	8	12
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	8	11
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	7	21
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	3	24
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	3	22
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	7	30
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	1	28
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	2	22
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	8	12
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	2	30
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	4	2	26
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	2	18
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	5	37
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്			
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	6	31
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	7	18
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	4	1	20
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	6	2	18
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	1	7	23
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	4	7	19
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	3	2	12
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	1	20
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	2	21
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	1	4	15
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	5	3	12
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	3	5	20
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	3	5	10
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	3	4	22
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	7	7	26
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	1	1	8
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	4	7	14
ഏതാതേക്കുറുപ്പ്	1	1	17

ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം	7	4	18
മദ്ധ്യസ്ഥം	3	8	23	ഏകാക്ഷരം	4	6	20
ഏകാക്ഷരം	8	2	8	ഏകാക്ഷരം	7	8	26
ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം	7	4	13
സഹസ്രം	4	9	5	ഏകാക്ഷരം	4	6	1
ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം	3	7	27
മേലേ	1	5	25	ഏകാക്ഷരം	6	7	27
ഏകാക്ഷരം	8	6	19	ഏകാക്ഷരം	7	4	1
ഏകാക്ഷരം	8	6	6	ഏകാക്ഷരം	8	2	5
ഏകാക്ഷരം	4	7	10	ഏകാക്ഷരം	8	2	8
ഏകാക്ഷരം	7	3	4	ഏകാക്ഷരം	2	7	18
ഏകാക്ഷരം	2	6	24	ഏകാക്ഷരം	2	5	13
ഏകാക്ഷരം	8	8	2	ഏകാക്ഷരം	8	7	2
ഏകാക്ഷരം	5	3	10	ഏകാക്ഷരം	3	5	15
ഏകാക്ഷരം	4	6	3	ഏകാക്ഷരം	7	5	20
ഏകാക്ഷരം	7	7	3	ഏകാക്ഷരം	7	3	26
ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം	6	6	20
ഏകാക്ഷരം	4	1	21	ഏകാക്ഷരം	6	3	49
ഏകാക്ഷരം	2	6	24	ഏകാക്ഷരം	6	3	28
ഏകാക്ഷരം	8	4	16	ഏകാക്ഷരം	5	3	10
ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം	3	6	6
ഏകാക്ഷരം	1	4	21	ഏകാക്ഷരം	6	3	26
ഏകാക്ഷരം	3	6	9	ഏകാക്ഷരം	6	3	21
ഏകാക്ഷരം	7	4	16	ഏകാക്ഷരം	3	6	1
ഏകാക്ഷരം	8	1	8	ഏകാക്ഷരം	1	1	10
ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം	2	4	1
ഏകാക്ഷരം	5	3	9	ഏകാക്ഷരം	4	1	3
ഏകാക്ഷരം	7	4	15	ഏകാക്ഷരം			
ഏകാക്ഷരം	4	2	2	ഏകാക്ഷരം	7	7	2
ഏകാക്ഷരം	3	5	24	ഏകാക്ഷരം	7	7	2
ഏകാക്ഷരം	4	8	10	ഏകാക്ഷരം	6	6	2
ഏകാക്ഷരം	6	2	19	ഏകാക്ഷരം	1	1	
ഏകാക്ഷരം	2	4	21	ഏകാക്ഷരം	1	1	
ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം			
ഏകാക്ഷരം	2	5	21	ഏകാക്ഷരം	6	3	
ഏകാക്ഷരം	5	4	10	ഏകാക്ഷരം	4	4	
ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം	1	7	
ഏകാക്ഷരം	1	7	2	ഏകാക്ഷരം	3	5	
ഏകാക്ഷരം				ഏകാക്ഷരം	5	3	
ഏകാക്ഷരം	1	7	4	ഏകാക്ഷരം	4	6	
ഏകാക്ഷരം	7	2	20	ഏകാക്ഷരം	4	7	

ഏവേദേതേ	2	3	26
ഏവേദേന്ദ:	5	7	23
ഏവേദേന്ദാ	2	1	8
ഏവേദ്യനേ	7	7	25
ഏവേനസദ്യ:	2	1	14
ഏവേനുക:	5	3	22
ഏവേവാപാക:	7	8	27
ഏഷ്വരായ	6	8	17
ഏഷ്വസ്യ:	6	7	21
ഏഷ്വസ്യവ്യാ	6	8	28
ഏഷ്വതാനി	5	7	23
ഏഷ്വകവി	6	8	17
ഏഷ്വക്ഷേതി	4	3	29
ഏഷ്വഗവ്യ:	6	8	17
ഏഷ്വഗവേവ	4	2	7
ഏഷ്വഗ:	2	3	7
ഏഷ്വതന്ന:	7	2	16
ഏഷ്വതേവേ	4	3	4
ഏഷ്വഭിവാ	6	7	21
ഏഷ്വഭിവാവ്യംസരൽ	6	7	21
ഏഷ്വദേവ:	6	8	18
ഏഷ്വദേവോത്തമര്യ:	6	7	20
ഏഷ്വദേവാരഥര്യതി	6	7	20
ഏഷ്വദേവോ			
വിപന്യഭി:	6	7	20
ഏഷ്വദേവോവിപാ	6	7	20
ഏഷ്വദ്രാഹ്സംസ്യഭി:	4	7	13
ഏഷ്വധിയായാതി	6	8	5
ഏഷ്വതഭി:	6	8	17
ഏഷ്വപവിത്രേ	6	8	18
ഏഷ്വപന്നന:	7	5	23
ഏഷ്വപന്ത്രധിയായാതേ	6	8	5
ഏഷ്വപ്രകാശേ	7	3	2
ഏഷ്വപ്രതേന	6	7	21
ഏഷ്വപ്രതേനതേനാ	6	8	32
ഏഷ്വപ്രതേനവന്ദസാ	7	4	20
ഏഷ്വപ്രപുഷ്ടി:	1	4	21
ഏഷ്വതക്തിഭി:	6	8	5
ഏഷ്വവസ്തോമ:	2	3	26
ഏഷ്വവസ്തോമോ			
മേത:	2	4	5

ഏഷ്വവസ്തോമോ			
മേത:	2	4	7
ഏഷ്വവസ്തോമോമത:			
തോനമസാൻ	2	4	11
ഏഷ്വവസ്തനി	6	8	5
ഏഷ്വവാന്ദേവൗ	3	5	16
ഏഷ്വവാന്ദോമോ			
അശ്വപിനേ	2	5	1
ഏഷ്വവാജി	6	8	18
ഏഷ്വവിപ്രേ:	6	7	21
ഏഷ്വവിശ്വവിൽ	7	4	22
ഏഷ്വവിശ്വാനിവാദ്യം	6	7	20
ഏഷ്വവ്യാവ്യാവൃത:	7	1	26
ഏഷ്വവ്യാകനിക്രമേ	6	8	18
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	6	8	17
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	6	8	18
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	6	8	5
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	7	3	23
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	6	8	18
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	6	8	17
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	7	2	12
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	2	4	15
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ			
അചിക്രമേ	5	3	2
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	5	3	8
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ			
വരണ	5	5	6
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ			
വരണ	5	5	7
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ			
മാത:	4	2	19
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	5	5	15
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	2	7	25
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	7	4	20
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	7	3	22
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	7	5	17
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ			
പരിഷ്വിഷ്ടമേ	7	1	26
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	6	8	28
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	4	4	23
ഏഷ്വവ്യാസ്വിഷ്ടമേ	4	4	23

ഏഷാസ്യാനവ്യകായഃ	5	5	27	ഓഷ്ഠപ്രയാഹി	5	7	20
ഏഷാസ്യാനോഢഹിതാ	5	1	6	ഓഷ്ഠവൃന്ദ്യഃ	5	8	24
ഏഷാസ്യായുജാനാ	5	5	22	ഓഷ്ഠസ്വസ്വാദഃ	3	2	13
ഏഷാസ്യാവചകരുതഃ	1	6	14	ഓഷ്ഠണ്ണാണഗ്നേ	2	2	4
ഏഷോജ്ഞാ	1	3	33	ഐഷാവിവചധ	2	8	5
ഏഹഗമന്നപൃഷയ	8	6	6	ഐഷ്വര്യാതൃതൃയാഹി	2	4	20
ഏഹദേവാ	1	6	27	ഐഷ്വരീസാര ശ്രീ	4	1	28
ഏഹവാഃ	5	8	7	ഐവൃട്ടവചുപി.	6	7	9
ഏഹഹരീ	5	7	22	ഏകതോന	2	5	14
ഏഹിപ്രേഹി	6	4	28	ഏതോനാ	6	4	27
ഏഹിമനദ്യേയ	8	1	10	ഏതശ്ചിത്രം	8	5	14
ഏഹിവാഃവിമുഖഃ	4	8	21	ഏതാമഃ	4	4	13
ഏഹിസ്തോമാൻ	1	1	19	ഏകമാരം	8	7	23
ഏഹിഗ്നേഹ	1	5	24	ഏസിദ്യക്ഷഃ	2	4	28
ഏഹ്യഷ	4	5	24	ഏതമന്ദശഭി	3	6	12
ഐച്ചാമതാ	8	1	10	ഏതമംവേനിണ്യം	1	7	1
ഐതാ(ന്നമേഘ	4	3	11	ഏതംവേദ	6	3	8
ഐതപുഷാ	8	2	40	ഏതംവ്യക്താഃ	5	4	23
ഐതീരഗ്നേ	1	1	26	ഏതംവേദ	1	6	8
ഐതീരഗ്നേസരഥം	2	8	27	ഏതംസ്വരീക	4	7	32
ഐതീട്ടം	8	1	17	ഏതംവേദ	8	1	15
ഐഷ്വരാകന്ധി	8	8	5	ഏതംവേദ	3	7	19
ഐഷ്വരേതരീ	6	5	4	ഏതംവേദ	8	5	20
ഐഷ്വരോവാ				ഏതംവേദ	6	3	44
പ്രഥിവീ	8	4	27	ഏതംവേദ	7	2	14
ഐഷ്വരഃ	4	4	22	ഏതംവേദ	5	7	23
ഓകീവാഃസാ	4	8	25	ഏതംവേദ	5	8	9
ഓചിതീസഖായം	7	6	6	ഏതംവേദ	5	8	15
ഓജസ്തസ്യ		8	9	ഏതംവേദ	6	3	7
ഓജിഷ്ഠേ	3	1	21	ഏതംവേദ	2	5	2
ഓത്യമഹേ	6	2	5	ഏതംവേദ	8	4	13
ഓത്യേനാഃ	1	7	18	ഏതംവേദ	3	6	9
ഓമാനമാപ	4	8	9	ഏതംവേദ	8	2	6
ഓമാസ	1	1	6	ഏതംവേദ	7	7	20
ഓവൃപ്രാഃ	8	7	14	ഏതംവേദ	2	2	16
ഓവൃഷ്ടിഃ	5	4	7	ഏതംവേദ	4	2	16
ഓഷധരസ്സം	8	5	11	ഏതംവേദ	1	5	25
ഓഷധീ പ്രതി	8	5	11	ഏതംവേദ	8	2	6
ഓഷധീതിതി	8	5	8	ഏതംവേദ	6	6	6
ഓഷധിച്ഛി	8	6	27	ഏതംവേദ	3	6	6
ഓഷ്ഠപ്രായാസ	5	4	29	ഏതംവേദ	3	4	2

കഥാമഹേശ്വരിയായ	4	2	15	കമേതന്തപം	3	8	14
കഥാറായാമസഖായ:	1	3	23	കയാതപ്പുണ്ണി:	3	6	4
കഥാശ്രീയായ	3	4	21	കയാതേണാഗേ			
കഥാശ്രുണോതി	3	6	9	അടംഗിര:	6	6	5
കഥാഹതഭജണായ	3	4	20	കയാതപന്നളാതാ	6	6	24
കഥോന്മതേ	4	1	25	കയാനശ്ചിത്ര:	3	6	24
കുമാരിയന്ത	6	6	29	കയാനോത്താഗേ	4	1	4
കുമാക്ഷത്രശ്രീയം	1	2	16	കയാനോത്താഗേ			
കുമാഗച്ഛാഗമതത:	5	8	23	വിവസ:	5	2	11
കുമാനള	6	1	11	കയാശ്ച	2	3	24
കുമാഭവൻ	4	7	7	കരംഭോഷയ	2	5	7
കുമാമതമരായസം	1	6	8	കണ്ണിഗൃഹാശാലവാ	6	5	10
കുമാവസോസ്തോത്രം	8	5	26	കഹ്നിസിവിത്തദിത്ര	4	7	7
കുമാവാത്തോസ്തോ				കഹ്നിസിവിത്തദിത്രയ			
വിധൽ	5	8	5	ജനദിത്ര	4	7	7
കുമാന്യന്തപിതരം	8	5	3	കഹ്നിസിവിതസാത			
കുമാരാന:	1	8	24	ഇത്ര	8	4	16
കുമാസ്തമിത്ര	7	7	22	ഹവിഷ്കേതുധാസി:	5	2	9
കുമാപ്രിയയ	4	3	2	കവി.ശൃങ്ങിമർദ്യം	7	1	33
കുമാപ്രസ്താവിഷാ:	2	4	25	കവി.ശശാസ:	3	4	18
കുമാസ്തവതജ്ഞ	5	7	27	കവി:കവിതാ	8	7	10
കുമാസ്തവസ്താകൃതം	6	4	31	കവിമഗ്നി:	1	1	23
കുമാഹ്നിരധ്വജാ:	6	4	31	കവിമിവാപ്രചേതസം	6	6	5
കുമാന്യന്ത:	1	3	15	കവിന്ദ്രപക്ഷാ:	3	3	25
കുമാന്യന്തബ്ധ				കവിന്ദ്രധന്യാ	7	3	7
പ്രിയ:	5	8	24	കവിനോമിത്രാപജ്ഞാ	1	1	4
കുമാന്യന്താസ്ത	3	4	21	കശ്ചകന്തസാ.യോഗം	8	6	17
കുമാന്യ	1	3	26	കന്യജ്ഞ:	1	2	31
കുമാജ്ഞസ്ത	1	7	21	കന്യമിത്രാപാപസം	5	3	19
കുമാജ്ഞാശ്ചകാന്താ:	6	6	29	കന്യജ്ഞാമി:	1	5	23
കുമാകൃഷ്ണനന്ത:	2	8	11	കന്യജ്ഞാഇത്ര	7	7	22
കുമാകൃഷ്ണകലശ	7	3	10	കന്യജ്ഞാതരം	3	5	26
കുമാകൃഷ്ണപന്താ:	7	4	17	കന്യജ്ഞാസത്യ	3	6	24
കുമാകൃഷ്ണിഹാ:	7	4	5	കന്യാജ്ഞാസത്യജ്ഞായ	4	3	13
കുമാനന്തകവ	3	6	30	കന്യാസ്തം	1	2	13
കുമാന്യന്താസ്തനാ:	5	7	27	കന്യാസ്തംപാടിഞ്ഞാ:	6	6	6
കുമാന്യന്താപഹതം	3	8	11	കന്യാസ്തംപാണി			
കുമാന്യന്താ:	6	6	14	കുമാന്യന്താ	2	3	24
കുമാന്യന്താ	2	1	5	കുമാന്യന്താസ്തം	3	5	17
കുമാന്യന്താപ്രഥം	8	5	19	കുമാന്യന്താപ്രഥം	2	5	7
കുമാന്യന്താസ്തം	6	5	25	കുമാന്യന്താസ്തം	6	6	24

കുസ്യസപിത്സവനം.	6	4	27	കിരൂനവ:	2	7	11
കാതളപേതി:	1	5	24	കിരേതാവാചാ	8	5	1
കാതേജസ്തൃത				കിരതീരോഷാ	7	7	17
ഓക്യതി:	5	3	13	കിരതീസപിദിത്രോ			
കാമരയാദാ	3	5	3	അധ്യേതി	3	5	23
കാമസ്തദേത്ര	8	7	17	കിരതാത്യായൽ	1	8	2
കായമാനോവനാത്യാ.	3	1	5	കീട്ടങ്ങിത്ര:	8	6	5
കാരായൽ	1	8	22	കീരിശ്ചിദധിത്യാ.	5	3	4
കാതരഹം.	7	5	25	കതസ്താമിത്ര	2	3	24
കാവാംദ്രേപമാതി:	3	7	19	കത്രാചിദൃസ്യ	3	8	24
കാവ്യേദിരദാഭ്യാ	5	5	11	കമസാഹൃതേ	5	3	9
കാസിതപ്രമാ	8	7	18	കമസായഹൃഷ്.	3	5	19
കാസ്യപൃതി:	3	6	11	കമാരശ്ചിൻ	2	7	18
കിംരേകൃണന്തി	3	3	21	കമാരമാതാ	3	8	14
കിരേവേഷ്യത്യു:	8	3	14	കരുഗ്രവണമാവൃണി	7	8	1
കിന്നളരൂക്ഷിലം.				കരുസ്തൃത്യു:	8	1	11
സസി	2	4	10	കവിച്ചകൽ	6	6	14
കിന്നേ'അസ്യദ്രവിണം.	3	5	3	കവിൽസഭേവീ:	3	8	1
കിന്നേ ഭ്രാതരഗന്ധ്യ	2	4	10	കവൽസസ്യപ്ര	4	7	25
കിംഭ്രാതാ	7	6	8	കവിഷ്സന:	6	5	26
കിരതയസപിത്	3	7	5	കവിഭ്സേഗ	5	6	13
കിംസഭ്യക്ഷണവൽ	3	5	25	കവിഭ്സേഗപ്രതി	8	2	8
കിംസബാഹോ	8	4	2	കവിഭ്സേഗയവന്ത:	8	7	19
കിംസപിദാസീൽ	8	3	16	കവിഭ്യാഷണ്യന്തിഭ്യ:	6	8	9
കിംസപിദനങ്ക്:	7	7	28	കവിന്നോഗ്നി:	2	2	12
കിംസപിന്നോരാദാ	7	6	11	കവിന്മാ	3	3	7
കിരവാസോയൽ	4	4	31	കഷംകേസ്തൃ	2	5	18
കിരഞ്ഗതാബ്രഹ്മണ:	4	8	14	കഹത്യാകഹ	4	4	13
കിരഞ്ഗതാമഘവൽ	7	8	22	കഹയാന്താ	1	8	15
കിരഞ്ഗഗരഗ്രഹോദന:	6	5	35	കഹഗ്രത	7	7	6
കിരഗ്രാസ്രാ	2	4	27	കഹസ്ഥാകഹ	6	5	18
കിരന്യേപദ്യാസന്ത	5	8	26	കഹസപിദ്രോഷാ	7	8	18
കിരതന്മാ.	8	4	1	കുവിജ്ജായതേ	7	2	32
കിരസ്യദേ	4	6	23	കുഷ്ണാദേവോ	4	4	13
കിരഗന്തസ്ത	5	6	8	കുഷ്ണാഷ്വപാദ:	3	4	23
കിരദാഹിത്രം.	3	6	10	കുഷ്ണോന്തധൃമം.	3	1	36
കിരച്ചിതീ	8	6	5	കുഷ്ണോന്തൃഗന്യേ	3	6	16
കിരീരേവപിഷ്ണോ	5	6	25	കുഷ്ണാന്തോവരി			
കിരീരംവാ.	6	5	20	വോഗവേ	7	1	24
കിരൂപ്രേഷ്:	2	3	4	കൃതാനീസ്യ	7	1	
കിരേഷിരേന്യേ	3	5	26	കൃതേചിത്രേ	5	4	2

കൃതഞ്ചിദംഗി	3	5	10	കോമരദേശ	8	1	10
കൃതന്നശാലിവി	7	8	24	കോതളഭാതി	3	7	19
കൃതന്നോയലത്തം	5	6	6	കോവണ്ണോമം	8	2	4
കൃധിരണം	3	1	18	കോവണ്ണാതാ	3	8	6
കൃധീനോത്തര				കോവാമദ്യ	4	4	14
യോദേവ	8	4	27	കോവാമദ്യോകരതേ	3	7	20
കൃധിരണംയജമാനായ	5	2	21	കോവാന്മാശൽ	2	3	1
കൃഷ്ണിൻമോല	8	6	23	കോവേദജാനം	4	3	11
കൃഷ്ണനഹര	3	5	7	കോവേദനൂനം	4	3	28
കൃഷ്ണിയാനം	2	3	23	കോവോത്തമ്മത്ത	2	4	6
കൃഷ്ണപ്രഭുത	2	2	5	കോവോമഹാന്തി	4	3	24
കൃഷ്ണായദേനിം	7	5	31	കോവോവഷിഷ	1	3	13
കൃഷ്ണശ്ചേതഃ	7	7	3	കൃതുപ്രാഹാജനിതാ	8	5	17
കൃഷ്ണായദംഗോഷ	8	1	26	കൃതൃയന്തികൃതവഃ	8	2	6
കൃഷ്ണാരജാംസി	6	3	30	കൃതൃയന്തിക്ഷിതയഃ	3	6	11
കേതുങ്ക്യണ്ണാൻ	7	1	37	കൃത്വജൽ	6	5	32
കേതുങ്ക്യണ്ണാന്ന				കൃത്വാക്ഷേസ്യ	2	8	17
കേതവേ	1	1	11	കൃത്വാക്ഷേസ്യരത്നം	6	8	6
കേതുഃയജ്ഞാനാം	2	8	20	കൃത്വാഭാത്തസ്തു	4	5	26
കേതേത്താഗേ	4	1	4	കൃത്വാമഹാൻ	1	6	1
കേതേനനഃ	8	1	9	കൃത്വായസ്യേ	2	1	14
കേതേനശമ്മൻ	6	4	17	കൃത്വാശുക്രദിഃ	7	5	5
കേമേമര്യകം	3	8	14	കൃത്വാഹിദ്രോണേ	4	5	2
കേശ്യിനിം	8	7	24	കൃത്വാദക്ഷായനഃ	7	4	27
കേഷാനനഃ	4	3	28	കൃത്വാസ്തരഹ	5	6	11
കോങ്ങിമീദ്യേ	1	6	8	കൃവ്യാമേഗനിം	7	6	21
കോത്താലാവേദകേതുഹ	3	3	24	ക്രാണാതത്രാഃ	8	4	24
കോത്താലാവേദ	8	7	17	ക്രാണാതദ്രേദിഃ	1	4	23
കോത്താലേന്ദ്രാ	3	6	13	ക്രാണാശിതു	7	5	4
കോത്താലേന്ദ്രാമേ	1	6	8	ക്രീളന്നോരശ്വ	4	1	11
കോത്താസ്വവിത	3	6	9	ക്രീളന്ത്യസ്യ	6	1	8
കോത്താസ്വവേദ	7	6	7	ക്രീളംവ	1	3	12
കോത്താസ്വതുഷ്ഠം	4	1	33	ക്രീളമ്മഖോന	6	8	10
കോദേശ	2	3	14	കപിത്യാനിനേ	5	6	10
കോദേവയനം	1	3	21	കപിത്യാവലംഗ	5	1	3
കോദോവാനം	3	6	13	കപിത്രീചക്രാ	1	3	5
കോനാനാ	3	6	13	കപനൂനം	1	3	15
കോനകാവാ	6	3	19	കപനൂനംസുഭാനവഃ	5	8	21
കോനവാ	4	2	13	കപിവാശാഃ	4	3	26
കോവോമിത്രാസ്ത	1	4	5	കപവസ്തു	1	3	15
കോനാപത്ര	2	3	26	കപിസ്യതേരു	2	7	17

കപിസ്യവീരഃ	4	1	26	ഗവാശിനമമ്മനം	3	2	9
കപിസ്യവൃഷഭോരുപാ	6	4	45	ഗവ്യന്തതു	3	5	24
കപിസ്യവോമന്തം	2	3	25	ഗവ്യോഷ	6	4	2
കപസിദദ്യ	7	8	20	ഗാഥപതി	1	3	26
കപസിദസ്യ	2	4	7	ഗാഥഭ്രവസം	5	7	24
കപസിദാസാം	3	8	2	ഗാമരേണ്ഗ്ഷഃ	8	8	4
കോയഥ	5	7	11	ഗായത്രേണപ്രതി	2	3	18
ക്ഷത്രജിനപരമത	6	3	16	ഗായത്രിസാമ	2	4	13
ക്ഷത്രായത്ഥമവസി	6	3	19	ഗായന്തിതാ	1	1	19
ക്ഷത്രായത്ഥം	1	8	2	ഗാർഹത്യേനസത്യ	1	1	29
ക്ഷപളസ്രഗ്ദ്ധ	5	2	19	ഗാവസ്തപ്രാമം	8	3	7
ക്ഷപോരാജൻ	1	5	27	ഗാവളപാപത	6	5	16
ക്ഷിരന്തപഃ	3	5	22	ഗാവശ്വിൻ	6	1	40
ക്ഷേതിക്ഷേമേഭിഃ	6	6	6	ഗാവോനന്യഥം	6	4	6
ക്ഷേത്രമീവവിമദഃ	1	7	30	ഗാവോഭോഗാവാഃ	4	6	25
ക്ഷേത്രസ്യപതിനാ	3	8	9	ഗാവോയവംപ്രയുതാഃ	7	7	16
ക്ഷേത്രസ്യപതേ	3	8	9	ഗിരയശ്വിൻ	5	8	24
ക്ഷേത്രാപേഗ്യഃ	3	8	14	ഗിരശ്ചയാസ്തേ	5	7	22
ക്ഷേമസ്യച	6	3	19	ഗിരസ്തേജഃഭാജസാ	6	7	19
ക്ഷോമാനസംധുഃ	1	5	11	ഗിരാജാതഃ	7	1	26
ഖേരമസ്യ	6	6	14	ഗിരായഹൃതാ	5	4	1
ഗന്താനോയജ്ഞം	4	4	34	ഗിരായഭി	6	8	3
ഗന്താരാഹി	1	1	32	ഗിരാവാദ്ഭാജന	6	6	22
ഗന്തേയന്തി	4	6	15	ഗിരിന്തയഃ	3	6	4
ഗന്ധവൃത്തമാപദം	7	3	8	ഗിരിഭാജൻ	7	8	27
ഗംഭീരാളഭധീരിവ	3	3	9	ഗിരോജ്ജ്വലമാം	6	3	14
ഗംഭീരേണനഃ	4	6	18	ഗിർണ്ണഃപാഹി	3	3	2
ഗച്ഛതന്ദ്രാശ്ചേഷാഗ്രഹം	6	6	8	ഗിർണ്ണഭവനം	8	4	10
ഗണാനാന്താ	2	6	29	ഗിർദ്വിപ്രഃ	5	6	15
ഗമഭാജം	5	3	19	ഗുഹാഗിരോനിമിതം	8	3	14
ഗമണസ്തേ	7	8	26	ഗുഹാസതിഃ	5	8	10
ഗയസ്ഫാദനോ				ഗുഹാഹിതം	2	6	3
അമീവഹാ	1	6	21	ഗുഹതാഗ്രഹ്യം	1	6	12
ഗക്ഷേണൈ	7	6	6	ഗുഹണ്ഗുഹാഹേനാ	2	1	4
ഗക്ഷേ	3	6	16	ഗുണാനാജമഗ്നിനാ	3	4	11
ഗക്ഷോതുഃ	4	5	27	ഗുണാനോജണ്ഗി			
ഗക്ഷോയോഷാം	8	1	14	രോഭിഃ	1	5	1
ഗക്ഷായജ്ഞസ്യ	6	1	3	ഗുണേതദിത്ര	6	4	23
ഗക്ഷായോജ്ഞപാം	1	5	14	ഗുഹിരന്തേതനഃ	5	3	8
ഗക്ഷംസ്ഥാഹി	8	8	42	ഗുണ്ണാമിതേ	8	3	27
ഗവാമിവശ്രിയസേ	4	3	24	ഗുഷ്ഠിസ്തസ്യ	3	5	26

ഗ്രഹമേധാസത്തഗത	5	4	30	ഘമേതവമധു	8	6	2
ഗൃഹായാമ്യരജ്കൃതഃ	8	6	27	ഘൃതപുഷ്പാമനോയുജഃ	1	1	26
ഗോജിതാബാഹു	1	7	15	ഘൃതപ്രതീകംവഃ	2	2	12
ഗോജിനസ്സോമോ				ഘൃതനപൃതം	3	5	10
രഥജിൽ	7	3	3	ഘൃതംപവസ്വ	7	1	6
ഗോത്രഭിഭ്ദംഗോവിഭം	8	5	22	ഘൃതമിമിക്ഷേ	2	5	23
ഗോഭിമിമിക്ഷം	3	3	14	ഘൃതമഗ്നേഃ	8	2	19
ഗോഭ്യര്യഭീമന്യേ	5	7	18	ഘൃതവതീ	5	1	14
ഗോഭിപ്താണഃ	6	1	37	ഘൃതവന്തമുപ	2	2	10
ഗോഭിപൃരേത	7	8	23	ഘൃതവന്തഃപാവക	3	1	21
ഗോഭിപൃരേത	7	8	25	ഘൃതാഹവന	1	1	22
ഗോഭിപൃരേത	7	8	27	ഘൃതാഹവനസന്ത്യ	1	3	31
ഗോമശ്വേരവൽ	4	3	22	ഘൃതേനദ്യാവാ			
ഗോമദ്യുഷ്	2	8	8	പൃഥിവീ	5	1	14
ഗോമധിരണ്യവചസു	5	6	18	ഘൃതേനാഗ്നിഃ	8	6	24
ഗോമന്നന്തരോ	7	5	8	ഘൃഷ്ടംപാവകം	1	5	8
ഗോമന്നസ്സോമവീരവൽ	6	8	32	ഘൃഷ്ടശ്വേനായ	8	8	2
ഗോമാന്തരേഗ	3	4	16	ഘ്നന്തോവൃത്രം	1	3	9
ഗോമാന്തരോയൽ	1	6	9	ഘ്നന്തദ്യുഗ്ധാണി	6	3	34
ഗോമാന്തരോൽ	5	7	4	ചന്ദ്രമഗ്നിഃ	2	8	20
ഗോമാന്തരേകഃ	5	7	4	ചന്ദ്രമാന്തർദ്വ	1	7	20
ഗോവിൽപവസ്വ	7	3	19	ചന്ദ്രമാമനസഃ	8	4	19
ഗോഷാത്തരോ	6	7	19	ചകാരതാ	5	3	10
ഗോഷപ്രശസ്തിഃ	1	5	14	ചക്രവാംസഗുഭവഃ	2	3	4
ഗോരമിമേൽ	2	3	19	ചക്രന്നവൃത്തം	4	2	7
ഗോരീമിമയ	2	3	22	ചക്രംയസ്യേ	8	3	4
ഗോരീയയതി	6	6	28	ചക്രാണാസഃ	1	3	2
ഗ്നാശ്വയന്നരശ്വ	5	1	11	ചക്രാമേഹി	1	7	26
ഗ്രന്ഥിന്നവിഷ്യ	5	4	14	ചക്രിതീവഃ	7	3	2
ഗ്രാവാണസ്സവിതാ	8	8	33	ചക്രിര്യോവിശ്വാ	3	1	16
ഗ്രാവാണസ്സോമ	4	8	13	ചക്ഷുന്റോദേവ	8	8	16
ഗ്രാവണമുപരേഷാ	8	8	33	ചക്ഷുന്റോധേഹി	8	8	16
ഗ്രാവണേവതൽ	2	8	4	ചക്ഷുഷഃപിതാ	8	3	17
ഗ്രാവരേണാത്ഥപ	8	8	33	ചത്തസ്രത്തം	7	3	25
ഗ്രാവരേണാന	8	3	13	ചതുരശ്വതിൽ	1	3	23
ഗ്രാവാവരണപ	7	8	9	ചതുർശാന്യേ	8	6	17
ഗ്രാവ്ണാനന്തഃ	7	2	16	ചതുർസ്സാകം	2	2	25
ഗ്രാവ്ണാബ്രഹ്മാ	4	2	12	ചതുഷ്പത്യാ	3	6	16
ഗ്രിവാഃസ്മേ	8	8	21	ചതുസ്ത്രിംശൽ	2	3	10
ഘനേവവിഷ്വാക്	1	3	11	ചതുസ്സഹസ്രം	4	1	28
ഘോസാഹ്നാ	8	6	16	ചത്തോത്തഃ	8	8	13

ചതപാഠം	4	3	5	ജാലിപ്പുതം	7	1	21
ചതപാരിതേ	8	1	11	ജഞ്ജാനംസപ്പ	7	5	4
ചതപാരിവാക്	2	3	22	ജഞ്ജാനംസ്സാമം	5	6	23
ചതപാരിശ്രുങ്ഗാ	3	8	10	ജഞ്ജാനംസ്സുവ	8	6	16
ചതപാരോമാവൈ				ജഞ്ജാനംനാൻ	6	5	29
ജവനസ്യ	5	2	28	ജജ്ഞാനോഹരിത.	3	3	8
ചതപാരോമാ	2	1	3	ജജ്ഞിഷതുതമാ	8	5	3
ചനിഷ്ടദൈവം	5	5	17	ജനംവദ്രിൻ	4	6	8
ചമുഷ്ട്യേന	7	4	9	ജനയന്നോചനാ	6	8	32
ചരൻവഥംസ:	6	5	14	ജനസ്യഗോപാ	4	1	3
ചരിത്രംഹി	1	8	10	ജനായചിദ്യ	5	1	17
ചരന്നയ:	7	1	9	ജനാസോത്തംനി.	1	3	8
ചക്രത്യംതത:	1	5	8	ജനാസോവൃത			
ചഷണീധൃതം	3	3	15	ബഹിഷ	5	8	4
ചരക്തപ്രതേന	8	7	18	ജനിതാദിവ.	6	3	18
ചികിത്സിതനസന്ധാ	4	1	14	ജനിതാശ്ചാനാം	6	3	18
ചിതേതദാം	8	8	1	ജനിഷ്ടയോഷാ	7	8	19
ചിത്തിരചിത്തി.	3	4	18	ജനിഷ്ടചിദേത്യ	3	8	12
ചിത്തിരപാദമേ	1	5	11	ജനിഷ്ടാളഗ്ര	8	3	3
ചിത്തിരാം	8	3	21	ജനിഷ്ടാദേവവീതയേ	4	5	20
ചിത്രതദ:	2	7	20	ജനീയത്തോന	5	6	20
ചിത്രദേവാനാം	1	8	7	ജന്യശ്ചിദ.	5	4	28
ചിത്രംഹയൻ	5	5	14	ജനേനശേവ	1	5	13
ചിത്രതൽ	8	6	18	ജനായ	2	1	2
ചിത്രതദാ	6	2	4	ജന്മൻജന്മൻ	2	8	16
ചിത്രതേജ:	8	5	17	ജയതഞ്ച	6	3	15
ചിത്രാവായേഷ	4	1	10	ജയതാമിവ	1	2	10
ചിത്രോത്ഭവീഭി:	1	5	6	ജയമകാരേ	6	2	3
ചിത്രോയദ്രോട്ട്	1	5	10	ജരതീഭി:	7	5	25
ചിത്രോവോസ്ത	2	4	12	ജരമാണസ്സം	8	6	24
ചോദയതം	7	8	15	ജരാബോധ	1	2	23
ചോദയിത്രീ	1	1	6	ജാതവേദസേ	1	7	7
ചാനസ്യേ	4	3	10	ജാതോത്തംനി	3	1	33
ചാട്ടിര്യതം	6	6	7	ജാതോജായതേ	3	1	3
ജ.യേതമിത:	2	4	27	ജാതോയദഗ്നിനേ	5	2	16
ജഗതാസിന്ധം	2	3	18	ജാനന്തിവൃഷ്ട:	3	1	1
ജഗദ്മാതേ	8	1	3	ജാനന്തോരൂപം	8	7	7
ജാലനേചോദ.	4	3	26	ജാനന്ത്യഹ്ന.	2	1	5
ജാലനാമു	2	4	17	ജാമിസ്സിന്ധുനാം	1	5	9
ജാലനാമഹരിഭി	1	4	13	ജാമ്യതിതപേ	6	5	14
ജാലനസ്യതം	8	4	15	ജായാതപ്യതേ	7	8	4

ജായേദസ്സം	3	3	19	ജ്യോതിർവൃണീത	3	2	26
ജായേവപത്യാ	7	3	7	ജ്യോതിഷതീർത്ഥിനി	2	1	26
ജിഹ്വഗ്നി	2	6	2	തത്ഗാഥയാ	7	4	25
ജിഹ്വസ്യ	1	6	10	തത്ഗാവോത്തമി	6	8	16
ജിഹ്വശ്ലേഷ	1	8	1	തത്ഗീർഭി:	6	8	25
ജിഹ്വദർശന	6	3	30	തത്ഗുർത്വയ:	1	4	21
ജിഹ്വസ്യവ	5	1	19	തത്ഗുർത്വയ	6	1	29
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	6	4	23	തത്ഗോർത്വവൃണ	6	7	27
ജിഹ്വതന്ത്രി	7	8	19	തത്ഗോർത്വമ	1	3	9
ജിഹ്വതന്ത്രിനാസത്യാ	1	8	9	തത്ഗോർത്വമ			
ജിഹ്വസ്യവ	7	7	2	തത്ഗോർത്വമ			
ജിഹ്വസ്യന:	5	2	1	തത്ഗോർത്വമ	6	5	7
ജിഹ്വസ്യഗ്നി	3	8	18	തത്ഗോർത്വമ	6	5	2
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	8	7	5	തത്ഗോർത്വമ	8	1	14
ജിഹ്വസ്യോത്തമി				തത്ഗോർത്വമ	6	8	12
ജിഹ്വസ്യോത്തമി				തത്ഗോർത്വമ	6	1	17
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	6	3	37	തത്ഗോർത്വമ	5	7	17
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	6	3	20	തത്ഗോർത്വമ	7	5	21
ജിഹ്വസ്യോത്തമി				തത്ഗോർത്വമ	7	1	27
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	6	3	14	തത്ഗോർത്വമ	8	6	25
ജിഹ്വസ്യോത്തമി				തത്ഗോർത്വമ			
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	2	7	25	തത്ഗോർത്വമ	2	5	27
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	6	8	2	തത്ഗോർത്വമ	4	1	19
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	5	3	22	തത്ഗോർത്വമ	6	7	12
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	3	8	18	തത്ഗോർത്വമ	5	2	21
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	7	4	14	തത്ഗോർത്വമ	7	3	5
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	1	3	28	തത്ഗോർത്വമ	7	2	2
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	7	4	14	തത്ഗോർത്വമ	1	5	19
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	6	2	26	തത്ഗോർത്വമ	7	1	5
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	4	1	11	തത്ഗോർത്വമ	6	3	22
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	2	4	21	തത്ഗോർത്വമ	6	7	19
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	2	4	4	തത്ഗോർത്വമ	5	3	16
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	8	8	16	തത്ഗോർത്വമ	3	1	6
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	2	8	1	തത്ഗോർത്വമ	6	5	2
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	2	6	2	തത്ഗോർത്വമ	1	4	26
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	2	6	2	തത്ഗോർത്വമ	2	5	7
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	5	4	6	തത്ഗോർത്വമ	1	2	29
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	4	2	24	തത്ഗോർത്വമ	4	4	36
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	3	7	1	തത്ഗോർത്വമ	6	3	33
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	5	7	21	തത്ഗോർത്വമ	1	1	8
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	7	3	13	തത്ഗോർത്വമ	7	1	40
ജിഹ്വസ്യോത്തമി	3	2	26	തത്ഗോർത്വമ	3	1	8

തന്മൂലപാൽപഥ	8	6	8	തമഗ്രൂവ.	2	2	6
തന്മൂലപാദപ്രതേ	3	1	34	തമദ്യതായസേ	6	4	27
തന്മൂലപാൽപവമാന.	6	7	24	തമധപദോഷ്ഠീഭൃതേ	4	1	6
തന്മൂലപാദൃതം	2	5	8	തമഹ്സന്ത	1	7	9
തന്മൂലപാദിൻ	8	1	18	തമമൃക്ഷന്ത	6	8	16
തന്നമൃഗസ്തം	1	7	25	തമകേളിസ്തം	6	1	21
തന്നപ്രതം	4	6	4	തമസ്തന്ത	3	5	16
തന്നമൃഗാവതണ	5	3	27	തമസ്തന്ത	6	7	11
തന്നമൃഗാവതണ	5	4	26	തമസ്തോരവതയഃ	2	7	22
തന്നവ്യസി	1	4	26	തമസ്യ	8	6	14
തന്നസ്തരീപം	2	2	11	തമസ്യപ്രക്ഷം	2	1	12
തന്നസ്തരീപചയ	2	8	23	തമസ്യജ്ഞയാമസി	7	4	25
തന്നസ്തരീപചയ	5	2	2	തമസ്യവിഷ്ണു	8	6	14
തന്നസത്യം	7	4	2	തമസ്യരാജാ	2	2	26
തന്നാകര്യ	4	3	16	തമഹോ	6	1	7
തന്നുപോചാക	2	4	1	തമഹ്യൻഭൃതീജാ	6	8	16
തന്നേമിതൃവ	6	5	24	തമാഗന്ത	6	1	35
തന്നേന്താഗ്നേ	4	1	1	തമന്തം	4	7	7
തന്നോത്താഗ്നേജാ				തമാനോത്താക്കം	5	6	21
വദ്യ	5	2	8	തമിന്ദ്രാദം	3	3	5
തന്നോത്താഗ്നാ	4	3	3	തമിന്ദ്രാദോഹവീമി	6	6	38
തന്നോദാത	2	7	20	തമിന്ദ്രാദാനം	6	4	2
തന്നോദോവായച്ചത	7	8	8	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	6	6	22
തന്നോദോവാപൃഥിവി	7	8	12	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	6	1	20
തന്നോദായ	5	3	27	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	2	2	14
തന്നോവോദാ	4	6	13	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	1	1	19
തന്നോവാത	6	8	33	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	1	5	21
തന്നോവിവോച	4	6	7	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	5	2	3
തന്നോവിഗാ	6	8	33	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	2	2	14
തന്നോമിർബ്ബയന്ത്യ	4	8	7	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	8	3	17
തന്നോമിർബ്ബയന്ത്യ	6	6	38	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	6	1	20
തന്നോമിർബ്ബയന്ത്യ	1	8	7	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	3	5	20
തപസായേ	8	8	12	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	7	1	20
തപന്തിഗൃഹം	5	3	26	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	6	1	10
തപജ്ജോവനേ	1	4	23	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	1	3	21
തപജ്ജോവനേ	8	8	40	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	3	6	11
തപോഷ്ഠഗ്നേ	3	1	18	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	3	5	2
തപോഷ്ഠഗ്നേ	7	3	8	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	2	2	13
തപോഷ്ഠഗ്നേ	3	2	8	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	6	7	17
തപോഷ്ഠഗ്നേ	4	5	19	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	3	5	6
തപോഷ്ഠഗ്നേ	4	1	15	തമിന്ദ്രാദോവായാമസി	1	7	3

തമിളിഷായ:	6	3	33	തചിപ്പി	6	6	16
തമിളിഷായോ				തയപവസ്വ	7	1	12
തമിളിഷാ	4	8	28	തയപവസ്വധാരയാ	7	1	6
തമിളണി:	6	7	17	തയോരിഭാവൽ	4	4	32
തമിളഹന്ദ്രം	4	6	13	തയോരിഭവസാ	1	1	33
തമിളഹേ	6	1	11	തയോരിഭവസാ	1	2	6
തമിളജനി	7	1	33	തരണിപ്പിശാഭർത:	1	4	7
തമിഴാനം	1	6	15	തരണിരിൽ			
തമിഴ്ചാണം	7	4	25	സിഷാസതി	5	3	20
തമിഴ്ചാണംരജസി	2	5	20	തരണി:വ	6	3	47
തമിഴ്ചാണമസാ	5	6	21	തരൽസമന്ദി	7	1	15
തമിഴ്ചാണമ:	1	5	26	തരൽസമന്ദി	7	5	14
തമിഴ്ചാണമ:	4	5	23	തരോരീപ്പ:	6	4	30
തമിഴ്ചാണമ:	6	6	13	തവകൃത്യാ	6	6	2
തമിഴ്ചാണമ:	6	2	20	തവകൃത്യാതവോതിഭി:	6	7	23
തമിഴ്ചാണമ:	4	5	23	തവകൃത്യാസനേയം	6	1	54
തമിഴ്ചാണമ:	4	7	23	തവകൃത്യാസനേയം	5	2	29
തമിഴ്ചാണമ:	1	5	26	തവകൃത്യാസനേയം	8	7	26
തമിഴ്ചാണമ:	6	8	7	തവകൃത്യാസനേയം	7	1	8
തമിഴ്ചാണമ:	1	5	26	തവകൃത്യാസനേയം	6	1	18
തമിഴ്ചാണമ:				തവകൃത്യാസനേയം	4	1	2
തമിഴ്ചാണമ:	4	7	22	തവകൃത്യാസനേയം			
തമിഴ്ചാണമ:	4	5	12	തവകൃത്യാസനേയം	3	5	5
തമിഴ്ചാണമ:	4	3	23	തവകൃത്യാസനേയം	2	5	6
തമിഴ്ചാണമ:	4	6	13	തവകൃത്യാസനേയം	7	4	2
തമിഴ്ചാണമ:	6	6	33	തവകൃത്യാസനേയം			
തമിഴ്ചാണമ:	6	6	31	തവകൃത്യാസനേയം	7	7	11
തമിഴ്ചാണമ:	4	6	4	തവകൃത്യാസനേയം	2	6	28
തമിഴ്ചാണമ:	4	2	19	തവകൃത്യാസനേയം	5	2	7
തമിഴ്ചാണമ:	2	4	13	തവകൃത്യാസനേയം	3	5	21
തമിഴ്ചാണമ:	2	6	25	തവകൃത്യാസനേയം	4	1	18
തമിഴ്ചാണമ:	4	6	11	തവകൃത്യാസനേയം	6	1	18
തമിഴ്ചാണമ:	2	2	26	തവകൃത്യാസനേയം	7	5	10
തമിഴ്ചാണമ:	7	6	1	തവകൃത്യാസനേയം			
തമിഴ്ചാണമ:	1	7	9	തവകൃത്യാസനേയം	6	1	35
തമിഴ്ചാണമ:	5	4	14	തവകൃത്യാസനേയം	5	3	12
തമിഴ്ചാണമ:	6	3	26	തവകൃത്യാസനേയം	7	1	9
തമിഴ്ചാണമ:	2	5	12	തവകൃത്യാസനേയം	8	1	11
തമിഴ്ചാണമ:	8	6	4	തവകൃത്യാസനേയം	3	4	23
തമിഴ്ചാണമ:	8	4	22	തവകൃത്യാസനേയം	6	2	20

തവപ്രതേ	2	7	9	തസ്യവയം	4	7	32
തവഗരീരം	2	3	13	തസ്യവയം	8	7	19
തവകൃത്രാസ	7	2	7	തസ്യാസ്സമദ്രാ	2	3	22
തവശ്രിയാ	3	8	16	തസ്യേദ്വേന്ത	6	1	30
തവശ്രിയേ	3	8	16	തസ്യേദീഹ	3	6	5
തവശ്രിയേവ്യജിഹിത	2	6	32	താജ്ഞാദൃസ്യ	5	4	28
തവശ്രിയോദ ഷ്യ				താജ്ഞശിരം	5	7	19
സ്യേവ	8	4	20	താജ്ഞാനോമഹി	2	7	21
തവസ്യാമ	2	7	9	താജ്ഞതോവി	1	1	22
തവസ്യാദീഷാ	3	5	10	താജ്ഞഷസ്വ	3	4	10
തവഹത്യദീന്ദ്ര	4	6	10	താംപുഷ്യൻ	8	3	27
തവാഗ്നേഹേ ശ്രം	2	5	17	താംപുഷ്യ	4	8	23
തവാഗ്നേഹോത്രസ്വ	8	4	21	താംവാന്യേനം	2	2	1
തവായംസോമഃ	3	2	18	താംവോദേവാ	4	2	16
തവാഹംശ്ശുര	1	1	21	താംസുതേ	8	1	15
തവാഹംസോമ	7	5	15	താജ്ഞത	4	3	2
തവാഹമഗ്ന	6	1	34	താജ്ഞിസന്തം	6	7	32
തവേദംചീശാ	5	6	23	താജ്ഞസ്യേജ്യഃ	8	7	10
തവേദീന്ദ്ര	5	8	13	താജ്ഞസ്യനമസാ	1	6	7
തവേദീന്ദ്രാവമം	5	3	20	താജ്ഞസ്യപ്രതനായുവ	1	6	7
തവേദീന്ദ്രാഹം	6	5	32	താജ്ഞസ്യവണ്ണം	2	5	26
തവേദുതാ	6	3	48	താജ്ഞസ്യസുദോഹസ	6	5	5
തവേമാ	7	3	17	താജ്ഞപരന്തി	3	8	2
തവേമേ	7	2	8	താജ്ഞേപിവി	3	8	2
തവോതിഭി	4	2	18	താജ്ഞംവർധന്തി	2	2	25
തസ്മാജ്ഞഗ്നി	3	6	13	താജ്ഞാഷതരാ	2	4	13
തസ്മാജ്ഞന്തി	2	7	4	താഗൃണീഹി	5	1	11
തസ്മാജ്ഞാസ്യേ	5	7	2	താംപാതാദ്രാ	3	8	2
തസ്മാജ്ഞാഗ്നേ	2	7	4	താജ്ഞിഹിയാ	5	1	10
തസ്മാജ്ഞാജ്ഞാൻ	8	4	18	താജ്ഞാജ്ഞ	3	6	7
തസ്മാജ്ഞാ	8	4	18	താജ്ഞതേസത്യാ	3	6	8
തസ്മാജ്ഞാജ്ഞാൻ	8	4	18	താജ്ഞഗൃണന്തി	3	6	29
തസ്മാജ്ഞാജ്ഞാൻ	8	4	17	താജ്ഞഗൃണ	4	4	6
തസ്മാജ്ഞാജ്ഞാൻ	7	6	5	താജ്ഞാജ്ഞാൻ	2	8	8
തസ്മിന്നാവേശയ	2	4	19	താജ്ഞവ്യസ	5	1	1
തസ്മിന്നാഹി	6	4	2	താജ്ഞാപാതന്തപാ	5	5	8
തസ്മിന്നാഹി	2	6	26	താജ്ഞാഹി			
തസ്മിന്നാഹി	6	5	25	താജ്ഞാഹി			
തസ്മിന്നാഹി	7	2	2	താജ്ഞാഹി			
തസ്മിന്നാഹി	8	2	38	താജ്ഞാഹി			
തസ്മിന്നാഹി	1	7	10	താജ്ഞാഹി			

അനോവാർവതി:	4	8	29
അൻയജത്രാൻ	1	1	27
അൻപുണ്യം	1	6	15
അൻവന്ദസം	6	1	38
അൻവോമഹം	2	7	21
അബാഹ്വം	4	4	2
അഭിരാഗിച്ചെന്നരം	4	8	28
അഭിരാഗ്യാതം	5	8	5
അഭിരാഗ്യാതംവൃഷണം	6	2	7
അഭ്യുഷം	5	1	2
അഭ്യുഷിപാശം	5	5	7
അഭ്യുഷംവിശ്വസ്യ	7	2	7
അമനസാനം	7	8	20
അമഗ്നേന്ദ്രം	5	2	8
അമസ്യരീതിം	4	3	2
അമഹാന്തം	1	2	3
അമാതം	6	2	21
അമിത്രസ്യ	1	2	3
അമേന്ദ്രശ്ചിനം	5	8	8
അമേന്ദ്രശ്ചിനം	6	2	25
അയജ്ഞം	5	1	1
അയജ്ഞം	1	2	3
അയോധിഷ്ഠം	4	8	27
അരജാനം	4	5	25
അവഭ്രിണം	8	5	6
അവഭൃഷ്ഠം	5	5	26
അവർത്തിയാതം	7	8	17
അവർത്തി	5	1	1
അവാങ്ഗീർഷം	5	6	17
അവാന്ധിയോവസേ	3	7	16
അവാന്ധം	1	8	19
അവരജിത്രാവരണം	8	7	20
അവാംവാസ്തൂനി	2	2	21
അവാംവിശ്വസ്യ	6	2	21
അവാംസത്യം	4	4	8
അവാമം	2	5	1
അവാമംശ്വരവാമം	6	2	26
അവാമിയാനോവസേ	4	4	3
അവാമം	4	4	4
അവാമംശ്വരവാമം	4	4	32
അവിശ്വരവേ	5	1	10

അവിഭാചിതം	6	2	7
അവിഭാചിതം	5	6	18
അവിഭാചിതം	6	2	7
അവിഭാചിതം	1	8	22
അവ്യയം	4	4	32
അവ്യയം	2	8	8
അവ്യയം	5	6	15
അവ്യയം	1	1	25
അവ്യയം	5	8	2
അവ്യയം	5	1	1
അവ്യയം	4	4	4
അവ്യയം	5	1	10
അവ്യയം	5	5	7
അവ്യയം	6	3	24
അവ്യയം	5	6	17
അവ്യയം	4	4	3
അവ്യയം	5	1	11
അവ്യയം	4	8	27
അവ്യയം	4	5	3
അവ്യയം	6	1	33
അവ്യയം	6	6	33
അവ്യയം	6	2	36
അവ്യയം	3	5	20
അവ്യയം	5	1	18
അവ്യയം	3	4	13
അവ്യയം	8	7	17
അവ്യയം	3	3	19
അവ്യയം	3	2	17
അവ്യയം	1	8	8
അവ്യയം	8	2	22
അവ്യയം	8	6	16
അവ്യയം	5	6	9
അവ്യയം	1	3	6
അവ്യയം	2	7	7
അവ്യയം	2	3	15
അവ്യയം	1	5	17
അവ്യയം	2	8	18
അവ്യയം	7	4	17
അവ്യയം	6	8	10

തിരോധചഃപ്ര	5	7	1	ഇവിഗ്രീബോവപോരേ	6	1	23
തീക്ഷ്ണേനാഗ്നേ	8	4	6	ഇവിഗ്രീബോവുഷഃ	3	8	15
തിവ്രസ്യഭിഖയസഃ	8	8	18	ഇവിശുഷ്ണുവിക്രതോ	6	5	1
തിവ്രാസ്സോമാസ				ഇതുജാനോമഹോമതേ	6	1	9
ആഗഹി	1	2	8	ഇവന്നോജിയാൻ	4	6	9
തിവ്രാസ്സോമാസ	6	6	1	തൃണസ്തന്യ	2	4	12
തിവ്രാൻഘോഷാൻ	5	2	20	തൃതീയേധാനാ	3	3	18
തിവ്രോവോഽധുമാ				തൃദിലാ	8	4	31
അയം	2	8	9	തൃപ്തധനോ	3	5	7
ഇണ്ടേതുണ്ടേ	1	1	4	തൃപ്തമേതൻ	8	3	26
ഇഗ്രോഹ	1	8	8	തൃപ്തമയാപ്രഥമം	8	3	7
ഇപേതനായ	6	1	28	തേജാഭ്യുഷ്ണാ	4	3	24
ഇജേനസ്തനേ	4	2	14	തേജാഭ്യ	8	4	30
ഇദ്യുദ്ഗാവോഽലൃതം	6	8	21	തേജാസ്യഭ്യം	1	6	17
ഇദ്യുദ്ഘോരേതേ	6	3	34	തേജാസ്യസന്തു	7	2	23
ഇദ്യുന്താത്യാഗിരസ്തമ	6	3	32	തേജാചരന്തി	5	1	19
ഇദ്യുന്ദക്ഷ	3	1	14	തേജോഘോഷാഭി	2	7	21
ഇദ്യുപയോയതേ	1	8	24	തേഗവ്യതാ	3	4	14
ഇദ്യുബ്രഹ്മാണി	3	3	16	തോലാരാജാന	8	4	26
ഇദ്യുഭരന്തി	3	8	13	തോലഭഗ്നേ	6	1	32
ഇദ്യുവാതാ	6	8	21	തോലഭഗ്നേ			
ഇദ്യുശുക്രാസ	2	1	23	സ്വാധ്യ	6	3	34
ഇദ്യുശ്ചോറന്തി	3	1	21	ഏചിദ്ധി	5	4	15
ഇദ്യുസുതാഃ	8	8	18	തേജഘ്നീരേ	1	5	6
ഇദ്യുസ്സോമാസ്തതാ	6	6	25	തേജാനത	6	5	16
ഇദ്യുസ്സോകാഃ	3	1	21	തേജിഷ്ഠയാതപനി	2	6	31
ഇദ്യുഹിനാഗ	2	7	25	തേജിഷ്ഠായസ്യ	4	5	14
ഇദ്യുഗ്രേ	8	3	27	തേജേജഗ്നേ	4	5	26
ഇദ്യുന്ധോസശ്ശുചയ	2	1	23	തേജേദേവനേത	4	3	4
ഇദ്യായേദഗ്നിഭി	6	6	1	തേജേദേവായ	5	2	23
ഇദ്യായംസോമ	2	1	24	തേജാമദാ	1	4	16
ഇദ്യേദേഗ്നേ	4	1	3	തേജാമദാഇന്ദ്ര	5	3	7
ഇദ്യേദമിന്ദ്ര	8	8	25	തേജാമദാബ്രഹ്മദിന്ദ്ര	4	6	1
ഇദ്യേദിമാ	5	3	6	തേജേഗ്വാ	2	7	21
ഇദ്യേദിന്ദ്ര	6	5	28	തേന പുത്വാസ	7	3	2
ഇദ്യേദിന്ദ്രസ്വാഭാഭ്യേ	3	3	6	തേനസ്തന്തു	6	6	3
ഇദ്യേദേതേ	1	4	18	തേനസ്തഹസ്ത്രിണം	6	8	1
ഇദ്യേദേതേന്ദ്രതഃ	4	1	27	തേനതൃസ്ത	6	4	25
ഇദ്യേമാളവനാ	7	1	29	തേനഇന്ദ്ര	4	8	13
ഇരീതനാമ	6	5	36	തേനതാസത്യാഗതം	1	4	2
ഇവിഷോസുകൃതം	6	൦	30	തേനോവാജിനിവസ്യ	5	8	

തേന	5	8	6	തേസ്യോമ	3	5	8
തേനസത്യേന	1	2	3	തേഹിദ്യവോപ്യമിവി	8	4	25
തേനസ്തോതുഷ്യ	6	5	30	തേഹിദ്യാവാപ്യീവി			
തേനസ്ത്രോധം	6	2	27	മാതരാ	8	2	8
തേനതം	8	7	13	തേഹിദ്യാവാപ്യമിവി	2	3	3
തേനോത്തവൃത്തഃ	8	2	7	തേഹിനദിരേ	6	7	7
തേനോഗൃണാനേ	2	3	3	തേഹിപത്രാസഃ	6	1	25
തേനോഗോപാ	6	2	35	തേഹിപ്രജായാഃ	8	4	28
തേനോനാചം	6	2	23	തേഹിയഭേത്തവ്യ	5	4	6
തേനോഭേദേണ	6	1	28	തേഹിയഭേത്തവ്യ	6	3	11
തേനോമിദ്രതാവരണ	4	2	13	തേഹിനസ്യഃ	1	6	17
തേനോത്താനി	1	2	3	തേഹിപ്രോഷ്ഠപച്ഛഃ	4	8	12
തേനോത്തായ	4	8	10	തേഹിഷ്യ	6	2	23
തേനോത്ഥ്യ	4	8	10	തേഹിസത്യഃ	4	4	5
തേനോപസുനി	4	3	29	തേഹിസ്ഥിരസ്യ	4	3	8
തേനോവൃഷ്ടിം	7	2	5	തോകേഹിതേ	3	7	16
തേപ്രദാസഃ	7	4	24	തോശാഘൃതാഹണാ	3	1	11
തേദ്യോഗോധാ	7	7	21	തോശാസാ	6	3	20
തേദ്യോമൃഗ്നം	4	4	22	തമനാവഹരന്തഃ	1	5	13
തേമേതാമൃ	4	3	11	തമനാസാമിസ്യ	5	3	25
തേമനാ	3	4	15	തൃഷ്ടിസിദ്ധവൃതം	6	4	26
തേമമ്മൃജത	3	4	14	തൃഷ്ടിശ്രിതൃതൃതൃതൃ	8	8	1
തേതായീന	2	3	2	തൃഷ്ടിശ്ലോകധുപം	4	1	33
തേതായാതേ	3	5	8	തൃഷ്ടിശ്ലോകധുപം	3	8	1
തേതരണമി,	1	6	14	തൃഷ്ടിസേത്യ	4	1	32
തേതദ്രാസ	4	4	34	തൃഷ്ടിമിതമാ	4	1	32
തേവദൻ	8	6	7	തൃഷ്ടിദേഹ്യാം	4	1	32
തേവർദ്ധത	1	6	10	തൃഷ്ടിദോഷ	1	3	14
തേവിദന്തസാ	6	6	39	തൃണമാതൃതം	6	6	29
തേവിശ്വാ	7	1	37	തൃണാഗ്നിനാ	5	8	34
തേവോഹൃതേ	3	7	9	തൃസംസാരേ	1	4	12
തേഷാംഹി	6	4	33	തൃമുഖോത്തപ്രഹണം	4	7	16
തേഷാംഹിമഹ്നാ	8	2	9	തൃമുഖഃ	6	6	16
തേസത്യേന	8	2	16	തൃമുഖഃ	8	8	36
തേസത്യേനമനസാ	5	6	12	തൃസ്യപിൻ	4	1	32
തേസീഷപന്ത	5	4	10	തൃാണ	6	4	33
തേസ്യതാസഃ	7	2	16	തൃാണ	6	6	29
തേസ്യനവ	2	3	2	തൃാണതേ	6	6	29
തേസോമാ	8	4	30	തൃാണസ്യ	5	7	18
തേസ്യതാസഃ	4	3	8	തൃാണകൃണാപതി	5	3	23
തേസ്യോമവേ	5	5	9	തൃാണകേശിന	2	3	22

[illegible]

ചെങ്കുളം	4	6	21	ചെങ്കുളം	1	6	20
ചെങ്കുളം	4	5	27	ചെങ്കുളം	6	4	13
ചെങ്കുളം	1	1	34	ചെങ്കുളം	7	7	12
ചെങ്കുളം	1	2	33	ചെങ്കുളം	6	5	9
ചെങ്കുളം	1	4	19	ചെങ്കുളം	2	8	25
ചെങ്കുളം	1	4	22	ചെങ്കുളം	2	1	17
ചെങ്കുളം	4	2	5	ചെങ്കുളം	2	1	17
ചെങ്കുളം	8	8	29	ചെങ്കുളം	5	3	15
ചെങ്കുളം	2	1	20	ചെങ്കുളം	7	7	7
ചെങ്കുളം	1	3	24	ചെങ്കുളം	6	7	2
ചെങ്കുളം	2	5	11	ചെങ്കുളം	6	5	10
ചെങ്കുളം	4	7	5	ചെങ്കുളം	4	8	2
ചെങ്കുളം	2	5	19	ചെങ്കുളം	7	3	19
ചെങ്കുളം	7	7	7	ചെങ്കുളം	3	1	15
ചെങ്കുളം	2	4	8	ചെങ്കുളം	5	2	29
ചെങ്കുളം	7	5	24	ചെങ്കുളം	6	3	23
ചെങ്കുളം	8	8	29	ചെങ്കുളം	4	1	2
ചെങ്കുളം	3	8	29	ചെങ്കുളം	6	7	29
ചെങ്കുളം	4	5	2	ചെങ്കുളം	8	5	8
ചെങ്കുളം	7	7	6	ചെങ്കുളം	4	1	2
ചെങ്കുളം	1	5	5	ചെങ്കുളം	4	1	2
ചെങ്കുളം	1	2	31	ചെങ്കുളം	1	2	34
ചെങ്കുളം	8	5	5	ചെങ്കുളം	1	2	33
ചെങ്കുളം	6	6	13	ചെങ്കുളം	6	5	11
ചെങ്കുളം	1	4	21	ചെങ്കുളം	3	4	12
ചെങ്കുളം	1	4	17	ചെങ്കുളം	1	2	33
ചെങ്കുളം	8	7	5	ചെങ്കുളം	2	5	28
ചെങ്കുളം	2	6	1	ചെങ്കുളം	1	8	26
ചെങ്കുളം	4	5	22	ചെങ്കുളം	6	4	40
ചെങ്കുളം	4	8	31	ചെങ്കുളം	3	1	15
ചെങ്കുളം	7	4	28				
ചെങ്കുളം	7	4	27				
ചെങ്കുളം	2	4	17				
ചെങ്കുളം	4	6	10				
ചെങ്കുളം	5	2	29				
ചെങ്കുളം	6	4	21				
ചെങ്കുളം	4	5	28				
ചെങ്കുളം	5	2	20				
ചെങ്കുളം	7	7	12				

തന്നോഗോപാ:	2	6	30	താംസത്യഇന്ദ്ര	1	5	4
തന്നോവായവേഷം	2	1	23	താംസദ്യേ:	3	2	10
തന്നോവൃത്രഹന്ത	7	7	12	താംസമുദ്രിയാ:	7	1	29
താംപവിത്രേ	7	3	17	താംസമുദ്രോത്തസി			
താംപഹീന്ദ്ര	2	4	11	വിശ്വവിൽകവേ	7	3	17
താംപിപ്രും	3	5	19	താംസിന്ധുൻ	8	7	21
താംപുരുന്ദ്ര	6	6	38	താംസുതസ്യ	1	1	10
താംപുഞ്ചമിഷ്ഠം	5	7	15	താംസുതോന്തമാദന:	7	2	13
താംപുത്രസമസ്രാണി	6	4	19	താംസുഷ്ഠാണ:	7	2	13
താംഭഗോന:	4	5	15	താംസുകരസ്യ	5	4	22
താംഭൂപ:	1	4	14	താംസുതോഹരിത:	1	8	26
താമഖസ്യ	8	8	29	താംസുര്യന:	6	7	22
താമഹാഇന്ദ്ര	3	5	21	താംസോമകൃതഭി:	1	6	19
താമഹാൻ	1	5	4	താംസോമന്തമാദന:	6	8	14
താമഹിം	3	6	2	താംസോമപണിദ്യുത:	6	8	12
താമാനേദ്യ:	2	4	9	താംസോമപചമാന:	7	1	16
താമായാമി:	8	8	5	താംസോമപിതൃഭി:	6	4	13
താമായാമിരപ	1	4	9	താംസോമപ്ര	1	6	19
താംയവിഷ്ഠ	6	6	5	താംസോമമഹേ	1	6	20
താംരഥം	4	6	21	താംസോമവിപശ്ചിതം	6	8	6
താംരയിം	6	5	12	താംസോമവിപശ്ചിതം	7	1	40
താംരാജേന്ദ്ര	2	4	16	താംസോമസുര:	7	2	10
താംരാജേവ	6	8	10	താംസോമാസി	7	2	13
താംവരണമുത	5	2	15	താംസോമാസി			
താംവരോ	6	2	14	സൽപതി:	1	6	19
താംവമാസി	5	3	15	താംഹത്യൽസപ്തദ്യ:	6	6	35
താംവലസ്യ	1	1	21	താംഹത്യപ്രതി			
താംവിഷ്യ	4	5	7	മാനമോദ:	6	6	35
താംവിപ്രസ്തം	6	8	8	താംഹത്യഭിന്ദ്ര	5	2	29
താംവിശ്വസ്യ	8	5	21	താംഹത്യഭിന്ദ്രചോമി:	1	8	4
താംവിശ്വസ്യധനദാ:	5	3	20	താംഹത്യഭിന്ദ്ര			
താംവിശ്വസ്യധേയിര	1	2	19	സപ്തയുധൻ	1	5	5
താംവിശ്വാധേയിഷ്ഠ	8	1	15	താംഹത്യഭിന്ദ്ര	1	5	4
താംവിശ്വേഷാം	2	7	7	താംഹത്യദൃണയാ:	8	4	15
താംവിഷ്ണോ	5	6	25	താംഹത്യദ്യുഷ്ട	6	6	35
താംവൃഥാ	2	1	18	താംഹത്യത്വൽ	4	6	4
താംവൃധഇന്ദ്ര	4	6	10	താംഹത്യദ്യുവിഷ്യ	6	5	24
താംവൃഷാ	6	1	18	താംഹിക്ഷേതവൽ	4	5	1
താംശതാന്യവ	4	7	3	താംഹിതസ്തന്വ:	6	4	12
താംശിയായ	8	8	5	താംഹിത:പിതാ	6	7	2
താംശ്രദ്ധാഭി:	4	6	22	താംഹിമന്യോ	8	3	18

തപംഹിമാനശ്ശേ	4	1	13
തപംഹിരാധസ്തതേ	6	4	20
തപംഹിവിശ്വതോരവ	1	7	5
തപംഹിപൃതാഹൻ	6	6	27
തപംഹിശ്വശ്വതിനാം	6	7	1
തപംഹിശ്ശര	2	4	18
തപംഹിഷ്വാപ്യവേയൻ	3	2	1
തപംഹിസത്യോമഘവൻ	6	6	13
തപംഹിസുപ്രതൂരസി	6	2	14
തപംഹിസോമ			
വർധയൻ	7	1	8
തപംഹിസ്തോമവർധന	6	1	16
തപംഹോതാമനഹിത	1	1	27
തപംഹോതാ	4	5	22
തപംഹോതാമന്ത്രതമോ			
നോഷ്യൂക്	4	5	13
തപംഹ്യഗ്നേണിനാ	6	3	31
തപംഹ്യഗ്നേണിവൃന്ത്യ	2	2	13
തപംഹ്യഗ്നേപ്രഥമ	4	4	35
തപംഹ്യേക	3	6	28
തപംഹ്യേഹിചേരവേ	6	4	19
തപംഹ്യുഗ്ന	7	5	17
തപംഗ്നേകാവ്യ	3	5	11
തപംജിപുത്ര	3	1	14
തപംജിയാവിശ	5	2	7
തപംജിയേന്ദ്ര	4	7	3
തപംജി	3	5	11
തപംജിപ്രോജായതേ	4	5	9
തപംജിശ്വസ്യഗേ	4	5	15
തപംജിഗന്ധരിതാരം	3	8	17
തപംജിഗ്നപ്രശംസിഷ	1	6	8
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	4	8	17
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര			
ജാതവേദഃ	7	6	19
തപംജിഗ്നേന്ദ്രസായ	1	2	34
തപംജിഗ്നേന്ദ്രരാകേ	2	5	18
തപംജിഗ്നേന്ദ്രദിതിഃ	2	5	18
തപംജിഗ്നേ	1	2	33
തപംജിഗ്നേന്ദ്രപതിഃ	5	2	21
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	2	5	17
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	2	5	17

തപംജിഗ്നേന്ദ്രവിനോദഃ	2	5	18
തപംജിഗ്നേന്ദ്രവരൂപഃ	3	8	26
തപംജിഗ്നേന്ദ്രപ്രഥമോ			
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	32
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	32
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	32
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	33
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര			
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	34
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	6	7	9
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	32
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	4	5	21
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	34
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	2	5	17
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	2	5	18
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	4	5	19
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	5	2	6
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	3	8	16
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	3	31
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	3	4	18
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	5	2	20
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര			
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	33
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	2	32
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	5	8	35
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	2	2	9
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	5	2	16
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	4	1	5
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	2	1	13
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	2	5	19
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	5	1	27
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	3	5	22
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	6	31
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	4	9
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	4	1	20
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	3	2	10
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	4	7	2
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	3	8	16
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	5	8	35
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	2	4	17
തപംജിഗ്നേന്ദ്ര	1	4	1

തമയസംപ്രതി	1	8	25
തമാവിമ	1	4	18
തമാവിമസൂത്രസം	1	4	16
തമിൾസപ്രമാണസി	6	4	14
തമിന്ദനസ്തോയാൻ	1	8	25
തമിന്ദപ്രതൃത്തിഷ്ഠ	6	7	3
തമിന്ദബലാഭധി	8	8	11
തമിന്ദയശാ	6	6	13
തമിന്ദസജോഷസം	8	8	11
തമിന്ദസ്രവിതലൈ	5	3	3
തമിന്ദസ്വയശാഃ	5	4	3
തമിന്ദാഭിഭൂഃ	8	8	11
തമിന്ദാഭിഭൂരസി	6	7	1
തമിന്ദായവിഷ്ണവേ	7	1	13
തമിന്ദാസി	8	8	11
തമിന്ദോപാസിസ്രവ	7	1	25
തമിമാഃ	1	6	23
തമിമാവാദ്യാ	4	5	21
തമിശിഷേ	2	4	10
തമിശിഷേസുതാനാം	6	4	26
തമുത്തമം	8	5	11
തമുത്സാൻ	4	1	32
തമേകസ്യ	4	7	21
തമേതദധാരയ	6	6	23
തമേതാനി	8	3	4
തമേതാൻ	1	4	16
തമേതാന്ദ്രുതേഃ	1	3	2
തയാമസ്തോ	8	3	19
തയാവഥാ	2	5	25
തയാവയമുത്തമം	2	6	30
തയാവയം			
പവമാനേന	7	4	22
തയാവയമ്മലവൻ	2	1	21
തയാവയമ്മലവൻ	2	4	21
തയാവയംശാശഭ്കഹേ	8	7	1
തയാവയംസധന്യഃ	3	4	25
തയാവയംസുധാ	2	6	30
തയാവീരേണ	6	8	25
തയാഹസ്വിൻ	6	2	3
തയാഹസ്വിഭുജാ	6	7	9
തയാഹിതമപ്യം	2	8	3

തയാഹ്യഗ്നേ			
വജ്രണ	2	2	9
ത്വഹിന	7	4	8
ത്വയേദിന്ദ്ര	6	6	20
ത്വഷ്യാദഹിന്ദ്രേ	7	6	23
ത്വഷ്യാമായാ	8	1	14
ത്വഷ്യായഭാഭം	1	6	10
ത്വഷ്യാരംവായുഃ	8	2	10
ത്വഷ്യാരമഗ്രജാഃ	6	7	25
ത്വഷ്യാരൂപാണി	2	5	9
ത്വഷ്യാജമാമാതരം	6	2	30
ത്വാഞ്ചിത്രശ്രവസ്തമ	1	3	32
ത്വാഞ്ജനാ,	7	8	22
ത്വാന്യുതമഗ്നേ	4	5	18
ത്വാന്ദേവേഷ്യ	1	7	15
ത്വാപുവൃഗ്ദ്ധയ	8	5	13
ത്വാമ്മുജന്തിശേ	7	2	20
ത്വാംയജേണഭി,	7	7	10
ത്വാംയജേണഷ്വപ്ത			
ത്വീജം	3	1	7
ത്വാംയജേണഷ്വപ്തീ			
ജഞ്ചാതം	7	7	5
ത്വാംയജേണഷ്വപ്തീതേ	7	7	5
ത്വാംയജേണ	6	7	23
ത്വാംരീഹന്തി	7	4	28
ത്വാംവർധന്തി	4	4	35
ത്വാംവാജീ	4	6	21
ത്വാംവിശ്വേണത	4	5	9
ത്വാംവിശ്വേ	4	1	13
ത്വാംവിഷ്ണു	6	1	18
ത്വാംശുഷ്വിൻ	6	7	2
ത്വാംസുതസ്യ	3	3	6
ത്വാംസോമപവമാനം	7	3	16
ത്വാംസ്തോമാഃ	1	1	10
ത്വാംഹത്യഭിന്ദ്രേ	1	5	5
ത്വാംഹിമന്ദ്രതം	4	5	6
ത്വാംഹിഷ്യ	4	5	1
ത്വാംഹിസത്യം	6	4	1
ത്വാംഹിസഹസ			
രസ്തം	6	2	30
ത്വാംഹിന്ദ്രാവസേ	4	7	5

പാഠശാലാസം	3	4	12	പാതിപാത്രാഹാരം	4	2	6
പാഠശാലാഭരണ	2	7	16	പാതിപാത്രാഹാരം	5	8	16
പാഠശാലാ				പാതിപാത്രാഹാരം			
പാഠശാലാ	4	1	3	സുതാവസ്ത.	6	6	26
പാഠശാലാ	3	8	26	പാതിപാത്രം	5	2	14
പാഠശാലാ				പാതിപാത്രം	4	5	21
പാഠശാലാ	2	5	19	പാതിപാത്രം	4	7	28
പാഠശാലാ	3	8	26	പാതിപാത്രം	8	8	8
പാഠശാലാ	2	5	18	പാതിപാത്രം	5	2	23
പാഠശാലാ	3	8	26	പാതിപാത്രം	7	7	4
പാഠശാലാ	2	5	18	പാതിപാത്രം	3	6	17
പാഠശാലാ	4	5	23	പാതിപാത്രം	3	6	17
പാഠശാലാ	1	2	34	പാതിപാത്രം	1	7	13
പാഠശാലാ	3	5	11	പാതിപാത്രം	5	3	9
പാഠശാലാ	3	8	26	പാതിപാത്രം	6	4	1
പാഠശാലാ	3	1	7	പാതിപാത്രം			
പാഠശാലാ				പാതിപാത്രം	1	1	8
പാഠശാലാ	8	3	39	പാതിപാത്രം	5	1	26
പാഠശാലാ	7	8	29	പാതിപാത്രം	2	5	19
പാഠശാലാ	3	8	26	പാതിപാത്രം	1	5	20
പാഠശാലാ				പാതിപാത്രം	5	2	22
പാഠശാലാ	3	8	18	പാതിപാത്രം	5	2	8
പാഠശാലാ	4	1	5	പാതിപാത്രം	1	3	9
പാഠശാലാ	5	2	12	പാതിപാത്രം	2	6	5
പാഠശാലാ	3	8	26	പാതിപാത്രം	8	7	1
പാഠശാലാ	4	5	22	പാതിപാത്രം	7	7	4
പാഠശാലാ	5	2	7	പാതിപാത്രം	8	2	20
പാഠശാലാ				പാതിപാത്രം	2	5	7
പാഠശാലാ	4	1	1	പാതിപാത്രം	2	4	8
പാഠശാലാ	6	7	16	പാതിപാത്രം	4	5	7
പാഠശാലാ	3	8	17	പാതിപാത്രം	6	5	32
പാഠശാലാ	5	8	13	പാതിപാത്രം	1	4	10
പാഠശാലാ	8	4	21	പാതിപാത്രം	2	8	10
പാഠശാലാ	8	7	6	പാതിപാത്രം	2	2	25
പാഠശാലാ	6	7	3	പാതിപാത്രം	4	5	2
പാഠശാലാ	8	6	20	പാതിപാത്രം	1	3	11
പാഠശാലാ	1	3	20	പാതിപാത്രം	4	3	23
പാഠശാലാ	4	7	27	പാതിപാത്രം			
പാഠശാലാ	6	5	32	പാതിപാത്രം	1	7	2
				പാതിപാത്രം	7	2	26

തോഷംവയംതദ്രം	1	8	5	ശേഷിപ്പ്	3	1	23
തോഷംശർധോന	4	8	3	ശേഷകലശാനം	3	6	30
തോസുപുത്രശവസഃ	6	6	17	ശേഷാസാൻ	4	4	20
തോടസാമപ്രഥമാ	7	5	23	ശേഷമാൻ	4	7	34
തോഹയൽ	5	2	24	ശേഷജാനം	5	6	5
തോതാസസ്തപാവസാ	7	1	22	ശേഷാശ്രീരശിവേന	1	8	12
തോതാസസ്തപായുജാ	6	5	2	ശേഷാവാഃ	6	4	5
തോതാസോമഘവൻ	3	6	18	ശേഷ്യന്താമനവേ	6	2	6
തോതോവാജ്യഹയ	2	5	22	ശേഷ്യന്താനം	5	4	25
ക്ഷേസ്യപാദിതേ	11	2	6	ശേഷ്യാനം	4	5	13
ക്ഷിണാവതാമിൾ	2	1	10	ശ്യാനാമേകം	7	7	18
ക്ഷിണാചാൻപ്രഥമഃ	8	6	3	ശ്യാവനിഭ്യഃ	8	4	30
ക്ഷിണാശ്വം	8	6	4	ശ്യാശ്വന്ദശ	4	7	34
ഭാനമിൻ	2	2	17	ശ്യാജ്ഞപഷ്ടു	1	7	1
ഭദ്രീരേക്സഃ	6	4	3	ശ്യാഹീഷ്ട	2	1	16
ഭയന്നുക്തന്ധനയന്നസ്യ	1	5	15	ശ്യായുവാകവ	1	1	5
ഭയന്വേവാതഭീമന	11	5	26	ശ്യാഹിവിശ്വം	6	2	27
ഭയാനോഭോഗമശ്വവൻ	6	4	1	ശ്യാജ്ഞ ചിച്ഛുൻ	1	7	11
ഭയാമിതേജധുനോ				ശ്യാജ്ഞവേൽ	5	3	23
ക്ഷേമഗ്രേ	6	7	4	ഭാതാമേ	6	4	29
ഭയാമിതേ	6	3	11	ഭാഗ്യാനോവദ്യം	2	1	18
ഭയിക്രാമഗ്നിഭിഷസം	3	1	20	ഭാധാരക്ഷേമം	1	5	10
ഭയിക്രാമനമസാ	5	4	11	ഭാനാമൃഗോന	6	3	8
ഭയിക്രാവാണം	5	4	11	ഭാനായമന	1	4	20
ഭയിക്രാവാപ്രഥമഃ	5	4	11	ഭാനാസ പൂമുശ്വസ	6	4	5
ഭയിക്രാവ്ണജ്ഞ	3	7	14	ഭാനോജ്ഞഗ്നേ	5	1	23
ഭയിക്രാവ്ണജ്ഞഃ	3	7	13	ഭാനോജ്ഞഗ്നേ			
ഭയിക്രാവ്ണോ				ബൃഹതഃ	2	5	21
അകാരിഷം	3	7	13	ഭാമാനംവിശ്വചക്ഷണേ	6	2	9
ഭയിക്രാവഃ	5	4	11	ഭാശാരജ്ഞ	5	6	5
ഭയിഷ്യാജാരേസ്യതം	3	3	1	ഭാശോകസ്യ	6	6	5
ഭൃഷ്ടാ	1	4	24	ഭാസപത്നീ	1	2	38
ഭൃഗുജ്ഞമേ	2	2	4	ഭിദ്യക്ഷേണ്യ	2	2	15
ഭനോവിശ്വന്ദ്ര	2	4	13	ഭിദ്യക്ഷന്തച്ഛസ	3	2	3
ഭദ്രഭീമിൻ	3	6	27	ഭിവ പീയൂഷം	7	1	8
ഭദ്രഞ്ചിദധി	6	3	48	ഭിവ പീയൂഷംപൂവ്യം	7	5	23
ഭൂനസോജ്ഞപസഃ	4	2	19	ഭിവക്ഷസോജ്ഞഗ്നി			
ഭുനാവിശ്വഭുതം	1	2	19	ഭിഹ്വാ	8	2	10
ഭുനാപു	7	7	16	ഭിവക്ഷസോധേനവഃ	3	1	1
ഭവിദ്യന്തന്യാന്ധാ	7	1	41	ഭിവശ്ചിത്തേബൃഹതഃ	1	4	25
ശേഷിപ്പോയുജ്ഞതേ	4	2	20	ഭിവശ്ചിസ്യ	1	4	19

ദിവ്യശിരോമേ	2	3	27	ദിശസ്സുമേയാന			
ദിവ്യശിരോപുഷ്പം	3	2	25	കിനാതി	3	2	3
ദിവ്യശിരോവ:	8	3	8	ദീദിവംസമപുഷ്പം	3	1	13
ദിവ്യശിരോഘ	3	6	20	ദീർഘംഹൃദ്യംകൾ	8	7	22
ദിവ്യശിരോഘനാഭം	5	8	26	ദീർഘതന്തു:	8	2	20
ദിവ്യസ്തംഭം:	1	3	34	ദീർഘതമാമാമതേ	2	3	1
നീപസ്തരി	7	3	28	ദീർഘസ്തംഭം			
ദിവ്യസ്തംഭമിവാത്തം	6	8	21	ഏകശ:	6	1	23
ദിവ്യസ്തംഭമിവോരവ:	7	8	6	ദൂതാധ്യോനിത്തം	5	2	25
ദിവ്യസ്തംഭമിവാ:				ദൂതാത്തം	1	4	15
പര്യോജ:	4	7	35	ദൂതാകശോചി:	1	5	10
ദിവോചിത്തമ:	1	3	16	ദൂഗ്രഹിണ:	6	6	22
ദിവോയന്തമിത്തം	2	3	6	ദൂർത്തം	7	6	12
ദിവിക്കയന്തം	5	5	6	ദൂർത്തംസപ്ത	6	5	15
ദിവീതേനാഭം	7	3	4	ദൂർത്തം	7	5	12
ദിവീനകേതുരധി	8	5	5	ദൂർത്തം	6	8	32
ദിവീമേത്തം	8	6	27	ദൂർത്തം	1	8	23
ദിവീസ്തംഭം	7	8	10	ദൂർത്തം	4	7	26
ദിവീസ്തംഭം	8	3	6	ദൂർത്തം	3	5	8
ദിവോഭിവേസദൃശീ.	4	7	34	ദൂർത്തം	8	6	11
ദിവോയന്തം	3	8	4	ദൂർത്തം	8	6	6
ദിവോയന്തം	7	5	20	ദൂർത്തം	4	7	10
ദിവോയന്തം	5	5	11	ദൂർത്തം	5	3	22
ദിവോയന്തം	4	6	9	ദൂർത്തം	5	8	1
ദിവോയന്തം	1	7	8	ദൂർത്തം	8	1	16
ദിവോയന്തം	4	5	4	ദൂർത്തം	4	8	4
ദിവോയന്തം	7	4	16	ദൂർത്തം	7	8	29
ദിവോയന്തം	6	8	6	ദൂർത്തം	8	4	11
ദിവോയന്തം	7	3	13	ദൂർത്തം	2	1	22
ദിവോയന്തം	7	3	11	ദൂർത്തം	4	4	20
ദിവോയന്തം	6	7	38	ദൂർത്തം	5	5	26
ദിവോയന്തം	4	4	28	ദൂർത്തം	6	1	4
ദിവോയന്തം	6	4	24	ദൂർത്തം	6	2	33
ദിവോയന്തം	7	2	31	ദൂർത്തം	3	4	11
ദിവോയന്തം	5	5	5	ദൂർത്തം	4	3	3
ദിവോയന്തം	1	8	5	ദൂർത്തം	4	1	13
ദിവോയന്തം	8	2	21	ദൂർത്തം	8	2	22
ദിവോയന്തം	2	8	6	ദൂർത്തം	2	5	22
ദിവോയന്തം	2	3	23	ദൂർത്തം	1	1	12
ദിവോയന്തം	7	4	17	ദൂർത്തം	3	3	31
ദിവോയന്തം	5	7	3	ദൂർത്തം	5	1	16

ദേശസുസ്ഥി	3	4	11	മൈലപ്പന	3	8	7
ദേശഹിതജ്യോതിഃ	5	7	4	മൈലപ്പന	1	8	32
ദേശാ കപോതഃ	8	8	23	മൈലപ്പന	7	6	11
ദേശാകൃതസ്യാം	8	6	7	മൈലപ്പന	6	7	27
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	5	5	24	മൈലപ്പന	1	7	19
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	3	3	27	മൈലപ്പന	1	5	19
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	3	1	മൈലപ്പന	4	2	17
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	4	2	28	മൈലപ്പന	5	2	22
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	1	6	15	മൈലപ്പന	8	6	3
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	7	7	19	മൈലപ്പന	2	5	23
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	3	1	മൈലപ്പന	2	8	23
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	6	6	3	മൈലപ്പന	3	1	2
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	2	11	മൈലപ്പന	8	2	14
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	2	14	മൈലപ്പന	8	6	9
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	2	5	3	മൈലപ്പന	7	8	22
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	2	12	മൈലപ്പന	3	3	6
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	7	4	16	മൈലപ്പന	2	6	6
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	2	20	മൈലപ്പന	7	8	1
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	5	3	4	മൈലപ്പന	8	2	1
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	2	6	29	മൈലപ്പന	5	5	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	7	7	21	മൈലപ്പന	8	1	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	1	3	8	മൈലപ്പന	7	6	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	6	2	23	മൈലപ്പന	4	5	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	6	7	5	മൈലപ്പന	2	7	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	7	15	മൈലപ്പന	6	6	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	2	22	മൈലപ്പന	4	4	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	5	6	22	മൈലപ്പന	4	5	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	3	8	8	മൈലപ്പന	1	7	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	1	4	12	മൈലപ്പന	7	6	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	3	8	20	മൈലപ്പന	4	7	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	1	6	23	മൈലപ്പന	6	6	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	6	1	25	മൈലപ്പന	3	2	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	8	4	10	മൈലപ്പന	4	6	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	7	6	13	മൈലപ്പന	2	3	
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	6	7	30	മൈലപ്പന			
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	7	5	21	മൈലപ്പന			
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	3	8	5	മൈലപ്പന			
ദേശാനുഷ്ഠിതഃ	1	7	24	മൈലപ്പന			

ദ്യോത്സാഹിതാ	2	5	15	വേഷിശാശ്രു:	7	8	3
ദ്യോത്സാഹിതാ	2	8	26	വേഷിശാശ്രു:	8	4	13
ദ്യോത്സാഹിതാ	7	8	9	വേഷിശാശ്രു:	8	4	12
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	4	13	വേഷിശാശ്രു:	2	5	28
ദ്യോത്സാഹിതാ	4	8	11	വേഷിശാശ്രു:	7	8	22
ദ്യോത്സാഹിതാ	6	6	34	വേഷിശാശ്രു:	7	6	27
ദ്യോത്സാഹിതാ	7	6	25	വേഷിശാശ്രു:	4	5	13
ദ്യോത്സാഹിതാ	8	7	8	വേഷിശാശ്രു:	8	4	4
ദ്യോത്സാഹിതാ	3	1	14	വേഷിശാശ്രു:	5	1	19
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	1	29	വേഷിശാശ്രു:	1	7	2
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	1	29	വേഷിശാശ്രു:	8	2	13
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	7	4	വേഷിശാശ്രു:	3	3	13
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	1	29	വേഷിശാശ്രു:	7	3	1
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	1	29	വേഷിശാശ്രു:	4	4	1
ദ്യോത്സാഹിതാ	7	3	14	വേഷിശാശ്രു:	8	7	16
ദ്യോത്സാഹിതാ	8	3	3	വേഷിശാശ്രു:	3	3	17
ദ്യോത്സാഹിതാ	3	6	10	വേഷിശാശ്രു:	3	8	11
ദ്യോത്സാഹിതാ	4	6	24	വേഷിശാശ്രു:	4	5	4
ദ്യോത്സാഹിതാ	8	7	25	വേഷിശാശ്രു:	2	7	8
ദ്യോത്സാഹിതാ	3	7	2	വേഷിശാശ്രു:	2	7	19
ദ്യോത്സാഹിതാ	2	3	23	വേഷിശാശ്രു:	6	3	20
ദ്യോത്സാഹിതാ	2	3	16	വേഷിശാശ്രു:	2	8	6
ദ്യോത്സാഹിതാ	2	3	17	വേഷിശാശ്രു:	4	2	27
ദ്യോത്സാഹിതാ	2	1	13	വേഷിശാശ്രു:	3	1	29
ദ്യോത്സാഹിതാ	4	1	10	വേഷിശാശ്രു:	3	6	6
ദ്യോത്സാഹിതാ	6	6	27	വേഷിശാശ്രു:	4	7	24
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	5	2	വേഷിശാശ്രു:	2	6	6
ദ്യോത്സാഹിതാ	7	4	4	വേഷിശാശ്രു:	4	7	23
ദ്യോത്സാഹിതാ	8	1	18	വേഷിശാശ്രു:	7	5	11
ദ്യോത്സാഹിതാ	3	3	29	വേഷിശാശ്രു:	5	7	33
ദ്യോത്സാഹിതാ	3	5	5	വേഷിശാശ്രു:	5	6	8
ദ്യോത്സാഹിതാ	7	4	23	വേഷിശാശ്രു:	2	2	15
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	7	5	വേഷിശാശ്രു:	6	3	41
ദ്യോത്സാഹിതാ	2	2	25	വേഷിശാശ്രു:	3	7	26
ദ്യോത്സാഹിതാ	8	3	23	വേഷിശാശ്രു:	4	3	21
ദ്യോത്സാഹിതാ	5	2	28	വേഷിശാശ്രു:	2	7	11
ദ്യോത്സാഹിതാ	1	7	1	വേഷിശാശ്രു:	4	6	7
				വേഷിശാശ്രു:	6	4	22
				വേഷിശാശ്രു:	4	7	31
				വേഷിശാശ്രു:	5	9	9

മേന പ്രതസ്ത	3	4	3	നതംരാജാകന്ത	7	8	17
മേനപ്പള്ള	6	1	14	നതംവിദാമ	8	3	17
മേനപ്പള്ളിനവതം	6	3	16	നതത്തു	5	2	27
യുവന്തരാജ	8	8	31	നതളിവാത	4	8	14
യുവന്തവേണ	8	8	31	നതമഗ്നേ	6	5	11
യുവന്തോതി	4	5	11	നതമശ്ശോതി	8	1	2
യുവാഹവവ	8	4	31	നതമംഹാന	5	8	3
യുവാശ്വേ	8	8	31	നതമംഹാനദൃതി	2	6	29
യുവാസ്താസ്ത	5	6	10	നതമംഹാന	8	7	13
ധന്വന്ത				നതസ്തമാതയാ	6	2	12
പുരുഷന്തോ	7	1	15	നതസ്തവിശ്വ	7	8	20
നകി പരിഷ്ക	6	6	11	നതംതാ	4	6	25
നകിസ്തോസോരം	5	3	18	നതംനശ്വതി	4	6	25
നകിസ്തോപിനം	6	3	3	നതാമിനത്തി	3	4	1
നകിസ്ത	1	2	23	നതീഷ്വതി	7	6	7
നകിരി	3	6	19	നതേത്താ	7	8	12
നകിരേഷം	3	2	25	നതേത്ത	4	7	1
നകിരേവാ	8	7	22	നതേഗിരേത്താപി	5	3	5
നകിരേവാ	5	4	23	നതേത്ത	4	2	1
നകിരേവാ	1	5	13	നതേത്ത	3	2	1
നകിരേവാ				നതേത്ത	6	1	14
നകിരേവാ	6	5	8	നതേത്ത	5	6	24
നകിരേവാ				നതേത്ത	7	6	6
നകിരേവാ	6	2	40	നതേത്ത	6	2	15
നകിരേവാ	1	6	6	നതേത്ത	3	2	11
നകിരേവാ	6	5	31	നതേത്ത	6	6	37
നകിരേവാ	6	2	3	നതേത്ത	3	8	16
നകിരേവാ	6	5	31	നതേത്ത	6	6	11
നകിരേവാ	1	7	3	നതേത്ത	6	1	34
നകിരേവാ	1	1	25	നതേത്ത	3	6	28
നകിരേവാ	1	8	24	നതേത്ത	5	3	21
നകിരേവാ	2	4	13	നതേത്ത	7	1	23
നകിരേവാ	2	6	17	നതേത്ത	2	7	8
നകിരേവാ	7	8	24	നതേത്ത	1	2	37
നകിരേവാ	2	4	21	നതേത്ത	6	5	5
നകിരേവാ	4	7	25	നതേത്ത	2	4	22
നകിരേവാ	3	6	16	നതേത്ത	5	3	21
നകിരേവാ	5	7	20	നതേത്ത	7	8	2
നകിരേവാ	3	2	5	നതേത്ത	6	2	39
നകിരേവാ	3	6	13	നതേത്ത	5	8	11
നകിരേവാ	6	4	8	നതേത്ത	6	3	4

നത്യനമസ്കീ	2	4	10	നയസ്യവത്താ	3	6	4
നപഞ്ചഭി:	4	2	3	നയസ്യസാതു:	3	5	5
നപദ്വതാന	4	3	18	നയൽപരോന	2	8	8
നപാതാശവസ:	6	2	21	നയൽപുരാ	7	6	6
നപാതോദ്ദിഗ്രഹസ്യ	5	4	29	നയസ്യദ്ര:	2	8	3
നപാപാസ:	6	4	20	നയാതവതു	5	3	3
നപുഷണം	1	3	25	നയുഷ്യ	6	5	4
നപ്ലിഭിര്യ:	6	8	3	നയേദിവി:	1	3	2
നപ്രമിയേ	3	8	5	നയോരപണ്ഡി:	1	5	22
നടോജാമഭ:	8	6	4	നയോവരാത	2	2	12
നമഃപുരാതേ	2	7	10	നരാഗൗരവേ	5	5	16
നമളദ്യുഗം	4	8	12	നരാദംസിഷ്യൗ	6	8	1
നമളദ്രണ	2	6	23	നരാവാശംസം	8	2	6
നമതസ്ത്രീ	8	4	3	നരാശംസമിഹ	1	1	24
നമസേവ	6	7	37	നരാശംസസ്യ	5	2	1
നമസ്തേജഗ്നേ	6	5	25	നരാശംസോനോവതു	8	8	40
നമസ്തേജഗ്നേ	2	8	18	നരാശംസംവാജിനം	1	7	24
നമാഗരക്	2	3	1	നരാശംസം	1	1	35
നമാനമന	2	7	13	നരാശംസംപ്രതി	2	5	22
നമാമിമേമ	7	8	3	നരാശംസസ്സഷ്ടതേ	3	8	20
നമൃത്യരാസിൽ	8	7	17	നമേവതാ	3	6	14
നമൃഷാശ്രാണം	2	4	22	നരോയേകേ	7	7	3
നമോദിവേണ്ഡമാത	2	1	26	നവഗ്വാസ്	4	1	25
നമോമഹദ്യോനമ:	1	2	24	നവയസ്യ	4	1	24
നമോമിത്രസ്യ	7	8	12	നവയോനവതിം	6	6	21
നമോവാകേ	6	3	17	നവാജ്ഞാനി	8	8	4
നയഞ്ജരന്തി	4	6	18	നവാളഹൃതൽ	2	3	10
നയൽഫസ്സന്തി	1	2	18	നവാളതേ	7	8	8
നയദ്യധാ	6	4	30	നവാളദേവാ:	8	6	22
നയംവിപരോന	2	2	17	നവാളതാം	7	7	15
നയംവിവിശത	6	1	5	നവാളസോമ:	5	7	7
നയംപ്രകോന	5	7	17	നവാതാനവതിനാം	2	5	16
നയംഹിംസന്തി	4	7	6	നവാതോജഗ്നേ	3	8	23
നയസ്സപ്തേനപന:	6	7	6	നവിജാനാമി	2	3	21
നയുഷ്ടതേ	5	1	7	നവിജവേ	4	6	18
നയജാനാഷ്ടസ്യ	6	2	40	നവോപസാന	1	5	31
നയസിദ്ധതി	4	7	22	നവോഹ്വ	8	5	17
നയസ്യതേ	6	5	2	നവോനവോവേതി	8	3	23
നയസ്യദേവാ:	1	7	10	നവനേതോമം	5	2	18
നയസ്യോവ്യപ്രഥിവി	1	4	14	നവ്യന്ദ്രകൃത്യം	1	7	22
നയസ്യോവ്യപ്രഥിവി	8	4	15	നസംസ്കൃതംപ്ര	4	4	17

നസജീയതേ	4	3	15	നാകേസുവണ്ണമുപ	8	7	8
നസരാജാ	4	2	8	നാനാചക്രതേ	3	3	30
നസസഖാ	8	6	22	നാനാനംഭവ	7	5	25
നസസ്വാദക്ഷ	5	6	8	നാനാഹിത്യാ	1	7	14
നസായകസ്യ	3	3	23	നാനാഹൃഗ്നേ	4	5	16
നസിമദേവ:	6	5	9	നാണൈകാംസി	2	8	2
നസേശേ	8	4	4	നാപാഭൂത	3	7	4
നസസേയസ്യ	8	4	4	നാലാനാഭിന്ന	6	7	35
നസോജ്ജ്വലം	5	3	10	നാലാപൃഥിവ്യാ	7	2	28
നഹിഗ്രഹേയ	5	2	6	നാഭി.യജ്ഞാനാ.	4	5	9
നഹിതേജാഗ്നേ	6	4	10	നാഭ്യോജ്ഞസീൽ	8	4	19
നഹിതേക്ഷത്ര	1	2	14	നാഭാനിതേ	3	2	21
നഹിതേപുരുഷം	4	5	24	നാവാതക്ഷോഭ	8	1	18
നഹിതേശ്വര	6	4	3	നാവേവന	2	8	4
നഹിതേജാ.	8	8	43	നാസത്യാഭ്യം	1	8	8
നഹിത്യാരോദസി	1	1	20	നാസത്യാമേ	3	3	27
നഹിത്യാശ്വര	6	5	37	നാസഭാസീൽ	8	7	17
നഹിത്യാശ്വരോന	4	6	19	നാസാകരണ്യ	6	4	36
നഹിഭേദോന	1	1	36	നാസൈവീദ്യ	1	2	38
നഹിന്ദത	4	6	23	നാസ്യവത്താന	5	1	8
നഹിന്ദയാൽ	1	5	31	നാഹചിത്രാനി	8	4	3
നഹിമന്യ.	6	5	11	നാഹന്തം	4	5	11
നഹിമേജാക്ഷിപ്തന	8	6	26	നാഹന്തംവേദ	8	6	5
നഹിമേജാസ്തംഭ്യ	6	7	12	നാഹ.വേദഭാഗൃതം	8	6	6
നഹിമേരോദസി	8	6	27	നാഹന്തംവേദയ:	7	7	15
നഹിപുത്ര്യം	1	3	18	നാഹമതോനി:	3	5	25
നഹിപുത്രാതി	5	4	29	നികാപ്യാ	1	5	17
നഹിവശ്വരം	5	4	29	നികരണനിഷ്ഠം	2	3	9
നഹിവാചസ്തി	1	2	4	നിഖാതഞ്ചീദ്യ	6	4	30
നഹിവാ.	6	3	24	നിഗവ്യതാ	3	2	6
നഹിവോജ്ഞ	6	2	37	നിഗവ്യവ.	5	2	26
നഹിഷസ്തവ	6	3	10	നിഗവോഗോഷ്ഠ	2	5	14
നഹിഷ്ഠയൽ	5	8	22	നിഗ്രാമാസ.	8	7	14
നഹിസ്തംഭി	8	7	19	നിമേജതാരോഹി	5	4	27
നഹിന്ദവ	2	4	5	നിത്യധിഷ്ഠപരം	8	7	2
നഹിന്ദവ്യം	6	5	35	നിതികരിയ:	4	5	5
നഹ്യസ്യാനാമ	8	8	3	നിതിഗ്നം	6	5	14
നഹിസ്ഗന്തരോ	6	2	17	നിതിഗ്നാനി	8	6	20
നഹിസ്ഗ	6	2	17	നിത്യന്നസ്മദം	2	4	1
നാകസ്യപുഷ്പ	2	1	10	നിത്യശ്ചാകന്യാൽ	7	7	27
നാകേസുപണ്ണം	7	3	11	നിത്യസ്തോത്രം			

വനസ്ത്രതി:	6	7	39	നിമുക്കുളം	5	8	11
നിത്യേപിത	2	2	17	നിമുക്കുളിനീടവേഷം	7	1	9
നിത്യാദയേവരത്ന	3	1	23	നിശ്ചയം	1	7	31
നിത്യാദയേവരത്നം	3	1	29	നിശ്ചയം	2	3	5
നിതാനക്ഷ്യ	5	2	19	നിഷ്ഠാ	1	2	17
നിത്യാമഗ്ന	1	3	11	നിഷ്ഠാധിപിനേ	3	3	31
നിത്യാമഗ്ന	1	3	30	നിഷ്ഠാധിപിനേ	3	2	23
നിത്യാമഗ്ന	8	7	6	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	8	3
നിത്യാമഗ്ന	1	3	32	നിഷ്ഠാധിപിനേ	8	6	13
നിത്യേവരത്ന	2	1	16	നിഷ്ഠാധിപിനേ	2	1	16
നിത്യേവരത്ന	1	3	9	നിഷ്ഠാധിപിനേ	6	4	9
നിത്യേവരത്ന	7	7	30	നിഷ്ഠാധിപിനേ	1	2	27
നിത്യേവരത്ന	1	2	20	നിഷ്ഠാധിപിനേ	1	3	1
നിത്യേവരത്ന	2	6	4	നിഷ്ഠാധിപിനേ	3	2	2
നിത്യേവരത്ന	8	1	2	നിഷ്ഠാധിപിനേ	2	6	1
നിത്യേവരത്ന	1	5	18	നിഷ്ഠാധിപിനേ	1	2	37
നിത്യേവരത്ന	5	8	18	നിഷ്ഠാധിപിനേ	7	8	4
നിത്യേവരത്ന	2	4	24	നിഷ്ഠാധിപിനേ	4	4	30
നിത്യേവരത്ന	1	4	17	നിഷ്ഠാധിപിനേ	8	3	25
നിത്യേവരത്ന	5	6	13	നിഷ്ഠാധിപിനേ	6	2	17
നിത്യേവരത്ന	4	3	15	നിഷ്ഠാധിപിനേ	2	1	21
നിത്യേവരത്ന	2	8	7	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	3	11
നിത്യേവരത്ന	1	1	15	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	2	30
നിത്യേവരത്ന	1	3	19	നിഷ്ഠാധിപിനേ	4	7	11
നിത്യേവരത്ന	5	7	28	നിഷ്ഠാധിപിനേ	1	7	4
നിത്യേവരത്ന	8	5	30	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	3	2
നിത്യേവരത്ന	8	5	18	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	3	11
നിത്യേവരത്ന	1	8	3	നിഷ്ഠാധിപിനേ	1	4	23
നിത്യേവരത്ന	5	7	28	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	3	6
നിത്യേവരത്ന	1	5	29	നിഷ്ഠാധിപിനേ	4	2	9
നിത്യേവരത്ന	8	7	14	നിഷ്ഠാധിപിനേ	2	5	25
നിത്യേവരത്ന	3	1	23	നിഷ്ഠാധിപിനേ	6	2	2
നിത്യേവരത്ന	8	7	9	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	2	10
നിത്യേവരത്ന	5	2	4	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	2	11
നിത്യേവരത്ന	2	2	8	നിഷ്ഠാധിപിനേ	5	4	16
നിത്യേവരത്ന	3	7	24	നിഷ്ഠാധിപിനേ	4	7	5
നിത്യേവരത്ന	7	7	1	നിഷ്ഠാധിപിനേ	7	5	12
നിത്യേവരത്ന	3	3	29	നിഷ്ഠാധിപിനേ	6	1	7
നിത്യേവരത്ന	1	3	13	നിഷ്ഠാധിപിനേ	2	6	6
നിത്യേവരത്ന	6	8	9	നിഷ്ഠാധിപിനേ	2	8	16

നൂനംസാതേ	2	6	18	നൂഷ്ടതതു	3	6	8
നൂനംസാതേ	2	6	20	നൂഷ്ടതതു	3	6	10
നൂനംസാതേ	2	6	22	നൂഷ്ടതതു	3	6	12
നൂനംസാതേ	2	6	24	നൂഷ്ടതതു	1	5	8
നൂനംസാതേ	2	6	26	നൂഷ്ടതതു	4	8	13
നൂനംസാതേ	4	1	9	നൂഷ്ടതതു			
നൂനംസാതേ	5	1	12	നൂഷ്ടതതു	8	2	3
നൂനംസാതേ	4	1	8	നൂഷ്ടതതു	6	7	31
നൂനംസാതേ	6	2	13	നൂഷ്ടതതു	8	7	27
നൂനംസാതേ	6	7	33	നൂഷ്ടതതു	8	4	6
നൂനംസാതേ	4	5	12	നൂഷ്ടതതു	3	3	15
നൂനംസാതേ	7	4	20	നൂഷ്ടതതു	7	2	27
നൂനംസാതേ	4	1	2	നൂഷ്ടതതു	7	2	27
നൂനംസാതേ				നൂഷ്ടതതു	5	7	17
നൂനംസാതേ	4	5	6	നൂഷ്ടതതു	7	5	20
നൂനംസാതേ	5	5	22	നൂഷ്ടതതു	7	5	15
നൂനംസാതേ	3	7	20	നൂഷ്ടതതു	4	6	8
നൂനംസാതേ	6	8	30	നൂഷ്ടതതു	5	8	1
നൂനംസാതേ	4	8	7	നൂഷ്ടതതു	4	4	36
നൂനംസാതേ	7	4	3	നൂഷ്ടതതു	7	7	13
നൂനംസാതേ	3	1	13	നൂഷ്ടതതു	6	6	38
നൂനംസാതേ	4	6	12	നൂഷ്ടതതു	4	4	15
നൂനംസാതേ	4	3	10	നൂഷ്ടതതു	6	4	9
നൂനംസാതേ	5	6	25	നൂഷ്ടതതു	5	4	27
നൂനംസാതേ	5	5	4	നൂഷ്ടതതു	7	7	28
നൂനംസാതേ	5	5	5	നൂഷ്ടതതു	5	2	9
നൂനംസാതേ	6	6	8	നൂഷ്ടതതു	8	5	20
നൂനംസാതേ	5	1	26	നൂഷ്ടതതു			
നൂനംസാതേ	5	1	27	നൂഷ്ടതതു	4	1	14
നൂനംസാതേ	5	5	13	നൂഷ്ടതതു			
നൂനംസാതേ	5	5	16	നൂഷ്ടതതു	4	1	20
നൂനംസാതേ	5	4	6	നൂഷ്ടതതു	6	3	22
നൂനംസാതേ	5	4	7	നൂഷ്ടതതു	8	1	25
നൂനംസാതേ	3	8	7	നൂഷ്ടതതു	1	2	31
നൂനംസാതേ				നൂഷ്ടതതു	6	3	1
നൂനംസാതേ	3	8	8	നൂഷ്ടതതു	4	1	33
നൂഷ്ടതതു	3	5	20	നൂഷ്ടതതു	1	3	3
നൂഷ്ടതതു	3	5	24	നൂഷ്ടതതു	5	5	20
നൂഷ്ടതതു	3	6	2	നൂഷ്ടതതു	1	4	15
നൂഷ്ടതതു	3	6	4	നൂഷ്ടതതു	8	1	13
നൂഷ്ടതതു	3	6	6	നൂഷ്ടതതു	7	6	13

പഞ്ചപാദം	2	3	16	പരായതീമാതരം	3	5	25
പഞ്ചാരേഖക്രം	2	3	16	പരായാഹി	3	3	19
പദ്യോപപദ്യം	8	6	2	പരാവരോദയ	8	2	3
പതഞ്ജലി	8	8	35	പരാവരോദയ	1	8	9
പതഞ്ജലിവാചം	8	8	35	പരാവിരാസം	4	3	26
പതാതികണ്ഠണാചാ	1	2	27	പരാവൃത്തം	7	2	26
പതാതികണ്ഠണാചാ	3	2	8	പരാവൃത്തം	2	4	4
പതാതികണ്ഠണാചാ	1	3	29	പരാവൃത്തം	8	4	7
പതാതികണ്ഠണാചാ	7	7	17	പരാവൃത്തം	1	3	18
പതാതികണ്ഠണാചാ	6	6	25	പരാവൃത്തം	1	2	16
പതാതികണ്ഠണാചാ	2	1	1	പരാവൃത്തം	8	4	1
പതാതികണ്ഠണാചാ	8	2	36	പരാവൃത്തം	7	5	6
പതാതികണ്ഠണാചാ	4	8	6	പരാവൃത്തം	8	2	10
പതാതികണ്ഠണാചാ	6	4	26	പരാവൃത്തം	7	7	27
പതാതികണ്ഠണാചാ	3	3	30	പരാവൃത്തം	6	8	31
പതാതികണ്ഠണാചാ	4	8	15	പരാവൃത്തം	7	5	6
പതാതികണ്ഠണാചാ	4	4	35	പരാവൃത്തം	7	1	11
പതാതികണ്ഠണാചാ	6	7	11	പരാവൃത്തം	7	1	39
പതാതികണ്ഠണാചാ	3	3	30	പരാവൃത്തം	6	4	7
പതാതികണ്ഠണാചാ	5	7	21	പരാവൃത്തം	4	8	17
പതാതികണ്ഠണാചാ	6	3	4	പരാവൃത്തം	7	4	27
പതാതികണ്ഠണാചാ	6	3	4	പരാവൃത്തം	3	5	4
പതാതികണ്ഠണാചാ				പരാവൃത്തം	7	4	24
പതാതികണ്ഠണാചാ	8	5	21	പരാവൃത്തം	6	5	15
പതാതികണ്ഠണാചാ	4	2	2	പരാവൃത്തം	1	1	20
പതാതികണ്ഠണാചാ	4	6	2	പരാവൃത്തം	8	4	9
പതാതികണ്ഠണാചാ	7	6	25	പരാവൃത്തം	6	8	4
പതാതികണ്ഠണാചാ	7	6	26	പരാവൃത്തം	7	5	6
പതാതികണ്ഠണാചാ	5	7	7	പരാവൃത്തം	7	2	25
പതാതികണ്ഠണാചാ	8	7	10	പരാവൃത്തം	7	1	9
പതാതികണ്ഠണാചാ	3	3	23	പരാവൃത്തം	7	2	7
പതാതികണ്ഠണാചാ	6	5	26	പരാവൃത്തം	4	8	20
പതാതികണ്ഠണാചാ	6	6	20	പരാവൃത്തം	1	5	13
പതാതികണ്ഠണാചാ	5	7	33	പരാവൃത്തം	7	5	20
പതാതികണ്ഠണാചാ	1	3	1	പരാവൃത്തം	7	2	20
പതാതികണ്ഠണാചാ	5	3	21	പരാവൃത്തം	7	2	15
പതാതികണ്ഠണാചാ	8	3	25	പരാവൃത്തം	6	8	3
പതാതികണ്ഠണാചാ	8	4	7	പരാവൃത്തം	7	4	7
പതാതികണ്ഠണാചാ	4	7	33	പരാവൃത്തം	6	7	32
പതാതികണ്ഠണാചാ	1	2	19	പരാവൃത്തം	7	4	4
പതാതികണ്ഠണാചാ	1	8	2	പരാവൃത്തം			

പരിയദിന്ദ്ര	1	3	2	പജന്ത്യവാതാ	4	8	6
പരിയദേഷാം	1	5	12	പജന്ത്യവ്യാം	7	5	26
പരിയോരശ്വിനാ	6	2	24	പജന്ത്യോരുപ്ര	6	7	2
പരിയോരോരസി	6	8	8	പജന്ത്യോവാതാ	8	2	10
പരിവാജപതി	3	5	15	പര്യഷ്ടപ്ര	7	5	22
പരിവാജേന	7	1	33	പദ്യതശ്ചീന്ദഹി	4	3	25
പരിവാരാന്യവൃദ്ധാ	7	5	6	പദ്യകന്താമ	8	4	4
പരിവിശ്വാതി	6	8	10	പഷിതോകം	4	8	2
പരിവിശ്വാതി	3	1	10	പർഷിദിനേ	6	4	35
പരിവിഷ്ണുജാഹ്വഷം	1	8	11	പവതേവഃജസാതയേ	6	8	1
പരിവൃത്തേവ	8	5	21	പവതേഹര്യത	7	5	11
പരിവോവിശ്വതഃ	7	7	1	പവതേഹര്യതഃ	7	2	5
പരിഷദ്യം	5	2	6	പവമാനസ്തതഃ	7	1	27
പരിഷ്വസ്യചാന	7	4	23	പവമാനസ്ത	7	2	17
പരഷ്യസ്യവാനഃ	7	4	23	പവമാനഗൃത	7	1	29
പരിഷ്കൃണ്വൻ	6	8	29	പവമാനഗൃതം	7	2	11
പരിഷ്കൃതാസ	7	1	3	പവമാനധിയാ	6	8	15
പരിസപ്തിൻ	7	5	6	പവമാനനി	7	1	34
പരിസഭ്ഢേവ	7	4	2	പവമാനമേസ്യവഃ	6	8	1
പരിസുവാന	7	5	12	പവമാനമഹി	7	4	28
പരിസുവാനാസ	6	7	34	പവമാനമഹ്യസ്ത്വ	7	3	18
പരിസുവാനോ				പവതേഹര്യത	7	5	18
ഗിരിഷ്ഠാ	6	8	8	പവമാനവിഭാരയി.	6	8	33
പരിസുവാനോഹരി	7	4	2	പവമാനവിഭാരയി.	7	1	32
പരിസോമഃ	7	1	13	പവമാനരസ	7	1	21
പരിസോമപ്ര	7	2	33	പവമാനരചാതചാ	7	2	1
പരിസ്ത	5	6	9	പവമാനസുവിദ്യം	6	7	37
പരിഹിഷ്യ	7	3	23	പവമാനസ്യജംഘത	7	2	21
പരിഹൃതേൽ	6	4	8	പവമാനസ്യതേകവേ	7	2	8
പരീണ്ഘണാ	1	4	13	പവമാനസ്യതേരസഃ	7	1	21
പരീതേഷിഞ്ചത	7	5	12	പവമാനസ്യതേവരം	7	1	18
പരീതോവായവേ	7	1	31	പവമാനസ്യവി			
പരിമേ	8	8	13	ഗ്രഹിൻ	7	1	37
പരേയിവാംസം	7	6	14	പവമാനസ്വപ്തിഃ	7	1	16
പരോഹിവിശ്രം	1	1	7	പവമാനാജസൃക്ഷത	7	1	34
പരോദിവാ	8	3	17	പവമാനാജസൃക്ഷത	7	5	16
പരാമാത്രയാ	5	6	24	പവമാനാദിവസ്തരി	7	1	35
പരോമാത്രം	6	5	2	പവമാനാസജ്ജശവഃ	7	1	35
പരോയത്വം	4	1	26	പവമാനാസജ്ജ്ഞഃ	7	2	14
പരോഹിതർക്കൈത്യഃ	4	8	4	പവമാനോജ്ജ്ഞനൽ	7	1	21
പജന്ത്യ പിതാ	7	3	6	പവമാനോ. നിസിധഃ	7	2	10

പവമാനോത്തമി	6	7	28
പവമാനോത്തമ്യേ	7	3	11
പവമാനോത്തമസി			
ഷ്ടമം	7	1	6
പവമാനോരമിതഃ	7	2	12
പവമാനോവ്യഗ്നവൽ	7	2	12
പവസ്വഗോളിൽ	7	1	16
പവസ്വജനയൻ	7	2	7
പവസ്വദക്ഷസാധനഃ	6	8	15
പവസ്വദേവമാദനഃ	7	3	9
പവസ്വദേവവിതയേ	7	5	10
പവസ്വദേവവഃ	6	7	18
പവസ്വദേവായുഷഃ	7	1	34
പവസ്വമധുരതമഃ	7	5	17
പവസ്വവരഃ	7	1	28
പവസ്വവാജസാന്തയേ	6	8	33
പവസ്വവാജ			
സാന്തയേ	6	5	16
പവിസ്വവിശ്വ			
പരീഷണേ	7	2	7
പവസ്വവൃത്രഹന്ത	6	8	14
പവസ്വവൃഷ്ടിഃ	7	1	6
പവസ്വവസോമ			
കൃതുവിൽ	7	3	21
പവസ്വവസോമകൃത്യേ	7	5	20
പവസ്വവസോമ			
ദിവ്യേഷു	7	3	16
പവസ്വവസോമ			
ദേവവിതയേ	7	2	24
പവസ്വവസോമദ്യുക്തീഃ	7	5	20
പവസ്വവസോമമധുരൻ	7	4	8
പവസ്വവസോമമയൻ	7	2	16
പവസ്വവസോമമഹാൻ	7	5	20
പവസ്വാദേവ്യേ	7	1	16
പവസ്വേവോ	7	4	10
പവസ്വേവോഽവൃഷാഃ	7	1	23
പവിത്രതേ	7	3	8
പവിത്രവന്തഃ	7	3	29
പവിത്രേഷഃപവമാനഃ	7	4	15
പവിത്രാഃ	6	7	22
പവൃണസ്തോമ	7	7	12

പവൃണചിത്രാ	1	6	26
പശ്വാൽപുരസ്താൽ	8	4	9
പശ്വേദമന്യുൽ	8	8	7
പശ്യന്നന്യസ്യാഃ	8	7	9
പശ്യാനതായം	1	5	9
പശ്യാനതഃ	8	1	28
പാത്തമാവഃ	6	6	15
പാതിമിത്രാവരണൈ	2	4	5
പാകത്രാസ്ഥന	6	1	27
പാകഃപൃച്ഛാമി	2	3	14
പാതണോന്തദ്രാഃ	4	4	8
പാതവൃത്രഹാ	5	7	22
പാതാസൃതഃ	4	6	15
പാതാസൃതഃ	4	7	18
പാതിപ്രിയഃ	2	8	24
പാരാവതസ്യരാതിഷ്ഠ	6	3	18
പാവകയായഃ	4	5	17
പാവകരക്തഃ	8	7	28
പാവകാനഃ	1	1	6
പാവമാനീര്യഃ	7	2	18
പാവീരവീകന്യാ	4	8	6
പാവീരവിതന്യുഃ	8	2	11
പാഹിഗായ	6	3	7
പാഹിനന്യു	2	1	17
പാഹിനന്യു			
ഏകയം	6	4	15
പാഹിനോത്തമേ	2	5	10
പാഹിനോത്തമഗ്നേ			
രക്ഷസഃ	1	3	10
പാഹിനോത്തമഗ്നേ	5	1	25
പാഹിവിശ്വസ്താൽ	6	4	15
പിതൃവജ്ഞാനം	2	8	20
പിതൃയജ്ഞം	8	1	27
പിതൃമന്യോജഃ	2	5	6
പിതൃമന്യോ	8	8	30
പിതൃമന്യുഃ	6	1	34
പിതൃമന്യുഃ	1	5	12
പിതൃമാതൃ	7	2	29
പിതൃശ്വരഃ	2	8	14
പിതൃശ്വരഃ	2	8	14
പിതൃപുതസ്യ	1	6	13

പിരേവപുത്രം	8	2	20	പുനസ്തമവൃത	2	8	2
പിത്രേചിത്	3	2	7	പുനരേതാനി	7	7	1
പിന്വന്തുപഃ	1	5	7	പുനരേതാഃ	7	7	1
പിപത്തുനാഃ	2	7	7	പുനരേഹി	8	4	4
പിപത്തുമാ	7	8	7	പുനദ്വായ	8	6	7
പിപിളേതഃശ്രീ	3	6	8	പുനന്തേ-ത്തസ്യം	8	1	23
പിപ്രീഹിദേവേൻ	7	5	30	പുനന്തഃപിതരഃ	8	1	19
പിബതഃഘമ്മം	6	6	10	പുനര്യത്രകൃഃ	3	7	1
പിബതഞ്ച	6	3	15	പുനര്യവ്വ	8	6	7
പിബതഃസോമം	6	6	10	പുനാതാക്ഷേസംധനം	7	5	7
പിബന്തിമിത്രഃ	6	6	28	പുനാതിതേ	6	7	17
പിബന്ത്യസ്യ	7	5	21	പുനാനഃകലശേഷാ	6	7	31
പിബസ്വയൈന				പുനാനസ്സോമ	7	5	13
വാനാം	6	3	4	പുനാനസ്സോമധാരയാ	7	1	35
പിബാത്വസ്യ	5	7	15	പുനാനസ്സോമധാരയാ	7	5	12
പിബാപിബേൽ	2	5	8	പുനാനഇന്ദ്രാ	7	4	27
പിബാപിബേൽ	7	7	8	പുനാനഇന്ദ്രവാഭര	6	8	30
പിബാവർധസ്വ	3	2	19	പുനാനഇന്ദ്രവേഷാ	7	1	41
പിബാസൃതസ്യ	5	7	25	പുനാനശ്ചമൃ	7	5	15
പിബാസോമമഭിയ	4	6	1	പുനാനസശ്ചമൃഷഭഃ	6	7	30
പിബാസോമമിന്ദ്ര	2	1	18	പുനാനേതന്യാഃ	3	8	8
പിബാസോമമിന്ദ്ര				പുനാനോത്തക്രമീൻ	6	8	30
മന്ദു	5	3	5	പുനാനേദമേവ			
പിബാസോമ				വിതരേ	7	1	38
മന്ദിത	6	6	30	പുനാനോയാതിഃ	6	8	33
പിബാസോമ				പുനാനോരുപേ	6	8	6
മഹാതേ	8	6	28	പുനാനോവരിവഃ	7	1	38
പിബേദിന്ദ്ര	6	5	20	പുനീഷേവാഃ	5	6	7
പിശങ്ഗഭൃഷ്ടിഃ	2	1	22	പുമാഹ്നനം	8	7	18
പിശങ്ഗത്രപഃ	2	5	23	പുരന്താഗിക്കുതം	1	7	29
പീപായസഃ	4	5	12	പുരന്നധ്യജ്ഞാ	6	5	20
പീപിവാംസം	5	6	20	പുരസ്സുഭ്യഃ	7	1	13
പീവാന്മേഷം	7	7	18	പുരാഗ്ഠന	6	3	41
പീവോന്നാൻ	5	6	13	പുരാണമോക്ഷഃ	3	4	4
പീവോത്തശ്വാഃ	3	7	9	പുരാണാവാഃ	7	8	15
പുത്രമിവപിതരേ	8	7	19	പുരാണാത്തജ			
പുത്രീണാതാ	8	2	39	വേനന്തം	8	7	23
പുത്രോനജാതഃ	1	5	13	പുരായതീന്ദ്രാഃ	1	8	25
പുനത്തുമാ	7	2	18	പുരാസബ്ധാധാൽ	2	6	18
പുനഃപത്നീ	8	4	27	പുരാഭിന്ദുഃ	1	1	21
പുനഃപുനഃ	1	6	25	പുരിഷ്യാസഃ	3	1	22

പുതകഥ്സാനീഹി	3	7	18	പുവ്വീരിത്രസ്യ	1	1	21
പുതത്രാചിഭ്ധി	5	8	4	പുവ്വീതഷസഃ	3	6	2
പുതത്രാഹി	6	8	33	പുവ്വീശ്ചിദ്ധി	6	4	32
പുതത്വാദാശ്വാൻ	2	2	19	പുവ്വീഷ്വര	6	3	25
പുതദ്രഹ്സാഃ	4	3	21	പുവ്വേഷ്വരഭ്യേ	2	1	7
പുതപ്രിയാണഃ	5	8	1	പുവ്വോദേവഃ	1	6	31
പുതമന്ദ്രാ	5	8	27	പുർവ്വഹോതഃ	1	2	20
പുതഷഘ്വവ	8	4	17	പുഷണന	4	8	21
പുതഷ്ഠതസ്യ	3	2	21	പുഷണതേതേ	3	3	18
പുതഹിവാഃ	5	1	4	പുഷണപത	2	2	11
പുതഹ്വതോയഃ	4	7	6	പുഷന്ത	4	8	20
പുതഹ്വതഃപുതഷ്ഠതഃ	6	6	15	പുഷാത്വേതഃ	7	6	23
പുത്രണീദസ്യ	2	2	17	പുഷാഗാഃ	4	8	19
പുത്രണീഹിത്വാ	8	4	16	പുഷന്ന	4	8	20
പുത്രണ്യഗേ	4	4	36	പുഷാത്വേതാനയതു	8	3	25
പുത്രതമപുത്രണം	1	1	9	പുഷാരാജാഃ	1	2	10
പുത്രതമപുത്രണം	4	7	26	പുഷാസുബന്ധു	4	8	24
പുത്രരവേദമാ	8	5	3	പുഷേതാത്യാഗാഃ	7	6	23
പുത്രയത്തളര	4	2	1	പുഷ്കശ്ചക്ര	4	8	19
പുത്രരുണാചിൽ	4	4	8	പുഷ്പയജഃ	3	1	2
പുത്രവപ്സഃസ	1	8	14	പുഷ്പസ്യവൃഷ്ടാഃ	4	5	10
പുരോഗാഃ	2	5	9	പുഷേതാവിശ്വാ	2	7	19
പുരോജിതീവഃ	7	5	1	പുഷോവപഃ	2	2	8
പുരോവോമന്ത്രഃ	4	5	12	പുച്ഛാമിത്വാ	2	3	20
പുരോളാഃഗ	3	1	31	പുച്ഛേതദേതഃ	5	6	8
പുരോളാഇൻ	5	2	25	പുണ്ണീയാദിൽ	8	6	22
പുരോളാശഞ്ച	3	3	17	പുഥക്പ്രായൻ	7	8	27
പുരോളാശഞ്ച	3	6	29	പുഥപാജാതമർത്യഃ	3	1	28
പുരോളാശന്നഃ	6	5	31	പുഥുകരന്ത്വാ	4	6	7
പുരോളാശപചത്യം	3	3	17	പുഥുകരമഃ	2	1	4
പുരോളാശയഃ	6	2	38	പുഭാകസാനഃ	6	1	24
പുരോളാശസനശ്രുത	3	3	17	പുഷാശ്വാമതഃ	1	6	16
പുഷിർന്നരണ്ഡാ	1	5	9	പുഷ്പോഭിവിധായി	5	2	7
പുഷ്ടാൻക്ഷേമേ	1	2	8	പുഷ്പോഭിവി	1	7	6
പുവ്വാപരം	8	3	23	പൌരഞ്ചിദ്ധി	4	4	13
പുവ്വാപുഷഃ	6	2	5	പൌരോരോശ്വസ്യ	6	4	19
പുവ്വാമര	7	5	21	പ്രഭൃഷ്ടഃ	3	7	1
പുവ്വാവിശ്വസ്മാൻ	2	1	4	പ്രകവിഃ	6	8	10
പുവ്വിഭിർഹി	1	6	12	പ്രകാരവഃ	2	8	26
പുവ്വിരസ്യ	3	3	15	പ്രകാവ്യം	7	4	12
പുവ്വിരഹം	2	1	22	പ്രകൃതാനി	6	3	1

പ്രകൃഷ്ടിഹേവ	7	2	25	പ്രതിഘോരാനാ	2	4	9
പ്രകേതനാ	7	6	11	പ്രതിചക്ഷ	5	7	9
പ്രക്ഷോഭസാ	5	6	19	പ്രതിത്വം	1	1	36
പ്രഗായതാഭി	7	4	11	പ്രതിത്വാ	5	6	1
പ്രഗായത്രേണ	7	1	17	പ്രതിത്വാദ്യ	5	5	25
പ്രഘാന്നാസ്യ	2	6	15	പ്രതിത്വാശ്വ	6	3	42
പ്രചക്ര	5	7	30	പ്രതിത്വാസ്തോമൈ.	5	5	23
പ്രചഞ്ചിഭ്യ	1	7	29	പ്രതിദ്യുതാനം	5	5	22
പ്രചിത്രമകം	5	1	8	പ്രതിധാനാരോത	3	3	18
പ്രചേതസന്താ	6	7	12	പ്രതിനസ്തോമം	5	3	27
പ്രച്യവാനാ	4	4	13	പ്രതിപ്രയാണം	4	3	3
പ്രജാനനന്തേ	8	4	20	പ്രതിപ്രയാഹി	2	4	9
പ്രജാപതിമ്മഹ്യം	8	8	27	പ്രതിപ്രാശവ്യാൻ	6	2	39
പ്രജാപതേന	8	7	4	പ്രതിപ്രിയതം	4	4	15
പ്രജാഭ്യ പൃഷ്ഠി	2	6	10	പ്രതിബ്രാഹ്മണി	8	5	3
പ്രജാമൃതസ്യ	5	8	9	പ്രതിഭദ്രാ	3	8	3
പ്രജാവതാപചശാ	1	5	24	പ്രതിമേസ്തോമം	4	2	17
പ്രജാവതിസ്തൃയവസ്യ	4	6	25	പ്രതിമോപ	7	7	26
പ്രജാഹതിസ്ര	6	7	8	പ്രതിമുക്തസ്യ	1	7	18
പ്രജിഹ്വയാ	8	1	2	പ്രതിവഹ്നനാ	2	4	11
പ്രതാളദോ	7	1	1	പ്രതിവാംരഥം	5	5	12
പ്രതാളദോമഹേ	7	2	9	പ്രതിവാംസുരേ	5	5	7
പ്രണീതിഭിഷേ	8	5	24	പ്രതിവാംസുരേ	5	5	9
പ്രണത്യം	3	8	13	പ്രതിവോവൃഷഭജ്ഞയ	6	1	37
പ്രണേതാരംവസ്യ	6	1	21	പ്രതിശൃതായവ	6	3	1
പ്രണോദേവീ	4	8	30	പ്രതിഷ്ഠിമഗ്നി:	5	5	25
പ്രണോധനന്ത	7	3	4	പ്രതിഷ്ഠോന്തി	2	4	7
പ്രതന്തശവ:	7	3	12	പ്രതിഷ്ഠാ	3	8	3
പ്രതന്തശ്വിനി	7	3	12	പ്രതിസ്തോമേ	5	5	27
പ്രതന്ത	8	6	13	പ്രതിസ്തോവി	3	4	23
പ്രതന്തേന്ദ്രേ	5	6	25	പ്രതിസ്തോമം	5	7	6
പ്രതന്തേന്ദ്രോകമണ്.	4	6	6	പ്രതിചീനേമാം	7	6	28
പ്രതദ്യുഷ്ഠിമേ	8	4	28	പ്രതദവ	7	3	22
പ്രതദ്വിഷ്ണു	2	2	24	പ്രതദ്വിദ്യുതസ്യ	4	6	6
പ്രതദോപേയദവേ	2	1	17	പ്രതേന്ദ്രഗ്നയ	5	1	23
പ്രതമിദ്ര	5	8	10	പ്രതേന്ദ്രഗ്നേ	3	1	19
പ്രതവ്യസി.	2	2	12	പ്രതേന്ദ്രഗ്നാ	3	3	16
പ്രതവ്യസോനമുക്തി.	4	2	21	പ്രതേന്ദ്രസ്യ	7	7	22
പ്രതാപ്യ	8	1	22	പ്രതേന്ദ്രോന	7	1	29
പ്രതാംശഗ്നി:	3	5	1	പ്രതേന്ദ്രോ	7	3	21
പ്രതികേതവ:	5	5	25	പ്രതേന്ദ്രോത്തസസ്വത	7	1	14

പ്രത്യേധാരാമധൂമതീ:	7	4	17	പ്രദക്ഷിണിദളി	2	8	12
പ്രത്യേകാപം	2	6	18	പ്രദാന്ത:	7	4	15
പ്രത്യേകുല്പാണി	3	6	2	പ്രദീധിതി:	2	8	22
പ്രത്യേകുല്പാണി	4	1	30	പ്രദേവത്രാ	7	7	24
പ്രത്യേകഭൂ	3	6	30	പ്രദേവദേവവിതയേ	4	5	29
പ്രത്യേകദാസ	7	6	12	പ്രദേവമച്ച	7	2	19
പ്രത്യേകമേ	8	5	5	പ്രദേവദേവവ്യാ	8	8	34
പ്രത്യേകക്ഷി	7	5	32	പ്രദദേവോദാസ:	6	7	13
പ്രത്യേകമം	8	5	20	പ്രദോപായമെണ്ണ.	2	3	2
പ്രത്യേകമൽ	8	3	6	പ്രദോപായമെണ്ണ:	5	4	20
പ്രത്യേകവോചാമ	3	6	28	പ്രദൃക്തായ	5	8	34
പ്രത്യേകസോതാര:	6	6	6	പ്രധനപാസോമ	7	5	9
പ്രത്യേകവിവക്മി	2	4	5	പ്രധാരണസ്യ	6	8	20
പ്രത്യേകവൽ	6	1	8	പ്രധാരാമധ്വ	6	7	28
പ്രത്യേകാനാമൽ	7	2	30	പ്രന.പുഷാ	8	4	25
പ്രത്യേകാഹികം	5	8	36	പ്രതവ്യസാ	4	5	8
പ്രത്യേകരയിന്നം	4	7	24	പ്രതിമ്നേനേവ	6	8	7
പ്രത്യേകസോതാരം	6	3	37	പ്രത്യയമേഷാ.	2	5	5
പ്രത്യേകമെണ്ണ	8	3	15	പ്രത്യവയം	4	1	28
പ്രത്യേകനിരക്ഷസ:	2	8	24	പ്രത്യവോച	4	8	25
പ്രത്യേകനിരക്ഷസാ	3	5	13	പ്രത്യനഞ്ചാത			
പ്രത്യേകനിരക്ഷസ:	3	5	14	പ്രത്യസം	8	8	46
പ്രത്യേകനേ	8	4	9	പ്രത്യനഞ്ചായതാം	8	2	2
പ്രത്യേകനേഹരസാ	8	4	9	പ്രത്യനന്ധാവത	6	7	5
പ്രത്യേകദേവനോ	1	4	7	പ്രത്യനംബ്രഹ്മ			
പ്രത്യേകിരശൽ	1	6	24	പ്രത്യതി:	1	3	20
പ്രത്യേകിരജ്ഞാനാം	7	7	13	പ്രത്യമഹിതം	1	4	25
പ്രത്യേകൈ	4	7	14	പ്രത്യസമത:	1	5	8
പ്രത്യേകസ്യ	8	7	30	പ്രത്യേകസ്തിൻ	8	1	6
പ്രത്യേകശ്ല	5	6	1	പ്രത്യേകയച്ച	8	7	29
പ്രത്യേകഷസ:	1	6	13	പ്രത്യേകപഥം	7	6	24
പ്രത്യേകാമൃതം	1	3	8	പ്രത്യേകതാനാം	3	2	12
പ്രത്യേകാനമോദി:	6	8	6	പ്രത്യേകമാന	6	8	14
പ്രത്യേകാമുഞ്ചാമി	8	8	21	പ്രത്യേകാമുഞ്ചാമി	3	8	6
പ്രത്യേകജ്ഞാത				പ്രത്യേകപയ	3	1	15
പ്രത്യേകസം	6	2	13	പ്രത്യേകാനസ്യ	6	8	6
പ്രത്യേകദോഷഗസം	4	8	6	പ്രത്യേകാനായ	7	5	6
പ്രത്യേകാഹി	2	5	9	പ്രത്യേകാ:	1	5	28
പ്രത്യേകാസ്യ	8	8	39	പ്രത്യേകമേ	5	4	20
പ്രത്യേകാസ്യ	8	1	26	പ്രത്യേകമം	5	7	32
പ്രത്യേകാസ്യ	4	3	23	പ്രത്യേകസാ	7	2	18

പ്രപഞ്ചമായ	6	7	32	പ്രയത്നപിതൃ:	2	2	8
പ്രപഞ്ചങ്ങള:	2	2	2	പ്രയത്നസിന്ധവ:	3	2	20
പ്രപഞ്ച:	6	5	5	പ്രയത്നേ:	1	7	5
പ്രപഞ്ചമണ്ഡി:	5	2	11	പ്രയത്നമോ:	1	3	18
പ്രപഞ്ചോത്തരം:	2	1	17	പ്രയത്നമോമഹിനാ	2	4	14
പ്രപഞ്ചഭവ	2	7	17	പ്രയത്നേ:	1	7	5
പ്രപഞ്ചാഹ്വ	5	5	4	പ്രയത്നമേ:	1	6	9
പ്രപഞ്ചാനന്ദവ:	5	4	24	പ്രയത്ന:	5	8	18
പ്രപഞ്ചായോ:	5	8	33	പ്രയത്നമേ:	8	3	11
പ്രപഞ്ചായോ:				പ്രയത്നമേ:	2	4	24
പ്രപഞ്ചായോ:				പ്രയത്നമേ:	5	1	10
പ്രപഞ്ചായോ:	2	1	8	പ്രയത്നമേ:	7	8	23
പ്രപഞ്ചായോ:	6	3	24	പ്രയത്നമേ:	1	8	22
പ്രപഞ്ചായോ:	5	4	9	പ്രയത്നമേ:	8	1	11
പ്രപഞ്ചായോ:	5	4	1	പ്രയത്നമേ:	5	7	8
പ്രപഞ്ചായോ:	6	4	21	പ്രയത്നമേ:	1	3	14
പ്രപഞ്ചായോ:	6	4	4	പ്രയത്നമേ:	5	6	14
പ്രപഞ്ചായോ:	5	7	23	പ്രയത്നമേ:	4	8	32
പ്രപഞ്ചായോ:	8	1	1	പ്രയത്നമേ:	7	8	6
പ്രപഞ്ചായോ:	6	6	4	പ്രയത്നമേ:	4	3	1
പ്രപഞ്ചായോ:	1	7	12	പ്രയത്നമേ:	6	7	28
പ്രപഞ്ചായോ:				പ്രയത്നമേ:	6	8	31
പ്രപഞ്ചായോ:	6	7	14	പ്രയത്നമേ:	5	2	28
പ്രപഞ്ചായോ:	1	4	22	പ്രയത്നമേ:	4	4	33
പ്രപഞ്ചായോ:	1	5	1	പ്രയത്നമേ:	4	4	33
പ്രപഞ്ചായോ:	8	3	14	പ്രയത്നമേ:			
പ്രപഞ്ചായോ:	3	3	10	പ്രയത്നമേ:	8	3	10
പ്രപഞ്ചായോ:	7	8	1	പ്രയത്നമേ:	3	8	6
പ്രപഞ്ചായോ:	5	5	8	പ്രയത്നമേ:	8	4	15
പ്രപഞ്ചായോ:	6	7	6	പ്രയത്നമേ:	4	3	10
പ്രപഞ്ചായോ:	8	1	6	പ്രയത്നമേ:	5	5	21
പ്രപഞ്ചായോ:	5	5	23	പ്രയത്നമേ:	4	3	3
പ്രപഞ്ചായോ:	3	4	2	പ്രയത്നമേ:	1	6	9
പ്രപഞ്ചായോ:	2	2	22	പ്രയത്നമേ:	6	7	6
പ്രപഞ്ചായോ:	6	7	13	പ്രയത്നമേ:	7	3	3
പ്രപഞ്ചായോ:	3	1	26	പ്രയത്നമേ:	8	4	23
പ്രപഞ്ചായോ:	3	1	1	പ്രയത്നമേ:	7	3	18
പ്രപഞ്ചായോ:	5	4	10	പ്രയത്നമേ:	2	2	25
പ്രപഞ്ചായോ:				പ്രയത്നമേ:	2	1	1
പ്രപഞ്ചായോ:	4	1	20	പ്രയത്നമേ:	1	3	12
പ്രപഞ്ചായോ:	3	3	17	പ്രയത്നമേ:	5	2	5
പ്രപഞ്ചായോ:	1	7	5				

പ്രവശംസാ	6	2	33	പ്രവേശഗ്രാവാണ:	8	8	33
പ്രവസ്സവായ:	4	5	25	പ്രവോച്ച	7	7	29
പ്രവസ്തതാം	2	6	17	പ്രവോദേവായ	3	1	13
പ്രവസ്തകൃത	4	3	24	പ്രവോദേവഞ്ചിൽ	5	2	10
പ്രവതുദായ				പ്രവോധിയ:	7	3	15
ബൃഹതേ	6	6	12	പ്രവോദ്രിയത്ത	1	1	26
പ്രവതുദായമാദനം	5	3	15	പ്രവോമതത:	4	3	14
പ്രതുദായ	6	3	6	പ്രവോമതതീം	5	4	2
പ്രവപുകു:മിമയ	2	7	11	പ്രവോമതേമതത	4	4	33
പ്രവപുകേത	4	2	23	പ്രവോമതേ	8	1	9
പ്രവതാഹി	3	6	24	പ്രവോമതേ			
പ്രവതേത്തതഗ്നേ	8	7	30	മഹിവൃധേ	5	3	16
പ്രവതതതീയം	4	3	13	പ്രവോമതേമതത	1	5	1
പ്രവതാമനാ	1	8	18	പ്രവോമതേസഹതാ	2	1	13
പ്രവതേത്തതഭിവാ:	5	7	8	പ്രവോമിത്രായ	4	4	6
പ്രവതാംസാംസി	1	8	12	പ്രവോയേത്തേച്ച	5	4	10
പ്രവതാനിചേത:	2	4	25	പ്രവോയേച്ചം	1	3	8
പ്രവതാഹി	3	8	8	പ്രവോയേച്ചം	4	2	13
പ്രവതാംരഥം	5	5	14	പ്രവോവാദാ:	3	1	28
പ്രവതാംശരദാൻ	2	4	26	പ്രവോവാദം	4	2	14
പ്രവതാംസം	5	5	3	പ്രവോവാദം			
പ്രവതാംസ്തോമാ:	5	8	29	രഥയുജം	8	2	7
പ്രവതാചമിന്ദു:	6	7	39	പ്രശന്തമാ:	4	2	17
പ്രവതാച്യംവചസം	3	5	2	പ്രശംസമാനോ			
പ്രവതാച്യംശശ്വധാ	3	2	13	അതിമി:	6	1	30
പ്രവതാചമിന്ദു	6	8	25	പ്രശംസാഗേരപ്പ	1	3	12
പ്രവതാതുവ	8	6	26	പ്രശർയ:	3	4	14
പ്രവതാതാവാനി	4	4	27	പ്രശർയായ	4	3	14
പ്രവതാമന്യാംസി	5	5	14	പ്രശുക്രംസ:	7	2	6
പ്രവതാമച്ഛി	3	1	11	പ്രശുക്രൈത	5	3	25
പ്രവതാമവോചം	3	7	21	പ്രശസ്തവം	5	6	10
പ്രവതാമസ്നോത	1	1	33	പ്രശോക്തചത്വാ	3	4	16
പ്രവതാമച്ഛ	4	8	5	പ്രശോക്തവശ്വ	4	3	8
പ്രവതാദ്യേ	5	4	6	പ്രശോക്തനോ	4	6	10
പ്രവതാശ്വസാമൻ	4	1	14	പ്രശോക്തനോദിവ്യം	4	2	13
പ്രവതാശ്വവേ	2	2	24	പ്രശോക്തം	6	2	33
പ്രവതാശ്വ	5	6	12	പ്രശോക്താശ്വ	3	8	13
പ്രവതാശ്വ	4	8	7	പ്രശോക്തം	8	1	4
പ്രവതാശ്വത:	6	8	11	പ്രശോക്തവ്യ:	6	5	19
പ്രവതാശ്വ	4	1	7	പ്രശോക്തമാതാ	3	1	31
പ്രവതാശ്വ	1	3	18	പ്രശോക്ത	3	4	5

(പ്രസംഗമാദ്യേ	5	1	12	(പ്രസോമാസോ	6	8	23
(പ്രസംഗമാദ്യേ				വിപശ്ചിതം	6	8	20
ബ്രഹ്മൻ	4	4	30	(പ്രസോമോത്തതി	2	4	2
(പ്രസംഗമാദ്യേ	5	2	9	(പ്രസ്തംഭേജ്ഞാ:	2	2	23
(പ്രസംഗമാദ്യേ	6	1	20	(പ്രസ്തതിർവ്യാം	4	7	34
(പ്രസവേ.ത	7	1	7	(പ്രസ്തോകത്ത	6	5	37
(പ്രസസാഹിഷേ	8	8	38	(പ്രസ്തോഷ്വപ	6	4	34
(പ്രസാകുടക്ഷ	5	4	28	(പ്രസ്യാനസ:	7	4	12
(പ്രസാക്ഷിതി:	2	2	20	(പ്രസംസാസ:	2	7	13
(പ്രസാവാചി	5	4	28	(പ്രഹിക്രമം	2	2	2
(പ്രസിമാഭിത്യ:	2	7	9	(പ്രഹിത്യാപ്യഷൻ	7	1	39
(പ്രസ്തംഭത്ത	7	7	29	(പ്രഹിത്യാനാസം	7	3	26
(പ്രസ്തേജ്ഞാ	2	1	26	(പ്രഹിത്യാനേ:	6	6	11
(പ്രസ്താനസ്യം	7	5	3	(പ്രഹിരിരിക്ഷ	8	1	1
(പ്രസ്തേയോ:	7	4	2	(പ്രഹോതാ	3	1	7
(പ്രസ്തപ്തപ:	8	3	6	(പ്രഹോത്രേ	7	7	13
(പ്രസ്തവാ:	7	2	12	(പ്രസ്തൃട്ട	8	4	16
(പ്രസ്തവാനേ:അക്ഷാ:	7	5	21	(പ്രാക്തേ.	5	2	7
(പ്രസ്തവാനോധാരയാ	6	8	24	(പ്രാഗ്നേതേതവസ	4	1	4
(പ്രസ്തവിശ്വാൻ	1	5	24	(പ്രാഗ്നേതേബ്ബഹത	8	8	45
(പ്രസ്തഷ്വിദ്യ:	3	6	15	(പ്രാഗ്നേതേവാചം			
(പ്രസ്തഷ്ടതി:	4	2	19	(പ്രാഗ്നേതേവിശ്വ			
(പ്രസ്തോമം	6	7	4	ശുദ്ധ	5	2	16
(പ്രസ്തത്ത	3	2	2	(പ്രാഗ്നേതേ	3	6	2
(പ്രസ്തതോക്ഷം	8	8	25	(പ്രാചീനംബഹി:	8	6	8
(പ്രസ്തതവ:ജ	8	8	34	(പ്രാചീനംബഹി			
(പ്രസ്തനാശ്വ	6	2	31	രോജസ	2	5	8
(പ്രസ്തമഹേ	4	2	19	(പ്രാചീനോത്തമ:	5	2	10
(പ്രസേനാനീ:	7	4	6	(പ്രാചീമുദേവാം	5	5	12
(പ്രസോത്തഗേ	6	1	34	(പ്രാഞ്ചംതജ്ഞം	2	8	13
(പ്രസോതാ	5	6	14	(പ്രാതസ്സതം	3	7	6
(പ്രസോമദേവവിതജ	7	5	14	(പ്രാതാഗ്നി	5	4	8
(പ്രസോമധൃമപമ	7	1	33	(പ്രാതരഗ്നി	4	1	10
(പ്രസോമയാഹി	7	2	8	(പ്രാതജ്ഞരേമേ	7	8	18
(പ്രസോമയാഹിസ്യ	7	5	21	(പ്രാതജ്ഞിതംഗേ	5	4	8
(പ്രസോമയാ	7	2	2	(പ്രാതജ്വി	4	4	17
(പ്രസോമനസ്സാധ്യ:	6	8	21	(പ്രാതജ്വയം	4	4	18
(പ്രസോമാസോ				(പ്രാതര്യാവഭി	6	3	21
മേധനിഷ്ഠ.	6	8	14	(പ്രാതര്യാവാനാ	4	4	18
(പ്രസോമാസോമാ				(പ്രാതര്യാവാനാ			
മേധ്യത	6	8	22	നമേധ്യവ	2	8	

പ്രാതര്യാവ്ഃ	1	3	32	പ്രൈവഷസ്തോതം	4	2	19
പ്രാതര്യജ്ഞാനസത്യം	7	8	21	പ്രോത്തയാസിൽ	7	3	15
പ്രാതര്യജാവി	1	2	4	പ്രോത്തശ്ചിനെ	2	5	5
പ്രാതരാത്നം	2	1	10	പ്രോത്തസ്തൈ	6	4	22
പ്രാതാരഥഃ	2	6	21	പ്രോഗ്രാപീതിം	8	5	24
പ്രാത്യച്ചത്രം	4	1	24	പ്രോപയേവതണം	4	6	12
പ്രാവസ്തോതാരം	6	3	18	പ്രോത്ത്യാത്നയഃ	3	8	23
പ്രാവീവിപൽ	7	4	7	പ്രോഥമശ്ചപന	5	2	3
പ്രാവേപാമാ	7	8	3	പ്രോദ്യോണേ	4	7	19
പ്രാസ്തോ	8	5	27	പ്രോരോഃ	5	5	3
പ്രാസ്തോജ്ജം	5	8	28	പ്രോഷ്ടേശ്വായഃ	5	4	22
പ്രാസ്തോയത്രം	5	7	11	പ്രോഷ്വസൈ	8	7	21
പ്രാസ്തോഹീനോത	7	7	25	പ്രോസ്യവഹിഃ	7	3	25
പ്രാസ്യധാരാഃ	6	8	19	ബദ്യതസ്യശ്രവസാ	8	7	8
പ്രാസ്യധാരാബ്ധഹതി	7	4	10	ബബ്ധഹാൻ	6	7	8
പ്രിയന്യഗ്ധന	4	1	11	ബതോബതാസി	7	6	8
പ്രിയംശ്രദ്ധേ	8	8	9	ബഭ്രുവേന	6	7	36
പ്രിയമേധപൽ	1	3	31	ബഭ്രാണസ്തനോ	2	8	14
പ്രിയമേതഷ്വാനി	8	4	1	ബഭ്രുവേകഃ	6	2	36
പ്രിയപദാനി	1	5	11	ബഹിഃപ്രാപിനം	6	7	24
പ്രിയവേദനാമ	5	4	23	ബഹിഃപ്രാപിനം	1	6	4
പ്രിയസമുത്ത	5	2	30	ബഹിഃപ്രാപിനം	7	6	17
പ്രിയനോത്തസ്ത	1	2	21	ബലമേധഹി	6	6	22
പ്രീണിതശ്ചാൻ	8	5	19	ബലപിജ്ഞായ			
പ്രോസ്യവോപം	5	6	23	ബലവിഃ	8	5	22
പ്രോഗ്നിഭ്യോ	8	6	21	ബഹുസ്തരപക്ഷസഃ	5	5	9
പ്രോജയത	8	5	23	ബഹിനംപിതാ	5	1	19
പ്രോജയതസ്ത	2	8	10	ബഹിസ്താ.	8	7	9
പ്രോജയതാമ	8	3	24	ബജസ്തനീമാവി	8	4	23
പ്രോജയതാമ	6	3	19	ബജിതമാതൽ	2	2	8
പ്രോജയതാമ	5	1	23	ബജിതമാദേവ	4	4	5
പ്രോജയതാമ	2	8	24	ബജിതമാപവൃതാനം	1	4	29
പ്രോജയതാമ	7	6	22	ബജിതമാഹിമ	4	8	25
പ്രോജയതാമ	6	7	14	ബജിതനീയായയാമേ	6	4	25
പ്രോജയതാമ	2	5	4	ബാധസേജനാതു	5	7	27
പ്രോജയതാമ	6	6	5	ബിജയാഹി	6	3	17
പ്രോജയതാമ	7	6	15	ബിജയാഹി	7	5	21
പ്രോജയതാമ	1	5	29	ബിജയാഹി	1	2	18
പ്രോജയതാമ	1	3	20	ബിജയാഹി	8	7	10
പ്രോജയതാമ	8	4	29	ബിജയാഹി	6	3	2
പ്രോജയതാമ	1	6	13	ബിജയാഹി	1	4	25

ബക്രമിസ്മന	3	3	4	ബോധിനനാ	6	6	24
ബക്രമിസ്മന	1	4	13	ബ്രഹ്മഗം	8	2	11
ബക്രമിസ്മന	6	6	12	ബ്രഹ്മപദം	7	5	32
ബക്രമിസ്മന	5	6	20	ബ്രഹ്മപദം	8	6	7
ബക്രമിസ്മന	4	8	2	ബ്രഹ്മജിനപതം	6	3	16
ബക്രമിസ്മന	8	4	29	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	8	3	1
ബക്രമിസ്മന	4	2	22	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	2	6	22
ബക്രമിസ്മന	4	2	22	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	2	7	3
ബക്രമിസ്മന				ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	2	7	3
ബക്രമിസ്മന				ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം			
ബക്രമിസ്മന	5	4	28	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	2	7	3
ബക്രമിസ്മന	4	1	8	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	8	8	20
ബക്രമിസ്മന	6	1	28	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	3	2	17
ബക്രമിസ്മന	2	8	15	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	5	3	13
ബക്രമിസ്മന	2	6	6	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	4	5	28
ബക്രമിസ്മന				ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	1	7	22
ബക്രമിസ്മന	8	6	2	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം			
ബക്രമിസ്മന	7	7	17	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	4	7	22
ബക്രമിസ്മന	6	3	42	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	5	3	12
ബക്രമിസ്മന	3	7	27	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	6	1	22
ബക്രമിസ്മന	7	8	23	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	4	6	16
ബക്രമിസ്മന	7	8	25	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	2	3	24
ബക്രമിസ്മന	7	8	27	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	6	6	13
ബക്രമിസ്മന	8	8	40	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	7	4	7
ബക്രമിസ്മന	3	7	26	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	1	1	28
ബക്രമിസ്മന	8	2	18	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം			
ബക്രമിസ്മന	5	1	17	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	3	7	4
ബക്രമിസ്മന	2	6	31	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം			
ബക്രമിസ്മന				ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം			
ബക്രമിസ്മന	3	4	9	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	5	1	20
ബക്രമിസ്മന	2	7	12	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം			
ബക്രമിസ്മന	8	5	22	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	5	7	4
ബക്രമിസ്മന	8	5	12	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	8	4	19
ബക്രമിസ്മന	8	2	23	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	2	8	3
ബക്രമിസ്മന	3	7	26	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	5	4	8
ബക്രമിസ്മന	5	6	22	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	5	4	8
ബക്രമിസ്മന	5	6	23	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	1	2	13
ബക്രമിസ്മന	1	7	24	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	2	1	4
ബക്രമിസ്മന	3	5	16	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	1	5	12
ബക്രമിസ്മന	2	2	16	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	1	6	16
ബക്രമിസ്മന	5	3	5	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	3	5	11
ബക്രമിസ്മന	4	4	15	ബ്രഹ്മണസ്തകരോപം	7	7	2

ഭദ്രനോഷപി	7	7	11	ഭവനസൃപിത്തം	4	8	6
ഭദ്രംഭദ്രന:	6	6	26	ഭവശ്വക്ഷു.	7	6	6
ഭദ്രമന:	6	1	32	ഭവസ്തപിത്ര	8	1	9
ഭദ്രംവൈവരം	8	8	22	ഭവോജനസ്യ	4	6	14
ഭദ്രമിനം	4	1	28	ഭവോയജ്ഞസ്യ	7	6	4
ഭദ്രമിഭ്വോ	5	6	20	ഭവോവിതാ	3	5	20
ഭദ്രാത്തഗ്ന:	8	2	19	ഭൂമ്യാത്തം	8	6	17
ഭദ്രാതേ	3	5	5	ഭൂതാലാപ്യം	4	7	2
ഭദ്രാത്തശ്വാ:	1	8	7	ഭൂതസാവസ്തം	3	6	12
ഭദ്രാതേഹസ്താ	3	6	6	ഭൂതാമതേ	5	7	26
ഭദ്രാദൃക്ഷ	5	1	5	ഭൂതാമോഷ	3	6	28
ഭദ്രാവസ്ത്രം	7	4	11	ഭൂരികർമ്മേ	1	7	17
ഭദ്രോനോഷ്ണി:	6	1	32	ഭൂരിപകർമ്മ	2	3	25
ഭദ്രോഭൂതാ	7	5	31	ഭൂരിപക്രമത്ത.	5	4	26
ഭരദ്യഭി	3	6	15	ഭൂരിതത്ത	1	4	22
ഭരദ്യാജായസപ്രഥ:	4	5	27	ഭൂരിദക്ഷഭി.	8	6	15
ഭരദ്യാജായവ	4	8	3	ഭൂരിദാഭൂരി	3	6	30
ഭരാമേധം	1	6	30	ഭൂരിദാഹൃസി	8	6	30
ഭരായസഭരത	8	5	16	ഭൂരിനാമ	3	8	17
ഭരേഷ്വഹവ്യ:	2	6	31	ഭൂരിഭീഷ്ടമാ	6	5	10
ഭരേഷ്വിത്രം	8	2	4	ഭൂരിഹിതേ	5	3	6
ഭർഗ്ഗാഹനാമ	8	1	28	ഭൂരിംഭേ	2	5	2
ഭവാഭ്യർന്നി	8	2	19	ഭൂരിണിഭ്രോ	2	4	2
ഭവാനോഷ്ണഗ്നേ	7	6	2	ഭൂരിണിഹിരേ	3	1	19
ഭവാനോഷ്ണഗ്നേസ്യ	3	1	18	ഭൂരിഭീഷ്ട.	7	6	4
ഭവാമിത്രാന	2	2	26	ഭൂതജ്ഞേ	8	3	1
ഭവാവക്രമം	1	4	24	ഭൂതനയോധി	2	2	6
ഭവാവക്രമമാലവൻ	5	3	18	ഭൂമിഷ്വിഭ്വാസി	3	6	27
ഭാരതീപവനാസ്യ	6	7	25	ഭോജനാം	2	6	20
ഭാരതീഭ്ര	2	5	9	ഭോജനശ്വാ:	8	6	4
ഭാസ്വതിനേത്രീ	1	6	25	ഭോജാജിഗ്യ:	8	6	4
ഭാസ്വതിനേത്രീ	1	8	1	ഭോജായാശ്വ.	8	6	4
ചിന്ധിവിശ്വാ:	6	3	49	മന്ത്രമലസ്തം	5	3	19
ചിനൽപരാനവതി.	2	1	19	മന്ത്രതാനര:	3	1	32
ചിനഗ്നിഭി.	3	5	21	മന്ത്രമാനസ്താൽ	8	3	3
ചിനമലം	2	6	16	മന്ത്രസ്താ	5	7	30
ചിതായനായമാനായ	4	4	20	മന്ത്രസ്താമന്ത്രിന:	2	1	23
ചീമോവിവേഷ	5	3	3	മന്ത്രിപ്രാപ്തി	2	8	1
ഭൂമ്യർഹസ:	8	2	11	മന്ത്രിപ്രാപ്ത	5	8	16
ഭൂമന്ത:	8	3	9	മന്ത്രിമഹേശ്വരായസ്യ	2	1	3
ഭൂപതിത്തസ്യ	6	8	24	മന്ത്രിപ്രായാ	1	4	11

മന്ദ്രംഹോതാരം	5	2	13	മധുരേണന്തനൃനപാൽ	1	1	24
മന്ദ്രംഹോതാരമുഗീജ:	8	1	1	മധുരേണ	7	7	10
മന്ദ്രംഹോതാരം	6	3	37	മധുരേണ:	1	6	18
മന്ദ്രംഹോതാരംശുചിം	2	8	19	മധുരേണാ:	1	6	18
മന്ദ്രജിഹ്വജഗുഹ്യം	2	2	11	മധുരേണാ:	6	8	7
മന്ദ്രയോഗം	6	7	26	മധുരേണാ:	8	1	27
മന്ദ്രസ്യകവേ:	4	7	11	മധുരേണാ:	4	5	14
മന്ദ്രസ്യരൂപം	7	2	20	മധുരേണാ:	4	4	12
മന്ദ്രാകൃഷ്ടം	8	5	18	മധുരേണാ:	3	7	21
മന്ദ്രാഹോതാരം	1	3	8	മധുരേണാ:	7	4	19
മന്ദ്രാഹോതാരം	7	7	13	മധുരേണാ:	1	8	13
മന്ദ്രാഹോതാരം	5	8	1	മധുരേണാ:	5	4	27
മന്ദ്രാഹോതാരം	4	2	10	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	6	10
മന്ദ്രാഹോതാരം	8	1	27	മന്ദ്രാഹോതാരം	7	3	16
മന്ദ്രാഹോതാരം	8	1	28	മന്ദ്രാഹോതാരം	4	1	13
മന്ദ്രാഹോതാരം	7	7	8	മന്ദ്രാഹോതാരം	1	2	35
മന്ദ്രാഹോതാരം	6	2	40	മന്ദ്രാഹോതാരം	3	2	9
മന്ദ്രാഹോതാരം	8	1	27	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	3	21
മന്ദ്രാഹോതാരം	5	1	7	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	2	8
മന്ദ്രാഹോതാരം	3	7	19	മന്ദ്രാഹോതാരം	6	7	5
മന്ദ്രാഹോതാരം	3	2	15	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	1	26
മന്ദ്രാഹോതാരം	6	7	31	മന്ദ്രാഹോതാരം	1	5	16
മന്ദ്രാഹോതാരം	5	3	19	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	1	19
മന്ദ്രാഹോതാരം	3	3	3	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	3	18
മന്ദ്രാഹോതാരം	7	1	1	മന്ദ്രാഹോതാരം	6	6	32
മന്ദ്രാഹോതാരം	2	4	19	മന്ദ്രാഹോതാരം	3	5	26
മന്ദ്രാഹോതാരം	7	4	19	മന്ദ്രാഹോതാരം	3	5	26
മന്ദ്രാഹോതാരം	7	3	26	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	6	20
മന്ദ്രാഹോതാരം	2	4	18	മന്ദ്രാഹോതാരം	2	1	1
മന്ദ്രാഹോതാരം	1	1	17	മന്ദ്രാഹോതാരം	5	7	15
മന്ദ്രാഹോതാരം	6	7	3	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	7	15
മന്ദ്രാഹോതാരം	2	2	17	മന്ദ്രാഹോതാരം	3	7	17
മന്ദ്രാഹോതാരം	1	5	15	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	8	17
മന്ദ്രാഹോതാരം	6	7	38	മന്ദ്രാഹോതാരം	2	6	22
മന്ദ്രാഹോതാരം	5	7	14	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	7	15
മന്ദ്രാഹോതാരം	1	6	2	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	7	11
മന്ദ്രാഹോതാരം	1	6	18	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	7	15
മന്ദ്രാഹോതാരം	5	1	14	മന്ദ്രാഹോതാരം	2	8	13
മന്ദ്രാഹോതാരം	7	3	24	മന്ദ്രാഹോതാരം	8	8	27
മന്ദ്രാഹോതാരം	3	8	9	മന്ദ്രാഹോതാരം	1	1	28
				മന്ദ്രാഹോതാരം	6	1	40

മതനോയയ്ക്ക	5	8	20
മതനോയയ്ക്കവോബലം	1	3	14
മതനോയസ്വ	1	6	11
മതനോവീളപാണിഭി;	1	3	17
മതനോയനോ			
മതപ്രതിതസ്വ	4	2	18
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	5	27
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	3	11
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	6	8
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	2	9
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	5	28
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	3	21
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	3	8
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	7	13
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	1	40
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	5	8	35
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	5	1	22
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	1	39
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	4	9
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	2	2	18
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	4	4
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	6	33
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	4	19
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	8	1	16
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	3	27
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	8	1	16
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	8	11
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	7	13
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	2	4	8
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	5	12
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	2	19
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	3	10
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	2	10
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	5	2	14
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	4	5
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	6	7
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	5	8	9
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	1	15
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	2	19
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	5	3	16
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	3	20

മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	2	21
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	2	4	3
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	4	28
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	7	18
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	1	5
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	2	8	26
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	3	31
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	2	3
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	8	13
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	8	8	43
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	1	1
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	8	4	26
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	2	31
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	2	1
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	3	24
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	8	1	18
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	7	34
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	4	7
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	4	33
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	5	7
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	2	2	20
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	8	8
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	2	6
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	8	8
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	4	21
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	2	7
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	7	21
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	6	1	5
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	8	16
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	3	31
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	5	7	10
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	4	21
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം			
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	3	5	22
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	5	15
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	5	6	3
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	7	8	11
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	1	1	6
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	8	1
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	4	6	9
മതപ്രതിതസ്വീഷിണം	5	1	27

മഹാനോരായ,	7	1	23	മാതാമൂലാ	6	3	46
മഹാമഹാനി	3	2	16	മാതാ പട്ട	2	7	16
മഹാമഹാമി	3	4	25	മാതാപാശ്വേന:	2	8	11
മഹാപിശാചി	6	2	14	മാതാപാശ്വേനാസ്യ	5	7	13
മഹായന്ത്രി	7	7	6	മാതാപാശ്വേനാ	1	6	2
മഹായന്ത്രി	6	7	15	മാതാപാശ്വേനാ	1	7	13
മഹായന്ത്രി	8	1	5	മാതാപാശ്വേനാ	3	1	31
മഹായന്ത്രി	3	2	7	മാതാപാശ്വേനാ			
മാതാപാശ്വേനാ	6	5	23	മാതാപാശ്വേനാ	3	3	17
മാതാപാശ്വേനാ	8	1	12	മാതാപാശ്വേനാ	1	1	34
മാതാപാശ്വേനാ	8	1	7	മാതാപാശ്വേനാ	6	5	25
മാതാപാശ്വേനാ	3	7	17	മാതാപാശ്വേനാ	6	4	31
മാതാപാശ്വേനാ	1	8	23	മാതാപാശ്വേനാ			
മാതാപാശ്വേനാ	5	6	18	മാതാപാശ്വേനാ	1	3	27
മാതാപാശ്വേനാ	3	4	22	മാതാപാശ്വേനാ	6	5	34
മാതാപാശ്വേനാ	4	4	8	മാതാപാശ്വേനാ	2	0	22
മാതാപാശ്വേനാ	4	8	4	മാതാപാശ്വേനാ	6	6	37
മാതാപാശ്വേനാ	5	8	8	മാതാപാശ്വേനാ	5	7	19
മാതാപാശ്വേനാ	7	7	9	മാതാപാശ്വേനാ	6	8	20
മാതാപാശ്വേനാ	4	8	20	മാതാപാശ്വേനാ	6	3	18
മാതാപാശ്വേനാ	7	7	8	മാതാപാശ്വേനാ	1	8	6
മാതാപാശ്വേനാ	5	7	10	മാതാപാശ്വേനാ	3	5	1
മാതാപാശ്വേനാ	1	7	28	മാതാപാശ്വേനാ	5	1	27
മാതാപാശ്വേനാ	4	7	18	മാതാപാശ്വേനാ	3	1	16
മാതാപാശ്വേനാ	7	6	14	മാതാപാശ്വേനാ	2	5	10
മാതാപാശ്വേനാ	3	3	30	മാതാപാശ്വേനാ			
മാതാപാശ്വേനാ	1	8	4	മാതാപാശ്വേനാ	5	1	26
മാതാപാശ്വേനാ	2	3	15	മാതാപാശ്വേനാ	1	5	16
മാതാപാശ്വേനാ	6	7	8	മാതാപാശ്വേനാ	5	3	21
മാതാപാശ്വേനാ	4	8	21	മാതാപാശ്വേനാ	2	5	28
മാതാപാശ്വേനാ	4	2	22	മാതാപാശ്വേനാ	1	4	17
മാതാപാശ്വേനാ	6	2	3	മാതാപാശ്വേനാ	6	5	26
മാതാപാശ്വേനാ	5	2	30	മാതാപാശ്വേനാ	6	5	20
മാതാപാശ്വേനാ	6	2	4	മാതാപാശ്വേനാ	2	7	15
മാതാപാശ്വേനാ	1	6	8	മാതാപാശ്വേനാ	6	5	25
മാതാപാശ്വേനാ	4	1	7	മാതാപാശ്വേനാ	5	3	15
മാതാപാശ്വേനാ	3	2	17	മാതാപാശ്വേനാ	1	1	10
മാതാപാശ്വേനാ	5	4	7	മാതാപാശ്വേനാ	6	4	16
മാതാപാശ്വേനാ	7	7	23	മാതാപാശ്വേനാ	3	6	4
മാതാപാശ്വേനാ	2	3	9	മാതാപാശ്വേനാ	1	8	6
മാതാപാശ്വേനാ	2	3	10	മാതാപാശ്വേനാ	2	3	7

മാനോമൃഗാ	6	4	17	മിത്രന്നയം	2	2	20
മാനോമൃഗ്	6	4	34	മിത്രന്നയംസ്വധിതം	4	5	17
മാനോരക്ഷാശാലി	5	7	9	മിത്രംവയം	1	2	8
മാനോവധായ	1	2	16	മിത്രംഹവേ	1	1	4
മാനോവധീരിത്ര	1	7	19	മിത്രമൃഗ്യം	3	1	14
മാനോവധീശ്വര	5	4	13	മിത്രശ്ചനഃ	4	4	10
മാനോവധൈഃ	2	7	10	മിത്രസ്തന്നോവരണഃ	5	5	6
മാനോവധുകായ	4	8	12	മിത്രസ്തന്നോവരണഃ	5	4	13
മാനോഹരിഃ	5	3	26	മിത്രസ്തന്നഃ	5	4	7
മാനോഹിംസിതീ	8	7	4	മിത്രസ്വപ്നാർത്ഥഃ	3	4	6
മാനോഹൃണീതാം	6	7	15	മിത്രാതനാ	6	2	21
മാനോഹൃതിഃ	6	4	36	മിത്രായപഞ്ച	3	4	6
മാപാപത്യാദ	5	6	17	മിത്രാരുഗീക്ഷ	3	2	9
മാപുണ്യം	2	1	10	മിത്രാവരണവർണ്ണം	6	3	16
മാപ്രഗാമ	8	1	19	മിത്രോത്താഗിഃ	2	8	24
മാദ്രമ	5	7	12	മിത്രോത്താഹോഃ	4	4	3
മാദമകാ	5	7	31	മിത്രോത്താനി	3	4	5
മാമാമിമം	4	2	12	മിത്രോത്തേവേഷു	3	4	6
മായാമിരിത്ര	1	1	21	മിത്രോത്തോത്താനി	6	4	38
മായാമിതൻസിന്ധ				മിമാതിവഹിഃ	7	1	39
മാസത	6	1	16	മിമാതൃഷ്ടം	4	3	24
മായാവാം	4	4	1	മിമീഹിദ്യോക്തം	1	3	17
മാരേണസ്യപി	3	3	4	മിമൃക്ഷയേഷുരോദസീ	4	8	8
മാരജ്യാലയം	3	8	13	മിമൃക്ഷയേഷു	2	4	4
മാവഹ്നനഃ	4	8	12	മിമൃഷാപാവകാഃ	3	2	8
മാവാംവൃക്ഷഃ	2	4	29	മിമൃഷാപാവകാഃ	4	3	19
മാവീദരം	8	3	26	മുഞ്ചതൃമാ	3	5	11
മാവോഘ്നനഃ	1	3	23	മുഞ്ചമിത്യാ	8	8	19
മാവോഘോത്രാൽ	5	4	26	മുന്യോവാതരഗനാഃ	3	7	24
മാവോഘ്നനഃ	1	3	15	മുന്യോഘോത്രാൽ	2	2	5
മാവോഘോത്രാൽ	4	3	12	മുന്യോഘോത്രാൽ	7	6	3
മാവോഘോത്രാൽ	8	5	11	മുന്യോഘോത്രാൽ	2	4	18
മാവോഘോത്രാൽ	5	1	25	മുന്യോഘോത്രാൽ	7	5	32
മാസഖ്യം	6	3	49	മുന്യോഘോത്രാൽ	1	4	26
മാസാഭത	1	8	26	മുന്യോഘോത്രാൽ	4	5	9
മാസീകവദ്യേ	6	5	36	മുന്യോഘോത്രാൽ	8	4	11
മാസ്രോധത	5	3	19	മുന്യോഘോത്രാൽ	7	3	1
മാഹമ്മഹോലാനഃ	2	7	8	മുന്യോഘോത്രാൽ	8	8	38
മാഹം	2	7	10	മുന്യോഘോത്രാൽ	6	7	30
മാഹം	2	7	11	മുന്യോഘോത്രാൽ	7	2	8
മിത്രാർകൃണ്യധം	7	8	5	മുന്യോഘോത്രാൽ	7	5	28

കൃഷ്ണകാന്തസ്തംഭസ്തം	7	5	16	യന്ത്യാപുസ്തം	8	2	19
കൃത്യോ പദം	7	6	26	യന്ത്യാവാദിൻ	7	3	5
കൃത്യനം	4	3	18	യന്ത്യാവാദിസ്തം	2	8	22
കൃത്യനോസ്തം	1	8	5	യന്ത്യാവാദിസ്തം	8	4	11
കൃത്യനോസ്തം	2	8	1	യന്ത്യാവാദിസ്തം	7	8	8
കൃത്യനോസ്തം	8	4	21	യന്ത്യാവാദിസ്തം	8	2	5
കൃത്യനോസ്തം	8	8	21	യന്ത്യാവാദിസ്തം	1	3	22
കൃത്യനോസ്തം	7	6	20	യന്ത്യാവാദിസ്തം	3	8	25
കൃത്യനോസ്തം	8	6	23	യന്ത്യാവാദിസ്തം	5	7	20
കൃത്യനോസ്തം	6	7	15	യന്ത്യാവാദിസ്തം	1	3	22
കൃത്യനോസ്തം	1	3	16	യന്ത്യാവാദിസ്തം	5	1	12
കൃത്യനോസ്തം	5	3	17	യന്ത്യാവാദിസ്തം	1	3	22
കൃത്യനോസ്തം	1	7	20	യന്ത്യാവാദിസ്തം	4	7	16
കൃത്യനോസ്തം	8	1	22	യന്ത്യാവാദിസ്തം	6	1	3
കൃത്യനോസ്തം	6	6	20	യന്ത്യാവാദിസ്തം	4	2	12
കൃത്യനോസ്തം	5	6	11	യന്ത്യാവാദിസ്തം	3	5	13
കൃത്യനോസ്തം	2	2	4	യന്ത്യാവാദിസ്തം	3	7	11
കൃത്യനോസ്തം	2	4	15	യന്ത്യാവാദിസ്തം	8	8	2
കൃത്യനോസ്തം	3	3	28	യന്ത്യാവാദിസ്തം	3	3	10
കൃത്യനോസ്തം	5	7	20	യന്ത്യാവാദിസ്തം	2	6	7
കൃത്യനോസ്തം	8	7	23	യന്ത്യാവാദിസ്തം	6	3	26
കൃത്യനോസ്തം	8	7	23	യന്ത്യാവാദിസ്തം	1	1	16
കൃത്യനോസ്തം	8	7	4	യന്ത്യാവാദിസ്തം	6	3	47
കൃത്യനോസ്തം	2	6	8	യന്ത്യാവാദിസ്തം	8	8	45
കൃത്യനോസ്തം	6	5	21	യന്ത്യാവാദിസ്തം	5	2	18
കൃത്യനോസ്തം	6	6	2	യന്ത്യാവാദിസ്തം	7	2	18
കൃത്യനോസ്തം	8	8	2	യന്ത്യാവാദിസ്തം	2	6	11
കൃത്യനോസ്തം	5	4	29	യന്ത്യാവാദിസ്തം	2	2	26
കൃത്യനോസ്തം	7	6	22	യന്ത്യാവാദിസ്തം	2	0	7
കൃത്യനോസ്തം	2	1	16	യന്ത്യാവാദിസ്തം	8	4	8
കൃത്യനോസ്തം	6	5	11	യന്ത്യാവാദിസ്തം	8	7	3
കൃത്യനോസ്തം	6	5	23	യന്ത്യാവാദിസ്തം	6	4	30
കൃത്യനോസ്തം	6	3	34	യന്ത്യാവാദിസ്തം	4	7	16
കൃത്യനോസ്തം	6	5	23	യന്ത്യാവാദിസ്തം	2	6	8
കൃത്യനോസ്തം	7	5	32	യന്ത്യാവാദിസ്തം	2	6	9
കൃത്യനോസ്തം	8	1	2	യന്ത്യാവാദിസ്തം	1	3	26
കൃത്യനോസ്തം	8	5	13	യന്ത്യാവാദിസ്തം	1	7	12
കൃത്യനോസ്തം	1	3	9	യന്ത്യാവാദിസ്തം	6	3	27
കൃത്യനോസ്തം	7	5	30	യന്ത്യാവാദിസ്തം	4	7	27
				യന്ത്യാവാദിസ്തം	2	6	9
				യന്ത്യാവാദിസ്തം	6	1	29

യസ്സംസ്ഥ	6	3	3	യജ്ഞശിരോ	8	2	4
യസ്സനീഥഃ	2	5	29	യജ്ഞഗൃഹവ	4	5	28
യസ്സന്ധത്തം	2	6	9	യജ്ഞഗ്രാണാകം	1	1	36
യസ്സന്ധതേ	2	6	9	യജ്ഞപ്രഭൃഃ	7	2	10
യസ്സന്ധവ്യഃ	6	3	7	യജ്ഞസ്സുൻ	6	3	8
യസസ്യബീഭാ	6	3	1	യജ്ഞോജൻ	8	2	1
യസ്സോമ	1	6	21	യജ്ഞാനഃ	7	7	1
യസ്സോമഃ	6	7	38	യജ്ഞപീയദേണ	8	3	11
യസ്സീഹിതീഷ്യ	1	5	21	യജ്ഞപീന്ദ്ര	1	4	16
യസ്മാത്സാനഃ	3	7	11	യജ്ഞാനഃഫലിഗം	6	3	5
യത്ത്വതോ	8	7	3	യജ്ഞതാ	8	8	18
യത്ത്വായ	8	6	22	യജ്ഞിയാ	2	5	29
യത്ത്വതത്	4	7	21	യജ്ഞിയാഃ	7	5	18
യത്ത്വപിഃ	5	6	10	യജ്ഞാൽ	6	2	20
യത്ത്വജീവേഷ്യ	7	2	5	യജ്ഞാ	8	7	16
യത്ത്വേന്ന	5	4	22	യജ്ഞഃ	6	3	13
യത്ത്വസ്വതികഃ	6	3	27	യജ്ഞേപിൻ	5	7	12
യത്ത്വേ	4	8	29	യജ്ഞേപിദഗാഃ	5	7	24
യത്ത്വോഃ	7	5	28	യജ്ഞേനസൃദ്യം	8	2	1
യത്ത്വപമസേഷ്വാ	6	6	2	യജ്ഞഃ	6	4	3
യത്ത്വതതഃ	5	8	12	യജ്ഞഃ	4	3	10
യത്ത്വത്രൂഷ്യഃ	5	3	10	യജ്ഞകുന്ത	3	5	21
യത്ത്വസസ്യവൃതഃ	6	6	36	യജ്ഞകുന്തം	4	7	24
യത്ത്വസോമപാതമഃ	6	1	1	യജ്ഞകുന്തവ്യഃ	4	6	13
യത്ത്വാനി	1	7	26	യജ്ഞകുന്തപിദയതേ	1	6	6
യത്ത്വാനിസ്യതേ	4	8	25	യജ്ഞകുന്തപിദനാ	1	1	14
യത്ത്വായ	1	2	1	യജ്ഞനം	4	8	22
യത്ത്വായസ്യതത്	3	6	12	യജ്ഞിഷ്ഠന്ദ്ര	4	7	5
യത്ത്വോവിശ്വാ	4	4	26	യജ്ഞിഷ്ഠന്തം	7	5	2
യത്ത്വോവിശ്വാ				യജ്ഞഹരത	4	2	18
യത്ത്വോവിശ്വാ	8	3	16	യജ്ഞഗാഷ്യ	6	4	9
യത്ത്വോമേ	4	4	28	യജ്ഞിത്രപഃ	1	8	4
യത്ത്വോമോവാപ്യഥിവി	8	6	9	യജ്ഞിമിദോരപി	6	3	45
യത്ത്വോമോരസീളഭഃ	3	3	21	യജ്ഞിമിദോരഗണാഃ	4	4	21
യത്ത്വോമോരസീമഹി	5	8	12	യജ്ഞിമിദേ	3	5	12
യത്ത്വോമോരസീമഹി	6	8	8	യജ്ഞിമിദേതപി	1	2	16
യത്ത്വോമോരസീമഹി	1	1	37	യജ്ഞിമിദേതപി	5	7	10
യത്ത്വോമോരസീമഹി	2	3	20	യജ്ഞിമിദേതപി	1	2	25
യത്ത്വോമോരസീമഹി	1	5	11	യജ്ഞിമിദേതപി	5	8	26
യത്ത്വോമോരസീമഹി	5	1	2	യജ്ഞിമിദേതപി	1	2	21
യത്ത്വോമോരസീമഹി	1	3	28	യജ്ഞിമിദേതപി	3	6	29

യച്ചിമി	6	4	29	യജ്ഞേരിയുജ്ഞ			
യച്ചിമിസത്യ	1	2	27	വാഹസ.	6	1	4
യച്ചക്രാസി	6	1	9	യജ്ഞോന്യന്യ.	3	2	11
യച്ചക്രാസിപരാവതി	6	6	36	യജ്ഞേയജ്ഞ			
യച്ചലമലൊ	5	4	17	സമർത്ഥ	6	4	26
യച്ചഗൃഗൃയാ:	6	3	45	യജ്ഞോന്നാഥ	1	6	4
യജ്ഞേതാസ്യ	5	4	1	യജ്ഞോന്നാഥി	8	4	5
യജമാനായസ്യ				യജ്ഞോന്നാഥ	1	6	11
തന്ത്രഗേ	1	1	19	യജ്ഞോന്നാഥി	2	7	25
യജ്ഞേയന.	5	7	24	യജ്ഞോന്നാഥോന്നാ	1	7	25
യജസ്വപിര	2	3	5	യജ്ഞോന്നാഥി	3	2	11
യജസ്വഹോത	4	5	13	യജ്ഞോന്നാഥി	2	4	15
യജാനോമിത്രാവരണാ	1	5	23	യജ്ഞോന്നാഥി			
യജാഹേനുസാ	3	2	10	യജ്ഞോന്നാഥി	6	1	28
യജാഹേനുസം	7	7	9	യജ്ഞോന്നാഥി	6	4	20
യജാഹേഹവാം	2	2	23	യജ്ഞോന്നാഥി	3	5	4
യജിഷ്ഠന്താ	2	1	12	യജ്ഞോന്നാഥി	5	6	11
യജിഷ്ഠന്താ	6	1	29	യജ്ഞോന്നാഥി	5	7	12
യജ്ഞാതവദ	8	4	10	യജ്ഞോന്നാഥി	3	7	6
യജ്ഞാതവദ	8	8	15	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	21
യജ്ഞോപ്യച്ഛവദം	1	7	20	യജ്ഞോന്നാഥി	7	6	21
യജ്ഞോന്യന്യം	6	1	14	യജ്ഞോന്നാഥി	2	3	9
യജ്ഞോന്യന്യം	4	1	3	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	20
യജ്ഞോന്യന്യം				യജ്ഞോന്നാഥി	4	3	10
പ്രഥമം	8	7	5	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	20
യജ്ഞോന്യന്യം	7	3	13	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	21
യജ്ഞോന്യന്യം	8	4	23	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	21
യജ്ഞോന്യന്യം	6	3	20	യജ്ഞോന്നാഥി	7	2	17
യജ്ഞോന്യന്യം	6	3	41	യജ്ഞോന്നാഥി	7	2	17
യജ്ഞോന്യന്യം				യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	21
അഗ്നിയ	4	8	1	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	20
യജ്ഞോന്യന്യം	2	4	6	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	20
യജ്ഞോന്യന്യം	7	7	3	യജ്ഞോന്നാഥി	8	2	19
യജ്ഞോന്യന്യം	5	6	21	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	20
യജ്ഞോന്യന്യം	2	6	27	യജ്ഞോന്നാഥി	7	5	28
യജ്ഞോന്യന്യം	2	3	23	യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	21
യജ്ഞോന്യന്യം				യജ്ഞോന്നാഥി	8	1	20
മധ്യം	8	4	19	യജ്ഞോന്നാഥി	2	3	10
യജ്ഞോന്യന്യം	2	5	20	യജ്ഞോന്നാഥി	2	5	7
യജ്ഞോന്യന്യം	8	2	23	യജ്ഞോന്നാഥി	7	5	27
യജ്ഞോന്യന്യം	■	2	10	യജ്ഞോന്നാഥി	4	5	24

യത്രഗ്രാവാ	1	2	25	യൽസോമചിത്രം	6	8	9
യത്രാജ്യാതി	7	5	27	യൽസോമചിത്രം	6	1	4
യത്രവോൻ	3	6	19	യൽസോമോവാജം	7	1	13
യത്രവാവിവ	1	2	25	യൽസ്ഥം	5	8	34
യത്രനാര്യപച്യവം	1	2	25	യഥാകലാ	6	4	10
യത്രബാണാ	5	1	22	യഥാഗൗര്യം	5	7	30
യത്രബ്രഹ്മ	7	5	27	യഥാചിന്തകണ്ഠം	5	8	5
യത്രമന്മാ	1	1	25	യഥാചിദ്യുഷഃ	6	4	15
യത്രരാജാ	7	5	27	യഥാചിന്തസ്യേ	4	3	19
യത്രവഹ്നി	4	3	4	യഥാഭോവാ	8	8	9
യത്രവേത	3	8	21	യഥാനോത്തദിതി	1	3	26
യത്രശരസ	4	7	29	യഥാനോമിത്രം	1	3	26
യത്രാചക്ര	5	5	7	യഥാനോമിത്രോ			
യത്രാനന്ദാ	7	5	25	യഥാനോമിത്രോ	6	2	40
യത്രാനന്ദാ	5	6	4	യഥാപവമാ	7	4	8
യത്രാനന്ദാ	7	5	27	യഥാപുഷ്പേ	2	4	18
യത്രാവദേത	8	4	13	യഥാപുഷ്പേ	2	4	18
യത്രാസമുദ്ര	8	8	7	യഥാപുഷ്പേ			
യത്രാസുപണ്ണാ	2	3	18	യഥാപുഷ്പേ			
യത്രോദാനി	8	4	6	യഥാപുഷ്പേ			
യത്രോത	3	6	19	യഥാപുഷ്പേ			
യത്രോതമർത്യായകം	3	6	20	യഥാപുഷ്പേ			
യത്രോഷധി	8	5	9	യഥാപുഷ്പേ			
യത്രപർജ്ജന്യ	4	4	28	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പാകത്രാ	7	5	30	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പാഞ്ചജന്യയാ	6	4	25	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പുതർജ്ജ്വണ	8	4	15	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പുതർജ്ജ്വണ	8	4	19	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പുതർജ്ജ്വണ	4	3	18	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	4	3	23	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	1	1	29	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	8	3	20	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	6	2	20	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	8	1	4	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	4	2	11	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	3	1	19	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	2	4	1	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	3	7	1	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	1	1	19	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	6	1	40	യഥാപുഷ്പേ			
യത്പ്രായാസിഷ്ഠ	5	6	18	യഥാപുഷ്പേ			

അനുവാ	3	3	2	അശ്വപാൽ	4	3	18
അന്താഭിക്ഷ	5	8	34	അശ്വപാത	2	3	10
അന്താഭിക്ഷരത്	5	8	30	അശ്വപിതാ	8	3	22
അന്തി	7	2	17	അസ്യധാമനി	6	1	6
അക്രമ	2	3	11	അസ്യമന്യ	5	8	11
അഗ്നഹൃഷാ	7	6	10	അഭാരേമാന്യതീ	6	1	6
അഗ്നേരുദ	8	4	7	അഭാരേവിഷ്ണു	6	1	6
അഗ്നേകാനി	6	7	12	അഭാരത	6	1	6
അഗ്നേഭിവിവാ	6	3	34	അഭാരീധ്യ	7	8	3
അഗ്നേമർത്യ	6	1	33	അഭാപിതാസ	5	8	33
അഗ്നേസ്യം	6	3	40	അഭാരകൃൻ	3	7	1
അപാ	8	1	15	അഭാവദ്രം	7	7	9
അമ്ണാനേര്യ	7	7	15	അഭാവലസ്യ	8	2	17
അന്യപമിഹികാ	6	7	12	അഭാവമം	8	2	16
അന്യഗ്രാഹ	6	2	7	അഭാവി	6	4	9
അഭ	6	2	29	അഭാവിസ്യ	5	4	9
അഭ	2	5	7	അഭാവ്യത്രം	6	1	6
അഭോവാത	8	8	44	അഭാഗസാ	8	8	22
അഭ്യക്തീ	8	6	21	അഭാസഭര്യം	3	6	12
അഭാഭി	7	2	2	അഭാസുതാ	8	5	2
അഭ്യക്തി	6	5	18	അഭാസുഭ്യം	6	1	6
അഭ്യന്താ	4	8	22	അഭിക്ഷിതാത്	8	8	19
അഭ്യന്താപ്രമതി	3	1	34	അഭിന്ദചിത്ര	4	2	10
അഭ്യഭാഗം	2	1	4	അഭിന്ദതേ	4	2	5
അഭ്യവാം	5	8	11	അഭിന്ദവി	4	7	12
അഭ്യസുവാ	5	5	8	അഭിന്ദാഹൃഷ്യാ	4	7	28
അഭ്യസുവാതിതേ	6	2	34	അഭിന്ദപൂർവ്വ	5	3	2
അഭ്യസുഭ്യ	6	2	34	അഭിന്ദപുതനാഭ്യ	6	1	5
അഭ്യസുഭ്യ	5	5	1	അഭിന്ദപ്രാക്	5	7	30
അഭ്യസ്ഥ	4	4	11	അഭിന്ദപ്രാക്	6	4	28
അഭ്യഗ്വിനാ	5	8	34	അഭിന്ദബ്രഹ്മണസ്വതേ	8	8	22
അഭ്യഗ്വിനോ	5	8	32	അഭിന്ദഭഗ	6	1	19
അന്യാസ	3	3	31	അഭിന്ദഭാവതം	5	3	20
അപാ	2	5	7	അഭിന്ദസർവ്വേ	4	7	29
അപസ്	3	8	30	അഭിന്ദാനി	1	7	27
അബ്രവം	1	7	27	അഭിന്ദാനിമിതാ	1	7	27
അന്താ	1	8	11	അഭിന്ദാനിമതാ	6	3	25
അന്താപ്രഭ	8	3	22	അഭിന്ദാഗ്നിവിവി	1	7	27
അന്താപ്രഭ	1	6	31	അഭിന്ദാഗ്നി			
അന്താപ്രഭ	5	4	22	പാലസ്യം	1	7	27
അന്താപ്രഭ	2	3	8	അഭിന്ദാഗ്നിമി	1	7	27

യദിന്ദ്രാഗ്നിമുഖ	1	7	27	യദ്യോപാപി	8	5	13
യദിന്ദ്രാഹൻ	1	2	36	യദ്യോവാ	8	3	2
യദിന്ദ്രാഹം	6	1	34	യദ്യോവാസ്തമ	6	4	8
യദിന്ദ്രേണ	5	8	32	യദ്യോധത്യഭാം	2	2	20
യദിന്ദ്രാജനയന്ത	4	8	23	യദ്യോധത്യന്തിത്രാ			
യദിപ്രവൃദ്ധ്യ	6	1	2	വരണോ	2	2	3
യദിമാ	8	5	10	യദ്യോപ്രാപി	8	8	13
യദിമേ	6	1	11	യദ്യോധയാന്തി	1	3	14
യദിന്ദ്രാഗ്നി	1	4	14	യദ്യോധവിഷ്യം	2	3	7
യദിന്ദ്രാഹം	5	7	7	യദ്യോധസുധാതേ	2	4	21
യദിന്ദ്രതസ്യ	5	4	24	യദ്യോധംഹിഷം	4	3	31
യദിന്ദ്രോമം	5	7	12	യദ്യോധയേ	2	7	20
യദിന്ദ്രഗണസ്യ	3	8	12	യദ്യോധാഥേ	2	2	27
യദിന്ദ്രോമാ	4	1	28	യദ്യോധം	1	3	15
യദിന്ദ്രോമേതി	6	1	33	യദ്യോധയാ	5	6	23
യദിന്ദ്രം	7	7	15	യദ്യോധന്ദ്രേണ	6	5	8
യദിന്ദ്രാഹന്തി	3	1	33	യദ്യോധസീ	5	3	2
യദിന്ദ്രാതഃ	2	5	26	യദ്യോധ	6	2	11
യദിന്ദ്രാഗ്നി	1	2	9	യദ്യോധഗണന്തി	6	7	5
യദിന്ദ്രതസ്യ	1	5	27	യദ്യോധിന	2	3	8
യദിന്ദ്രേണാൻ	5	7	3	യദ്യോധതമുത	1	5	9
യദിന്ദ്രാഗ്നി	7	8	2	യദ്യോധതമുത	4	7	28
യദിന്ദ്രതേതി	4	7	14	യദ്യോധിപിപാത്യേ	4	6	15
യദ്യോമേ	1	3	25	യദ്യോധപ്രവൃദ്ധ്യ	6	6	21
യദ്യോമേ	8	4	4	യദ്യോധസുധാതേ	6	4	28
യദ്യോമേ	1	6	1	യദ്യോധിപിപാത്യേ	6	2	34
യദ്യോമേ	8	7	30	യദ്യോധതമ	1	7	13
യദ്യോമേ	8	8	23	യദ്യോധയദ്യോ	5	8	34
യദ്യോമേ	8	1	16	യദ്യോധതമ	5	7	30
യദ്യോമോയാസി	5	8	33	യദ്യോധവന്ദ	6	4	30
യദ്യോധധ്യം	2	3	8	യദ്യോധവന്	8	3	5
യദ്യോമേ	8	4	12	യദ്യോധശക്ര	6	1	4
യദ്യോമേ	5	8	11	യദ്യോധസി	6	6	36
യദ്യോമേ	5	7	3	യദ്യോധസിസുന്ദാതഃ	6	1	4
യദ്യോമേ	5	8	23	യദ്യോധിഷം	4	1	18
യദ്യോഗായത്രേ	2	3	18	യദ്യോധംകഷ്ടിവാൻ	5	8	31
യദ്യോഗോപാവതി	5	5	2	യദ്യോധിജാമൻ	5	4	17
യദ്യോധിഷ	5	6	23	യദ്യോധിത്രപാ	8	5	4
യദ്യോധിഷ്ഠനസ്യസി	6	3	48	യദ്യോധിജാമിത്ര	6	3	49
യദ്യോധ	8	3	2	യദ്യോധിത്രേണ	1	5	31
യദ്യോധാനം	1	3	30	യദ്യോധവന്	7	8	13

അദ്ധ്യാപകൻ	7	5	30	അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	14
അദ്ധ്യാപകൻ	6	4	34	അദ്ധ്യാപകൻ	1	5	10
അദ്ധ്യാപകൻ	3	6	7	അദ്ധ്യാപകൻ	8	8	14
അദ്ധ്യാപകൻ	5	8	32	അദ്ധ്യാപകൻ	2	7	21
അദ്ധ്യാപകൻ	1	4	2	അദ്ധ്യാപകൻ	5	8	34
അദ്ധ്യാപകൻ	5	8	27	അദ്ധ്യാപകൻ	1	8	17
അദ്ധ്യാപകൻ	5	8	31	അദ്ധ്യാപകൻ	7	1	12
അദ്ധ്യാപകൻ	7	7	1	അദ്ധ്യാപകൻ	4	1	3
അദ്ധ്യാപകൻ	2	3	7	അദ്ധ്യാപകൻ	8	7	4
അദ്ധ്യാപകൻ	2	3	9	അദ്ധ്യാപകൻ	1	2	6
അദ്ധ്യാപകൻ	3	3	13	അദ്ധ്യാപകൻ	1	6	6
അദ്ധ്യാപകൻ	4	4	2	അദ്ധ്യാപകൻ	3	4	17
അദ്ധ്യാപകൻ	5	8	33	അദ്ധ്യാപകൻ	5	3	2
അദ്ധ്യാപകൻ	4	2	10	അദ്ധ്യാപകൻ	5	8	12
അദ്ധ്യാപകൻ	4	3	15	അദ്ധ്യാപകൻ	8	8	20
അദ്ധ്യാപകൻ	1	3	10	അദ്ധ്യാപകൻ	3	7	26
അദ്ധ്യാപകൻ	1	2	23	അദ്ധ്യാപകൻ	4	6	11
അദ്ധ്യാപകൻ	7	7	4	അദ്ധ്യാപകൻ	5	2	29
അദ്ധ്യാപകൻ	4	1	12	അദ്ധ്യാപകൻ	8	2	24
അദ്ധ്യാപകൻ	6	7	26	അദ്ധ്യാപകൻ	3	4	17
അദ്ധ്യാപകൻ	1	8	9	അദ്ധ്യാപകൻ	8	4	22
അദ്ധ്യാപകൻ	5	1	25	അദ്ധ്യാപകൻ	1	5	12
അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	7	അദ്ധ്യാപകൻ	4	1	4
അദ്ധ്യാപകൻ	3	2	25	അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	10
അദ്ധ്യാപകൻ	8	1	25	അദ്ധ്യാപകൻ	7	8	29
അദ്ധ്യാപകൻ	8	1	36	അദ്ധ്യാപകൻ	3	3	16
അദ്ധ്യാപകൻ	4	8	1	അദ്ധ്യാപകൻ	8	8	20
അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	16	അദ്ധ്യാപകൻ	6	6	18
അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	16	അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	25
അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	16	അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	25
അദ്ധ്യാപകൻ	7	7	2	അദ്ധ്യാപകൻ	6	6	18
അദ്ധ്യാപകൻ	6	6	36	അദ്ധ്യാപകൻ	3	4	17
അദ്ധ്യാപകൻ	8	4	1	അദ്ധ്യാപകൻ	5	3	5
അദ്ധ്യാപകൻ	7	5	5	അദ്ധ്യാപകൻ	6	4	2
അദ്ധ്യാപകൻ	2	2	13	അദ്ധ്യാപകൻ	7	1	21
അദ്ധ്യാപകൻ	2	8	1	അദ്ധ്യാപകൻ	4	6	8
അദ്ധ്യാപകൻ	7	6	13	അദ്ധ്യാപകൻ	8	3	18
അദ്ധ്യാപകൻ	2	3	11	അദ്ധ്യാപകൻ	4	5	7
അദ്ധ്യാപകൻ	2	2	12	അദ്ധ്യാപകൻ	8	6	12
അദ്ധ്യാപകൻ	8	1	13	അദ്ധ്യാപകൻ	6	3	44
				അദ്ധ്യാപകൻ	6	1	24

യസ്തേസാധിഷ്ഠഃ	4	2	5	യസ്യഗാഢവൗ	4	6	24
യസ്തേസുനോ	4	5	15	യസ്യതീവ്രസുതഃ	4	7	15
യസ്തേസുതനഃ	2	3	23	യസ്യതേജഃശ്ലേ	6	1	35
യസ്തേഹന്തി	8	8	20	യസ്യമേധ്യമനവൽ	7	2	12
യസ്താദേവി	4	8	11	യസ്യതേജപീഠ	6	6	23
യസ്താദോഷാ	3	4	17	യസ്യതേപിതാ	7	5	17
യസ്താദോധാതാ	3	1	17	യസ്യതേപുഷ്പൻ	2	2	2
യസ്താദ്രാതാ	8	8	20	യസ്യതേമദ്യഃ	7	2	3
യസ്താമഗ്നേ	3	5	12	യസ്യതേമഹിനാ	6	5	1
യസ്താമഗ്നേ				യസ്യതേവിശ്വ			
ഹവിഷപതിഃ	1	1	23	താനന്വഃ	6	3	49
യസ്താസ്വപ്നേന	8	8	20	യസ്യതേവിശ്വാ	7	8	13
യസ്താസ്വപ്നഃ	3	4	24	യസ്യതേസ്വാദ	6	5	3
യസ്താഹ്വദാ	3	8	19	യസ്യത്യൽ	4	7	15
യസ്തപതിഃ	7	7	10	യസ്യത്യതേജ	8	6	12
യസ്താജന്യേ	5	7	29	യസ്യത്യന്മാഹിതാ	7	7	13
യസ്താജന്യേ	6	4	7	യസ്യത്രിധാതു	6	7	11
യസ്താജ്ഞാസഃ	2	4	1	യസ്യത്രി	2	2	24
യസ്താഭിന്ദ്രാൽ	2	6	17	യസ്യത്വമഗ്നേ	3	4	17
യസ്താഭ്യതേ	1	1	35	യസ്യത്വമുര്യഃ	6	1	30
യസ്താഭ്യജ്ഞ	6	7	13	യസ്യദൂതഃ	1	5	21
യസ്താജ്ഞതേ	2	6	8	യസ്യദോവാപ്യഥിവീ	1	7	12
യസ്തീന്ദ്രവാമനീ	7	6	12	യസ്യമീബർഹസഃ	6	1	17
യസ്തീന്ദ്രവാമിദഥേ	7	6	12	യസ്യനന്ദന്ദ്രഃ	7	5	19
യസ്തീന്നശ്വാസ	8	4	22	യസ്യപ്രയാണഃ	4	4	24
യസ്തീന്നക്ഥാനി	6	1	20	യസ്യപ്രസ്വാസേ	7	8	2
യസ്തീൻവതഃ	7	8	23	യസ്യമന്ദാനഃ	4	7	15
യസ്തീൻവിശ്വാഃ	6	6	18	യസ്യമാപതന്വാഃ	4	1	21
യസ്തീൻവിശ്വാനി	6	3	27	യസ്യമാഹരീതഃ	7	8	1
യസ്തീൻവിശ്വാനി				യസ്യവർണ്ണഃ	7	2	2
ഭവനാനി	5	7	1	യസ്യവായുഃ	6	1	39
യസ്തീൻവിശ്വാഃ	5	7	23	യസ്യവായോവിവ	4	7	26
യസ്തീന്നപ്യക്ഷേപാഃ	2	3	18	യസ്യവിശ്വാനി	2	4	19
യസ്തീൻനപ്യക്ഷേ				യസ്തീൻവിശ്വാനി	4	7	22
സുപലാശാ	8	7	23	യസ്യവൃതേ	4	1	27
യസ്യേതഃ	1	6	30	യസ്യഗാഢൻ	5	2	9
യസ്യേതഃസുകൃതേ	3	8	19	യസ്യഗാഢാ	8	6	12
യസ്യേതഃസുദൃചിണഃ	1	6	32	യസ്യഭ്രാമഃ	5	2	28
യസ്തേഹധാതുഃ	3	2	2	യസ്യഭ്രാമതാ	6	3	27
യസ്തേഹധാതുസഃ	8	8	13	യസ്യസംസ്ഥേ	1	1	9
യസ്യഗാഢഃ	4	7	15	യസ്യോത്സനന്വഃ	4	8	31

യസ്യാഗ്നിഃ	6	1	31	യാതേയാമാനി			
യസ്യാജസ്രം	1	7	10	പരമാണി	8	3	16
യസ്യാജുഷാൻ	6	5	26	യാതേയാമാനി			
യസ്യാദേവാഃ	6	6	28	ഹവിഷാ	1	6	22
യസ്യാനക്ഷാ	7	7	17	യാതേജീമാനി	7	1	23
യസ്യാനഷ്ടഃ	1	7	8	യാജസ്രാ	1	3	33
യസ്യാനൃനാഃ	6	1	20	യാദംപതി	6	2	38
യസ്യാമിതാനി	6	2	19	യാദൃഗേവ	4	2	24
യസ്യന്യന്തഃ	1	4	5	യാദേവേഷു	8	8	27
യസ്യാവധീൻ	4	2	3	യാദ്രാധ്യം	2	8	3
യസ്യാശ്വാസഃ	2	6	8	യാധന്താനാ	4	4	7
യസ്യേക്ഷാക	8	1	24	യാധാരയന്ത	5	5	8
യസ്യേകേ	8	7	3	യാനിസ്ഥാനാനി	5	5	17
യസ്യേഷധീ	8	5	10	യാനിന്ദ്രാഗ്നി	1	7	26
യാജുജേഃ	3	2	18	യാന്യശ്ചൈതേ	6	3	25
യാജ്ഞാദിവഃ	5	5	24	യാന പീപാശീ	1	3	34
യാഃപൃഷൻ	4	8	18	യാന്ത്രാദേ	1	5	20
യാജ്ഞധീരം	8	2	8	യാൻവോനരഃ	3	1	4
യാ പ്രവത	5	4	17	യാപൃതനസ്യ	4	4	32
യാസ്സത്രപാ	8	8	27	യാഹലിനി	8	5	10
യാ ആപേ ദിവ്യോ	5	4	16	യാജിരജ്ഗിരഃ	1	7	36
യാജുന്ദ്രപ്രസ്വ	5	8	12	യാജിരന്തകഃ	1	7	34
യാജുന്ദ്രജ	6	6	36	യാജിരന്നരാത്ര			
യാജ്ഞധീ	8	5	8	സസ്യം	5	8	29
യാജ്ഞധീസ്ത്യാമ				യാജിരന്നരാരവേ	1	7	36
യാജ്ഞാ	8	5	11	യാജിരന്നരം	1	7	37
യാജ്ഞധീ	8	5	11	യാജിരഹാഃ	1	7	35
യാഗുസ്ഗു	2	7	15	യാജിർവൃഷഃ	1	7	35
യാഗോമനി,	1	8	4	യാജിർവൃഷപലാഃ	2	7	34
യാഗൌസ്തന്തിനം	8	2	10	യാജിരേണഃ	1	4	1
യാജാമയ	3	4	2	യാജി കണ്വന്തേ			
യാതന്തുനി	4	7	23	ധാനിഥി,	5	8	28
യാതന്തുനിവചാ	4	6	19	യാജി കൃശാന്തം	1	7	37
യാതന്തേമദ്വിഷ്ണു	5	8	32	യാജി കഥംസം	1	7	37
യാനിവേവ	1	3	6	യാജിപക്വം	6	2	6
യാദൗത്സാഗ്നേ	3	4	2	യാജിപാർവ്വ	1	7	36
യാദൗത്സാഹ്യം	4	8	18	യാജി പത്നി	1	7	36
യാതേകാകൻ	4	7	13	യാജിപാദിജാ	1	7	33
യാതേജിഹ്വാ	3	4	2	യാജിഗൃചിഭിഃ	1	7	24
യാതേജിദ്യുതി	5	4	13	യാജിഗൃചിഭിശ്ച			
യാതേയാമാനി	1	6	19	മസാൻ	3	4	7

യാഭിശ്ശത്താതി	1	7	36
യാഭിശ്ശാചന്തി.	1	7	34
യാഭിസ്സിന്ധം	1	7	34
യാഭിസ്സിന്ധമവഥ	6	1	40
യാഭിസ്സദാതു	1	7	35
യാഭിസ്സുര്യം	1	7	35
യാഭിസ്സോത:	7	7	24
യാഭീരസാം	1	7	35
യാഭീരേഭം	1	7	33
യാമഥർവ്വാമനസ്സിതാ	1	5	31
യാമംയേഷാ:	5	4	23
യാന്തപ:	8	8	46
യാവത്തര:	5	6	13
യാവദിദം	1	7	26
യാവയഭോഷസം	3	8	3
യാവയഭോഷാ:	1	8	3
യാവയാവ്വക്യം	8	7	14
യാവന്മാത്രം	8	4	13
യാവാതേ	5	2	4
യാവാദാഷം	1	2	4
യാവാംശതം	5	8	13
യാവാംസന്തി	3	7	23
യാവാംസന്തി	4	8	27
യാവിത്ഥാ	1	6	28
യാവിശ്വാസാം	5	1	13
യാവീര്യംണി	8	6	15
യാവ്യത്രഹാ	6	3	46
യാവോഭേഷജാ	2	7	18
യാവോമായാ:	2	7	8
യാവ്യർത്ഥ	1	6	10
യാശർധായ	4	8	3
യാശേഭം	8	5	11
യാസാന്തി(സ:	2	1	22
യാസാംതാജാ	5	4	16
യാസികഥ്സേന	3	5	19
യാസുജുസ്സി:	8	5	2
യാസുനീഥേ	4	4	21
യാസുബാഹു:	2	7	15
യാസുരാജാ	5	4	16
യാസ്സുര്യോരഗ്നിഭി:	5	4	14
യാസ്സേധാരാ:	7	1	25
യാസ്സപൃഥ്വൻ	4	8	24

യാസ്സേപ്രജാ:	1	3	27
യാസ്സേരാകേ	2	7	10
യാബ്ഗധംഹി	4	3	24
യാജ്ഞേമന:	4	4	25
യാജ്ഞീബ്രഹ്മണം	1	1	12
യാജ്ഞീഹരീ	6	7	1
യാജ്ഞേസ്യ	1	1	18
യാജ്ഞാഥാംരാസഭം	6	6	1
യാക്തസ്തേജസ്സ	1	6	3
യാക്താമാതാസീൽ	2	3	15
യാക്താഹയഭോ:	2	3	1
യാക്ഷാഹികേശിനാ	1	1	19
യാക്ഷാഹിത്വം	6	2	29
യാക്ഷാഹി	6	5	24
യാക്ഷാഹി			
യാജ്ഞീവതി	1	6	26
യാക്ഷാഹിപുത്രഹന്ത	5	7	28
യാക്ഷാഹ്യന്തരീ:	1	1	27
യാഗേയഗേവീദേത്യം:	4	5	10
യാജംഹിമാം	4	1	27
യാജ്ഞകർമ്മണി	8	1	17
യാജാനോത്തശ്വാ	7	7	6
യാജാനോഹരിതാ	4	7	33
യാജേരഥം	5	3	7
യാജേവാം	7	6	13
യാധായം	1	4	16
യാധേത്രാമഹാ	3	2	16
യാധ്വംസ്യതേ	3	3	10
യാധ്വംമാതാസന്ത്വാ	5	3	1
യാധ്വംസന്തം	6	6	16
യാനക്തസീരാ	8	5	18
യാനജ്വീതേ	1	6	3
യാജ്ഞസ്സുവയസാ	2	2	13
യാജോതാശതം	6	1	27
യാജോപനാഭി:	1	7	18
യാവബ്കണായ	5	8	5
യാവബ്കവീ	7	8	19
യാവബ്ബിത്രം	5	5	21
യാവബ്ബുവാന്മാഗ്നിനാ	1	8	15
യാവബ്ബുവാന്മാ	5	5	18
യാവബ്ബുവാന്മാസന്തായം	7	8	15
യാവബ്ബിത്രാപദ്യതാ	2	1	21

എവന്താസാം	1	7	33	എവമേന്താനി	1	6	28
എവത്തുഗായ	1	8	15	എവമേതം	2	4	27
എവന്ദക്ഷം	1	1	28	എവാഞ്ജ്ഗോതമഃ	2	4	29
എവന്ധേനം	1	8	19	എവാഞ്ചിദീധി	2	4	24
എവന്നരാ	1	8	14	എവാന്നരാ	5	6	4
എവന്നരാസ്സവതേ				എവാപ്യേഷേവ	2	4	26
പ്രജിതായ	1	8	9	എവാമ്മുഗേവ	7	8	18
എവന്നോയേഷു	4	4	2	എവാംയക്കെജ്ഞഃ	2	2	21
എവംപയം	2	4	21	എവാംസ്തോമേഭിഃ	2	2	3
എവംപേദവേ	1	8	23	എവാംഹരോഘാഷാ	7	8	18
എവംപ്രണസ്യ	3	2	24	എവാംഹവന്തേ	5	6	5
എവംഭുജ്യം	5	5	16	എവാകഹി	1	1	43
എവംഭുജ്യംഭൂരമാണം	1	8	20	എവാത്തേസ്യധിഷ്ഠാ	6	2	12
എവംഭുജ്യംസമുദ്രേ	8	8	1	എവാന്നംവിഗ്ധപതിം	6	3	28
എവമ്മിത്രേതം	4	4	3	എവാന്നാപിതരാ	1	2	1
എവമ്മുഗം	5	8	8	എവാനോജാ	1	5	6
എവംരഥേന	7	8	16	എവാദ്യോന്വേ	1	7	28
എവംരേഭം	1	8	21	എവാദ്യോമ്മിത്രാ			
എവംവരോ	6	2	26	വന്തോ	4	4	2
എവംവസ്ത്രാണി	2	2	22	എവാദ്യോവാജിനി			
എവംവന്തനം	1	8	21	വസു	5	8	1
എവംവിപ്രസ്യ	7	8	16	എവാമിദ്യുതിസു	5	6	2
എവംശക്രാ	7	7	10	എവാമിദ്യുവസേ	3	7	16
എവംശ്യംവായ	1	8	14	എവാമിത്രാഗ്നി	1	7	28
എവംശ്രീയം	3	7	20	എവാസഃ	4	8	28
എവംശ്രീഭി	5	1	4	എവാസുവാസാം	3	1	3
എവംശ്വേതം	1	8	19	എവോരജാംസി	2	4	23
എവംശ്വേതംപേദവേ	7	8	16	എവോരത്രിഃ	4	4	12
എവംസുരാമം	8	7	19	എവോരഥസ്യ	6	2	5
എവംഹകൃഗം	7	8	19	എവോരഗ്ധിനാ	1	8	20
എവംഹഗർഭം	2	2	27	എവോരാജ്യം	5	6	6
എവംഹഘമ്മം	2	4	23	എവോരജാഃ	1	3	35
എവംഹഭുജ്യം	7	8	19	എവോരജ	6	2	26
എവംഹദരം	7	8	16	എവോരജതംരോദസി	3	3	24
എവംഹവേദാഭിഷജാ	2	2	27	എവോദ്യോനായ	1	7	33
എവംഹിഷ്യ	6	6	9	എവോര്യഭി	8	1	30
എവംഹിസ്ഥഃ	6	8	9	എവോഹ്നിമാതാ	8	7	20
എവംഹ്യപ്തരാജോ	8	7	20	എവോശ്രീയം	5	5	16
എവംഹ്യോസ്തം	1	8	23	എവോമുനകൃതം	5	8	19
എവമത്യസ്യാവ	2	4	23	എവോകന്വേവാഃ	5	4	29
എവമത്രയേ	1	8	19	എവോകംബുധനേ	8	3	10

യുഷാകംസ്യ	4	3	11	യേചിദ്ധീകൃത്യബന്ധവ:	6	1	28
യുഷാദൗസ്യമന്ത:	4	3	16	യേചേഹ	7	6	19
യുഷ്യദേവാ:	6	4	8	യേതാതുഷ:	7	6	18
യുഷ്യഷിതോമന്ത:	1	3	19	യേതേത്ര:	3	8	5
യുഷ്യാതോവിപ്ര:	5	4	28	യേതേപവിത്രം	7	1	18
യുനളുഷ്യ	6	1	39	യേതേപനമാ:	1	3	7
യുപവസകാളത	3	2	8	യേതേവിപ്ര	8	1	9
യുയമസ്യഭ്യം	3	7	8	യേതേവൃഷണ:	2	4	20
യുയമസ്യാനയത	4	3	18	യേതേശുക്രാസ:	4	5	8
യുയബ്ഗാവ:	4	6	25	യേതേശുഷം	3	2	9
യുയന്തബ്	1	6	12	യേതേസരഡ:	5	6	20
യുയദേവാ:	2	7	11	യേതേസന്തി	5	7	11
യുയന്ധൃഷ്ട	8	3	10	യേത്രംഗതി	6	2	36
യുയന്നളഗ്രാ:	2	4	2	യേത്യാദേവ	2	5	12
യുയമ്മന്തം	4	3	28	യേത്യാമിത്ര	5	8	11
യുയംരയിം	4	3	16	യേത്യാഹിഹത്യേ	3	3	11
യുയംരാജാനം	4	3	23	യേദേവാനാം	5	3	30
യുയംരാജാന:	6	1	35	യേദേവാസഇഹ	6	2	37
യുയംവിശ്വം	8	7	13	യേദേവാസ:	3	7	6
യുയംഹരന്തം	5	4	3	യേദേവാസ:	2	2	4
യുയംഹിദേവി:	3	8	1	യേദ്രഹ്സാഇവ	5	8	21
യുയംഹിഷ്യാസഭാനവ:	4	8	13	യേന:പൃച്ഛേ	7	6	18
യുയംഹിഷ്	6	6	4	യേനസ്തപത്നാ:	8	7	16
യേത്തഗ്നയോന	5	1	7	യേനപഷ്യേ	6	1	32
യേത്തഗ്നിദഗ്ധാ:	7	6	19	യേനജ്യേതേഷി	6	1	17
യേത്തഗ്നേചത്ര	4	1	2	യേനതോകായ	4	3	13
യേത്തഗ്നേന	4	1	12	യേനദീർഘം	2	4	3
യേത്തഗ്നേ	8	2	2	യേനദ്യൈഗ്രാ	8	7	3
യേത്താർജ്ജവ:	2	3	17	യേനമാനാസ:	2	4	11
യേത്താശ്വിനാ	3	7	4	യേനമൃദ്യോന	4	7	16
യേത്താഞ്ചിഷ	4	3	11	യേനവംസാമ	6	4	33
യേത്താംസ്യാ:	2	5	15	യേനാസമൃദ്രം	5	7	26
യേതേചഭ്യാ	4	8	16	യേനസിന്ധു	6	1	1
യേഗവ്യതാ	4	7	28	യേനസ്യത്യ	7	8	12
യേഗോമന്തം	3	7	4	യേനാകസ്യ	1	1	37
യേചപൃച്ഛേ	5	3	6	യേനാദശഗ്വം	6	1	1
യേചാകനന്ത	4	1	31	യേനാനവഗ്വ:	7	5	17
യേചാഹ്ന്തി	6	1	39	യേനാപാവക	1	4	8
യേചിഷ്പൃച്ഛേ	8	8	12	യേനവ	5	8	21
യേചിദ്യതിതാം	1	4	5	യേനേന്ദ്രോഹവിഷാ			
യേചിദ്യതിവൃച്ഛേ	2	4	22	കൃത്യ	8	8	17

യേനേന്ദ്രോഹവിഷാ	8	8	32	യോജനഗിഹവ്യ			
യേനേമാവിശ്വാ	2	6	7	ഓതിഭി	6	1	31
യേപാകശംസം	5	7	6	യോജനഗി:	7	6	22
യേപാതയന്തേ	6	4	4	യോജനഗി ശ്രവ്യാൻ	7	6	21
യേപായവ	2	2	16	യോജനഗ്നിസ്സപ്ത			
യേപായവ	3	4	25	കാഞ്ച	6	3	23
യേപൃഷ്ഠഭി	1	3	12	യോജനഗ്നിഷോമാ	1	6	29
യേഭിസ്സുര്യം	4	6	1	യോജനത്യുവ	6	8	33
യേഭിസ്സുസ്ര	5	8	2	യോജനദയാൻ	8	1	15
യേഭ്യോമാതാ	8	2	3	യോജനദ്രിഭിൻ	5	1	17
യേഭ്യോഹോത്രം	8	2	4	യോജനധാരേഷു	1	5	25
യേമഹോരജസ	1	1	36	യോജനധിമഃ	7	7	24
യേമൂർധന	6	4	35	യോജനപാപിനേ	5	2	9
യേമേപഞ്ചാഗതം	4	1	10	യോജനപ്പു	6	6	2
യേയജത്രാ	1	1	27	യോജനപ്പാ	2	7	23
യേയജ്ഞേന	8	2	1	യോജനര്യ:	1	6	2
യേയുധന്തേ	8	8	12	യോജനശ്വസ്യ	3	7	13
യേരാധാംസി	5	2	22	യോജനശ്ചാനാം	1	7	12
യേവധി:	8	3	26	യോജനശ്ചഭി:	6	4	6
യേവാമിനം	2	3	9	യോജനസ്മാത്തനം	8	3	14
യേവായവേ	5	6	14	യോജനൈസ്സപ്രംസേ	4	2	3
യേവാംവധന്ത	4	3	9	യോജനൈസ്സഹവിഷാ	4	8	19
യേവാന്ദംസാംസി	5	8	30	യോജനൈസ്സഹവ്യ			
യേവ്വക്ണാസ	3	1	4	ഓതിഭി:	6	2	13
യേഗുത്രാ	1	1	36	യോജനൈസ്സഹവൈവ്യ:	2	7	5
യേഷാമജേമഷു	1	3	13	യോജനസ്യ	8	8	45
യേഷാമണ്ണേന	6	1	38	യോഗക്ഷേമം	3	8	24
യേഷാമാബാധ	6	2	9	യോഗക്ം	5	7	2
യേഷാമിള	5	2	22	യോഗ്ഗണതാം	4	7	24
യേഷാംശ്രിയാധി	4	3	28	യോഗേയോഗേ	1	2	29
യേസത്യാസ:	7	6	18	യോജനാൻ	8	1	24
യേസവീതു:	7	8	11	യോജാഗാര	4	2	25
യേസോമാസ	6	6	22	യോജാതപ്ത	2	6	7
യേസോമാസു	7	2	5	യോജിനാതി	7	1	12
യേസ്സോതുഭ്യ:	2	5	19	യോഭ്യേഭി	7	8	14
യേസ്സോതുഭ്യ	2	5	21	യോഭ്യേര:	6	4	2
യേസ്ഥാമനോ:	7	8	10	യോഭേവ:	3	6	7
യേഹദത്യന്തേ	3	5	5	യോഭേഹ്യ:	5	2	9
യേഹരീ	3	7	2	യോദ്ധാസി	6	6	11
യോജനഗി	6	3	38	യോധത്താ	6	3	26
യോജനഗിന്ദേവവിതയേ	1	1	32	യോധാരയാ	7	5	1

യോധിപ്പിത:	6	3	8
യോനത്താനി	2	7	1
യോന:കുഷിൻ	6	1	27
യോന പിതാ	8	3	17
യോന:പുഷൻ	1	3	24
യോനശ്ശബൽ	6	5	35
യോനസ്സനത്യ	2	7	13
യോനസ്സനത്യാ			
യോന:അഭിഭാസൻ	4	5	7
യോനസ്സ:	5	1	22
യോനത്തുഗ:	3	8	17
യോനത്തുമിം	6	2	2
യോനത്തു	6	4	13
യോനത്തുഭിത:	8	7	21
യോനത്തുഭിഭാസതി	8	7	12
യോനത്തു	2	6	11
യോന:മേകത്ത	6	2	36
യോന:പുത്തു	1	7	18
യോന:പുത്തുസഭനേ	5	3	8
യോനോത്തുഗ			
യോനോത്തുഗ്	2	2	16
യോനോത്തുഗ്	4	5	27
യോനോത്തുഗ്			
യോനോത്തുഗ്	1	5	28
യോനോത്തുഗ്	7	8	14
യോനോത്തുഗ്	6	1	2
യോനോത്തുഗ്	5	4	30
യോനോത്തുഗ്	2	7	20
യോനോത്തുഗ്	5	7	6
യോനോത്തുഗ്	5	5	2
യോനോത്തുഗ്	7	6	1
യോനോത്തുഗ്	4	4	18
യോനോത്തുഗ്	2	6	11
യോനോത്തുഗ്	4	1	21
യോനോത്തുഗ്	6	4	6
യോനോത്തുഗ്	3	4	16
യോനോത്തുഗ്	5	7	6
യോനോത്തുഗ്	5	7	8
യോനോത്തുഗ്	2	1	26
യോനോത്തുഗ്	5	6	9
യോനോത്തുഗ്	4	3	27

യോനോത്തുഗ്	2	7	10
യോനോത്തുഗ്	1	1	21
യോനോത്തുഗ്			
യോനോത്തുഗ്	5	8	8
യോനോത്തുഗ്	6	2	38
യോനോത്തുഗ്	8	1	19
യോനോത്തുഗ്	8	7	18
യോനോത്തുഗ്	8	8	45
യോനോത്തുഗ്	4	8	7
യോനോത്തുഗ്	2	6	8
യോനോത്തുഗ്	4	7	16
യോനോത്തുഗ്	2	7	8
യോനോത്തുഗ്	6	5	8
യോനോത്തുഗ്	6	3	3
യോനോത്തുഗ്	1	1	8
യോനോത്തുഗ്	1	1	34
യോനോത്തുഗ്	4	2	7
യോനോത്തുഗ്	2	7	3
യോനോത്തുഗ്	5	7	1
യോനോത്തുഗ്	5	5	6
യോനോത്തുഗ്	2	2	21
യോനോത്തുഗ്	5	8	27
യോനോത്തുഗ്	7	8	15
യോനോത്തുഗ്	6	2	28
യോനോത്തുഗ്			
യോനോത്തുഗ്	5	5	17
യോനോത്തുഗ്	6	5	20
യോനോത്തുഗ്	5	5	18
യോനോത്തുഗ്	1	3	20
യോനോത്തുഗ്	7	7	9
യോനോത്തുഗ്	1	3	13
യോനോത്തുഗ്	6	2	28
യോനോത്തുഗ്	5	1	14
യോനോത്തുഗ്	1	6	31
യോനോത്തുഗ്	1	7	13
യോനോത്തുഗ്	6	7	14
യോനോത്തുഗ്	6	3	6
യോനോത്തുഗ്	3	4	10
യോനോത്തുഗ്	8	8	45
യോനോത്തുഗ്	2	7	12
യോനോത്തുഗ്	5	7	21

യോദ്ധോദയം:	4	8	15	രയിന്നചിത്രം	1	5	10
യോദ്ധോദ്ധ്യതാഭ്യ:	7	7	25	രയിന്നയ:	1	5	19
യോദ്ധ്യവതം	7	6	5	രയിന്നിവി:	3	8	2
യോദ്ധ്യനോതി	3	7	6	രയിന്നചിത്രം	6	7	23
യോദ്ധ്യനോതി:	7	8	5	രയി.സുഷ്യതം	1	8	11
യോദ്ധ്യതിൻ	6	5	7	രരേണപ്യം	5	4	6
യോദ്ധ്യംസം	1	7	12	രശ്മിവിവയച്ചതം	6	3	17
യോഹതാഹി.	2	6	7	രസന്തേചിത്രം	7	1	40
യോഹവാം	5	8	4	രസാന്ത:പയസാ	7	4	13
യോഹവ്യാനി	6	1	33	രാകാമഹം	2	7	15
യോഹസ്യവാം	5	5	16	രാജന്ദധ്വരാണാം	1	1	2
യോഹോതാസീൽ	8	4	10	രാജാനാപനഭിദ്രാ	2	8	7
യോതേശ്വരനോ	7	6	16	രാജാനോന	6	7	34
രക്ഷാണോജഗ്നേ	3	4	22	രാജാഭയാഭി:	7	2	4
രക്ഷാസ്യന.	6	8	19	രാജാഭയാപ്രാപ്തം	5	3	26
രക്ഷോഹണം	8	4	5	രാജാസമൃദ്ധം	7	3	13
രക്ഷോഹാവിശ്വ				രാജാസമൃദ്ധം	7	3	25
ചക്ഷണി:	6	7	16	പവതേ	7	3	18
രണാസ്ത്രഭ്യഷ്ടം	8	2	8	രാജേവഹി	5	2	24
രഥനം	4	3	20	രാജ്ഞോരതേ	1	6	19
രഥംയാന്തം	7	8	18	രാതി.യലാം	6	7	7
രഥംയുജ്ജതേ	4	4	1	രാത്രിഭിരേന്ത്യ	7	6	7
രഥംയേചക്ര	3	7	2	രാത്രിവ്യവൃദ്ധി	8	7	14
രഥംയേചക്രസ്സവൃതം	3	7	7	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	6	8	23
രഥംവാം	5	8	7	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	5	3	17
രഥംഹിരണ്യവന്ധ്യരം	3	7	22	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	1	3	10
രഥംഹിരണ്യവന്ധ്യരം	5	8	6	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	3	7	18
രഥവാഹനംഹവി:	5	1	20	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	5	5	9
രഥാനാനയേ	8	3	12	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	5	6	12
രഥായനാവൃത	2	2	7	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	4	8	21
രഥീതമേഷ്കപട്ടിനം	4	8	21	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	1	7	4
രഥീവകശയാ	4	4	27	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	8	7	27
രഥേതിഷ്ഠൻ	5	1	20	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	3	3	3
രഥേനപ്പഥപാജസാ	3	7	22	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	2	6	5
രഥേഷ്വായാധര്യവ:	5	7	32	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	4	8	11
രഥോനയാത	2	2	9	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	7	4	1
രഥോയോവാം	6	2	5	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	5	1	7
രത്നപഥ:	5	6	9	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	1	7	13
രപതകവിരിത്ര	2	4	17	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	7	2	24
രപതഗന്ധവ്വീ	7	6	9	രാത്രിസ്സമൃദ്ധി	1	7	33
രഥയാജേ	3	2	12				

രൂപം.രൂപം	4	7	33	വനേമപ്പുർ:	1	5	14
രൂപം.രൂപം.പവാ	3	3	20	വനേച്ചുണ്ടാരു:	1	5	11
രേദേത്ര	8	4	25	വനേച്ചുവി	4	4	30
രേവതിൻ	1	2	30	വഴുതാതിഹി	2	1	22
രേവദയ:	2	2	21	വന്ധനവാത:	7	3	25
രേവാളഭൂവത:	5	7	19	വപന്തിമരുത:	5	8	18
രൈക്യാസീൽ	8	3	21	വപുൻതൽ	5	1	7
രോദസീത്ത്	1	5	7	വട്ടിടിപ്പത്രം	3	6	2
രോഹിച്ഛാവാ	1	7	21	വയങ്ങാലത്ത്	6	3	7
രോഹിതമ്മേ	5	7	29	വയങ്ങാലാതേ	6	3	2
വന്ദസ്വമാരുത:	1	3	17	വയങ്ങാലാതേ	6	4	32
വംസഗേവ	8	6	1	വയങ്ങാലാതേത്ത്	6	4	32
വംസ്വപിശാ	5	2	23	വയഞ്ചിമിവാം	2	4	24
വംസ്വാന്നോവാന്ദാ	6	2	14	വയഞ്ചേയമ	1	7	14
വക്ഷ്യന്തിവേൽ	5	1	19	വയങ്ങാട്ടി	4	6	8
വചോഭീഷ				വയന്താ	6	2	34
പ്രസാദമനി	6	2	24	വയന്തേത്ത			
വ്യാപാവിദിവാപം	6	7	8	ഉക്തം.	8	8	19
വച്യത്തേവ	1	3	33	വയന്തേത്തം			
വച്യമേകോബിത്തേ	6	2	36	സമിധ	5	2	17
വച്യം.വച്യം	8	5	27	വയന്തേത്തം	3	1	14
വച്യം.വച്യം	8	6	11	വയന്തേത്തം	6	2	16
വച്യം.വച്യം	4	5	15	വയന്തേത്തം	7	4	23
വച്യം.വച്യം	4	5	5	വയന്തേത്തം	4	6	22
വച്യം.വച്യം	4	6	23	വയന്തേത്തം	5	3	14
വച്യം.വച്യം	1	3	1	വയന്തേത്തം	4	2	1
വച്യം.വച്യം	2	3	25	വയന്തേത്തം	2	6	25
വച്യം.വച്യം	4	2	8	വയന്തേത്തം	3	8	10
വച്യം.വച്യം	3	8	19	വയന്തേത്തം	4	4	3
വച്യം.വച്യം	1	6	31	വയന്തേത്തം			
വച്യം.വച്യം	2	5	23	വയന്തേത്തം	6	2	32
വച്യം.വച്യം	6	7	25	വയന്തേത്തം	1	1	15
വച്യം.വച്യം	8	2	22	വയന്തേത്തം	8	1	19
വച്യം.വച്യം	2	8	23	വയന്തേത്തം	1	2	31
വച്യം.വച്യം	5	2	2	വയന്തേത്തം	6	2	1
വച്യം.വച്യം	4	7	35	വയന്തേത്തം	6	3	27
വച്യം.വച്യം				വയന്തേത്തം	6	6	10
വച്യം.വച്യം	3	1	4	വയന്തേത്തം	8	3	4
വച്യം.വച്യം	8	1	4	വയന്തേത്തം	2	5	21
വച്യം.വച്യം	7	7	22	വയന്തേത്തം	3	8	16
വച്യം.വച്യം	2	1	17	വയന്തേത്തം	2	4	5

വയമിദ	6	6	4	വസുഗഗ്നി	4	1	16
വയമിത്രതായവ	3	3	4	വസുവൃസുപതി	6	2	40
വയമിത്രതായവഃ	5	3	15	വസുണ	8	7	5
വയമിത്രതായവ	8	7	21	വസുനാംവാ	8	3	5
വയമിത്രത്വേ	3	6	27	വസുരുദ്രാ	2	3	1
വയമുതപാഗൃഹപതേ	4	5	20	വസോതിരും	1	1	18
വയമുതപാതദീദേമാ	5	7	26	വസ്യായുത്സാ	5	7	11
വയമുതപാദീവാ	6	4	26	വസ്യീതേത്തഗ്നേ	4	5	25
വയമുതപാപഥസ്വതേ	4	8	17	വഹന്തിസിഃ	5	1	5
വയമുതപാ	6	2	1	വഹന്തുത	3	7	24
വയമുതപാഗതക്രതോ	6	6	17	വഹന്തുതപാരഥേഷാം	6	3	9
വയമേനം	8	4	31	വഹക്മസ്മിത്ര	2	4	16
വയശ്ചിത്തേ	1	4	6	വഹിഷേഭിപ്രിഹരൻ	3	5	13
വയത്തേഗ്നേ	1	4	25	വഹ്നിഃയഗസം	1	4	26
വയോനയേ	4	3	24	വാചംസ്യ	4	4	1
വയോനവൃക്ഷം	7	8	24	വാചസ്പതിഃ	8	3	16
വരജേവേൽ	4	3	26	വാചമഷ്ടാപദീ	6	5	28
വരദിവോധാതമഃ	6	7	16	വാചോജന്തു	7	2	15
വരദിഷ്ടേന	4	7	31	വാജയന്തവന്യുരഥാൻ	2	5	29
വരദിഷ്ടോജസ്യ	4	7	9	വാജിനീവതീസുരസ്യ	5	5	22
വരണോമിത്രഃ	6	2	35	വാജിന്തോയസഹ്യസേ	8	6	19
വരണംവഃ	4	4	2	വാജീവാദജേഷ	3	1	29
വരണ പ്രാവീതം	1	2	9	വാജേഭിർന്ന	1	7	31
വരേഥേത്തഗ്നിഃ	6	5	19	വാജേവാജേവതഃ	5	4	5
വർധന്തിമാപഃ	1	5	9	വാജേഷുസാസഹി	3	2	22
വർധസപാസ്യ	6	1	11	വാജോന്തേ	4	1	7
വർധാദ്യായജ്ഞേത	4	7	12	വാജ്യസി	8	1	18
വർധാൻയംപുവ്രീ	1	5	14	വാതത്തുപാതു	8	8	44
വർധാൻയം	4	6	3	വാതതപിപോമതത	4	3	21
വഷിഷ്ടക്ഷത്രം	6	7	6	വാതസ്യപതമൻ	3	8	21
വവക്ഷുരുദ്രഃ	3	5	17	വാതസ്യത	8	8	26
വവക്ഷുരസ്യ	6	1	2	വാതസ്യയുക്താൻ	4	1	30
വവ്രാജാസിഃ	2	8	15	വാതസ്യായാ	8	7	24
വവ്രാസോനയേ	2	4	6	വാതാസോന	8	3	12
വഷട്തേവിഷ്ണോ	5	6	24	വാതേവാജുര്യോ	2	8	4
വഷട്തേവിഷ്ണവാസ	5	6	25	വാതോപധൃതഃ	8	4	21
വസാംരാജാനം	3	8	14	വാമമദ്യ	5	1	15
വസിഷ്ഠാസ				വാമസ്യഹി	6	6	3
പിതൃവർ	8	2	14	വാമന്ന	6	6	3
വസിഷ്ഠംഹ	5	6	10	വാമംവാമന്തേ	3	6	23
വസിഷ്ഠാഹി	1	2	20	വാമ്വാമസ്യ	4	8	4

വായളക്മേമി:	1	1	3	വിചക്രമേ	5	6	25
വായവായാഹി	1	1	3	വിചിദ്യുതസ്യ	5	8	10
വായവായാഹി	4	3	5	വിചേദ്യന്തി	5	5	19
വായവിന്ദ്രശ്ച	1	1	3	വിജനാഞ്ചക്രവാ:	1	3	6
വായവിന്ദ്രശ്ച	3	7	23	വിജാനീഹി	1	4	10
വായവിന്ദ്രശ്ച	1	1	4	വിജിഹീഷ്യ	4	4	20
വായുരസൈ	8	7	24	വിജേഷകൃദിന്ദ്ര	8	3	18
വായുനയ:	7	3	24	വിജ്യാതിഷാ	3	8	15
വായുര്യുങ്ക്തേ	2	1	23	വിതദ്യു:	5	1	6
വായോതപ	1	1	3	വിതന്വതേധിയ:	4	3	1
വായോതാഹിശിവാ	6	2	30	വിതർത്തുര്യന്തേ	5	7	10
വായോയേതേ	2	8	7	വിതിഷ്ടധം	5	7	8
വായോശതം	3	7	24	വിതേവഭ്രാസ:	1	5	30
വായോശുക്ര:	3	7	23	വിതേവിഷ്ടാക്	4	5	8
വായുതപ	6	7	2	വിതാക്ഷണസ്തൃതേ	4	2	4
വായുതപായ	3	3	21	വിതാദാപോന	4	8	18
വായുതയേഷാം	8	4	28	വിതാതതസ്ത്രേ	2	1	20
വായസാനാ				വിതാനത	1	5	14
വിവസ്വതി	1	3	35	വിദ്യേ	6	5	34
വാപ്യധാനളപ	5	8	16	വിദ്യേദി	3	2	6
വാപ്യധാനസ്യതേ	6	1	15	വിന്തേമത്ര	1	5	11
വാപ്യധാനായതുവ്യയേ	6	8	32	വിദാപിന	4	2	18
വാപ്യധാനാശ്രു:	5	8	3	വിദാദി	4	2	26
വാപ്യധാനോമതർ				വിദാദേവാ:	6	4	7
സഖാ	6	5	27	വിദാനാസോജനന:	3	7	3
വാപ്യധാനശ്ചാസാ	8	7	1	വിദ്യപ്രഥിവ്യാ:	5	3	25
വാഗീമതദൃഷ്ടിനേ:	4	3	21	വിദർശ്യാ	1	3	22
വാശീമേക:	6	2	36	വിദേഷ്യതസ്യ	2	1	20
വാശ്രാശർഷന്തി	6	8	2	വിദേഷ്യവിശ്വാ	3	7	18
വാശ്രേവവിദ്യുൽ	1	3	16	വിദ്യേഹാനി	4	7	22
വാസന്തസീവദേധസ:	5	4	4	വിദ്യോതേതത്സന്തേ	7	8	28
വാസ്തോഷ്വതേ	6	1	24	വിദ്യോതാസവിതപം	6	2	2
വാസ്തോഷ്വതേ				വിദ്യോഹിതേ	6	5	26
പ്രതരണ:	5	4	21	വിദ്യോഹിതാതാവി			
വാസ്തോഷ്വതേപ്രതി	5	4	21	കൃമിം	6	5	37
വാസ്തോഷ്വതേ				വിദ്യോഹിതാ	3	3	6
ശഗ്മയ	5	4	21	വിദ്യോഹിതാ			
വാഹിഷ്ടാവാം	6	2	29	ധനഞ്ജയമിത്ര	6	3	44
വിശ്വോദനാസ:	7	7	18	വിദ്യോഹിതാ	1	1	20
വിഷ്വതാപാൻ	3	5	11	വിദ്യോഹിയ:	6	6	18
വിഷ്വനന്തോദിതാ	7	1	21	വിദ്യോഹി	6	1	36

വിദ്യാഭ്യാസം	5	7	21	വിദ്യാഭ്യാസം	4	5	18
വിദ്യാഭ്യാസം	2	7	6	വിദ്യാഭ്യാസം			
വിദ്യാഭ്യാസം	1	4	8	വിദ്യാഭ്യാസം	6	8	28
വിദ്യാഭ്യാസം	5	3	23	വിദ്യാഭ്യാസം	5	5	5
വിദ്യാഭ്യാസം	5	8	22	വിദ്യാഭ്യാസം	8	8	28
വിദ്യാഭ്യാസം	3	3	28	വിദ്യാഭ്യാസം	8	8	28
വിദ്യാഭ്യാസം	8	5	2	വിദ്യാഭ്യാസം	2	7	9
വിദ്യാഭ്യാസം	4	3	14	വിദ്യാഭ്യാസം	1	2	16
വിദ്യാഭ്യാസം	1	5	17	വിദ്യാഭ്യാസം	4	5	11
വിദ്യാഭ്യാസം	1	8	22	വിദ്യാഭ്യാസം	3	3	28
വിദ്യാഭ്യാസം	6	1	36	വിദ്യാഭ്യാസം	1	4	21
വിദ്യാഭ്യാസം	4	5	12	വിദ്യാഭ്യാസം	2	2	9
വിദ്യാഭ്യാസം	8	1	16	വിദ്യാഭ്യാസം	6	6	23
വിദ്യാഭ്യാസം	2	6	1	വിദ്യാഭ്യാസം			
വിദ്യാഭ്യാസം	8	8	10	വിദ്യാഭ്യാസം	3	6	6
വിദ്യാഭ്യാസം	0	2	32	വിദ്യാഭ്യാസം	5	1	10
വിദ്യാഭ്യാസം	3	7	10	വിദ്യാഭ്യാസം	8	6	18
വിദ്യാഭ്യാസം	1	6	17	വിദ്യാഭ്യാസം			
വിദ്യാഭ്യാസം	5	5	4	വിദ്യാഭ്യാസം	5	2	3
വിദ്യാഭ്യാസം	4	8	17	വിദ്യാഭ്യാസം			
വിദ്യാഭ്യാസം				വിദ്യാഭ്യാസം	4	3	27
വിദ്യാഭ്യാസം	7	3	20	വിദ്യാഭ്യാസം	1	4	4
വിദ്യാഭ്യാസം	3	1	15	വിദ്യാഭ്യാസം			
വിദ്യാഭ്യാസം	4	6	10	വിദ്യാഭ്യാസം	1	5	11
വിദ്യാഭ്യാസം	4	8	18	വിദ്യാഭ്യാസം	5	1	24
വിദ്യാഭ്യാസം	1	5	19	വിദ്യാഭ്യാസം	5	5	10
വിദ്യാഭ്യാസം	1	8	22	വിദ്യാഭ്യാസം	1	6	9
വിദ്യാഭ്യാസം	5	8	36	വിദ്യാഭ്യാസം	7	2	19
വിദ്യാഭ്യാസം	6	3	37	വിദ്യാഭ്യാസം	4	5	9
വിദ്യാഭ്യാസം	8	2	21	വിദ്യാഭ്യാസം	3	6	3
വിദ്യാഭ്യാസം	6	1	31	വിദ്യാഭ്യാസം	1	5	11
വിദ്യാഭ്യാസം	5	2	2	വിദ്യാഭ്യാസം			
വിദ്യാഭ്യാസം	8	3	12	വിദ്യാഭ്യാസം	8	8	10
വിദ്യാഭ്യാസം	4	3	5	വിദ്യാഭ്യാസം	2	5	8
വിദ്യാഭ്യാസം	1	2	5	വിദ്യാഭ്യാസം			
വിദ്യാഭ്യാസം	1	2	23	വിദ്യാഭ്യാസം	8	7	18
വിദ്യാഭ്യാസം	2	8	21	വിദ്യാഭ്യാസം	1	5	12
വിദ്യാഭ്യാസം	8	2	15	വിദ്യാഭ്യാസം	8	2	1
വിദ്യാഭ്യാസം	6	2	36	വിദ്യാഭ്യാസം	4	6	10
വിദ്യാഭ്യാസം	2	7	2	വിദ്യാഭ്യാസം	1	4	23
വിദ്യാഭ്യാസം	6	1	29	വിദ്യാഭ്യാസം	4	4	27

വിവൃതം	5	8	22	വിശ്വസ്യാഹി			
വിവേചനം	3	2	11	പ്രാണനം	1	4	4
വിവൃക്തമഹിതം	6	6	19	വിശ്വസ്യാഹി			
വിശംവിശം	7	8	25	പ്രേഷിതം	7	8	12
വിശാംകവിം	3	8	18	വിശ്വാദത്തോ			
വിശാംകവിം				വിപശ്ചിതം	6	4	29
വിശ്വപതിം	2	8	18	വിശ്വാദപ്രതനം	6	6	37
വിശാംകവിം				വിശ്വാദഗ്നേ	5	1	24
വിശ്വപതിം	4	4	16	വിശ്വാദത	2	5	28
വിശ്വസ്തഗോപാ:	1	6	30	വിശ്വാദാമാനി	7	8	12
വിശ്വരാജനം	6	3	33	വിശ്വാദനസ്വര:	6	5	1
വിശ്വാമാസം	8	4	25	വിശ്വാദനീദേവ	4	4	25
വിശ്വായദേവ	1	5	13	വിശ്വാദനീദേവി	1	6	25
വിശ്വാവിശ:	4	8	5	വിശ്വാദനീന:	3	8	19
വിശ്വാവിശ്വാവ				വിശ്വാദനീദ്രാ	2	4	2
വിശ്വാവിശ്വാവ	6	5	21	വിശ്വാദനീവിശ്വ			
വിശ്വപതിം	2	8	21	മനസ:	8	2	18
വിശ്വയന്തം	2	5	22	വിശ്വാദനീശക്ത:	3	5	18
വിശ്വയന്താമൃതം				വിശ്വാദേവദാൻ	1	4	5
വിശ്വയ:	1	1	24	വിശ്വാദേവദാൻ			
വിശ്വയന്തം	2	2	10	ഹിമാമഹേ	1	2	9
വിശ്വപശ്യത:	6	1	40	വിശ്വാദന്യത്യ:	2	8	6
വിശ്വപ്രതിവി	5	5	24	വിശ്വാദിർധീഭി:	5	3	14
വിശ്വപശ്യതം	2	7	3	വിശ്വാദിത്രാജ്ഞാസത	3	3	21
വിശ്വകർമ്മൻ	8	3	16	വിശ്വാദ്രപാണി	4	4	24
വിശ്വകർമ്മാവിമനാ:	8	3	17	വിശ്വാദ്രപാണി			
വിശ്വജിത	2	6	27	വിശ്വദൻ	6	8	15
വിശ്വതത്വക്ഷ്യ:	8	3	16	വിശ്വാദോധാംസി	3	6	7
വിശ്വദാനീം	4	8	14	വിശ്വാദസുരഭി	8	7	27
വിശ്വമസ്യാ:	1	4	4	വിശ്വാദസു	8	7	27
വിശ്വമിത	1	1	31	വിശ്വാദസുനി	6	8	10
വിശ്വവേദസോര				വിശ്വാദസാങ്ഗ			
വിശ്വ:	1	5	7	ഹിപതി:	4	8	2
വിശ്വസ്തഗ്നീ	8	4	12	വിശ്വാദസാജ്ഞാ	2	1	13
വിശ്വസ്താജ്ഞ	7	1	5	വിശ്വാദസോമ	6	8	30
വിശ്വസ്താജ്ഞീ	3	6	17	വിശ്വാദഹാത്യാ	7	8	13
വിശ്വസ്താന:	7	8	9	വിശ്വാഹി	6	6	17
വിശ്വസ്തകേതു:	7	8	28	വിശ്വാഹിവ:	8	2	3
വിശ്വസ്തരാജാ	7	3	1	വിശ്വാഹേതു:	1	7	11
വിശ്വസ്താഹി	2	8	2	വിശ്വാഹേതു:	1	7	15
വിശ്വസ്താഹി	4	4	9	വിശ്വാഹേതു:	7	8	8

വിശ്വേതസ്യാ:	4	2	27	വിശ്വേതിവിശ്വ			
വിശ്വേചന്ദ്രേ	3	6	19	വേദസ	4	4	5
വിശ്വേതന്ത്ര	6	4	23	വിശ്വേചിഷ്യ	6	2	31
വിശ്വേതന്താതേ	6	7	4	വിശ്വേചിഷ്യ	2	6	17
വിശ്വേതന്താ	6	5	30	വിശ്വേചിഷ്യ	6	3	14
വിശ്വേതന്ത	2	6	11	വിശ്വേചിഷ്യ	4	3	4
വിശ്വേതന്തേ	3	3	25	വിശ്വേചിഷ്യ	6	8	25
വിശ്വേതന്തോ:	7	7	10	വിശ്വേചിഷ്യ	2	1	15
വിശ്വേതന്തോ				വിശ്വേചിഷ്യ	7	7	20
അനന്തസ്വൻ	4	5	11	വിശ്വേചിഷ്യ	8	4	8
വിശ്വേതന്തോ				വിശ്വേചിഷ്യ	8	2	8
ഋതസ്വയ:	4	8	15	വിശ്വേചിഷ്യ	3	5	11
വിശ്വേതന്തോ:	4	3	7	വിശ്വേചിഷ്യ	6	4	36
വിശ്വേതന്തോ:	4	8	16	വിശ്വേചിഷ്യ	6	3	43
വിശ്വേതന്തോ				വിശ്വേചിഷ്യ			
അഗ്ന	2	8	9	അനന്തസ്വൻ	8	7	21
വിശ്വേതന്തോ	4	8	10	വിശ്വേചിഷ്യ	6	3	4
വിശ്വേതന്തോ	8	6	15	വിശ്വേചിഷ്യ	8	3	14
വിശ്വേതന്തോ:	1	1	6	വിശ്വേചിഷ്യ	4	1	27
വിശ്വേതന്തോ				വിശ്വേചിഷ്യ	7	8	24
അഗ്നി:	1	1	6	വിശ്വേചിഷ്യ			
വിശ്വേതന്തോ	8	1	12	വിശ്വേചിഷ്യ	8	4	9
വിശ്വേതന്തോ:	4	8	16	വിശ്വേചിഷ്യ			
വിശ്വേതന്തോ	8	2	11	വിശ്വേചിഷ്യ	7	3	25
വിശ്വേതന്തോ				വിശ്വേചിഷ്യ	1	7	30
കൃതി:	6	7	25	വിശ്വേചിഷ്യ	7	5	29
വിശ്വേതന്തോ	1	2	21	വിശ്വേചിഷ്യ	3	3	29
വിശ്വേതന്തോ	1	1	27	വിശ്വേചിഷ്യ	8	8	42
വിശ്വേതന്തോ	2	6	32	വിശ്വേചിഷ്യ	3	3	26
വിശ്വേതന്തോ	8	2	5	വിശ്വേചിഷ്യ	2	2	24
വിശ്വേതന്തോ	5	1	9	വിശ്വേചിഷ്യ	1	2	7
വിശ്വേതന്തോ	3	4	15	വിശ്വേചിഷ്യ	2	4	14
വിശ്വേതന്തോ	6	4	4	വിശ്വേചിഷ്യ	5	2	26
വിശ്വേതന്തോ	8	4	28	വിശ്വേചിഷ്യ			
വിശ്വേതന്തോ	6	7	10	വിശ്വേചിഷ്യ	4	2	18
വിശ്വേതന്തോ	3	1	9	വിശ്വേചിഷ്യ	1	3	7
വിശ്വേതന്തോ	7	5	30	വിശ്വേചിഷ്യ	4	2	26
വിശ്വേതന്തോ	2	1	20	വിശ്വേചിഷ്യ	8	7	26
വിശ്വേതന്തോ	4	1	15	വിശ്വേചിഷ്യ	8	6	13
വിശ്വേതന്തോ				വിശ്വേചിഷ്യ	8	4	1
വേദസ	6	2	12	വിശ്വേചിഷ്യ	3	7	24

വിഹൃദ്ധം	1	7	28	വൃഷാതേവദ്ര:	2	6	18
വിതിഹോത്രാ	4	1	19	വൃഷാത്വാവൃഷണം	4	2	7
വിതിഹോത്രാ				വൃഷാത്വാവൃഷണം	4	2	11
കൃതദൃസ്യ	6	2	39	വൃഷാത്വാവൃഷണം	6	1	13
വിതിജനസ്യ	7	4	1	വൃഷാതക്രമ:	7	8	25
വിതീയ:	4	5	30	വൃഷാപവസ്വ	7	2	2
വിന്ദയാസി	7	7	23	വൃഷാപുനാന.	6	8	9
വിരസ്യന	3	3	31	വൃഷാമതിനാം	7	3	15
വിരേണ്യക്രമ:	8	5	25	വൃഷാമദ:	4	6	17
വിരേജിപ്തിരാൻ	2	7	4	വൃഷായജ്ഞ:	8	2	13
വിളചിതീ	1	1	11	വൃഷായജ്ഞമഹേ	3	1	2
വിളചിദ്ദൃജ്ഘാ	1	5	15	വൃഷായമാണോ			
വിളപന്തഭി:	1	8	8	വൃണീത	1	2	36
വിളപവിഭിജ്ഞത:	6	1	26	വൃഷായമിന്ദ്ര	6	1	13
വിളജ്ഞസതീരഭി	3	2	5	വൃഷായുമേവ	1	1	14
വൃകശ്ചിദസ്യ	6	4	31	വൃഷാരവായവദേത	8	8	4
വൃകശ്ചചിതീ	5	5	15	വൃഷാവിജ്ഞേ	7	5	19
വൃക്ഷാശ്ചിരേ	5	7	33	വൃഷാവൃഷന്ധി.	3	6	7
വൃക്ഷേവൃക്ഷേ	7	7	19	വൃഷാവൃഷ്ണ	7	6	9
വൃജ്യാമതേ	6	3	43	വൃഷാവൃഷ്ണ	7	4	1
വൃജ്ഞഹയതീ	4	5	13	വൃഷാഭാജനക്ര:	8	4	30
വൃതേവയന്ത:	4	4	35	വൃഷാശോണ	7	4	12
വൃത്രവാദോവചന:	3	3	9	വൃഷാസി	4	7	20
വൃത്രസ്യത്വാ	6	6	33	വൃഷാസോതാ	6	3	9
വൃത്രാണ്യന്യ:	5	6	8	വൃഷാസോമദ്യമാൻ	7	1	26
വൃത്രേണയൽ	8	6	14	വൃഷാഹൃഗേ	4	8	1
വൃത്മാക്രീളന:	6	8	11	വൃഷാഹൃസി	7	2	1
വൃഷണശ്ലേഘ	6	1	37	വൃഷാഹൃസിരാധസേ	4	2	5
വൃഷണസ്തേ	6	3	9	വൃഷേവയുമാ	7	3	1
വൃഷണത്വാ	3	1	30	വൃഷോജ്ഞി:	3	1	30
വൃഷണന്ധിഭി.	7	1	34	വൃഷ്ണിദ്വാവാരിത്യാപാ	4	4	6
വൃഷണിന്ദ്ര	2	2	4	വൃഷ്ണിന്ദിവ:പരിസ്രവ	6	7	31
വൃഷഞ്ചേണ്ണിനാം	3	4	10	വൃഷ്ണിന്ദിവ:	7	4	8
വൃഷഭാന	8	4	3	വൃഷ്ണിനോജ്ഞ	7	4	14
വൃഷാകപായി				വൃഷ്ണികോശ:	2	6	17
രേവതി	8	4	3	വൃഷ്ണസ്തേ	7	1	36
വൃഷാഗ്രാവാ	4	2	11	വൃഷ്ണേയജ്ഞേ	4	1	29
വൃഷാഗ്രാവാ	6	1	13	വൃഷ്ണേശ്വരായ	1	5	6
വൃഷാജനാന	5	3	1	വൃഷ്ണോജ്ഞോഷി	4	2	14
വൃഷാണവൃഷ				വേതമാഹിനിരൂതിനാം	6	2	19
ഭിര്യത:	6	■	24	വേതമാഹി	4	5	21

പേത്യഗ്രുജനനിവാൻ	4	2	24	വൃത്തതേദിവാ:	5	5	26
വേദമാസ:	1	2	17	വൃതിതസ്യധനിന:	2	2	19
വേദേന്ദ്രീണി	4	8	11	വൃഷ്ണിഭിദ്വിവ	1	8	3
വേദോക്തസ്യ	1	2	17	വൃഷ്ണരക്ഷമതിരൻ	6	1	15
വേദായോവിനാ:	1	2	17	വൃന്തപിന്നയേഷ	2	6	5
വേദീഷദേ	2	2	5	വൃന്ദിയു	8	6	21
വേദാന്താദൃഷ്ട:	1	5	13	വൃന്ദമാവതണ:	3	8	6
വേദിതാ	5	7	33	വൃശാസ്താ	6	2	12
വേദധാരസ്യ	3	5	7	വൃന്തപ്നാദോദസി	4	5	10
വേഷിഹോത്രം	7	5	30	വൃന്ദേശാധി	6	4	7
വേഷിഹൃധാരീയതാ:	3	5	9	വൃന്തജിത്ര:	7	7	23
വേഷിഹൃധാരീയതാ:	4	5	2	വൃച്ഛന്തിഹി	1	4	6
വേഷിദൃസ്യ:	3	5	9	വൃച്ഛാഹിത:	4	4	22
വൈയശ്വസ്യശ്രുതം	6	2	28	വൃഷ്ണാതുവ:	5	5	22
വൈശ്വാനരതത്വം	1	7	6	വൃഷ്ണാതുവ പത്മയാ	5	5	26
വൈശ്വാനരതവ	4	5	9	വൃശ്ചന്തിദിവാ:	1	6	26
വൈശ്വാനരതവ	2	8	21	വൃന്ദുഭിദ്യുത	5	3	26
വൈശ്വാനരസ്യ	2	8	21	വൃന്തകൃഷ്ണധാ:	8	5	19
വൈശ്വാനരസ്യ				വൃന്തേനസ്ഥ:	4	4	10
വിമിത്താനി	4	5	9	വൃന്തപ്രാത:	3	1	27
വൈശ്വാനരസ്യ				ശന്നതുഗ്നാഗ്നി	5	3	28
സമന്ത	1	7	6	ശന്നതു:	5	3	29
വൈശ്വാനരപ്രായ:	8	4	12	ശന്നകരതവൃന്ത	1	3	27
വൈശ്വാനരജനസാ	3	1	26	ശന്നസ്തത്യസ്യപതയ:	5	3	30
വൈശ്വാനരം				ശന്നസ്തപൃ:	5	3	29
വീശ്വാഹ	8	4	12	ശന്നസ്താമ:	5	3	29
വൈശ്വാനരപ്രാത:	2	8	19	ശന്നോത്തഗ്നി:	5	3	28
വൈശ്വാനരായ	2	8	17	ശന്നോത്തജ:	5	3	30
വൈശ്വാനരായപൃഥു				ശന്നോത്തദിതി:	5	3	29
പാദസേ	2	8	20	ശന്നോത്തേവസ്തവിതാ	5	3	29
വൈശ്വാനരായ				ശന്നോത്തേവാ:	5	3	30
തീർത്ഥേഷ	3	5	1	ശന്നോത്തേവീരഭിഷ്ടയേ	7	6	5
വൈശ്വാനരോ				ശന്നോത്തേവാഹൃഗ്നിവി	5	3	28
മഹിതാ	1	4	25	ശന്നോത്തേ:	5	3	28
വോപേക്ഷേത്രം	5	3	14	ശന്നോതേ	7	8	13
വോപേക്ഷേ	5	3	12	ശന്നോതേഹൃദേ	6	4	11
വോപേക്ഷേ	5	3	13	ശന്നോതേതു	5	4	5
വൃക്യണോത	3	7	5	ശന്നോതിത്രസ്ത:	1	6	18
വൃക്യന്ത്രസ്തോ:	4	3	14	ശന്നോതേ	8	1	23
വൃക്യന്തീന്ദ്രി				ശന്നോതേ	3	3	13
യാവി	8	6	8	ശന്നോതിത്രസ്യ	5	5	3

ശംസാവാധാര്യോ	3	3	19
ശംസേദക്ഥം	5	3	15
ശകമയന്ധ്യം	2	3	22
ശകേമത്യാ	1	6	30
ശഗ്ധിപുർധി	1	3	25
ശഗ്ധിവാജസ്യ	3	1	16
ശഗ്ധിന:	5	7	27
ശഗ്ധ്യുഷ്ശപീപതേ	6	4	18
ശപീഭിന്നശ്ചപീവസ്യ	2	2	3
ശപീവതു	1	4	15
ശപീവതുവസേ	8	3	5
ശപീവതസ്സേ	4	6	17
ശപ്യാകത്ത	3	7	5
ശതജീവ	8	8	19
ശതാന്തരാജൻ	1	2	14
ശതന്തേശിപ്രിൻ	5	3	9
ശതന്ദാസേ	6	4	6
ശതന്ധാരാ	7	4	16
ശതന്നത്തോ	7	1	9
ശതത്തേജാൻ	1	8	11
ശതത്തേജാന്നപദ്യേ	1	8	16
ശതംരാജേജാന്നാധ			
മാനസ്യ	2	1	11
ശതംവായഃ	1	2	28
ശതംവായസേസ്യ	8	5	27
ശതംവായസ്യ	2	6	11
ശതംവോജംബ	8	5	8
ശതശ്രുതമണ്ഡവം	3	3	15
ശതധാരമുഹ്സം	3	1	27
ശതധാരംവായമകം	8	6	3
ശതപചിത്രം	5	4	14
ശതശ്രദ്ധ്വനത്തസ്സവ	6	5	30
ശതജ്ജിഭിസ്സം	2	4	2
ശതമഹം	5	8	17
ശതമുത്തയീനം	3	6	23
ശതമിന്ദ	1	6	16
ശതനാനം	3	7	22
ശതൈരപദ്യൻ	4	6	9
ശതൃദ്ധ്വനത്താദി	8	4	16
ശതൈശ്ചിൻ	6	3	44
ശപ്തിരഗ്നിഭി:	6	1	26

ശതൃഷ്വവം	4	4	14
ശതൃ പരസ്സാൽ	3	3	29
ശതസ്യചിൻ	1	8	12
ശതാസ:കശതാസ:	2	5	14
ശർധംശർധംവ:	4	3	18
ശർധോമാന്തം	4	3	9
ശര്യണാവതി	7	5	26
ശവസാഹ്യസി	6	2	15
ശവിഷ്ണു	4	6	8
ശശ ച്യരം	7	7	21
ശശതാനസ്യവാ	1	6	12
ശശ്വതതമിളതേ	8	2	21
ശശ്വൽപാദന്ധാ:	1	8	3
ശശ്വദഗ്നി:	8	2	20
ശശ്വദിന്ദ്രം	1	2	31
ശശ്വദ്ധിവാ	6	4	36
ശശ്വതംഹി	6	4	36
ശശ്വതോഹിശത്ര			
വോരാദധ്യേഷ്യ	5	2	27
ശാക്മനശാക്	8	1	17
ശാചിശോ	6	1	24
ശാസത്തമാ	8	8	10
ശാസദഗ്നി:	3	2	5
ശിക്ഷാണതു	6	6	16
ശിക്ഷാവിഭിന്ദോ	5	7	24
ശിക്ഷേയമരൈ	6	1	14
ശിക്ഷേയമിൻ	5	3	20
ശിപ്രിൻവാജാനം	1	2	27
ശിവാകപോത:	8	8	23
ശിവസ്വാഹ്വരീ	3	8	31
ശിവാന്നസ്സദ്യ	3	5	10
ശിശാന്നോവൃഷഭ:	6	4	16
ശിശുജ്ഞാനം	7	5	21
ശിജ്ഞാജ്ഞാനം			
ഹര്യതം	7	4	9
ശിശുനത്യാ	7	5	32
ശിശുജ്ഞാത:	7	2	31
ശിതിക	7	6	22
ശിരംപാവക			
ശോചിഷം	6	7	11
ശിർഷസ്തിർദ്ധ്യ:	5	5	10

മുരംചോനാലതായുടി:	6	8	26	മുനശ്ശേപോഹി	1	2	15
മുരംചോനാലതായുടി:	7	1	36	മുരൂമന്യ	7	1	24
മുരേഷ്യമേ	1	4	8	മുരൂനതേ	2	6	3
മുരൂനേ	4	8	24	മുരൂവംസാചിത്	5	4	23
മുരൂപവസ്വ	7	5	20	മുരൂപിപ്രു	5	5	27
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	1	5	13	മുരൂപ്പോ	1	7	17
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	2	8	7	മുരൂപ്പോ	4	2	9
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	2	8	13	മുരൂപ്പോ	3	2	22
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	4	9	മുരൂപ്പോ	2	4	18
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	2	7	8	മുരൂപ്പോ	7	3	24
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	5	7	18	മുരൂപ്പോ	7	3	26
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	2	2	11	മുരൂപ്പോ	3	3	26
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	2	8	19	മുരൂപ്പോ	1	6	10
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	5	6	15	മുരൂപ്പോ	7	3	1
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	6	8	14	മുരൂപ്പോ	4	6	19
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	2	5	28	മുരൂപ്പോ	7	6	1
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	2	2	10	മുരൂപ്പോ	3	1	4
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	7	2	24	മുരൂപ്പോ	2	8	4
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	8	25	മുരൂപ്പോ	5	6	17
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	8	3	22	മുരൂപ്പോ	6	6	7
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	5	4	24	മുരൂപ്പോ	4	2	15
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	8	9	മുരൂപ്പോ	4	8	20
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	2	4	മുരൂപ്പോ	3	3	27
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	2	8	മുരൂപ്പോ	1	3	30
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	2	11	മുരൂപ്പോ	4	7	33
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	2	16	മുരൂപ്പോ	6	8	31
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	2	18	മുരൂപ്പോ	7	6	20
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	2	20	മുരൂപ്പോ	5	7	14
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	2	24	മുരൂപ്പോ	2	4	16
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	2	26	മുരൂപ്പോ	6	4	16
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	3	7	മുരൂപ്പോ	6	4	33
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	3	12	മുരൂപ്പോ	4	8	27
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	3	13	മുരൂപ്പോ	6	3	19
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	3	14	മുരൂപ്പോ	6	3	18
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	8	4	16	മുരൂപ്പോ	6	3	21
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	8	5	25	മുരൂപ്പോ	4	2	22
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	8	5	21	മുരൂപ്പോ	6	3	15
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	7	8	23	മുരൂപ്പോ	7	2	26
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	1	8	18	മുരൂപ്പോ	8	8	
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	8	15	മുരൂപ്പോ	8	8	
മുരൂഗ്ഗമുകാൻ	3	8	9	മുരൂപ്പോ	8	8	

ശ്രദ്ധാംപ്രദത	8	9	9	ഷട്ത്രിംശാംശ	8	6	17
ശ്രവ(ച്ഛതീകണ്ണി	5	3	17	ഷട്ഭാരാൻ	3	4	1
ശ്രവസ്സുരീഭ്യ	5	6	1	ഷഷ്ടിംസഹസ്രാ	6	4	6
ശ്രവോവാചം	5	1	6	ഷളഗ്ദ്ധാൻ	6	5	4
ശ്രാതമ്മന്യേ	8	8	37	സങ്ക്രന്തനേന	8	5	22
ശ്രാന്തംഹവി	8	8	37	സങ്ഗച്ഛധം	8	8	49
ശ്രായന്തതുവ	6	7	3	സങ്ഗച്ഛമാനേ	2	5	2
ശ്രാവയേദസ്യ	3	6	18	സങ്ഗച്ഛസ്വ	7	6	15
ശ്രിയസേകം	1	6	13	സങ്ഗോരഭിന്ദ്ര	1	1	18
ശ്രിയേകം	1	6	14	സങ്ഗോഭിഃ	8	2	17
ശ്രിയേജാത,	4	7	4	സങ്ഘോഷഃ	3	2	4
ശ്രിയേതേപ്പുണ്ണി	8	5	27	സഞ്ചതേ	4	7	6
ശ്രിയേപുഷൻ	2	5	1	സഞ്ചോദയ	1	1	17
ശ്രിയേമര്യാസ	8	3	10	സഞ്ജദ്യോണ	4	2	23
ശ്രിയേസുദൃശീ	4	2	23	സഞ്ജാഗ്രവദ്യേ	8	4	20
ശ്രീണന്നപ	1	5	12	സഞ്ചാനാനാളപ	1	5	17
ശ്രീണാമുദാര	7	8	28	സന്തപയംസി	1	6	22
ശ്രുതങ്ഗായത്രം	1	8	23	സത്രി	7	4	21
ശ്രുതമ്മേ	2	1	2	സന്ദക്ഷണ	7	2	19
ശ്രുതംവ	6	6	24	സന്ദരൈവ	6	8	15
ശ്രുധിശ്രുതീകണ്ണി	1	3	30	സന്നാദ്രിഗീഹ	5	7	33
ശ്രുധിനഃ	4	6	21	സന്ന	1	2	19
ശ്രുധിനോത്തഗ്നേ	7	6	10	സന്നോരാധാ	1	4	15
ശ്രുധിനോത്തഗ്നേ	7	6	12	സംപശ്യമാനാ	3	2	6
ശ്രുധിഹവമിത്ര	2	6	3	സംപുഷൻ	1	3	24
ശ്രുധിഹവം	6	6	30	സംപുഷൻവിദ്യജാ	1	8	19
ശ്രുധിഹവം	5	3	5	സംപ്രദാരതേ	8	8	26
ശ്രുധിഹവം	8	8	6	സംഭാനനാ	4	2	8
ശ്രുഷ്ടീവാനോഹി	1	3	31	സ ഭൂമി	5	6	4
ശ്രുഷ്ടീവാം	5	1	11	സമ്മാഗ്നേ	1	2	12
ശ്രുഷ്ടഗ്നേ	6	2	11	സമ്മാപന്തി	1	7	21
ശ്രുധാത്തഗ്നി	2	6	2	സമ്മാതപന്തി	7	8	1
ശ്രുഷ്ണോത്താദ്യ	7	8	7	സമ്മ ത്രഭി	7	1	3
ശ്രുഷ്ണംയവിഷ്വ	2	5	28	സമ്മിശ്രോത്താദയ	7	1	22
ശ്രുഷ്ണംയവിഷ്വം	1	3	28	സമ്മിച്ഛയൻ	2	3	6
ശ്രുഷ്ണംവ	3	7	8	സംയജ്ഞാനാൻ	2	1	21
ശ്രുഷ്ണോജാതസ്യ	2	2	5	സംയജ്ഞാനം	4	2	4
ശ്രോണാമേകഃ	2	3	5	സംയജ്ഞാനു	3	6	25
ശ്വസിത്യപ്സ	1	5	9	സംയദീപ	3	8	24
ശ്വസിത്യഞ്ചോമാ	5	3	22	സംയജ്ഞാന	5	4	26
ശ്വപതംരൂപം	7	2	32	സംയജ്ഞം	7	7	16

സംയന്തദായ	1	2	28	സഞ്ചയമാനി	1	4	19
സംയന്തഹി	5	6	15	സഞ്ചയഹി	8	5	22
സംയന്തീ	1	8	20	സന്തുഃപാഹി	4	6	1
സംയന്തീ	7	6	1	സന്തുഃപാഹി	2	6	15
സംയന്തീ	2	5	13	സന്തുഃപാഹി	2	2	14
സംയന്തീ	6	2	22	സന്തുഃപാഹി	7	3	24
സംയന്തീ	7	5	8	സന്തുഃപാഹി	4	5	4
സംയന്തീ	5	7	3	സന്തുഃപാഹി	2	7	24
സംയന്തീ	8	4	8	സന്തുഃപാഹി	8	1	27
സംയന്തീ	5	1	13	സന്തുഃപാഹി	8	2	16
സംയന്തീ	5	1	4	സന്തുഃപാഹി	4	6	10
സംയന്തീ	7	1	5	സന്തുഃപാഹി	4	8	4
സംയന്തീ	1	2	1	സന്തുഃപാഹി	3	1	7
സംയന്തീ	8	8	49	സന്തുഃപാഹി	8	2	23
സംയന്തീ	1	3	9	സന്തുഃപാഹി	6	3	26
സംയന്തീ	8	3	19	സന്തുഃപാഹി	1	2	5
സംയന്തീ	8	4	2	സന്തുഃപാഹി	7	5	7
സംയന്തീ	6	1	21	സന്തുഃപാഹി	6	2	15
സംയന്തീ	3	8	24	സന്തുഃപാഹി	5	3	4
സംയന്തീ	4	5	8	സന്തുഃപാഹി	4	1	4
സംയന്തീ	4	2	7	സന്തുഃപാഹി	3	1	5
സംയന്തീ	5	6	21	സന്തുഃപാഹി	6	5	10
സംയന്തീ	7	5	31	സന്തുഃപാഹി	3	8	24
സംയന്തീ	8	6	24	സന്തുഃപാഹി			
സംയന്തീ	2	7	5	സന്തുഃപാഹി	4	7	21
സംയന്തീ	4	6	11	സന്തുഃപാഹി	4	1	24
സംയന്തീ	4	5	11	സന്തുഃപാഹി	3	2	25
സംയന്തീ	3	7	27	സന്തുഃപാഹി	3	5	24
സംയന്തീ	5	1	11	സന്തുഃപാഹി	6	7	5
സംയന്തീ				സന്തുഃപാഹി	3	4	12
സംയന്തീ	3	8	8	സന്തുഃപാഹി	1	1	21
സംയന്തീ	8	6	18	സന്തുഃപാഹി	8	1	30
സംയന്തീ	4	5	3	സന്തുഃപാഹി	5	2	5
സംയന്തീ	8	1	26	സന്തുഃപാഹി	4	7	7
സംയന്തീ	8	5	14	സന്തുഃപാഹി	6	3	1
സംയന്തീ	8	6	22	സന്തുഃപാഹി	1	7	9
സംയന്തീ	3	7	27	സന്തുഃപാഹി	1	6	3
സംയന്തീ	1	4	19	സന്തുഃപാഹി	1	2	22
സംയന്തീ	2	5	21	സന്തുഃപാഹി	5	4	12
സംയന്തീ	1	5	27	സന്തുഃപാഹി	1	1	9
സംയന്തീ	8	8	5	സന്തുഃപാഹി	3	1	7

സംവാദം	1	4	18
സംവാദിഭാവന	1	1	34
സംവാദിതാസി	3	6	23
സംവാദിതാ	8	6	11
സംവാദിതാവിപ്ര	2	2	19
സംവാദിതാ	4	4	33
സംവാദിതാ	4	6	18
സംവാദിതാ	8	5	2
സംവാദിതാ	8	5	26
സംവാദിതാ	6	4	31
സംവാദിതാ	6	3	22
സംവാദിതാ	4	5	8
സംവാദിതാ	3	4	13
സംവാദിതാ	1	7	16
സംവാദിതാ	3	2	7
സംവാദിതാ	7	5	29
സംവാദിതാ	1	7	10
സംവാദിതാ	3	4	14
സംവാദിതാ	2	2	12
സംവാദിതാ	4	5	10
സംവാദിതാ	5	2	8
സംവാദിതാ	2	8	19
സംവാദിതാ	4	3	2
സംവാദിതാ	4	3	6
സംവാദിതാ	5	3	26
സംവാദിതാ	4	3	6
സംവാദിതാ	4	3	6
സംവാദിതാ	3	7	4
സംവാദിതാ	4	5	1
സംവാദിതാ	3	7	4
സംവാദിതാ	3	3	11
സംവാദിതാ	1	5	9
സംവാദിതാ	4	5	7
സംവാദിതാ	3	2	6
സംവാദിതാ	1	4	21
സംവാദിതാ	7	5	29
സംവാദിതാ	4	7	8
സംവാദിതാ	4	6	12
സംവാദിതാ	6	4	13
സംവാദിതാ	7	2	28
സംവാദിതാ	7	5	16

സംവാദിതാ	3	4	24
സംവാദിതാ	3	1	19
സംവാദിതാ	8	1	14
സംവാദിതാ	3	3	3
സംവാദിതാ	1	7	22
സംവാദിതാ	6	3	47
സംവാദിതാ	1	3	16
സംവാദിതാ	4	7	2
സംവാദിതാ	6	5	23
സംവാദിതാ	6	3	8
സംവാദിതാ	6	4	23
സംവാദിതാ	4	4	12
സംവാദിതാ	7	5	26
സംവാദിതാ	6	7	2
സംവാദിതാ	8	2	16
സംവാദിതാ	5	5	22
സംവാദിതാ	8	3	20
സംവാദിതാ	3	6	19
സംവാദിതാ	6	1	19
സംവാദിതാ	4	7	8
സംവാദിതാ	3	6	6
സംവാദിതാ	3	5	22
സംവാദിതാ	3	2	16
സംവാദിതാ	2	6	27
സംവാദിതാ	3	5	22
സംവാദിതാ	6	8	27
സംവാദിതാ	5	3	24
സംവാദിതാ	4	5	17
സംവാദിതാ	4	2	1
സംവാദിതാ	8	1	21
സംവാദിതാ	1	7	19
സംവാദിതാ	4	7	5
സംവാദിതാ	6	2	21
സംവാദിതാ	4	7	27
സംവാദിതാ	3	4	12
സംവാദിതാ	4	5	14
സംവാദിതാ	6	2	30
സംവാദിതാ	3	1	16
സംവാദിതാ	6	3	31
സംവാദിതാ	8	6	25
സംവാദിതാ	6	3	35

സമാധാനം	1	6	32	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	8	30
സമാധാനം	5	8	35	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	4	5	23
സമാധാനം	3	7	14	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	3	1	13
സമാധാനം	1	5	29	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	3	3
സമാധാനം	8	4	20	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	1	7	5
സമാധാനം	1	1	35	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	6	37
സമാധാനം	4	6	23	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ			
സമാധാനം	1	8	17	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	1	1	23
സമാധാനം	4	2	24	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	2	15
സമാധാനം				സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	5	3	2
സമാധാനം	7	8	9	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	5	3	4
സമാധാനം	3	3	27	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	6	21
സമാധാനം	4	6	4	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	7	1	20
സമാധാനം	3	4	13	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	7	9
സമാധാനം	2	1	5	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	7	1	6
സമാധാനം	6	7	13	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	4	3	26
സമാധാനം	8	8	27	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	8	1	3
സമാധാനം	6	2	36	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	3	6	27
സമാധാനം	2	6	15	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	7	22
സമാധാനം	4	8	4	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	7	22
സമാധാനം	8	8	36	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	2	7	1
സമാധാനം	8	2	30	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	2	4	17
സമാധാനം	5	2	10	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	5	2	30
സമാധാനം	2	8	25	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	1	5	2
സമാധാനം	3	5	7	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	7	22
സമാധാനം	8	8	9	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	8	4	8
സമാധാനം	8	5	38	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	1	5	3
സമാധാനം	3	3	12	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	1	5	2
സമാധാനം	8	5	15	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	3	3	25
സമാധാനം	8	1	23	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	8	3	4
സമാധാനം	1	7	16	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	1	5	3
സമാധാനം	8	6	11	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	1	5	3
സമാധാനം	2	6	10	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	4	4
സമാധാനം	7	8	14	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	5	7	24
സമാധാനം	8	1	21	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	5	4	3
സമാധാനം	7	1	1	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	6	1	3
സമാധാനം	6	7	38	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	4	7	4
സമാധാനം	1	1	23	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	7	8	10
സമാധാനം	3	1	8	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	4	6	10
സമാധാനം	1	1	2	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	2	6	6
സമാധാനം	7	1	19	സന്തപ്തനാശനശ്ചരേ	7	5	7

സന്തോഷം	2	3	16	സന്തോഷം	1	1	14
സന്തോഷം	7	5	8	സന്തോഷം	2	5	27
സന്തോഷം	1	5	2	സന്തോഷം	5	2	18
സന്തോഷം	5	4	23	സന്തോഷം	7	5	8
സന്തോഷം	7	1	1	സന്തോഷം	4	6	20
സന്തോഷം	7	1	38	സന്തോഷം	5	5	16
സന്തോഷം	7	1	2	സന്തോഷം	5	2	1
സന്തോഷം	6	8	26	സന്തോഷം	4	4	36
സന്തോഷം	1	2	22	സന്തോഷം	1	4	12
സന്തോഷം	7	4	6	സന്തോഷം	7	1	3
സന്തോഷം	7	4	3	സന്തോഷം	7	1	2
സന്തോഷം	4	1	17	സന്തോഷം	7	1	7
സന്തോഷം	2	1	19	സന്തോഷം	7	1	22
സന്തോഷം	4	7	25	സന്തോഷം	6	8	31
സന്തോഷം	6	4	14	സന്തോഷം	7	5	23
സന്തോഷം	1	5	25	സന്തോഷം	6	8	27
സന്തോഷം	2	1	13	സന്തോഷം	7	6	4
സന്തോഷം	4	6	12	സന്തോഷം	7	4	18
സന്തോഷം	4	6	16	സന്തോഷം	7	4	26
സന്തോഷം	4	1	16	സന്തോഷം	1	7	3
സന്തോഷം	2	5	21	സന്തോഷം	7	3	2
സന്തോഷം	7	1	1	സന്തോഷം	6	4	34
സന്തോഷം	7	1	19	സന്തോഷം	7	4	7
സന്തോഷം	7	5	7	സന്തോഷം	7	6	13
സന്തോഷം	4	5	21	സന്തോഷം	1	4	8
സന്തോഷം	1	2	24	സന്തോഷം	7	5	28
സന്തോഷം	6	3	38	സന്തോഷം	8	7	5
സന്തോഷം	2	6	25	സന്തോഷം	8	3	12
സന്തോഷം	5	2	20	സന്തോഷം	7	5	33
സന്തോഷം	2	5	21	സന്തോഷം	1	3	10
സന്തോഷം	6	5	12	സന്തോഷം	2	3	14
സന്തോഷം	4	6	3	സന്തോഷം	7	7	17
സന്തോഷം	6	4	3	സന്തോഷം	7	3	19
സന്തോഷം	5	5	5	സന്തോഷം	7	5	33
സന്തോഷം	7	1	14	സന്തോഷം	6	4	17
സന്തോഷം	6	6	26	സന്തോഷം	2	8	22
സന്തോഷം	1	2	18	സന്തോഷം	8	2	35
സന്തോഷം	8	5	11	സന്തോഷം	8	5	25
സന്തോഷം	6	6	17	സന്തോഷം	2	3	21
				സന്തോഷം	8	1	19
				സന്തോഷം	6	8	19

സപ്തചിദ്രം	6	3	10	സമാധിനോ	4	2
സപ്രകേതമയേസ്യ	5	3	24	സമാധി-നാരവസാ		
സപ്രതംനമാക				നൃതനേന	4	2
വിവൃദ്ധ	6	4	24	സമാന്യുഞ്ചായമാനേ	8	5
സപ്രതംനമാ	1	7	3	സമാസ്യതേത്യവേ	5	8
സപ്രതംനവൽ	4	5	20	സമാസ്യഹരിഃ	7	4
സപ്രതംനവസേ	7	4	1	സമാഹ്വാപശ്വാ	5	2
സപ്രഥമേ	6	1	7	സമാതരാത	7	2
സപ്രവോളംഹൃത	2	6	15	സമാതരാവിപരൻ	7	2
സപ്രചിനാൻ	2	6	19	സമാതരാസ്യന്തേണ	4	7
സബാധോരം	6	5	22	സമാതരിശ്വാ	1	7
സബോധിസുവിഃ	2	5	27	സമാനന്നീളം	7	5
സഭേനാഃ	7	3	20	സമാനപൃർവ്വ	8	7
സഭോമേതി	7	8	4	സമാനംവഥസം	2	2
സഹിക്ഷമാണഃ	7	2	23	സമാനംവാം	6	5
സക്രമോഹ	2	6	19	സമാനമുർദ്വേ	0	0
സക്രാതരം	3	4	12	സമാനമരേസ്യ	8	4
സമഞ്ജസ്സ	8	3	28	സമാനമഞ്ജേഷാം	6	1
സമന്ദസ്വ	3	3	4	സമാനമൃത്യം	7	8
സമന്ദസ്വാഹൃതസം	4	7	26	സമാനമേതൽ	2	3
സമന്ദസ്വാഹൃത	4	6	16	സമാനമോജനോഹി	1	2
സമന്ദ്രയാച	5	2	23	സമാനീവം	8	8
സമഞ്ജേഷം	8	8	17	സമാനേഷ്ഠി	3	5
സമജ്ജതാ	4	6	5	സമാനേഷ്ഠ	2	1
സമദ്യു	8	2	19	സമാനേഷ്ഠ	1	3
സമദ്യുഗാവ	4	1	27	സമാനേഷ്ഠ	1	8
സമഥസ്മരഃ	7	4	7	സമാനേഷ്ഠ	8	8
സമത്സ്യതാ	2	4	14	സമാനേഷ്ഠ	3	3
സമത്സ്യഗ്നിഃ	5	8	38	സമാനേഷ്ഠ	3	3
സമധാരായ	5	4	8	സമാനേഷ്ഠ	7	5
സമനാമുണ്ണി	8	3	3	സമാനേഷ്ഠ	2	8
സമനേവവപൃത്യതഃ	6	4	23	സമാനേഷ്ഠ	2	6
സമന്യാമന്തി	2	7	22	സമിത്തായം	6	1
സമന്യുചിഃ	1	7	9	സമിത്താൻ	6	5
സമന്യുചർച്ചയാനം	6	5	32	സമിത്സമിത്		
സമന്യോതാഗ്നേ	5	1	27	സമനാ	2	8
സമന്യോജാനഃ	7	1	14	സമിയാഗ്നിഃ	6	3
സമന്യോജാനന്ത്യേഷഃ	7	2	11	സമിയാജാനവദസേ	5	2
സമന്യോജാനഃ	7	2	23	സമിയാനമസന്ത്യ	6	3
സമശ്ചിനോ	4	4	17	സമിയാനസ്സഹസ്രജിമി	4	1
സമശ്ചിനോ	4	4	18	സമിയാമസ്തേ	4	5

സമീധായ;	6	1	31	സമുദ്രജ്യേഷ്ഠാ:	5	4	16
സമീദ്ധധ്വനി:	8	8	8	സമുദ്രമാസാഃ	4	2	24
സമീദ്ധധ്വനീ	4	5	18	സമുദ്രസ്തിസ്വരജ:	8	2	14
സമീദ്ധസ്യ				സമുദ്രാഭിന്നവാദധി	8	8	48
(പ്രകരസ:	4	1	22	സമുദ്രാദൃതി	8	7	7
സമീദ്ധസ്യ				സമുദ്രാദൃതി:	3	8	10
ശ്രുതമാണ:	3	1	3	സമുദ്രിയാത്തഹ്സര:	7	3	3
സമീദ്ധധ്വനീർവ്വ				സമുദ്രേണത:	6	7	5
നവൽ	4	2	8	സമുദ്രേണസിന്ധവ:	3	2	20
സമീദ്ധധ്വനാഗ്ന	4	7	12	സമുദ്രേത്യാ	7	8	28
സമീദ്ധധ്വനീഷ്വ	1	7	26	സമുദ്രോത്തപ്ത	6	7	18
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നേ	3	2	10	സമുദ്രപ്ത	4	8	19
സമീദ്ധധ്വനാഗ്ന				സമുദ്രപ്രതി	7	7	11
ആഹ്വത	4	1	22	സമുദ്രപ്രിയാ	7	5	2
സമീദ്ധധ്വനാഗ്ന	4	1	22	സമുദ്രപ്രിയോത്തമ്യതേ	7	4	11
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി				സമുദ്രവായുജ്ഞ	5	5	3
നിഹിത.	2	5	22	സമുദ്രവായുജ്ഞ	5	4	9
സമീദ്ധധ്വനാഗ്ന	8	6	8	സമുദ്രജ്യതേ	7	4	26
സമീദ്ധധ്വനാഗ്ന	2	5	8	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	7	2	23
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	6	7	24	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	6	8	24
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	3	1	17	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	4	8	5
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി				സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	1	1	16
അധ്വനേ	3	1	18	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	8	8	23
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി				സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	7	2	29
അധ്വനേ	4	1	22	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	3	8	11
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	1	2	27	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	4	4	1
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	4	2	17	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	4	4	6
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	1	4	15	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	4	4	1
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	7	1	19	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	8	2	3
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	8	1	23	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	5	6	2
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	3	5	23	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	3	1	13
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	6	8	29	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	8	5	14
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	6	7	35	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	4	6	4
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	7	5	5	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	5	2	21
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	7	2	25	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	4	6	5
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	7	5	7	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	2	2	18
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	7	1	2	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	1	7	8
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	4	2	4	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	2	5	25
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	6	6	38	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	7	4	12
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	5	8	22	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	1	3	23
സമീദ്ധധ്വനാഗ്നി	7	2	8	സമുദ്രജ്യതാദനാദഗ്നി:	4	7	23

സരസ്വതീ	2, 6, 24	സവിത്രി	6, 4, 24
സരസ്വതി	2, 7, 13	സോമ	2, 5, 27
സരസ്വതിദേവനി	4, 8, 30	സവിത്രി	3, 5, 8
സരസ്വതി	7, 6, 24	സവിത്രി	6, 8, 26
സരസ്വതിദേവത	7, 6, 24	സവിത്രി	5, 3, 18
സരസ്വതി	7, 6, 24	സവിത്രി	7, 5, 3
സരസ്വതി	8, 2, 7	സവിത്രി	3, 6, 11
സരസ്വതി	2, 5, 23	സവിത്രി	6, 8, 27
സരസ്വതി	4, 8, 32	സവിത്രി	6, 6, 35
സരസ്വതി	8, 2, 12	സവിത്രി	2, 6, 26
സരസ്വതി	6, 1, 17	സവിത്രി	6, 6, 35
സരസ്വതി	4, 7, 8	സവിത്രി	4, 6, 10
സരസ്വതി	8, 5, 14	സവിത്രി	3, 5, 6
സരസ്വതി	6, 3, 13	സവിത്രി	7, 7, 13
സരസ്വതി	5, 7, 1	സവിത്രി	5, 7, 31
സരസ്വതി	1, 2, 24	സവിത്രി	8, 5, 13
സരസ്വതി	2, 8, 17	സവിത്രി	2, 1, 2
സരസ്വതി	7, 2, 19	സവിത്രി	6, 8, 8
സരസ്വതി	7, 7, 20	സവിത്രി	1, 4, 18
സരസ്വതി	6, 3, 17	സവിത്രി	2, 1, 16
സരസ്വതി	1, 2, 27	സവിത്രി	4, 5, 8
സരസ്വതി	8, 2, 20	സവിത്രി	4, 5, 15
സരസ്വതി	1, 7, 18	സവിത്രി	4, 7, 3
സരസ്വതി	7, 4, 14	സവിത്രി	3, 5, 9
സരസ്വതി	4, 7, 4	സവിത്രി	6, 7, 32
സരസ്വതി	6, 8, 10	സവിത്രി	6, 3, 27
സരസ്വതി	2, 3, 3	സവിത്രി	4, 7, 4
സരസ്വതി	6, 8, 26	സവിത്രി	3, 3, 22
സരസ്വതി	7, 4, 24	സവിത്രി	3, 3, 29
സരസ്വതി	8, 5, 14	സവിത്രി	1, 7, 1
സരസ്വതി	1, 2, 23	സവിത്രി	3, 5, 7
സരസ്വതി	6, 8, 27	സവിത്രി	1, 2, 27
സരസ്വതി	7, 5, 21	സവിത്രി	2, 2, 6
സരസ്വതി	3, 7, 8	സവിത്രി	2, 7, 2
സരസ്വതി	6, 7, 29	സവിത്രി	3, 2, 16
സരസ്വതി	3, 3, 16	സവിത്രി	5, 6, 7
സരസ്വതി	5, 6, 19	സവിത്രി	5, 2, 15
സരസ്വതി	7, 8, 11	സവിത്രി	2, 1, 1
സരസ്വതി	8, 8, 9	സവിത്രി	6, 6, 3
സരസ്വതി	1, 3, 27	സവിത്രി	6, 8, 2
സരസ്വതി	2, 6, 16		

സസുന്ദരതന്ത്ര:	2	6	23	സഹസ്രാതേ	3	6	30
സസുഷ്ടാഭാ:	3	7	26	സഹസ്രസന്ദേവ	5	7	31
സസുന്ദേവ	7	5	19	സഹസ്രസുഷ്ടതാനാ.	6	4	29
സസുഷ്ടാഭാസ:	1	5	1	സഹസ്രോതി:	7	1	26
സസുന്ദഭി:	1	7	8	സഹസ്രമന്ത്രോ	8	3	19
സസുന്ദ:	6	7	32	സഹാവാപ്യതസ്യ	3	3	13
സസുര്യപ്രതി	5	5	4	സഹിക്രതു:	1	5	25
സസുര്യസ്യ	7	3	18	സഹിക്ഷത്രസ്യ	4	2	24
സസുര്യ:	8	4	14	സഹിക്ഷപാവാൻ	1	5	14
സസുവാംസമിവരണ	3	1	5	സഹിക്ഷയേണ	5	4	13
സസോമ:	4	7	1	സഹിക്ഷേത:	7	7	2
സസ്തമാതാ	5	4	22	സഹിതം	7	4	23
സസ്തോമ്യസ്ത:	6	1	21	സഹിദ്യതാ	8	5	14
സസ്തരവാണ	6	3	19	സഹിദ്യഭി:	4	1	8
സസ്തമവിരത	3	7	27	സഹിദ്യഭ:	1	4	12
സസ്തമിദ്ധി	5	4	30	സഹിദ്യഭി:	4	6	5
സസ്തമിദ്ധിസമൃതി:	5	5	2	സഹിപുരൂപിൻ	2	1	12
സഹദാസംപുതന്ത്ര	3	2	2	സഹിദ്യോമന്ദിഷാ	4	5	25
സഹവാമേന	1	4	3	സഹിരണാനി	4	4	25
സഹവ്യവാളമർത്യ:	3	1	9	സഹിവിശ്വാതി	4	5	24
സഹശ്രുത:	2	6	26	സഹിവിശ്വാതി	4	7	24
സഹസ്മാത:	8	7	18	സഹിവേദ	3	5	8
സഹസ്രണീഥ:	7	3	10	സഹിശർദ്ധാന	2	1	13
സഹസ്രണീഥാ:	8	8	12	സഹിശൂചി:	5	6	22
സഹസ്രാ:	8	2	2	സഹിശൂചസ്യ:	1	4	20
സഹസ്രയാ	8	6	17	സഹിഷ്വ	6	8	10
സഹസ്രയാർവ്വഷഃ	7	5	18	സഹിഷ്വാധന	3	8	25
സഹസ്രയാർവ്വത	7	5	2	സഹിഷ്വ	4	1	15
സഹസ്രയാരേവ	7	2	32	സഹിസന്തോയം	4	1	17
സഹസ്രയാരേവതേ	7	2	23	സഹിസന്തോ	1	6	13
സഹസ്രയാരേവിതേ	7	2	30	സഹിസന്തോ	2	8	27
സഹസ്രപാദം	8	5	25	സഹിസന്തോ	2	5	20
സഹസ്രഗീഷാ	3	4	17	സഹിസന്തോ	3	5	8
സഹസ്രശൃംഗോവൃഷഃ	5	4	22	സഹിസന്തോ	3	1	18
സഹസ്രസാ	4	2	4	സഹിസന്തോ	5	8	21
സഹസ്രതേ	2	4	4	സാക്ഷാത:	5	1	30
സഹസ്രവൃതിനാ	3	6	30	സാക്ഷാത:	2	6	28
സഹസ്രസം	1	5	30	സാക്ഷാത:	4	3	17
സഹസ്രാഭേണ	3	8	19	സാക്ഷാത:	2	3	16
സഹസ്രാഭേണ				സാക്ഷാത:	8	5	10
വിചർമ്മി:	1	5	23	സാക്ഷാത:	3	6	1

സാകുവദന്തി	7	2	27	സീദഹോത	3	1	33
സാകുഹി	2	5	26	സീരാതുഞ്ഞതി	8	5	18
സാകുക്ഷ:	7	4	3	സുക്താണസ്സുതപ:	3	4	19
സാതിർന്ന	2	4	7	സുകിംശുകംശലമലി.	8	3	23
സാതേത്തഗ്നേ	6	5	22	സുകൃൽസുപാണി	3	3	26
സാതേജീവാതു:	7	7	19	സുക്ഷേത്രീയാ	1	5	5
സാദ്യുരമ്ന	6	5	22	സുഖംരഥം	8	3	7
സാധൂർന്ന	1	5	14	സുഗപഥമാ:	1	3	22
സാധ്യപാ.സി	2	5	23	സുഗവ്യന്നോവാജി	2	3	10
സാധ്യദ്യാ:	8	2	17	സുഗസ്തേത്തഗ്നേ	5	4	9
സാധ്യമക:	8	1	13	സുഗുരസൽ	2	1	10
സാന്നോത്തദ്യ	8	7	14	സുഗോതതേ	5	1	5
സാന്നോത്തദ്യ	4	4	21	സുഗോഹി	2	7	7
സാന്നോവിശ്വാ:	4	8	31	സുജോതിഷസ്സുര്യ	4	8	8
സാമലിബഹാ:	3	5	1	സുതംഭരോയജമാനസ്യ	4	2	25
സാമന്ന	8	1	22	സുതസ്സോമോത്തസുതാൽ	4	7	13
സാമാസതോക്തി	7	8	12	സുതജ്ഞാ	4	6	15
സാപസ്യ	8	5	1	സുതജ്ഞാ	7	4	26
സാപഹയാ	5	1	5	സുതജ്ഞായവായവേ	6	8	24
സാവിദ്സുവീരാ	5	4	23	സുതജ്ഞായ	7	1	30
സാസ്യാത്തരംപ്രഥമം	2	6	21	സുതജ്ഞാതി	6	8	29
സാസ്യാത്തരം	2	6	20	സുതപാവ്നേസുതാ	1	1	9
സാസ്യാകേഭി.	4	5	14	സുതത്ത	7	1	31
സാഹാദയ	6	1	39	സുതാജ്ഞായ			
സാഹ്യാൻവിശ്വാ:	3	1	10	വജ്രിണേ	7	1	32
സീഞ്ചുതിനമസാ	6	5	15	സുതാജ്ഞായവായവേ	4	3	6
സിന്ധുനക്ഷേപാദേ	2	7	4	സുതാജ്ഞായ	6	8	23
സിന്ധുനക്ഷേപാദേ	1	5	10	സുതാപന്തസ്യാ	6	4	28
സിന്ധുഹവാ.	3	7	19	സുതാസോമധ്യത്തമാ	7	5	1
സിന്ധുരിവപ്രവണേ	4	7	29	സുതേത്തായാദേ	8	4	31
സിന്ധോതിവ				സുതേത്തായാദേ	1	1	18
പ്രാധാനേ	3	8	11	സുതോതേ	8	2	4
സിന്ധോരിവപ്രവണേ	7	2	22	സുതോതേ	8	4	20
സി.ഹന്നസന്ത	7	3	25	സുതോതേ	1	4	2
സി.ഹാറ്റവനാനതി	1	5	7	സുതോതേ	4	3	13
സി.യു.യു.യു.	7	6	2	സുതോതേ	8	5	3
സിനിവാലി	2	7	15	സുതോതേ	6	5	7
സിഷകതിസാവാ.	5	5	17	സുതിമ്മമാ	3	1	34
സിഷക്തന:	4	2	16	സുതിതിലിന്നസ	2	6	29
സിന്ധാസമ്മായീണാ.	7	1	4	സുനിമോലാസ	6	4	1
സിന്ധേസതേ	6	2	1	സുനോതാമധ്യത്തമാ.	6	8	20

സെദഗ്നിര്യ:	5	1	25	സോമജിഷ്വചാണ:	7	5	13
സെദഗ്നേണസതു	3	4	24	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	8	12
സെദഗ്നോണസതു	5	4	7	സോമഗീർഷ:	1	6	21
സെദഗ്നോണസതു	3	7	10	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	4	8	23
സെദഗ്നോണസതു	1	5	10	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	3	7	25
സെദഗ്നോണസതു	1	1	31	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	6	20
സെദഗ്നോണസതു	1	1	30	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	6	4	12
സെദഗ്നോണസതു	5	2	19	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	6	21
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	7	1	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	3	5
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	6	3	19	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	8	13
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	6	1	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	6	5	17
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	4	4	36	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	8	25
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	5	6	16	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	6	8	13
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	3	8	22	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	6	7	38
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	3	20	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	1	34
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	6	1	30	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	8	6
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	6	23	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	8	6
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	5	15	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	5	1	18
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	4	19	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	5	1	18
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	1	25	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	5	1	18
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	5	5	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	4	6
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	3	24	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	5	2
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	6	25	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	3	20
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	7	8	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	6	8	13
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	6	9	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	3	4	11
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	7	9	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	3	4	11
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	1	9	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	3	28
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	5	7	13	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	1	32
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	6	16	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	8	22
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	4	17	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	5	9
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	3	20	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	5	13
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	7	29	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	6	7
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	4	6	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	3	21
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	5	10	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	2	18
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	8	1	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	8	24
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	5	23	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	5	7	1
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	8	3	27	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	7	28
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	7	4	19	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	8	4
സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	6	4	32	സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	1	3	28
				സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	3	2	18
				സോമജിഷ്വകേഭ്യ:	2	1	24

സ്കിണ്ണാണസ്യ	2	8	14	സ്ഥിരാവസ്ഥാത്യായാ	1	3	18
സ്തീണ്ണബഹിഷി	3	5	4	സ്ഥിരഭേദഭൈംഗ:	2	7	17
സ്തീണ്ണബഹിഷി	4	8	16	സ്ഥിരഗാഢൈ	3	3	22
സ്തൂതൃ:	3	5	24	സ്ഥൂരസ്യരായ:	3	6	5
സ്തൂതൃയാസ്താ	5	7	22	സ്ഥൂരംതായ:	5	7	33
സ്തൂതാസോന:	2	4	11	സ്തൂതൃയാതോ	5	6	7
സ്തൂതൃ:	4	8	11	സ്തൂതൃയാസ്യ	5	2	18
സ്തൂതൃ:	4	8	5	സ്തൂതൃപരസ്ഥി:	6	3	12
സ്തൂതൃ:	5	1	1	സ്തൂതൃ:	6	2	25
സ്തൂതൃ:	8	7	2	സ്തൂതൃ:	6	2	29
സ്തൂതൃ:	2	1	2	സ്തൂതൃ:	2	6	5
സ്തൂതൃ:	4	3	13	സ്തൂതൃ:	8	2	14
സ്തൂതൃ:	2	7	18	സ്തൂതൃ:	1	8	4
സ്തൂതൃ:				സ്തൂതൃ:	1	2	6
വിപര്യായ:	6	1	8	സ്തൂതൃ:	7	2	29
സ്തൂതൃ:	5	7	15	സ്തൂതൃ:	8	5	6
സ്തൂതൃ:	6	2	19	സ്തൂതൃ:	2	7	23
സ്തൂതൃ:	2	2	10	സ്തൂതൃ:	1	5	16
സ്തൂതൃ:	1	1	24	സ്തൂതൃ:	6	1	30
സ്തൂതൃ:	7	7	28	സ്തൂതൃ:	1	2	21
സ്തൂതൃ:	5	4	22	സ്തൂതൃ:	3	3	27
സ്തൂതൃ:				സ്തൂതൃ:	6	1	37
സ്തൂതൃ:	6	1	10	സ്തൂതൃ:	5	2	23
സ്തൂതൃ:	6	1	8	സ്തൂതൃ:	3	7	21
സ്തൂതൃ:	6	3	46	സ്തൂതൃ:	7	5	31
സ്തൂതൃ:	4	8	16	സ്തൂതൃ:	4	4	33
സ്തൂതൃ:	1	2	28	സ്തൂതൃ:	2	6	16
സ്തൂതൃ:	7	4	12	സ്തൂതൃ:	7	1	4
സ്തൂതൃ:	6	3	14	സ്തൂതൃ:	5	7	32
സ്തൂതൃ:	7	7	9	സ്തൂതൃ:	4	3	17
സ്തൂതൃ:	8	4	24	സ്തൂതൃ:	7	6	2
സ്തൂതൃ:	4	1	25	സ്തൂതൃ:	3	3	9
സ്തൂതൃ:				സ്തൂതൃ:	6	3	7
വിചാരിണി	4	4	29	സ്തൂതൃ:	8	8	25
സ്തൂതൃ:	8	4	11	സ്തൂതൃ:	2	1	21
സ്തൂതൃ:	7	8	5	സ്തൂതൃ:	8	2	9
സ്തൂതൃ:	2	3	17	സ്തൂതൃ:	5	2	13
സ്തൂതൃ:	4	1	27	സ്തൂതൃ:	4	2	12
സ്തൂതൃ:	4	1	26	സ്തൂതൃ:	3	5	17
സ്തൂതൃ:	1	3	13	സ്തൂതൃ:	7	8	14
സ്തൂതൃ:	1	3	17	സ്തൂതൃ:	5	5	10

സ്കീണ്ണാത്തസ്യ	2	8	14	സ്ഥിരാവസ്ഥാപായാ	1	3	18
സ്തീണ്ണബഹിഷി	3	5	4	സ്ഥിരഭരണൈഃഗ:	2	7	17
സ്തീണ്ണബഹിഷി	4	8	16	സ്ഥിരൈഗാവൈ	3	3	22
സ്താളഃ	3	5	24	സ്ഥിരസ്യായ:	3	6	5
സ്താശ്ചയാസ്താ	5	7	22	സ്ഥിരംഭായ	5	7	33
സ്താസോന:	2	4	11	സ്താധന്തോ	5	6	7
സ്താമുഖ:	4	8	11	സ്താഹായസ്യ	5	2	18
സ്താമുഖം	4	8	5	സ്താപരസ്ഥി:	6	3	12
സ്താമുഖം	5	1	1	സ്താമുഖ	6	2	25
സ്താമുഖം	8	7	2	സ്താമുഖം	6	2	29
സ്താമുഖം	2	1	2	സ്താമുഖം	2	6	5
സ്താമുഖം	4	3	13	സ്താമുഖം	8	2	14
സ്താമുഖം	2	7	18	സ്താമുഖം	1	8	4
സ്താമുഖം				സ്താമുഖം	1	2	6
സ്താമുഖം	6	1	8	സ്താമുഖം	7	2	29
സ്താമുഖം	5	7	15	സ്താമുഖം	8	5	6
സ്താമുഖം	6	2	19	സ്താമുഖം	2	7	23
സ്താമുഖം	2	2	10	സ്താമുഖം	1	5	16
സ്താമുഖം	1	1	24	സ്താമുഖം	6	1	30
സ്താമുഖം	7	7	28	സ്താമുഖം	1	2	21
സ്താമുഖം	5	4	22	സ്താമുഖം	3	3	27
സ്താമുഖം				സ്താമുഖം	6	1	37
സ്താമുഖം	6	1	10	സ്താമുഖം	5	2	23
സ്താമുഖം	6	1	8	സ്താമുഖം	3	7	21
സ്താമുഖം	6	3	46	സ്താമുഖം	7	5	31
സ്താമുഖം	4	8	16	സ്താമുഖം	4	4	33
സ്താമുഖം	1	2	28	സ്താമുഖം	2	6	16
സ്താമുഖം	7	4	12	സ്താമുഖം	7	1	4
സ്താമുഖം	6	3	14	സ്താമുഖം	5	7	32
സ്താമുഖം	7	7	9	സ്താമുഖം	4	3	17
സ്താമുഖം	8	4	24	സ്താമുഖം	7	6	2
സ്താമുഖം	4	1	25	സ്താമുഖം	3	3	9
സ്താമുഖം				സ്താമുഖം	6	3	7
സ്താമുഖം	4	4	29	സ്താമുഖം	8	8	25
സ്താമുഖം	8	4	11	സ്താമുഖം	2	1	21
സ്താമുഖം	7	8	5	സ്താമുഖം	8	2	9
സ്താമുഖം	2	3	17	സ്താമുഖം	5	2	13
സ്താമുഖം	4	1	27	സ്താമുഖം	4	2	12
സ്താമുഖം	4	1	28	സ്താമുഖം	3	5	17
സ്താമുഖം	1	3	13	സ്താമുഖം	7	8	14
സ്താമുഖം	1	3	17	സ്താമുഖം	3	5	16

സ്വപ്രാസിന്ധ്യഃ	8	3	7	ഹംസാഇവശ്രേണിഃ	3	1	4
സ്വസാസദ്യസ	2	1	8	ഹംസാവിവപതഥഃ	6	3	15
സ്വസ്തയേവാജിഭിഃ	3	2	4	ഹംസാസോയേ	3	7	21
സ്വസ്തയേവായം	4	3	7	ഹംസൈരീവ	8	2	15
സ്വസ്തിദാവിശ.	8	8	10	ഹതഞ്ചശത്രുൻ	6	3	15
സ്വസ്തിനഇന്ദ്ര.	1	6	16	ഹതവൃത്രം	1	2	9
സ്വസ്തിനഃപത്മ്യംസ്യ	8	2	5	ഹതോവൃത്രാണയാര്യം	4	8	28
സ്വസ്തിനോഭിവഃ	7	6	2	ഹതായഭേവാഃ	8	8	15
സ്വസ്തിനോചീമീതാം	4	3	7	ഹതാചൈനാൻ	2	3	4
സ്വസ്തിപന്ഥാം	4	3	7	ഹയേജായേ	8	5	1
സ്വസ്തിമീത്രാവരുണാ	4	3	7	ഹയേവോഃ	2	7	11
സ്വസ്തിരീഡി	8	2	5	ഹയേനരഃ	4	3	22
സ്വസ്ത്വായധായസേ	2	5	26	ഹയേനരഃ	4	3	23
സ്വാഭവസ്സോമാഃ	5	7	22	ഹയോനരഃ	4	2	28
സ്വാഭീഷ്ടയാ	6	7	16	ഹരയോധ്യുതകേതവി	6	3	29
സ്വാഭുഷഃസഭഃ	5	1	20	ഹരിംകൃജന്തി	7	2	27
സ്വാഭുഷ്ണീല	4	7	30	ഹരിംചി	8	5	5
സ്വാഭുഷ്യ	6	1	23	ഹരിസ്സുജാനഃ	7	4	5
സ്വാഭുപവസ്വ	7	3	10	ഹരിത്വതാ	8	6	12
സ്വാഭോപിതോ	2	5	6	ഹരിശൃശാന്തഃ	8	5	6
സ്വാഭോരക്ഷി	6	4	11	ഹരിന്തഇന്ദ്ര	2	6	4
സ്വാഭോരീതമാ	1	6	6	ഹരിന്വസ്യ	7	7	9
സ്വാധ്യോഭിവഃ	1	5	18	ഹരീയസ്യ	8	5	26
സ്വാധ്യോവിവിദര.	5	2	1	ഹര്യന്നഷസം	3	3	8
സ്വാധ്യായസ്യതേ	6	8	21	ഹര്യശംസതീപതി.	6	2	2
സ്വാധ്യായംസ്വവസം	8	1	3	ഹവഹൃഷം	8	3	5
സ്വാധ്യായപ്രപതേ	7	3	22	ഹവന്തഇന്ദ്ര	5	3	12
സ്വാധ്യായസ്സോതൃഭിഃ	7	4	9	ഹവന്തഉത്പാ	5	3	14
സ്വാധ്യായസഃ	5	4	24	ഹവിൻവിഷ്ടഃ	7	3	8
സ്വാധ്യഗ്ഭേവസ്യ	7	6	11	ഹവിഷാജാനഃ	1	3	33
സ്വാഹാകൃതസ്യ	6	3	17	ഹവിഷ്കൃണ്ഡം	6	5	14
സ്വാഹാകൃതാനി	2	2	11	ഹവിഷ്യാന്തം	8	4	10
സ്വാഹാഗന്ധേ	3	8	21	ഹവിമഭിൻപതേ	2	7	16
സ്വാഹായജ്ഞം	1	1	25	ഹവേതാ	6	1	9
സ്വീധ്യായോ	1	8	25	ഹവ്യവാളഗ്നിഃ	3	8	18
ഹതാവൃത്രം	5	3	1	ഹസ്താരാദീഭ്യതസ്വരി	1	2	10
ഹതാവൃത്രക്ഷിണേന	5	7	23	ഹസ്തച്യുതേഭിഃ	6	7	36
ഹതാഹം	8	6	27	ഹസ്താഭ്യം	8	7	25
ഹന്താന	6	5	35	ഹസ്തേന്ദ്രധാന.	1	5	11
ഹംസശാഗ്രചിഷാദി	3	7	14	ഹസ്തേനൈവ	8	6	7
ഹംസാഇവ	3	3	20	ഹസ്തേവശക്തി.	2	8	5

ഹാരിദ്രവേവ	6	3	15	ഹിരണ്യഹസ്തം	1	8	17
ഹിതോനസപ്പി:	7	2	24	ഹിരണ്യഹസ്തോ			
ഹിനോതാന:	7	7	26	അസുര:	1	3	7
ഹിന്ദുപതിസുരം	7	2	1	ഹിങ്ക്വണ്ണതീ	2	3	19
ഹിന്ദുപതിസുരമുസ്രയ:	7	2	14	ഇവേവസ്സഭ്യോ			
ഹിന്ദുപാനോസോരമാഇവ	6	7	34	തമാനം	2	5	24
ഹിന്ദുപാനോവാചം	7	1	37	ഇവേവസ്സുരം	4	5	7
ഹിന്ദുപാനോഹേതുഭി:	7	1	41	ഇവേവാതസ്വനം	6	7	9
ഹിമേനാഗ്നിം	1	8	10	ഇവേവോദേവിം	4	8	8
ഹിമേവപണ്ണാ	8	2	18	ഈണീയമാനോഅപ	3	8	15
ഹിരണ്യകണ്ഠം	2	1	3	ഈൽസുപീതാസ:	5	7	19
ഹിരണ്യകേശ:	1	5	27	ഈദാതഷ്ടേഷു	8	2	24
ഹിരണ്യഗർഭ:	8	7	3	ഈദീസ്പൃശസേത	7	7	11
ഹിരണ്യത്വക്	4	4	18	ഹേതി:പക്ഷിണീ	8	8	23
ഹിരണ്യന്തേ	3	8	14	ഹോതാജനീഷു	2	5	26
ഹിരണ്യനിണ്ണിക്	4	3	31	ഹോതാദേവ:	3	1	29
ഹിരണ്യപാണിം	1	2	4	ഹോതാധർവ്വ:	2	3	7
ഹിരണ്യപാണി				ഹോതാനിഷത്ത:	1	5	12
സ്സവിതാ	1	3	7	ഹോതായക്ഷൽ	2	2	14
ഹിരണ്യപാണി				ഹോതാരംചിത്രം	7	5	9
സ്സവിതാ	3	3	26	ഹോതാരത്വാ	4	1	22
ഹിരണ്യയിശ്വരണീ	8	8	42	ഹോതാരംവിശ്വ			
ഹിരണ്യയിവാം	5	8	6	വേദസ:	1	3	29
ഹിരണ്യയേനപുത്രഭൂ	3	7	20	ഹോതാരംസപ്ത	1	4	24
ഹിരണ്യയേനരഥേന	5	8	7	ഈദ്രാദഹം	8	1	10
ഹിരണ്യയേഭി:	1	5	8	ഈണേഹിത്വാ	1	4	13
ഹിരണ്യരൂപം	3	3	31	ഈദാഇവകക്ഷയ:	3	2	20
ഹിരണ്യരൂപസ്ത:	2	7	23	ഹ്വയാമസിത്വേനു	4	7	13
ഹിരണ്യശ്രുത്ഗോയ:	2	3	12	ഹ്വയാമിദേവാൻ	5	3	25
ഹാരണ്യസ്ത്രുപ:	8	8	7	ഹ്വയാമ്യഗ്നിം	1	3	6

സമാപ്തം

മരന്ദോവിവരണം

ഋഗ്വേദത്തിൽ മരന്ദസ്സകൾ (വൃത്തങ്ങൾ) പലതാണ് ഗായത്രി, ഉഷ്ണിക്, അനുഷ്ടുപ്പ്, ബൃഹതി, പഞ്ചതി, ത്രിഷുപ്, ജഗതി, എന്നിവയാണ് പ്രസിദ്ധങ്ങളായ സപ്തച്ചന്ദസ്സകൾ സങ്കീർണ്ണച്ചന്ദസ്സകളായി അതിജഗതി, ശക്വരി, അതിശക്വരി, അഷ്ടി, അത്യഷ്ടി, യുതി, അതിയുതി എന്നിങ്ങനെ ഏഴു മരന്ദസ്സകൾ കൂടിയുണ്ട്. അതിന്നുപുറമെ ഇരുപാടങ്ങളായ ഗായത്രി, വിരാട്, ത്രിഷുപ്, ജഗതി എന്നിവയും ഒറ്റപ്പാദമായ വിരാട്ടം ത്രിഷുപ്കൂടിയുണ്ട് ഗായത്രയാദി സപ്തമരന്ദസ്സകളിൽ അക്ഷരവിന്യാസം പ്രമാണിച്ച് പല പേരുകളോടുകൂടിയ ഉല്പാദിതവു കളുണ്ട് ഗായത്രി മുതൽ ഓരോ മരന്ദസ്സിന്നും മേൽക്കമേൽ നന്നാലക്ഷരം കൂടി അതിയുതിയാകുമ്പോൾ ഏഴുപത്താക്ഷരം വരുന്ന പിലതിന്നു നാലിൽ അധികം പാടങ്ങളും കാണാം. ഋഗ്വേദത്തിൽ (അന്തത്തിൽ) മുറിയുന്നിടത്തെ അക്കങ്ങൾക്ക് + എന്ന അടയാളമിട്ടിരിക്കുന്നു ഇതോടൊന്നിച്ചുള്ള പട്ടിക നോക്കിയാൽ ഏറ്റവും വ്യക്തമാവും ഈ വിവരണം തയ്യാറാക്കിയത് ശ്രീ അത്തിപ്പുറ പരമേശ്വരൻ നമ്പൂതിരിയുടെ സഹായത്തോടു കൂടിയാണ്

ക്രമ നമ്പർ	പേര്	ജനനത്തീയതി	പ്രവേശനത്തീയതി	പ്രവേശനസ്ഥലം	പ്രവേശനസ്ഥലം	പ്രവേശനസ്ഥലം	പ്രവേശനസ്ഥലം	പ്രവേശനസ്ഥലം	പ്രവേശനസ്ഥലം
1	ഗായത്രി	24	24	8-8+8	8-8+8	8-8+8	8-8+8	8-8+8	8-8+8
2	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12
3	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12
4	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12
5	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12
6	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12
7	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12
8	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12
9	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12
10	പാലക്കാട്	28	28	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12	8-8+12

3	അനുവൃദ്ധി	32	8-8+8-8	അഗതികളുടെ
കോപാലപ്പാലം	കുതി	32	6-5 5-5+5-5	തമ്പലവാടിപ്പാ
പിപിയിലകയ്യ	കുതി	32	12-12+8	കാക്കയ്യോളമുതിരിയന്നം
കുതി	കുതി	32	12-8+12	പാപ്പാലംസാഹസികം
കുതി	കുതി	32	9-12+8	പിപ്പാലംസാഹസികം
കുതി	കുതി	32	9-10+13	പിപ്പാലംസാഹസികം
കുതി	കുതി	32	10-10+10	പിപ്പാലംസാഹസികം
കുതി	കുതി	32	11-11+11	പിപ്പാലംസാഹസികം
കുതി	കുതി	32	8-8+12-8	മാലിന്യമിശ്രം
കുതി	കുതി	32	12-8+8-8	കോയമ്പുതിട്ടവസംസാഹസികം
കുതി	കുതി	32	8-12+8-8	കുതി
കുതി	കുതി	32	8-8+8-12	കുതി
കുതി	കുതി	32	8-10+10-8	കുതി
കുതി	കുതി	32	12-12+12	കുതി
കുതി	കുതി	32	13-8+13	കുതി
കുതി	കുതി	32	9-8+11-8	കുതി
കുതി	കുതി	32	9-9+9-9	കുതി
കുതി	കുതി	32	8-8+8-8-8	കുതി
കുതി	കുതി	32	10-10+10-10	കുതി
കുതി	കുതി	32	12-8+12-8	കുതി
കുതി	കുതി	32	8-12+8-12	കുതി
കുതി	കുതി	32	12-12+8-8	കുതി
കുതി	കുതി	32	12-8+8-12	കുതി

6	<p>വിഷാരദപ്പട്ടണി: <u>ബ്രിഡ്ജ്</u> 44</p> <p> ത്രിഡ്ജ് അലിസസാരിണി വിരാട് സ്ഥാനം- വിവരീതാവിരാ യുഗം വിരാഡ്യുഗം ഉപരിഷ്ഠാൽ ജ്യേഷ്ഠി ജ്യേഷ്ഠി മധ്യജ്യേഷ്ഠി മഹാബലി യവജ്യം പട്ടണി 48</p>	<p>8-12+12-8 11-11+11-11 12-11+12-11 10-10+12-12 8-9+10-11 8-11+11-11 11-11+12-8 12-12+12-8 12-8+12-12 8-8+8-8-12 8-8+12-8-8 10-10+8-8-8 12-12+12-12 12-8+12-8-8 8-8+8-8-8 8-8+7-6-10-9 സകീർണ്ണം 12-12+12-8-8 8-8+8-8-8 8-8 16-16+12-8-8 8-8</p>	<p>അതീതാമനിസ്സീര: കസ്യന്ദനങ് കതമസ്യദൃതാനാം സനേനീപക്രമജരംവിവാദ്യതേ യോവാപാവിവാചോദ്യവാരപ: സസ്യീനളന്ദ്രോദ്യമക്രവദ: ക്രീളന്നാരഗ്മജേവ: ശ്രുതേജ്ജഹീതുവതജനഹരവേമാ അഗ്നിനേന്ദ്രജവതാജനനവീഷ്ണാ താലീരായതേഃവൃഷ്ണേണ്ഡാപമേഹവ: നവാന്തരനവതീനാം സയാതപന്ത്യഭീത: ഏവേന്ദ്രാഗ്നീഭ്യോമഹാവിഹവ്യം പ്രഭവമച്ഛാമധുതേജരവ: ആയ:പരപ്രഭോന്തനാരോദസീളഭേ തദന്നായതദപേസ ഇയത്തീകാഗകന്തീകാ പ്രവോമഹേതതേയായന്തുവിഷ്ണവേ പ്രോഷപജ്ഞപുരോരഥം സകുഷ്മാത്ത്വംകൃതാനാസാകമോജസാവവക്ഷിഥ</p>	<p>4251 1346 17 19 10</p>
---	---	---	---	---

		ക്രിക്കറ്റുകൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:				
1	പ്രൈം ടൈം	64	16-16 + 16-8-8	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	7	7
2	പ്രൈം ടൈം	68	12-12-8 + 8-8 + 12-8	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	82	82
3	പ്രൈം ടൈം	72	12-12-8 + 8-8 + 16-8	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	2	2
4	പ്രൈം ടൈം	76	12-12-8 + 8-8 + 12-8-8	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	1	1
5	പ്രൈം ടൈം	20	8-8	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	3	3
6	പ്രൈം ടൈം	20	10-10	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	139	139
7	പ്രൈം ടൈം	22	11-11	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	14	14
8	പ്രൈം ടൈം	24	12-12	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	1	1
9	പ്രൈം ടൈം	10	10-	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	5	5
10	പ്രൈം ടൈം	11	11-	അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:	1	1
				അഗതികൾക്കുവേണ്ടി അടയ്ക്കാവുന്ന വിവരങ്ങൾ:		10473